BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
8
S H
31

Digitized by Google

Digitized by Google

X 1 X 2 1 2 2

Digitized by Google

FR. FRANCISCI

CORIOLANI

CAPVCCINI SACRÆ

THEOLOGIÆ olim

Romæ prælectoris

TRACTATVS

De Casibus reseruatis iuxta re-

gulam Decreti à fœl. record. Clem.

VIII. Regularibus præscriptam.

Nunc primum in Gallis excusus

LVGDVNI

Sumptibus Ludouici Prost

hæredis Rouille.

Cum priuilegio Regis

M. DC. XXIII.

Digitized by Google

R. P. Fr.

FRANCISCI CORIOLANI CAPVCCINI

TRACTATVS

DE CASIBVS RESERVATIS

iuxta regulam Decreti à fœl.record. Clem. VIII. Regularibus præſcriptam,

IN HAC TERTIA EDITIONE adeò multis in locis auctus, & locupletatus, maximè cum explicatione Bullæ in Cœna Domini à S.D.N. Papa Gregor. XV. hoc anno 1621. publicatæ: vt nouum opus, & nouus Tractatus iure vocari poſſit:

Omnibus non tantùm Regularibus, Confeſſariis, ac Pœnitentibus neceſſarius, verùm & quibuſlibet aliis perſonis Eccleſiaſticis apprimè vtilis:

Cum Priuilegijs Summi Pontificis, Cæſareæ Maieſtatis, Regis Chriſtianiſſ. & Sereniſſ. Archid. Flandriæ.

Acceſſit præterea Index geminus, prior Articulorum, Caſuum, Paragraphorum, & Excommunicationum: poſterior verò rerum, verborum, & ſententiarum notatu digniorum, copioſiſſimus.

BIBLIOTECA NAZ ROMA VITTORIO EMANUELE

S. Andrea della Valle

Digitized by Google

Digitized by Google

CLARISSIMO D. D.

PETRO SCARRON,

REGIS IN CVRIA Lugdunensi Consiliario, Canonico & Sacristæ in æde Diui Pauli meritissimo,

LVDOVICVS PROST Hæres Rouille S. P. D.

VIRTVTVM *tuarum summa vis, summáque præstantia, Vir amplissime, quas in te non leuiter adumbratas, aut fictæ simulationis specie aliqua tectas, sed veras, planeq; expressas intueri licet; initio me in admirationem magnam adduxit, deinde verò in earumdem assiduam contemplationem; tandémque cognoui nihil omnino ad summam cum probitatem, tum etiam eruditionem tibi deesse cunctis ornamentis instructissimo ingenij atque animi. Hinc effluxit mea in te obseruantia prope singularis, vt nihil ardentius optarem quàm tibi obsequium præstare, & aliquo argumento propensionem hanc voluntatis meæ testatam relinquere. Vt hoc peragerem,* dederitne viam Casúsve, Deusve?

ve? *Vterque ſanè. Nam iamdudum eam mentem iniecerat Deus, vt inſigne aliquod Theologiæ opus prælo commiſſum ſub tui nominis auſpicijs prodiret: & fauerunt euentus boni, qui caſu fortuito doctiſſimum hunc iuxtà ac vtiliſſimum* R. P. Fr. FRANCISCI LONGI à Coriolano, *celeberrimi olim Romæ ſanctæ Theologiæ prælectoris, Tractatum* de Caſibus reſeruatis, *ad me tranſmiſerunt, tibi offerendum, quem fore tibi gratum non diffiteor, ſiquidem omnibus eruditis maximè Theologis cum in primis adhuc vagiret cunabulis, fuerit acceptiſſimus; immò fore tibi gratiſſimum ſpero, cum nunc matura adoleuerit ætas, & à nobis in hac poſtrema editione fuerit ſedulò luſtratus, ita vt non abs re vſurpare poſſimus tritum illud ſed veriſſimum apud omnes, quibus aliquod cum Muſis commercium,* δὶς τερα φρονίδες σοφώτερα; *ab Auctore verò adeo illuſtratus ac locupletatus vt merito nouus fœtus, nouaq; proles cenſeri poſſit. Id autem egit celeberrimus Auctor, indefeſſo labore, de quo nihil tale verendum quod de Protogene; Protogenem enim pictorem ſua ætate nobilem tam improbo fuiſſe ſtudio, tamq; indefeſſa pingendi cura ac diligentia memoriæ proditum eſt, vt Apelli parem in omnibus futurum dicerent, ſi manum de tabula tollere potuiſſet; adeo vtile in omni vitæ humanæ inſtituto vulgatum illud,* μηδὲν ἄγαν, *vt Iſocratis in compoſitione cura diligentior à pleriſque reprehendatur: ſed, vt præmonui,*

nui, non erit arguendus Auctor si in spartas suas ornandas multoties insudarit, ter manum operi adiecerit, vt vltimum tandem colophonem adhiberet: hac enim vltima editione opes opibus attexuit, ditissimis etiam quibuslibet ingenijs non spernendas, adeo vt quod de amethysto naturalium rerum scriptores tradidere, nimirum quò fatigatur, tractatur, ac teritur magis, eò etiam in sui admirationem magis accendere, & intuentes in amorem trahere, hoc de opere vsurpare liceat, tum demum scilicet fore vt placeat cum fatigabitur, inq; manus sumptum noua, assiduaq; lectione teretur. Hoc igitur rediuiuum passimq; nobilitatum sub tui nominis tutela in lucem prodire volui, quod & virtutes sanè quàm multæ, nobiles & eximiæ, quæ in te spectantur vt præfatus sum, postulabant; postulabat multiplex ac varia eruditio tua, maximè in Theologia, & Iurisprudentia cum vitæ innocentia morumq; integritate maxima coniuncta, qua fratrum tuorum fortunam æquasti; postulabat admirabilis tua ac prope diuina prudentia in agendis rebus non minus naturæ beneficio quàm longo studio & meditatione comparata; postulabat tua summa dicendi copia, venustas & lepor; postulabat elegantia morum atque suauitas propè singularis, tantaq; cum summa grauitate in familiari consuetudine & colloquio comitas & facilitas, quibus agrestes homines statim tibi conciliæs, nedum eos qui moribus atque

ingenijs videntur exculti; poſtulabant multæ aliæ virtutes, quarum ἔνδαλμα quoddam in te fulget illuſtrius tanquam in paradigmate omnibus ad æmulandum propoſito, quas ex induſtria prætereo. Nam & odio, vt inquit Tragicus Poëta, ſunt ſæpenumerò nimiæ laudationes, & amens ſim, ſi tam leui hoc & anguſto genere dictionis tuarum laudum magnitudinem adæquare velim. Quapropter abſque vlla diligentiori commendatione, & ſine magnifico laudum tuarum præconio, offero ampliſſimæ Dominationi tuæ venerationis meæ ſymbolum. Quod ſi tibi non ingratum fuiſſe intellexero, erit vnde mihi de ſuſceptis ſumptibus ipſe gratuler, & ad maiora tentanda animos aliquando erigam. Vale, vir ampliſſime, & antiquum Gazophilacium Rouillianum, vt ſoles, ama.

PRÆFA

Digitized by Google

PRÆFATIO ad Lectorem.

PERTRACTATVRVS in hoc opere *de Casibus reseruatis*, duo in primis prælibanda censui, quæ Lectorem minimè ignorare decet. Primum, quid *Casus* vox, ac nomen præ se ferat. Secundum, quid *Reseruatio* indicet. Id enim ipsa operis ratio postulat, quò earum rerum, quæ in eo tractantur, tum planior, tum facilior cognitio haberi possit.

CASVS in primis vox à cadendo dicta est; inde enim, & Angelorum, & hominum casus nuncupatur, cùm primùm à Dei gratia in peccatum lapsi, veluti è sublimi gradu ad ima ceciderunt. De Angelorum casu agit Isaias cap. 14. sub Regis Assyriorum nomine, illis verbis; *Quomodo cecidisti de cœlo Lucifer, qui manè oriebaris?* De hominum verò casu apud eundem, c. 64. legitur; *Cecidimus quasi folium vniuersi, & iniquitates nostræ, quasi ventus abstulerunt nos.* Hoc loco de Angelorum casu non agi-

Casus *vox vnde dicatur, & quid importet.*

Isai. 14.

mus, cùm iis post casum nullus pœnitentiæ locus relictus fuerit. De hominum casu hoc tantummodò pertractandum est, quibus post lapsum ex Dei benignitate adhuc resurgendi spes refulget.

Auctoris intentio.

Nec tamen hîc communem omnium hominum lapsum, vel singulorum casus, aut peccata, quæ primum illud sequuta sunt, discutienda amplectimur: sed eorum dumtaxat hominum casus explicandos suscipimus, qui ab hominum vulgo, diuina vocatione semoti, perfectius Regiliosæ vitæ genus sub Regularis disciplinæ forma institutum profitentur. Quibus non incommodè aptari possunt priora illa Isaiæ verba, quibus Angelorum casus describit; *Quomodo cecidisti de cælo, Lucifer, qui manè oriebaris?* Siue enim Luciferum sydus illud diei nuncium accipiamus, siue supremum illum olim Angelum, nũc cacodæmonem, qui Lucifer nuncupatur, interpretemur: vtrumque Religiosi hominis casum summis lachrymis deflendum animo contemplandum obiicit.

Quid enim Religiosi viri statum (si priorem sensum prosequi lubet) magis apud scripturas commendat, quàm ipsum fulgentis syderis, seu lucis nomen? Equidem Apostolos Religiosam vitam profes-

sos,

Digitized by Google

ſos, ac Religioſorum inſtitutores fuiſſe, teſtis eſt Matthæus, cùm Petrum omnium Apoſtolorum nomine dixiſſe commemorat: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te?* Hæc enim verba ſunt: vt ait D. Bernardus in declamat. quæ voluntariam perſuasère hominibus paupertatem, ac Monachis clauſtra, & deſerta Anachoretis repleuère: eos tamen Chriſtum præclaro illo titulo exornaſſe, nemo ignorat, vt non tam ſydera, quàm orbis lucem apud Matthæum c. 5. appellauerit: *Vos eſtis lux mundi:* atque ipſos, vſque adeò ſyderum inſtar operum fulgore emicare voluit, vt præclara quoque virtutum exempla, velut lucem in alios effunderent; *Sic luceat*, inquit, *lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in cœlis eſt.* Hoc planè ipſum, & Regularis vitæ profeſſoribus à Chriſto demandatum opus incumbit: vt qui Apoſtolicam vitam, & inſtitutionem profitentur, ſydera ac Luciferi lucem ferentes, Orbem clariſſimis virtutum fulgoribus illuſtrent, ac cœleſtis gratiæ diem hominibus annuncient. Matt. 19. Matth. 5.

At ſi fortè accidit, vt qui ad ſublimem Religionis ſtatum euectus eſt, in aliquod graue crimen prolabatur, eidem, non ſine luctu, Iſaïticum illud dici poteſt, *Quomodo*

ceci

ccciditi de cælo Lucifer, qui manè oriebaris? Eo ſiquidem caſu orbis Chriſtiani Lucifer occidit, ſydus obtenebratur, ac cœleſtis Religionis profeſſor, velut Apocalypſea illa ſtella, quam è cœlo cadentem olim Ioannes conſpexit, è Religioſæ perfectionis æthere delapſus, in imum culpæ detruditur: ita vt, qui manè per vigilantiſſima virtutum ſtudia, ac Regularis obſeruantiæ lucem, ſibi, & aliis oriebatur; poſt occaſum, extincto gratiæ lumine, in peccatorum cœno volutetur.

Si verò iuxta alterum ſenſum Luciferum præcellentem illum quondam Angelum exponamus, profectò non diſſentaneum erit, Angelicum Religioſorum ſtatum eo ſignificari: cùm Religioſum virum nihil minus, quàm carneum Angelum eſſe deceat, quem Angelica mentis puritate, Angelicis ſtudiis, Angelicis moribus, Angelica conuerſatione, Angelica denique vita ornatum eſſe oportet, vt Angelicum, & Euangelicũ inter homines ſtatum commender. Is verò cùm primùm ab Angelica hac vitæ inſtitutione excidit, protinus in Dæmonem degenerat, hoc ipſo Saluatore de Iuda arteſtante, qui vix ab Apoſtolicæ vitæ faſtigio lapſus, ſtatim à Chriſto audiuit: *Nónne ego vos duodecim elegi, & ex vo-*

bis

bis vnus Diabolus eſt? Ioan. 6. Quod etiam Auguſtinus confirmat cont. Donatiſtas, his verbis: *Sicut expertus non ſum meliores, quàm qui in Monaſterio profecerunt: ita non ſum deteriores expertus, quàm qui in Monaſterio ceciderunt.* Ioan. 6.

Religioſus ſi aliquando in grauia peccatum incidat, non mirum.

Neque tamen mirandum eſt, Regularis diſciplinæ profeſſores interdum è ſublimi Religionis ſtatu corruere, & in grauiora crimina nonnunquàm prolabi. Id enim, & humana fert imbecillitas, & non raro hoc ipſum ex arcano Dei conſilio nonnullis contingit, ne plus æquo erigantur: ſed cum timore, & tremore, iuxta Apoſtoli conſilium, propriam ſalutem operentur.

Qui enim nubes ſibi attingere videbantur, ac ſe in tuto poſitos exiſtimabant, mox in terram prolapſi, caſum timere diſcunt, necnon meritas ſuæ elationis pœnas luunt. Porrò ſi inter Angelos, qui præſtãtiori natura præditi ſunt, Deus prauitatem reperit, cùm ex his non pauci è cœlo deciderint; atque in tam exiguo duodecim Apoſtolorum numero, vnus Diabolus inuentus eſt: quid de hominibus, qui velut vaſa vitrea ac teſtacea inuicẽ anguſtias patiuntur, iudicandum erit? Aut cur in tanta perfectorum virorum multitudine, vnum aut alterum à Regula exceſſiſſe admirabimur?

Num

Digitized by Google

Num immobilem, ac perpetuam nobis ſolis in eodem ſemper gratiæ, ac diuinæ amicitiæ ſtatu cõſtantiam pollicebimur? Hinc ſapienter D. Auguſt. Donatiſtis reſpondet:

Aug. cont. Donat.

Quantumlibet vigilet diſciplina domus meæ; homo tamen ſum, & inter homines viuo: nec mihi arrogare audeo, vt domus mea melior ſit, quàm Arca Noë, vbi tantùm inter octo homines vnus reprobus inuentus eſt. Aut melior ſit, quàm domus Abrahæ, cui dictum eſt: Eïce ancillam, & filium eius. Aut melior ſit, quàm domus Iſaac, cui de duobus geminis dictum eſt: Iacob dilexi: Eſau autem odio habui. Aut melior ſit, quàm domus ipſius Iacob, vbi lectum patris filius inceſtauit. Aut melior ſit, quàm domus ipſius Dauid, cuius filius cum ſorore concubuit. Aut melior, quàm cohabitatio Pauli Apoſtoli, qui tamen ſi inter omnes bonos habitaret, non diceret: foris pugnæ, intus timores. Aut melior, quàm cohabitatio ipſius Chriſti, in qua vndecim boni, perfidum, & furem Iudam tolerauerunt. Aut melior ſit poſtremò, quàm cœlum, vnde Angeli ceciderunt.

Quòd ſi Auguſtinus id de ſui inſtituti viris iudicauit; quid miramur, quod cæteris quoque aliarum familiarum alumnis id interdum accidat, quod & Angelis, & Apoſtolis olim accidiſſe exploratum eſt: atque ij nonnunquam in grauiora peccata ruant,

Digitized by Google

ruant, quæ maiorem ſuperiorum diligentiam, ac prouidentiam exigunt, ne illorum familiaritas, ac conſuetudo grauem cæteris perniciem, ac damnum afferant?

Atque inde Caſuum reſeruatio orta eſt (quod poſtremò eſt explicandum:) Nam cùm quædam grauiora crimina reperiantur, quæ præclarum Religionis ſtatum labefactant, & corrumpunt, nécnon Regularis obſeruantiæ profeſſores ab inſtituto Euangelicæ perfectionis gradu reuocant: ij, quibus cuiuſlibet Religioſæ Reipublicæ curandę prouincia demandata eſt, in eo maximè laborare debent, vt optimum Religionis ſtatum ſartum tectum ſeruent: & pullulantia hæc criminum ſemina (quoad rectè fieri poteſt) euellant: eò fit, vt grauiora huiuſmodi crimina ſibi abſoluenda reſeruent: quò iis grauiores pœnas taxent, pecoris ſui vultum agnoſcant, opem, & auxilium infirmis ouibus ferant, & tandem faciliùs perditos homines, ſi qui ſunt, horum reſeruatione, quaſi fræno ab iis perpetrandis coërceant.

Caſuum reſeruatio vnde orta.

Quanquam enim quilibet ſacerdos, ſimul, atque ſacri ſacerdotij ordine inſignitus eſt, poteſtatem ad remittenda quælibet peccata accipiat; illius tamen vſum in vllum priùs exercere non poteſt, quàm iuriſdi-

Non omnis ſacerdos abſoluendi poteſtatem habet, quoad vſum.

Digitized by Google

risdictionis potestatem à legitimo superiore assequutus fuerit, qui eam potestatem (quandoquidem ad iurisdictionem spectat) in cæteris quidem peccatis liberam extendere: in quibusdam verò contrahere potest: nisi à superiori potestate prohibeatur. Atque inde Casuum, ac peccatorum reseruatio ortum habet, quæ tam à diuino, quàm à positiuo iure commendatur. A
Ioan.20. diuino quidem, vt perspicuum est Ioan.20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt*: ac præterea
Luc.10. Luc.10. *Qui vos audit, me audit.* A positiuo verò Ecclesiæ, quæ cùm totam iurisdictionis potestatem in Christi oues in summo Pontifice acceperit, hanc Ordinum Rectoribus confert, quam fœlic. mem. Clemens VIII. Pont. Max. non pridem Apostolico decreto communiuit, ac Regulis nonnullis concluſit, vt hîc infrà videbitur, & nos in Tractatu explicabimus.

De his ergo Casibus, qui apud Regulares reseruantur (Deo fauente) hic noster Tractatus erit, eo planè consilio à nobis compactus, non vt cum hæreticis, qui non tam Casuum reseruationem, quàm ipsius Pœnitentiæ sacramentum negant, manum consererem: aut ex Catholicis vnum, aut alterum redarguerem, qui Casuum reseruationem

Digitized by Google

uationem poteſtatis abuſum vocant, quos ſatis temeritatis arguit Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. cap 7. & can. 11. ſed vt nonnihil commodi iis adferrem, qui cùm audiendarum confeſſionũ oneri incumbunt, atque eis per otium non vacat, aut Canonica iura, aut grauiores Auctores, qui hoc argumentum multis pertractant, reuoluere, libellum præ manibus habere poſſint, quo familiariter vtantur. Vniuerſum porrò hunc Tractatum, quò clariùs ab omnibus intelligatur, in duas partes diuidemus. Prima, ea complectitur, quæ ad perſonas pertinent, ad quas Caſuum vel reſeruatio, vel abſolutio ſpectat: quapropter ea tres ſectiones continet, in quarum prima de iis omnibus agitur, quæ circa Caſuum reſeruationem à ſuperioribus obſeruari debent. In ſecunda de iis, quæ in Caſuum reſeruatorum abſolutione Confeſſarij præſtare debent. In tertia de iis, quæ ad Pœnitentes caſu aliquo reſeruato irretitos, inſtruendos ſpectant.

Totius operis diuiſio.

Altera verò pars Caſuum reſeruatorum, qui in Decreto Clem. VIII. præſcribũtur, tantummodò declarationem continet.

Omnia verò S. Rom. Eccl. iudicio ſubmiſſa ſunto.

GREGORIVS Papa XV.

Ad futuram rei memoriam.

VM sicut dilectus filius Franciscus à Coriolano Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci Capuccinorum nuncupatorum professor, Nobis nuper exponi fecit ipse vnam Summam Conciliorum omnium, quæ à S. Petro vsque ad nostra tempora celebrata sunt, cum variis annotationibus, ac aliam Summam Theologicã S. Bonauenturæ ad instar Summæ Sancti Thomæ Aquinatis variis itidem Annotationibus, & Commentariis illustratam, & in septem tomos distributam; necnon alterum ab eodem Francisco aliàs impressum, sed nunc tertio multis in locis auctum, & locupletatum Tractatum de Casibus reseruatis iuxta decretum fæl. record. Clementis Papæ VIII. prædecessoris nostri; necnon Breuiarum Chronologicum respectiuè inscripta opera in lucẽ edere intendat, ac vereatur, ne postquam in lucẽ prodierint, alij, qui ex alieno labore lucrum quærunt, opera huiusmodi typis cudi facere curent in ipsius Francisci, ac ab eo causam habentium præiudicium:

Nos

Nos eorum indemnitati, ne ex impreſsione huiuſmodi aliquod diſpendium patiantur prouidere, ipſoſque ſpecialibus fauoribus, & gratiis proſequi volentes, & à quibuſuis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris, & pœnis à iure, vel ab homine quauis occaſione, vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodati exiſtũt, ad effectum præſentium duntaxat conſequendum, harum ſerie abſoluentes, & abſolutos fore cenſentes: ſupplicationibus ipſius Franciſci nomine Nobis deſuper humiliter porrectis inclinati, eidem Franciſco, ac ab eo cauſam habentibus prædictis, vt decennio proximo durante à primæua Operum huiuſmodi (dummodo tamen antea à dilecto filio Magiſtro Sacri Palatij Apoſtolici approbata fuerint) impreſsione computanda, nemo tam in Vrbe, quàm in vniuerſo ſtatu Eccleſiaſtico mediatè, vel immediatè Nobis ſubiecto, Opera huiuſmodi ſine ſpeciali dicti Franciſci, ſeu ab eo cauſam habentium huiuſmodi licentia imprimere, ſeu ab alio, vel aliis impreſſa vendere, ſeu venalia habere, vel proponere poſſit, auctoritate Apoſtolica tenore præſentiũ concedimus, & indulgemus; inhibentes propterea vniuerſis, & ſingulis vtriuſque ſexus Chriſti fidelibus, præſertim librorum impreſſoribus ſub quingentorum ducatorum auri de Camera, & amiſsionis librorum, & typorum omnium pro vna Cameræ noſtræ Apoſtolicæ, ac

pro alia cauſam à dicto Franciſco habentibus prædictis,& pro reliqua tertiis partibus accuſatori, & iudici exequenti irremiſſibiliter applicandis eo ipſo abſque vlla declaratione incurrendis pœnis,ne dicto decennio durãte opera prædicta,aut aliquam eorum partem,etiam prætextu additionum,aut explanationum tam in magno, quàm in paruo folio; ac tam in Vrbe, quàm in vniuerſo ſtatu Eccleſiaſtico prædictis ſine huiuſmodi licentia imprimere, aut ab alio, vel aliis impreſſa vendere, aut venalia habere,vel proponere quoquo modo audeant, ſeu præſumant, mandantes propterea dilectis filiis noſtris, & Apoſtolicæ Sedis de latere Legatis,ſeu eorũ Vicelegatis,ac Præſidentibus,Gubernatoribus,Prætoribus, & aliis iuſtitiæ miniſtris,Prouinciarum, Ciuitatum, Terrarum, ac locorum ſtatus noſtri Eccleſiaſtici prædicti, quatenus cauſam à dicto Franciſco habentibus huiuſmodi in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes quandocũque ab ipſis fuerint requiſiti, pœnas prædictas contra quoſcunque inobedientes irremiſſibiliter exequantur. Non obſtantibus Conſtitutionibus,& Ordinationibus Apoſtolicis,& quibuſuis ſtatutis, & Conſuetudinibus, etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis,priuilegiis quoque indultis,& litteris Apoſtolicis in contrarium præmiſſorum, quomodolibet conceſſis,confirmatis, & approbatis,

Digitized by Google

tis, cæteriſque contrarijs quibuſcumque. Volumus autem quòd præſentium tranſumptis, etiam impreſſis, manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis eadem prorſus fides adhibeatur, quæ ipſis præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die 7. Iunij M. DC. XXI.

SCIPIO COBEL. Card. S. Suſannæ.

Digitized by Google

SVMMA DIPLOMATIS Regis Chriſtianiſſimi.

PRiuilegio Ludouici XIII. Regis Chriſtianiſſimi ſub datum die 21. Iunij 1621. cautum eſt, ne quis Bibliopola, aut Typographus in Regno Galliæ Opera. P. Franciſci Coriolani Capuccini, videlicet ſummam Conciliorum, ſummam Theologicam S. Bonauent. variis annotationibus, & commentariis illuſtratam, atque in ſeptem Tomos diſtributam: Item Breuiarum Chronologicum: Item Tractatum de *Caſibus Reſeruatis*, nunc tertiò recognitum, abſque Auctoris, aut ab eo cauſam habentis licentia, ad decennium imprimere, vel alibi impreſſa vendere audeat, ſub pœnis in diplomate contentis.

Signat.

LE BOSSV.

FERDI

FERDINANDVS II. Diuina fauente clementia electus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, ac Germaniæ, Hungariæ, Boëmiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclauoniæ, &c. Rex, Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ, & Virtembergiæ, &c. Comes Tyrolis, &c. Agnoſcimus, & notum facimus tenore præſentium vniuerſis. Poſtquam nomine Religioſi deuoti Nobis dilecti Fr. Franciſci Longi à Coriolano ordinem D. Franciſci Capuccinorum profeſſi, demiſsè nobis ſit expoſitum ſingulari illius cura, aſſiduo ſtudio, & peruigili diligentia Opera nonnulla Theologica congeſta ſub hiſce titulis: Summa Conciliorum omnium, quę à S. Petro vſque ad Paulum Papam V. celebrata ſunt, cum variis Annotationibus: Item Summa Theologica S. Bonauenturæ ad inſtar S. Thomæ Aquinatis, variis notationibus illuſtrata, & in ſeptem Tomos diſtributa: Nec non Tractatus de *Caſibus reſeruatis* iuxta Decretum fœl. rec. Clementis Papæ VIII. quæ nunc, vt in plurium vtilitatem fructus inde redundet, præli beneficio propediem ſint vulganda. Metuit autem ne primam eorumdem editionem

alij Typographi quæſtus cauſa, quod plerunque euenire ſoleat, præproperè, aut vitiosè imitentur: adeoque cui ipſe Author operam hanc commiſerit, debito, ſperatoque laboris, & impendij ſui fructu ad alios iniquè tranſlato, fraudetur. Ac proinde ſuppliciter rogati ſimus, vt huic ſollicitudini ex benignitate noſtra Imperiali Diplomate Typographico ad certos annos indulto clementer conſulere dignaremur. Nos pro inclinatione noſtra ſingulari ad præclaros iſtiuſmodi conatus gratioſo patrocinio noſtro adiuuãdos precibus iſtiuſmodi, vt quæ æquitate nitebantur, haud grauatim annuimus. Ideoque vniuerſis, & ſingulis Typographis, Bibliopolis, & aliis quibuſcumque negotiationem Librariam exercẽtibus firmiter, ſerióque inhibemus, præcipimus, & vetamus, ne quis ſupradicta opera, ſiue integra, ſiue diſpartita citra cõſenſum, & voluntatem antè memorati Auctoris, vel illius Typographi, quem ipſe ad hoc delegerit, intra decennium proximum à prima vulgationis die computandum recudere, vel alibi etiam quocunque modo, forma, typo, vel charactere impreſſa, & recuſa intra Sacri Romani Imperij fines, ſiue clam, ſiue palàm adducere, venundare, vel diſtrahere præſumat. Si quis autem

Digitized by Google

autem edictum hoc noſtrũ tranſgredi, violare, aut contemnere deprehendatur, eum non ſolum eiuſmodi libris perperam recuſis,& apportatis,quos dictus Typographus eiúſue hæredes vbicunque inuẽti fuerint, ſiue propria, ſiue magiſtratus ibidem authoritate, atque auxilio ſibi vendicare poterunt, priuandum : ſed & pœna inſuper decem marcharum auri puri, cuius ſemis prædicto Typographo, eiuſue hæredibus, alter verò ſemis fiſco noſtro Imperiali fraudis vindici, toties, quoties contrà factum fuerit, pendatur, omni ſpe veniæ ſublata, mulctandum decernimus : dummodò tamen huiuſmodi Opera nihil in ſe ſcandaloſum, aut orthodoxæ Religioni Catholicæ, Sacrique Romani Imperij Conſtitutionibus aduerſum, vel bonis moribus contrarium,ſiue in præfatione,ſiue in contextu,ſeu alias quomodocunque cõtineãt, & Typographus ipſe terna vt minimum dictorum Operum exemplaria ſuis ſumptibus quamprimùm ad Cancellariam noſtram Cæſaream tranſmiſerit. Mandamus ergo vniuerſis noſtris,& ſacri Romani Imperij, Regnorumque, & Ditionum noſtrarum hæreditariarum ſubditis cuiuſcunque ſtatus,gradus, ordinis, conditionis, aut dignitatis exiſtant, tam Eccleſiaſticis, quàm

ſæcularibus, præſertim verò iis, qui in Magiſtratu conſtituti, vel proprio, vel ſuperiorum nomine, & loco ius, ac iuſtitiæ adminiſtrationem exercent, ne quemquam priuilegium hoc noſtrũ Cæſareum temerè, & impunè tranſgredi, aut violare patiantur, quin potiùs contumaces, ſi quos fortè compererint, præſcripta pœna mulctari, aliiſque modis idoneis, coërceri curent, quatenus & ipſi eandem mulctam euitare voluerint, harum teſtimonio literarum manu noſtra ſubſcriptarum, & ſigilli noſtri Cæſarei impreſſione munitarum. Datum in Ciuitate noſtra Viennæ die 19. menſis Martij, Anno Domini 1621. Regnorum noſtrorum Romani II. Hungarici III. & Bohemici IV.

FERDINANDVS.

De mandato ſacræ Cæſareæ Maieſtatis,

HERMANNVS QVÆSTEMBERG.

PRIVI

Digitized by

PRIVILEGIVM
Archiducum Flandriæ.

CVM *expositum fuisset Serenissimis Archiducibus Austriæ, Ducibus Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Limburgi, Luxemburgi, & Gueldriæ, Comitibus Flandriæ, Hannoniæ, &c. Ex parte Fratris Francisci Coriolani Theologi Ordinis Minorum Sancti Francisci Capuccinorum in animo se habere in lucem dare ad gloriam Dei, & S. Ecclesiæ vtilitatem Opus quoddam in folio à se compositum septimque Tomis distributum cum hoc titulo; S. Bonauenturæ Cardinalis Episcopi Albanensis, & Sacrosanctæ Ecclesiæ, Doctoris eximij Summa Theologica, cum multis annotationibus, & commentariis illustrata. Verùm cum non facile foret reperire, qui illud Opus arriperet, si vnicuique facultas illud excudendi concederetur ob notabile damnum, quod ei accideret, qui suis expensis id præstaret, dictus exponens humiliter supplicauit Serenissimos Archiduces, quatenus in eo prouidere dignentur, Suæ Celsitudines, hisce consideratis precibus præfati Fratris Francisci Coriolani annuentes, interdixerunt omnibus & quibuscunque suarum Ditionum Bibliopolis, & Typographis, ne supradictam S. Bonauenturæ*

Summam

Summam per ſpatium ſex annorum computandorum à tempore finitæ Editionis cuiuſlibet Tomi abſque licentia ſupplicantis imprimant, ſub pœna confiſcationis exemplarium, ſi quædam contra hanc prohibitionem edi contingat: & inſuper ſex aureorum pro quoque exemplari, applicandorum partim Fiſco ſuarum Celſitudinum, partim uſui dicti Exponentis. Datum Bruxellis decimo Calendas Februarij, Anno Domini Milleſimo ſexcenteſimo decimonono. Ma. V.

Ad mandatum ſuarum Celſitudinum.

ILEBOMTE.

FACVL

FACVLTAS
admodum R.P.Generalis.

CVm Opus hoc *de Caſibus reſeruatis* apud Regulares à fœlic.record. Clem. VIII. poſitis, à R. P. Fr. Franciſco de Coriolano noſtræ Religionis Sacræ Theologiæ olim Prælectore compoſitum, Patres illi, quibus id commiſimus, recognouerint, ac in lucem edi poſſe probauerint; facultatem concedimus, vt ſeruatis ſeruandis, typis mandetur. In quorum fidem has literas manu noſtra ſubſcriptas, & ſigillo noſtro munitas dedimus. Datum Papæ die 2. Iulij, quæ eſt Feſtum Viſitationis B. Mariæ. 1616.

FR. PAVLVS A CESENA Gen.

Locus ſigilli.

Perlegi

PErlegi Librum *de Casibus reseruatis* admodum R. P. Fr. Franciſci Coriolani, ex commiſſione Reuerendiſſ. P. Fr. Hyacinthi Petronij, Sacri Apoſtolici Palatij Magiſtri, in quo nihil offendi, quod Fidei Catholicæ, vel bonis moribus aduerſetur: quinimò cenſeo librum hunc valdè perutilem, atque optimam continentem doctrinam, prorſúſque dignum, qui in lucem edatur, atque imprimatur.

Ego IOANNES FRANCISCVS PALVMBVS,
Clericus Regularis, S. Theol. Profeſſ.

TRactatus *de Casibus reseruatis* Regularium admodum R. P. Franciſci Coriolani Ord. Capuccinorum, Regularibus ipſis maximè neceſſ. cæteríſque ſtudioſis omnibus valdè vtilis, ab ipſo Auctore ſic de nouo recognitus, & auctus, nihil (mea ſententia) continet, quod ſit contra fidem orthodoxam, vel cõtra bonos mores, propter ſanam doctrinã, & eruditionem. Igitur typis mandari poſſe cenſeo, ſeruatis tamẽ iis, quæ in Indice Rom. Pont. continentur. In cuius rei fidẽ, præſentes dedi, & me ſubſcripſi. Datum Neapoli die 3. Iulij. 1617.

M. MERVLA S. Theol. Doct. Canon. Neap.

Perlegi

Digitized by Google

PErlegi Tractatum hunc de *Casibus reseruatis*, à R. admodum P. Francisco Coriolano Capuccino compositum, & in eo nihil offendi fidei Catholicæ,aut bonis moribus contrarium:imò multa, quæ ad Confessariorum doctrinam maximè facere possunt. Itaque prælo mandari, & ad communem omnium Religiosorum vtilitatem publicari posse censeo:ea tamen lege, vt in fronte eiusdem Tractatus ascribatur nomen Auctoris, néc non facultas sui Generalis ex præscripto Indicis Romani.

RVTILIVS GALLACINVS
vidit,& regist.fol.39.

Imprimatur si videbitur Reuerendissimo P. Mag. Sacri Palatij Apostolici.

Cæsar Fidelis Vicesgerens.

Imprimatur. *Fr. Gregorius Donatus Magister,Reuerendiss. P. F. Hyacinthi Petronij Sacri Palatij Apost.Mag.Socius.Ord.Prædic.*

VIrtute supradictorum Priuilegiorum facultatem do ego Frater Franciscus Coriolanus Capuccinus Domino *Ludouico Prost Hæredi Rouille*,Bibliopolæ Lugdunensi, vt nostrum Breuiarium Chronologicum, & Tractatum *de Casibus reseruatis* imprimere, & vendere possit. Datum Romæ die 4. Febr. 1622.

Ita est. Ego Fr. FRANCISCVS CORIOLANVS
Capuccinus manu propria.

APPRO

Digitized by Google

APPROBATIO.

IOANNES CLAVDIVS DE VILLE in ſacra Theologica Magiſter, in ſancti Pauli huiuſce ciuitatis Canonicus, & diuini Verbi Prædicator, & à Domino Dionyſio Simone de Marquemont, Illuſtriſſimo & Reuerendiſſimo Archiepiſcopo Lugdunenſi, in Librorum cenſuram in hac Diœceſi incumbere iuſſi : Fidem facimus, Nos *R. P. Fr. Franciſci Coriolani Capuccini Tractatum de Caſibus reſeruatis iuxta regulam Decreti à fœl. record. Clem. VIII. Regularibus præſcriptam*, vidiſſe & euoluiſſe, nihílque Catholicæ, Apoſtolicæ, & Romanæ ſanctæ Eccleſiæ ſacris Dogmatibus aduerſum non modò non contineri ; ſed omnia planè iuxta ſanctorum Patrum ſanam doctrinam eruditiſſimè exponi. Lugduni apud S. Paulum, 21. Octobris 1622.

I. C. DE VILLE.

DECRE

Digitized by

DECRETVM S. D. N. CLEM. PAPÆ VIII. SVPER CASVVM RESERVATIONE, ab omnibus Regularium Superioribus obſeruandum.

§. 1. *Sanctiſſimus Dominus noſter, qui iampridem accuratè perpendit, & re ipſa comperit, quod reſeruatio facultatis abſoluendi Religioſos pœnitentes à peccatis quibuſdam grauioribus, niſi Superiores admodum prudenter, ac moderatè illa vtantur, nonnullos infirmiores, qui interdum ſuperiori ſuo conſcientiæ maculas detegere formidant, adducere poſſet in æternæ damnationis periculum, & ſpiritualis remedij deſperationem.*

§. 2. *Quocirca, vt huic malo Sanctitas ſua opportunè prouideret, decreuit, vt nemo ex Regularium ſuperioribus peccatorum abſolutiones ſibi reſeruet, exceptis iis, quæ ſequuntur, aut omnibus, aut eorum aliquos, prout ſubditorum vtilitati expedire, prudenter in Domino iudicauerint.*

I. Veneficia, incantationes, ſortilegia.

II. Apoſtaſia à Religione, ſiue habitu dimiſſo, ſiue retento, quando eo peruenerit, vt extra ſepta Monaſterij, ſeu Conuentus fiat egreſſio.

III. Nocturna, & furtiua è Monasterio, seu Conuentus egressio, etiam non animo apostatandi facta.

IV. Proprietas contra votum Paupertatis, quæ sit peccatum mortale.

V. Iuramentum falsum factum in Iudicio Regulari, seu legitimo.

VI. Procuratio, auxilium, seu consilium ad abortum faciendum post animatum fœtum, etiam effectu non secuto.

VII. Falsificatio manus, aut sigilli Officialium Monasterij, aut Conuentus.

VIII. Furtum de rebus Monasterij, seu Conuentus, in ea quantitate, quæ sit peccatum mortale.

IX. Lapsus carnis voluntarius, opere consummatus.

X. Occisio, aut vulneratio, seu grauis percussio cuiuscunque personæ.

XI. Malitiosum impedimentum, aut retardatio, aut apertio literarum à superioribus ad inferiores, & ab inferioribus ad superiores.

Si quod aliud peccatum graue pro Religionis conseruatione, aut pro conscientiæ puritate reseruandum videbitur, id non aliter fiat, quàm Generalis Capituli in toto Ordine, aut Prouincialis in Prouincia, matura discussione, & consensu.

§. 3. Non liceat superioribus Regularium confessiones subditorum audire: nisi quando peccatum aliquod

Digitized by Google

aliquod reſeruatum admiſerint, aut ipſimet ſponte, aut proprio motu id ab ipſis petierint.

§. 4. *Superiores in ſingulis domibus deputent duos, tres, aut plures Confeſſarios pro ſubditorum numero maiori, vel minori: iique ſint docti, prudentes, charitate præditi, qui à non reſeruatis eos abſoluant; & quibus etiam reſeruatorum abſolutio committatur, quando caſus occurrerit, in quo eam debere committi, ipſe in primis Confeſſarius iudicauerit.*

§. 5. *Tam ſuperiores pro tempore exiſtentes, quàm Confeſſarij, qui poſteà ad ſuperioritatis gradum fuerint promoti, caueant diligenter, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in confeſſione habuerunt, ad exteriorem gubernationem vtantur.*

§. 6. *Licebit tamen ſuperioribus determinare pœnitentias graues quibuſdam peccatis, etiam non reſeruatis, à Confeſſariis imponendas, quæ ſubditos ab huiuſmodi perpetrandis cohibere poſſint. Atque ita per quoſcunque Regularium ſuperiores, quicunque illi ſint, obſeruari mandauit.*

§. 7. *Non obſtantibus Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, ac cuiuſuis Concilij, etiam Generalis Decretis: necnon conſuetudinibus ab immemorabili etiam tempore obſeruatis: aut regulis in Generalibus, ſeu Prouincialibus*

Digitized by Google

DECRET. SVPER CAS. RESER.

Capitulis editis, ſtatutis, & conſtitutionibus, etiam Apoſtolica auctoritate confirmatis: priuilegiis, indultis, & conceſſionibus quibuſcunque: quorum tenores hîc pro expreſſis haberi voluit: cæteríſque in contrarium facientibus quibuſcunque. Datum Romæ apud S. Petrum, die 26. Maÿ 1593.

ANDREAS SORBOLONGVS Secretarius Viſitationum.

ELEN

ELENCHVS ARTICVLORVM, QVI IN SECTIONIBVS PRIORIS HVIVS OPERIS Partis tractantur.

Prior numerus sectionem: posterior articulum: postremus paginam indicat.

AN Prælati possint sibi reseruare casus. sect. 1. art. 1. pag. 1.

Quo iure prælati regulares possint sibi reseruare casus respectu suorum subditorum. sect. 1. art. 2. pag. 11.

An iurisdictio prædicta competat prælatis regularibus, iure diuino, vel humano. sect. 1. art. 3. pag. 15.

An omnes Prælati religionum possint sibi reseruare casus. sect. 1. art. 4. pag. 18.

An talis reseruatio possit fieri indifferenter de omnibus peccatis. sect. 1. art. 5. pag. 21.

An Superiores religionum possint sibi reseruare absolutionem excommunicationis à se comminatæ. sect. 1. art. 6. pag. 30.

An quilibet Superior regularis habeat facultatem absoluendi à reseruatis. sect. 1. art. 7. pag. 37.

Quis modus seruandus in recursu ad Superiores pro absolutione à reseruatis. sect. 1. art. 8. pag. 40.

An sit licitum statutum, quo regulares subditi obligantur iterùm confiteri Superiori peccatum reseruatum; aliàs ritè confessum. sect. 1. art. 9. p. 54.

Digitized by Google

An Superior teneatur audire peccata reſeruata ſimul cum non reſeruatis,vt ſubditum abſoluere poſſit à reſeruatis.ſect.1.art.10.pag.59.

Quæritur,quando ſubditus confitetur Superiori habenti poteſtatem ordinariam ad abſoluendum à caſibus reſeruatis;& ab illo ſimpliciter abſoluitur ab omnibus peccatis : ipſe tamen per obliuionem inculpabilem omiſit aliquod peccatum reſeruatum;an liber maneat à præſentatione,& reſeruatione,ita vt confiteri poſſit illud cuicunque Confeſſario deputato.ſect.1.art.11.pag.63.& 64.

An quando idem peccatum pluribus modis reſeruatum eſt, ablata vna reſeruatione,auferantur & reliquæ.ſect.1.art.12.pag.66.

An poſſimus vti extra confeſſionem illa notitia, quam habuimus in confeſſione.ſect.1.art.13.p.68.

An quælibet peccati occaſio ſit neceſſariò euitanda. ſect.1.art.14.pag.72.

Quid faciendum, quando ex vſu confeſſionis nulla ſequitur reuelatio.ſect.1.art.15.pag.83.

An poſſit Superior,ſiue elector propter ſolam ſcientiam in confeſſione habitam alicuius grauis culpæ, negare ſuffragium ei, qui exteriùs reputatur dignus : ipſe autem per confeſſionem ſcit eſſe indignum.ſect.1.art.16.pag.84.

An debeat Superior facultatem concedere ſubdito petenti,vt poſſit ab illis abſolui à caſibus reſeruatis : vel an debeat dare talem facultatem Confeſſario id petenti.ſect.1.art.17.pag.86.

An ſi in Conuentu ſit Generalis,& Prouincialis,ſufficiat ſe præſentare Prouinciali.ſect.1.art.18.p.95.

An Superior dando facultatem abſoluendi à reſeruatis,poſſit taxare pœnitentiam à confeſſario imponendam pœnitenti.ſect.1.art.19.p.96.

An

Digitized by Google

An incidant in aliquam pœnam,qui absque facultate absoluunt.sect.1.art.20.pag.99.
An Superiores religionum possint sibi eligere Confessarium,quem maluerint. sect.1.art.21.pag.101.
An Guardiani possint absolui etiam à reseruatis, à Confessariis ab ipsis electis.sect.1.art.22.p.106.
An respectu Prouincialium sint casus reseruati,adeò, vt si ipsi in aliquem inciderint; teneantur se præsentare Generali.sect.1.art.23.pag.111.
An Vicarij locorum, seu Conuentuum habeant facultatem eligendi sibi Confessarium. sect. 1. art. 24.pag.117.
An simpliciter Sacerdotes subditi habeant hanc eandem facultatem:vt scilicet ad libitum possint sibi eligere Confessarium.sect.1.art.25.pag.118.
Quidam Superior Regularis præcepit subdito suo in virtute sanctæ inobedientiæ, & sub pœna excommunicationis latæ sententiæ,vt dicat ei veritatem de aliqua rè: quæritur, an absolutio talis excommunicationis pertineat ad illum Superiorem, qui eam tulit: an verò subditus possit à quocunque alio Confessario absolui:cùm censeatur non reseruata.sect.1.pag.120.
An quilibet Sacerdos sit idoneus ad Confessiones audiendas.sect.2.art.1.pag.127.
An Confessarius debeat sequi opinionem suam, an pœnitentis.sect.2.art.2.pag.139.
An Confessarij deputati possint absoluere ad libitum à casibus reseruatis omnes suos pœnitentes. sect.2.art.3.pag.142.
An Confessarius habens potestatem absoluendi à reseruatis, possit absoluere in foro conscientiæ pœnitentem, qui commisit delictum publicum, antequã à iudice sit expeditus. sect.2. art.4. p.154.

An Confeſſarij deputati, quando habent facultatem abſoluendi reſeruata, poſſint illam aliis committere. ſect. 2. art. 5. pag. 155.

Quando Superior concedit facultatem pro reſeruatis: ſed tali loco, & tempore, quod facilè poſſet venire in cognitionem peccatoris, quid faciet Confeſſarius. ſect. 2. art. 6. pag. 160.

An facultas eligendi Confeſſarium finiatur per vnum actum: id eſt per electionem vnius Confeſſarij vna vice. ſect. 2. art. 7. pag. 162.

An ſi moriatur, vel amoueatur ab officio Prælatus, teneat facultas data. ſect. 2. art. 8. pag. 164.

An Confeſſarij deputati, qui aliquando habent facultatem pro reſeruatis, habeant quoque illam pro omnibus cenſuris. ſect. 2. art. 9. p. 168.

An ſufficiat ratihabitio, vt abſolutio ſit valida. ſect. 2. art. 10. pag. 171.

An Confeſſario ſufficiat dicere Prouinciali pro habenda facultate circa reſeruatos, *Pater, indiges veſtra auctoritate*: & an etiam idem dicendum ſit de pœnitente. ſect. 2. art. 11. pag. 174

An neceſſe ſit, vt Confeſſarius diſertis verbis explicet pœnitenti onus de ſe præſentando. ſect. 2. art. 12. pag. 175.

An abſolutio data à Confeſſario cum tali onere de ſe repræſentando, cenſeatur data cum conditione. ſect. 2. art. 13. pag. 180.

An ſi Confeſſarius det primò abſolutionem, & poſtea manifeſtet pœnitenti onus de ſe præſentando, ſi pœnitens non acceptat tale onus, abſolutio data valeat. ſect. 2 art. 14. p. 182.

Forma abſolutionis pro habentibus indulgentiam plenariam. ſect. 1. p. 187.

Forma abſolutionis ab omni caſu, etiam pertinéte ad Papam,

Digitized by Google

Papam,quæ datur fratribus in agone exiſtentibus, auctoritate priuilegiorum Ordinis.ſect.2.p.188.
An Confeſſario liceat loqui de rebus in Confeſſione auditis, de licentia pœnitentis. ſect. 2. art. 15. pag.189.
An in articulo mortis quilibet Sacerdos poſſit abſoluere à caſibus reſeruatis,abſque eo,quòd imponat onus,ſeu obligationem repræſentationis. ſect. 2.art.16.pag.192.
An extra articulum mortis, occurrentibus aliis neceſſariis caſibus,in quibus neceſſe eſt, aut implere præceptum annuæ confeſſionis;vel communicare, aut facere Sacrum, ita vt non poſſit omitti ſine graui ſcandalo,aut infamia:& pro tunc non patet aditus ad Superiorem; poſſit quis celebrare, vel Euchariſtiam ſumere abſque confeſſione,cum ſola contritione: cum animo tamen faciendi, quod tenetur,tempore ſuo;vel debeat confiteri deputato,& ab eo abſolui cum obligatione. ſect.2.art.17. pag.203.
An tempore Iubilæi,qui non habet auctoritatem ab Ordinario ad audiendas confeſſiones, poſſit illas audire.ſect.2.art.18.p.212.
An poſſint pœnitentes abſolui à caſibus reſeruatis, & à cenſuris ab aliquo alio ſacerdote deputato, & auctoritatem habente ab Ordinario poſt elapſum tempus Iubilæi.ſect.2.art.eod.p.213.
An Confeſſarius malè abſoluens pœnitentem, teneatur ad aliquid.ſect.2.art.19.p.214.
An abſolutio poſſit dari abſenti. ſect.2.art.20.p.220.
An inferior poſſit commutare pœnitentiam à Superiore taxatam,in abſolutione caſus reſeruati.ſect. 2.art.22.pag.230.
An Confeſſarij ſollicitantes pœnitentem ad pec-

eatum carnis, sint suspecti de hæresi. sect. 2. art. 12. pag. 234.
Breue Pij I V. contra Confessarios sollicitantes pœnitentes ad libidinem. sect. 2. art. eod. pag. 235.
In principio tertiæ sectionis explicantur fusè sex decim conditiones Confessionis.
Prima conditio, vt Confessio sit simplex. sect. 3. pag. 241.
Secunda conditio, vt Confessio sit humilis. sect. 3. pag. 252
Tertia, vt sit pura. sect. 3. pag. 260.
Quarta, vt sit fidelis. sect. 3. pag. 263.
Quinta, vt sit frequens. sect. 3. pag. 266.
Tertia conditio, vt sit nuda. sect. 3. pag. 273.
Septima conditio, vt sit discreta. sect. 3. pag. 277.
Octaua conditio, vt sit libens. sect. 3. pag. 279.
Nona conditio, vt sit verecunda sect. 3. pag. 288.
Decima conditio, vt sit integra. sect. 3. pag. 291.
Vndecima conditio, vt sit secreta. sect. 3. pag. 298.
Duodecima conditio, vt sit lachrymabilis. s. 3. p. 312.
Decimatertia conditio, vt sit accelerata. sect. 3. p. 319.
Decimaquarta conditio, vt sit fortis. sect. 3. p. 324.
Decimaquinta conditio, vt sit accusans. sect. 3. p. 326.
Decimasexta conditio, vt sit parere parata. sect. 3. pag. 328.
An possint cogi regulares, vt in quolibet mense pluries confiteantur. sect. 3. art. 1. pag. 334.
An si Religiosus non habeat nisi venia lia, possit cogi, vt illa confiteatur. sect. 3. art. 2. p. 342.
An Religiosus non habens neque venialia pro tempore Confessionis, teneatur confiteri: & si confiteatur, quid faciet. sect. 3. art. 3 p. 347.
An pœnitens non habens nisi venialia, possit confiteri cuilibet Sacerdoti. sect. 3. art. 4. p. 354.

An

Digitized by Google

An pœnitens in peccato mortali, adimplens pœnitentiam à Confeſſario ſibi impoſitam, ſatisfaciat. ſect.3.art.5.pag.356.

An pœnitens ſumendo indulgentiam, teneatur exequi opera pœnalia ſibi à Confeſſario aliàs impoſita. ſect.3.art.6.pag.359.

An peccare cum ſpe veniæ, aggrauet peccatum. ſect.3.art.7.pag.360.

An liceat pœnitenti manifeſtare perſonam complicis, in confeſſione. ſect.3.art.8.pag.364.

An liceat Confeſſario interrogare de Complice, in confeſſione. ſect.3.art.9.pag.368.

An regularis, caſu reſeruato innodatus in ſua prouincia, ſi pergit in aliam, poſſit à prouinciali illius prouinciæ abſolui. ſect.3.art.10.pag.371.

An religioſi itinerantes poſſint ſe ſimul confiteri. ſect.3.art.11. pag.374.

An pœnitens habita opportunitate Prouincialis, aut Generalis, non ſe præſentans peccet: & an teneatur denuò ſe præſentare. ſect.3.art.12.pag.376.

An liceat regularibus indifferenter ſe confiteri extra ſuum ordinem. ſect.3.art.13.pag.380.

An regulares poſſint accipere Bullam Cruciatæ, & per eam abſolui à reſeruatis. ſect.3.art.14.p.384.

An regulares, tempore Iubilæi pleniſſimi, poſſint confiteri extra ſuum Ordinem, & abſolui. ſect.3. art.15.pag.388.

An quando datur facultas tempore Iubilæi, vt religioſi poſſint eligere ſibi Confeſſarium ab ordinario approbatum; ſufficiat quòd Confeſſarius ſit approbatus à prælatis ordinis. ſect.3.art.16. pag. 393.

An tempore Iubilæi abſolutus à cenſuris, & reſeruatis, non adimplens omnia, quæ diploma præcipit,

Digitized by Google

cipit, ſit abſolutus, nécne. ſect.3.art.17.p.394.
An nouitij teneantur ſe præſentare pro caſibus reſeruatis.ſect.3.art.18. pag.398.
An religioſi iuuenes teneantur confiteri Superioris an verò & ipſi gaudeant facultate data omnibus à Clem. VIII. vt ſit in eorum libertate id facere, nécne.ſect.3.art.19.p.405.
An religioſi ſubditi ad libitum poſſint mutare Confeſſarium abſque licentia Superiorum. ſect.3.art. 20. pag.406.
An ſubditi poſſint impediri à Superiore, ne mutent Confeſſarium ad libitum: & mutando nihilominùs Confeſſarium, an teneat data abſolutio.ſect. 3.art.21.pag.410.

ELENCHVS
PARAGRAPHORVM,
ET CASVVM, QVI IN SECVNDA HVIVS OPERIS Parte explicantur.

Prior numerus caſum: poſterior paginam indigitat.

DE veneficiis, incantationibus, & ſortilegiis. caſ.1. pag.425.
Apoſtaſia à religione, ſiue habitu dimiſſo, ſiue retento, quando eò peruenerit, vt extra ſepta Monaſterij, ſeu Conuentus fiat egreſſio. caſ.2.p.446.
Epiſtola diui Bernardi. caſ.2. pag.465.
Inſtructio de iis, ad quæ tenetur eiectus à religione. caſ.2. pag.468.
Nocturna è Monaſterio, ſeu Conuentu egreſſio, etiam

Digitized by Google

etiam non animo apoſtatandi facta. caſ.3. p.472.
Proprietas contra votum paupertatis, quæ ſit peccatum mortale. caſ. 4.pag.504.
Iuramentum falſum in iudicio regulari,& legitimo, caſ.5.num.523.
Conſtitutio Pauli V. caſ.5.pag.525.
De denuntiatione. caſ.5.pag.531.
De inquiſitione. caſ.5. pag.542.
De inquiſitione particulari. caſ.5. pag.445.
De accuſatione. caſ.5.pag.556.
De teſtibus. caſ.5. pag.565.
De Reo. caſ.5. pag.583.
De rei obedientia. caſ.5. pag.603.
De rei defenſione. caſ.5. pag.607.
Capita defenſionum. caſ.5. pag.608.
1. Quòd non conſtet de corpore delicti. caſ.5. §. 1. pag.609.
2. Quòd tale delictum non poterat ab eo committi. caſ.5.§.2. pag.614.
3. Quòd reus eſt innocens à delicto.caſ.5.§.3.p.617
4. De exceptionibus cótra iudicem.caſ.5.§.4.p.621.
5. De exceptionibus contra teſtes. caſ.5.§.5.p.643.
6. De exceptionibus contra proceſſum. caſ.5. §.6. pag.65.
7. De exceptionibus contra propriam Confeſſionem.caſ.5.§.7.pag.680.
8. De exceptionibus contra ſententiam. caſ.5. §.8. pag.695.
9. De exceptionibus contra delictum confeſſum. caſ.5. §.9.pag.711.
10. De vltima rei defenſione. caſ.5. §.10.pag.721.
Procuratio, auxilium,ſeu conſilium ad abortum faciendum poſt animatum fœtum, etiam effectu non ſequuto. caſ.6. pag.636.

Falſi

Digitized by Google

Falsificatio manus, aut sigilli officialium Monasterij, aut Conuentus. cas.7. pag.742.
Furtum de rebus Monasterij, aut Conuentus, in ea quantitate, quæ sit peccatũ mortale. cas.8.p 744.
Lapsus carnis voluntarius. cas.9.pag.760.
Occisio, aut vulneratio, seu grauis percussio cuiuscunque personæ. cas.10.pag.791.
Malitiosum impedimentum, aut retardatio, aut apertio literarum à Superioribus ad inferiores, & ab inferioribus ad Superiores, missarum. cas. 11.pag.808.
Explicatio Bullæ in Cœna Domini à Gregorio XV. anno 1621. promulgatæ.pag.817.

TEXTVS BVLLÆ.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei, Ad futuram rei memoriam, &c.pag. 844.

Sequuntur excommunicationes.

I. Excommunicamus, & anathematizamus ex parte Dei omnipotentis, &c.pag.846.
II. Item excommunicamus, &c. omnes, & singulos, cuiuscumque gradus, seu conditionis fuerint, Vniuersitates, &c. pag.861.
III. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes piratas, cursores, ac latrunculos,&c. pag.886.
IV. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes,& singulos,qui Christianorum quorumcunque nauibus,&c. pag.889.
V. Item excommunicamus,& anathematizamus omnes, qui in terris suis noua pedagia,&c. pag.894.

Item

Digitized by Google

VI. Item excommunicamus,& anathematizamus falſarios literarum, &c. pag.897.

VII. Item excommunicamus,& anathematizamus omnes illos, qui ad Saracenos,&c.pag.901.

VIII. Item excommunicamus , &c. omnes impedientes, ſeu iuuadentes eos , qui victualia, &c. pag.905.

IX. Item excommunicamus,&c. omnes illos, qui ad Sedem Apoſtolicã venientes,&c.p.906.

X. Item excommunicamus , &c. omnes interficientes, & mutilantes,&c.pag.907.

XI. Item excommunicamus,&c. omnes mutilantes,vulnerantes,percutientes,&c.pag.908.

XII. Item excommunicamus,&c. omnes illos, qui per ſe , vel per alios , perſonas Eccleſiaſticas quaſcunque , vel ſæculares , &c. pag. 916.

XIII. Item excommunicamus, &c. tam Eccleſiaſticos, quàm ſæculares cuiuſcunque dignitatis, &c. pag. 918.

XIV. Item excommunicamus,&c. omnes & ſingulos,qui per ſe,vel per alios auctoritate propria,&c. pag.922.

XV. Quíve ex eorum prætenſo officio vel ad inſtantiam partis , aliorum quorumcunque perſonas Eccleſiaſticas,Capitula,Conuentus, Collegia,&c. pag.930.

XVI. Nécnon qui Archiepiſcopos, Epiſcopos,alióſque ſuperiores, & inferiores prælatos , & omnes alios quoſcunque iudices, &c. pag. 939.

XVII. Quíve iuriſdictiones, ſeu fructus,reditus , & prouentus ad nos,& ſedem Apoſtolicam,& quaſcũq; Eccleſiaſticas perſonas,&c. p.946.

Quíve

XVIII. Quíve collectas, decimas, tallias, & alia onera Clericis, Prælatis, & aliis perſonis, &c. pag. 947.

XIX. Item excommunicamus, &c. omnes, & quoſcunque magiſtratus, & iudices, notarios, ſcribas, executores, ſubexecutores quomodolibet, &c. pag. 953.

XX. Item excommunicamus, &c. omnes illos, qui per ſe, ſeu per alios directè, vel indirectè ſub quocunqne titulo, vel colore, inuadere, &c. pag 956.

XXI. Cæterùm à prædictis ſententiis nullus per alium, quam per Romanum Pontificem: niſi in mortis articulo conſtitutus: nec etiam tunc, niſi de ſtando Eccleſiæ mandatis, &c. pag. 957.

De abſolutione à caſibus Bullæ in Cœna Domini pag. 959.

PRIMÆ

PRIMÆ PARTIS
SECTIO PRIMA.

In qua tractatur de pertinentibus ad Prælatos, continens articulos 25.

ARTICVLVS I.

An Prælati possint sibi reseruare casus?

SVMMARIVM.

1 *Confessio instituta est à Christo tanquàm forum.*
2 *Confessio est de iure diuino.*
3 *Confessio quando instituta.*
4 *Confessio tanquàm forum quoddam est.*
5 *Sacerdotes in confessione Iudices sunt arbitrarij.*
6 *Potestatẽ reseruãdi casus esse in Ecclesia, de fide est.*
7 *Casus reseruandi vsus.*
8 *Casus reseruandi rationes: & negans facultatem reseruandi casus in Ecclesia, hæreticus est.*

1 RESPONDEO, quòd pro fundamento dicendorum tam in hoc articulo, quàm in sequentibus, præsupponi debet, quòd confessio instituta est à Domino nostro Iesu Christo, tanquàm forum quoddam, in quo causæ peccatorum discuterentur, & terminarentur per

Confessio à Christo instituta est tanquam forum.

A Sacer

Sacerdotes, qui fori pœnitentialis ſint Iudices: rei ſunt peccatores: proceſſus, & merita cauſæ in conſcientiis hominum leguntur: & vltima ſententia eſt illa; *Ego te abſoluo à peccatis tuis, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.*

Cõfeſſio eſt de iure diuino.

2 Confeſſio igitur eſt de iure diuino, quod patet; quia ea, quæ ſunt iuris humani, reperiuntur initium habuiſſe ex Concilij alicuius œcumenici, aut ſummi Pontificis Decreto: at cõfeſſio peccatorum fuit in Eccleſia ante omnia, Conciliorum, Pontificúmve Decreta, vt patet ex Irenæo *lib. 1. cap. 9.* ex Tertull. *in Apolog. cap. 4.* & Orig. *hom. 2. in Leuit.* qui non ſolùm primi Generalis Concilio Nicæni videlicet tempora antecеſſerunt: ſed etiam omnium aliorum Conciliorum, omniúmque Pontificum Romanorum, qui de ſacramentali confeſſione ſanctionem aliquam ediderunt.

Confeſſionẽ de iure diuino eſſe, efficaci argumento probatur.

Quòd cùm multis probari poſſit; ſicut faciunt illi, qui aduerſus hæreſes ſcribunt, vt Pater à Caſtro, Bellarminus, Thomas Valdenſ. & alij: vnicum tamen argumentum validiſſimum adducam: nempe, ſi de iure diuino non fuiſſet inſtituta confeſſio, quî fieri poſſet, vt Principes, Regéſq; potentiſſimi cogerẽtur, Sacerdotibus, qui & ipſi homines ſunt, peccata ſua omnia detegere; quãuis arcana, quamuis turpia, quamuis pudenda, quamuis horrorem, etiam ipſi confitenti adferentia, & eorundem Sacerdotum iudicio ſtare, ac mulctam ab illis iniunctam ſubire? Tanta res eſt hæc, vt nullo modo credibile ſit, aut Eccleſiæ Præſides auſuros fuiſſe legem huiuſcemodi ferre, aut populis perſuaderi potuiſſe, vt eiuſmodi legem acciperent, & tot iam ſæculis obſeruarent, niſi diuinum imperium, diuina inſtitutio, diuina promiſſio acceſſiſſent. Igitur di-

uina

uina fuit auctoritas, quæ ad obedientiam in confessione facienda populorum animos inclinauit: diuina promissio, quæ eosdem, vt libenter ad confessionem accederent, inuitauit.

3 Si quæras, quando confessio instituta sit? dicam, quòd tunc; quando *Ioannis vigesimo* dictum est Apostolis, *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* *Confessio quando instituta fuit.* Ioan. 20.

Iam anteà fecerat soli Petro promissionem de clauibus, Matth. 16. *Tibi dabo claues regni cœlorum; quodcunque solueris super terram, erit solutum, & in cœlis, & quodcunque ligaueris, erit ligatum.* Vbi nomine, *clauium*, intelligitur vera potestas ex auctoritate absoluendi: nam claues non solent fieri, vel dari ad significandum ostium esse clausum, vel apertum: sed ad aperiendum, vel claudendum re ipsa: & præterea claues dari solent magistratibus in signum potestatis. Vnde in Apocalyps. 3. dicitur de Christo; *Qui habet clauem Dauid: aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit:* vbi per *clauem* omnes intelligunt veram, & propriè dictã potestatem, qua possit Christus ex auctoritate iudiciaria absoluere, & ligare: quare, cùm easdem claues Christus cum Apostolis, eorúmque successoribus communicauerit, veram potestatem ex auctoritate iudiciaria soluendi, & ligandi cum illis communicauit. Igitur quod anteà promiserat Petro: & *in cap.* 18. *apud Matth.* eandem promisit omnibus, seu prædictionem fecit quandam eius potestatis, quam Apostoli, & eorum successores accepturi erant: cum illis verbis: *Quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlis: & quæcunque solueritis, erunt soluta & in cœlis*, apud D. Ioannem posteà receperunt. Matth. 16. Apoc. 3. Matth. 18.

Digitized by Google

Quod autem verba Christi apud Ioannem sic intelligi debeant,& non de auctoritate prædicandi Euangelium,quo peccata dimittuntur,determinatum est in Concil.Trident. *sess.*14.*can.*3. his verbis: Cõc.Trid. *Si quis dixerit, verba illa Domini Saluatoris: Accipite Spiritum sanctum,quorum remiseritis peccata,remittuntur eis:& quorum retinueritis,retenta sunt,non esse intelligenda de potestate remittendi, & retinendi in sacramento Pœnitentiæ, sicut Ecclesia Catholica ab initio semper intellexit:detorserit autem contra institutionem huius sacramenti ad auctoritatem prædicandi Euangelium, anathema sit.* Ex quibus verbis Theologi communiter rectè deducunt,futuram confessionem distinctam peccatorum:non enim remittit Sacerdos,nisi quæ cognoscit: oportet ergo ei manifestare illa, quorum remissionem consequi optamus: & insuper, si quæ non sunt remittenda,eius sit arbitrio.

Præterea,dicit Christus, *Quorum remiseritis peccata,* & non dicit: *Quæ peccata remiseritis:* quia non tantũ peccata respicere oportet,sed personas etiam: necesse est enim, qui remissionem consequuturi sunt,accedant dispositi cum dolore commissorum, cum firmo proposito in futurum cauendi; cum fide,& spe Christiana:vnde fit,vt eadem peccata aliquibus remitti debeant:aliis verò minimè.

Confessio tanquam forum est.

4 Quòd etiam confessio instituta sit tanquam FORVM, in quo Sacerdotes iudices sunt, habet hoc D. August. *lib.*20.*de ciuit.Dei, cap.*9. vbi explicans illud Apoc.*Et vidi sedes,& sedentes super eas, & iudicium datum est eis:*ita loquitur. Non hoc putandum est de vltimo Iudicio dici: sed sedes Præpositorum,& ipsi Præpositi intelligendi sunt,per quos Ecclesia nunc gubernatur.Iudicium autem datum, nullum melius accipiẽdum videtur,quàm id,quod dictum

dictum est: *Quæ ligaueritis in terra: ligata erunt in cælo.* Vnde Apostolus: *Quid enim mihi est*, inquit, *de his, qui foris sunt, iudicare? nónne de his, qui intus sunt, vos iudicatis?* & D.Gregor.*homil.*20.*in Euangel.* exponens illa verba; *Quorum remiseritis*, inquit, Principatum superni Iudicij sortiuntur, vt vice Dei quibusdam peccata retineant, quibusdam relaxent. Quod conformiter etiam dixit D.Chrysostomus *lib.*3.*de Sacerd.* in his verbis; *Pater omnifariam filio potestatem dedit.* Cæterùm, video ipsam eandem omnifariam potestatem à filio illis traditam: nam quasi iam in cœlum translati, ac supra humanam naturam positi, atque nostris ab affectibus exempti, sic illi ad Principatum istum perducti sunt. Habet hoc clariùs Concil. Tridentin. *in sess.*14.*cap.*5. sic dicens; *Christus è terris ascensurus ad cœlos, Sacerdotes sui ipsius vicarios reliquit, tanquam Præsides, Iudices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Christi fideles ceciderint; quò pro potestate clauium remissionis, aut retentionis peccatorum sententiam pronuncient.*

Gregor.

Chrysost.

Cõc. Trident.

5 Benè verum est, quòd Sacerdotes in tali tribunali sedentes Iudices sunt arbitrarij: vt rectè sentit Scotus qui sine causa à Soto reprehenditur *in* 4.*dist.*18.*q.*1.*art.*1. quasi Scotus asserat illos non esse Iudices ordinarios,& delegatos. Sunt enim Sacerdotes verè Iudices aut ordinarij, aut delegati à supremo Iudice: hoc omnes Doctores communiter tenent: quin & ipse Scotus id non negat: sed quando dicit, quòd sunt arbitrarij, non vult dicere, quòd sunt arbitri: idest, iurisdictionem habentes ex conuentione partium: sed quia in arbitrio eorum posita est auctoritas soluendi,& ligandi, & pœnitentias imponendi. Sic eas vocat Concilium

Sacerdotes in Confessione Iudices arbitrarij.
Scotus.

Digitized by Google

Cõc. Vormacienſe. Vormacienſe, *cap.25.Pœnitentibus,*inquit,*ſecundùm differentiam peccatorum Sacerdotis arbitrio pœnitentiæ decernuntur.* Debet igitur Sacerdos in pœnitentia danda ſingulorum cauſas ſingulatim conſiderare,originem,quoque modúmque culparum ; & affectus,gemitúſque delinquentium diligenter examinare , manifeſtéque cognoſcere , temporum etiam,ac perſonarum,locorum quoque,& ætatum qualitates inſpicere ; vt pro conſideratione locorum,ætatum, vel temporum,ſeu pro qualitate delictorum , atque gemituum vniuſcuiuſque delinquentis,à ſacris regulis oculos non deflectat.Idem quoque ſanctus Hilarius *can.16. in Matth.* in his verbis : O beatus cœli ianitor, cuius arbitrio claues æterni ſaditus traduntur : cuius terreſtre iudicium præiudicata auctoritas ſit in cœlo : vt quæ in terris,aut ligata ſunt,aut ſoluta, ſtatuti eiuſdem conditionem obtineant,& in cœlo.Et ſanctus Leo Papa explicans eadem verba. *Quodcumque ſolueris ſuper terram , erit ſolutum & in cœlis , &c.* dicit. In ſoluendis , aut ligandis quorumcumque cauſis, aliud non eſt ratum in cœlo, quàm quod Petro ſediſſet arbitrio. Sic quoque eos vocat Nauar.*in cap. quem pœnitet,n.7.& in Manual.cap.26.num.27.* Itaque ſi Scotus aſſeruit,Confeſſarios eſſe Iudices arbitratios,aſſeruit id, quod dicunt Concilia, & Patres:non ergo debuit Sotus ſic eum carpere abſque vllo fundamento.

Hilarius.

Leo Papa.

Nauarr.

Sotus redarguitur.

Poteſtatem reſeruandi caſus eſſe in Eccleſia de fide eſt.

6 Quibus ſic prælibatis , dico ad quæſitum, quòd Prælati poſſunt ſibi reſeruare caſus. Nam de fide eſt, in Dei Eccleſia eſſe poteſtatem reſeruandi aliqua peccata, etiam quoad forum interius , non tantùm ſummo Paſtori Romano Pontifici : ſed etiam inferioribus Prælatis , Epiſcopali , vel quaſi iuriſdictio

iurisdictione potientibus. Quòd tùm auctoritate, tùm ratione, & vsu probari potest. Primò ex *cap. latorem.* 33. *q.* 2. vbi quidam matricida à Ratholdo Argentoratensis Ecclesiæ Episcopo ad Pontificem Nicolaum, vt ab ipso absolueretur, missus est. Et in *cap. vlt.* 26. *quæst.* 6. habetur, vt Præsbyter pœnitentem alicuius grauis criminis reum, inconsulto Episcopo, non absoluat. Patet etiam ex multis aliis iuris Canonici locis, in quibus expressè fit mentio casuum reseruatorum: vt in *cap. si Episcopus, de pœnit. remiss. in* 6. *extrauagant. & si Dominici. eod. tit. extrauag. inter cunctos, de priuileg. Clem.* 1. *eod. tit.* Et elicitur ex verbis Christi *Io.* 20. *Quorum retinueritis, retenta sunt.* Retinere enim quid est, nisi nolle remittere? Vnde in Concil. Carthagin. *can.* 31. dicitur: Vt pœnitentibus secundùm peccatorum differentiam Episcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur. Et idem canon repetitus inuenitur in Conc. Africano *can.* 10. Et denique determinatum est in Concil. Trident. *sess.* 14. *cap.* 7. cuius hæc sunt verba; *Magnopere verò sanctissimis Patribus nostris visum est, vt atrociora quædam, & grauiora crimina non à quibuslibet: sed à summis duntaxat, Sacerdotibus absoluerentur. Vnde meritò Pontifices maximi, pro suprema potestate sibi in Ecclesia vniuersa tradita, causas aliquas criminum grauiores, suo poterunt peculiari iudicio reseruare.* Et in ead. *sess. can.* 11. sic habetur; *Si quis dixerit, Episcopos non habere ius reseruandi sibi casus, nisi quoad externam politiam: atque ideò casuum reseruationem non prohibere, quominus Sacerdos à reseruatis verè absoluat, anathema sit.*

Præterea vsu in Christiana Republica hoc semper custoditum est, ita vt illud Iuristarum axioma locum habeat: fidelissimæ vetustatis mos retinen-

dus est: quia pro magno teste vetustas creditur. *l. More ff. de iurisdict. omn. iudic. l. testamentum. C. de testamento.* Et quod excellit antiquitate, venerationem habet. D. Basil. *orat. 1. de ieiunio.*

Casus reseruãdi vsus.

7 De hoc vsu reseruãdi casus testantur passim, & communiter Theologi: præsertim D. Bonauent. D. Thom. *in 4. dist. 18.* & ibi Sot. *art. 5. q. 2.* Antonin. *part. 3. tit. 17. cap. 11.* Suar. *tom. 4. disput. 29. sect. 1.* Valentia *tom. 4. disput. 7. quæst. 10. puncto 2.* Henriquez *lib. 3. cap. 14.* Reginald. *in praxi fori pœnitentialis q. 1. lib. 1. cap. 11.* Rodriquez *in qq. regular. tom. 1. q. 2.* ex quibus omnibus sequitur;

Primò, quòd Pontifex possit sibi reseruare casus respectu omnium, siue sint Episcopi, siue alij quicumque Prælati: quod est certum de fide ex vsu Ecclesiæ, & ex suprema potestate summi Pontificis. Et ratio est: quia omnis iurisdictio, quæ in Ecclesia est, tàm ordinaria quàm delegata, manat à summo Pontifice. Hinc ad talem potestatem designandam semper pallio vtitur, *cap. ad honorem de auctorit. & vsu pallij.* Pontifex ergo Max. pro suprema sibi à Christo data iurisdictione grauiores culpas reseruare potest suo iudicio. Sic olim matricidam Episcopus misit ad Papam, vt dictum est. & D. Antoninus *vbi suprà cap. 2.* refert, quòd grauissima crimina olim reseruabantur Papæ etiã absque excommunicatione. Sed hodie de facto nullam reseruat Papa pro foro conscientiæ, nisi ratione excommunicationis latæ ab homine, vel à iure, aut in Bulla Cœnæ Domini, quæ variis annotationibus illustrata in fine huius operis adiicietur.

Secundò, sequitur posse Episcopum respectu Parochorum sibi subditorum reseruare casus. Hoc constat ex vsu Ecclesiæ, & ex Concil. Trident. vbi suprà,

ſuprà,& patet per text.iuxta gloſ. *in cap.2.de pœnit. in 6.*& in extrau. *& ſi Dominici el primo.* Et qui oppoſitum vellet tenere, eſſet hæreticus : vt definitur per Conc.Trid.relatum à Nauar.*in c.27.n.254.*

Sequitur deinde , delegatos poſſe etiamnum facere : ſed iuxta tenorem delegationis eis datæ , & non ad libitum:ratio eſt;quia iuriſdictio neceſſaria in ſacramento Pœnitentiæ manat à ſuperioribus Prælatis ad inferiores miniſtros:& ideò poteſt iuxta illorum arbitrium eſſe magis,& minus limitata. Vnde generaliter,hæc poteſtas ; delegandi ſcilicet, eſt in his , qui habent ordinariam iuriſdictionem: & cùm delegatio ſit voluntaria,ſicut poteſt omnino non fieri:ita etiam poteſt tantum ex parte fieri: id eſt,circa quaſdam cauſas,& non circa alias, quæ proinde reſeruatæ manent.Ille enim,cui delegatur iuriſdictio,ex ſe non habet ius ad illas,& ab alio liberè datur:vnde fit,vt maior , & minor poſsit dari voluntariè.

8 Meritò autem prædicta caſuum reſeruatio viſa eſt Paſtoribus Eccleſiæ expedire : ſicut dicit Concil.Trident.*vbi ſuprà*:quia ad Epiſcopos, & ad eos,qui quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem habent, pertinet populi delicta corrigere. Nam tria ſunt potiſſimùm eorum munia.Primò ſuper gregem ſibi commiſſum inuigilare:quòd ſignificant leones, qui in ædium ſacratum veſtibulis effingi ſolent. Secundò,populi vitia,& peccata reſecare, *cap.irrefragabili, 1.extrau.de off.ordin.*& tradit Baron.*tom.7. Annal.anno* 588. Tertiò illum verbo , & exemplo ædificare,& paſcere,*c.inter cætera,extr.eod.tit.*D.Antonin.*3.p.tit.19.cap.11.* Ex quo fit,vt talia delicta à Prælatis meliùs corrigantur , & ad emendationem ſubditi iuuentur. Tùm propter pœnitentiam in-

Caſus reſeruãdi rationes.

iungendam:tùm propter confitentis directionem: tùm vt meliùs corrigi possint : tùm præsertim, vt acriori metu correcti homines ab huiusmodi sceleribus arceantur:vt dicit Sotus *in 4.distinct.18.q.2. art.5.*saltem propter difficultatem obtinendi absolutionem ; & hoc fræno in Christiano officio se contineant , cùm metuant subire examen Episcoporum , Regularium Antistitum , & aliorum grauium Iudicum ; quos sciunt,non nisi maturo iudicio,illorum crimina expensuros, & non nisi rescissis occasionibus, condignáque indicta pœna beneficium absolutionis impensuros. Quandoquidem euenire solet,vt quod à quolibet absolui potest,pro nihilo ducatur,& facilius admittatur;cùm facilitas veniæ incentiuum tribuat delinquendi , *cap.clericorum,extr.de vita,& honest.cleric.cap. est iniusta,23.q.4.* & vbi timor,ibi & pudor.

Reseruantur etiam casus, ob imperitiam Sacerdotum inferiorum , propter quam in arduis causis volunt meritò superiores ad ipsos haberi recursus, *cap.omnis,de pœnit.& remiss.* Nam sicut in foro iudicij maiores causæ,maiores requirunt Iudices , *extr. de appell.cap.vt debitus,in fin.extr.de baptism.cap.maiores,in fin.* Sic in foro animæ maiora peccata , maiores Iudices requirunt , gloss. *in extrauag.1.de pœnit. & remiss.* Item quia sunt quidam, quos non odium criminis:sed timor infamię,amissio proprij gradus, accessum ad pœnitentiam arcebant : & vt superiores sui tales cognoscant in propria persona,volunt audire eorum confessiones:vt magis grauentur, & ipsi cognoscant quanta fides eis super illa contritione sit adhibenda,*cap.ponderet.dist.*50.facit : quia Prælatis dicitur Prouerb.27. *Diligenter agnosce vultum pecoris tui,tuosq; greges considera?* vt Gemin.*in cap.*

Prou.27.

ſi Epiſcopus, de pœnit. & remiſſ. in 6. & qui oppoſitum teneret, eſſet hæreticus; vt habetur per Conc. Trid. *vbi ſupr. can.* 11. vide etiam Nauarr. *in Manu. c.* 27. *num.* 254. Et ita extat mos Eccleſiæ vniuerſalis.

Negans facultatẽ reſeruãdi caſus in Eccleſia, hæreticus eſt.

ARTICVLVS II.

Quo iure Prælati Regulares poſſint ſibi reſeruare caſus reſpectu ſuorum ſubditorum.

SVMMARIVM.

1 *Prælati Regulares reſeruant ſibi caſus eodem iure, quo Epiſcopi.*
2 *Prælati Regulares in ſuos ſubditos habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem.*
3 *Prælati Regulares poſſũt excõmunicare ſuos ſubditos.*
4 *Prælati Regulares non omnia poſſunt in ſuos ſubditos, quæ Epiſcopi in ſuos.*
5 *Prælati Regulares poſſunt ex priuilegio, quæ non poſſunt de iure.*

1 REſp. quòd eodem iure, quo Epiſcopi, cùm ex vſu Eccleſiæ, tum ex Concil. Triden. tum ex Decreto Clement. VIII. vt dictum eſt in primo articulo ibi, *ſecundò ſequitur.*

2 Ratio eſt, quia Prælati Regulares habẽt circa ſuos ſubditos iuriſdictionem, quaſi Epiſcopalem, iuxta gl. receptam, & à quibuſdam reputatam ſingularem, *in Clem.* 1. in verbo, proprij, *de reb. Eccl. non alien.* quam Cardinalis ibid. *q.* 34. cõmendat, dicens, eam ſeruari de cõſuetudine, & quòd ipſe fecit eam frequenter obſeruari: & per illam gl putatam ſingul. dixit Abbas *in c.* 1. *de reb. Eccl. non alie. col.* 1. quòd huiuſmodi Prælati exempti, qui habent iuriſdictionem

Prælati Religionũ circa ſuos ſubditos habent iuriſdictionẽ quaſi Epiſcopalem. Cardin. Abbas.

nem

nem quasi Episcopalem, possunt exercere in suos subditos, ea quæ Episcopi in suos.

Nauarr.

Prælati Regularium excõmunicare possũt suos subditos.

3 Vide Nauarr. *lib.5.consil.de regul.consil.23.* qui etiam ait, posse Prælatos Regularium excommunicare iure communi suos subditos. *c.transmissam, & c.suffraganeis, de elect. & c.cùm ab Ecclesiarũ, de off.ord.*

Suarez.

Suarez quoque *in 4.tom.disp.30. sect.2.n.5.* ait; De inferioribus autem Prælatis iurisdictionem Episcopalem habentibus; vt sunt Abbates exempti, & similes. Et in *num.6.* refert verba Congregationis Cardinalium. Sed in hoc Decreto non comprehenduntur inferiores habentes iurisdictiõnem ordinariam, & quasi Episcopalem: sed tantùm Episcopi: & *num.7.* ait idem esse tenendum de Prælatis Regularium respectu suorum subditorum; quia non sunt Episcopi, licèt in eos habeant iurisdictionem quasi Episcopalem. & *in disp.55. sect.5. in princip.* ait, quòd Generales, & Prouinciales videntur habere plenariam iurisdictionem Episcopalem in suos subditos.

Rodriq.

Idem etiam fatetur Rodriquez *in sua sum.tom.1. cap.29.num.3.* scilicet, quòd Generales, & Prouinciales, qui habent iurisdictionẽ quasi Episcopalem, aut quasi Episcopalem, habent eandem iurisdictionem, & potestatem in subditos, quàm Episcopi in suos, cùm sint æquales in posse: & citat Panorm. *in cap.etsi clerici, §. de adulterijs, n.13. de iudic.* Quod adeò existimat verum Rodriquez, vt *in tom.1. qq.regular.* dicat; sicut hæreticantur, dicentes, Episcopos non posse sibi reseruare casus in foro interiori; ita etiam hæreticare videntur negantes istam authoritatem Prælatis Regularium. Quæ omnia retulimus propter eos, qui vel negant, vel dubitant de hac iurisdictione quasi Episcopali Prælatorum Regularium in subditos suos.

Panorm.

4 Hîc

Digitized by Google

4 Hîc verò notandum, quòd Toletus *in ſua ſumma, lib.*1.*c.*89. dicit, quòd, etſi Prælati Religionum habeant iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem in ſuos ſubditos; non poſſunt tamen omnia in ſuos, quæ poſſunt Epiſcopi. Namque Concil. Trident. *ſeſſ.*24.*cap.*6. dat facultatem Epiſcopis,vt in irregularitatibus,ex occultis delictis prouenientibus,poſſint diſpenſare. Hæc tamen facultas ſic facta Epiſcopis non competit Abbatibus,nec Prælatis Religioſorum ex ſententia Congregationis ſuper Concilium': & dat rationem,quia quamuis in ſuos ſubditos habeant iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, non ſunt tamen Epiſcopi. Toletus.

5 Quod dictum intelligi debet de iure communi: nam aliàs ex priuilegio habent facultatem Prælati Regularium diſpenſandi ſuos ab irregularitatibus ex occultis delictis prouenientibus. Vnde Martinus Quintus conceſſit, quòd Prior Monaſterij S.Benedicti Valleſoleti in foro conſcientiæ poſſit abſoluere Monachos ab omni excommunicationis ſententia, etiamſi talis eſſet,quam ipſe ſummus Pontifex reſeruare conſueuit: & cùm eis ſuper irregularitatem etiam in illis caſibus, in quibus Papa ſibi vicem reſeruat (in morte videlicet, & in membrorum truncatione, & enormi ſanguinis effuſione) valeat diſpenſare: dum tamen aliquod horum trium non ſit notorium. *Prælati Regul. multa poſſunt ex priuilegio, quæ nõ poſſunt de iure communi.*

Simile priuilegium conceſſum eſt à Iulio II. ordini Prædicatorum: vt refertur *in Compendio Priuilegiorum Societatis Ieſu,*verbo,*diſpenſatio.*§.1.*fol.*83. & in *Compend.priuil.D.Hier.Hiſpaniæ.* *Compend. priuilegiorum.*

Circa quam conceſſionem notat Collector priuilegiorum mendicantium verbo, *Abſolutio ordinaria quoad fratres.* §. 40. quòd licèt primò facta ſit ſoli

Digitized by Google

ſoli Abbati, ſeu Priori Monaſterij ſancti Benedicti Valleſoleti: poſtea tamen ſiue extenſa, ſiue communicata fuit omnibus Prioribus, vel Abbatibus aliorum Monaſteriorum. Et Sixtus IV. conceſſit Generalibus, & Prouincialibus Ordinis Minorum, & Prædicatorum, vt poſſint diſpenſare cum ſuis ſubditis in omni irregularitate, excepta ea, quæ procedit ex homicidio voluntario, bigamia, & mutilatione membrorum; prout patet ex libro, *Monumenta Ordinum, in prima impreſſ. fol.* 61. *& in* 2. *impreſſ. fol.* 144. *conceſſ.* 251. *fol.* 240 *conceſſ.* 575. Et Clem. IV. conceſſit, quòd Magiſter Ordinis, Prouinciales, Conuẽtuales, atque eorum vices gerentes in Conuentibus poſſint diſpenſare cum fratribus ſibi commiſſis: necnon cum fratribus ſui Ordinis, ad eos declinantibus vndecumque, in Irregularitate, quam contraxerunt, antequàm, vel poſtquam Ordinem intrauerunt, ex eo quòd excommunicati, vel ſuſpenſi, vel interdicti celebrauerunt: vel ſi ſic ligati, Ordines ſuſceperunt: vide Monumenta Ordinum *in prima impreſſ. fol.* 127. *& in* 2. *fol.* 140. *conceſſ.* 318. Qui ſimiliter conceſſit, quòd fratres, quos Generales, & Prouinciales Miniſtri, & eorum Vicarij, ac Cuſtodes in proprios habuerint confeſſores, poſſint eis abſolutionis, & diſpenſationis beneficium impertiri. Hoc Priuilegium habetur authenticum *in Mari magno Prædicatorum fol.* 236. Vide latè de hac re, quæ habet Rodriquez, *t.* 1 *qq. regul. q.* 24 *per totum.*

Monumenta Ordinũ.

Mare magnum. Rodriq.

ARTI

Digitized by Google

ARTICVLVS III.

An iurisdictio prædicta competat Prælatis Regularibus, iure diuino, vel humano?

SVMMARIVM.

1 *Prælati Regulares secundùm aliquos, iure humano habent in suos iurisdictionem.*
2 *Prælati Regulares secundùm aliquos iure diuino habent potestatem reseruandi sibi casus.*
3 *Papa potest limitare iurisdictionem Ordinariorum.*
4 *Prælati omnes possunt sibi reseruare personas, tempus, & crimen.*

1 REsp. Quòd Rodriquez *in* 1. *tom. qq. regul. q.* 17. *art.* 2. tenet, quòd iure humano Papali id eis conuenit: nam ad solum summum Pontifi- *Papa solus*
cem spectat veram Religionem approbare: vt *veram Religionē ap-*
ostendunt doctissimi Theologi; & tradit luculen- *probat.*
tissimè Bannes *in* 2. 2. *quæst.* 1. *art.* 1. *dub.* 8. *concl.* 2. quia si summus Pontifex auctoritatem habet, circa statum Episcoporum, diuidendo Episcopatus, ipsósque Episcopos certis legibus, & conditionibus continendo, & gubernando; multò magis potestatem habet circa statum Religionis inferiorem statu Episcoporum: vt eius substantiam, quæ in tribus essentialibus votis consistit, ad differentes fines proximos destinet; atque ita distinctos Ordines faciat, conuenientiáque media vnicuique Ordini constituat proprio fini proportionata. Atque ita huiusmodi potestas ad summum Pontificem spectat, vt nullus in Ecclesia possit nouum Ordinem

Digitized by Google

Nemo nouum Ordinẽ in Eccleſia inſtituit abſque ſummi Pontif. licentia.

Ordinem inſtituere,abſque ſummi Pontificis conſenſu, & confirmatione. Et hinc ſequitur, quòd quando ſummus Pontifex aliquam Religionem confirmat, eo ipſo tribuat poteſtatem Prælatis illius Religionis ad eam gubernandam: vt probat Bannes *vbi ſuprà in concluſ.6.*

Poteſtas reſeruãdi caſus competit Prælatis iure diuino.

Medina.
Sotus.
Rodriq.
Suarez.

2 Alij verò peritiſſimi Theologi addunt, quòd etiam iure diuino conueniat poteſtas iuriſdictionis in foro exteriori Prælatis Religionum. Hanc opinionem Medina *in lib.de Indulg.cap.*24.ait,grauiſſimos auctores docuiſſe: nullos tamen refert: ſed poſſunt citari Sotus *lib.*8.*de iuſt.& iur.q.*5.*art.*1.Rodriquez,Bannes,*vbi ſuprà*,Suarez *in* 4.*tom.diſput.*30. & alij: ſed probatur.

Matt.18.

Primò; quia poteſtas iuriſdictionis, quæ data eſt Eccleſiæ in illis verbis Matth. 18. *Dic Eccleſiæ.* &,*ſi Eccleſiam non audierit,&c.* eſt poteſtas Prælatorum;nam per,*Eccleſiam*,eo loco intelliguntur Prælati ſecundùm communem interpretationem:præ-

Chryſoſt.

ſertim verò Chryſoſtomi. At Præfecti Religionum ſunt verè Prælati: vt viſum eſt in præcedenti articulo: ergo iure diuino habent poteſtatem, & iuriſdictionem.

Matt.18.

Secundò,quando Chriſtus dixit Matth.18.*Quæcumque ſolueritis, &c.* non ſolùm loquutus eſt cum Apoſtolis:ſed etiam cum omnibus Prælatis:vt do-

Roſſenſis.

ctiſſimus Roſſenſis ait, *in ar.9.cont.Lutherum*; tradens illis iuriſdictionem in vtroque foro: vt inſi-

Sotus.

nuat Sotus *in* 4.*diſt.*22.*q.*1.*art.*1.*&* 2.vel in foro ex-

Turrecremata.

teriori tantùm: vt aſſerit Turrecremata *lib.*2.*c.*77. ergo cùm Præfecti Religionum ſint Prælati, illis data eſt poteſtas iuriſdictionis iure diuino.

Tertiò, Epiſcopi habent poteſtatem iuriſdictionis extra ſacramentum immediatè à iure diuino,

vt

Digitized by Google

vt probant Victoria *de poteſt. Eccleſiæ quæſt.2. n.28.* Victoria. Caſtro *lib.2. de iuſta hæretic. punit.cap.24.* & contra Caſtro. hæreticos, verbo, *Epiſcopus.* & Sotus *lib.10. de iuſt.* Sotus. *& iur.quæſt.1.art.4.* ſed Præfecti Religionum Generales, & Prouinciales ſunt ſimiles quoad iuriſdictionem ipſis Epiſcopis, vt in præcedenti articulo probatum eſt; ergo Prælati Religionum habent ſuam poteſtatem immediatè à Chriſto ſicut & illi.

3 Hoc benè verum eſt, quòd ſicut ſummus Pontifex poteſt tradere huic, vel illi talem, vel talem Eccleſiam, ſuper quam iuriſdictionem ſuam exerceat: ita pariter poteſt cum cauſa ab hoc, vel ab illo Eccleſiam talem, vel talem ſubtrahere, & alium ſubſtituere: quoniam Pontifex Romanus eſt Epiſcopus, & Paſtor totius Orbis, cuius ouile, ſunt omnes Catholici: eius igitur eſt diuidere oues,& earum curam peculiaribus paſtoribus committere, ſecundùm indigentiam ſpiritualis vtilitatis ipſarum ouium.Sed quidquid ſit de hoc,certum eſt, quòd poſſunt Superiores Regulares ſibi reſeruare caſus, ſiue poteſtatem habeant à iure diuino, ſiue à iure humano: & quoad hoc habent noſtri ſuperiores iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem. *Papa poteſt limitare iuriſdictionem Ordinariorum.*

Notandum eſt autem, quòd Prælati omnes tam ſæculares, quàm Regulares tria poſſunt ſibi reſeruare.

4 Primò, perſonas quaſdam; putà campſores, & mercatores,& huiuſmodi: quod,etſi non videatur in vſu, fieri nihilominùs poteſt, non tamen reſpectu Curatorum, cùm Curati ſint Iudices Ordinarij fori interioris ſuorum Parochianorum: & ratio eſt, quia ad effectum ligandi,atque ſoluendi, requiritur poteſtas clauium, quæ datur in reci- *Prælati omnes poſſunt ſibi reſeruare tria,ſc.perſonas, tempus,& crimina.*

Digitized by Google

piendo Ordinem: requiritur etiam materia debita, ſcilicet ſubditus, quæ habetur ex iuriſdictione. Hæc autem iuriſdictio, vel eſt ordinaria: & eo ipſo, quo quis admiſſus eſt ad parochiale beneficium, effectus eſt Confeſſor, vt habetur *in Conc. Trid.* Vel eſt delegata, ſicut ille, cui committit Epiſcopus hanc facultatem; quare ſicut poteſt committere in totum: ita & illam limitare, vt ſcilicet audiat omnes, excepto tali genere perſonarum.

Cõc. Trident.

Secundò, poſſunt reſeruare tempus, ſcilicet excipiendo aliquas feſtiuitates, vel dando eis delegationem ad tempus, ad annum nempe, ad ſemeſtre. Dixi, *Delegationem*: nam hîc non eſt ſermo de Curatis, qui perpetuam habent auctoritatem, ſed de Delegatis, quibus tempus limitari poteſt.

Tertiò, poſſunt, & debent Prælati reſeruare ſibi crimina quædam grauiora, & atrociora: & hoc, tam reſpectu delegatorũ, quàm etiam Curatorum, vt tenet Gloſſ. *in Clem. dudum. de ſepult.* & Gloſſ. *in cap. 2. de pœnit. & remiſſ.* vbi Francus *num.* 10. dixit, quòd ordinaria poteſtas Sacerdotum Curatorum conceſſa eis, à iure communi, poteſt per Epiſcopum arctari, & reſtringi, quoad abſolutionem: nam ſicut ſecundùm ius naturæ, & diuinum periculoſiores infirmitates doctiori, & peritiori Medico reſeruandæ ſunt ad curam: ita maiora, & atrociora crimina reſeruanda ſunt Epiſcopis.

Gloſſ.

Francus.

ARTICVLVS IV.

An omnes Prælati Religionum poſſint ſibi reſeruare caſus?

SVMMARIVM.

1 *Ante decretũ omnes Prælati poterant ſibi reſeruare caſus:*

Digitized by Google

casus : post decretum verò limitata est potestas quoad personas.

2 *Et quoad casus.*

3 *An liceat reseruare casus alios ab his, qui in Decreto sunt positi ?*

4 *An liceat reseruare casum aliquem pro vno conuentu, non pro alio.*

1 REspond. quòd ante Decretum Clemen. VIII. omnibus Prælatis, etiam Guardianis, id licitum erat, vt constat ex Alexandro 6. & pariter poterant ad libitum sibi reseruare casus : & in Regula S. P. nostri Francisci *in cap.* 7. præsupponitur, quòd Prælati id possint facere, cùm sint Prælati Ordinarij, qui de iure id possunt : & quantum ad qualitatem, & numerum reseruandarum culparum, libera eis datur facultas, cùm per Regulam nulla exceptio fiat. Ait enim : *Si qui fratrum, instigante inimico, mortaliter peccauerant, pro illis peccatis, de quibus ordinatum fuerit inter fratres, vt recurratur ad solos ministros Prouinciales ; teneantur prædicti fratres ad eos recurrere, quàm citiùs poterunt, sine mora.* Igitur cùm nulla de hac casuum reseruandorum facultate, quoad numerum, & qualitatem ipsarum in ea fiat mentio : & fratribus omnibus mandetur, vt ad Ministros, sine mora, pro reseruatis recurrant; satis hanc reseruandi facultatem Ministros habere, supponit.

Ante Decretũ omnes Prælati Regul. poterãt sibi reseruare casus.

Post Decretum limitata est potestas.

Regula.

Nunc autem post Decretum Clem. VIII. limitata est facultas, & quoad personas reseruãtes, & quoad casus ipsos: nam quoad personas reseruantes, Guardiani simpliciter id non possunt : quia ante Decretum de iure, id non habebant : & post Decretum, apud eos remanet facultas reseruandi, apud

Guardiani post Decretum casus sibi reseruare nõ possunt.

Digitized by Google

quos ante Decretum de iure talis facultas erat: & quantum ad Generales, & Prouinciales, possunt primò omnes illos casus, vel aliquos, qui in Decreto assignantur, sibi reseruare: deinde verò, si alios reseruare voluerint, pro toto Ordine Generalis in Capitulo Generali, cum communi consensu vocalium, ibi congregatorum id faciat: sicut, & Prouincialis pro sua Prouincia cum eiusmodi vocalium consensu: Hæc sunt verba Decreti: *si quod aliud præterea peccatum graue pro Religionis conseruatione, aut pro conscientiæ puritate reseruandum videbitur, id non aliter fiat, quàm Generalis Capituli in toto ordine, aut Prouincialis in Prouincia, matura discussione & consensu.*

Prælati Regul. possunt sibi reseruare casus in Decreto positos.

2 Quoad casus verò, etiam limitata est facultas: nam solùm illos possunt reseruare, quos ponit Decretum, vel omnes, vel aliquos, prout subditorum vtilitati expedire prudenter in Domino iudicauerint.

Dubia.

3 Duo dubia hîc occurrunt dilucidanda: vnum est; An liceat reseruare casus alios à Decreto, etiam pertinentes ad materiam eorumdem casuum, vt putà in materia lapsus carnis, reseruare tactus impudicos, oscula, litterulas, munuscula, &c. Alterum est: An liceat reseruare aliquem casum pro vno Conuentu, & non pro alio.

Possũt etiã sibi reseruare alios casus de eadẽ materia alicuius casus positi in Decreto.

Sorbus.

Compend. Priuil.

Suarez.

4 Ad primum dubium, respondeo quod sic: potest enim fieri reseruatio aliorum casuum, etiam in eadem materia. Sic enim fatetur Pater Sorbus sibi declaratum fuisse ab eodem Papa legislatore: vide in Compend. Priuileg. titulo, *Absolutio ordinaria, quoad fratres*: ibi, *Capuccini annotatio.*

Ad secundum dubium, respondeo cum Suarez, quòd si ad bonum regimen alicuius Monasterij, seu

ſeu Conuentus,expediret ſpecialiter in eo aliquem caſum reſeruare, quod poteſt ſuperior cum conſenſu maioris partis Capituli Prouincialis huiuſmodi caſum, vel caſus reſeruare: Nec Pontifex id prohibet, dum dicit *in Capitulo Generali pro toto ordine, & in Capitulo Prouinciali pro tota Prouincia:* quia ibi non præſcribit ſummus Pontifex, vt peccatum neceſſariò reſeruandum ſit pro tota Religione, aut pro tota Prouincia: ſed ſolùm ait: *ſi peccatum aliquod graue pro Religionis conſeruatione, aut conſcientiæ puritate, reſeruandum videbitur.* Poteſt autem ad conſcientiæ puritatem pertinere, vt in vno loco fiat reſeruatio, quamuis non fiat in alio: vt verbi gratia, ſi locus fuerit expoſitus maioribus periculis, & ideò neceſſarium ſit, aliquid in eo ſeueriùs præcipi, & obſeruari. Et idem dicendum de illis Regularibus, qui ex Regula prohibentur, ne in Monaſterio comedant carnes ex-tra infirmitatem, quòd, pro Religionis conſeruatione, poſſunt ſuperiores maiores talem caſum ſibi reſeruare. Et idem dicendum de ſubornatione in electione. Benè verum eſt, quòd pro hoc determinando requiritur conſenſus Capituli Prouincialis,ſeu Generalis,quia ſummus Pontifex nec ſoli perſonæ alicuius ſuperioris, nec ſoli Capitulo vnius domus, aut Conuentus hanc poteſtatẽ committit.

ARTICVLVS V.

An talis reſeruatio poſſit fieri indifferenter de omnibus peccatis?

SVMMARIVM.

1 *Caſuum reſeruatio non poteſt fieri indifferenter.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

2 *Casuum reseruatio est medicina præseruatiua, & curatiua.*
3 *In reseruandis casibus quid attendendum.*
4 *Casus reseruatus debet esse certus, non dubius.*
5 *Confessarius dubitans quid faciet.*
6 *In casibus reseruandis proprietas vocabuli seruanda est, non extensio.*
7 *Casuum reseruatio debet fieri de actibus externis.*
8 *Peccata interiora reseruare, esset error, secundũ Sotũ.*
9 *Attentans, & consummans actum, non comprehenditur in casu reseruato.*
10 *Reseruatio fit tantũ de mortalibus, non de venialibus.*
11 *Prælati Regulares tenentur aliquando sub mortali corrigere peccata venialia subditorum.*
12 *De mortalibus grauioribus fit reseruatio.*
13 *Grauitas peccati ex multiplici capite consideratur.*
14 *Reseruatio casuum præuia discussione fieri debet.*

Casuũ reseruatio nõ potest fieri indifferenter.

1 REspondetur, quòd circa hoc, responsio simpliciter est negatiua: nam, quantum ad numerum casuum, seu quantum ad casus ipsos, non possunt reseruari, nisi illi, qui in Decreto ponuntur, vel omnes, vel aliqui provt magis expedire videbitur: & quantum ad circumstantias casuum qui reseruandi sunt, hæc erunt notanda.

Reseruatio casuum est medicina præseruatiua, & curatiua.

2 Primò, quòd reseruatio est medicina quędam, tum pro Religione, tum pro Religioso: & pro Religione, est medicina præseruatiua: nam multi, si non virtutis amore, saltem ex hoc retardantur, ne talia peccata committant, quia scilicet sunt reseruata: vnde rectè possumus dicere, quòd casus reseruati sunt sepes Religionis. Pro Religioso verò sunt medicina curatiua. Quando ergo reseruatur casus, hoc non solùm fit, vt superior cognoscat oues suas,

iuxta

iuxta illud Domini præceptum; *Agnosce vultum pecoris tui:* sed etiam, quia in magnis morbis peritiores medici adhibentur: & quia superiores præsumuntur esse peritiores, & prudentiores; propterea ad ipsos recurrendum est pro remedio, & medicina. Cuius optima figura fuit id, quod cõsuluit Iethro Moysi; vt scilicet constitueret super populum Tribunos, qui iudicarent populum omni tempore: & subdit, *Quicquid autem maius fuerit, referant ad te, & ipsi minora tantummodò iudicent:* & infrà, *Constituit eos Principes, qui iudicabant plebem omni tempore: quidquid autem grauius erat, referebant ad eum, faciliora tantummodò iudicantes.* Et sic ad propositum, confessarij ordinarij, & deputati, ordinarios casus, & peccata diiudicant: maiores verò, & atrociores, qui reseruati sunt, ad superiores referre necesse est. Prou. 17. Exod. 18.

3 Ex hoc infero, quòd in talibus casibus reseruandis, sic attendendum est ad remedium pro Religione, vt cum hoc attendatur etiam ad infirmitatem Religiosi: ne scilicet ob difficultatem magnam, seu rigiditatem nimiam superioris, desperet infirmus: iuxta illud Salomonis, *Qui vehementer emungit, elicit sanguinem.* *In reseruandis casibus quid attẽdendum.* Prou. 30.

4 Secundò, est notandum, quòd casus reseruatus debet esse clarus, certus, non dubius, seu æquiuocus: vnde rectè Emmanuel Sa, *in suis Aphorismis titulo, casus,* ait: *Casus in dubio nõ præsumitur reseruatus.* Cui addo, quòd casus non expressus in textu Decreti, habetur pro omisso: & casus omissus, relinquitur dispositioni iuris communis, *l. si cum dote, ff. solut. matrim. in princip.* Hinc est, quòd aliquis casus potest habere plures significationes: vnam propriã, & alteram impropriam: propria assumi debet, impropria omissa. *Casus reseruatus debet esse certus.* Emma. Sa.

5 Verum eſt tamen,quòd quando Confeſſarius dubitat,an id,quod proponitur,ſit caſus reſeruatus, necne , non debet priùs abſoluere , & iudicare eſſe reſeruatum , quàm ipſe reſoluat ſe , vel legendo libros, qui caſus conſcientiæ tractant : vel doctiores conſulendo : aliàs enim peccaret,exponendo ſe periculo abſoluendi illum,quem non poteſt abſoluere ex defectu iuriſdictionis,quando iudicat non reſeruatum illud peccatum,quod eſt reſeruatum : vel exponens ſe periculo iniiciendi alteri ſcrupulum,& ſaltem opinionem,iudicando,eſſe reſeruatum illud peccatum , quod non eſt reſeruatum : ſicut *in cap.ſi quis autem,de pœnit.diſtinct.7.num.*270.dixit in ſimili Nauarrus, *Peccare iudicem , qui in dubio fert ſententiam,antequàm animi dubietatem deponat.*

Nauarrus.

In caſibus reſeruãdis ſeruãda eſt proprietas vocabuli , nõ extẽſio.

6 Tertiò,notandum eſt , & ſequitur iam ex dictis:ſcilicet, quòd illi tantum dicuntur caſus reſeruati,qui ſecundùm iuris diſpoſitionem,ſeruata proprietate vocabuli comprehenduntur in litera , & non per extenſionem Doctorum , cùm reſeruatio ſit odioſa,&,vt ita dicam,pœnalis ad inſtar ſtatuti; & conſequenter,pœnæ ſunt reſtringendæ,iuxta regul.iur.*Odia ſunt reſtringenda,fauores ſunt ampliandi, de regulis iuris in 6.* ita vt in eis vis verborum tantùm,habeat locum.

Caſuũ reſeruatio debet fieri de actibus exterioribus.

7 Quartò , notandum eſt , quòd reſeruatio caſuum debet fieri de actibus exterioribus cum effectu,& non de interioribus : *ſic Palud.in* 4.vnde homicidium eſt caſus Epiſcopo reſeruatus , & tamen illud cordis non reſeruatur Epiſcopo:cuius ea aſſignatur ratio , quia ſicut Eccleſia non cognoſcit de actionibus,quæ in ſolo intellectu ſunt , aut voluntate,cùm ſolus Deus ſit ſcrutator cordis : ita etiam non punit *Antonin.Tabien.Syluester.*

Antonin. Tabien. Syluester.

Hinc

Digitized by Go

De peccatis merè internis nõ potest fierè reseruatio.

Hinc primò infertur, quòd non potest fieri reseruatio de peccatis merè interioribus:idest de his, quæ in opus externum non exeunt per se,neque per accidens,vt dicunt Theologi:qualis est omnis consensus,& delectatio voluntatis de malo mortaliter, vt consensus in turpem fornicationem:quia in doctrina morali Theologica id dicitur posse,quod iure fieri potest:& è contrario,id non posse fieri,quod ritè,& legitimè non fit: & cùm reseruatio interiorum actuum nunquàm cedat in commodum animarum, & multoties in detrimentum: quia multa essent dubia,& dubia inextricabilia:& quòd Ecclesia non fecit hucusque, etiam in grauissimo merè mentali,incongruum est,vt aliquis faciat.

Sotus.

Peccata interiora reseruare, esset error. secundùm Sotum.

8 Vnde Sotus tractans de hoc, ait: Respondeo duo;primum, loquendo de absoluta potestate, reseruari quidem posse,scilicet peccata interiora mẽtis; quia illud non est iurisdictionem exercere in actus mentis, sed illam alteri non conferre:nihilominùs secundò dicimus,quòd esset error illa reseruare: quia peccata cordis sunt tum frequentissima, tum etiam occultissima,vt vix homo secum discernere possit,consenserit, nécne. Et ideò intolerabile est,cum huiusmodi scrupulis ad Papam,vel ad alios superiores recurrere: quanquàm opinio quorundam Canonistarum dicentium,hæresim mentalem esse reseruatam Papæ,& excommunicationi subiectam,falsissima est,& inopinabilis: sic Sotus, quem sequuntur omnes.Hinc sub casu de homicidio Episcopo reseruato non comprehenditur mandans fieri homicidium, quia casus intelligitur de homicidio exteriori cum effectu sequuto à se, & non ab alio. Nec obstat text.*in cap.mulieres,in fin. de sentent. excom.*quia ille text.loquitur,quoad peccatum mortale:

tale:& ſic quoad finem conſcientiæ, vbi magis attenditur animus,quàm factum : at in caſu propoſito,verè ille non facit:ergo non incidit in caſum reſeruatum.

Attentãs, & nõ conſummans actum, non comprehẽditur in caſu reſeruato. Ioan.And.

9 Infertur etiam,quòd nullus comprehendatur ſub caſu reſeruato,attentans aliquem actum,niſi ad conſummationem deueniat,iuxta doctrinam Ioan. Andr. qui voluit, quòd nemo incidit in pœnam, quæ ipſo iure, delinquenti pro delicto infligitur, ſi id delictum cogitauit, aut aliquid egit attentando; ſed non conſummauit, etiamſi per ipſum non ſtetit. Quod intellige,quantùm ad pœnam legis poſitiuæ : quia quoad Deum, iam mortaliter peccauit: egit enim contra conſcientiam. Et Geminianus *in cap.vnic.§.fin.num.3. quòd metus cauſa,in 6.* in verbo, *extorſit*,ait,quòd quando lex imponit pœnam actui perfecto,non incurritur talis pœna;licèt quis fecerit præambula actus, ſi ipſum actum non conſummauit. Pro hoc vide Baldum, qui conſuluit, quòd ſtatutum puniens adulterium, non militat in eo, qui attentauit,& fecit,quod potuit.

Gemin.

Reſeruatio ſit circa mortalia tantũ, non venialia.

10 Adhæc addo, quòd caſus intelliguntur reſeruati de peccatis mortalibus,ſeu in materia, quæ concernit peccatum mortale,& non circa venialia: nam nullo modo venialia reſeruari poſſunt, cùm quis ea confiteri non teneatur. Aliqui verò dicunt, venialia aliquando reſeruari poſſe:maximè à Regularibus Prælatis ; cùm illa percrebeſcerent, & religioſam diſciplinam eneruarent:vt eſt,ſine cauſa, & frequenter ſilentium frangere, literas inſcio ſuperiore ſcribere, in cubiculum alterius regularis ingredi,& huiuſmodi,quæ,vt experientia ſatis docet, ex vſu in magnum profeſſæ Religionis detrimentum vergunt.

11 Inſuper

11 Insuper Prælatos Religionum teneri sub pœna peccati mortalis corrigere talia peccata venialia, quæ cùm in communitate frequentantur, maximum damnum Reipublicæ, & toti cœtui afferre possunt: quandoquidem in Religioso statu illud sapientis dictum maximè locum habet; *Qui minima contemnit, paulatim decidet. Eccles.* 12. Nam sicut in humanis corporibus, qui paruis vulneribus suis medicinam adhibere negligunt, febres, ac putredines, atque adeò mortem quoque ipsam accersunt: eodem modo in toto Congregationis corpore, qui exigua paruipendunt, ad maiora inuitant, & ipsum totum corpus paulatim destruunt. Sot. *in 4. dist. 18. q. 2. artic. 3. & de rat. teg. secr. membr. 2. q. 2. conclus. 3.* Bannes 2.2. *q.* 33. *art.* 2. *dub.* 2. Lopez *part.* 2. *instruct. cap.* 55. Medina 1.2. *q.* 69. *art.* 4. Sayrus *lib.* 3. *Clau. Reg. cap.* 7. *num.* 14. *& lib.* 12. *cap.* 3. *num.* 17.

Prælati regulares tenentur aliquando sub peccato mortali corrigere aliqua peccata venialia subditorum. Eccles. 12.

Nihilominus simpliciter, & formaliter loquendo, venialia, vt sic, non possunt ita reseruari, vt maneat obligatio ea confiteri superiori reseruanti, per ea, quæ tradit Suar. *tom.* 4. *disp.* 29. *sect.* 3. Miranda *in Man. Prælat. tom.* 2. *q.* 34. *art.* 4. Graffius *lib.* 1. *decision. aur. cap.* 20. Dixi *(formaliter loquendo)* vt sic: quia si Prælatus prohibet aliquid, quod est veniale, constituit trãsgressorem reum peccati mortalis: tum quia verba præceptiua, vel inhibitiua significant indubiè mentem legislatoris velle obligare ad mortale. *Clem. exiui, §. cùm autem, de verb. signif.* Tum quia lex præceptiua extenditur: vbi si non extenderetur ad obligandũ transgressorem ad mortale, nihil operaretur. Ergo cùm verba sint intelligenda, vt cum effectu aliquid operentur, *cap. relatum de cler. non resid.* glos. *in c. si à iudice, de app.* necessariò concludendum est, talem casus reseruationem obligare ad mortale.

Prælatus prohibens veniale obligat subditum sub mortali.

Facit

Facit à ſimili,quia quando lex continet pœnam ſupponentem peccatum mortale, tunc obligat ad illud; quamuis verba præcipientia non contineat, cùm pœna magis ſignificet animũ obligandi,quàm verba: qui enim vult aliquid, videtur velle id, ſine quo illud effici non poteſt. *l.illud, ff.de acquir.hæred. cap.præterea,de offic.deleg.* Exemplum. Nemo poteſt excommunicari,niſi pro peccato mortali,*cap.nemo, cap.nullus,* 11.*q.*3. Quare lex præcipiendo aliquid ſub pœna excommunicationis, videtur velle obligare ad mortale:vt dixit Sotus *in* 4.*d.*22.*q.*1.*art.*2.*in fine.*

Sic cùm comedere carnes ex ſui natura ſine ſuperioris licentia,ſit peccatum veniale apud Monachos nigros,Prælatus,apponendo caſus reſeruationem, videtur velle obligare ad mortale: cùm dicta caſuum reſeruatio apponi ſoleat pro mortali:gloſſ. *in cap.*2.*de pœnit.& remiſſ.in* 6. & quod dico de carnis comeſtione, dico etiam de aliis obſeruãtiis Regularibus. Vide Graff.*in* 1.*part.deciſ.aur.lib.*2.*cap.*52. *num.*4. Sed loquendo de peccatis venialibus ſimpliciter, & formaliter, de illis reſeruatio nullo modo fieri poteſt.

De mortalibus grauioribus fit reſeruatio. Cõc. Trid.

12 Et nec de quibuſcumque mortalibus, debet fieri reſeruatio:ſed de grauioribus,& atrocioribus, prout præcipit,& ordinat ſacrum Concil. Trident. *vbi ſuprà in art.* 1. (atrociora quædam, & grauiora crimina:)ergo non debent quælibet mortalia reſeruari: nam ex hoc veniret contemptus,& præſentatio, pluſquam eſt, odioſa redderetur. Facit ad hoc id,quod decreuit ſacra Congregatio S. Rom. Eccleſiæ Cardinalium in die nono menſis Ianuarij 1601. in hæc verba; *Et ne locorum ordinarij,quibus ius reſeruandorum caſuum competit,plurium, quàm opus ſit, reſeruatione, ſubditis, aut confeſſarijs in animarum ſaluti procu*

Sacra Cõgreg. Card.

Digitized by Google

procuranda cooperantibus ſint onerati : monentur omnes, vt paucos , eóſque tantùm, quos ad Chriſtianam diſciplinam retinendam, animarúmque ſibi creditarum ſalutem, pro cuiuſuis Diœceſis ſtatu , & qualitate neceſſariò reſeruandos eſſe iudicauerint,reſeruent.

13 Hæc autem grauitas conſideratur habita ratione ; primò eius , qui offenditur : prout eſt blaſphemia contra Deum & ſanctos prolata. Secundò,damni illati ; vt eſt homicidium, furtum notabile, & huiuſmodi. Tertiò,tranſgreſſionis,naturali rationi repugnantis : cuiuſmodi eſt inceſtus , & peccata contra naturam. Quartò , habetur etiam ratio ad peccata, quæ frequentiùs in diœceſi committuntur ; *arg.c.vbi periculum.de elect.in* 6. Quintò, habetur ratio ad conſeruationem regularis obſeruantiæ : vt de ſilentio , de comeſtione carnis , de ſubornatione in electionibus,&c.

Grauitas peccati ex multiplici capite conſideratur.

14 Inſuper & hoc quoque animaduertendum tam in Capitulis Generalibus , quàm Prouincialibus , quando iuxta præſcriptam formam Decreti tractatur materia de nouo caſu reſeruando , vt talis determinatio fiat cum præuia diſcuſſione , & matura deliberatione : ſic enim habet littera textus : *ſi quod aliud peccatum graue pro conſeruatione Religionis , aut pro conſcientiæ puritate reſeruandum videbitur : id non aliter fiat , quàm Generalis Capituli, in toto ordine : aut Prouincialis in Prouincia , matura diſcuſſione,& conſenſu.*

Reſeruatio caſuũ debet fieri cũ præuia diſcuſſione & matura deliberatione.

Quod rectè præcipitur : nam ſi abſque tali matura diſcuſſione proponantur , & acceptentur aliqui caſus : quia facilitate proponuntur , eadem facilitate paulò poſt reuocantur. Vnde conſultius eſt diſcutere priùs, & maturè deliberare, an ſit expediens,omnes caſus in Decreto poſitos reſeruare,

an

Digitized by Google

an verò aliquos tantùm: ſicut multi Regulares fecerunt, qui tantùm duos, vel tres caſus reſeruarunt: cùm ad hoc ex Decreto optionem habeant: Dicitur enim ibi, *num.2. Aut omnibus, aut aliquot, prout ſubditorum vtilitati expedire, prudenter in Domino iudicauerint.* Et pariter diſcutere, & maturè deliberare de nouo caſu reſeruando, ſicut dictum eſt.

ARTICVLVS VI.

An ſuperiores Religionum poſſint ſibi reſeruare abſolutionem excommunicationis à ſe comminatæ?

SVMMARIVM.

1 *Superior poteſt ſibi reſeruare abſolutionem ab excommunicatione.*
2 *Non Sacerdos poteſt excommunicare, ſi ad hoc delegatur.*
3 *In quodam Capitulo generali vetitum fuit, ne ſuperiores talem abſolutionem ſibi reſeruarent.*
4 *Expedit vt aliquando fiat talis reſeruatio. Et pro hoc quid agendum.*
5 *Prælatus in viſitatione poteſt ſuis ſubditis præcipere ſub præcepto ſanctæ obedientiæ.*
6 *Peccatum etiam leue, poſt prohibitionem ſub pœna excommunicationis, cenſetur mortale.*
7 *Prælatus poteſt à ſubdito exigere iuſiurandum.*
8 *Prælatus poteſt etiam præcipere ſub pœna excommunicationis.*
9 *Habens iuriſdictionẽ Eccleſiaſticam in foro exteriori, poteſt excommunicare, etiamſi non ſit Sacerdos.*

10 Abſo

10 *Absolutio ab excommunicatione potest dari à non Sacerdote, si ab eo lata sit.*

11 *Forma absolutionis ab excommunicatione.*

REspond. quòd hæc difficultas rationabiliter mouetur propter Decretum Clem. VIII. nam videtur, quòd hoc ibi prohibeatur, & pro parte negatiua, scilicet, quòd non possit fieri talis reseruatio, sine consensu Capituli Prouincialis, patet: quia omnis casuum reseruatio est superioribus interdicta: nisi eo modo, quo suprà *in art.* 3. explicauimus: & hîc reseruatur absolutio ab excommunicatione, quod videtur esse contra summi Pontificis intentionem.

Suarez. *Superior potest sibi reseruare absolutionẽ ab excommunicatione.*

1 Suarez refert, quòd positio ista est virorum Doctorum: ipse nihilominùs oppositum censet probabilius; nimirum, hanc potestatem non esse ablatam à Prælatis Regularibus: quia Decretum Clem. VIII. expressè loquitur de reseruatione culparum. Verba Decreti sunt; *Nemo ex Regularium superioribus peccatorum absolutionem sibi reseruet, exceptis iis, &c.* In casu autem posito, non reseruatur peccati absolutio: sed censuræ, quæ longè diuersa est, & ad diuersum forum, & iurisdictionem spectat: nec satis est, quòd per se loquendo, non potest dari absolutio à peccato, non ablata censura: hoc enim accidentarium est: nam sufficit, quòd non sint idem, vt ab vna ad aliam non sit prohibitio extendenda, præsertim, cùm respectu superiorum sit onerosa, & vsum iurisdictionis restringens. Sic Suarez, & benè.

2 Cui addo, quòd, vt dicam infrà, *num.* 9. etiam non Sacerdos potest excommunicare: ergo potest sibi reseruare absolutionem; imò absque eo, quòd eam

eam ſibi reſeruet, regula Canoniſtarum eſt, quòd quotieſcumque quis excommunicatur ab homine, ſolùm, poteſt abſolui ab eo, aut eius ſucceſſore, aut ſuperiore, aut delegato. Eius enim eſt ſoluere, cuius eſt ligare. Vide quæ habet Nauarr. *in Man. cap.27.num.40.& 41.*vbi tenet,quòd etiam non Sacerdos poteſt excommunicare.

3 Benè verum eſt,quòd in quodam noſtro Capitulo Generali Romæ celebrato, & in quo ipſemet vocalis eram, cùm tale dubium propoſitum eſſet, & à Diffinitorio fuit reſolutum, prout retulit,& publicauit tunc admodum R.P. Fr. Anſelmus Monopolitanus Magiſter meus (poſteà Illuſtriſſ. Cardinalis à Clem.VIII. creatus) quòd licèt poſſit ſuperior hoc facere, & ſic præcipere: nihilominùs Capitulum Generale id prohibet facere.

4 Sed quia praxis docet multoties id expedire: propterea ad remouendum ſcrupulum, conſultiùs facerent, vt in Capitulo Generali, vel Prouinciali determinaretur, vt ſuperiores in aliquibus caſibus grauioribus abſolutionem ab excommunicatione liberè poſſint ſibi reſeruare.

Prælatus in viſitatione poteſt præcipere ſub præcepto ſanctæ obedientiæ. Rodriq. Cõc. Trident.

5 Nam,quòd maior Prælatus in magna occaſione:maximè in viſitatione præcipere poſſit ſub præcepto ſanctæ obedientiæ, vt ſubditi ei dicant omnia, quæ ſunt contra regulam, & ſtatuta: non eſt dubium. Vide quæ habet Rodriquez *tom.2.qq.regul. quæſt.6.art.7.* & patet ex Concil. Trident. *ſeſſ.25.de regul. cap.* 22. vbi præcipitur, vt in viſitationibus Prælati regulares deſcendant ad præcepta regulæ, quibus fratres ſunt aſtricti, quomodo ſcilicet obſeruentur: & tunc tranſgreſſor peccat mortaliter: quando conſtat ei ſuperiorem præceptum feciſſe, *cap.nulli fas.diſt.19.cap.violatores,25.q.1.* Idem etiam dicendum

dicendum de illis,qui transgrediuntur legés Ecclesiasticas, quando in illis apponerentur hæc verba: *In virtute sanctæ obedientiæ.* Glos. *in Clem. si Dominum. §. ideò, de relig. & veneratione Sanctorum.* Vel sub obtestatione diuini Iudicij. *Clem. 1. de immunit. Eccles.* Vel sub pœna excommunicationis Glos. *in cap. 1. de sagittar.* aut sub pœna carceris perpetui. Med. *Cod. de ieiun. tract. 3. q. 7.* Vel si diceretur, arctè, vel arctiùs prohibemus, vel præcipimus, *vt in Clem dudum in fin. de sepult.* Et tunc in iis casibus præsumitur, mentem legislatoris Ecclesiastici velle obligare transgressorem ad mortale, si transgressus fuerit id, quod mandauit seruare verbo, vel scripto. Nam eo ipso, quòd in scriptis ponitur præceptum, intelligitur obligare ad mortale: ita Sot. *in 4. dist. 20. q. 1. art. 4. vers. hinc fit.*

Præceptum in scriptis positũ, obligat ad mortale.

6 Quæ quidem procedunt, etiam si verba legislatoris non essent præceptiua formalis, vel si id, quod præcipitur, esset leue: nam statim quod prohibitum est sub pœna excommunicationis, censetur mortale, vt inquit, Sotus *in 4. dist. 22. q. 1. art. 2. concl. 2. in fin.* Et ratio est, quia quando lex continet pœnam præsupponentem peccatum mortale, tunc obligat ad illud: quamuis verba præcipientia non contineat: cùm pœna magis significet animum obligandi, quàm verba. Qui enim vult aliquid, vult etiam illud, sine quo illud effici non potest, *l. illud. ff. de acquir. hæred. cap. præterea. de offic. deleg.* Vnde cùm nemo excommunicari possit, nisi pro mortali. *cap. nullus. cap. nemo. 11. q. 3.* concluditur, quòd lex aliquid præcipiendo sub pœna excommunicationis, videtur obligare ad mortale. Quod tamen secus est de pœna suspensionis, interdicti, vel irregularitatis: quæ aliquando etiam sine culpa

Peccatum etiam leue post prohibitionẽ sub pœna excõmunicationis censetur mortale.

Limitatio.

Digitized by Google

incurritur, *cap.ſi ciuitas,c.ſi ſententia, de ſent. excomm. in 6.cap.ſi quis viduam, cap.aliquantos,diſt.*50. Sotus *de iuſt. & iur.lib.*1.*q.*6,*art.*5. Nauarr.*in Man.cap.*23. *num.*53. Caietan.in verbo, *Suſpenſio.*licèt D.Anton. *in* 2 *p.tit.*4.*art.*2. Sylueſt.in verbo, *præceptum in fin.* Med.*Cod.de ieiunio tract.*3.*quæſt.*7.& Armilla in verbo, *præceptum,n.*6. aſſerant, quòd venientes contra id, quod à Superiore prohibetur ſub pœna ſuſpenſionis, depoſitionis, vel interdicti, peccent mortaliter,& rectè meo iudicio:nam etſi quod dicitur per Sot.& Nauarr, verum ſit , quia irregularitas,& interdictum nunquàm incurritur ſine culpa : tamen cùm hæ pœnæ infliguntur ab homine , regulariter apponi ſolent pro peccatis mortalibus. Prælatus ergo in viſitatione quòd poſſit præcipere ſub præcepto ſanctæ obedientiæ , vt ſubditi ei dicant omnia , quæ ſunt contra regulam , & ſtatuta, non eſt dubium.

Prælatus poteſt exigere iuſiurandum.

7 Quòd etiam poſſit in tali occaſione , & aliquando debeat iuſiurandum à ſuis ſubditis exigere : vt quilibet dicat quicquid ſcit,vel credit,vel fama eſt, contra regularem obſeruantiam, patet per Hoſtienſem relatum à Rodriquez , *vbi ſuprà quæſt.* 4.*art.*5.

Hoſtienſ.

Prælatus poteſt etiã præcipere ſub pœna excommunicationis. Nauarr.

8 Et quòd etiam præcipere poſſit ſub pœna excõmunicationis,nulli dubium eſt:vide quæ ad hoc dicta ſunt ſuprà *in art.*2. & modò addimus id,quod habet Nauarrus *in Manual. c.*27. *num.* 5. ſcilicet, quòd omnes Prælati poſſunt excommunicare, etiamſi ſint minores Epiſcopis , quales ſunt Abbates, Præpoſiti , & Priores Eccleſiarum Collegiatarum Regularium, & ſæcularium:quia hi omnes iure communi poſſunt excommunicare ſuos ſubditos, *cap.tranſmiſſam,cap.ſuffraganeis,de offic.ordin.* ſed

an

an ſic præcipiens, poſſit ſibi reſeruare abſolutionem ab excommunicatione, hoc, inquam, eſt quòd in hoc articulo determinatur affirmatiuè.

9 Poſſet tamen dubitari; An excommunicatio poſſit dari à non Sacerdote: & pariter, an ab eodem poſſit abſolui? quam difficultatem paulo antè tetigimus, & reſoluimus breuiter: ſed hûc remiſimus fuſiùs dilucidandam.

Habēs iuriſdictionē Eccleſiaſticam in foro exteriori poteſt excōmunicare, etiāſi non ſit Sacerdos.

Reſpondeo igitur cum Sylueſt. verbo, *abſol.* §. 3. Angel. verb. *eodem.* 2. § 1. & cum Nauarro *libro* 5. *conſil. de ſentent. excommunicat. conſ.* 1. quòd ſic; quia, vt dicit ſanctus Thomas *in* 4. *ſent. diſtinct.* 18. *q.* 2. *art.* 2. *quæſtiuncul.* 2. Excommunicare non pertinet directè ad claues: vnde qui habet iuriſdictionem Eccleſiaſticam in foro exteriori, etiamſi non habeat claues, poteſt excommunicare: & non ſolùm poteſt id facere Religioſus non Sacerdos; verùm, & quilibet laïcus ſæcularis ex Priuilegio Papæ iuxt. Gloſſ. celebrem, & receptam *in capit. prater. trigeſima ſecunda diſt.* in verbo, *Duci.*

Abſolutio ab excommunicatione poteſt dari etiam à non Sacerdote, ſi talis dedit excommunicationē: ſed in foro conſciētiæ, & cum abſolutione peccatorū ſolùm à Sacerdote. Io. Andr. Henric. Boſ.

10 Quoad abſolutionem verò ab excommunicatione, diſtinguendum eſt cum Angel. & Sylu. Nam dupliciter poteſt fieri. Vno modo in foro exteriori, alio modo in foro conſcientiæ: quæ fit vnà cum abſolutione à peccatis. Illa prior poteſt à non Sacerdote fieri: hæc poſterior à ſolo Sacerdote: non ratione ipſius excommunicationis (quia ab ea, quilibet habens iuriſdictionem excommunicandi, poteſt abſoluere, vt dictum eſt) & qui à à non Sacerdote abſolutus eſt, à ſola excommunicatione, manet quidem reconciliatus communioni hominum, & ſacramentorum, in quantum priuatus erat per ſententiam, & habet Io. And. *in cap. à nobis.* 2. & ibi Henric. Boſ. *num.* 11. *de ſent. excomm.*

Sed ratione peccatorum, à quibus non Sacerdos, non poteſt abſoluere: vt dicũt Héric. Boſ. *vbi ſuprà*, & latè Couar. *in cap. alma mater. p. 1. relect. §. 11. n. 10.*

Igitur, quando excommunicatus petit abſolui extra confeſſionem, ſi excommunicatus eſt à non Sacerdote, poteſt ab eo abſolui: ſi verò petit abſolui in confeſſione, tunc à ſolo Sacerdote, ad id poteſtatem habente, poteſt abſolui; & hæc propriè dicitur, abſolutio in foro conſcientiæ.

Forma abſolutionis ab excommunicatione, quæ ſit extra ſacramentum. Toletus.

11 Si quis modò quærat, quæ forma ſeruanda ſit in abſolutione ab excommunicatione extra ſacramentum? Reſpondeo cum Sayro, Valent. Ang. Sylueſt. Nau. Toleto, & cum communi, quòd in iure nullâ eſt præſcripta forma: communis tamen, & ordinaria eſt, quam ponit Toletus *in ſua ſumma, libro 1. cap. 14.* ſcilicet, vt:

Primò, abſoluens faciat iurare abſoluendum, ſe pariturum mandatis Eccleſiæ, ſeu ipſius abſoluentis, *iuxt. cap. ex tenore, de ſent. excommunic.* quod limita in grauioribus, non in leuibus exceſſibus.

Secundò, antequàm abſoluatur, ſatisfaciat ſufficienter læſæ parti pro ſua facultate *cap. porrò. & cap. Parochianus, de ſentent. excomm.*

Tertiò, abſoluatur cum Pſalmo, & oratione Dominica, verberibus, & aliis conſuetis. Sylueſt. verb. *abſolutio. 3. num. 4.*

Quartò, iniungatur ei præceptum, vt nunquàm faciat contra canonem illum, contra quem faciens, incurrit in excommunicationem.

Quintò, vtatur verbo, *abſolutionis*: vel *relaxationis*: dicat ergo primò, *Miſerere*, & *orationem Dominicam*: rurſum *ſaluum fac ſeruum tuum*, &c. *Domine exaudi*, &c. *Dominus vobiſcum. Deus cui proprium eſt miſereri ſemper, & parcere*, &c. Deinde dicat: *Abſol-*

uo

uo te ab excommunicatione, quam incurristi propter hoc, vel illud: & restituo te sacramentis Ecclesiæ, &c.

Quæ forma non est ita necessaria, vt si ex ea prętermittatur aliquod verbum, non teneat, imò tenet: quia hæc non sunt de essentia. Panormit. *cap. fi. de restit. spol.* & Innoc. *cap. cum dilecta, de rescript.* cum communi Doctorum sententia. Panorm. Innocent.

ARTICVLVS VII.

An quilibet Superior Regularis habeat facultatem absoluendi à reseruatis.

SVMMARIVM.

1 *Ad Guardianos modò non spectat reseruare casus.*
2 *Casuum reseruatio ad illos modò pertinet, ad quos de iure ante Decretum spectabat.*
3 *An recursus talis intelligatur de publicis, an etiam de secretis delictis.*
4 *Recursus ad Superiores intelligitur tam de publicis, quàm de secretis delictis.*

1 REspondeo, quòd circa hoc non defuerunt, qui putauêre absolutionem à casibus reseruatis ad Guardianos pertinere, eò quòd in Decreto dicitur: *vt aiebant superiores locorum.* Tales enim sunt Priores, Rectores, Guardiani, & similes: sed falsa est hæc sententia: nam in primis, in Decreto non reperiuntur talia verba *Superiores locorum*, sed reperiuntur benè hæc, *Superiores Regularium.*

Ad Guardianos nõ pertinet reseruare casus.

2 Deinde dicimus, ad eos pertinere absolutionem à casibus reseruatis, ad quos pertinet reseruare casus. Eius est enim soluere, cuius est ligare: vt dictum est *in præced. art.* Porrò si ligare non pertinet

Reseruatio casuum ad illos pertinet ad quos ante Decretum de iure pertinebat.

Digitized by Google

ad Guardianos: vt dictum eſt ſuprà *in art.4.* ſed ad ſolos Prouinciales, cũ conſenſu Capituli Generalis ſequitur quòd apud ipſos reſideat facultas abſoluendi à caſibus reſeruatis. Vnde P. Sorbus *in ſuis Annot. ad Comp. priuil. vbi ſuprà*, ait, ſibi factam fuiſſe declarationem à ſummo Pontifice, quòd abſoluẽdi facultas à ſupradict. caſib. ad illos Prælatos pertinet, ad quos priùs ante Decretũ Clem. VIII. ſpectabat.

Sorbus.

Reſolutiuè ergo ad difficultatem propoſitam dicimus, quòd ſi ante præfatum Decretum abſolutio à reſeruatis ſpectabat ad Prouinciales, ad ipſos etiam ſpectat modò: ſi verò ad Abbates, vel Rectores, vel Priores, ſeu Superiores locorum, ad illos etiam modò ſpectat.

Qui tamen omnes, non tam propria auctoritate, & voluntate reſeruant, quàm communi auctoritate, ſeu ordinatione Religionis præſcripto; vt in eis abſoluendis iuriſdictio ſit Superiori loci reſeruata: neque enim expedit, vt ſingulorum arbitrio, ac voluntati hoc committatur.

An recurſus talis intelligatur de occultis, an ſolũ de publicis.

3 Dubitatur hîc, an recurſus ad Superiores maiores pro abſolutione à reſeruatis culpis intelligatur de publicis, an verò de ſecretis? Hoc dubium mouetur propter verba noſtræ Regulæ *in cap.7.* vbi Seraphicus Patriarcha dicit: *Si qui fratrum inſtigante inimico, mortaliter peccauerit, pro illis peccatis, de quibus ordinatum fuerit inter fratres, vt recurratur ad ſolos miniſtros Prouinciales: teneantur prædicti fratres ad eos recurrere, quàm citiùs poterunt, abſque mora.* Super quæ verba diſputant expoſitores, de quibuſnam intelligantur. Communis ſententia eſt, quòd de publicis, non de ſecretis loquatur Regula: ſic S. Bonauent. Hugo, Piſanus, & ſerena conſcientia. Sic etiam declarat Gregor. IX. & Innocent. IV.

S. Bonau. Hugo. Piſanus. Serena cõſcientia. Gregor. 9. Innoc. 4.

Et

Et ratio etiam esse potest: quia cæteris paribus, grauius est peccatum, quod in scandalum aliorum publicè perpetratur, quàm quod occultè: & ideò grauius est puniendum. Et propterea præcepit Pater sanctus, vt tales delinquentes, quanto citiùs poterunt ad Ministros recurrant: vt scilicet pro qualitate delicti pœnam iuris luant, secundùm ordinem iudicij, & in foro contentioso pro tali delicto debitam.

Præterea, quia dicit Regula, *quantocius ad ministros recurrant sine mora*: per quæ verba patet, quòd de publicis peccatis loquitur, non de secretis: alioquin si pro secretis frater discurreret per loca, quærendo Ministrum, seipsum infamaret: quod quia est contra ius diuinum, & naturale, nullo pacto est asserendum Patrem sanctum præcepisse. Præterea Regula mandat, vt frater detegat suum peccatum Ministro, etiamsi non sit Sacerdos.

Hoc de occulta culpa non potest intelligi, quia multoties Superior non esset Sacerdos, vt nostra Regula præsupponit aliquando posse fieri: vnde de publicis solùm potest verificari: nam de secretis non tenetur quis alicui extrà confessionem ea propalare: talis autem esset manifestatio, quę fieret Superiori non Sacerdoti: & esset contra illud; *Non tibi dico, vt te prodas, de pœnit. dist. 1. cap. quis aliquando.* Præterea Regula dicit: *Ministri caueant ab ira, & conturbatione propter tale peccatum.* At conturbatio, ira, & huiusmodi affectus, non pro peccatis in confessione auditis: sed pro publicis, & manifestis aliquando solent euenire: & propterea de publicis, non autem de secretis peccatis loquitur.

4. Nihilominùs serena conscientia dicit, quòd Regula nostra intelligitur etiam de peccatis secre- *Reuersus ad Superiores intelli-*

gitur tam de publicis, quàm de priuatis delictis.

tis. Sed distinctione opus est: nam vel est sermo de Regula sola, vel de Decreto Clem. VIII. Si de Regula sola, intelligitur etiam de secretis, cum discrimine tamen: nam pro publicis, præceptum est, vt statim delinquentes ad Superiores maiores recurrant: pro secretis verò, non tenentur sub præcepto sic statim recurrere, ne se prodant, & infament: si verò est sermo de Decreto Clem. VIII. casus illi intelliguntur simpliciter de peccatis secretis, & occultis, pro quibus recurrendum est ad eos, qui absoluendi tales errores facultatem habent: vt *in sequ. art.* fusè videbimus. Vide etiam quæ infra dicentur *in art. 4. secundæ sectionis.*

ARTICVLVS VIII.

Quis modus seruandus in recursu ad Superiores pro absolutione à reseruatis?

SVMMARIVM.

1 *Habens reseruatos, ad quid teneatur.*
2 *Non est grauamen pœnitenti, si de reseruato cogatur bis confiteri.*
3 *Confessarius non habens facultatem de reseruatis, absoluat à quibus potest, & pro reliquis mittat pœnitentem ad Superiorem.*
4 *Pœnitens non debet esse morosus in se præsentando.*
5 *Confessionis duplex dimidiatio, per se, & per accidẽs.*
6 *Circumstantia peccati in confessione tacenda est: quãdo ex illa Confessarius in cognitionem peccatoris venire potest.*
7 *An hoc etiam debeat seruari in articulo mortis.*
8 *Confessio non integra quando licita.*

9 Pecca

Digitized by Google

9 *Peccatum aliquod aliquando est bis confitendum.*
10 *Modus se præsentandi pro reseruatis quis in nostra Religione.*
11 *Modus iste à Soto improbari videtur : sed propugnatur.*
12 *Modus talis multipliciter defenditur.*
13 *Remedia plura pro reseruatis.*
14 *Reprehenduntur Confessarij , qui se offerunt ad præsentationem faciendam.*
15 *Ad Pœnitentiarios Papæ accedere possunt.*
16 *Deputati ad confessiones audiendas possunt literas Pœnitentiariæ aperire.*
17 *Confessario, qui se præsentaturum pro subdito promisit, mortuo, subditus ipse tenetur se præsentare.*

1 REspondeo, quòd circa hæc ponam primò ea, quæ habet Nauarrus *in cap.* 1. *de pœnit.* §. *cauNauarrus.*
tus, sub nu. 10. quæ omnibus, tam sæcularibus, quàm Regularibus deseruient. Deinde quæ in nostra Religione seruantur, & ab aduersariis defendemus.

Quoad primum ergo Nauarr. dicit, quòd quando pœnitens habet aliquod peccatum , à quo nequeat absoluere Parochus, secundùm sententias receptiores, & vsum ab Ecclesia receptum, potest, & debet facere vnum de infrascriptis. *Habens reseruata ad quid teneatur.*

Primò , adeat superiorem Episcopum , vel Proepiscopum, vel alium, ad quem ea res pertineat: puta Pœnitentiarium Romanum, & confiteatur omnia peccata sua, à quo ab omnibus absoluetur.

Secundò, si ille Superior nolit audire omnia peccata, confiteri debet sola reseruata : & postea etiam omnia alia confiteatur proprio Confessario , qui poterit eum absoluere ab omnibus ; etiamsi Superior à reseruatis non absoluisset, secundùm Paluda-

Digitized by Google

num receptum, qui testatur ita seruari in Ecclesia Romana.

Tertiò, si priùs adierit inferiorem, qui nequeat eum à reseruatis absoluere, omnia illi confiteatur, qui absoluet eum à quibus potest, si modò non est excommunicatus: & pro absolutione casus reseruati remittet ad Superiorem, cui cõfitebitur solùm illum reseruatum, & ab eo solo absoluetur.

Quartò, potest & ipse pœnitens per se, vel per alium, Superiorem adire, & ab eo impetrare commissionem secretam verbo, vel scripto, qua generatim ipsius pœnitentis Confessario, quicumque ille fuerit, facultatem faciat, eum ab illo peccato absoluendi: sed hic modus periculosus esse potest, quoniam peccatum extra confessionem retegitur.

Quintò, potest pœnitens suo Confessario confiteri omnia peccata sua, & absolui ab eo de iis, quæ subsunt suæ potestati: & deinde Confessarius per se, vel per alium, seu per epistolam petere à Superiore, vt faciat sibi facultatem ad absoluendum quemdam hominem in genere, nullo penitùs expresso, qui confessus est tale peccatum, cuius absolutio est illi reseruata: quam facultatem, qui noluerit facere Superior, rarus erit, & plus satis morosus: si quis tamen adeò difficilis reperiatur, vtendum erit modo secundo. *sic Nauarr.*

Nõ est grauamen pœnitenti, si de reseruatis cogatur bis cõfiteri. Sotus. Nauarrus. Medina.

2 Est benè notandum circa hunc secundũ modum prædictum, quòd tam Sotus, quàm Nauarrus ipse docent, non esse grauamen pœnitenti, si de reseruato cogatur bis confiteri. At secundùm Medinam non debet confiteri, nisi cætera, quæ non fuerunt confessa, non autem reseruata: de quibus iam ã Superiore est absolutus. Sed vtraque sententia probabiliter loquitur, & potest sustineri. Nec obstat quòd

quòd confeſſio ſit ſemper facienda integrè vni Confeſſori : quia per pœnitentem non ſtetit, quin integrè confiteretur : ſed per Superiorem, qui cùm maioribus cauſis communicatis aliquando ſit impeditus , & longas ſubditorum confeſſiones non valeat audire,poteſt tantùm reſeruata audire,& ſacramentaliter abſoluere : & ſemel legitimè abſoluta,non ſunt neceſſariò iterum confitenda : & integritas confeſſionis non requiritur de peccatis legitimè abſolutis:ſed eorũ,quæ non fuerunt abſoluta.

3 Circa tertium verò modum , ſciendum quòd ſi priùs pœnitens Confeſſarium adierit,qui à reſeruatis facultatem non habet abſoluendi , integrè confiteri tenebitur , tam ſcilicet reſeruata , quàm non reſeruata,ne dimidiata ſit confeſſio.Confeſſarius autem abſoluet eum, à quibus poteſt,non autem à reſeruatis, cùm non habeat facultatem:alioquin abſolutio nulla eſſet.Ad Superiorem ergo pro reſeruatis pœnitentem mittat, de quibus pœnitens firmum propoſitum abſtinendi habere debet:quòd ſi hoc facere nolit , neque à non reſeruatis abſolui poteſt,cùm non ſit paratus integrè confiteri.

Propoſitum abſtinẽdi à reſeruatis qui nõ habet , neque à nõ reſeruatis abſolui poteſt.

4 Qui pœnitens ſic abſolutus cum onere ſe præſentandi,moroſus eſſe non debet,ſed habita opportunitate , abſolutionis beneficium prædictum omni,qua poteſt, diligentia procurare debet : nam dum eſt in mora,vtputà,habendo opportunitatem, & abſolutionem non procurans , ſemper manet in culpa. Quando autem Superiorem adibit , non eſt neceſſe,vt ei confiteatur omnia peccata,quæ Confeſſario confeſſus eſt : ſufficit enim , vt tantùm illi reſeruata propalet ; vt ab illis abſoluatur : niſi fortaſſe vbi Confeſſarius ſolùm audierit peccata , & non abſoluerit : tunc enim integrè tenetur Superiori

Pœnitens non debet eſſe moroſus in ſe præſentando.

Digitized by Google

riori confiteri: quia à Confessario in nullo fuit absolutus.

Si dicas cum Durando *in 4. dist. 17. q. 15.* & cum Adrian. *q. 4. de conf.* absolutionem sacramentalem de peccatis, aliàs non absolutis, diuidi non posse: quia vnũ peccatũ sine alio remitti non potest, secundùm fidem: ideò necesse est, vt Sacerdos absoluat pœnitentem, aut ab omnibus peccatis, aut à nullo: quia gratia facit, vt anima sit Dei amica, & simul, & semel non potest anima esse amica, & inimica: vnde si non absoluit ab omnibus, ergo non facit, vt anima sit amica Dei. Non ergo potuit inferior Confessarius absoluere à non reseruatis, & Superior à sibi reseruatis: sed alter eorum necesse est, vt ab omnibus absoluat, quia absolutio dimidiari non potest.

D. Bonau. D. Thom. Riccard.

Cõfessionis duplex dimidiatio per se, & per accidens: & prior non potest fieri in cõfessione: posterior verò, benè, & licitè fit.

Sotus. Nauarrus.

5 Respondeo, quòd contra prædictos est D. Bonauent. D. Thom. Riccard. & multi alij, *in 4. dist. 17.* qui asserunt absolutionem sacramentalem posse in casu dimidiari, & per partes impendi. Nam, vt rectè ait Sotus *in dist. 18. q. 2. art. 5.* duplex est dimidiatio confessionis, per se, & per accidens. Per se est, quando quis malitiosè tacet aliquod peccatum, & non vult illud confiteri. Per accidens verò est, quando hoc simpliciter non intendit, sed quia aliter non potest fieri, euenit per accidens, vt dimidietur: putà, quando quis non confitetur aliquod peccatum, vel aliquam circumstantiam propter aliquam iustam causam: qualis est (vt verbis Nauarri vtar) verisimiliter credere, quòd confessio peccati ipsum Confessarium ad peccandum alliceret, vel induceret in notitiam alicuius peccati, & peccantis: quorum notitiam ipse habet per confessionem. Vide

Sotus.

in Man. cap. 9. num. 15. & Sotus, *vbi suprà, ad 4.* ait; quando aliqua circumstantia mortalis aggrauans

verg*it*

vergit in infamiam alterius perſonæ, adhibenda eſt diligentia, ne fiat confeſſio illi Sacerdoti, qui eam nouit, petendo facultatem confitendi alteri.

6 Si verò neceſſariò facienda erit confeſſio ei, qui perſonam agnoſcit; tunc ſi ex hoc, quòd pœnitens confiteatur circumſtantiam alteriùs perſonæ, aliquod periculum illi imminet, vel mortis, vel notabilis infamiæ; tunc tacenda eſt circumſtantia: vt ſi quis acceſſit ad vnicam ſororem, vel matrem: & confiteatur proprio fratri, qui id improperabit matri, vel ſorori, reuelando ſecretum: vel flagitium vlciſcetur in illis; tunc prætereunda eſt talis circumſtantia. Et vt exemplificem etiam de Religioſis: quando quis Confeſſarius non habet, niſi vnum pœnitentem, & de hoc Superior factus eſt certior: ſi poſteà talis Confeſſarius petit facultatem à Superiore pro aliquo caſu reſeruato, Superior in cognitionem perſonæ, probabiliter veniet, vnde melius eſt tunc illam petitionem, ſeu repræſentationem ad aliud tempus magis opportunum differre.

Circũſtantia peccati in confeſſione tacẽda: quando ex illa Cõfeſſarius, venit in cognitionẽ complicis.

7 Subdit Sotus *in loco citato.* Sunt quidam, qui articulum mortis excipiunt; ſcilicet, quòd tunc non obſtante tali periculo infamiæ alienæ, debet morituras circumſtantiam illam complicis confiteri: nam tenetur ille criminis ſocius, tale periculum famæ pati propter ſalutem morituri. Sed, inquit Sotus, rationem huius exceptionis non video: nam ſi ad ſalutem pœnitentis eſt neceſſaria illa explicatio circumſtantiæ, fit vt etiam extra periculum mortis ſit neceſſariò explicanda, ſi verò non eſt vſque adeò neceſſaria, in articulo mortis eſt tacenda: imò tunc plus tenetur infirmus conſulere famæ alterius. At ſi nullum timetur periculum huiuſmodi; ſed hoc tantùm, quod Confeſſarius ſciat perſonam,

Sotus.

perſonam, quam nouit deliquiſſe, ſeruabit tamen ſecretum, tametſi deinceps non tanti æſtimabit perſonam illam, tunc hoc non obſtante, explicanda eſt circumſtantia. Et hæc eſt ſententia S. Thom. *in 4. diſt. 16. quæſt. 3. art. 2. quæſt. 5. ad Quintum.* S. Bonauent. *diſt. 31. in 2. par. art. 1.* Durand. *diſt. 16. q. 4.* & recentiorum omnium.

S. Thom.
S. Bonau.
Durand.

Confeſſio nõ integra quando licita.

8 Ex dictis infertur primò, quòd aliquando Confeſſio non integra, vt eſt hæc, quæ fit Superiori de ſolis reſeruatis, ſancta eſt, & ſacramentalis: nam licèt per ſe, & formaliter confeſſio integra eſſe debeat, alioquin non eſſet confeſſio, ſed confeſſionis ſimulatio; per accidens tamen, & materialiter poterit partialis confeſſio eſſe ſalutifera, vt eſt in caſu noſtro; quando ſcilicet Superior tantùm reſeruata, & non alia vult ſacramentaliter audire.

Duplex integritas, per ſe, & per accidens.

Peccatum aliquod bis eſt confitendum.

9 Infertur ſecundò, quòd aliquod peccatum aliquando bis ſit confitendum: vbi ſcilicet proprio Confeſſario integrè confeſſum eſt, & ob defectum plenariæ auctoritatis ſuper omnia peccata, iterum illud peccatum Superiori reſeruatum confiteri neceſſe eſt, ſi Confeſſario auctoritatem non conferat Superior.

Modus repræſentationis in noſtra Religione.

10 In noſtra verò Religione, circa præſentationem caſuum reſeruatorum aliter ſeruatur. Statutum eſt enim, vt quilibet Confeſſarius deputatus, audiat omnia peccata ſui pœnitentis, tam reſeruata, quàm non reſeruata: & oſtenſo ei onere, quod habet, de ſe præſentãdo Superiori, ſi illud acceptat, eum tam à reſeruatis, quàm à non reſeruatis abſoluat. Hoc autem ideò factum eſt, & ſanctiſſimè à noſtris Patribus inſtitutum, tum ne Regulares Superiorẽ abſentem cum infamiæ nota ſæpe quærere videãtur, vel ſi eſt in eodem Monaſterio, & nihilominùs,

hilominùs,ſit iuſtis impedimentis irretitus, & non poſſit eum accedere; imò neque liceat, tunc ſubdito ad eum accedere,vtputà,quia cum aliqua illuſtri perſona moratur,& nihilominùs pœnitens neceſſe habet vel non celebrare,vel expectare:& multoties præteribit horà;quin, quòd cũ tali mora ſuſpicionem de aliquo tali caſu dabit,vel inquietudinem apud Officiales Monaſterij cauſabit, tum etiam, vt quotidie poſſit celebrare, vel ſæpius ſacram communionem facere, ſicut laudabiliter, & fructuosè ſimul ſit.

11 Si obiiciàs,quòd huiuſmodi modus præſentationis improbatur à Soto, *vbi ſuprà*, in illis verbis, *ſecundus modus dicendi eſt*, quòd inferior audit totam confeſſionẽ,& de omnibus abſoluit: remittit tamen eum ad Superiorem, non quidem abſoluendum à peccato, ſed vt liberetur ab obligatione præcepti; quo tenetur ſe præſentare Superiori, cui reſeruatur cognitio talium peccatorum. Hîc verò modus longiùs,& peiùs diſtat à veritate;nam ſi inferior ab illis peccatis abſolueret,non propriè dicerentur reſeruata. Obiectio. Sotus.

Ad hoc dico,quòd non eſt ſimilis modus noſter cum modo à Soto relato: nam apud Sotum, inferior non habet auctoritatem abſoluendi à reſeruatis:at in modo noſtro, inferior habet facultatem à Superiore ſibi delegatam, abſoluendi ſcilicet inferiorem à reſeruatis, cum onere ſe præſentandi Superioti:ergo non eſt eadem ratio de vno,ac de alio. Solutio.

12 Deinde dico, quòd modus noſter non eſt contra vllum ius, neque contra Decretum Clem. VIII. imò eſt illi conformis; Superiores poſſunt id præcipere, inferiores tenentur acceptare, & ipſum obſeruare, eſt conformis æquitati: & vltimo eſt approbatus *Modus præſentationis in noſtra Religione defenditur.*

approbatus à ſacra Congregatione probo ſingula.

1. *Non eſt contra vllum ius.* Primò, non eſt contra vllum ius, quia omnia iura concedunt, vt Superiores poſſint ſibi reſeruare caſus quoſdam, pro quorum abſolutione ad ipſos Superiores fiat recurſus: at nullum ius præſcribit modum, qui in tali recurſu ſeruari debet: ergo relinquit eum arbitrio Superiorũ; qui, habito reſpectu ad conditiones perſonæ, loci, & temporis id determinant, quomodo eis meliùs in Domino videtur conducere ad ſalutem animarum ſibi commiſſarum. At in noſtra Religione omnibus Primoribus ſic viſum eſt expedire; ergo.

2. *Non eſt contra Decretum.* Secundò, non eſt contra Decretum Clem. VIII. nam qui hoc opinantur, putant, quòd ex vi Decreti ablata ſit poteſtas à Superioribus circa abſolutionẽ caſuum reſeruatorum: & quòd tota ſit penes ipſos Confeſſarios deputatos: ſed, vt dicemus *in art. 3. ſecunda ſectionis*, tales hallucinantur: nam Decretum non dicit, vt Confeſſarij deputati abſoluendi reſeruata facultatem ſic indifferenter habeant: ſed determinat, vt quando caſus occurrerit, quòd ipſe Confeſſarius in primis iudicat non expedire, vt ſubditus Superiorem adeat, committatur ei facultas illum abſoluendi; ergo ex ſe, & ex vi Decreti ſimpliciter id non habet: ſed eſt neceſſe, vt ei committatur, & vtique ab ipſo Superiore: nam Decretum non dat ei talem facultatem, vide *infrà in art. citato*; igitur, modus noſter non eſt contra Decretum, imò eſt conformis: nam Papa Clemens non tollit recurſum inferiorum ad Superiores pro caſibus reſeruatis, ſed præſupponit; imò monet, vt Superiores prudenter, & moderatè vtantur auctoritate, quam habent. Vide textum.

Tertiò,

Tertiò, modus noſter potuit ſic determinari, & assignari à Superioribus, & in eis eſt poteſtas concedendi hanc facultatem ſub hoc onere. Hæc eſt communis ſententia Doctorum: Henric. *quodlib.* 1. *quæſt.* 32. Maior. *in* 4. *diſt.* 17. *quæſt.* 6. Adrian. *in* 4. *in materia de Confeſſione, q.* 5. §. *ideò pro ſolutione.* Angelica verbo, *Confeſſio.* 5. *num.* 5 & eandem videtur ſupponere Caietan. verbo, *Abſolutio. c.* 1. & Med. *Cod. de pœnit. quæſt. de Confeſſ.* fratribus priuilegiatis facta. Idem tenet Nauarr. *in Man. cap.* 5. *num.* 1. *& cap.* 26. *num.* 12. *& in cap. fratres, de pœnit. diſt.* 5. *num.* 30. *& in cap. placuit, de pœnit. diſt.* 6. *num.* 112. Ledeſ. *in* 2. *p.* 4. *quæſt.* 8. *art.* 2. *dub.* 19. Idem tenet Palud. *diſt.* 17. *quæſt.* 5. *art.* 1. *num.* 6. Almainus. *quæſt.* 1. *circa finem,* & alij. Ratio verò eſt propter mutuum conſenſum, & quaſi pactum initum inter Superiorem, & ſubditum: nam Superior poſſet non delegare iuriſdictionem ſuam, & delegando, gratiam & fauorem ſubdito confert: ergo poteſt ſub ea conditione eam concedere, vt ſi ſubditus velit tali gratia vti, conſentiat obligationi comparendi coràm Superiore: & tunc ſubditus obligationem acceptans, obligatus manet: & non tam ex præcepto diuino confeſſionis, aut ſpeciali præcepto Superioris; quàm ex pacto mutuo. Ita ſignificant Palud. Almain. Medina, & alij, & diſtinctiùs explicauit Nauar.

3. *Potuit ſic determinari.*

Henric. Maior. Adrian. Angelica. Caietan. Medina. Nauar. Ledeſma. Paludan. Almain.

Quilibet poteſt ſe obligare ad confitẽdum iterũ ſuum peccatum.

Si dicas, quòd talis obligatio iniuſtè extorquetur, & eſt inuoluntaria, quia ſubditus nollet talem conditionem acceptare, ſolúmque illam acceptat; quia non poteſt aliter facultatem obtinere, ac proinde, vel nulla, vel leuis eſt talis obligatio. Reſpondeo, quòd hæc obiectio nullius momenti eſt; quia cùm Superior habeat integrum ius in talem cauſam, & nullo iure teneatur illam facultatem

Obiectio.

Reſponſio.

ſubdito concedere; & ſi illam neget, nullam ei iniuriam irrogabit, vt dicemus *infrà in art.* 17. *huius ſect.* multò minus ſi non facit iniuriam dando facultatem ſub tali pacto, & non aliàs. Nec poteſt illa dici violentia, quandoquidem liberum eſt ſubdito non acceptare conditionem.

Quod verò addit Paludan. *loc. cit.* in his verbis; *licèt iſte modus ſit poſſibilis, non tamen eſt conueniens, non quia Eccleſia hoc non poſſit ſtatuere: ſed quia iuxta communem ritum, hoc non ſeruat, & quia fruſtrà audiret, ex quo abſoluere non poteſt.* Hoc, inquam, nihil ad rem, quia, vt aduersùs Sotum paulò antè dicebamus, in noſtra Religione Cõfeſſarij verè abſoluunt, & à reſeruatis abſoluendi facultatem habent: ſed cum tali onere, quòd eſt diuerſum. Eſt benè notandum, quòd fatetur Eccleſiam id poſſe ſtatuere; ergo ſi Eccleſia poteſt hõc ſtatuere, quod eſt magis, etiam Religio poteſt, & poterit hoc ſtatuere, quod eſt minus: maius enim eſt audire peccatum, & non abſoluere, & pro eius abſolutione mittere pœnitentes ad Superiorem, quàm audire peccatum, & verè abſoluere, & poſteà habita opportunitate temporis ad Superiorem ſe præſentare.

Addit quoque Palud. *Fruſtrà hæc audiret, ex qua abſoluere non poſſet*: ſed hoc in noſtro modo falſum eſt, vt iam diximus; nã Confeſſarius deputatus, cui datur talis facultas, licèt relinquat pœnitenti onus comparendi, nihilominùs verè, & ſacramentaliter illum abſoluit. Quòd ſi pœnitens nõ acceptet conditionem, verum eſt, non eſſe abſoluendum: & ad ſummum ſequitur, quòd talis obligatio debet proponi pœnitenti ante abſolutionem, vt dicemus *infrà in art.* 12. *ſecundæ ſect.* Si verò eſt Superior, qui audit peccatum, falſum eſt, illum non poſſe abſoluere: cùm

cùm possit absolutio bis cadere suprà eadem peccata, vt dicemus *infrà in art. seq.* & præterea, licèt non absoluat, neque ad hunc finem se illi subditus manifestet, nihilominùs non erit frustrà ; quia potest deseruire, vt Superior vel meliorem medicinam,vel maiorem satisfactionem adhibeat : itaque modus noster rectè potuit ita stabiliri à Religione.

Quartò, talis modus debet acceptari;sicut de facto acceptatur à subditis, tum propter pactum factum, vt paulò antè dicebamus ; tum quia vnusquisque potest ex suo consensu obligari ad confitendum iterum peccatum semel legitimè confessum, vt Nauar.*in c.fratres,num.*30.docet & per text. satis apertum *in extr.inter cunctas,de priuil.& c.vlt.de pœnit.dist.6.n.3.*& idem Nau.*in Man.c.9.in princip.*

4. Ex pacto facto.

Ad peccatum legitimè confessum,ad iterum confitendũ potest quis sponte se obligare.

Constat autem Religiosum,qui consentit seruare statuta suæ Religionis, in quibus id determinatur,consentire etiam determinationi,& obligationi,si quam illi imponunt,ad confitendum bis illud peccatum, vel ad se præsentandum Superiori post confessionem factam Confessario deputato.

Præterea,talis modus ordinatus est in Capitulo Generali, in quo omnes Primores Religionis conueniunt, & à quibus talis modus receptus est sine contradictione.Vnde statuitur,quòd talis modus à subditis debet acceptari.

Quintò, debet acceptari ; quia est conformis æquitati, & conseruat honorem, & famam pœnitentis:nã si pro absolutione casuum reseruatorum, semper ad Superiorem esset recurrendum,esset cum infamiæ nota ipsius Religiosi, & daretur facultas vagandi, in magnum detrimentum Religionis ; vt ergo prouideretur & Religioso,& Religioni,rectè hîc modus adinuentus est,& determinatus.

5. Est conformis æquitati.

Digitized by Google

Et vltimò talis modus ſeruari debet, quia eſt à ſacra Congregatione approbatus.

Remedia pro reſeruatis.
1. Vt ad Superiorem recurrant.
2. Confeſſarius poteſt præſentationẽ pro ſuo pœnitente facere.

13 Concludo igitur, quòd pœnitẽtes Regulares hæc remedia habent; quando reſeruatis caſibus ſunt grauati. Primò, vt per ſe recurrant ad Superiorem, ſi præſens eſt, & hoc de iure. Deinde, vt per ſe, vel per alium, ſeu etiam per Confeſſarium impetrent facultatem à Superiori: & hæc eſt obſeruantiſſima in Religionibus conſuetudo, vt dicit Sotus *in* 4. *diſt.* 18. *quæſt.* 2. *art.* 5. ſed quæ nihilominùs cum magna cautela fieri debet: nam Confeſſarius non debet ſic faciliter ſe offerre ad præſentationem faciendam pro ſuo pœnitente; niſi in magna neceſſitate, & ex pura charitate, nullo habito reſpectu ad intereſſe fauoris, aut vocis, aut alicuius rei temporalis. Hinc intelligimus, quàm perperàm agant pleríque Confeſſarij, qui nedum pœnitentibus, peccatis reſeruatis obrutis, vt ad Superiores Iudices accedant, non ſuadent: verumetiam vt faciliùs, & commodiùs in illis inſordeſcant, ſpe alicuius lucri temporalis, vel vocis allecti, facultatem abſoluendi à Superioribus maioribus ſe petituros pollicentur.

Reprehenditur Confeſſarij, qui ad hoc sũt faciles.
Ezech. 31.

14 Sed *væ illis*, qui *conſuunt puluillos, ſub omni cubito manus, & faciunt cernicalia ſub capite vniuerſæ ætatis ad capiendas animas*: vt comminatur Ezech. *in cap.* 31. Quem locum explicans D. Gregorius 2. *par. Paſtor. cap.* 8. ſic ait: *Puluillos quippe ſub omni cubito manus ponere, eſt cadentes à ſua rectitudine animas, atque huius mundi ſe dilectione declinantes blanda adulatione refouere: quaſi enim puluillo cubitum, vel cernicalibus caput iacentis excipitur, cùm correptionis duritia peccanti ſubtrahitur, eique mollities fauoris adhibetur: vt in errore molliter iaceat, quem nulla aſperitas contradictionis*

dictionis pulset. Hæc ille. Non ergo tam faciles esse debent Confessarij in acceptanda pro pœnitentibus præsentatione: nisi quando necessitas, aut charitas magna vrget.

15 Tertium remedium, quod habent pœnitentes, est, quòd possunt accedere ad Pœnitentiarios Papæ, qui Romę sunt in Ecclesia S. Petri, S. Ioannis in Laterano, & S. Mariæ maioris: & extra vrbem in Ecclesia S. Mariæ de Laureto, à quibus omnibus possunt absolui, vt docet S. Bonauent. *in* 4. *d.* 17. *p.* 3. *art.* 1. *quæst.* 2. *in cap.*

3. Ad Pœnitẽtiarios Papæ accedere possũt.

Nam licèt Innoc. VIII. statuerit, quòd Fratres Eremitæ S. Augustini Congreg. Lombardiæ absque suorum Superiorum consensu à quibuscumque Apostolicis Pœnitentiariis ab eorum peccatis, & casibus reseruatis absolui non possint: vt habet Compend. priuilegior. *tit. absolutio ordinaria, quoad Fratres*, §. 36. & tale priuilegium per communicationem videatur posse extendi etiam ad quoscumque alios Regulares: praxis tamen est in contrariũ, quia tales Pœnitentiarij, tum Romæ, tum Laureti existentes passim absoluunt non solùm sæculares: verùm & omnes Regulares ad ipsos pro suorum peccatorum confessione accedentes.

16 Notandum est hîc pro Regularibus ad sæcularium confessiones audiendas debitè expositis, quòd licèt nullo literarum gradu sint insigniti, aperire possunt cum licentia sui Generalis, vel eorum, qui designati sunt à dicto Patre Generali, literas sacræ Pœnitentiariæ, Magistris in Theologia, vel in iure canonico Doctoribus destinatas: & auditis confessionibus ad eos recurrentium, impositáque pœnitentia in literis expressa, vel de iure imponenda: ac in foro conscientiæ quascunque siue

Deputati ad cõfessiones audiẽdas possunt literas Pœnitentiariæ aperire.

Digitized by Google

verbo,ſiue ſcripto miſſas abſolutiones,diſpenſationes,ac pœnitentiarum iunctiones, excipere,& exequi.Gregorius XIII.Societati Ieſu. Quod priuilegium incipit ; *Exponi nobis nuper fecisti.* Sub die 3. Aprilis anno 1582.ſui Pontificatus anno 10.*n.*198. vt habetur etiam in Compend.Minorum : *tit. Confeſſiones,& Confeſſores in Annotationibus Cappucini.* & in Compend. S.Hieron.Hiſpaniæ : *tit.Confeſſor.*§.2. Emmanuel Rodericus *in ſua collectione Priuilegiorum.Bulla* 23. *ſub Gregorio XIV.* refert de verbo ad verbum hoc priuilegium.

Dubium. Solutio. *Confeſſus qui ſe præſentaturũ pro ſubdito promiſit, moriẽs ipſe ſubditus tenetur ſe præſentare.*

17 Sed quid faciendum , quando Confeſſarius promittens ſe pro pœnitente præſentaturum,moritur ante præſentationem factam : & hoc peruenit iam ad pœnitentis notitiam?Reſp.quòd tunc debet ipſe pœnitens per ſeipſum ſe præſentare , vel per aliam viam id procurare:eſt enim debitum contractum,& ideò ſemper clamat,quouſque perfectè, & integrè ſoluatur.

ARTICVLVS IX.

An ſit licitum ſtatutum , quo Regulares ſubditi obligantur iterum confiteri Superiori peccatum reſeruatum, aliàs ritè confeſſum?

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia non poteſt ſtatuere , vt quis confiteatur bis peccatum ſuum.*

2 *Peccator poteſt ſe obligare ad iterum confitendum peccatum ſemel ritè confeſſum.*

3 *Pœnitens ſine ſuo conſenſu non poteſt obligari ad confi*

Digitized by Google

confitendum bis idem peccatum.

4 *Consensus est duplex: expressus, & tacitus.*

5 *Cessante impedimento, tenetur pœnitens quærere absolutionem.*

6 *Absolutus ab excommunicatione in mortis articulo, & reconualescens, tenetur se præsentare Superiori pro excommunicatione, non pro casu reseruato.*

7 *Statutum de confessione iteranda, post Decretum Clem. VIII. non obligat.*

1 REspondeo, quòd circa hoc multa disputant Theologi: An scilicet possit Ecclesia hoc præceptum imponere. Aliqui enim absolutè affirmant: vt Henric. *quodlib.* 10. *q.* 1. Maior. *dist.* 17. *q.* 6. Syluester verbo, *Confessio, q.* 9. Imò non defuerunt, qui dicerent, ex vi cap. *omnis vtriusque sexus*. obligari de facto fideles ad hoc, si infra annum aliqua peccata confessi sunt non propriis Sacerdotibus, sed aliis, qui confessiones audiunt ex priuilegio. Verùm talis sententia falsa est: cùm confessio facta Regularibus, dũmodò ab ordinario sint approbati, valeat.

Henric. Maior. Syluester.

Alij verò absolutè negant potestatem esse in Ecclesia ad imponendum hoc præceptum. D. Thom. *quodlib.* 1. *art.* 12. Durand. *dist.* 17. *q.* 1 5. Almain. *q.* 1. Palud. *dist.* 17. *q.* 5. Nauarr. *in Man. cap.* 9. *in principio*, cuius hęc sunt verba; *Præmittimus primò, conclusionem esse ab omnibus Catholicis receptam* in 4. dist. 17. *peccatum semel ritè confessum, non esse necessariò iterum confitendum sola lege diuina, & canonica: imò neque lex vlla humana sanciri potest, quæ ad id faciendũ obliget, absque proprio vniuscuiusque consensu, iuxta veriorem sententiam S. Thom.* quodlib. 1. artic. 11. & 12. *& aliorum quamplurium: scilicet Gerson.* in sect. 2. suprà Marcum. *Palud.* in 4. dist. 17. q. 5. col. 2. *Almain.* ibi col. 44.

Ecclesia nõ potest præcipere, vt quis confiteatur bis peccatum suum. D. Thom. Durand. Almain. Palud. Nauarr. S. Thom. Gerson. Palud. Almain.

Digitized by Google

Dion. Adrian. *Dion. quem Maior & Almain. sequuntur, & Adrian.* in 4. de Confess. q. 5. col. 3. *quos* in cap. fratres. nu. 30. de pœnit. dist. 6. sequuti fuimus. Sic Nauarrus.

Idem quoque habet Suarez *tom. 4. disp. 22. sect. 8.* cuius formalia verba hæc sunt: *Ego breuiter sentio, duobus modis posse intelligi hanc obligationem: primò præcisè, ob integritatem & perfectionem sacramenti: secundò ob aliquem vsum eius propter rationem aliquam religiosam, & honestam.*

Priori modo, sine dubio videtur dicendum, non posse eam obligationem imponi: vel quia materia non pertinens ad essentiam sacramenti ex Christi institutione non potest per alterius hominis voluntatem fieri de substantia, vel perfectione sacramentali, vel quia illa causa iam terminata est: & ideò non potest ad perfectionem iudicij iterùm per se pertinere, vel denique, quia aliàs posset semper peccatorum omnium iterùm confessio exigi, etsi millies fieret: quia non est maior ratio de secunda, quàm de tertia, vel qualibet alia repetitione. Illud autem per absurdum est.

2 De posteriori autem modo potest esse nonnulla dubitatio, & ideò iterùm distinguendum est, quia duobus modis potest intelligi hæc obligatio: Primò, ex absoluta voluntate alterius præcipientis. Secundò, ex suppositione aliqua, quæ includat voluntatis consensum, & quasi pactum initum cum ipso pœnitente. De hoc modo posteriori non dubito, quin possit, hæc obligatio suscipi à peccatore. Primò per votum: potest enim aliquis voto se obligare, verbi gratia, ad generalem confessionem faciendam, vel totius vitæ, vel vnius anni; etiamsi sæpius ritè confessus sit: quia talis vsus sacramenti bonus est, & potest esse in consilio; actus autem huiusmodi

Peccator potest se obligare ad iterũ confitendũ peccatũ semel ritè confessum.

Digitized by Google

iuſmodi poteſt eſſe materia voti.

Deinde ratione ſtatus voluntariè aſſumptī, quia ſub hac obligatione poteſt eſſe eadem obligatio: vt ſi in aliqua Religione ſit ſtaturum generaliter confitendi ſemel in anno de rebus illius anni, vt referunt aliqui eſſe in Religione Ciſtercienſi, etiam ſub obligatione ad mortale, in quo non video repugnantiam, quamuis non iudicem conſulendum, quia eſt plus periculoſum, quàm vtile: vnde ſatis eſt, ſi proponatur, vt regula conferens ad perfectionem.

3 Præterea hoc modo eſt vſitatum in Eccleſia, vt in caſibus reſeruatis detur facultas pœnitenti, vt propter neceſſitatem aliquam poſſit confiteri Sacerdoti inferiori ſub conditione comparendi poſtea coram Superiore, ad quem per ſe talis caſus pertinebat. At verò priori modo dicendum eſt, ſecluſo conſenſu, & voluntate pœnitentis, non poſſe hanc obligationem abſoluto præcepto imponi. Ratio potiſſima eſt: quia hæc eſt propria materia conſilij, & ideò per ſe non cadit ſub præceptum humanum. Item quia eſt res valde difficilis, & nullus poteſt eſſe finis, vel neceſſitas, propter quam expediat tale præceptum imponere. *Hæc Suarez.*

Sine ſuo conſenſu non poteſt obligari pœnitentem ad bis confitendum idem peccatum.

In quibus verbis ponderanda ſunt, primò illa verba, *ſub conditione*, nam propriè non eſt conditio illa, quæ imponitur pœnitenti, vt ſe præſentet: cùm in abſolutione nulla cadat cōditio: potiùs eſt onus, & debitum contractum, & ideò ſoluendum: & quoadvſq; non ſoluitur, ſemper remanet obligatio.

Secundò, ponderanda eſt in vniuerſum hæc doctrina, per quam fit ſatis illis, quibus non placet modus noſtræ Religionis circa caſus reſeruatos: ac ſi non eſſet conformis iuri, & rationi, &

nihilominùs est ipsis conformissimus.

Consensus duplex: expressus, & tacitus.

4 Vltimò, aduertendum est, quòd consensus in prædictis potest esse vel expressus, vel tacitus. Expressus, quando quis expressè vouet, vel se obligat ad seruandum tale statutum, obligans se ad repetendam confessionem peccati, vel ad se præsentandum Superiori, etiam post absolutionem culpę habitam à Confessario, cum onere se præsentandi. Tacitus verò consensus est, cùm quis sæpè audit legere statuta suæ Religionis, quæ in tot Capitulis sunt confirmata, & non reclamat: vel si reclamat tanquam singularis, nihilominùs in communi, & à maiori, & saniori parte acceptatur statutum: tunc videtur, quòd tacitè illud probet, & sic illud, seu illa seruare tenetur.

Idem etiam dicimus de statuto aliquarum Religionum, quo obligantur in fine anni, vel quando ex itinere reuertuntur, confiteri scilicet, Prælato peccata, aliàs ritè confessa: sic Nauarrus, sic etiam P. Politius *in explicatione Regulæ nostræ, cap. 7.*

Nauarr. Politius.

Cessante impedimẽto, tenetur pœnitens quærere absolutionẽ.

5 Hoc bene est aduertendum, quòd qui ob impedimentum fuit indirectè absolutus à reseruato per inferiorem, tenetur quærere absolutionem, cessante impedimento, & tunc directè absoluatur. At qui ex solo statuto, & iure implicito tenetur repetere eadem peccata, satis est, si ea dicat suo Prælato posteà extra confessionem.

Absolutus in mortis articulo ab excõmunicatione, & reconualescens tenetur se præsentare Superiori pro excõmunicatione, nõ pro casu reseruato.

6 Quemadmodum, qui in mortis articulo directè absolutus est à reseruatis habentibus annexam excommunicationem, satis est, vt si conualescat, se repræsentet, & sine confessione peccata manifestet Superiori: vt videbimus *in art. 16. 2. sect.* quia cùm in mortis articulo sit directè absolutus à culpis, non tenetur iterũ ea subiicere Cõfessario, vt absoluatur.

7 Aliqui

7 Aliqui tamen tenent, quòd de facto tale ſtatutum non obligat ad mortale, vt ſcilicet repetantur peccata: quia apud Ciſtercienſes, apud quos tale ſtatutum eſt, iamdiu conſuetudo confitendi ſic Prælatis ceſſauit, provt fatentur ipſimet Patres Ciſtercienſes: imò Prælati renuunt audire confeſſiones, nedum Religioſos reos puniunt.

Statutũ de confeſſione reïteranda poſt Decretum Clem. VIII. non obligat.

His omnibus ego addo, quòd modò extat Decretum Clem. VIII. quo præcipitur, vt nullus Superior poſſit obligare ſubditum, vt ſibi confiteatur peccata ſua, niſi ipſe ſubditus ſponte id velit facere, vel niſi habeat reſeruata. Hæc ſunt verba Decreti: *Non liceat Superioribus Regularium confeſſiones ſubditorum audire: niſi quando peccatum aliquod reſeruatum admiſerint, aut ipſimet ſponte, aut proprio motu id ab ipſis petierint.*

ARTICVLVS X.

An Superior teneatur audire peccata reſeruata ſimul cum non reſeruatis, vt ſubditum abſoluere poſſit à reſeruatis?

SVMMARIVM.

1 *Superiores non tenentur audire in confeſſione reſeruata, & non reſeruata.*
2 *Peccata ſemel confeſſa poſſunt iterũ confeſſioni ſubijci.*
3 *Prælatus cautus eſſe debet, ne ex tanta repetitione peccati in confeſſione, ſcrupuli in anima pœnitentis vel generentur, vel nutriantur.*

1 REſpondeo ad hoc cum Caiet. verbo, *Confeſſio.* Soto, *diſt.* 5 8. Nauarro, *in cap. Sacerdos, §. quantus, de pœnit. diſt.* 5 *num.* 12. quòd (vt etiam nos diximus ſuprà *in art.* 8.) Superior poteſt audire peccata tantùm

tantùm reſeruata, & ab eis pœnitentem abſoluere, & remittere ipſum ad Confeſſarium inferiorem, ſiue Ordinarium, ſiue alium, vt talis Confeſſarius peccatis non reſeruatis pœnitentis auditis, ab eis ſacramentaliter eum abſoluat.

Rodriq. Rodriquez verò putat contrariam opinionem ſecundùm Theologiam eſſe veriorem: ſcilicet, dictum Superiorem eam diuiſionem facere minimè poſſe, & ſic neceſſariò debere audire peccata reſeruata, & non reſeruata: provt tenet etiam Ledeſma, 2.*par.*4.*q.*8.*art.*2.*dub.*3.*concl.*5. Durand.*diſt.*17.*q.*15. Sylueſt. verbo, *confeſſio*, 1.*q.*19. Adrian.*q.*4.*de confeſſ.* §.7. & Victoria, *de confeſſ.num.*162. Et fundamentum huius opinionis eſt: quia integritas confeſſionis eſt de iure diuino, in quo dictus Superior minimè poteſt diſpenſare: nulla præſertim neceſſitate, cùm ipſe Superior poſſit remittere ſuum ſubditum ad Confeſſarium inferiorem cum auctoritate, vt ipſum ab omnibus abſoluat.

Ledeſma. Durand. Sylueſter. Adrian.

Superiores non tenentur audire in cõfeſſione reſeruata, & non reſeruata.

Nihilominùs prior ſententia omninò eſt amplectenda: eò maximè, quia ratio oppoſitæ ſententiæ non cogit: cùm diuiſio confeſſionis non fiat per ſe, ſed per accidens, vt ſuprà dictum eſt, & praxis id debet: nam Superiores vt plurimùm aliis negotiis Religionis ſunt impediti. Itaque Superiores in tali caſu poſſunt:

Primò audire, &, quantùm in eis eſt, debent procurare, vt integram confeſſionem faciant pœnitentes tunc, quando ad eos ſe præſentant: ipſoſque abſoluere integrè abſque eo, quòd remittant ipſos ad Confeſſarios inferiores.

Secundò, poſſunt audire in confeſſione ſolùm reſeruata, & de illis abſoluere: & pro non reſeruatis remittere ad inferiorem Confeſſariũ, qui reſeruata etiam

Digitized by Google

etiam debet audire, vt à culpis etiam aliis pœnitentem absoluat simul cum culpis reseruatis.

Tertiò, possunt audire reseruata extra confessionem, remittẽdo absolutionem ad inferiorem Confessarium. Quod si facit, tenetur nihilominùs seruare sigillum confessionis, de quo sigillo *infrà in 3. sect. huius tractat. in explicatione vndecimæ conditionis Confessionis*. Ratio est; quia reuelatio peccati ipsi facta ordinatur ad confessionem: prout ait Ledesma: *vbi suprà*, qui cum Adriano, & Durando affirmat, quòd Pœnitentiarij Papæ, quando sic faciunt, non diuidunt confessionem: sed tantùm absoluunt à censuris Papæ reseruatis, non potentes, maximis negotiis implicati, integras pœnitentium confessiones audire, & sublatis censuris iam peccata non remanent reseruata; Papa enim solùm peccata cum censuris reseruat.

Superior audiẽs reseruata extra confessionẽ à pœnitente, tenetur adhuc ad sigillum.

Hîc verò sciendum, quòd Confessio Religiosi, quæ fit iterato Superiori, si fit sacramentaliter, oportet vt ipse Superior absoluat pœnitentem sacramentaliter, & per talem absolutionem confertur pœnitenti noua gratia sacramentalis, vt tradit Sotus *dist. 18. quæst. 5. artic. 5.* quia, vt docet Nauarr. *lib. 3. consil. de Regul. cons. 75. num. 60.* est nouum sacramentum propter nouam confessionem peccatorum reseruatorum; cùm etiam peccata semel confessa, & legitimè, ac pœnitùs absoluta, possint esse iusta materia sacramenti pœnitentiæ; sicuti, & venialia, secundùm omnes Doctores.

Sotus. Nauarr.

Peccata semel confessa possunt iterùm esse iusta materia sacramenti pœnitẽtiæ. Vide Nauarrum, & Suarez.

2 Dubitatur hîc, an Superior teneatur audire Confessiones subditi, toties, quoties id petierit? Resp. quòd hoc dubium mouetur propter verba Decreti *num. 3.* Dicit enim: *Non liceat Superioribus Regularium Confessiones subditorum audire; nisi quando*

Dubium.

do peccatum aliquod admiſerint, aut ipſimet ſponte, aut proprio motu, id ab ipſis petierint. In quibus verbis diſponit ſummus Pontifex, quòd non licet Prælato cogere ſubditum ad hoc: nam alioqui ſi aliis licitum eſt audire confeſſiones, multò magis id Superioribus licebit; cùm animarum cura ipſis ſit commiſſa, & de iure communi ad id teneantur. Si ergo ſubditus petierit à Prælato, vt ſuas confeſſiones audiat, Prælatus tenetur eum audire. Sed dubium eſt an toties, quoties?

Reſpond. quòd ſic: Primò, quia ad id de iure tenetur, vt dictum eſt, cùm ſit ſuus proprius Parochus, & Decretum id non prohibet ſubditis: niſi per hoc à maioribus, vel æquè neceſſariis curæ oneribus auocetur, vel probabili ratione, ſeu coniectura ei conſtet, quòd non expedit illos tam frequenter audire.

Secundò, quia multoties expedit ſaluti animarum; Superiores enim, vt plurimùm, ſunt peritiores aliis, & ſimul cum auctoritate, quam habent poſſunt illi pœnitẽti tale remedium præbere, quod non poterunt Confeſſarij ſubditi. Cùm ergo ad modum ſingulare præſidium recuperandi oues perditas, & confortandi, ac præmuniendi cõtra, & aduersùs luporum inuaſionem ſit ſacramentũ Confeſſionis, & Superiores meliùs, quàm ſubditi ad id poſſint oues iuuare, patet quòd eos audire tenẽtur quoties id perierint. Quod etiam colligitur ex *c.* 34. *Ezechielis*, nam Prælatus eſt Paſtor ſpiritualis: & ita tenetur ad paſcendum gregem, vt quod pingue eſt, non occidat, infirmum conſolidet; quod ægrotum ſanet, quod confractum alliget; quod obiectum reducat, & quod perierat, quærat, ne grex Domini fiat in rapinam, & deuorationem omnium beſtiarum

Ezech. 34.

bestiarum agri, seu dæmonum. Sed ponderandum est verbum Prophetæ, ait enim; *Quærat*, quasi dicat: Non expectet, donec ipsemet veniat, quantò magis ergo per se venientem debet recipere?

Deinde pro omnibus, etiam sæcularibus mouet, & illud grauissimè, quòd quoties quis putat, se non recordaturum peccati mortalis, quod admisit, in Quadragesima, vt illud tunc confiteatur, tenetur illud anteà confiteri: vt dicemus infrà *in 3. sect. in explicatio. 13. cond. confess.* & tunc de casu congruitatis potest efficere casum necessitatis: quoad Confessarium saltem. Vnde concluditur, quòd quoties Parochianus petierit confiteri à suo proprio Paroco, vel subditus à suo Prælato, tales tenentur eorum Confessiones audire.

Prælatus cautus esse debet, ne ex tanta frequentia confessionum nutriantur scrupuli in anima alicuius subditi.

3 Sed discretione opus est in tanta frequentia confitendi: cauere enim debet Prælatus, ne in conscientia subditi scrupuli nutriantur: vnde multoties expediret eos non audire. Et multò magis attendere debet in concedenda facultate, vt quotidie die ad sacram communionem accedant: nam sicut iis, qui in via Dei proficiunt, hoc potest permitti: ita illis, qui communi cursu in profectu spirituali perambulant, aliquando debet denegari: sed hoc non est nostrum institutum.

ARTICVLVS XI.

Quæritur, quando subditus confitetur Superiori habenti potestatem ordinariam ad absoluendum à casibus reseruatis, & ab illo simpliciter absoluitur ab omnibus peccatis: ipse tamen

men per obliuionem inculpabilem omisit aliquod peccatum reseruatum.

An subditus liber maneat à præsentatione, & reseruatione, ita vt confiteri possit illud cuicumque Confessario deputato?

SVMMARIVM.

1 *Subditus se confitens Superiori, qui eum ab omnibus absoluit, non tenetur amplius ad illud se præsentare de reseruatis.*

2 *In visitatione Superiorum absolutus à censuris, an etiam ab oblitis absolutus sit?*

1 REspond. quòd circa hoc dubium est sententia valde communis, affirmans, tunc auferri reseruationem peccati: ita tenet Gabriel. *dist.* 12. Adrian. *quæst.* 4. *de confess.* Syluest. verbo, *confessio.* 1. *num.* 22. Nauarr. *in cap. consideret, §. cautus, num.* 32. *& in Manual. cap.* 26. *num.* 13. Couarr. *in cap. alma mater. p.* 1. §. 11. *n.* 12. Ledes. 2. *p.* 4. *quæst.* 8. *art.* 1. *dubit.* 8. Cano. *in relect. de pœnit. par.* 5. & alij. Fundamentum solùm est, quia Superior absoluens tollit omnia peccata, etiam reseruata, & hoc ipsum intendit formaliter, vel virtualiter; ergo tollit reseruationem etiam eorum, quæ oblita erant.

Gabriel. Adrian. Sylueſt. Nauar. Couar. Almain. Ledesma. Cano.

Peccata reseruata vel habent excommunicationē, vel non.

Sed distinctione vtendum est; nam primò, peccata reseruata vel habent excommunicationem annexam, vel non: secundò, distinguendum est de modis confitendi Superiori, id enim fieri potest duobus modis, vnus est ordinarius ad communem confessionem faciendam de peccatis communiter

Digitized by Google

ter occurrentibus,abſque vlla mentione,vel intentione ſpeciali caſuum reſeruatorum. Alter modus eſt; quando Confeſſio ſpecialiter fit Superiori, vel habenti iuriſdictionem eius ad hunc finem, exonerandi ſcilicet omnino conſcientiam,& conſequendi abſolutionem peccatorum reſeruatorum, ſi qūæ fortaſſe pœnitens habeat.

2 Quando ergo pœnitẽs poſteriori modo confitetur,& ſuam intentionem manifeſtat Superiori, & bona fide dicit illi omnia, quæ memoriæ occurrunt, quamuis aliquis caſus reſeruatus per obliuionem taceatur, liber manet à reſeruatione. Et quoad abſolutionem à cenſuris eſt etiam hoc certiſſimum, quod præcipuè docuit Paludan. *diſt.*14. *q.*5. *artic.*3. *concl.*4. quia ad abſoluendum à cenſura per ſe, & directè, non eſt neceſſe diſtinctè, & in particulari cognoſcere cauſam cenſuræ: ſed ſufficit voluntas generalis abſoluendi ab omnibus, etiam reſeruatis, quam profectò habet Superior in illo caſu. Paludan.

Sic à ſimili, in viſitatione Superiorum, quando abſoluunt ab omnibus pœnis, & cenſuris, ſufficit tunc habere intentionem abſolui de omnibus:nam ſi poſteà aliqua cenſura in memoriam venerit, iam eſt ablata,& abſoluta.

In viſitatione Superiorum,qui habet intentionem, vt ab omnibus cenſuris abſoluatur, etiam ab oblitis abſolutus eſt.

Sic quoque in tẽpore Iubilæi pleniſſimi,quando datur facultas pro omnibus caſibus reſeruatis, & cenſuris: tunc enim ſi per obliuionem nõ recordatur quis de aliquo caſu alicuius peccati,vel cenſuræ; poteſt, & ſufficit, quòd confiteatur poſteà peccatum illud Sacerdoti deputato: nam ampliùs non eſt in illo caſu reſeruatio,ſeu cenſura aliqua.

Si verò Confeſſio fit Superiori,nulla facta mentione, vel intentione caſuum reſeruatorum, tunc

Digitized by Google

non ſatis eſt, vt peccatum oblitum, quod anteà erat reſeruatum, poſteà maneat non reſeruatum, & ſine onere confitendi illud Superiori. Vide Suarez, *t.* 4. *diſp.* 31. *ſect.* 4. *aſſert.* 2. ibi. *Quartum punctum.*

ARTICVLVS XII.

An quando idem peccatum pluribus modis reſeruatum eſt, ablata vna reſeruatione, auferantur & reliquæ?

SVMMARIVM.

1 *Peccatum validè remiſſum non manet ampliùs reſeruatum.*
2 *Reſeruatio vel ſit cum cenſura, vel ſine ea.*
3 *Ablata reſeruatione Papali, aufertur & Epiſcopalis: quando hoc ſit verum.*
4 *Ablata vna reſeruatione, non ſemper aufertur alia.*

Peccatum validè remiſſum, nõ manet ampliùs reſeruatum.

1 RESpond. quòd in hoc dubio poſſumus agere de ablatione reſeruationis per abſolutionem directam ipſius culpæ deſeruatæ, vel per alium modum. De priori modo nulla poteſt eſſe dubitatio: regula enim eſt ſemper vera, ſcilicet peccatum per directam abſolutionem validam ſemel remiſſum, non manere ampliùs reſeruatum; quia iam non eſt materia neceſſaria Confeſſionis. Potiùs ergo inquirendum eſt; quando peccatum habet plures reſeruationes, quid neceſſarium ſit ad tollendam reſeruationem; ita vt abſolutio valida ſit.

Reſeruatio vel ſit cum cenſura, vel ſine cenſura.

2 Pro quo notandum eſt, quòd reſeruatio vel ſit ſine cenſura, vel cum cenſura. Si priori modo, exiſtimo

existimo in primis,si reseruationes factæ sint ab eodem Superiore, licèt videantur plures,in re tamen non esse, nisi vnam repetitam: ideóque per vnam facultatem absoluendi à tali peccato, tolli omnem reseruationem huiusmodi. Voco autem eundem Superiorem, non solùm per identitatem personæ: sed etiam per identitatem potestatis, seu prælationis, vt si vnus Prouincialis reseruet vnum peccatum per vnum statutum,& successor eius per aliud statutum, vel per declarationem ab homine illud confirmet.

At verò si idem peccatum sit reseruatum à duobus Superioribus subordinatis; vt à Prouinciali, & à Generali: tunc clarum est,facultatem Prouincialis non sufficere ad tollendam reseruationem simpliciter, respectu Generalis;quia non potest inferior restituere iurisdictionem,quam Superior abstulit,sibique reseruauit.

3 E contrariò autem Nauar.*in Man.c.27.n.261.* ait, quòd ablata reseruatione Papali aufertur & Episcopalis: & ad propositum in Religione, ablata reseruatione Generalis, aufertur & illa Prouincialis. Hoc autem non placet Suarez, *vbi suprà sect.4. in fine.* Vterque tamen dicit verum suo modo; quod vt manifestum fiat, distinguendum est: nam vel tunc Papa vult auferre omnem reseruationem respectu casus illius, vel solùm suam. Primo modo verum dicit Nauarrus: Secundo modo, verum dicit Suarez:idem dicendum censeo de Generali,& Prouinciali proportionaliter.

Nauarr.

Ablata reseruatione Papali,aufertur & Episcopalis:quando hoc est verum.

Suarez.

4 Si verò circa vnum peccatum sunt plures reseruationes respectu censuræ;quia scilicet, tam Superior, quàm inferior non solùm reseruauerunt sibi casus: sed etiam cum censura, tunc ablata vna

Digitized by Google

censura, non aufertur alia; & opus est, vt quilibet suam censuram, vel per seipsum, vel per suum delegatum auferat.

ARTICVLVS XIII.

An possimus vti extra confessionem illa notitia, quàm habuimus in confessione.

SVMMARIVM.

1 *Vsus notitiæ comparatæ cum morali periculo reuelationis confessionis directè, vel indirectè, non est licitus.*

2 *Pœnitentiam publicam pro peccatis secretis non licet imponere, nisi ex consensu pœnitentis.*

3 *An si Confessarius id imponat in remedium.*

4 *An si sit in potestate Confessarij auferre talem occasionem, teneatur auferre.*

5 *Mutatio officij, vel loci cum morali suspicione reuelationis confessionis non est licita.*

Vsus notitia in Cõfessione cõparata cũ morali periculo reuelationis confessionis directè, vel indirectè, non est licitus.

1 REspond. quòd circa hoc distinguendum est de vsu: nam aliquis vsus est, ex quo sequitur aliqua suspicio, & est vsus, ex quo nulla sequi potest. De priori, regula certa est. Vsus huius notitiæ cum morali periculo reuelationis directæ, vel indirectæ, nunquam est licitus. v.g. est Superior, qui audit Confessionem subditi, ex vi illius non potest illum ita gubernare, vt alij possint suspicari de peccato illius, neque in specie, neque in genere: vt auferendo illi ministerium aliquod, vel mutando locum: & summus Pontifex in suo Decreto disertis verbis id prohibet; dicens; *Tam Superiores pro*

pro tempore existentes, quàm Confessarij, qui posteà ad superioritatis gradum fuerunt promoti, caueant diligentissimè, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in confessione habuerunt, ad exteriorem gubernationem vtantur: atque ita per quoscunque Regularium Superiores, quicunque illi sint, obseruari mandauit.

Hîc verò occurrunt nonnulla dubia.

2 Primum est, an liceat imponere pœnitenti pœnitentiam publicam in satisfactionem peccati commissi, etiamsi inde sequatur reuelatio indirecta, ideſt, suspicio alicuius criminis grauis, vel in particulari, vel in generali talis pœnitentis: Ad quod dicimus, id fieri non posse, nisi ex spontanea acceptione pœnitentis, quia omnis reuelatio indirecta repugnat sigillo: quando verò pœnitens voluntariè acceptat, iam non est reuelatio confessionis, sed ipsemet pœnitens se prodit.

Pœnitentiã publicã pro peccatis cõmissis nõ licet imponere pœnitẽti, nisi ex consensu ipsius.

3 Sed difficultas maior est, quando Confessarius id iniungit non tantùm in punitionem peccati commissi, sed in remedium cauendi simile peccatum, aut tollendi scandalum, vel aliquid simile.

In quo casu si supponitur, medium illud esse necessarium, potest illud Confessarius præcipere pœnitenti: vt verbi gratia, quòd dimittat officium, vel hanc domum, seu Monasterium, aut aliquid simile, ipse tenebitur obedire. Quòd si noluerit, dimitti potest sine absolutione, & ita nulla est fractio sigilli, vt inquit Suarez: quia si aliud fit, totum est medio consensu, & voluntate pœnitentis: neque est grauamen, aut onus contra sigillum, quòd ille consensus per præceptum, aut per comminationem negandi absolutionem extorqueatur: quia supposita vera necessitate, illud præceptum non tam imponitur à Sacerdote Confessario, quàm declaratur pœnitenti

obligatio,quam in ſeipſo habet:& ideò commina-tio illa iuſta eſt,imò & neceſſaria : quia non poteſt aliter Confeſſarius debito modo fungi ſuo munere.

4 Sed vlteriùs reſtat dubitatio : An ſit in pote-ſtate Confeſſarij auferre talem occaſionem : An poſſit,ipſo inuito, illam auferre , non obſtante ſu-ſpicione , quæ moraliter inde timetur ? Exemplum commune eſt,ſi Confeſſarius ſit Superior Religio-nis,qui poteſt mutare officium,vel locum ſubdito, ex quo pendet talis occaſio.Aliqui affirmant,& ſo-let tribui hęc opinio Gabrieli,tribuitur etiam Hen-ric. *quodlib.*8. *q.*28. qui ſolùm hoc ſignificat in eo caſu, in quo ſuſpicio ſolùm timetur apud aliquem, reſpectu alicuius,qui iã nouerat peccatũ pœnitẽtis.

Gabriel. Henric.

5 Vera tamen ſententia eſt,cum tali ſuſpicione nunquam licere:quia eſſet indirecta reuelatio, quæ ſemper eſt illicita , etiam reſpectu vnius , cui ſunt notæ res talis pœnitentis : nam ei ſaltem nota fit confeſſio : quod ſemper eſt prohibitum , etiam in peccatis publicis.

Mutatio officij , vel loci cum ſuſpicione moruli re-uelationis confeſſionis non eſt li-cita.

At verò, ſi Superior id poſſet facere ſine vlla ſu-ſpicione reſpectu aliorum , & res ſit talis,quæ pen-deat ex arbitrio eius,multorum ſententia fuit,poſſe Superiorem talem rem auferre,& mutare, vt occa-ſionem peccandi auferat , non verò aliàs. Sic habet S.Thom. *quodlib* 5.*art.*13. *& in* 4.*diſt.*21.*q.*3.*artic.*1. qui dicit,poſſe Superiorem Religionis priuare ſub-ditum aliquo munere hac de cauſa , quando talis mutatio fieri poteſt, ſolo arbitrio Superioris : nam ſi officium habeat certum tempus deſignatum , & auferri non ſoleat extra illud , niſi propter aliquam cauſam : tunc non poſſe hoc fieri,quia eſſet reuela-tio confeſſionis:& idem eſt,quandocunque in par-ticulari timeretur talis ſuſpicio.

Aliquando verò licita.

S.Thom.

Idem

Digitized by Google

Idem tenet S.Bonauentura *in 4.dist.21. in 2.part. art.2.q.1.ad vltimum*,dicens: *Superior debet ei persuadere voluntariam cessionem,& quòd ipse petat absolui ab onere officij. Quòd si non vult, non debet eum absoluere: sed debet eum sustinere:nisi sit talis Religio,in qua subditi possint transmutari,vel transferri,sine diffamiæ nota.* S. Bonau.

Scotus idem confirmat *in 4.dist.21.q.2.ad penult.* his verbis: *Si in Collegio est consuetudo communis, vt sine nota quilibet extra Monasterium curam habens, vel sine cura moram trahens,reuocetur pro libito Præsidentis, vel etiam non passim, pro libito: sed quandoque pro alia causa honesta,vt nunc ipse quiescat in Claustro, nunc laboret cum Martha in exteriori ministerio, & nunc ille, prout vtile visum fuerit Præsidenti*, tunc dico, quòd Monachum confessum de crimine commisso in aliquo loco extra Monasterium, vbi moratur, potest Abbas ad Monasterium reuocare: quia in hoc, in nullo peccatum prodit: licèt aliquis dixerit, quòd Confessor nullo modo potest se habere aliter ad confessum ratione confessionis,quantum ad quemcunque actum extra forum illum, quàm si penitùs nihil audisset. Si autem est consuetudo in Collegio, quòd non transferatur Monachus de loco forinseco ad claustrum,nisi ratione delicti,vel insufficientiæ illius loci: non videtur tunc licitum Abbati confessum ad Monasterium reuocare. Scotus.

Si dicas: Non apponit remedium oui suæ ad salutem? Respondeo;consulat sibi in foro pœnitentiæ meliori,quo poterit modo, vt illum locum periculosum dimittat. Si nolucrit, NON ATTENTET ESSE DEVS: sed defectus occultos sibi secundùm iustitiam incorrigibiles Dei correctione dimittat. Et eodem modo poterit se gubernare Superior loci cum quolibet Religioso officiali:vtputà *Verba autoris Scoti.*

cum quæſtuario, ſacriſta, vel huiuſmodi. Ponam hîc verba Decreti Clem. VIII. *de quo ſuprà ſub n.* 5. *Tam Superiores pro tempore exiſtentes, quàm Confeſſarij, qui poſteà ad ſuperioritatis gradum fuerunt promoti, caueant diligentiſſimè, ne ea notitia, quàm de aliorum peccatis in confeſſione habuerunt, ad exteriorem gubernationem vtantur. Atque ita per quoſcunque Regularium Superiores, quicunque illi ſint, obſeruari mandauit.*

ARTICVLVS XIV.

An quælibet peccati occaſio, ſit neceſſariò euitanda?

SVMMARIVM.

1 *Occaſio venialis peccati non neceſſariò vitanda.*
2 *Occaſio remota peccati mort. non neceſſariò vitanda.*
3 *Non omnis occaſio eſt neceſſariò vitanda.*
4 *Occaſio vitanda neceſſariò quæ.*
5 *Limitatur Nauarri doctrina.*
6 *S. Bonauenturæ longus, ſed pulcher diſcurſus de occaſionibus vitandis à religioſis ad perfectionem tendentibus.*
7 *Spiritualis cautela.*
8 *Charitas palliata.*
9 *Cautelæ deceptorum.*
10 *Tactus mulierum fugiendus.*
11 *Harum deceptio.*
12 *Tales nunquàm purè, & integrè confitentur.*
13 *Tales ſæpè mutant confeſſores.*
14 *Confeſſarios idiotas quæritant.*
15 *Familiaritas fœminarũ ſpiritualiũ maximè vitanda.*
16 *Mulier, & mundus fugiendo vincuntur.*

1 Reſpon

1 REspond.Circa hunc articulum præsuppono, primò,quòd hîc non est sermo de occasione peccati venialis: nam cùm nec occasio talis, nec ipsummet peccatum veniale impediat gratiam,nullus necessitatur ad eam relinquendam:neque alicui in tali occasione existenti,iure potest denegari absolutio. In hac conclusione conueniunt omnes Doctores.

Occasio venialis peccati non necessariò vitanda.

2 Secundò præsuppono,quòd neque est necesse relinquere occasiones remotas peccati mortalis, cùm non sint peccata,alioquin omne creatum quasi esset, vel posset esse occasio remota ad peccãdum: sic *Sap.*14.*Creaturæ Dei factæ sunt in deceptionem animæ hominum,& in odium, & muscipulam pedibus insipientium.*

Occasio remota peccati mort. non est necessariò euitanda. Sap. 14.

Tertiò præsuppono, quòd ad hoc,vt aliqua occasio sit mortale, vel propinqua ad mortale, non sufficit,vt pœnitens,& Confessarius credant,quòd nisi ab illa discedat, aliquoties peccabit mortaliter: nam,vt rectè dicit Innoc.III. *in cap.omnis, de pœnit. & remiss.* sufficit proponere firmiter, quòd nunquàm peccabit mortaliter, auxilio Dei fretus. Sed neque Confessarij credunt militibus, aut mercatoribus, quòd in suis exercitiis nunquàm peccabunt mortaliter: neque propter hoc debent eis imponere, vt talia exercitia dimittant:sicut neque Ioannes Baptista id militibus præcepit *Luc.*3.tantummodò eis dixit:*Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis,& contenti estote stipendijs vestris.*

Occasio propinqua pecc. mort. qua necessariò relinqui debet.

Quartò suppono, quòd vt aliqua occasio dicatur mortalis, aut propinqua ad mortale, ita vt necessariò debeat vitari, non semper est illa,quæ sine magna difficultate non possit exerceri absque peccato:vt dicit Gregor. relatus *in cap. negotium, de pœnit.* S.Gregor.

Digitized by Google

*nit.diſt.*3. difficile eſt valde militi, & mercatori in ſuis exercitiis à peccatis cauere. Summatim omnes Doctores ibidem, non eſt neceſſe, vt tales dimittant talia exercitia: licèt bene eſſe ſit ea relinquere, vt non habeant occaſionem peccandi. Et præterea praxis docet, quod vni eſt occaſio mortaliter peccandi, non ſemper eſt idem pro alio: alioquin vix officium quodlibet reperitur, in quo aliquando Officialis non peccet. Vide Nauarr. *in ſuo Man.cap.*3.

Non omnis occaſio eſt neceſſariò euitanda.

3 His ſuppoſitis, reſpondeo cum eod. Nauarr. *ibid.num.*13. quòd non omnis occaſio eſt neceſſariò euitanda: ſed ſola illa, quæ vel eſt peccatum mortale, vel ad illud proxima. Sed præſtat audire ipſum Nauarrum, qui ſic ait; Vt aliqua occaſio faciat peccare: & ideò neceſſariò vitanda ſit: non ſatis eſt, vt pœnitens, & Confeſſor credant, quòd niſi pœnitens ſe abſtineat ab ea, nonnunquam ob eam peccaturus eſt, etiam mortiferè in ſuis officiis: neque oportet id credere, vt pœnitens abſoluatur, iuxta Innoc. III. *in cap.omnis*, quamquam teneatur proponere, ſe ampliùs ope diuina nunquàm mortaliter peccaturum.

Occaſio qua neceſſariò euitanda.

4 Vnde ſciendum, quòd occaſio propinqua huiuſmodi, à qua pœnitens neceſſariò debet abſtinere, atque ſtatuere ſe nunquàm ea vſurum, vt à Confeſſario abſolui poſſit, eſt omnis illa, & ſola, quæ eſt peccatum mortale: aut talis occaſio peculiaris, qua credit, vel debet credere Confeſſarius, vel pœnitens, nunquàm, vel rarò ſe ea vſurum ſine peccato mortali, benè perpenſis eius circumſtantiis. Itaque quatuor debent concurrere: vt quis non cogatur relinquere occaſionem peccandi. Prima, vera pœnitudo præteritorum. Secunda, verum propoſitum non peccandi, cùm ſe inuenerit in ea. Tertia, credu

Digitized by Google

credulitas,quòd Deo iuuante,non peccabit,cùm in ea ſe inuenerit. Quarta,quòd ſubſit aliqua rationabilis cauſa non ſe ſeparandi ab ea. Et infrà ſubdit. Rectè faciunt Confeſſarij abſoluendo multos adoleſcentes , qui verſantur inter mulieres emendo, vendendo, laborando, & conuerſando abſque cohabitatione illarum in eâdem domo:licèt non proponant perpetuò abſtinere ab occaſione peccandi, quam id illis præbet : quamuis ſæpiùs peccent voluntate,verbis,aut tactibus impudicis,& etiam copula:quia occaſio,quæ ex hoc præbetur ad peccandum , non eſt ex ſe peccatum mortiferum , neque huiuſmodi,vt ferè ſemper faciat mortaliter peccare eos,qui ea vtuntur.Hæc,& alia multa habet Nauarr. *in loco cit.* ex quibus Confeſſarius Regularium poteſt eligere ea,quę pro gubernandis ſuorum pœnitentium Regularium animabus faciunt , pro fugienda occaſione peccati.

5 Sed obſeruandum cenſeo in prædicta Nauarri doctrina,in eo ſcilicet, quod ait ; *poſſe abſolui adoleſcentes , qui verſantur inter mulieres emendo,&c.* Hoc, inquam,& quodcumque ſimile, in quo Nauarr.facit facultatem abſoluendi , ſic temperandum videtur, vt locum non habeat:quando pœnitens expertus eſt, ſe tali occaſione data ſtatim , aut quaſi ſtatim cadere:niſi accedant nouæ rationes,& circumſtantiæ ; ob quas rationabiliter ſperare poſſit , ſe non peccaturum,etiam occaſione huiuſmodi data. *Limitatur Nauar. doctrina.*

Suarez etiam optimè dicit *in 4. tom.diſp.32.ſect.2. num.4.* quòd in hoc vix poteſt certa regula tradi: quia tota hęc res maximè pẽdet ex prudentia Confeſſoris:ſolùm eſt aduertendum, quòd vt aliqua ſit mortaliso ccaſio proxima , neceſſarium eſſe, vt vel ex ſuo genere talis ſit,quæ frequenter inducat homines *Suarez.* *Occaſio mortalis proxima quæ.*

mines ſimilis conditionis ad tale peccatum,vel verè,& experimento conſtet, in hoc homine habere talem effectum. Deinde neceſſe eſt, vt illa occaſio voluntaria ſit : quia aliàs, quod ex illa naſcitur, vt ſic non erit voluntarium, neque ipſa in ſe poterit eſſe culpabilis. Vnde fit quando moraliter vitari non poteſt, illam non cenſeri voluntariam, neque aſſumptam,ſed illatam:& ideò non eſſe morale,ſed neceſſitatem quandam potiùs, vel impotentiam, propter quam non ſit homo abſolutione dignus. Oportet tamen aliis mediis vti ad curandum hominem, & probandum, an eius propoſitum efficax ſit:neque eſt illi neganda abſolutio,etiamſi iterùm, atque iterùm reincidat: maximè ſi aliquantulum ſe contineat, & numerum peccatorum paulatim diminuat. Interdum verò differri poteſt abſolutio;& maior aliqua pœnitentia,vel cautio adhiberi:quòd ſi tandem experimento conſtet, hæc non ſufficere, cogendus erit interdum pœnitens ad tollendam occaſionem,etiam cum graui temporali nocumento:ſemper tamen magna prudentia neceſſaria eſt,vt ſcandalum vitetur.

Occaſionẽ peccãdi vt tollat pœnitẽs, quãdo cogẽdus.

6 Verùm quia tractatus iſte, & labor noſter Religioſis ad perfectionem tendentibus præcipuè deſudat, placet hîc deſcribere ea, quæ habet S.Bonauentura *in Opuſculo de modo confitendi,& de puritate conſcientiæ in cap.*14.vbi dicit ſic; Quoniam multi videntur negligere, vt agnoſcant affectiones ſuas vitioſas, & per conſequens non curant confiteri: cùm tamen diligenter ſint perſcrutandæ, & cum vitiis orientibus ex ipſis exprimendæ; ideò prætermittere non intendo, quia multi afficiuntur nimis ad ſe ipſos,quidam ad alias perſonas,quidam ad honores, quidam ad diuitias temporales. Et quia hæc

S. Bonau. aurea verba.

Varia & noxia inclinationes hominum.

ſunt

ſunt ſicut murus inter Deum,& animam;ideò nullus hominum habens aliquid de prædictis, poteſt in via Dei proficere, nec habere puram orationem: & maximè quando eſt carnalis affectio ad perſonam,& de hac intendo modò loqui. Nam talis affectio multos ſpirituales ſub ſpecie ſpiritualis amicitiæ à ſtatu orationis impedit,& impediuit.

Hæc eſt inquietudo mentis peſtifera,orationem mentis, & oris inficiens, & diſpergens: & affectus contrarios orationi in mente generat, & exercet: nam ſicut oratio pura mentem purificat, ſic carnalis affectio, & immunda mentem inficit, & obſcurat,contriſtat, debilitat, & deſiccat;& corpus eiuſdem maledictionibus implicatur.

Spiritualis cautela.

7 Et quoniam ſpiritualibus loquor, propter quos illa ſcribo, nouerint ipſi, quòd licèt carnalis affectio ſit omnibus periculoſa, & damnoſa, ipſis tamen magis pernicioſa, maximè quando conuerſantur cum perſona, quæ ſpiritualis videtur: nam quamuis harum principium videatur eſſe purum, frequens tamen familiaritas domeſticum eſt periculum, delectabile detrimentum,& malum occultum,bono colore depictum.Quæ quidem familiaritas, quantò plus creſcit, tanto plus infirmatur principale motiuum, & vtriuſque puritas maculatur: non tamen de hoc ſtatim perpendunt, quia ſagittarius ille non ſtatim,à principio mittit ſagittas venenatas, ſed ſolùm aliqualiter vulnerantes, & amorem augmentantes.

Ad tantùm verò deueniunt, vt iam non veluti Angelos,ſicut incœperant,ſe inuicem alloquantur, & videant: ſed tanquàm carne veſtitos ſe mutuò intueantur, & faucient mentes quibuſdam commendationibus, ac verbis blanditoriis, & adulatoriis:

riis : quæ videntur ex prima deuotione procedere: exinde vnus incipit appetere alterius præſentiam corporalem ; quia forma , vel ſpecies corporum in vtriuſque mente concepta incitat eos ad volendum præſentiam corporalem ; quaſi inſit eis præſentia mentalis : ſícque ſpiritualis deuotio paulatim conuertitur in corporalem & carnalem ; & ſic ipſorum mentes , quæ ſolebant in oratione cum Deo abſque intermedio loqui : tunc inter ſe , & Deum , alter alteriùs ponit corporalem effigiem, quam velant,& obtenebrant,ponentes ſibi ipſis faciem Dei cum facie creaturæ.

Charitas paliata.

8 Et non minùs horrendum eſt , cùm ij proprium errorem percipere , & emendare deberent, potiùs in nutrimentum erroris illud totum iudicant ex maxima charitate procedere : cuius meritò, puto , & ſibi inuicem mentientes referunt , quòd in oratione vnus alteri præſentatur , quò oratio reddatur delectabilis ; ac ſi pro ſe inuicem orare cogantur,gratia, & virtute diuina:ac per hoc conſolationem ſimpliciter ſenſualem, quam habent in illa præſentatione de ſe ipſis facta in oratione prædicta, æſtimant, ac affirmant, ac aſſerunt eſſe ſpiritualem gratiam,& diuinam.

Quales autem illuſiones recipiant à ſagittario ſupradicto , ſpecialiter mulieres , quæ citiùs fidem adhibent illuſioni mentali, eſſet horribile, & quaſi impoſſibile declarare. Sentiunt nempe in oratione prædicta , & præſentatione mentali calorem quendam ignitum à ſagittario illo iactum , quem credunt , & dicunt ignem charitatis à Spiritu ſancto immiſſum,volétem coniungere ſpiritum vnius ſpiritui alterius vinculo charitatis : cùm tamen ſit ignis libidinoſi amoris : pro vt frequenter exempla manifeſtant:

manifeſtant: & inde deliberant ſe tanquàm ſpiritualiter vnitos, poſſe ſecuriùs, prolixiùs, & ſæpiùs ſimul loqui: atque in hoc, tempus non perdere, ſed lucrari.

9 Proinde modos mirabiles,& inſolitos,& cautelas adinueniunt,quibus procurant ſimul colloqui frequenter; allegantes vnus alteri cauſas vtilitate, & neceſſitate depictas: cùm tamen in veritate nihil aliud ſit cauſa, niſi onus,cui ratio ſuccumbit. *Cautela deceptorum.*

Sic itaque carnali concupiſcentia exæcati;tempus, quod olim in oratione conſueuerant expendere,ac ſpiritualiter occupare: nunc in huiuſmodi familiaritatibus,& colloquiis perdunt; & ſic (quod dolendum eſt) allocutiones diuinas pro carnalibus commutant. Amodò igitur (niſi mora ſerotina cogente, aut alia ineuitabili cauſa) non poſſunt ab inuicem diſcedere: & tunc inuiti,& triſtes diſcedunt. Hæc autem triſtitia,eſt certiſſimum indicium, quòd carnis vinculo ſunt alligati, & per hoc viſitationes,& conſolationes diuinæ à carnalibus,& diabolicis diſcernuntur.

Denique quamuis multis ſe exponant periculis, & multa mala incurrant, dum eorum obtenebratis conſcientiis iudicant,quædam ſibi tanquàm ſpiritualibus eſſe licita, quæ fieri nequeunt abſque peccato & periculo, putaui tamen meliùs eſſe,non multa de hoc, calamo exarare. Hæc tamen non tacere valeo, quin aliqualiter referam, maximè quia non longè à temporibus iſtis ſimilia contigerunt.

10 Tandem, ſpirituales prædicti quandóque ſe deduci permittunt, vt ſe inuicem familiariter tangant ſub ſpecie charitatis, referantes ſibi inuicem immenſum cordis amorem, quem impudenter, charitatem appellant:ſed in hac reſeruatione amo- *Tactus mulierum fugiendus.*

ris,

ris, eſt ſummum periculum: quia ex hoc fabricantur ſagittæ, quæ mentes eorum vulnerant mortaliter,ac venenant.

Nota. *Deceptio harum.*

11 Et quòd ſupra omnia videtur mihi horrendum, Deo & Angelis, hominibus & dæmonibus, fuerunt iam aliquæ, ſpirituales nomine, ſpiritu luxurioſo imbutæ, quæ in excuſationem ſuæ libidinis præſumpſerunt dicere, ſe habuiſſe in illis actibus impudicis magna ſentimenta de Deo: Quod nihil aliud iudico, niſi quoddam incitamentum,& inductiuum ad ſimilia ſecuriùs iteranda, & peiora perpetranda.

Dic mihi, qui talibus credis, & adhæres, ſi iſti ſunt verè ſpirituales, vt aſſeris, quid aliud loqui, aut facere deberent, niſi quod à Spiritu ſancto procedere poteſt, vel procedit? Ab illo autem nihil procedit noxium, ſed ſolùm quod eſt vtile, & honeſtum. Quid enim ad Spiritum ſanctum de talibus oſculis;aut qualem honorem inde conſequitur Deus; & quæ vtilitas, aut quæ neceſſitas tibi ad ſalutem, vel alteri, vt hos tactus facias, aut patiaris? Quæ conuentio ſpiritus ad libidinem carnis? Quæ igitur præſumptio tua, vt hanc contumeliam inferas Spiritui ſancto: ſcilicet, attribuendo ſibi tuæ impudicitiæ *fœtorem*, quem vix Dæmones patiuntur? Quæ, inquam, temeritas tua mulier hypocrita, à facie Dei proiecta, vt dicas, delectationem carnis libidinoſam eſſe gratiam, & conſolationem diuinam? Recede ergo fera peſſima de finibus meis, quia dæmones nequeunt tuam præſentiam ſuſtinere.

12 Hæc itaque, fratres chariſſimi, non incongruè huic operi ſunt inſerta: vt ſciat vnuſquiſque, quòd hæc venenoſa affectio, ſub colore ſpiritus acquiſita,

acquiſita, in homine impedit puritatem confeſſionis,& cordis munditiam; vt ſic hanc fugiant, tanquàm vitioſam rubiginem, quæ vix poteſt aboleri de mente, ſi alicui fuerit applicata: præcipuè quia tales perſonæ, quandiu ſunt hac ſagitta percuſſæ, quaſi nunquàm purè, & integrè confitentur: eò quòd ipſum morbum deſpicabilem in perſona ſpirituali verecundantur toties detegere plenè, & integrè Confeſſori: quia verentur exprimere aliquas circumſtantias tali affectioni annexas, quas vel tacent, vel imperfectè explicant, vtentes verbis operientibus dictum morbum: ſicut ſunt occupatio mentis, quaſi continua circa perſonam dilectam, & in oratione, & cunctis actibus ſuis: & imaginationes turpes de ipſa vana complacentia cordis in memoria, & aſpectu mentali ipſius, & negligentia in euitando eius præſentiam, & colloquium; & alia,quæ experiuntur ipſi.

Tales nunquam purè,& integrè confitentur. Quod benè aduertant.

13 Propterea ſæpè mutant Confeſſorem, aut vellent mutare, ſi poſſent; ſícque triſtes ſunt, & acedioſi frequenter: tam ratione affectionis fluctuantis in mente, quàm ratione confeſſionis imperfectæ, de qua ipſimet non contentantur: ſed quod peius eſt, cùm ipſi deberent quærere Medicos ſpirituales cautos, & peritos, ac expertos, qui ſcirent illam ægritudinem, & cauſas eius agnoſcere, & congruum remedium adhibere, non ſolùm non faciunt, ſed potiùs, ſi ſemel ad aliquem talem peruenerint, ipſum extunc fugiunt, nec reuertuntur ad ipſum.

Tales ſæpè mutãt cõfeſſores.

14 Quærunt ergo Confeſſores idiotas, & ſimplices,qui nec morbum intelligunt,nec cauſas eius agnoſcunt: & ideò neſciunt congruam adhibere medicinam.

Confeſſores idiotas quærunt.

Familiaritas fœminarum ſpiritualium maximè vitanda.

15 Tantùm de hac materia dixiſſe ſufficiat, vt per hoc confidenter animentur per viam puram & immaculatam incedere, & fugere periculoſam peſtem, familiaritatem mulierum ſpiritualium, quæ non meliùs, quàm fugiendo vitatur. Satis enim poſſet quis hac ſagitta percuſſus ſe ieiuniis, vigiliis, ac diſciplinis affligere, & orare: quòd ſi non fugiat perſonam, & omnem occaſionem deſpiciat, nunquàm curabitur illo morbo; ſed magis augebitur illud vulnus.

16 Propter quod ſequamur conſilium Beati Hieronymi *in Epiſt. ad Oceanum*, dicentis: *fœminam, quam vides benè conuerſantem, mente dilige, non frequentia corporali*: quia initium *libidinis eſt in viſitatione mulierum, & mundus cum mulieribus non meliùs vincitur, quàm fugiendo; quia cæteris vitiis, & morbis poteſt quis reſiſtere: huic tamen non poteſt, niſi per fugam.*

Malier, & Mũdus fugiẽdo vincuntur.

Et alibi: *Si mulier potuit vincere eum, qui iam erat in Paradiſo: non eſt mirum, ſi eos impediat, qui nondum ad Paradiſum peruenerunt.* Et iterum ad Nepotianum *Epiſt. 2. Solus cum ſola non ſedeat in ſecreto abſque arbitro, & teſte.* Et, *ibidem* paulò poſt; *Ne ſub eodem tecto ſolus cum muliere manſeris, nec in præterita caſtitate confidas; quia nec tu Samſone fortior, nec Salomone ſapientior. Si fortè dicas: Iam corpus emortuum eſt, dico tibi; quoniam Diabolus viuit, cuius flatus prunas extinctas ardere facit.*

Idem *ibidem* dicit: *Omnes Virgines Chriſti, & puellas, aut æqualiter dilige, aut æqualiter ignora.* Item D. Auguſtinus dicit; *Sermo breuis, & rigidus cum mulieribus eſt habendus: nec tamen quia ſanctiores fuerint, quia eò magis alliciunt, & ſub prætextu blandi ſermonis, immiſcẽt ſe vitiis impiiſſima libidinis. Crede mihi, Epiſcopus ſum, in Chriſto loquor, non mentior. Cedros Libani:*

id eſt,

Digitized by Google

id eſt, contemplationis altiſſimæ homines, & gregum arietes; id eſt, magnos Prælatos Eccleſiæ ſub hac ſpecie corruiſſe reperi: de quorum caſu non magis præſumebam, quàm Hieronymi, & Ambroſij. Sic ait Bernardus, *ſermon. 65. in cant. Quotidie conuerſari vis cum muliere, & continens putari? eſto quòd ſis, maculam tamen ſuſpicionis portas. Scandalum mihi es: tolle materiam, & cauſam ſcandali: quia væ homini illi, per quem ſcandalum venit.*

Hæc omnia ex ſancto Bonauentura tranſcripſimus: quia magnopere deſeruiunt ad cognoſcenda pericula, quæ ſunt in variis, & diuerſis occaſionibus. Vnum hîc addam ex Diuo Bernardo: *Quid tibi cum fœminis, qui in Altari cum Domino familiaris es? Quare eiſdem labijs oſcularis in Altari filium Virginis, quibus in lupanari oſcularis filiam meretricis?*

ARTICVLVS XV.

Quid faciendum, quando ex vſu confeſſionis nulla ſequitur reuelatio?

SVMMARIVM.

1 *Confeſſionis vſus quando ex eo reuelatio non ſequitur, non eſt per ſe malus.*
2 *Confeſſarius poteſt aliquando ſecundam perſonam in confeſſione interrogare.*
3 *Confeſſarius poteſt diligentiùs rem propriã cuſtodire.*
4 *Vſus talis prohibitus eſt.*

Cõfeſſionis vſus quãdo ex eo reuelatio nõ ſequitur, non eſt per ſe malus.

1 REſpond. quòd quando ex tali vſu neque indirectè, neque morale periculum eius ſequitur, non eſt per ſe malus talis vſus: imò poterit ſæpè eſſe honeſtus, & licitus, niſi ſpecialiter prohibeatur.

Digitized by Google

beatur. Ita docent omnes Doctores citati, *ſuprà in art.* 13. quia illa actio non eſt contra ſigillum, quandoquidem nullo modo eſt contra ſecretum.

Confeſſarius poteſt aliquando ſecundam perſonã interrogare.

2 Vnde poteſt ex confeſſione vnius in confeſſione alterius aliquam interrogationem facere neceſſariam, vel vtilem pœnitenti, tali modo, vt alius non intelligat, vnde Confeſſarius moueatur ad interrogandum, vt notarunt Sylueſt. verbo, *confeſſor.* 3. *quæſt.* 26. & Nauar. *in Man. cap.* 8. *n.* 17.

Confeſſarius poteſt cuſtodire diligentiùs rem propriam.

3 Et poteſt ipſe Confeſſarius diligentiùs cuſtodire rem propriam, vel aliquid ſimile: quia in his omnibus, nec pœnitenti, nec ſacramento fit iniuria ex dicta hypotheſi, quòd nulla timeatur indirecta reuelatio.

Vſus talis prohibitus.

4 Dixi (*niſi ſpecialiter prohibeatur*) quia ſi prohibitio legiſlatoris accedat, nullo pacto poteſt fieri: & hinc eſt, quòd quia Clemens VIII. in ſuo Decreto prohibet talem vſum, ſaltem pro Regularibus, & eorum gubernatione, vt videre eſt in ipſo Decreto in principio huius tractatus poſito ſub *n.* 5. quòd nullo pacto Superiores Regularium debent ea vti; & ita obſeruandum eſt, tum quia verba textus ſic ſonant, tum quia vel maximè, res de ſe mala eſt: aliter enim Confeſſio paulatim redderetur oneroſa, pluſquàm eſt.

ARTICVLVS XVI.

An poſſit Superior, ſiue elector propter ſolam ſcientiam in confeſſione habitam alicuius grauis culpæ, negare ſuffragium ei, qui exteriùs reputatur dignus: ipſe autem per confeſſionẽ ſcit eſſe indignum?

SVM

SVMMARIVM.

1 *Propter ſcientiam in confeſſione acquiſitam alicui poſſe negari ſuffragium quidam docent.*
2 *Eligens indignum in confeſſione ſic cognitum, pœnam incurrit, ſi quæ eſt poſita.* Nauarr.
3 *Limitatur Nauarri doctrina.*
4 *Non incurrere aliquam pœnam eligens talem, verior ſententia.*

1 REſpond. quòd circa hos graues Doctores affirmant ſimpliciter, non ſolùm poſſe: ſed etiam debere, quando nullum eſt periculum reuelationis: ita D. Thom. D. Bonauent. Scot. Syluest. & Sotus relati *ſupra, in art.* 13. & Nauarr. *in cap. Sacerdos, num.* 150. *de pœnit.* ait; *Secundùm omnes iste quis poteſt electori diſſuadere alicuius in Prælatum electionem ob ſolam malitiam de eo ſcitam per confeſſionem: dummodo ita rem gerat, vt nullo modo peccatum ipſius illi prodat.* Et ibidem *num.* 146. ait; *Si ſint latæ aliquæ pœnæ, vel cenſuræ ipſo iure contra eligentem indignum: eas incurrere electorem, qui eligit indignum in ſola confeſſione cognitum:* & ibi citat cap. *cùm in cunctis, de elect. & c. perpetuò. eod. tit. in* 6. Sed ibi nihil ſpeciale habetur pertinens ad ſigillum: ſed ſolùm generalis prohibitio, ne eligatur indignus.

D. Thom. D. Bonau. Scotus. Syluest. Sotus. Nauarrus.

Propter ſcientiã in confeſſione habitam poſſe alicui negari ſuffragiũ quidã ſentiũt.

2 Ratio verò huius ſententiæ eſt, quia eligere indignum eſt intrinſecè malum: & tunc poteſt vitari hoc malum ſine incommodo ſacramenti.

Eligens indignum incurrere in pœnam, ſi qua eſt poſita, etiam ſi ſciat ex confeſſione illum eſſe indignum, Nauarrus tenet.

3 Hæc ſententia limitanda eſt: Primò, vt ſcilicet non procedat, quando ſuffragia publicè feruntur: qua tunc periculum eſt alicuius manifeſtationis, vel ſuſpicionis, cùm ſupponatur perſona publicè digna. Secundò limito, vt etiam in occultis electionibus nulla incurratur pœna, vel cenſura eligendo

Digitized by Google

Limitatur prædicta ſententia.

indignum, quicquid ſit de culpa: vt meliùs dixit Sotus *in 4. diſt. 21. q. 3.* vbi citat Palud. Nam leges imponentes pœnas has ſemper loquuntur ſecundùm ſcientiam communem, & cognitionem humanam.

Non incurrere aliquã pœnam eligẽs talem, verior eſt ſententia.

4 Denique addo, probabilius mihi videri, nullam committi culpam eligendo dignum in publica fama, etiamſi per ſolam confeſſionem cognoſcatur indignus: quia propter reuerentiam ſacramenti poteſt quis licitè non vti illa ſcientia, ſed ita ſe gerere, ac ſi nihil nouiſſet, quia illa ſcientia non eſt per ſe regula talis actus. Quòd verò non teneatur quis vti illa ſcientia, affirmare non audeo propter dictorum auctorum auctoritatem, & ſententiam: quia intelligenda eſt, vt ſæpè dixi, vbi prohibitio humana non interuenerit. Vide quæ diximus *in fine art. præcedentis.*

Palud.

Circa hanc materiam annotat Palud. *vbi ſupra*, quòd ille, qui eligit indignum, quem ſola confeſſione talem eſſe nouerat, non incurrit pœnam ſuſpenſionis, de qua in cap. *cùm in cunctis, §. fi. de elect.* quod

Adrian.

etiã probat Adrian. & quia talis ſententia rationabilior eſt, & magis conformis Decreto Clem. VIII. propterea eſt amplectenda: quicquid dicat Nauarr.

Rodriq.

Vide etiam Rodriquez *in tom. 2. qq. regul. q. 53. art. 4.* qui idem, quod nos tenet.

ARTICVLVS XVII.

An debeat Superior facultatem concedere ſubdito petenti, vt poſſit ab aliis abſolui à caſibus reſeruatis? vel: An debeat dare talem facultatem Confeſſario id petenti?

SVM

SVMMARIVM.

1 *Prælatus non tenetur concedere facultatem, vt quis ab alijs absoluatur à reseruatis. Sic aliqui.*
2 *Alij tenent partem affirmatiuam.*
3 *Prælati sæpe laqueum damnationis multis injciunt.*
4 *Confessio laico facta non est sacramentalis.*
5 *Superior facilem se præbens in danda facultate multis malis, & grauibus occurrit.*
6 *Iurisdictio data est Superiori propter bonum pœnitentis.*
7 *Plures casus, in quibus Superior tenetur concedere facultatem pœnitenti.*
8 *Superior si non vult concedere facultatem, quid faciendum.*
9 *Verecundia sola aliquando est sufficiens causa, vt facultas detur.*
10 *Superior non debet cogere subditum, vt causam petitionis propalet.*
11 *Erubescentia quando non censetur sufficiens causa.*
12 *Superior non tenetur assignare Confessarium ad habitum pœnitentis.*
13 *Debet nihilominùs indulgere aliquando pœnitenti in petitione Confessarij.*
14 *Superiore negante suam facultatem, potest Confessarius pro illa vice pœnitentem absoluere.*

REspondeo, quòd circa hoc duæ possunt esse extremæ sententiæ: vna absolutè negans, altera affirmans.

Cõc. Trid. *Prælatus nõ tenetur concedere talẽ facultatem: sic multi docent.*

1 Prima absolutè negat, teneri vnquàm Prælatum ad hanc facultatem concedendam, quæ fundari potest in verbis Concil. Trident. *in sess.* 14. *c.* 7. dicentis: *Extra quem articulum Sacerdotes, cùm nihil possint in casibus reseruatis, id vnum pœnitentibus per-*

ſuadere nitantur: vt ad Superiores, & legitimos iudices pro beneficio abſolutionis accedant.

In quibus verbis pondero primò illam particulam, *id vnum*; nam certè ſi ſubditus habet ius exigendi à Superiore prædictam facultatem, & ipſe eam concedere tenetur, vix poterit Confeſſarius ſuadere pœnitenti, vt ad Superiorem accedat: ſed potiùs ipſe pœnitens poteſt perſuadere illi, vt ſuo nomine, quamuis in particulari tacito, facultatem exigat, quam Superior tenetur ei concedere.

Deinde pondero illam particulam, *legitimos iudices*: quia legitimus iudex alicuius cauſæ nulli facit iniuriam ſi per ſe velit eam iudicare, neque tenetur eam alteri committere, ſi ipſe ſit idoneus iudex, vt ſupponimus. Sed Superior in hac cauſa ſe habet, vt legitimus iudex, prout dicit Concil. ergo, &c.

Victoria. Atque hæc opinio poteſt tribui Victoriæ *in ſumm. cap. 4. num. 147. de confeſſ.* quatenùs ait: *Quando non interuenit ſpecialis cauſa rationabilis extrinſeca, & quaſi per accidens: ſed ſolùm intrinſeca difficultas, quam ſecum affert confeſſio, nimirum erubeſcentia confitendi cum Superiore, aut timor amittendi apud illum bonam opinionem, non teneri Superiorem ad dandam hanc facultatem, quia aliàs homo nunquàm teneretur confiteri ſuo Parocho.* Et in eadem ſententia poteſt citari Nauarr. *in Man. cap. 7. num. 8. & in cap. placuit, de pœnit. diſt. 6. nu. 149. & 150.* qui idem dicit. Nulla enim eſt lex, neque ratio, quæ conuincat excuſari tunc pœnitentem ab obligatione confitendi ſuo Superiori, vel Parocho: vnde dicimus nullam eſſe rationem, neque legem, quæ conuincat, teneri Superiorem, aut parochum ad dandam hanc facultatem.

Præſertim, quia aliàs reſeruatio eſſet nullius momenti ſi Superior teneretur hanc facultatem concedere,

Digitized by Google

cedere, quia hoc ferè nullum onus est pœnitentis, præsertim si per alium facultatem petat: & ita reseruatio nihil confert ad coërcenda, vel curanda peccata, qui est finis reseruationis: vt dictum est *in fine primi art. huius sectionis*. Et confirmatur per illud Prou.27. *Diligenter agnosce vultum pecoris tui.* vbi gl. Pastori Ecclesiæ dicitur diligenter adhibe curã eis, quibus te præesse contigerit, agnosce eorum actus, & vitia, quæ in eis inuenies, citiùs castigare memento. Et hæc pro prima opinione. Prou.27.

2 Secunda sententia est, per se loquendo, & seclusis intrinsecis incommodis, teneri Superiorem ad hanc facultatem concedendam. Sic S.Thom. *in Opusc.19. contra impugnantes Religionem, & in 4. distinct.7.q.3.art.3.* ait, *peccare Superiorem, qui difficilem se præbet in danda hac facultate.* Et subdit rationem; *Quia multi sunt adeò infirmi, quòd potiùs sine confessione morientur, quàm tale peccatum tali Sacerdoti confiteãtur.* *Prælatus tenetur cõcedere talẽ facultatẽ, verior sententia.* S.Thom. *Sæpè Superiores laqueũ damnationis multis injciunt.*

3 *Vnde illi*, inquit, *qui sunt nimis solliciti, vt conscientiam subditorum per confessionem sciant, multis laqueum damnationis injciunt, & per consequens sibi ipsis.* Idem S.Thom. *in solut. ad 6. & in solut. ad 5.* ait, *quòd tunc magis debet eligere confiteri laico.* *Mira verba S.Thom.*

4 Quæ verba ponderare debent Superiores: nam sanctus Doctor optimè sciebat, confessionem laico factam, non esse sacramentum: prorupit nihilominùs in talia verba, vt sic ostenderet Prælatis, & Superioribus, ne sint difficiles in concedenda hac facultate. *Confessio peccatorũ laico facta non est sacramẽtalis. Superior facilem se præbens in dãda facultate multis malis, & grauibus occurrit.*

5 Addit quoque Angelicus Doctor; *Nec fit iniuria Sacerdoti, quia priuilegium meretur amittere, qui concessa sibi abutitur facultate.* Quam sententiam omnes sequuntur, & meritò, *nam*, vt ibidem ait idem Doctor, *quamuis ex tali licentia nonnulla mali occasio nascatur:*

ſcatur: per eam tamen multis maioribus malis occurritur.

Sotus. Ledeſma. Victoria. Syluester. Angelica. Armilla. Nauarrus.

Sic Sot. *diſt.* 18. *quæſt.* 2. *art.* 5. Ledeſm. 2. *part.* 4. *a.* 7. *art.* 5. Victoria, *vbi ſupra num.* 146. Sylueſt. verbo, *Confeſſor.* 1. Ang. *confeſſ.* 3. *nu.* 31. Armilla *confeſſ. n.* 35. Nauarr. *in cap. placuit, num.* 119. & 151.

Iuriſdictio data eſt Superioris propter bonum pœnitentis.

6 Ratio autem fundamentalis huius ſententiæ eſſe videtur, quia hæc iuriſdictio non eſt data Superiori propter auctoritatem, aut vtilitatem eius: ſed propter bonum ipſius pœnitentis; ergo quoties pœnitens omnino non vult confiteri Prælato (hoc enim ſupponendum eſt) quamuis ad hoc nullam habeat cauſam, ſed ſolam voluntatem ortam ex intrinſeca difficultate confeſſionis, & ſolùm ob eam rem facultatẽ petat, tenetur Superior illã cõcedere.

Plures caſus, in quibus Superior tenetur concedere facultatem pœnitenti.

7 Hæc ſententia, quia omnino eſt amplectenda, magis roboranda eſt. Sciendum ergo, quòd plures ſunt caſus, in quibus Superior ex iuſtitia tenetur hanc facultatem concedere pœnitenti, ita vt faciat illi iniuriam, negando illam ſimpliciter.

Huiuſmodi ſunt primò: ſi pœnitens timet aliquod graue damnum extrinſecum ſibi inferendum ab ipſomet Superiore: vtputà, quia eum perſequetur, vel inimicitiam grauem ſecum contrahet, vel ſuffragium in electione ei negabit, vel eum amouebit à loco & ab officio cum infamiæ nota, & huiuſmodi. Secundò, ſi Superior eſt reuelaturus confeſſionem, vel de hoc diffamatus ſit. Tertiò, ſi ſit eum ſollicitaturus ad malum, & huiuſmodi ſimilia. Tunc enim, ait Toletus *lib.* 3. *ſummæ, cap.* 13. pœnitens debet petere licentiam ab eo alteri confitendi, vel à Superiore: qua non obtenta, poteſt cuiuis idoneo confiteri: iuxta Sylueſt. *confeſſ.* 1. §. 6. Adrian. *de confeſſ. quæſt.* 4. *dub.* 3. Palud. & Riccard. *in* 4. Nauarr. *in cap. placuit, num.* 144 & 146.

Toletus. Syluester. Adrian. Palud Riccard. Nauarr.

8 Rodri

8 Rodriquez ad hoc se conformans ait: *Notetur, quòd si Superior neget licentiam ad hoc, vt subditus absoluatur de aliquo casu reseruato, debet iudicari, ac si obtineretur à Superiore illius Superioris: quia si hic Superior neget illam iniustè: cùm sit præsens, debet iudicari de illo, ac si esset absens: aut debet iudicari, quòd Superior maior, qui est absens, concedit eam.* Quod debet intelligi, nisi casus habeat annexam excommunicationem, quia tunc maiori consideratione procedi debet, vt notat Henriquez *lib. 3. de pœnit. cap. 15. num. 6.*

Rodriq. *Si Superior negat suã facultatẽ, quid faciẽdum?*

Henriq.

Hæc sententia, scilicet, quòd tunc debet iudicare pœnitens, ac si non haberet copiam Sacerdotis, quam tenet Rodriquez, fuit etiam Soti *in 4. distinct. 18. quæst. 4. art. 2.* quam etiam anteà docuerat D. Thom. *in addit. ad 3. p.* Nihilominùs seuerior est altera sententia, scilicet, quòd tunc poterit alteri confiteri: hoc vno addito cum Toleto *vbi suprà*, vt non confiteatur cuiuis Sacerdoti, sed habenti facultatem aliquam confitendi. De qua re vide etiam D. Bonauent. *in 4. distinct. 21. in 2. p. in fine, 7. dubij literalis.*

Sotus. D. Thom. Tolerus. D. Bonau.

9 Adde ad hoc, id quod dicit Nauarr. *in cap. placuit, num. 14.* scilicet, solam verecundiam nimiam pœnitentis aliquando esse sufficientem causam, vt hæc facultas danda sit. Quod intellige, quando illa erubescentia tanta est, vt pœnitens vereatur, ne se in periculo tacendi aliquod peccatum, vel aliquam eius circumstantiam necessariò confitendam constituat: nam tunc iusta causa est, scilicet non confiteri proprio Sacerdoti, seu non se repræsentandi: sed petere debet licentiam pro mutatione Confessarij, & facultatem absoluendi à reseruato.

Verecũdia sola aliquando est sufficiens causa, vt facultas detur.

Idem confirmat Suarez, *vbi suprà*, dicens: *Tertium exemplum est, si ex parte pœnitentis sit ingens verecundia,*

Suarez.

Digitized by Google

dia,quæ interdum tantam inducit difficultatem,vt moralis impossibilitas existimetur: nam tunc iniustè negatur facultas. Non est autem cogendus pœnitens, aut rem moraliter impossibilem facere, aut hoc sacramento priuari.

D. Thom. Et infrà ait; *Imò significat D. Thom.* in Opuscul.19. *Satis esse, vt pœnitens dicat se habere rationabilem causam petendi illam facultatem,vt pastor debeat illam concedere,ne illum exponat periculo maioris mali.*

Superior nõ debet cogere subditũ, vt causam propalet, quare petit suã facultatem.

10 Nec etiam debet eum cogere, vt causam illam explicet in particulari,quia vel potest ad ipsum pastorem pertinere: vel potest esse ita coniuncta cum peccato, vt necesse sit illud explicare,ad quod non est cogendus pœnitens.

Non tamen tenetur regulariter Superior hanc facultatem absolutam dare:sed potest aliquam, vel aliquas personas designare, prout prudenter expedire iudicauerit.

Graffius. Graffius quoque *in lib.de casib.reseru.cap.*10.*n.*29. ait,quòd non solùm ob verecundiam, sed quia suspicatur deinceps non recto, sed toruo oculo à Superiore inspiciendum, vel dubitat de mutatione (loci scilicet,aut officij) ob hanc causam;vnde tunc Cõfessario deputato, qui Superiori innotuit,reseruationem debet committere, & potestatem ad id facere,scilicet,vt eum absoluat.

Rodriquez denique *in summa, tom.*1. *cap.*184. *nu.*16.ait; *Et quidem ego fateor infirmitatem meam,& paucam meam humilitatem: quia peccata venialia, quæ communiter confiteor,pudore corripior confiteri semper eidem Confessario,vnde aliquando muto eum.*

Politius. *Erubescẽtia quando non censetur causa sufficiẽs,& quãdo sic.*

11 Scio id, quod circa hoc habet Politius noster super *cap.*7.*Regula, sub num.*62. vbi ait sic; *Nec item erubescentia causa sufficiens censetur ad excusandum eos: imò quò plus verecundiæ patiuntur, eò magis satisfaciunt;*

Digitized by Google

tisfaciunt; vt habetur *in capite, quòd pœnitet. de pœnit. distinct.* 2. & annotauit Sylueſt. Confeſſor. §. 6. & poſt ipſum Nauarr. *in Man. cap.* 7. *in fine, & in cap. placuit, de pœnit. diſt.* 6. *num.* 145. *Quare vbi vitæ, vel famæ, vel animæ ſibi fratres periculum probabiliter non timent à prædicto recurſu ad ſuos Miniſtros; minimè ob timorem prædictum, vel pudorem, ſeu erubeſcentiam excuſantur.* Sic ille. Quæ doctrina vera eſt; communiter loquendo, & de communibus Religioſis, & pariter de pudore non tam graui: nihilominùs quando erubeſcentia eſt tam magna, vt quis ſe exponeret periculo tacendi peccatum, vel aliquam circumſtantiam neceſſariam; tunc excuſat, prout dictum eſt.

Sylueſt. Nauarr.

12 Dubitatur hîc; An quando ſubditus petit confiteri ab alio, Superior teneatur ei dare illum Confeſſarium, quem petit? Ad hoc reſpondeo cum Suarez, *tom.* 4. *diſp.* 30. *ſect.* 4. *num.* 11. quòd non tenetur Superior dare generalem facultatem eligendi quemcumque Confeſſarium idoneum, vt à caſibus ſibi reſeruatis abſoluat; neque etiam tenetur ad committendam cauſam ei Sacerdoti, quem vult pœnitens: ſed poteſt illam committere alteri, vel inter aliquos deſignatos electionem ſubdito dare: prout iudicauerit expedire ad bonum pœnitentis. Et Angel. aduertit, poſſe, & debere Prælatum in particulari inquirere & ſcire, cui velit ſubditus confiteri; & ſi eſt, inquit, æquè bonus, concedat: ſi verò non eſt æquè bonus, non debet dare facultatem.

Dubium. Reſp. *Non tenetur Superior aſſignare ſubdito Cõfeſſarium illum, quem ipſe petit: ſed ſufficit, vt alium idoneũ aſſignet.*

Et ratio quidem in generali eſt; nam reſeruatio ad hoc fit, iuxta Concil. Trident. vt grauiora delicta grauiùs corripi, & meliùs emendari poſſint: ad quod neceſſe eſt, vt grauioris etiam perſonæ, &

& doctioris, ac melioris iudicio ſubdantur; ergo quamuis Superior cedat iuri ſuo, committendo cauſam alteri, ſemper tamen habet ius non committendi illam, niſi perſonæ proportionatæ tali cauſæ, & fini reſeruationis; hoc autem regulariter non fiet, ſi generalis facultas concedatur. Sæpè etiam accidere poteſt, vt vna perſona, quam deſignat pœnitens, ſeu quæ loco illius facultatem petit, talis non ſit Superioris iudicio; ergo non eſt cogendus Superior, vt eum concedat. Nec poteſt ſubditus iuſtè conqueri, aut eandem difficultatem reſpectu omnium aliorum allegare, præſertim ſi ei facultas ad eligendum inter plures concedatur.

Debet nihilominùs indulgere aliquando pœnitenti in petitione alicuius Cõfeſſarij.

13 Non debent tamen in hoc Superiores eſſe difficiles, quando vel ſubditi prudentes ſunt, & timorati; vel Sacerdos, per quem ſubditus facultatem petit, re vera eſt ſufficiens, vt ei cauſa committi poſſit: tunc enim regulariter loquendo, niſi cauſa aliqua grauis occurrat, conſultius eſt acquieſcere pœnitenti, & interdum poſſe etiam eſſe neceſſarium. *Sic Suarez.*

Quãdo Superior negat ſuã facultatem, poteſt Confeſſarius abſoluere pœnitẽtem pro illa vice.

14 Quando verò Confeſſarij petunt à Superioribus facultatem pro caſu aliquo, & Superiores renuunt: tunc pro illa vice poſſunt tales Confeſſarij abſoluere ſuos pœnitentes Regulares, etiam non obtenta à Superiore facultate. *Sic in Decretis Generalibus ad Regularium reformationem, ac Nouitiorum receptionem, profeſſionem, & inſtitutionem ſpectantibus, aliàs factis, & publicatis, & ſanctiſſimi D.N. Pauli diuina prouidentia Papæ Quinti iuſſu nuper editis.*

ARTI

Digitized by Google

ARTICVLVS XVIII.

An si in Conuentu sit Generalis, & Prouincialis, sufficiat se præsentare Prouinciali?

SVMMARIVM.

1 *Liber est pœnitens, vt se præsentet vel Generali, vel Prouinciali; quando vterque in Conuentu residet.*
2 *Ante decretum talem optionem non habebat.*

1 REspond. quòd tunc pœnitens electionem habet: potest enim recurrere ad quem maluerit, siue ad Generalem, siue ad Prouincialem: vnusquisque enim eorum habet facultatem absoluendi, cùm vnusquisque eorum habeat facultatem ligandi; vt visum est suprà *in art.* 2.

Liber est pœnitēs, vt se præsentet, vel Generali, vel Prouinciali quando vterque residet in conuentu.

2 Benè verum est, quòd ante Decretum subditi, ad id optionem non habebant: quia cùm diuersi essent casus illorum (Generalis enim quosdam, Prouincialis verò alios sibi reseruabat) necesse erat, vt pœnitentes ad illum Superiorem recurrerent, ad quem casus reseruatus spectabat. Modò verò, quia ex præscripto Decreti, Clem. VIII. iidem casus sunt pro omnibus, Regularibus assignati, possunt pœnitentes ad quem magis voluerint ipsorum Superiorum recurrere siue ad Generalem, siue ad Prouincialem, eò maximè; quia ad præsentiam Generalis, ille qui est Prouincialis suam auctoritatem non amittit, maximè in foro conscientiæ, nisi specialiter ei inhibeatur.

ARTI

Digitized by Google

ARTICVLVS XIX.

An Superior dando facultatem absoluendi à reseruatis, possit taxare pœnitentiam à Confessario imponendam pœnitenti?

SVMMARIVM.

1 *Superior dans suam facultatem, potest taxare pœnitentiam imponendam.*
2 *Prudentia est Superiori necessaria in vsu huius potestatis.*
3 *Pœna fori pœnitentiæ medicinalis est magis, quàm iudicatiua.*

Superior dans suam facultatem, potest taxare pœnitentiam imponendam.

1 RESP. quòd quando Confessarius deputatus petit à Superiore, vt sibi potestatem faciat ad absoluendum aliquem casum reseruatum, Superior potest, vel liberè talem facultatem concedere, remittendo se conscientiæ ipsius Confessarij: vel potest eam concedere cum limitatione, seu cum onere imponendi talem, vel talem pœnitentiam pro tali, vel tali delicto: ad hoc enim Superior ius habet, quia iudex ordinarius est in illa causa: vnde sicut potest eam non committere, ita si eam committit, præscribere potest modum, taxando pœnam ferendam. Patet hoc, nam anteà in Ecclesia erant Canones pœnitentiales in vsu, in quibus pro grauioribus delictis imponendæ taxabantur pœnitentiæ, quorum nonnulla vestigia

Gratian. sunt apud Gratianum in fine Decreti *in cap. latorem. 33. q. 2. cum similibus.* Non ergo repugnat, pœnam in hoc foro imponendam, esse taxatam per eum,

eum,qui in Eccleſia habet poteſtatem. Nec eſt cur negari debeat talis facultas Superiori,qui ſicut potuit caſus reſeruare ; ſic poteſt etiam facultatem ad illorum abſolutionem committere , taxando pœnitentiam.

Accedit , quòd Clemens VIII. in Decreto ſuo quamuis prohibeat Regularium Superioribus , ne ſubditos adſtringant ad ſibi confitendum , ſubdit nihilominùs ibidem in §.5. *Licebit tamen Superioribus determinare pœnitentias graues quibuſdam peccatis , etiam non reſeruatis , à Confeſſarijs imponendas, quæ ſubditos ab huiuſmodi peccatis perpetrandis cohibere poſſint.* Ex quibus conſtat,à fortiori hoc licere in caſibus reſeruatis : vt probant illa verba, (*etiam non reſeruatis* :) & per ſe eſt euidens ex paritate rationis : ſicut ergo ex vi Decreti poſſunt Superiores Religionum ſecundùm ſpecies peccatorum reſeruatorum taxare modum pœnæ imponendæ ab his,quibus facultas abſoluendi ab eis committitur: ita pariter poſſunt id facere in particulari commiſſione,eam tali,vel tali modo limitando. *Clemen. VIII.*

2 In vſu verò huius poteſtatis neceſſaria eſt prudentia , & moderatio ; regulariter enim non videtur neceſſaria , niſi quando Superior non multùm confideret de prudentia Confeſſarij,cui talem cauſam committit. Et quod dictum eſt de pœnitentia iniungenda,intelligendum eſt etiam de qualibet ſatisfactione condigna , aut alia conuenienti medicina ; ſi iuxta exigentiam cauſæ moraliter neceſſaria,aut valdè conueniens iudicetur : & propter hunc finem poteſt Superior interrogare ſpeciem culpæ , aut conſuetudinem , vel alias circumſtantias ; quantùm ſine manifeſtatione , vel ſuſpicione perſonæ declarari poſſint : cum hoc enim periculo *Prudentia eſt Superiori neceſſaria in vſu huius poteſtatis.*

Digitized by Google

nec ipſe interrogare debet, neque alter reſpondere tenetur. Aliquando etiam poterit Superior aliquam cautionem, ſeu limitationem adhibere, ſine ſpeciali notitia delicti, ſub conditione, videlicet; ſi huiuſmodi fuerit delictum, imponatur hæc ſatisfactio, &c. Quod quidem per modum Conſilij frequenter fit; & poteſt fieri per modum legis, ſeu præcepti; vt dixi. Non tamen in vſu, vt fiat: & ideò ſine magna, & extraordinaria cauſa faciendum non eſt. Et multò minùs non eſt committenda iuriſdictio cum tanta dependentia ab hac conditione, vt niſi impleatur: v.g. niſi imponatur talis pœnitentia, & acceptetur abſolutio, aliàs data ſit nulla: nam hoc, & nimis rigoroſum eſt, & periculis expoſitum: & in rigore poteſt eſſe etiam iniuſtum, quia nunquàm pœna huius fori tanta neceſſitate præſcribitur, quin committatur aliquod arbitrium Iudici: vt ſi iuxta diſpoſitionem, vel alias conditiones pœnitentis viderit, aut non eſſe debitorem tantæ pœnæ, aut illi non expedire, poſſit eam moderari.

Pœna fori pœnitentiæ medicinalis eſt magis, quàm iudicatiua.

3 Quia pœna huius fori medicinalis eſt magis, quàm iudicatiua; vt dixi *in primo articulo.* Ergo velle omninò priuare Iudicem hoc arbitrio, iniuſtum eſſet: relinquere autem illum cum periculo faciendi ſacramentum irritum, ſeu conferendi abſolutionem nullam ob defectum poteſtatis, etiam eſſet imprudentiſſimum: & ideò nunquàm eſt ponenda hæc conditio tali modo: ſed ad ſummum, per modum cuiuſdam directionis, ſeu ordinationis.

ARTI

ARTICVLVS XX.

An incidant in aliquam pœnam, qui absque facultate absoluunt?

SVMMARIVM.

1 *Pœna absoluentium absque facultate, quæ.*
2 *Absolutio sic data, nulla est.*
3 *Confessio est ad instar actus iudicialis.*
4 *In excommunicationem incidit, qui absque facultate ab excommunicatione absoluit.*
5 *Absoluens absque auctoritate à peccatis simplicibus, mortaliter peccat.*

1 REspond. quòd Alexander VI. in priuilegio dato in fauorem Prælatorum, vt possint sibi reseruare casus, ait; quòd absoluentes à talibus casibus reseruatis post eorum reseruationem, nullam faciunt absolutionem: & incidunt in pœnam absoluentium à non concessis casibus, quæ pœna est, quòd tales sunt ipso facto excommunicati; vt videre est in *Clement. religiosi: de priuileg. & excèss. priuileg. in* 6. Religiosus itaque, qui non habens auctoritatem, absoluit à casibus reseruatis habentibus annexam excommunicationem, incidit in pœnam, & excommunicationem. *Pœna absoluentium absque facultate, quenam sit.*

2 Primò, absolutio data est nulla, & nullius roboris; quod non solùm habetur ex Concil. Trident. *in sess.* 14. *cap.* 7. sed etiam ext. *de pœnit. & remiss. in capit. omnis, ver. sexus.* & etiam in Concil. Flor. sub Eugenio IV. *ibid. de ministro Pœnitentiæ.* Et apud D. Th. *in* 4. *dist.* 22. *q.* 1. *artic.* 3. *ad primum, & dist.* 24. *q.* 3. *art.* 2. & communiter apud Theologos in 4. *Nulla est talis absolutio data.* Cõc. Trid. Cõc. Flor. D. Thom.

Digitized by Google

Confessio est ad instar actus iudicialis.

3 Et ratio eorum est, quia confessio non solùm est medicina, sed etiam est ad instar actus iudicialis: sententia autem (cuiusmodi est absolutio à peccatis) à iudice non suo lata, nulla est: & idcircò etiam absolutio data super peccatis, aut aliàs super reseruatis, à non habentibus iurisdictionem, est nulla. Cuius ratio est; quia quoties alicui actui sua substantialia desunt, actus ille non valet. *cap. detrahe. 1. quæst. 1. & cap. cùm dilecta. de rescriptis.* Nec sufficit ratificatio facta à proprio ordinario Confessario, quamuis pœnitens hac fiducia fretus confiteretur, quòd id gratum, & ratum ille habiturus esset. Quoniam, vt benè inquit Nauarrus *in Man. cap. 9. num. 6. Nulla ratificatio efficere potest, vt sit sacramentum, quod ab initio non fuit tale,* secundùm Paludan. *in 4. sent. dist. 17. q. 3.*

Nulla ratificatio efficere potest, vt sit sacramentum, quod ab initio nõ fuit tale.

4 Deinde, præter nullitatem absolutionis, absoluens ab excommunicatione (præterquàm in casibus à iure expressis, vel ex priuilegio concessis) incurrit in pœnam excommunicationis ipso facto, quæ absolutio reseruatur Papæ; vide Clement. *primam, de priuileg. & excess. priuileg.* & solùm excipitur hîc articulus mortis, *iuxta Gloss. ibid.*

In excommunicationem incidit, qui absque facultate ab excommunicatione absoluit.

5 Si verò pœnitens non habet nisi peccata non habentia excommunicationem inclusam, absoluens absque auctoritate peccat mortaliter, & absolutio est nulla propter dicta, sed non incurrit in excommunicationem. Videatur pro hoc Conc. Tridentinum *in sess. 14. cap. 7.* vbi statim in ipso principio capituli declarat nullius momenti esse eam absolutionem, quam Sacerdos in eum profert, in quam ordinariam, aut subdelegatam non habet iurisdictionem. Verba Concilij hæc sunt. *Quoniam igitur natura, & ratio iudicij illud exposcit, vt sententia in subditos*

Absoluens absque auctoritate, peccat mortaliter.

ditos dumtaxat feratur: perſuaſum ſemper in Eccleſia Dei fuit, & veriſſimum eſſe Synodus hæc confirmat, nullius momenti abſolutionem eſſe debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut ſubdelegatam non habet iuriſdictionem. Sic Concil.

ARTICVLVS XXI.

An Superiores Religionum poſſint ſibi eligere Confeſſarium, quem maluerint?

SVMMARIVM.

1 *Partem negatiuam aliqui docent.*
2 *Superiores regularium poſſunt ſibi eligere Confeſſarium ad libitum.*
3 *Litera cap.* ne pro dilatione. *id habet.*
4 *An quemcumque maluerint poſſint eligere, etiam aliàs non approbatum.*
5 *Idoneitas Confeſſarij quomodo intelligenda.*
6 *Tempore Iubilæi etiam Prælati maiores tenentur approbatum eligere.*
7 *Subditi quando ad id poteſtatẽ habent, quid faciant.*
8 *Praxis in noſtra Religione.*

1 REſpond. quòd circa hoc aliqui voluerunt dicere quòd non: ſic Angel. *conſeſſ.* 3. §. 5. poſt Panormit. & Hoſtienſ. reſtringit talem facultatem ad illos, qui non habent Superiorem, niſi Papam: vnde Abbates, qui habent Superiorem in Religione; & ſimiliter Priores, ſeu Guardiani, qui habent Prouincialem, & Generalem ſuperiorem; de iure communi non habent auctoritatem eligendi ſibi

Angel. Panorm. Hoſtienſ.

Digitized by Google

Confeſſarium, nec poſſunt vti priuilegio conceſſo illis Superioribus, qui ſunt exempti in cap. *Ne pro dilatione, de pœnit. & remiſſ.*

Superiores Religionũ poſſunt ſibi eligere Cõfeſſariũ ad libitum.

2 Nihilominùs oppoſitum tenet D. Anton. 3. *p. ſummæ, tit.* 17. *cap.* 2. §. 3. & in 1. *p. ſui defecerunt, cap.* 2. dicit, quòd inter Prælatos inferiores Epiſcopis, quibus etiam ibi datur facultas eligendi Confeſſarium, computatur Prior, vel alius talis, qui in eo conuentu non habet Superiorem: & idem tenet Sylueſt. *confeſſ.* 1. §. 8. poſt Palud. *in* 4. vbi etiam Sylu. exemplificat de Priore ſubiecto Abbati.

D. Anton.
Sylueſter.
Palud.

Idem tenet Margarita *cõfeſſ. fol.* 8. vbi ponit etiam Priores Prædicatorum, & Guardianos Fratrum Minorum; dicens eos habere hoc priuilegium *d. cap.* & ſumma Roſella *confeſ.* 3. §. 37. Et Supplementum *eod. tit.* §. 14. idem videtur ſentire, ex quo indiſtinctè, & generaliter dicunt, quòd omnes minores Prælati exempti gaudent priuilegio d. cap. *Ne pro dilatione.*

Margarita.
Confeſſor.
Roſella.
Supplemẽtum.

3 Prætereà, litera ipſius textus ſic habet: *Ne pro dilatione pœnitentiæ periculũ immineat animarum Epiſcopis, & alijs Superioribus, necnon minoribus Prælatis exemptis: vt etiam præter ſui Superioris licentiam prouidum, & diſcretum ſibi poſſint eligere Confeſſorem.* Quæ verba, ſcilicet *(præter ſui Superioris licentiã)* cùm poſt omnia ponantur, & nihil diſtinguant, comprehendunt omnes minores Prælatos exemptos, etiam non immediatè ſubiectos Papæ. Facit ad hoc, quod Panormit. ibidem dicit; nempe quòd Prælatus ibi ſumitur in lata ſignificatione: vnde concludit, quòd etiam Rectores Eccleſiarum ibi comprehenduntur. Itaque quantùm ad hoc particulare, omnes Prælati noſtri Ordinis habent facultatem eligendi ſibi Confeſſarium, non ſolùm dum ſunt in proprio Cõuentu: vt Guardianus in ſua Guardiania; & Prouincialis

Panorm.

uincialis in ſua Prouincia: verùm & quando extra illas reperiũtur:ſic Religioſi Prælati omnes de iure.

4 Dubium verò ſe offert: An quia Prælati omnes habent talem facultatem, poſſint ad libitum eligere, quem maluerint Sacerdotem: deputatum ſcilicet, vel non deputatúm? Ad quod dico, quòd poſſunt eligere quem magis voluerint ad libitum ſuum. Hæc eſt communis opinio. Vide D. Anton. *vbi ſupr.* Gabr. *in* 4. *diſt.* 17. *q.* 2. *dub.* 2. Adrian. *de confeſſ. q.* 3. *dub.* 1. Palud. *diſt.* 17. *q.* 3. *art.* 2. Sylueſt. *confeſſ.* 1. §. 5. Sot. *diſt.* 18. *q.* 4. *art.* 3. & alios. Et ratio eſt: quia ad abſolutionem requiritur ſolùm poteſtas Ordinis, & iuriſdictionis: poteſtatem autem Ordinis quilibet Sacerdos habet: iuriſdictionem verò ille, qui priuilegium contulit per electionem pœnitentis, qui ei confert, & ex verbis Diplomatis id patet: nam dicunt, vt poſſint ſibi eligere Confeſſarium: hoc autem non eſt eligere eum, qui eſt Confeſſarius, ſed per electionem facere Confeſſarium: ſicut cùm eligitur Epiſcopus, non eligitur ille, qui erat Epiſcopus: ſed ille, qui non erat, eligitur in Epiſcopum. Prætereà, ſi prædicti Prælati ſolùm poſſent eligere vnum de deputatis, nulla eſſet differentia inter ipſos, & ſubditos: nam etiam ſubditi habent poteſtatem de iure, vt poſſint ſibi eligere quem maluerint, dummodò ille talis, ſit Confeſſarius approbatus ab Ordinario: ergo facultas Prælatorum, & priuilegium eis conceſſum eſt, vt etiam ab Ordinario non approbatum poſſint ſibi eligere in Confeſſarium.

Dubium. Solutio. D. Anton. Gabriel. Adrian. Paludan. Sylueſter. Sotus.

5 Et quamuis in Diplomate addatur *idoneum*: adiectio illa duo ſonat: primum, quòd non ſit excommunicatus nominatim, aut ſuſpenſus per cenſuram: ſecundum, admonetur pœnitens iuxta tenorem *cap.*

Vide comp. priuil. tit. abſolutiones, materia abſolutionũ quo ad fratres & ſeculares Capuc. annot. ibid. Quoad 1. *er. in mon. p.* 48. *Idoneitas Confeſſarij ſic electi, quænã ſit.*

Digitized by Google

quem pœnitet, vt eligat Confeſſarium ſcientem ligare, & ſoluere: nihilominus optio ſibi relinquitur, quia priuilegia non ſunt coarctanda magis, quàm ſonant.

Et proculdubio, ſi intentio Summi Pontificis eſſet, vt non eligerentur, niſi deputati, nunquàm illud ſilentio præteriiſſet: cùm ergo id non expreſſerit, gratis fingitur illa reſtrictio: nam de poteſtate Papæ, qui id potuit facere, & concedere, nemini licet dubitare: & in cap. 16. *ne pro dilatione, de pœnit. & remiſſ.* dum Gregorius facultatem dedit eligendi Confeſſarium, nullam facit reſtrictionem: ſed ait, *quòd præter ſui Superioris licentiam poſſit ſibi eligere prouidum Confeſſorem.* Eodem ergo modo intelligitur conceſſio priuilegij, niſi quando ſpecialiter dicit, *quòd Confeſſarij ab Ordinario ſint deputati.*

At contra dicta videtur facere declaratio quædam DD. Card. ſuper Conc. Trid. à Barboſa relata, *ſuper c.* 15. *ſeſſ.* 23. quę ſic habet: *S. D. N. audita relatione Congregationis, declarauit Epiſcopos vigore priuilegij, de quo in cap.* fin. de pœnit. & remiſſ. *non poſſe ſibi eligere Sacerdotem ſibi non ſubditum, qui à proprio Ordinario non fuerit ad hoc iuxta formam huius Decreti admiſſus, ſeu approbatus ad audiendas confeſſiones.*

Declarationes Cardinaliũ ſuper Concil. vt obligẽt, quas conditiones habere debent.

Verùm circa hanc, & alias Cardinalium huiuſmodi declarationes ſciendum; quòd, vt vim habeãt obligandi in conſcientia, multę conditiones requiruntur, ita vt vna deficiente non obligent. Prima, ſit certa, & indubitata, vt conſtet ſufficienti auctoritate eſſe eas declarationes ſacræ Congregationis: ſufficienter autem conſtabit, ſi ea ſubſcribatur, vel rubrica aliqua ſignetur per ſecretarium ſacræ Congregationis, vel per aliquem Cardinalem eiuſdem Congregationis, & cum ſigillo authentico; de cuius

ius fidelitate,& veritate non possit dubitari:& hoc est necessarium declarationibus,quæ transferuntur ex declarationibus originalibus. Secunda conditio est,vt in ipsa declaratione referatur,eam fuisse pronuntiatam consulto Pontifice,quia Sixtus V.quando huic Congregationi concessit facultatem interpretandi Concilium,dixit, requirens conditionem necessariam, *nobis tamen consultis*. Tertia conditio est,vt solùm Cardinales declarent, & interpretentur: non verò dispensent, restringant aliquid, aut amplient vltra vim verborum, & regulas iuris. Hanc enim formam Congregationi præscripserunt in suis Bullis & Gregor. XIII. & Sixt. V. quòd si aliquid vltra limites prædictos præstet Congregatio, necessum est in ea explicari, id ortum habuisse ex peculiari commissione,aut voluntate Pontificis. Quarta conditio, vt declarationes prædictæ obligent in foro exteriori,& interiori, est, vt constent notitia publica,qualis est illa, quam Episcopus potest præbere in suo Episcopatu, declarando illas forma iuridica, & quæ oriri potest ex fama publica,& certa,deriuata ex principio authentico.

Ex quibus sequitur, declarationes Cardinalium, quæ communiter circumferuntur,non habere vim obligandi. Ita sentiunt Suarez *in responsione quadam data.* Salas *in suo tract.de legib. disput.2.sect.9. in fine.* Garsias,*tract.2.de beneficijs,p.7.cap.4.nu.62.*vbi vnam declarationem Cardin.alteri præfert. Idem sentit Petrus de Ochagauia. *tract.2. de confess.sacram.q.40.*

Prælati maiores quando tenentur eligere Confessarium approbatum.

6 Solùm in tempore Iubilæi requiritur necessariò, vt Confessarius approbatus eligatur: Prælati enim,& Superiores præfati tenentur eligere vnum de approbatis, ad hoc vt Iubilæum consequantur: esto,quòd iure communi possint ad libitum elige-

re,cùm forma Iubilæi ſeruanda ſit, *cap.cùm dilecta, de reſcript.* Nauarr. *in lib.5. conſ.de pœnitent. & remiſſ. conſ.12.*

7 De ſubditis verò quid dicendum? Aliquando enim etiam ipſi, aut aliquis ipſorum habet facultatem eligendi ſibi Confeſſarium, num ad libitum poſſint id facere; an verò teneantur eligere vnum de deputatis? Reſpondetur, quòd ordinariè loquendo, vnum de deputatis eligere debent, niſi ſpecialiter eis detur, vt aliter facere poſſint.

8 In Religione verò noſtra praxis ſic habet, quòd Generalis in toto Ordine: & Prouincialis in tota ſua Prouincia, eligit ſibi quemcumque Sacerdotem in Confeſſarium. Idem etiam faciunt Commiſſarij, tum Generales, tum Prouinciales. Guardiani verò, licèt etiam ipſi poſſint ad libitum ſibi Confeſſarium eligere, vt dictum eſt: nihilominùs tam ipſi, quàm cæteri ſubditi communiter eligunt vnum de deputatis: immò & pro hoc faciendo à loci Superiore licentiam, & benedictionem petunt: quod quidem laudabiliter ſimul, & meritoriè ſeruant.

ARTICVLVS XXII.

An Guardiani poſſint abſolui etiam à reſeruatis, à Confeſſariis ab ipſis electis.

SVMMARIVM.

1 *Guardiani ex priuilegio abſolui poſſunt à reſeruatis à Confeſſarijs electis.*

2 *Pœnitentiarij minores in Curia qui, & quid facere poſſint.*

3 An

3 *An per Bullam Cruciatæ id possint regulares.*
4 *Guardiani possunt alijs talem facultatem concedere.*
5 *Episcopi à reseruatis occultis Sedi Apostolicæ absoluunt.*
6 *Prælati regulares id etiam possunt.*
7 *An Guardianus possit audire confessionem sui subditi extra suam iurisdictionem.*
8 *An Vicarij locorum id etiam possint.*

Guardiani ex priuilegio possunt absolui à reseruatis, à Confessarijs electis.

1 REspond. quòd Guardiani licèt possint sibi eligere Confessarium ad libitum: vt iam determinatum est in *præced. art.* non tamen de iure habent; vt à reseruatis per tales Confessarios sic electos absolui possint: possunt tamen ex priuilegio. Nam Eugen. 4. *vt habetur in compend. priuileg. tit. absolutio ordinaria quoad fratres*, §. 37. concessit Generali, & Prouincialibus, ac Prioribus Ordinis Carmelitarum: vt in confessionibus audiendis, & absolutionibus impendendis, & pœnitentiis iniungendis, aliísque salutem animarum dumtaxat concernentibus exequendis; omnium, & singulorum dicti Ordinis Fratrum, eandem, & talem potestatem, & facultatem habeant, qualem in præmissis minores Pœnitentiarij Sedis Apostolicæ, seu Curiæ Romanæ ex officio habent, & exercent.

Pœnitẽtiarij minores in Curia qui, & quid facere possint.

2 De hoc autẽ S. Anton. 3. *p. tit.* 14. sic dicit: *Nota, quòd Pœnitẽtiarij minores in Curia possunt absoluere vndecumque venientes ab omnibus casibus peccatorũ, & sententijs Episcopis reseruatis. Habẽt enim auctoritatẽ quasi Episcopalem in foro pœnitẽtiæ, & maiorẽ, quoad quosdam casus, excommunicationum, & dispensationum.* Hæc ille. Et Romæ praxis habet, quòd Pœnitentiarij S. Petri, S. Ioannis, & S. Mariæ maiores absoluunt quoscunque, etiam Regulares, ab omnibus etiam reseruatis.

Digitized by Google

uatis. Cùm ergo per communicationem Priuilegiorum Guardiani etiam tali facultate pro ſuis ſubditis gaudeant : poterunt vtique, & pro ſe ipſis ea vti, ſecundùm Regulam, quam tradit Caiet. 2.2.q. 96.art.5.& quam probat Rodriquez *tom.1.qq.regular.quæſt.21.art.8.* Scilicet quòd qui habet poteſtatem ad diſpenſandũ cum ſuis ſubditis, habet etiam eandem ad diſpenſandum ſecum. Quod intelligé verum, quando facultas data Guardiano, non eſt reſtricta, & limitata ad ſubditos tantum, quia tunc non poſſet vti pro ſe tali facultate : ſi verò facultas data eſt libera, tunc vtique poterit etiam pro ſe ea vti. Idem dico de Abbatibus, & de Rectoribus, ſeu Prioribus locorum, ſeu Monaſteriorum.

Caietan. Rodriq.

An per Bullã cruciatæ id habeant.

3 Sunt qui dicunt, quòd ſi tales Confeſſarij per prædictos Prælatos electi, ſint electi vigore Bullæ Cruciatæ, vel Iubilæi, quòd poſſunt eos abſoluere à reſeruatis : ſed ad hoc dico, quòd de Iubilæo, nulla eſt difficultas: ſed de Bulla Cruciatæ extant Decreta ſummorum Pontificum prohibentia, ne Regulares talibus bullis Cruciatæ vtantur ad hoc particulare, vt virtute earum poſſint ſibi eligere Confeſſarium, & à reſeruatis abſolui. Vide fusè hoc infrà *in 3.ſect.art.13.*

Guard. poſſunt talem facultatẽ alijs communicare.

4 Addo ad hoc, quòd talem facultatem Guardiani poſſunt committere etiam aliis noſtræ Congregationis Confeſſariis, per auctoritatem conceſſam ab eodem Eugen. 4. Prioribus S. Hieronymi Hiſpaniæ : vt refert D. Alexander Peregrinus *in ſuo Compend.priuileg.tit.Præpoſitus,* §.2. Idem etiam conceſſit Iulius III. Societati Ieſu; vt habet priuilegiũ, quod incipit: *Sacræ Religionis, ſub nu.*70. conceſſum die 2. Octobris 1552. Pontificatus ſui anno 3. Poſſuntque ſibi eligere Confeſſarium, & mutare, qui eis

Digitized by Google

eis beneficium abſolutionis, & diſpenſationis impendat in omnibus caſibus, quibus ipſi auctoritate Apoſtolica cæteros fratres noſtræ Congregationis abſoluere poſſunt. Eugen. IV. Prioribus S. Hieron. Hiſpaniæ, vt habetur in eorum Compendio Priuilegiorum. *tit. Priores. §. 1. & tit. eligere. §. 2.*

Episcopi à reseruatis sedi Apostolicæ occultis absoluunt.

5 Et quia Epiſcopi ex Conc. Tridentin. *ſeſſ. 24. cap. 6.* facultatem habent abſoluendi à caſibus ſedi Apoſtolicæ reſeruatis, ſi occulti ſint, & eandem pro ſe ipſis habent in talibus caſibus; vt declarauit Congregatio Cardinalium à Suarez relata in *tom. 4. diſput. 30. ſect. 2. ſub num. 15.* Dubitatur an Superiores Regularium, qui iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem habent, id etiam tam pro ſe, quàm pro aliis poſſint? Congregatio Cardinalium ab eodem Suarez relata, *vbi ſupra ſub num. 6.* negat.

Prælati regulares idē possunt.

6 Nihilominùs ex conceſſione Pij V. in Breui quodam, dato ad petitionem cuiuſdam Prouincialis, poſſunt. Sic enim habet præfata conceſſio; *Quia ſacrum Oecumenicum Concilium Generale Tridentinum conceſſit Epiſcopis, vt abſoluere poſſint in foro animæ, ſeu conſcientiæ ab omnibus peccatis, & diſpenſare in irregularitatibus, prout ſeſſ. 24. cap. 6. habetur; ne Prior Prouincialis, & Superiores Prælati dicti Ordinis, tàm in dicta Prouincia, quàm extra eam vbilibet in hac parte deterioris conditionis, quàm Clerici, aut ſæculares exiſtant, eiſdem Priori Conuentuali, & Superioribus Prælatis, vt ipſi per ſe ipſos idem omnino poſſent in fratres, & Moniales dicti Ordinis ſibi ſubditas, quoad abſoluendi, & diſpenſandi huiuſmodi, quàm aliàs quaſcumque facultates eiſdem auctoritate, tenore etiam perpetuò concedimus, & indulgemus: atque etiam declaramus præſentes litteras perpetuò durare, & valere.* Per quæ verba patet, quòd liceat non ſolùm Prouincialibus:

Digitized by Google

cialibus ; verùm , & Guardianis pro ſuis illa facere , quæ Epiſcopi in ſuos ſubditos ex Tridentino poſſunt.

Superior poteſt audire cõfeſſionem ſui ſubditi etiam in aliena Guardiania abſque alia licẽtia Superioris loci.

7 *Dubium.* An Guardianus , ſeu Vicarius loci poſſit audire Confeſſionem ſui ſubditi extra ſuum locum : dum ſcilicet reperitur cum eo in alieno Monaſterio, abſque licentia Guardiani , ſeu Superioris loci ? Reſpondeo , quòd ſic ; quia iuriſdictio terminatur ad perſonas,non ad loca : vnde Epiſcopus poteſt abſoluere ſubditum ſuum , ſi cum illo ſimul verſetur extra Diœceſim ſuam : vel poteſt illi dare facultatem eligendi quem Confeſſarium voluerit , & ita pariter Superior Regularis , cuius ratio eſt , quia hoc ſacramentum requirit iuriſdictionem in perſonam ; quia illa iudicanda eſt , hæc autem iuriſdictio nec acquiritur , nec amittitur ratione præſentiæ,vel abſentiæ localis.

Præterea hoc iudicium ſacramentale non requirit publicam , & externam ſolemnitatem in determinatione loci , vel aliarum cæremoniarum : & ideò qui aliàs eſt ordinatus iudex reſpectu perſonæ , poteſt,vbicumque voluerit, ius dicere , in quo differt hoc iudicium ab externo. Vide Sylueſt. *Confeſſor.* 1.*q.*14. qui hoc limitat ad eos, qui habent iuriſdictionem ordinariam.

Sylueſt.

Nihilominùs ſeruata proportione , etiam in delegatis locum habet ; vt ratio facta probat,& benè notauit Victoria,*in ſumma.num.*151. Sot. *d.*18.*q.*4. *art.*3. §. *Aliud verò dubium* , & Ledeſma.2.*p.*4.*q.*5. *art.*7.*dub.*9. Itaque Sacerdos habens iuriſdictionem Archiepiſcopi Roſſanenſis,v.g. in omnes ſuos ſubditos , poteſt abſoluere aliquem illorum , etiamſi ambo extra Diœceſim inueniantur : quia illa circumſtantia loci nihil refert ad hoc ſacramentũ,nec tollit,

Victoria. Sotus. Ledeſma.

Digitized by Google

tollit, aut dat iurisdictionem : nisi fortasse vbi ratione alicuius specialis priuilegij aliud explicatum esset.

8 Solùm de Vicariis locorũ potest esse difficultas, quia ipsi non sunt Prælati, & per consequens non habent iurisdictionem ordinariam in subditos: verumtamen etiam ipsi hoc facere possunt, tùm ex consuetudine, quæ est optima legum interpres ; tùm etiam quia habent iurisdictionem delegatam, quoad illum fratrem socium: nam statuta nostræ Religionis expressè id eis permittunt: dum enim statuunt, quòd fratres itinerantes possint simul confiteri, non dubium est, quin prædictus Vicarius possit absoluere suum socium, quando extra suum Monasterium simul reperiuntur. Benè verum est, quòd laudabilis mos nostræ Religionis est, vt non solùm subditi ; verùm & Prælati ipsi minores, qui aliquando ad Monasterium aliquod accedunt, non solùm pro seipsis: verùm & pro aliis, actiuè scilicet, & passiuè, pro Confessionibus faciendis à Superiore loci facultatem petant.

Vicarij locorum id possunt ex consuetudine.

ARTICVLVS XXIII.

An respectu Prouincialium sint casus reseruati, adeò, vt si ipsi in aliquem inciderint, teneantur se præsentare Generali ?

SVMMARIVM.

1 *Prouinciales non subiacent reseruatis, quoad præsentationem : sed benè quoad culpam.*

2 *Prouinciales gaudent priuilegio Episcopi, si incidant*

Digitized by Google

dant in casus Bullæ Cœnæ Domini: Vide etiam num.3.& 4.

5 *Regulares aliquando absolui possunt ab Episcopis.*

6 *Episcopi, & Prouinciales an absolui possint de hæresi occulta.*

7 *Episcopi, licèt aliquibus videatur quòd possint, aliquibus tamen videtur quòd non: Prouinciales tamen absolutè non possunt.*

Prouinciales nõ subiacent casibus reseruatis quoad præsentationẽ: sed benè quoad culpam.

1 REspond. quòd non, quia ipsi sunt Prælati maiores, & cùm aliis dent facultatem, multò magis eam pro se habent, imò ad hoc nullam habent necessitatem: nam si in aliquod reseruatum inciderint, sufficit quòd de peccato solùm confiteantur: nisi fortasse casus habeat annexam excommunicationem latam à Generali cùm reseruatione absolutionis: tunc enim teneretur ad Generalem recurrere pro absolutione.

Prouincialis gaudet priuilegio Episcopi, si incidat in casus Bullæ cœnæ Domini.

2 *Dubium:* An Prouincialis incidens in casus reseruatos in Bulla Cœnæ Domini, occultè tamen, possit gaudere priuilegio, quo gaudent Episcopi pro se ipsis in simili casu? Respondeo, quòd Episcopi quoad alios subditos suos habent facultatem à Concilio Trident. *sess.*24.*cap.*6.in his verbis; *Liceat Episcopis, &c. in quibuscumque casibus occultis, etiam sedi Apostolicæ reseruatis, delinquentes quoscumque sibi subditos in Diœcesi sua, per seipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientiæ gratis absoluere, imposita pœnitentia salutari. Idem & in hæresis crimine in eodem foro conscientiæ eis tantùm, non eorum Vicarijs sit permissum.* Quoad se ipsos verò, si ipsi scilicet incidant, quia clarum est, quòd non possunt se ipsos absoluere, an possint sibi eligere Confessarium, qui eos à talibus absoluat? & quantùm ad

Digitized by Google

ad hoc dico, quòd dubium fuit propoſitum Romæ in Congregatione Cardinalium ſuper Concilium ſub his verbis ; *An Epiſcopo in aliquod horum delictorum, de quibus hoc cap. prolapſo, liceat ad ſe abſoluendum, proprium Confeſſarium deputare, cum eadem auctoritate, quam ipſe poſſit ex eodem capit. in ſibi ſubditos exercere? & reſponſum fuit, Congregatio cenſuit id Epiſcopo licere.* Verumtamen in hac explicatione Concilij non declaratur, vnde Confeſſor tunc electus habeat talem poteſtatem. Nihilominùs videtur dicendum, quòd immediatè habet à Papa ex vi iuris communis: nam ex vi huius Decreti reſeruatio Papalis ablata eſt ab his caſibus occultis, & ideò reſpectu Epiſcopi non reputantur, vt reſeruata: ſed vt comprehenſa ſub clauſula generali eligendi Confeſſarium. Nec enim debent Epiſcopi eſſe peioris conditionis, & propterea non debent cogi in omnibus criminibus occultis ad Pontificem accedere. Congreg. Cardinalium.

3 Quoad Prælatos verò Regulares habentes iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, vt ſunt Prouinciales, & Generales, extat declaratio Congregationis eiuſdem in contrarium, quæ circa particulam illam, *Liceat Epiſcop.* ſic habet. *In hoc Decreto non comprehenduntur inferiores habentes iuriſdictionem ordinariam, & quaſi Epiſcopalem: ſed tantum Epiſcopi priuatiuè, quoad omnes alios.* Et ratio eſſe poteſt ; quia facultas hæc cenſetur data Epiſcopis iure ſpeciali, & intuitu talis perſonæ pollentis tanta auctoritate, & dignitate: & ideò non videtur extendenda ad alios non Epiſcopos, etiamſi aliàs habeant communem iuriſdictionem Epiſcopalem.

4 Nihilominùs etiam ipſi Prælati Regulares tali facultate gaudent, tùm propter eandem ratio-

Digitized by Go

nem ex iuriſdictione ſumptam, tùm quia hi caſus non cenſentur reſeruati Papæ: & ideò ſub generali iuriſdictione Epiſcoporum comprehenduntur, maximè quia hoc Decretum Concilij non cenſetur ius nouum exorbitans ab antiquo, ſed potiùs reducens ius ad ſuam antiquitatem, & quaſi naturalem ſtatum, quem habebat, ſecluſa reſeruatione. Et præterea Regulares erunt peioris conditionis ſubditi his inferioribus Prælatis, qui nulli ſubduntur Epiſcopo, & habent proprium territorium, quòd non eſt veluti pars Diœceſis alicuius Epiſcopi, ſed quaſi Diœceſis diſtincta: illi enim ab Epiſcopis vicinis abſolui non poterunt, quia non ſunt ſubditi illorum, nec de ſua Diœceſi, & Decretum etiam dicit; *ſibi ſubditis, & in Diœceſi ſua*, nec etiam poterunt abſolui à proprio Prælato, ſeu Abbate, ſi in hoc Decreto non comprehenduntur: non ergo eſſet illis ſufficienter prouiſum, eſſéntque peioris conditionis, quod veriſimile non eſt.

Pij V. conceſſio fratribus Prædicatorũ, & per cõmunicationẽ etiã cæteris Regularibus.

Proptereà Pius V. in quodam ſuo motu proprio, qui incipit; *Ad perpetuam rei memoriam*, hoc manifeſtè declarauit, & quatenus opus erat, de nouo conceſſit in hæc verba: *Exponi nobis nuper fecit dilectus filius Prior Prouincialis Prouincie Hiſpanie Ordinis fratrũ Prædicatorum*, &c. *Et inſuper quia ſacrum Oecumenicum Concilium Generale Tridentinum conceſſit Epiſcopis, vt abſoluere poſſint in foro animæ, ſeu conſcientiæ ab omnibus peccatis, & diſpenſare in irregularitatibus, prout* ſeſſ. 24. cap. 6. *habetur. Ne Prior Prouincialis, & Superiores Prælati dicti Ordinis tam in dicta Prouincia, quàm extra eam vbilibet in hac parte deterioris conditionis, quam Clerici, aut ſeculares exiſtant; eiſdem Priori Conuentuali, & Superioribus Prælatis, vt ipſi per ſeipſos idem omninò poſſint in fratres, & Moniales*

niales dicti Ordinis sibi subditas, tàm quo ad absoluendi, & dispensandi huiusmodi, quàm alias quascumque facultates eisdem auctoritate, tenore etiam perpetuo concedimus, & indulgemus, atque etiam declaramus præsentes litteras perpetuò durare, & valere. Itaque licèt ex vi Concilij, aut declarationis Congregationis Cardinalium non possint Prælati Regulares vti illa facultate, possunt nihilominùs illa vti ex concessione Pij V. & non solùm fratres Prædicatores, verùm & alij Regulares, qui cum ipsis communicant, possunt illa vti.

Regulares quãdo absolui possunt ab Episcopis.

5 Secluso autem tali priuilegio, absolui possunt Regulares ab his casibus occultis ab Episcopis, in quorum Diœcesibus habitant; nam quoad hæc fauorabilia illis subiecti esse censentur. Quòd si Prælati Regulares id pro suis subditis possunt; nihil prohibet, quin & pro seipsis id pariter valeant: vnde poterunt sibi eligere Confessarium ad hoc, & ab eodem absolui à prædictis eodem modo; sicut dictum est de Episcopis.

Dubium. *An possint absolui de hæresi occulta.*

6 Sed est difficultas tàm pro Episcopis, quàm pro Prælatis Regularibus de crimine hæresis occultæ, etiamsi supponatur, non esse reuocata facultas in hoc Episcopis concessa circa alios; an scilicet, si ipsi inciderint in eam, possint à Confessario electo absolui? & ratio dubitandi est, quia in Concilio Tridentino, *vbi suprà* talis facultas solùm data est, vt exercenda per ipsos, & ideò non videtur verisimile, quòd respectu pœnæ Episcopi, vel Prælati Regularis delegetur per Papam cuicumque Confessario ab ipsis electo. Quæ ratio efficax est; vnde videtur concludendum, hunc casum respectu prædictorum Prælatorum esse excipiendum; quia delegabilis non est alicui inferiori ipsi Episcopo,

Digitized by Google

vel ipsi Prælato Regulari. Nec est mirandum, quòd in hoc sentiant maius grauamen Episcopi, & Prælati Regulares: cùm etiam tale delictum maximam habeat deformitatem in omnibus, præcipuè verò in illis, qui debent esse columnæ debilium, & si attentè consideretur, in eo grauamine seruatur proportio; vt sicut in aliis sub proximo Episcopo Superiori tale peccatum reseruatum manet; ita, & in Episcopis, & Prælatis respectu Papæ, qui est proprius ipsorum Episcopus.

7 Sed nihilominùs Congregatio Illustrissimorum Cardinalium super Concilium in responsione illa, quam suprà retulimus, nullam limitationem posuerunt, & ideò nec ego eam addere volo. Verùm si opinio Nauarri est magni facienda; cùm ipse in Manual. *c.27.num.277.* dicat, quòd facultas absoluendi à crimine hæresis occulto pro aliis, à fortiori videtur dicendum, quòd etiam pro seipsis sit ablata, & quòd dico de Episcopis; dico pariter de Prælatis Regularium, qui iurisdictionem quasi Episcopalem in suos habent. Vide *compend. priuileg. ibid. Resolutio materia absolutionum.*

Prælati Regulares nõ possunt absolui ab hæresi occulta.

Prædicta tamen sententia probatur ex stylo curiæ, sacræque Pœnitentiariæ, ex communi vsu, ex responsis sacræ Congregationis summorúmque Pontificum. Vide pro hac sententia Simancam *de cathol. instit. tit. 3. num.6.* Fratrem Fœlicianum Episcopum Scalensem *in Enchirid. de censuris. cap.18.* Cateches. Neapolit. *lib.1. c.25. lib.3. cap.2.* Viuald. in emendata postrema editione, in qua iure optimo reiecta est contraria sententia, quam anteà cùm Bannes, Ioan. à Cepeuilla, & aliis secutus fuerat Hieronym. Sorb. *in Comp. priuileg. tit. absolutio.* Graffius, *lib.1. cap.13.* Vgolin. *de censur. par.3. pag.479.*

Azo.

Azo. *lib.*8.*q.*92. affirmat Romæ ſæpiùs in almo ſacroſanctæ Inquiſitionis Prætorio, pronunciatum fuiſſe, non poſſe Epiſcopos ab occulta hæreſi in foro conſcientiæ abſoluere.

ARTICVLVS XXIV.

An Vicarij locorum, ſeu Conuentuum habeant facultatem eligendi ſibi Confeſſarium?

SVMMARIVM.

1 *Vicarij locorum habent facultatem eligendi ſibi Confeſſarium ex conſuetudine, non ex iure, cùm non ſint Prælati formaliter.*

1 REſpond. quòd ſic: nam iuxta mentem D. Antonini 3.*part.tit.*17.*cap.*2.§.3. *& in* 1.*part.ſui defecerunt, cap.*2. inter Prælatos inferiores Epiſcopis, quibus etiam datur facultas eligendi Confeſſarium, computatur Prior, vel aliàs talis, qui in eo Conuentu, non habet Superiorem: & idem tenet Sylueſt. verbo, *confeſſ.*1.§.8. poſt Palud. *in* 4.*d.*18. Verùm, quia tales ſimpliciter non ſunt Prælati, cùm non fiant per electionem, propterea dicendũ, quòd hoc non habent ex vi illius cap. *ne pro dilatione*: ſed ex conſuetudine, quæ eſt optima legum interpres. Conſuetudo enim ſortitur vim legis, *l. de quibus, ff. de legib. & cap. Eccleſiam*, 12.*diſt.* & omnium interpretum certiſſimus interpres eſt in rebus incertis conſuetudo, *cap. cùm dicitur, de conſuetud. l. minimè, ff. de legib.* cum hac tamen differentia: nam Guardiani, & cæteri qui ſunt verè Prælati, vbiliber exiſtentes,

Vicarij locorũ ex cõſuetudine eligunt ſibi Cõfeſſariũ in proprio Conuentu.

Digitized by Google

tes, etiam in alieno Monaſterio id facere poſſunt. At Vicarij Conuentuum, ſolùm in loco illo, ſeu Monaſterio, in quo curam gerunt, poſſunt ſibi Confeſſarium eligere: & hoc non ſimpliciter, ſed ſolùm in abſentia ſuorum Guardianorum: nam quando Guardiani ſunt in Conuentu, præfati Vicarij tanquàm cæteri ſubditi illius loci habentur: & propterea in Confeſſarium vnum ex deputatis debent ſibi eligere, & ſeruare ea, quæ reliqui ſubditi circa hoc ſeruant: niſi conſuetudo introducta, & tolerata aliter ſeruare doceat.

ARTICVLVS XXV.

An ſimpliciter Sacerdotes ſubditi habeant hanc eandem facultatem, vt ſcilicet ad libitum poſſint ſibi eligere Confeſſarium?

SVMMARIVM.

1 *Sacerdotes ſubditi poſſunt eligere ſibi Confeſſarium, ex Soto.*

2 *Sacerdotes ſimplices ſubditi non gaudent tali priuilegio, verior ſententia.*

1 REſpond. quòd Sotus, *in* 4. *diſt.* 18. *q.* 4. *art.* 2. tenet partem affirmatiuam: ibi enim poſtquàm de facultate prædicta Prælatorum differuit, ſubdit. Quin verò, & vniuerſi ſimplices Sacerdotes eadem gaudent facultate, vt ſibi promiſcuè quemcumque eligant Sacerdotem: quapropter, & cuicumque de Religioſis confiteri poteſt alter Religioſus: quamquam huiuſmodi Religioſus nec ſit expoſitus ab Epiſcopo,

Digitized by Google

Epiſcopo,nec à ſuo Prælato:poteſt tamen eum punire ſuus Prælatus : ſi confeſſionem Sacerdotis ſæcularis audiat:ſacramentum tamen tenebit,ille,qui facultatem habebat eum eligendi.

Quòd ſi quis nobis obiiciat, inquit Sotus, cap. *ſi Epiſcopus,de pœnit.& remiſſ.in 6*.vbi habetur,nulla conſuetudine induci poſſe, vt quiſque abſque ſui Superioris licentia Cõfeſſarium ſibi eligat:reſpondeo nullam conſuetudinem contra illud ius præualere poſſe.At verò cùm præfati Superiores videant ſubditos promiſcuè ſibi eligere Confeſſarios, & ſileant,conniuere cenſentur, eandémque permittere facultatem. Fauet huic ſententiæ id, quod habet Nauarr. *in cap.placuit,diſtinct.6.nu.*28. nempe quòd quilibet Sacerdos eligit ſibi quemlibet Sacerdotem in Confeſſarium;ſi non ex iure,ſaltem ex conſuetudine.Videatur locus Nauarri. Et fauet etiã id,quod habet P.Sorbus *in ſuis addit. ad Compend.priuileg.tit. abſolutio ordinaria quoad fratres.* ſcilicet, quòd multi ſummi Pontifices noſtræ Religioni conceſſerunt, vt de materia peccati mortalis poſſint fratres confiteri cum quouis Ordinis Sacerdote,etiam quòd à ſuis Prælatis licentiam non petant:quod etiam affirmat Rodriquez *tom.*1.*qq.reg.q.*62.*art.*4. De quorum ſententia iterum redibit ſermo *infrà in nu.* 21. *ſub num.*14.*ſect.*3.

2 Sed re vera,cap.*Ne pro dilatione*, loquitur ſolùm de Prælatis non de ſimplicibus Sacerdotibus, & nihilominùs magnam vim habet Soti,& Nauarri auctoritas : & eò magis ſi conſuetudo ſcita, & tolerata accedat. Sed de hoc infrà in loco proximè citato. Et hæc de prima ſectione, & de his, quæ in materia de caſibus reſeruatis ad Superiores pertinent.

Sacerdotes ſimplices angandeãt priuilegio eligẽdi ſibi Cõfeſſarium ad libitũ.

Digitized by Google

CONSVLTVM.

Huic ſectioni pro coronide adiungere placuit conſultum vnum, quod quidem Lectori non ingratum fore exiſtimo: & eſt, prout ſequitur:

Adſit Deus:

Quidam Superior Regularis præcepit ſubdito ſuo in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna excommunicationis latæ ſententię, vt dicat ei veritatem de aliqua re: Quæritur, an abſolutio talis excommunicationis pertineat ad illum Superiorem, qui eam tulit: an verò ſubditus poſſit à quocumque alio Confeſſario abſolui, cùm cenſeatur non reſeruata, *per cap. nuper, de ſentent. excommun.*

SVMMARIVM.

1 *Prælatus Regularis in ſuos habet iuriſdictionem Eccleſiaſticam in foro exteriori.*
2 *Prælatus Regularis in ſuos habet iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem.*
3 *Ligare, & ſoluere, pertinet ad eundem.*
4 *Excommunicatio latæ ſententiæ ſtatim ligat.*
5 *Cauſa incœpta, Prælatus in ſubditum quaſi permanentem iuriſdictionem acquirit.*
6 *Subditus ſic ligatus quaſi debitum cum ſuo Superiore contraxit.*
7 *Mortuo Superiore excommunicante, à ſucceſſore, vel de*

d by Google

de eius licentia eſt abſoluendus excommunicatus.

8 *Idem.*

9 *Epiſcopi nomine, veniunt etiam alij Superiores iuxta ſubiectam materiam.*

10 *Prælati Regulares ſunt exempti.*

11 *Excommunicatio etiam abſque ſcriptura data, apud Regulares ligat.*

12 *Excommunicatio etiam abſque trina monitione apud Regulares ligat.*

13 *Prælati præceptum pro monitione eſt.*

14 *Excommunicatio à Superiore, etiam ſine reſeruatione data, quando ab eo ſolo debeat abſolui.*

1 ANtequàm huic difficultati ſatisfaciam, præmitto primò, quòd Prælatus Regularis poteſt ſic præcipere: quia in ſuos ſubditos habet iuriſdictionem Eccleſiaſticam in foro exteriori. Excommunicare enim, & alias cenſuras ferre, ac ab eis abſoluere, ad eius iuriſdictionem pertinet: vt docet S. Bonauent. *in 4. diſt. 18. in vlt. part. q. 3.* S. Thom. *in addit. 3. part. q. 22. art. 1.* Alenſ. *part. 4. q. 22. m. 1 art. 4.* Ricc. *in 4. d. 18. art. 4. q. 2. &* 3. Dur. *ibid. q. 4. n. 7.* Martin. Ledeſm. *2. 4. q. 29. art. 1.* Sot. *in 4. d. 22. q. 2. art. 1.* Henriquez *lib. 13. de excomm. cap. 24.* Panorm. *in cap. tranſmiſſam, de elect. num. 2.* Couarr. *in cap. Alma mater, §. 11. num. 1. de ſent. excomm.* Nauarr. *in Man. c. 27. num. 5.* Vgolin. *de cenſu. Tabul. 1. cap. 2. §. 11.* & alij communiter.

Prælatus Regularis in ſuos habet iuriſd. Eccleſiaſticã in foro exteriori.

2 Secundò præmitto, quòd tales Superiores in ſuos ſubditos habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem: vt latè nos probamus in hoc noſtro tractatu de caſ. *in 1. ſect. art. 2. num. 1.*

Prel. Reg. in ſuos habent iuriſd. quaſi Epiſcopalem.

3 His præmiſſis, reſpondeo ad difficultatẽ propoſitam affirmatiuè. Primò; quia ad illum pertinet

Ligare, & ſoluere ad eundē pertinet.

ſoluere,ad quem ligare:par enim poteſtas eſt ligandi,& ſoluendi,*argum.cap.verbum, de pœnit.diſt.*1. & omnis res,per quaſcunque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluitur, *cap.*1 *.de reg.iur.arg.l.nihil tam naturale,ff.de reg.iur.* De qua re videri poſſunt S. Bonau. *vbi ſupr.q.*6.S.Thom.*vbi ſupr.q.*24.*art.*1. Riccard.*in* 4.*d.*18.*art.*9.*q.*5. Dur. *q.*4.*num.*8. Palud.*diſt.*18 *q.*5. *art.*2.Gabr.*q.*3 *.art.*3.*dub.*6. Mart. Ledeſm.2.4.*q.*26. *art.*1. Sotus, *diſt.*22.*q.*2.*art.*3.*conclu.*2. Hoſtienſis *in ſumma lib.*5 *.de ſent.excomm.num.*12.§ *Quis poſſit.* Panorm.*in cap.prudentiam,*§ *fin.* & ibi Felin.*num.*19.*de offic.deleg.*Nauarr.*in Man.cap.*27.*num.*40.*verſ. Quinto.*Couarr.*in cap. Alma mater,p.*1.§.12.*num.*2.*de ſent. excommun.in* 6.

Excomm. latæ ſent. ſtatim ligat.

4 Secundò,quia talis excommunicatio eſt latæ ſententiæ, quæ ſtatim ligat abſque alia declaratione,*arg.cap.pœnit.de ſentent.excomm.* S.Anton. 3.*part. tit.*24.*cap.*79. Angelica,verbo,*excom.*2.*num.*4. Sylu. verbo,*eod.*1 *.nu.*15. Tabiena,verbo,*eod.*2.*verſ. Quartò vtrum.* Nauarr.*in Man.cap* 27. *num.*12. Vgol. *de cenſur.tab.*1.*cap.*9.§.6.*num* 4.5.*&* 6.Sayr.*de cenſuris, lib.*1.*cap.*11.*num.*5.*&* 6.*& deinceps.*

Cauſa cœpta Prælatus quaſi permanentem iuriſd. acquiſiuit.

5 Tertiò,quia iam cauſa cœpta fuit coram tali Prælato, qui proinde quaſi permanentem iuriſdictionem acquiſiuit in tali cauſa, & in iis,quæ ad illam ſpectant; inter quæ ſunt cenſura, & abſolutio ab illa.In tantùm quòd licèt ſæcularis, & ſubditus alicuius Epiſcopi tali cenſura innodatus, aliò ſe transferat, nihilominùs iuriſdictio ſic confirmata non auferatur propter tranſlationem domicilij, vt conſtat ex cap. *propoſuiſti, de foro comp.* vbi gloſſ.vlt. refert plura iura. Vnde neceſſe eſt,vt talis cauſa ſub vno iudice inchoata,coram illo iudice terminetur, ne detur occaſio fraudibus,& tergiuerſationibus.

6 Quartò,

Digitized by Google

6 Quartò, quia ſubditus tali ligamine adſtrictus, veluti debitum quoddam erga Superiorem ſic præcipientem contraxit: quod ſemper viuit, donec eidem Prælato ſoluatur.

Subditus ſic ligatus, quaſi debitũ cum ſuo Superiore contraxit.

7 Quæ quidem ratio adeò eſt vera, vt etiam ipſo Prælato mortuo, vel ab officio amoto, ſubditus adhuc teneatur, & talis pœnæ ſit debitor: vnde à ſucceſſore debet abſolui, & non ab alio, niſi de eius licentia: quia licèt Superioris præceptum tamdiu duret, quamdiu Superior viuit, vel ab officio amoueatur (Vide Sayrum *de cenſur. lib. 1. cap. 4. nu. 22.* vbi plures Doctores congerit.) Nihilominùs quando cenſura, & excommunicatio adhuc Superiore viuente cœpit habere ſuam vim, & efficaciam (nempe, quia ſubditus eam incurrit) ſemper poſteà durat, quouſque vel ab ipſomet legiſlatore, vel à ſucceſſore, vel ab aliis de ipſorum licentia abſoluatur.

Mortuo Superiore excõmunicãte, à ſucceſſore, vel de eius licẽtia abſoluẽdus eſt excommunicatus.

8 Hinc ſequitur, quòd talis ſic innodatus, à ſucceſſore debet abſolui, ſi prior legiſlator defunctus eſt: ſic colligitur ex *cap. ſi Epiſcopus, 11. q. 3.* ita Palud. *in 4. diſt. 18. q. 5. art. 2.* Dur. *q. 4. num. 8.* Anton. *3. part. tit. 24 cap. 77.* Sylu. verbo, *abſolutio, in princ.* Nauarr. *in Man. cap. 27. num. 90.* Vgol. *de cenſ. tab. 1. cap. 4. §. 3. num. 1. poſt Innoc. in cap. quærenti, in fin. de offic. delegati.* Panorm. *in cap. Paſtoralis, §. Præterea, num. 1. de offic. ordin.* Ratio eſt, quia ſucceſſor eadem cenſetur perſonã cum eo cui ſuccedit, *arg. cap. 1. de ſolut.* & Palud. *vbi ſuprà*, teſtatur.

Quod procedit nõ ſolùm in ſucceſſore ob mortem alterius, ſed etiam vbi ob aliam cauſam ſuccedit ex Dur. *vbi ſuprà.*

9 Nec obſtat, quòd Prælati Regularium non ſint Epiſcopi: quia habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, vt dictum eſt: & etiam quia nomine *Epiſcopi*

Epiſcopi nomine veniũt aliquãdo alij

Iuxta ſubiectã materiam.

ſcopi in hac materia non ſolùm veniunt illi, qui Epiſcopalem dignitatem habent: ſed etiam illi, qui iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem habent : vt latè probat Suarez, *tom.* 5 *.de cenſur. diſp.* 7 *.ſect.* 3 *.n.* 10. 11. 12. 13. 14. *&* 15 .quia vox, *Epiſcopus*, iuxta ſubiectam materiam intelligenda eſt : & cùm actus ille abſoluendi ad iuriſdictionem Eccleſiaſticam pertineat, quando Epiſcopus ibi nominatur : hoc non tam propter dignitatem Ordinis, quàm propter iuriſdictionem nominari meritò intelligimus : ergo rectè comprehendimus ſub illa voce omnes, qui ſimilem iuriſdictionem habent. Dico, *ſimilem*, non æqualem: quia ſufficit , vt habeant iuriſdictionem fori contentioſi ad ferendas, & tollendas cenſuras: quia hæc eſt, quæ per ſe ſpectat ad hunc actum , etiamſi alioqui æqualis non ſit.

Prælati regular. ſunt exempti.

10 Et confirmatur , quia hi Prælati Regulares ſunt ita exempti, vt nullus Epiſcopus habeat immediatam iuriſdictionem in eorum ſubditos , præter Romanum Pontificem; non debent autem illi ſubditi carere Epiſcopo, à quo poſſint abſolui: ergo nomine *Epiſcopi* comprehenduntur etiam huiuſmodi Prælati Regulares.

Excommunicatio abſq; ſcriptura, lata apud regulares tenet.

11 Nec obſtat, quòd talis excommunicatio non ſit data ſcripto: quod præcipi videtur *in cap. ſacro, de ſentent. excomm. in* 6. de qua re ſpecialiter videndus eſt Nauarr. *in Man. cap.* 27 *.nu.* 8. vbi dicit, quòd huiuſmodi excommunicans ſolo verbo , & ſine ſcriptura publica , aut priuata , manet ſuſpenſus per vnum menſem ab ingreſſu Eccleſiæ , & à diuinis Officiis. Hoc, inquam, non obſtat: quia Leo X. conceſſit, quòd Prelati ordinis Minorum, cùm aliquem fratrem propter Apoſtaſiam , vel aliam cauſam excommunicant in Capitulo fratrum, vel in communitate

Digitized by Google

munitate non teneantur proferre ſententiam excommunicationis in ſcriptis: prout ſub pœna ſuſpenſionis præcipitur in iure. Vide *compend.priuileg. tit.abſolutio ordinaria.§.26.*

12 Nec obſtat,quòd talis excommunicatio non ſit data cum præuia trina monitione, prout requirit ſententia excommunicationis ab homine data, iuxta ea,quæ tradit Sotus, *in 4.diſt.22.quæſt.1. art.2.* Couar. *in cap. Alma mater.1. p.§.9.num.7.* Nauarr. *in Man.cap.27.num.8.* Suar. *tom.5. diſput.7. ſect.13.* Sayrus *lib.1.de cenſur.cap.13.num.1.* Quia; vt rectè habet Miranda *in ſuo Manuali.tom.2.quæſt.35.art.9.* hoc non habet locum in excommunicatione lata à Prælatis per modum præcepti, vt quando Prælati præcipiunt aliquibus fratribus in particulari, vt certas domos non ingrediantur, & huiuſmodi, vel vt aliquid reuelent, iuris ordine ſeruato: ſed intelligitur de illa excommunicatione, quæ per ſententiam datur contra aliquem, talis enim ſententia iuxta terminos iuris debet dari,& non aliter.

Excommunicatio abſque præuia trina monitione apud requiſitores quãdo teneat.

13 Non ſic autem eſt, quando additur præceptum; quia tunc trinam monitionem, vel vnam pro tribus non poſtulat, præceptum enim ipſum monitionem continet; ſiue iubeat, ſiue vetet, ſatis enim monet iudex,eo ipſo,quòd iuſtè aliquid præcipit,aut prohibet,Auila,*p.2.de cenſur.c.5.diſp.1.dub.* 10.*§.ex dictis:* & ſatis eſt contumax, qui præceptũ, cui annexa eſt excommunicatio latæ ſententiæ, ſciens illud infringit, ac proinde excommunicatione ligatur;Suar. *tom.5.de cenſ.diſp.24. ſect. 3.nu.9.* dicit, excommunicationem nunquàm ferri non præmiſſa monitione; ſaltem per legem, aut præceptum latum ſub tali cenſura: *& diſp.3.ſect.8.n.5.* ait, cenſuras pro delictis latas; quamuis per præceptum

Prælati præceptum eſt pro monitione.

Digitized by Google

ceptum latum in ſpecie peculiari alicui homini impoſitum, vt hoc, vel illud agat, ſeu non agat ſub tali cenſura, eo ipſo incurrenda, alia admonitione non egere, & præcepti eiuſmodi violationem, reuera lata illa cenſura affici, quod vſus probat, & notat Couar. *in cap. Alma mater. p.* 1. §. 10. *nu.* 1. nam ceſſat ratio, & neceſſitas alterius monitionis, cum præceptum ipſum moneat ſatis.

Excommunicatio à Superiore etiam ſine reſeruatione lata quãdo ab eo ſolo debeat abſolui.

14 Nec denique obſtat, quòd talis excommunicatio non cenſeatur reſeruata, & de cenſuris non reſeruatis poteſt quilibet abſoluere, qui peccata mortalia poteſt in confeſſione relaxare, *per cap. nuper de ſent. excom.* §. *In ſecundo verò caſu.* & ibi gloſ. in verbo, *non retinuit*, & ibi Panormit. *nu.* 5. & Felin. *num.* 3. *de ſent. excom.* Ledeſ. 2. 4. *q.* 26. *art.* 1. Sot. *in* 4. *d.* 22. *q.* 2. *art.* 3. *concl.* 3. Hoſtienſis *in ſumma, lib.* 5. *tit. de ſent. excomm. num.* 12. §. *quis poſſit*, & alij communiter: Quia hoc intelligitur de excommunicatione à iure vel ab homine generaliter lata, prout præfati Doctores rectè concludunt. At hîc eſt ſermo de excommunicatione latæ ſententiæ facta cum præcepto, quæ taliter ſubditum ligat, vt non poſſit ab alio, quàm à ſuo Superiore, vel eius ſucceſſore, vel ab aliis de eorum licentia abſolui, vt ſuprà latè dictum eſt.

***

PRIMÆ

Digitized by Google

PRIMÆ PARTIS

SECTIO SECVNDA.

In qua tractatur de pertinentibus ad Confessarios, continens articulos 22.

ARTICVLVS I.

An quilibet Sacerdos sit idoneus ad Confessiones audiendas?

SVMMARIVM.

1 *Idoneitas Confessariorum quæ.*
2 *Confessarij prudentia multiplex esse debet.*
3 *In audienda confessione.*
4 *In iniungenda pœnitentia.*
5 *Religiosis non sunt imponenda peregrinationes, vel eleemosynæ.*
6 *Circa perditissimos pœnitentes quomodo gerere se debeat.*
7 *Pœnitentia iusta est imponenda.*
8 *Pœnitẽtiæ quãtitas arbitrio Confessarij relinquitur.*
9 *Contritio tam magna potest esse, vt sola totam pœnam remittat.*
10 *Conditio, & qualitas pœnitentis inspicienda est.*
11 *Confessarius non cauterizet conscientias.*
12 *Confessarij sigillum confessionis conseruare debent.*
13 *Confessarius cognoscens aliquã, an possit eã absoluere.*

14 *Confeſſarij cum pœnitentibus quatuor officia facere debent:& confeſſarius eſt veluti pater.*

15 *Ad peccata vitanda ſeptem remedia. 1. conſiderare Deum iudicem. 2. fugere occaſiones. 3. cuſtodire ſenſus. 4 principijs obſtare. 5. orare. 6. frequentia Sacramentorum. 7. quotidiana conſcientiæ examinatio.*

16 *Confeſſarius pro pœnitente oret.*

17 *Confeſſarius veluti medicus.*

18 *Confeſſarius veluti magiſter.*

19 *Confeſſarius veluti iudex.*

20 *Bonitas requiritur etiam in Confeſſario.*

21 *Confeſſarius in peccato exiſtens, antequàm ad confeſſiones audiendas accedat, conteratur.*

22 *Confeſſarius ſcientia polleat.*

23 *Confeſſarij inſufficientes an excuſentur, quando ſunt Superiore expoſiti.*

24 *Idem.*

25 *Excuſantur tamen in multis caſibus.*

26 *Conſolatio pro Confeſſarijs.*

Idoneitas Cõfeſſariorum qua.

Conc. Colon.

RESPONDEO, quòd circa idoneitatem Cõfeſſariorum placet hîc apponere eam normam, quam pro talibus tradit Cõcilium Colonienſe;ſcilicet, vt ſit vir integer, ſtudioſus, peritus, taciturnus: vt ſit inſtructus bonis conſiderationibus ad inſtruendum pœnitentem, quem Deus illi obtulerit inſtruendum,vt ſit compoſitus interiori,exterioríque modeſtia, & habitu; & egregia prudentia inſignitus ſit:oportet vt nouerit peccata ordinaria,eorúmque applicare remedia; vt nouerit interrogare pœnitentẽ de his, quæ veriſimiliter omittit, confiteri; vel quia ignorat,vel quia pudore corripitur.

2 Ex

Digitized by Google

2 Ex quo infertur, quòd ad prudentiam Confeſſarij ſpectat, quando pœnitentes, qui ei confitentur, ſunt docti, & de inhoneſta cogitatione confitentur, non ſunt interrogandi, an de coniugata, an de ſoluta, an verò de Virgine cogitauerint: quia ſi id opus eſſet exprimere, illud ipſi non tacuiſſent: & præſertim hoc intelligitur, quando talis eorum confeſſio eſt de peccatis venialibus. *Confeſſarij prudentia multiplex eſſe debet.*

3 Quod cùm ſemper facere debeant Confeſſarij, præcipuè verò quando aliquem caſum reſeruatum initio talis confeſſionis audierint: nam tunc debent audire totam confeſſionem, & nullam mentionem de reſeruatis facere, niſi in fine. Et poſteà more periti medici infundere vinum, & oleum vulneribus ſauciati, remittendo pœnitentem, aut ſeruando ſeruanda. Hoc autem eſt contra nonnullos Confeſſarios, qui adeò à virtute prudentiæ alieni ſunt, vt cùm primùm aliquem caſum reſeruatum in principio, vel in medio confeſſionis audierint, illicò pœnitentes aut ad Superiores, aut ad Pœnitentiarios tranſmittunt; ex quo fit, vt eundem bis, aut tertiò, & eò ampliùs ſit neceſſe recurrere. Sæpè enim contingit, pœnitentes aliis reſeruatis criminibus, etiam atrocioribus reperiri inuolutos; & ita Confeſſariorum imprudentiæ dumtaxat cauſa, ſacra Confeſſio aut redditur odioſa, aut ſaltem oneroſa. *In audienda confeſſione.*

4 Ad prudentiam Confeſſarij ſpectat in iniungendis pœnitentiis eum modum ſeruare, qui congruat & qualitatibus peccatorum, & perſonarum conditionibus: nam peccata carnalia maceratione carnis ſunt punienda, ieiuniis nempè, vigiliis, flagellis. *In iniungenda pœnitentia.*

5 Religioſis non eſt imponendum, vt pere- *Religioſis non ſunt*

Imponenda peregrinationes.

grinationes assumant,cùm non sint sui iuris,nec vt eleemosynas largiantur,cùm nihil habeant de proprio : itaque in iniungenda pœnitentia prudens Confessarius aduertat qualitatem peccati, & etiam qualitatem personæ,& tunc veluti peritus medicus medicinam tribuat.

Circa perditissimos pœnitentes.

6 Prudentia Confessarij exigit, iuxta consilium D. Augustini , vt perditissimi , & magni peccatores in principio mitiùs , & blandiùs tractentur, quousque ad Deum pertrahantur , exhortando illos ad frequentationem confessionis , & recitationem Rosarij, Coronæ, vel huiusmodi : ad considerationem mortis,iudicij,& malitiæ peccati.

Pœnitētia iusta est imponenda.

7 Prudentia Confessarij exigit , vt conetur imponere pœnitenti pœnitentiam iustam:nam Conc. Trident. *sess.14.cap.7.* declarat,conuenientes pœnitentias esse à Confessariis iniungendas , & non leues pro grauibus iniungendas, ne participes eorum fiant. Quòd maximoperè perpendere debent , qui confessiones Magnatum audiunt ; ne dum erga tales ipsi volunt nimis esse indulgentes , vt eos , non amittãt,& eorum existimatio non diminuatur,*&c.* animæ propriæ damnationem acquirant.

Quantitas pœnitentiæ arbitrio Confessarij relinquitur.

8 Hoc tamen est verum,quòd quantitas,& qualitas iustæ pœnitentiæ nunc,& semper relinquitur, & relicta fuit prudentis Confessarij arbitrio , *cap. mensuram, cap. Deus,de pœnit.& remiss. & cap.tempora.26. q.7.* In tali enim quantitate , & qualitate in pœnitentiæ iunctione debet circumspicere magnitudinem,& paruitatem peccati , contritionis,& qualitatem personæ pœnitentis, an sit robustus, an debilis, iuuenis , an senex, assuefactus, an non : An fortasse sit magnam recusaturus ; aut quamuis acceptet eam , non impleturus ; an sit pauper , an diues,

dines, *&c.* Omnes igitur prædictæ circumſtantiæ ſufficientes ſunt ad diminuendam pœnitenti iniunctam, ſeu iniungendam pœnitentiam; ſcilicet, impotentia eã implendi, & magnitudo cõtritionis.

9 Nam tanta poteſt eſſe contritio, vt ea ſola totam pœnam remitteret, iuxta Gloſſ.ſolenn.*in cap. menſuram.*in verbo,*doloris,de pœnit.diſt.*1.*&* *in capit. ſi is,qui.*23.*q.*4. Hinc,inquit Gloſſ. *in extrauag.Io.in cap.vnico.verſ.vultus,de conceſſ.prebend.* quòd Epiſcopus confeſſionis tempore in confitentes ſibi debet inſpicere, vt diſcernat,quanto rubore,ſeu tremore, vel erubeſcentia quis peccata confiteatur:vt ſecundùm hoc pœnitentiam moderetur, *argum.ad hoc.ff. de quæſt.l.de minore.§.tormenta.*

Contritio tã magna poteſt eſſe. vt ſola totã pœnam remittat.

10 Debet etiam inſpici ſenectus,debilitas,ægritudo, timor probabilis, quòd iuſtam non implebit: tempus Iubilæi, vel aliarum Indulgentiarum, *arg. cap.cum ex eo.de pœnit. & remiſſ.* nam tunc ſi lucratur Iubilæum, aut Indulgentiam plenariam, remittitur ei tota pœna iniuncta, & iniungenda; vt moderniores aſſeuerant.

Cõditio, & qualitas pœnitentiæ inſpiciendæ eſt.

11 Prudentis Confeſſarij officium eſt,non cauterizare conſcientias pœnitentium infirmas, vel extinguere lignum fumigans, eligendo opiniones rigidiores, & magis auſteras: quia ſatis eſt, vt dicemus *infrà in art. ſeq.* vt Confeſſarius opinionem probabilem Doctoris alicuius ſequatur, vt pœnitentem licitè abſoluere poſſit.

Cõfeſſarius non cauterizet conſcientias.

12 Ad eius prudentiam attinet ſummam cautelam adhibere ſigillo confeſſionis; ne ſcilicet, aliquo modo illud frangat, caueat ne quicquam mutire audeat,per quod vel pœnitens,vel tertia perſona ibi detecta peccans prodatur; vel aliquid per quod confeſſio illa fiat odioſa, vel minus amabilis,

Confeſſarij ſigillum cõfeſſionis cõſeruare debent.

Digitized by Google

S.Bonau. *Cõfessarius cognoscens aliquã, an possit eam absoluere.*

13 S.Bonauentura *in 4.dist.19.dub.3.litter.* mouet dubium; An si Sacerdos cognoscat parochianam suam, possit postea eam absoluere? Et respondet hoc modo. Non video quare non possit absoluere. Esto enim, quòd aliquis det malum consilium; vtpote, de homicidio faciendo, non video quare ille idem non possit pœnitenti dare bonum. Debet tamen illa petere licentiam alteri confitendi: & si Sacerdos nolit eam licentiare, debet Superiorem adire; vel si ille non habeat Superiorem, vel non vult ad eum ire, potest ab illo absolutionem recipere; quia re vera absoluit, si contritio adest.

Confessarij cum pœnitentibus quatuor officia facere debent.

Quæ omnia, vt meliùs præstare possint Confessarij, scire debent quòd quatuor officia cum pœnitentibus facere debent: scilicet officium patris, officium medici, officium magistri, & officium iudicis.

Cõfessarius veluti Pater.

14 Primum officiũ, quod exercere debet Confessarius erga pœnitentem, est officium patris; vnde neque indulgentior sit, neque seuerior, quàm par est: sed sic percutiat reum, vt amplectatur etiam eum tanquàm filium. Hinc tanquàm pater debet eum admonere Confessarius, & adhortari, eúmque disponere ad contritionem, detestationémve peccatorum suorum, eique prouidere de remediis aduersus relapsum in peccatis.

Ad peccata euitanda 7. remedia.

15 Et contra omnia peccata in genere: præsertim reseruata, septem remedia pœnitenti breuiter proponet.

1. Considerare Deum iudicem.

Primum est, vt quotiescunque de aliquo vitio, vel scelere perpetrando à dæmone impugnatur, Deum iudicem, omnia cernẽtem consideret: exemplo Dauidis, qui de se ipso dicebat: *Prouidebam Dominum in conspectu meo semper*, &c. glos. *in cap. & venit, de pœnit. dist.* 1. Nauarr. *prælud. 7. num.* 27. vbi ait, quòd

quòd licèt ſæpè poſſimus effugere hominis legiſlatoris pœnam errata noſtra ignorantis, nequaquam tamen euitare poſſumus pœnam Dei omnia cernẽtis, nec conſcientiæ noſtræ de nobis teſtificantis.

Secundum eſt, vt proximas peccandi occaſiones euitet. Egredi namque debet de finibus Tyri, & Sydonis, id eſt, delinquẽdi occaſiones declinare oportet qui animam ſuam ſaluam facere cupit. Graffius 1. *part. deciſ. aur. lit.* 1. *cap.* 28. *n.* 1. & ſapienter S. Vulſtanus in Anglia Epiſcopus cuidam ſæpiùs eadem peccata confitenti, reſpondit; Opportunitas, vt vides, latrones facit: ideò tibi conſulo, vt mundum deſeras, & monachus fias. Stapleton. *in Dom.* 11. *poſt Pentecoſt.* Huic remedio illud proximè accedit, vt otium fugiat, iuxta illud D. Hieron. relati *in c. nunquam, de pœnit. diſt.* 5. *Semper aliquid boni facito, vt diabolus inueniat te occupatum.* Et vt ſcitè Cato dicere ſolebat; *Homines nihil agendo, malè agere diſcunt.* Nihil ſic corporibus prodeſt, quàm motus, & agitatio: ſic nil magis à putredine peccati præſeruat, quàm otij declinatio. Et, vt auis, dum eſt in motu, vel in volatu haud capitur: ſed vbi ſiſtit, ſic niſi otioſos diabolus ferit.

1. Fugiat occaſiones peccandi.

Tertium remedium eſt cuſtodia ſenſuum: mors enim per feneſtras, ideſt per ſenſus exteriores in animum ingreditur: cùm, vt ait Philoſophus, *Nihil ſit in intellectu, quin priùs fuerit in ſenſu.* Et clarum eſt, quidquid oculi vident, quidquid aures capiunt, & cæteri ſenſus hauriunt, confeſtim cordi, tanquàm omniũ principi nuntiare, in quo quidem eſt omnis noſtra repoſita ſalus. *Prou.* 4. Ianſen. *ſuper Eccleſ. c.* 9.

3. Cuſtodiat ſẽſus.

Quartum, principiis obſtare, vt admonet D. Iacobus, cap. 4. *Reſiſtite diabolo, & fugiet à nobis*: vnde eſt illud Perſianum:

4. Principijs obſtat.

Principijs obſta, ſerò medicina paratur,
Cùm mala per longas inualuêre moras.

D.Baſilius *in conſtitut. Monaſt. cap.* 5. Caſſian. *lib.* 6. *inſtitut. cap.* 13. Ad hoc autem maximè proderit, omnibus horis impendentem mortem meditari. Item Dei iudicium, inferni pœnas, Paradiſi gloriam, & Crucifixi pœnas.

5. *Oratio.* Quintum remedium eſt, oratio: Fieri enim non poteſt, vt homines ex diuinæ legis præſcripto viuant, & peccata deuitent ſine orationis, ac deprecationis præſidio: quod vates Regius nos docuit, cùm *in Pſalm.* 50. à Deo poſtulabat; *Cor mundum crea in me Deus.* D.Anton. *part.* 1. *tit.* 6. *cap.* 13. §. 6. Carthuſianus *in opuſc. lib.* 1. *de remedijs tentat. cap.* 14. *Hoc eſt remedium*, dicit Iſidorus lib. 3. de ſummo bono, c. 7. *vt quoties homo quolibet tangitur vitio: toties ſe ad orationem ſubdat: quia frequens oratio vitiorum impugnationem extinguit.* Sic D.Chryſantus, cùm ab impudicis fœminis ad turpia ſollicitaretur, ad Dominum clamabat, dicens; *Exurge, Domine, adiuua me: quis enim contra hanc pugnam præualet: niſi tua dextera dimicauerit?* Inſurgente vento tentationum ad B. Virginem confugiendum. Sic D. Bernard. *homil.* 2. ſuper *Miſſus eſt.* Exemplo B. Thomæ Aquinatis, qui impetente eum dæmone, ſic orauit; *Ne ſinas, quæſo, Domine Ieſu, & tu ſanctiſſima Chriſti Mater, & Virgo Maria, vt tam immani me ſcelere conſtringam.* Multum etiam proderit Crucifixum intueri, & ſigno Crucis cor ſuum munire, quod eſt dæmonibus formidabile telum. Ioannes Trithem. *homil.* 8. *ad Nouitios ſcribens: Si turpis cogitatio animo tuo per dæmones immiſſa fuerit, impreſſo fronti ſigno Crucis, dicito: Salua me, Ieſu Chriſte mediator Dei, & hominum, & per tuam ſanctiſſimam paſſionem cunctam à me hoſtis antiqui repelle nequitiam.*

Digitized by Google

quitiam. Gretſerus *lib.3.de Cruce Dom.cap.13.*

Sextum eſt, frequentia deuota ſacramentorum Pœnitentiæ,& Euchariſtiæ, quibus anima ſanatur, illuminatur,& roboratur:vt tentationes,& diaboli inſidias agnoſcat,eis viriliter reſiſtat, & illas ſuperet. D.Chryſoſt.*homil.61.ad pop.* ait de Euchariſtia: *Tanquàm leones ignem ſpirantes ab illa menſa recedamus,facti diabolo terribiles.* *6. Frequentia ſacramentorum.*

Septimum remedium eſt, quotidianũ conſcientiæ propriæ examen. D.Bonauent. *de purit.conſcient. cap.1. Studiosè*, inquit, *operam dato, vt melior in dies exiſtas: idq; fiet,ſi quotidie qua egeris,dixeris q; excuſſeris,& examinaueris,cunctaq; acta vita contuleris.* *7. Quotidiana conſcientiæ examinatio.*

16 Vltimum, & potiſſimum remedium eſt, vt ipſe Confeſſarius tanquàm pater ſpiritualis pro ſuo filio ſpirituale aliquid agat,& eum iuuet,fundendo ſcilicet pro eo,preces, & lachrymas ad Deum, adiungendo etiam ieiunia,& flagella, ſicut Ioannem Euangeliſtam feciſſe pro quodam adoleſcente, qui poſt Baptiſmum in multa crimina lapſus fuerat: vt ex Clemente refert Euſebius *lib.3.hiſtor.Eccleſ.c.17.* Hæc,& alia opportuna remedia debet Confeſſarius tanquàm pater ſuo filio ſpirituali. *Cõfeſſarius pro pœnitẽte oret.*

17 Secundum officium eſt medici: nam quia peccator ſaucius eſt, ac multis plagarus:quin ſemiuiuus relictus, debet Confeſſarius ſic remedia accommodata adhibere,vt ſedulò vitentur ea,quibus morbus augetur potiùs, quàm curatur. Tanquàm medicus ergo debet primò diiudicare de iis,de quibus pœnitens confitetur, num ſint mortalia,an venialia: deinde ſi animus pœnitentis agitatus eſt ſcrupulis, debet ipſum tranquillare: poſtea debet curare plagas appropriatis medicamentis: & vltimò debet dare præſeruatiuam medicinam, ne am- *Cõfeſſarius veluti medicus.*

pliùs in eadem peccata incurrat. Id, quod habetur in *cap.omnis vtr.ſex.de pœnit.& remiſſ.*§.*Sacerdos.* vbi ſic dicitur: *Sacerdos autem ſit diſcretus, & cautus, vt more periti medici ſuperinfundat vinum, & oleum vulneribus ſauciati, diligenter inquirens, & peccatoris circumſtantias,& peccati: quibus prudenter intelligat, quale ei debeat præbere conſilium, & cuiuſmodi remedium adhibere, diuerſis experimentis vtendo ad ſanitatẽ ægrotorũ.* Et D.Aug.relatus *in c.cõſideret,de pœn.diſt.*5. ait:*Conſideret qualitatem criminis in loco,in tempore, in perſeuerantia:quaſi hoc fecerit intentione,& ipſius vitij multiplici exequutione:omnis iſta varietas cõfitenda eſt, & dicenda.*

Cõfeſſarius veluti magiſter.

18 Tertium officium eſt magiſtri: vt ſcilicet pœnitentem errantem ad viam Dei reducat,docendo,& inſtruendo eum de neceſſariis in fide, in obſeruantia mandatorum Dei,in modo confitendi,& ſacram Synaxim ſumendi:in fuga vitiorum, & occaſionum ipſorum, in obſeruantia Regulæ, in via ſpirituali,in frequentatione ſacramentorum, &c.

Cõfeſſarius veluti iudex.

19 Quartum officium eſt iudicis: vnde in peccatorem, tanquàm in reum, & vinculis alligatum debet proferre ſententiam, vt ſcilicet viter periculum ſoluendi ligandum,aut ligandi ſoluendum.

Bonitas requiritur etiam in Cõfeſſario.

20 Nec ſolùm prudentia,verùm & bonitas requiritur in Confeſſario: vnde ad rectè, & ſanctè miniſtrandum hoc ſacramentũ,& quodlibet aliud, neceſſaria eſt bonitas gratiæ, ſcilicet, vt dum miniſtrat ſacramentum, non habeat conſcientiam peccati mortalis, de quo non exiſtimet ſe eſſe confeſſum, aut contritum.

Cõfeſſarius antequàm accedat ad audiendas cõfeſſiones,

21 Vnde ſi accidat, quòd in ſua conſcientia reperiatur macula peccati mortalis, non debet priùs accedere ad miniſtrandum hoc ſacramentum: niſi priùs confiteatur, vel ſaltem conteratur.

Digitized by Google

tur. Nec laudo id, quod aliqui dicunt, ſcilicet ſufficere contritionẽ habere, antequàm det abſolutionem: quia facile poteſt ſe exponere periculo nõ habendi illam in tali tempore: & etiam quia in malo ſtatu exercet magnã partem huius ſacri miniſterij, niſi aliqua neceſſitate compulſus incipiat in eo ſtatu confeſſionem audire bona fide, & animo habendi contritionem quamprimùm poſſit, antequàm abſoluat, & in hoc poſtea moralem diligentiam adhibeat: nam tunc excuſaretur à mortali. Vide Nauarr. *in Man. cap. 27. num. 73.*

cõteratur, ſi peccato mortali eſt irretitus.

Nauarrus.

22 Scientia quoque debet pollere Confeſſarius, vt ſciat diſcernere inter lepram, & lepram. Quanta verò ſcientia ſufficiat, dicam cum Nauarr. *in Man. cap. 4. num. 2.* ſcilicet, quòd ſufficiens Confeſſarius ſcire debet peccata, quæ communiter perpetrant pœnitentes, & circumſtantias neceſſariò confitendas, & caſus habentes annexam excommunicationem, & reſtitutionem famæ, vel bonorum, & caſus reſeruatos: & audit clericum, oportet eum ſcire irregularitates, vel ſaltem de his dubitare ſciat: vt quando caſus occurrerit, peritiores conſulere poſſit. Et hæc ſufficientia ſatis eſt.

Sciẽtia debet pollere Confeſſarius.

Nauarrus.

23 Sciendum verò quòd D. Anton. tribuitur ſententia quædam talis; nempe, quòd de Confeſſariis diſtinguendum ſit quando eſt ſermo de eorum ſufficientia: nam vel ſit iuſſus à ſuo Prælato, vt audiat confeſſiones, vel ex ſe ad id muneris ſponte ſe obtulit: nam qui iuſſus eſt à Prælato, audiens confeſſionem, ſatis eſt ſi prædicto modo ſciat dubitare: at ſi ex ſe ad id muneris ſe obtulit, tenetur de omnibus à pœnitente ſibi propoſitis iudicare. Sed meritò refellitur modernis talis doctrina: nam ſiue in vno, ſiue altero modo quis audiat

D. Anton.

Confeſſarij inſufficientes an excuſentur, quãdo ſunt à Superiore expoſiti.

Digitized by Google

confessiones : sufficit , vt sciat saltem dubitare : sic Nauarr. *vbi suprà*,& eò magis hæc sententia Nauar. habet locum in Religiosis , qui semper iubentur à suis Superioribus,vt tale munusexerceant : & propterea non indiget tanta scientia ille , qui audit confessiones Regularium, & personarum Deo seruientium, qui vt plurimum veniales culpas confitentur : neque qui audiunt confessiones , vbi sunt multi literati,quos consulere possunt.

24 Benè verum est,quòd non excusantur à mortali Confessarij expositi , neque qui eos exponunt, quando id sciunt : si tales Confessarij nesciant casus,à quibus possunt,vel nor possunt absoluere,vel si nesciant differentiam excommunicationis maioris,& minoris, vel peccata nortalia communia,vel voluntatem deliberatam admortale , esse mortale,vel si quamcumque superbiam,& inuidiam iudicent esse mortalem culpam: uia secundùm Nauar. *vbi suprà,num.*4. Confessarij qui hæc ignorant,neque communiter nota à Confessariis nouerunt.

Excusãtur tamen in multis casibus imperiti.

25 Excusantur benè à mortali imperiti Confessarij in multis casibus. Primò,quando audiunt peritos pœnitentes , eos de sua ignorantia admonentes , scilicet , vt Confessarius manifestet pœnitenti perito suam ignorantiam ad hoc , vt pœnitens explicet , quando peccatum est mortale , & quando non. Secundò , quando audiunt regulariter pœnitentes , tantùm peccata venialia habentes. Tertiò, cùm audiunt eos , qui in articulo mortis sunt constituti:neque suppetit alius,qui tunc possit morituru audire. Quartò , cùm audit Christianos inter Saracenos captiuos , vbi non est copia peritioris Confessarij.

26 Vt autem Regulares, qui confessiones audiunt,

diunt, ab omni ſcrupulo liberentur circa cenſuras, ponam in hoc loco conceſſionem quandam Eugenij I V. relatam *in Compend. priuileg. tit. abſol. ordinaria quoad fratres*, §. 28. quæ talis eſt: Cùm ſæpè boni Religioſi, ex charitate, vel Prælatorum obedientia cogantur ad confeſſiones audiendas: & ſint multiplices, & inexplicabiles ſententiæ excommunicationis in corpore iuris; quare nonnullæ etiam à peritiſſimis ignorantur: ex quo dicti Religioſi, propter conſcientiæ timorem: quoniam dubitant ſe incurriſſe aliquam cenſuram abſoluendo inaduertenter aliquos aliqua excommunicatione innodatos, cuius excommunicationis abſolutio Superiori reſeruatur, ne dicti Religioſi cogantur contra charitatem, vel Prælatorum obedientiam facere, vel præfatas metuere ſcrupuloſitates: conceditur, quòd dicti Religioſi, ſi præfata, vel ſimili cauſa inaduertenter incurrerint irregularitatem, vel excommunicationem, poſſint per eorum idoneos Confeſſores auctoritate Apoſtolica abſolui, & diſpenſari cùm oportuerit. Vide *Compend. priuileg.* *Conſolatio pro Confeſſarijs.*

ARTICVLVS II.

An Confeſſarius debeat ſequi opinionem ſuam, an pœnitentis?

SVMMARIVM.

1 *Confeſſarius quando tenetur ſequi ſuam opinionem, & quando opinionem pœnitentis.*
2 *In plurimis Confeſſarius ſequi debet opinionem pœnitentis probabilem.*
3 *Confeſſarius ſuámne, an Superioris opinionem ſequi debeat.*

1 Re

1 REspond.quòd de hac materia videri possunt, quæ fusè habet Sayrus *in sua clani regia lib.* 1. *c.*7.8.9.Azor.*in* 1.*tom.lib.*2.16.Corduba *in suo Quæstionario lib.*2.*quæst.*3.*dicto* 4.Valent.*in* 3.*to.disp.*5.*q.*7. *punct.* 4. Sed pro quanto facit ad institutum nostrum distinguendum censeo de pœnitente , & Confessario:nam vel pœnitens est ignarus,& Confessarius doctus ; vel è contra,pœnitens est doctus, & Cõfessarius indoctus,vel tertiò æquè sunt docti.

Sayrus. Azorius. Corduba. Valentia.

Cõfessarius quando tenetur sequi suã opinionẽ, ac quãdo opinionẽ pœnitentis.

Si primo modo, nempe quòd Confessarius est doctus , & pœnitens ignarus, tunc irregulariter tenetur pœnitens sequi opinionem Confessarij;quòd si noluerit, dimittendus est sine absolutione , nisi pœnitens ignarus consuluerit anteà peritiores : & tunc Confessarius poterit sequi opinionem illorum peritorum , quos pœnitens consuluit. Si verò pœnitens est doctus,& Confessarius indoctus:tunc Confessarius potest sequi opinionem pœnitentis.Si verò æquè sunt docti , Confessarius potest & debet absoluere pœnitẽtem secundùm suam opinionem.

Pœnitens ignarus debet sequi opinionem Confessarij.

Cõfessarius ignarus debet sequi opinionem pœnitentis docti.

2 Itaque resolutoriè dicimus , Confessarium quemcumque absoluere posse pœnitentem sequentem opinionem probabilem , relicta sua opinione probabiliori. Ratio est : quia Confessarius denegare non potest absolutionem, nisi malè disposito:at pœnitens , eo ipso, quòd sequitur opinionem probabilem,non est malè dispositus:ergo Confessarius absolutionem illi denegans, iure suo illum spoliat. Id,quod tàm de ordinario,quàm de extraordinario Confessario procedit , cum hac tamen differentia: quia ordinarius Confessarius,cùm ratione sui officij subditis suis sacramenta ministrare teneatur,nisi in eis aliquod impedimentum inueniat , & in hoc euentu nullum sit impedimentum ex parte pœnitentis:

In plurimis Cõfessarius debet sequi opinionem probabilem pœnitentis.

Google

tentis: vt diximus, non ſolùm tenetur ipſius confeſſionem audire; ſed etiam poſt auditam confeſſionem, ipſum abſoluere. Confeſſarius autem extraordinarius, ſeu ex commiſſione, quamuis non teneatur confeſſionem illius audire, & non audiendo, recuſantem ſequi ſuam opinionem, nullam illi iniuriam facit: ſi tamen acceptauit conditionem audiendi confeſſionem, ad abſoluendum pœnitentem benè diſpoſitum obligatur, & negando ei abſolutionem, peccaret; non tamen exiſtimarem, eum ſemper peccare mortaliter non abſoluendo, ſiquidem nonnunquàm excuſatur Confeſſarius tàm proprius, quàm alienus; ſi propter opinionem propriam pœnitentes abſoluere noluerit, dummodò bona fide, & ex cauſa iuſta id fiat.

Cõfeſſarius ſuámne, an Superioris opinionem ſequi debeat.

3 An verò Confeſſarius ſequi debeat opinionem ſuam probabilem, & ſolido fundamento, vel graui Doctorum innixam: an verò ſequi debeat opinionem Superioris aliter ſentientis? Hanc difficultatem ponimus, quia aliquando poteſt occurrere caſus, quòd Superiores in danda ſua auctoritate pro abſolutione reſeruatorum difficiles ſe exhibeant, & nihilominùs Confeſſarius iudicat expedire ſibi dandam eſſe facultatem, quid tenendum? Reſpondeo, quòd tunc ſtandum eſt opinioni Confeſſarij: non ſolùm, quia ſic probabiliter iudicat, vel aliquem Doctorem pro ſe habet: verùm etiam quia ſic determinat Clem. VIII. *in ſuo Decreto in n.* 5. his verbis; *Et quibus etiam reſeruatorum abſolutio committatur; quando caſu occurrerit, in quo eam ſibi debere committi, ipſe in primis Confeſſarius iudicauerit.* Ergo ſi Confeſſarius iudicat Superiorem teneri ad dãdam ſibi facultatem abſoluendi ab aliquo caſu reſeruato, Prælatus tenetur tunc ei dare facultatem.

ARTI

ARTICVLVS III.

An Confeſſarij deputati poſſint abſoluere ad libitum à caſibus reſeruatis omnes ſuos pœnitentes?

SVMMARIVM.

1 *Confeſſarij Regulares ab omnibus poſſunt abſoluere, præter caſus Bullæ in Cœna Domini.*
2 *Limitatur prædicta facultas in ſex caſibus.*
3 *Plurimùm prodeſt cum hac auctoritate abſolui.*
4 *Dæmnati ad triremes poſſunt abſolui.*
5 *Familiares, & famuli Regularium poſſunt ab ipſis abſolui.*
6 *Extra Italiam poſſunt Regulares etiam à reſeruatis Epiſcopo abſoluere.*
7 *Semel approbati Confeſſarij poſſunt aliquando & extra territorium abſoluere.*
8 *Semel approbatus diſcedens, & poſteà rediens, non debet iterum examinari.*
9 *Mortuo Epiſcopo approbante, Confeſſarij poſſunt proſequi.*
10 *Limitatio.*
11 *Licentia data non poteſt abſque cauſa reuocari.*
12 *Confeſſarij in vna Diœceſi admiſſi, an poſſint etiam in alia confeſſiones audire.*
13 *Confeſſarij in vrbe approbati, non debent extra vrbem examinari.*
14 *Confeſſarij excommunicatos abſoluentes, non tenentur ſeruare formam.*
15 *Pœnitens à Confeſſario Regulari abſolutus, non tenetur pro illa vice ſuo Rectori confiteri.*

16 *Facultas*

Digitized by Google

16 *Facultas abſoluendi à reſeruatis non reſidet de iure apud Confeſſarios.*
17 *Priuilegia,& indulta pro reſeruatis.*
18 *Pœnitentiarij minores Apoſtolicæ ſedis,à quibus abſoluere poſſint.*
19 *Modus varius deputandi Confeſſarios.*

HÆc difficultas mouetur, tùm propter Cõfeſſarios, qui ad ſæcularium confeſſiones audiendas deputati ſunt; tum etiam propter eos, qui Regularium ſolummodò confeſſiones audiunt.

Confeſſarij Regulares ab omnibus poſſunt abſoluere, præter caſus Bullæ in Cœnæ Domini.

1 Quantùm ad Confeſſarios, qui ſæcularium confeſſiones audiunt, ſciendum, quòd omnes Confeſſarij noſtræ Religionis approbati iuxta formam Conc. Trid. habent facultatem abſoluendi quoſcumque Chriſtianos fideles vndecũque venientes, à quibuſlibet peccatis, etiam Apoſtolicæ ſedi reſeruatis, & à quibuſcumque cenſuris, ſententiis; & pœnis Eccleſiaſticis ex illis reſultantibus; præterquàm ab illis, quæ continentur in Bulla Cœnæ Domini, *Paulus III. Societati Ieſu*, vt habetur in eorum Compendio, *tit. abſolutio.* §. 1. & in eorum Priuilegio conceſſo à D. Paulo III. *ſub die 3. Iunij 1545. Pontificatus ſui anno vndecimo*, quòd incipit; *Cùm inter cunctas ſollicitudines noſtras*, &c. Et in terris remotiſſimis infidelium, hæreticorum, & ſchiſmaticorum, à quibus non poteſt adiri ſedes Apoſtolica, Chriſtianos ibidem commorantes poſſunt abſoluere etiam à peccatis, cenſuris, & pœnis reſeruatis in Bulla Cœnæ Domini, cum licentia Præpoſiti Generalis: idem Paulus III. Societati Ieſu, vt patet in Priuilegio, quod incipit: *licèt debitum Paſtoralis officij*, &c. ſub die 15. Kalend. Nouembris 1549. anno 15. ſui Pontificatus, & etiam à caſibus

Digitized by Google

sibus hæresis, in foro tamen conscientiæ Iulius III. Societati Iesu in Priuilegio, quod incipit; *sacræ Religionis*, &c. concessum die 22. Octobris 1552. Pontificatus sui anno 3. Et per Priuilegium concessum Congregationi Oratorij S. Mariæ de Vallicella de Vrbe, à Sixto V. possumus absoluere non solùm à supradictis casibus, & censuris reseruatis: sed etiam in posterum reseruandis sedi Apostolicæ, præterquàm ab his, quæ continentur in Bulla Cœnæ Domini. Quod quidem Priuilegium Sixti V. refert de verbo ad verbum Stephanus Quaranta *in sua summa Bullarij, sub tit. Confessor. §. decet Romanum Pontificem, &c. sub data nonarum Septembris* 1596. *Pontificatus sui anno* 2. & Priuilegium Pauli III. præfatum Societati Iesu concessum habetur in collectione Priuilegiorum Io. Baptistæ confecti, *priuilegio tertio sub Paulo III.*

Supradicta facultas limitatur in sex casibus.

2 Supradicta facultas absoluendi est etiam limitata in sex aliis casibus, sed per totam Italiam, extra vrbem, nisi in articulo mortis, nempe primò, violationis immunitatis Ecclesiasticæ in terminis constitutionis Gregorij XIV. quæ incipit; *Cùm aliàs nonnulli.* Secundò, violationis clausuræ Monialium ad malum finem. Tertiò, prouocantium, & pugnantium in duello, iuxta Decretum sacri Conc. Tridentin. & Constitutionem Gregorij XIII. incipientem; *Ad tollendum*, &c. Quartò, iniicientium violentas manus in clericos, iuxta Canonem, *si quis suadente diabolo* 17. *quæst.* 4. ac iuris dispositionem. Quintò, simoniæ realis scienter contractæ, atque etiam confidentiæ beneficialis. Sextò, & vltimò, in omnibus casibus, quos Ordinarij locorum sibi reseruarunt, & in posterum reseruabunt. *Ita habetur in Decreto Clementis VIII. facto per Congregationem Illustriss.*

Digitized by Google

Illustriss. DD. Cardinalium super negotijs Episcoporum, & Regularium publicato die 9. mensis Ianuarij 1601. & declarato die 26. Nouembris 1602.

3 Et quamuis per Concilium Trident. omnis Sacerdos possit absoluere à quibuscumque peccatis reseruatis,& censuris in articulo mortis: tamen multùm confert absolui virtute præfatorum priuilegiorum, quia post absolutionem, si non moreretur,non teneretur se præsentare Superiori,quemadmodum si esset absolutus absque potestate huius priuilegij. *Plurimùm prodest eũ hac auctoritate absolui.*

4 Qui mittuntur ad triremes possunt absolui per nostros Confessarios à quibuscumque casibus: sicut in articulo mortis. Pius IV. viuæ vocis oraculo Societati Iesu, vt habetur in eorum Compendio verbo, *Absolutio.*§.3. hæc facultas ab omnibus Superioribus concedi potest. Et qui reperiuntur in triremibus condemnati,possunt eadem facultate absolui,cùm eadem sit ratio. *Dãnati ad triremes possunt absolui.*

5 Confessarij nostræ Religionis possunt absoluere familiares, seu famulos laïcos intra septa Monasterij commorantes, à casibus locorum Ordinariis reseruatis,& pro tempore reseruandis; non obstante Decreto à Clement. VIII. publicato *die 9. mensis Ianuarij*,de casuum reseruatione, *anno* 1601. Concessit hoc Priuilegium idem Clemens VIII. Carthusiensibus *die 26. mensis Martij* 1602. vt refertur in Compendio Priuilegiorum Congregationis S.Mariæ Iulienſis *in tit. Casuum reseruatio.*§.1. *Familiares, & famuli possũt à regularibus absolui.*

6 Extra Italiam possunt nostri Confessarij absoluere à casibus locorum ordinariis reseruatis, & pro tempore reseruandis.Gregorius XIII. Clericorum Regularium Congregationi per viuæ vocis oraculum factum R.P.D.Innoc Parascandalo tunc *Extra Italiam Confess. Regul. possunt etiã ab Episcopo reseruatis absoluere.*

Digitized by Google

Præpoſito S. Sylueſtri montis Quirinalis. Quod Priuilegium erat in vſu apud eos etiam per totam Italiam, ante prohibitionem factam per Decretum Clementis VIII.

Semel approbati Cõfeſſarij poſſunt aliquãdo etiã extra territoriũ abſoluere.

7 Confeſſarij noſtræ Religionis ſemel approbati iuxta formam Concilij Trident. quando non poſſunt commodè ſe præſentare Epiſcopis, quia ſunt in itinere, vel alibi, poſſunt Chriſti fidelium confeſſiones audire in illis locis, aut oppidis, vbi Ordinarij non exiſtunt: & prædicatores verbi Dei prædicare, non repugnantibus tamen Curatis Parochialium Eccleſiarum, Eugenius IV. Confeſſoribus Ordinis Minorum; *vt habetur in eorum Compendio, tit. Abſolutio, quoad ſæculares primò.* §. 3. & Gregorius XIII. Societati Ieſu, *vt in eorum Compendio, tit. Confeſſarius.* §. 2. Quod Priuilegium incipit; *Decet Romanum Pontificem. num.* 193. *ſub die* 3. *menſis Maij* 1575. *Pontificatus ſui anno* 3. cum clauſula derogatoria Concilij Trident. videlicet; *Non obſtantibus Apoſtolicis, necnon in Generalibus Concilijs Prouincialibus, & Synodalibus editis, generalibus, vel ſpecialibus conſtitutionibus, &c. & alijs clauſulis annullatiuis, renocatiuis, exceptiuis,* &c. Cautè tamen vtendum eſt hoc Priuilegio, ne Ordinarij conquerantur.

Semel approbatus diſcedens, & poſteà rediens, non debet iterùm examinari.

8 Confeſſarij noſtræ Religionis ſemel approbati ab aliquo Ordinario pro confeſſionibus audiendis, poſt vnam præſentationem, & approbationem; licèt aliò ſe transferant, vt ibi ad tempus habitent, ſi poſteà reuertantur ad eandem Diœceſim, non eſt neceſſarium iterum ſe præſentare. Eugenius IV. Ordini Minorum: *vt in eorum Compendio tit. Abſolutio quoad ſæculares primò.* §. 4. & Clem. VII. *ibid.* §. 16.

9 Confeſſarij noſtræ Religionis approbati in aliqua

aliquâ Diœceſi ad confeſſiones audiendas, mortuo Epiſcopo poſſunt vti eadem licentia, ſede vacante, donec prouiſum fuerit de Paſtore, Clemens IV. Ordini Prædicatorum: *vt habetur in collectione Priuilegiorum mendicantium Io. Baptiſtæ confecti ſub Clemente IV. Priuilegio 7.* Et ſemel præuio examine approbati iterùm ab eodem Epiſcopo non ſunt examinandi, ex Decreto ſacræ Congregationis; *vt habetur in collectione Priuilegiorum Io. Baptiſtæ confecti in fine Priuilegiorum ſub Sixto V.*

Mortuo Epiſcopo approbante, Confeſſarij poſſunt proſequi.

10 Requiritur tamen, vt in illa prima præſentatione, ſit indiſtinctè, & vndequaque admiſſus, & approbatus ſine aliqua limitatione temporis, certorúmque locorum, aût generis perſonarum, vt ſolet fieri illis, qui non adeò idonei reperti fuerint: ſi verò eſſet admiſſus ad beneplacitum abſque aliqua limitatione; tunc intelligitur ſimpliciter, & vndequaque admiſſus, & approbatus. Quia beneplacitum durat vſque ad mortem concedentis, niſi reuocetur; *cap. ſi gratioſè. de reſcriptis, in 6.* & Religioſus ſemel, ſimpliciter, & præuio examine ab Ordinario approbatus, non poteſt cogi ab eodem Ordinario vt iterùm examinetur, ex ſupradictis in præcedenti §.

Limitatio.

11 Nec poteſt dicta licentia reuocari ab Ordinario abſque noua, & legitimâ cauſa, quia facultas audiendi confeſſiones conceditur Regularibus à ſummo Pontifice, *per Clem. dudum, de ſepulturis. §. ſtatuimus:* & Ordinarij non habent, niſi nudum miniſterium videndi, an ſint idonei; vnde, quando idonei ſunt reperti, non poteſt ab Ordinariis eis denegari dicta licentia, & ſemel conceſſa, vt dixi, non poteſt ad beneplacitum reuocari.

Licētia data, non poteſt abſque cauſa reuocari.

Aduertendum eſt etiam, quòd intelligendum eſt

Digitized by Google

hoc priuilegium, dummodò sit idem Episcopus qui eum approbauit.

Confessarij in una Diœcesi admissi, an possint etiã in alia cõfessiones audire.

12. Dubitatur hîc; An Confessarij nostræ Religionis in aliqua Diœcesi admissi ad confessiones audiendas, à locorum Ordinariis, possint extra Diœcesim subditos illorum audire.

Resp. Distinguunt aliqui de Confessoribus, & de ordinariis quidem partem affirmatiuam tuentur, de delegatis verò id negant. Sic videtur clarè tenere Hostiens. *in summa, tit. de pœnit. & remiss. §. cui confitendum. nu. 14. vers. & nunquid extra territorium.* Angelica *Confess. 3. n. 16.* Sylvest. *Confessor. 1. q. 14. §. 12.* Nau. *in summa, c. 27. n. 166.*

Cæterùm multò verius est, iurisdictionem delegatam voluntariam posse extra territorium exerceri: sic concessit Sixtus IV. ordini Minorum, vt habetur in eorum Compendio, *tit. Absolutio, quò ad sæculares. §. 11.* Et in propriis terminis eam sententiam docent alij, asserentes non solùm Ordinarios, sed & Confessores delegatos posse audire confessiones subditorum Diœcesis, in qua expositi sunt extra illam Diœcesim. Sic Antoninus, *3. par. tit. 17. cap. 10. in fine.* Sylvest. *vbi suprà*, dum dicunt; Religiosos, non virtute Clem. *dudum*, facultatem restringentis, sed ex delegatione Episcopi excipientis confessiones posse extra Diœcesim audire. Eiusdem sententiæ sunt Victoria, *summa de Confess. num. 151.* Sotus *in 4. d. 18. q. 4. art. 3. vers. aliud verò.* Henriquez *lib. 6. de pœnit. cap. 7. n. 1.* Ledesma *2. p. 4. quæst. 7. art. 5. dub. 5.* Angles floribus, *1. p. quæst. 3. de Confess. art. 8. dub. 4. concluf. 2.* Philiarcus, *de offic. Sacerd. to. 1. p. 2. lib. 2. p. 24. §. nullus alius.* Bartholomæus à Ledesma, *de pœnit. dub. 23. casu 4.* asserentes, optimè Religiosos expositos virtute Clem. *dudum*, posse

audire

Digitized by Google

audire cõfeſſiones extra Diœceſim, cùm tamen delegati ſint. Nec obſtat ibi dici, poſſe audire intra Diœceſim: quia ſenſus eſt, vt nõ poſſint extra Diœceſim audire illos, qui non ſunt illius Diœceſis, in qua ſunt præſentati, ne putarent ſe vbi ſemel præſentati ſunt, eſſe totius orbis Confeſſores.

Et ratio eſt: quia iuriſdictio voluntaria delegata poteſt etiam extra territorium exerceri, vt latè probat Sanchez, *de matrim. part. 1. lib. 3. diſp. 34. nu. 2.* Cùm nulla irrogetur iniuria Iudici alieni territorij, & abſque ſtrepitu, & figura iudicij exerceatur: quæ ratio æquè militat in Iudice ordinario, ac delegato: cautè tamen vtendum eſt hac facultate, ne ordinarij conquerantur.

Confeſſarij in vrbe approbati, nõ debent extra vrbem examinari.

13 Confeſſarij Congregationis Oratorij præuio examine approbati ad confeſſiones audiendas in vrbe à Vicario dictæ vrbis Romæ, non debent examinari extra vrbem à locorum Ordinariis, ſi confeſſiones fidelium voluerint audire, ſed ſufficit præſentare eorum licentias Romæ habitas, & licentiam petere ab ipſis Ordinariis. Sixtus V. Congregationi Oratorij S. Mariæ in Vallicella de vrbe, *anno Domini 1586. Nonis Septembris, Pontificatus ſui anno 2.* vt refert Stephanus Quaranta in ſumma Bullarij, *tit. Confeſſor*, vbi refert priuilegium de verbo ad verbum, & ſimul declarationem Illuſtriſſimorum DD. Cardinalium ſuper Concil. Trid. pro illius obſeruantia. Hac facultate poſſunt vti, qui communicant eorum priuilegiis.

Confeſſarij excõmunicatos abſoluentes, non tenentur ſeruare formã obſeruatã in publicis abſolutionibus.

14 Confeſſarij noſtræ Religionis abſoluendo excommunicatos in foro conſcientiæ, non tenentur ſeruare formam, quæ obſeruatur in publicis abſolutionibus: ſcilicet flagellationem cum Pſalmo *Miſerere mei Deus*, &c. Leo X. Ordini Minorum:

Digitized by Google

rum: *vt in eorum Compendio tit. Absolutio quoad sæculares*, 1. §. 13.

Pœnitēs à Confes. reg. absolutus, nō tenetur pro illa vice suo Rectori confiteri.

15 Quicunque ex vtriusque sexus Christi fidelibus tempore à iure statuto Confessariis nostræ Religionis eorum peccata confessi fuerint, eadem Parochialis Ecclesiæ Rectori iterùm confiteri minimè tenentur. Et aliter sentientes, tanquàm de hæresi suspecti damnantur. Et Inquisitoribus hæreticæ prauitatis contra pertinaciter id asserentes procedendi tribuitur facultas. Sixtus IV. Religioni Prædicatorum: *vt habetur in Bulla maris magni, quæ est in collectione priuilegiorum Ioan. Baptistæ confecti, priuilegio primo, sub Sixto IV. & in summario dictæ Bullæ* §. 50. Et hæc pro sæcularibus.

Facultas absoluēdi à reseruatis non residet de iure apud Confessarios.

16 Quantum verò ad Confessarios, qui Regularium tantùm confessiones audiunt, sciendum, quòd circa hoc non defuerunt, qui dicerent facultatem absoluendi à reseruatis modò residere penes ipsos Confessarios deputatos, adeò, vt ad Prouincialem recurrere ampliùs non sit necesse. Quod conantur asserere ex verbis Decreti Clem. VIII. vbi *in num.* 5. ait; *Superiores in singulis domibus deputent duos, tres, aut plures Confessarios pro subditorum numero maiori, vel minori, iq; sint docti, prudentes, ac charitate præditi, qui à non reseruatis eos absoluant, & quibus etiam committatur absolutio reseruatorum, quando casus occurrerit, in quo eam debere committi ipse in primis Confessarius iudicauerit.* Ergo, inquiunt opinantes, cùm talibus Confessariis committatur facultas, ad ministros non est ampliùs recurrendum.

Sed profectò hallucinantur: nam Decretum non dicit, vt simpliciter facultas talis ipsis deputatis committatur: sed quando casus occurrerit, in quo ipse Confessarius in primis iudicauerit, non esse

expe

Digitized by Google

expediens: vt pœnitens ad Superiorem personaliter recurrat, tunc committatur: ergo si tunc debet committi facultas, & vtique à Prouinciali, patet quòd ex verbis Decreti non potest rectè elici, vt Confessarij deputati talem facultatem simpliciter habeant. Confirmatur, quia in principio Decreti Papa disertis verbis manifestat, ad Superiores maiores esse recurrendum pro reseruatis: vnde dicit *in num. 3. Non liceat Superioribus Regularium, confessiones subditorum audire, nisi quando peccatum aliquod reseruatum admiserint.* Patet ergo, quòd verba textus eis non suffragantur, imò apertè contra eos concludunt.

Audiant isti Nauarrum *in c. placuit, n. 6. Si qua ergo*, inquit, *habuerit peccata Superioris arbitrio reseruata, non poterit ab eis absolui: sed oportet eum ad illum, cui sunt reseruata, Superiorem confugere.*

Audiant etiam verba Concil. Trident. *sess. 14. cap. 7. in fin Extra quem articulum* (mortis scilicet) *Sacerdotes, cùm nihil possint in casibus reseruatis, id vnum pœnitentibus persuadere nitantur: vt ad Superiores, & legitimos iudices pro beneficio absolutionis accedant.* Ponderent obsecro Confessarij hæc verba, & auctoritatem à reseruatis absoluendi, quam neque ex Decreto, neque ex Tridentino habent, sibi nõ vsurpẽt.

Ponderent etiam ea, quæ in eodem capite statim in principio dicuntur, scilicet: *Persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse Synodus hæc confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet iurisdictionem.*

Et vltimò concluditur intentum ex determinatione facta à S. D. N. Paulo Papa V. & de qua suprà fecimus mentionem in fine *art. 17. prin[illegible]tionis*, ponderentur quæ ibi à sua sanctitate d[illegible]tur:

& ſic opinantes taliter opinari deſiſtant.

Priuilegia, & indulta pro reſeruatis.

17 Placet nihilominùs hîc ea priuilegia, & indulta referre, quæ circa talem materiam ſummi Pontifices noſtris Fratribus conceſſerunt. Refert Rodriquez *in 1 tom.qq.regul.q.62.art.6.ex Compend. priuileg.* quòd omnes Fratres, & eorum priuilegiis gaudentes poſſunt abſolui ſemel in vita,& in mortis articulo, & quater in anno, diebus quibus maluerint, ab omnibus prorſus peccatis, & cenſuris. Et Confeſſor,ac ſi eſſet actu Pontifex,impertiri indulgentiam plenariam per Sixtum IV. Hæc indulgentia licèt ſemper ſortiatur effectum in credito articulo mortis data, tamen ſemper reſeruatur pro vltimo articulo ex Eugen. IV. neque ad hoc obeſt defectus linguæ, aut morbus, læthargia dictus:ſic declarante Nicolao V.& valet talis abſolutio,etiam à Sacerdote ſæculari impenſa.

Eugenius IV. conceſſit Generali, & Prouincialibus, ac Prioribus Ordinis Carmelitarum:vt in confeſſionibus audiendis, & abſolutionibus impendendis,& pœnitentiis iniungendis, aliiſque ſalutem animarum dumtaxat concernentibus exequendis,omnium,& ſingulorum dicti Ordinis Fratrum,eandem, & talem poteſtatem, & facultatem habeant;qualem in præmiſſis minores Pœnitentiarij Sedis Apoſtolicæ,ſeu Curiæ Romanæ,ex officio habent,& exercent. Vide *Comp.priuil.tit. Abſolutio ordinaria quoad Fratres,§.37.D.Ant.3.p.tit.14.*ſic dicit.

Pœnitẽtiarij minores à quibus abſoluere poſſunt.

18 *Nota, quòd Pœnitentiarij minores in Curia poſſunt abſoluere vndecunque venientes ab omnibus caſibus peccatorum, & ſententijs Epiſcopis reſeruatis. Habent enim auctoritatem Epiſcopalem in foro Pœnitentiæ [redacted]aiorem, quoad quoſdam caſus excommunicationum [redacted] diſpenſationum.*

19 Et

Digitized by Google

19 Et quia de Confeſſariis deputatis facta eſt mentio hîc,& alibi multoties,quæritur ad quemnã ſpecter talis deputatio Confeſſariorum ? Pro quo ſciendum, quòd talis deputatio multipliciter fit iuxta diuerſos modos, & ritus Religionum : nam apud aliquos deputantur non ſolùm Confeſſarij pro communibus peccatis : verùm & aliqui particulares, quibus abſolutè datur facultas, vt à reſeruatis abſoluant quoſcunque ad ipſos accedentes: qui ſummoperè cauere debent,vt cum magna cautela id faciant : ne pœnitentes ad ipſos recurrentes aliqua infamia de graui peccato, & reſeruato notentur : ſi enim pro reſeruatis ſolùm ad tales fit recurſus,ſtatim circumſtantes ſuſpicantur ipſum pœnitentem, graui peccato innodatum, & tali miniſtro indigere.

Modus varius deputandi Confeſſarios.

Aliqui verò etiam id faciunt, ſcilicet, quòd deputati abſoluunt à non reſeruatis,& pro reſeruatis recurrunt ad Superiorem : quod vtique facere poſſunt,quando Prælatus qui dedit eis poteſtatem,domi eſt.Pro quo facit id, quod diximus *in art.7. primæ ſectionis*,nempe,quòd ſi reſeruare caſus ante Decretum pertinebat ad Abbates, vel Priores,ſeu Rectores domus;quòd apud ipſos modò reſidet facultas abſoluendi.Ergo ſi Superior domus habet hanc facultatem, ad illum debet recurrere Confeſſarius deputatus,antequàm abſoluat, niſi aliter conſtitutum ſit in ſua Religione. Apud nos Capuccinos, etiam eſt varia deputatio Confeſſariorum,iuxta diuerſitatem Prouinciarum:nam in aliqua Prouincia deputantur à Capitulo:in alia,ipſe Prouincialis ſolus id facit:alibi verò, ipſi Guardiano loci datur facultas,vt poſſit deputare : vnde ſeruandus eſt mos, & ritus cuiuſcunque Religionis, aut Prouinciæ.

An verò incidant in aliquam pœnam Confeſſarij, qui ſine facultate abſoluunt à reſeruatis, dictum eſt ſuprà *in art.20.primæ ſectionis*, vbi determinauimus,quòd abſolutio talis eſt nulla,quòd Confeſſarius peccat mortaliter,& quòd multoties incidit in excommunicationem. Vide ibi.

ARTICVLVS IV.

An Confeſſarius habens poteſtatem abſoluendi à reſeruatis,poſſit abſoluere in foro conſcientiæ pœnitentem, qui commiſit delictum publicum, antequam à iudice ſit expeditus?

SVMMARIVM.

1 *Confeſſarius non poteſt abſoluere pœnitentem à reſeruatis,quando delictum eſt publicum.*
2 *Religioſi ſe percutientes quid facere debeant.*
3 *Carcerarius poteſt cum carcerato excommunicato conuerſari ex neceſſitate.*

Cõfeſſarius non poteſt abſoluere pœnitẽtem à reſeruato, quando delictũ eſt publicum.

1 REſpond. quòd talis Confeſſarius poteſt pœnitentem abſoluere à reſeruatis, quando illa ſunt ſecreta: ſed quando delictum eſt publicum,& notorium, nullo modo poteſt, antequàm à Superiore abſoluatur.

Ratio eſt,quia cùm peccatum ſit publicum,iam amiſit famam:quinimò ſcandalizarentur adſtantes, ſi antequàm à Prouinciali iuridicè abſolueretur, viderent illum,vel fungi ſacerdotio,vel aliter communicare. Facit pro hoc doctrina Philippi Franchi *in cap.ſolet.de ſentent excommun.*dicentis,quòd *cap.ex parte,*

Digitized by Google

parte, de verb. signif. vbi dicitur, quòd pro manifesta iniuria nullus est absoluendus, nisi satisfactione læsæ partis præmissa, debet intelligi quando quantitas satisfactionis est liquida: quòd si liquidanda est, tunc reus poterit absolui, datis fideiussoribus, vel pignoribus.

Secundò, debet intelligi, quando satisfactio est possibilis: nam quando non est talis, tunc absolutio potest dari. *Sic Franchus.* Prætereà in d. cap. *ex parte,* dicitur, quòd nullus est absoluendus ab excommunicatione pro iniuria manifesta, nisi reali satisfactione præmissa. Per quem textum dixerunt Innoc. & Ioan. Andr. *in cap. solet, de sent. excomm.* quòd si petenti absolutionem opponatur de manifesta offensa, non absoluatur.

Franchus.

Innocent. Ioan. And.

2 Vltimò dico, quòd quando duo Religiosi publicè se percutiunt, fiscus tunc super eo ius acquisiuit: vnde necesse est, vt priùs recurrant, & satisfaciant fisco, antequàm sacramentaliter absoluantur. Benè verum est, quod non est necesse, vt personaliter eant: nam sufficit, vt per Epistolam id Superiori insinuent, qui poterit committere absolutionem, cui magis ei libuerit.

Religiosi se percutientes, quid facere debeant.

3 Carcerarius verò poterit cum talibus excommunicatis conuersari ex necessitate, non autem alijs cùm iam sint excommunicati, *per cap. si quis suadente, 17. quæst. 4.*

Carcerarius potest cum carcerato excõmunicato conuersari ex necessitate.

ARTICVLVS V.

An Confessarij deputati, quando habent facultatem absoluendi reseruata, possint illam aliis committere?

SVM

SVMMARIVM.

1 *Simplex ministerium absoluendi aliqui negant posse delegari.*
2 *Alij affirmant.*
3 *Moderatur pars affirmatiua.*
4 *Differẽtia inter Superiorem, & subditum delegatum.*
5 *Apud nos Capuccinos Confessarius deputatus non potest alium delegare.*

1 REspond. quòd circa hanc difficultatem aliqui dicunt, quòd non, *per cap. fin. §. cæterùm, de offic. & potestate iudicis deleg.* vbi habetur, pœnitentias iniungendi potestatem, etiam à Papa concessam, subdelegari non posse. Prætereà delegatus ab Ordinario, non subdelegat, *l. à iudice, C. de iud. c. cùm causam, de appell.* Tertiò, quòd Sylu. verb. *excomm. 7. cas. 14. dub. 11.* tenet contrarium in eo, quod dixit de Vicario ad modicum tempus à Rectore constituto. Quartò, quòd Riccard. *in quodlib.* ait, Sacerdotem habentem auctoritatem ordinariam, posse eam alteri delegare: posse quoque si habeat commissam à Papa iurisdictionem, non autem si nudũ officium, aut ministerium habeat, velut audiendi confessiones. Posse item, si habet commissionem ab inferiore: putà Episcopo, vel huiusmodi ad vniuersitatem causarum, vt officialis, vel vniuersalis Pœnitentiarius potest pariter causam committere, nisi fuerit ei specialiter interdictum: si verò non habet particularem commissionem, non potest: ex quibus infert, Sacerdotem, qui conductus Ecclesiæ parochiali deseruit, cùm non sit Ordinarius illius Ecclesiæ Parochus, non posse delegare: & ita dicit *cap. fin. de offic. deleg. §. cæterùm.*

2 Alij verò partem affirmatiuã tuentur, scilicet, quòd

quòd poſſunt, ſic Nauarr. *in Man. cap.27. num.45. ex c.fin.de offic. ordin.* ſcilicet, quòd ſimplex miniſterium abſoluendi poteſt delegari, etiam à delegato Ordinarij,& à ſubdelegato delegati Papæ;quamuis non poſſint delegare ſuas iuriſdictiones, quarum ratione id eis competit. Intellige autem,quòd poſſit delegari ſimplex miniſterium, non cuicumque Sacerdoti; ſed illi tantum, qui approbatus eſt ad audiendas confeſſiones. Vide Graffium *in 1.part. deciſ.lib.1.cap.20.num.15.* & addit Nauar.quòd hæc delegatio quotidiana eſt.

Simplex miniſterium abſoluēdi poteſt delegari.

Graffius.

Nauarr.

Vt reſpondeam huic difficultati, quæ reuera magna eſt,diſtinguere oportet de Confeſſario:nam vel eſt Superior, vel inferior, deputatus tamen. Si Superior eſt, aliqui dicunt, quòd hoc non poteſt fieri: ſed Superior debet aut integram confeſſionem audire,aut ſacramentaliter non abſoluere, ſic Adrian. *quæſt.5.de Conf.* Sylueſt. *Confeſſ.1.q.19.* Victoria, *in ſumma. num.149. & 162.* Cano. *relect. de Confeſſ. p.5. circa finem.* Alij ſimpliciter aſſerunt, id poſſe fieri & licitè, & validè, abſque alia cauſa, ſic Caietan. *Confeſſ. cond.10.* dicítque eſſe conſuetudinem Romanam.D.Anton.*3.p.tit.14.cap.19.§.6.* Palud. *diſt.17.quæſt.5.* Ricchar.*art.2.quæſt.8.ad 2.* Soto *diſt.18.quæſt.2.art.5.* addit tamen,ex rationabili cauſa,abſolutè Petrus Soto.*lect.10.de Confeſſ.* Nauarr.*in cap.conſideret.§.cautus.n.12.*

Adrian.
Sylueſt.
Victoria.
Cano.
Caiet.
D.Anton.
Palud.
Ricchard.
Sotus.
Petr. Soto.
Nauarr.

Moderatur aſſertio.

3 Hæc ſententia,quia communior eſt, omninò eſt tenenda; ſed cum moderamine ſcilicet, ſi ex parte pœnitentis inſtet vera neceſſitas moralis non differendi ampliùs ſuam confeſſionem ſacramentalem,& ex parte Superioris ſit etiam hæc,& nunc verum impedimentum, vt non poſſit totam confeſſionem audire: rurſúſque talis ſit culpa reſeruata;

uata,vt ſecundùm prudentem exiſtimationem non poſſit moraliter, vel non expediat alteri cauſam delegare. Quibus concurrentibus,& ſubdito ſacramentalem confeſſionem poſtulante, poterit Superior auditis ſolis peccatis reſeruatis, abſolutionem dare: quia iam ex illis omnibus conſurgit ſufficiens ratio, ob quam illa dimidiatio confeſſionis, non formalis,ſed materialis tantùm eſſe cenſeatur, ſic Suarez, & benè, *in* 4. *to.diſp.*31. *ſect.*1. *num.*8. Si verò Confeſſarius eſt ſubditus, & ſimilis neceſſitas occurrat,dicit Suarez,*vbi ſuprà*,quod ei licet.

Suarez.

Differentia inter Superiorem & ſubditũ delegatum.

4 Eſt benè magna differentia inter talem Superiorem, & talem ſubditum: nam Superior, occurrente prædicta neceſſitate, poteſt vel abſoluere ſacramentaliter à culpa peccatum illud reſeruatũ: & tunc peccatum illud poterit poſteà iterum, atque iterum abſolui, non ſolùm ab inferiori Sacerdote proprio, verùm & à quolibet alieno: quia peccatum illud non ſolùm non eſt ampliùs caſus reſeruatus, ſed neque eſt materia confeſſionis neceſſaria, cùm ſemel ſit abſolutum. Vel poteſt Superior non abſoluere ſacramentaliter, ſed audiendo tantùm,& imponendo ſatisfactionem debitam remittendo reliqua inferiori Sacerdoti, & tunc tale peccatum iam non manet reſeruatum, non tamen poteſt à quolibet Sacerdote remitti; ſed à proprio, vel de eius licentia, quia adhuc manet, ſicut cætera peccata mortalia nondum confeſſa, & eſt materia neceſſaria confeſſionis.

Subditus verò,ſeu delegatus debet aut abſoluere, aut rem integram relinquere, vnde non poteſt reſeruationem tollere, niſi ſacramentaliter abſoluat. Ratio eſt, quia ipſe non poteſt delegare iuriſdictionem ad abſoluendum, ſicut Superior, illa autem

Digitized by Google

autem ablatio reſeruationis illo modo non fit, niſi committendo alteri iuriſdictionẽ ad abſoluendum.

Ad obiecta prioris ſententiæ reſpondetur. Ad primum, dico, §. *cæterum*, agere de ſubdeleganda poteſtate in iniungendis pœnitentiis, non verò de danda ſubdito licentia cum iuriſdictione, vt cui voluerit, confiteatur. In illo caſu aliqua ſubdelegatur poteſtas, in hoc verò nulla: nam facultas illa eligendi Confeſſarium, non eſt poteſtas, qua reſideat in ipſo,qui eam facit, & quæ transferatur de illo in Confeſſarium: ſed quædam declaratio, qua declarat ſe nolle vti iure,quod ad ſe pertinebat. Secundò dico,§.illum procedere,quando tacitè negatur ſubdelegandi poteſtas: propterea quòd perſonæ induſtria videtur eligi,in caſu autem noſtro agimus de illo,qui ea mente alij ſuas vices plenè committit, vt circa ſacramentorum adminiſtrationem omnia gerat, quæ ipſe poteſt. Ad ſecundum concedo; tam delegatum ab inferiore, quàm à Principe ſubdelegare non poſſe:ſed non ſequitur ex hoc, Vicarium licentiam hanc dare non poſſe; etiam ſi concederetur,Vicarium illum eſſe delegatum, quia dare hanc,de qua loquimur, licentiam, & delegare, vel ſubdelegare ſeparata ſunt: & ideò ab altero non infertur efficaciter, *l. Papinianus. ff. de min. & c.2.de tranſl.Prælatorum.* Ad Sylueſt. reſpondeo,opponendo ei Adrianum virum doctiſſimum,& alios citatos pro noſtra ſententia. Et deinde dico, quòd ſua ſententia poteſt locum habere; quando quis ad modicum tempus Vicarium poſuit, & non erat ei in mente, vt concederet ſuas vices, etiam cùm oporteret, ad delegandum, & vocandum alios coadiutores: non autem quando de huiuſmodi mente, vel per coniecturas, vel ſuam in

hoc,

hoc, vel aliorũ priſtinã conſuetudinẽ ſatis apparet.

Ad Ricchardum reſpondere poteſt, primò; omnia illa, de ſubdelegatione procedere, noſtra verò de conceſſione licentiæ, rei longè ab illa diuerſæ. Poteſt ſecundò reſponderi, ſicut ſecundo modo fuit reſponſum ad primum. Ex quo infero, quòd ſi Rector accerſat aliquem Sacerdotem; vt ſe iuuet in audiendis confeſſionibus, is non poterit eiuſmodi licentiam ei tribuere; quia de prædicta mente non apparet, & per reguiam iuris, tacitè videtur agi contrarium, per illum §. *cæterùm*.

Apud nos Capuccinos Confeſſarius deputatus non poteſt aliũ delegare.

5 In noſtra verò Religione ordinariè loquendo, Confeſſarius deputatus ad audiendas confeſſiones, non poteſt alium delegare, & pro ſe ſubſtituere ad audiendam alicuius confeſſionem: niſi ſpecialem ad hoc habeat licentiam à Prouinciali. Ratio eſt, quia per noſtra ſtatuta prohibetur, vt nemo mutet Confeſſarium electum abſque licentia Superioris, & multò minùs poterit hoc facere cum licentia deputati Confeſſarij, qui quantum ad hoc, & vt ſic, nullam habet facultatem; imò per ſtatuta prohibetur, ſaltem indirectè.

ARTICVLVS VI.

Quando Superior cõcedit facultatem pro reſeruatis, ſed tali loco, & tẽpore, quod facilè poſſet venire in cognitionem peccatoris, quid faciet Confeſſarius?

SVMMARIVM.

1 *Confeſſarij cautela contra verſutiam Superioris.*
2 *Ad communionem abſque præuia confeſſione aliquando accedendum.*

3 *Abſolu-*

Digitized by Google

3 *Absolutio ab excõmunicatione potest dari absenti, & ignoranti, & inuito, non tamẽ absolutio à peccatis.*

4 *Peccatum mortale aliàs confessum, potest quis denuò subijcere confessioni.*

1 CAsus occurrere potest, qui proponitur, & resoluitur à Rodriquez *in primo to. sua summa, cap. 35. num. 15.* Quidam Confessarius cuiusdam Conuentus, qui audit confessiones Choristarum, seu Clericorum, petiit à Prælato facultatem ad absoluendum quemdam suum Pœnitentem, & Prælatus pro tunc negauit: deinde, vt veniret in cognitionem personæ, tempore, & hora, qua omnes Choristæ conuenerant ad communionem, dixit Confessario prædicto; Concedo tibi facultatem, quam hodie mihi petisti. Quod fecit in illa occasione, quia præ breuitate temporis, putauit Confessarium vocaturum illum Religiosum, ad absoluendum illum, & sic ipse veniret in cognitionem ipsius, Cõfessarius verò sagax, & prudens nõ debet in hoc casu vocare iuuenẽ pœnitentem; sed sufficit, quòd quando dicitur, confessio illa ante cõmunionem, sc. *Confiteor Deo omnipotenti*, &c. vt tũc absoluat illum ab omnibus peccatis, quæ audiuit, licèt pœnitens nesciat hanc absolutionem. Sic Rodriq.

Confessarij cautela cõtra versutiam Superioris.

2 Sed ego consulerem, vt pro tunc nihil faceret; nam Clericus, aut iuuenis ille potest cum aliis ire ad communionem, ne se prodat, & deinde, capta opportunitate temporis, seriò eum absoluat.

Ad cõmunionẽ absque confessione aliquando accedendum.

3 Nam licèt ab excommunicatione possit dari absolutio, non solùm absenti, verum & ignoranti; imò, & inuito, non tamen hoc fieri potest in absolutione à peccatis. Idcircò puto, quòd in similibus casibus meliùs esset ire ad communionem ad euitandum scandalum, & notam, habita priùs

Absolutio ab excommunicatione potest dari absẽti, & ignorãti, & inuito, non tamen absolutio à peccatis.

Digitized by Google

contritione, ac ſi pro tunc non haberet copiam Confeſſarij:& poſteà,cum opportunitate temporis facere ea,ad quæ tenetur.

Et eò magis hoc dico, quia in illa confeſſione generali, quæ fit ante ſumptionem ſacramenti Euchariſtiæ, non datur, neque dicitur propria forma abſolutionis,ſcilicet; *Ego te abſoluo,* ſed ibi tantùm fit deprecatio, *Miſereatur tui,* & *Indulgentiam,* &c. & nihil aliud; ergo ille talis pœnitens non poteſt dici abſolutus neque à peccato, neque à præſentatione:Niſi dicatur, quòd anteà iam abſoluerat eum à peccato, & promiſit Confeſſarius ſe petiturum licentiam à Superiore pro præſentatione.Et in hoc eſt etiam difficultas: nam licèt tunc haberet Confeſſarius licentiam prædictam, nihilominùs opus eſſet, vt pœnitentem iterum vocaret ad iudicium cõfeſſionis,& tunc eum abſolueret cõpletè;non ſolũ à culpa illius peccati, verùm & à præſentatione.

4 Si dicas, quòd culpa iam erat anteà confeſſa, & abſoluta, nihil refert: nam *peccatum* mortale pluries poteſt ſubiici pro materia ſacramenti pœnitentiæ, etiam quòd fuerit abſolutum, vt ſuprà alibi diximus. Meliùs eſt ergo, & cautiùs, vt poſt actionem illam, ſeriò confiteatur,vt paulò antè dictum eſt.

Peccatum mortale aliàs confeſſum, poteſt iterũ ſubijci Confeſſario.

ARTICVLVS VII.

An facultas eligendi Confeſſarium finiatur per vnum actum, ideſt, per electionem vnius Confeſſarij vna vice?

SVMMARIVM.

1 *Facultas eligendi Confeſſarium quando datur determinatè,*

minatè, finitur per vnum actum.
2 *Non finitur, quando datur ſine limitatione.*
3 *Scriptura non eſt neceſſaria ad valorem gratiæ.*

1 REſpond. quòd hunc caſum tractant Paludan. *in 4. diſt. 17. quæſt. 3.* Sylueſt. *Confeſſ. 1. q. 7.* Nau. *in cap. placuit, num. 167.* & ſic omnes diffiniunt abſolutè, non finiri. Nihilominùs aduertendum eſt, hanc facultatem interdum expreſsè dari ſolùm ad ſemel faciendam confeſſionem de peccatis cuicumque Sacerdoti pœnitens voluerit, & tunc clarum eſt, facultatem finiri per vnum actum: oportet tamen illum eſſe completum, quia nec priuilegium extenditur vltra id, quod in ipſo exprimitur; neque etiam finitur ante completum vſum eius. Vnde ſi quis virtute Iubilæi eligit Confeſſarium, cui confiteri cœpit, vel etiam integrè confeſſus eſt, non tamen eſt abſolutionem conſecutus, vel caſu aliquo, vel quia Confeſſarius ei abſolutionem denegauit: nihilominùs poteſt alium Confeſſarium eligere, quia prior actus non fuit conſummatus, & quia illa facultas ad hoc præcipuè conceditur, vt abſolutio obtineatur; ideò prior electio, quæ ad abſolutionem non peruenit, tanquàm nulla reputatur, ac proinde poteſt alius Confeſſarius eligi: dummodò id fiat intra tempus in priuilegio præſcriptum, ſi fortaſsè in illo limitatur. Atque eadem proportione iudicandum eſt de hac facultate; quando expreſsè ad certum tempus, ſeu numerum confeſſionum, aut perſonarum conceditur.

Paludan. Sylueſt. Nauarr.

Facultas eligẽdi Cõfeſſarium finitur per vnũ actum completum, quando facultas datur determinatè.

2 Quando verò datur indefinitè, & ſine aliqua limitatione, clarum eſt non finiri vnico actu, neque electionem factam de vno Confeſſario eſſe immutabilem; ſed poſſe fieri nunc vni, poſteà alteri, pro arbitrio

Nõ finitur verò, quãdo datur ſine limitatione.

Nota.

Digitized by Google

arbitrio eius, cui facultas data est. Facit ad hoc id
Nauarr. quod habet Nauarrus, *lib.5. consil.de priuileg. cons.1. num.2.* scilicet quòd gratia non expirat per mortem Papæ,quia licèt mandatum de gratia facienda expiret regulariter morte illius, *cap.relatum, de offic. deleg.* gratia tamen iam facta non expirat morte illius,*cap.gratum,eod.tit.*& textus apertissimus *in c.super gratia,eod.tit.lib.6.*

Scriptura non est necessaria, ad valorẽ gratia.
Archidiaconus.
Decius.

3 Etiam quòd talis gratia non fuerit concessa in scriptis,quia scriptura non est necessaria ad substantiam, & valorem gratiæ, *per Clem. dudum.§.fin. adiunct.gl.de sepult.*vt tradit Archidiaconus,*l.duo sunt Titij filij,ff.de testam. tut. & cap. si Sacerdos, iuncta glos. de offic.ordin.*communiter receptus *ibi*,& in rubrica *de constitutionibus*: etiam per Felinum, & Decium, post alios ab eis citatos.

ARTICVLVS VIII.

An si moriatur, vel amoueatur ab Officio Prælatus,teneat facultas data?

SVMMARIVM.

1 *Mortuo Episcopo,facultas data quando expiret.*
2 *Mortuo Episcopo, Regulares ab eo expositi ad confessiones possunt prosequi.*
3 *Commissariatus officium an duret post mortem mittentis.*
4 *Commissariatus officium sine limitatione datum durat.*
5 *Mortuo delegante, si causa cœpta est, durat officium delegati vsque ad finem causæ, si verò causa non est cœpta, non debet eam incipere.*

6 *Indul*

Digitized by Google

6 *Indulgentia an duret poſt mortem concedentis.*
7 *Idem ſentiendum de Iubilæo.*

1 REſpond.quòd,*vt dictum eſt ſupr.in præced.arti-culo*, Prælatus vel dedit facultatem indefinitè,vel cum limitatione:ſi indefinitè, ſimpliciter expirat confeſſio, & facultas à tali Superiore data : ſi verò cum limitatione,non expirat ſimpliciter:ſed ſi eam dedit pro vna vice , & antequàm mortuus ſit, ille iam incœpit confiteri : maximè in confeſſione generali , quæ temporis diuturnitatem ordinariè loquendo,requirit:tunc poteſt proſequi,& abſolui pro illa vice : ſi verò non eſt incœpta,debet recurrere ad ſucceſſorem.

Mortuo Episcopo facultas data quandò expiret.

2 Pro Regularibus verò ad ſæcularium confeſſiones audiendas expoſitis , & ab Epiſcopo admiſſis,quæritur,an ipſo Epiſcopo mortuo, vel amoto, poſſint adhuc confeſſiones audire,an verò teneantur ſe iterùm præſentare. Sotus *in 4.diſtinct.*18.*q.*4. *art.*3. inquit, ſatis eſſe , ſi habeant ſemel vnius Epiſcopi facultatem , vel licentiam ; vt non teneantur ampliùs eidem Epiſcopo,vel alteri præſentari.Facit extrauag. *inter cunctas , de priuileg.* quæ in hac parte non eſt reuocata. Præterea facit text.*in cap. ſi cui, de præbend.in 6.& cap.ſi ſuper gratia, de offic.deleg.eod.lib.* vbi gratia non expirat per mortem concedentis, modò ſimpliciter fuerit facta ſecus autem , ſi ad certum tempus facta ſit. Vide quæ de hoc dicta ſunt *in art.præced.3.num.3.*

Mortuo Episcopo, regulares ab eo expoſiti poſſunt proſequi.

Dubium.

3 Simile eſt dubium,quod oriri, & euenire poteſt de delegatione, ſeu commiſſariatu ; an ſcilicet, officium Commiſſarij Generalis in aliqua Prouincia expiret per mortem delegantis ? Et ratio dubitandi eſt:quia, ordinariè loquendo , iuriſdictio delegata

Commiſſariatus officium an duret poſt mortē mittentis.

legata amittitur per mortem concedentis, & hoc rationabiliter: nam delegatus censetur habere vnã, & eandem iurisdictionem cum delegante, cuius vices gerit; & ideò si in delegante cessat, consequenter cessare videtur in delegato.

Nihilominùs oportet distinguere de modo, & forma commissionis, & de causa incœpta, & non incœpta. Nam quoad modum, & formam commissionis, si ad certum, & præfinitum tempus, durat pro illo tempore solùm, nisi reuocetur: illo autem finito, cessat ipso facto, nisi aliud exprimatur in commissione. Ratio est: quia gratia, vel facultas non excedit voluntatem concedentis, nec voluntas operatur ampliùs, quàm per verba explicatur.

Commissariatus officium sine limitatione datum durat.

4 Si verò concessio, seu commissio datur vsque ad tale tempus, eo elapso extinguitur, quia pro toto sequenti tempore data non est. Si ergo delegatio, seu commissio datur absque limitatione temporis, durat quamdiu expressè non reuocatur. Itaque facienda est vis in forma, & modo concedendi iuxta tenorem commissionis, quæ potest esse minus, & magis ampla, quoad vim, & quoad durationem, iuxta beneplacitum delegantis.

Mortuo delegante, si causa cœpta est, durat officiũ delegati vsque ad finẽ causæ: si verò causa non est cœpta, debet eam nõ incipere.

5 Si autem delegans moritur, antequàm expiret commissio, seu delegatio illa: adhuc distinguendum est: nam causa vel est incœpta, vel non. Si causa est incœpta, debet prosequi: si verò non est incœpta, delegatus debet eam non incipere. Vide cap. *licet*. cap. *relatum*. & cap. *gratum, de offic. deleg. cum gloss. & Doctoribus.*

Indulgẽtia an duret post mortẽ concedẽtis.

6 Simile quoque est dubium; an indulgentia duret post mortem concedentium? Ad quod respondetur affirmatiuè: gloss. *in cap. extremum, de offic. leg.* scribit; legatorum indulgentias esse perpetuas; sic

Digitized by Google

ſic etiam tenet Innoc.*in cap.quod tranſlationem, eod. tit.* & Hoſtienſis *in cap.nemini.* Quid, inquit, de indulgentiis: Reſpondeo, perpetuæ ſunt, ſicut ſtatuta, & priuilegia, *arg.cap.ſeruatis*, 25.*q.*2. Panorm.*in cap. nemini, de off.leg.* opinionem gloſſæ fatetur eſſe communem: quia priuilegia, inquit, ſiue ſtatuta debent eſſe perpetua, *cap.* 1.25.*q* 2. Hanc eandem ſententiam tuetur Angelus, verbo, *indulgentia*, §.6. Roſella, *eod.verb.num.*6. Sylueſt.*eod.verb.num.*16. Nauarr. *in tract.de Iubilæo, not.*31. *nu.*25. illud etiam addens: Nihil, quod per beneficium conceſſum eſt à Romano Pontifice, eius interitu extingui. Benè verum eſt, quòd ſi diruitur locus, cui conceſſa eſt indulgentia, quòd tum reuocantur, & tolluntur indulgentiæ. Nauarr. *vbi ſuprà, not.*31. *num.*38. ſecutus Paludanum.

7 Et idem ſentiendum eſt de Iubilæis illis, quæ Chriſtianis largiuntur à Romanis Pontificibus interdum, vt ipſis rectè, ſanctéque gerendi Pontificatus à Deo conſilium, & mentem impetrent: & nihilominùs antequàm fideles tales indulgentias lucrentur; aliquando ipſi Pontifices ſummi è vita intercidunt, vt euenit in Pontificatu Innocentij IX. Reſpondetur enim, quòd, non obſtante morte concedentis, adhuc illa indulgentia durat: alioquin ſi alicuius Iubilæi, quale fuit Innoc. IX. fit irrita gratia Pontificis interitu: ergo Indis, & longiquarum prouinciarum exteris nationibus nunquàm poterit eſſe exploratum, num Iubilæi beneficium ratum iis ſit: quandoquidem de vita Rom. Pont. certum nihil ſcire poſſunt. *Idem dicendum de Iubilæo.*

Digitized by Google

ARTICVLVS IX.

An Confessarij deputati, qui aliquando habent facultatem pro reseruatis, habeant quoque illam pro omnibus censuris?

SVMMARIVM.

1 *Superior dans facultatem pro reseruatis, non dat pro censuris.*
2 *Ab excommunicatione occulta absoluere potest Episcopus.*
3 *Occultum quando dicatur.*
4 *Ab excommunicatione generaliter lata an Confessarius possit absoluere.*
5 *Superior concedens suam facultatem pro reseruatis, non concedit absolutionem, aut dispensationem votorum, aut irregularitatum.*
6 *Concedens etiam omnem suam facultatem ad confessiones audiendas.*
7 *Praxis in Religione Minorum est in contrarium.*
8 *Exceptio firmat regulam in contrarium.*

Superior dãs facultatem pro reseruatis, non dat pro censuris.

1 REspond. quòd circa hunc articulum dico plura. Primò, quòd Prouincialis concedendo casus suos, siue sibi reseruatos, non videtur concedere absolutionem à censuris sibi reseruatis: quia censura non est casus, sed pœna eius, quoniam à diuersis non fit illatio: vt dicitur *in l. Papinianus, ff. de minor. & cap. ad audientiam, de decim.* Aliud enim est reseruare sibi culpam, aliud censuram. Nisi hanc facultatem haberet à summo Pontifice, cui, ordinariè loquendo, nullus est casus reseruatus; quin habeat censu

cenſuram annexam, cuius appellatione continetur ſuſpenſio,interdictū, & excommunicatio, *cap.quærenti,de verb.ſignific.* Inde fit, vt Bulla, quæ facultatem abſoluendi conceſſit à caſibus Papalibus, videatur etiam concedere facultatem à cenſuris Papæ reſeruatis. Nauarr.*in Man.cap.27.num.254.*

Ab excommunicatione occulta abſoluere poteſt Epiſcopus.

2 Hinc notandum eſt, quòd cùm per Concil. Trident. *ſeſſ.29. cap.6.* detur facultas Epiſcopis abſoluendi à quibuſcumque caſibus occultis, etiam Sedi Apoſtolicæ reſeruatis, per conſequens abſoluere poſſunt ab excommunicatione lata à Canon. *ſi quis ſuadente,17.quæſt.4.* Etiam ſi læſio eſſet enormis,modò ſit occulta.

Occultum quando dicitur.

3 Occultum eſt illud quod opponitur probabili,cuius non ſunt legitimi teſtes, etiamſi ab aliquibus ſcitur. Facit gloſſ. *in cap.manifeſta, 2.q.1.* Non autem,vt opponitur publico, vel opponitur notorio.Nam id,quod opponitur publico, eſt, quod ab Eccleſia toleratur. Quod autem aliqua tergiuerſatione tolerari poteſt, licèt liberet ab infamia, dicitur occultum, quod opponitur notorio. Sotus *de rat.teg. membr.2.* Si tamen læſio enormis eſſet occulta tali pacto, quia effectus eſſet publicus:ſed neſcitur percutiens,etiam delictum dicitur occultum. Sylu.in verb. *correctio,quæſt.8.* & Epiſcopi abſoluere poſſunt.

Ab excommunicatione generaliter lata, an Confeſſarius poſſit abſoluere.

4 Dubitatur hîc,an Confeſſarius Regularis, ad confeſſiones ſæcularium audiendas expoſitus, habens poteſtaten abſoluendi à quibuſcunque caſibus, & cenſuris ex priuilegio, poſſit abſoluere ab excommunicatione lata ab Epiſcopo per modum ſententiæ generalis, videlicet; Quicunque furtum fecerit,ſit excommunicatus.

Reſpond.mol. *in cap.graue,de præbend.* quòd ſic:

Digitized by Google

vbi inquit, excommunicationem latam per viam ſententiæ generalis non cenſeri reſeruatam. Ratio eſt,quia dicta ſententia cùm generalis ſit, in pluribus æquipollet Canono: & videtur lata per Canonem,à qua nullum dubium eſt, in eo caſu Confeſſarium poſſe abſoluere.Nauar.*in cap.ita quorundam, in gloſſ.fin.num.*31.*de Iudæis.*

Nec concedit abſolutionem,aut diſpẽſationẽ votorũ, aut irregularitatum. Etiã quòd concedat omnẽ ſuam facultatẽ ad audiendas confeſſiones.

5 Secundò, nec concedendo abſolutionem à ſuis caſibus,& cenſuris, videtur concedere abſolutionem,aut diſpenſationem votorum,aut irregularitatum, à quibus ipſe poteſt: quia nec ſunt caſus, nec cenſuræ ipſi reſeruatæ.

6 Tertiò, Prouincialis concedendo alicui omnem ſuam facultatem ad audiendas confeſſiones, & abſoluendum aliquem, non videtur concedere caſus ſibi reſeruatos. Sic Nauarrus *in Man.cap.*27. *num.*261. licèt ſubiungat, quanquàm oppoſitum credo,quando concedit omnes ſuos caſus.

Nauarrus.

Praxis in noſtra Religione eſt in contrarium.

7 Nihilominus apud quoſdam Regulares praxis eſt in contrarium:nam quando Prouincialis dat vel Pœnitenti,vel Confeſſario omnem ſuam facultatem, & auctoritatem:tunc intelligitur data poteſtas abſoluendi, vel abſolui ab omnibus reſeruatis: ſic communiter obſeruatur.

Exceptio firmat regulam in contrariũ.

8 Quartò, ſi verò Prouincialis dicat, concedo tibi omnem meam facultatem, excepto tali caſu: hanc poteſtatem facit pro omnibus aliis reſeruatis: quia exceptio circa vnum poſita,firmat regulam in contrarium. De quo Panormitan.*in cap.*4.*de coniug. lepro.*

ARTI

Digitized by Google

ARTICVLVS X.

An sufficiat ratihabitio, vt absolutio sit valida?

SVMMARIVM.

1 *Ratihabitio de futuro non dat valorem confessioni.*
2 *Minister habens iurisdictionem est de substantia sacramenti pœnitentiæ.*
3 *Ratihabitio de præsenti valet.*
4 *Impugnat Suarez hoc dictum.*
5 *Probat idem ipse, & alij communiter.*
6 *Pro eodem sumitur præsumptio, ac ratihabitio.*

1 REspond. ad hoc cum distinctione: nam ratihabitio potest esse duplex, vel de futuro, vel de præsenti. Si ratihabitio est de futuro, vt si Sacerdos absque iurisdictione, absoluat alienum Parochianum, credens, quòd Plebanus, vel Episcopus eius, cùm sciuerit, ratum habebit: tunc manifestum est nullum esse sacramentum, quoniam, cùm sacramentum, tunc conferat gratiam, quando applicatur absolutio, nequit vllo pacto ex futuro pendere: sed tunc debent concurrere omnia, quæ de essentia sunt sacramenti, atque adeò iurisdictio Sacerdotis: quare si tunc illam non habet, nec ratihabitio futura confert.

Ratihabitio est duplex.

Ratihabitio de futuro nõ dat valorẽ absolutioni.

2 Nam cùm de substantia sacramenti huius sit minister, qui est Sacerdos, iurisdictionem habens actualem, iuxta Concilium Florentinum, & Eugenij Decretum in eo constitutum *in §. quartum est*, id quod magis declarat Concilium Tridentinum *sess. 14. c. 5. & 7.* Sequitur, absolutionem sacramentalem à ministro, qui iurisdictionem in actu non habet,

Minister iurisdictionem habẽs est de substantia huius sacramenti pœnitentiæ.

Digitized by Google

habet,esse nullam,nec per consuetudinem, nec per Papam ratificari posse, tam longè abest, vt ab alio simplici Parocho,illum habere valeat.

Nec obstat, quòd ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur:quia illud verum est,quando solum mandatum sufficeret,vt teneret factum,seu, vt res fieret. Veritas autem sacramentalis absolutionis non ex solo mandato alicuius pendet: sed materiam, & formam, & ministrum, & intentionem debitam ex Dei institutione requirit: quæ si non concurrunt,nec mandatum hominis,nec ratihabitio in contractibus, in gestis ad forum publicum pertinentibus, & in delictis perpetratis, quæ rati habenti solent imputari,& in multis aliis, quæ ex humana dispositione pendent. Vide gloss. 19. *q.2.in princ.*Medin.*C.de confess.q.*31.

Ratihabitio de præsẽti valet.

3 Si verò confessio fieret extraneo, accedente probabiliter ratihabitione de præsenti:v.g.quòd id proprio Sacerdoti est gratum de præsenti,illa videtur sufficere: sic Hostiens. *in summa de pœnit. & remiss.§.cui confitendum, num.*14. Sylvest. *confess.*1.§.6. Nauarr.*in cap.placuit,num.*105. vbi ponit exemplum de duobus Parochis,seu Curatis, qui adeò sunt familiares, & amici, quòd vterque illorum tam vult, vt quis alteri confiteatur,ac sibi: nam eo casu confessio,& absolutio impensa parochianis vnius, qui alteri Parocho confitetur absque licentia alia,validæ reputantur: non quidem vi ratificationis futuræ, sed cuiusdam præsentis ratificationis, & licentiæ tacitæ.

Sotus. Et Sotus *dist.*18. *q.*4. *art.*3. ait, quòd tunc non censetur solùm ratihabitio,sed consensus interpre-

Emma. Sa. tatiuus. Et Emmanuel Sa *in suis Aphorismis,tit.Absolutio,n.*6.ait;Absoluere potest Confessor alienum,

si

ſi rationabiliter credit eius Superiori placere. Et hæc ſententia eſt vera,& tenenda.

4 Scio Suarez *in* 4. *tom.diſp.*25.*ſect.*1. *ſub nu.*13. non probare ratihabitionem, nec de præſenti, tamen idem *infrà diſput.*27. *ſect.*4.*in* 4. *dubitatione, ſub n.*16. probat facultatem interpretatiuam, ſeu præſumptam, quæ eadem eſt cum ratihabitione de præſenti, ſed audiamus ipſum. Impugnat Suarez.

5 *Nihilominùs dicendum cenſeo,*inquit,*primò,nunquàm ſufficere facultatem hanc eſſe præſumptam, niſi præſumptio fundetur in aliquibus ſignis*, quæ ſufficienter, ac moraliter indicent præſentem voluntatem Superioris concedendi hanc facultatem. Hæc ſententia ſumitur ex Paludan. Gabriel. Antonin.& Adrian. *locis citatis,* nempè Paludan.*diſt.*17.*quæſt.*3. Gabr. *ibi quæſt.*2. *art.*3.*dub.*4. Antonin.3.*par.tit.*17. *cap.*4.Adrian.*quæſt.*5.*de Confeſſione,dub.*3.& Henric. *quodlib.*1. *quæſt.*30.31. & 32. Capr. *in* 4.*diſt.*19. *ad argum. contra* 3.*concluſ.* Victor,Soto, & aliis ſuprà citatis, negantibus ratihabitionem ſufficere ad hanc iuriſdictionem,niſi de præſenti: Eſt enim eadem ratio de iuriſdictione,& de hac facultate,quia hæc facultas inuoluit delegationem iuriſdictionis. Probat ipſemet. Palud. Gabriel. Antonin. Adrian. Henric. Capr. Victor. Sotus.

6 Et perinde etiam eſt, vti nomine præſumptionis, ac ratihabitionis; nam præſumptio nihil aliud eſt, quàm exiſtimatio quædam de voluntate Superioris ſufficiente ad concedendam hanc facultatem. Aut ergo exiſtimatio illa eſt de beneplacito Superioris futuro, quod nimirum approbabit factum, *&c.* aut eſt de præſenti voluntate, per quam concedit facultatem. Priori modo non poteſt ſufficere præſumpta facultas, quia non ſufficit ad dandam iuriſdictionem de præſenti, ſine qua, præſens abſolutio, & confeſſio nulla eſt; nec poteſt *Præſumptio, & ratihabitio pro eodem.*

Digitized by Google

teſt rata fieri propter beneplacitum poſteà ſubſecutum; quæ omnia ſatis conſtãt ex ſupradictis, *&c.* & infrà. At verò ſecus erit, ſi præſumptio ſit de actu præſenti: tunc enim neceſſe eſt, vt talis præſumptio fundetur in aliquibus ſignis moraliter ſufficientibus ad oſtendendam talem voluntatem, & ita illa facultas non eſt tantùm præſumpta; ſed data. Sic ille: concordat Medina *Cod. de pœnit.* & Richard. *diſt.* 18. *art.* 2. *q.* 3.

ARTICVLVS XI.

An Confeſſario ſufficiat dicere Prouinciali pro habenda facultate circa reſeruatos; *Pater, indigeo veſtra auctoritate,* &, an etiam idem dicendum ſit de pœnitente?

SVMMARIVM.

1 *Sufficit dicere*; Pater indigeo veſtra auctoritate.
2 *Superior non debet cogere Confeſſarium, vt cauſam explicet in particulari.*
3 *Superior poteſt cum Confeſſario diſcurrere de qualitate peccati pœnitentis, & de pœnitentia ei imponenda.*

1 REſpond. quòd ſufficit: ratio eſt, quia tunc Confeſſarius iudicat, quòd Prælatus debet ei dare hanc facultatem iuxta Decretum Clem. VIII. Imò D. Thom. *in opuſc.* 19. *& in* 4. *vbi ſupra*, ait ſatis eſſe, vt pœnitens dicat, ſe habere rationalem cauſam petendi illam facultatem; vt Paſtor debeat illam concedere, ne illum exponat periculo maioris mali.

Clemens. VIII. D. Thom.

2 Nec

Digitized by Google

2 Nec etiam debet eum cogere, vt cauſam in particulari explicet, quia vel poteſt ad ipſummet Paſtorem pertinere, vel poteſt eſſe ita coniuncta cum peccato, vt neceſſe ſit illum explicare, ad quod non eſt cogendus pœnitens.

Superior nõ debet cogere Confeſſarium, vt explicet cauſam in particulari.

3 Poteſt benè Prælatus diſcurrere cum Confeſſario circa qualitatem peccati, & aſſignare pœnitentiam, integro ſemper manente ſigillo: nam hoc eſt ſatis conforme Decreto Clem. VIII. vt dictum eſt, *in art. 19. ſect. primæ.* Denique circa modum petendi hanc facultatem, ſeruandus eſt mos cuiuſque Religionis, vnaquæque enim ſuum particularem modum habet.

Superior poteſt diſcurrere cum Confeſſario de qualitate peccati pœnitentis.

ARTICVLVS XII.

An neceſſe ſit, vt Confeſſarius diſertis verbis explicet pœnitenti onus de ſe præſentando?

SVMMARIVM.

1 *Confeſſarius an ſemper explicare debeat onus de ſe præſentando.*
2 *Non abſolutus an cùm alijs communicandus.*
3 *An priuatim petens, ſit communicandus.*
4 *Peccator occultus publicè petens Euchariſtiam debet communicari.*
5 *Suſpectis an danda ſit Euchariſtia.*
6 *Suſpicio triplex, probabilis, temeraria, & violenta.*

1 REſpond. ad hoc, quòd vt plurimùm debet; maximè, ſi pœnitens fuerit ſimplex, & ignarus, & ſi tale onus nõ fuerit ei à Confeſſario expreſſum;

Cõfeſſarius debet explicare onus de ſe

præsentãdo, quãdo pœnitẽs ignarus est.

sum, modò ipse pœnitens absolutioni consenserit, tenetur adhuc se præsentare: cùm enim ipse cognoscit Confessarium non habere auctoritatem à reseruatis absoluendi, nisi ligando pœnitentem ad se præsentandum Superiori, dum absolui petit, seu absolutioni consentit, tacitè ad reconfitendum Superiori voluntariè se obligat, erítque obligatus, sicut qui expressè hoc promisit; sufficit enim tacitus consensus ad obligandum pœnitentem, vt annotauit Nauarr. *in cap. placuit, num.* 118. Vide *suprà in art.* 8. *primæ sect.* Dixi (maximè si pœnitens fuerit ignarus, aut simplex;) nam, vt rectè docet Nauarr. *in Man. cap.* 26. *num.* 1. Pœnitenti docto, diligenti, & sæpè confitenti, & celebranti, aut nihil dicat, aut solùm, vt faciat, quæ nouit facienda: & cùm sit lux, & sal aliorum, caueat, ne sit eis offendiculum; sic Nauarr. Sed ordinariè loquendo debet manifestare onus, & si pœnitens promittit se præsentare, absoluat eum; sin verò, minimè.

Non absolutus, an communicãdus cum alijs.

2 Sed quid, si ita dimissus, & non absolutus pœnitens, nihilominùs accedere audet ad sumendam Eucharistiam, an ei debeat denegari? Respondet S. Bonauent. *in* 4. *distinct. q. par.* 2. *art.* 2. *q. vlt.* & Richard. *art.* 2. *quæst.* 3. quòd tenetur Sacerdos negare Eucharistiam peccatori occulto, si occultè petat. Et est communis opinio omnium Theologorum, quod iam determinatum fuit in Conc. Vasen. *cap.* 8. & refertur 6. *quæst.* 2. *c. si tamen*; vbi dicitur debere Episcopum, qui nouit aliquem esse peccatorem, si solus ipse hoc nouit, secretè eum monere, corrigere & communione priuare: & ratio est, quia ille peccator re vera non habet ius petendi, nec etiã in externo foro, seu apparentia; vnde fit, vt sine vllo incommodo (quia occultè petit) possit illi denegari,

Digitized by Google

gari,quia nec ſequitur infamia,nec ſcandalum:cùm totum negotium occultè tranſigatur , ergo illi debet denegari.

An eõmunicandus priuatim,ſi petat.

3 Sed dubium eſt ; An Sacerdos,qui per ſolam confeſſionem cognouit peccatum , poſſit negare hoc ſacramentum , quando pœnitens ab eo petit tam occultè , vt nullus alius adſit : nam ſi alius aliquis adſit , certum eſt non poſſe negare propter ſcandalum , quia reſpectu illius eſſet confeſſionis reuelatio, quæ tamen nulla eſſe videtur , quando à ſolo Sacerdote ſacramentum petit. De hac re eſt duplex opinio. Prima eſt Gab. *in* 4.*d.quæſt.*2.*art.*3.*dub.*1.& Palud.*quæſt.*2.*concl.*3. qui dicunt Sacerdotem non poſſe vti ſcientia confeſſionis ad negandum Euchariſtiam peccatori, etiamſi occultiſſimè petat , quam ſententiam ſequuti ſunt D. Antonin. *p.*3.*tit.*14.*c.*12.§.2.Adrian.*quodlib.*3.*quæſt.*3. Sylueſt. verbo,*Euchar.*3.*quæſt.*5.& Nauarr.*c.*21.*num.*55.Secunda opinio eſt , Sacerdotem non ſolùm poſſe, ſed etiam negare debere Euchariſtiam peccatori in prædicto caſu. Ita docent D.Bonauent.*d.*9.*quæſt.*4.*art.*2. D.Thom. *in* 4.*d.*9.*art.*3.*quæſt.*1. Ricch.*art.*3.*quæſt.*1.Durand.*quæſt.*6.& Ang.verbo, *Euch.*3.§.20. Et ratio eſt , quia negare Euchariſtiam in illo caſu, eſt actus conſentaneus poteſtati clauium , & aliàs, nullo modo eſt contra ſigillum ; ergo eſt actus licitus , atque adeò etiam debitus. Maior patet, quia poteſtas clauium inter alios effectus , ad hoc data eſt , vt qui illam habet , dignos admittat , & indignos à communione repellat ; ergo Sacerdos negans ſacramentum,vtitur poteſtate clauium, & iure ſibi conceſſo. Minor declaratur exemplo. Nam ſi Sacerdos per confeſſionem ſciret pœnitentem habere propoſitum occidendi ipſum met Confeſ-

ſorem,& ipſius enſem,aut gladium haberet apud ſe depoſitum, quamuis illum poſteà pœnitens peteret,poſſet denegare.

Peccator occultus petens publicè Euchariſtiam debet cõmunicari.

4 Sed quid agendum eſt, ſi peccator occultus publicè Euchariſtiam petat? D.Bonauent. & Richard.*locis citatis*, dicunt,quòd non eſt illi Euchariſtia deneganda.Sotus Durandus tenet occulto peccatori petenti, à ſuo Curato, extra tempus Paſchatis, aut citra mortis articulum publicè Euchariſtiam, non ſolùm negandam eſſe, verùm etiam ad hoc Curatos teneri, dummodò ſine ſcandalo poſſint illum expellere. Quòd ſi à non ſuo Curato petit, debet tunc illam publicè negare; dicens, non ſum tuus Curatus, & non tenetur illam dare. Dico tamen quando crimen eſt occultum, quia non eſt notorium, ſi ſe aliis communicantibus iniiciat, non erit publicè, ſiue à proprio, ſiue ab alieno Sacerdote repellendus.Ratio eſt,quia tunc infamaretur à Sacerdote, atque ita Sacerdos mortaliter peccaret; Hoc eſt definitum *in c.Chriſtus.1.q.1. & cap. non prohibet,de conſe.d.2.*

Suſpectis an danda ſit Euchariſtia.

5 Sed quæres, an hominibus de aliquo crimine ſuſpectis,dandum ſit Euchariſtiæ ſacramentum? Hæc difficultas duplicem poteſt habere ſenſum. Primò, intelligi poteſt,an liceat dare Euchariſtiam ſuſpecto de crimine ad purgationem,ſeu probationem delicti. Secundò, ad vſum ſacramenti,& effectum eius. Quoad primum reſpondet Alexan. de Aleſ.*4.p.q.11.m.2.art.2.§.2.q.5.* quem ſequuti ſunt omnes Theologi, & Summiſtæ; quòd non liceat dare alicui Euchariſtiam ad probationem, & purgationem ſuſpecti criminis: & ratio eſt, quia hoc fine dare, vel ſumere Euchariſtiam, eſſet tentare Deum. Nam eſt petere ab eo, vt aliquo extraordinario

Digitized by Google

nario ſigno manifeſtet hominis delictum, quod eſt ſuperſtitioſum, & ideò huius probationis modus reprobatus eſt in iure, *c. ex tuarum. de purgat. can. & de purgat. vulg. & cap. conſuluiſti, & cap. minas. 2. quæſt. 5.* Nec obſtat cap. *ſi Epiſcopo. & cap. ſæpè contingit. 2. quæſt. 5.* vbi approbatur hic modus probationis: Quoniam huiuſmodi canones abrogati ſunt à Stephano Papa *in cap. conſuluiſti. citato*; vt docet D. Thom. *3. p. q. 80. art. 6. ad 3.*

6 Quoad ſecundum ſenſum, diſtinguendum eſt triplicem eſſe ſuſpicionem; ſcilicet temerariam, probabilem, & violentam: de prima, certum eſt non ſufficere ad negandum ſacramentum, quia illa ſuſpicio nullo modo probabili fundamento nititur, atque adeò non eſt rationabilis, ſed iniuſta. De ſecunda etiam eſt dicendum, non ſufficere ad negandum ſacramentum. Tunc enim dicitur ſuſpicio probabilis, quando intercedit ſufficiens ratio ad generandum dubium: ſed non ad iudicandum ſimpliciter de peccato alterius. In caſu autem dubij melior eſt conditio poſſidentis, & quando aliquis non ſufficienter probatur malus, præſumendus eſt bonus: ergo homo, cùm habeat ius ad ſacramentum, non debet per ſolam ſuſpicionem illo priuari. Tertia ſuſpicio, quæ eſt violenta, & probabili ratione deponi non poteſt, ſufficit ad negandum ſacramentum, iuxta communem Theologorum doctrinam. Ita ſentit D. Thom. *in 4. d. 9. q. 1. art. 5. quæſt. 2.* Ricchard. *art. 3. quæſt. 7.* Gab. *q. 2. art. 3. dub. 2.* & Ant. *3. par. tit. 14. cap. 12. §. 2.* Et ratio eſt, quia violenta ſuſpicio nititur talibus ſignis, & indiciis: quæ licèt non faciant euidentiam rei in ſe, faciunt tamen moralem probabilitatem, & ſufficiunt ad probabile iudicium ferendum, quando in

Suſpicio eſt triplex, probabilis, temeraria, & violenta.

Digitized by Google

contrarium nihil eſt quod excuſet, aut ſuſpicionem eleuet ; ergo ſufficit etiam ad negandum ſacramentum. Hæc tamen doctrina intelligenda eſt iuxta principia ſuprà poſita. Nam ſi ſuſpicio ſit publica, ſufficit ad negandum ſacramentum publicè : ſi verò ſit priuata, & occulta, ad negandum ſacramentum occultè, non publicè. Limitanda eſt etiam hæc doctrina in articulo mortis. Nam ſi in illo, homo, de quo ſuſpicio habetur, negat delictum, & alioqui præbeat ſigna bonæ diſpoſitionis, non videtur illi negandum ſacramentum, tum propter periculum, tum quia illæ circumſtantiæ videntur maximi ponderis ad ſuſpicionem delendam : nam in eo caſu ſigna concurrunt, quæ ſuſpicionem eneruant.

ARTICVLVS XIII.

An abſolutio data à Confeſſario cum tali onere de ſe repræſentando, cenſeatur data cum conditione ?

SVMMARIVM.

1 *Triplex conditio poteſt conſiderari in abſolutione.*
2 *Nulla conditio eſt ponenda in abſolutione.*
3 *Si qua conditio ponenda eſt, non ponatur in forma.*
4 *Confeſſarius oſtendens pœnitenti onus de ſe repræſentando, nullam apponit conditionem in abſolutione.*
5 *Confeſſarius det abſolutionem poſt acceptatam impoſitam pœnitentiam.*
6 *Aliquando etiam ante poteſt eam dare.*

Triplex conditio poteſt conſiderari in abſolutione.

1 REſpond. quòd non, & vt clariùs id pateat; ſciendum, quòd triplex conditio poteſt poni in

in absolutione. Vna est de præterito: v.g. *Si ita fuit, Ego te absolno.* Altera est de præsenti: v.g. *Si ita est, ego te absoluo.* Tertia de futuro: v.g. *Ego te absoluo, si hoc feceris.* Cùm verò dependens est absolutio à tertia persona, scilicet; *Ego te absoluo, si Episcopus postea consenserit:* sic dicitur absolutio cum ratihabitione.

2 Ad quæsitum ergo respondeo, quòd nulla cõditio est ponenda in absolutione. Nauarr. *in Man. c.26.n.12.* nisi ratione alicuius dubij: vt cùm dubitat, an dederit absolutionem, necne, poterit dicere ratione dubij; *Si non es absolutus, ego te absoluo.* Aliæ tamen conditiones apponendæ non sunt, differenter tamen: nam si duæ priores apponantur, valet absolutio, stante cõditione posita, sed malè facit Confessarius: tamen si tertia ponatur, nihil valet: nam effectus deberet expectare impletionem conditionis, quod esse non potest: non enim Sacerdos potest differre effectum positæ absolutionis. Concluditur ergo, quòd Confessarius non debet apponere talem conditionem, intendendo sic conditionaliter absoluere.

Nulla conditio est ponẽda in absolutione.

3 Cùm tamen aliqua conditio est ponenda, non debet esse in forma ipsa, sed debet pœnitenti iniungi, quam si acceptet, absolutè est absoluendus. Imò si Prælatus superior dat facultatem absoluendi aliquem alicui Confessario, ea conditione, vt eum postea mittat ad ipsum: tunc Confessarius non debet apponere conditionem in forma, sed obligare pœnitentem, vt eat ad Superiorem: quòd si acceptauerit, absolutè est absoluendus: vt dicit Toletus *in sua Summa lib.3.cap.12.* Si verò talem modum, seu obligationem se repræsentandi ad Superiorem non acceptauerit, non debet eum audire, si ante confessionem id sciuerit, nec à reseruatis absoluere si post

Si qua cõditio ponẽda est, non fiat in forma.

Toletus.

Digitized by Google

confessionem sciuit. Sic Nauarr. *vbi suprà.*

Cõfessarius ostendens pœnitenti onus de se præsentando, nullam apponit cõditionẽ in absolutione.

4 Ad rem ergo dico, quòd dum Confessarius absoluit pœnitentem habentem casus reseruatos, & ei ostendit onus, seu obligationem, quam habet de se repræsentando, & pœnitens acceptat talem obligationem, tunc nullam imponit conditionem in confessione, sed tantum ostendit debitum quod contraxit pœnitens: quod si acceptat, absoluit simpliciter.

Cõfessarius det absolutionem post impositam, & acceptatam pœnitentiam.

5 Admonendus est tamen hîc Confessarius, vt imponat pœnitentiam pœnitenti, antequàm det ei absolutionem: sic enim poterit iudicare meliùs, an sit absoluendus, an non: si enim acceptat id, quod ei imponitur, absoluendus est: si verò non acceptat, nõ est absoluendus. Sic cómuniter omnes Sũmistæ.

Aliquando etiam ante potest dare.

6 Nihilominùs cùm probabiliter scit Confessarius pœnitentem acceptaturum, non est inconueniens vt præcedat absolutio: semper tamen melius est, quòd pœnitentiæ impositio præcedat, nisi Confessarij obliuio intercedat.

ARTICVLVS XIV.

An si Cõfessarius det primò absolutionem, & posteà manifestet pœnitenti onus de se præsentando, si pœnitens non acceptat tale onus, absolutio data valeat?

SVMMARIVM.

1 2 3 *Absolutio data ante acceptatum onus de se præsentando non est valida ei, qui non acceptat.*

4 *Absolutio à censuris præcedere debet absolutionem à peccatis.*

5 Excom

5 *Excommunicatio non reſeruata non tollit iuriſdictionem ad abſoluendum à culpa.*
6 *Excommunicatio reſeruata tollit.*
7 *Recta intentio in confeſſione quæ.*
8 *Abſolutionis forma.*
9 *Abſolutio quæ pro quotidianis confeſſionibus.*
10 *In quotidianis confeſſionibus ſufficit abſolutio à peccatis tantùm.*
11 *Abſolutionis diuerſæ formæ.*
12 *Abſolutionis forma pro habentibus indulg. plen.*
13 *Abſolutionis forma ab omni caſu, etiam Papali, in articulo mortis.*

1 REſpond. quòd Suarez *in tom.4. diſp.30.ſect.5. num.15.* refert duas opiniones. Vna eſt, illum ſubditum, ſeu pœnitentem non manere poſteà obligatum ad comparendum coram Superiore, etiamſi poſteà illi declaretur conditio, ſeu obligatio: quia poteſt non acceptare illam, & ſine ſuo conſenſu non obligatur, & nihilominùs manet abſolutus, quia prior ſententia valida fuit, nec reuocari poteſt. Suarez.

2 Altera ſententia eſt aliorum, qui dicunt in tali caſu, ſcilicet, ſi non vult acceptare onus ad quod tenetur, illam abſolutionem non fuiſſe validam: ideóque eadem obligatione, teneri ſubditum confiteri Superiori, qua antè tenebatur. Ratio eſt, quia illi Confeſſori non eſt data iuriſdictio, niſi ſub ea conditione: ergo illa non expleta, illi non datur iuriſdictio, quoad talem actum.

Abſolutio data ante acceptatũ onus de ſe præſtãdo, non eſt valida ei qui non acceptat.

3 Hæc ſecunda ſententia vera eſt, & omninò amplectenda, cùm fundamenta ipſius ſint ſolidiora, & validiora fundamentis prioris ſententiæ, quam etiam ſequitur Suarez.

Quæ, vt magis confirmetur, dico, quòd pœni-

Digitized by Google

tens vel acceſſit ad confeſſionem ſciens ſuam obligationem,vel non : ſi ſciebat, vtique nihil refert,an ante,vel poſt abſolutionem,ei manifeſtata ſit, cùm ad eam teneatur : &ſi cum tali ſcientia acceſſit , & firmum habuit animũ non acceptandi eam, vtique abſolutio ei data nihil valet ex indiſpoſitione cum qua acceſſit : & nihilominùs ſemper tenetur ad impletionem illius , quia , vt dicemus *in art.* 11 .*ſect.* 3. talis obligatio eſt veluti debitum contractũ , quod eſt neceſſe ſoluere,& quouſque non ſoluitur, ſemper clamat:ſi verò ignoranter acceſſit, nihilominùs in re ipſa manet obligatus ad comparendum , cùm ei notificata fuerit obligatio,quam habet:quia talis obligatio propriè non oritur ex pacto , ſed ex ipſa natura rei, poſita tali iuriſdictione,ſeu materiæ applicatione : nam aliter non eſt conceſſa facultas abſoluendi, niſi cum hoc onere de ſe præſentando ergo qui vult abſolui,conſentit huic pacto ex natura rei:vnde non pendet ex actuali conſenſu ſubdit, neque per eius ignorantiam impeditur.

Nauarrus. *Abſolutio à cenſuris præcedere debet abſolutionem à peccatis.*

4 Ad hæc addo ex Nauarr.*in cap.conſideret,*§.*cautus,de pœnit.diſt.*5.*num.*33.nempe Confeſſarium,qui abſoluit pœnitentem,debere priùs abſoluere ipſum à cenſuris,quatenus opus eſſet,& ipſe poſſet : quod ferè ab omnibus paſſim fit Confeſſariis. Nam vel pœnitens eſt innodatus aliqua cenſura, vel non : ſi non, nullum detrimentum ei adfert talis abſolutio ab excommunicatione:eò magis,quia datur conditionaliter:*Si teneris aliquo vinculo excommunicationis, à quo ego te poſſum abſoluere.* Si verò eſt innodatus aliqua cenſura , neceſſe eſt , vt talis abſolutio præmittatur , & detur ante abſolutionem à peccatis: nam licèt contingat aliquem ſic excommunicatum bona fide abſolui priùs à peccatis abſque abſolutione

tione cenſuræ: nihilominùs non eſt valida abſolutio, etiam à culpa tali: nam tenetur illam poſteà ſacramentaliter confiteri.

5 Et hæc eſt magna differentia inter excommunicationem non reſeruatam, & reſeruatam: quòd illa non tollit iuriſdictionem ad abſoluendum à culpa; quamuis prohibeat priùs ab illa abſoluere, quàm à cenſura: & ideò ſi caſu, vel etiam ex malitia Confeſſoris, inuertatur hic ordo ſine culpa pœnitentis, qui bona fide abſoluitur à culpa, non præmiſſa abſolutione à cenſura, ſacramentalis abſolutio valida eſt: quia nihil deeſt, quod ſit de ſubſtantia eius.

Excõmunicatio non reſeruata nõ tollit iuriſdictionẽ ad abſoluẽdũ à culpa.

6 At verò quando cenſura eſt reſeruata, abſolutio à culpa data ante abſolutionem à cenſura nulla eſt, non obſtante bona fide pœnitentis: quia per talem reſeruationem ablata eſt iuriſdictio in ipſam culpam.

Excommunicatio verò reſeruata tollit.

Vt ergo omnia vitentur, melius eſt præmittere abſolutionem à cenſura. Quod quidem intelligitur de abſolutione expreſſa, vel ſaltem tacita: vt docet Gerſon relatus à Nauarro, *vbi ſuprà*, quia Confeſſarius, qui recta intentione, ſuper pœnitentem dixit: *Abſoluo te, in nomine Patris*, &c. non ſolùm à peccatis, verùm etiam à cenſuris abſoluit.

Gerſon. *Cõfeſſarius recta intẽtione dicẽs, Abſoluo te, &c. etiã ab excommunicatione abſoluit.*

7 Rectam verò intentionem Nauarrus illam arbitratur eſſe, quia Confeſſarius abſoluere proponit à neceſſariis, qualem putat, vel expreſſam, vel virtualem omnes Confeſſarios habere: quam ſententiam repetit, & probat idem Nauarr. *in cap. qui vult, de pœnit. diſtinct. 6. ſub num.* 27. & in eodem loco, *ſub num.* 25. idem Nauarr. ait; quod præmittere abſolutionem à cenſuris, quibus pœnitens eſt innodatus, non eſt ſubſtantiale abſolutioni peccatorum: eſt ta-

Nauarrus. *Recta intentio in confeſſione qua.*

Digitized by Google

men neceſſarium neceſſitate præcepti, ſi Confeſſarius videt illum eſſe tali excommunicatione innodatum. Quando verò neſcit Confeſſarius, an pœnitens illis cenſuris ſit implicitus: tunc non præceptum, ſed conſilium arbitratur eſſe, abſoluere ſcilicet eum ad cautelam priùs à cenſuris: & non ſolùm prudens conſilium fuerit abſoluere ab excommunicatione maiori, vel minori: ſed etiam ab omni cenſura, ad quam ſua poteſtas ſe extendit.

Abſolutionis forma.

8 Poteſt igitur vti hac forma: *Parcat tibi Deus. Miſereatur tui,* &c. *Indulgentiam,& abſolutionem,* &c. *Dominus noſter Ieſus Chriſtus te abſoluat,& ego auctoritate ipſius, ac beatorum Apoſtolorũ Petri,& Pauli abſoluo te à ſententia excommunicationis maioris, vel minoris, ſuſpenſionis,& interdicti, in quantum poſſum, & indiges.* Deinde: *Ego te abſoluo à peccatis tuis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Amen. Paſſio Domini noſtri Ieſu Chriſti, & merita B. Mariæ Virginis, & omnium Sanctorum,& quidquid boni feceris,& mali ſuſtinueris, ſit tibi in remiſſionem omnium peccatorum tuorum, in augmentum gratiæ, & præmium vitæ æternæ. Amen. Vade in pace,& noli amplius peccare.*

Suffragia S. Matris Eccleſiæ.

Nota hîc pro cõfeſſionibus quotidianis.

9 Prædicta tamen abſolutio, prout iacet, regulariter danda eſt omnibus pœnitentibus: ſi tamen Confeſſarius audit Confeſſionem alicuius perſonę ſpiritualis, qui toto conatu ad Deum tendit, & qui, vt plurimùm, non niſi venialia habet, & qui ſæpè in hebdomada confitetur: tunc non eſt neceſſe, vt in omni confeſſione abſoluat eum priùs ab excommunicatione, quam probabiliter pœnitens non incurrit.

In quotidianis confeſſionibus ſufficit abſolutio à peccatis tantùm.

10 Sed ſufficit, vt in talibus quotidianis confeſſionibus eum abſoluat à peccatis: & hoc etiam breuiter faciat: imò, aliquando expedit ſolùm dicere:

Ego

Digitized by Google

Ego te abſoluo à peccatis tuis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Amen. ne abſolutio prolixior fiat, quàm confeſſio tota fuerit: ſæpè enim accidit, quòd Confeſſio fit breuiſſimè, & pro vno defectuculo veniali, nempe pro verbo otioſo, pro aliqua diſtractione involuntaria circa officium diuinum, & huiuſmodi: & tunc, vt quid dicere: *Miſereatur tui, &c. Indulgentiam, &c. Dominus noſter Ieſus Chriſtus te abſoluat, &c. Abſoluo te à ſententia excommunicationis maioris, minoris, ſuſpenſionis, & interdicti; in quantum poſſum, & indiges.* Deinde; *Ego te abſoluo*, &c. *Paſſio Domini*, &c. Hæc, inquam, abſolutio bona eſt, & optima: ſed quæ nihilominùs in talibus caſibus poteſt, & debet dimitti, & ſolùm dicere: *Ego te abſoluo à peccatis tuis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Amen.*

11 Et quia de forma abſolutionis danda pœnitentibus eſt ſermo, ponam hîc etiam illas formas, quæ ſeruantur & tempore indulgentiæ plenariæ, & tempore mortis.

Abſolutionis diuerſæ forma pro diuerſitate temporum.

FORMA ABSOLVTIONIS PRO habentibus indulgentiam plenariam.

12 Primò dicat infirmus: *Confiteor*, &c. ſi poteſt: ſi verò non poteſt, dicat alius eius nomine. Poſteà Cõfeſſor, cui fuerit generaliter, vel ſpecialiter confeſſus, dicat: *Miſereatur tui*, &c. *Indulgentiam, & abſolutionem*, &c. Deinde conſequenter ſubiungat, & dicat ſequentia:

Forma pro habentibus indulgẽtiã plenariam.

Auctoritate Dei, & beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, tibi conceſſa, mihiq; in hac parte commiſſa: Ego te abſoluo ab omni ſententia excommunicationis maioris, vel minoris, ſi quam incurriſti: &

& restituo te vnitati fidelium, & sanctis Sacramentis Ecclesiæ. Item eadem auctoritate, absoluo te ab omnibus peccatis tuis, & à transgressione Regulæ, & statutorum. Item auctoritate Dei, & beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & etiam Domini nostri Papæ nostri summi Pontificis mihi in hac parte commissa, in quantum claues sanctæ Ecclesiæ se extendunt, si ista vice morieris, absoluo te ab omnibus pœnis tibi in purgatorio debitis, propter culpas, & offensas, quas contra Deum, animam tuam, & proximum tuum commisisti: & quantum mihi permittitur, restituo te illi innocentiæ, in qua eras, quando baptizatus fuisti. Si verò, ista vice, non morieris, reseruo tibi plenariam indulgentiam concessam à Domino Papa, pro vltimo articulo mortis tuæ, vt in ea commissione præfatæ indulgentiæ Domini nostri Papæ continetur, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.

FORMA ABSOLVTIONIS ab omni casu, etiã pertinente ad Papam: quæ datur fratribus in agone existentibus, auctoritate Priuilegiorum Ordinis.

Forma pro absolutione ab omni casu, etiam Papali: & qua datur fratribus agonizantibus.

13 *Dominus noster Iesus Christus per merita sua sacratissimæ Passionis, te absoluo, & gratiam suam tibi infundat: & ego auctoritate ipsius, ac beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, summorum Pontificum, mihi in hac parte commissa, absoluo te ab omni vinculo excommunicationis maioris, vel minoris, vel sententiæ suspensionis, & interdicti: & dispenso te cum omni irregularitate, si quam contraxisti: & restituo te vnioni, & participationi fidelium, necnon sanctis Sacramentis Ecclesiæ: eadem auctoritate absoluo te ab omni transgressione votorum tui Ordinis, & statutorum Papalium, generalium, prouincialium,*

Digitized by Google

lium, cuſtodialium, localium, & ſynodalium quorumcumque.

Eadem auctoritate abſoluo te, ab omni officio malè perſoluto, horis indebitè tranſpoſitis, vel dimiſſis. Item eadem auctoritate ego abſoluo te ab omnibus peccatis tuis, quibus contra Deum fragilitate humana, ignorantia, vel malitia deliquiſti; concedens tibi remiſſionem, & Indulgentiam plenariam omnium peccatorum tuorum confeſſorum, & cunctorum, de quibus etiam non recordaris, aut oblitus fuiſti; in quantum claues Eccleſiæ ſe extendunt. Item eadem auctoritate ego abſoluo te à pœnis Purgatorij, quas pro peccatis commiſſis, & delictis in hoc mundo perpetratis meruiſti, reſtituendo te illi innocentiæ, in qua eras, quando baptizatus fuiſti, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Amen.

Quòd, ſi hac vice non deceſſeris, reſeruo tibi hanc gratiam vſque ad extremum mortis tuæ articulum.

Prædictæ duæ formæ abſolutionis depromptæ ſunt ex Compendio Priuilegiorum, & hîc poſitæ ad conſolationem Religioſorum.

ARTICVLVS XV.

An Confeſſario liceat loqui de rebus in confeſſione auditis de licentia pœnitentis?

SVMMARIVM.

1.2. *Confeſſarius de licentia pœnitentis poteſt loqui extra confeſſionem de auditis in confeſſione.*

3 *Secreti natura pendet ex voluntate committentis.*

4 *Ille cui licentia pœnitentis reuelatur peccatum, debet eum tenere ſub ſigillo.*

5 *Perſona*

5 *Persona,cui reuelatur tale peccatum, an teneatur ad sigillum.*

1 RESpond.quòd circa hoc sunt duæ opiniones. Prima negat, licere ex facultate pœnitentis loqui, sic Scot. *in* 4.12.*q*.2.Durand.*q*.4. Maior.*q*.3. Gabr.*ar*.3.*dub*.4.Alensis,4.*p*.*q*.19.*membr*.2.*ar*.2.§.1. & Angel. *Confessio*.8. *num*. 5. Ratio est, quia Confessarius ea,quæ nouit in Confessione,scit vt Deus: ergo non potest illi pœnitens facere facultatem vt loquatur vt homo: & etiam, quia hoc sigillum est præceptum diuinum, ergo non potest pœnitens illud dispensare: & præterea, quia licèt pœnitens possit cedere iuri suo, non tamen iuri sacramenti.

Scot. Durand. Maior. Gabr. Alensis. Angelica.

De licentia pœnitẽtis potest Cõfessarius loqui in cõfessione de auditis.

2 Nihilominùs contraria sententia,& communis,& verior est:scilicet,quod pœnitens potest dare licentiam, cum qua Confessarius potest loqui de rebus in confessione auditis. Hanc sententiam tenent D.Bonau. *in* 4.*distin*. 21.*in* 2.*par*.*art*.2. *quæst*.2. D.Thom.*q*.3.*art*.2.Riccar.*art*.4.*q*.1. Palud. *quæst*.3. *nu*.42.Adrian. *q*.3.*de Confess*.Henric.*quodlib*.7. *q*.26. Sylvest. *Confessor*.3.*q*.3.*&* 5. Soto *q*.4.*art*.6. Petr.de Soto *in relect*.*de pœnit*.*lect*.11.Medin.*q*.*de licentia pœnitentis ad reueland*.*confess*.Anton.3.*par*.*titul*. 22.§.1. Nauarr.*in Man*.*cap*.8. *nu*.2.*&* c.18.*num*.12.*& in cap*. *Sacerdos*.*num*.123. Et est communis etiam iuris Canonici peritorum sententia,Archidiac.& Alexand. *in cap*. *ipsi Apost*.2. *qu*. 2. Cardin.*in cap*. *Sacerdos*. *de pœnit*. *distinct*.6.Abb.*in cap*.*significasti de adult*.Felin. *in cap*. *testimonium*. *de testibus*. Ratio est, quia hoc sigillum, quamuis sit sacrum, continetur tamen sub genere secreti, & eius naturam ac rationem participat.

S.Bonau. S.Thom. Ricchard. Paludan. Adrian. Henric. Sylvest. Sotus. Petrus de Soto. Medina. Antonin. Nauarr. Archidiac. Alexand. Cardin. Abbas. Felin.

3 Est

Digitized by Google

3 Est autem hæc natura secreti, vt eius vsus pendeat ex voluntate committentis; sicut depositum, ex voluntate deponentis, vel sicut promissio, ex voluntate eius, cuius est facere: ergo sicut in aliis secretis, & in exemplis positis licet ex voluntate alterius talis vsus, ita & in præsenti. Et ratio id suadet, quia hoc cedit in fauorem pœnitentis, & consequenter sacramenti. Sæpè enim est pœnitenti necessarium, vt Confessarius loquatur, vel consulat: esset autem maius dispendium, si propterea cogeretur semper extra confessionem dicere. Imò addit Nauarrus *in dicto cap. Sacerdos, nu.* 151. etiam in externo foro posse valere testimonium Confessoris de licentia pœnitentis, ad eius innocentiam comprobandam.

Secreti natura pẽdet ex volũtate committentis.

Fundamenta autem prioris sententiæ facillimè diluuntur.

Ad Primum enim dicimus, Confessarium non ita scire vt Deus, quin verè sciat vt homo, & loqui possit.

Ad Secundum dicimus, hanc non esse dispensationem in præcepto diuino, sed mutationem materiæ eius: nam sensus præcepti est, vt hoc secretum seruetur iuxta voluntatem committentis, & ita nulla interuenit dispensatio.

Ad Tertium respondetur, hoc præceptum sigilli præcipuè esse positum in fauorem pœnitentis, ideóque ipsum posse iuri suo renunciare.

4 Hoc bene est aduertendum, vt ille, cui reuelat Confessarius de licẽtia pœnitẽtis, sub sigillo teneat: atque in hoc sensu intelligunt omnes Doctores citati ita posse dari hanc facultatẽ, vt manente sigillo integro in omnibus aliis, sub eodem extendatur cognitio ad alium: manet ergo ille obligatus sigillo.

Ille, cui reuelatur peccatũ de licẽtia pœnitẽtis, debet id tenere sub sigillo.

5 Dices,

Digitized by Google

Dubium. *Persona, cui reuelatur tale peccatũ, an teneatur ad sigillum.* Resolutio.

5 Dices, tertia illa persona, cui Confessarius peccata pœnitentis reuelat de licentia eius, non tenetur tantum sigilli obligationem acceptare, cùm reuera in Confessione non audiat.

Respondeo, per se quidem non teneri acceptare, vt in confessione reuelatam, sicut posset etiam Confessarius non audire confessionem, & tunc cogitur pœnitens aut omninò non communicare cum illa tertia persona peccatum suum, aut alium modum manifestationis permittere.

Nihilominùs si tertia illa persona acceptat, seu consentit audire illam rem ex notitia confessionis, facultati à pœnitenti data; velit, nolit, obligabitur sigillo: quia hæc obligatio non oritur ex nouo peccato, sed ex ipsa confessione: nec licentia pœnitentis tollit iniuriam, seu offensionem ex parte Sacerdotis reuelantis, & ad minus tenetur ad sigillum secreti naturalis. Sed de hoc, & de tota materia sigilli confessionis vide infr. *in tertia sect. in explic.* 11. *conditionis confessionis.*

ARTICVLVS XVI.

An in articulo mortis quilibet Sacerdos possit absoluere à casibus reseruatis, absque eo, quod imponat onus, seu obligationem repræsentationis?

SVMMARIVM.

1 *In articulo mortis nulla est reseruatio à peccatis.*
2 *Articulus mortis, & periculum mortis distinguuntur.*
3 *Periculum mortis sufficit.*
4 *Necessitas hæc consideratur etiam ex parte Sacerdotis.*

5 *Reserua*

Digitized by Google

5 *Reſeruationem eſſe nullam in articulo mortis, aliqui intelligunt, in abſentia proprij Sacerdotis.*
6 *Exemplum notabile.*
7 *Reſeruationem eſſe nullam in articulo mortis etiam præſente proprio Sacerdote verior ſententia.*
8 *In articulo mortis quilibet Sacerdos poteſt à moribundo eligi pro ſua confeſſione.*
9 *Nauarri dictum corrigitur.*
10 *In articulo mortis quilibet Sacerdos, etiã excommunicatus, interdictus, & ſuſpenſus poteſt abſoluere.*
11 *Moribundus an à laico poſſit abſolui ab excommunicatione.*
12 *Aliqui negant.*
13 *In aliquo caſu poſſunt.*
14 *Mortuus iam poteſt abſolui ab excommunicatione à Sacerdote qui eum excommunicauit.*
15 *Hereticus mortuus cum ſignis contritionis anteà oſtenſis, poteſt poſt mortem abſolui.*
16 *Eccleſiæ perpetua traditio eſt ſignum iuris diuini.*
17 *Sacerdos priuilegiatus an debeat non priuilegiato proferri.*

1 REſpond. quòd ſi non eſt ibi copia Sacerdotis proprij, quilibet Sacerdos tunc poteſt abſoluere non ſolùm à peccatis, verùm & à reſeruatis caſibus, & ab excommunicatione: & ſi ægrotus recuperat ſanitatem, non tenetur ampliùs pro illis caſibus reſeruatis tunc confeſſis ſe præſentare; quia *vt dictum eſt ſuprà in art. 9. prima ſect.* in tali articulo nulla eſt reſeruatio: tenetur bene ſe præſentare, ſi habuerit aliquam excommunicationem. Sic communiter Doctores, & determinatum eſt in Concilio Tridentino *ſeſſ. 14. cap. 7.* in his verbis; *In Eccleſia Dei cuſtoditum ſemper fuit, vt nulla ſit reſeruatio*

In articulo mortis nulla eſt reſeruatio à peccatis.

Concil. Trident.

ſeruatio in articulo mortis, atque ideò omnes Sacerdotes quoſlibet pœnitentes à quibuſuis peccatis,& cenſuris abſoluere poſſunt. Sic Concilium. Quod etiam ante decreuerunt iura, *cap. non dubium, de ſent. excom. & Extrauag. Sixti IV. & ſi Dominici de pœnit. & remiſſ.*

Et meritò quidem ſic determinatur, quia dum agitur res perpetuæ ſaluationis, ſeu damnationis ab hac luce exeuntis, non vult pia mater Eccleſia, vt tam ſalubri abſolutionis remedio quicunque pœnitens carere poſſit. Et ideò in mortis articulo nulla extat culpa reſeruata, quæ abſolui non poſſit omníſque Sacerdos erit legitimus Confeſſarius, vbi proprius haberi non poſſit.

Articulus mortis, & periculum mortis diſtinguuntur.

2 Circa hunc articulum tria explicanda ſunt. Primùm, quæ eſſe debeat neceſſitas pœnitentis, & præſertim quæri ſolet, an ſufficiat periculum mortis. Aliqui enim auctores diſtinguunt inter periculum, & articulum mortis, quòd articulus ſit, quando mors proximè inſtat, & moraliter eſt certa, & ferè ineuitabilis. Periculum verò ſit, quando eſt probabile dubium, & frequenter ſolet in tali caſu mors accidere; vt eſt actuale bellum, longa nauigatio, partus mulierum, & ſimilia. Dicunt ergo hi auctores neceſſarium eſſe articulum, nec ſufficere periculum mortis: ita Soto *diſt. 18. quæſt. 4. art. 4.* Canon. *relect. de pœnit. par. 5.* & Couarru. *in cap. alma mater part. 1. §. 11. num. 8.*

Soto. Can. Couar.

Periculum morale mortis ſufficit. Gloſſ. Nauár. Medin. Palud. Adrian.

3 Nihilominùs dicendum eſt, ſufficere periculum morale mortis; ita ſentit Gloſſ. *in cap. paſtoralis. §. præterea de offic. ordin. & cap. quod in verſic. pœnitentia. de pœnit. & remiſſ.* & tenet Nauarrus *in Man. cap. 26. num. 31. & cap. 27. nu. 271.* Medin. *Cod. de pœnit. quæſt. 16.* & idem ſentiunt Paludanus *diſtinct. 17. quæſt. 5. art. 2. & diſt. 20. qu. 1. art. 2.* Adrian. *qu. 3. de Confeſſ.*

Digitized by Google

Confess. Sylueſt. *Confessor.* 1. *q.* 6. *& cap. interdictum.* 5. *quæſt.* 7. & probatur optimè ex capite, *ſi quis ſuadente* 17. *q.* 4. vbi poſita reſeruatione, excipitur periculum mortis. Vnde intelligimus hæc duo pro eodem reputari. Sylueſt.

Ratio autem moralis eſt optima, quia morale periculum perinde exiſtimari debet, & in malis ita caueri, ſicut euentus ipſe: nam propterea dictum eſt: *Qui amat periculum, peribit in illo.* Ergo neceſſitas periculi mortis exiſtimatur moraliter, tanquàm extrema.

Neceſſitas hæc coſideratur etiã ex parte Sacerdotis.

4 Secundò explicandum eſt; an hæc neceſſitas conſideranda ſit etiam ex parte Sacerdotis? Ad quod ab aliquibus reſpondetur affirmatiuè: nam neceſſitas Sacerdotis eſt; vt non ſit alius, ad quem ex officio, vel delegatione tale munus pertineat, quapropter ſi adſit Parochus: v.g. vel alius, qui habet iuriſdictionem, non poteſt ſimplex Sacerdos abſoluere, quia iam non eſt articulus neceſſitatis comparatione illius, vt per ſe patet, & ſumitur à ſimili ex cap. *præsbyter.* 26. *quæſt.* 6. in illo verbo, *Niſi abſente Epiſcopo extrema neceſſitas cogat*, & eadem ratione cenſeo nunc, Sacerdotem nõ expoſitum, non poſſe in eo caſu abſoluere, ſi adſit approbatus, qui poſſit, & velit id facere: etiamſi alioquin iuriſdictionem non habeat, vt ſi eſſet: v.g. Parochus alienus: ſimili etiam ratione exiſtimo; ſi adſit Sacerdos excommunicatus, vitandus, ſeu ſuſpenſus, aut præciſus, non poteſt abſoluere, quando adeſt ſimplex Sacerdos toleratus, etiamſi iuriſdictionem anteà non habebat. Si verò abſit omnis alius Sacerdos, tunc omnes iſti Sacerdotes non tolerati, etiam degradati, non hæretici poſſunt in articulo mortis abſoluere.

Digitized by Google

Opinio Suarez. Concil. Trident.

Reseruationem esse nullã in articulo mortis, intelligitur in absentia proprij Sacerdotis.

Sic aliqui docent. Toletus.

Innocent.

5 Circa quam sententiam, quicquid sit modò de excommunicatis, suspensis, aut præcisis quantum ad reliquos Sacerdotes, scio sic tenere Suarez *vbi suprà disp.* 30. *sect.* 3. *sub nu.* 1. vbi ait: quamuis Concilium Tridentinum dixerit: *In articulo mortis nullam esse reseruationem*; id tamen intelligendum est, in absentia reseruantis: quia aliàs nulla est vera necessitas, ob quam alij censeantur iurisdictionem accipere, quia illis, per se loquendo, sublata fuerat. Neque oportuit Concilium hoc declarare, quia hoc tanquam notum præsupponit. Toletus etiam *in primo libro suæ summæ, cap.* 15. § 5. ait: Præsente eo, cui casus illi, seu excommunicatio reseruata sunt, seu absente; ad eum tamen potest sine periculo fieri recursus, non debet absoluere pœnitentem Sacerdos simplex, qui extra articulum mortis absoluere non poterat: ita habet Innoc. *in cap. nuper. de sent. excom.* & probari potest ex cap. *eos. de sent. excom.* Si enim tenetur pœnitens conualescens, cùm primum poterit, adire Superiorem, aliàs incidit in excommunicationem: igitur multò magis tenebitur adire eum ante absolutionem, quando sine periculo id fieri poterit. *Sic Toletus.*

Et verò, si in tali tempore haberi poterit copia, non solum proprij Confessarij, verùm & Prælati, conduceret maximè ad Prælatum recurrere, & ab eo absolutionem peccatorum accipere.

Petrus Damianus. Exemplũ.

6 Referam hîc quæ narrat Petrus Damianus *in ep. ad desiderium.* Hugo, inquit, Cluniacensis Abbas, cùm ad suũ me monasterium perduxisset frater quidam senex in Infirmorum domo, ingrauescente totius corporis tremore, láguebat. Hic porrò, cũ Abbatis comperisset adesse præsentiam, lætus effectus, diuinam cœpit implorare clementiam; *Domine*, inquit,

quit, *quem nullum latet occultum, quæso, si quid reatus in me est, quod non sim hucusque confessus, tu mihi misericorditer in memoriam renoca: quatenus Abbati meo, dum præsens est, purè confitear, atque ab eo, qui ius hoc in me præ cæteris habet, indicatus absoluar.* Hoc dicto, huiusmodi vox auribus eius insonuit: *Certè est, certè est aliquid in te, quòd confessus adhuc non es.* Cúmque ille vocem solam audiret, orando subiunxit: *Exprime, Domine manifestè, quid hoc sit, vt confessus corrigam, quod peccaui.* Porrò vox eadem peccatum quoddam, sicut quærebat, signanter expressit, quod ille à se commissum, illicò recognouit, & Abbati festinanter accito, facta confessione purgauit: paucísque pòst diebus in sancta pace defunctus est. Ex quo exemplo vnusquisque videre potest, quanti referat confiteri suo Prælato. Hoc tamen dicimus de bene esse, non de necessitate: nam idem potest euenire, si confiteatur cuilibet alij.

7 Nihilominùs, re altius inspecta, videtur aliter dicendũ; nempe quòd in articulo mortis, seu in periculo moralis mortis, non solùm in absentia proprij Sacerdotis, seu Superioris, verùm quando adest, potest quiuis Sacerdos talem infirmum absoluere. Sic Emmanuel Sa *in suis Aphorismis, tit. Absolutio.* & Nauarr. *in consil. 15 de pœnit. & remiss. n. 3* ait.

Reseruationem esse nullã in articulo mortis etiam præsẽte proprio Sacerdote: verior sententia. Emma. Sa. Nauarrus.

8 Nunc verò altiùs re inspecta, videntur contra istam limitationẽ facere verba præfati Conc. Trid. scilicet. *In articulo mortis nullam esse reseruationem.* Et paulò inferiùs; *Atqui ideò omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibuscuis peccatis, & censuris absoluere possunt.* Per quæ verba patet, quòd omnes Sacerdotes habent talem facultatem in periculo, seu in articulo mortis, & sequitur Nauarrus.

In articulo mortis quilibet Sacerdos potest eligi ab infirmo ad suam confessionem audiendã.

Moueor etiam, quia nullus Classicus Doctor posuit

fuit hanc limitationem vſque ad Sylueſtrum, qui obſcurè loquitur. Innocentius verò non loquitur de articulo mortis, ſed de aliis impedimentis non tam priuilegiatis:& verba Concilij non ſolùm ſunt generalia,ſed etiam vniuerſalia,ibi: *Omnes Sacerdotes.* Et ibi,*quoſcunque pœnitentes.* Et ibi,*quibuſuis peccatis.* Et ita generaliter, & vniuerſaliter ſunt intelligenda.

Propter quæ puto concluſionem prædictam tenendam eſſe ſine præfata limitatione poſt Concilium Tridentinum,quod determinat, vt in articulo mortis nulla ſit reſeruatio; quæ concluſio fauorabilis eſt animarum ſaluti: quamuis crederem, conſultè facturum, qui præſente ſuo Parocho, vel Superiore, faciat ſe potiùs ab eo abſolui, quàm ab aliis. *Sic Nauarrus.*

Itaque concludimus hanc dubitationem, & dicimus,quòd in mortis articulo, ſeu periculo vnuſquiſque poteſt abſolui à quolibet Sacerdote à quouis caſu,& cenſura:&ſi conualuerit,de caſibus non tenetur ſe ampliùs præſentare, etiam quòd confiteatur proprio Parocho:de cenſura verò tenetur,vt dictum eſt aliàs: ita vt ſi poſteà pœnitens ſit in mora culpabili, in ſimilem excommunicationem incidat:vt habetur *in cap.eos,qui, de ſentent. excomm.in 6.* & bene tractant Caiet. *in ſumma*,verbo,*excommunicatio,num.*69.& Nauarr.*cap.*26.*num.*26.

Nauarri dictũ corrigitur.

9 Corrigendum tamen cenſeo, quod ibi addit Nauarrus:ſi pœnitens ſufficienter ſatisfaciat quantum debet,coram Deo excuſari ab illo onere comparendi:quia iam impleuit,quidquid Superior iuſtè præcipere poterat. Hoc enim non probo:tum quia licèt finis præcepti ceſſet, non ideò ceſſat præceptum: tum quia,non eſt ille finis adæquatus: nam

ipſum

ipſummet onus comparendi, eſt quaſi pars pœnæ ab Eccleſia impoſitæ pro tali delicto, & ordinatur ad ſpecialem modum ſatisfactionis, & obedientiæ Eccleſiæ exhibendum. Denique, quia aliàs adhibenda fuiſſet conditio in illo præcepto: ſcilicet, ſi parti læſæ ſufficiens ſatisfactio non exhiberetur, quod tamen non fit. Ideò ſine mora, poſtquàm infirmus conualuerit, ad Superiorem recurrere debet pro cenſura, quam incurrit. Non ſic autem de caſibus reſeruatis abſque cenſura, qui cùm in mortis articulo abſoluti ſint, nõn eſt opus vt pœnitens iterùm ea confiteatur, neque vt pro illis Superiori ſe præſentet. Facit ad hoc, quod ex Concilio Tridentino, *vbi ſupr.* omnis ceſſat reſeruatio caſuum in mortis articulo: ſed cur non item ceſſet reſeruator? vtique Concilium libertati conſcientiarum, ſalutíque confitentium in mortis articulo conſulere voluit: cui libertati non mediocriter videtur officere caſuum reſeruatio: ideò videtur voluiſſe eo tempore neceſſitatem hanc remouere ſuo, & proprio Sacerdoti confitendi. Denique extat priuilegium Eugen. IV. *in compend. priuileg. tit. abſolutio extraordinaria quoad fratres. §. 2.*

10 Quantum verò ad Confeſſarios pro tali caſu periculi, aut articuli mortis, licèt opinio prædicta Nauarri poſſit ſequi ob eius auctoritatem: ſcilicet, quòd omnis Sacerdos Catholicus, etiamſi ſit excommunicatus, interdictus, vel ſuſpenſus, etiam denunciatus, poteſt abſoluere ab omni peccato, & cenſura: & pro ſe citat Sotum *in 4. diſt. 18 q. 4. art. 4.* & amplius dicit, quòd hoc dicẽdum eſt poſt Concilium Tridentinum, nihilominùs placet magis id, quod habet idem: ſcilicet, quòd in prædicto caſu quilibet Sacerdos Catholicus non præciſus ab Ec-

In articulo mortis quilibet Sacerdos, etiam excom. interdum & ſuſpenſus poteſt abſoluere. Sotus. Nota.

cleſia abſoluere poteſt quemlibet in articulo mortis à quolibet peccato, etiam reſeruato,& à qualibet cenſura, ſi copia Superioris deſit:hæreticus verò,ſchiſmaticus, & excommunicatus excommunicatione maiori,& interdictus, ſuſpenſus,notorius, aut denunciatus non poteſt, quamuis alius non reperiatur. Vide Nauarr. *in Man. cap.26. num.26.* Et licèt ipſe Nauarr.dicat, quòd hæc vltima ſententia docebatur ante Concilium, ſed poſt dictum Concilium probabilior videatur ei prima; nobis tamen videtur,quòd hæc vltima poſitio ſit probabilior,& ſequenda:&ſi non adſit alius Sacerdos,tunc ſufficit habere contritionem.

Nauarr.

11 Et quia *in art.6.1.ſect.*dictum eſt, quòd non ſolùm Sacerdotes, verùm & laici, dummodò habeant priuilegium,poſſunt excommunicare, meritò dubitatur; an moribundus, excommunicatus à laico,poſſit in illo caſu ab eodem abſolui?Ad quod reſpondetur negatiuè, prout tenèt etiam Toletus *in ſua ſumma lib.1.cap.15.*vbi citat Panorm. *in cap. à nobis,de ſent.excomm.*Adde,& tu Nauarr.*in Man.vbi ſuprà,,& cap.1.de pœnitent.diſt.6.num.83.*Sot.*diſt.18. q.3.art 4.* Couarr.*in cap.alma mater,§.11.num.9.p.1.* Sayr.*lib.2.cap.21.num.3.*Neque enim hæc iura laico conceſſere vnquàm, cùm tamen concedere poſſit ſummus Pontifex.

Dubium. *Moribundus an à laico poſſit abſolui.* Reſponſ. Toletus. Panorm. Nauarr. Sotus. Couarr. Sayrus.

12 Scio Oldradum *conſil.49.* D.Antonin.*3.par. tit.17,cap.14.§.7.*& Sylueſt.verb. *abſolutio 1.num.8.* tenere, quòd laicus in mortis articulo poſſit abſoluere: ſed falsò,nam non conceditur huiuſmodi facultas abſoluendi à cenſura, ſeu excommunicatione,niſi vt pœnitens poſſit abſolui à peccatis. Cùm igitur laicus nequeat abſoluere à peccatis, vt dicit gloſſ.*in cap.paſtoralis,de offic.ordin.§.præterea,* conſequitur,

Oldrad. D.Anton. Sylueſter. *In mortis articulo laicus non poteſt abſoluere ab excommunicatione.*

quitur, vt nequeat ab excõmunicatione absoluere.

13 Posset tamen habere locum prædicta contraria opinio Oldradi, Antonini & Syluest. quando laicus ille excommunicauit talem, vel quia habebat iurisdictionem spiritualem, vel ex priuilegio: nam tunc si adsit, quando excommunicatus à se reperitur in periculo mortis, nihil prohibet, quin ab excommunicatione à se lata possit eum absoluere, relinquendo postcà, vt à peccatis à Sacerdote absoluatur.

Quãdo verò laicus excommunicauit, potest: nõ tamen potest absoluere à peccatis.

14 Dubitatur etiam hîc, quid faciendum sit; quando in articulo mortis constitutus quis, non habuit, à quo absolueretur ab excommunicatione, in qua reperiebatur: ostendit tamen signa contritionis, & declarauit se paratum esse ad omnia? Respond. quòd talis potest absolui post mortem, non quidem à peccatis, sed ab excommunicatione: non tamen à quolibet Sacerdote, vt poterat ante mortem, sed ab eo, ad quem reseruata erat absolutio ab excommunicatione, vel ab alio, de eius licentia. Ita habetur *in cap. à nobis, 2. de sentent. excomm* vbi Innoc. & Panorm. reddunt causam: nimirum quia cessat iam periculum, quod prius erat in mora, ne scilicet, discederet è vita inabsolutus à peccatis.

Dubium. Respons. *Mortuus potest absolui ab excõmunicatione à Sacerdote, qui excommunicauit.*

Panorm.

Signa verò talis pœnitentiæ, quæ fuerunt ante mortem, probari possunt per vnum testem fide dignum. Non tamen debet sepeliri huiusmodi, qui mortuus absoluitur, antequàm ab excommunicatione absoluatur: etiamsi cum signis contritionis decesserit è vita, vt definitur *in cap. à nobis, de sentent. excommun.*

Hæreticus mortuus cũ signis contritionis ostensis anteà potest absolui post mortem.

15 Etiam hæreticum mortuum cum signis contritionis posse absolui post mortem, sicut & alios pœnitentes, affirmat Innoc. *eod. cap.* & ratio eadem militat,

Digitized by Google

militat in omnibus. Itaque nulla eſt neceſſitas ex parte Sacerdotis, nam quilibet poteſt in tali caſu abſoluere.

Dubium. Reſponſ. Durand. Paludan. Canus. Riccard. Armill.

Tertiò explicandum eſt, vnde tunc habeat Sacerdos iuriſdictionem? Reſpondeo, aliqui dicunt, eos tunc habere de iure diuino: ſic Durand. *in* 4. *diſt.*19.*q.*2.*ad* 4.Palud.*diſt.*20*q.*1.*art.*2.Canon.*in relect.de pœnit.* Riccard.*art.*3. Armill. verb. *abſolutio.*

Eccleſiæ perpetua traditio eſt ſignũ iuris diuini.

16 Fundamentum eſſe poteſt,quia perpetua Eccleſiæ traditio, cuius initium ignoratur, eſt ſignum iuris diuini, iuxta D.Aug.*lib.*4.*de Baptiſ.c.*24. Contrariam ſententiam exiſtimo veram; nempe hanc eſſe traditionem ortam ab ipſa Eccleſia, & ad ſummum eſſe Apoſtolicam: ita tenet D. Thomas *in* 4. *diſt.*19.*q.*1.*art.*1. D.Bonauent.*ibid.art.*3.*q.*1. Maior. *q.*1. Soto *diſt.*18.*q.*4.*art.*4. Ledeſma, 2.*par* 4.*q.*21. *art.*6. Medin. *C.de pœnit.quæſt.de confeſſ. alieno ſine licentia.*Petr.de Soto,*ſect.*5.*de confeſſ.* Victoria,*in ſummam.*156 Couarru.*in cap.alma mater,* §.6.*num.*8. *part.*1.& inſinuatur à Concilio Tridentino,*vbi ſuprà*, dicente: *Ne aliquis periret, cuſtoditum ſemper in Eccleſia fuit, vt nulla ſit reſeruatio in articulo mortis.* Nam ſi nulla eſt reſeruatio:ergo manent illa peccata pro illo articulo, ſub eodem foro, vt ſic dicam, ſub quo ſunt cætera, & in articulo mortis omnes Sacerdotes habent iuriſdictionem delegatam ad abſoluendum directè à peccatis mortalibus: ergo iuriſdictio cadit etiam in hæc peccata, quæ extra illum articulum ſunt reſeruata.

Dubium. *Sacerdos priuilegiatus an debeat tunc præferri.*

17 Interrogabit verò aliquis, ſi in eo articulo, ſeu periculo mortis adſit Sacerdos, qui ex priuilegio habet iuriſdictionem ad abſoluendum à caſibus reſeruatis, an debeat ille præferri aliis habentibus tantùm communem iuriſdictionem?Si enim in articulo

Pet.de Sot. Victoria. Couarr. Cõc.Trid.

Digitized by Google

ticulo mortis,vt diximus,peccata non ſunt reſeruata,non videtur hoc neceſſarium.

Reſpondeo,quòd ſimpliciter hoc non eſt neceſſarium,ſcilicet,vt qui habet talem facultatem,præferatur non habenti : nam reſeruatio in illo articulo non obligat , vel potiùs non comprehendit illum:eſt tamen ad bene eſſe.

ARTICVLVS XVII.

An extra articulum mortis, occurrentibus aliis neceſſariis caſibus,in quibus neceſſe eſt , aut implere præceptum annuæ confeſſionis:vel,(vt in Religionibus bene ordinatis pluries in menſe , vel in hebdomada , ſaltem occurrente aliquo magno feſto)communicare , aut facere Sacrum:ita vt non poſſit omitti ſine gravi ſcandalo , aut infamia : & pro tunc non patet aditus ad Superiorem.

An ſcilicet poſſit quis celebrare , vel Euchariſtiam ſumere , abſque confeſſione, cum ſola contritione;cum animo tamen faciendi quod tenetur,tempore ſuo? vel debeat confiteri deputato , & ab eo abſolui cum obligatione ?

SVMMARIVM.

1 2 3 4 *Ad euitandum ſcandalum licet excommunicato occulto ad altare accedere , vel Euchariſtiam ſumere.*

5 *Excom-*

5 *Excommunicatio occulta non obſtat, quominùs quis à peccatis abſolui poſſit ad euitandum ſcandalum.*

6 *Duæ conditiones excuſant, vt quis ſine confeſſione ad altare accedere poſſit.*

7 *Confeſſio ante communionem poteſt dimitti, ſi tunc timetur, Confeſſarium reuelaturum eſſe confeſſionem.*

8 *Qui non poteſt abſolui à reſeruato, poteſt ad altare accedere.*

9 *Soti dictum corrigitur.*

10 *Grauis debet eſſe neceſſitas, vt quempiam excuſet, vt non confeſſus ad altare accedat.*

11 *Neceſſitates, quæ excuſant, ſunt: periculum proprium mortis, periculum mortis proximi, inchoatum ſacrificium, & infamia.*

12 *Miſſam qui inchoauit, & recordatur alicuius mortiferi peccati, quid faciet.*

13 *Infamia excuſat.*

1. Opinio. Riccard. Adrian. Durand.

1 REſpond. quòd circa hoc ſunt tres opiniones. Prima, ſimpliciter negat poſſe hominem in eo caſu abſolui ab inferiori: ſic Riccard. *diſt.* 17. *art.* 2. *q.* 8. Adrian. *q.* 4. *de confeſſ.* Durand. *diſt.* 17. *q.* 15. Dicunt tamen iſti auctores in eo caſu poſſe hominem accedere ad communionem, vel ad faciendum Sacrum cum ſola contritione, tanquàm qui non haberet copiam Confeſſarij.

2. Opinio. Alenſ. Palud. Gerſon. Sylueſter. Angel. Medin. Nauarr.

2 Secunda opinio ſimpliciter affirmat, poſſe tunc abſolui: ſic Alenſ. 4. *p. q.* 17. *memb.* 5. *art.* 2. *ad vltim.* Palud. *vbi ſuprà, q.* 5. Gerſon *alphab.* 33. *litt. E.* Syluеſt. *confeſſ.* 1. *q.* 19. Angelica *confeſſ.* 5. *num.* 9. Medina *C. de pœnit. q.* 13. *de integr. confeſſ.* & Nauarr. *in cap. conſideret, §. cautus, num.* 10. qui tamen indifferenter loquuntur

quuntur. Solus Angelic. explicuit hoc fieri posse, etiamsi peccatum habeat annexam excommunicationem.

3 Tertia opinio distinguit sic; Si peccatum reseruatum est sine censura, poterit absolui pœnitens: non tamen, si excommunicatio adiuncta sit, quia hæc non potest tolli in eo casu: & quandiu non aufertur, homo est incapax absolutionis sacramentalis, ita Can. *relect. de pœnit. par.* 5. Soto *dist.* 18. *q.* 2. *art.* 5. Ledesma 2. *par.* 4. *q.* 8. *art.* 3. *dub.* 3, qui nihilominùs admittunt, posse hominem in huiusmodi casu, etiamsi occultè excommunicatus sit, accedere ad communionem ad euitandum scandalum.

3. Opinio. Canus. Sotus. Ledesma.

4 Mihi videtur sic esse respondendum clariùs; quando nulla est copia Sacerdotis Confessarij, & imminet scandalum, si quis non celebret, vel non accedat ad communionem, potest tunc quis licitè celebrare, & Eucharistiam sumere, etiam quòd sit innodatus excommunicatione occulta tamen: si verò non imminet tale scandalum, non debet.

Auctoris sententia. *Ad euitãdum scandalũ licet excommunicato accedere ad altare, vel Eucharistiam sumere absque fraua confessione.*

5 Si adsit Sacerdos quis Confessarius debet talis confiteri, etiamsi habuerit aliquam excommunicationẽ: excõmunicatio enim non obstat, quominùs à Sacerdote absolui possit à peccatis, quia si peccata illa reseruata non haberent annexã excommunicationem, non impedirent absolutionem cum onere tamen se præsentandi, & faciendi quod debet.

Excommunicatio non obstat, quominùs quis à peccatis absolui possit ad euitandũ scandalum.

Et confirmatur, quia si ad euitandum scandalum, vel infamiam licet excommunicato se ingerere communioni diuinorum; & aliquando potest contingere, vt ad euitandam grauem infamiam, vel scandalum necessarium sit confiteri, ergo tunc ex parte pœnitentis erit licita confessio, & ex parte absol

absoluentis non deest potestas : quia excommunicatio pœnitentis non priuat Sacerdotem iurisdictione in omnia peccata : ergo poterit illum absoluere , & validè , & licitè. Quod intellige à peccatis tantum & cum obligatione recurrendi ad Superiorem , quoad primùm fieri poterit.

Dvæ conditiones excusant , vt quis sine cõfessione ad communionem accedat.

6 Addo ad hæc,& clariùs,quòd ex Concil. Trident.*sess.13.c.7.& can.* 11. duæ conditiones debent concurrere ad hoc,vt non præmissa confessione liceat communicare, quas Concil. his verbis comprehendit ; scilicet , *necessitate vrgente*; & *modò desit copia Confessoris*. Vnde videndum est , quando dicitur aliquis non habere copiam Confessoris,& quæ necessitas sufficiat tunc ad communicandum sine Confessione.

Quoad primum dico primò , quòd ad celebrandum sine confessione solus defectus Confessoris non sufficit , cùm & defectus huiusmodi , atque necessaria,& vrgens celebrandi causa desiderentur: vt patet ex verbis Concilij. Hinc colligitur cautè legendum esse Ricc. *in* 4. *dist.* 17. *art.*3. *q.* 6. quem sequuti sunt Sylvest. verb. *Euch.* 3.*q.*14. *Arm.Communio.in fine*,& Ros. dicentem non teneri , qui celebraturus est ad confessionem statim faciendam; si fortè de propinquo expectat alium,cui deuotiùs, & securiùs confiteatur.

Riccardus interpretatur.

Nam hæc doctrina nec secura, nec practica probabilis mihi videtur ; præcipuè post Concil. Trident. Nam non potest verè dici in eo casu deesse copiam Confessoris , cum præstò sit alius sufficiens absque alio morali incommodo , qui potest confiteri.

Dico secundò,quòd si proprius Sacerdos sit absens, & necesse sit alieno confiteri, cui non potest, nisi

niſi ex priuilegio, non ſufficit, vt communicaturus non obligetur confeſſionem præmittere ante communionem: quia tunc abſolutè, & ſine incommodo poteſt præceptum diuinum implere; cur ergo non eſt ſeruandum? aut quid refert, ſi Confeſſor, qui adeſt, ſit ordinarius, vel extraordinarius, ſi reuera iuriſdictionem habet? diuinum enim ius non requirit hunc, vel illum miniſtrum, ſed ſolùm illum, cui homo ritè, & rectè confiteri poſſit.

Confeſſio ante communionem poteſt dimitti, ſi tunc timetur, quòd Cõfeſſarius reuelaturus ſit confeſſionem.

7 Dico tertiò, quando peccator timet eum Sacerdotem, qui ſolus adeſt, qui poſſit confeſſionem audire, non obſeruaturum ſigillum, aut grauem ſibi iniuriam allaturum audita confeſſione, iſta erit cauſa ſufficiens ad excuſandum à confeſſione: ita Sylueſt. verb. *Confeſſio.* 1. §. 2. & alij communiter. Hoc autem dupliciter accidere poteſt: primò, vt homo habeat tantum illud peccatum mortale, ex cuius confeſſione timet illud graue detrimentum: & tunc ſine dubio poteſt confeſſionem omittere: quia non habet moraliter loquendo copiam Confeſſoris. Secundò, fieri poteſt vt homo habeat alia peccata mortalia, ex quorum confeſſione nullum timet detrimentum, ſimul cum alio, in quo ſolum eſt periculum, & tunc priuſquàm communicet, tenetur confeſſionem facere omnium peccatorum mortalium, illud ſolum tacendo, quod ſine incommodo graui confiteri non poteſt, ita ſentit Maior *in 4. d.* 17. *q.* 5. Nau. *cap.* 7. *n.* 6. & Suarez *diſp.* 67 *ſect.* 4.

Qui non poteſt abſolui à reſeruato, poteſt ad altare accedere.

8 Dico quartò, quòd quando homo habet peccatum reſeruatum Superiori, & non poteſt illum adire, & facultatem petere, poteſt tunc neceſſitate vrgente communicare ſine confeſſione. Ita tenet ſumma Armilla verbo, *Communio.* §. 18. citãs Adrianum,

num,& Paludanum,& significat Sotus *dist.* 12. *art.* 4. Verùm in omnibus supradictis casibus seruandum est primò eos habere locum, quan sæcularis est in articulo mortis constitutus,in q Eucharistiæ susceptio est in præcepto diuino, q niam cùm habeat tunc præceptum diuinum charistiam suscipiendi,sola contritione præuia terit communicare, & idem iudicium facio de cerdote,qui ex officio celebrare tenetur,vt Cura qui si non habeat copiam Confessoris: quia sc in oppido existit, is semel possit celebrare, du modò commodè non possit ad vicinum Curat ante Missam se conferre: nam si posset, à pecc non excusaretur.

Soti dictum corrigitur.

9 Ex hoc infero illam Soti propositionem sam esse qua dicit, quòd si in die Paschatis habetur Confessoris copia, adest tamen, qui charistiam ministrat, causa adimplendi præ ptum Ecclesiæ de Communione, poterit tũc Cl stianus, non præmissa confessione, communi re: quia præceptum de præmittenda confessi ante Eucharistiæ sumptionem est diuinum: pra ptum verò communionis in die Paschatis est d taxat Ecclesiasticum: quare primum potiùs, qu secundum est obseruandum. Infero secundò, sam etiam esse alteram Soti propositionem, docet,quòd necessitas audiendi Missam, vel il celebrandi, vt si Sacerdos iter faciens non celeb non poterit Missam audire, erit satis, vt sola c tritione præuia possit celebrare: quia hoc pra ptum est Ecclesiasticum, & illud de præmitte confessione diuinum si tamen graue non in cederet scandalum, si communionem omittere

10 Quoad secundum, quanta esse debeat

cess

ceſſitas communicandi ſine confeſſione. In generali eſt certum debere eſſe grauem, quia res ſatis grauis eſt prætermittere exequutionem cuiuſdam præcepti diuini, & in materia tam graui; vnde licere non poteſt ſine graui cauſa. In particulari verò difficile eſt iudicare, quando neceſſitas ſit grauis: pendet enim multum ex circunſtantiis, & ideò pendet ex prudenti arbitrio. Vt tamen quis poſſit in his faciliùs ferre iudicium, aliquas cauſas propono.

Grauis debet eſſe neceſſitas, vt excuſet quis non cõfeſſum vt ad altare accedat.

11 Prima, indubitata neceſſitas eſt periculum mortis eius, qui communicaturus eſt, vt ſi ipſe ſit Sacerdos, vel certè ſi ſit laicus, & hoſtia ſit conſecrata, & non adſit Sacerdos, ſed ſolus Diaconus, qui miniſtrat. Ratio eſt clara, quia hæc eſt neceſſitas & magna, & maximè propria.

Neceſſitates quæ excuſant. Periculum mortis proprium.

Secunda non diſſimilis, eſt neceſſitas alterius in periculo mortis exiſtentis: vt ſi oporteat facere Sacrum ad conſecrandum, & communicandum illum, quòd meritò eſt ab omnibus receptum, quia neceſſitas alterius grauis eſt, & ſpiritualis: & propter vnionem, & obligationem charitatis, vt propria reputanda eſt.

Periculum mortis proximi excuſat.

Tertia cauſa eſt, & quidem grauis, neceſſitas abſoluendi inchoatum ſacrificium: vt ſi quis incœpta Miſſa recordetur ſe commiſiſſe peccatum mortale, & non eſſe confeſſum, vel fortè, ſi in ipſo actu Sacrificij (quod humanum eſt) illud committat vel interiori odio, vel prauo conſenſu, aut dubitatione circa fidem, & quidem ſi hæc memoria, vel neceſſitas poſt conſecrationem ſuperueniant, ſine controuerſia, & limitatione dicendum eſt progrediendum eſſe ad communionem ſine confeſſione cum ſola interiori pœnitentia, propter integrita-

Inchoatum ſacrificium excuſat.

tem, & perfectionem sacrificij, quæ res grauissima est, & maximè necessaria, imò licèt facilè & sine scandalo vllo posset Sacerdotem ad altare vocare, & confiteri, non tenetur, nec debet id facere, quia non decet Sacrificium, iam substantialiter inchoatum, interrumpere, nisi fortè tanta esset necessitas; vt non speraret posse se ad contritionem sine Confessione peruenire, tunc enim ex duobus incommodis minus esset eligendum.

Missam qui inchoauit, quid faciet si peccati alicuius mortiferi recordabitur.

12 Sed difficultas est, si hæc memoria, vel necessitas post inchoatam quidem Missam, ante consecrationem tamen, veniat. Nam in hoc auctores varij sunt. Breuiter tamen dicendum est in primis; si Sacerdos recordetur in altari, antequàm Missam inchoet, debere Confessionem præmittere, etiam si oportet exui vestibus sacris; vt Sacerdotem adeat; ita videtur hìc sentire Scot. respondendo ad secundum principale. Et ratio est: quia cùm sacra actio non sit inchoata, nulla est rationabilis causa communicandi sine confessione ex vi huius causæ, seu capitis, nam si aliundè futurum sit scandalum, vel infamia, iam erit alia necessitas rationabilis. At verò, si memoria peccati, vel necessitas occurrat, iam inchoata Missa, & facilè, & sine incommodo possit ad altare vocari Confessor, faciendum est, & præmittenda confessio. Ita D. Bonau. *in 4. dist. 13. in expositione literæ, circa principium.* Si autem non potest ad altare vocari Confessor, non tenetur Sacerdos inde discedere, & Missam inchoatam relinquere: tunc in tali casu, cum voluntate, & intentione confitendi tempore opportuno, poterit celebrare; vt scandalum euitetur, ita docet Scotus, & D. Bonau. *vbi suprà.*

13 Quarta causa est, si non possit quis communionem

munionem omittere ſine graui infamia, quæ moraliter graue damnum exiſtimatur, & non eſt veriſimile, præceptum poſitiuum cum tanto rigore, & detrimento obligare. Simile dicendum eſt, ſi ſcandalum ſequatur; Miſſam, vel communionem omittendo, quia ſcandalum ex obligatione charitatis vitandum eſt; affert enim magnum, & ſpirituale nocumentum. v.g. ſi illi, qui ſunt communicaturi coram plebe, & Sacerdote in altari, ibi recordantur alicuius peccati mortalis, ſi abſque aliqua nota vſque ad aliam Miſſam differre non poſſunt communionem, poterunt etiam cum intentione, & propoſito confitendi quam citiùs poſſibile fuerit contriti communicare, vel celebrare, quod tamen licitè non poſſet, qui ſine prædicta neceſſitate vellet pro ſua deuotione, die feſto, contritus, abſque confeſſione, celebrare, ſeu communicare, cùm ſine ſcandalo poſſit abſtinere, vt etiam docet Scotus *vbi ſuprà*. Alij caſus adiungi ſolent à ſumminiſtis, quos videre licet in Angelo, Syluestro, Armilla, Roſella, Tabiena, &c. Sed hi ſufficiant, quibus regulari, & practicari cæteri poſſunt. *Infamia excuſat.*

ARTICVLVS XVIII.

Caſus talis occurrere poteſt.

SVMMARIVM.

1 *Tempore Iubilæi non habens auctoritatem, non poteſt confeſſiones audire.*
2 *Indulgentia tantùm valet, quantùm ſonat.*
3 *An elapſo Iubileo ab alio confeſſario poſſit abſolui.*

QVidam Religioſus fuit deputatus à Prouinciali ſeu à Guardiano ad audiendas confeſ-

Digitized by Google

siones: deinde iusta de causa motus Superior prohibuit ei, ne amplius audiret confessiones, sub pœna arbitraria. Cùm autem fuisset publicatum Iubilæum à Sanctissimo Domino, in quo dabatur facultas eligendi confessarium, talis Religiosus audiuit confessiones multorum, putans se per talem facultatem Iubilæi potuisse eligi à pœnitente: dubitatur ergo, An absolutio data teneat; cùm pœnitentes putauerint illum habuisse facultatem? Et præterea dato, quòd absolutio data non valuerit, & per consequens nec absolutio à reseruatis, & à censuris: quæritur, An elapso tempore Iubilæi, comperto errore, possint ab alio Sacerdote de peccato absolui, etiam à reseruatis, & à censuris; cùm à prædictis absoluti fuerint tempore Iubilæi ab illo, qui putabat se habere facultatem, & non habebat? Respondeo, quòd in hoc casu, duo casus includuntur, ad quos sigillatim respondere oportet.

Primus casus.

PRIMVS CASVS EST.

An tempore Iubilæi, qui non habet auctoritatem ab Ordinario, ad audiendas confessiones, possit illas audire?

Resp. *Tempore Iubilæi non habens auctoritatem non potest confessiones audire. Indulgentiæ tantùm valent quantùm sonant.*

1 CVI respondetur negatiuè, & ratio est, quia
2 indulgentiæ tantùm valent, quantùm sonant: & in Iubilæo expressè dicitur, quòd possint eligere vnum ex Confessariis, ab Ordinario approbatis, & iste electus Confessarius non est talis; ergo non potest audire confessiones, etiam tempore Iubilæi. Secundò, quòd ad audiendas confessiones requiritur, quòd Confessarius habeat iurisdictionem, sed qui est prolibitus ab Ordinario, nullam habet

habet iurisdictionem: ergo non potest audire confessiones, & per consequens, omnes confessiones illi factæ post prohibitionem, nullæ sunt, & inualidæ, & propterea reiterandæ, si constet pœnitentibus se fuisse confessos Sacerdoti prohibito, etiamsi bona fide fuerint tali confessi: quia quamuis huiusmodi bona fides in hoc casu excusset à peccato, non tamen excusat ab obligatione reiterandi confessiones: & in hoc primo casu, nullam puto controuersiam inter Theologos: solùm teneret absolutio, quando pœnitens haberet facultatem liberam eligendi sibi Confessarium quemcunque sine specificatione, quòd sit, vel non, approbatus ab Ordinario: sed si adsit specificatio, confessio ipso iure est nulla. Et hæc de primo casu.

SECVNDVS CASVS EST. Secundus casus.

An possint isti pœnitentes absolui à casibus reseruatis, & à censuris ab aliquo alio Sacerdote deputato, & auctoritatem habente ab Ordinario post elapsum tempus Iubilæi?

3 CVi respondetur etiam negatiuè. Primò, quia licentia, & facultas absoluendi à casibus reseruatis, & censuris, est concessa à summo Pontifice infra tempus Iubilæi: ergo elapso illo tempore, nullus habet auctoritatem absoluendi à casibus reseruatis, ex Romano Rutilio Episcopo Recanatensi, *de Iubilæo. lib. 5.* Secundò, quia illi casus reseruati non sunt absoluti per primum Confessarium: nam confessio illa facta, fuit nulla, & secundus Confessarius nullam auctoritatem habet ad casus, & censuras; ergo non potuit absolui per secundum Confessarium, Resp.

fessarium, cùm iam sit elapsum tempus Iubilæi. Tertiò, quia facultas absoluendi à casibus reseruatis,& à censuris,non est concessa Sacerdotibus,nisi in confessione: vt constat ex ipsa forma Iubilæi, in qua dicitur;quòd pœnitens possit sibi eligere Confessarium, qui eum absoluat ab omnibus censuris, & casibus reseruatis:ergo nullo modo manet absolutus,nisi confiteatur Confessario auctoritatem habenti, & intra tempus datum in Iubilæo. Quartò, quia fictio,fraus,& dolus nemini debet patrocinari, ita nec deceptio Confessarij: sed iste pœnitens fuit deceptus,putans se potuisse absolui à censuris, & à casibus reseruatis in prima, vel in secũda confessione: at in prima certum est, quòd non potuit absolui,cùm nulla fuerit,neque in secunda,quia secunda confessio non plus habet auctoritatis, quàm prima. Ergo,&c.

ARTICVLVS XIX.

An Confessarius malè absoluens pœnitentem, teneatur ad aliquid?

SVMMARIVM.

1 *Absolutio inualida multipliciter potest euenire.*
2 *Absolutio ab excommunicatione potest dari absenti, non autem à culpa.*
3 *Verior sententia.*
4 *Auctoris sententia.*
5 Dubium. *Quid faciet Confessarius quando dedit absolutionem nullam.*
6 *Quid, quando intercedit dammum tertij.*

Absolutio inualida multipliciter potest euenire.

1 REspondetur, quòd casus iste multipliciter potest euenire:vt si absoluat sine iurisdictione

ne ſufficiente, aut ſine intentione abſoluendi, aut quia abſoluit pœnitentem culpabiliter non ſatis diſpoſitum, vel non integrè confeſſum: quia propter verecundiam, aut timorem non eſt auſus illi negare abſolutionem. Vel poteſt defectus Confeſſarij eſſe contra bonos mores pœnitentis; vt ſi abſoluit illum, non obligando eum ad reſtituendum id, quod verè tenebatur, vel ſe præſentare, vel tollere occaſionem moralem peccandi, vel quid ſimile.

Circa priorem modum variè loquuntur Doctores. Quidam dicunt in tali caſu poſſe Confeſſarium ſupplere defectum per ſe ipſum, nihil dicendo pœnitenti, ſed tantùm ſupplendo id, quod defuerat: verbi gratia, intentionem, vel iuriſdictionem, petendo illam à Superiore: at cum his requiſitis repetendo abſolutionem, dirigendo illam ad pœnitentem, vbicunque ille fuerit: nam etiam illo inſcio, habebit in eo effectum, ſi ſit diſpoſitus, quod ex circumſtantiis, vel aliis indiciis coniecturare priùs debet Confeſſarius. Ita Antonin. *in 3 p. tit. 17. cap. 12.* referrtque hunc modum abſoluendi, & ſupplendi defectum, placuiſſe multis Patribus in Concil. Baſilienſi, & placet etiam Nauarro *in Man. cap. 26. n. 14.* Putant enim hi auctores, abſolutionem ſacramentalem poſſe fieri in abſentem; *de qua re in ſequenti artic.* cúmque præceſſerit materia, nihil putant ibi eſſe, quod impediat talem abſolutionem. Cùm ergo Confeſſarius malè abſoluendo læſerit pœnitentem, & poſſit hoc modo damnum reſarcire ſine vllius incommodo, ad id faciendum tenebitur.

Primus modus.

D. Anton.

Cõc. Baſil.

Nauarrus.

Refellitur.

2 Verùm, ſupràdicta doctrina poteſt habere locum, quando pœnitens habet excommunicationem annexam: eius namque abſolutio poteſt dari abſenti,

Abſolutio ab excom. poteſt dari abſenti, nõ autem à culpa.

absenti, vel ignoranti: imò, & inuito, & in peccato mortali existenti.

At quoad culpam falsum est, absolutionem sacramentalem posse fieri in absentem, seu in præsentem, ignorantem omninò quid circa illam agatur, & nec formaliter, nec virtute consentientem in præsenti absolutione: quia valor sacramenti non tantùm pendet ex intentione dantis, sed etiam ex voluntate recipientis.

In prædicto autem casu voluntas hæc non intercedit: nam licèt pœnitens petierit, & voluerit priorem absolutionem, non tamen petit hanc posteriorem, cùm de ea nihil cogitauerit: imò cùm putet, se sufficienter absolutum ab illis peccatis, nullam intentionem habet alterius absolutionis: & fortasse in illo puncto, in quo Confessarius dat talem absolutionem in absentem, ipse pœnitens reperietur in peccato mortali: & sic ex diametro erit incapax talis absolutionis.

Secunda sententia.

3 Est igitur secunda sententia, quę docet in casu tali nihil aliud esse necessarium Confessario, nisi sui peccati pœnitentiam agere, & relinquere pœnitentem, vt per contritionem, vel alias confessiones validas iustificetur, quia per hoc non fit graue nocumentum pœnitenti: nam omnia peccata, quæ per priorem absolutionem inualidam remissa non fuerunt, per subsequentem tollentur, saltem indirectè, quod satis est ad salutem pœnitentis. Hanc opinionem indicat Nauarr. *vbi supr* & Sylvest. *vbi supr.* saltem quando primum illud remedium, quod nos improbauimus, applicari non potest: & si pœnitens admoneatur, sequetur scandalum, vel infamia. Et Medina *in quæst. de alieno sine licentia proprij absoluente*, refert hanc opinionem placuisse nonnullis Patribus

bus in Concilio Basilienſi,licèt ipſi non placeat:affirmat enim in eo caſu teneri Confeſſarium ad admonendum poſteà pœnitentem:quod etiam tenuit Soto *diſt.*18.*q.*4.*art.*6. Corduba *in ſumma q.*7. Nauarr.*in c.*1.*de pœnit.diſt.*6.Sylueſt.*Confeſſor.*3.*in princ.*

4 Reſoluendo igitur prædicta, dicimus; quòd hæc vltima opinio vera eſt, per ſe loquendo,ideſt, quando ſine graui nocumento ipſius confeſſionis, & ſine ſcandalo id fieri poteſt. Et quidem ſi defectus fuit tantùm ex parte Confeſſoris, non diſplicet medium illud quod inſinuat Sylueſt. ſcilicet,vt procuret Confeſſarius pœnitentem ſibi iterũ confiteri de peccatis poſt priorem confeſſionem commiſſis:& in ea confeſſione, generaliter eum interroget;an de omnibus præcedentibus doleat, eáque ſi neceſſe ſit, quantum poteſt,confiteatur:nam hoc ſatis eſt,vt noua abſolutio cádat in totam illam ſuperiorem materiam, quæ in illo verbo ſufficienter nunc explicatur huic perſonæ, ſuppoſita diſtincta confeſſione illi facta: quamuis inualida, iuxta doctrinam datam.

Quòd ſi hoc non ſufficit, vt maximè contingit, quando defectus fuit etiam commiſſus ex parte pœnitentis,vel quando non poteſt induci,vt eidem Sacerdoti iterum confiteatur: tunc clariùs admonendus eſt de priori errore,vt emendetur. Hoc autem intelligendum eſt, quando ſine ſcandalo, & graui incommodo fieri poteſt: quomodo etiam id fatetur Sylueſt.& Nauarr. Interueniente enim morali ſcandalo,aut graui nocumento, excuſandus eſt Sacerdos ab hoc onere. Sic præfati auctores.

Dicerem ego, quòd vel pœnitens eſt abſens: & tunc ſufficit Confeſſario habere contritionem, & dolorem,& confiteri de peccato commiſſo: pœni-

tens autem per contritionem,quam habuit, & per confessionem factam, licèt nullam ex tali defectu Sacerdotis, satisfecit obligationi suæ coram Ecclesia, & coram Deo gratus est per contritionem illam, & Deus miserebitur eius: si verò pœnitens est præsens,tunc debet procurare auctoritatem, & inducere eum ad iterùm confitendum sibi, & facere ea, quæ dicunt præfati Doctores: si verò noluerit, debet ei manifestare errorem, quando sine scandalo,& graui nocumento id fieri potest:si verò imminet scandalum,& nocumentum prædictum,conteratur Sacerdos,& oret pro illo.

Dubium. Reſpõdeo.

5 Sed quid tenetur facere Sacerdos, quando confessio non fuit nulla,licèt iniquè data? Ad hoc breuiter respondeo, si inde non pendet damnum tertiæ personæ,regulariter ad nihil tenetur, nisi ad pœnitentiam agendam,quia pœnitens non tenetur pœnitentiam illam iterare: vnde per attritionem potest supplere defectum, si aliquis fuerit ex parte eius.

Dico autem,*regulariter*: quia si Confessarius decipit pœnitentem in re aliqua pertinente ad salutem animæ eius,ex qua pendet,vt maneat in occasione peccandi,tenebitur illum monere,vel illuminare iuxta regulam charitatis,& prudentię,vitando scandalum quoad fieri potest.

Dubium. Reſponſio Syluestri.

6 Difficultas verò est, quando intercedit damnum tertij: quia v. g. Confessarius est in causa, vt pœnitens non restituat alienum, in qua re Sylvest. verb.*Confessor.3.quæst.*11. distinguit inter Confessarium proprium ex officio,& delegatum,qui voluntariè id facit,& de priori asserit,teneri ad restituendum damnum illud proximo, si ex graui, vel lata culpa id commisit: de posteriori verò ait, teneri etiam

Digitized by Google

etiam ex leuiſſima culpa, quia ipſe ſe immiſcuit. Sed eſt diſtinctio ſine fundamento. Refellitur.

Alij Doctores abſolutè obligant Confeſſarium ad hoc damnum reſtituendum, ſi vel malitia, vel grauis negligentia eius interceſſit: ita Gabr. *diſt.* 15. *quæſt.* 2. *art.* 7. *dub.* 5. Nauarr. *in Man. cap.* 17. *num.* 22. Angel. *reſtitutio vlt. num.* 5. Reſponſio aliorum probatur.

Ego verò cenſeo hanc limitandam eſſe ſententiam. Primò, vt ex parte Confeſſarij intercedat grauiſſima culpa, aliàs non tenebitur, nec ratione rei acceptæ, nec iniuſtæ acceptionis. Deinde limito tantùm teneri, quando Confeſſarius poſitiuè conſuluit, vel induxit ad non reſtituendum: quia re vera tunc committit iniuſtitiam contra alterum, ſiue id faciat ex malitia, quod eſt euidens, ſiue ex graui negligentia: quia ex iuſtitia tenetur, non ita temerè vti ſuo miniſterio, cum detrimento alterius.

At verò, ſi Confeſſarius ſit tantùm negligens omittendo: quia videlicet non monuit pœnitentem, tunc reſpectu tertij non exiſtimo teneri ex iuſtitia: quia illud peccatum non fuit contra iuſtitiam reſpectu illius, ſed contra Religionem, ſacrum miniſterium negligenter exercendo: ergo non tenetur reſtituere, quia nec ratione acceptionis, nec ratione rei acceptæ tenetur.

Adde etiam in priori caſu non teneri ſimpliciter ad reſtituendum: ſed ad monendum pœnitentem, & tollendam deceptionem, dummodò hoc fiat opportuno tempore: ita vt propter illius moram non ſit pœnitens factus impotens ad reſtituendum: tunc enim ei imputabitur. At verò, ſi opportuno tempore moneat, iam tollit cauſam nocumenti, quam poſuerat: & ideò defectus illi non impu

imputatur. Quę omnia faciẽda ſemper ſunt cũ cautela ſigilli confeſſionis, quod omninò ſeruari debet.

ARTICVLVS XX.

An abſolutio poſſit dari abſenti?

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio per literas, & internuncium, licèt anteà opinatiuè poterat defendi: nunc verò poſt Clem. VIII. Decretum, amplius non licet.*
2 *Probatur Decreto ipſius ſummi Pontificis.*
3 *Probatur ex cap.* omnis vtriuſque ſexus.
4 *Probatur ex Doctoribus poſitiuis.*
5 *Probatur ex Scholaſticis.*
6 *Probatur ex Summiſtis.*
7 *Probatur ex validiſſimis rationibus.*
8 *Dubium proponitur, & ſoluitur de eo, qui non poteſt confiteri per epiſtolam, neque per internuncium.*
9 *Dubium proponitur, & ſoluitur, an abſolutio ab excommunicatione poſſit dari abſenti.*

1 REſpond. quòd circa hoc fuit hucuſque dubia, & opinabilis quæſtio ex vtraque parte. Nam aliqui dicebant, in caſu aliquo neceſſitatis poſſe confeſſionem fieri abſenti Sacerdoti, & ab eodem abſente poſſe abſolutionem dari. Sic Palud. *in* 4. *diſtinct.* 17. *qu.* 2. *art.* 1. Antonin. 3. *part. titul.* 14. *cap.* 19. §. 9. qui refert in Concilio Baſilienſi tractatam eſſe quæſtionem, quid faceret Sacerdos, qui ſine iuriſdictione abſoluit pœnitentem: multóſque dixiſſe poſſe poſteà petere iuriſdictionem, & abſoluere illum vbicumque ſit, de qua re *in art. præcedenti* loquuti ſumus. Eandem opinionem tenet Sylueſt.

Palud. D. Anton.

Digitized by Google

Sylueſt.verb.*Confeſſor q.*13.*& confeſſio* 3.*in princ.* Armilla *confeſſio num.* 23. Tabiena *confeſſio.* 2.*numer.*4. Petr.de Soto *ſect.*11.*de confeſſ.* hanc ſententiam dicit poſſe ſecurè teneri, quam tenent,inquit, plures noſtrum.Nau. *in Man. c.*21.*num.*36.*& in cap.quem pœnitet.num.*4.licèt eam poſteà retractauerit in *cap. fratres de pœnit. diſt.*5,*num.*94. Adrian. *de confeſſ.q.*1. & alij.Oppoſitum verò tenebant, & tenent alij infrà citandi ; nempe hoc ſacramentum nullo pacto poſſe conſummari inter abſentes , etiamſi extrema neceſſitas interueniat , & conſequenter nec Sacerdotē poſſe abſoluere , niſi quem præſentem habet. Quæ ſententia, quia omninò tenenda eſt,nos eam probabimus, & corroborabimus multipliciter primò ex decreto Clem. VIII. Secundò , ex c. *omnis vtriuſque ſexus.* Tertiò , ex Doctoribus poſitiuis. Quartò,ex Scholaſticis.Quintò,ex Summiſtis.Sextò & vltimò,ex rationibus.

Sylueſt. Armilla. Tabien. Petrus à Soto.

Abſolutio nullo modo poteſt dari abſenti.

2 Primò igitur probatur noſtra ſentētia auctoritate ſummi Pontificis Clem.VIII. qui ſuper hoc, decretum quoddam fecit , quod omnem ambiguitatem tollit.Eſt autem tale ; *Die vigeſima menſis Iunij,anno à Natiuitate D.N.Ieſu Chriſti* 1602.*in generali congregatione Sanctæ Romanæ , & vniuerſalis Inquiſitionis , habitâ in Palatio Apoſtolico , in monte Quirinali coram ſanctiſſimo Domino noſtro D. Clemente, diuina prouidentia Papa* 8. *propoſita quæſtione, Vtrum liceat , per literas , ſeu internuncium confeſſario abſenti peccata ſacramentaliter confiteri , & ab eodem abſente abſolutionem obtinere, ſanctiſſimus D. N. auditis votis Patrum Theologorum, & re cum Illuſtriſſimis , & Reuerendiſſimis D. D. Cardinalibus , contra hæreticam prauitatem generalibus Inquiſitoribus , maturè, ac diligenter conſiderata, hanc propoſitionem ſcilicet, licere per literas,*

Clemens VIII. *Decretum de cōfeſſione non facienda per internunciū, aut per epiſtolam.*

Victoria. Toletus. Antonin. Summa Confessorum. Albert. Supple. Rosella. Angelus. Turrecremata. Ledesma. Canus. Valentia. Nauarrus.

summa verbo, *confess. condit.* 11. Victoria *in sua summula sacramentorum q.* 173. Tolet. *lib.* 3. *de instruct. Sacerdot. cap.* 6. vbi dicit sic; *Per nuntium verò, aut per literas, absente pœnitente confessio non est.* D. Antonin. *in* 3. *par. tit.* 14. *cap.* 19. §. 17. ait; *Debet secretò confiteri & secretò imponi pœnitentia.* Summa Confessorum *lib.* 3. *tit.* 34. *q.* 76. sententiam hanc probat testimonio Diui Thomæ, Alberti, & Innocentij *in caput, Omnis vtriusque sexus.* Supplementum, verb. *confessio.* 1. nitens auctoritate D. Thomæ. Rotella verbo, *confessio titul: primo.* §. 8. & 9. confirmant hanc sententiam præclaris argumentis; Angelus verbo, *confessio. tit. primo num.* 32. & 33. qui cum Scoto permittit, vt qui scripsit peccata sua idem legat: & admonet Angelus, hanc esse communem sententiam omnium Theologorum. Turrecremata *in cap. quem pœnitet. de pœnit. distinct.* 1. *art.* 1. *conclus.* 1. Ledesma *in p.* 4. *q.* 9. *art. dub.* 1. Can. *relect. de pœnit. par.* 5. Valentia *in* 3. *tomo disput.* 7. *quæst.* 11. *puncto* 1. *circa finem.* Nauarr. *in Man. cap.* 1. *num.* 36. & *in cap. quem pœnitet, de pœnit. distinct.* 1. vbi super illa verba, *Docens, corporali præsentia, confitenda esse peccata, non per nuncium, non per scripturam manifestanda*, ait, colligi sacramentalem confessionem debere fieri personaliter, & non posse fieri per procuratorem, neque per nuncium, nec per alium negotiorum gestorem, nec per epistolam, vt aliàs diximus, dummodò id possit facere per se ipsum. Quid autem si non poterit respondere? Dicimus, inquit Nauar. illa duo, quæ tradidimus *in c. fratres. num.* 85. & *in Enchirid. Confessor. cap.* 21. *num.* 36. Alterum est, quòd non tenetur ad confitendum nec per scripturam, nec per interpretem. Alterum verò, quòd si id faceret, valeret confessio & absolutio, quæ scriptæ mitterentur,

secun

ſecundùm Paludanum *in* 4. *diſt.* 17. *q.* 2. *art.* 1. & clariùs Adrian. *de confeſſ. q.* 1. *colum.* 6. ita Nauar. Quod quidem vltimum, licèt antea poterat defendi, nunc autem ſtandum eſt determinationi Clem. VIII. ſupraposítæ, nempe quòd nullo pacto licet. Paludan. Adrian.

7 Sextò, & vltimò probatur validiſſimis argumentis. *Rationibus probatur aſſertio.*

Primum ſit, quia eadem forma ſacramenti eſt. Eſt enim forma talis, *Abſoluo te.* Hæc vtique præſupponit, abſoluendum eſſe præſentẽ, & vt ſciatur ipſum eſſe in rerum natura: id autem ex literis, & nunciis certò ſciri non poteſt: dum enim nuncius perficit iter, poteſt pœnitens è vita excedere: & ſic in caſſum daretur talis abſolutio. Quin, quòd omnia ſacramenta perſonæ propriæ, actionem exigunt; cùm ſuſcipiuntur, excepto matrimonio, quod per procuratorem contrahi poteſt. *1. Ex forma.*

Prætereà ſacramentum pœnitentiæ habet formam iudicij: in iudicio autem ſententia pronuncianda eſt ex Tribunali: neque vnquam eſt auditum, vt iudex mutus conſtitueretur, & per ſcripturam loquatur. Neque vnquàm aliquis iudex, ob ſcripturam alterius ad ſe, non ab auctore delatam, quempiam abſoluet, aut condemnabit, niſi qui ſcripſit ſuam fateatur eſſe: ergo cùm abſolutio Sacerdotis ſit actus iudicialis, vt dictum eſt, & conſtat ex Concil. Trident. *ſeſſ.* 4. *can.* 5. non poteſt abſoluere; niſi voce confitentis, dantíſque literas, compertum ſit, miſſam epiſtolam ſuam eſſe. *2. Quia ſacramẽtum hoc eſt ad inſtar iudicij.*

Prætereà debet Sacerdos confitentem audire, examinare, ſigna pœnitentiæ in ipſo cernere, propoſitum non peccandi, & pro præteritis ſatisfaciendi in ipſo cognoſcere: quæ omnia requirunt præſentiam vtriuſque, & vt Sacerdos audire, & *3. Quia Sacerdos debet ſigna pœnitentiæ inſpicere.*

Digitized by Google

tem, & perfectionem ſacrificij, quæ res grauiſſima eſt, & maximè neceſſaria, imò licèt facilè & ſine ſcandalo vllo poſſet Sacerdotem ad altare vocare,& confiteri, non tenetur, nec debet id facere, quia non decet Sacrificium, iam ſubſtantialiter inchoatum, interrumpere, niſi fortè tanta eſſet neceſſitas; vt non ſperaret poſſe ſe ad contritionem ſine Confeſſione peruenire, tunc enim ex duobus incommodis minus eſſet eligendum.

Miſſam qui inchoauit, quid faciet ſi peccati alicuius mortiferi recordabitur.

12 Sed difficultas eſt, ſi hæc memoria, vel neceſſitas poſt inchoatam quidem Miſſam, ante conſecrationem tamen, veniat. Nam in hoc auctores varij ſunt. Breuiter tamen dicendum eſt in primis; ſi Sacerdos recordetur in altari, antequàm Miſſam inchoet, debere Confeſſionem præmittere, etiam ſi oportet exui veſtibus ſacris;vt Sacerdotem adeat; ita videtur hîc ſentire Scot.reſpondendo ad ſecundum principale. Et ratio eſt: quia cùm ſacra actio non ſit inchoata, nulla eſt rationabilis cauſa communicandi ſine confeſſione ex vi huius cauſæ, ſeu capitis, nam ſi aliundè futurum ſit ſcandalum, vel infamia, iam erit alia neceſſitas rationabilis. At verò, ſi memoria peccati, vel neceſſitas occurrat, iam inchoata Miſſa, & facilè, & ſine incommodo poſſit ad altare vocari Confeſſor, faciendum eſt, & præmittenda confeſſio. Ita D.Bonau. *in* 4. *diſt.* 13. *in expoſitione litteræ, circa principium.* Si autem non poteſt ad altare vocari Confeſſor, non tenetur Sacerdos inde diſcedere, & Miſſam inchoatam relinquere: tunc in tali caſu, cum voluntate, & intentione confitendi tempore opportuno, poterit celebrare; vt ſcandalum euitetur, ita docet Scotus, & D.Bonau. *vbi ſuprà.*

13 Quarta cauſa eſt, ſi non poſſit quis communionem

munionem omittere ſine graui infamia, quæ moraliter graue damnum exiſtimatur, & non eſt veriſimile, præceptum poſitiuum cum tanto rigore, & detrimento obligare. Simile dicendum eſt, ſi ſcandalum ſequatur; Miſſam, vel communionem omittendo, quia ſcandalum ex obligatione charitatis vitandum eſt; affert enim magnum, & ſpirituale nocumentum. v.g. ſi illi, qui ſunt communicaturi coram plebe, & Sacerdote in altari, ibi recordantur alicuius peccati mortalis, ſi abſque aliqua nota vſque ad aliam Miſſam differre non poſſunt communionem, poterunt etiam cum intentione, & propoſito confitendi quam citiùs poſſibile fuerit contriti communicare, vel celebrare, quod tamen licitè non poſſet, qui ſine prædicta neceſſitate vellet pro ſua deuotione, die feſto, contritus, abſque confeſſione, celebrare, ſeu communicare, cùm ſine ſcandalo poſſit abſtinere, vt etiam docet Scotus *vbi ſuprà*. Alij caſus adiungi ſolent à ſummiſtis, quos videre licet in Angelo, Syluestro, Armilla, Roſella, Tabiena, &c. Sed hi ſufficiant, quibus regulari, & practicari cæteri poſſunt.

Infamia excuſat.

ARTICVLVS XVIII.

Caſus talis occurrere poteſt.

SVMMARIVM.

1 *Tempore Iubilæi non habens auctoritatem, non poteſt confeſſiones audire.*

2 *Indulgentia tantùm valet, quantùm ſonat.*

3 *An elapſo Iubilæo ab alio confeſſario poſſit abſolui.*

QVidam Religioſus fuit deputatus à Prouinciali ſeu à Guardiano ad audiendas confeſ-

siones: deinde iusta de causa motus Superior prohibuit ei, ne amplius audiret confessiones, sub pœna arbitraria. Cùm autem fuisset publicatum Iubilæum à Sanctissimo Domino, in quo dabatur facultas eligendi confessarium, talis Religiosus audiuit confessiones multorum, putans se per talem facultatem Iubilæi potuisse eligi à pœnitente: dubitatur ergo, An absolutio data teneat, cùm pœnitentes putauerint illum habuisse facultatem? Et præterea dato, quòd absolutio data non valuerit, & per consequens nec absolutio à reseruatis, & à censuris: quæritur, An elapso tempore Iubilæi, comperto errore, possint ab alio Sacerdote de peccato absolui, etiam à reseruatis, & à censuris; cùm à prædictis absoluti fuerint tempore Iubilæi ab illo, qui putabat se habere facultatem, & non habebat? Respondeo, quòd in hoc casu, duo casus includuntur, ad quos sigillatim respondere oportet.

Primus casus.

PRIMVS CASVS EST.

An tempore Iubilæi, qui non habet auctoritatem ab Ordinario, ad audiendas confessiones, possit illas audire?

Resp. *Tempore Iubilæi non habens auctoritatem non potest confessiones audire. Indulgentiæ tantùm valent quantùm sonant.*

1 2 CVI respondetur negatiuè, & ratio est, quia indulgentiæ tantùm valent, quantùm sonant: & in Iubilæo expressè dicitur, quòd possint eligere vnum ex Confessariis, ab Ordinario approbatis, & iste electus Confessarius non est talis: ergo non potest audire confessiones, etiam tempore Iubilæi. Secundò, quòd ad audiendas confessiones requiritur, quòd Confessarius habeat iurisdictionem, sed qui est prohibitus ab Ordinario, nullam

habet

habet iurisdictionem: ergo non potest audire confessiones, & per consequens, omnes confessiones illi factæ post prohibitionem, nullæ sunt, & inualidæ, & propterea reiterandæ, si constet pœnitentibus se fuisse confessos Sacerdoti prohibito, etiamsi bona fide fuerint tali confessi: quia quamuis huiusmodi bona fides in hoc casu excuset à peccato, non tamen excusat ab obligatione reiterandi confessiones: & in hoc primo casu, nullam puto controuersiam inter Theologos: solùm teneret absolutio, quando pœnitens haberet facultatem liberam eligendi sibi Confessarium quemcunque sine specificatione, quòd sit, vel non, approbatus ab Ordinario: sed si adsit specificatio, confessio ipso iure est nulla. Et hæc de primo casu.

SECVNDVS CASVS EST. Secundus casus.

An possint isti pœnitentes absolui à casibus reseruatis, & à censuris ab aliquo alio Sacerdote deputato, & auctoritatem habente ab Ordinario post elapsum tempus Iubilæi?

3 CVi respondetur etiam negatiuè. Primò, quia licentia, & facultas absoluendi à casibus reseruatis, & censuris, est concessa à summo Pontifice infra tempus Iubilæi: ergo elapso illo tempore, nullus habet auctoritatem absoluendi à casibus reseruatis, ex Romano Rutilio Episcopo Recanatensi, *de Iubilæo lib. 5.* Secundò, quia illi casus reseruati non sunt absoluti per primum Confessarium: nam confessio illa facta, fuit nulla, & secundus Confessarius nullam auctoritatem habet ad casus, & censuras; ergo non potuit absolui per secundum Con- Respons.

feſſarium, cùm iam ſit elapſum tempus Iubilæi. Tertiò, quia facultas abſoluendi à caſibus reſeruatis,& à cenſuris,non eſt conceſſa Sacerdotibus,niſi in confeſſione: vt conſtat ex ipſa forma Iubilæi, in qua dicitur;quòd pœnitens poſſit ſibi eligere Confeſſarium, qui eum abſoluat ab omnibus cenſuris, & caſibus reſeruatis:ergo nullo modo manet abſolutus,niſi confiteatur Confeſſario auctoritatem habenti, & intra tempus datum in Iubilæo. Quartò, quia fictio,fraus,& dolus nemini debet patrocinari, ita nec deceptio Confeſſarij: ſed iſte pœnitens fuit deceptus,putans ſe potuiſſe abſolui à cenſuris, & à caſibus reſeruatis in prima, vel in ſecũda confeſſione: at in prima certum eſt, quòd non potuit abſolui,cùm nulla fuerit,neque in ſecunda,quia ſecunda confeſſio non plus habet auctoritatis, quàm prima. Ergo,&c.

ARTICVLVS XIX.

An Confeſſarius malè abſoluens pœnitentem, teneatur ad aliquid?

SVMMARIVM.

1 *Abſolutio inualida multipliciter poteſt euenire.*
2 *Abſolutio ab excommunicatione poteſt dari abſenti, non autem à culpa.*
3 *Verior ſententia.*
4 *Auctoris ſententia.*
5 Dubium. *Quid faciet Confeſſarius quando dedit abſolutionem nullam.*
6 *Quid, quando intercedit damnum tertij.*

Abſolutio inualida multipliciter poteſt euenire.

1 REſpondetur, quòd caſus iſte multipliciter poteſt euenire: vt ſi abſoluat ſine iuriſdictione

ne

ne ſufficiente, aut ſine intentione abſoluendi, aut quia abſoluit pœnitentem culpabiliter non ſatis diſpoſitum, vel non integrè confeſſum: quia propter verecundiam, aut timorem non eſt auſus illi negare abſolutionem. Vel poteſt defectus Confeſſarij eſſe contra bonos mores pœnitentis; vt ſi abſoluit illum, non obligando eum ad reſtituendum id, quod verè tenebatur, vel ſe præſentare, vel tollere occaſionem moralem peccandi, vel quid ſimile.

Circa priorem modum variè loquuntur Doctores. Quidam dicunt in tali caſu poſſe Confeſſarium ſupplere defectum per ſe ipſum, nihil dicendo pœnitenti, ſed tantùm ſupplendo id, quod defuerat: verbi gratia, intentionem, vel iuriſdictionem, petendo illam à Superiore: at cum his requiſitis repetendo abſolutionem, dirigendo illam ad pœnitentem, vbicunque ille fuerit: nam etiam illo inſcio, habebit in eo effectum, ſi ſit diſpoſitus, quod ex circumſtantiis, vel aliis indiciis coniecturare priùs debet Confeſſarius. Ita Antonin. *in 3 p. tit. 17. cap. 12.* refértque hunc modum abſoluendi, & ſupplendi defectum, placuiſſe multis Patribus in Concil. Baſilienſi, & placet etiam Nauarro *in Man. cap. 26. n. 14.* Putant enim hi auctores, abſolutionem ſacramentalem poſſe fieri in abſentem; *de qua re in ſequenti artic.* cúmque præceſſerit materia, nihil putant ibi eſſe, quod impediat talem abſolutionem. Cùm ergo Confeſſarius malè abſoluendo læſerit pœnitentem, & poſſit hoc modo damnum reſarcire ſine vllius incommodo, ad id faciendum tenebitur.

Primus modus.

D. Anton.

Cõc. Baſil.

Nauarrus.

Refellitur.

2 Verùm, ſupràdicta doctrina poteſt habere locum, quando pœnitens habet excommunicationem annexam: eius namque abſolutio poteſt dari

Abſolutio ab excom. poteſt dari abſenti, nõ autem à culpa.

abſenti,vel ignoranti : imò,& inuito,& in peccato mortali exiſtenti.

At quoad culpam falſum eſt , abſolutionem ſacramentalem poſſe fieri in abſentem,ſeu in præſentem , ignorantem omninò quid circa illam agatur, & nec formaliter , nec virtute conſentientem in præſenti abſolutione : quia valor ſacramenti non tantùm pendet ex intentione dantis , ſed etiam ex voluntate recipientis.

In prædicto autem caſu voluntas hæc non intercedit:nam licèt pœnitens petierit,& voluerit priorem abſolutionem,non tamen petit hanc poſteriorem, cùm de ea nihil cogitauerit:imò cùm putet,ſe ſufficienter abſolutum ab illis peccatis , nullam intentionem habet alterius abſolutionis : & fortaſſe in illo puncto,in quo Confeſſarius dat talem abſolutionem in abſentem, ipſe pœnitens reperietur in peccato mortali:& ſic ex diametro erit incapax talis abſolutionis.

Secunda ſententia.

3 Eſt igitur ſecunda ſententia,quę docet in caſu tali nihil aliud eſſe neceſſarium Confeſſario,niſi ſúi peccati pœnitentiam agere,& relinquere pœnitentem,vt per contritionem,vel alias confeſſiones validas iuſtificetur , quia per hoc non fit graue nocumentum pœnitenti : nam omnia peccata , quæ per priorem abſolutionem inualidam remiſſa non fuerunt,per ſubſequentem tollentur, ſaltem indirectè, quod ſatis eſt ad ſalutem pœnitentis. Hanc opinionem indicat Nauarr.*vbi ſupr* & Sylueſt.*vbi ſupr*.ſaltem quando primum illud remedium , quod nos improbauimus, applicari non poteſt:&ſi pœnitens admoneatur, ſequetur ſcandalum , vel infamia. Et Medina *in quæſt.de alieno,ſine licentia proprij abſoluente*,refert hanc opinionem placuiſſe nonnullis Patribus

Digitized by Google

bus in Concilio Basilienſi,licèt ipſi non placeat:affirmat enim in eo caſu teneri Confeſſarium ad admonendum poſteà pœnitentem:quod etiam tenuit Soto *diſt.*18.*q.*4.*art.*6. Corduba *in ſumma q.*7. Nauarr.*in c.*1.*de pœnit.diſt.*6.Sylueſt.*Confeſſor.*3.*in princ.*

4 Reſoluendo igitur prædicta, dicimus; quòd hæc vltima opinio vera eſt, per ſe loquendo,ideſt, quando ſine graui nocumento ipſius confeſſionis, & ſine ſcandalo id fieri poteſt. Et quidem ſi defectus fuit tantùm ex parte Confeſſoris, non diſplicet medium illud quod inſinuat Sylueſt. ſcilicet,vt procuret Confeſſarius pœnitentem ſibi iterũ confiteri de peccatis poſt priorem confeſſionem commiſſis:& in ea confeſſione, generaliter eum interroget;an de omnibus præcedentibus doleat, eáque ſi neceſſe ſit, quantum poteſt,confiteatur:nam hoc ſatis eſt,vt noua abſolutio cadat in totam illam ſuperiorem materiam, quæ in illo verbo ſufficienter nunc explicatur huic perſonæ, ſuppoſita diſtincta confeſſione illi facta: quamuis inualida, iuxta doctrinam datam.

Quòd ſi hoc non ſufficit, vt maximè contingit, quando defectus fuit etiam commiſſus ex parte pœnitentis,vel quando non poteſt induci,vt eidem Sacerdoti iterum confiteatur: tunc clariùs admonendus eſt de priori errore,vt emendetur. Hoc autem intelligendum eſt, quando ſine ſcandalo, & graui incommodo fieri poteſt: quomodo etiam id fatetur Sylueſt.& Nauarr. Interueniente enim morali ſcandalo,aut graui nocumento, excuſandus eſt Sacerdos ab hoc onere. Sic præfati auctores.

Dicerem ego, quòd vel pœnitens eſt abſens: & tunc ſufficit Confeſſario habere contritionem, & dolorem,& confiteri de peccato commiſſo: pœni-

tens autem per contritionem,quam habuit, & per confessionem factam, licèt nullam ex tali defectu Sacerdotis, satisfecit obligationi suæ coram Ecclesia, & coram Deo gratus est per contritionem illam, & Deus miserebitur eius: si verò pœnitens est præsens,tunc debet procurare auctoritatem, & inducere eum ad iterùm confitendum sibi, & facere ea, quæ dicunt præfati Doctores: si verò noluerit, debet ei manifestare errorem, quando sine scandalo,& graui nocumento id fieri potest:si verò imminet scandalum,& nocumentum prædictum,conteratur Sacerdos,& oret pro illo.

Dubium. 5 Sed quid tenetur facere Sacerdos, quando
Respõdeo. confessio non fuit nulla,licèt iniquè data? Ad hoc breuiter respondeo, si inde non pendet damnum tertiæ personæ,regulariter ad nihil tenetur, nisi ad pœnitentiam agendam,quia pœnitens non tenetur pœnitentiam illam iterare: vnde per attritionem potest supplere defectum, si aliquis fuerit ex parte eius.

Dico autem,*regulariter*: quia si Confessarius decipit pœnitentem in re aliqua pertinente ad salutem animæ eius,ex qua pendet,vt maneat in occasione peccandi,tenebitur illum monere,vel illuminare iuxta regulam charitatis,& prudentiç,vitando scandalum quoad fieri potest.

Dubium. 6 Difficultas verò est, quando intercedit damnum tertij: quia v. g. Confessarius est in causa, vt
Responsio Syluestri. pœnitens non restituat alienum, in qua re Sylvest. verb.*Confessor.3.quæst.*11. distinguit inter Confessarium proprium ex officio,& delegatum,qui voluntariè id facit,& de priori asserit,teneri ad restituendum damnum illud proximo, si ex graui, vel lata culpa id commisit: de posteriori verò ait, teneri etiam

etiam ex leuissima culpa, quia ipse se immiscuit. Sed est distinctio sine fundamento. Refellitur.

Alij Doctores absolutè obligant Confessarium ad hoc damnum restituendum, si vel malitia, vel grauis negligentia eius intercessit; ita Gabr. *dist.* 15. *quæst.* 2 *art.* 7 *dub.* 5. Nauarr. *in Man. cap.* 17. *num.* 22. Angel. *restitutio vlt. num.* 5. Responsio aliorum probatur.

Ego verò censeo hanc limitandam esse sententiam. Primò, vt ex parte Confessarij intercedat grauissima culpa, aliàs non tenebitur, nec ratione rei acceptæ, nec iniustæ acceptionis. Deinde limito tantùm teneri, quando Confessarius positiuè consuluit, vel induxit ad non restituendum: quia re vera tunc committit iniustitiam contra alterum, siue id faciat ex malitia, quod est euidens, siue ex graui negligentia: quia ex iustitia tenetur, non ita temerè vti suo ministerio, cum detrimento alterius.

At verò, si Confessarius sit tantùm negligens omittendo: quia videlicet non monuit pœnitentem, tunc respectu tertij non existimo teneri ex iustitia: quia illud peccatum non fuit contra iustitiam respectu illius, sed contra Religionem, sacrum ministerium negligenter exercendo: ergo non tenetur restituere, quia nec ratione acceptionis, nec ratione rei acceptæ tenetur.

Adde etiam in priori casu non teneri simpliciter ad restituendum: sed ad monendum pœnitentem, & tollendam deceptionem, dummodò hoc fiat opportuno tempore: ita vt propter illius moram non sit pœnitens factus impotens ad restituendum: tunc enim ei imputabitur. At verò, si opportuno tempore moneat, iam tollit causam nocumenti, quam posuerat: & ideò defectus illi non

impu

imputatur. Quę omnia faciẽda ſemper ſunt cũ cautela ſigilli confeſſionis, quod omninò ſeruari debet.

ARTICVLVS XX.

An abſolutio poſſit dari abſenti?

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio per literas, & internuncium, licèt anteà opinatiuè poterat defendi: nunc verò poſt Clem. VIII. Decretum, amplius non licet.*
2 *Probatur Decreto ipſius ſummi Pontificis.*
3 *Probatur ex cap.* omnis vtriuſque ſexus.
4 *Probatur ex Doctoribus poſitiuis.*
5 *Probatur ex Scholaſticis.*
6 *Probatur ex Summiſtis.*
7 *Probatur ex validiſſimis rationibus.*
8 *Dubium proponitur, & ſoluitur de eo, qui non poteſt confiteri per epiſtolam, neque per internuncium.*
9 *Dubium proponitur, & ſoluitur, an abſolutio ab excommunicatione poſſit dari abſenti.*

1 REſpond. quòd circa hoc fuit hucuſque dubia, & opinabilis quæſtio ex vtraque parte. Nam aliqui dicebant, in caſu aliquo neceſſitatis poſſe confeſſionem fieri abſenti Sacerdoti, & ab eodem abſente poſſe abſolutionem dari. Sic Palud. *in* 4. *diſtinct.* 17. *qu.* 2. *art.* 1. Antonin. 3. *part. titul.* 14. *cap.* 19. §. 9. qui refert in Concilio Baſilienſi tractatam eſſe quæſtionem, quid faceret Sacerdos, qui ſine iuriſdictione abſoluit pœnitentem: multóſque dixiſſe poſſe poſteà petere iuriſdictionem, & abſoluere illum vbicumque ſit, de qua re *in art. præcedenti* loquuti ſumus. Eandem opinionem tenet

Palud.
D. Anton.

Syluest.

Sylueſt.verb.*Confeſſor q.*13.*& confeſſio* 3.*in princ.* Armilla *confeſſio num.* 23. Tabiena *confeſſio.* 2.*numer.*4. Petr.de Soto *ſect.*11.*de confeſſ.* hanc ſententiam dicit poſſe ſecurè teneri, quam tenent,inquit, plures noſtrum.Nau. *in Man. c.*21.*num.*36.*& in cap.quem pœnitet.num.*4.licèt eam poſteà retractauerit in *cap. fratres de pœnit. diſt.*5.*num.*94. Adrian. *de confeſſ.q.*1. & alij.Oppoſitum verò tenebant, & tenent alij infrà citandi ; nempe hoc ſacramentum nullo pacto poſſe conſummari inter abſentes , etiamſi extrema neceſſitas interueniat , & conſequenter nec Sacerdotẽ poſſe abſoluere , niſi quem præſentem habet. Quæ ſententia, quia omninò tenenda eſt,nos eam probabimus, & corroborabimus multipliciter primò ex decreto Clem. VIII. Secundò , ex c. *omnis vtriuſque ſexus.* Tertiò , ex Doctoribus poſitiuis. Quartò,ex Scholaſticis.Quintò,ex Summiſtis.Sextò & vltimò,ex rationibus.

Sylueſt. Armilla. Tabien. Petrus à Soto.

Abſolutio nullo modo poteſt dari abſenti.

2 Primò igitur probatur noſtra ſentẽtia auctoritate ſummi Pontificis Clem.VIII. qui ſuper hoc, decretum quoddam fecit , quod omnem ambiguitatem tollit.Eſt autem talo ; *Die vigeſima menſis Iunij, anno à Natiuitate D.N.Ieſu Chriſti* 1602.*in generali congregatione Sanctæ Romanæ , & vniuerſalis Inquiſitionis , habitâ in Palatio Apoſtolico , in monte Quirinali coram ſanctiſſimo Domino noſtro D. Clemente, diuina prouidentia Papa* 8. *propoſita quæſtione, Vtrum liceat , per literas , ſeu internuncium confeſſario abſenti peccata ſacramentaliter confiteri , & ab eodem abſente abſolutionem obtinere, ſanctiſſimus D. N. auditis votis Patrum Theologorum, & re cum Illuſtriſſimis , & Reuerendiſſimis D. D. Cardinalibus , contra hæreticam prauitatem generalibus Inquiſitoribus ; maturè, ac diligenter conſiderata, hanc propoſitionem: ſcilicet, licere per literas,*

Clemens VIII. *Decretum de cõfeſſione non facienda per internunciũ, aut per epiſtolam.*

teras, seu internuncium confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absenti, absolutionem obtinere ad minus vti falsam, temerariam, & scandalosam damnauit, ac prohibuit, præcepitq; ne deinceps ista propositio, publicis, priuatisque lectionibus, concionibus, & congressibus doceatur: neve vnquam, tanquam aliquo casu probabili defendatur, imprimatur, aut ad praxim quouis modo deducatur. Quòd si quis illam docuerit, defenderit, imprimi fecerit, aut etiam de ea disputatiuè tractauerit, nisi forsan impugnando, vel ad praxim directè, seu indirectè deduxerit, præter excommunicationem latæ sententiæ, quam ipso facto incurrat, & à qua non possit præterquàm in articulo mortis ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente, etiam sanctæ Romanæ Ecclesiæ maiori Pœnitentiario, nisi pro tempore existente Romano Pontifice absolui: aliis etiam pœnis arbitrio infligendis subiaceat.

Pœna eorũ qui contrariũ docent, vel prædicant.

3 Secundò probatur ex cap. *Omnis vtriusque sexus de pœnit. & remiss.* ex quo S. Bonau. *in 4. dist. 17. ar. 1. q. 3.* colligit, confessionem sacramentalem Sacerdoti soli, & in secreto debere fieri, nisi sit peccatum aliquod enorme, quod totam commouerit vrbem, vel etiam totum orbem, quod quidem quis deberet confiteri in publico, vt in publico pœnitentia publica imponatur, vt ostendat, & recognoscat se reum, vt putà si sit hæreticus manifestus. Quantum verò est secundùm legem communem, debet vnico Sacerdoti fieri in priuato, sicut expressè dicit illa Decretalis. *Sic Seraphicus Doctor.*

D. Bonau.

4 Tertiò probatur ex positiuis, & primò accedat Catechismus Romanus, qui loquens de confessione, & eius conditionibus, sic præcipit; Illud verò tum confitenti, tum Sacerdoti maximè laborandum est, vt eorum sermo in confessione secretò

Catechismus Romanus.

cretò habeatur. Quare fit, vt nemini omninò, neque per nuncium, neque per literas, quoniam ea ratione, nihil iam occultè agi poteſt, peccata confiteri liceat. Deinde D. Auguſtinus *in lib. de vera, & falſa pœnitentia, cap.* 10. ſic ait; *Præcepit Dominus mundandis, vt oſtenderent ſe coram Sacerdotibus, docens corporali præſentia confitenda peccata: non per nuncium, non per ſcriptum manifeſtanda.* Et paulò poſt: *Qui per vos peccaſtis, per vos erubeſcatis.* Quæ ſententia Auguſtini extat *in cap. quem pœnitet, de pœnit. diſt.* 1. Heſychius *in cap.* 27. *Leuit.* in ea verba; Homo qui domum ſuam, aut agrum Deo vouerit, prudentiſſimè, inquit, apparet ſine confeſſione propriæ vocis, peccata non dimitti. D. Auguſt. Heſychius

5 Quartò probatur ex Scholaſticis. Magiſter ſent. cum reliquis Theologis *in* 4. *diſt.* 17. *cap. Sed quod Sacerdotibus confiteri oportet*, ſequuti ſunt omnes canonem illum D. Auguſtini, de quo paulò antè D. Thomas *in ead. diſt. quæſt.* 3. *art.* 4. *quæſt.* 4. & 3. non vult ſatis eſſe confiteri ſcripto. Alexander de Aleſ. *in* 4 *p. q.* 18. *memb.* 4. *art.* 5. §. 9. vſurpat auctoritatem Leuitici ab Heſychio expoſitam de qua ſuprà; & ſolùm muto permittit confeſſionem per ſcripturam, aliis minimè. Scotus *in eadem diſt.* 17. *q.* 1. *art.* 3. *in reſponſ. ad argum.* vbi dicit ſic: *Dicendum quod nulli habenti vſum ſenſuum, & copiam Sacerdotis, ſuffecit confiteri per ſcriptum, vel nuncium.* Et ibi ſolùm excipit mutum, ſicut & fecit Alenſis: cui exceptioni poſt decretum Clem. 8. non eſt ampliùs locus. Riccard. *in ead. diſtinct.* Maior. Albertus, Sotus, *ibid. quæſtio.* 2. *artic.* 6. *ad* 2. recitans ſententiam D. Thom. & refellens Paludanum, idem confirmat. Magiſter. D. Thom. Alenſis. Scotus. Riccard. Maior. Albert. Sotus.

6 Quintò probatur ex Summiſtis. Caietan. *in* Caiet.

ſumma

Victoria. Toletus. Antonin. Summa Confeſſorum. Albert. Supple. Roſella. Angelus. Turrecremata. Ledeſma. Canus. Valentia. Nauarrus.

ſumma verbo, *confeſſ. condit.* 11. Victoria *in ſua ſummula ſacramentorum, q.* 173. Tolet. *lib.* 3. *de inſtruct. Sacerdot. cap.* 6. vbi dicit ſic; *Per nuntium verò, aut per literas, abſente pœnitente confeſſio non eſt.* D. Antonin. *in* 3. *par. tit.* 14. *cap.* 19. §. 17. ait; *Debet ſecretò confiteri & ſecretò imponi pœnitentia.* Summa Confeſſorum *lib.* 3. *tit.* 34. *q.* 76. ſententiam hanc probat teſtimonio Diui Thomæ, Alberti, & Innocentij *in caput, Omnis vtriuſque ſexus.* Supplementum, verb. *confeſſio.* 1. nitens auctoritate D. Thomæ. Roſella verbo, *confeſſio tituli primo.* §. 8. & 9. confirmant hanc ſententiam præclaris argumentis; Angelus verbo, *confeſſio. tit. primo num.* 32. & 33. qui cum Scoto permittit, vt qui ſcripſit peccata ſua idem legat: & admonet Angelus, hanc eſſe communem ſententiam omnium Theologorum. Turrecremata *in cap. quem pœnitet. de pœnit. diſtinct.* 1. *art.* 1. *concluſ.* 1. Ledeſma *in p.* 4. *q.* 9. *art. dub.* 1. Can. *relect. de pœnit. par.* 5. Valentia *in* 3. *tomo diſput.* 7. *quæſt.* 11. *puncto* 1. *circa finem.* Nauarr. *in Man. cap.* 1. *num.* 36. & *in cap. quem pœnitet, de pœnit. diſtinct.* 1. vbi ſuper illa verba, *Docens, corporali præſentia, confitenda eſſe peccata, non per nuncium, non per ſcripturam manifeſtanda*, ait, colligi ſacramentalem confeſſionem debere fieri perſonaliter, & non poſſe fieri per procuratorem, neque per nuncium, nec per alium negotiorum geſtorem, nec per epiſtolam, vt aliàs diximus, dummodò id poſſit facere per ſe ipſum. Quid autem ſi non poterit reſpondere? Dicimus, inquit Nauar. illa duo, quæ tradidimus *in c. fratres. num.* 85. & *in Enchirid. Confeſſor. cap.* 21. *num.* 36. Alterum eſt, quòd non tenetur ad confitendum nec per ſcripturam, nec per interpretem. Alterum verò, quòd ſi id faceret, valeret confeſſio & abſolutio, quæ ſcriptæ mitterentur,

ſecun

ſecundùm Paludanum *in* 4. *diſt.* 17. *q.* 2. *art.* 1. & clariùs Adrian. *de confeſſ. q.* 1. *colum.* 6. ita Nauar. Quod quidem vltimum, licèt antea poterat defendi, nunc autem ſtandum eſt determinationi Clem. VIII. ſuprapoſitæ, nempe quòd nullo pacto licet. Paludan. Adrian.

7 Sextò, & vltimò probatur validiſſimis argumentis. *Rationibus probatur aſſertio.*

Primum ſit, quia eadem forma ſacramenti eſt. Eſt enim forma talis, *Abſoluo te.* Hæc vtique præſupponit, abſoluendum eſſe præſentẽ, & vt ſciatur ipſum eſſe in rerum natura: id autem ex literis, & nunciis certò ſciri non poteſt: dum enim nuncius perficit iter, poteſt pœnitens è vita excedere: & ſic in caſſum daretur talis abſolutio. Quin, quòd omnia ſacramenta perſonæ propriæ, actionem exigunt; cùm ſuſcipiuntur, excepto matrimonio, quod per procuratorem contrahi poteſt. *1. Ex forma.*

Prætereà ſacramentum pœnitentiæ habet formam iudicij: in iudicio autem ſententia pronuncianda eſt ex Tribunali: neque vnquam eſt auditum, vt iudex mutus conſtitueretur, & per ſcripturam loquatur. Neque vnquàm aliquis iudex, ob ſcripturam alterius ad ſe, non ab auctore delatam, quempiam abſoluet, aut condemnabit, niſi qui ſcripſit ſuam fateatur eſſe: ergo cùm abſolutio Sacerdotis ſit actus iudicialis, vt dictum eſt, & conſtat ex Concil. Trident. *ſeſſ.* 4. *can.* 5. non poteſt abſoluere; niſi voce confitentis, dantíſque literas, compertum ſit, miſſam epiſtolam ſuam eſſe. *2. Quia ſacramẽtum hoc eſt ad inſtar iudicij.*

Prætereà debet Sacerdos confitentem audire, examinare, ſigna pœnitentiæ in ipſo cernere, propoſitum non peccandi, & pro præteritis ſatisfaciendi in ipſo cognoſcere: quæ omnia requirunt præſentiam vtriuſque, & vt Sacerdos audire, & *3. Quia Sacerdos debet ſigna pœnitentiæ inſpicere.*

Digitized by Google

loqui possit. Vide etiam quæ dicemus infrà *in 3. sect. in explicat. 11. conditionis confessionis.*

4. Debet etiã actus pœnitentis nosse.

Præterea actus pœnitentis, eos esse pœnitentis, notũ debet esse Sacerdoti. At confessio, quæ literis mandatur, potest esse ficta: aliena manu, & mentiente, & alterius manum imitante. Hinc Concil. Florentinum, in actibus pœnitentis, quæ materia est in sacramento pœnitentiæ, numerat oris confessionem: ergo qui ore vti potest, non potest alio modo legitimè confiteri, id est, per nuntium, vel per literas.

5. Confessio scripta periculis subiacet.

Præterea confessio scripta, & ad absentem Sacerdotem missa, est suapte natura plena periculi: potest enim, aut interire, aut ab eo, qui perfert, aperiri, aut intercipi, aut etiam ab aliquo nefario Sacerdote, scripturæ auctor prodi, vt argumentatur Riccard. *in 4. dist. 17. art. 9. qu. 5.* Atqui enuntiata peccata ingens incendium possunt esse malorum, præsertim si cædis, si adulterij, si incestus, si stupri crimina testaretur scriptura: vnde ad auctorem scripturæ infamia, ac dedecus, & capitis periculum, certáque pernicies, atque ad nobilissimas familias probrum, æternáque nominis labes permaneret. Quis autem suspicari possit, concessisse Christum Dominum, vt ab eo instituta confessio, tot incommodorum, vllo tempore causa posset existere? longissimè quidem id abest.

6. Confessio talis non haberet tõditiones requisitas.

Præterea confessio, quæ absolutionem meretur, iis debet esse ornata conditionibus, quæ à sacris Theologis exponuntur, in quibus est, vt sit humilis, verecunda, integra, secreta, lacrymabilis, parere parata, quarum conditionum, non solùm certa indicia ex confessione scripta capere non possumus, sed nonnullas desiderari non dubitamus: neque

que enim eſt ſecreta, neque eſt verecunda: epiſtola enim non erubeſcit, neque charta lachrymatur, neque certum quidpiam de integritate pollicetur Sacerdoti, neque interroganti Sacerdoti, atque ea, quæ latere ſolent pœnitentem exquirenti de numero peccatorum ſpecie, circunſtantiis, de tempore & conſuetudine peccandi aut reſpondere, aut ſuggerere poteſt. Denique non poteſt ea præſtare epiſtola, vel ſcriptura, quæ in primis à pœnitente neceſſariò requiruntur.

Prætereà Sacerdoti, qui pœnitenti peccata condonat, notæ debent eſſe eo modo, vt ab eo cognoſci poſſunt, partes eæ, quæ in ſacramento pœnitentiæ propriæ ſunt pœnitentis, vt viuat, vt vigilet, vt ſit ſuæ mentis, vt peccati materiam, & occaſiones propinquas amputet: vt ſcelera, quæ conſciuit, vehementer oderit, vt nolit ea ampliùs admittere, vt pœnitentiam à Sacerdore iniunctam non recuſet, vt remedia ad nouam ruinam vitandam, libenti animo amplectatur, quæ omnia fugiunt Sacerdotem, ſi abſentis per epiſtolam confeſſionem ſuſcipere velit, eique abſolutionis beneficium impertiri.

7. Confeſſarius nõ poſſet aquèbenè ſuo fungi officio.

Prætereà Turrecremata *in capit. quom pœnitet. de pœnit. diſt. 1. art. 1. concl. 1.* ſic ait; Sicut quis tenetur confiteri Deum, ita ſua peccata confiteri: ſed Deum tenetur quiſque ore confiteri, *oris enim confeſſio*, ait D. Paulus, *fit ad ſalutem*. Ergo ore quoque tenetur peccata confiteri.

8. Quia oris confeſſio ſit ad ſalutẽ.

Prætereà vltimò, eandem confeſſionem per literas, ſiue per internuncium prohibitam eſſe iure diuino, hinc conſtare poteſt: quoniam accidere facilè poteſt, vt abſolutio, quæ per literas confitenti traditur, inuoluntaria ſit, & ſacrilega: atque

9. Quia abſolutio ſic data poſſet ex parte ſuſcipientis eſſe inuolũtaria.

Digitized by Google

ob id nulla. Si enim cùm Sacerdos aut ſcribit, aut pronuntiat formam abſolutionis, mortuus ſit, qui ſuorum ſcelerum confeſſionem miſit: aut animæ flagitium aliquod meditetur, vel etiam rem nefariam committat, quod ferè euenire ſolet ei, qui diuturna peccandi conſuetudine eſt implicatus: Si tunc, inquam, Sacerdos gnarus eſſet ſtatus pœnitentis, nullo modo in animo haberet eum abſoluere: & ſi abſolueret, neceſſe eſſet abſolutionem eſſe ſacrilegam: ſignificaret enim id, quod nullo modo efficeret, id eſt abſolui eum, qui abſolui non poteſt, quandoquidem, nec mortuo, nec ſcelus quodpiam perpetranti, aut à Deo, aut ab eius miniſtro, venia, abſolutióque aliqua tribuitur.

Et hæc ſunt argumenta, & rationes, quæ à Seraphico Doctore, à Caietano, Turrecremata, à Soto, & ab aliis deprompta ſunt. Vnde quia hæc ſententia non ſolùm rationibus, & auctoritatibus tot Doctorum roborata eſt: verùm & decreto ſummi Pontificis confirmata, & dogmatizata: quin & contraria ſententia ad minus: vti falſa, temeraria, & ſcandaloſa cenſurata, & damnata eſt, propterea nullo pacto debet ſequi, neque doceri. Qui ſecùs fecerit, non ſolùm graui ſcelere, & excommunicationis Rom. Pont. reſeruatæ ſe vinculo obſtringeret, verùm etiam à ſacroſanctæ inquiſitionis Iudicibus, veluti de doctrina, & decretis Romanæ Cathedræ malè ſentiens, meritò plectendus eſſet. Etenim S. Cyprianus *lib. de vnitate Eccleſiæ*; ait, *Qui Cathedram Petri, ſuper quam fundata eſt Eccleſia, deſerit, in Eccleſia ſe eſſe non confidat:* & D. Ambr. *lib. 3. de ſacram. cap. 1.* ait; *In perniciosam hæreſim labi ſolere eum, qui Romano Pontifici in iis parendum eſſe negat, quæ eius imperio, ac iudicio inſtituuntur ac denunciantur.*

Qui aliter docuerit, multis pœnis ſubiacebit.

Quod

Quod confirmat etiam D. Thomas *in tractatu contra impugnantes Religionem cap. 3. non longè à fine*: quo teſtimonio vſus eſt D. Antonin. *in 3. part. ſumme, titul. 22, cap. 6. §. 5.* ac Turrecremata *in libro de Eccleſia.*

8 Dubitatur hîc, quid faciet peccator, qui ore confiteri non poteſt, cùm non valeat per epiſtolam, aut per internuncium confiteri? Reſpondeo, quòd ſufficit ei contritio: habetur enim, ac ſi non haberet copiam Confeſſarij. Sic communiter Doctores. Et idem dicendum, ſi non poſſit, niſi per interpretem confiteri: nam ſiquidem fecerit, eſt quidem ſacramentalis confeſſio, cùm ſit actus perſonalis: interpres enim gerit vicem pœnitentis. Verumtamen poſt Decretum Clementis VIII. ſicut nec per epiſtolam, ita neque per internuncium licet confiteri, vt iam dictum eſt: vnde tunc ſufficit conteri. Dubium. Reſponſ.

9 Etiam dubitatur, an poſſit dari abſenti abſolutio ab excommunicatione? Reſpondeo, quòd aliqui negant, abſolutionem ab excommunicatione maiori poſſe peti, & dari per procuratorem: ſic Innoc. *in cap. cùm deſideres, de ſentent. excomm.* Panorm. *ibid.* Hoſt. & alij. Sed contraria ſententia eſt communis, quam tenet Sylueſt. verbo, *abſolutio 3. num. 9.* Vgolin. Tab. 1. *cap. 19.* Sayrus *lib. 2. cap. 21. num. 13.* Toletus *in ſua ſumma, lib. 1. cap. 14.* & alij moderniores. Sed neceſſe eſt, vt procurator ſpeciale mandatum habeat ad obtinendam abſolutionem ab ea excommunicatione, à qua vult abſolui. Sic Sayrus *loco citato, num. 14.* Aliud dubium. Reſponſ. Sylueſter. Vgolin. Sayrus. Toletus.

Digitized by Google

ARTICVLVS XXI.

An inferior possit commutare pœnitentiam à Superiore taxatam in absolutione casus reseruati?

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentia restitutoria, vel ad exeundum à peccato necessaria, non potest ab inferiori mutari: Pœnitentia verò satisfactoria bene potest.*

2 *In mutatione pœnitentiæ non est necesse, vt peccata præterita denuò confiteantur.*

3 *Peccata ritè confessa nemo iterum confiteri cogitur.*

4 *Pœnitentia iniuncta non solùm in æqualem, verùm & in minorem potest mutari. Expenduntur verba illa, quæ in absolutione dicuntur:* Quidquid boni feceris,& mali sustinueris,sint tibi, *&c.*

1 REspond. quòd gloss.solennis *in cap. Tempora, 26.q.7.* super verb. *indicio*,habet, Episcopum posse, iusta de causa, mutare pœnitentiam à Papa impositam. Quod probat per illud, *quatenus habet*, posse Episcopum mutare pœnitentiam per legem Papæ impositam arbitrando id conuenire pœnitenti. Contra quod facit dictum Card.S.Sixti,*in d. cap. tempora, num.4.* quatenus ait, inferiorem non posse minuere pœnitentiam à Superiore, pro peccato sibi reseruato impositam:quia alioqui frustranea esset reseruatio, cùm absolutus post habitam absolutionem posset statim adire aliquem inferiorem,qui minueret pœnitentiam, confitendo ei iterum. Fatetur tamen Cardinalis prædictus,quòd ob necessitatem, vel vtilitatem posset id facere inferior:

rior: quia pium est credere, Superiorem tacitè voluisse committere absolutionem inferiori, quando talis necessitas, vel vtilitas occurreret.

Pœnitētia restitutoria, vel ad exeundum à peccato necessaria, non potest ab inferiori mutari.

Pœnitētia satisfactoria iniuncta, potest mutari.

Sed distinctione opus est: nam vel loquimur de pœnitentia restitutoria: vel ad exeundum de peccato necessaria, qualis est, alieni restitutio, odij mortalis depositio, dimissio concubinæ, & officij, quod, sine peccato exerceri nequit, & conuersationis, qua se credit in mortale peccatum lapsurum, & huiusmodi: & tunc non potest inferior, neque quis alius eam mutare, vel loquimur de pœnitentia satisfactoria iniuncta: & tunc non solùm inferior, verùm & quilibet alius Confessarius potest pœnitentiam pro peccatis ab alio Confessario impositam, iusta causa accedente, mutare: *argum. gloss. recepta in cap. tempora pœnitudinis*, 26. *q.* 7. Nauarrus *in Man. cap.* 26. *num.* 20. 21. 22. *&* 23. *& consil.* 25. *num.* 1. *&* 2. *de pœnit. & remiss.* Sylvest. verbo, *confess.* §. 27. Rosella, verbo, *confessio sacram.* §. 11. & multi alij Doctores. Tum quia, pœnitens eo ipso quòd Confessario se absoluendum subdit, eidem causam omnem suorum peccatorum iudicandam committit: & ideò statim, ac confitetur se non adimpleuisse pœnitentiam, facit huius rei iudicem Confessorem: quò fit, vt Confessor habeat in tali causa plenariam potestatem: & per consequens possit ligare, & soluere, aliamque pœnitentiam, iudicio suo, salubrem imponere. Tum quia, etsi par in parem non habet potestatem in causa iam iudicata. Et ita secundus Confessor nequeat inualidare absolutionem prioris Confessoris, potest tamen causam denuò exortam iudicare: sed non adimplere pœnitentiam, seu non posse iusta de causa illam implere, est actio, seu causa de nouo exorta. Tum denique, quia prioris Confessoris

intentio ſemper eſt piè interpretanda: *arg.cap.latorem,33.q.2.*gloſſ.*in cap.tempora,26.q.7.* Ergo, ſuccedente cauſa ob quam videatur ſecundo Confeſſori debui iniunctam à priori pœnitentiam mitigari, ſeu permutari,credendum eſt, quòd ſi eadem cauſa tunc,quando fuit impoſita,conſtaret,profectò mitigaretur. Ita Tabien.*confeſſio 2.num.21.*Sylueſt.*confeſſ.1.§.27.*Victoria,*de ſatisfactione,num.294.*Nauar.*in Man.cap.26.num.22.*

In mutatione pœnitentiæ non eſt neceſſe, vt peccata præterita denuò confiteantur.

2 Et quamuis examinanda ſit cauſa, ob quam permutatur:& inquirendum,an ob caſum reſeruatum fuerit impoſita, non tamen requiritur, vt denuò peccata præterita confiteantur:quicquid dicat Sotus *in 4.diſt.20.q.2.art.3.* nam ſatis eſt cognitio cauſæ quæ ad pœnitentiam commutandam iuſta videatur,nec requiritur probatio, quæ pertinet ad forum conſcientiæ, licèt requiratur quoad forum exterius. Nauarr.*vbi ſuprà.* Tum quia,peccata ſemel bene confeſſa, à quibus rectè fuit quis abſolutus, nullus tenetur denuò confiteri,cùm Deus id ipſum bis non iudicet. Tum quia,Doctores aſſerunt tunc teneri confiteri pœnitentem ad peccata rectè confeſſa reconfitenda, cùm pœnitentiæ non recordatur,ſed iſte habet in memoriam pœnitentiam:ergo, ſat eſt,quòd illam exprimat cum peccatis,quæ poſt confeſſionem perpetrauit. Tum quia,ſi iſte teneretur reconfiteri, eò ſolùm eſſet, vt Confeſſori conſtare poſſet quantitas, & qualitas pœnitentiæ imponendæ: ſed hanc librare, & perpendere poteſt iuxta menſuram, & proportionem illius, quæ præterito Confeſſoris iudicio fuit impoſita, quam pœnitens habet in memoria,poſtulátque vt commutetur. Nec incumbit ſecundò Confeſſori aliud,quàm iudicare cauſam commutationis:vt qui præſumere non

non debeat fuiſſe pœnitentiam cum notabili errore tunc impoſitam: ſed ſuccedente poſtea aliqua ratione, redditam eſſe vel impoſſibilem, vel difficilem: & ideò dignam permutatione. Igitur non eſt, quòd pœnitens grauetur de iteranda confeſſione, omni defectu carente: ſed ſat erit illi propalare pœnitentiam acceptatam, necdum ſatisfactam, & cauſas, ob quas cogitur illam non exequi, & in aliam permutari.

3 Tandem, ſi qui pœnitentiam non adimpleuit, & eiuſdem eſt oblitus, putat Sotus, *vbi ſuprà, in Reſponſ. ad* 3. non teneri ad reiterandam confeſſionem: eò quia D. Thom. *in* 4. *d.* 16. *q.* 3. *art.* 3. aſſerat in vniuerſum, nullum teneri ad confitenda peccata, quæ non habet: atque adeò neque illa, quæ ritè ſemel confeſſus eſt, & à quibus eſt abſolutus. Quánam, quæſo, ratione erit aſtringendus, vt reconfiteatur ille, qui pœnitentiæ acceptæ recordatur, illámque non impleuit, vel ex negligentia, vel ex difficultate? Aliàs meliùs eſſet non recordari pœnitentiæ, quàm recordari. Etenim, ſi qui pœnitentiæ obliuiſcatur, & ſi peccatorum, quæ non eſt confeſſus, non obliuiſcatur, non oportet vt denuò reconfiteatur: ſed ſat eſt, nouam pœnitentiam eidem iniungere: aut ſi recordetur præteritæ pœnitentiæ, non ſat erit, quando illam non eſt exequutus, nec adimplere iuſta ratione poteſt, in nouam aliam, Confeſſoris auctoritate, conuertere. Sylueſt. verb. *confeſſio* 1. §. 3. Gabr. *in* 4. *diſt.* 17. *q.* 1. *art.* 3. §. *Ponuntur etiam.* S. Antonin. 3. *p. tit.* 14. *cap.* 10. §. 19. *& tit.* 27. *cap.* 10. §. 1. *verſ. Item ſecundum.* Io. Paludan. *in* 4. *diſtinct.* 17. Armilla, & alij.

Peccata ritè confeſſa nemo iterùm cõfiteri tenetur.

4 Et non ſolùm poteſt mutare in æqualem pœnitentiam, verùm & poteſt minuere iuſta ex cauſa, quæ

Pœnitẽtia iniũcta nõ ſolùm in 4-

Digitized by Google

qualẽ, verũ & in minorem poteſt mutari.

quæ erit, vel debilitas, vel ægritudo, vel magna contritio, & aliquando parua deuotio: timor item, ne iuſtam pœnitens reſpuat, vel acceptatam parum impleat: & propterea omnes Confeſſarij hodie in pœnitentiam iniungunt pœnitentibus, (*quicquid boni fecerint, & mali ſuſtinuerint*, &c.) Per quam clauſulam, etſi non alligent eos ad bona peragenda: efficiunt tamen, vt quæcunque peregerint, in pœnitentiam eis cedant ſacramentalem. Et ideò, totum vitæ tempus quodammodo pœnitentiæ agendæ à quolibet Confeſſario cuilibet pœnitenti, quatenus opus eſt, videtur conſtitutum, & taxatum. Vide quę diximus ſuprà *in 1. art. huius ſect. num. 4.*

Verba illa, Quidquid boni feceris, & mali patieris, *&c. in abſolutione, quid operentur.*

ARTICVLVS XXII.

An Confeſſarij ſollicitantes pœnitentem ad peccatum carnis, ſint ſuſpecti de hæreſi?

SVMMARIVM.

1 *Confeſſarij ſollicitantes pœnitentes ad peccatum carnis, ſunt ſuſpecti de hæreſi.*
2 *Breue Pij IV. contra tales Confeſſarios.*
3 *Ampliatur conſtitutio etiam contra ſollicitantes adoleſcentes.*
4 *Non fit hîc extenſio, ſed incluſio.*
5 *Pro ſalute animarum, & ad euitandum peccata, facienda eſt extenſio de caſu ad caſum.*
6 *Determinatio S. Inquiſitionis cõtra tales Confeſſarios.*

1 REſpond. quòd ſic, ratio eſt, quia malè videntur ſentire de ſacramento pœnitentiæ. Hinc Doctor

Doctor Franciſcus Pegna, qui fuit Decanus Rotæ Romanæ *in ſuo Commentario ſuper Directorium Inquiſitorum part.2.q.56.*ait,quòd contra Confeſſores, qui in ſacris confeſſionibus confitentem ad libidinem prouocauerint, cum malè de ſanctiſſimo pœnitentiæ ſacramento ſentire videantur, eo abutentes,vti de hæreſi ſuſpectos, iure optimo,hodie procedunt hæreticæ prauitatis Inquiſitores: ac ita in Inquiſitionis Tribunalibus obſeruari atteſtatur Ignatius Lopez *in addit.ad Diaz.in pract.crimin.c.2.* quod,& iuſtiſſimè ordinauit, ac decreuit Pius IV. Pont.Maximus, quodam breui directo Archiepiſcopo Hiſpalenſi: cuius tenorem fideliter deſumptũ ex Archiuis ſacræ Inquiſitionis Generalis Oliſipponæ,copiam libri, in quo continebatur,ſibi faciente R. D.Antonio de Noronna Epiſcopo Eluenti,& Generali Inquiſitore ſanctæ Inquiſitionis Regnorum Portugalliæ, refert Rodriquez *tom.1.ſuarum qq.regul.q.59.art.4.*& eſt vt ſequitur.

BREVE PII IV. CONTRA Confeſſarios ſollicitantes pœnitentes ad libidinem.

2 *VEnerabili Fratri Archiepiſcopo Hiſpalenſi, in regno Hiſpaniæ hæreticæ prauitatis Inquiſitori Generali, Pius Papa IV. Venerabilis Frater,ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Dum ſicut nuper,non ſine animi noſtri moleſtia,accepimus diuerſos Sacerdotes in regnis Hiſpaniarum, atque etiam in ciuitatibus,& diœceſibus curam animarum habentes,ſine eam pro aliis exercentes,aut aliàs audiendis confeſſionibus pœnitentium deputati in tantam proruperint iniquitatem, vt ſacramento pœnitentiæ in actu audiendi confeſſiones abutantur, nec*

illi,

illi, & qui id instituit, Domino Deo & Saluatori nostro Iesu Christo iniuriam facere vereantur, mulieres videlicet pœnitentes, ad actus inhonestos, dum earum audiunt confessiones alliciendo, & prouocando, seu allicere, & prouocare tentando, ac loco earum per sacramentum huiusmodi Creatori nostro reconciliationis grauiorum peccatorum, mole eas onerando, & in manibus diaboli tradendo, in diuinæ Maiestatis offensam, & animarum perniciem Christi fidelium scandalum non modicum.

Nos animum inducere nequeuntes, quòd, qui de fide Catholica rectè sentiunt sacramentis ab Ecclesia Dei institutis abutantur, aut illis iniuriam faciant: Fraternitati tuæ, de cuius eximia pietate, virtute, atque doctrina plurimum in Domino confidimus, per præsentes committimus, & mandamus, quatenùs per te, vel per alium, seu alios à te deputandum, seu deputandos, contra omnes, & singulos Sacerdotes dictorum Regnorum, ac illarum ciuitatum, & diœcesum de præmissis, quomodolibet diffamatos, tam seculares, quàm quorumuis, etiam exemptorum, ac Sedi Apostolicæ immediatè subiectorum Ordinum Regularium, cuiuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ existant, tam super præmissis, quàm super fide Catholica, & quid de ea sentiant, diligenter inquiras; & iuxta facultatem tibi contra hæreticos, aut de hæresi, quouis modo suspectos à Sede Apostolica concessarum continentiam, & tenorem procedas, ac culpabiles repertos, excessuum suorum qualitatem, prout de iure fuerit faciendum, debita præcedente degradatione, secularis iudicis arbitrio puniendos tradendo. Non obstant. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die 16. Aprilis, Anno Domini 1561. Pontificatus nostri anno secundo.

3 Quæ constitutio ampliatur etiam contra sollicitantes adolescentes: nam licèt ex contextu dictæ consti

conſtitutionis, ibi (*mulieres*) illa tantum loquatur de ſollicitantibus ad actus impudicos ipſas mulieres, videtur tamen quòd de legiſlatoris mente fuerit, velle comprehendere etiam Confeſſarios allicientes adoleſcentes ad peccatum nefandum : tùm quia, ratio in ipſa confeſſione expreſſa conuenit etiam huic caſui, imò fortiori, ſeu maiori ratione in hoc caſu procedere debet, cùm multò grauiùs ſit hoc crimen : tùm quia hæc conſtitutio loquitur de his, quæ communiter eueniunt, non excludens propter hoc alia, quæ rarò contingunt, ſed ſunt eiuſdem generis, imò grauiora. *Sic Rodriguez.*

4 Et nos pro ampliori huius rei corroboratione, tacitæ obiectioni reſpondendo; addimus, quòd non ſuffragatur illa vulgaris regula, nempè in odioſis, & pœnalibus ſtrictam interpretationem eſſe faciendam : & negamus ex hoc caſu fieri extenſionem, ſed potiùs incluſionem ex Gloſſ. notab. in verb. *Italia de temp. ordin. in* 6. ſufficit enim legiſlatori apponere caſum magis frequentem, in quo etiam includitur alius non adeò frequens, qui forſan tacitus fuit maioris honeſtatis cauſa : quia eſſet valdè moleſtum auribus piis audire Confeſſarium committere id, quod omnes Chriſtiani abhorrent.

5 Accedit, quod vbi agitur de ſalute animarum, ad euitanda maiora peccata, tunc in pœnis facienda eſt extenſio de caſu ad caſum, ex communi Doctorum ſententia, & conſenſu, ex allegatis per Iaſonem *in Auth. quas actiones, num.* 25. *cap. de ſacroſanctis Eccleſ.* Vide ſupra *in prima ſect. art.* 1. ibi, *tertiò notandum.* Vide etiam quę habet Pegna, prout in principio huius articuli.

6 Quibus adde ea, quæ nouiſſimè determinata ſunt

ſunt in congregatione illuſtriſſimorum Cardinalium S. Inquiſitionis, prout ſequitur. *Feria quinta, die decima Iulij* 1614. *in generali congregatione S. Romana, & vniuerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico montis Quirinalis coram ſanctiſſimo D.N. D. Paulo diuina prouidẽtia Papa Quinto, ac Illuſtriſſimis & Reuerendiſſimis DD. Petr. tit. S. Maria in via Bellarmino, Ferdinando Taberna tit. S. Euſtachij, & Ioanne Garſia. SS. quatuor coronatorum Mellino nuncupatis Preſbyteris S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus aduerſus hæreticam prauitatem, in tota Republica Chriſtiana generalibus Inquiſitoribus, à ſancta ſede Apoſtolica ſpecialiter deputatis, facta relatione, quòd multi confeſſarij tractant cum mulieribus in confeſſionali, extra occaſionem confeſſionis, de rebus inhoneſtis, ſanctiſſimè decreuit, vt contra huiuſmodi Confeſſarios procedatur in ſancto officio.*

Andreas de Pectinis S. Romanæ & vniuerſalis Inquiſitionis Not.

Locus ſigilli.

PRIMÆ

Digitized by Google

PRIMÆ PARTIS
SECTIO TERTIA.

In qua agitur de his quæ pertinent ad pœnitentes, complectens articulos 21.

QVONIAM tota res hæc in eo sita est, vt confessio à pœnitentibus rectè fiat, ad hoc, vt remissionem peccatorum à Domino nostro Iesu Christo percipere mereantur: placuit hîc ponere, & fusè explicare illas conditiones confessionis, quas Summistæ omnes ponunt, non tamen sic fusè eas declarant. Sunt autem hæ:

Sit simplex, humilis, confessio, pura, fidelis,
Atque frequens, nuda, & discreta, libens, verecunda,
Integra, secreta, & lacrymabilis, accelerata,
Fortis, & accusans, & sit parere parata.

Cõfessionis sexdecim conditiones fusiùs explicata.

Quas declarat D. Thomas *in 4. distinct. 17. quæst. 3. art. 3. quæst. 4.* in his verbis, dictarum conditionum quædam sunt de necessitate confessionis: quædam sunt de bene esse ipsius. Eæ autem quæ sunt de necessitate confessionis, vel competunt ei secundùm quòd est virtus, vel secundùm quòd est pars sacramenti. D. Thom.

Si primo, aut ratione virtutis in genere, aut ratione specialis virtutis, cuius est actus, aut ex ipsa ratione

Digitized by Google

ratione actus virtutis. Virtutis autem in genere ſunt quatuor conditiones: vt in 2. *Ethic.* habetur.

Prima eſt, quod quis operetur ſciens: & quantum ad hoc confeſſio dicitur diſcreta, ſecundùm quod in actu omnis virtutis prudentia requiritur. Eſt autem hæc diſcretio, vt maiora cum maiori pudore confiteatur. Secunda conditio eſt, quòd ſit eligens: quia actus virtutum debent eſſe voluntarij, & quantum ad hoc dicitur libens. Tertia conditio eſt, quòd propter debitum finem operetur, & quantum ad hoc dicit, quòd ſit pura, vt ſcilicet recta ſit intentio. Quarta conditio eſt, quòd immobiliter operetur, & quantum ad hoc dicit, quòd debet eſſe fortis, vt ſcilicet propter verecundiam non dimittat.

Eſt autem confeſſio actus pœnitentiæ virtutis, quæ quidem principium ſumit in horrore turpitudinis peccati; & quantum ad hoc confeſſio debet eſſe verecunda, vt ſe non iactet de peccatis propter aliquam ſæculi vanitatem admixtam. Secundò, progreditur ad dolorem de peccato commiſſo; & quantum ad hoc debet eſſe lachrymabilis. Tertiò, in abiectione ſui terminatur: & quantum ad hoc debet eſſe humilis: vt ſe miſerum confiteatur & infirmum.

Sed ex propria ratione huiuſmodi actus, qui eſt confeſſio, habet, quòd ſit manifeſta, quæ quidem manifeſtatio per quatuor impeditur. Primò, per falſitatem: & quantum ad hoc dicit fidelis vera. Secundò, propter obſcuritatem: & contra hoc dicit, quòd ſit nuda, vt non inuoluat obſcuritatem verborum. Tertiò, per verborum multiplicationem: & contra hoc dicitur, quòd ſit ſimplex: vt non reciteț in confeſſione niſi quæ ad quantitatem pertinent.

tinent. Quartò, quòd non ſubtrahatur aliquid de his, quæ manifeſtanda ſunt, & contra hoc dicit, quòd ſit integra. Secundùm autem quòd confeſſio eſt pars ſacramenti, ſic concernit iudicium Sacerdotis, qui eſt miniſter ſacramenti: inde oportet quòd ſi accuſans ex parte confitentis: parere parata per comparationem ad Sacerdotem: ſecreta, quantum ad conditionem fori, in quo de occultis conſcientiæ agitur: ſed de bene eſſe confeſſionis eſt, quòd ſit frequens, & quòd ſit accelerata, vt ſtatim etiam confiteatur. Hucuſque D. Thom. ſed fuſiùs hæ conditiones explicandæ ſunt.

PRIMA CONDITIO EST, vt confeſſio ſit ſimplex.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio fiat ſine admixtione hiſtoriarum, & aliorum impertinentium.*
2 *Peccatum quid ſit ex D. Auguſtino, cuius definitio contra Valentiam propugnatur.*
3 *Peccatum duplex, mortale, & veniale.*
4 *Peccata mortalia, & venialia in quo differant.*
5 *Peccatum mortale, vel veniale poteſt eſſe tale duplici ex capite.*
6 *Mortale ex genere poteſt eſſe veniale triplici ex capite.*
7 *Actus morales recipiunt rationem boni, & mali tum ex obiecto, tum ex diſpoſitione agentis.*
8 *Peccatum mortale quando ſit veniale.*
9 *Peccatum veniale quando ſit mortale.*
10 *Peccatum veniale vt ſic, nunquàm poteſt fieri mortale.*

11 *Plura peccata venialia nunquàm efficiunt vnum mortale.*

12 *Dubium, an ex pluribus furtis venialibus fiat aliquando vnum mortale.*

13 *Fugienda ſunt peccata venialia propter multa damna, quæ inferunt.*

Simplex ſine admixtione hiſtoriarum, & impertinẽtiũ, vel abſque artificio verborum, vel vt ſpecificè proponãtur peccata.

1 QVæ conditio, ſecundùm Armillam, ſignificat vt fiat ſine admixtione hiſtoriarum, & aliorum impertinentium. At ſecundùm Caietanum, ſit ſimplex, id eſt, non compoſita, nempè vt non artificiosè narrentur peccata, ita vt non ponderentur à Confeſſario; vel ita, vt delectentur ſuauitate vanæ eloquentiæ. Secundùm Nauarrum, ſit ſimplex, id eſt, ſine plica; ita vt ſic ſpecificè proponantur ibi peccata, vt quod mortale, quod veniale ſit, poſſit intelligi à Confeſſario.

Si quis verò ſcire cupit differentiam inter peccatum mortale, & veniale, conſulat Doctores, præcipuè D. Thom. *in prima 2, in quæſt. 71.* & ibi Caiet. Medinam & Vaſquez. Conſulat quoque Gregorium de Valentia *in 2. to. in diſput. 6.* Nauarr. *in Manuali in Prælud. 7.* Sayrum *in ſua claui Regia.* Sylueſtrum, Angelicam, Tabienam & omnes.

In 2. ſent. diſt. 30. vſque in finem.
D. Thom.
Caiet.
Medina.
Vaſquez.
Valent.
Nauar.
Sayr.
Syluest.
Angelica.
Tabiena.

Peccatum quid.

2 Vt autem nos etiam hîc aliqua dicamus, duo tantùm explicabimus, vnum quid ſit peccatum, alterum quotuplex. Quoad primum placet definitio S. Auguſtini *lib. 22. con. Fauſtum, cap. 27. Peccatum*, inquit, *eſt dictum, vel factum, vel concupitum contra legem aternam.* quæ definitio non placet omnino Valentiæ *in loco citato*, ex eo, quia non conuenit peccato omiſſionis, quo aliquid à lege præſcriptum negligitur, ſed ſoli peccato commiſſionis, quo aliquid prauum fit contra legem: ſed nihilominùs placet

placet talis definitio D.Thomæ *in* 1.2. *qu.* 7. *art.* 6. Gabrieli *in* 2. *dist.* 35. *q. vnica. art.* 1. Petro Soto, Tabienæ, Nauar. Medinæ, & aliis, præcipuè Sayro in ſua claui regia *lib.* 2. *cap.* 5. *n.* 4. vbi pro D. Auguſtino contra Valentiam ait, quòd D. Auguſtinus propterea poſuit illa tria, dictum, factum, concupitum, vt doceret homines, his tribus præcipuè modis peccare. Etenim non ſolùm facto, ſed etiam dicto, & concupiſcentia citra factum homines peccant, vt notum eſt. Et præterea prædicta definitio totam rationem peccati explicat, ſiquidem in actu humano, qui peccatum eſt, duo inſunt, vnum, quod eſt quaſi materiale id, quod expreſſit in illis verbis, *dictum, factum, vel concupitum.* Alterum, quod eſt formale, id, quod illis verbis exprimitur, *contra legem æternam.* Vnde quia continet vtrumque, ideò omne genus peccati comprehendit, non ſolùm commiſſionis, ſed etiam omiſſionis, & negligentiæ: etenim, vt rectè D. Thom. *vbi ſuprà,* annotauit, affirmatio, & negatio, ad idem genus reducuntur: ſicut in diuinis, genitum, & ingenitum ad relationem vt ait S. Auguſtin. *libro quinto doctrin.* & ideò, pro eodem, eſt accipiendum, dictum, & non dictum, factum, & non factum, qui enim non facit, quod facere debet, videtur facere aduerſus ea, quæ facere tenetur, iuxta ea quæ docet D. Thom. *vbi ſuprà ad tertium.* Et hæc, quantum ad definitionem peccati.

D. Thom. Gabriel. Petrus à Soto. Tabiena. Nauar. Medina. Sayr. Propugnatur D. Auguſt. contra Valentiam.

3 Quantum verò ad multiplicitatem peccati, licèt poſſem hîc ponere omnes illas diuiſiones, quas Theologi, & Summiſtæ ponunt, nempè quòd peccatũ aliud eſt originale, aliud actuale: & actuale, aliud mortale, & aliud veniale: & hæc vel ſunt omiſſionis vel commiſſionis: vel ex malitia, vel ex fragilitate, vel cordis, vel oris, vel operis, vel quæ

remittuntur, in hac vita, vel quæ non, vt sunt peccata in Spiritum sanctum. Nihilominùs breuitati studens, tantùm dico, quòd duplex est peccatum, mortale, & veniale. De quibus dicam, id, quod D. Augustinus *in suo Enchiridio cap.* 78. habet; *Quæ sint leuia*, inquit, *& quæ grauia peccata, non humano, sed diuino sunt pensanda iudicio.* Quibus verbis, non significat D. Augustinus non licere hominibus iudicare vllo modo, quæ sint leuia, & quæ grauia peccata, nisi id manifestè constet ex diuino iudicio, sed non posse quidem id certò, & infallibiliter iudicari ab hominibus: nisi ex diuino iudicio constet: cùm id pendeat ex modo, quo Deus voluit magis, vel minus seuerè obligare ad aliquid, atque adeò prohibere peccata communia, quod sciri certò, nisi ex diuina sententia nequit. Nihilominùs potest etiam iudicio humano probabiliter discerni inter peccata mortalia, & venialia, vbi id non certò constat, ex iudicio diuino, sicut etiam in multis rebus, ex probabili sententia Doctorum, magis, aut minùs certa definire oportet, vtrùm, aliquid omninò sit peccatum, nécne.

Peccatum duplex, mortale, & veniale.

D. Augustinus.

4 Igitur vt discernatur quando peccatum est mortale, & quando veniale, supponendum est in primis, & fatendum quòd omnia peccata, etiam venialia sunt contra legem, & licèt D. Bonauent. *in 2. senten. dist.* 4. 2. & D. Thom. *ibid. q.* 1. *art.* 4. *&* 1. 2. *q.* 88. *art.* 1. *& con. gent. cap.* 39. & aliqui alij dicant, quòd peccatum veniale non est contra legem, sed præter legem. Nihilominùs vera doctrina est, quòd etiam venialia peccata sunt contra legem, aliàs verè peccata non essent, & præfati Doctores tantum volunt ea non ita legi repugnare, vt repugnent fini legis, nempè charitati, & amicitiæ diuinæ; atque adeò

Peccata mortalia, & venialia in quo differunt.

D. Bonau. D. Thom.

Digitized by Google

adeò impedimento sint, quominùs quis adipiscatur beatitudinem: vide Caietanum ad hoc, explicantem D. Thom. Ergo dum quis peccat, & Deum offendit, ita vt Deum quasi à se alienet, mortaliter peccare dicitur: quia, scilicet huiusmodi peccatum priuat hominem gratia, & charitate, quæ est spiritualis vita animæ, & principium operandi vtiliter, & efficaciter ad vitam æternam consequendam. Quando autem quis peccat, non tamen ita grauiter, vt Deum à se alienet, sed tamen ita vt communicationem charitatis mutuæ, & expeditum, ac promptum amicitiæ vsum inter Deum, & hominem præpediat, venialiter peccare dicitur.

5 Ampliùs sciendum, quòd tam mortale, quàm veniale potest esse duplex: scilicet, vel ex suo genere, vel ex causa. Peccatum mortale ex suo genere est, quod secundùm se repugnat charitati, per quam homo ordinatur ad vltimum finem: quia vt docet D. Thom. *in* 1. 2. *q.* 18. *art.* 2, actus humani specificantur ex obiecto. Peccatum igitur illud, cuius obiectum est, vel contra charitatem, & dilectionem Dei: sicut blasphemia, periurium, & huiusmodi: aut contra dilectionem proximi: vt homicidium, adulterium, & similia, est mortale ex genere suo. Veniale autem ex genere suo est, quod licèt in se habeat quandam inordinationem: eius tamen obiectum non est contrarium dilectioni Dei, & proximi: vt verbum otiosum sine cuiusque detrimento: mendacium iocosum, siue officiosum, quod nullum lædit, vt risus superfluus, aut aliæ operationes inutiles cuiuscunque sensus, vt sunt inutiles visiones, auditiones, & alia huiusmodi. D. Thom.

Mortale ex genere est veniale triplici ex capite.

6 Præterea quicquid est contra aliquod ex decem præceptis, regulariter est mortale: nisi vna ex

tribus cauſis ipſum excuſauerit. Prima eſt defectus deliberationis, vt contingit in acedia, ſiue tædio circa ſpiritualia ſubit nos ſurripiente. Secunda eſt paruitas, ſiue exiguitas rei in his, quæ ſunt contra ipſa præcepta: huiuſmodi eſt paruum, & exiguum furtum, iuxta S. Thom. 1.2.*q.*88.*artic.*5.*&* 6.*&* 2.2. *q.*3.*art.*5.*&* *q.*59.*artic.*4. D. Antonin. 2.*p.tit.*4.*cap.*5. §.7.*&* 8. Adrian.*quodlib.*8.& alios.

S. Thom. D. Antoo. Adrian.

Tertia eſt defectus iudicij ſufficientis, qui contingit in ſemidormientibus, vel ſemiſobriis, vel adeò perturbatis, quòd quamuis tale iudicium ad peccatum veniale ſufficiat: tamen ad completam rationem mortalis non ſufficit, iuxta Maiorem *in* 3. *ſent.diſt.*37.*q.*14.

Maior.

7 Quia actus morales non ſolùm recipiunt rationem boni, & mali ex obiecto: ſed etiam ex aliqua diſpoſitione agentis: ideò contingere poteſt, vt id, quod non eſt niſi veniale ex genere, ratione ſui obiecti, ſit mortale ex cauſa, ſeu ex parte agentis: & è contra ex parte agentis contingere poteſt, quòd aliquod peccatum, quod ex genere ſuo ſit mortale, fiat veniale: vt docet D. Thom. *vbi ſuprà art.*2.4.*&* 6.

D. Thom.

Peccatum mortale quando fiat veniale.

8 De mortali autem quando fiat veniale, dictum eſt paulò antè: ſcilicet quando non perfectè pertingit ad rationem actus moralis: cùm non ſit deliberatus, ſed ſubitaneus, quando non procedit ex ſufficienti iudicio: quales ſunt illi actus, qui fiunt à ſemidormientibus, vel ab eis, qui adeò turbati ſunt, vt non aduertant, aut ſciant quid faciant, aut dicant: vt quando quis ſubitò ex paſſione in verba contumelioſa prorumpit, non aduertens eorum ſignificationem: ſecùs ſi aduerteret, quæ dicit idem etiam eſt dicendum de paruitate materiæ, quæ in omni genere excuſat à mortali. Nauarr. *in Man. pralud.*

Nauarrus.

prælud. 9. num. 12. Medina *1.2.q.88. art.2.* Valent. *tom.2.d.6.quæst.18. punct.2. & 3.* Toletus *tractat.de pecc.mort.cap.2.* Medin. Valentia. Toletus.

9 E contra verò peccatum ex genere ſuo veniale effici poteſt ex cauſa mortale multis modis. *Peccatum veniale quando fiat mortale.*

Primò, ſi in eis conſtituatur vltimus finis, adeò, vt quis paratus ſit potiùs peccare mortaliter, ſi de hoc actu cogitetur, quàm id relinquere. Sic S. Tho. *vbi ſupr.* D. Anton. *p.1.tit.10.c.1.§.2.* Nauar. *in Man. vbi ſupr. num.18.* Coſmus Philiar. *de offic. Sacerd. p.2. lib.3. c.1.* Exemplum eſſe poteſt in illis verbis otioſis, quibus vti ſolent paraſiti, buffones, & hi, qui aſſiduè ludunt aleis, *&c.* Ratio huius eſt, quia conſtituere vltimum finem in aliquo actu, eſt conſtituere illum tanquàm Deum: vt ſi quis dicat, nolo aliam beatitudinem, niſi iocosè mentiri, aut malo hoc mendacium iocoſum proferre, quàm Deum videre: quod eſt ſumma peruerſitas, iuxta ſententiam S. Auguſt. *lib.83.q.30.* id quod rarò contingit. D. Thom. D. Anton. Philiarc. S. Auguſt.

Secundò euenire poteſt, quando id, quod eſt ex ſe veniale, intenditur, & ordinatur à peccante ad mortale: vt ſi quis proferret verba iocoſa ludens cum muliere, intendens eam prouocare ad fornicationẽ: quamuis enim verba illa ſimpliciter dicta, de ſe eſſent peccatum veniale, tamen ratione finis ſunt mortale: ſic S. Thom. *vbi ſupr.* Et ratio eſt, quia omnis actus, etiam de ſe bonus, ob finem mortalem, eſt peccatum mortale, actus enim à fine iudicatur: vt verbi gratia, dicere vnum *Pater noſter*, aut verſiculum alicuius Pſalmi, aut alias quaſcunque orationes, eſt actus Religionis: ſed dicere huiuſmodi cum aliqua ſuperſtitione, eſſet peccatum mortale.

Hîc verò eſt notandum cum Philiarco, *vbi ſuprà*, quòd licèt veniale ex ſuo genere fieri poſſit morta-

le,ratione mortalis intentionis: mortale tamen ex genere non fit veniale ratione venialis intentionis, quia malum per bonam intentionem non efficitur bonum.

Terriò,si fiat contra conſcientiam erroneam dictantem id eſſe mortale, vel de eo dubitantem: vt verbi gratia, dicere mendacium iocoſum ſine proximi offenſione,eſt de ſe veniale:qui autem hoc dicendo,crederet,aut dubitaret eſſe mortale,peccaret mortaliter propter conſcientiam erroneam, quam habet. Sic Nauarrus, *vbi ſuprà.* Philiarchus, Medina,& alij.

Quartò,quando aliquid fit in contemptum conſilij diuini,vel Regulæ,& legis,etiam non obligantis ad mortale. Sic Nauarr.Philiarc.Medina, *vbi ſuprà.* Nam quamuis conſilia diuina non obligent ad obſeruantiam eorum, niſi quis ſe ad illa obligauit: eatamen ſpernere, & contemnere, peccatum mortale eſt. Nauarr. Philiarc. Medin.

Quintò,ratione ſcandali.Sic Nauarr.& Philiarc. *vbi ſupr.* & verbi gratia, ſi Presbyter faceret turpes fabulas, aut laruas dæmonum ante ſe permitteret, aut ipſemet duceret choreas,& proximi ſcandalizarentur:tunc omnia iſta, licèt de ſe peccata venialia eſſent: ratione tamen perſonæ, & propter ſcandalum fierent mortalia.

Peccatum veniale,vt ſic nunquã poteſt fieri mortale.

10 Hoc tamen eſt ſummoperè aduertendum, quòd peccatum veniale manens idem numero in genere moris,nunquam poteſt fieri mortale.

Peccata plura venialia nũquam efficiũt vnum mortale.

11 Neque ex pluribus venialibus vnquàm poteſt fieri vnum mortale, neque omnia peccata venialia tantum de reatu habere poſſunt, quantum vnum mortale. Vide D.Thom. *vbi ſuprà,*& ibi Caiet.& Medin. Antonin. *1.p.tit.10.cap.1.§.3.* Alex. de Ales D.Thom. Caietan. Medina. Antonin. Alenſ.

Ales: *p.2. quæst.*107. *membr.*4. Ratio est, quia mortale tollit amicitiam Dei, veniale autem non. Mortali debetur pœna infinita, veniali autem finita: mortale meretur carentiam diuinæ visionis, quæ est pœna omnium grauissima, cui nulla pœna venialis peccati comparari potest, vt ostendit S. Thom. *vbi supra*, ex Chrysost. *homil.*47. *ad pop. Antioch. & homil.* 24. *in Matth. & epist.*5. *ad Theodorum.* D. Thom. D. Chrys.

12 Dubitatur hic, an ex pluribus actibus venialibus fiat vnum peccatum mortale, vtputà ex pluribus furtis? Respond. quòd gloss. *in cap. res sunt, dist.*1. *de pœnit.* videtur innuere, posse efficere: sicut multæ, inquit, guttæ aquæ in flumen euadunt, & domum deiiciunt; multa grana aceruum grandem constituunt: sic generatim multæ res paruæ vnam grandem componunt. Item, quia Augustinus *(vt in eo cap. refertur)* ait, peccata quamuis parua, aliquando crebrò subrepunt, quæ, si collecta contra nos fuerint, ita nos grauabunt, & oppriment, sicut vnum aliquod grande peccatum.

Quid enim interest ad naufragium, vtrùm vno grandi fluctu nauis operiatur, & obruatur: aut paulatim subrepens aqua in sentinam, & per negligentiam derelicta, atque contempta impleat nauem, & submergatur? Ergo significare videtur August. his verbis, multis marinis fluctibus paruis simul irruentibus, nauem perinde obrui, & submergi, atque si vna graui procella opprimeretur. Et *lib. de decem chordis, cap.*11. ait: *Morsus vnus, vel aliter homini exitium non affert: sed si examen apum, vel agmen pulicum pungentium est, lethale erit.* Et ita peccata venialia, quanquàm singula nó sint mortifera: agmen tamen eorum est lethale. Posteà subiungit: *Modica peccata attendite, quia modica sunt, & cauete, quia plura*

ſunt. Nam humana natura minutiſſimis etiam beſtiis interimi poteſt, & arenæ minutiſſimæ ſunt: ſi tamen in nauem multæ mittantur, eam ita poſſunt mergere, vt pereat. Tandem concludit, peccata quidem quotidiana: cuiuſmodi ſunt verbum durum, vel otioſum, immoderatus riſus, nugæ vanæ, quotidiana ſunt, ſed tamen peccata, & non leuia, quia plura: & quia quotidiana, & plurima, timenda eſt ruina multitudinis, etſi non magnitudinis. *Hæc Auguſtinus.*

Præterea ſi famulus ſuo domino ſurripiat ſingulis diebus aſſem; poſt vel ſub exitum anni mortifera proculdubiò delinquet ob multitudinem aſſium, quos per partes furto abſtulit: non ſecùs, ac ſi quis ex vinea aliena per multos dies vnum racemum furaretur.

His tamen non obſtantibus, vera eſt ſententia D. Thomæ, 1.2.*q*.88. *art*.4. Alex. de Ales *p*.4.*q*.15. *membr*.3.*art*.1.§.1. Riccard. *in* 4.*diſt*.16.*art*.2.*q*.2. *ad finem*, communi conſenſu recepta, venialia peccata, quantumcunque aucta, & multiplicata nunquàm in lethalem culpam tranſire, quia actus repetiti ſunt eiuſdem ſpeciei, cuius fuit primus: nec propterea quòd collecti ſimul ſint, & aggregati, naturam mutant, & variant. Ad obiecta verò reſpondeo, & ad primum quidem, gloſſam non expreſsè docere venialia peccata, hoc ipſo, quòd plura ſunt, vnum grande peccatum efficere: ſed innuere in peccatis, paruis, & leuibus: ſæpè tamen iteratis, ſubrepere aliquando præcepti, legiſque contemptum: ſaltem immittere contemptus periculum: ob quæ Auguſtinus etiam meritò docet modica peccata eſſe fugienda.

Ad illud verò de furtis, reſpondeo in eis eſſe lethalem noxam: non ideò, quòd multa furta vnum grande

grande constituant, sed quia re aliena per minimas partes furtim sublata, tamen graue damnum domino infertur. Venialia igitur peccata, formaliter loquēdo, & vt sic, quamuis multiplicentur, nunquam efficiunt mortale: sed solùm aliquando venialium peccatorum materia est talis, & per partes minutas maior effecta, lethalis peccati materia sit, quoniam facta sit grauis: vt si mille asses fureris, millies furto vnius assis repetito: secus est, quando materia per partes non crescit: quia singula peccata per se integram materiam, & obiectum habent, vt mendacia, otiosa verba, leues nugæ, risus immoderatus, sermo inurbanus, & huiusmodi.

13 Fugienda sunt nihilominùs peccata venialia, quia ad mortale disponunt, vel per quandam consecutionem: quatenùs scilicet, augente, & crescente dispositione, vel habitu per actus peccatorum venialium, in tantum etiam crescere potest libido peccandi, vt facilè in eam etiam malitiam labatur, vt non curet violare, & transgredi etiam præceptum diuinum, aut humanum, & assumere, vt medium, peccatum mortale ad consequendam rem, cuius amor erat solùm culpa venialis. *Venialia peccata fugienda.*

Vel quia facilè contingere solet, vt qui peccando venialiter transgreditur ordinem rationis in rebus minimis, paulatim hac assuefactione mala decidat in maiora, nolens sequi ordinem rationis in rebus maioris momenti: iuxta illud Ecclesiast. 18. *Qui spernit minima, paulatim decidit.* Qui enim assuefactus est, verba otiosa proferre, facilè incidit in verba perniciosa. Eccles. 18.

Præterea fugienda sunt peccata venialia, quia impediunt feruorem charitatis. Et denique quia tales sic peccantes, maximè ex affectu, super oram

inferni

inferni perambulant: si paululùm nutauerint, citò prolapsuri: vt dicit Henricus Harphius.

Harphius.

Ex dictis facilè poterit pœnitens proponere sua peccata coram Confessario cum distinctione, vt scilicet peccatum mortale, pro mortali; peccatum veniale, pro tali.

SECVNDA CONDITIO est, vt confessio sit humilis.

SVMMARIVM.

1 *Confessio sit humilis, recognoscendo se miserum peccatorem.*
2 *Confessio fiat flexis genibus. Fallit tamen aliquando.*
3 *Manus impositio non est necessaria, nisi ex ritu Ecclesiastico.*
4 *In aliquo casu potest esse necessaria.*
5 *Ex S. Bonauen. plura documenta Confessarijs dantur.*
6 *Manus extensio super pœnitentem plura significat.*

Humilis recognoscẽdo se miserum peccatorem.

1 HÆc conditio, secundùm Caietanum, vult vt pœnitens, dum confitetur, se recognoscat miserum peccatorem venia indignum, & quantum ad subiectionem, & accusationem peccatorum coram Sacerdote humiliter faciendam flexis genibus, verbis humilibus, non se iactando: nam secundùm Sotum, qui inter confitendum sic narraret peccatum. Accuso me occidisse (sicut ingenuum decet) meum inimicum: quia non potui, nec debui aliter facere: quia graui iniuria me affecerat, vel quia meum occiderat patrem, non est absoluendus: talis enim confessio magis iactantia est, & peccati defensio, quàm confessio, quæ est humilis accusatio peccati.

peccati. Dixi (*facienda flexis genibus*) quod regulariter semper obseruari debet, sicut & extendere manus super illum, quando ei beneficium absolutionis impendit: nam aliquando & vtrumque potest, & debet dimitti.

Confessio debet fieri flexis genibus.

2 Potest enim euenire casus, vt quis febri laboret, & tunc etiam cubans poterit confiteri.

Aliquando non flexis genibus.

Similiter potest accedere, vt etiam deambulando quis licitè poterit vel confiteri, vel saltem se præsentare pro reseruatis, scilicet quando quis taliter confitetur, vt nihilominùs circunstantes, qui eum obseruant, id animaduertere non possint: nam alioqui suspectus haberetur, nempe quòd cum tali confessus sit peccata grauia, quod maximè locum habet, quando quis confitetur casus reseruatos, de quibus est suspicio apud reliquos, qui si viderint ipsum, flexis genibus, prouolutum, & alicui dicentem sua peccata, facilè confirmarentur in opinione, scilicet quod talis haberet casus reseruatos, maximè illos, de quibus apud ipsos est infamatus.

3 Idem censeo dicendum, de manuum impositione à Sacerdote facienda quando dat absolutionem, quæ cùm non sit de substantia absolutionis, immò neque de necessitate præcepti, debet aliquando dimitti, & Nauarrus *in cap. de pœnit. distinct. 6. num. 29.* tenet, quod aliquando malum est id facere, & consultò debet dimitti, veluti cùm pœnitens est fœmina molli pulchritudine, & molliter ornata. Quod idem dicendum censeo, quando pœnitens est iuuenis imberbis, & valdè formosus.

In cõfessione manuũ impositio super caput non est necessaria.

Aliquando etiam consultò debet omitti.

In vno casu potest esse necessaria manuũ impositio.

4 Solùm in vno casu potest esse necessarium, vt Sacerdos manum suam super pœnitentem extendat,

tendat, vt putà, quando adſunt circunſtantes, & Sacerdos rationabili de cauſa abſolutionem pœnitenti denegat: & ex eo, quòd non extenderet manum ſuper illum, adſtantes poſſent ſuſpicari, quòd propter aliquod graue peccatum pœnitens non eſſet abſolutus, tunc enim debet manus extendere, & dicere pœnitenti, quòd propter circunſtantes ipſe extendit manus ne de illo ſcandalizentur, ſed quòd nihilominùs non dat ei abſolutionem, ſed dicit aliquam aliam orationem ſine abſolutione, vt ita confuſus non recedat.

Quo remedio, ſi vſus fuiſſet quidam Confeſſarius, non dediſſet occaſionem magni tumultus in quadam Illuſtriſſima ciuitate, in qua inter cæteros caſus, Prælatus reſeruauerat ſibi adulterium: & cõſanguinei cuiuſdam nobilis mulieris aliquid huiuſmodi de ea ſuſpicantes, vt de hac re certiores fierent ipſam ad Eccleſiam pro confeſſione facienda, aſſociarunt, & adſtantes obſeruabant an Confeſſarius extenderet manus pro abſolutione: quod cùm non feciſſet Confeſſarius cognouerunt illam mulierem peccatum adulterij commiſiſſe: ſi quidem à Confeſſario inabſoluta recedebat, & tumultuati ſunt, tùm contra eam, tùm etiam contra adulterum, de quo ſuſpicionem habebant. Conſultiùs ergo feciſſet ille Confeſſarius, ſi remedio ſupradicto vſus fuiſſet.

S. Bon. aurea documenta pro confeſſarijs.

Sed de his audiamus S. Bonauenturam *in ſuo confeſſionali*; vbi quamplurima documenta pro confeſſione audienda ponit.

1. Sacerdos ſedeat in loco publico.

5 Primò de loco confeſſionis ſic ait, *Qui facit veritatem, venit ad lucem, vt manifeſtentur eius opera, quia in Deo ſunt facta.* Ex hoc verbo, Sacerdos, qui Angelus Domini exercituum dicitur, intelligat, vt

non

non tenebrarum, ſed lucis Angelum ſe oſtendat, ſedens pro confeſſionibus audiendis in loco manifeſto, & omni ſuſpicione carente, vbi videri poſſit ab omnibus, & non audiri. Quærendo enim latibula tenebrarum, malè agere ſe oſtenderet, dicente Chriſto: *Omnis enim, qui malè agit, odit lucem.* Qui eſt in intentione mali, & cui placet malum, hæc Gloſſa, *& non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius.* Caueto, ait Hieronymus, omnes ſuſpiciones; & quidquid probabiliter fingi poteſt, ne fingatur, antè deuita. Apoſtolus ab omni ſpecie mala, id eſt, non ſolùm ab eo, quòd eſt malum, ſed etiam ab omni, quod ſpeciem mali prætendit, nos admonet abſtineri. Et quia ſecundùm Auguſtinum *lib. de ſingularitate clericorum penè poſt principium*: Peius eſt, quàm mœchia continentiam ducere criminoſam, & infamem facere ſanctimoniam.

Sacerdos audiens confeſſionem ſedeat, vt dictum eſt, in loco publico, & honeſto, ne quod abſit, adulterum ſe oſtendat. Nam dicitur: *Oculus adulteri obſeruat caliginem.* Veniens igitur ad manifeſtationis lucem faciat veritatem, vt dicitur in Ioanne, vbi Gloſſa, id eſt bona opera, quæ veritas iubet.

2. *Caueat delectationem.*

Secundò qualiter Sacerdos cauere debeat ab illicita delectatione, ſic ait; Sollicitus etiam ſit Sacerdos, ne dùm confitentem foris à ſordibus purgat ipſe ex his, quæ audit, per voluntariam delectationem, interiùs ſordidetur, debet enim eſſe, vt nobilis manus, quæ aliam lauans lauatur, mundans mundatur, non vt lixiuio vilis, quæ alia mundificans, inquinatur. Caueat ergo, ne per voluntariam delectationem caput aſpidis ſugat, & occidat eum lingua viperæ Gloſſa: Aſpis eſt paruus ſerpens, vipera

pera prolixioris est corporis:& sic nascitur, vt violenter exeat. Caput itaque aspidis fugit, & occidit eum lingua viperæ, quia cùm initium suggestionis occultæ libenter suscipit, violentis postmodum se tentationibus deuictum tradit, vel quia venenum aspidis concitè, viperæ tardiùs occidit: per aspidem, violenta & subita, per viperam tentatio tardior significatur. *Hæc Glossa.*

3. *Non respiciat vultum pœnitentis.*

Tertiò, quòd Confessor non respiciat faciem pœnitentis, sic ait, debet etiam cauere Sacerdos, ne vultum sibi confitentis, maximè mulieris, respiciat, ne confitens confundatur, & ne ipse delectatione illicita capiatur: vnde debet semper mulier sedere à latere Confessoris, quia, vt dicit Abacuc: *facies eius ventus vrens*: & Glossa Gregorij super illo verbo Genesis: *vidit igitur mulier*, &c. Ne lubrica in cogitatione versemur, non debemus intueri, quod non licet concupiscere. Vt enim munda mens in cogitatione seruetur à lasciuia voluptatis, reprimendi sunt oculi, quasi quidam raptores ad culpam. Non enim Eua lignum contigisset, nisi priùs incautè respexisset. Pensandum ergo quãtum ab illicitis debeamus visum restringere, qui mortaliter viuimus; si & mater viuentium per oculos ad mortem venit. *Hæc Glossa.*

4. *Peccata pœnitentis non abhorreat.*

Quartò, quòd Confessor peccata pœnitentis non abhorreat, sic ait, Non debet etiam Confessor pœnitentis horrere peccata, quantumcumque enormia, turpia, magna, inaudita, vel inusitata sint, quia, vt dicit Ioannes, *Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat.* Aut enim Confessor fuit, vel est, vel erit, aut esse potuit in similibus peccatis, vel maioribus. Vnde præcepit Deus: *Non abominaueris Idumæum*, id est, peccatorem rubore confu

confuſionis dignum, *quia frater tuus eſt*; *vel Ægyptium*, id eſt, peccatorem, peccatorum anguſtiis, tribulatum. Idumæus namque viſus, vel rubens interpretatur. Ægyptius, anguſtia, ſiue tribulatio.

Quintò, qualiter Sacerdos alloqui debeat pœnitentem, ſic ait: exinde debet Confeſſor pio ac ſuaui alloquio ipſum pœnitentem ad veram pœnitentiam, & compunctionem, & ad nudam, & expreſſam confeſſionem inducere, non ſtatim ex abrupto, ſi tempus ſufficit, inferre; *Dic peccata tua*. ſed duleiter ei proponere aliqua de confeſſionis vtilitate, quæ valet ad ſeptem: valet enim ad peccati cognitionem, propter inſtructionem Sacerdotis. Vnde dicitur in Deuteronomio: *Si difficile & ambiguum iudicium apud te eſſe perſpexeris inter ſanguinem, & ſanguinem, cauſam, & cauſam, lepram, & non lepram.* & infrà parùm longè. *Et aſcende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, & venies ad Sacerdotes Leuitici generis, quæréſque ab eis.* Pſalmiſta; *Dixi confitebor*, &c. Si propoſitum valet, quantò magis ipſa confeſſio ad cogniti, & contriti ſatisfactionem. Vnde dicitur in Eccleſiaſtico, *eſt confuſio adducens gloriam, & gratiam.* Ad pœnæ diminutionem, vi clauium, de hoc Matth. *Quodcumque ſolueris ſuper terram*, &c. Ad Dei glorificationem, vnde Ioſue; *Da gloriam Domino Deo Iſraël, & confitere, atque indica mihi quid feceris.* Ad interceſſorum multiplicationem, dicente Iacobo; *Confitemini alterutrum peccata veſtra: & orate pro inuicem, vt ſaluemini.* Ad conſcientiæ aſſecurationem; Vnde Dauid ſtatim, cùm dixit, *Peccaui*, audiuit, *Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum, non morieris.* Et hoc eſt magnum bonum, vt dicit D. Paulus, *Gloria noſtra hæc eſt teſtimonium conſcientiæ noſtræ.* Proponat etiam eidem pec-

5. *Duleiter pœnitẽtẽ ad dicẽdum peccata inducat.*

Confeſſionis vtilitates.

catorum veniam de Dei misericordia, & suadeat ei, quòd non verecundetur confiteri, sed nudè, & expressè omnia confiteatur, quia non homini confitetur, sed Deo, scienti omnia; qui si nudè confiteatur, pro absoluto habetur, si verò scienter aliquid occultauerit, confessio nihil valebit, quia, *qui in hoc vno offendit, factus est omnium reus*, inquit Iacobus. Si verò non vult confiteri, proponat ei terrores iudicij, pœnas inferni, & quòd multò melius est, erubescere hoc coràm vno homine, quàm in die iudicij coram Deo, & Angelis & hominibus, & dæmonibus.

6. Non sit Cõfessarius accepter personarũ in confessionali.

Acceptio personæ quæ.

Sextò, quòd Confessor in iudicio pœnitentiæ personam non accipiat, sic ait, studeat etiam Confessor cauere ab acceptione personarum, quæ sic describitur à Magistris; *Acceptio personæ est iniustitia, qua præfertur persona personæ propter causam indebitam.* Attende diligenter, ô Iudex pœnitentialis, quod tibi dicitur; *Non facies, quod iniquum est, nec iniustè iudicabis. Non considerespersonam pauperis, nec honores vultum potentis.* Ne videlicet declines à via iustitiæ propter pauperis compassionem, vel propter potentis adulationem. Attende præterea tibi dictum; *Non accipias personam, nec munera, quia munera excæcant oculos sapientum, & mutant verba iustorum.* Attende nihilominùs diligenter, & considera vniuersaliter omnibus Confessoribus esse dictum, *Audite illos, & quod iustum est, iudicate, siue ciuis ille, siue peregrinus nulla erit distantia personarum, ita paruum audietis vt magnum, non accipietis cuiusquam personam, quia Dei iudicium est.* Audite, inquam, id est diligenter intendite peccata, peccatorum circunstantias examinando: & quod iustum est iudicate, iustos videlicet, siue diuites, siue pauperes

absol

absoluendo: & impios, quamuis etiam potentes, & diuites condemnando, nec accipietis personam cuiusquam, pauperes indebitè exasperando, & diuitibus, & potentibus adulando. Non, inquam, accipias personam, ne maledictione prophetica feriaris, qua dicitur, *Va qui iustificatis impium pro muneribus, & iustitiam iusti aufertis ab eo.* Sic S. Bonauent.

6 Sed ordinariè loquendo rectè institutum est, vt quando beneficium absolutionis impenditur, manus Sacerdotis super caput pœnitentis extendatur: nam,

Manus extensio super pœnitentē quid significet.

Primò est signum solutionis animæ à peccato; quando enim quis ligatus est, manus admouetur ab aliquo, vt eum soluat.

Secundò, quia datur intelligi, quòd super caput pœnitentis, veluti super potiorem corporis partem effundatur meritum Christi, quod per sacramentum pœnitentiæ ei impertitur. Sacramenta enim sunt vasa gratiæ, vt apud omnes Theologos est in confesso, *in 4. sent.* Hinc Sacerdos, dum dat absolutionem, inter cætera dicit, *Passio Domini nostri Iesu Christi, & merita B. Mariæ Virginis, &c. sint tibi in remissionem omnium peccatorum tuorum.*

Tertiò, vt per talem actionem externam insinuet, quòd anima illius pœnitentis à sanguine Christi lauatur, & dealbatur, iuxtà illud Apocalypsis 1. *Lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo:* Vnde Sacerdos dum extendit manus signat, quod velut effundat, & aspergat Christi sanguinem super pœnitentem, & propterea facit super eum signum Crucis dicens; *Ego te absoluo à peccatis tuis in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.*

TERTIA CONDITIO Confessionis est, vt sit pura.

SVMMARIVM.

1 *Confessio fiat cum bona intentione.*
2 *Confitentes sua peccata semper per eadem verba male faciunt.*
3 *Pœnitens per se explicet sua peccata, si scit, & potest.*
4 *Peccatum mortale est necessaria materia confessionis.*
5 *Confessarius cum pœnitente se gerat, velut obstetrix cum parturiente.*
6 *Pluribus modis confessarius procurare debet, vt pœnitens sua peccata confiteatur.*
7 *Confessarij non sint curiosi in interrogandis non necessariis, & eis applicantur illa Christi Domini verba,* Soluite eum, & sinite abire.

Pura non mixta impertinentibus, vel bona intētione facta.

1 SOtus, & Armilla dicunt, quòd per talem cōditionem innuitur, quòd confessio debet fieri bona intentione ad Deum cum spe veniæ, vt Ecclesiæ pareat pœnitens, vt Deum placare possit, non propter vitandam solam pœnam aut infamiam.

Sot. & Armilla. Nauar. Caiet.

Nota contra eos qui confitentur semper eodē modo, & eisdem verbis iuxta formulam memoriæ mādatam.

2 Hinc malè faciunt, qui rarò confitentur, & non nisi stimulis Superiorum, & peius, qui ad pedes Confessarij nunquàm accedunt, nisi semel in anno, & cum monitoriis. Nauarrus, & Caietanus dicunt, quòd confessio debet esse pura, id est, non mixta impertinentibus, & historiis superfluis, & peius, qui semper recitant eandem historiam, & non declinant neque ad dexteram, neque ad sinistram, ita

Digitized by Google

ita vt si millies in die confiterentur, semper eadem verba recitarent: ex quo euenit, vt quia non confitentur cum debito modo, absque fructu recedunt, nec in eis aliqua emendatio cernitur: quia in confessione non dicunt purè peccata, prout ab ipsis patrata sunt: sed quando semel didicerunt quandam formulam confitendi, vel in libris impressam pro instructione, vel ab ipsismet inuentam, semper eandem recitant sine vlla vera contritione: & non declinant neque ad dexteram, neque ad sinistram.

3 Vel pura debet esse confessio, vt scilicet pœnitens purè, & per seipsum peccata sua explicet, si scit, & potest. Vide Nauarr. *in Man. cap.* 10. ait, Si pœnitens non incipit statim confiteri, Confessarius ipsum moneat, vt omnia peccata sua, quorum memoriam habet, & de quibus ipsum magis remordet conscientia, quæque sibi in extremis constituto, à dæmone obiici coram cælesti iudice maximo timet, statim exponat: & eò magis, si habet aliquod mortale peccatum: nam tunc illud est in principio confitendum, deinde venialia.

4 Cuius ratio firma est, quia peccatum mortale est necessaria materia confessionis: vtpotè, quod necessariò debet confiteri: veniale verò, minimè; etsi pœnitens per seipsũ peccata sua recenseat, Cõfessarius patiatur ipsum pro sua voluntate exponere, quę meminit, ac confiteri statuit, quantumcunque rudi, crassaque Minerua, & sine ordine ea exponat: quia eo tempore, quasi parturiens laborat, inde agendum est cum illo, sicut cum fœmina parturiente agi solet, cum qua nihil attentatur, quo vel turbetur, vel impediri possit partus.

Peccatum mortale est necessaria materia cõfessionis.

Cõfessarius in pœnitẽtę se gerat, sicut obstetrix cũ fœminà parturiente.

5 Si verò pœnitens nesciat per seipsum peccata sua explicare, Confessarius debet ipsum adiuuare in

memoriam ei reuocando ea peccata, quę iuxta qualitatem ſui ſtatus potuit committere: vtputà ſi eſt Religioſus, diſcurret per tria vota, & per obſeruantiam ſuæ Regulæ. Si eſt perſona ſpiritualis, qui confeſſionem frequentat, diſcurrat per ea, quæ pertinent ad Deum, ad proximum, & ad ſeipſum. Si eſt ſæcularis ordinarius, diſcurrat per decem præcepta, per ſeptem peccata mortalia, *&c.* De quibus omnibus poterit videre Nauarrum *in ſuo Manuali.*

Et ſi Confeſſarius videat ſuum pœnitentem velle aliquod peccatum occultare, vel probabiliter credit ipſum illorum obliuiſci, aut quæ ſunt mortalia, exiſtimare non eſſe: tunc ait Nauarrus, debet prudenter eundē ad peccata ſua dicenda pertrahere.

6 Denique, quia diabolus totis viribus procurat, vt peccator in confeſſione mutus euadat: Confeſſarius debet ſic gerere, interrogationibus, & exhortationibus, quin & orationibus, vt pœnitens os aperiat, & ſua peccata propalet. Dixi ſuprà, *ſi pœnitens poteſt*, propter infirmos graues, cum quibus Confeſſarius ſe gerere debet, eo modo quo poteſt.

Nauarr. Caietan. *Confeſſarij nō ſint curioſi in interrogationibus.*

7 Ponderanda ſunt etiam ea, quæ habet Nauarrus, & Caietanus *in explicatione huius conditionis*: ſcilicet, vt confeſſio ſit pura, ideſt, non mixta impertinentibus: quod etiam ipſis Confeſſariis aliquando videtur dictum: ſunt enim aliqui adeò curioſi, vt poſtquàm peccata audierint, velint etiam omnia, quæ domi fiunt, ſcire, interrogando de multis, quæ ad confeſſionem non pertinent magnam partem temporis terendo: & multoties cum talibus interrogationibus, & diſcurſibus pœnitentes illam deuotionem, & compunctionem amittunt, quam in confeſſione habuerunt, in graue damnum, & præiudicium ipſorum.

Vnde

Digitized

Vnde id, quod dixit Christus Dominus Apostolis, postquàm Lazarum à mortuis resuscitauit: *Soluite eum, & sinite abire*: dicendum videtur, etiam talibus Confessariis; soluite pœnitentem, impendendo ei beneficium absolutionis, & sinite abire absque eo, quòd de multis impertinentibus interrogetis.

QVARTA CONDITIO confessionis est, vt sit fidelis.

SVMMARIVM.

1 *Pœnitens in confessione non mentiatur.*
2 *Dubium, an aliquando in confessione liceat mentiri.*
3 *Mentiens de veniali in confessione, quando peccet mortaliter.*
4 *Magna irreuerentia, quin sacrilegium est, facere, vt forma sacramenti in cassum cadat.*
5 *Quid agendum, cùm pœnitens tacere agnoscitur aliquod peccatum.*
6 *Confessarius certò sciens pœnitentem commisisse peccatum aliquod mortale, de quo non confitetur, quid facere debeat.*

Fidelis, aliena à mendacio, & vt verè proferat peccatum. Sotus. Caietan. Nauarrus.

1 POEnitens ad pedes Confessarij prouolutus debet iuxta prædictam conditionem facere confessionem fidelem, ideſt, iuxta Sotum, vt verè proferat peccatum eo modo, quo est in corde: & hoc est de necessitate. At secundùm Caietanum, confessio sit fidelis, ideſt, verax; aliena scilicet à mendacio: sic etiam Nauarrus.

Dubium.

2 Hìc verò dubitatur, an liceat mentiri in confessione? Ad quod respondent omnes negatiuè: sed audiamus Nauarrum, id bene explicantem *in Man.*

Respond. *Non licet mentiri in confessione.*

Peccat mortaliter quis mẽtiẽdo de peccato mortali in confessione.

cap.21.num.37. Quintò, ait, peccat mortaliter, qui mentitur in confessione affirmando, vel negando aliquod mortale, nisi affirmaret absque animo Sacerdotem decipiendi: putans se non posse nimis sanctè accusare, vt diximus *in cap. fratres, num.37.* Dixi, *mortale:* quia si solùm affirmaret, vel negaret falsò tantùm veniale, non peccaret mortaliter, siue proposuisset illud confiteri, siue non: quicquid dicat Caietanus 2.2.*q.69.art.1.* Sic Nauarrus & rectè quidem: nam mendacium semper est peccatum, *cap.1.22.q.1.cap.super eod.de vsur.* Sed in confessione dictum, grauius est: imò non desunt, qui dicant ipsum semper esse mortale: pro quibus facit, quod D.Thom.ait *in* 2.2.*q.69.art.1.* omne mendacium in iudicio dictum, esse peccatum mortale. Facit, quod Paludanus *in* 4.*dist.*21.*q.*2.*art.*1.ait, siue causa humilitatis, siue hypocrisis deliberatæ in confessionis iudicio mentiri, irreuerentiam quandam esse sacramenti, & ita videtur mortale. Et Caietanus ait, *vbi suprà*, confitentem quidem abstinere posse à confitendo veniale: at si confiteatur, & mentiatur, mortaliter peccare, quoniam sicut vis iuramenti mendacium, ex se veniale, facit mortale: ita vis, & calor iudicij, de veniali efficit mortale.

Caietan. Nauarr. D.Thom. Palud.

Quando mentiẽs de veniali in confessione peccat mortaliter.

3 Sed distinctione opus est: nam si peccatum veniale erat in proposito, vt confiteretur, tunc, quia cum tali proposito pœnitens fecit illud iustam materiam confessionis: & propterea tenetur id, quod dicit super eam, efficere verum: & si mẽtitur, peccat mortaliter: si verò veniale peccatum non erat in proposito confiteri, vel si proposuit, & illud propositum reuocauit: tunc dicere mendacium de tali peccato veniali non est mortale. Vide Nauarr. *in cap.fratres, num.*16.17.*&* 18. & infrà, *in num.*27. limitans

Nauarrus.

Digitized by Google

mitans opinionem Caietani, ait, illam esse veram, quando pœnitens nullum peccatum veniale, vel mortale haberet, quod confiteri oportet; neque confitetur vllum, quod verè peccasset: sed aliquod veniale, quod non peccasset, confitendo mentiretur. Is enim hoc faciendo capitaliter peccaret: non quia mentiretur, sed quia, quod non esset sacramenti materia, pro illa substitueret, & velut propinaret.

Magna irreuerentia, quin sacrilegium est facere, vt forma sacramenti incassum cadat.

4 Magna enim irreuerentia fieri videtur tanto sacramento, facere, vt illius forma in cassum super eam, quæ non sit apta materia, proferatur: & omnem irreuerentiam non solùm sacramentorum, sed omnium sacrorum: quod sacrilegium est, capitalem oportet iudicari per ea, quæ, vt D. Thom. scribit *in 2.2.q.99.art.1.2.& 3.* & ibi Caietan.

D. Thom.

Dubium.

5 Sed quid agendum, cùm Confessarius videt pœnitentem tacere aliquod peccatum, quod certò scit ab ipso esse commissum, qui nihilominùs de eo à Confessario interrogatus, negat illud commisisse.

Respond. ad hoc cum Suarez *tom.4.disp.32.sect.3.* quòd cùm in foro pœnitentiæ credendum sit pœnitenti, tam pro se, quàm contra se loquenti: (nec enim in eo alius testis admittitur) regulariter standum est ipsius confessioni: ideóque si alterius tantùm relatione Confessarius sciat peccatum pœnitentis, debet in dubio magis huic credere, quàm illi.

Respons. Suarez.

Cõfessarius certò sciens pœnitẽtem commisisse peccatum aliquod mortale de quo nõ cõfitetur, quid agere debeat.

6 Si verò Confessarius certus sit, commissum esse à pœnitente peccatum, vt quia suis oculis vidit: si potest probabiliter existimare, quòd ille sit iam de eo confessus, potest dissimulare, credendo, propterea tacere, quòd iam conscientiæ suæ satisfecerit.

Quòd si Confessarius euidenter cognoscat, pœnitentem mentiri, ipsum non absoluat, sed dimittat, tanquàm nolentem integrè confiteri de omnibus

bus mortalibus, & ideò ponentem obicem sacramentali absolutioni: vtpotè ad validitatem requirenti eiusmodi integritatem, quicquid ipse pœnitens dicat: quia committeretur alioqui mortale peccatum sacrilegij contra reuerentiam debitam sacramento à Christo instituto.

QVINTA CONDITIO confessionis est, vt sit frequens.

SVMMARIVM.

1 *Optimum est consilium, vt Confessarius pœnitentem obliget ad pluries confitendum.*
2 *Religiosi laudabiliter frequentant confessionem.*
3 *Consilium laudabile est, pluries confiteri idem peccatũ.*
4 *Dubium, an peccator teneatur confiteri statim post patratum peccatum? & respondetur, quòd in quinque casibus tenetur.*

1 FRequenter peccant homines, & ideò frequenter debent recurrere ad confessionem, sicut qui frequenter ægrotant, frequenter etiam Medicum accersunt: & qui frequenter cadunt, frequenter etiam surgunt. Hinc bene dicit Caietanus, quòd frequens confessio est medicina valde conseruatiua hominis in timore Dei: quare licèt in iure Ecclesiastico non inueniatur præceptum de maiori frequentia, quàm de semel in anno: vt *in cap. omnis vtr. sex. de pœnit. & remiss.* nihilominùs salubre Concilium videtur illud, quod tradit Medina *in sua summa*: & sic videtur esse vsu receptum apud aliquos pios Confessarios; nempe, quòd si Confessarius viderit expedire pœnitenti, si magnus sit peccator, iniungat

Optimum consiliũ, vt Cõfessarius aliquando imponat pœnitenti, vt sæpè cõfiteatur.

iungat ei pœnitentiam, vt confiteatur quatuor festis præcipuis D.Nostræ Conceptionis,Natiuitatis, Annunciationis,& Assumptionis.

Quòd si quis obiecerit,quî fieri possit, vt ipsum pœnitentię sacramentum iniungatur in satisfactionem?Respondendum est illi,inquit Medina, quòd hîc non indicitur in pœnitentiam tale sacramentum,eò quòd minus, aut magis principale scit: sed quatenùs medicina potissima est conducens valde ad remedium perditissimarum animarum. Dubium. Respons.

2 Hinc laudabilis est mos Religiosorum, qui hoc frequentant semel in mense: & à fortiori laudabiliores sunt, qui semel in hebdomada hoc faciunt: quia sic non solùm curant infirmitates, & plagas, verùm & medicinam salutarem habent pro conseruatione in sanitate spirituali animarum suarum. *Religiosi laudabiliter frequẽtant confessionem.*

3 Nauarrus *in cap.fratres, de pœnit.dist.5.num.29.* dat alterum modum intelligendi hanc frequentiam confessionis, nempe, vt eadem peccata pluries, quàm semel confiteantur:& secundùm hunc intelligendi modum continet consilium, sicut & prior modus positus,iuxta illud D.Augustí. *(Quantò pluribus confitebitur turpitudinem criminis, tanto facilius inueniet gratiam remissionis:)* nam quamuis per primam confessionem,& contritionem peccatorum,peccata illa, quoad culpam condonata sint:pœna tamen, & satisfactio tẽporalis pro illis subeunda, in quam pœna æterna commutata fuit,minuitur, tum propter verecundiã,quam confitens patitur: tum propter absolutionem sacramentalem, per quam non solùm augetur gratia, sed etiam minuitur pœna in purgatorio sustinenda. Nauarr. *Consilium laudabile est pluries cõfiteri idẽ peccatum. Peccatum semel confessum potest iterum confiteri. Hinc Dauid Psalm. 50. Amplius lauame, &c.*

Confirmat prædicta Suarez *in 4. tom. disput.18. sect.* Suarez.

*sect.4.num.9.*vbi sic loquitur;Hîc verò occurrit morale dubium,an quis possit sæpiùs,ac passim de eisdem peccatis confiteri absque vlla necessitate, solùm propter maius gratiæ augmentum:quod videtur inconueniens. Propter quod vitandum, Soto *dist.18.q.4.art.3.* dicit, iteratam confessionem non debere fieri de eisdem peccatis sine graui causa: quia esset abusus sacramenti: & tantus, inquit,esse potest, vt nullum fieret sacramentum, nec daretur gratia, sed esset Religionis ludibrium. Sed in hoc vitanda sunt extrema. Et imprimis cauendus est error,ne quis putet,per se loquendo,necessarium esse peccata,semel ritè confessa, iterum confiteri: nam licèt hoc liceat,non est necessarium,quando de valore prioris confessionis rationabiliter non dubitatur:deinde cauendus est contemptus, quia ex hac parte, quælibet actio de se bona, potest fieri mala. Vnde oportet,vt talis confessio fiat cum debita dispositione, & reuerentia,& aliis circunstantiis, & conditionibus necessariis.

In iterãda eorundem peccatorũ confessione qua vitanda.

Si autem hæc seruentur, nunquam sacramentum erit nullũ, nec frustrabitur suo effectu,etiamsi sæpiùs,circa idem peccatum,iteretur:quia vbi concurrunt omnia necessaria, non est vnde sacramentum fiat nullum: & cùm aliàs in hac iteratione nullum committatur peccatum mortale, seruatis iis, quæ diximus: quia contra nullum præceptum fit,neque aliqua grauis iniuria irrogatur sacramento, non est cur illud possit priuari suo effectu: nihilominùs tamen in hac repetitione seruanda est decentia, vt non passim, & sine aliqua occasione rationabili fiat, quod non solùm in iterata confessione eiusdem peccati seruandum est, sed etiam in confessione iterata distinctorum peccatorum venialium,

nialium, quæ frequenter committuntur, hæc autem causa, vel occasio iuxta vniuscuiusque deuotionem prudenter iudicanda est: Vnde Riccard. *dist.* 18. *art.* 2. *q.* 4. *ad vlt.* dicit hanc repetitionem decere posse quotiescumque homo mouetur nouo motu deuotionis erubescentiæ, & doloris. Denique in hoc seruanda est moderatio, prudenter pensatis omnibus circumstantiis.

4 Dubitatur hîc, an quis, postquàm mortiferè peccauit, teneatur statim confiteri: an verò sufficiat, quòd solùm tempore suo semel in anno confiteatur? Dubium.

Respond. quòd in quinque casibus tantum tenetur peccator confiteri statim post patratum peccatum mortale, vt dicunt D. Thom. communiter receptus *in* 4. *distinct.* 17. *quæst.* 3. *art.* 1. Medina *de confess. quæst.* 13. *&* 14. & annotauit Nauar. *in Man. cap.* 2. *num.* 9. Resp. *Confiteri tenetur homo statim post patratum peccatũ in quinque casibus.* D. Thom. Medin. Nauar.

Primus casus est, quando peccator est in periculo mortis probabili, siue rationabili, siue ratione tempestatis, partus periculosissimi, saltem quoad mulierem, quæ nunquàm peperit, vel difficiles partus experta est, vt videri potest per Panormit. *in cap. Pastor.* §. 1. *de offic. ordin.* Et ratio est, quia cùm iure diuino, teneantur peccatores confiteri, si veniam peccatorum à Deo consequi volunt, & finaliter saluari; qui igitur, in articulo mortis constitutus, habens Sacerdotis copiam, confiteri non vult, dignus est, quòd in peccatis sine remissione decedat. *Quando est in probabili periculo mortis.*

Inde est, quòd in cap. *cùm infirmitas. de pœnit. & remiss.* iubetur Medicis, vt in primis faciant ægrotantem confiteri, & huius gratia conceditur, vt quilibet Sacerdos, etiam simplex, possit absoluere *Medicus cõsulat infirmo vt statim cõfiteatur.*

uere eos, qui in huiuſmodi periculis ſunt conſtituti.

Cui primo caſui addi poteſt alius, ſi quis ſcilicet cibum aliquem, aut medicinam ſumere compellitur, vndè veriſimiliter, & probabiliter timetur, quòd in perpetuam, ſeu diuturnam incidat dementiam, vel ſi quis exponi debet, vt ſi lapillus de parte anteriori eruendus ſit cum inciſione, ac probabiliter timet ſe mori, tunc iure diuino tenetur ſe confiteri.

Praxis. Quod conſilium dedi cuidam Patri noſtræ Religionis, qui in ciuitate Neapoli ex tali lapillo mortis doloribus torquebatur, & ad inciſionem ſubeundam ſe præparabat, conſului, inquam, vt confiteretur prius, & ſacram Synaxim ſumeret, ac faceret omnia, quæ ad præparationem mortis erant, acquieuit ille, & omnia perfecit, nec in caſſum; nam ſtatim, ac facta fuit inciſio, & extractus lapillus mortuus eſt. Qui ergo in tali, vel in ſimili periculo reperitur, debet priùs confiteri: alioquin exponit ſe periculo decedendi ſine confeſſione, cui periculo ſecundùm Medinam obuiare tenetur.

Quando non poteſt haberi ſic faciliter copia cõfeſſarij in tempore ſtatuto.

Secundus caſus eſt, quando peccator, ad præſens copiam habet Sacerdotis, & veriſimiliter timet, quòd poſtcà, tempore debito, hanc non habebit opportunitatem confitendi, tunc ſi peccatis mortalibus adſtringitur, tenetur ea confiteri, non expectato tempore à iure determinato. Ratio huius eſt etiam clara: quia qui habita huiuſmodi opportunitate, negligit confiteri, exponit ſe periculo omittendi, quod ſuo tempore debet facere. Quare qui veriſimiliter timet ſe non habiturum, tempore debito, opportunitatem, quam ad præſens habet, præuenire teneatur, *argum. cap. licet. de feriis.*

Ioannes

Ioannes autem Maior *in 4. distinct. 17. q. 2.* quem sequitur Medina, *vbi suprà*, huic secundo casui alium addit, scilicet, si peccator verisimiliter timeat, quod confessionem vsque ad Quadragesimã differens, alicuius, seu aliquorum mortalium peccatorum non recordabitur. Nam cùm peccator teneatur sollicitè curare, vt integrè confiteatur, si velit integram suorum peccatorum absolutionem à Sacerdote recipere, qui in huiusmodi casu, quando potest, negligit confiteri, exponit se periculo cõfessionem dimidiandi. Quòd quidem dictum licèt sit vtile, non tamen necessarium putamus. Maior.

Tùm quia, nulla lege ad id obligamur, & sine lege non est statuenda obligatio, *capit. consuluisti. 2. quæst. 5.* Tùm quia, ferè omnes in anni decursu toties peccant, vt verisimiliter credere debeant in Quadragesima non posse omnium recordari, & sic esset omnes damnare. Tùm etiam, quia per Concilium Trident. *sess. 14. cap. 5.* obligamur ad confitendum peccata, quorum mediocri adhibita diligentia meminerimus, vt benè annotauit Nauar. *in suo Manuali, cap. 31. nu. 35.* Concil. Trid. Nauarrus.

Tertius casus est, quando conscientia dictat, peccatorem ad confessionem teneri; *arg. cap. fin. de præscript.* Qui enim habet conscientiam, qua putat, vel dubitat, quòd teneatur hodie confiteri, alioquin ageret contra conscientiam, & ad gehennam ædificaret, quia vt D. Thom. docet, conscientia obligat ad mortale per accidens. Vide Gloss. super illud D. Pauli ad Roman. 14. *Omne quod non est ex fide, peccatum est.* Vel si conscientia erronea est, tenetur eam deponere, *arg. cap. inquisitione de sent. excom.* *Quandoconscientia dictat vt statim confiteatur.* Rom. 14.

Quartus casus est, vbi sacra suscipienda est Eucharistia. Communis enim tenet opinio, quicquid aliqui *Quãdo suscipienda est Eucharistia.*

aliqui alij dicant, quòd semper, qui Eucharistiam sumptuus est, conetur priùs confiteri vbi copiam habet Confessarij, & est conscius mortalis peccati: iuxta gloss. *singul. de celebrat. Miss. cap. de homine*: & hodie extat determinatum per sacrum Concilium Tridentinum, *sess. 13. cap. 7.*

Concil. Trident.

Quãdo venit tempus ab Ecclesia statutũ.

Quintus casus est, vbi aduenerit tempus ab Ecclesia statutum, *vt habetur in cap. Omnis vtr. sexus de pœnit. & remiss.* & licèt illi iuri stando solummodò appareat determinatum semel in anno debere confiteri, & nulla pars anni ad confitendum designetur, stando tamen consuetudini, & communi hominum intelligentiæ, & statutis prouincialibus, idem videtur tempus esse institutum ab Ecclesia pro Confessione, & pro Eucharistia: nempè quod in tempore quadragesimali, vbi Eucharistia est sumenda, confessio debeat præcedere; vt dicit Ioan. Medin. *de confess. q. 14. circa finem.* sequutus D. Thom. *in 4. dist. 17. q. 3. art. 4. ad primum.*

Medina. D. Thom.

Vnde vsus habet, vt Curati Prælatos certiores reddant, qui in Quadragesima vniuscuiusque anni fuerint confessi, & qui non. Itaque consuetudo interpretatur statutum, quantum ad tempus. Præter casus prædictos nullo iure adstringuntur fratres sub culpa lethali ad statim confitendum pro culpis quibuscunque commissis: cùm neque eis ex Regula, neque ex cõstitutionibus obligatoriè ad culpam eis id imponatur: sed de hoc vide infrà *in art. 2. huius tertiæ sectionis*: vbi fusè de hoc agimus.

Nota.

De prædicta materia vide, quæ habet Sylvest. verb. *Confessio*, §. 3. Nauarr. *in Man. cap. 2. num. 9.* Tolet. *in sua summa lib. 6. c. 11.* Sot. *in 4. dist. 18. q. 2. art. 4.* Valent. *tom. 4. disput. 7. q. 9.* D. Thom. *quæst. 6. in addit. ad 3. p.*

SEXTA

SEXTA CONDITIO confessionis est, vt sit nuda.

SVMMARIVM.

1 *Confessio non sit vestita coloribus, & inuolucris verborum, sed nuda.*
2 *Circunstantiæ peccatorum, quæ necessariò sunt confitendæ.*
3 *In actibus interioribus etiam circunstantiæ sunt confitendæ.*
4 *Iuxta Scotum, illæ circunstantiæ in confessione sunt dicendæ, quæ diuersis, specialibúsque præceptis prohibentur.*
5 *Laudabile est confiteri circunstantias quæ peccatum adaugent.*
6 *Circunstantia diei festi an sit necessariò confitenda.*
7 *Circunstantia propriæ personæ an sit necessariò confitenda.*

1 CAietanus declarat hanc conditionem sic, vt scilicet confessio non sit vestita coloribus, aut locis cooperientibus grauitatem peccati, & multò minùs obscurantibus peccatum. ita etiam Nauarr. Itaque fiat sine inuolucris verborum, & explicentur circunstantiæ necessariæ, secundùm omnes.

2 Vt autem sciantur circunstantiæ illæ peccatorum quę necessariò sunt confitendæ, & quæ non, animaduertendum quod,

Circunstantia peccatorũ quæ necessariò sũt confitenda.

Prima est, quando circunstantia fecit peccatum mortale, actu quod aliàs erat veniale, v.g. Qui dicit mendacium iocosum, vt alter occidatur, vel ob

fornicationem, tenetur confiteri hunc finem: nam propter eum fit peccatum mortale, quod ſine illo veniale tantum erat.

Rurſus, qui furatur aliquid paruæ quantitatis, vt ſocium faciat blaſphemare, eſt etiam obligatus eadem ratione confiteri circunſtantiam: ſimiliter, qui fecit aliquid, quod ex ſe non eſt mortale, putabat tamen cùm fecit, eſſe peccatum mortale, tenetur illam circunſtantiam confiteri, quia vt ſuprà dictum eſt ex D. Thom. conſciétia obligat ad mortale per accidens. Vide D. Bonau. *in* 4. *diſt.* 17. Ioan. Med. *quæſt* 8. Sot *art.* 4. Petr. à Soto *Lectio.* 9. Valent. *diſputat.* 7. *quæſt.* 11. *punct.* 1. Nauarrum *cap.* 6. Rodriquez 1. *parte ſummæ cap.* 53.

D. Thom. D. Bonau. Medina. Petrus à Soto. Valentia. Nauarrus. Rodriqu.

Secunda eſt, cùm circunſtantia mutat ſpeciem peccati, ita vt ex vnius ſpeciei mortali, faciat alterius ſpeciei: tunc tenetur confiteri, verbi gratia, qui furatur in Eccleſia, tenetur dicere locum, nam extra Eccleſiam eſt ſimplex furtum: in Eccleſia verò eſt ſacrilegium. Similiter qui fornicatur in Eccleſia, vel ſanguinem fundit: in his tribus caſibus locus eſt manifeſtandus.

Similiter, qui fornicatur cum coniugata, tenetur dicere circunſtantiam perſonæ, quia eſt adulterium: & ſi cum Religioſa, quia eſt ſacrilegium, & ſi cum matre, vel ſorore, vel propinqua, quia eſt inceſtus. Vide Nauarr. *cap.* 6. *n.* 10. Sot. *art.* 4. Valent. *loco citato.* Petr. à Soto, & alios.

Nauarr. Sotus. Valentia.

Tertia eſt, quando ex circunſtantia multiplicatur peccatum, nimirum quando etiam circunſtantia eſt contra præceptum aliquod, vt qui furatur, vt adulteretur, tenetur finem exprimere, quia duo ſunt peccata: furtum ſcilicet, & adulterium. Similiter, qui fornicatur, ſi Religioſus eſt, ex voto tenetur

'netur manifeſtare: quia vltra fornicationem agit contra votum.

3 Idem etiam ſeruandum eſt in actis interioribus, vnde qui conſentit interiùs fornicationi, tenetur dicere, licèt actus non ſequatur circunſtantias an fuerit cum coniugata an cum virgine, inde qui peccatum mollitiei patiuntur, propriis ſe polluentes manibus, tenentur exprimere perſonam quam mente concipiebant, ſi aliquam tenebant mente mutantem ſpeciem, & tenentur etiam exprimere in vno actu ſucceſſiuè, ſi plures intendebant, & Confeſſarius debet iſta exigere.

Quarta, ilia circunſtantia etiam, quæ ſecum fert excommunicationem eſt exprimenda, vt qui percuſſit Clericum, debet perſonam manifeſtare, dicendo ſe percuſſiſſe clericum; vel ſi in tempore inhibito ſub excommunicatione aliquid fecit.

4 Denique ſecundùm Scotum *in* 4. *q.* 17. illæ circunſtantiæ in confeſſione ſunt dicendæ, quæ diuerſis ſpecialibúſque præceptis prohibentur. Et adeò vera eſt prædicta doctrina de circunſtantiis, neceſſariò confitendis, quòd Concilium Trident. *ſeſſ.* 4. *cap.* 5. *&* 7. definierit hæreticum illum, qui dixerit, nos non teneri ad confitendam circunſtantiam, quæ mutat ſpeciem peccati. Concil. Trident.

Quòd intelligendum eſt, vt rectè declarat Nauarrus *in Manual. cap.* 6. de circunſtantia, quæ ſpeciem peccati venialis mutat in mortale, vel ſpeciem vnius mortalis in aliud mortale, vt dictum eſt ſuprà, non autem de illa, quæ mutat ſpeciem vnius venialis in aliud veniale, quod non eſt neceſſariò confitendum. Nauar.

Et quamuis Concilium non loquatur expreſsè, niſi de illa circunſtantia, quæ mutat ſpeciem peccati:

cati : intelligendum est tamen de illa etiam, quæ opus, alioqui bonum ex se, vel saltem non malum, facit mortiferum : imò etiam de illa, quæ facit, vt opus, quod ob vnum respectum est mortiferum, sit tale ob alterum, quamuis species operis, quantum ad suam essentiam, minimè mutetur, quoniam circunstantia, quæ facit de bono malum, vel de veniali mortale, vel de mortali vno respectu, vt sit tale altero, dici potest mutare speciem. Vide Nauarr. *vbi suprà* & Tolet. *in sua summa lib.* 3. *cap.* 7.

5 Et quamuis sit laudabile confiteri circunstantias, quæ peccatum ita adaugent, vt ex paruo magnum, vel ex magno maius efficiant, opinio tamen communior, & probabilior habet, hoc non esse necessarium, quando augmentum illud non est in causa, vt veniale mortale fiat, vel alterius peccati mortalis, vel alio respectu. Vide Nauar. *vbi suprà num.* 7. *contra Marsilium lib.* 4. *q.* 12. *art.* 1. *Coroll.* 4. & Sotum *vbi suprà.*

Circunstãtia diei festi non necessariò cõfitenda. Scot. Nauarr. S. Thom. Caietan. Syluest. Almain.

6 An verò circunstantia diei festi sit necessariò confitenda, nécne; Scotus *vbi suprà*, docet partem affirmatiuam, moderniores verò partem negatiuam, sic præcipuè Nauarrus *vbi suprà num.* 9. vbi dat rationem de hoc, nempè quia non facit esse lethale, quod sine illa non esset tale, neque alterius speciei talis, neque alio respectu, nisi esset opus seruile in festis prohibitum quale non est peccatum, iuxta S. Thom. 2. *sent. distinct.* 34. *art.* 1. *quæst.* 2. Vide de hoc Caiet. 1. 2. *quæst.* 7. & 2. 2. *quæst.* 122. *art.* 4. Syluest. verbo, *circunstantia quæst.* 3. & verbo, *Dies Dominica.* §. *finali.* Almaynum *in* 4. *dist.* 17.

7 Sed quid dicendum de circunstantia propriæ personæ, quæ peccatum aliquando auget, num est confitenda.

Respond.

Respond. quòd quamuis cæteris paribus plus peccet dignitate aliqua præditus, quàm priuatus, *cap. homo, dist.* 40. & Prælatus plus, quàm subditus, *cap. præcipuè.* 11. *q.* 3. & sapiens plus, quàm ignorans, *cap. sicut dignum, de homicid.* Religiosus plus, quàm sæcularis: nihilominus talis circunstantia non est necessariò confitenda, licèt quamplurimam afferat vtilitatem: quoniam illa, vt plurimùm, neque ex veniali facit mortale, neque ex mortali vnius speciei, mortale alterius speciei: neque ex mortali, vno respectu, mortale aliud propter alium finem. At verò quando hoc fieret, putà cùm agitur contra votum, vel contra statum voti firmatum; vt cùm Religiosus fornicatur, circunstantia personæ confitenda est: quoniam tunc, aliquod ex illis tribus fit, quod quidem nō ita euenit, quando Religiosus blasphemat, vel quoduis aliud crimen committit, quod non est contra sua vota, vel Regulam, quam est professus. Caietan. 1. 2. *q.* 17. *artic.* 1. Nauarr. *cap. considèret, num.* 50. Ex dictis bene perpensis poterit pœnitens scire, quomodo se gerere debeat in confessione.

Circũstantia personæ quando necessariò cõfitenda, & quando nõ.

Caietan. Nauarr.

SEPTIMA CONDITIO confessionis, vt sit discreta.

SVMMARIVM.

1 *Confessio sit discreta ex Soto, vt Confessarius sciat discernere inter peccata.*

2 *Ex Nauarr. vt honestis vocibus peccata explicentur: vel quoad circũstantias, vel quoad modũ narrandi.*

3 *Ex Caiet. sit discreta quantum ad honestatẽ verborũ.*

1 DOminicus Sotus edisserens de hac conditione ait; si intelligatur, quòd talis confessio sit actus

Discreta, Sotus, vt sciat dis-

cernere inter peccata.

actus humanus discernentis: sic talis conditio est de essentia confessionis: etsi intelligatur, quòd sit scies discernere inter peccata, non est de essentia ex parte pœnitentis, sed bene est de essentia ex parte Confessarij, *vt vidimus in 2. sect. in 1. art.*

Nauarrus. *Discreta, vt honestis vocibus peccata explicentur.* Caietan. D. Thom.

2 Sed audiamus Nauarr. *in cap. fratres, de pœnit. dist. 5. num. 51.* vbi dicit sic; Discreta debet fieri confessio, & prudenter. Primò in verbis, vt scilicet honestis vocibus explicentur peccata, præsertim carnis. Facit, quòd etiam ioca redduntur illicita ex verborum, quibus luditur, turpitudine, *secundùm Ciceronem officiorum primo:* & tradit D. Thom. *2. 2. q. 168. art. 3.* Deinde oportet eam esse discretam quoad circunstantias, vt in peccatis venereis solæ necessariæ explicentur, si pœnitens sciat necessarias ab his, quę non sunt necessariæ, distinguere.

Discreta, quoad circunstantias.

Tertiò, quoad modum narrandi, ne, quæ peccata simul exprimi possunt, diuisim dicantur: verbi gratia, potuit quis centum periuria vno verbo fateri, dicens; centies peieraui is, si dixerit, semel peieraui sic, & sic: & iterùm, peieraui taliter, & taliter, imprudenter fecerit: frustrà enim fiunt per plura, quæ possunt fieri per pauciora secundùm Philosophum.

Caietan. *Discreta, quãtum ad honestatem verborum.*

3 Caietanus etiam dicit similia; nempe, quòd confessio sit discreta, vt quantum ad honestatem verborum, quibus sunt explicanda peccata, sit prudens: & quantum ad solas necessarias circunstantias in peccatis carnis explicandas, & quantum ad modum narrandi. Nam, qui rem habuit cum aliqua, non tenetur confiteri colloquia, oscula, & alios huiusmodi actus antecedentes, & immediatos ad coitum. At verò qui bis coit, etiamsi vnus actus sit immediatus post alterum, tenetur dicere se bis coiuisse. Ratio diuersitatis est, quia vnus coitus istorum

non

non est via, neque præambulum ordinatum ad alterum: oscula verò, & amplexus sunt via ad copulam, quam præcedunt, quæ omnia sunt quotidiana.

Nec otiosè diximus *(quia sunt via)* quoniam si accederit interruptio; eò quòd proposuerit non consummare peccatum, vel quia mutauerit sententiam pœnitendo, vel propter alium finem; & postea velit illud consummare, tunc duo erũt peccata distincta. *Interruptio vnius peccati cũ firmo proposito distinguit vnum peccatũ ab alio.*

Diximus etiam *(qui tantummodò sunt via ad vnicum peccatum perpetrandum:)* quoniam si actus illi sunt peccata secundùm se, vel ordinantur ad alia peccata, tot peccata committuntur, quot sunt illi ex natura sua, vel quot sunt fines deprauati, ad quos diriguntur: verbi gratia, si quis pergit ad homicidium perpetrandum, & in via furatur, blasphemat: suum iter, & colloquia non solùm dirigit in homicidium conceptum: verum etiam in adulterium, infamiam, & sacrilegia perpetranda, tot peccata committit, quot sunt actus ibi in se mali, & quot fines mali, ad quos diriguntur. Vide Caietan. *in libello* 17. *responsi.* 15. Caietan.

OCTAVA CONDITIO confessionis est, vt sit libens.

SVMMARIVM.

1 *Confessio sit libens, ideſt eligens, & prompta ad confitendum: ex Soto.*

2 *Ex Caiet. & Nauarr. vt non sit facta metu.*

3 *Confessio inualida iteranda est pluribus ex causis. Ex parte pœnitentis, quando sit sine contritione: & quando cùm sit excommunicatus, non aufert excommunicationem.*

4 *Ignorans, ignorantia inuincibili, excusatur.*
5 *Ex parte Confessarij quando non habet iurisdictionẽ.*
6 *Non sufficit ratihabitio de futuro.*
7 *Limitatur hoc tripliciter.*
8 *Quando Confessarius est excommunicatus, inualidè audit confessionem.*
9 *Quando Confessarius nescit discernere inter lepram, & lepram.*
10 *Ex parte confessionis, quando confessio non sit integra de per se ex defectu diligentia, & examinis.*
11 *Prudentia Confessarij requiritur.*
12 *Ex parte satisfactionis etiam redditur inualida confessio.*
13 *Dubium de eo, qui dum Superiori se præsentat pro reseruato, & non habet contritionem, neque attritionem.*
14 *Confessio sit libens, ideſt, eligens Confessarium idoneum sibi.*

Libens. Sot. eligens, & prompta ad confitendum.

1 HÆc conditio explicatur à Soto dupliciter: & quòd confessio debet esse libens, ideſt, eligens: & sic est de necessitate confessionis, & quòd sit in ea promptitudo ad confitendum, & sic solùm ad ornatum confessionis pertinet.

Caietan. & Nauarr. *Libens, non facta ex metu.*

2 Caietanus verò, & Nauarrus explicant, vt sit libens, ideſt voluntaria, non facta ex metu principali pœnæ, sed ex amore sanitatis animæ: nam qui principaliter metu pœnæ ad confessionem accedit, non videtur habere illam contritionem, & pœnitudinem peccatorum, quæ pro tanto sacramento requiritur: & propterea facit confessionem inualidam, quam reiterare debet.

Confessio quando inualida, & iteranda.

3 Sed vt de hoc plenior cognitio habeatur, subiungam casus illos, in quibus confessio debet reiterari:

Digitized by Google

rari: & sunt vel ex parte pœnitentis, vel ex parte Confessarij, vel ex parte confessionis.

Ex parte pœnitẽtis sunt duo. Vnus ex parte contritionis, quia scilicet quis accedit sine vllo dolore, & peccati detestatione: & tunc confessio sic facta iteranda est. Vide Victor. *q.* 168. Nauarr. *in cap. fratres, de pœnit. dist. 5. num.* 31. 32. *&* 33. *Quando fit sine contritione.*

Quod intelligitur etiam, quando quis accedit cum dolore præteritorum, sine tamen proposito vitandi futura: quamuis habeat qualequale abstinendi desiderium. Qualis est, qui dolet se furatum, non tamen habet animum restituendi: qualis item, qui dolet se fornicatum, non tamen habet animum deliberatum relinquendi cõcubinam. Per talem enim contritionis defectum pœnitentia redditur non vera, *cap. quod quidam, de pœnit. & remiss.* quo casu absolutio negãda est, ibi habetur. Huiusmodi enim pœnitens, si tacet propositum eiusmodi, non confitetur integrè: si autem cum aliis peccatis illud quoque propositum confiteatur, inhabilem se proponit absolutioni: quia peccati venia non datur, nisi correcto, *reg. peccati, de reg. iur. in 6. cap. legatur,* 24. *q.* 2. & ideò si absoluatur, sacrilegium committit confitens suscipiendo, & Confessarius dando absolutionem propter irreuerentiam, quam sacramento faciunt, *argum. cap. illud, distinct.* 100. *cap. per Esaiam,* 1. *quæst.* 1.

Si tamen displicent præterita, & futura proponuntur vitanda: licèt non tam displiceant, nec tam vitanda proponantur, vt ex his confletur contritio, delendis peccatis sufficiens, neque attritio talis, quę per sacramenti adiunctionem fiat contritio, non oportet confessionem iterare: nam alioquin nemo sciret se verè confessum: & præterea ex doctrina

Scoti *in* 4. *dist.* 17. Quilibet dolor, licèt imperfectus, coniunctus tamen cum confessione, sufficit: quod intellige, dummodò talis dolor concipiatur ex turpitudine peccati, vel pœnæ temporalis, vel æternæ: ita tamen, vt voluntatem pecati excludat: talis enim ex attrito fit contritus adhibita sacramentali confessione. Vide Concil. Trid. *sess.* 14. *c.* 4.

Quãdo pœnitens excõmunicatus est, & non aufert priùs excõmunicationem. S. Thom. Palud. Sylvester. Sotus. Armilla. Nauarr. Valentia. Petr. à Sot. Caietan. Medin. Viuald. Lopez. Rodriq.

Alter casus ex parte pœnitentis est, quando scilicet est excommunicatus, siue maiori, siue minori: tunc enim si ad confessionem accedat, & absolutionem recipiat, non ablata priùs excommunicatione, confessio nulla est: non enim subiectum tale, est capax huius sacramenti, vt tenet S. Thom. *in* 4. *distinct.* 8. *q.* 2. *art.* 5. *q.* 1. *ad* 2. Tabiena, verbo, *absolutio*, § 1. §. 10. Paludan. *in* 4. *distinct.* 14. *q.* 5. *art.* 3. Sylvest. verbo, *confessio*, 1. §. 6. Sotus *dist.* 18. *q.* 3. *artic.* 3. Armilla, verbo, *absolutio*, §. 5. Nauarr. *in Man. cap.* 9. Valentia, *disput.* 7. *part.* 3. *q.* 11. Petr. à Soto, *lect.* 7. & 8. *de confessione*. Caietan. verbo, *confessio iteranda*. Medina, *lib.* 1. *instruct. confess. cap.* 12. §. 1. 2. & 3. Viuald. *de confessione, num.* 66. Lopez, *part.* 2. *cap.* 30. Rodriquez, *part.* 1. *summa, cap.* 58.

Ignorans ignorantia inuincibili excusatur. Adrian. Paludan. Lodesma.

4 Hîc verò notandum, quòd quando quis habet ignorantiam inuincibilem iuris, & facti: quia nescit se excommunicatum, tunc valida est confessio, & verum sacramentum. Ita habet Adrian. *q.* 2. *de confess.* Paludan. *dist.* 18. *q.* 4. Ledesma 2. *p. q.* 13. *art.* 1. Et ratio est, quia Ecclesia non intendit priuare sacramento excommunicatum in huiusmodi ignorantia positum: quod patet ex cap. *Apostolica, de cler. excomm.* vbi Papa ait, excommunicatum celebrantem cum huiusmodi ignorantia, non incurrere pœnas iuris. Quando verò non est ignorantia, aut est crassa: tunc non valet confessio, sed est iteranda.

Ita

Ita Doctores citati dicunt contra Caietan.

5 Ex parte verò Confessoris inualiditas confessionis multipliciter potest euenire.

Primò, quando Confessarius non habet vllam iurisdictionem, neque ordinariam, neque delegatam: nam tunc confessio nulla est, cùm de necessitate huius sacramenti sit, non solùm, vt minister habeat ordinem Sacerdotalem, sicut in cæteris sacramentis, verùm & iurisdictionem, qua possit absoluere, & ligare. Sic Concil. Trident. *sess.* 14. *cap.* 7. *Persuasum semper*, inquit, *in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse Synodus hæc confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in vnum profert, in quem ordinariam, aut delegatam non habet iurisdictionem.* Vnde diuersa ratio est in hoc sacramento, quàm in aliis, in quibus administrandis non est necessaria iurisdictio: cùm quilibet Sacerdos possit conficere sacramentum, quamuis sit excommunicatus, & degradatus: peccauit quidem, tamen sacramentum erit verum: & quamuis solenniter administrans Baptismum, aut extremam vnctionem contra iustitiam in aliena parochia, iurisdictionem alienam vsurpet: sacramenta tamen erunt valida. At si quempiam sine iurisdictione absoluat, non solùm peccabit mortaliter, verùm & sacramentum erit nullum. Hinc in Concil. Florent. Minister huius sacramenti declaratur esse Sacerdos, habens vel ordinariam, vel delegatam potestatem. Sotus *in* 4. *distinct.* 18. *quæst.* 4. *art.* 2. *conclus.* 3. *&* 4. & facit text. *in cap.* 2. *de constitut. lib.* 6. *& l fin. ff. de inr. omn. iud.*

Non habet iurisdictionem neque ordinariã, neque delegatam, nullam facit confessionẽ.

6 Nec sufficit ratihabitio de futuro, idest, ante iurisdictionem confiteri, cum proposito impetrandi post confessionem facultatem: quia talis ratihabitio de futuro, non habet vim faciendi sacramentum

tum id, quòd nunquàm fuit sacramentum, vt diximus *in art.* 10. *sect.* 2. *huius tractatus.*

Illud autem, quod dicimus de defectu iurisdictionis iterum confiteri debere, limitatur primò in mortis articulo: nam tunc quilibet Sacerdos, etiam Religiosus absque alia licentia sui Superioris potest licitè, & validè absoluere à quibuscuis casibus, & censuris, etiam Sedi Apostolicæ reseruatis: quoniam in tali casu ab ipso Papa potestatem, saltem tacitam, habet: cum admonitione tamen, vel cautione, & modo, scilicet, vt si sit excommunicatione innodatus, cùm conualuerit ad suum Ordinarium se præsentet.

Secundò limitatur in pœnitente non habente, nisi venialia peccata: quia ad id Sacerdotes nulla opus habent iurisdictione. Iurisdictio enim nulla est, vbi nulla inuenitur cogendi vis, & ad confessionem venialium nullus cogi potest: neque dum illa tantùm confitetur, cogitur omnia dicere: quare absolutio illa, licèt sacramentalis sit, non tamen iurisdictione indiget, vel si indiget, iam habet, vel ab ipso pœnitente, vel à Papa.

Tertiò, limitatur in mortalibus ritè confessis, & quamuis Sotus *in* 4. *dist.* 18. *q.* 4. *art.* 2. *concl.* 11. asserat, iurisdictionem requiri: quare absolutionem non censet posse à simplici Sacerdote fieri, tamen Nauarr. *in Man. cap.* 4. *num.* 1. arbitratur posse fieri absolutionem de mortalibus ritè confessis à quocunque Sacerdote, nisi sit Religiosus, qui absoluit quidem validè, sed non licitè.

Quando Cõfessarius est excommunicatus.

8 Secundò, quando Confessarius est excommunicatus, vel nominatus publicus percussor clerici: & tunc inualida est confessio, quæ tali Confessario fit extra casum necessitatis extremæ, vt dictum

dictum est *suprà*. Vide Io. Medinam *q.* 22. Valent. *vbi supr.* Nau. *in Man. c.* 7. Lopez *vbi suprà*.

Medina. Valent. Nauarr. Lopez.

9 Tertiò, quando Confessarius ita est ignarus, vt nesciat discernere inter lepram, & lepram: & tunc si quis tali Confessario confessus sit peccata sua, & posteà per colloquia, vel per confessionem animaduertat ignorantiam illius Confessarij, confessio est iteranda, vide Victor. *in summa* 168. 169. Nauar. *c.* 7. *n.* 12. Caiet. *loco citato*. Et aduerte quòd talis ignorantia considerari debet respectu pœnitentis in particulari: nam potest esse Confessarius aptus, & doctus respectu vnius, qui tamen non erit talis respectu alterius, quia v.g. hic habet casus multùm difficiles, & inextricabiles, qui talis Confessarij capacitatem multum excedunt. Vnde mercatores quærentes Confessarios, qui suas negotiationes non intelligant, ne restitutioni obligentur, tenentur iterùm confiteri, nam quærere debent Confessarios doctos.

Quando Cõfessarius nescit discernere inter lepram, & lepram. Victoria. Nauarr. Caietan.

10 Ex parte verò confessionis sunt duo.

Vnus est, cùm confessio non fit integra extra illos casus, qui ponuntur infra in conditione decima. Nam tunc iteranda est confessio. Caiet. Med. Nauarr. Viuald. Sot. Sylvest. *loco citato*. Nempè quia confitens scienter occultauit aliquod peccatum mortale, vel quia oblitus fuit confiteri: tamen obliuio processit ex eo quòd non præmisit vllam diligentiam: túc enim tota iteranda est confessio. Sylu. Viuald. *loc. citato*. Diligentia enim ad recolenda peccata tanta debet esse, quantam prudens, & pius vir adhibendam putat. Nauar. *loco citato numero sexto decimo*.

Quãdo cõfessio nõ sit integra de per se. Caietan. Medin. Nauarr. Viuald. Sotus. Sylvest.

11 In hoc tamen prudentia Confessarij requiritur, nam non eadem diligentia ab omnibus exigenda

genda est in discussione facienda. Differt enim quis crebrò, aut rarò confiteatur, paruis ne, an magnis, paucis, an multis negotiis sit implicatus, literatus sit, an idiota. Vnde si verè coniectat, illum non adhibuisse, quam necessariò tenebatur adhibere, diligentiam in peccatis rememorandis, in hoc casu habenda est ratio temporis: nam si necessitas vrget, nempe morbus, aut naufragium, vel si instet communio, quæ sine scandalo differri nequeat, audiendus est, & absoluendus, & tunc Sacerdos variis interrogationibus cum adiuuare satagat, maximè si ignarus, & idiota sit ille pœnitens.

Quando quis confitetur absq; animo satisfaciẽdi. Nauarr. Valent. Lopez.

12 Alter casus est, ex parte satisfactionis scilicet cùm quis accedit cum animo non faciendi id, quod Confessarius expedire iudicauerit, quantum ad illa, in quibus pœnitens obedire tenetur: tunc enim confessio facta nulla est, licèt Confessarius nihil præcipiat faciendum, Nauarr. *num.* 17. Valent. Lopez: *vbi supra* Candel. aur. *de satisfact. num.* 29. Acceptatam autem satisfactionem vel adimplere in peccato mortali, vel ex negligentia, aut contemptu omittere, non irritat præteritam confessionem. Caiet. Nauarr. Valent. *loco cit.* Petr. à Soto *lect.* 2. *de satisfact.* Sylvest. *Confessio.* 1. *num.* 1.

Satisfactio facta in peccato mortali non irritat præteritam confessionem. Caiet. Nauar. Valent. Sylvest.

Vnum est tamen hìc animaduertendum, cùm iteranda est confessio, nempè si alteri Confessario fiat, tunc ex integro omnia peccata sunt iterum exprimenda. Si verò eidem fiat, non est opus in particulari repetere, sed in communi tantùm exprimendo aliud, quod supereſt, dummodò Confessarius, aut recordetur peccatorum, aut saltem pœnitentiæ à se impositæ, aut saltem status, & vitæ hominis in communi. Cùm autem nihil horum sciuerit, oportet iterùm omnia repetere, ac si de nouo confite

Nota.

confiteretur Confessario. Vide Nauar. *nu.19. loc.cit. & consil.16. de pœnit.& remiss.nu.4.*

13 Dubitatur hîc, an idem dicendum sit de eo, qui pro casu reseruato se præsentauit; & sine vlla contritione, aut saltem attritione illud Prælato manifestauit: an scilicet teneatur reiterare confessionem, seu præsentationem. Respondeo ad hoc, quòd quando pœnitens Religiosus fuit absolutus sacramentaliter à casibus reseruatis per Superiorem, aut per Confessarium deputatum, habentem ad id potestatem, existente nulla absolutione propter defectum contritionis, aut attritionis, non tenetur dictus pœnitens ampliùs eadem priuata reseruata confiteri Prælato, aut habenti eius auctoritatem, sufficit enim, quòd ea confiteatur cuicunque legitimo Confessario, vt docet Caiet. *in summa*, verb. *casus reseruatus*. Et ratio est, quia reseruatio casuum est quid odiosum, & propterea restringi debet. Vnde dicimus sufficere, ipsum peccatum reseruatum esse cognitum, at reuelatum Prælato, aut alij eius potestatem habenti, vt sic cesset ipsa reseruatio. Idem etiam tenet Syluest. verbo, *Confessio. 1. quæst. 19.*

Dubium.

Resp. *Confessus de aliquo reseruato cum habẽte auctoritatẽ, nõ tenetur se iterum præsentare, si absque cõtritione cõfessus est.* Caietan.

Sylvest.

14 Circa hanc conditionem ponderanda est etiam explicatio Soti; qui vult, vt confessio sit libens, id est eligens, Confessarium scilicet, non debet eligere Confessarium idoneum sibi, non ignarum: sed doctum, pium, vt sit director conscientiæ suæ, ad hoc, vt proficiat in via Domini: etiam quòd pœnitens sit doctus, & spiritualis, exemplo sancti Caroli, qui cùm esset, & doctus, & sanctus nihilominùs directorem voluit semper habere Confessarium conscientiæ suæ; prout in eius vita legitur. Nec facilè debet mutari, quia varietas Medicorum

Sot. libẽs id est, eligens Confessarium idoneum.

Cõfessarius non debet facilè mutari. Nota.

dicorum in corporibus, sæpè reducit hominem ad mortem, qui enim de nouo veniunt, vt medeantur nesciunt qualitates complexionis: sic in vita spirituali, varietas Medicorum spiritualium non parùm nocet: & quod peius est, multi in electione Confessarij semper quærunt debiliorem, tàm in moribus, quàm in doctrina, atque vtinam à maioribus, id non discant minores.

NONA CONDITIO confessionis est, vt sit verecunda.

SVMMARIVM.

1 *Confessio sit verecunda, id est, non per modum iactantiæ, vel comitata pudore secundùm Sotum.*
2 *Verecunda sit, vt peccator de fœditate peccati erubescat.* Caiet.
3 *Confessarius in aliquibus casibus non debet pœnitentem absoluere.*
4 *Confessarius cum simplicibus non debet multùm discutere, an tales habeant perfectam contritionem.*
5 *Signa veræ contritionis sunt sex.*

Verecunda. Sotus, non per modum iactantiæ. Vel vt sit comitata pudore. Caietan.

1 DVpliciter potest intelligi secundùm Sotum hæc conditio, vno modo, quòd sit verecunda, id est, non per modum iactantiæ, quia sic nulla esset confessio.

Altero modo vt sit verecunda, id est, comitata pudore & tunc ad ornatum pertinet.

Verecunda, vt erubescat de fœditate peccati,

2 Thomas à Vio docet, quòd confessio debet esse verecunda, id est, vt pœnitens erubescat de fœditate peccati, tùm apud se ipsum, tum apud Confessariũ: pudor enim magna pars est pœnitẽtię.

3 Quòd

3 Quòd si ex confessione pœnitentis deprehendat Confessarius in eo non esse sufficientem contritionem: vt quia parui facit pœnitentiæ donum, nihil curans illud à Deo petere: vel quia non statuit firmiter peccati statum deserere, aut peccandi occasiones propinquas à se expellere, aut paratus est omnino, mallétque peccare mortaliter, quàm damnum aliquod sustinere. Vel aliud agere, ad quod sub mortali tenetur: non debet ei dare absolutionem. *Cõfessarius in aliquibus casibus non debet pœnitenti dare absolutionem.*

4 Notandum verò est hîc cum Soto *in* 4. *dist.* 18. *q.* 3. *art.* 3. quòd quando Confessarius audit confessiones simplicium, non debet multùm discutere, an tales pœnitentes perfectam contritionem habeant ex puro Dei amore, an verò imperfectam ex seruili timore: id enim cognitu difficillimum est, nec necessarium ad absolutionem non conferendam temerè, dummodò constiterit eam esse propter Deum quia id sufficit, saltem ad esse imperfectam contritionem, cum qua sacramentaliter absolui possint. Sotus. Nota.

5 Signa veræ contritionis sunt sequentia: *Signa veræ cõtritionis qua.*

Primum, veram pœnitentiam magnificare, eam vehementer desiderare, & assiduis precibus à Deo petere, ac dolere si eam non sentias.

Secundum est, summo odio prosequi peccatum, & maiori, quàm vllum aliud malum, atque adeò malle mori, & aliud quoduis malum pati, quàm peccare.

Tertium est effusio lacrymarum, quæ etsi non sit necessaria ad contritionem; quod notat Nauar. *in Man. cap.* 1. *num.* 23. illam tamen nonnunquam ita sequitur, vt sicut vitis iudicatur viua quando præcisa emittit lachrymas: sic pœnitens iudicatur

vitam ſpiritualem inchoaſſe per contritionem, cùm lacrymas effundit ex dolore de peccatis ; pro-vt ſunt offenſa Dei, dummodò coniunctum habeat propoſitum non peccandi de cætero.

Quartum eſt amara confeſſio qualem ſignificat verba Iob. *in cap.* 10. *Dimittam aduerſum me eloquium meum, loquar in amaritudine animæ meæ, dicam Deo, noli me condemnare.* Iob. 10.

Quintum eſt pœnitentiæ impoſitæ alacris ſuſceptio: verus enim interior dolor de peccatis compellit peccatorem omnia libenter ſufferre. *cap. perfecta de pœnit. diſt.* 3. Vbi aduerte, pro non contrito habendum eſſe omninò eum, qui pœnitentiam medicinalem neceſſariam ad ſalutem ei non vult : vt ſi nolit vitare perſonam, quæ illi cauſa eſt ruinæ: aut relinquere beneficium ſimoniacè obtentum, aut reſtituere acceptas vſuras, aut reſarcire iniurias proximis illatas : ſatis enim per talem recuſationem oſtendit ſe non dolere propter Deum non ſuper omnia dilectum : oſtendit etiam ſe firmum emendationis propoſitum non habere.

Sextum, & vltimum ſignum ſunt, quædam opera propria ipſius contritionis, vt quòd pœnitens confiteatur quàm benè poteſt: quòdque ſtudeat vitare peccata, & occaſiones peccatorum, nempe malam ſocietatem, loca ſuſpecta, incautos aſpectus, & ſimilia, quibus ſi poſt factam confeſſionem delectetur, ac ſe implicet : ſicut priùs, non oſtendit ſe ſufficienter contritum: & multò minùs ſi non reſtituit aliena, cùm poteſt, ſi negligit pœnitentias impoſitas implere, ſi concubinam ex toto à ſe non abiicit, & ſimilia.

DECI

DECIMA CONDITIO confessionis est, vt sit integra.

SVMMARIVM.

1 *Confessio debet esse integra quantum ad peccata mortalia.*

2 *Si ex negligentia crassa veniat mutilatio confessionis, invalida est.*

3 *Excipiuntur à diligenti examine, qui frequenter confitentur, & qui vt plurimùm non habent nisi venialia.*

4 *Vtens duobus Confessariis, an dimidiet confessionem.*

5 *Mutatio Confessarij, cum vno de leuibus, & cum alio de grauioribus, quando occurrunt, non est contra integritatem confessionis.*

6 *Confessio non integra aliquando valida & numer. 9. 10. & 11.*

7 *In mortis articulo sufficit, signum aliquod, quo peccatum manifestetur.*

8 *Infirmus, qui cœpit dicere aliqua peccata, & postea morbo impeditur, potest absolui.*

1 OMnes conueniunt in hoc scilicet quòd cõfessio facienda sit integra, & hoc quantum ad peccata mortalia, alioquin dimidiata confessio non est confessio. Hoc autem intelligitur: quando dimidiatio confessionis per se fit, non autem quãdo fit per accidens *vt dictum est in art. 8. prima sectionis*. Nunc autem breuiter sic; Dimidiatio confessionis per se fit, quando pœnitens sciens, & volens nõ vult confiteri peccatum aliquod mortale: per accidens verò cùm quis habens casus reseruatos, seu cum

Integra, quia dimidiata confessio de per se, non est confessio: quãdo autem dimidiatio fit per accidẽs, tenet.

Dimidiatio per se.

Dimidiatio per accidens.

cum excommunicatione adiunctos, absoluitur à suo Confessario à quibus potest: deinde pro aliis mittitur ad Superiorem. Prima dimidiatio annihilat confessionem: secunda verò minimè.

2 Quòd si mutilatio, vel dimidiatio confessionis eueniat ratione negligentiæ crassæ in examinãdo conscientiam, inualida redditur confessio: vnde bene animaduertit Medina *in sua summa*, quòd si negotiator accedens ad confessionem, ad recordationem peccatorum suorum nihil plus diligentiæ adhibuisset, quàm ex sua domo eundo ad Ecclesiam memorare, & recogitare peccata, non est audiendus à Confessario, sed charitatiuè est admonendus de diligentiori examine conscientiæ faciendo. Et idem dicendum est de quolibet alio, quando diu non est confessus. Cuius rationem assignat, quia aliàs, moraliter loquendo, talis integrè confiteri non potest, quoniam in tam breui morula assumpta ad memoranda peccata, diligentia non sufficiens est, vt omnia ad memoriam reducantur.

Nota ex Medina.

Qui vt plurimùm nõ habent nisi venialia & frequẽtant cõfessionem, non indigent tanto examine.

3 Excipiuntur ab his, qui frequentissimè confitentur, & vt plurimùm non nisi venialia, nam tales non indigent tam diuturno examine, & etiam excipiuntur illi, qui in extremo vitæ periculo sunt: tunc enim adiuuandi sunt eo meliori modo, quo possunt.

Dubium.

Habere duos Confessarios an sit dimidiare cõfessionem.

4 Dubitatur hîc, an habens vnum ordinarium Confessorem, cui communia leuia peccata confiteatur, quoties verò aliquid graue occurrerit, alteri confitetur; vt ordinario Confessario, id occultet quia pudore corripitur, An hoc sit contra integritatem confessionis?

Respon. Sylvest.

Respond. quòd Sylvest. verbo, *Confessio.* 1. *qu.* 6. dicit,

dicit, quamuis hoc immediatè, & directè non sit contra integritatem: esse tamen peccatum mortale ob hypocrisim,& virtuale mendaciũ: decipit enim ordinarium Confessarium:atque ita fit,vt dum hoc ipsum peccatum tacet,etiam in integritate deficiat: quam opinionem admittit Victoria *in summa, de pœnit.num.196.* cum hac limitatione;si quis hoc facit animo perseuerandi in tali consuetudine:nam si semel,aut iterum hoc fiat ex quadam imbecillitate humana,credit non esse peccatum. Victoria.

5 Nihilominùs asserendum est cum modernis, quocunque modo fiat, neque esse directè contra integritatem, nec per se loquendo, esse peccatum mortale:quod sentit Nauarr. *in Man.cap.21.nu.42.* & Suarez *in tom.4. disput.23.* Et prior pars euidens est, quia huiusmodi pœnitens quando confitetur, semper profert quæ non est confessus: ea verò,quæ semel confessus est, non tenetur iterùm confiteri: neque etiam tenetur huic potiùs, quàm illi confiteri.Supponimus enim omnes esse legitimos Confessarios,& hinc facilè probatur posterior pars:quia in tali actu nulla grauis deformitas inuenitur contra charitatem Dei, aut proximi: neque etiam est aliquod præceptum graue, contra quod fiat: nam quod de mendacio dicebatur,non est ita,ille enim nihil falsum dixit:licèt fortasse permittat alium decipi: præterquàm quòd non omne mendacium in cõfessione est peccatum mortale,vt dictũ est suprà. *Mutatio Cõfessariorũ cũ uno de leuibus, & cũ alio de grauioribus, quãdo occurrũt, non est contra integritatem cõfessionis.* Nauarrus. Suarez.

Dixi autem *(per se loquendo)* nam si ob hanc causam talis persona maneret in aliqua occasione morali peccandi mortaliter, quam occultaret ordinario Confessario,ex eo capite posset esse mortale, & defectus integritatis, vt per se satis clarum est. *Hoc communiter.* Limitatio.

Confessio nõ integra aliquando valida.

6 Sunt tamen aliqui casus, quibus confessio non integra est valida.

Primus est, cùm quis post sufficientem diligentiam factam non recordatur alicuius, vel aliquorum peccatorum, & ob id non confitetur illa: talis confessio valida est, licèt verè non sit integra. Dico, *(post diligentiam sufficientem:)* quia, qui priùs non conatur peccata in memoriam reuocare, si obliuiscitur aliquorum, non est valida confessio, quoad peccata mortalia: si tamen diligentia est præmissa, valida est confessio, & consequitur remissionem peccatorum, etiam quorum est oblitus. Quòd si memoriæ posteà occurrant, debet ea confiteri vel eidem, vel alteri Sacerdoti, vt libuerit.

Secundus casus est, cùm mors imminet: nam si infirmus non habet tempus confitendi omnia peccata: sed aliqua tantùm, poterit absolui. Idem dicendum est de eo, qui omnia peccata proferre non potest: vt mutus, qui nutu solùm potest aliqua exprimere: non omnia, talis absoluendus est. Ita Victoria *n.*174. Valent. *disp.*7.*q.*1.*punct.*1. Lopez, *par.*1.*c.*18.

Victoria. Valentia. Lopez.

In mortis articulo sufficit signum aliquod, quo peccatum manifestetur.

7 Est autem hîc notandum circa mortis articulum, quòd, vt pœnitens talis absoluatur, sufficit nutus, vel signum aliquod, quo peccatum aliquo modo manifestetur, vel quòd velit petere absolutionem. Non solùm hoc; sed etiam si ante aduentum Confessarij petiit Confessionem: illo autem aduenient iam perdidit sensum: tunc si adstantes confirmant illum petiisse confessionem, potest absolui. Ita sentiunt D. Antonin. 3.*part.summæ tit.*10.*cap.*2. Angelus, verbo, *confessio* 4.*num.*8. Io. Medin. *C.de confessione, q.*39. *circa fin.* Cordub. *q.*30.*de indulg.dub.*3. *opin.*2. Toletus *in sua summa, lib.*2.*cap.*8.*num.*2. Hostiens. *in summa, tit.de pœnit. & remiss.*§.*confitens, n.*45. D. Thom.

D.Thom. *opuſcul.*65.*cap. de ſacram. vnctionis, in fine.* Suarez *tom.*4.*in* 3.*par.*D.Thom.*diſput.*23.*ſect.*1.Gabriel Vaſquez *ibid.tom.*4.*q.*91.*art.*2. *dub.*1. Valentia *tom.*4. *diſput.*7. *q.*11. *punct.*1. Rodriquez *in ſumma p.*1.*cap.*75. Sacerdotale Romanum *part.*1.*tract.*3.*de ſacrament. pœnit. cap.vlt.* quidquid velit Sot. *in* 4. *diſtinct.*18.*q.*2.*art.*5.& Nauarr.*in Man.cap.*27.*nu.*268. Et probatúr hæc ſententia.

Primò,ex Cóncil.Arauſicano I. *cap.*12. & habetur,26.*q.*6.*cap.qui recedunt.*vbi ſic dicitur : *Subitò obmuteſcens,prout ſtatutum eſt,pœnitentiam accipere poteſt, ſi voluntatis præteritæ teſtimonium aliorum verbis habet,aut præſentis in ſuo nutu:* hoc eſt,ſi voluntatis prę-teritę teſtimonium reddant adſtantes fide dignum: aut ſi ipſe nutu explicet prę-ſentẽ ſuam voluntatem. Cõcilium Arauſic.I.

Secundò ex Concil.Carthag. IV. *cap.*76.in quo hoc ſtatutum primò fuerat : & refertur ead. cauſa, & q. *cap.is, qui,* vbi ſic dicitur : *Is,qui pœnitentiam in infirmitate petit:ſi caſu , dum ad eum Sacerdos inuitatus venit , oppreſſus infirmitate obmutuerit, vel in phrænesim verſus fuerit , dent teſtimonium , qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam. Et ſi continùo creditur moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem,& infundatur Euchariſtia ori eius.* Cõcilium Carth.IV.

Tertiò probatur ex Concil.Carthag.III.*cap.*34. & refertur *cap.ægrotantes,de conſecr.diſtinct.*4.vbi habetur: *Ægrotantes, ſi pro ſe reſpondere non poſſunt,cùm voluntatis eorum teſtimonium ſui dixerint, baptizentur: ſimiliter,& de pœnitentibus agendum eſt.* Cõcilium Carth.III.

Quartò probatur ex epiſt.89.S.Leonis Papæ,vbi expreſsè id docet: *Quòd ſi aliqua,* inquiens, *vi ægritudinis ita fuerint aggrauati,vt quod paulò ante poſcebant, ſub præſentia Sacerdotis ſignificare non valeant,teſtimonia eis fidelium circunſtantium prodeſſe debebunt , vt* S. Leo Papa.

ſimul & pœnitentiæ, & reconciliationis beneficium conſequantur.

Rit. Rom. Pauli V. iuſſu editum.

Denique Rituale Romanum Pauli V. iuſſu editum,& Romæ impreſſum 1615.de infirmo in periculo mortis conſtituto ſic habet: *Quòd ſi inter confitendum,vel etiam antequàm incipiat confiteri,vox, & loquela ægri deficiat:nutibus,& ſignis conetur*(ſcilicet Sacerdos)*quoad eius fieri poteſt, peccata pœnitentis cognoſcere:quibus vtcunque vel in genere,vel in ſpecie cognitis: vel etiam ſi confitendi deſiderium,ſiue per ſe,ſiue per alios oſtenderit,abſoluendus eſt.* Quid aliud dici poteſt noſtro caſui magis conſentaneum?

8 Imò ſi infirmus, qui confeſſus eſt aliqua peccata,dixerit Confeſſario,Pater,ego nunc ſum valdè laſſus,relinquamus confeſſionem in poſterùm:quia adhuc mihi reſtant explicanda alia peccata:tunc abſoluendus eſt,& hoc ſtatim fieri,multum refert, ne morte interceptus,ſine abſolutione moriatur, ſicut accidit cuidam infirmo ſic dicenti, cui Confeſſarius,aliàs inexpertus abſolutionem diſtulit. Abſoluatur ergo in tali caſu, dum præmiſit,dicens:Accuſo me de his peccatis confeſſis, & de multis aliis, quæ,quia non ſuppetit tempus,nec vires adſunt,dicere non valeo, petò à Deo veniam. Imò ſi tam in vltimo ſit infirmus, vt imperceptibiliter inter manus ſtatim animam exhalaturus eſſe credatur, non retinendus eſt interrogationibus, ſed ſtatim,vt aliqua peccata explicuerit, abſoluendus eſt prædicto modo.

9 Tertius caſus eſt, cùm pœnitens habet caſus aliquot reſeruatos Superiori, & tunc obſeruetur modus poſitus *ſup.in 1.ſect.art.*8.Nec eſt dicendum, quòd tunc dimidiatur confeſſio, quia dimidiatio facta eſt per accidens, non per ſe,vt toties dictũ eſt.

10 Quar

10 Quartus caſus eſt, quãdo ex peccato aliquo, vel circunſtantia manifeſtata in confeſſione ſequeretur vel pœnitenti, vel Confeſſario, vel tertiæ perſonæ damnum graue, vel in vita, vel in fama, vel in pecunia, vel aliquod malum ſpirituale: tunc enim alius eſt quærendus Confeſſarius, vel petenda facultas à Superiore confitendi alteri, vel confiteri poteſt occultè, non manifeſtando quis ſit. Quando verò nihil horum fieri poteſt, confiteri debet alia peccata, tali peccato, vel tali circunſtantia diſſimulata; donec commodè poſſit confiteri. Ita tenet Nauarr. *cap.* 7. Caietan. verbo, *confeſſio.* Sotus, & communiter omnes. Nauarr. Caietan. Sotus.

Exemplis fit clarum. Si pœnitens cognoſcat Confeſſarium reuelaturum peccatum illud, debet illud tacere. Si quis commiſit peccatum carnale, & probabiliter cognoſcit, quòd ex illius confeſſione Confeſſarius peccabit mortaliter: maximè ſi pœnitens eſt fœmina (quia nimirum Confeſſarius ſollicitabit eam) debet diſſimulare tale peccatum. Si quis occultè occidit fratrem Confeſſarij, & timet, ſi illi confiteatur tale homicidiũ, quòd ſtatim coniiciet illud eſſe fratris ſui; & probabiliter timet, illum ſumpturum vindictam: non tenetur tale peccatum confiteri, ſi inſtat neceſſitas confitendi. Ita Sylueſt. verb. *confeſſ.* 1. §. 19. Valent. *tom.* 4. *diſput.* 7. *q.* 11. *punct.* 1. Cano. *relect. de pœn. p.* 6. Medina *q.* 10. Suarez *tom.* 4. *diſput.* 23. *ſect.* 2. Sylueſter. Valentia. Canus. Medina. Suarez.

11 Quintus caſus eſt, cùm pœnitens habet tantùm peccata venialia, vel mortalia, aliàs ritè confeſſa: nam quia iſta non ſunt de neceſſitate confeſſionis, poteſt quis aliquot peccata confiteri, aliis prætermiſſis, abſque eò quòd faciat iniuriam integritati confeſſionis.

VNDECIMA CONDITIO confessionis est, vt sit secreta.

SVMMARIVM.

1 *Confessio secreta esse debet, nec publicè fieri, ex Trid.*
2 *Confessio secreta esse debet quoad sigillum confessionis, quod nunquam violari potest.*
3 *Quid sit sigillum.*
4 *Quotuplex sit sigillum.*
5 *A quibus seruari debet sigillum confessionis.*
6 *In responsionibus etiam seruari debet sigillum. Et quid si non possit negari responsum? Et quid si ex non responsione quis in suspicionem venerit?*
7 *Sigilli confessionis obligatio quanta.*
8 *Quid faciet Confessarius mulieris in desertum ductus, & à viro illius per minas interrogatus, an vxor sua adulterium ei confessa sit?*
9 *Sigillum obligat, vt neque pœnitens ipse à Confessario possit extra confessionem interrogari.*
10 *Sigilli obligatio ligat etiam Superiorem, quando ab eo petitur facultas absoluendi.*
11 *Dubium de Confessore non habente iurisdictionem, si confessiones audiat, an teneatur ad sigillum.*
12 *Sigillum quanto tempore duret.*
13 *Sigillum violatur multipliciter. & num. 14. & 15.*
16 *Venialia etiam sunt sub sigillo, circunstantia pariter peccatorum, & defectus.*
17 *Sigillum quando non frangitur, ex Nauarro.*
18 *Dubium de eo, qui à Confessario audiuit alicuius peccata, an ad sigillum teneatur. Sigilli vinculum tunc est, quando interuenit confessio sacramentalis.*
19 *Pœnitens non tenetur ad sigillum de suis peccatis: cauear*

Digitized by Google

caueat tamen ne se,aut Confessorem infamet.

20 *Confessarius frangens sigillum,qua pœna puniendus.*

21 *Interpres,& qui casu audit confessionem, tenetur ad sigillum.*

22 *Viro probo dicenti, se habuisse facultatem reuelandi aliquod peccatum,fides adhibenda est.*

1 REctè Concilium Tridentinum *in sess.14.c.5. de hac conditione loquẽs*, ait;*Cæterum,quoad modum confitendi secretò apud solum Sacerdotem, etsi Christus non vetuerit quin aliquis in vindictam suorum scelerum,& sui humiliationem, cùm ob aliorũ exemplum, tùm ob Ecclesiæ offensæ ædificationem, delicta sua publicè confiteri possit:non est tamen hoc diuino præcepto mandatùm, nec satis consultè humana aliqua lege præciperetur, vt delicta,præsertim secreta,publica essent confessione aperienda.* Vnde Caietanus explicans hanc conditionem, dicit, quòd hoc intelligitur per exclusionem internuncij, epistolæ,testis: quia his nemo tenetur confiteri de necessitate. Et licèt ista conditio secundùm Sotum,non sit de essentia confessionis:est tamen de essentia ad sustentandam confessionem in Ecclesia Càtholica,& ne peccata secreta,quæ de se sunt scandalosa, publicè confessa scandalum possint generare.

Secreta. Cõc.Trid.

Caietan. *Ad exclusionẽ internuncij, & epistolæ, & testis.*

Sotus. *Hæc conditio est de essentia ad sustẽtandã confessionẽ in Ecclesia Dei.*

Et quantum ad internuncium, seu per epistolam, an licitè fiat, nunc, vide suprà *in art.20.sect.2.* vbi ponitur Decretum Clem. VIII. qui id prohibet fieri, & meritò quidem: nam *in cap. quem pœnitet, de pœnit. dist.6.* dicitur,corporali præsentia sunt confitenda peccata:non per nuncium,non per scripturam manifestanda.

Pro hoc etiam facit absolutionis forma,quæ habet; *Absolue te*, quæ præsupponit absoluendum esse præsen

præsentem,& prætereà omnia sacramenta personæ propriæ actionem exigunt,cùm suscipiuntur,excepto matrimonio, quod per procuratorem contrahi posse non est dubium,*cap.fin.de procurat.lib.6*.Itaque hæc conditio hoc vult,vt confessio sit secreta,idest, vt non fiat publicè,neque per internuncium,neque per epistolam.

Secreta etiam ex parte Confessarij, vt scilicet seruetur sigillum confessionis.

2 Posset,& alium sensum habere prædicta conditio,nempe ex parte Confessarij:scilicet,vt semper teneat eam clausam, & secretam sub sigillo,ne vnquam eam reuelet.De quo sigillo plura subiungam, nempe quid sit, quotuplex, à quibus, & quanto tempore obseruari debeat, quotupliciter violetur, qua pœna puniatur Confessarius detegens hoc sigillum.

De sigillo cõfessionis.

Quid sit sigillum.

3 Quoad primum, sciendum cum Nauarr. *in Man.cap.8.in princ.& in cap.Sacerdos,de pœnit.dist.6. num.35*.& cum Theologis *in 4.sentent.*scilicet quòd sigillum est obligatio occultandi ea,quæ in confessione cognita sunt. Appellatur autem talis obligatio sigillum per metaphoram: nam sicut sigillum rem celatam tenet, quo non aperiatur, nec palam fiat, quod sigillo clauditur:ita debitum,vel obligatio tenendi aliquid secretum, efficit, ne res aperiatur,& obligatio, quam habet Sacerdos celandi ea, quæ in confessione audiuit,sigillum dicitur.

Quotuplex sit sigillum.

4 Quoad secundum verò sciendum, quòd duplex est sigillum:nam vel est sigillum naturæ,quod est obligatio quædam ab ipso iure naturali inducta ad occultandum aliquid:vel est sigillum confessionis,quod nihil aliud est,quàm, vt suprà dictum est, obligatio occultandi ea,quæ in confessione cognita sunt. Quæ quidem obligatio, vt rectè Scot. *in 4. dist.21.quæst.2.*triplici iure constabilitur:nempe naturali,

Digitized by Google

turali, diuino, & humano. Idem dicit Sot. *in* 4. *distinct.* 18. *quæst.* 4.

A quibus seruari debeat sigillũ.

5 Quoad tertium verò, à quibus scilicet obseruari debeat; Ad hoc respondeo cum Nauarr. *vbi supra*, quòd hoc sigillo, & obligatione secretæ confessionis, non tolùm ipse Confessarius remanet obligatus, verùm etiam omnes illi, qui confessionem sacramentalem audierunt, vel intellexerunt licitè, vel illicitè: mediatè, vel immediatè, siue sint clerici, siue laici; viri, siue fœminæ. D. Thom. D. Bonau. Scot. Palud. & omnes *in* 4. *dist.* 21. Notandum est tamen hîc cùm Tolet. *lib.* 3. *cap.* 16. *num.* 9. quòd quamuis omnes istæ personæ sigillo teneantur, vt absque mortali peccato non possint reuelare peccatum, tamen sigillo sacramenti confessionis propriè tenentur solùm hi, qui ex sacramentali confessione formata vel informi peccata cognouerunt. Alij autem, qui ex confessione non sacramentali (qualis est ea, quæ facta est laico licitè audiente, vel illicitè, quia finxit se Sacerdotem) tenentur quidem celare: verùm non propriè ratione sigilli sacramentalis, sed ratione sigilli naturæ, veluti tenet Soto *dist.* 18. *q.* 4. *art.* 6.

D. Thom.
D. Bonau.
Scotus.
Paludan.
Toletus.

Sigillum etiã in respõsionibus seruãdum.

6 Sigillum præterea seruandum est adhuc in responsionibus, etiamsi cogatur quis vt distinctè dicat, an per confessionem nouerit, & adhuc etiam, si Superior sit, qui interrogat: nam tunc debet negare responsum, licèt iurauerit se responsurum, & dicturum quæ sciuerit, vt notarunt Henric. *quodlib.* 1. *q.* 33. & Gabr. *d.* 21. *art.* 3. *dub.* 1. *casu* 3. quia iuramentum semper intelligitur de scientia, ex qua homo loqui possit, seu quæ licita subiecta esse potest humanæ interrogationi: non est autem huiusmodi res cognita in confessione.

Vrge

Quid si nõ possit negari responsiũ.

Vrgebis: quid si non possit negari responsum. Nam sæpè contingit, vt ipsa negatio responsi sit indirecta reuelatio, quia generat in alio vehementem suspicionem. Gabriel *vbi suprà*, negat, tunc debere respondere, sed ad summum dicere in his, in quibus non possum perhibere testimonium, nihil scio. Quòd si in alio sequatur suspicio, esse per accidens ex malitia eius, quia non respondere, de se indifferens est. At quia ex tali responsione confirmatur interrogantis suspicio, & graue præiudiciũ fit sigillo confessionis, propterea potest tunc, & debet respondere, & simpliciter negare se scire quicquam de illa re. Ita D. Bonau. *in 4. dist. 21. 2. p. art. 2. q. 1. ad pr.* D. Thom. *ibid. q. 3. art. 1. quæstiunc. 1. ad 3.* Riccard. *art. 4. q. 2.* Palud. Durand. & Maior. *q. 3. &* 8. Sotus *dist. 18. q. 4. art. 5. ad 4. & de tegen. secr. m. 3. q. 3.* Adrian. *q. vlt. de confess. & quodlib. 9. ad 2.* Scot. *dist. 15. quæst. 4.* & omnes Summistæ & moderni siue subintelligat, se nescire ad dicendum: siue nescire, ita vt euidenter id viderit.

Si ex non responsione quis in suspicionẽ venerit, quid faciendũ.

Quòd si adhuc directè quis interroget; an audierit in confessione. Palud. & Sotus fatentur, non posse negare: inde cum neque affirmare possit, dicunt non debere tunc quidquam respondere, sed obiurgare alium. Quòd si in suspicionem venerit, ipse solus est in culpa, quia Confessor nihil aliud habet, quod faciat. Vera tamen sententia est, simpliciter posse, & debere negare quicquam audiuisse, etiam in confessione. Ita docuit Adr. *q. vlt. de Confessione.* Sylvest. verbo. *Confessio. 3. nu. 10.* Nauarr. *cap. 8. in Manuali. num. 3. & vlt. & cap. 12. in fin.* Victor. *in summa. num. 184.* Medina Cod. *de Confess. q. de confessione celanda.* Ledesm. *q. 10. art. 1. dub. 6.* Ratio est: quia hæc responsio habet duplicem sensum verum.

Vnus

Vnus est, subintelligendo illud additum. *Ad dicendum*, vel *Ita vt possim dicere*. Alius & melior est, vt responsio accommodetur intentioni debitæ interrogantis, quæ esse debet, an alius taliter sciat, vt respondere teneatur, quo sensu verè negat audiuisse.

7 Hæc autem obligatio sigilli confessionis tanta est, vt nulla prorsus de causa, neque etiam propter saluandam vitam propriam, nec propter salutem totius Reipublicæ possit Confessarius peccatum pœnitentis reuelare, imò neque in alia confessione; Adeò quòd, si Sacerdos non possit aliquod peccatum suum confiteri, nisi manifestando peccatum alterius, quod in confessione cognouit, ita vt Confessarius ille veniat in cognitionem personæ determinatæ, tunc debet silere tale peccatum donec possit confiteri alicui, qui personam ignoret, vt tenet Sylvest. verb. *Confessio.* 3. §. 8. & communis opinio. Vnus est solus casus, in quo Confessarius potest alteri manifestare peccatum in cõfessione cognitum, cùm nimirum, id fit ex licentia; & concessione pœnitentis, & tunc illi tantùm poterit manifestare, scilicet cui pœnitens dederit facultatem. Qui autem alio casu reuelat, grauissimè peccat mortaliter, atque pœnam exteriorem incurrit impositam in *cap. omnis vtriusque sexus. de pœnit. & remiss.* Sed de hoc *infrà* ibi, Quoad sextum.

Sigilli confessionis obligatio quanta.

Sylvest.

Exceptio.

8 Sed quid faciet Confessarius alicuius mulieris ductus in aliquem desertum à marito eius nobili, vel tyranno, interrogante, an sua vxor confessa ei fuerit se esse adulteram, minitando ei mortem, si veritatem non dixerit? Respond. quòd potest absolutè dicere, &, si opus est, iurare etiam sibi non esse confessam vllum adulterium, concipiendo mente

Nota.

mente ſola illa verba(eo modo,quo dicere poſſum.) Vide Nauarr. *in Man.c.*8. *& in c. humanæ aures.* 22. *q.*5. Et idem ſeruandum eſt, ſi aliquando acciderit, Confeſſarium ab iniquo Iudice compelli, vt reuelet ſub iuramento: nam poteſt tunc dicere Confeſſarius, ſe neſcire tale peccatum, quamuis enim illud ſciat in confeſſione, neſcit tamen, vt reuelet. Quòd ſi accidat, Confeſſarium per aliam viam ſcire illud peccatum, poteſt tunc reſpondere, & propalare illud tale peccatum, licèt meliùs faceret, ſi nunquam illud manifeſtaret. Hoc bene verum eſt, quod nunquàm poteſt dicere ſe illud audiuiſſe in confeſſione: ſi verò reuelando tale peccatum quamuis auditum in confeſſione, nihilominùs, per aliam viam ſcitum, ſequatur ſcandalum apud illos qui cognouerunt fuiſſe illo tempore confeſſum, & per talem viam ſolùm illud peccatum ſciuiſſe Confeſſarium, ac putabunt ipſum reuelare confeſſionem, tenetur illud nunquam reuelare. Vide Tolet. *vbi ſuprà.*

Sigillum obligat vt neque pœnitens ipſe à Confeſſario interrogari poſſit extra confeſſionẽ de aliquo peccato, in confeſſione cognito.

9 Hæc ſigilli obligatio adeò obligat Confeſſariũ vt non poſſit neque ipſum pœnitentem extra confeſſionem alloqui de peccatis, quæ in confeſſione audiuit. Vnde ſi accidat, Sacerdotem abſoluiſſe aliquem malè vt ſuprà viſum eſt, nempè quia verè nõ potuit propter caſus reſeruatos, vel quia reſtitutioni erat obnoxius, & Confeſſarius pœnitentem non obligauit, vel quid ſimile, non poteſt id pœnitenti extra confeſſionem dicere, ſed debet ipſum pœnitentem adire, & rogare, vt iterum ſibi confiteatur: quia oblitus fuit ei dicere aliquid neceſſarium, & tunc tenetur pœnitens obedire, & ipſe poteſt tunc ſupplere quæ defuerunt. Quòd ſi ſcandalum ſequatur, non debet Confeſſarius adire ipſum pœnitentem,

Digitized by Google

nitentem: idem quoque dicendum venit, si pœnitens nolit repetere confessionem. Tolet. *vbi suprà.*

10 Hæc etiam sigilli obligatio ligat ipsum Superiorem, quando ab eo petitur licentia absoluendi aliquem à reseruatis, quia tunc defertur ad illum causa, tanquam ad Superiorem iudicem, petendo delegationem ipsius, & ideò fertur sub eodem sigillo: nam ille etiam est quidam vsus clauium in hoc foro, aliàs fieret odiosa confessio, ipsíque Superiores haberent viam cognoscendi delicta extra confessionem occasione ipsius confessionis, quod illi valdè nociuum esset.

Sigilli obligatio ligat etiã Superiorẽ, quãdo ab eo petitur facultas absoluendi.

Idem quoque dicendum, quando Superior non audit casum reseruatum ad absoluendum sacramentaliter ab illo, sed solùm ad satisfactionem imponendam, & remittendam absolutionem inferiori: tunc enim sigillum seruare debet, quidquid Caietanus dicat, & sine causa: nam vt rectè Suarez ait *in tom.* 4. *disput.* 31. *sect.* 1. *sub num.* 8. ad sigillum sufficit, quod quacunque ratione res dicatur in ordine ad inchoandam, vel consummandam confessionem alicui, vt iudici habenti potestatem clauium in hoc foro.

Superior audiẽs peccatum spectãs ad satisfactionem imponendam, tenetur ad sigillum.

11 Dubium esse potest de Sacerdote non habente iurisdictionem, & cõfessionem nihilominùs audiente: nam videtur ex tali confessione, non magis sequi obligationem sigilli, quàm ex confessione facta laico, quia illa nullo modo videtur esse confessio sacramentalis: cùm non fiat coram legitimo iudice, & ministro huius sacramenti. Ad hanc difficultatem dico breuiter. Variis modis potest hæc confessio contingere. Primò, bona fide pœnitentis, & Confessoris, quia vterque putat non deesse iurisdictionem, & sic non est dubium,

Dubium de Confessore non habẽte iurisdictionẽ, an ad sigillũ teneatur.

quin contrahatur obligatio ſigilli, etiamſi poſteà conſtet defuiſſe iuriſdictionem. Secundò, poteſt accidere bona fide pœnitentis, & ex malitia Sacerdotis: & credo idem eſſe dicendum, ſicut de laico, cui ſcienter fit confeſſio proportione ſeruata. Tertiò, poteſt hoc accidere ex certa ſcientia vtriuſque partis, & quidem, ſi hoc faciant in ordine ad ſacramentum cum ſpe obtinendæ iuriſdictionis, etiã exiſtimo, oriri obligationem ſigilli, quia iam eſt illa quædam inchoatio confeſſionis ſacramentalis: vt ſi quis confiteatur inferiori Sacerdoti peccatum reſeruatum eo animo, vt facultatem petat, & iuriſdictionem obtineat, non eſt dubium quin oriatur obligatio ſigilli, vt ex praxi Eccleſiæ conſtat. Si autem illa reuelatio nullo modo ordinetur ad ſacramentum perficiendum, neque ad petendum iuriſdictionem, exiſtimo ſolùm habere rationem cuiuſdam conſultationis, atque ita non oriri aliam obligationem ſecreti, præter eam, quæ ex tali conſultatione naſci ſolet, quæ maxima omnium eſt poſt obligationem ſigilli: & ratio eſt quia illa nullo modo eſt confeſſio ſacramentalis.

Sigillum quanto tẽpore duret. Nauar.

12 Quoad quartum verò, quanto tempore duret talis obligatio? Reſpond. ad hoc cum Nauarr. *vbi ſupr.* quòd durat etiam poſt mortem, quoniam naſcitur ex præcepto negatiuo, cuius vis obligat quoad ſemper, & pro ſemper. Vide D. Thom. 2.2. *q.*31. *art.*2. Panor. & alios *in cap. nouit. de iudiciis.* Archidi. *in cap. conſideret. de pœnit. diſtinct.* 5. *& in cap. ſi peccauerit.* 2. *quæſtio.* 1. *& cap. præterea de conſecrat. diſtinction.* 1.

D. Thom. Panorm.

Sigillum violatur multipliciter.

13 Quoad quintum ſciendum, quod hoc ſigillum violatur multipliciter.

Primò, ſi quis Confeſſarius dicat ſuo pœnitenti publi

publicè conquerenti, quòd ſibi ſacramentum Euchariſtiæ denegauerit, & ipſe publicè reſponderit, ego denego tibi ſacramentum Euchariſtiæ, quia habes caſum reſeruatum, à quo ego non poſſum te abſoluere: nam perinde eſt, ac ſi dicat, quòd confeſſus eſt ei aliquod mortale, ſi quidem venialia reſeruari non ſolent, *vt dictum eſt in prima ſectione.* Itidem ille Confeſſarius, qui ſuo pœnitenti, vel aliis dicit: Ego dimiſi eum à confeſſione ſine abſolutione, quia cùm his verbis oſtendit, quòd ſuus pœnitens vel habet aliquod graue peccatum, à quo ipſe Confeſſarius non poteſt eum abſoluere: vel quòd abſque vera contritione acceſſerit ad tale ſacramentum.

14 Secundò, ille Confeſſarius detegit hoc ſigillum qui dicit de ſuo pœnitente, Ille mihi confeſſus eſt multa, & grauia peccata. Palud. *vbi ſupr.* & Nau. *in cap. Sacerdos.* & ille, qui duarum, aut trium perſonarum confeſſionibus auditis, de vna illarum ſic loquitur, Hic nullum peccatum mortale habuit: quoniam indirectè videtur ſignificare, alios duos mortalia fuiſſe confeſſos. Et ille, qui audita pœnitentis confeſſione, ſtatim conſulit virum doctum præſentem, à quo quid agendum ſit in aliquo caſu confeſſionis quærit, & accepto conſilio illicò redit, vt eum abſoluat. Paludan. Nauarr.

15 Tertiò, violatur hoc ſigillum ab illis Confeſſariis, de quibus Hoſtienſis *in ſumma, de pœnit. & remiſſ. §. in quo tenetur.* narrat, ſe vidiſſe videntes, & iocantes, qui ſibi inuicem confeſſiones auditas referebant, dicentes in hunc modum; Quidam miles, & quædam mulier hodie ad me venerunt; & illud, & illud mihi confeſſi ſunt: qui quidem quamuis illorum nomina non exprimerent; per conie- Hoſtiẽſis.

cturas tamen facilè fuerat deprehendere.

Nota ex Tolet.

16 Hìc animaduertendum cum Tolet. *vbi ſuprà.* quòd Confeſſarij ſub ſigillo cõfeſſionis debent celare nõ ſolùm peccata mortalia, verùm & venialia, & eorũ circunſtãtias: mortalia enim nec in genere, nec in ſpecie, nec in particulari ſunt manifeſtanda: venialia autem in ſpecie non poſſunt manifeſtari, in genere autem reuelare non eſt contra ſigillum: nam qui confitetur, manifeſtè oſtendit ſe habere ſaltem venialia, aliter non eſſet confeſsio. Item defectus, qui ad famam pœnitentis pertinent, ſub ſigillo ſunt Vt ſi quis in confeſsione diceret ſe illegitimum, vel ignobilibus parentibus natum, & ſimilia: omnia hæc ſub ſigillo cadunt: reliqua verò, quæ ad peccatum non faciunt, vel ad infamiam pœnitentis, non cadunt ſub ſigillo, quamuis Confeſſarius ſemper cauere debet, ne quod in confeſsione tantum audiuit, dicat manifeſtando perſonam, cùm circunſtantes intelligunt illum ex confeſsione habuiſſe. Quòd ſi interrogetur Confeſſarius, quomodo ſe geſſerit cum tali pœnitente, ei tenetur reſpondere, quia Iudex, quia Superior debet tantum dicere, Ego functus ſum officio meo.

Venialia etiam ſunt ſub ſigillo circunſtantia quoque peccatorũ.

Defectus etiam.

Nota.

Nota ex Nauarro quando nõ frangitur ſigillum.

17 Animaduertit Nauarr. *vbi ſuprà* vnum, nempè quòd non frangit ſigillum confeſsionis Confeſſarius, qui ex Petri confeſsione intelligens Ioãnem fuiſſe illius complicem in delicto, poſteà Ioãnem de illo crimine interrogat in Confeſsione, dummodò non exprimat, quòd rem à Petro acceperit. Nec frangit ſigillum Confeſſarius ille, qui reuelat ſecretum reuelatum ſibi ſub ſigillo confeſsionis, vt vulgò fit, ſine ſacramentali ſuorum peccatorum confeſsione, ſecundùm Innoc. Panorm. & alios *in cap. omnis vtriuſque ſexus.* etiamſi flexis genibus

genibus id dicat, ſed eſt tantùm reuelatio ſecreti naturæ.

18 Petes, Quidam Confeſſarius cum praua intentione dixit Franciſco: Titius hæc, & hæc mihi dixit in confeſſione: tibi autem ea reuelo, vt publices: An ille, qui ſic ſcit, teneatur ad ſigillum? Nauarr. *in cap. Sacerdos, de pœnit. diſt. 6. num.* 45. partem affirmatiuam tenet: quia ad quem licitè, vel illicitè confeſſio peruenit, cum illo onere ſecreti quocunque vadat, pergit. Sic Nauarr. quem ſequitur Toletus *in ſua ſumma.*

Dubium de eo, qui à Confeſſario audiuit alienas peccata, an ad ſigillum teneatur.

Verùm, quia vt rectè dicit Sotus *in 4. diſtinct.* 18. *q.* 4. *art.* 5. *in 5. concluſ.* nunquam occurrit vinculum ſacri ſigilli confeſſionis, niſi vbi confeſſio eſt ſacramentalis: quæ ſcilicet fit intentione faciendi accuſationem coram Deo: propterea probabiliùs, & veriùs videtur dicendum, talem ad alium non teneri, niſi ad ſigillum naturæ. Et quantum ad Nauarrum, & Toletum dico, quòd ſententia ipſorum maiorem probabilitatem non habet, niſi quatenùs ipſorum auctorum auctoritas lectores mouet: in reliquo autem ratio non conuincit, quia licèt res tranſeat ad quemcunque cum onere ſuo: vt vult Nauarr. in caſu poſito non tranſit confeſſio formalis, ſed confeſſionis reuelatio, quæ diuerſa res eſt: Confeſſarius enim tunc Franciſco non confitetur ſua peccata, ſed tantùm alterius reuelat delicta, quamuis in confeſſione audita. Ad ſummum ergo ſolùm ad ſigillum naturæ tenetur, ſicut qui inuenit chartam, in qua ſcripta ſunt alicuius peccata pro confeſſione facienda: talis enim ad ſecretum naturæ ſolummodò tenetur, non autem ad confeſſionis ſigillum, quia reuera illa peccata in confeſſione non ſciuit. Et licèt Nauarr. *in cap. Sacerdos, cit. nu.* 8. *&* 9. teneat,

Sigilli vinculum tùc eſt, quando interuenit cònfeſſio ſacramentalis.

talem sic inuenientem cartham, ad sigillum confessionis teneri: aliorum tamen sententia est verior, quæ oppositum docet, & patet: nam sæpè tales chartulæ inueniuntur à non Sacerdotibus, qui cùm confessiones minimè audiant, ad confessionis sigillum adstringi nequaquam possunt, pro qua præcipuè requiritur, vt quis formaliter confiteatur, suáque peccata reuelet. Et confirmatur hoc, quia *in cap. omnis vtriusque sexus.* solùm Confessario imponitur pœna pro confessionis reuelatione: non autem aliis, alioquin daretur processus in infinitum: Franciscus enim, qui sic audiuit, potest alteri dicere, & iste ad alium, & sic in infinitum. Quæ omnia confirmantur per ea, quæ dicta sunt *suprà*, ibi, quoad tertium.

Pœnitēs nō tenetur ad sigillum de suis peccatis.

19 Sciendum tamen, quòd licèt Confessarius teneatur ad tantam obligationem secreti, ipse pœnitens nihilominùs non tenetur ad tale sigillum, sed potest sua peccata confessa aliis manifestare: similiter etiam pœnitentiam sibi impositam, dummodò non se infamet absque causa: similiter etiam ne infamet Confessarium apud alios, dum arduam aliquam pœnitentiam dicit, & tacet causam pœnitentiæ: in tali enim casu non licebit manifestare, sed hoc non est propter sigillum, sed alia de causa: scilicet, quia nullus se, vel alium sine causa infamare potest.

Pœnitens caueat ne se, aut Cōfessariū infamet.

Cōfessarius frangens sigillum, qua pœna dignus.

Nauarr. Lopez. Salzedo. Couarr.

20 Quoad sextum, de pœna qua puniendus est Confessarius, qui peccata pœnitentis in confessione tantùm cognita, manifestat, dico cum Nauarr. *in cap. Sacerdos, num.* 120. Lopez *lib.* 3 5. *tit.* 4. *part.* 1. verbo, *encarcelado.* Salzedo *in cap.* 109. verbo, *detrudatur.* Couarr. *in* 4. *p.* 2. *cap.* 8. §. 12. *nu.* 10. quòd pœna constituta in *cap. omnis vtriusque sexus*: est, vt omni munere,

nere, ac dignitate ſpoliatus in arctum cœnobium ad agendam perpetuam pœnitentiam detrudatur.

21 Quibus etiam pœnis punitur, qui reuelat confeſſionem, cuius eſt tantùm interpres, & is, qui caſu tantùm audiuit: & is, qui latenter abditus peccata auſcultauit, & ea manifeſtauit: & is, qui dimidiam delictorum confeſſionem, cùm audiſſet, abſolutionis beneficium minimè contulit: vt tenet Sylueſt. verbo, *confeſſio.* D. Anton. 3. *p. tit.* 17. *cap.* 22. §. 1. & 11. *Sot. de rat. teg. membr.* 3. Extraordinariis autem pœnis afficiuntur illi, qui dicunt; talis habet peccata, à quibus eum abſoluere non potui, vel audiui eius peccata, & non abſolui: vel, ego te non abſolui, quia non acceſſiſti ad confeſſionem cum debita contritione. Tales enim, & huiuſmodi, pœna extraordinaria puniendi ſunt. *Interpres, & qui caſu audit pœnam, tenetur ad ſigillum.*

Pœna autem dictæ Decretalis comprehendit eos, qui ſingula peccata manifeſtant: non autem illos, qui vniuerſam confeſſionem in generali, nullo in ſpeciali reuelato peccato, adaperiunt. Itaque nullo pacto licet Confeſſario reſerare ſigillum confeſſionis, niſi aliquando de licentia pœnitentis, vt dictum eſt.

22 Addam huic materiæ vnum notatu dignum, quod aduertit Diaz *in ſua pract. cap.* 109. *nu.* 4. nempe quòd Sacerdoti bonæ famæ, & honeſtæ vitæ, dicenti ſe habuiſſe veniam à pœnitente ad manifeſtandam confeſſionem, credi debet: cùm actus veniæ ſecretò fieri ſoleat, & nullo interueniente teſte, ad hoc ſaltem, vt transferat onus probandi in aſſerentem ſine venia ſe manifeſtaſſe. Nota.

DVODECIMA CONDITIO confeſſionis, vt ſit lacrymabilis.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio debet eſſe lacrymabilis, ideſt, cum diſplicentia omnium peccatorum.*
2 *Caietanus addit, & cùm propoſito ea euitandi: quæ ſi eſt perfecta, contritio eſt: ſi verò imperfecta, attritio.*
3 *Attritio duplex ex Caietano.*
4 *Contritionem de ſingulis mortalibus habere, non eſt neceſſe.*
5 *Conteri de peccato non tenetur quis ſtatim poſt patratum peccatum.*
6 *Dolor quantus eſſe debet, vt ſit vera contritio.*
7 *Per contritionem abſolutus quis coram Deo, quid recipit, quando ei Confeſſarius dicit:* Abſoluo te.
8 *Variæ interpretationes illorum verborum,* Ego te abſoluo.

Lacrymabilis. Nauarrus. *Cõtrita, & cum deteſtatione.*

1 NAuarrus explicans hanc conditionem *in cap. fratres, num. 96.* ait, quòd confeſſio debet fieri neceſſariò cum diſplicentia omnium peccatorum mortalium præteritorum, & propoſito, neque illa iterum, neque alia committendi, *cap. pœnitentia, diſtinct. 3.* Et ſic conſiderata hæc conditio eſt de neceſſitate, ſecundùm Sotum. Si verò per lacrymabilem intelligatur, quòd ſit comitata lacrymis ſenſibiliter, ſic non eſt de neceſſitate, ſed de bene eſſe, & ornatu.

Caietan.

2 Caietanus verò ait, quòd confeſſio debet eſſe lacrymabilis, ideſt contrita, cum diſplicentia omnium peccatorum mortalium, & cum propoſito ea euitandi. Talis autem diſplicentia quando eſt perfecta

Digitized by Google

fecta, & pertingit ad gradum talem, quòd sit contritio, in qua includitur confessio in voto, sufficit simpliciter, non solùm cum confessione adiuncta, verùm, & extra confessionem. Quando verò talis displicentia est imperfecta: tunc est attritio, quæ aliquando cum confessione sufficit, aliquando verò minimè. Vide Bellarm. *lib.*2. *de pœn.* Rodriquez *in summa* 1.*par.cap.*48. Concil. Trident. *sess.*14.*cap.*4. Sot.*dist.*17.Petr.à Soto *lect.*14.*de pœn.*Valent.*tom.*4. *disp.*7.*q.*8.*punct.*1.Io.Medin.*tract.*1.*de pœnit.* Anton. 3.*part.tit.*14.*cap.*18.Nauarr.*in Man.*

Bellarm. Rodriq. Cõc.Trid. Petr.à Sot. Valentia. Medin. D. Anton. Nauarr.

3 Sed vt de attritione prædicta habeatur cognitio, ponam hîc, quæ habet Nauarr. *vbi suprà c.*1. *num.*36. Est autem illa (inquit) secundùm Caietanum duplex. Altera eorum, quos pœnitet peccasse, vellèntque non peccare: sed non omninò statuunt à peccatis abstinere. Altera eorum, quos pœnitet peccasse,& statuunt ampliùs non peccare, non concipiendo peccatum, vt rem supra alia omnia detestabilia detestandam; neque reputando ipsum vitandum, supra omne vitabile. Quinimò etiam pœnitudo illa, quæ à nobis fuit suprà definita. Contritio est pœnitudo voluntaria, cum dolore maximo actuali, vel virtuali peccati proprij iam commissi: quatenùs est offensa Dei super omnia dilecti, cum spe veniæ,& proposito non peccandi ampliùs: saltem mortaliter, & confitendi, & satisfaciendi, vt minimum virtuali, & quam habent illi, qui detestantur peccatum supra omne detestabile, ipsumque vitare proponunt supra omne aliud meritò vitandum, est attritio, vt ipse Caiet. arbitratur, quousque Dominus Deus propter misericordiam suam, gratiam suam impertierit: sed est alteriùs speciei secundùm eundem, appellaturque contritio informis.

Attritio quid ex Nauarr.& Caiet.

mis. At ſecundùm opinionem communem, cuicumque habenti eiuſmodi pœnitentiam Deus pro ſua miſericordia ſtatim elargitur gratiam,& ſubinde non inuenitur ſine gratia. Prima ſpecies prædictarum attritionum non ſufficit, vt per eam ſolam remittatur peccatum:imò neque per eam, & abſolutionem ſacramentalem ſimul. Quinimò peccat, qui cum ea petit,& accipit abſolutionem. Idem eſt dicendum de illa pœnitudine, quam aliquis concipit ob id ſolùm, aut ſaltem principaliter propter detrimentum honoris,quietis,aut vtilitatis temporalis, aut propter metum infamiæ, laborum,pœnæ temporalis, aut æternæ: quamuis talis pœnitentia non ſit peccatum, neque malum opus, vti quidam dixerunt,imò potiùs eſt laudanda. Quæ omnia intelligenda ſunt iuxta mentem Concil. Trident. *in ſeſſ.* 14.*cap.*4. Vide ſupr.*in explic.* 8.*condit.*

Secunda etiam ſpecies attritionis non ſufficit, ſecundùm eundem, vt propter illam remittantur peccata, etiam adiuncta abſolutione ſacramentali, licèt ſufficiat ad ipſam abſolutionem expetendam, recipiendámque abſque vlla culpa.

Nauarrus diſcedit à Caietani doctrina.

Ab hac opinione Caiet. propter eius auctoritatem, & quia ei,à nemine contradicitur, hucuſque nunquàm fui auſus diſcedere: ſed nunc ſub debita cenſura,videtur, eum, qui verè, & ex animo pœniter peccaſſe mortaliter,& in poſterum ſtatuit nunquàm peccare ob id principaliter, maximè quòd peccatum eſt offenſa,& iniuria Dei,& credens ſine craſſa ignorantia ſuum dolorem eſſe in id ſufficientem,confiteturSacerdoti, recipítque ſacramentalem abſolutionem, non ſolùm ſatisfacere confeſſionis præcepto,ſicut ille dicit:ſed etiam gratiam,& miſericordiam à patre gratiarum, & miſericordia-

rum

Digitized by Google

rum consequi. Hæc est sententia Nauarri de verbo ad verbum, quam ipse postea multis probat. Vide locum.

Circa hanc materiam de contritione occurrunt aliqua dubia. *De contritione.*

4 Primum est; An singulorum mortalium commissorum sit necessaria particularis contritio? Resp. ad hoc, quòd non, sed satis est vna generalis omnium: per hoc tamen non tollitur eorum peccatorum in particulari discussio, quæ necessaria est ad confessionem: & quamuis non esset confessio, (sicut non erat ante legem gratiæ) esset tamen necessaria ista discussio: licèt non tam minuta, sed saltē quantum ad species peccatorum ad vitę emendationem: quamuis ad gratiæ consequutionem saltem sufficeret prædicta generalis contritio, quæ post cadit in particulari supra quodlibet, cùm confessio fit, vel cùm homo in particulari se examinare tenetur. Vide Petrum à Soto, Nauarr. Caiet. Valent. *loco cit.* *Cōtritionē habere de singulis mortalibus, non est necesse.*

5 Secundum dubium; An homo statim post peccatum commissum teneatur de ipso conteri? Respond. quòd Caiet. & alij tenent, quòd quoties peccatum practicè subit in memoriam, idest, cùm recordatur eius, tanquàm alicuius, quod operandum proponitur: tunc peccator tenetur conteri. Toletus tamen probabilius tenet, quòd non teneatur statim, etiamsi recordetur sæpiùs commissi peccati: solùm enim tenetur tunc non in ipso complacere: tamen non tenetur pœnitere, sed potest mentem aliò diuertere. Est enim generaliter verum, vt quoties quis non tenetur confiteri, aut aliquid extra statutum præcepti facere, non tenetur conteri: cùm tamen tempus est periculi, tunc confiteri tenetur, vt in infirmitate acuta, vel cùm est periculum *Conteri de peccato nō tenetur quis statim post patratū peccatū.*

lum naufragij, aut belli, aut ſimilis: non exiſtente copia Confeſſarij, conteri tenetur: ſimiliter in caſu, quòd adminiſtrare debet ſacramentũ, vel recipere, tunc conteri tenetur, maximè in adminiſtratione: aliàs non ſtatim tenetur niſi à peccato deſiſtere. Sic Tolet. *vbi ſuprà.* D. Bonauent. D. Thom. *in 4. diſt. 7.* Petr. à Soto, & Nauarr. *loco cit.* Dominicus Soto *diſt. 18. art. 6. q. 1.* Valent. *q. 8. par. 4.*

D. Bonau. D. Thom. Petr. à Sot. Nauarr. Sotus. Valentia.

6 Tertium dubium eſt, Quantus debeat eſſe dolor de peccato commiſſo, vt remittatur, ſeu vt vera ſit contritio?

Dolor quãtus, vt vera ſit contritio.

Reſpondeo, quòd ſolùm eſt neceſſaria peccati deteſtatio ſupra omne deteſtabile, vt diximus paulò ante, quæ ſi ſit, peccatum delet: quamuis non ſit tam intenſa, quàm poteſt eſſe deteſtatio alicuius mali temporalis: non enim eſt determinata intentio actu neceſſaria, imò contritio vna, licèt remiſſa, poteſt delere quodcunque peccatum, quamuis grauiſſimum. Ratio eſt, quare quælibet contritio quodlibet peccatum aufert: quia cùm contritio eſt, gratia ipſa eſt: minimus autem gradus gratiæ ſufficit, omnia peccata à recipiente expellere, ipſumque Dei amicum facere, & ius ad gloriam æternam habere. Sic Tolet. & rectè. Vide etiam Petr. à Soto, Valent. Dom. à Soto, *vbi ſuprà.*

Per contritionẽ abſolutus quis corã Deo, quid recipit quando ei dicit Cõfeſſarius, Abſoluo te.

7 Quartum dubium eſt, ſi per contritionẽ formatam, quis recipit remiſsionem peccatorũ à Deo, antequàm accedat ad ſacramentum, quid recipit, quando in confeſsione dicit ei Sacerdos, *Ego te abſoluo ab omnibus peccatis tuis?* & eò magis augetur dubium: quia forma eſt indicatiui modi, & ſignificat præſentaneum effectum, & pœnitens, vt ſupponitur, iam eſt in gratia Dei per contritionem, quam habuit.

Præterea

Præterea quando quis accedit ad ſacramentum confeſſionis, aut accedit in peccato, & ſic abſolui non poteſt, quia non eſt diſpoſitus: aut accedit in gratia, & ſic abſolui non poteſt, quia iam eſt abſolutus. Quid ergo conſequitur pœnitens per formam illam; *Ego te abſoluo à peccatis tuis, in nomine, &c.*

Reſpondeo, quòd ſacramentum non ſuſcipitur fruſtra ab eo, qui per veram contritionem iuſtificatus eſt.

Primùm, quia ſacramentum auget gratiam, & pœnam temporalem remittit, vel totam, vt in Baptiſmo: vel ex parte, vt in abſolutione; contritio enim cum ſolo ſacramenti voto, culpam quidem purgat, ſed reatum totius pœnę temporalis rarò admodùm tollit.

Secundò, quia nemo ſcire poteſt, ſe veram contritionem habuiſſe, & attritio cum ſolo ſacramento in voto non iuſtificat. Itaque, vt quis de adepta indulgentia ſecurior ſit, debet omnia illa remedia adhibere, quæ Deus ad purganda peccata inſtituit.

Tertiò, quia pactum implere debet, quod cum Deo, quodam modo pepigit, qui per votum ſacramenti ſuo tempore ſuſcipiendi gratiam reconciliationis accepit.

8 Neque forma ſacramenti redditur falſa, nam multis modis intelligitur & declaratur à Doctoribus Magiſter ſent. *in 4. diſtinct.* 18. quem ſequuntur Gabriel. *q.* 1. *art.* 2. Maior *quæſt.* 1. *diſt.* 14. *quæſt.* 2. Alenſis 4. *p. q.* 21. Medina *tract.* 2. *q. de effectu abſolutionis*, docet ſenſum illorum verborum, non eſſe hunc; *Ego te abſoluo à culpa*; ſed, *Ego te abſolutum oſtendo, & declaro*: Sicut à ſimili dixit Chriſtus Magdalenæ,

Senſus illorum verborũ, Ego te abſoluo. Magiſter. Gabriel. Maior. Alenſis. Medina.

lenæ, *Luc. cap. 7. Remittuntur tibi peccata tua*, quæ tamen erant remissa: ergo Christus solutam eam declarauit. Sed profectò falsa est talis sententia, & hoc tempore erronea, sicut eam censurant Riccardus de S. Victore. *lib. de potestate ligandi & soluendi. cap. 21.* D. Thom. *in 4. dist. 18. qu. 1. art. 3. q. 1.* Durandus. *q. 2.* Scotus *q. vnica.* Riccard. *art. 2. qu. 1.* Petrus à Soto *lect. 4.* Caiet. *tom. 1. opusc. tract. 28. q. 5.* Et vltimò damnata est opinio prædicta in Concilio Trident. *sess. 14. cap. 6. & can. 9.*

Riccar. de S. Victore. D. Thom. Durand. Scotus. Riccard. Petr. à Soto. Caier. Concil. Trident.

Quod verò adducitur de Magdalena, dicendum quòd Christus Dominus, cor, & dispositionem eius intuebatur, & ideò affirmare poterat internum effectum in ea factum, etiam si illis verbis non faceret: & præterea totum illud opus erat præsens, & in fieri quasi, & ideò poterat per præsens declarari. Alij dicunt, sensum illorum verborum, *Ego te absoluo*, esse absolutionem non à culpis, sed ab obligatione, eas subiiciendi clauibus Ecclesiæ: & ratio est, quia qui contritionem habet, habet etiam confessionem in voto, alioquin non esset vera contritio: Ergo quando Sacerdos dicit, *Ego te absoluo*, & pœnitens per contritionem iam est absolutus, à culpa, nihil ei remanet, nisi vt se subiiciat clauibus Ecclesiæ, quod dum ille facit, rectè ei dicit Sacerdos, *Ego te absoluo*, ab hac scilicet obligatione. Hæc opinio refertur à D. Bonau. & ab Alense, *vbi supr.* & eam sequitur Gabriel *vbi supr.* & Supplemẽtum *distinct. 23. q. 2. art. 2.* Alij dicunt significari per illam formam remissionem pœnæ vel æternæ, vel temporalis iuxta indigentiam pœnitentis: quam opinionem tenet Hugo & Riccardus de S. Victore. Scotus dicit, quòd quando culpa, & pœna æterna sunt iam remissæ per contritionem, quòd per for-

D Bonau. Alensis. Gabriel. Supplemẽtum. Hugo. Scotus.

ma n

mam illam, *Ego te absoluo*, significatur absolutio pœnæ temporalis. Et Caiet. *tom. 1. opusc. tract. 5. q. 4. ad 2.* dicit quid simile, scilicet quòd quamuis tota pœna temporalis remissa sit, semper tamen manent reliquiæ peccatorum à quibus potest homo magis, & magis liberari, & ideò hoc saltem significatur per formam, *Ego te absoluo*. Caietan.

Alij dicunt, quod adæquatus sensus illorum verborum, *Ego te absoluo à peccatis tuis*, semper est vnus & idem, scilicet, tacitè subintelligendo, quantum indiges, quod non fuit necesse exprimere; quia veluti ex natura rei subintelligitur, sed verior expositio est illa, quam tradit D. Thom. *in dicto art. 3. ad 5.* dicens, sensum esse, *Ego te absoluo*, id est absolutionis sacramentum tibi impendo: qui sensus verus est in quocumque casu, in quo verum sit sacramentum, siue homo ponat obicem effectui, siue non, & etiamsi peccata sint iam plenè remissa. *Verior explicatio.* D. Thom.

TERTIA-DECIMA
Conditio confessionis est, vt sit accelerata.

SVMMARIVM.

1 *Post peccatum patratum, confessio non differatur.*
2 *Confessio frequens vtilitates nouem affert.*
3 *An sit benè, confiteri sæpè generaliter.*

1 DOcet Caietanus ex prædicta conditione, vt statim post commissum peccatum lethale, non differatur confessio, si commoditas Confessarij adsit: & sic intellecta hæc conditio, quantum ad exequutionem confessionis, consilij est: non præcepti, *Accelerata* Caietan. *Post patratum peccatum non dilata.*

cepti: sufficit enim de necessitate, vt proponat tempore determinato ab Ecclesia confiteri. Nihilominùs iuuat non parum, vt quis acceleret confessionem, & eam frequentet. Quod vt fiat, dicam cum Toleto eas vtilitates, quas affert frequens confessio, *lib. 6. c. 11. Instruct. Sacerd.*

Confessio frequens vtilissima.

2 Prima est, gratiæ augmentatio, quoties enim homo confitetur, si debito modo accedat, si in peccato est, consequitur gratiam, & peccati remissionem: si autem est in gratia, consequitur augmentum gratiæ, vnde si quater in mense confitetur: quater etiam augetur gratia, & si pluries confitetur, pluries augetur gratia. Quanti autem valoris sit gratia, vix potest cognosci: hoc tamen est certum eligibiliorem esse minimum gradum gratiæ, quàm possidere perpetuò vniuersum orbem, & in altero mundo datur maior gloria essentialis, duratura in æternùm ei, qui in hoc mundo maiorem habuit gratiam.

Secunda vtilitas est, remissio pœnæ temporalis quoties enim hõmo confitetur, ei remittitur pars pœnæ peccati soluẽdi in Purgatorio. Si autem quis consideret, quàm acerba sit pœna Purgatorij, suam profectò damnabit negligentiam, & ad hoc sacramentum pluries accedet. Hoc enim certum est, nullam in hoc mundo à quocunque crudelissimo tyranno posse pœnam corporalẽ infligi quæ adæquet minimam, quam anima patitur in Purgatorio.

Tertia vtilitas est, quòd inimicus debilitatur dæmon enim multum insurgit contra hominem, dum peccata secum recondita habet, nec Medico spirituali aperit, iuxta illud Psal. 34. *Quoniam tacui inueterauerunt ossa mea.* At cùm homo ad confessionem confugit, timet dæmon, nec audet accedere ei, qui

Psal. 34.

qui omnes eius ſuggeſtiones Cõfeſſario aperit. Caro etiam multùm ſuccumbit ſpiritui propter augmentum gratiæ, quod habet anima ex frequenti confeſſione.

Quarta vtilitas eſt, quòd peccatum non ita fortiter radicatur in anima. Hoc dico propter aliquos, qui frequenter ſolent in mortale aliquod prolabi, & quamuis modò confiteantur, nihilominùs ſolent in idem peccatum redire ex aliqua fragilitate. Iſtis profectò frequens confeſſio hoc præſtat, quòd illud peccatum ſemel commiſſum: niſi pœnitentia, & confeſſione deleretur, alio ſequenti fortiùs animæ inhæreret, aliiſque ſupervenientibus in habitum quendam difficillimum poſtea ad expellendum, tranſiret. At confeſſio frequens iſtam impedit radicationem, & emendationem faciliùs, & citiùs conſequitur. Vnde legimus de illo, qui duas ollas luto plenas habuit, vnam ſingulis diebus mundabat, & iterum luto implebat, alteram multò tempore plenam reliquit. Poſteà cùm ab hac lutum extrahere vellet, vix potuit, niſi ollam rumperet.

Quinta vtilitas eſt, nam cùm ex frequenti confeſſione pluries ſit in gratia: plura bona opera facit in gratia, & licèt poſteà peccet, tamen cùm iterum redit ad gratiam, illi reſtituuntur omnia illa bona opera, quæ per peccatum mortificata erant. At opera in peccato facta nunquàm ſunt meritoria vitæ æternæ, licèt homo ad gratiam redeat. Quòd ſi eſt in gratia ſemper, cùm illi augeatur gratia per confeſſionem, eadem opera bona fiunt magis meritoria, quàm non eſſent, ſi in tanta gratia homo non eſſet.

Sexta vtilitas eſt, quòd minus eſt expoſitus periculo, qui ſæpè confitetur: nam ſi ſæpè peccat, ſæ-

pè eſt in gratia : faciliùs eſt autem mori in gratia ei qui ſæpè eam habet, quàm ei qui rarò.

Septima eſt, quòd homo ſuam meliùs ſcrutatur conſcientiam: iſti enim, qui ſemel in anno confitentur, vix tertiam partem peccatorum confitentur.

Octaua eſt, quòd liberatur homo à graui faſtidio, & timore, quem homines rarò confitentes patiuntur. Nam cum tempus confitendi aduenit, dolores parturientis ſibi pati videntur, & magna anguſtia, & timore ſemper procraſtinant, vſque in diem vltimum Quadrageſimæ: Et quod peius eſt, aliquando negligunt præceptum Eccleſiæ: & quod adhuc peſſimum, in mortis articulo adeò magna hac anguſtia premuntur, vt aliquando deſperent.

Nona & vltima eſt, quòd qui eſt in gratia, conſeruatur multum in ea per frequentes confeſſiones ſacramentales: homo enim eſt magis illuminatus, vt ſe cognoſcat, & ea, quæ nocent animæ, intelligat. Multa alia bona frequens confeſſio homini affert, ſed iſta enarraſſe ſufficiat. *Sic Toletus.*

Dubium. *An ſit bene confiteri ſæpè generaliter.*

3 Dubium vnum hîc ſubiungam, an ſcilicet ſit benè, confiteri ſæpè generaliter? Reſpond. ad hoc, quòd facere confeſſionem generalem totius anteactæ vitæ aliquando eſt neceſſe, aliquando vtile, aliquando damnoſum. Expedit enim, imò neceſſe eſt, vt fiat confeſſio generalis in anno probationis, ſiue in principio, ſiue in medio, ſiue in fine anni, ad tollendum omnem ſcrupulum præteritarum confeſſionum, & ad pacandas, & quietandas conſcientias.

Vtile verò eſt, multoties id facere poſt emiſſam profeſſionem de peccatis in Religione commiſſis: maximè in quibuſdam ſolennitatibus præcipuis, vel Iubilæis, & huiuſmodi: proſunt enim valdè tales con

confessiones ad renouandum propositum in seruitio Dei : & eo magis id debet facere , qui per talem confessionem expertus est se in via Dei proficere.

At damnosum est,talem confessionem generalem facere , quando timetur vel præteritorum delictorum complacentia , vel quòd conscientia euadat scrupulosa , vel quid aliud,vt rectè Medina admonet *in sua instructione Confessariorum lib.* 1.*cap.* 12.Ponam hîc quæ habet Caietanus relatus à Nauarro *in c.fratres.de pœnitentia dist.* 5.*num.*30. Medina. Caietanus.

Ex scrupulo, inquit Caietanus , *& inquieta phantasia cadere in conscientiam iterandi, & reiterandi pluries confessiones , vituperabile est.* Quoniam recuperanda est pax animæ & conscientiæ , quæ cum huiusmodi iterationibus non stat. Et quando hoc accidit , in veritate deberet talis , postquàm semel ita confessus est , & absolutus , vt tam ipse, quàm Confessarius doctus sufficientem iudicet confessionem,quiescere.Et si posteà scrupulus aliquis occurrit de aliquo tanquàm non confesso , si sibi videtur, quòd fuerit confessus, quiescat, & non ampliùs confiteatur.

Nec propterea exponit se periculo talis , quia non est certus se confessum : quoniam hoc putandum est huic viro infirmo , vt certum , quod apud alium esset opinio : etenim passio hæc , infirmitas corporis,tollens seu impediens in illo tempore firmitatem iudicij, & timor , & motus phantasiæ in tantum operantur , vt nisi quiescat,consurgent tot ambigua , vt nunquàm videatur confessus. Sic Caietanus.

Cui consonat Nauarrus , qui in eodem loco,& de eadem re tractans , ait : Hoc autem sanctum , ac vtile esse, scilicet confiteri sæpè de vna, & eadem re Nauarrus.

intellige quando quis confitetur ex deuotione pluries eadem peccata cum quieta conſcientia, ſine moleſtia Confeſſariorum, non conterendo in hoc tempus aliis magis piis, aut vtilibus operibus impendendum & breuiter ſeruatis prudentiæ conditionibus, aliàs autem vituperabile eſt.

DECIMAQVARTA CONDITIO confeſſionis eſt, vt ſit fortis.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio debet eſſe fortis, id eſt ſuperans timorem.*
2 *Confeſſarij cautela in interrogando pœnitentem.*
3 *Tria ſeruanda in interrogationibus.*

Fortis. Nauarr. *Superans timorem.*

1 TAntâ conſtantiâ facienda eſt confeſſio, inquit Nauarrus *in c. fratres.* vt nulla verecundia, nullus timor dehortetur pœnitentem à confitendo: & ſic intellecta hæc conditio, de eſſentia eſt ſecundùm Sotum, ſi verò per *fortem* intelligatur ſtrenua & virili animo facta, de ornatu confeſſionis eſt. Cognoſcitur autem fortitudo, ſi pœnitens, antequàm interrogetur à Confeſſario per ſe dicit peccata ſua; vt à Cõfeſſario poſteà adiuuetur in eo, quod deficit, quia conducit ad humiliationem confitentis, quòd priùs ipſe enarret iniuſtitias ſuas, ne ſit veluti Nabuchodonoſor, qui Satrapis dicebat, *Indicate ſomnium meum.*

Confeſſarij cautela in interrogando pœnitẽtem.

2 Hic verò notandum, quòd licèt Confeſſarius debet adiuuare pœnitentem & de multis interrogare; hoc tamen cum magna cautela & prudentia debet facere: nam ſolùm debet eum interrogare id, quod expedit, non ampliùs, iuxta illud Auguſti

Auguſtini relatum à Gratiano *in cap.1.de pœn.diſt.6.* S. Auguſt.
§.*diligens.*& à Magiſtro ſent.*in 4.diſt.19.in fine.*Diligens Confeſſarius ſapiẽter interroget peccatorem, quod fortaſſe ignorat, vel præ verecundia velit occultare. Quibus verbis D.Thom. *in addit.ad 3.p.* di- D. Thom.
cit,Confeſſarium teneri ſcrutari conſcientiam peccatoris:ſicut ſolet medicus ægritudinem ægroti, & iudex cauſam litigantis. Vnde rectè dicit Angelica, verbo, *interrogationes, in princ.* nempe Confeſſarium teneri ſub pœna peccati mortalis,ad interrogãdum omnia,quæ ipſe videt neceſſaria ad hoc, vt ſit integra,& fructuoſa confeſſio.Ad duo autem præcipuè debet attendere:nempe ad numerum peccatorum, vt pœnitens explicet ipſum numerum, quando recordatur:quando verò minimè,dicatur plus minus: & ad ſpeciem particularem eius, quod generaliter confitetur:nam ſunt multi pœnitentes, qui ſemper confitentur, & dicunt peccata in genere:nunquam verò deſcendunt ad particulare, & hoc Confeſſarij debent perpendere.

Sunt autem tria obſeruanda in talibus interro- *Tria ſeruanda in interrogationibus.*
gationibus.

3 Primum eſt, vt non interroget omnia, quæ pœnitens poterat commiſiſſe: ſed tantùm illa,quæ homines eiuſdem qualitatis efficere ſolent.

Secundum eſt, vt ſolùm interroget conſueta peccata,quæ ferè omnes nouerunt,& quæ committi ſolent à talibus pœnitentibus: non autem interroget peccata occultiora, quæ perditiſſimi homines inuenerunt, ne doceant ipſos pœnitentes, quæ ipſi nunquàm cogitarunt.

Tertium eſt, vt in peccatis carnalibus non nimiùm deſcendat ad particulares circunſtantias,ſingulas quaſque minutatim interrogans, ne ſeipſum,

aut pœnitentem ad aliquam delectationem alliciat. Quocirca cùm de pollutione voluntaria, vel de fornicatione interrogat, nihil de modo perpetrandi inquirat: ſatis eſt dicere quoties id commiſerit, modò id explicet, quod neceſſarium eſt ad ipſius peccati naturam & ſpeciem cognoſcendam: & conſequenter ſummatim tantùm debet interrogare de oſculis, amplexibus, aliiſque tactibus impudicis, eos, qui non ſunt matrimonio obſtricti: illos verò, qui obſtricti ſunt, magis perfunctoriè, vel nihil penitus, niſi ſolùm ad intelligendum, an aliqua extraordinaria pollutio fuerit ſubſequuta, vel an illi tactus fuerint cum probabili pollutionis periculo: quoniam alia, aut non ſunt peccata, aut non ſunt niſi venialia. Caietan. 2.2. *quæſt.* 154. *art.* 1. Nauarr. *in Man. cap.* 5. Sot. *d.* 18. *q.* 2. *art.* 4. Petr. à Soto *lect.* 9.

Caietan. Nauarr. Petr. à Sot.

Quartum, ſi Confeſſarius viderit pœnitentem velle occultare aliquod graue peccatum vel ob puſillanimitatem, vel ob verecundiam, eo caſu debet pœnitentem monere, vt eum pœniteat illius puſillanimitatis, qua deterrebatur à confitendis neceſſariis: & ita ſuadeat ei, vt illud quoque peccatum, quod commiſit, volendo aliqua occultare, cum aliis confiteatur.

DECIMAQVINTA CONDITIO confeſſionis eſt, vt ſit accuſans.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio debet eſſe accuſans, ideſt ſibi imputãs peccata.*

2 *Vel accuſans, ideſt, non excuſans: quia circunſtantias aggrauantes debet pœnitens confiteri, non autem minuentes. & num.* 3.

1 Vnum

1 VNum de præcipuis in confeſſione ſeruandis à quolibet pœnitente, eſt, vt ipſe accuſet ſua peccata, ea ſibi imputando: non diabolo, non mundo, non carni: vnde in cap. *non eſt.* 15. *q* 1 dicitur: *Non eſt, quod cuiquam noſtrum adſcribamus à damnam, niſi noſtræ voluntati.* Et paulò pòſt: *Voluntarium ſibi militem eligit Chriſtus: voluntarium ſibi ſeruum diabolus auctionatur: neminem ingo ſeruitutis aſtrictum poſſidet, niſi ſe illi priùs peccatorum ære vendiderit.*

Accuſans, ideſt, ſibi imputans peccata.

2 Vel accuſans debet eſſe confeſſio, ideſt, non excuſans: quia circunſtantias aggrauantes, vel mutantes ſpeciem, debet pœnitens explicare: excuſantes verò debet tacere. Scio Sotum aliter ſentire: nempe quòd circunſtantię attenuantes, & excuſantes peccatum in confeſſione declarandæ ſunt, vt ſic peccans honori ſuo conſulat: nihilominus Paludanus ait, meliùs eſſe, eas in confeſſione ſilere, quia earum declaratio in fauorem pœnitentis eſt: & ſic eas tacere poteſt cedendo iuri ſuo, vt peccata ſua maiori pudore, & confuſione in confeſſione exprimantur. Sic ille.

Accuſans, ideſt, non excuſans.

Sotus.

Circunſtãtia minuẽtes an ſint declarãda.

Paludan.

3 Verùm de circunſtantiis minuentibus, cum diſtinctione loquendum eſt: nam vel minuunt variando ſpeciem, vel intra eandem: de prioribus, certa res eſt, eſſe declarandas, vt docet S. Bonauent. *in* 4. *diſt.* 17. *art.* 5. *q. vlt.* Gabr. *q.* 1. *art.* 2. Victor. *nu.* 102. Sotus, Cano, & alij. Et patet ex Concilio Trident. *in ſeſſ.* 14. *cap.* 5. generatim dicente; Omnes circunſtantias mutantes ſpeciem eſſe confitendas. At verò de circunſtantiis minuentibus intra eandem ſpeciem, Bonauent. & alij, præſertim Nauarr. *in Man. cap.* 6. *num.* 6. non ſolùm negant eſſe neceſſarium: verùm etiam (per ſe loquendo) non eſſe expediens illas declarare, quia non deſeruiunt ad accuſatio-

Auctoris ſentẽtia de circunſtãtijs minuẽtibus.

S. Bonau.
Gabriel.
Victoria.
Sotus.
Cano.
Cõc. Trid.
Nauarrus.

nem,ſed ad excuſationem, quæ non incumbit ipſi reo:& quamuis iudex fortè maiorem aliquam grauitatem concipiat,nullum graue incommodum ſequitur in hoc iudicio: etſi quod eſt,totum cedit in grauamen ipſius pœnitentis: ipſe autem poteſt cedere iuri ſuo,& erit vtile ad maiorẽ ſatisfactionem.

Scotus. Cano.

Scotus autem, Cano, & alij putant hoc eſſe neceſſarium, quando circunſtantia notabiliter minuit: quia aliàs putant iudicem decipi in re graui, ſcilicet quòd tunc pœnitens debet explicare ipſam circunſtantiam diminuentem notabiliter. Vtraque ſententia probabiliter loquitur, & poteſt ad praxim reduci.

DECIMASEXTA CONDITIO confeſſionis eſt, vt ſit parere parata.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio ſit parere parata ad pœnitentiã acceptandã.*
2 *Scotus tenet,non poſſe pœnitentem cogi,vt in hac vita pœnitentiam agat: dummodo paratus ſit in purgatorio eam peragere.*
3 *Pœnitens tenetur ſub mortali acceptare pœnitentiam ſibi à Confeſſario impoſitam:probatur ex Concilijs, ex Patribus,& ex rationibus.*

Parere parata ad pœnitentiã acceptãdã.

1 COnueniunt omnes Summiſtæ, quòd pœnitens,ad confeſſionem accedens,debet habere animum promptum, & paratum ad acceptandam ſatisfactionem, & pœnitentiam à Confeſſario pro ſuis peccatis ſibi impoſitam:& peccat mortaliter, qui Superiori non paret:at Confeſſarius,Superior, & præfectus confitentis eſt, etiamſi confitens fuerit

fuerit Papa, *gloss. putata singul. in cap. sanè, 2. de offic. deleg.* quæ similem habet in cap. *nemo 9. q. 3.* & Rabanus ait: *Pœnitens debet quicquid ei iniunctum fuerit, ita cautè seruare, tanquàm ab ipso Dei ore prolatum.* Gloss.

2 Dubitatur hìc; An pœnitens teneatur sub mortali acceptare pœnitentiam sibi à Confessario impositam? Et an possit illam refutare, offerendo se ad peragendam illam in purgatorio? Dubium.

Respondeo, quòd circa hanc difficultatem est opinio Scoti *in 4. distinct. 17.* quam sequitur Gabr. *dist. 16. q. 2.* & Med. *C. de confess.* disertè tractans eam: & quam maximoperè commendat, & amplectitur Doctor Nauarrus *in Man. cap. 25. num. 28.* scilicet quòd sufficit pœnitenti habere propositum satisfaciendi Deo in hoc mundo, vel in purgatorio. Respond. Scotus. Gabriel. Medina. Nauarrus. *Sufficit pœnitẽti velle satisfacere Deo in hoc mundo, vel in purgatorio.*

Quibus consonat Hostiensis *in summa de pœnit. §. & an sit. vers. Qui de operibus.* & Panorm. *in cap. significauit, num. 1. eodem tit.* nisi quatenùs tenent, quòd ipse pœnitens sit obligatus acceptare aliquantulam pœnitentiam, & saltem vnum *Pater noster.* Quæ sententia Scoti recepta est in Vrbe, & in Orbe: ne cuiquam scilicet denegetur absolutio, eò solo, quòd nolit acceptare pœnitentiam sibi iniunctam, modò habeat propositum verum plenè satisfaciendi Deo viuens per bona opera & indulgentias, vel mortuus in purgatorio cruciatu horrendo. Sic Nauar. *vbi sup.* Sic prædicti Doctores. Hostiens. Panorm. *Scoti sententia recepta in Vrbe, & in Orbe.*

3 Sed contraria sententia est communior, & verior, quam Moderniores sequuntur, scilicet, vt pœnitens habeat animum, & propositum peragendi, & exequendi, quod Confessarius iudicauerit necessarium erga ipsius conscientiam: scilicet paratus restituere tertiæ personæ, si Confessarius iudicauerit: paratus etiam super occasiones peccatorum remedia acceptare, rursus acceptare pœnitentiam, *Pœnitens tenetur sub mortali acceptare pœnitentiã à Confessario sibi impositam.*

quam Confeſſarius iniunxerit. Itaque Confeſſarius obligare poteſt pœnitentem, vt ſatisfactionem, & pœnitentiam impoſitam acceptet, & impleat. Quæ concluſio videtur nunc tam certa, vt ſine temeritate negari non poſſit. Et probatur primò, ex Conciliis. Secundò, ex Doctoribus. Tertiò, ex rationibus.

Probatur ex Cõcilijs. Primò, probant intentum Concilia: nam Tridentinum *ſeſſ. 14. num. 8.* quod eſt de ſatisfactionis neceſſitate, & fructu, his verbis præcipit Confeſſariis; *Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum Spiritus, & prudentia ſuggeſſerit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate, ſæculares, & conuenientes ſatisfactiones iniungere: ne ſi fortè peccatis conniueant, & indulgentiùs cum pœnitentibus agant, leuiſſima quædam opera pro grauiſſimis delictis iniungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, vt ſatisfactio, quam imponunt, non ſit tantùm ad nouæ vitæ cuſtodiam, & infirmitatis medicamentum: ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & caſtigationem; nam claues Sacerdotum non ad ſoluendum duntaxat, ſed & ad ligandum conceſſas, etiam antiqui Patres & credunt, & docent.* Et can. 15. *Si quis dixerit, claues Eccleſiæ eſſe datas tantùm ad ſoluendum, non etiam ad ligandum: & propterea Sacerdotes dum imponunt pœnas confitentibus, agere contra fidem clauium, & contra inſtitutionem Chriſti, anathema ſit.* Ex quibus verbis patet, quòd finis clauium, & Chriſti inſtitutio id exigit, vt pœnitentibus pœnæ in ſacramento pœnitentiæ imponantur: ergo hunc finem, & hanc Chriſti inſtitutionem peruertere, nec Sacerdoti, nec pœnitenti, nec vlli poteſtati humanæ licet.

Concilium Lateranenſe, cui interfuit Innoc. III. *vt liquet ex cap. omnis vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ.* iubet, omnem vtriuſque ſexus fidelem, qui doli

ſit

ſit capax, ſingulis annis ſemel ſaltem proprio Sacerdoti confiteri omnia peccata, in Paſchate Euchariſtiam ſumere, & iniunctam pœnitentiam pro viribus adimplere. At verba hæc *(confiteri, ſuſcipere, adimplere)* neceſſaria officia eius qui confitetur, præ ſe gerunt.

Concilium Lateranenſe, cui Leo X. præfuit, præcipit, vt qui Deum, diuóſque contumelioſis verbis inſectantur, in foro conſcientiæ abſolui non poſſint: *niſi* (verba ſunt Concilij) *grauiſſima pœnitentia ſeueri Confeſſoris arbitrio iuncta*: at blaſphemiæ reus, Sacerdotis abſolutionem ſine ſcelere contemnere non poteſt, ergo nec pœnitentiæ.

Concilium Florentinum, vbi præcipit de pœnitentiæ ſacramento, dicit; *Pars pœnitentiæ, ſatisfactio eſt, ſecundùm arbitrium Sacerdotis*. Illa verò, quæ pertinent ad doctrinam ſacramentorum, & ad rationem: quemadmodum à Chriſto ſunt inſtituta, ac tradita, non ad liberam cuiuſque voluntatem: ſed ad neceſſitatem, cogentémque legem referuntur, vt nullo pacto liceat cuique minuere, aut immutare.

Secundò probãt intentum Doctores: Riccardus de S. Victore *in tract. de poteſtate ligandi, & ſoluendi, cap.* 8. oſtendit pœnitentem lege neceſſaria ſatisfaciendi Sacerdotis arbitrio eſſe adſtrictum his verbis: *Pœnitentem namque à debito damnationis Deus abſoluit ſub tali conditione, vt eum oporteat, prout poteſt, Sacerdotis abſolutionem quærere, & ad eius arbitrium debito more ſatisfacere: nam ſi facere neglexerit, periculum æternum non euadit.* Idem docet Magiſter ſententiarum *in 4. diſt.* 18. & D. Thom. *ibid. & in 3. part. q.* 80. *art.* 2. vbi ſic ait: *Requiritur ex parte pœnitentis, primò, quidem voluntas compenſandi, quod fit per contritionem. Secundò, quòd ſe ſubiiciat arbitrio Sacerdotis, loco Dei, quod*

Probatur ex Doctoribus.

quod fit per confeſſionem. Tertiò, quòd recompenſet ſecundum arbitrium miniſtri Dei, quod fit per ſatisfactionem. Idem docet Alex. de Ales *in 4. part. q. 24 in 4. artic. 5.* Dur. *in 4. d. 20. quæſt. 1. & 2.* Riccard. *d. 18. art. 1. q. 5.* & Palud. *d. 20. q. 1. art. 2. & q. 2. art. 3. & q. 1. art. 2.* affirmat quemlibet Chriſtianum ad ſatisfaciendum cogi arbitrio Petri, Maior *d. 17. q. 2.* Almain. *d. 18. q. 1. art. 2.* Sot. *d. 20. q. 2. art. 2.* Canus *in par. 5. relect. de pœnit.* Petr. Sot. *lect. 2. de pœnit.* Ledeſm. *2. 4. q. 20. ar. 3.* Roſſenſis *art. 5. contr. Lutherum.* Et non ſolùm tenetur pœnitens acceptare iniunctam pœnitentiam: verùm, & ipſam implere. Sic Sot. & Petr. à Soto, & D. Thom. *vbi ſuprà.* Valentia *diſput. 7. q. 14. puncto 4.* vbi ait, mortale peccatum eſſe ex genere, iniunctam pœnitentiam non perficere. Et Maior *vbi ſupr.* habet, quòd ei, qui pœnitentiam iniunctam renuerit ſuſcipere, interdicendus eſt ingreſſus Eccleſiæ. Vide etiam Bellarm. *lib. 4. de pœnit. cap. 13.* Addo, quòd Magiſter Victoria *quæſt. 109. & 240.* exiſtimat hoc eſſe de fide.

Probatur ex rationibus.

Tertiò probatur rationibus. Prima ratio validiſſima eſt, quòd ſit fidei articulus, ſacramentalem abſolutionem Sacerdotis actum eſſe iudicialem, *ex can. 9. ſeſſ. 14. Concil. Trident.* Sed iudicium dici non poteſt, inquit D. Thom. *in 4. d. 19. q. 1. art. 1. ad q. 3.* niſi vim coactiuam habeat: quare Sacerdos cogere poteſt pœnitentem ad pœnitentiam iniunctam ſuſcipiendam, & adimplendam: nam vnuſquiſque tenetur patere iudici rectè iudicanti: & impoſitio pœnitentiæ eſt pars iuſtitiæ.

Secunda ratio, ſacramentum pœnitentiæ eſt ſacramentum iuriſdictionis, vt probat Gabriel *in 4. d. 19. q. vnic.* Hinc fit, vt non quilibet Sacerdos ius dicere poſſit in hoc ſacramento: ſed is ſolùm, qui ad

ad potestatem ordinis adiunctam habet potestatem iurisdictionis : vt omnes Catholici docent, & credunt. At iurisdictio sine coercitione nulla est *ff. de offic.eius,cui mandata est iurisdictio.l. postrema. c. pastoralis, de offic.deleg.* ergo si Sacerdos in sacramento pœnitentiæ iurisdictione vtitur : vim puniendi, & coercendi reum habeat necesse est.

Tertia ratio, Ab eo exigit Deus satisfactionem & compensationem iniuriæ, à quo offensus est, & cui impertitum est sacramentum pœnitentiæ,& reconciliationis: Sed totus homo offendit Deum, & toti homini, non animæ tantùm largitus est sacramentum reconciliationis, ergo à toto homine exigitur satisfactio. Sed in Purgatorio non viuit totus homo,sed eius tantum anima: Ergo in hoc mundo Deo fieri debet satisfactio iniuncta, sacramentalis namque satisfactio, quam præstat Deo anima in Purgatorio,longè diuersa est ab ea, quam à toto homine Deus exigit in sacramento pœnitentiæ.

Quarta,& vltima ratio, sacramentum pœnitentiæ constat essentia,& integritate,& vtrumque habet à Christo, & vtrumque est iuris diuini: sed satisfactio est pars integritatis, non item essentiæ, vt communiter docent Theologi: ergo non est in potestate cuiusquam hominis integritatem hanc violare. Violaretur autem si is, qui sua peccata confitetur, recusaret à Sacerdote iniunctam pœnitentiam, eámque reseruaret post hanc vitam : ergo id pœnitenti non licebit.Et hæc sufficiant pro præsenti conditione & pro toto hoc discursu de conditionibus confessionis, de quibus consulto in principio huius tertiæ sectionis loquuti sumus, nũc more solito,reliqua per articulos prosequamur.

ARTI

ARTICVLVS I.

An possint cogi Regulares, vt in quolibet mense pluries confiteantur.

SVMMARIVM.

1 *Confessio est de iure diuino.*
2 *An præceptum de suscipienda Eucharistia* **obliget** *tantùm semel in anno.*
3 *Præceptum de confitendo obligat semel in anno.*
4 *Præceptum de confitendo obligat specialiter* **tempore** *Paschatis.*
5 *An qui in Paschate communionem non suscepit,* **liber** *maneat à præcepto pro toto illo anno.*
6 *An in aliquo casu teneatur quis* **præuenire tempus** *Paschale pro communione suscipienda.*
7 *Regulares non obligantur ad confitendum* **pluries in** *anno, nisi quatenùs obligant eorum* **statuta.**
8 *Potest Prælatus cogere subditum ad hoc,* **etiam per** *pœnas corporales.*

Confessio est de iure diuino.

1 SVppono hîc confessionem annuam esse de iure diuino. Vide Azor. *lib.7.cap.*40.ibi, *Octauò quæritur.* Et vide quæ nos diximus suprà *in primo articulo, primæ sectionis.* Sed quia diuersus est status sæcularium à Regularibus, nam sæculares tenentur semel in anno confiteri: Regulares verò, quia ad maiorem perfectionem sunt destinati, pluries tenentur, ideò videndum est, an teneantur semel in mense.

Dubium. *An præceptũ Ecclesiasticũ de suscipienda Eucharistia, obliget tantum semel in anno.*

2 Et pro hoc dubitatur, an præceptum Ecclesiasticum de suscipiendo Eucharistiæ sacramento obliget tãtùm semel in anno. Nauarrus *in Manuali cap.*

cap. 21. excipit nonnullas perſonas, quæ pluries in anno communicare tenentur: non ex ſolo diuino iure, neque ex hac lege Eccleſiaſtica, ſed ex aliis. Nam in Clem. *in Agro.* § *ſanè. de ſtatu Monachorum*, præcipitur Monachis Benedictinis, vt ſingulis menſibus communicent, & idem dicitur de Monialibus in Concil Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 10. *de Regularibus.* Sed in his decretis non ſunt verba, quæ præceptum clarè exprimant: ſed ſolùm conſilium, vel regularem conſtitutionem, vnde Trident. Sic ait: *Attendant diligenter Epiſcopi, & cæteri Superiores Monaſteriorum ſanctimonialium, vt in conſtitutionibus earum admoneantur ſanctimoniales, vt ſaltem ſingulis menſibus.* &c. Quapropter niſi ſpeciale votum intercedat, aut niſi ex inſtituto Religionis conſtet conſtitutiones obligare ſub mortali, nulla talis eſt rigoroſa obligatio.

Præceptum de confeſſione obligat ſemel in anno.

3 Stando ergo in iure communi. Dico primò, hoc præceptum obligare tantùm ſemel in anno, quod patet ex verbis legis. Vnde obſeruandum eſt iuxta D. Thom. 3 *p. q.* 80. *art.* 10. *ad* 5. quòd ſecundùm diuerſum ſtatum Eccleſiæ, diuerſa ſtatuta emanarunt circa ſacramentalem communionem. Nam in primitiua Eccleſia, quando magna vrgebat deuotio fidei Chriſtianæ, ſtatutum fuit, vt quotidie fideles communicarent. Vnde Anacletus Papa *epiſt.* 1. *de conſ. d.* 1. *cap. Epiſcopus.* dicit, *peracta conſecratione, omnes communicent, qui noluerint Eccleſiaſticis carere liminibus: ſic enim, & Apoſtoli ſtatuerunt, & ſancta Romana tenet Eccleſia:* quæ verba (vt credo) intelliguntur non de omnibus fidelibus abſolutè, ſed de clericis, qui Sacerdoti miniſtrabant, vt docet Aleſ. *p.* 4. *q.* 10. quod vtique conſentaneum eſt ſatis intentioni Anacleti: nam de his ſpecialiter loquebatur

batur in illa prima epistola. Postmodum verò diminuto fidei feruore, Fabianus Papa, vt legitur *de consecr. dist. 2. cap. Et si non feruentius.* indulsit, vt si non frequentius, saltem ter in anno omnes communicent, scilicet, in Paschate, Pentecoste, & in die Natalis Domini. Sother etiam Papa *in epistola ad Episcopos Italiæ, & habetur de consecr. d. 2. cap. in Cœna,* statuit in Cœna Domini esse communicandum. Tandem crescente nimium fidelium numero, & charitate refrigescente statuit Innocētius III. vt saltem semel in anno in Paschate fideles communicent. Ex quibus colligitur, stante hoc Ecclesiastico præcepto, neminem obligari ad maiorem frequentiam, nec peccare eum, qui semel tantum in anno, tempore ab Ecclesia præscripto, communicat: nam implendo præceptum Ecclesiæ, simul satisfacit diuino, alioqui Ecclesia non sufficienter prouidisset fidelibus.

Præceptum de cōfitendo obligat specialiter tēpore Paschatis.

4 Dico secundò, hoc præceptum specialiter obligare tempore Paschatis: vt patet ex illis verbis legis *Adminus in Paschate.* Concilium Trident. *sess. 13. can. 9.* definit teneri omnes fideles singulis annis, saltem in Paschate, ad communicandum, iuxta præceptum sanctæ Matris Ecclesiæ. Vnde obseruandum est, quòd nomine, *Paschatis*, non intelligitur præcisè ipsa Dominica dies Paschæ, in qua Christus resurrexit, sed Ecclesiastica consuetudo declarauit ex decreto Eugenij IV. vt refert Nauarr. *cap. 21. num. 45.* hoc tempus complecti 25. dies à Dominica Palmarum vsque ad Dominicam in albis inclusiuè. Nam quolibet horum dierū si quis communicet, implet hoc præceptum, & quamuis sapiùs extra hos dies communicet, non implet præceptum: nisi communicet intra illos dies, quia verba

verba legis limitant actum ad illud tempus.

5 Sed dubium est, An qui in Paschate transgressus est hoc præceptum, liber maneat ab obligatione communicandi vsque ad sequens Pascha. Dubium. *An qui in Paschate non est cõmunicatus, liber maneat à præcepto pro illo anno.*

Partem affirmatiuam defendunt D. Antoninus 2. *p.tit. 9.cap.9.§.3.* Syluester verb. *Euchar.3. quæst.15.* Tabien. verbo, *communicare,q.7.* Medina, *eod.de pœnit.q.de confessione semel in anno agenda.* Sotus *in 4.d. 18.q.2.art.4.* & Victor. *in summa 137.* quorum fundamentum est, quia præceptum affirmatiuum obligans ad aliquem actum, præscripto die, vel tempore, transacto illo, non obligat: sicut patet in præcepto audiendi Missam in die festo, & in præcepto ieiunij Quadragesimalis, vel quocumque alio: ac etiam de voto, quando fit de actu pro die, vel tempore determinato: huiusmodi est autem hoc præceptum respectu temporis Paschalis.

His tamen non obstantibus, dico, quòd Paschale tempus, cùm designatur hoc præcepto, quòd si in illo non impleatur, non cesset obligatio vsque ad futurum Pascha, sed obligat semper idem præceptum ad non differendam communionem: sed statim communicandum, quàm primum moraliter homo possit. Ita docet Nauarr. *cap. 21. num. 45.* & Viguerius *in institutionibus, cap.16.* & sumitur ex D. Thom. *in 4.d.13.q.1.art.1.q.2.* quatenùs eodem modo loquitur de communione, quo de confessione & idem sentit Paludan. *in 4. distinct. 10. quæstio. 1. numer.25.* Responsio.

Ad fundamentum alterius sententiæ dico, quòd varij sunt modi, quibus potest certum tempus legis præscribi. Primò enim potest lex determinare tempus propter specialem solennitatem, aut circunstantiam illius, vt præcipitur ieiunium in Vi-

gilia alicuius Sancti,vel Missam in die festo.Secundò, designatur actus præceptus, vt proprium onus talis temporis,vt recitare HorasCanonicas,est proprium onus singulorum dierum : & de his duobus modis procedent rectè, quæ prima sententia assumit, quia in his obligatio talis præcepti omninò limitatur ad tempus illud. Tertio modo principaliter, & absolutè præcipitur actus; quò ad substantiam temporis verò circunstantia designatur, vt magis congrua,seu conueniens ex ratione accidentali, vt in præcepto recitãdi Horas Canonicas substantia præcepti est, vt intra eundem diem omnes dicantur:congruentia verò est,vt singulæ Horæ dicantur certis diei temporibus, in quibus si omittantur, non cessat obligatio, quamdiu durat dies. In hoc tertio ordine est hoc præceptum, præcipuè enim in eo intenditur, vt fideles non nimium differant vsum communionis, hoc est, vt communio vltra annum non differatur. Dies autem Paschatis propter speciales congruentias designatur : non quia actus communicandi, sit proprium onus illius diei,neque vt terminus ita præfixus ad solutionem huius debiti, vt illo transacto, impletum non sit: sed potiùs vt terminet dilationem temporis,intra quod implenda est obligatio, vt saltem in illo impleatur,& multò magis post illud, si absque obseruatione, & executione obligationis transigatur, sicut de solutione debiti potest exemplo declarari: vt v. g. tenetur aliquis tantum debitum soluere quotannis, tamen ad maiorem certitudinem certa dies designatur, vtputà sancti Ioannis : quòd si ea dies absque solutione tributi transigitur, non cessat obligatio, sed potiùs post illum diem semper magis, ac magis vrget, vnde dicunt Iuristæ talem termi

terminum non designari vt in illo obligatio extinguatur etiamsi non impleatur, sed vt solutio vsque ad illum differri possit, & non ampliùs.

6 Secundò dubitatur, an si quis præuideat fore, vt intra illos 25. Paschales dies communicare non possit, teneatur præuenire, & communionem anticipare. Dico quòd non, & ratio est, quia nullus obligatur ad anticipandum actum præceptum nisi per talem actum possit satisfacere obligationi præcepti, sed per communionem anticipatam non implet quis obligationem præcepti; ergo ex vi eius ad id non obligatur. Maior videtur ferè per se nota ex terminis, quia lex non obligat, nisi vt impleatur; ergo ad actum, quo impleri non potest, non obligat. Minor verò patet, nam si quis in eo casu anticiparet communionem, & posteà Paschali tempore non occurreret impedimentum, quod timebat, teneretur illo tempore communicare, quia hoc præcipit lex: & tunc impleri potest, cùm factum non sit. Quia etiamsi communicauerit ex voluntate implendi præceptum, tamen non auderem eum excusare ab obligatione communicandi in Paschate, si postea communicare posset tempore præcepti, quia cùm lex ipsa expressè id præcipiat, non video cur sit omittendum, cùm seruari potest. Dubium. Responsio.

Postremò circa hoc Ecclesiasticum præceptum obseruandum est, iure communi, nullam pœnam, seu censuram ipso iure incurrendam latam esse cõtra huius præcepti transgressores, vt constat *ex dicto cap. Omnis vtriusque*. Sed solùm præcipitur, vt huiusmodi transgressor ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens Ecclesiasticâ careat sepulturâ: quę pœnæ, donec imponantur, non incurruntur. Imponi autem debent non solùm aduersus eos, qui

vtrumque præceptum ibi positum cõfessionis violant, sed etiam, si hoc solum transgrediantur, quia lex contra omnes loquitur, qui vtrumque præceptum non implent. Solent autem in singulis diœcesibus esse circa hoc speciales leges synodales, quę in propriis Episcopatibus obseruandæ sunt.

7 Nunc ad quæsitum principale, An scilicet possint cogi Regulares, vt in quolibet mense pluries confiteantur.

Respondeo, quod dubium hoc mouetur propter Clem. I. *de statu Monach.* vbi præcipitur Religiosis S. Benedicti, vt singulis mensibus confiteantur. De quo iure primùm incertum est, an obliget tantùm eos, qui habent conscientiam peccati mortalis, vel etiam, si non habeant nisi venialia. Glossa enim ibi, priorem sententiam significat, dum ait: *ibi fieri determinationem menstruam, pro illis Religiosis, sicut facta est annua pro omnibus fidelibus*: & hoc sequitur Sotus *distinct. 18. quæst. 1. artic. 3.* & indicat Paludan. *distin. 17. quæst. 2. art. 4.*

Sotus. Palud.

Alij verò secundum existimant cum Caietano *tom. 1. opusc. titul. 5. quæst. 1.* Cano *relect. de pœnitent. par. 5.* Nauarr. *in c. placuit. num. 110.* & certè videtur magis consonum intentioni summi Pontificis, tum quia non est verisimile, præsumpsisse summum Põtificem Religiosos peccaturos mortaliter singulis mensibus: tum etiam quia præceptis, seu regulis ibi positis intendit summus Pontifex reformare Religionem illam, non esset autem reformatio, sed potiùs relaxatio Religionis, si tantùm post commissum peccatum mortale, & singulis mensibus ad confessionem obligarentur.

Caietanus. Canus. Nauar.

Deinde incertũ est, an illud ius sub mortali obliget Religiosos ad menstruam confessionem. Sotus

Sotus.

vbi

vbi ſuprà, videtur conſequenter affirmare: quod etiam ſentit Maior *in diſt.* 17.*q.*2. Nauarr. verò *vbi ſuprà* dicit, ſolùm eos teneri de honeſtate. At Caietanus ſentit, non obligare illam legem ad peccatum mortale: quod ſequitur Cano, *vbi ſupr.* quia nec verba legis, nec pœna impoſita tantam obligationem indicant. Quæ ratio non multùm cogit: quia verbum, *teneantur*, vel aliud ſimile, quo ibi Pontifex vtitur, de ſe ſufficiens eſt: grauitas autem obligationis non eſt colligenda ex pœna, ſed ex materia legis: hîc verò materia grauis eſt: ſcilicet vſus ſacramenti ad vitam Religioſam magis neceſſarij: ſicut etiam ibi præcipitur communio ſingulis menſibus, quæ etiam videtur materia grauis.

Maior. Nauarr. Caietan.

Vnde exiſtimo hoc pendere ex inſtituto, & conſuetudine talis Religionis: arbitror enim hanc conſtitutionem, non magis eos obligare, quàm alias eiuſdem Religionis conſtitutiones: quia in toto illo capitulo nullum verbum eſt, quod aliud indicet. Vnde ſi vſus, & declaratio talis Religionis eſt, vt conſtitutiones eius non obligent ad culpam, ſicut in noſtris expreſsè apparet, tunc tale ius non obligat ad mortale: ſi verò nulla eſt talis declaratio, neque ex conſuetudine Religionis aliud conſtat, lex hæc explicanda eſt iuxta vim verborum, & qualitatem materiæ, in quam cadit: & ideò ex ſuo genere inducet grauem obligationem propter rationem iam factam.

Reſolutio.

8 Poteſt benè Prælatus cogere ſubditum, etiam per pœnas corporales, ſi id non ſeruat: quia alioqui viueret præter communem vſum Religionis: eò magis quia quando profeſſus eſt Religionem, ſponte ſe obligauit ad viuendum non ſolùm iuxta Regulam: verùm, & iuxta conſtitutiones ipſius Religionis:

Prælatus poteſt cogere ſubditũ per pœnas, vt pluries cõſtituatur.

gionis : ergo ratione huius ſpontaneæ obligationis poteſt cogi, vt faciat quod cæteri Religioſi ſui ordinis communiter faciunt. Et per ſupradicta patet ſolutio difficultatis, quæ ex noſtris ſtatutis poteſt oriri : ſtatuunt enim, vt fratres bis in hebdomada confiteantur: ideò poteſt dubitari an hoc facere teneantur fratres ex præcepto, néne ? Reſpondetur enim negatiuè, ſed ſolùm tenentur ad pœnam.

ARTICVLVS II.

An ſi Religioſus non habeat niſi venialia, poſſit cogi, vt illa confiteatur?

SVMMARIVM.

1 *Non habens, niſi venialia, non tenetur confiteri, ſecundùm Sotum.*
2 *Quòd aliquando teneatur, placet S. Bonauenturæ.*
3 *Peccatum veniale, dum eſt in voluntate, non dimittitur, nec remittitur ſine actu pœnitentiæ.*
4 *An ſufficiat quicunque dolor idoneus, licèt remiſſus.*
5 *Venialia peccata multipliciter remitti poſſunt.*
6 *Veniale peccatum remittitur per aſperſionem aquæ benedictæ.*

Sotus. D. Thom.

1 REſpondeo, quòd Sotus *in diſt.* 18. *q.* 1. *artic.* 3. cum D. Thom. *in* 3. *part. q.* 65. *art.* 1. tenet partem negatiuam : quia, inquit S. Thom. ad deletionem venialis peccati nullum eſt directè inſtitutum ſacramentum. Et ratio eſt, quia ſacramenta omnia ad infuſionem gratiæ ſunt inſtituta : veniale verò peccatum abſque gratiæ infuſione remitti poteſt per actum charitatis. Eandem opinionem tenet Scotus

Digitized by Google

Scotus *in* 4.*dist.*17.& Dur.16.*q.*9. Citatur autem à Soto, *vbi suprà.* S.Bonauent. *in* 4.*d.*17.*p...rt* 2.*q.*1. ac si teneat contrarium : nihilominùs si tota illa quæstio perpendatur, nihil contra ea, quæ determinata sunt, inuenietur. ait enim Seraphicus Doctor; *Confessio venialium non est in præcepto, est tamen in consilio : in præcepto non est, quia cùm sint de sui natura venialia, per se possunt veniam consequi, siue per pœnitentiam internam, siue per exteriorem assumptam, siue etiam per pœnam purgatoriam.*

Scotus. Durand. D.Bonau. falsò citatus à Soto.

Quamuis autem de ratione sui generis non sit necessarium, ea confiteri : tamen congruum est, maximè viris perfectis, quia vtile est multum, & pœna illis debita minuitur virtute clauium. In casu autem contingit, quòd homo teneatur ea confiteri, siue propter dubium, quia dubitat probabiliter, vtrum sit mortale, vel veniale : ideò si non pœnitet, sicut de mortali, discrimini se exponit; & ideò debet confiteri, sicut iacet in conscientia; & iudicio Sacerdotis relinquat, vtrùm sit veniale, vel mortale, siue etiam propter Ecclesiasticum statutum tenetur : quia omnis fidelis semel in anno tenetur confiteri, sed hoc non propter peccati venialis morbum, sed propter præceptum Hæc S.Bonauentura, cum quo concordat Riccardus ibidem.

S.Bonau. Riccard.

2 Sotus nihilominùs contendit, quòd neque ex præcepto Ecclesiæ, nam tale præceptum præsupponit materiam necessariam, quæ cum non sit talis respectu venialium, concludit, quòd qui non habet mortale, non tenetur confiteri : quæ sententia videtur plausibilis modernis : nihilominùs sententia S.Bonauent. est etiam plausibilis Nauarr. *in cap. placuit, sub num.* 110 vbi refert Clem. *ne in agro, § sanè, de statu monach.* & Caietano *in parvis opusc. to.*1. *tract.* 5. *q.*1. asserenti monachos, etiam nulla mortalia, quæ confiteantur, habentes ad id teneri, & oportet illos,

Sotus. *Non habẽs nisi venialia, non tenetur confiteri* : sic Moderni. *Quòd aliquando teneãtur placet D. Bonauent. & Nauarro.*

eo casu confiteri venialia, vel mortalia aliàs detecta Confessario. Et sequitur ibidem Nauarr. sicut igitur nemo tenetur venialia confiteri, si ius diuinum tantùm attendas: si tamen humanum, tenetur. Ex quibus verbis possumus concludere, quòd quia Religiosi, maximè nos Capuccini, per nostra statuta pluries in hebdomada confiteri teneamur: & cùm ad seruanda talia statuta sponte nos obligauerimus; quòd supposito, ex diuina gratia nos peccata mortalia non habere; tunc tenemur venialia confiteri ad hoc, vt in confessione sit materia, supra quam forma absolutionis detur. Vel necesse est aliqua mortalia, aliàs confessa, iterùm confiteri propter eandem rationem.

Cõclusio.

3 Quæres, an veniale peccatum possit sine pœnitentia deleri? D. Thom. 3.*p.q.*87.*art.*1. ait, sæpè deleri sine pœnitentia, quæ est sacramentum: at non sine pœnitentia, quæ est virtus. Sciendum igitur, inter omnes conuenire, non dimitti veniale peccatum per aliquid, dum voluntati ipsum peccatum placet. Et etiam constat inter omnes, non remitti sine actu pœnitentiæ explicito, vel implicito, hoc est sine actu, quo peccatum veniale, quod nostra sponte contraximus, nobis aliqua ratione displiceat. Sed dubiæ quæstionis est, an sit necessarius expressus actus pœnitẽtiæ, quo de veniali noxa, quam admisimus, doleamus; an sufficiat actus tantùm implicitæ pœnitentiæ? Dur. *in* 4.*d.*16.*quæst.*2.*num.*9.*&* *d.*21.*q.*1.*ad fin.* videtur requirere explicitum actum pœnitentiæ. Sed communis est Theologorum sententia implicitum sufficere. ita docent S. Bonauent. *in* 4.*d.*21.*art.*1.*q.*2. Riccard.*d.*16.*art.*5.*quæst.*1. Scot. *d.*21.*q.*5. Palud.*d.*15.*q.*1.*art.*1.*&* 2. Gabr.*d.*16.*q.*5. *art.*1.*not.*2.*&* 3. Caiet.3.*p.q.*87.*art.*1. Sot.*d.*15.*art.*1.

Peccatum veniale dũ est in volũtate, nõ dimittitur, nec remittitur sine actu pœnitentiæ.

Dubium.

Durand. Resolutio. D. Bonau. Riccard. Scotus. Palud. Gabriel. Caietan. Sotus.

Et

Digitized by Google

Et ratio est, quia ad peccatum veniale tollendum, solùm necessarius est actus, quo voluntatem in peccato veniali actu, vel habitu inhærentem mutemus: ergo sufficit qualiscunque actus, per quem ab ea voluntate recedamus spe, & causa veniæ impetrãdę.

4 Scisciteberis, an sufficiat quicunque dolor idoneus, & legitimus, sed remissus, & paruus: Resp. ad veniale peccatum tollendum, in quo spontaneo actu adhæremus, non sufficit quicunque actus, etiamsi fuerit vera contritio intensa, & vehemens: quoniam culpa venialis non tollitur, dum voluntati placet, vt paulò antè dictum est: nam fieri non potest, vt peccatum deleatur: & nihilominùs in voluntate permaneat: & quamdiu peccatum placet, in voluntate permanet: & in hoc omnes conueniunt, vt constat ex S. Thom. Palud. Gabriel. & Sot. *vbi supra*. Quare ad delendum aliquod veniale peccatum, quod in mentem, & cogitationem venit, sufficit contritio, etiam remissa, & parua, qua nobis illud displiceat ob spem veniæ obtinendæ. Item, si nos pœniteat generatim omnium delictorum venialium; quamuis nullum speciatim nobis cogitantibus occurrat, sufficit contritio, tametsi fuerit remissior, ad omnium peccatorum venialium, de quibus vniuersè dolemus, culpam abolendam. Dubium. Resp. D. Thom. Palud. Gabriel. Sotus.

5 Præterea veniale peccatum tollitur per solam attritionem, imò & per contrarium propositum, vel per actum virtutis repugnantem aliquo modo veniali peccato, & excludentem complacentiam illius: ita interpretari debet sententia S. Thom. *in 3. p. q. 87. art. 2.* vbi dicit, quòd ad deletionem venialis requiritur pœnitentia formalis, vel virtualis. Vbi per *virtualem*, intelligit eam, quæ includitur in feruenti amore Dei. Hanc assertionem tenent Scotus *Veniale peccatum multipliciter tolli potest.* D. Thom. Scotus.

Gabriel. Maior. Abulenſis. Medina. D.Bonau. Palud. D. Auguſt. Cõc.Tol.

in 4.*d.*21.*q.*1.Gabr.Maior *vbi ſupr.* Abulenſ.4.*reg.*2. *q.*39. Med. *tract.de pœnit.q.*3. & bene D. Bonauent. *d.*21. *art.*1.*q.*2. eam indicat: Palud. *d.*16.*q.*1. *art.*1. *concl.*2.fauet D.Auguſt. *in Enchir.cap.*71. & refertur in Concil.Tol.4.*cap.*5.*& cap.de quotidianis,de pœnit. diſt.*3. vbi dicitur, hæc peccata tolli per orationem Dominicam,& alia opera pietatis.

Venialia delẽtur per aſperſionẽ aquæ benedictæ. Paludan. Sylueſter. Tabien. Sotus. Canus. Valdenſis. Lodeſma.

6 Præterea delentur per aſperſionem aquæ benedictæ:quæ ſententia,licèt non placeat Palud. Sylueſt.Tabienæ,& quibuſdam aliis:quia,inquiunt,ad deletionem ipſorum de lege communi,& conſueta requiritur actus pœnitentiæ, quo nos peccaſſe dolemus. Nihilominùs placet Soto *d.*5.*q.*2.*art.*3. Cano *relect. de ſacr.p.*1.*ad* 6. *& lib.*12.*de locis,cap.*13.*ad* 9. Valdenſ.*tom.*3.*de ſacram.tit.*4.*cap.*64.Ledeſm.4.*p. q.*28.*art.*3.*dub.*3. Et quia eſt magis pia, eſt omnino amplectenda, quæ probatur Decreto Alexandri I. quod habetur *de conſecr. diſt.*11.*cap.aquam.* vbi legimus, aquam ſale conſperſam in populis benedicimus;vt ea cuncti aſperſi ſanctificentur,& purificentur. Et infrà. Si enim cinis vitulæ aperſus populum ſanctificabat, atque mundabat: multò magis aqua ſale conſperſa populum ſanctificat,& mundat: & ſi ſale aſperſo per Eliſæum Prophetam ſterilitas aquæ ſanata eſt: quantò magis diuinis precibus ſacratus ſal ſterilitatem rerum aufert humanarum,& inquinatos ſanctificat, atque purgat? *Sic ibi.* Et Eccleſia ipſa quando precationibus adhibitis conſecrat aquam ſale mixtam, ait, *vt ſit ſumentibus ſalus mentis, & corporis.* Reſpondent auctores prioris ſententiæ, quòd peccata venialia dicuntur aboleri per ſacramentalia: quatenus mentem excitant in nobis ad pœnitentiæ actum,& odium peccatorum, quo illa expiantur. Sed profectò, in Decreto Pontificio

tificio dicitur, quòd aqua sanctificat aspersos, & quòd curat sterilitatem animarum aqua ipsa sale conspersa.

ARTICVLVS III.

An Religiosus non habens neque venialia pro tempore confessionis, teneatur confiteri? & si confiteatur, quid faciet?

SVMMARIVM.

1 *Nullus tenetur confiteri peccata venialia.*
2 *Non habens nisi venialia, quid faciet tempore confessionis.*
3 *Peccata mortalia ritè confessa possunt esse materia confessionis.*
4 *Venialia possunt iterùm confiteri.*
5 *Nõ sufficit cõfessio illa generalis,* Cõfiteor Deo, *&c.*
6 *Non sunt confitenda venialia per verba generalia.*
7 *Peccat quis recipiens Eucharistia cũ peccato veniali.*
8 *Recipere Eucharistiam cum peccato veniali, non est mortale.*
9 *Est bene peccatum veniale.*
10 *Augustinus explicatus.*
11 *Dubium; An qui peccauit mortaliter, licèt contritus, & confessus, teneatur aliquo temporis spatio communionem differre.*
12 *Plus peccat Eucharistiam suscipiens cum peccato odij, vel infidelitatis, quàm carnis.*

1 REspond. quòd absolutè loquendo, nullus tenetur confiteri peccata venialia, vt toties dictum

ctum est: nihilominùs si quis vult confiteri, & non habet nisi venialia, tenetur ea confiteri ad hoc, vt forma absolutionis habeat suam materiam.

Non habẽs neq; venialia, quid faciat tẽpore confessionis.

2 Si verò pro tunc neque venialia habeat, quid faciendum? Respond. quòd tunc vel debet abstinere à confessione, vel si vult confiteri, potest facere vnũ de duobus, aut iterum confiteri aliquod peccatum veniale, aliàs ritè confessum, aut aliquod mortale, etiam aliàs ritè absolutum.

Peccata etiã legitimè cõfessa possunt esse materia sacramenti pœnitẽtiæ.

3 Ratio est, quia non solùm peccata nondum confessa, verùm etiam confessa legitimè, iamque condonata possunt esse materia sacramenti pœnitentiæ, & possunt illa vtiliter confiteri: nam quamuis per primam confessionem, & contritionẽ peccatorum, peccata illa, quoad culpam condonata sint: pœna tamen, & satisfactio temporalis pro illis subeunda, in quam pœna æterna commutata fuit, minuitur; cùm propter verecundiam, quam pœnitens patitur, tùm propter absolutionem sacramentalem, per quam non solùm augetur gratia, sed etiam minuitur pœna in purgatorio sustinenda: *vt suprà diximus.*

Venialia possunt iterũ cõfiteri. Nauarrus.

4 Hoc, quod dictum est, non solùm intelligitur de mortalibus ritè confessis: verùm etiam de venialibus, quæ vtiliter possunt iterum confiteri. Videatur de hac re Nauarrus, qui *in cap. quem pœnitet, de pœnit. d. 1. num 10.* exemplificat de eo, quod ipsemet consuluit cuidam magnę Principi, verba ipsius sunt: *Qua conclusione memini me vsum, audiendo confessionem sacram cuiusdam magnæ Principis, quæ pridie alteri confessa, communionem sumptura, voluit se reconciliari: & cum nihil eorum, quæ mihi confessa erat, meo iudicio, esset peccatum etiam veniale: sed tantum omissio consilij, dixi ei, vt confiteretur aliquod peccatum, saltem veniale,*

veniale, etiam anteà confessum. Quia de substantia confessionis sacramentalis est alicuius peccati confessio, secundùm S. Thom. 3.*p.q.*84. *art.*2.*& sufficit, quod sit alicuius venialis,* vt ipsemet sentit in 4.dist.26.q.2.ar.2. quæstiuncula 3. *quod ipse magna humilitate, parique religione præstitit.* S. Thom.

5 Si dicas, quod videtur sufficere confessio illa generalis, quæ fit dicendo culpam de cogitationibus, loquutionibus, & operibus in communi. Respon. quòd vt rectè ait Nauarrus *in Enchirid. cap.*2.*nu.*5. huiusmodi confessio generalis non sufficit,& idem Nauarrus in prædicto *cap. quem pœnitet;* dicit, *Ob quod ipsum noluimus absoluere quandam Religiosam confitentem se plurima, ac plurima peccata commisisse videndo, audiendo, tangendo, loquendo, incedendo, contra præcepta Dei,& Ecclesiæ,& contra Concilia antequàm speciatim aliqua, saltem venialia, & saltem anteà confessa confiteretur. Quòd vt arbitror, frequenter occurrit Confessariis in reconciliationibus, quæ fiunt ad communicandum à recenter confessis: non enim videtur sufficere confessio generalis solita fieri publicè ad hoc, vt absolutio sacramentalis eam facienti detur.* Hucusque Nauar. Obiectio. Responsio, Nauar.

6 Ex quibus verbis patet, quid dicendum sit ad illos Religiosos, qui semper in confessionibus vtuntur verbis generalibus, vel si hoc feciſſem, si hoc feciſſem, v.g. si feciſſem contra votum paupertatis, mea culpa, hoc, inquam, non sufficit: sed necesse est dicere casum particularem factum contra votum paupertatis: & quod dico de hoc, dico pariter de omni alio voto, & de quacunque re obligatoria. *Notent illi qui per verba generalia confitentur.*

7 Dubitatur hîc, An recipiens sacramentum Eucharistiæ cum peccato veniali, peccet? Respondeo, Dubium. Respons.

deo, quòd hæc difficultas poteſt intelligi, vel an veniale peccatum impediat huius ſacramenti effectum, vel an etiam peccet venialiter, qui in veniali hoc ſacramentum recipit.

Quò ad primum dico primò, quòd peccatum veniale non impedit effectum huius ſacramenti, etiamſi ipſum veniale actu complaceat: quod ex eo conſtat, quia gratia compatitur cum peccato veniali, quia tale peccatum gratiæ non repugnat; ergo in peccato veniali exiſtenti poteſt infundi gratia, cùm illam præſtent ſacramenta ex opere operato. Quòd eſt contra Caiet. 3.*p.q.*79.*art.*1. & contra Decr. *diſt.* 12.*q.*4.*ad* 2.

Recipere Euchariſtiã in peccato veniali, non eſt mortale.

8 Dico ſecundò, recipere hoc ſacramentum in peccato veniali, vel etiam peccando venialiter, in ipſa ſumptione non eſt ex eo capite peccatum mortale. Hæc eſt communis ſententia; & ratio eſt, quia nec circa hoc eſt ſpeciale præceptum poſitiuum, neque ex ſola natura rei poteſt colligi tale peccatum, quia hæc non eſt grauis iniuria, vel irreuerentia: quia per peccatum veniale non ponitur impedimentum, & quaſi eſſentiale effectui ſacramenti, cùm tale peccatum non excludat gratiam, vt diximus; ergo non committitur grauis fictio, aut ſimulatio, ergo nec peccatum graue.

Eſt bene peccatum veniale.

9 Quò ad ſecundum, videtur eſſe peccatum veniale in hac diſpoſitione ſumere hoc ſacramentum. Nam D. Auguſt *de Eccleſiaſt. dogmatibus. c.* 53. *& refertur de conſec. diſt.* 2. *c. quotidie*, ait, *Quamuis quis peccato mordeatur, & peccandi de cætero non habeat voluntatem, & communicaturus, ſatisfaciat lacrymis, & orationibus, & confidens de Domini miſeratione, qui peccata pia confeſſioni condonare conſueuit, accedat ad Euchariſtiam intrepidus, & ſecurus: ſed hoc de illo dico quem capitalia*

Digitized by Google

pitalia,& mortalia peccata non grauant. Sentit ergo D. Augustinus, quòd recipere Eucharistiam sine pœnitentia venialium peccatorum, grauet conscientiam; erit ergo, vt minimùm peccatum veniale: nam ex verbis D. August colligitur, quòd non potest aliquis securus accedere, nisi qui sit sine voluntate peccandi venialiter, & de præteritis satisfecerit lacrymis, & orationibus. Oppositum tamen videtur sentire Scot. *in* 4. quem sequitur Maior. *d.* 9. *q.* 1. *ad* 1. Riccar. *art.* 2. *q.* 1. *ad* 2. Adrian. *q.* 1. *de confess.* & Sotus *d.* 22. *q.* 1. *art.* 4. qui licèt sit dubius, tamen in hanc sententiam est magis propensus.

Vnde dico primò, quòd si peccatum veniale sit aliquo modo circunstantia ipsius actus communicandi, peccatum veniale est sic communicare: vt v. g. si quis communicet propter vanam gloriam, vel certè si actu sit in aliquo veniali, vt in vana aliqua cogitatione, vel delectatione, & ea ratione accedat distractus, & sine debita reuerentia, & deuotione: & ratio est, quia si non habeat circunstantias debitas, est aliquo modo malus, ergo vt minimum erit peccatum veniale. Item, si quis consuetudinem habet committendi multa venialia, vel certè conscientiam sentit, eorum multitudine, grauatam, & ideò ad spiritualia tractanda tepidam, & quodammodò indispositam, non videtur posse excusari à culpa veniali si sine vllo dolore, aut proposito emendandi vitam, ad Eucharistiam accedat: quia non potest omninò excusari actio illa ab irreuerentia contra hoc sacramentum.

Dico secundò, quòd si quis habeat peccatum veniale in habitu, licèt sine dolore eius, & proposito emendæ ad Eucharistiam accedat, vel quia non recordatur, vel quia ob humanam aliquam fragilitatem,

tem, non potest voluntatem auertere ab illo leui affectu, non peccat venialiter sic communicando, si alioqui procuret cum timore, & reuerentia, & deuotione accedere, & ita intelligitur Scotus, & præcitati auctores.

Augustini sententia explicatur.

10 Ad auctoritatem verò D. Augustini potest dici primò, quòd non distinguit peccata capitalia, & mortalia à venialibus: sed ab eo statu conscientiæ, quæ, licèt peccato mortali non mordeatur, tamen eorum multitudine nõ grauatur, neque obruitur. Huic enim homini dat licentiam D. August. frequenter communicandi, præmissa confessione. Illi verò, quem peccata capitalia, & mortalia grauant adeò; quia eius conscientia, eorum multitudine premitur, & obruitur, minimè: nisi post diuturnam, & etiam publicam pœnitentiam, si peccatoris status publicus fuerit.

Secundò dici potest cum Scoto, quòd D. August. non distinguit his verbis peccata venialia à mortalibus, sed mortalia à mortalibus: nam peccatum mortale bifariàm considerari potest: scilicet in habitu, & in actu. Primo modo est peccatum mortale præteritum: secundo modo est peccatum mortale, quod actu inest: priori modo potest peccatum mortale esse præteritum absque omni pœnitentia, ita vt de eo peccator non doleat, neque doluerit, neque confessus sit, vel est peccatum mortale præteritum, non sine pœnitentia, & confessione, sed non completè satisfactum. Dicit ergo D. Aug. quòd si quis peccato mortali præterito, & confesso mordeatur, quia scilicet non completè satisfecit, si peccandi non habeat de cætero voluntatem, communicaturus satisfaciat cum lacrymis & orationibus, & confidens de Domini misericordia, qui peccata

piæ

piæ confessioni dare consueuit, id est, quia peccatum illud iam est per confessionem plenè remissum accedat ad Eucharistiam intrepidus, & securus: sed ille, quem peccata mortalia in actu grauant, vel etiam in habitu, quorum non est pœnitentia, neque confessio præmissa, ad Eucharistiam non accedat sine præcedente pœnitentia, & hæc, vt reor, est germana verborum D. Augustini explicatio.

11 Sed quæres, an qui peccauit mortaliter, etiamsi contritus sit, & confessus, teneatur aliquo temporis spatio communionem differre. v. g. qui præcedenti nocte peccauit mortaliter, an statim, die sequenti, confessione præmissa, Sacrum facere, vel communicare possit. Nauarr. *in Man. cap.* 21. *n.* 5. *de pœnit. dist.* 6. *c.* 1. dicit huiusmodi hominem peccare mortaliter. Idem affirmat Cou. *in Clem. si furiosus. par.* 3. *nu.* 8. Oppositum tamen cum D. Thom. 3. *p. q.* 8. *art.* 7. *ad* 4. Palud. *d.* 9. *qu.* 3. Maior *qu.* 2. Gabr. *lect.* 10. *in can.* Adrian. *q.* 4. *de Eucharistia*, affirmãdum existimo, quod tandem docuit idem Nauarrus *in Man. loco citato.* Quia nulla est lex positiua humana, vel diuina, quæ hanc obligationem imponat, nec generatim de omni peccato, neque specialiter de aliquo, vt Nauarrus ipse fatetur.

12 Et si terum quæras, quis plus peccet, an susci- Aliud dubium.
piens Eucharistiam cum peccato carnis, vel cum peccato odij, vel infidelitatis? Quidam dixerunt, quod licèt peccatum odij sit maius, quàm peccatum carnis, peccatum tamen carnis magis opponitur huic sacramento: atque adeò magis peccat accedens cum peccato carnis, quàm cum peccato odij. Alij verò tenent oppositum quòd peccatum, quantò maius est, tantò directiùs opponitur sacramento, & tantò fœdius est. Ego dicerem, Respon.

quòd turpitudo, & immunditia carnalis non opponitur directè huic sacramento, sed immunditia animæ, quæ tantò maior est, quantò maior est culpa, & ideò magis peccat, qui cum maiori peccato accedit, atque adeò grauiùs peccat accedens cum odio, quàm cum peccato carnis, cæteris paribus, licèt peccatum carnis maiorem habeat immunditiam corporalem.

De infideli verò non est dubium, quòd grauiter peccat, sed plus peccat fidelis faciendo irreuerentiam sacramento quàm infidelis, quia si infidelis crederet ibi esse corpus Christi, fortè non exhiberet sacramento talem irreuerentiam.

ARTICVLVS IV.

An pœnitens non habens nisi venialia, possit confiteri cuilibet Sacerdoti.

SVMMARIVM.

1 *A veniali quilibet Sacerdos potest absoluere, quia in illa materia pœnitens nulli est subiectus: ex Caietano.*
2 *Caietanus à Nauarro confutatus.*
3 *Sotus etiam confutatur.*
4 *Alij etiam refutantur.*
5 *Sacerdos quilibet à venialibus absoluit, quia Papa tacita concessione sic permittit.*

Peccata venialia possunt cuilibet Sacerdoti confiteri.

Caietan. Prima opinio.

1 REspond. quòd Caietanus *in quæstione de Ministro confessionis*, ait, quemlibet posse se subiicere cuilibet pro peccatis venialibus: quia in illa materia nulli est subiectus: quare quilibet Sacerdos

cerdos per hanc potestatem, quam accipit à subdito, potest illum absoluere.

2 Sed hæc opinio confutatur à Nauarro *in cap. placuit. num.* 26. quia Concilium Florentinum requirit Ministrum, qui habeat potestatem aut ordinariam, aut delegatam: potestas autem non est, nisi à iure aut à iudice. Ipse verò Nauarrus dicit, quòd quilibet Sacerdos potest à venialibus absoluere quemcunque, non propter auctoritatem ab ipso pœnitente acceptam: sed propter potestatem à Deo acceptam, & ab Ecclesia non impeditam. Et *nu.* 22. ait, dico primò, nullibi me videre textum, quo probetur eum, qui sola venialia peccauit, cui voluerit Confessario confiteri posse. Refutatur à Nauarro. Nauarri opinio.

At si, vt multi affirmant, id receptum est, concedo: sed nego, illos presbyteros, quibus talis confitetur, nullam habere in cõfessum iurisdictionem; habẽt enim illam habitualem in susceptione Ordinis acceptam, quæ in actualem reducitur per legitimam confitentis subiectionem. Confitens autem legitimè se illi subiicit, si cum licentia expressa, vel tacita proprij Sacerdotis faciat, & eos, qui sola venialia habent hanc licentiam habere à lege, vel legislatore tacitam credendum est. *Sic Nauarrus.*

3 Sotus verò dicit, ideò quemlibet Sacerdotem posse absoluere à venialibus, quia ad absoluendum à talibus non est necessaria iurisdictio sicut à mortalibus, sed hoc est gratis dictum. Cùm enim confessio venialium sit sacramentalis, iudicium quoque illorum exigit iurisdictionem. Soti opinio. 2. Opinio. Refutatur. 1. Opinio. Refutatur.

4 Alij dicunt id posse, quia omnes Sacerdotes potestatem à Deo habent respectu venialium: ratione enim talium homines non subduntur Papæ. Sed hoc etiam est gratis dictum: nam Christus consti-

tuit Apoſtolos iudices omnium peccatorum.

Auctoris ſententia.

5 Dicendum ergo, ideò quemlibet ſacerdotem poſſe abſoluere à venialibus, quia Papa, tacita conceſſione permittit, vt quilibet Sacerdos à venialibus abſoluat. Concordat Suarez *in 4. tom. diſput. 26. ſect. 5. num. 5. & 7.*

Suarez.

ARTICVLVS V.

An pœnitens in peccato mortali, adimplens pœnitentiam à Confeſſario ſibi impoſitam, ſatisfaciat?

SVMMARIVM.

1 *Adimplens in mortali pœnitentiam à Confeſſario impoſitam, non ſatisfacit, iuxta quoſdam.*

2 *Satisfacit quantum ad integritatem ſacramenti, non autem quantum ad efficaciam.*

3 *Recedente fictione ſatisfactio illa ſortitur effectum ſuum ſecundum Scotum.*

4 *Idem quoque dicendum de operibus impoſitis, vt fiant pro conſequutione Iubilei: ſufficit enim, vt talis ſit in gratia in vltimo effectu.*

Nauarrus.

1 REſpond. quòd, vt refert Nauarr. *in Manuali, cap. 2. num. 7.* non deſunt, qui partem negatiuam teneant, & citat D. Thom. D. Bonau. Riccard. Durand & Caietanum, aſſerentes, nullum opus in ſtatu peccati mortalis factum, eſſe ſatisfactorium pro pœna peccato debita: ea ratione, quòd opera noſtra bona non ſunt ſatisfactoria, niſi virtute paſſionis D. N. Ieſu Chriſti: & quòd illa non communicatur, niſi eius amicis, ſibique gratis.

1. Opinio.

2. Opinio.

Ipſe

Ipſe verò Nauarrus tenet oppoſitum, nempe quòd talis ſatisfactio, etiam in peccato facta, valeat, Scotum ſequutus, qui *in* 4. *d.* 15. *q.* 1. tenet, exiſtentem in peccato mortali poſſe pro temporali pœna ſuis peccatis per contritionem deletis, debita ſatisfacere: & Nauarr. dicit, quòd talis opinio miſericordiam diuinam amplificat, quam ſuperexaltare iudicium auctor eſt D. Iacobus *in cap.* 2. *ſuæ epiſtolæ*, & extollendam ſuper omnia opera Dei vſque ad cælos. *Pſalm.* 56. habet, & ad argumentum reſpondet Nauarr. *loco citato*, negando quòd merita Chriſti non communicentur benè operantibus quoad pœnam temporalem, in quam remiſſa culpa, commutatur æterna. Iacob 2. Pſalm. 56.

2 In hac difficultate diſtinguendum eſt cum Suarez *tom.* 4. *diſp.* 38. *ſect.* 8. *in princ.* ſcilicet, quòd aut eſt ſermo de integritate ſacramenti confeſſionis: aut eſt ſermo de effectu ſacramenti. Reſolutio Suarez.

De primo, nulla eſt difficultas: nam ſatisfactio exhibita in ſtatu peccati mortalis ſufficit ad integritatem ſacramenti, & ad implendam obligationem à Confeſſario impoſitam. Et ratio eſt, quia Confeſſarius tantùm præcipit opus, & non modum eius. Quin, quòd in aliis ſacramentis, & præceptis ſatis eſt ſubſtantia operis, etiamſi extra charitatem fiant.

3 De ſecundo verò maior eſt difficultas, & aliqui dubitant: ſed Scotus *in loco citato* tenet, quòd, recedente peccato, ſatisfactio illa ſortitur effectum ſuum. Idem quoque tenet Nauarrus *in cap.* 1. *de pœnit. diſt.* 6. *num.* 48. Ait enim quòd regulariter opus ſacramentale: vtpotè opus Dei, recedente fictione, ſortitur effectum: vt de baptiſmo eſt caſus *in cap. tunc valere, de conſecr. diſt.* 4. & pari ratione de Con- Nauarrus.

firmatione, Ordine, & Confessione. Satisfactio autem sacramentalis, pars sacramenti est, vimque habet ex clauibus, secundùm omnes: ergo si contingat esse informis, fortietur effectum posteà veniente forma: nempe charitate, & per eam, fugata fictione. Quod placet etiam Caietan. *tom. 1. opusc. tract. 6. quæst. vlt.* Petr. à Soto *lect. vlt. de satisfact.* & Victoriæ *in summa num. 201.*

Caietan. Petr. à Sot. Victoria.

Dubium.

4 Dubitatur hîc, an idem dicendum sit de operibus iiunctis tempore Iubilæi pro consequutione indulgentiæ: scilicet qui ieiunauerit tres dies, qui visitauerit tot Ecclesias, *&c.* consequatur indulgentiam: an scilicet sit necesse, vt talia opera prærequisita, facta sint in gratia, vel, an prosint pro consequutione indulgentiæ, etiã quòd fiat in peccato?

Respons. Caietan. Nauarr.

Ad quod respondetur, quòd licèt Caietanus *in opusculo de indulgentijs ad Iulium, cap. 9.* & Nauarr. *in comment. de indulgentia, notabili. 19. num. 7.* videantur sentire, quòd, dum dicit tenor Bullæ: *Omnibus contritis, vel confessis, hoc, vel illud facientibus talem indulgentiam concedi*: vt contritio postuletur: non tantùm ad ipsam indulgentiam, sed etiam ad opera, quæ præcedere debent. Nihilominùs dicendum est cum D. Thom. *quodlibet. 2. art. vlt.* Palud. *in 4. d. 20. quæst. 4. art. 3.* D. Anton. *1. p. tit. 10. cap. 3. §. 4. & 5.* Syluest. verbo, *indulgent. nu. 32.* referens Archidiaconum, quem etiam sequitur Tabiena, & alij Summistæ. Soto *d. 21. q. 2. art. 3. ante secundam conclusionem.* Felin. *in tract. de indulgent. num. 28.* qui alios refert, nempe quòd per se loquendo, & ex vi talis operis, non esse necessarium, vt in statu gratiæ fiat: & eò magis id locum habet, quando opus prærequisitum præcedit indulgentiam, vel omninò, vel ex parte: nam si consummetur opus, quando dandus est fructus indulgentiæ,

Verior sententia. D. Thom. Paludan. Antonin. Syluester. Archidiac. Tabien. Sotus. Felinus.

Digitized by Google

dulgentiæ, tunc erit necessaria gratia propter fructum, non propter opus: & præterea id intelligitur iuxta communem formam concedendi indulgentias: nam non est dubium, quin possit summus Pontifex postulare statum gratiæ, etiam quando opus prærequisitum sit, quia potest concedere indulgentiam sub tali conditione pia, prout voluerit, aut expedire censuerit.

Sed communiter loquendo sufficit, quòd qui vult consequi indulgentiam, sit in statu gratiæ in vltimo effectu, scilicet quando sumpturus est indulgentiam.

ARTICVLVS VI.

An pœnitens sumendo indulgentiam, teneatur exequi opera pœnalia sibi à Confessario aliàs imposita?

SVMMARIVM.

1 *Pœnitens sumendo indulgentiam, non tenetur exequi opera pœnalia sibi à Confessario imposita.*

2 *Pro merito autem consequendo tenetur.*

1 REspondeo ad hoc, quòd in opere pœnali à Confessario imposito, est considerare duo. Vnum est, quòd satisfacit præcepto sibi imposito. Alterum est, quòd tale opus factum in gratia meretur etiam gloriam. Et de primo dicimus, quòd quãdo indulgentia adæquat, vel superat talia opera satisfactionis, non est necesse ea facere: quia de thesauro Ecclesiæ soluit quod debuit. Ratio est, quia effectus indulgentiæ est remissio pœnæ temporalis: ergo

Indulgentia quando adæquat, vel superat opera pœnalia, & satisfactoria imposita, non est necesse ea facere tunc.

ergo formaliter expellit reatum, ſeu debitum eius: implicat enim pœnam eſſe remiſſam,& adhuc manere debitum eius. Ablato autem debito pœnæ, auferetur etiam debitum ſatisfaciendi pro illo, vndecunque ortum ſit,ſiue ex diuina lege,ſiue ex præcepto Confeſſarij:ſic tenent D.Bonauent.D.Thom. Palud.Durand. Sot.*diſt.*20. Sylueſt. Angelic.verbo, *indulgentia*. Panorm.& alij Canoniſtæ *in cap.cùm ex eo,de pœnit.& remiſſ.*

2 De ſecundo verò ſubiũgimus,quòd quia opus bonum in gratia factum,habet, quod meretur gloriam: conſultiùs faciet pœnitens,ſi iniunctam pœnitentiam compleat, etiam poſt indulgentiam plenariam conſequutam: vt ſic ſimul cum remiſſione pœnæ conſequatur etiam gloriam.

ARTICVLVS VII.

An peccare cum ſpe veniæ,aggrauet peccatum?

SVMMARIVM.

1 *Peccare cum ſpe veniæ aliquando aggrauat peccatum, aliquando verò minuit.*
2 *Adam minùs peccauit,quàm Eua;ex Magiſtro Sent.*
3 *Peccare cum ſpe veniæ an ſit circunſtantia aggrauans peccatum.*

1 RESpond. quòd hoc poteſt accidere communiter in tribus temporibus, vel quando quis vult committere aliquod peccatum ſimpliciter, vel quando iam audiuit publicatum eſſe Iubilæum, & ipſe ob id peccat peccatum reſeruatum, & præſentationi obnoxium, vt virtute Iubilæi liber ſit à tali præſen

præsentatione, vel denique, quia sperat, quòd aliquo tempore detur facultas generalis ipsis Confessarius, etiam pro reseruatis.

Si primo modo fiat, nempe quòd dum peccat, habet propositum confitendi, & satisfaciendi: tunc videtur ex vna parte, quòd talis spes veniæ aggrauet peccatum: quia qui præsumptionis vitio peccat, magis peccat, quàm qui sine eo vitio: sed qui peccat cum spe veniæ, diuináque misericordia fretus, vitio præsumptionis peccat: ergo magis peccat. Probatur minor ex S. Augustin. supr. Psalm. 31. *in præfatione*, vbi hanc sententiam pronunciauit: *Ne præsumas ad peccandum de misericordia Dei.* Nihilominùs respondetur negatiuè ex Nauarr. in Man. *cap. 6. n. 4.* vbi ait, quòd talis circunstantia non est aggrauans, sed minuens: quia peius esset, si sine spe, & proposito pœnitendi peccatum fuisset aggressus. Quod confirmatur ex D. Thom. qui *in 2. 2. q. 21. art. 2. ad 3. argum.* ita scribit. Ad tertium dicendum, quòd peccare cum proposito perseuerandi in peccato sub spe veniæ, ad præsumptionem pertinet: & hoc non diminuit, sed auget peccatum: peccare autem sub spe veniæ quandoque percipiendæ cum proposito abstinendi à peccato, & pœnitendi de peccato: hoc non est præsumptionis, sed hoc peccatum diminuit, quia per hoc videtur habere voluntatem minus firmatam ad peccandum. Quam sententiam imitatus Caiet. *ibid.* dicit: In responsione verò ad tertium, aduerte hîc vulgarem errorem putantium, quòd peccans sub prætextu, quòd post confitebitur, & faciet pœnitentiam, peius faciat. Habes enim hinc, quòd diminuit, non autem aggrauat peccatum: est enim voluntatis transitoriæ, & non pertinacis in malo.

2 Et confirmatur per id, quod habet Magiſter Sent. *in* 2. *d.* 22. §. *ex quo animaduerti poteſt.* Bis enim in eo §. ſiue capite repetit, Adamum minùs, quàm Euam peccaſſe: quia de pœnitentia, & miſericordia Dei cogitauit: Eua autem mente, ac voluntate magis improba, & maiori libidine deliquit, (vt ſentiunt Theologi) nullâque ſuſcepta cogitatione pœnitentiæ, ac veniæ eſt in culpam prolapſa. Sic ergo ſtatuitur, quòd peccare cum tali ſpe veniæ: confitendi ſcilicet, & ſatisfaciendi, ſit circunſtantia non aggrauans, ſed minuens peccatum. Et ad dictum D. Auguſt. reſpondetur, quòd illa præſumptio damnatur, quę neceſſitatem pœnitentię ad veniam, & meritorum ad ſalutem conſequendam aſpernatur. De qua D. Thom. *in* 2. 2. *q.* 21. differit, qui *in art.* 1. *&* 4. in hoc huius criminis veram ſpeciem poſitam eſſe ait, cùm aliquis ſperat ſe veniam obtinere ſine pœnitentia, vel gloriam ſine meritis. Hæc autem præſumptio eſt propriè ſpecies peccati in Spiritum ſanctum: quia ſcilicet per eiuſmodi præſumptionem tollitur, vel contemnitur adiutorium Spiritus ſancti, per quod homo reuocatur à peccato. *Sic D. Thom* Hæc autem præſumptio non conuenit ei, de quo differitur: quia talis peccans, animo concipit poſt ſuum delictum eiuſdem delicti pœnitentiam. Et propterea qui ſic peccat, non plus peccat, quàm qui ſine illa ſpe veniæ promerendæ peccaret, imò minùs: nam peccans deſperando de miſericordia Dei, multò magis peccat, nulla ſpe veniæ concepta; & conſequenter propinquior eſt maiori malitiæ: & ita peior eſt eo, qui eſt remotior ab illa. Deinde circunſtantia illa ſpei promerendæ veniam videtur aliqua ex parte temperare malitiam peccantis: quia circunſtantia finis boni, licèt non excu-

ſet

set peccatum à toto,excusat tamen à tanto, *arg.cap. non est putanda*,1.q.1. Et licèt ea, quæ allegata sunt, & alia,quę possunt allegari in contrarium,probent, non esse peccandum cum spe veniæ : non tamen probant magis peccare , qui peccat illa spe, quàm qui absque illa:dummodò vterque sciat se peccare.

Si secundo modo fiat , vtputà quia sciuit promulgatum esse Iubilæum plenissimum, & propterea , data opera commisit aliquod peccatum reseruatum,cum spe absolutionis futurę in tempore Iubilæi,absque onere de se præsentando : tunc si simpliciter assumeret Iubilæum,vt haberet occasionem liberiùs peccandi, vel acciperet Bullam Cruciatæ (loquor de illis, qui eam ad hunc effectum accipere possunt : quia Regulares ad id non habent facultatem, vt dicemus *infrà art.* 14.) ad eundem effectum: nempe liberiùs peccandi,esset abusus indulgentiæ, & Bullæ,& nihil ei valeret.

Si verò peccat cum spe veniæ, & cum confidentia obtinendi absolutionem tali tempore : tunc ei valet,quia indulgentia,& facultas absoluendi, quæ datur in Iubilæis,extenditur non solùm ad præterita,verùm & ad futura peccata. Vide Nauarr. *consil.* 10.*num.* 2.*de priuileg.*quia concessio est generalis,& eius verba includunt peccantes post eam , & peccantes anteà:& quia est beneficium Principis, cum magno gaudio ad magnam lætitiam concessum,vt tenor indictionis habet ;& ita latè , & alacriter interpretandum , *l.beneficium,ff. de const.Princ.* Et quia est concessio de proprio motu, & cum plenitudine potestatis.

Si verò tertio modo fiat , idem videtur dicendum,quod de secundo modo dictum est, nisi Prælatus aliter specificauerit : quia tunc standum esset

concef

concessioni factæ iuxta verba formalia ipsius.

Dubium. Respons. 3 Petes, an peccare sub spe veniæ sit circunstantia aggrauans peccatum, & necessariò confitenda? Respond. D. Thom. 2.2.q.22.art.2.ad 3. quòd peccare cum proposito perseuerandi in peccato sub spe veniæ, ad præsumptionem pertinet: & hoc non diminuit, sed auget peccatum: & ita intelligitur Abbas *in cap. transmissa, extra. de eo, qui cogn. consang. vxoris sua.* peccare autem sub spe venię quandoque percipiendæ: v.g. vigore alicuius Iubilæi, vel priuilegij, cum proposito abstinendi à peccato, & pœnitendi, hoc non est præsumptionis, & peccatum minuit: quia per hoc videtur habere voluntatem minus firmatam in peccatis, vt dictum est. Et primo modo est necessariò confitenda: secundo verò modo minimè.

ARTICVLVS VIII.

An liceat pœnitenti manifestare personam complicis in confessione?

SVMMARIVM.

1 *An liceat manifestare personam complicis in confessione, aliqui affirmant, aliqui negant.*

2 *Non licet manifestare personam complicis in confess. quando Confessarius peruenturus est in cognitionem illius.*

3 *Si aliter non potest explicari circunstantia peccati, potest aliquando manifestari.*

4 *Si nullum sequatur incommodum, nisi detrimentum aliquod famæ apud Confessarium, poterit illam explicare.*

5 *Confessa*

Digitized by Google

5 *Confeſſarius prænidens pœnitentem velle nominare complicem, debet ei obuiare, & impedire.*

6 *Simpliciter autem eam nominare non poteſt.*

1 REſpondeo, quòd hæc quæſtio, & difficultas pro vtraque parte habet ſuos fautores. Pro parte affirmatiua habet fautores multos Doctores antiquos, vnde videtur inter illos fuiſſe cõmunis. Pro parte verò negatiua, etiam ſuos defenſores habet; nempè Caiet. Medin. & Nauarr. *in ſumma cap. 7. num. 2.* vbi latè de hoc. Canus verò & Sotus mediant.

Pro dilucidatione verò tantæ difficultatis dico plura.

2 Primò, quando pœnitens habet alium legitimum Confeſſorem, vel poteſt illum adire, vel poteſt confeſſio differri: nullatenùs licet circunſtantiam complicis in peccato, aliàs neceſſariò confitendam reuelare Confeſſario peruenturo ſtatim ad notitiam complicis cum iactura eius exiſtimationis apud Confeſſarium: quia ſolùm in arcto neceſſitatis caſu, vbi aliter fieri non poteſt, venit intelligenda quæſtio.

Non licet manifeſtare perſonã cõplicis in confeſſione, quando Cõfeſſarius peruẽturus eſt in cognitionem illius.

3 Secundò dico, quòd reuelatio complicis in peccato in confeſſione fieri poteſt: ſi aliter non poteſt pœnitens confiteri ſpeciem ſui peccati, quando talis reuelatio creditur profutura, & non obfutura complici. Hoc elicitur ex Nauarr. *vbi ſupr. n. 7.* vbi ſubiungit de hoc rationem: quia, inquit, reuelatio criminis poteſt fieri profutura perſonæ, & nõ obfutura, ſi præceſſerit correctio, id eſt, monitio, vel ſi nulla alia ſubſit ſpecies correctionis criminoſi: & patet, quia iſta iactura eſt parua, & aliunde compenſatur, dum ad eius profectum animæ detegitur,

Si aliter nõ poteſt explicari circunſtantia peccati, poteſt aliquãdo manifeſtari. Nauarr.

tegitur, & persona non obfuturæ: sed perpetuò occultaturæ peccatum illud.

Si nullum sequatur incommodū: nisi detrimentū aliquod famæ apud Confessarium, poterit illā explicare. Nauarr. Sotus. Corduba.

4 Tertiò dico, quando ex tali reuelatione, complici nihil aliud incommodi sequitur, quàm quòd apud se solum Confessarius non tantam bonā opinionem complicis concipiet: sed si tamen non obsit aliter Confessario complici, poterit illam explicare. Hoc videtur elici ex Nauarro, vbi supr. *nu.* 4. & 5. vbi etsi videatur illam negare verbis: in exemplis tamen positis videtur illam tenere cum Soto *in* 4 & Corduba *in tract. de casibus conscientiæ quæst.* 1. Et probatur, quia in hoc casu talem circunstantiam complicis prodere apud Confessarium non obfuturam non est propriè infamare complicem: quia cùm infamia, secundùm eius definitionem, sit communis opinio siniſtra de aliquo diuulgata apud multos, hæc reuelatio, quæ vni tantùm fit, id est, Confessario celaturo, non est propriè infamia. Quòd si aliqualis iactura famæ est, illa modica est, & quam tenetur complex pati propter commodum salutis animæ proximi: maximè quia cùm complex consenserit cooperando in peccatum suum, & alterius: vt in copula carnali, ex culpa sua se posuit in tali statu, vt (si consors sibi in culpa non posset eam aliter confiteri) cum iactura illius eam explicaret: quia benè nouerat, istum consortem sibi in peccatum, confitendo illam circunstantiam specificam, suæ conscientiæ esse prospecturum: & præterea cõfitens facit quod debet, nempe confitendo integrè peccata sua, absque eo, quòd intendat iacturam famæ complicis.

Quartò dico, quando ex reuelatione complicis in confessione, non tantùm paruæ existimationis iacturam patietur apud Confessarium: sed quod maius

maius est, ex tali reuelatione aliquod notabile dãnum probabiliter creditur, quod imminet complici apud Confessarium; vel quia Confessarius reuelaturus esse creditur illam circunstantiam extra cõfessionem, vel quòd vlciscetur se de complice, vel contra eum in futurum malè loquetur in præiudicium famæ, & reputationis, vtputà non dando ei suffragium, & votum in electionibus, vel si Confessarius ille est Superior, timetur, quòd amouebit illum de loco illo: vel priuabit aliquo officio, tunc neque in vita, neque in morte licitè potest pœnitens hanc circunstantiam complicis in confessione prodere. Ratio est, quia infamare aliquem iniustè, & reuelare aliena peccata ea ignoranti, est peccatum lege diuina cautum, & lex præcipiens, vt confessio sacramentalis sit integra, est lex diuina positiua à Christo Domino nostro instituta, *vt in gloss. summæ, de pœnit. dist. 5.* Et regula generalis est, quòd quando duæ leges contrariæ in aliquo casu concurrunt, in quo alterius obseruatio est omittenda, tunc temporis illa, quæ maior est, minori debet anteferri, & hæc illi cedere, *argum. in cap. Iulianus. & cap. si Dominus.* 11. *q.* 3. *&* c. *sicut* adiuncta glo. verbo, *necessitate. dist.* 1. *de consecrat.*

5 Hinc pœnitens nullo pacto debet nominare personam cum qua peccauerit, sed neque eam sic describere, vt Confessarius possit in eius cognitionem deuenire, quoniam supradicta lex naturalis diuina hoc prohibet. Imò si Confessarius præuidet, pœnitentem velle nominare personam delicti consortem, debet ei statim occurrere, ipsúmque admonere, ne illam nominet, ne ipse Confessarius pariter peccet infamiæ peccato consentiendo, vt ait noster Seraphicus Doctor *in* 4. *distinct.* 21. *art.* 1. *quæstio.* 3.

Cõfessarius præuidens pœnitẽtem velle nomi nare complicem, debet ei occurrere. & impedire.

S. Bonau.

quæstio.3.& facit *cap.notum.1.q.1.& c.1.de offic. deleg.*

Vnde licèt quamplurimi antiqui Doctores teneãt *in 4.dist.* 16. quòd quando circunstantia necessariò confitenda nò potest manifestari absq; reuelatione tertiæ personæ,quòd tunc potest licitè illã reuelare.

Verior sententia. Innocent. Hostiens. Nauarr.

6 Opposita nihilominùs sententia est verior, quam tenet Innocen. *in cap. omnis utriusque sexus. de pœniten.& remiss.*& Hostiens. *ibidem.* quos sequitur Nauarr. *in Manual.vbi supr nu.3.& in c.Sacerdos. nu.95.& 96. de pœn.dist.6.* nempè quod potiùs debet circunstantiam tacere, quam proximum diffamare, quando alterum de duobus fieri oportet. Exemplum à Nauarro adductũ est de eo, qui commisit incestum cum propria matre, vel filia, vel extitit mediator,vt ab illo committeretur,sed quia pœnitens,vel mater, vel filia Confessario sunt noti, non potest cognationis gradum exprimere absque mulieris infamia: in hoc casu tenetur circunstantiam tacere & eam non infamare. Vide Nauar. *vbi supr.sed pondera.nu.6.7.& 8.*

ARTICVLVS IX.

An liceat Confessario interrogare de complice, in confessione.

SVMMARIVM.

1 *Confessarius, si est subditus, omnino cauere debet ab interrogatione de complice.*

2 *Si est Prælatus, aliquibus videtur quòd possit, reclius dicitur oppositum.*

3 *Si Confessarius cogere tentet pœnitentem, vt complicem reuelet, quid faciet?*

ARticulus iste videtur, quòd pertineat ad sectionem secundam, in qua de pertinentibus ad

ad Confessarium tractatur: consultò tamen in hunc reposuimus locum propter affinitatem quam habet cum præcedenti articulo, in quo cum dixerimus de pœnitente ex se ipso propalante, vel propalare volente complicem: hîc de Confessario ipso quærimus an scilicet possit interrogare pœnitentem de complice.

1 Respond. igitur ad quæsitum cum distinctione, nam Confessarius vel est subditus, vel est Prælatus, si subditus, debet omninò cauere à tali interrogatione: nam si obuiare tenetur, & impedire quando percipit quòd pœnitens vult explicare, & propalare complicem, vt dictum est *in præced. art.* multò magis abstinere debet ipse à tali interrogatione. Si verò est Prælatus, aliquibus visum est, quod possit interrogare de complice ad hoc, vt remedium adhibeat vel pœnitenti, vel complici, nihilominùs & ipse quoque à tali interrogatione omninò abstinere debet, & remittere omnia iudicio Dei. Ratio est, quia vt plurimum, qui superioribus confitentur, sunt iuuenes, qui recenter sunt professi: quos licèt Superior interroget, tanquàm Pater, & vt prodesse possit: nihilominùs quæliber eorum interrogatio in confessione talibus facta apud ipsos est ad instar præcepti, & propterea videtur quòd Superior velit eos cogere: ex quo posteà multa mala proueniunt, quæ consultiùs est truncare non interrogando de complice.

Si Confessarius est subditus, omnino à tali interrogatione debet cauere.

Si Superior est aliqui dicũt quòd potest, melius est autem asserere oppositum.

Et præterea, quia aliquando iuuenes de hoc cõqueruntur apud Superiores maiores: & cùm Superior Confessarius aliud non possit respondere; nisi (functus sum officio meo) sæpè remanet sub iugo, & punitur tamquam quòd per vim voluerit à pœnitente scire de complice.

Peccatum non nisi in confessione cognitum, Deus vult vt in secreto permaneat.

2 Et denique si peccatùm commissum, non nisi in confessione sit manifestùm, signum est quòd Deus vult, vt illud sic permaneat occultatum, non ergo curare debet, & curiosus esse Superior Confessarius de complice: sed pœnitentem moneat, de obligatione, quam habet; vt talem conuersationem fugiat: vt alia huiusmodi remedia adhibeat; pro vt qualitas peccati requirit, absque eo, quòd de complice interroget.

3 Sed quid, si nihilominùs Confessarius cogat pœnitentem, vt complicem reuelet: aliàs abiturum inabsolutum, eò quòd non possit, nisi reuelet, eum absoluere.

Ad hoc respondet Med. *in sua instruct. Confess.* quòd talis necessariò est denunciandus: quia hæresis est affirmare, quòd quis teneatur eam circunstantiam confiteri, ex qua tertia persona venit infamanda. Quæ opinio nimis dura videtur Ludouico Lopez *in sua Instruct. Confess. conf.* 1 *.cap.* 30. & Pet. de Nau. *lib.* 2 *. de restitut. c.* 2. *num.* 283. nam licèt sit hæresis dicere, non esse illicitum infamare proximum: nihilominùs controuertitur inter Doctores an hoc, quod dictum est, sit infamare proximum.

Vndè licèt opinio prædicta; nempè quòd liceat in confessione propalare complicem, speculatiuè sit falsa, & practicè eam teneam pro scandalosa, & aurium piarum offensiua, nihilominùs non teneo eam pro hæretica, & ideò licèt toleretur vt in scholis disputetur, non toleratur tamen, vt in confessione practicetur; cùm declarar ecomplicem, non sit medium efficax, vt peccator emendetur, vt bene docet Bannes, 2. 2. *q.* 33 *.art.* 7.

ARTI

ARTICVLVS X.

An Regularis, caſu reſeruato innodatus in ſua Prouincia, ſi pergit in aliam, poſſit à Prouinciali illius Prouinciæ abſolui?

SVMMARIVM.

1 *Regularis, caſu reſeruato in ſua Prouincia innodatus, pergens in aliam Prouinciam poteſt à Prouinciali illius Prouinciæ abſolui.*
2 *Religioſi itinerantes gaudent priuilegio vagantium.*
3 *Regularis ad ſecularium confeſſiones expoſitus, an poſſit abſoluere pœnitentes alienigenas à reſeruatis.*
4 *Habens facultatem à ſuo Epiſcopo pro reſeruatis abſoluendis, an poſſit abſoluere ſubditos alterius Epiſcopi ab ei reſeruatis.*

1 REſpondeo affirmatiuè ſecundùm conſtitutionem Eugenianam, & ſecundùm ius commune, cui ſtandum eſt. Idem quoque conceſſit Greg. XI. Magiſtro generali, & ſingulis Prioribus Prouincialibus, & localibus, ac locis ſibi commiſſis, fratribus eiuſdem ordinis ibidem conſtitutis, nécnon & fratribus aliis eiuſdem ordinis interdum ad eos declinantibus vndecunque, abſolutione, & diſpenſatione indigentibus, abſolutionis & diſpenſationis beneficium vt poſſint impartiri. Sic fratribus ordinis Prædicatorum. Idem quoque conceſſit fratribus minoribus Clem. IV. ſcilicet vt Generalis, & ſinguli Prouinciales, Miniſtri, & eorum Vicarij, ac etiam cuſtodes in Prouinciis, & cuſtodiis ſibi commiſſis prædictis fratribus, ibidem conſtitutis,

Regularis caſu reſeruato in ſua Prouincia innodatus, pergens in aliam, à Prouinciali illius Prouincia poteſt abſolui.

ſtitutis: nécnon fratribus aliis eiuſdem Ordinis, interdum ad eos declinantibus vndecúnque, abſolutione, & diſpenſatione indigentibus, *&c.* abſolutionis & diſpenſationis beneficium valeant impartiri. *Comp. priuileg. titul. abſolutio ordinaria quoad fratres.* §. 7.

Et eò magis id poterunt: quia modò in omnibus Prouinciis ſunt ijdem caſus reſeruati, illi ſcilicet, qui poſiti ſunt in decreto Clem. VIII. de quo in principio huius tractatus. Quòd ſi acciderit, in illa alia Prouincia aliquem alium caſum eſſe reſeruatum, præter illos, qui in decreto poſiti ſunt, talis Religioſus hoſpes tenetur etiam ad illum caſum reſeruatum, quia tenetur ſe conformare Religioni, & Prouinciæ in qua reperitur.

Religioſi itinerantes gaudent priuilegio vagantiũ.

2 Et quòd Religioſi itinerantes id poſſint, patet, quia tales gaudent priuilegio eorum, qui vagantur, de quibus dicit Nauarr. *in cap. placuit. n. 79.* quòd in eis manet integrum illud ius, quod ille putat diuinum: ſcilicet vt poſſint eligere quem voluerint Confeſſarium, quia Eccleſiæ determinatio, quæ eſt per domicilia, in eis locum non habet. Vel dicatur cum Palud. *in 4. d. 17. quæſt. 4.* Ant. 3, *p. titul. 17. cap. 4.* & Caietan. verb. *abſolutio*, quòd tales girouagi nullum habent proprium Sacerdotem: & ideò habent facultatem eligendi quem maluerint Sacerdotem Confeſſarium. Vel dicatur cum Suarez, quòd ibi habent proprium Sacerdotem, vbi vagantur: & in huiuſmodi hominibus actualis habitatio ſuccedit loco domicilij.

Idem quoque dicendum videtur de Religioſis itinerantibus, qui ſi in Prouincia illa ad quam peregrinati ſunt, inuenerint aliquem caſum reſeruatum,

uatum, qui in ſua non eſt talis, ad illum etiam tenentur, ſicut & Religioſi illiuſmet Prouinciæ, vt dictum eſt.

3 Dubitatur verò de Regularibus ad audiendas ſæcularium confeſſiones expoſitis, an poſſint abſoluere pœnitentes alienigenas, aliquo caſu reſeruato innodatos in ſua Prouincia: qui tamen caſus ab Ordinario loci ipſorum Confeſſariorum non ſunt reſeruati?

Regularis ad confeſſiones expoſitus, an poſſit abſoluere pœnitentes alienigenas à reſeruatis.

Reſpond. quòd aut ille pœnitens mutauit domicilium, aut non: in primo caſu poteſt abſolui. Sic Sot. *in* 4. *diſtinct.* 18. *q.* 4. *art.* 2. Si verò domicilium non mutauit, non poteſt abſolui: quia ratione domicilij, & habitationis quis ſubditus dicitur. Gloſſ. celebr. *in Clem. vnicâ, comp. verbo, ſubditos.* Ideò non videtur exemptus à iuriſdictione ſui Epiſcopi, qui peccatum reſeruauit, & per conſequens non eſt abſoluendus: præſumitur enim, illum facere fraudulenter. Sotus *vbi ſuprà, quæſt.* 4 *art.* 2. niſi Confeſſarius ſit vnus ex Pœnitentiariis Romæ à Papa deputatis, vel in Eccleſia Lauretana, qui habent facultatem abſoluendi ab omnibus caſibus, etiam Epiſcopis reſeruatis, vel ipſe regularis ad hoc priuilegiis gaudeat.

4 Quæritur etiam de eo, qui habet facultatem à reſeruatis à ſuo Epiſcopo, an poſſit abſoluere ſubditos alterius Epiſcopi ab ei reſeruatis in ſua diœceſi?

Habens facultatem à ſuo Epiſcopo pro reſeruatis abſoluendis, an poſſit abſoluere ſubditos alterius Epiſc. ab ei reſeruatis.

Reſpond. quòd ſic: nam ſicut Confeſſarius poteſt abſoluere pœnitentem à peccatis vbicunque commiſſis, vt inquit Archiepiſcopus Flor. *cap.* 1. *de auctor. confeſſ. in ſummula:* ita Epiſcopi videntur tacitè debere, vt idem ſit de peccatis ei reſeruatis: ita etiam videtur ſe habere conſuetudo, quæ eſt optima le-

gum interpres, *ff. de legib. l. si de interpretatione*: quia videmus peccatores peccata, quæ toto terrarum orbe committunt, vni Sacerdoti confiteri, & eos nunquàm remitti ad Sacerdotes locorum, in quibus deliquerunt pro absolutione, nisi ratione excommunicationis, vel nisi peccatum esset notorium, quo casu remittuntur aliquando, causa satisfactionis, vel scandali emendandi, & non ratione absolutionis. Sylvest. verbo, *Confessor. 1. num. 6. & q. 23.* Nauarr. *in Man. cap. 27. num. 255.*

ARTICVLVS XI.

An Religiosi itinerantes possint se simul confiteri?

SVMMARIVM.

1 *Sacerdotes Regulares sunt in triplici differentia.*
2 *Peccata sunt in triplici differentia.*

Sacerdotes Regulares sunt in triplici differentia.

1 REspondeo, quòd hîc possumus inquirere, vel de itinerantibus fratribus, dum sunt in loco, vel dum sunt in via extra locum, seu Monasterium. Et de Sacerdotibus pariter distinguendum est. Sunt enim in triplici differentia: quidam sunt, qui nunquàm fuerunt admissi à Prouinciali ad audiendas confessiones: quidam, qui fuerũt aliquando admissi, sed modò non sunt deputati: quidam verò, qui de facto sunt deputati. Et de peccatis itidem distinguendum est: nam vel sunt venialia, vel mortalia simplicia: vel mortalia cum reseruatione adiuncta: nunc verò dico plura.

2 Primùm, si peccata sunt venialia, quilibet Sacerdos

cerdos potest ea vbique absoluere, siue in Monasterio, siue extra: nam cùm iure diuino ea confiteri non teneamur, vnusquisque Sacerdos potest ea absoluere, si à pœnitente eligatur: vt dictum est *suprà in art. 4. huius sectionis.* *Peccata sunt in triplici differentia.*

Si verò peccata sunt mortalia: tunc ille Sacerdos, qui nunquàm fuit admissus, nullo pacto potest ea absoluere: quia licèt in susceptione Ordinis collata ei fuerit potestas absoluendi in habitu, non tamen habet eam modò in actu.

Si verò ille Sacerdos fuit aliquando admissus, sed modò nō est de facto deputatus: tunc multis videtur, quòd non possit ea absoluere. Nihilominùs praxis est in contrarium, & Prælati hoc sciunt, nec prohibent, sed tolerant. Imò statuta nostræ Religionis id concedunt expressè, scilicet vt itinerantes simul confiteantur.

Si verò Sacerdos est deputatus, & in Conuentu audit iam confessiones: tunc talis potest vbilibet audire huius pœnitentis confessiones, & absoluere, sicut poterat in Conuentu. Sic habet Sotus *in 4. distinct. 18. quæst. 4. artic. 3.* cuius verba sunt ista; *Religiosus, qui facultatem habet sui Prælati audiendi Religiosorum confessiones, quemcunque subditum sui Conuentus potest vbicunque terrarum absoluere: perinde ac Prior ipse, praterquàm in casibus reseruatis.*

Et ego addo, quòd quia in nostra Religione statutum est, vt Confessarij deputati etiam à reseruatis absoluant cum onere se præsentandi, quòd poterunt etiam à reseruatis absoluere: dummodò pœnitentes acceptent obligationem se præsentandi.

ARTICVLVS XII.

An pœnitens habita opportunitate Prouincialis, aut Generalis, non ſe repræſentans peccet: & an teneatur denuò ſe præſentare?

SVMMARIVM.

1 *Promittens ſe præſentaturum, dum id non facit, ſemper tenetur, & probatur multis. Et id quamprimùm facere tenetur.*

2 *Confeſſarij, qui onus ſuſcipiunt ſe præſentandi pro pœnitentibus, debent id facere quamprimùm poſſunt.*

3 *Pœnitens promittens ſe præſentaturum, poſteà verecundia ductus, an id poſſit facere per aliam interpoſitam perſonam.*

Promittens ſe præſentaturum, dum id non facit, ſemper tenetur. Nauarrus.

1 REſpond. quòd tenetur ſtatim ſe præſentare ſub pœna peccati mortalis: dummodò fiat ſine ſuæ famæ detrimento. Quòd ſi non ſe repræſentat habita opportunitate, aliqui volunt dicere, quòd pœnitens ſolùm peccat mortaliter: ſed quòd non tenetur ſe amplius præſentare: & conantur hoc probare ex Nauarr. qui *in Man. cap. 26. num. 12.* ſic ait: *Si Superior abſens inferiori facultatem dederit, vt à caſibus ſibi reſeruatis abſoluat ſub eo modo: vt iterum illi confiteatur, quando præſens fuerit, Confeſſarius tenetur illum modum pœnitenti declarare: & ſi eum non acceptauerit non debet eum audire, ſi ante confeſſionem id ſciuit: ſi tamen conſenſerit abſolutioni, adeò valet abſolutio, quòd quamuis poſteà pœnitens Superiori non confiteatur, valere illa non deſinat: peccatum tamen mortale nouum committet.* Hæc Nauarrus.

Ex

Ex quibus verbis eliciunt aliqui, quòd commisso nouo peccato, ad nihil aliud posteà teneantur, qui se non præsentant. Sed profectò hallucinantur: nam præsentatio est veluti debitum contractum, quod quousque non soluitur, semper remanet obligatio illud soluendi. Est etiam veluti obligatio, quam quis habet de voto obedientiæ, paupertatis, & castitatis, in quibus, si casus aduenerit, quòd quis transgrediatur aliquod illorum mortaliter: licèt posteà confiteatur de illo peccato, & transgressione facta mortaliter: remanet tamen adhuc obligatio seruandi votum promissum propter debitum in professione contractum.

Quod disertis verbis docet idem Nauarrus *in tom. 1. consilior. de voto, & voti redemptione, consil. 34.* vbi sic concludit: *Absolutio fractionis voti differt ab absolutione voti: ità quòd votum perpetuum semper obliget, licèt vouens à peccato fractionis voti absoluatur:* vt ait S. Antoninus: *Vnde quando quis non adimplet promissionem factam de se præsentando, frangit quidem debitum illud, non tamen exoneratur à debito semel contracto.* Sic Nauarrus. Clariùs id habet Sotus *in 4. d. 18. quæst. 2. art. 5.* in his verbis: *Tunc inferior absoluit quidem directè à peccatis non reseruatis: consecutiuè tamen à reseruatis, dummodò pœnitens firmum habeat propositum recurrendi ad Superiorem: nam dum est in mora recurrendi, putà, habita opportunitate absolutionem non procurans, semper manet in culpa.* Sic Sotus. In quibus verbis notanda sunt illa vltima *(semper manet in culpa)* nam non tollitur obligatio, quousque se præsentet: licèt pluries talem obligationem frangat. Nauarr. Sotus.

Quod etiam optimè perpendit noster Pater Politius *super cap. 7. Regulæ, num. 31.* dicens: *Quòd hæc præsentatio est ex sacramentali confessione dependens, &* Politius.

pars quædam eius ad satisfactionem pertinens: solutio scilicet debiti, quo se pœnitens ligauit, vt à reseruatis absolueretur: & ibidem *num.* 33. ait: *Nouum peccatum committit, qui promisit se repræsentare, & non se repræsentauit, & in eodem semper est: dum scilicet quod promisit, implere non vult.* Sicut qui confitendo aliquorum oblitus peccatorum, ea cùm memoriæ occurrerint, licèt fuerit absolutus, semper confiteri tenetur, & nouo peccato ligabitur; si ea confiteri noluerit, eóque erit astrictus, donec oblita confiteatur.

Quòd ex Soto nos annotauimus supr. *n.* 30. pœnitentem toties peccare mortaliter, quoties habita opportunitate, Superiori denuò non confitetur reseruata, quæ cum hac ligatura fuerunt ab inferiori soluta, & à pœnitente acceptata. *Hucusque Politus.*

Suarez. Suarez quoque *in* 4. *tom. disp.* 30. *sect.* 5. *num.* 28. ait: *Quando in aliqua Religione per statutum conceditur hac facultas cum prædicto onere, ex vi illius resultat obligatio sub mortali culpa comparendi coram Superiore: etiamsi nec statuta talis Religionis soleant obligare in conscientia, neque in tali statuto sint specialia verba præceptiua præter illa, quæ declarant modum reseruationis, & facultatis. Nam illud statutum non tam præcipit, quam facit, seu indulget tali modo, supposita tali reseruatione, quam non omnino tollit, sed moderatur, & quoad hoc est efficax tale statutum: quia procedit ex voluntate, & ex potestate, vt ostensum est; posito autem illo effectu, ex natura rei, seu ex ipsa institutione sacramenti, sequitur alia obligatio, quæ grauis est, ratione materiæ, vt rectè suprà probatum est.* Sic Suarez.

Cõfessarij qui onus suscipiũt se præsentãdi pro pœnitẽ-

2 Idem quoque censeo de Confessariis deputatis, qui rationabili causa ducti, suscipiunt super se obligationem, & onus se præsentandi: scilicet, quòd debent id facere quamprimùm se illis offeret copia

Superio

Superioris, niſi ratione ſufficiente ducti, aliud expedire pœnitenti iudicauerint: nam poteſt dari caſus, in quo, ſi tunc Confeſſarius coram Superiore ſe repræſentet, Superior veniet in cognitionem pœnitentis: & propterea melius eſt, vt in opportuniorem occaſionem præſentatio differatur. Sed ordinariè loquendo, tenetur ſtatim ſe præſentare, ſi habet copiam Superioris: quia idem onus, ac pœnitens ipſe habet, dum ſuper ſe illud ſuſcepit.

tibus, debẽt id facere quamprimũ poſſunt.

3 Quæres, quando pœnitens Superiori tenetur ſe præſentare, & in confeſſione paratum ſe oſtendit ad id faciendum: poſteà verecundia ductus vult id facere per interpoſitam perſonam; an talis perſona interpoſita poſſit eſſe quælibet indifferenter: an verò neceſſe eſt, vt ſit Confeſſarius?

Dubium.

Reſpond. quòd circa hoc, diſtinctione opus eſt: nam aliud eſt impetrare facultatem à Superiore ad concedendam ſuam auctoritatem alicui: aliud verò eſt ſe præſentare pro onere contracto, & acceptato in confeſſione: circa impetrationem facultatis, poteſt vti quacunque perſona, etiam quòd non ſit ſuus Confeſſor. At circa præſentationem, neceſſe eſt, vt fiat per ipſummet pœnitentem, vel per Confeſſarium, qui ſuam confeſſionem audiuit. Tum quia, in Decreto Clem. VIII. id inſinuatur, dum dicit: *Quando Confeſſarius in primis iudicauerit*: Tum etiam quia ob facultatem, quam in eodem Decreto ſummus Pontifex concedit, poteſt Superior tractare cum Confeſſario de pœnitentia iniungenda: & propterea opus eſt ſcire qualitatem peccati, ſpeciem, recidiuationem, *&c.* quæ omnia nemo poteſt, neque debet, præter Confeſſarium pertractare.

Reſpond.

ARTI

ARTICVLVS XIII.

An liceat Regularibus indifferenter se confiteri extra suum Ordinem?

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentiarij Papæ super omnes fideles, etiam Regulares potestatem habent in foro conscientiæ.*
2 *Regulari non licet confiteri indifferenter extra suum Ordinem absque sui Superioris licentia.*
3 *Regulares prohibentur confiteri extra suum Ordinem ex vsu, & statuto, & priuilegijs.*
4 *Ex vi Regulæ Superioribus Minorum interdicitur, ne Fratribus dent facultatem confitendi extra suum Ordinem, ex Hugo & Pisano.*
5 *Prædicatores in casu necessitatis possunt confiteri extra suum Ordinem, ex Leone X.*
6 *Casuum reseruatio in mortis articulo nulla.*
7 *Politius conatur reijcere præfatam Leonis X. concessionem: ac si esset contra regulam, sed impugnatur Politius.*
8 *Censurarum absolutio alijs etiam extra Ordinem potest committi.*

Pœnitentiarij Papæ super omnes fideles, etiã Regulares potestatem habent in foro conscientiæ.

Regulari non licet se cõfiteri in-

1 RESpond. quòd, exceptis pœnitentiariis sanctissimi Domini nostri Papæ, qui habent plenariam potestatem audiendi confessionem omnium ad se recurrentium, etiam Religiosorum cuiuscunque Ordinis: de reliquis Sacerdotibus, tam sæcularibus, quàm Regularibus cuiuscunque Ordinis, hoc certum est, Regulares confiteri non posse: cùm enim Regulares sui iuris non sint, non habent ad id facultatem, cùm non solùm non faueat illis

Præla

Prælatorum ſuorum licentia, imò è contra Prælati ſemper reclament, & contradicant. Vnde ſtante tali prohibitione nullus Regularium poterit extra ſuum ordinem confiteri, eritque nulla confeſſio, & abſolutio attentata.

differenter extra ſuũ Ordinem abſque licentia ſui Superiorꝰ.

3 Hæc autem Superiorum prohibitio ſemper extitit in ordine: ſatiſque ex vſu, & antiqua conſuetudine comprobatur, quæ etiam vim legis in hoc habet. Et de hoc inſuper habetur ſtatutum Clement. IV. quo inhibetur vniuerſis Eccleſiarum Prælatis & quibuſcumque aliis, ne cõfeſſiones fratrum Minorum præſumant, eorum inuitis Prælatis, audire: vt habetur *in Compendio Priuilegiorum*, verbo, *Confeſſio, num.* 1. Bonifacius VIII. ſic habet, *Inhibemus vniuerſis fratribus veſtri Ordinis, ne aliquis eorum, niſi in neceſſitatis articulo, aliis, quàm Prælatis ſuis, peccata ſua confiteri præſumant, vel aliis Sacerdotibus eiuſdem Ordinis, ſecundum Regulæ, & ipſius ordinis ſtatuta.* Hæc ibi.

Regulares prohibẽtur cõfiteri extra ſuum ordinem ex vſu, & ſtatuto, & priuilegiis. Clem. IV. Compend. Priuileg.

4 Hoc autem adeò verum eſſe putat Hugo, & Piſanus *ſuper Regulam c.* 7. vt aſſerant, etiam ex vi Regulæ prohibitum eſſe Miniſtris, poſſe facere facultatem fratribus, vt extra Ordinem valeant confiteri de caſibus, ipſis Miniſtris reſeruatis. Etenim Regula peccantes fratres non ad alios, quàm ad Miniſtros Ordinis mittit: & ipſis Ordinis Miniſtris, qui curam animarum fratrum ſuorum habent, modum præſcribit; vt in caſibus reſeruatis non aſſignent extraneos ipſis fratribus Confeſſarios ſæculares, ſcilicet presbyteros, vel alios Religioſos, ſed tantùm huius Ordinis Sacerdotes. Ait enim Regula; *Ipſi verò Miniſtri, ſi preſbyteri non ſint per alios Sacerdotes Ordinis pœnitentiam iniungi faciant.* In mortis autem articulo, deficientibus Sacerdoti

Hugo. Piſanus. *Ex vi Regulæ Superioribus Minorũ interdicitur, ne fratribus dẽt facultatẽ cõfitendi extra ſuum Ordinem.*

cerdotibus Ordinis noſtri, poterunt fratres etiam abſque licentia Prælatorum aliis Sacerdotibus cõfiteri, & abſolui ſine obligatione, & debito reconfitendi peccata Miniſtris, vt eſt communis opinio Doctorum *in 4.diſtinct.17.* & de hoc latè poteſt videri Nauarr. *in cap.1.de pœnit. diſt.6.n.73.* cum quo concordat Corduba ſuper Regul.*cap.7.quæſt.2.*

Nauarr. Corduba.

Prædicatores in caſu neceſſitatis poſſunt cõfiteri extra ſuum Ordinem.

5 Solùm Prædicatores noſtri Ordinis,& etiam alij fratres,quando ſunt extra Monaſterium,& copiam Sacerdotis Ordinis noſtri habere non poſſunt,quia ſcilicet non habent ſocium Sacerdotem, & Confeſſarium, poſſunt confiteri peccata ſua alteri Sacerdoti alterius Ordinis, vel etiam presbytero ſæculari dummodò fiat ſine fraude, & dicant ſuo prælato.Sic ex conceſſione Leonis X. haberur *in comp. priuileg. titul. Abſolutio ordinaria quoad fratres.§.19.*

Leo X.

Concil. Trident.

Caſuũ reſeruatio in mortis articulo nulla.

6 Circa quam conceſſionem animaduerto, quod quia ex Concil. Trident. in mortis articulo nulla eſt reſeruatio caſuum: hinc in tali caſu dicimus, quòd ſi ægrotus conualeſcat, non tenetur ampliùs ad reconfitendum peccata reſeruata niſi habeant excommunicationem: & tunc ſolùm ſufficit recurrere pro cenſura: vt ſuprà pluries dictum eſt: at extra talem articulum ſeruanda eſt forma conceſſionis.

Politij ſententia.

7 Deinde pondero, quòd Pater Politius ſuper Reg.*c.7.num.44.* conatur infringere talem conceſſionem Leonis X. ac ſi eſſet contra Reg. & nos Minores Capuccini per noſtra ſtatuta renunciauimus omnibus priuilegiis relaxantibus Regulam, vnum de quibus eſt hoc præſens, de quo agimus.

Politij ſententia reijcitur.

Oppoſitum nihilominùs eſt verum,nempe quòd talis conceſſio non ſolùm non eſt contra Regulam,

Digitized by Google

lam, imò & iuxta regulam: non prouidet fratribus copiam Sacerdotis, quando ex noſtro Ordine non poſſunt haberi, quomodo mũdâ conſciẽtiâ ad altare accedere valeant. Id quod ipſemet Pater Politius poſteà animaduertit, dicens, *inf. n.* 46. his verbis: *Sed eſto*, inquit, *quòd nõ ſit præceptũ Regulæ, negari tamen non poteſt, ſecundùm morem Regulæ eſſe, vt extra ordinem fratres nullatenùs confiteantur, niſi in neceſſitatis articulo.* Et in *num.* 47. declarans neceſſitatis articulum ait, *Neque hic neceſſitatis articulus ſumendus eſt tantum pro articulo, ſeu periculo mortis, ſed pro quacunque alia neceſſitate ad id iuſtè cogente, quæ eſſe poterit, ſi neceſſariò ad euitandum ſcandalum manifeſtum, debeat Sacerdos celebrare, & Confeſſarium noſtri Ordinis, cui confiteatur, non habeat: vel ſi in terris infidelium reperiatur vbi noſtri Ordinis Sacerdos non ſit: in tali enim neceſſitate poſſunt miniſtri diſpenſare, & tacitè intelligitur diſpenſatum, & facta facultas: quia nec Regulæ menti aduerſatur, in caſu neceſſitatis diſpenſare*, & in *n.* 48. ſubdit.

Articulus neceſſitatis quis.

8 *Prædicta tamen intelligas ſemper pro culpis, ſeu abſoluendis peccatis, non de cenſuris: nam de his nec ex Regula, nec ex aliqua Papali conſtitutione videtur prohibitum Miniſtris poſſe committere alicui extra Ordinem poteſtatem abſoluendi, vel diſpenſandi, vt iudicauerint expedire, vnde quando ſic eis videbitur, poterunt prædictam facultatem à cenſuris abſoluendi, etiam extra ordinem committere.* Sic Politius, & annotauit etiam Corduba *vbi ſup. in quæſt.* 3. *puncto.* 1. Caueant tamen Superiores, ne ſint faciles in concedenda tali facultate, niſi in maxima neceſſitate.

Cẽſurarum abſolutio etiam alijs extra Ordinem poteſt committi.

ARTI

ARTICVLVS XIV.

An regulares possint accipere Bullam Cruciatæ, & per eam absolui à reseruatis?

SVMMARIVM.

1 *Regulares posse accipere Bulla Cruciatæ aliqui tenẽt.*
2 *Verior sententia est negatiua.*
3 *Capuccini obseruant regulam iuxta textum, & ad litteram.*
4 *Regulares non possiunt accipere Bullam Cruciatæ ad effectum absolutionis casuũ ex decretis Põtificum.*
5 *Speciale decretum Clem VIII. ne Regulares vtantur Bulla Cruciatæ ad effectũ absolutionis à reseruatis.*

Regulares posse accipere Bullã Cruciatæ aliqui tenent.
Rodriq.

1 REspond. quòd Rodriquez *in to.1.quæstionum Regularium,q.21.art.10.* tenet fratres mendicantes posse accipere Bullam Cruciatæ, cum licentia tamen superiorum, & Prælatos Regulares talem licentiam pro re tam sancta facilè dare debere. Et addit, fratres Minores, quibus ex Regula prohibitum est ad pecuniam recurrere absque præsente, vel imminente necessitate, posse illam pecuniam cum licentia Prælatorum procurare pro huiusmodi Bullæ receptione, seruatis tamen reliquis modificationibus summorum Pontificum, iuxta

Collector.

eorum professionem. Et subdit, licèt Collector *in Compendio Priuilegiorum*, verbo, *Cruciata.§.5.* dicat, quòd hæc Bullæ acceptio non sit causa necessaria, vt possit perindè ad pecuniam recurri, cùm totum, quod in ea conceditur, in nostris priuilegiis habeatur, attamen Corduba *in expositione nostræ Regulæ,cap.4.q.7.* tenet contrarium, dicens; quòd imò

Corduba.

ista

Digitized by Google

iſta ſit ſufficiens neceſſitas, vt Prælati poſſint talem licentiam dare, cùm ſit negotium tantæ pietatis. Quibus addo, ait Rodriquez, quòd licèt poſſint per virtutem Priuilegiorum ſuas animas liberare: ſanctum tamen eſt, pluribus aliis viis id attentare. *Hæc ille.*

2 Nihilominùs ſententia Collectoris, & verior eſt, & omnino amplectenda; non enim licet fratribus Minoribus pro talis Bullæ acceptione ad pecuniam recurrere, cùm non ſit neceſſaria: nam quantum ad Indulgentias, iam nobis multis aliis viis conceduntur, & quantum ad abſolutionem à caſibus reſeruatis, etiam remedia plura ſunt nobis data, vt dictum eſt ſuprà. Poſſet benè opinio Rodriquez, & Cordubæ in cæteris Mendicantibus ſaluari; habent enim pecuniam in communi, & quamplures eorum ad vſum particularem: de quorum numero ſi erant Rodriquez, & Corduba, vel etiam ad id ſocios habebant, poterant etiam ad hoc pecunias dare. *Verior ſententia Collectoris.*

3 At nos Capuccini, qui per Dei miſericordiam ad litteram, & iuxta mentem Seraphici Patris noſtri Franciſci Regulam obſeruamus, nullo pacto poſſumus pro talis Bullæ acceptione ad pecuniam recurrere, eò magis, quia id à pluribus ſummis Pontificibus vetitum ſit. *Capuccini obſeruant Regulam iuxta litteram.*

4 Leo X. prohibuit, & declarauit, quòd nullus fratrum Minorum Regularis obſeruantiæ poſſit accipere Bullas Cruciatæ, ſeu alias indulgentias generales conceſſas, aut concedendas, vt poſſit vti gratiis ibi contentis; vtpotè contra Regularia ſtatuta Ordinis, confiteri quibuſcumque Sacerdotibus, & abſolui à caſibus reſeruatis. Et hoc prohibuit ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, *Regulares non poſſunt accipere Bullã Cruciatæ ad effectũ abſolutionis à caſibus.*

ne id faciant contra obedientiam Ordinis, & absque speciali licentia suorum Superiorum.

Innocentius VIII. idem prohibuit, & quòd quæcumque alia absolutio, quoad fratres irrita sit, & inanis. Vide *Compend. Priuileg.* verbo, *Cruciata.* §. 16. & 21.

Pius V. in quadam Constitutione edita die 21. Iulij, 1571. Pontificatus sui anno 6. quæ incipit; *Romani Pontificis circumspecta benignitas*, prohibet fratribus Ordinis Prædicatorum, ne possint eligere Confessorem, & absolui à reseruatis virtute Bullæ Cruciatæ sine licentia suorum Superiorum. Quam constitutionem refert Passarellus in compilatione Priuilegiorum sancti Francisci de Paula *fol.* 127. Omnes igitur prædicti Pontifices prohibent, ne vllus fratrum Mendicantium Bullam Cruciatæ absque licentia suorum Prælatorum accipiat.

Præter prædictos autem summos Pontifices, est Constitutio Clem. VIII. quæ absolutè id prohibet, facta ad instantiam Procuratoris Generalis Carmelitarum, qui, cùm ad sanctitatem suam supplicasset, vt remedium fratribus suæ Religionis adhiberet, qui, vt ab omnibus reseruatis, & non reseruatis absolui possent, Bullam Cruciatæ accipiebant, Pontifex non solùm pro ipsis Carmelitis: verùm, & pro omnibus Regularibus sic respondit:

CLEMENS PAPA VIII. ad perpetuam rei memoriam.

ROmani Pontificis, &c. *Exponi nuper fecit dilectus filius Procurator Generalis ordinis fratrum sanctæ* MARIÆ *de monte Carmelo, quòd cùm in Bulla Cruciata sanctæ, & alijs Priuilegijs, quæ à sede Apostolica*

ſtolica concedi ſolent, detur facultas eligendi Confeſſorem idoneum ab Ordinario approbatum, qui poſſit Chriſti fideles abſoluere à caſibus Ordinario reſeruatis, & à quibuſdam etiam, quæ dicta ſedi reſeruata ſunt: Religioſi dicti ordinis, ſeu eorum nonnulli, etiam iis facultatibus vti præſumunt, & illarum prætextu eligunt Confeſſorem aliquando, præter eos, qui à ſuis Prælatis eorum confeſſionibus deputati ſunt, quod aliquando in ſpeciale eorum vergit detrimentum. Quare prædictus Procurator Generalis humiliter nobis ſupplicari fecit, quatenùs in præmiſſis opportunè prouidere de benignitate Apoſtolica dignaremur.

NOS IGITVR HVIVSMODI SVPPLICATIONIBVS INCLINATI, *talem conceſſionem ſanctæ Cruciatæ, & aliorum indultorum particularium, ad prædictum articulum eligendi Confeſſorem, & abſoluendi à caſibus reſeruatis cum fratribus, & ſororibus Monialibus ordinis prædicti, ac aliorum quorumcumque ordinum & congregationum, cuiuſuis inſtituti mendicantium, & non mendicantium, tàm Prouinciæ Hiſpaniæ, quàm extra eam vbilibet locum minimè habere, neque cenſeri.*

SED NOSTRÆ INTENTIONIS EXISTERE, *quòd iidem fratres, & Moniales, quantum ad ſacramentum Pœnitentiæ, ſeu Confeſſionis adminiſtrationem, diſpoſitioni ſuorum Prælatorum ſubiecti ſint, Apoſtolica auctoritate tenore præſentium perpetuò declaramus. Eiſdem tamen Prælatis, vt in vſu huiuſmodi poteſtatis ſe cum ſubditis benignos, & faciles exhibeant,* PRÆCIPIMVS, ET MANDAMVS. *Non obſtantibus quibuſcumque. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die 23. Nouembris, 1599. Pontificatus noſtri anno 8. M. Veſtrius Barbianus.*

Ex qua Conſtitutione patet, quòd nullo pacto

licet Regularibus accipere Bullam Cruciatæ ad effectum eligendi sibi Confessarium pro reseruatorum absolutione.

ARTICVLVS XV.

An Regulares, tempore Iubilæi plenissimi, possint confiteri extra suum Ordinem, & absolui?

SVMMARIVM.

1 *Iubilæi plenissimi virtute possunt Regulares confiteri extra Ordinem, quando in diplomate id conceditur.*

2 *In indulgentia, verbum illud, quod aliquando ponitur* (per modum Iubilæi) *importat absolutionem, etiam à casibus, ex Graffio, & Rodriquez.*

3 *Negat hoc Suarez.*

4 *Graffij, & Rodriquez sententia, vt verior eligitur.*

5 *Regulares non possunt per Bullas particulares absolui à reseruatis.*

6 *Regulares magis merentur suam Regulam seruando, quantum ad præmium vitæ æternæ, quàm indulgentias exquirendo.*

7 *Regularis an possit absoluere à casibus Episcopo reseruatis.*

Iubilæi plenissimi virtute, possùt Regulares cõfiteri extra Ordinẽ quando id in diplomate conceditur.

1 REspond. quòd distinguendum est: nam vel in Iubilæo datur facultas specificè, vt Regulares possint sibi eligere Confessarium extra suum Ordinem, vel non; si non concedit, absolutè dicimus, quòd non possunt; quia verba indulgentiæ tantum valent, quantum sonant. Si verò specificè

ficè in eis datur facultas talis: sicut sanctissimus Dominus noster Paulus Papa V. in duobus Iubilæis generalibus, annis elapsis, promulgatis, indulsit: quòd etiam anteà fecerat Clem. VIII. & tunc nulli dubium, quin Religiosus possit extra Ordinem suum confiteri, & iuxta tenorem Iubilei eligere sibi Confessarium, qui eum à reseruatis, & ab omnibus absoluat.

Sciendum tamen est circa hoc, quòd dubitatum fuit coram Illustrissimis super Concilium Tridentinum, An tempore Iubilæi supradicti concessi cum facultate, vt pœnitentes possint sibi eligere Confessarium quemcunque, siue Regularem, siue sæcularem, à quo possint absolui, *&c.* An scilicet possint Religiosi, virtute dictarum literarum Apostolicarum Iubilæi, confiteri peccata sua Sacerdotibus sæcularibus, ab Episcopo loci approbatis, & ab eis absolui: cùm ipsi Regulares Ordinario nō sint subiecti, sed exempti? Et die 15. Decembr. 1580. Congregatio Concilij pro maiori parte sensit pro negatiua: dixit tamen dubium referendum esse sanctissimo Domino: qui postea die 19. Decembr. 1581. in Consistorio respondit: *Tempore Iubilæi posse omnes Regulares confiteri peccata sua Sacerdotibus, etiam sæcularibus approbatis ab Ordinario ad audiendas confessiones.* Nam in Bulla non fit mentio, nisi de Ordinario eorum, qui audirent confessiones, non autem de Ordinario pœnitentium.

Dubiū 3. *Declaratur, quid importet verbum illud*, per modū Iubilæi.

2 Dubitatur hîc, an quando in indulgentiis dicitur: *Indulgentia plenaria per modum Iubilæi*: nam per talem vltimam particulam detur facultas, vt quisque possit absolui ab omnibus censuris, & casibus reseruatis. Parer Graffius *in lib. 4. casuum conscientiæ, cap. 15. num. 29.* tenet partem affirmatiuam: nam, inquit, Graffius.

quit,illa particula, *per modum Iubilæi*, aliquid addit ſupra indulgentiam : ipſe autem putat, Iubilæum, præter indulgentiam continere etiam poteſtatem commutandi vota,& abſoluendi à cenſuris,& caſibus reſeruatis:& ideò cum indulgentia per modum Iubilæi conceditur,facultatem abſoluendi à cenſuris,& caſibus reſeruatis concedere videtur.

Rodriq. Rodriquez *in ſua ſumma,tom.*1.*cap.*18.*num.*2.ait, in Iubilæo vltra indulgentiam plenariam concedit etiam ſummus Pontifex,quòd poſſint abſolui fideles ſacramentaliter ab omnibus peccatis reſeruatis, etiam Sedi Apoſtolicæ, & à cenſuris in Bulla Cœnæ Domini,niſi ab hæreſi, quia hic caſus commiſſus eſt in foro interiori, & exteriori Dominis Inquiſitoribus. Fauet huic ſententiæ:quia Bulla indictionis Iubilæi nihil aliud dicit,niſi quòd concedit indulgentiam plenariam in forma Iubilæi : ſic in Bulla anni ſancti tempore Clem. VIII.quam vidi: & nihilominùs fideles omnes abſoluti fuerunt ab omnibus caſibus,& cenſuris.

Suarez. 3 Suarez nihilominùs *in tom.*5. *diſput.*7. *ſect.*5. *num.*9.ait, id non eſſe veriſimile:& quòd explicatio illius vocis, *Iubilæi*, totam illam poteſtatem includat,nullo iure, aut auctoritate oſtenditur. Vnde licèt cum Iubilæo ſæpè ſoleat illa poteſtas,vel facultas concedi, tamen Iubilæus propriè eam non ſignificat : ſumpta eſt enim illa vox ex Scriptura, in qua Iubilæus annum remiſſionis ſignificabat : & inde etiam tranſlata eſt ad ſignificandam plenariam remiſſionem, quæ per indulgentiam conceditur.

Deinde,illa poteſtas commutandi vota, vel abſoluendi à cenſuris,non eſt definita,& certa,ſed interdum ampla eſt,& interdum magis reſtricta:ergo in

in absoluta voce Iubilæi, non potest intelligi aliqua potestas huiusmodi.

Sed quanta erit? non amplissima: quia hæc non semper, sed rarò conceditur: neque cum certa aliqua restrictione, quia hęc non est definita, sed arbitraria ad voluntatem concedentis. Non est ergo verisimile, tam grauem potestatem tam confusè concedi: & ideò quoties conceditur, speciatim exprimitur, etiãsi Iubilæus concedatur, vt ex vsu constat.

Quando ergo indulgentia conceditur per modum Iubilæi, nihil aliud significatur, nisi concedi indulgentiam plenariam, qualis concedi solet in Iubilæis: quòd si simul dicatur, concedi indulgentiam plenariam ad instar Iubilæi, est repetitio quædam ad maiorem explicationem, & commendationem indulgentiæ, non verò est noua concessio: *hucusque Suarez.*

In hac sententia Suarez tota vis sit in voce, *Iubilæi*: & nihilominùs praxis est in contrarium quoad vnum: nempe quòd semper in omnibus Iubilæis conceduntur casus: ergo saltem quoad hoc erit semper vniformis, & præterea id, quod dicit Suarez, scilicet quòd quoties talis facultas conceditur, speciatim exprimitur, non est verum semper: nam, vt diximus paulò antè, in Bulla indictionis Iubilæi pro anno 1600. nihil horum posuit Clem. VIII. & nihilominùs ab omnibus fuerunt absoluti pœnitentes & à censuris, & à reseruatis: ergo sufficit, quòd indulgentia vel sit Iubilæum, vel ad instar Iubilæi ad hoc, vt in ea detur facultas prædicta.

4 Vnde licèt probabilem existimem sententiam Suarez, probabiliorem tamen censeo sententiam Graffij, & Rodriquez. *Authoris sententia.*

Dices, si ita est: ergo Regulares possunt accipere indul- Dubium.

indulgentias omnes, quæ ſunt per modum Iubilæi, etiam quòd ſint conceſſæ alicui fraternitati, vel altari, vel particulari Eccleſiæ, vel etiam medalliis, & imaginibus, quæ aliquando à ſummo Pontifice benedicuntur, & habent indulgentiam per modum Iubilæi?

Reſponſ. *Regulares non poſſunt per Bullas particulares abſolui à reſeruatis.*

5 Reſpondeo, quòd nullo pacto poſſunt Regulares vti talibus indulgentiis per modum Iubilæi, ad effectum conſequendi beneficium abſolutionis à caſibus reſeruatis: quia, *vt paulò ante diximus in art.* 14. Clemens VIII. in ſua Bulla manifeſtè id prohibet, dicit enim ſic: *Nos igitur huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, talem conceſſionem ſanctæ Cruciatæ, & aliorum indultorum particularium, ad prædictum articulum eligendi Confeſſorem, & abſoluendi à caſibus reſeruatis*, &c. *locum minimè habere, neque cenſeri*, &c.

D. Thom.

Addam hìc vnum notatu dignum ex D. Thom. *in addit. ad 3. p. q. 27. art. 2. ad 2.* contra fratres illos, qui ſub hoc colore indulgentiarum vagari nunquàm ſatiantur: quia eſt ad propoſitum pro hac materia indulgentiarum.

Religioſi magis merentur ſuã Regulam ſeruando quantũ ad præmiũ vitæ æternæ, quàm indulgentias exquirẽdo.

6 Ibi enim ſanctus Doctor arguendo, quòd Religioſis deberentur indulgentiæ, quia eſſent eis cauſa vagandi, & diſſolutionis Religionis, poſteà reſpondet, quòd propter indulgentias non debet diſſolui Regularis obſeruantia: quia Religioſi magis merentur Regulam ſuam ſeruando, quantum ad præmium vitæ æternæ, quàm indulgentias exquirendo, quamuis minus: quatenus ad dimiſſionem pœnæ, quod eſt minus bonum. *Hæc S. Thomas.*

7 Dubitatur hìc pro Regularibus ad ſæcularium confeſſiones expoſitis, an ſi in Iubilæo data ſit facultas cuilibet Confeſſario abſoluendi, à quibuſcunque caſibus, & cenſuris, licèt Sedi Apoſtoli-

cæ

cæ reſeruatis, num poſſint abſoluere à caſibus, quos ſibi Epiſcopus, particulari conſtitutione reſeruauit? Reſpond. ſec. Nauar. *in Man. cap. 17. num. 263.* quòd ſic; qui, inquit, quòd Confratres ſanctiſſimæ Trinitatis, & alij Chriſti fideles poſſunt abſolui à caſibus reſeruatis Epiſcopis eis inconſultis, auctoritate cuiuſdam Bullæ eis conceſſæ à S. D. N. Gregorio XIII. per quam eis concedit facultatem eligendi certis temporibus, & diebus, quoſcunque idoneos Confeſſores ab Ordinariis approbatos, à quibus abſolui valeant toties, & quoties à quibuſcunque peccatis, & criminibus etiam Sedi Apoſtolicæ reſeruatis, & à contentis in Bulla Cœnæ Domini. Et hanc opinionem probat multis argumentis contra quendam, qui ſcripſit contra *in tract. de caſibus Sedi Apoſtolicæ reſeruatis.* Sed modò extat Decretum Congregationis in contrarium.

ARTICVLVS XVI.

An quando datur facultas, tempore Iubilæi, vt Religioſi poſſint eligere ſibi Confeſſarium ab Ordinario approbatum, ſufficiat quòd Confeſſarius ſit approbatus, à Prælatis Ordinis?

SVMMARIVM.

1 *Regularis intra ſuum Ordinem ab approbato à ſuo Superiori confiteatur.*

2 *Regularis extra ſuum Ordinem ab approbato ab Epiſcopo loci confiteatur.*

1 REſpond. quòd vel Religioſus pœnitens vult confiteri extra Ordinem, vel intra. Si intra ſuum *Regularis intra Ordinẽ ab ap-*

probato à ſuo Superiore confiteatur.

ſuum Ordinem, ſufficit quòd Confeſſarius ſit approbatus à Prælatis ſuæ Religionis: nam prædicta verba intelligi debent ſecundùm veram, & approbatam Concilij Tridentini intelligentiam *in ſeſſ. 23. cap. 22. de reform.* Vbi licèt mandetur, vt nullus Confeſſor ſæcularis, aut Regularis aliorum confeſſionem audire præſumat, niſi ab Ordinario fuerit approbatus: hoc tamen intelligi debet de Sacerdotibus Epiſcopo ſubiectis, non de Religioſis, qui hanc non habent ſubiectionem. Vide Nauarrum *in Man. cap. 4. num. 2.* & Angel.

Regularis extra ſuũ Ordinẽ ab approbato ab Epiſcopo cõfiteatur.

2 Si verò voluerit extra Ordinem ſuum confiteri: (ſuppono quòd in tranſumpto Iubilæi id expreſsè concedatur) tunc etiam diſtinguendum eſt: nam vel vult confiteri alicui Regulari, vel alicui Sacerdoti ſæculari. Si Regulari, ſufficit, quòd ille talis Confeſſarius approbatus ſit à ſuo Prælato ad audiendas fratrum confeſſiones: ſi verò ſæculari confiteri voluerit, tunc neceſſe eſt, vt talis Confeſſarius à ſuo Epiſcopo ſit approbatus, & expoſitus.

ARTICVLVS XVII.

An tempore Iubilæi abſolutus à cenſuris, & reſeruatis, non adimplens omnia quæ diploma præcipit, ſit abſolutus, nécne?

SVMMARIVM.

1 *Iubilæi tempore abſolutus à caſibus, & cenſuris, abſque tamen animo adimplendi quæ in diplomate continentur, non manet abſolutus.*

2 *Abſolutus tempore Iubilæi, licèt non conſequatur indulgen*

Digitized by Google

dulgentiam, quia non facit id quod præcipitur in diplomate, remanet tamen absolutus.

3 *Peccat, qui post absolutionem ex Iubilæo, non curat posteà implere cætera, quæ in diplomate continẽtur.*

4 *Absolutus tempore Iubilæi, si obliuiscatur alicuius casus, vel censuræ, liber manet à præsentatione.*

REspondeo quòd hæc difficultas mouetur propter Iubilæum, cuius indulgentia per varias actiones obtinenda est; quæ in discursu, verbi gratia, vnius hebdomadæ fiunt: potest enim quis confiteri, & absolui in quocunque die hebdomadæ: vnde potest sæpè accidere, vt priùs confiteatur, & absolutionem à reseruatis obtineat, & posteà omittat alia opera necessaria, ideóque indulgentiam non lucretur. Meritò ergo dubitatum est, an ille maneat absolutus simpliciter: ita vt, nec coram Superiore comparere teneatur, nec iterum de illis peccatis absolui, vel si absolui velit, possit à quolibet Sacerdote? Dubium.

1 Pro responsione huius difficultatis, distinguendum est: nam talis pœnitens vel accessit ad Confessarium bona fide, volens adimplere omnia, quæ erant ordinata in Bulla, vel non: si non, certum est nõ manere absolutum, sed absolutionem à censuris, & à reseruatione fuisse nullam: quia Pontifex non intendit concedere facultatem, nisi in ordine ad consequendam indulgentiam, atque pro his, qui Iubilæum lucrantur: ergo quando absolutio datur ante consummatum tempus, & ante perfectas alias actiones requisitas, saltem est necessaria intentio obtinendi Iubilæum, & perficiendi omnia, quæ iussa sunt, & quòd homo sit quasi in via ad prædictum finem. Respons. *Iubilæi tẽpore absolutus à cẽsuris, & nõ adimplens omnia, quæ in diplomate cõtinebãtur nõ manet absolutus: si animo ficto hoc fecit.*

2 Si

Absolutus tẽpore Iubilei, licèt non consequatur indulgentiã, quis nõ fecit id, quod præcipit Bulla, remanet tamen absolutus.

2 Si verò bona fide acceſſit, & habuit intentionem omnia perficiendi: tunc talis manet ſacramentaliter abſolutus ab omnibus, quia abſolutio data fuit, vt ſupponimus, & non potuit eſſe pendens à futuro euentu, quia hoc repugnat formę ſacramentali: ergo ſtatim fuit valida, & habuit effectum (quia ſupponimus ex parte ſuſcipientis non fuiſſe obicem), qui effectus irreuocabilis eſt.

Vnde illa facultas licèt data fuerit in ordine ad futurum effectum: non tamen dependenter ab illo, vt à conditione de futuro, ſed ad ſummum, vt à conditione de præſenti, ideſt à præſenti intentione faciendi omnia neceſſaria ad talem effectum.

Ex quo vlteriùs fit etiamſi contingat poſteà illum effectum non ſequi, ſiue voluntariè, ſiue caſu contingente, huiuſmodi pœnitentem manere liberum omninò à tali culpa ſine obligatione comparendi coram Superiore, & conſequenter non teneri peccatum illud ampliùs confiteri, vel ſi illud confiteri debet, poſſe à quolibet Sacerdote abſolui.

Peccat, qui poſt abſolutionem ex Iubilæo, non curat poſteà implere cætera, quæ in diplomate continentur.

3 Exiſtimo tamen huiuſmodi hominem grauiter peccare, ſi poſt abſolutionem peccatorum, virtute Iubilæi obtentam, voluntariè omittit reliqua opera neceſſaria ad indulgentiam Iubilæi obtinendam: quia illud etiam eſt in fraudem Iubilęi, & contra virtuale pactum incluſum in facultate ad illum finem conceſſa: nam conſequenter imponere videtur onus, & obligationem faciendi cætera neceſſaria ad prædictum effectum: & videntur ſe habere tanquàm pœnitentia iniuncta, & accepta in ſatisfactionibus pro talibus culpis.

Dubium. *Abſolutus tẽpore Iubilæi, ſi obliuiſcatur aliquius*

4 Dubitatur hîc, tempore Iubilæi ampliſſimi ſi quis abſoluatur, antequàm compleat reliqua opera neceſſaria ad conſequendum Iubilæum, vt dictum eſt,

Digitized by Google

est, & nihilominùs obliuiscitur alicuius casus, qui habet vel reseruationem, vel excommunicationem annexam: & deinde non facit reliqua opera ad consequendum Iubilæum, vnde nec consequenter recipit indulgentiam; An talis liber remaneat à præsentatione?

casus, vel censura, liber manet à præsentatione.

Respond. quòd si pœnitens per Confessionem, & absolutionem consequutus est absolutionem plenariam à reseruatis confessis, & à censuris; quod consequenter obtinuit etiam liberationem à reseruatione oblitorum; quia iam vsus est priuilegio sibi concesso: & licèt postea non lucretur indulgentiam, non propterea reincidit in reseruationem, cuius ratio est; quia, qui semel confitetur legitimè peccata sua, & absoluitur, non tenetur illa vnquàm reconfiteri nec iure naturali, nec Diuino, nec Canonico communi; imò, *vt suprà dictum est in prima sect. art. 9.* nulla lege humana potest constitui, vt quis, absque suo consensu obligetur ad confitendum bis idem peccatum, vt post S. Thomam, *in quodlibet. 1. art. 12.* & post alios *in 4. dist. 17.* docet Nauar. *in capit. fratres, num. 3. & in Manual. cap. 9. num. 1.*

Responsio.

S. Thom. Nauarr.

At is, de quo loquimur, legitimè fuit confessus peccata reseruata, & legitimè absolutus, & in absolutione fuerunt ei remissa non solùm confessa; verùm, & oblita peccata: ideò non tenetur ampliùs de illis se præsentare, sed sufficit confiteri culpam cuilibet Confessario de peccato.

Et postremò, si præfatus pœnitens fecisset omnia ad Iubilæum lucrandum requisita, vel obiret mortem ante diem Dominicum, iudicaretur absolutus, etiam quoad reseruata oblita, nedum confessa, & non per aliam absolutionem: ergo illa

absolutio

absolutio data fuit valida, non solùm pro reseruatis, verùm etiam & pro oblitis.

Si dicas, quòd non lucratur indulgentiam, concedo: nam quia non facit omnia, quæ diploma iubet, propterea eam non lucratur, at quando confitetur peccata sua absque vlla conditione, absoluitur: ergo nec propter hoc datur occasio delinquendi, & fraudandi fructum Iubilæi, illis, qui nollent aliud, quàm absolutionem à reseruatis; quia nos loquimur de illo, qui verè contritus, & cum firmo proposito lucrandi Iubilæum, & faciendi omnia ad id requisita, legitimè confitetur, & qui tali fraude vteretur, non esset legitimè confessus, & per consequens nec absolutus à reseruatis, neque à non reseruatis, quia sua Confessio non esset integra, eò quòd peccatum illud fraudandi admistum tacet, vt dictum est.

ARTICVLVS XVIII.

An Nouitij teneantur se præsentare pro casibus reseruatis?

SVMMARIVM.

1 *Nouitij tenentur ad casus reseruatos, ex Corduba.*
2 *Nouitij non tenentur ad casus reseruatos, verior sententia, Rodriquez.*
3 *Nouitius in fauorabilibus est verè Religiosus, non autem in odiosis.*
4 *Nouitius Canonicus ad electionem suæ Ecclesiæ, vocem habet in capitulo.*
5 *Nouitij ante professionem non sunt verè Religiosi.*
6 *Nouitij pro reseruatis ad Episcopum, Episcopo subiiciuntur,*

Digitized by Google

ſubijciuntur ſicut & pro Papa reſeruatis Papæ.

7 *Limitatur dictum Rodriquez.*

8 *Limitatur dictum Geminiani.*

9 *Nouitius carcere dignus, expellatur potiùs.*

10 *Conſilium pro bono animarum Nouitiorum, ſcilicet vt aliquando eis detur facultas confitendi extraordinarijs confeſſarijs.*

1 REſpond. quòd Corduba *lib.1.qq.q.39.* diſputat hanc materiam ad vtramque partem: ſed ipſe poſteà ad partem affirmatiuam inclinat, quia licèt illi in rigore non ſint Religioſi: nihilominùs quantùm ad hoc, ſub iuriſdictione Prælatorum illius Religionis, in qua viuunt, ſunt adſtricti. Quod poteſt probari à ſimili: nam ſæcularis mutans diœceſim, vbi eſt aliquis caſus Epiſcopo reſeruatus, qui in priori Diœceſi non erat, tenetur ad illum; quia tenetur viuere ſecundùm regionem, in qua reperitur, vt communiter affirmant omnes Canoniſtæ. Ita pariter Nouitij tenentur viuere ſecundùm iura, & ſtatuta illius Religionis, in qua reperiuntur, & ſic videtur, quòd tenentur ſe præſentare Prouinciali, ſicut faciunt profeſſi; quando aliquod tale peccatum reſeruatum committunt.

2 Nihilominùs ſententia oppoſita eſt verior, & omninò tenenda, ſcilicet quòd non tenentur: cùm Nouitij non dicantur Religioſi efficaciter, & incommutabiliter, iuxta text. *in cap. Religioſo. §. quamuis, de ſent. excomm. in 6.* *Oppoſita ſententia eſt verior.*

3 Nam licèt in fauorabilibus Nouitius dicatur Eccleſiaſtica perſona, & Religioſus: vnde percutiens Nouitium eſt excommunicatus, ſicut percutiens profeſſum, *d. §. quamuis.* Et ratio eſt; quia dictum priuilegium fuit introductum in fauorem Ordinis

Ordinis Clericalis, & odium delinquentium, vt dicit Archidiac. *in cap. beneficium, de regular. in 6.* Item Nouitius dicitur Religiosus, quoad tuitionem, & iurisdictionem Ecclesiæ: vnde est conueniendus sub iudice Ecclesiastico, & ita gaudet priuilegio fori. DD. *in d. cap. beneficium.* Rursum, si Nouitius incidit in Canonem percutiendo Regularem, est absoluendus à Prælato Regulari, vt professus, Gemin. *in d. cap. Religioso. §. quamuis.*

4 Item Nouitius adhuc Canonicus, esset ad electionem Canonicorum vocandus, *cap. cùm in Ecclesiis, de præbend. in 6.* cùm retineat beneficium, & non debet effici deterioris conditionis, cùm det operam rei licitæ, & à iure permissæ ad hoc, *dist. 56. cap. Satis peruersum.* Sed quia fingitur iustum habere impedimentum absentiæ, vt non vadat ad ipsam electionem, ne suum experimentum impediatur, siue interrumpatur, poterit constituere procuratorem ad illum actum, *cap. si quis. de elect. in princ.* Item non potest à Prælato Monasterij excommunicari, si egreditur à Monasterio, non est vt professus, Apostata, vel fugitiuus, *cap. statuimus, de regular. cap. quia. §. & è contra. 19. quæst. 3.* Non tenetur, vt professus, persoluere diuinum officium, *cap. fin. vers. deputatus, dist. 91.* & est communis. Non debet interesse cum professis in capitulo, *cap. ex eo. de elect. in 6.* Nulla etiam bonorum renunciatio facta à Nouitio, vel obligatio valet: nisi iuxta tenorem Concilij Trident. *cap. nulla renunciatio. sess. 25.* Quare ex his omnibus colligitur, quòd Nouitij non comprehenduntur sub professis circa casus reseruatos, cùm simus in oneribus, & odiis, *d. cap. religiosa. §. 1. Henriq. de sacr. pœnit. cap. 16. §. 3.*

Nec valet dicere, quòd non est simile, verbi gratia,

Digitized by Google

tia, de lapsu carnis, cùm ex sua natura sit peccatum mortale; quod non est dicendum neque de proprietate, neque de Apostasia, ad quæ non tenentur, nisi professi. Hoc, inquam, non obstat: nam concedo, quòd lapsus carnis sit peccatum mortale, & coram Deo sit culpa grauissima, & pro qua delinquens debet pœnitere; quia etiam, antequàm ingrederetur Religionem, tenebatur se abstinere à tali peccato: at dum est Nouitius, non tenetur ad præcepta Regulæ, neque Religionis, in quorum numero est, vt Religiosus pro casibus reseruatis ministro se præsentet.

§ Præterea prædicti Nouitij, antequàm annum probationis expleant, professionémque emittant, nullo modo dici potest, quòd sint verè, & propriè Religiosi: ergo non possunt, vt alij Religiosi, ligari censuris, & astringi casibus in eisdem Religionibus reseruatis. Pro quo facit *cap. religiosos, de sent. excommun. in 6.* & id, quod dicunt communiter Doctores: sed præsertim Io. Andreas, & Glos. *in cap. beneficio. de regul. in 6.* Et licèt in materia fauorabili, nomine, *fratrum*, veniant etiam Nouitij, cùm fauores sint ampliandi, *cap. religiosi de cleric. in 6.* at in materia odiosa nullo pacto tales veniunt. Talis autem est materia, de qua agimus; est enim odiosa, & ideò non comprehendit illos. Nec dictis obstat, quòd dicunt Doctores contrariæ opinionis, nempè quòd bene stat, vt dicti Nouitij non sint verè & propriè Religiosi: nisi tantum reuocabiliter, & quasi in via ad Religionem, seu ad professionem status Religiosi, & quòd ex alia parte adstringantur regularibus statutis, ac subdantur Prælatorum Regularium iurisdictioni, ad eum modum, quo sæculares, qui habent pro Curato Præ-

latum aliquem alicuius Religionis, cui licèt non ſubdantur, & adſtringantur, vt Religioſi; ſubduntur tamen, & adſtringuntur, vt tali Prælato Curato. Nam reſpondetur, quòd hæc inſtantia non valet, nec exemplum eſt ad propoſitum: quamuis enim ſæculares Diœceſani alicuius Prælati Religioſorum illi ſint ſubiecti: non tamen obligantur ad ſtatuta Religioſorum, nec ſibi ſunt reſeruati caſus, qui pro Religioſis reſeruantur.

Vnde dico, quòd ſupradicti Nouitij ſubduntur quidem Prælatis Regularibus: ſed tantum vt Nouitij, non autem vt profeſſi: vt Nouitij etiam obligantur ad Religionis aſperitates, & ad procurandam ex decentia, atque ex congruentia ſuæ Religionis perfectionem: ſed tamen non ſub pœna peccati mortalis, aut ſub aliqua lege obligante ad culpam: ſed ſolùm ad pœnam, ſeu ad expulſionem à Religione. Hinc ſi Nouitij deliquerint publicè contra caſus reſeruatos, poterunt expelli à Religione: ſi verò occultè, poterunt abſolui à ſuis Confeſſariis ordinariis. Vt enim habetur *in capit. ad Apoſtolicam, de regular. & in capit. Monaſterijs. 19. quæſt. 3.* Nouitij ingrediuntur Religionem, non vt ſtatim profiteantur, ſeu eorumdem ſtatutis obligentur: ſed ad hoc, vt probent, & experimentum faciant, an eorum mores, & ſtatuta illis placeant, probentúrque adinuicem in Monaſterio.

Nouitij pro reſeruatis ſubijciuntur Epiſcopo, vel Papæ.

6 Si dicas cum Corduba, quòd Nouitij debent eſſe ſubiecti alicui, quoad caſus reſeruatos. Reſpondeo, quòd ſunt ſubiecti Epiſcopo, vel Papæ: & ſi deliquerint, & illud eſt caſus reſeruatus in Bulla Cœnæ Domini, ad ſummum Pontificem recurrendum eſt: ſi verò eſt caſus Epiſcopalis, ad Epiſcopum. Benè verum eſt, quòd ſi talis Religio habet

Digitized by Google

habet priuilegia,quæ concedunt,vt Regulares possint absolui à suis Prælatis ab omnibus reseruatis à iure,& ab homine : poterunt tales Nouitij absolui à Prælatis Religionis,quia in materia fauorabili priuilegio gaudent.

Itaque concludimus , quòd Nouitij non tenentur se præsentare de casibus reseruatis. Hanc opinionem , quæ vera est , tenet etiam Emmanuel Sà *in suis Aphoris. tit. casus.* vbi distertis verbis ait : *Casus reseruati non habent locum in Nouitijs , antequàm per vota admittantur ad professionem , vt neque præceptorum obligatio.* Tenet etiam Manuale Prælatorum,& Rodriquez *tom.1.qq.regul.quæst.21.artic.11.* Ita etiam Ledesma *in Sum.c.13.de pœnitentia.dub.14.* Conclusio. Emmanuel Sà. Manuale Prælatorum. Rodriq.

7 Verùm est tamen , quòd ego non probo id, quod habet idem Rodriquez , nempe quòd Nouitij non tenentur ad culpam , sed ad pœnam , scilicet expulsionis à Religione : & sic possunt Prælati expellere à Religione Nouitium , quem cognouerunt incontinentem,furem, proprietarium, & subreptitiè eligentem Confessarium , præter nominatum ad confessiones Nouitiorum audiendas. Hoc, inquam , simpliciter non probo : nam si peccatum omninò est occultum,& secretum,quando capiuntur vota , communiter acceptatur , & omnes alij, qui peccatum illud non nouerunt , dant ei suffragia ; Prælatus tenetur eum recipere ad professionem , nec potest sociis votantibus insinuare quicquam de sitis in confessione , & ad summum , solùm poterit ei negare suum suffragium : si verò peccatum est notorium,tunc habet locum id quod dicit Rodriquez,debet enim statim expelli. Limitatur Rodriq.

8 Neque etiam probo id , quod dicit Geminianus *in cap. non solùm , de regular. in 6.* quem se- Limitatur Geminianus.

quitur Rosella, verb. *Nouitius.§.duodecim.* & Sylueſt. *Relig.*5. *quæſt.* 7. Nempè quòd Nouitius delinquens tali delicto, quòd profeſſus mereretur carcerem perpetuum, pariter & ipſe Nouitius carceri perpetuo debeat mancipari: nam cùm non ſit profeſſus, non tenetur talem pœnam acceptare. Et præterea, ſi Nouitius tale delictum commiſit tanta pœna dignum: quis niſi parùm zelans ſuam Religionem, dabit ei ſuffragium, vt profiteatur?

Ponderãda ſolutio.

9 Eijciatur ergo ſtatim, ne morbida facta pecus totum corrumpat ouile. Niſi quis velit, vt ego pro talibus, & ſimilibus optimum, ſecurum, ac perpetuum carcerem eligerem: & tunc ſtatim aſſignabo totum mundum, in quo tales permaneant, donec mors eos præoccupet.

Conſilium pro bono animarum Nouitiorũ, ſcilicet, vt aliquando eis concedãtur Cõfeſſary extraordinary.

10 Pro cæteris verò Nouitijs, qui remanent in Religione, cõſulerem vt ipſorum Prælati, & Magiſtri, aliquando darent eis facultatem mutãdi Confeſſarium, vt puriori conſcientia ad ſacramentum Euchariſtiæ accedant. Quod facillimè facere poterunt, ſi tempore alicuius feſti, vel in aliis diebus ad communionem deputatis, ipſi Prælati, & ſuperiores Domus, ſeu Magiſtri Nouitiorum conſultò eant ad aliud Monaſterium. Hoc enim maximè conduceret, non ſolùm pro reſeruatis occultis, ſi quod haberent, verùm & pro aliis culpis.

Nam ſi Monialibus ex Concil. Trident. datur Confeſſarius extraordinarius ter, aut quater in anno; bonum etiam eſſet, vt Nouitij tali facultate gauderent: meliùs enim eſſet illis hoc concedere, quàm quòd aliquando faciant confeſſiones inualidas, & non integras, propter timorem, quem habent de ſuo Superiore: putant enim quòd tempore

Digitized by Google

pore professionis sit eis suffragium negaturus si aliquod graue peccatum ei propalent, & propterea multoties illud tacent.

Vnde licèt ex Decreto Clementis VIII. statuto Romæ die 19. Martij 1603. Nouitiorum confessiones audiendi cura soli magistro Nouitiorum committi debeat: semel tamen, vel bis in anno licebit Superiori, vel cui ille commiserit. Hoc Decretum refert Stephanus Quaranta *in summa Bullarij, titul. Monasteria, & Conuentus, §. cum ad regularem disciplinam, versic. quilibet Nouitius.* verbo, *ipsi autem.*

ARTICVLVS XIX.

An Religiosi iuuenes teneantur confiteri Superiori: an verò & ipsi gaudeant facultate data omnibus à Clem. VIII. vt sit in eorum libertate id facere, nécne?

SVMMARIVM.

1 *Regulares iuuenes seruent statuta Ordinis circa confessionem.*

2 *Regulares iuuenes pro quanto tempore obligantur ad confitendum suis Prælatis.*

1 RESpond. quòd iuuenes debent seruare statuta, & Superiori confiteri: sic enim declarauit in publico Refectorio Romæ, Pater Anselmus Monopolitanus (postea illustrissimus Cardinalis) se habuisse à Papa Clem. VIII. & hoc vt magis conseruarentur in disciplina Regulari. Bene verum est, quòd pro ipsis adhibendum esset remedium illud, quod pro Nouitiis in præcedenti articulo positum

Regulares iuuenes seruēt statuta Ordinis circa confessionē.

eſt: ſcilicet vt Superiores domus modum alteri confitendi aliquando ipſis iuuenibus darent.

Regulares iuuenes pro quanto tẽpore obligantur ad cõfitendum ſuis Prælatis.

2 Si quis modò quærat, quamdiu duret hæc obligatio iuuenum? Reſpond. quòd pro noſtra Religione de hoc ſermonem habui cum R. admodum Patre Hieronymo à Caſtro Ferectorum, tunc Generali digniſſimo; (qui inter paucos annos per tres vices electus fuit in Procuratorem Generalem, & per duas alias vices etiam Generalis fuit moderator totius noſtræ Religionis) cum tali ergo Patre de hoc ſermonem habui, & reſpondit ſe habuiſſe à prædicto Illuſtriſſimo Cardin. Monopolitano de mente ſumm. Pontif. quòd hoc intelligitur, quamdiu ipſi iuuenes ſunt in Nouitiatu, vel dum manent in ſeminariis ad proficiendum in diſciplina regulari, nempe vſque ad quadriennium incluſiuè poſt profeſſionem; quo tempore expleto, gaudent & ipſi facultate, quam habent cæteri Fratres. Pro aliis verò Regularibus, vnuſquiſque ſuæ Religionis decreta ſeruare debet.

ARTICVLVS XX.

An Religioſi ſubditi, ad libitum poſſint mutare Confeſſarium abſque licentia Superiorum?

SVMMARIVM.

1 *Regulares non debent mutare Confeſſarium abſque Superioris licentia.*

2 *Regulares itinerantes non poſſunt confiteri, niſi à fratribus ad confeſſionem approbatis.*

3 *Quid faciet ſubditus, quãdo vult mutare Confeſſarium.*

4 *Confeſ*

4 *Confessarius sic denuò electus, quærat quare priorem Confessarium pœnitens non adierit: & si opus est, eum reprehendat.*

5 *Subditus iusta de causa non valens mutare Confessarium, & nihilominùs cogitur Sacrum facere, poterit cum prævia contritione, & proposito, &c.*

6 *Contritio quando sit sufficiens, vt quis ad altare absque confessione prævia accedat.*

1 REspondeo, quòd circa hoc vnaquæque Religio habet sua statuta, quę seruari debent. Pro nostris autem Fratribus, dico, quòd ex nostris constitutionibus talem facultatē non habent: sed opus est, vt licentiam obtineant, quoties talem mutationem voluerint facere. Et rectè quidem, nam secundùm ius commune nullus Sacerdos, neque sæcularis, neque Regularis potest audire cōfessiones Fratrum, nisi à Prælatis ipsorum Fratrum habeant iurisdictionem: sicut nemo potest audire confessiones fidelium alicuius Episcopatus: nisi ab Episcopo, aut à Papa iurisdictionem actualem super ipsos fideles habeat: prout cum multis resoluit Nauarrus *in Man. cap. 4. num. 1.*

Regulares non debent mutare Cōfessariū absque Superioris licentia.

2 Notandum verò est hîc, quòd Religiosi itinerantes non possunt confiteri aliis Religiosis sui Ordinis, nisi à suis Prælatis licentiam habuerint ad audiendas confessiones Fratrum: nam licèt ante Concilium Trident. Sacerdotes sæculares poterant sibi eligere Confessarium quemlibet Sacerdotem simplicem: tamen etiam ante Concilium Sacerdotes Regulares minimè id poterant, sed tantùm Religiosum à suis Prælatis approbatum. Et hæc consuetudo in Religionibus bene ordinatis semper viguit, à qua non est recedendum. Vnde Gregor. XIII.

(vt habetur in compend. priuileg. Societatis IESV, tit. absolutio. fol. 11.) declarat pro Religiosis eiusdem Societatis, non esse, neque fore mentis suæ, aut Sedis Apostolicæ, vt personæ Societatis, absque expressa Superioris eiusdem Societatis licentia, vtantur facultatibus, quæ in Iubilæis, Bullis Cruciatæ, confessionalibus, aut aliis quibusuis Apostolicis indultis, quę Communitatibus, aut priuatis personis, aut piis locis, quomodocunq; aliter hucusque concessa sunt, aut in posterum concedentur, etiamsi in illis expresè indulgeatur, vt omnes Regulares, etiã Mendicãtes, eiusmodi facultatibus vti possint.

Si quando verò vsus aliquarum ex huiusmodi facultatibus personis de dicta Societate à Superioribus eiusdem Societatis concedatur: nulli eorum licere, nisi infra numerum eorum, qui ad confessiones personarum eiusdem domus, aut Collegij audiendas deputati sunt, Confessarium eligere, nisi ratione itineris, aut alia de causa ab eisdem Superioribus aliis Confessariis intra, aut extra Societatem confitendi facultas ad id specialiter daretur: secùs facta, irrita, & inania esse decreuit. Idipsum quoque concessum fuerat ante fratribus Minoribus per Innocentium VIII. & Iulium II. prout in *compend. priuileg.* habetur, *tit. confessio, & Confessores. §. 6. & 7.* Itaque siue Regulares maneant domi, siue extra Monasterium sint, debent semper petere licentiam à suo Superiore, vt confiteantur. *Sic de iure.*

3 Nunc autem quia ex Decreto Clem. VIII. deputantur Confessarij ad audiendas Fratrum confessiones, & Superiores non possunt cogere subditos ad sibi confitendum, vnicuique Religioso licet eligere semel vnum de deputatis, & prosequi cum illo. Quòd si voluerit mutare, in nostra Religione cautum

cautum est,ne absque licentia fiat:in aliis verò Religionibus statuta, vel consuetudines earundem seruanda sunt.

Notandum verò est pro Fratribus nostræ Religionis, quòd quando quis confitetur deputato Confessario : subdito tamen , vt vult eum mutare, potest petere licentiam à Guardiano,vt alteri confiteatur,vel poterit confiteri ipsimet Guardiano, si ei libuerit, quia ad Superiorem vnusquisque potest ad suum libitum recurrere pro confessione facienda. Si verò suus Confessarius electus est ipsemet Guardianus,& timet quòd si pro mutatione Confessarij licentiam petat, vmbram, vel suspicionem de illo Superior concipiet : poterit alteri deputato confiteri absq; eo,quòd licentiam petat:tunc enim poterit Superioris maioris intentionẽ interpretari: & eò magis id ei licebit , si licentiam petit , & vel non obtinet,vel difficulter ei conceditur:nam tunc ad suum beneplacitum Confessarium mutare valet. Nota.

Habet hanc doctrinam Toletus *in sua summa libro 3.cap.*13. cuius hæc sunt verba:*Tunc pœnitens debet petere licentiam alteri confitendi:qua non obtenta potest cuiuis idoneo confiteri,* iuxta Sylvest.verbo, *Confessor.*1.§.6.Adrian.*q.*4.*de confess.dub.*3.Palud.Riccard. *dist.*17.Nauarr.*in cap.placuit, num.*144. Sic Toletus. Toletus. Sylvester. Adrian. Paludan. Riccard. Nauarrus.

4 Confessarius autem,sic de nouo electus quærat in primis,quare pœnitens suum proprium Confessarium non adeat:& si erubescentia ductus dixerit,se non posse , illum admoneat id non esse vtile: sicut nec infirmo Medicos mutare. Verùm si viderit pœnitentem , nullo pacto (fortè ob erubescentiam)ad id induci posse,audiat illius confessionem: valida enim est, si totaliter, & integrè confiteatur, sed præcipuè ponderare debet recidiuationem : de

qua re interrogandus est pœnitens, vt sciat Confessarius quam satisfactionem, & pœnitentiam ei iniungere debeat. Vt si ex aliqua occasione frequenter lapsum carnis passus sit, illa per satisfactionem præcidatur: & sic de cæteris peccatis.

Contritio quãdo sufficit absque confessione, vt quis ad altare accedat.

5 Hæc, quæ dicta sunt, adeò esse vera censemus, vt si subditus neutrum poterit facere: scilicet, quòd non possit habere facultatem alteri confitendi, & timet, quòd petendo licentiam per se, vel per alium, ipse Prælatus veniet in cognitionem sui peccati: tunc potest ad celebrandum accedere, etiamsi sit excommunicatus: cum debita tamen contritione, necessitate maxima vrgente, & ad euitandum magnum scandalum: prout tenet Victoria *de confess. num.* 146. Sot. *dist.* 18. *quæst.* 1. *art.* 4. Ledesma 2. *p.* 4. *q.* 7. *art.* 5. *vers. sed videatur.*

Victoria. Sotus. Ledesma.

Prælato nolente cõcedere subdito, vt alteri cõfiteri possit, quid faciet subditus.

6 Hi omnes affirmant etiam causam esse sufficientem ad accedendum ad altare, aut communicandi cum casibus reseruatis, & excommunicatione, si adsit contritio: quando Prælatus non vult concedere suam auctoritatem, & pœnitens scit probabiliter, quòd si ipsi confiteatur, impediet ipse Prælatus maxima bona spiritualia, & etiam magna bona temporalia, negando illi suffragium ad ipsorum consecutionem. Vide quæ habet Rodriquez *tom.* 1. *qq. regul. q.* 21. *art.* 4.

Rodriq.

ARTICVLVS XXI.

An subditi possint impediri à Superiore, ne mutent Confessarium ad libitum: & mutando nihilominùs Confessarium, an teneat data absolutio?

SVM

SVMMARIVM.

1 *Regularis ſubditus ad libitum poteſt mutare Confeſſarium.*

2 *Munus Superiorum in hac parte tantùm eſt delegare Confeſſarios idoneos.*

3 *Statutum Religionis non poteſt reſtringere facultatem à ſummo Pontifice conceſſam in fauorem Religioſorum ſubditorum.*

4 *Nulla Capitula quantumcunque generalia poſſunt ſtatuere, vt profeſſio trium votorum ſubſtantialium facta non valeat.*

5 *Decretum Clem. VIII. eſt veluti motus proprius.*

6 *Statutum Religionis non eſt præceptiuum.*

7 *Superior poteſt limitare facultatem, tam Confeſſarijs, quàm pœnitentibus.*

8 *Delegatus non poteſt excedere limites ſuæ commiſſionis.*

9 *Quando verba legis non ſunt clara, debent interpretari ſecundùm ius commune, donec à legiſlatore aliter declarentur.*

10 *Statuta noſtra præſupponunt, fratres tendere ad perfectionem.*

11 *Religioſi ſi mutent Confeſſarium abſque licentia, abſolutio data tenet.*

12 *Videtur quod ſtatuta per verbum,* non poſſint, *annullent abſolutionem: at non eſt ſic.*

13 *Reſtrictio talis nullo modo fieri debet, cùm diametraliter repugnet piiſſimæ menti legiſlatoris.*

14 *Si neceſſario petenda eſſet licentia à Superiore, multoties euenirent eadem inconuenientia, propter quæ tollenda datum eſt Decretum.*

15 *Verba ſtatuti* (& non poſſint) *confeſſionem, & abſolutionem non tangunt.*

16 *Quilibet*

16 *Quilibet Sacerdos eligit sibi quemlibet Sacerdotem in Confessarium.* Nauarr.

17 *Ex verbis Decreti elicitur mutatio libera Cõfessarij.*

18 *Congregatione resolutum est, absolutionem sic datam esse validam.*

Disputatur hæc difficultas ad vtramque partem.

1 RESpond. quòd circa hanc difficultatem sunt dicenda plura. Primò pro parte affirmatiua: scilicet quòd subditus ad libitum possit mutare Confessarium, facit: quia tale Decretum summi Pontificis factum est in fauorem subditorum: & est factum à legislatore, & secundùm iura, quoticscunque quis delegatur à Principe, æquiparatur Ordinario, *l. à iudice, de iud. & ibi Doctores, cap. pastoralis. de off. deleg.* & talis delegatus est maior Ordinario in causa sibi commissa, *cap. sanè, de off. deleg.*

Pars affirmatiua.

2 Nec obstat, quòd delegati, seu deputati Confessarij facti sint à Superioribus: non à summo Pontifice, quia Superiores ex se id non faciunt: sed ex præcepto eiusdẽ summi Pontificis, & munus ipsorum Superiorum solùm est delegare prudentes, & sapientes viros: & in reliquo videtur quòd apud tales libera sit facultas, vt audiant confessiones omnium ad se recurrentium: & pariter sit liberum ipsis inferioribus mutare Confessarium.

3 Tum quia statutum Religionis non potest restringere facultatem hanc à summo Pontifice datam in fauorem Religiosorum subditorum: & fauores sunt ampliandi, non restringendi, iuxta Regulam: *Odia sunt restringenda, fauores sunt ampliandi.* Vnde nullus inferior potest tollere, aut impedire, seu retardare: sed neque restringere concessionem, indultum, & priuilegium per Principem concessum: aliter enim sequeretur maximum absurdum, scilicet

ſcilicet quòd inferior haberet poteſtatem ſuper Prælatum Superiorem, & poſſet deſtruere penitùs facta, & conceſſa per eum; quod eſt contra text. *in cap. ſolitæ, de maiorit. & obed.* daretúrque repugnantia huius nominis, *inferior*, quod eſſe non debet, in præiudicium præſertim ſupremæ poteſtatis: aliàs de facili corruerent iuſſa, conceſſiones, & indulta Pontificum; quæ tamen ſummoperè ſunt veneranda, & adimplenda, nec ipſimet Principes ſolent gratias ſemel factas reuocare, niſi ob demerita perſonarum. Videatur de hac re Nauarr. *lib. 3. conſil. de regular. conſ. 5. num. 4.* vbi dicit, quòd nullus inferior Papa poteſt contra ius commune Canonicum ſtatuere, *cap. quod ſuper his de maior. & obed. cum eis adnotatis.* Sed ſtatutum prædictum, vt ſcilicet non poſſit mutari Confeſſarius abſque licentia, aliquibus videtur eſſe contra ius commune, per quod vnicuique licet accedere ad quemlibet deputatum ad arbitrium ſuum, & videtur etiam eſſe contra Decretum Clemen. VIII. qui dat facultatem Regularib. vt ad libitum poſſint confiteri, quod quidem verbum licèt non ponatur in Decreto, nihilominùs quia Papa non apponit ibi reſtrictionem aliquam, videtur quòd rectè poſſit elici. Nauarr.

4 Quod etiam confirmatur per id, quod habet Nauarrus ibidem. *n.* 8. vbi ſic ait; Per quas rationes nunc firmiter credo, quod ante hoc quaſi dubitabam; nempè nulla Capitula, quantumcumque generalia præfati Ordinis, nec alius, poſſe ſtatuere, vt profeſſio trium votorum ſubſtantialium facta non valeat, ſi, communi iure canonico ſublato de medio, illo ſtatuto eſſet valitura: Et à ſimili dico ego, nulla Capitula quantumlibet generalia poſſe ſtatuere, Nauarr.

ſtatuere, vt Confeſſio ad libitum pœnitentis facta cuilibet de deputatis, non valeat; quia ex Decreto Clem. VIII. ſublato de medio illo ſtatuto, valet.

Nec obſtat id, quod dictum eſt *ſuprà in artic. 1. ſect. 1* nempè poſſe Superiorem arctare inferiorem, quoad perſonas: nam ibi eſt ſermo de iure communi, hîc verò eſt ius ſpeciale in fauorem pœnitentis. Et præterea Superior non poteſt arctare erga inferiorem, id, quod ei Superior concedit, hîc verò Papa eſt, qui non ſolùm concedit: ſed iubet, & præcipit, vt ſubditus hac facultate gaudeat.

Ad hæc addo ea, quæ habet idem Nauarr. *lib. 3. conſil. de regular. conſil. 65. num. 1.* vbi ſic ait: *Inferior non poteſt legem Superioris tollere, vel arctare*, argum. *cap. inferior. diſt. 22. & cap. cùm inferior. de maior. & obed.* & ita communiter reſoluunt Doctores *in cap. ſi Clerici, de iudic.*

Decretum Clem. VIII. eſt veluti motus proprius.

5 Præterea, facultas hæc non eſt facta ad petitionem, & ad inſtantiam partium: nam de hoc nulla fit mentio in Decreto, ſolùm eſt quaſi MOTVS PROPRIVS ſummi Pontificis, vt animarum ſaluti conſulat. Sic enim ait textus: *Sanctiſſimus D. N. qui iampridem accuratè perpendit, & re ipſa comperit.* Ex quibus verbis patet, quòd ex ſe motus eſt ad hoc determinandum. Et infrà: *Quocirca, vt huic malo ſua Sanctitas opportunè prouideret, decreuit*, &c. Ergo paret, quòd Papa Clemens ex ſe motus eſt ad faciendum hoc Decretum: vnde iuxta tenorem litteræ debet obſeruari, nec à ſtatuto aliquo Religionis, neque à Prælatis ipſis debet reſtringi.

Obiectio. At contra ea, quæ dicta ſunt, poſſet adduci Priuilegium Sixti IV. *vt habetur in Compend. Priuileg. tit. Generalis. §. 10.* qui dat facultatem Generali fratrum

trum Minorum, vt quandocumque viderit fratres suos, vel aliquem ipsorum abuti gratiis, & facultatibus Apostolicis ab eodem concessis, possit gratias, & facultates huiusmodi suspendere, ac suspensas tenere, donec consulat summum Pontificem, & ab ipso responsum accipiat. Sed nihil obstat tale Priuilegium: nam Decretum Clem. VIII. non est suspensum, sed est in obseruantia, & ab omnibus Regularibus receptum. Solutio.

Et præterea, facultas data Generali loquitur de gratiis, & concessionibus à summo Pontifice datis, in casu verò nostro non est sic: nam Decretum Clem. VIII. est præceptiuum, vt patet ex littera textus, & non est concessio: sed præceptum, & prouisio facta ab ipso summo Pontifice pro salute animarum Religiosorum, ergo nihil contra dicta.

Dices, quòd saltem obstant ea, quæ habentur in eodem Compend. ex Leone X. *vbi supra.* §. 24. qui Generali fratrum Minorum concessit; vt in suo Capitulo Generali de consensu eiusdem Capituli, vel maioris partis, declarare possit, & valeat, vtrùm vsu alicuius concessionis viuæ vocis oraculo factæ abstineri debeat: post quam quidem declarationem tàm fratres, quàm Moniales suæ obedientiæ, ac si concessio huiusmodi per sanctitatem suam suspensa, vel reuocata fuisset, concessione eadem in perpetuum non vtantur. Obiectio.

Sed neque hoc obstat: nam in primis facultas, de qua est sermo, non est pro concessionibus, sed pro Decretis, & præceptis: deinde non est factum hoc Decretum viuæ vocis oraculo, vt propterea Superior possit dubitare de veritate ipsius, & suspendere executionem, donec certior fiat: sed est Solutio.

Decretum

Decretum authenticum per scripturam, & per promulgationem factum, & ab omnibus Regularibus receptum, vt dictum est. Vnde videtur, quòd hæc prima assertio stet firma, & roborata.

6 Quoad statutum verò Religionis, scilicet, vt non mutentur Confessarij ad libitum absque Superioris licentia, dico in primis, quòd non est præceptiuum, vt patet. Secundò ex protestatione, quam eadem nostra statuta faciunt, se non intendere obligare quemquam ad mortale, videtur quòd non obliget.

Tertiò, quòd statutum factum non est restrictiuum simpliciter: nullam enim facit mentionem de restrictione: (vnde hallucinantur asserentes, Religionem habere facultatem restringendi ius commune) sed dat normam, & modum viuendi communiter fratribus, ne in ordine, in quo summus ordo esse debet, aliqua sit confusio.

Pars negatiua.

7 Pro alia verò parte, scilicet quòd Superior possit limitare facultatem tàm Confessarijs, quàm subditis, facit, primò: quia tales deputati propterea audiunt Confessiones, quia delegantur: vnde sicut delegans potest talem, vel tales non delegare, ita pariter potest limitare facultatem quoad personas, vt scilicet hos, & non illos audiant, & vt sic, & non sic; quemadmodum diximus *suprà in art. 2. primæ sectionis*: potest, inquam, Superior dicere; Volo, vt postquàm quis vnum elegerit Confessarium, non mutet eum absque licentia.

8 Facit ad hoc, quia Iudex delegatus nullatenùs potest egredi suæ commissionis fines, & quicquid vltrà, aut secùs facit, nulliter facit, *cap. cùm olim. de Priuileg. cap. cùm dilecta. de rescriptis.* vbi latè Felinus, *num. 7. cum seqq.* Omne enim, quod fit non

solùm

Digitized by Google

solùm contra: sed etiam præter commissionis formam, est ipso iure nullum, *l. illud. §. sed si ita, & ibi Bart. ff. quod cuiusq;*. Probat latè Menia (relatus à Guttierrez. *lib. 2. qq. Canonicarum, cap. 15. num. 121.*) in l. Regia Toleti *de los terminos, in vndecimo fundamento, 2. p. num. 2.* vbi habetur, quòd non solùm mandatum est, seruandum est: sed etiam qualitas mandati. *cap cùm veniſſem, de eo, qui mitt. in poſſeſſ. cauſ. rei ſeruand.* & ibi Bald.

Nec obstat, quòd apud quosdam Regulares praxis sic se habet, nempè quòd ad libitum mutantur Confessarij: nam hoc fortasse fit ex consensu, & scientia Superiorum, qui id vel determinant, vel scienter tolerant; nos verò loquimur quid de iure sit seruandum iuxta Decretum Clem. VIII.

9 Deinde facit; quia quando verba legis non sunt clara, debent interpretari secundùm ius commune, donec à legislatore aliter declarentur. At secundùm antiqua iura non licebat subditis eligere sibi Confessarium ad libitum: sed semper cum licentia Superiorum, ergo cùm in Decreto Clemen. VIII. circa hoc non habeamus verba clara, videtur quòd nullo pacto inferiores possint id facere, scilicet vt mutent ad libitum, & è contra Superiores id possint limitare: quia ius antiquum eis fauet, & nouum non impedit.

10 Præterea statuta nostra præsupponunt, fratres omnes tendere ad perfectionem in feruore spiritus, & quia, vt viri pij docent, maximè noster Seraphicus Bonauentura, ad hoc quàm maximè conducit, vt Confessarius non mutetur: nam ex frequenti mutatione Confessarij anima in vita spirituali parum proficit, propterea meritò decernit Religio, vt fratres postquàm vnum ex de-

putatis Confessarium elegerint, illum non mutent absque Superioris licentia.

Ex quibus videtur concludi, quòd Superiores Regularium, licitè possunt limitare tàm Confessarios, quàm pœnitentes, vt dictum est. Et ad obiecta respondetur breuiter, scilicet quòd tale statutum Religionis neque est contra ius, neque contra Decretum.

Non primum; quia ius antiquum est in fauorem, & ius nouum non contradicit manifestè, vt patet. Neque secundum; nam in Decreto videtur, quòd de hoc non agatur: sed quòd relinquatur dispositioni Prælatorum. Ergo cùm Superiores prohibeant, ne subditi absque licentia Confessarios mutent, videtur quòd licitè id possint facere, & subditi obedire tenentur.

De facto quid dicẽdum.

11 Sed quid dicendum, si nihilominùs mutent Confessarium ad libitum absque licentia; An absolutio data teneat? Respondeo quòd sic: nam licèt sit regula apud Iuristas, quòd actus factus contra legem prohibentem illum, fieri non valet, *l. non dubium. C. de legibus*, fallit hoc; quando lex expressè non annullat actum, & valor actus non respicit fauorem eius, cui pœna imponitur, vt resoluit Bartolus communiter receptus *in l. prætor ait. num. 3. ff. de noui operis nunc.* Et in casu proposito non annihilatur actus: sed prohibetur tantum, & valor confessionis alteri Confessario factæ non pendet ab eo, cui prohibetur: nam absolutio sic data, vt prædictum est, à statuto Religionis non annullatur: imò nec prohiberur, quia tantùm subditis interdicitur accessus, ergo tenet, & quia non potest ampliùs annullari, quando semel est data, cùm absolutio non pendeat ex futura conditione;

Digitized by

tione : hinc concludimus, quòd absolutio data tenet.

12 Sed obiiciet quis, quòd imò lex annullat; quia dum remouet potentiam, remouere quoque videtur actum; ait enim sic (*& non possint mutare Confessarium*,) facit ad hoc id, quod habetur *in cap. audiuimus*, verbo, *non potuit*. 24. *q.* 1. sic absolutio data videtur, quòd non teneat. Ad hoc dico plura. Obiectio.

Primò quòd, vt suprà tactum est, statuta nostra non præcipiunt, neque ad culpam obligant; vt patet ex iis, quæ habentur in fine ipsorum statutorum, vbi disertis verbis declaratur, quòd per illa statuta non intendunt obligare fratres ad peccatum aliquod: si ergo non obligant ad peccatum, non est de proposita re ambigendi locus. Respõsio.

Secundò quòd, vt dictum est paulò ante in hoc eod. art. Statutum Religionis non potest restringere facultatem hanc à summo Pontifice datam in fauorem subditorum Religiosorum; cùm fauores sint ampliandi, & odia restringenda, *leg. odia.* 15. *de regul. iur. in 6*. Vnde nullus inferior potest restringere concessionem, indultum, aut priuilegium per Principem alteri concessum: aliter sequerentur omnia illa absurda, quæ in principio huius art. versic. *Tum quia*, posita sunt.

Et multò minus id possunt facere Prælati circa motum proprium summi Pontificis: sicuti est hoc Decretum, de quo loquimur: & propterea iuxta tenorem verborum debet integrè obseruari, nec à statuto aliquo, vel Prælato quolibet potest restringi.

13 Tertiò, quòd nullo modo debet fieri talis restrictio; esset enim diametraliter pugnare contra piissimam ipsius legislatoris mentem, qui, vt saluti animarum prouideat, in Decreto duo facit

præcipuè; primò, eximit inferiores Regulares, ne accedere ad suos Prælatos pro confessione facienda sint adstricti: deinde præcipit, vt Prælati deputent plures Confessarios, qui ad se accedentes pœnitentes à non reseruatis liberè absoluant. Itaque de mente legis esse videtur, vt Prælati hoc tantum faciant, scilicet vt ad libitum Confessarios deputent: at quantùm ad subditos dicit, *qui eos à non reseruatis absoluant*: ergo si ad libitum accedant ad ipsos deputatos, possunt ab eis iuridicè absolui, potestate eis à Decreto summi Pontificis facta; ergo absolutio data tenet.

14 Quartò, si petenda necessariò esset licentia pro mutatione Confessarij, multoties eadem inconuenientia sequerentur, pro quibus tollendis summus Pontifex tale Decretum dedit, sic enim ait in primis verbis: *Sanctissimus Dominus noster, qui iampridem accuratè perpendit, & reipsa comperit, quòd reseruatio facultatis absoluendi Religiosos pœnitentes à peccatis quibusdam grauioribus; nisi Superiores admodùm prudenter, ac moderatè illa vtantur, nonnullos infirmiores, qui interdum Superiori suo conscientiæ maculas detegere formidant, adducere posset in æternæ damnationis periculum, & spiritualis remedij desperationem.* Sic textus. Hæc, inquam, inconuenientia non solùm poterant euenire tunc; quando pro confessione facienda subditi necessariò tenebantur ad suos Superiores accedere: verùm & quando ad petendam ab eis licentiam pro mutatione Confessarij cogerentur; ex tali enim petitione facilè possent suspicari Superiores, ipsum pœnitentem oneratum esse aliqua graui culpa, quam ordinarium Confessarium vult latere.

Vnde ne in talem suspicionem incidant, multoties

toties id non petunt: & quia iusta de causa talem culpam Confessario manifestare nolunt, eligunt potiùs confessionem non integram facere. Quod quàm graue peccatum sit, nos post alios latè probamus supra *in princip. huius tertiæ sectionis, in explicat. decimæ condit. confess.*

15 Quintò, (& est valde notandum) quòd verba illa statutorum: *Et non possint eum mutare absque licentia*: ad confessionem, & ad validitatem absolutionis nullo pacto dirigi possunt: de talibus enim nulla prorsus mentio fit in verbis, quæ sub illa negatiua clauduntur, vt patet. Vnde ergo elicitur hæc conclusio, *Ergo absolutio data non tenet?* Perpendantur verba illa: nam in formali significatu explicata ad actum confessionis, & absolutionis nullo pacto ea pertinere omnes agnoscent. Quòd si aliqualem operationem habere debent, solùm est pœnitentibus inhibere, ne id faciant: vnde ad summum, qui aliter faciunt, (si arguendi sunt) de inobedientia arguentur: & in reliquo quantum ad confessionem, & validitatem absolutionis, nulla potentia adimitur, vt falsò præsupponitur. Sed qui tales pœnitentes sic ad Confessarios deputatos accedentes arguere volunt, caueant: non enim video, qua pœna digni sint, qui ad vnum de deputatis Confessariis accedunt, cùm ad id à summo Pontifice facultatem habeant, vt paulò antè demonstratum est. *Explicantur statuti verba.*

Sextò dico, praxis totius Christiani orbis sic habet, quòd in qualibet diœcesi Ordinarij deputant quosdam ad confessiones audiendas: quo facto, pœnitentes liberè ad tales accedunt, & ad libitum mutant: sic etiam Regulares communiter faciunt, & seruant.

16 Quin quod Nauarr. *in cap. placuit. distinct. 6.*

num. 28. fatetur, quòd quilibet Sacerdos eligit sibi quemlibet Sacerdotem in Confessarium: si non ex iure, saltem ex consuetudine. Videatur locus Nauarri. Sotus quoque *in* 4. *distinct.* 18. *quæst.* 4. *artic.* 2. dicit, quòd vniuersi simplices Sacerdotes eadem gaudent facultate, qua scilicet Prælati, vt sibi promiscuè quemcunque eligant Confessarium. Pater Sorbus *in suis addit. ad comp. priuil. tit. absolutio ordinaria quoad fratres*, animaduertit, quòd multi summi Pontifices nostræ Religioni concesserunt, vt de materia peccati mortalis possint fratres cum quouis Ordinis Sacerdote confiteri, etiam quod à suis Prælatis licentiam non petant. Quod etiam affirmat Emmanuel Rodriquez *tom.* 1. *quæst. regul. q.* 62. *art.* 4. Cur ergo Regulares subditi non possunt ad deputatos Confessarios ad libitum accedere, & beneficium absolutionis ab eis accipere? & vnde elicitur, quòd absolutio sic data non tenet?

17 Imò si verba inspiciantur, ad hoc præcipuè datum esse tale Decretum comperiatur: vt scilicet subditi non solùm ab obligatione illa ad Superiores accedendi pro confessione facienda, verùm & vt à necessitate petendi licentiam pro Confessario mutando eximerentur, liberiúsque & confidentiùs peccata sua alicui ex deputatis confiterentur: sic enim in textu: *Nonnullos infirmiores, qui interdum Superiori suo conscientiæ maculas detegere formidant:* sequitur textus: *adducere posset in æternæ damnationis periculum, & spiritualis remedij desperationem.* Ad quæ inconuenientia multoties possunt deuenire, non solùm qui pro confessione facienda ad Superiores accedunt: sed etiam qui ad eosdem pro mutatione Confessarij recurrunt, vt suprà iam dictum est: suspectos enim se redderent, grauatos se

esse

esse aliqua graui culpa, quam propter ipsius grauitatem Confessarium Ordinarium latere volunt: vel quia fortasse ad ipsum met Ordinarium Confessarium spectat: & propterea Superiori suo conscientiæ maculas detegere formidant, non solùm in confessione, verùm, & in petenda licentia pro mutatione Confessarij. Cùm ergo ad hoc præcipuè factum sit Decretum, non relinquitur amplius ambigendi locus: & vnicuique subdito licitum est ad libitum mutare, & eligere Confessarium: vnum scilicet, ex deputatis, non alium.

18 Septimò, & vltimò dico, quòd prædictum dubium cùm fuisset propositum in Congregatione illa, quam pro Regularium reformatione S.D.N. Paulus Papa V. ordinauit: concluſum, & determinatum fuit, talem absolutionem esse validam: sic retulit mihi R. admodum P. F. Hieronymus à Castro Ferectorum eiusdem Ordinis, qui ad talem Congregationem eiusdem sanctissimi iussu fuit & ipse cooptatus.

Dices, quòd melius esset, & ad spiritualem profectum valde conduceret, non mutare Confessarium, Fateor & ego: sed in casu posito non agimus de maiori in vita spirituali profectu: sed de medicina languenti animæ tradenda, cui in multis indulgere sanctissimus Pontifex rectè iudicauit: sic enim habet textus: *Nonnullos infirmiores.*

Ex dictis ergo patet firmitas nostræ assertionis, nempe quòd si subditus regularis, absque licentia mutet Confessarium, (dummodò sit vnus ex deputatis) quòd licitè id facit: & absolutio data tenet.

Et ad rationem dubitandi *in num.* 7. factam, & ad eius confirmationem, vnica responsione fit sa-

tis: quòd scilicet negatio illa nullo pacto ad confessionem, vel ad absolutionem dirigi potest: nulla enim mentio de talibus fit in verbis, quæ sub negatione illa clauduntur, & solùm ad pœnitentes dirigitur, ne Confessarium absque licentia mutent.

Ad secundum dico, quòd licèt lex possit extendi, hoc tamen ad libitum non potest fieri: sed tantùm secundùm mentem legislatoris, & rationem legis, *l. vt patet, §. dulcissimus, ff. de legat. 2. & cap. suggestum, & cap. meminimus, de appellat.* vbi pulchrè Panormitan. communiter receptus. Mens autem auctoris, & ratio prædictæ legis (vt patet in textu) est, ne Superiores in hoc aliter quàm in Decreto præcipitur, subditos grauent. Et hæc quantum ad præsentem difficultatem, & quantum ad primam partem huius tractatus dixisse sufficiant.

SECVN

SECVNDA PARS.

In hac ſecunda parte agemus de ipſis caſibus reſeruatis in particulari, iuxta ordinem, quo poſiti ſunt in Decreto.

PRIMVS CASVS.

Veneficia, Incantationes, Sortilegia.

SVMMARIVM.

1 *Dæmonis inuocatio, & ſuperſtitio maximũ peccatũ.*
2 *Diſplicet quammaximè Deo.*
3 *Religioſis præcipuè indecentiſſimũ eſt tale peccatum.*
4 *In tribus poſitis ſpeciebus comprehenduntur omnes ſpecies ſuperſtitionis.*
5 *Diuinatio quid.*
6 *Cauſæ futurorum tripliciter ſe habent.*
7 *Dæmones ex perfectione ingenij coniiciunt nonnunquam quid homines facturi ſint.*
8 *Aliquando ex reuelatione.*
9 *Aliquando ex longa experientia.*
10 *Recurſus ad dæmonem duplex, expreſſus, & tacitus.*
11 *Expreſſæ inuocationis plures ſpecies.*
12 *Præſtigium quid.*
13 *De anima Samuelis ſuſcitata.*
14 *Varij modi, quibus dæmon talia obijcit, ſeu efficit.*
15 *S. Auguſt. contra mulierculas.*
16 *Diuinatio per ſomnium.*

17 *Somnia quando à bono Angelo, & quando à damone veniunt.*
18 *Necromantia quando fit.*
19 *Ad huiusmodi cadauera suscitãda adijcitur sanguis.*
20 *De Breuibus, & scripturis Magorum.*
21 *De Breuibus his. Nauarrus.*
22 *Astrologia an liceat studere, nécne. Astrologia iudiciaria est scientia falsa.*
23 *Astrologia est scientia periculosa.*
24 *Multoties falsa succedunt, & vnde hoc.*
25 *Astrologia est scientia damnosa.*
26 *Astrologorum punitio.*
27 *Qui domum diuinantium adeunt, eosq; interrogant, fidem Christianam, & Baptismum præuaricantur.*
28 *Sixti V. constitutio aduersus iudiciarios Astrologos.*
29 *Libri etiam Astrologiam tractantes prohibentur.*
30 *Malefici comprehenduntur in casu reseruato, & strigæ, & chiromantici.*
31 *Non licet cum vno maleficio aliud dissoluere, etiam quòd maleficus ad hoc sit paratus.*
32 *An sit licitum aruspicium.*
33 *Regula S. Thomæ pro hoc.*
34 *Sortilegia quæ sapiant hæresim.*

DE hac materia tractat D. Thom. 2.2. *quæst.* 95. *per totum*, & ibi omnes sui sectatores, præcipuè Caiet. & Bannes, & Valent. *tom.* 3. *disp.* 6. *q.* 12. *per totum.* Gabriel *in* 2. *sentent. distinct.* 8. Victoria *in relect. de Magia. q.* 3. Nauarr. *in Manual. cap.* 21. *à num.* 23. *& deinceps.* Sylueſt. Tabiena, Angelica, Toletus, Clauis Regia *lib.* 4. *cap.* 4. *per totum.* Martinus Delrio, *in ſuis libris diſquiſitionum Magicarum*, & alij quàm plures. Vt autem de hac re, pro noſtro

insti

Digitized by Google

instituto, etiam nos aliqua dicamus, præmitto.

Dæmonis invocatio, & superstitio est maximū peccatum.

1 Primò, quòd superstitio, seu dæmonis invocatio est maximum peccatum: nam sicut virtus latriæ, seu veræ Religionis est maxima inter omnes virtutes morales: sicut dicit D. Thomas *in* 2.2.*q.*81. *art.*2. ita vitium superstitionis, & falsæ Religionis ex genere suo est maximum omnium peccatorum, quæ actibus virtutum moralium opponuntur.

Displicet quammaximè Deo.

2 Secundò præmitto, quòd tale peccatum maximopere displicet Deo: nam illud prohibuit *in cap.* 19. *Leuitici*, quando dicit: *Non declinetis neque ad Magos, neque ab Ariolis aliquid scisciteminī, vt polluamini per eos.* Septuaginta interpretes Magos verterunt, *ventriloquos*, ideſt Pythones, vel falsos Prophetas, qui de ventre cordis sui fabulas quasdam, & fœtentes doctrinas proferunt. Neque ab Ariolis, Septuaginta, *Veneficijs*, qui dæmonum scilicet nomina inuocant, & aliquando corpus curant, vt animam interficiant, Procopius hîc. Illas omnes superstitiones nemo sequatur Christianus, cuius spes omnes in Deo sitę sunt: & si non illicò sentis auxilium, patientia opus est: & si quandoque vanissimarum superstitionum cultores vera prædixerint non propterea fides accommodanda est: nam sub veritate dæmones occultum gerunt mendacium: non secùs ac, si quis melle perungit poculum, in quo venenum esset propinaturus. Leuit. 19.

At obiiciunt quidam *inuocant Sabaoth*: quid tum? Impiè hoc faciunt, appellationem non Deo, sed dæmonibus tribuunt, & plerumque diabolistæ impiè vsurpant nomina diuina, dum dæmonibus ea imponunt.

Religiosis præcipuè

3 Tertiò præmitto, quòd tale peccatum cùm omnibus Christi fidelibus indecentissimū sit: præcipuè

Indecētissimū est tale peccatum.

cipuè tamen Religiosis, & Deo dicatis, qui cùm quotidie sacra pertractent, & sacris rebus sint consecrati, non debent postea ipsis sacris rebus abuti.

In tribus positis speciebus cōprehēdūtur omnes species superstitionis.

4 Quibus præmissis, sciendum, quòd sub his tribus speciebus superstitionum, nempe veneficiis, incantationibus, sortilegiis expressè prolatis, & in Decreto positis, comprehenduntur omnes species ex identitate, vel maioritate rationis, quia sunt eiusdem generis: nam quando agitur de salute animæ, & de euitando peccato, debet fieri extensio etiam iuris pœnalis. Ias. *in Auth. quas actiones, num.25. de sacrosanctis Eccles.* vbi alios citat: & potiùs dicitur inclusio similium peccatorum, quàm extensio: vt patet ex tit. Cod. qui inscribitur, *de malef. & mat. & cæteris similibus.* De quibus omnibus, vt pro nostro instituto loquamur, plura hîc subiiciemus, & à diuinatione exordiemur.

Diuinatio quid.

5 Primum est, quid sit diuinatio? Respond. quòd diuinatio est vsurpatio cognitionis futurorū euentuum indebito modo, seu indebita vsurpatio præ-

S. Thom. Caietan.

nuntiationis futurorum euentuum: sic S. Thom. & Caietan. *vbi suprà.* Dicitur autem indebita vsurpatio, ab indebito modo præcognoscendi ea: quia scilicet quærit explicitè, vel implicitè, auxilio dæmonis, ea scire, quæ à solo Deo petēda sunt: vnde ignominiam Deo irrogat: dum aliunde, vanis inuentionibus, eorum cognitionem procurat, & consequen-

S. Thom.

ter grauiter peccat. Nam, vt docet S. Thomas 2.2. *q.95. art.1.* futura dupliciter præcognosci possunt, vno modo in suis causis, alio modo in seipsis.

Causæ futurorū tripliciter se habent.

6 Causæ autem futurorum tripliciter se habent. Quædam primò necessariò producunt suos effectus: tales autem effectus futuri certò præcognosci possunt ex suis causis: quomodo Astrologi futuram

turam Solis, aut Lunæ eclipſim prænunciant.

Quædam ſecundò non neceſſariò, nec ſemper: ſed tamen vt plurimùm ſuos effectus producunt, & rarò deficiunt, & tales effectus futuri præſciri poſſunt: etſi non certò, probabiliter tamen; quomodo Aſtrologi multa prænunciant de pluuiis, & ſiccitatibus per conſiderationem ſtellarum, & Medici multa præſciunt de ſanitate, & morte.

Quædam tertiò, cauſæ ſunt, quæ ſecundùm ſe conſideratæ ad vtrumlibet ſe habent: vt potentiæ rationales, & huiuſmodi effectus, aut etiam alij effectus, qui in paucioribus caſu accidunt, ex cauſa naturali per ſe conſiderata præſciri non poſſunt, cùm non magis ad vnum, quàm ad oppoſitum determinetur cauſa illa: & ideò licèt quandoque talis effectus ſit præſens, verbi gratia, cùm homo vidit Petrum currere, aut ambulare cognoſci poſſit: tamen cognitio talis effectus in ſeipſo antequàm fiat, eſt ſolius Dei, qui ſolus in ſua æternitate videt ea, quæ futura ſunt; ſicut præſentia, iuxta illud Iſaiæ 41. *Annunciate nobis, quæ ventura ſunt, & dicemus quia Dij eſtis.* Iſai. 41.

Non igitur conſiſtit diuinatio in eo, quòd quis prænunciat ea, quæ ex neceſſitate eueniunt, vel vt in pluribus, quæ humana ratione præcognoſci poſſunt: neque etiam ſi quis futura contingentia Deo reuelante cognoſcit, tunc enim non ipſe diuinat, ideſt, quod diuinum eſt, facit: ſed magis, quod diuinum eſt, ſuſcipit: ſed tunc ſolùm diuinare dicitur, quando ſibi indebito modo vſurpat prænunciationem euentuum futurorum: recurrendo ſcilicet ad diabolum variis viis, & modis; vt dicemus. Nam tunc diabolus ex peruerſitate voluntatis ſuæ, & ſtudio nocendi hominibus, occultè

Decretum authenticum per scripturam, & per promulgationem factum, & ab omnibus Regularibus receptum, vt dictum est. Vnde videtur, quòd hæc prima assertio stet firma, & roborata.

6 Quoad statutum verò Religionis, scilicet, vt non mutentur Confessarij ad libitum absque Superioris licentia, dico in primis, quòd non est præceptiuum, vt patet. Secundò ex protestatione, quam eadem nostra statuta faciunt, se non intendere obligare quemquam ad mortale, videtur quòd non obliget.

Tertiò, quòd statutum factum non est restrictiuum simpliciter: nullam enim facit mentionem de restrictione: (vnde hallucinantur asserentes, Religionem habere facultatem restringendi ius commune) sed dat normam, & modum viuendi communiter fratribus, ne in ordine, in quo summus ordo esse debet, aliqua sit confusio.

Pars negatiua.

7 Pro alia verò parte, scilicet quòd Superior possit limitare facultatem tàm Confessarijs, quàm subditis, facit, primò: quia tales deputati propterea audiunt Confessiones, quia delegantur: vnde sicut delegans potest talem, vel tales non delegare, ita pariter potest limitare facultatem quoad personas, vt scilicet hos, & non illos audiant, & vt sic, & non sic; quemadmodum diximus *suprà in art. 2. primæ sectionis*: potest, inquam, Superior dicere; Volo, vt postquàm quis vnum elegerit Confessarium, non mutet eum absque licentia.

8 Facit ad hoc, quia Iudex delegatus nullatenùs potest egredi suæ commissionis fines, & quicquid vltrà, aut secùs facit, nulliter facit, *cap. cùm olim. de Priuileg. cap. cùm dilecta. de rescriptis.* vbi latè Felinus, *num. 7. cum seqq.* Omne enim, quod fit non

solùm

ſolùm contra: ſed etiam præter commiſſionis formam, eſt ipſo iure nullum, *l. illud. §. ſed ſi ita, & ibi Bart. ff. quod cuiuſq;*. Probat latè Menia (relatus à Guttierrez. *lib. 2. qq. Canonicarum, cap. 15. num. 121.*) in l. Regia Toleti *de los terminos, in vndecimo fundamento, 2. p. num. 2.* vbi habetur, quòd non ſolùm mandatum eſt, ſeruandum eſt: ſed etiam qualitas mandati. *cap cùm veniſſem, de eo, qui mitt. in poſſeſſ. cauſ. rei ſeruand.* & ibi Bald.

Nec obſtat, quòd apud quoſdam Regulares praxis ſic ſe habet, nempè quòd ad libitum mutantur Confeſſarij: nam hoc fortaſſe fit ex conſenſu, & ſcientia Superiorum, qui id vel determinant, vel ſcienter tolerant; nos verò loquimur quid de iure ſit ſeruandum iuxta Decretum Clem. VIII.

9 Deinde facit; quia quando verba legis non ſunt clara, debent interpretari ſecundùm ius commune, donec à legiſlatore aliter declarentur. At ſecundùm antiqua iura non licebat ſubditis eligere ſibi Confeſſarium ad libitum: ſed ſemper cum licentia Superiorum, ergo cùm in Decreto Clemen. VIII. circa hoc non habeamus verba clara, videtur quòd nullo pacto inferiores poſſint id facere, ſcilicet vt mutent ad libitum, & è contra Superiores id poſſint limitare: quia ius antiquum eis fauet, & nouum non impedit.

10 Præterea ſtatuta noſtra præſupponunt, fratres omnes tendere ad perfectionem in feruore ſpiritus, & quia, vt viri pij docent, maximè noſter Seraphicus Bonauentura, ad hoc quàm maximè conducit, vt Confeſſarius non mutetur: nam ex frequenti mutatione Confeſſarij anima in vita ſpirituali parum proficit, propterea meritò decernit Religio, vt fratres poſtquàm vnum ex de-

putatis Confessarium elegerint, illum non mutent absque Superioris licentia.

Ex quibus videtur concludi, quòd Superiores Regularium, licitè possunt limitare tàm Confessarios, quàm pœnitentes, vt dictum est. Et ad obiecta respondetur breuiter, scilicet quòd tale statutum Religionis neque est contra ius, neque contra Decretum.

Non primum; quia ius antiquum est in fauorem, & ius nouum non contradicit manifestè, vt patet. Neque secundum; nam in Decreto videtur, quòd de hoc non agatur: sed quòd relinquatur dispositioni Prælatorum. Ergo cùm Superiores prohibeant, ne subditi absque licentia Confessarios mutent, videtur quòd licitè id possint facere, & subditi obedire tenentur.

De facto quid dicẽdum.

11 Sed quid dicendum, si nihilominùs mutent Confessarium ad libitum absque licentia; An absolutio data teneat? Respondeo quòd sic: nam licèt sit regula apud Iuristas, quòd actus factus contra legem prohibentem illum, fieri non valet, *l. non dubium. C. de legibus*, fallit hoc; quando lex expressè non annullat actum, & valor actus non respicit fauorem eius, cui pœna imponitur, vt resoluit Bartolus communiter receptus *in l. prætor ait. num. 3. ff. de noui operis nunc.* Et in casu proposito non annihilatur actus: sed prohibetur tantum, & valor confessionis alteri Confessario factæ non pendet ab eo, cui prohibetur: nam absolutio sic data, vt prædictum est, à statuto Religionis non annullatur: imò nec prohibetur, quia tantùm subditis interdicitur accessus, ergo tenet, & quia non potest ampliùs annullari, quando semel est data, cùm absolutio non pendeat ex futura conditione:

Digitized

tione : hinc concludimus, quòd absolutio data tenet.

12 Sed obiiciet quis, quòd imò lex annullat; quia dum remouet potentiam, remouere quoque videtur actum; ait enim sic (*& non possint mutare Confessarium*,) facit ad hoc id, quod habetur *in cap. audiuimus*, verbo, *non potuit*. 24. *q*. 1. sic absolutio data videtur, quòd non teneat. Ad hoc dico plura. Obiectio.

Primò quòd, vt suprà tactum est, statuta nostra non præcipiunt, neque ad culpam obligant; vt patet ex iis, quæ habentur in fine ipsorum statutorum, vbi disertis verbis declaratur, quòd per illa statuta non intendunt obligare fratres ad peccatum aliquod: si ergo non obligant ad peccatum, non est de proposita re ambigendi locus. Respõsio.

Secundò quòd, vt dictum est paulò ante in hoc eod. art. Statutum Religionis non potest restringere facultatem hanc à summo Pontifice datam in fauorem subditorum Religiosorum; cùm fauores sint ampliandi, & odia restringenda, *leg. odia*. 15. *de regul. iur. in 6*. Vnde nullus inferior potest restringere concessionem, indultum, aut priuilegium per Principem alteri concessum: aliter sequerentur omnia illa absurda, quæ in principio huius art. versic. *Tum quia*, posita sunt.

Et multò minus id possunt facere Prælati circa motum proprium summi Pontificis: sicuti est hoc Decretum, de quo loquimur: & propterea iuxta tenorem verborum debet integrè obseruari, nec à statuto aliquo, vel Prælato quolibet potest restringi.

13 Tertiò, quòd nullo modo debet fieri talis restrictio; esset enim diametraliter pugnare contra piissimam ipsius legislatoris mentem, qui, vt saluti animarum prouideat, in Decreto duo facit

præcipuè; primò, eximit inferiores Regulares, ne accedere ad suos Prælatos pro confessione facienda sint adstricti: deinde præcipit, vt Prælati deputent plures Confessarios, qui ad se accedentes pœnitentes à non reseruatis liberè absoluant. Itaque de mente legis esse videtur, vt Prælati hoc tantum faciant, scilicet vt ad libitum Confessarios deputent: at quantùm ad subditos dicit, *qui eos à non reseruatis absoluant*: ergo si ad libitum accedant ad ipsos deputatos, possunt ab eis iuridicè absolui, potestate eis à Decreto summi Pontificis facta; ergo absolutio data tenet.

14 Quartò, si petenda necessariò esset licentia pro mutatione Confessarij, multoties eadem inconuenientia sequerentur, pro quibus tollendis summus Pontifex tale Decretum dedit, sic enim ait in primis verbis: *Sanctissimus Dominus noster, qui iampridem accuratè perpendit, & reipsa comperit, quòd reseruatio facultatis absoluendi Religiosos pœnitentes à peccatis quibusdam grauioribus; nisi Superiores admodùm prudenter, ac moderatè illa vtantur, nonnullos infirmiores, qui interdum Superiori suo conscientiæ maculas detegere formidant, adducere posset in æternæ damnationis periculum, & spiritualis remedij desperationem.* Sic textus. Hæc, inquam, inconuenientia non solùm poterant euenire tunc; quando pro confessione facienda subditi necessariò tenebantur ad suos Superiores accedere: verùm & quando ad petendam ab eis licentiam pro mutatione Confessarij cogerentur; ex tali enim petitione facilè possent suspicari Superiores, ipsum pœnitentem oneratum esse aliqua grauì culpa, quam ordinarium Confessarium vult latere.

Vnde ne in talem suspicionem incidant, multoties

toties id non petunt: & quia iusta de causa talem culpam Confessario manifestare nolunt, eligunt potiùs confessionem non integram facere. Quod quàm graue peccatum sit, nos post alios latè probamus suprà *in princip. huius tertiæ sectionis, in explicat. decimæ condit. confess.*

15 Quintò, (& est valde notandum) quòd verba illa statutorum: *Et non possint eum mutare absque licentia*: ad confessionem, & ad validitatem absolutionis nullo pacto dirigi possunt: de talibus enim nulla prorsus mentio fit in verbis, quæ sub illa negatiua clauduntur, vt patet. Vnde ergo elicitur hæc conclusio, *Ergo absolutio data non tenet?* Perpendantur verba illa: nam in formali significatu explicata ad actum confessionis, & absolutionis nullo pacto ea pertinere omnes agnoscent. Quòd si aliqualem operationem habere debent, solùm est pœnitentibus inhibere, ne id faciant: vnde ad summum, qui aliter faciunt, (si arguendi sunt) de inobedientia arguentur: & in reliquo quantum ad confessionem, & validitatem absolutionis, nulla potentia adimitur, vt falsò præsupponitur. Sed qui tales pœnitentes sic ad Confessarios deputatos accedentes arguere volunt, caueant: non enim video, qua pœna digni sint, qui ad vnum de deputatis Confessariis accedunt, cùm ad id à summo Pontifice facultatem habeant, vt paulò antè demonstratum est. *Explicantur statuti verba.*

Sextò dico, praxis totius Christiani orbis sic habet, quòd in qualibet diœcesi Ordinarij deputant quosdam ad confessiones audiendas: quo facto, pœnitentes liberè ad tales accedunt, & ad libitum mutant: sic etiam Regulares communiter faciunt, & seruant.

16 Quin quod Nauarr. *in cap. placuit. distinct. 6. num. 28.*

Digitized by Google

num. 28. fatetur, quòd quilibet Sacerdos eligit ſibi quemlibet Sacerdotem in Confeſſarium: ſi non ex iure, ſaltem ex conſuetudine. Videatur locus Nauarri. Sotus quoque *in* 4. *diſtinct.* 18. *quæſt.* 4. *artic.* 2. dicit, quòd vniuerſi ſimplices Sacerdotes eadem gaudent facultate, qua ſcilicet Prælati, vt ſibi promiſcuè quemcunque eligant Confeſſarium. Pater Sorbus *in ſuis addit. ad comp. priuil. tit. abſolutio ordinaria quoad fratres*, animaduertit, quòd multi ſummi Pontifices noſtræ Religioni conceſſerunt, vt de materia peccati mortalis poſſint fratres cum quouis Ordinis Sacerdote confiteri, etiam quod à ſuis Prælatis licentiam non petant. Quod etiam affirmat Emmanuel Rodriquez *tom.* 1. *quæſt. regul. q.* 62. *art.* 4. Cur ergo Regulares ſubditi non poſſunt ad deputatos Confeſſarios ad libitum accedere, & beneficium abſolutionis ab eis accipere? & vnde elicitur, quòd abſolutio ſic data non tenet?

17 Imò ſi verba inſpiciantur, ad hoc præcipuè datum eſſe tale Decretum comperiatur: vt ſcilicet ſubditi non ſolùm ab obligatione illa ad Superiores accedendi pro confeſſione facienda, verùm & vt à neceſſitate petendi licentiam pro Confeſſario mutando eximerentur, liberiúſque & confidentiùs peccata ſua alicui ex deputatis confiterentur: ſic enim in textu: *Nonnullos infirmiores, qui interdum Superiori ſuo conſcientiæ maculas detegere formidant:* ſequitur textus: *adducere poſſet in æternæ damnationis periculum, & ſpiritualis remedij deſperationem.* Ad quæ inconuenientia multoties poſſunt deuenire, non ſolùm qui pro confeſſione facienda ad Superiores accedunt: ſed etiam qui ad eoſdem pro mutatione Confeſſarij recurrunt, vt ſuprà iam dictum eſt: ſuſpectos enim ſe redderent, grauatos ſe eſſe

eſſe aliqua graui culpa, quam propter ipſius grauitatem Confeſſarium Ordinarium latere volunt: vel quia fortaſſe ad ipſummet Ordinarium Confeſſarium ſpectat: & propterea à Superiori ſuo conſcientiæ maculas detegere formidant, non ſolùm in confeſſione, verùm, & in petenda licentia pro mutatione Confeſſarij. Cùm ergo ad hoc præcipuè factum ſit Decretum, non relinquitur ampliùs ambigendi locus: & vnicuique ſubdito licitum eſt ad libitum mutare, & eligere Confeſſarium: vnum ſcilicet, ex deputatis, non alium.

18 Septimò, & vltimò dico, quòd prædictum dubium cùm fuiſſet propoſitum in Congregatione illa, quam pro Regularium reformatione S.D.N. Paulus Papa V. ordinauit: concluſum, & determinatum fuit, talem abſolutionem eſſe validam: ſic retulit mihi R. admodum P. F. Hieronymus à Caſtro Ferectorum eiuſdem Ordinis, qui ad talem Congregationem eiuſdem ſanctiſſimi iuſſu fuit & ipſe cooptatus.

Dices, quòd melius eſſet, & ad ſpiritualem profectum valde conduceret, non mutare Confeſſarium. Fateor & ego: ſed in caſu poſito non agimus de maiori in vita ſpirituali profectu: ſed de medicina languenti animæ tradenda, cui in multis indulgere ſanctiſſimus Pontifex rectè iudicauit: ſic enim habet textus: *Nonnullos infirmiores.*

Ex dictis ergo patet firmitas noſtræ aſſertionis, nempe quòd ſi ſubditus regularis, abſque licentia mutet Confeſſarium, (dummodò ſit vnus ex deputatis) quòd licitè id facit: & abſolutio data tenet.

Et ad rationem dubitandi *in num.* 7. factam, & ad eius confirmationem, vnica reſponſione fit ſa-

tis: quòd ſcilicet negatio illa nullo pacto ad confeſſionem, vel ad abſolutionem dirigi poteſt: nulla enim mentio de talibus fit in verbis, quæ ſub negatione illa clauduntur, & ſolùm ad pœnitentes dirigitur, ne Confeſſarium abſque licentia mutent.

Ad ſecundum dico, quòd licèt lex poſſit extendi, hoc tamen ad libitum non poteſt fieri: ſed tantùm ſecundùm mentem legiſlatoris, & rationem legis, *l. vt patet, §. dulciſſimus, ff. de legat. 2. & cap. ſuggeſtum, & cap. meminimus, de appellat.* vbi pulchrè Panormitan. communiter receptus. Mens autem auctoris, & ratio prædictæ legis (vt patet in textu) eſt, ne Superiores in hoc aliter quàm in Decreto præcipitur, ſubditos grauent. Et hæc quantum ad præſentem difficultatem, & quantum ad primam partem huius tractatus dixiſſe ſufficiant.

SECVN

SECVNDA PARS

In hac ſecunda parte agemus de ipſis caſibus reſeruatis in particulari, iuxta ordinem, quo poſiti ſunt in Decreto.

PRIMVS CASVS.

Veneficia, Incantationes, Sortilegia.

SVMMARIVM.

1 *Dæmonis inuocatio, & ſuperſtitio maximũ peccatũ.*
2 *Diſplicet quammaximè Deo.*
3 *Religioſis præcipuè indecentiſſimũ eſt tale peccatum.*
4 *In tribus poſitis ſpeciebus comprehenduntur omnes ſpecies ſuperſtitionis.*
5 *Diuinatio quid.*
6 *Cauſæ futurorum tripliciter ſe habent.*
7 *Dæmones ex perfectione ingenij coniiciunt nonnunquam quid homines facturi ſint.*
8 *Aliquando ex reuelatione.*
9 *Aliquando ex longa experientia.*
10 *Recurſus ad dæmonem duplex, expreſſus, & tacitus.*
11 *Expreſſæ inuocationis plures ſpecies.*
12 *Præſtigium quid.*
13 *De anima Samuelis ſuſcitata.*
14 *Varij modi, quibus dæmon talia obijcit, ſeu efficit.*
15 *S. Auguſt. contra mulierculas.*
16 *Diuinatio per ſomnium.*

Digitized by Google

17 *Somnia quando à bono Angelo, & quando à dæmone veniunt.*
18 *Necromantia quando ſit.*
19 *Ad huiuſmodi cadauera ſuſcitãda adijcitur ſanguis.*
20 *De Breuibus, & ſcripturis Magorum.*
21 *De Breuibus his. Nauarrus.*
22 *Aſtrologiæ an liceat ſtudere, nécne. Aſtrologia iudiciaria eſt ſcientia falſa.*
23 *Aſtrologia eſt ſcientia periculoſa.*
24 *Multoties falſa ſuccedunt, & vnde hoc.*
25 *Aſtrologia eſt ſcientia damnoſa.*
26 *Aſtrologorum punitio.*
27 *Qui domum diuinantium adeunt, eoſq; interrogant, fidem Chriſtianam, & Baptiſmum præuaricantur.*
28 *Sixti V. conſtitutio aduerſus iudiciarios Aſtrologos.*
29 *Libri etiam Aſtrologiam tractantes prohibentur.*
30 *Malefici comprehenduntur in caſu reſeruato, & ſtrigæ, & chiromantici.*
31 *Non licet cum vno maleficio aliud diſſoluere, etiam quòd maleficus ad hoc ſit paratus.*
32 *An ſit licitum aruſpicium.*
33 *Regula S. Thomæ pro hoc.*
34 *Sortilegia quæ ſapiant hæreſim.*

DE hac materia tractat D. Thom. 2.2. *queſt.* 95. *per totum*, & ibi omnes ſui ſectatores, præcipuè Caiet. & Bannes, & Valent. *tom.* 3. *diſp.* 6. *q.* 12. *per totum.* Gabriel *in* 2. *ſentent. diſtinct.* 8. Victoria *in relect. de Magia. q.* 3. Nauarr. *in Manual. cap.* 21. *à num.* 23. *& deinceps.* Sylueſt. Tabiena, Angelica, Toletus, Clauis Regia *lib.* 4. *cap.* 4. *per totum.* Martinus Delrio, *in ſuis libris diſquiſitionum Magicarum*, & alij quàm plures. Vt autem de hac re, pro noſtro inſti

inſtituto, etiam nos aliqua dicamus, præmitto.

Dæmonis inuocatio, & ſuperſtitio eſt maximũ peccatum.

1 Primò, quòd ſuperſtitio, ſeu dæmonis inuocatio eſt maximum peccatum: nam ſicut virtus latriæ, ſeu veræ Religionis eſt maxima inter omnes virtutes morales: ſicut dicit D. Thomas *in* 2. 2. *q.* 81. *art.* 2. ita vitium ſuperſtitionis, & falſæ Religionis ex genere ſuo eſt maximum omnium peccatorum, quæ actibus virtutum moralium opponuntur.

Diſplicet quammaximè Deo. Leuit. 19.

2 Secundò præmitto, quòd tale peccatum maximopere diſplicet Deo: nam illud prohibuit *in cap.* 19. *Leuitici*, quando dicit: *Non declinetis neque ad Magos, neque ab Ariolis aliquid ſciſcitemini, vt polluamini per eos.* Septuaginta interpretes Magos verterunt, *ventriloquos*, ideſt Pythones, vel falſos Prophetas, qui de ventre cordis ſui fabulas quaſdam, & fœtentes doctrinas proferunt. Neque ab Ariolis, Septuaginta, *Veneficijs*, qui dæmonum ſcilicet nomina inuocant, & aliquando corpus curant, vt animam interficiant, Procopius hîc. Illas omnes ſuperſtitiones nemo ſequatur Chriſtianus, cuius ſpes omnes in Deo ſitę ſunt: & ſi non illicò ſentis auxilium, patientia opus eſt: & ſi quandoque vaniſſimarum ſuperſtitionum cultores vera prædixerint non propterea fides accommodanda eſt: nam ſub veritate dæmones occultum gerunt mendacium: non ſecùs ac, ſi quis melle perungit poculum, in quo venenum eſſet propinaturus.

At obiiciunt quidam *inuocant Sabaoth*: quid tum? Impiè hoc faciunt, appellationem non Deo, ſed dæmonibus tribuunt, & plerumque diaboliſtæ impiè vſurpant nomina diuina, dum dæmonibus ea imponunt.

Religioſis præcipuè

3 Tertiò præmitto, quòd tale peccatum cùm omnibus Chriſti fidelibus indecentiſſimũ ſit: præcipuè

indecẽtiſſimũ eſt tale peccatum.

cipuè tamen Religioſis, & Deo dicatis, qui cùm quotidie ſacra pertractent, & ſacris rebus ſint conſecrati, non debent poſteà ipſis ſacris rebus abuti.

In tribus poſitis ſpeciebus cõprehẽdũtur omnes ſpecies ſuperſtitionis.

4 Quibus præmiſſis, ſciendum, quòd ſub his tribus ſpeciebus ſuperſtitionum, nempe veneficiis, incantationibus, ſortilegiis expreſsè prolatis, & in Decreto poſitis, comprehenduntur omnes ſpecies ex identitate, vel maioritate rationis, quia ſunt eiuſdem generis: nam quando agitur de ſalute animæ, & de euitando peccato, debet fieri extenſio etiam iuris pœnalis. Iaſ. *in Auth. quas actiones, num.* 25. *de ſacroſanctis Eccleſ.* vbi alios citat: & potiùs dicitur incluſio ſimilium peccatorum, quàm extenſio: vt patet ex tit. Cod. qui inſcribitur, *de malef. & mat. & cæteris ſimilibus.* De quibus omnibus, vt pro noſtro inſtituto loquamur, plura hîc ſubiiciemus, & à diuinatione exordiemur.

Diuinatio quid.

5 Primum eſt, quid ſit diuinatio? Reſpond. quòd diuinatio eſt vſurpatio cognitionis futurorũ euentuum indebito modo, ſeu indebita vſurpatio præ-

S. Thom. Caietan.

nuntiationis futurorum euentuum: ſic S. Thom. & Caietan. *vbi ſuprà.* Dicitur autem indebita vſurpatio, ab indebito modo præcognoſcendi ea: quia ſcilicet quærit explicitè, vel implicitè, auxilio dæmonis, ea ſcire, quæ à ſolo Deo petẽda ſunt: vnde ignominiam Deo irrogat: dum aliunde, vanis inuentionibus, eorum cognitionem procurat, & conſequenter grauiter peccat. Nam, vt docet S. Thomas 2. 2. *q.* 95. *art.* 1. futura dupliciter præcognoſci poſſunt, vno modo in ſuis cauſis, alio modo in ſeipſis.

S. Thom.

Cauſæ futurorũ tripliciter ſe habent.

6 Cauſæ autem futurorum tripliciter ſe habent. Quædam primò neceſſariò producunt ſuos effectus: tales autem effectus futuri certò præcognoſci poſſunt ex ſuis cauſis: quomodo Aſtrologi futuram

turam Solis, aut Lunæ eclipſim prænunciant.

Quædam ſecundò non neceſſariò, nec ſemper: ſed tamen vt plurimùm ſuos effectus producunt, & rarò deficiunt, & tales effectus futuri præſciri poſſunt: etſi non certò, probabiliter tamen; quomodo Aſtrologi multa prænunciant de pluuiis, & ſiccitatibus per conſiderationem ſtellarum,& Medici multa præſciunt de ſanitate,& morte.

Quædam tertiò, cauſæ ſunt, quæ ſecundùm ſe conſideratæ ad vtrumlibet ſe habent: vt potentiæ rationales, & huiuſmodi effectus, aut etiam alij effectus, qui in paucioribus caſu accidunt, ex cauſa naturali per ſe conſiderata præſciri non poſſunt,cùm non magis ad vnum,quàm ad oppoſitum determinetur cauſa illa: & ideò licèt quandoque talis effectus ſit præſens, verbi gratia, cùm homo vidit Petrum currere, aut ambulare cognoſci poſſit: tamen cognitio talis effectus in ſeipſo antequàm fiat, eſt ſolius Dei, qui ſolus in ſua æternitate videt ea, quæ futura ſunt; ſicut præſentia, iuxta illud Iſaiæ 41. *Annunciate nobis,quæ ventura ſunt,& dicemus quia Dij eſtis.* Iſai.41.

Non igitur conſiſtit diuinatio in eo, quòd quis prænunciat ea, quæ ex neceſſitate eueniunt, vel vt in pluribus, quæ humana ratione præcognoſci poſſunt: neque etiam ſi quis futura contingentia Deo reuelante cognoſcit, tunc enim non ipſe diuinat, ideſt, quod diuinum eſt, facit: ſed magis, quod diuinum eſt, ſuſcipit: ſed tunc ſolùm diuinare dicitur, quando ſibi indebito modo vſurpat prænunciationem euentuum futurorum: recurrendo ſcilicet ad diabolum variis viis, & modis; vt dicemus. Nam tunc diabolus ex peruerſitate voluntatis ſuæ, & ſtudio nocendi hominibus, occultè

cultè ſe ingerit ad prænunciandum, & docendum aliqua futura, quæ hominibus ſunt ignota, illi tamen nota.

Dæmones ex perfectione ingenij coniciunt nonnunquàm quid homines facturi ſint.
D. Thom.
D.Bonau.
Sylueſt.
Tolet.

7 Secundum eſt, quòd Dæmones ex perfectione intellectus, & ſubtilitate ingenij conſiderantes ad quid noſtra inclinatur affectio, aut quid poſſit virtus cauſæ naturalis, plus, minúſve coniciunt, quid homines nonnunquàm facturi ſunt. Vide D.Thom. *p.part.quæſt.57.art.3.& 4.*D.Bonau. *2.diſt.7.art.2.* Sylueſt. *v.diuinatio.* Tolet. *in ſumma. lib.4. cap.15.* Quin quòd ſanctus Thom. *vbi ſupr. art.4.* docet, quòd Diabolus aliquando cognoſcit cogitationem internam, non ſolùm per actum exteriorem: ſed etiam per immutationem vultus. Quòd ſi Medici aliquas affectiones animi per pulſum cognoſcere poſſunt; multò magis Angeli, & Dæmones quantò ſubtiliùs huiuſmodi immutationes occultas corporales perpendunt. Vnde S. Auguſt. *tom.3.in lib. de diuinat. dæmonum, cap.5.* ait; quòd aliquando hominum diſpoſitiones, non ſolùm voce prolatas: verùm etiam cogitatione conceptas, cùm ſigna quædam in corpore exprimuntur ex animo, tota facilitate perdiſcunt.

Aliquando ex reuelatione.

8 Aliquando etiam ex doctrina aliena nunciant; putà, quæ ex permiſſione diuina, à bono Angelo diſcunt, aut per ſcripturas. Permittit namque Deus, vt aliquando ipſis dæmonibus aliqua annuncientur.

Aliquando ex longa experientia.

9 Aliquando id præſtant, quia ex longa experientia, & magna notitia rerum naturalium multa ſciunt, vt eclipſes, peſtes, pluuias, & huiuſmodi, quæ cùm ex cauſis naturalibus certò euentura ſunt, nobis autem non videntur euenire: niſi contingenter, iſta prænunciantes videntur aliquibus enunciare

enunciare futura contingentia. Sæpè etiam dæmon alicuius morbum ſecretum intuetur, & cognoſcit naturale tempus mortis, aut ſalutis, quod alteri prænuncians, videtur futurum contingens prædicere: ſæpè etiam ruinas domorum nunciat, quia occultas cauſas ruinæ videt.

Aliquando ex doloſa cautela proponunt aliquid facere, & prædicunt. His ergo, aliiſque modis rerum notitiam habentes, & videntes homines deditos vanis huiuſmodi rerum inquiſitionibus, paulatim ſe illis inſinuant, talia nunciant, ſicque diuinatores ſuos fallunt, & decipiunt; vt S. Thom. *vbi ſupr.* & D. Auguſtin. *lib. 2. de Doctrin. Chriſt. cap. 23.* docet.

Recurſus ad dæmonẽ duplex, expreſſus, & tacitus.

10 Tertium eſt, quòd dupliciter poteſt fieri recurſus ad dæmonem inuocando eum, vel expreſsè, vel tacitè. Vide Nauar. Valent. Tolet. *vbi ſuprà.* Expreſsè fit; quando apertè vocatur, vel inuocatur dæmon, vel fit aliquid, quod creditur opera ipſius dæmonis eſſe perficiendum. Tacitè fit; quando aliquis enititur facere aliquid per cauſas, quæ nec virtute ſua naturali, neque ex Diuina, aut Eccleſiaſtica diſpoſitione poſſunt illud efficere. Vel quando huiuſmodi cauſæ tanquàm neceſſariæ adiunguntur aliis, quæ poſſunt talem effectum producere. Vel quando quis, licèt non inuocet dæmonem, vtitur tamen rebus ab eo inſtitutis, qui cum dæmone pepigit fœdus: itaque ab inſtituente habet originem, & propterea dicitur, tacitè inuocare dæmonem, niſi ignorantia craſſa in ſimplicibus excuſet.

Expreſſæ inuocationis plures ſpecies.

11 Expreſſæ inuocationis plures ſunt ſpecies, de quibus vide Auctores in principio citatos: ſed præcipuè ſunt tres: nam vel eſt, præſtigium, vel

vel eſt diuinatio per ſomnia, vel eſt necromantia.

Præſtigium quid.

12 Prima ſpecies dicitur PRÆSTIGIVM, cùm videlicet dæmon variis apparitionibus ſe obijcit hominum aſpectui, quorum oculos aliquando præſtringit; nam, vt colligere licet ex Caietano *ſecunda ſecundæ.quæſt.95.art.3.* & ex Gabriel. *in 2.ſent.diſt.8.q.2.art.2.*

Caiet.
Gabriel.

Sæpe dæmon ſolet obijcere ſenſibus vera corpora, vel occultè, & celeriter aliunde importata: vel à ſe facta, ſeu conflata per applicationem actiuorum, & paſſiuorum naturalium. Ad quem modum intelligendum eſt, fuiſſe veros ſerpentes, quos Magi Pharaonis fecerunt, *Exod* 7. vt ſentit D. Auguſt. *lib.* 3. *de Trinit.cap.*7. & D. Thom. *quæſt.*7. *de pœnitent. art.*5.*ad* 8. Et ſimile quid dicit Diuus Auguſtinus de volucribus, in quas Diomedis ſocij conuerſi dicuntur.

Exod.
D. Auguſt.
D. Thom.

Sæpè ſolet dæmon obijcere ſenſibus, non quidem vera corpora: ſed quaſdam ſimilitudines corporum, quæ corpora vera appareant. Hoc modo putat D. Auguſtin. *vbi ſupra*, intelligendum eſſe, quod de ſociis Vlyſſis in beſtias conuerſis perhibetur: & quod de Arcadibus etiam narratur, quòd cùm ſtagnum quoddam traijcerent, vertebantur in lupos. Neque enim putandum eſt, illos in vera corpora animalium fuiſſe transformatos: ſed opera dæmonum, quaſi circumuelati fuerunt ſimilitudinibus animalium.

D. Auguſt.

13 Ad eundem modum etiam putat D. Auguſtin. *lib.* 2. *ad Simplicianum, quæſt.* 3. meliùs, & expeditiùs poſſe intelligi, quod dicitur *lib.* 1. *Reg.*28. animam Samuelis apparuiſſe Sauli; vt non verè, inquit, ſpiritum Samuelis excitatum à requie ſua credamus: ſed aliquod phantaſma, & imaginariam

1. Reg. 28.
De anima Samuelis ſuſcitata.

riam illuſionem diaboli machinationibus factam, quam propterea Scriptura nomine Samuelis appellat: quia ſolent imagines rerum, earum nominibus appellari, quarum imagines ſunt. De quo videndus eſt D. Thom. *in* 2. 2. *q.* 99. *art.* 4. *ad ſecundum*, & ibi Caiet. qui etiam dicit, adhuc ſub iudice litem eſſe, an fuerit anima Samuelis, nécne. D. Thom. Caietan.

14 Sæpe ſolet dæmon efficere huiuſmodi apparitiones, non obijciendo aliquam ſimilitudinem corporum ſenſibus, neque vera corpora: ſed illudendo ſenſibus exterioribus, ita vt videatur ſibi homo videre exterius, quod nullo modo eſt. Atque hoc quidem facit: vt docet Caietanus, commouendo ſpiritus ad illum modum, quo ex ſimili commotione phrenetici videntur ſibi varias imagines in parietibus videre.

Sæpè ſolet etiam id efficere per illuſionem ſenſuum interiorum, afficiendo ad eum modum, quo affici ſolent: quando ſenſus exteriores ligantur, aut propter nimiam attentionem; vt ſolet, inquit Caietanus, accidere ſuperbis contemplatiuis, qui in variis imaginibus decipiuntur à dæmone; aut per aliquam alterationem corporis, vt per varias vnctiones.

Ad quem modum narrat Abulenſis, 13. *cap. Gen. quæſt.* 354. ſuo tempore compertam fuiſſe huiuſmodi illuſionem in quadam lamia, quam ait affirmaſſe, ſe varias terras peragraturam, ſi vellet, breuiſſimo tempore: & cùm ei non crederetur, vnxiſſe ſe, & illico corruiſſe in terram veluti emortuam, ita vt admotum ignem non ſentiret: poſtmodum in ſe reuerſam, mirabilia narraſſe ſe feciſſe, & vidiſſe. Quam hiſtoriam narrat etiam Caietan. *vbi ſuprà.* Abulenſ.

Digitized by Google

Nec per hoc negandum eſt, quin aliquando dæmon verè huiuſmodi mulierculas transferat de loco ad locum: eſt enim id experientia à Iudicibus comprobatum, præſertim in Germania; vt Nauarr. ex Malleo maleficarum refert *in cap.* 11. *num.* 38. & idem concedit Victor. *vbi ſupr.* & Alphonſus de Caſtro *lib.* 1. *de iuſta hæreticorum punitione.*

Nauarr.
Victoria.
Caſtro.

D. Auguſtinus cõtra mulierculas magas.

15 Sed audiamus quid de iis dicat D. Auguſtinus vbi ſupr. *Quædam mulierculæ*, inquit, *poſt ſatanam conuerſæ illuſionibus, & phantaſmatibus ſeductæ, credunt ſe, & confitentur, nocturnis horis cum Diana Paganorum Dea, & cum Herodiade, & innumera mulierum multitudine equitare, earúmque iuſſionibus obtemperare. Ipſe namque ſatanas, qui ſe transfigurat in Angelum lucis, cùm mentem cuiuſq; mulierculæ cœperit, & hanc ſibi per infidelitatem ſubiugauerit, illicò diuerſarum perſonarum ſpecie mente, quam captiuam tenet, in ſomnis deludens, modò læta, modò triſtia, modò cognitas, modò incognitas perſonas oſtendens, per deuia quæque deducit: & cùm ſolus hæc patitur ſpiritus infidelis, non in anima, ſed in corpore euenire opinatur. Idcircò nimis ſtultus, & hebes eſt, qui hæc omnia, quæ in ſpiritu fiunt, etiam accidere arbitratur in corpore.* Hæc Auguſtinus.

Diuinatio per ſomniũ.

16 Secunda ſpecies eſt diuinatio per ſomnia, cùm ſcilicet inſtructio expectatur à dæmone per ſomnia. Et quantum ad hanc ſpeciem, ſciendum eſt, quòd ſomnia à multis cauſis prouenire poſſunt: nam, vt docet Caietanus *vbi ſuprà*, aliquando ab humoribus, aliquando ab aëre circumſtante, aliquando à cogitatione præcedenti, aliquando verò ab Angelo bono, vel malo.

17 Vnde non erit facile cognoſcere à qua cauſa illud tale ſomnium proueniat, & propterea neque

neque per ſomnium licet expectare cognitionem futurorum. Sed ad dignoſcendum, quando ſomnium eſt ab Angelo bono, ſeu à Deo: & quando à dæmone, hæc regula communiter tradi ſolet; ſcilicet ſi ſomnium illud impellat ad opus bonum, exiſtimari poteſt eſſe à Deo: quamuis tunc etiam, ſi non alia cauſa faciendi appareat, non niſi cum humilitate, & timore faciendum eſt: ſolet namque aliquando dæmon ſe transfigurare in Angelum lucis, vt faciliùs homines illaqueare, & decipere poſſit. Si verò ſomnium illud impellat ad aliquod opus malum, aut indiſcretum, indicium eſt, eſſe à dæmone. Prætereà ſi poſt ſomnium animus poſteà promptior, & alacrior redditur ad bonum, exiſtimari poteſt probabiliter, eſſe à Deo: ſi verò è contra, animus maneat confuſus, turbatus, & minus aptus ad opus ſpirituale, & bonum, ſignum eſt prouenire à dæmone: ſemper tamen opus eſt prudentia, & diſcretione ſpirituum, vt cognoſcatur, an ab Angelo bono, vel malo procedat, petendúmque à Deo lumen eſt; vt bonum à malo diſcernere, & diiudicare poſſit.

Somnia quando à bono Angelo, & quãdo à dæmone veniũt.

Quantum ergo ad hoc, dicendum, quòd ſi quis vtatur ſomniis ad præcognoſcenda futura, ſecundùm quod ſomnia procedunt à reuelatione diuina, vel ex cauſa naturali, ſeu corporali, intrinſeca, ſiue extrinſeca, quantum virtus illa extendere ſe poteſt, non erit illicita diuinatio: ſin autem cauſetur ex reuelatione dæmonum, cum quibus pacta habentur expreſſa; quia ad hoc inuocantur, vel tacita; quia ſcilicet ſomnia extenduntur ad ea, ad quæ ſe extendere non poſſunt: vt ſunt habere certitudinem de contingentibus, & aliis, quæ ſubterfugiunt etiam corpora cœleſtia, erit planè diuinatio illi-

cita, & ſuperſtitioſa, vt S. Thomas *vbi ſuprà*, & communiter alij tradunt.

Necromantia.

18 Tertia ſpecies diuinationis dicitur Necromantia, cùm videlicet adhibito ſanguine, & certis carminibus, mortui videntur reſurgere, & loqui, & docere futura. Nam quamuis dæmon nullam animam poſſit reuocare ad mundum hunc: fingit tamen eſſe mortuum, aſſumendo corpus, ac ſi anima illius eſſet. Sunt tamen, qui affirmant, dæmonem id facere ex permiſſione diuina: ſicut de Samuele accidit, quamuis è contrario non deſint, qui aſſerant, Deum id feciſſe, non autem dæmonem, neque Pythoniſſam, quod diſcutere, & determinare non eſt præſentis loci. *Vide Caiet. vbi ſuprà.*

S. Thom. Alenſ.

19 Ad huiuſmodi autem cadauera ſuſcitanda ſanguis adijcitur; vt notant S. Thom. *vbi ſupr.* & Alexander de Alenſ. *p. 2. quæſt. 164. membr. 2.* dæmones namque amatores ſanguinis eſſe perhibentur. Ideóque quoties Necromantia fit, cruor aquæ miſceri ſolet, vt facilius dæmones prouocentur. Et hæc de inuocatione expreſſa.

Eſt etiam & inuocatio tacita, quando ſcilicet quis non inuocat dæmonem: ſed vtitur illis verbis, ſeu rebus, quibus primus inſtitutor, id eſt ille, qui pepigit fœdus cum dæmone, vſus eſt: ad quorum præſentiam poſteà dæmon facit mira, & ſimplices putant, quòd illa verba, vel huiuſmodi res effectum faciant: & nihilominùs diabolus eſt, qui ad præſentiam illarum rerum ea facit, ex pacto, vt dictum eſt, inito cum dæmone à primo inſtituente.

De Breuibus, & Scripturis Magorum.

20 Ad hoc genus reducuntur illa Breuia, quæ ab aliquibus Magis dantur contra varios morbos, quæ abſque peccato portari non poſſunt: nam, qui certam

Digitized by Google

certam ſpem conſtituit in deferendis aliquot nominibus ſcriptis, firmiter credens propterea fore: vt nunquàm in bello vulneretur, feriatur, vel repentina morte rapiatur: aut quòd neque aqua, neque igne pereat, vel quòd erga Principes omnia ſint illi proſperè ceſſura: talis vtique peccat mortaliter, quia huiuſmodi nomina, neque naturali virtute, neque ordinatione diuina, vel Eccleſiaſtica vllam vim habent ad tales effectus producendos: & conſequenter, vana eſt eorum obſeruatio.

Vnde meritò talia Breuia ſunt reprobata, & peccant mortaliter, qui ea confingunt, vel qui illis vtuntur, vel qui, vt alij eiſdem vtantur perſuadent, iuxta D. Anton. 2. *p. tit.* 12. *cap.* 1. §. 13. niſi adeò ignorantes fuerint, vt ignorantia eos excuſet, vt ſuprà dictum eſt.

21 Notandum eſt autem cum Nauarro, *vbi ſupr.* circa talia Breuia, ſeu nomina, quòd vt licitè portentur, quatuor debent concurrere. Primum, quòd ſint nomina cognita, & intellecta, & ſancta, veluti ex Euangelio, ex Scriptura ſacra, ex aliquo viro ſancto deſumpta. Secundum, quòd in eis nullus alius character, aut ſignum, præter Chriſti crucem, aut aliud ſacrum contineatur. Tertium, quòd in eis nihil ſit falſi, aut vani, aut ad inuocationem dæmonum pertinens. Quartum, quòd nullam conſtituat ſpem in modo ſcribendi, vel ligandi: neque in eo, quòd in membrana, vt vocant, virgine, aut cùm Sol oritur, vel quando legitur Euangeliũ, conſcribatur.

Nota ex Nauarro pro Breuibus.

22 Quartum eſt, an liceat ſtudere Aſtrologiæ iudiciariæ, vel ad Aſtrologos recurrere pro cognitione rerum futurarum contingentium? Reſpond. quòd non: tum quia talis ars, ſeu ſcientia eſt falſa: tùm quia eſt periculoſa, tum quia eſt damnoſa. Pri-

Aſtrologia an liceat ſtudere, nécne.

Aſtrologia iudiciaria eſt ſcientia falſa.

Digitized by Google

mò eſt falſa, quia non nititur ſolido fundamento: cùm per influxum ſtellarum velit præcognoſcere euentus hominum,qui pendet ex libero arbitrio:& quicumque talem artem exercent, ſeducunt homines. Audiamus,quid de hac re ad propoſitum dicat D. Auguſtinus in oratione illa notabili, quam habuit in reconciliatione cuiuſdam Mathematici cum Eccleſia, & eſt talis (poſt enarrationem ſexageſimi Pſalmi,cùm Mathematicus ille,veniam publicè peteret, & coram ſiſteretur.) Iſte Chriſtiano, & fideli pœnitens redit, & territus poteſtate Domini conuertitur ad miſericordiam Domini:ſeductus enim ab inimico,cùm eſſet fidelis,Mathematicus fuit ſeductus,ſeducens,deceptus, decipiens, illuſit, fefellit, multa mendacia locutus eſt contra Deum, qui dedit hominibus poteſtatem faciendi, quod bonum eſt:& non faciendi, quod malum eſt. Iſte dicebat quòd adulterium non faciebat voluntas propria,ſed Venus:& homicidium non faciebat voluntas propria,ſed Mars: & iuſtum non faciebat Deus,ſed Iupiter: & alia multa ſacrilegia non pauca.Quàm multis eum putatis Chriſtianis nummos abſtuliſſe? Quàm multi ab illo emerunt mendacium? quibus dicebamus: *Filij hominum vſquequo graui corde? vt quid diligitis vanitem, & quæritis mendacium?* Modò,ſicut de illo credendum eſt,horruit mendacium,& multorum hominum interitum: ſe aliquando à diabolo ſenſit illectum,conuertitur ad Deum pœnitens.Sic Auguſt.

D. Auguſt.

Aſtrologia eſt ſcientia periculoſa.

23 Secundò,talis ſcientia eſt periculoſa:quia vt plurimùm dæmon ſe immiſcet, vt egomet ab vno horum, qui talem artem profitebatur audiui: confeſſus enim eſt,& non negauit,quòd qui in illa vult proficere, neceſſe eſt, vt diabolum Magiſtrum habeat,

beat,ſed etiam quòd ille talis,mihi non fuiſſet confeſſus veritatem, D.Auguſtinus id fatetur *in cap.7. lib.5.de Ciuitate Dei*,in his verbis: *Non immeritò creditur, cùm Aſtrologi mirabilia multa vera reſpondent, & occulto inſtinctu fieri ſpirituum non bonorum,quorum cura eſt,has falſas,& noxias opiniones de Aſtralibus ſatis inſerere humanis mentibus, atque firmare: non horoſcopi notati, & inſpecti aliqua arte, quæ nulla eſt.* Sic D. Auguſt. Et hinc euacuatur obiectio illa, quam ſolent facere ſectatores artis:ſcilicet quòd ſæpè vera dicunt? Quibus reſpondemus, quòd vel non dicunt verum ſimpliciter: vel ſi aliquando veritatem dicunt, id non eſt ex vi artis, ſed ex auxilio dæmonis:nam veritas harum prædictionum ſæpè prouenit ex pacto, & ſocietate, quam init Aſtrologus cum dæmone,vel ex occulto eius afflatu,quo etiam neſcientes homines ad diuinandum inſtigantur:& aliquando dæmon ſuggerit homini,quod ab eo diuinetur, vel palàm ſe eius oculis aſpectabilem, & conſpicuum offerens,eúmque futura humanis verbis prædocens, vel formatis in aëre vocibus præſignificantibus futura, citra vllam corporis ſpeciem, & figuram:vel immiſſa ſcriptura aliqua, quæ futurarum rerum prædictiones contineat;vel dormienti per ſomnia,aut vigilanti afficiendo, & commouendo phantaſiam, fingendóque phantaſmata idonea ad repræſentandũ id,quod repræſentant phantaſmata. Solet etiam dæmon prænunciare homini futura,quæ ipſemet poſteà facturus eſt, ſolet ob incomparabilem ſui motus celeritatem, quæ in longinquis regionibus geruntur, ea ad homines, qui longiſſimè abſunt,deferre.

Poteſt item dæmon ex clandeſtinis conſiliis, verbis, ſcriptis, & ſignis,quæ in corpore tam exte-

riùs, quàm interiùs apparent, occultas hominum cogitationes, & deliberationes, tam præsentes, quàm futuras, solertissimè coniecturando, cognitas habere. Idémque coniicit ex præparatione causarum, aliarúmque rerum, quæ ad gerendum aliquid debent concurrere. Denique ob incredibilem subtilitatem, & solertiam mentis, ob tantam tot millium annorum experientiam callidissimus, atque sagacissimus est ad præsentiendum, & prænoscendum futura: & propterea mirum videri non debet, si multoties suos asseclas vera doceant.

24 Sed multoties etiam falsa succedunt, quod prouenire potest, vel quia nimis asseueranter affirmant, quæ ex libero arbitrio pendent: quod cùm sit admodum variabile, & mutabile, & ad vtrumlibet flexibile, & planè liberum, nonnunquàm extraordinaria quadam ratione operatur. Vel quia nos ipsi sæpè diuinitus incitati, & Dei gratia adiuti, contra facimus, quàm anteà facere cogitabamus, & quàm nostro ingenio, nostróque arbitratu facturi eramus. Vel quia, quod dæmon agere constituerat, & prædixerat, prohibente, & impediente Deo, non possit exequi. Vel quia aliquando Deus multa agit præter communem ordinem naturæ, & præter generalem suam, & ordinariam prouidentiam: atque propterea crebrò tam Astrologus, quàm dæmon ipse in errorem inducitur.

Astrologia est scientia damnosa.

25 Tertiò, & vltimò, talis scientia est damnosa: tùm quia ligat animam cum dæmone, tùm verò quia seuerissimè punitur. Primò, talis scientia ligat animam cum dæmone, quo nihil peius miserę animæ accidere potest: nam licèt ex tali amicitia multa vera prædicant Astrologi: quid boni potest eis euenire, si animam perdant? Audiant isti D. Augu-

D. August.

stinum,

ſtinum,qui *in 2.lib. de doctrina Chriſtiana,cap.22. & 23.* ſic ait : *Hinc fit,vt occultò quodam indicio diuino,cupidi malarum rerum homines tradantur illudendi,& decipiendi pro meritis voluptatum ſuarum illudentibus eos, atque decipiẽtibus prœuaricatoribus Angelis, quibus iſta pars mundi infima,ſecundùm pulcherrimum ordinem rerum,diuinæ prouidentiæ lege ſubiecta eſt.*

Quibus illuſionibus , & deceptionibus euenit, vt iſtis ſuperſtitioſis,& perniciosis diuinationum generibus multa præterita,& futura dicantur:nec aliter accidat,quàm dicunt:multaq́ obſeruatoribus ſecundùm obſeruationes ſuas eueniant,quibus implicati,curioſiores fiant, & ſeſe magis, magisq́ inſerant multiplicibus laqueis pernicioſiſſimi erroris. Hoc genus fornicationis animæ ſalubriter diuina Scriptura non tacuit,dicens:Sed etiamſi dixerint vobis,& ita euenerit,ne credatis eis. Et infrà : *Omnes igitur artes huiuſmodi,vel nugatoriæ,vel noxiæ ſuperſtitionis,ex quadam peſtifera ſocietate hominum,& dæmonum,quaſi pacta infidelis , & doloſæ amicitiæ conſtituta , penitus ſunt repudianda,& fugienda Chriſtiano.* Sic Auguſtinus.

26 Poſtremò,damnoſa eſt talis ſcientia,quia ſeueriſſimè punitur. *Aſtrologi puniuntur.*

27 Vnde *in cap. non obſeruetis , 26.quæſt.7.* dicitur : *Qui has, ſcilicet , obſeruantias , & quaſcunque diuinationes obſeruat,aut attendit,aut conſentit obſeruantibus,& qui talibus credunt,ad domum eorum euntes, aut ſuis domibus introducunt,& interrogant,ſciant ſe Fidem Chriſtianam, & Baptiſmum prœuaricaſſe , & tanquàm paganum,& apoſtatantem : ideſt retrocedentem, & Dei inimicum , iram Dei grauiter in æternum incurriſſe.* Et D.Auguſt. *relatus in cap.admoneat,6.q.1.* dicit,quod clerici has incantationes exercentes , ſunt degradandi,laicíque anathematizandi. Et de incantatoribus dicit textus *in cap.infames,6.q.1.* quod ipſi ſunt infa

Qui domũ diuinantiũ eunt, eoſq́ interrogãt, fidẽ Chriſtianam,& Baptiſmũ prœuaricãtur.

Digitized by Google

infames: ſic de diuinatoribus, propter deteſtationem criminis diuinatores in accuſationem non admittuntur, *cap. quiſquis*, 2. *q.* 8. & ſi clerici ſunt incorrigibiles, ſunt deponendi, *cap. ſi Epiſcopus*, 6. *q.* 1. Magiam quoque non ſolùm qui ſectantur, ſed qui credunt talibus, perpetuæ damnationis interitum incurrunt, *cap. qui ſanè*, 26. *q.* 2. Addo, quòd huiuſmodi malefici, per quamplurimos ſummos Pontifices ſunt excommunicati, vt eſt extrauag. Io. 22. quæ incipit: *Super illius ſpecula*. Sixti IV. in conſtitut. edita anno 1473. quæ incipit: *Dilecte fili*. Innoc. VIII. *Summis*. anno 1484. Alex. VI. *receptum*: & denique eſt conſtitutio Sixti V. Romæ publicata die nona Ianuarij 1586. quæ incipit: *Cœli & terræ Creator Deus*: in qua ſic habetur.

Sixti V. conſtitutio aduerſus iudiciarios Aſtrologos.

28 *Hac perpetuò valitura conſtitutione Apoſtolica auctoritate ſtatuimus, & mandamus: vt tam contra Aſtrologos, Mathematicos, & alios quoſcunque dictæ iudiciariæ Aſtrologiæ artem, præterquàm circa agriculturam, nauigationem, & rem medicam in poſterum exercentes, aut facientes iudicia, & natiuitates hominum, quibus de futuris contingentibus ſucceſſibus, fortuitis q3 caſibus, aut actionibus ex humana voluntate pendentibus, aliquid euenturum affirmare audent: etiamſi id non certò affirmare aſſerant, aut proteſtentur, quàm contra alios vtriuſque ſexus, qui ſupradictas damnatas, vanas, fallaces, & perniciosas diuinandi artes, ſiue ſcientias exercent, profitentur, & docent, aut diſcunt: quíve huiuſmodi illicitas diuinationes, ſortilegia, ſuperſtitiones, veneficia, incantationes, ac præmiſſa deteſtanda ſcelera, & delicta, vt præfertur, faciunt, aut in eis ſe quomodolibet intromittunt, cuiuſque gradus, & conditionis exiſtant, tam Epiſcopi, & Prælati Superiores, ac alij locorum Ordinarij, quàm Inquiſitores hæreticæ prauitatis, vbique gentium deputati: etiamſi*

etiamsi in plerisque ex his casibus anteà non procedebant, aut procedere non valebant, diligentiùs inquirant, & procedant, atque in eos seueriùs canonicis pœnis, & alijs eorum arbitrio animaduertant.

29 *Prohibentes omnes, & singulos libros, opera, & tractatus huiusmodi indiciaria Astrologia, Geomantia, Hydromantia, Pyromantia, Onomantia, Chyromãtia, Necromantia, Artis Magicæ: aut in quibus sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, execrabiles incantationes, ac superstitiones continentur, ac vt suprà, in memorato indice interdictos, sub censuris, & pœnis in eo contentis, à quibuscunque Christi fidelibus legi, aut quomodolibet retineri: sed illos Episcopis, & Ordinarijs locorum, vel Inquisitoribus prædictis præsentari, & consignari debere: & nihilominùs, eadem auctoritate, statuimus, & mandamus: vt contra scientes, legentes, aut retinentes libros, & scripta huiusmodi, seu in quibus talia continentur, similiter ijdem Inquisitores liberè, & licitè procedant, ac procedere, & pœnis condignis punire, & coërcere possint. Non obstantibus, &c. Ex qua constitutione patet, quòd non solùm talia exercentes: verum, & qui libros seu scripta de huiusmodi materia tractantes tenere præsumunt, in pœnas prædictas incurrunt.* *Libri etiã prohibẽtur.*

30 Quintum est, quinam comprehendantur in hoc casu? & ad hoc dicimus quòd cõprehenduntur: *Comprehẽduntur in casu reseruato Malefici.*

Primò malefici, qui per adhibitionem rerum naturalium, quas alicui dant ad bibendũ, vel edendum: vt sunt venenatæ herbæ, radices, & cætera talia, quorum occultas virtutes, & proprietates dæmones nouerunt, ad finem, vt maleficatus, impudico amore aliquem amet, vel odio habeat.

Secundò, comprehenduntur etiam illi, qui suis maleficiis nocere solent in persona, vt faciunt strigæ, occidendo pueros, aut infirmitates, & dolores causando, faciendo aliquas imagines cereas: vt dum imagi *Strigæ.*

imaginum illarum partes, vel membra pungunt: tunc personæ statim patiuntur in illa parte, quæ pungitur in imagine. Vnde non est censendum illud nocumentum imaginis peruenire ad personam: sed dæmon operatur circa personam, dum maleficus circa imaginem operatur: & hoc occulto, sed nunquàm iniusto Dei iudicio permittente.

Physiognomistæ.

Tertiò, sunt innodati etiam illi, qui ex Astrorum motu: vt Astrologi, ea, quæ pendent ex libero arbitrio volunt prędicere: vel qui ex lineamentis in manu, aut spatula apparentibus volunt futura prænunciare, qui Chyromantici appellantur. Bene verum est, quòd, vt ea, quę in prædictis attinent, inducant casum reseruatum in Religiosis, necesse est, vt sint peccata mortalia, ex dictis per Caietanum *in summa*, verbo, *Diuinatio*, & verbo, *Incantatio*, & per Nauarr. *vbi suprà*.

Nota.

Dubium.

31 Dubitatur verò hîc, an liceat cum vno maleficio, aut incantatione dissoluere aliud maleficium, aut precari aliquem, vt dissoluat, quamuis ille esset ad id agendum paratus? Respond. quòd Angelica in verbo, *superstitio*, §. 13. tenet partem affirmatiuam. Contra quem meritò insurgit Syluester, verbo, *maleficium*, *q.* 8. quem sequitur Nauarr. *vbi suprà*: & Moderni omnes, nempe quòd non licet: & peccat mortaliter, qui id facit, vel procurat, quia nunquàm est licitum ad peccandũ inducere alium: quamuis ille ad id esset paratus.

Respons. Angel.

Syluestri verior sententia.

Dubium.

32 Dubitatur etiam, an liceat obseruare res futuras ex auibus, ex quadrupedibus, ex syderibus, & huiusmodi? Respondeo cum distinctione: nam vel obseruatio, & inquisitio fit pro futuris contingentibus, & à libera hominis voluntate pendentibus: & hoc non licet, vt dictum est suprà: vel talis obser-

Respons.

uatio,

Digitized by Google

uatio, & inquisitio fit pro effectibus naturalibus cognoscendis, tùm pro nauigatione, tùm pro agricultura, tùm etiam pro arte medica; & tunc licet. Subiungam hîc ea, quæ habet D. Thomas *in 4. sent.* D. Thom. *& in opusc. 25. cap. 4.* circa auium volatus; nempè si pluuias, vel grandines futuras ex quarumdam auium volatu, vel cantu quis pronunciet, vanum non erit; nam ex impressione cœlestium, eorum vitæ necessaria consequuntur: vnde futuras pluuias, aut ventos citò cognoscunt, & annunciant, & propterea non est prohibitum, neque vanum: sed ex illis velle mysteria fidei, aut ea, quæ ex libero pendent arbitrio; vtpotè, quæ euenire, & non euenire possunt, pronunciare per voces auium, aut brutorum quadrupedum, vel per obuiationem eorum, vel serpentum, est omnino vanum, superstitiosum, atque illicitum: & hoc vocatur, *Augurium.*

33 Sed vt circa prædicta, & similia quis prudenter agat, constituimus hanc regulam ex D. Thom. desumptam *in 2.2. q. 96. art. 2. ad 3. & contra gent. lib. 1. cap. 105.* Si talis res assumatur, quæ possit naturaliter effectum, quem desideramus, producere, aut causare, erit absque dubio licita: Si verò non possit, reliquum erit, vt sit illicita; quia non adhibetur, vt causa: sed potiùs tanquàm signum pactionum, quæ si non ipsi, qui seruant, saltem ij, qui seruandas tradiderunt, cum dæmonibus iniêre. Regula ex D. Thom.

34 Circa sortilegia verò, omnia illa sortilegia *Sortilegia.* sapiunt hæresim, quæ cum aliquo dicto, aut facto hæreticali exercentur: vt si quis in sortilegio amatorio Deum abnegaret, & Ecclesiæ sacramenta, aut sacramentalia admisceret: sic Pater à Castro *lib. 1. cap. 15. de iusta hæretic. punitione.* Imò etiam in-

cluditur

cluditur illa diuinatio, quæ fit cum candelis, vel aqua benedicta ad ſciendum futura, vel aliqua occulta, vel vbi verba ſacra admiſcentur: ſic qui rebus ſacris, & Eccleſiaſticis aliquam incantationem, aut maleficium facit, aut ſi cui procurat veluti aqua baptiſmali, oleo ſancto, ara conſecrata, verbis conſecrationis, vel aliquid horum ſecum ob malum finem geſtat. Et hæc dicta ſint de hoc primo caſu.

SECVNDVS CASVS.

Apoſtaſia à Religione, ſiue habitu dimiſſo, ſiue retento; quando eò peruenerit, vt extra ſepta Monaſterij, ſeu Conuentus fiat egreſſio.

SVMMARIVM.

1 *Apoſtaſia quid.*
2 *Apoſtaſia triplex.*
3 *Apoſtata à fide quis.*
4 *An apoſtata exterior tantum incurrat excommunicationem iuris?*
5 *Apoſtata ab obedientia quis.*
6 *Rebellãs ſe à Commiſſario Generali, an ſit apoſtata.*
7 *Gregor. XIII. contra rebellantes ſe à Commiſſario Generali.*
8 *Sub prætextu ſtudendi nemini licet ſe à Superioribus rebellare.*
9 *Apoſtata à Religione quis. Egreſſus à Religione multiplex.*
10 *Tranſiens ad aliam Religionem non eſt apoſtata.*
11 *Tranſiens ad arctiorem Religionem non eſt apoſtata.*
12 *An*

Digitized by Google

11 *An licitè Regularis trãſeat de vna Religione in aliã.*
13 *Religio perfectior quæ.*
14 *Ad laxiorem licitus eſt tranſitus aliquando.*
15 *Capuccinus an licitè tranſeat ad Carthuſianos.*
16 *Carthuſianus an licitè tranſeat ad Capuccinos.*
17 *An Religioſus poſſit exire, vt parentibus ſubueniat.*
18 *An Religioſus poſſit exire, & pergere ad Superiorem ob iuſtum grauamen.*
19 *Religioſus exiens à Monaſterio animo vagandi, ſiue cum habitu, ſiue ſine eo, eſt apoſtata, & incidit in caſum. Exiens habitu dimiſſo, eſt etiam excommunicatus.*
20 *Exiens verò cum habitu, non eſt excommunicatus.*
21 *Apoſtatæ ſunt infames ipſo iure.*
22 *Apoſtatæ, etiam quòd deferant habitum, ſunt excommunicati ex Priuilegio.*
23 *Apoſtata deferens habitum occultum, eſt excommunicatus.*
24 *Dimittens habitum per breue ſpatium in Monaſterio, an ſit excommunicatus.*
25 *Excommunicationem hanc, vt Religioſus incurrat, tres conditiones habere debet.*
26 *Apoſtatis non licet celebrare, alioquin incidunt in irregularitatem: ſed neque prædicare, aut confeſſiones audire.*
27 *An Religio habeat ius expellendi aliquẽ Religioſum.*
28 *Tria concurrere debent, vt quis iuſtè eiici poſſit à Religione.*
29 *Epiſtola aurea S. Bernardi pro eiectione Religioſorum.*
30 *Ad quid teneantur ſic expulſi.*

DE hac materia tractat D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 12. *art.* 1. & ibi omnes eius ſectatores, Caietan. Bannes,

Bannes, Salon. Arrag. & reliqui; Valentia. *tom.3. diſp.1.q.12.puncto* 1. Turrecremata *lib.4 ſummæ p.2. cap.13.* Cano.*lib.12.de locis,cap.9.ad* 2. Caſtro.*lib.1. de iuſta hæretic. punit. cap.* 7. Rodriquez *tom.1. qq. regul.* Manuale Prælatorum *tom.2. quæſt.* 15. *art.1.* Simanc. *de Catholica inſtitut.tit.7.nu.5.* Sylueſt.verb. *apoſtaſia,quæſt* 1.Tab.verbo,*apoſtata,num.2.* Nauarr. *in Man.cap.11.num.25. & in conſilijs,tit.de apoſtat. per totum.* Concil.Trident.*ſeſſ.25.cap.19.de reformatione.* Azer.*part.1.inſtit.mor.lib.12.cap.16.*& alij.

Hoſtiēſis. *Apoſtaſia quid.*

1 Circa hunc caſum notandum eſt valde id quod dicit Hoſtienſis *in ſua ſumma:* nempè, quòd Apoſtaſia eſt temerarius receſſus à ſtatu fidei, obedientiæ, vel Religionis.

Apoſtaſia triplex. D. Thom.

2 Et propterea ſecundùm Gloſ *in cap.1.de apoſtaſ.* triplex eſt apoſtaſia; ſcilicet à fide,ab obedientia, & à Religione. Cuius rationem aſſignat D. Thomas *in* 2.2. *quæſt.* 12. *art.*1. dicens; quòd apoſtaſia importat retroceſſionem quandam à Deo, quæ quidem diuerſimodè fit ſecundùm diuerſos modos,quibus homo Deo coniungitur.

Primò namque coniungitur homo Deo per fidem. Secundò,per debitam, & ſubiectam voluntatem ad obediendum præceptis eius. Tertiò, per aliqua ſpecialia ad ſupererogationem pertinentia: ſicut per Religionem, Clericatum, vel ſacrum ordinem.*Sic S.Thom.* Nos ergo eius veſtigiis inhærentes, dicimus quod:

Apoſtata à fide quis.

3 Apoſtata à FIDE eſt ille, qui poſtquàm recepit Fidem, eam dimittit, & fit hæreticus, vnde ſimpliciter vocari poteſt hæreticus: nam licèt aliqui opinentur, quòd apoſtata ſimpliciter, & propriè non ſit hæreticus: vt vult Turrecremata *lib.4. ſummæ part.2.c.13.* & Canus *lib.12. de locis,c.9.ad* 2.

Turrecremata.

nihilominùs

nihilominùs Alphonſus de Caſtro *lib.* 1. *de iuſta hæretic. punit. cap.* 7. docet, quòd apoſtaſia non ſit ſpecies diſtincta ab hæreſi: quam opinionem ſequitur Bannes 2.2. *queſt.* 12. *art.* 1. *dub* 1. & Valentia *tom.* 3. *diſp.* 1. *queſt.* 12. *punct.* 1. Quòd ſi qua differentia eſt, illa tantum eſt accidentalis penes magis,& minus. Sic Caietanus, 2.2. *queſt.* 10. *art.* 5. *& queſt.* 11. *art.* 1. Sylueſt. verbo, *apoſtaſia, in principio, & queſt.* 1. vbi refert Innocentium, & Alexandrum in hanc ſententiam, & hæc eſt ratio, quare in iure non extat aliquis titulus contra apoſtatas à fide; quia illi comprehenduntur ſub nomine hæreticorum: & propterea apoſtatæ à fide incurrunt omnes pœnas debitas hæreticis in iure, & ideò quantum ad excommunicationem, reconciliationem, & tolerantiam ab Eccleſia, idem prorſus iudicium fieri debet de illis, atque de hæreticis.

Caſtro. Bannes. Valentia. Caietan. Sylueſt.

4 Dubitatur verò hîc; An talis apoſtata exterior tantum, non interior incurrat in excommunicationem iuris? verbi gratia, ſi quis metu compulſus, exteriori ſolùm actu ſacrificaret idolis, in animo retinens veram fidem. Ad hoc reſpondet Caietanus, *vbi ſuprà, & in quæſt.* 94. *art.* 1. quòd talis incurrit in excommunicationem; quia actus ille exterior apoſtaſiæ eſt per ſe illicitus, & imperatus à voluntate, cùm cadat ſuper materiam indebitam: ergo excommunicatio lata ſimpliciter in apoſtatam, illum etiam actum comprehendit.

Dubium. Reſpon. Caiet.

Nihilominùs contraria ſententia eſt communior, & verior, quam tuetur Nauarrus *in Man. c.* 11. *num.* 25. Sylueſt. verb. *apoſtaſia, num.* 4. Tabiena verb. *hæreticus, num.* 2. & verbo, *apoſtaſia, num.* 3. Ratio eſt; quia, vt rectè Nauarrus argumentatur, apoſtata merè exterior, non verè committit peccatũ apoſtaſiæ,

Verior ſententia. Nauarr. Sylueſt. Tabiena.

Digitized by Google

cùm non ſimpliciter recedat à fide; ſicut nec is vetè admittit peccatum hæreſis, qui verbotenùs dicit aliquid contrarium fidei: ergo talis non eſt cenſendus in foro conſcientiæ incurrere excommunicationem latam in apoſtatas, ſicut nec hæreticus exterior. Dixi (*in foro conſcientiæ:*) quia in foro exteriori aliud eſt dicendum: nempè quod tanquàm excommunicatus debet vitari, & ſi ad Eccleſiæ gremium reuertitur, tanquàm excommunicatus debet abſolui à cenſura.

Apoſtata ab obedientia quis.

5 Apoſtata ab OBEDIENTIA, loquendo de Religioſis, eſt quando quis non vult dimittere religionem ſimpliciter, quam profeſſus eſt: ſed fit rebellis alicui Superiori, nolens ei obedire. Nam licèt ſubditus in multis non teneatur Superiori obedire; vt latè tradit D. Thom. *vbi ſupr. quæſt.* 104. *art.* 5. *& ibi Caietanus*, quale eſt præceptum contrarium iuſſionibus Superioris iubentis; ſcilicet Dei, Papæ, Eccleſiæ, aut alterius, *cap. ſi dominus, qui reſiſtit.* 11. *quæſt.* 3. Quale eſt illud, ad quod iubentis poteſtas non ſe extendit, vt ſunt actus omninò interiores, quibus non eſt opus præceptis exterioribus. Qualis eſt reuelatio peccati omninò occulti, *cap. erubeſcant, trigeſim. ſecund. diſtinct.* & iteratio confeſſionis legitimæ, vt dictum eſt ſuprà pluries. Quales ſunt aſperitates Religionis, ad quas nec expreſsè, nec tacitè Regula extenditur, *cap. geſta.* 74. *diſtinctio.* niſi in pœnam contumacia, vel alius delicti imponantur, *cap. dilectus.* 2. *c. quoniam. de ſimonia.*

Nihilominùs ſemper ſubditus tenetur obedire ſuo Superiori, & in noſtra Regula. *cap.* 10. habetur; *Fratres verò, qui ſunt ſubditi, recordentur, quòd propter Deum abnegauerint proprias voluntates. Vnde firmiter eis præcipio, vt obediant ſuis Miniſtris in omnibus.*

bus, quæ promiserunt Domino obseruare, & non sunt contraria animæ, & Regulæ nostræ. Quæ verba optimè explicat noster Politius in sua expositione super Regulam.

6 Dubitatur hîc; An se rebellans ab obedientia Commissarij Generalis sit dicendus apostata ab obedientia, & tanquàm talis debeat puniri? Resp. quod sic; quia in Prouincia, vbi exercet suam iurisdictionem, est Superior.

Rebellãs se à Commiss. General. an sit apostata.

7 Ponam hîc ea, quæ refert Miranda *in suo Manuali Prælatorum, tom. 2. quæst. 15. artic. 1.* de Commissarijs Generalibus, quando à Generalibus mittuntur: nempè quòd Gregorius XIII. in quodam motu proprio, qui incipit; *Quoniam*, sub dato Romæ die 8. Aprilis 1575. expressè prohibet, ne Commissarijs Generalibus quispiam audeat resistere. Vbi per excommunicationem, ipso facto, incurrendam sedi Apostolicæ reseruatam, & sub pœna priuationis perpetuæ officiorum, per eos obtentorum, & inhabilitatis ad illa, vel alia quæcumque dicti ordinis officia exercenda, ac vocis, tam actiuæ, quàm passiuæ eo ipso incurrendis pœnis, præcipitur: ne quis Prouincialis, aut Guardianus, vel cuiuscumque alterius gradus Religiosus, aut Religiosa ordinis Minorũ ab ipso Ministro Generali missis ad visitãdas Prouincias, Commissarijs resistere, nec eis se opponere, aut contradicere, seu rebellem exhibere ipsis, quacumque de causa, aut quæsito colore nó recipiẽdo audeat, nec debeat. Hæc ibi.

Miranda.

Gregorius XIII. contra rebellantes se à Commiss. General.

8 Quin, quòd neque sub prætextu studendi licitum est vnquàm inferioribus, à suis Superioribus se rebellare: alioquin in grauissimas pœnas incurrunt. Vnde Pius II. præcipit Generalibus quatuor Ordinum Mendicantium, quatenùs omnes,

Sub prætextu studendi non licet à Superioribus se rebellare. Pij II. prohibitio.

Digitized by Google

& ſingulos eorum ordinum profeſſores, qui ſpiritu rebellionis aſſumpto, Prælatis ſuis obtemperare,eorúmque ſalutares correctiones,& diſciplinam effugere, aut deſpicere præſumpſerint: &,vt impunè hoc faciant, Rectorum, ſeu Gubernatorum, & Conſeruatorum ſtudiorum præſidia, & patrocinia implorauerint, prætendentes ſe exemptos ab ipſorum ordinis iuriſdictione, & poteſtate,ac correctione,cuiuſcumque gradus, vel conditionis exiſtant;niſi (*canonica monitione præmiſſa*) ab huiuſmodi reſipuerint, & debitam à prædictis Generalibus, pro commiſſis pœnitentiam humiliter ſuſceperint, ac mandatis eorumdem Generalium efficaciter obtemperare ſtuduerint:auctoritate Apoſtolica denuncient, & ab aliis,vbi, & quando,& quoties expedierit, denunciari faciant, prædictos fratres excommunicatos eſſe,& ab omnibus Magiſterij,Bachalariatus, Lectoratus, Bibliſtatus officijs,aliiſque dignitatibus, & honoribus dictorum ordinum exutos fore: & inſuper, ſi eorum contumacia, proteruitas, vel rebellio id exegerit, carceribus ad pœnitentiam peragendam intrudi faciant: donec ad eos reuerſi ſalutaribus monitis, & mandatis ſe ſubiecerint, & à prædicta excommunicationis ſententia abſolutionis beneficium meruerint obtinere. Vide *comp. Priuil.* verbo, *ſtudentes fratres.* §. 4.

Compend. Priuileg.

Apoſtata à Religione quis.

Exitus à Religione multiplex.

9 Apoſtata à Religione eſt ille Religioſus, qui exit à Religione. Sed quia exitus à Religione multipliciter poteſt euenire: ſcilicet vel tranſeundo ad aliam Religionem, vel vt ſubueniat parentibus in neceſſitate conſtitutis, vel vt recurrat ad Superiorem,vel vt vagetur: & hoc tàm cum habitu, quàm ſine habitu: de ſingulis dicendum eſt, vt ſciamus, quando talis Religioſus egrediens à ſua Religione

ne sit verè apostata, & excommunicatus, & quando non.

10 Primò igitur potest euenire, vt Religiosus egrediatur à sua Religione, & ad aliam transeat: & tunc simpliciter dico, quòd talis non potest dici neque apostata, neque excommunicatus: quia ille Religiosus est Apostata, qui cùm sit professus, deserit Religionem, quam professus est, sine transitu ad aliam, cum animo non redeundi ad suam. De qua re vide D. Thom. & Caiet. *vbi suprà*, & Nauarr. *in 5. lib. consil. de Apostat. consil.* 1. vbi ait: *Apostata à Religione dicitur Religiosus, expressè, vel tacitè professus, qui deserit Religionem, quam professus est, sine transitu ad aliam, cum animo non reuertendi ad suam.*

Transiens ad aliã Religionẽ non est apostata.

D. Thom. Caietan. Nauarrus.

11 Cui consequens est, nullum Religiosum, qui transit ad arctiorem, petita, licèt non obtenta, licentia Superioris, esse apostatam: quia eius transitio non est criminalis, siue mortifera, *per cap. licet, de regular.* Consequitur item eadem ratione, nullum translatum ad aliam Religionem, vel alium locum, mediante dispensatione legitima, esse apostatam: vt extrauag. *viam ambitiosæ, de regul. sub finem*, probat. Nec consequenter, qui est translatus ad Episcopatum, iuxta *Clem.* 1. *de elect. & cap. stat.* 18. *q.* 1. *cap. cùm olim, de priuileg. & cap. si quis iam translatus*, 21. *q.* 2. Nec institutum perpetuò in aliqua Ecclesia, qui desinit esse claustralis, *iuxta gloss. singul. & memor. in Clem.* 1. §. *ad hæc, de stat. monach.* Hucusque Nauarrus.

Dubium. *An licitè Regularis transeat de vna Religione ad aliam.*

12 Circa quã materiã occurrunt aliqua dubia. Primum quorum est, an liceat Religioso ex vna Religione ad aliam transire? Respond. quòd iure communi canonico licet: vt colligitur *ex cap. statuimus, & cap. mandamus*, 19. *q.* 3. *& ca. licet. cap. significatum, cap. non est vobis, & cap. sanè, de regular.* dummodò

Respond.

modò ſtudio tutioris, melioris, & ſanctioris vitæ tranſitus fiat: vt apertè definitur *in cap. licet, vbi ſupr.* & docet S. Thom. *vbi ſupr. q.* 198. *art.* 8.

S. Thom.

Dubium. *Religio perfectior quæ.*

13 Secundum dubium eſt, an hic tranſitus verè concedatur ex eo, quòd Religio, ad quam fit tranſitus, ſit perfectior, & altior, & fructuoſior, vel ſanctior: an ſolùm, quia ſit arctior, ſeuerior, & durior?

Reſponſ. D. Thom. Paludan. Antonin. Syluester. Tabien.

D. Thom. *loco cit.* tenet primum: & ipſum ſequuntur Palud. *in 3. diſt. 38. q. 3. art. 1.* Antonin. *3. par. tit. 6. cap. 4. ad finem.* Sylueſt. verbo, *Religio* 4. *q.* 1. Tabien. verbo, *Religio, q.* 23. & alij.

Ioan. And.

At Ioannes Andreas *in cap. ſanè, de regular.* tenet ſecundum: & ipſum ſequuntur omnes Canoniſtæ, & idem habet Angelica, verbo, *Religioſus, num.* 35. Roſella, *Religio* 4. *num.* 1. & in prædict. cap. licèt clarè habetur deciſio huius dubij, dicitur enim ſic: de arctiori vita, & ſanctiori, ad quam licet tranſire à laxiori: & ſi in vna Religione ſit ſola contemplatio cum arctiſſimo viuendi modo, poſſibili tamen, ſine proficiendi modo, non admitteremus tranſitum ad Religionem, ad quam viget contemplatio, actio, & etiam contemplationis officium cum laxioris vitæ inſtituto: quod tamen Theologi admitterent. Vide Ioannem Andream prædictum.

Vnde cum iure magis congruere videtur, tranſitum huiuſmodi concedi: quia arctiùs, & duriùs Religionis inſtitutum ſuſcipitur, quàm quia perfectiùs, & fructuoſiùs: vt conſtat *ex cap. licet, vbi ſuprà,*

Cõc. Trib.

& *in cap. virgines*, 20. *q.* 4. dicitur ex Concilio Tiburenſi: Virgines ſacræ, ſi pro lucro animæ ſuæ propter diſtrictiorem vitam ad aliud Monaſteriũ pergere diſpoſuerint, idémq; commanere decreuerint Synodus concedit. *Hæc ibi.* Igitur, ad ſtrictiorem & arctiorem Religionem de iure poteſt quis tranſire.

14 Tertium

Digitized by Google

14 Tertium dubium est, an ad laxiorem liceat transire? Dubium.

Ad quod respondeo, quòd sic, duplici ex capite: tum si in prioti Religione, alioqui strictiori, Regula, aut constitutiones non seruantur: sic Innocent. & Panormit. *in cap. licet, de regular.* & in alia Religione, alioqui laxiori, Regula, & statuta seruantur: tùm etiamsi causa legitima interuenerit: nempe quòd Religiosus sit semper infirma, aut incommoda valetudine: & si odio habeatur à cæteris fratribus, aut indignè, & malè tractetur. Respons. *Ad laxiorē licitus est transitus aliquando.*

Quibus causis, & aliis iustis, & debitis quibuslibet remotis, Romanus Pontifex solus potest facultatem transeundi concedere, secundùm gloss. Itaque non dicitur apostata, non solùm ille Religiosus, qui à laxiori ad strictiorem transit Religionem, cùm id de iure ei concedatur: sed neque ille, qui à strictiori ad laxiorem accedit: cuius ratio est, quia non deserit Religionem in genere, sed in specie. Vide Innoc. communiter receptum *in cap. intellexi-mus, in fin. de etat. & qualit. ordin.* Abb. *in cap. fin. nu. 4. de apostat. & in cap. sanè, num. 6. de regular.* Caietan. *2. 2. q. 21. art. 1.* Innocent. Abbas. Caietan.

15 Quartum dubium est, an nos fratres Minores S. Francisci Capuccinorū iure possimus transire ad Carthusianos? & è contrario Carthusiani ad nos? Respondeo, quòd de hac quæstione Nauarr. *consil. 68. de regular.* citat Syluest. *Religio. 4. q. 6.* qui testatur in Academia Parisiensi Theologorum, & Canonici Iuris Doctorum sententia Decretum esse, licere Carthusiano transire ad Dominicanos, plenè, & perfectè suam Regulam, & constitutiones obseruantes. Dubium. *An Capuccinus licitè transeat ad Carthusianos.*

Quòd si ita est, licebit etiam Carthusiano ad nos

Capuccinos transire, cùm nostrum institutum sit Carthusianorum Regula durius, & arctius. Vnde Nauarrus tradit, tuta conscientia liberũ esse transitum ex alterutro prædictorum Ordinum: dummodò fiat studio, & amore vitæ melioris, & perfectioris, & citra omnẽ offensionem, ac litem inter illos.

Respons. Ad dubium ergo propositum dico, quòd iure communi permittitur transitus ex Mendicantibus ad Carthusianos: vt constat per extrauag. *viam ambitiosa. de regular.* inter omnes.

An Carthusianus licitè trãseat ad nos Capuccinos. Sylvester. Nauarrus D. Bonau.

16 De transitu verò Carthusianorum ad nos, licèt in iure nihil sit expressum: nihilominùs ex dictis per Sylvestrum, & Nauarrum, & ex iis, quæ habet D. Bonau. *in Opusculo de determinationibus quæstionum, super nostram Regulam, cap.* 12. *&* 13. licet transire; cùm asserat Seraphicus Doctor, quòd ex quolibet Ordine possunt Religiosi transire ad Ordinem S.P.N. Francisci, & ex Ordine nostro Religiosi non possunt ad alium Ordinem migrare. Sed pro hoc faciendo, consulenda est semper sancta Sedes Apostolica. Et hæc de primo modo exeundi à Religione.

An Religiosus possit exire, vt subueniat parẽtibus. Politius. D. Thom. Alens. Sylvester.

17 Secundò, potest exire Religiosus à Religione, vt subueniat suis parentibus in necessitate constitutis: & tunc statim se offert dubium, an licitè id possit facere. De qua re vide quæ fusè habet Pater Politius super Regulam *cap.* 2. *nu.* 46. *vsque ad nu.* 56. D. Thom. 2. 2. *q.* 101. *art.* 4. *& quodlibet.* 3. *art.* 16. cum Alexand. de Alens. 3. *par. q.* 33. *in* 4. tenet partem negatiuam, cùm post professionem habeatur quasi mortuus mundo, & viuat Deo. Sylvester tamen verbo, *Religio.* 6. §. 9. distinguit: nam aut pater, aut mater erant in necessitate, antequàm filius ingrederetur Religionem, aut non. Primo casu concluditur,

ditur, quòd filius tenetur exire extra clauſtrum ad ſubueniendum eis, cum limitatione tamen, nempe ſi filius exiſtens in clauſtro, non poſſit ei ſubuenire: quam opinionem ſequitur Nauarr. *in Man. c.* 14. *num.* 14. Ratio eſt, quia tunc erat obligatus patri, nec poterat alteri ſe obligare voto cum tanto præiudicio patris. In ſecundo verò caſu, minimè tenetur: cùm ſit Deo aſtrictus per votum. *Sic communiter.*

Nauarrus verò *in conſilijs de apoſt. conſil.* 1. ait, quòd Religioſus non ſolùm poteſt exire à clauſtro ad ſubueniendum parentibus in neceſſitate conſtitutis, ante ſuam profeſſionem: verùm, & quando ad talem neceſſitatem peruenerunt poſt eius profeſſionem. Imò quòd ad id ſufficit auctoritas ſui Generalis, aut Prouincialis: & multò magis ſi habet facultatem à ſanctiſſimo Domino. Qui ergo ſic exit à Religione pro ſubuentione ſuorum parentum, nullo pacto poteſt dici apoſtata.

18 Tertiò poteſt exire Religioſus à ſuo Monaſterio, vt eat ad Superiorem, ob iuſtum grauamen: & tunc oportet videre, an id faciens ſit apoſtata, vel excommunicatus? *An Religioſus poſſit exire, & pergere ad Superiorem ob iuſtum grauamen.* Reſpond.

Ad quod reſpondeo cum communi, quòd non, per ea, quæ habet Bald. *in cap. ad noſtram, de appellat.* De qua re fusè infrà agemus in explicatione tertij caſus ibi: *dubitatur ſecundò.*

Sed hoc intelligitur in foro conſcientiæ, nam in foro exteriori, & Eccleſiæ, quæ non iudicat de occultis, aliter eſt dicendum. Vnde Religioſi recedentes à ſuis Monaſteriis ſine ſuorum Prælatorum licentia, in foro exteriori ſunt excommunicati: & vt tales debent reputari, vt conſtat ex multis ſummis Pontificibus, quorum aliqui conceſſerunt Superioribus Religionis, vt poſſint tales excommunica-

re: & de facto per noſtra ſtatuta excommunicati declarantur, & vt tales abſoluuntur ab excommunicatione: vt Innocent. VIII. & alij, quos paulò infra referam: & vt tales denunciãtur omnes apoſtatantes à noſtra Religione, & in eorum receptione ab excommunicatione abſoluuntur.

Aliqui verò alij ſummi Pontifices ipſimet expreſsè tales excommunicant: ſic Paulus IV. & Pius IV. qui ſpeciales conſtitutiones ediderunt, quibus excommunicari iubent: quin verò, & excommunicati ipſo facto eſſe declarantur omnes, & ſinguli Religioſi cuiuſcunque Ordinis, & conditionis exiſtant, qui poſt ſolennem profeſſionem factam, ſine ſuorum Prælatorum licentia, quouis prætextu, & cauſa, temerario auſu extra ſuorũ Monaſteriorum clauſtra diuagantur.

Religioſus exiẽs à Monaſterio animo vagandi ſiue cũ habitu, ſiue ſine eo, eſt apoſtata, & incidit in caſũ reſeruatũ.

19 Quartò, poteſt exire Religioſus à Monaſterio, vt vagetur: & hoc duplici modo poteſt euenire, vel cum habitu, vel ſine eo: & quocunque modo id faciat, eſt apoſtata, & incidit in caſum reſeruatum. Sed eſt magna differentia inter vnum, & alterum modum: nam quando recedit à Religione habitu dimiſſo, incidit etiam in excommunicationem latæ ſententiæ, *cap. 2. ne Clerici vel Monach. in 6. & ibi Doctores.*

Exiens habitu dimiſſo eſt etiã excommunicatus.

20 Quando verò habitum retinuit, eſtò, quòd animum non reuertendi habuerit, neque tranſeundi ad aliam Religionem, licèt peccet mortaliter, & incidat in caſum reſeruatum: non tamen eſt excommunicatus. Sic de iure. Et licèt Caietanus *in* 2.2. *q.* 12. *art.* 1. & Sylueſt. verbo, *apoſtaſia*, §. 9. & Azorius *in* 1. *part. lib.* 12. *cap.* 17. dicant, quòd etiam, qui habitum retinet, dummodò vagetur, eſt excommunicatus: nihilominùs contraria ſententia eſt verior.

Exiẽs verò cum habitu non eſt excommunicatus.
Caietan.
Sylueſt.
Azorius.
Verior ſententia.

de

de iure: nam re vera nulla ſtat in iure excommunicatio aduerſus apoſtatas à Religione: niſi illa, quæ habetur *in cap. vt periculoſa, ne cler. vel monach. in 6.*

Sed in illa tantùm excommunicantur, qui temerè dimittunt habitum ſuæ Religionis: ergo cùm prædicti Religioſi non dimittant habitum, non incurrunt hanc excommunicationis pœnam de iure.

21 Sunt tamen iſti infames in iure, nec poſſunt eſſe teſtes, nec accuſatores. Sic tenet Bannes *in* 2. 2. *q.* 12. *art.* 1. Sic Stephanus Quaranta *in ſuo compend. Bullarij.* verbo, *Apoſtaſia.* Sic Valentia 3. *part. diſp.* 1. *q.* 12. Nauarr. *in Comment.* 2. *de regular. num.* 61. cuius hæc ſunt verba: *Per ſolum exitum temerarium, & ſine legitima cauſa, non incurritur iure communi excommunicatio: modò non relinquatur habitus, nullo enim iure id cauetur.*

Apoſtatæ ſunt infames iure. Bannes. Stephan. Valentia. Nauarrus.

22 Bene verum eſt, quòd ex Priuilegiis habent Religioſi, vt apoſtatæ, etiam, quòd deferant habitũ, ſunt excommunicati: vt eſt videre *in compend. priuileg.* verbo, *apoſt. ab ordine, per totum:* ſingulariter tamen Bonifacius VIII. concedit Prælatis Ordinis Minorum, vt apoſtatas, & inſolentes dicti Ordinis, niſi ſalubribus monitis Prælatorum Religionis acquieſcant, excommunicare, capere, ligare, & carceri tradere (ſi videbitur expedire) poſſint, & valeant: & Innocentius VIII. ſtatuit, quòd quicunque frater Minor Regularis obſeruantiæ abſque licentia Generalis, vel Prouincialis ſui præſumpſerit recedere ab eorum obedientia ſeu apoſtatare, ipſo facto excommunicationis ſententiæ ligatus ſit.

Apoſtatæ etiãſi deferãt habitũ, ſunt excõmunicati ex priuil. compend.

Idem eſt conceſſum Societati Ieſu à Pio V. & Gregorio XIII. Vide Compend. priuileg. *vbi ſupr.*

Dubitatur autem, eſto, quòd de iure non ſit excommu- Dubium.

Digitized by Google

communicatus ille Religioſus,qui cum habitu negatur:ſed bene,qui ſine habitu: An idem dicendum ſit de eo, qui ita defert habitum occultatum, ſeu coopertum, vt nullo modo cognoſcatur pro Religioſo talis Ordinis?

Reſponſ. *Apoſtata deferēs habitū occultum,eſt excommunic.* Valentia. Bannes. Caietan.

23 Et ad hoc reſpondeo affirmatiuè cum Valentia,cum Bannes,& Caietan.*vbi ſuprà*:nam ad effectum incurrēdi hanc excommunicationem,idem eſt dimittere habitum proprium, & illum ita occultare, ſuperinduendo alium, vt nequeat quis cognoſci tanquàm Religioſus talis Ordinis.

Nam,vt optimè inquit Caietanus, qui eo modo tegit habitum,quamuis non dimittit eum materialiter,dimittit tamen eum formaliter,id eſt,in ordine ad notitiam hominum:quem modum dimiſſionis voluit in primis Pontifex prohibere ſub illa excommunicatione:vt patet ex fine,quem ſibi propoſuit,ſcilicet,vt periculoſa vagandi occaſio Religioſis ſubtrahatur. Ita etiam ſenſit Gloſſ. *in Clem. 2. de vita & honeſt. cleric.* quanquam contrarium ſenſit Panormitan.*in cap.Deus,qui,extra de vita, & honeſt. cleric.*Sed ſine firma ratione.*Hæc Gregorius de Valent.*

Gloſſ.

Dubium. *Dimittens per breue ſpatium in Monaſterio habitū, an ſit excom.*

24 Dubitatur præterea, an Religioſus manens in Religione,& dimittens habitum, vel vt ſe lauet, vel propter calorem, incidat in excommunicationem? Reſpondeo,quod Angelica *vbi ſuprà*, negat, eò quòd putat hanc iuris pœnam non contrahi,niſi Religioſus habitum, extra cœnobium, dimittat: nam in præcitato cap. *vt periculoſa*, dicitur: *Qui in ſcholis, vel alibi,vel quouis alio loco dimittit*: ſatis eſſet, inquit Angelus,ſi diceretur:Qui alicubi,vel quouis alio loco dimittit. Et quoniam in eod. cap. etiam cauſa redditur, vt periculoſa euagandi occaſio Religioſis præcidatur.

Syluester

Sylueſter tamen, Roſella, & Nauarrus *cap.*27. *num.*131. ſentiunt, eum etiam eſſe excommunicatum. Sed diſtinctione opus eſt: nam talis habitus dimiſſio vel fit ad modicum tempus, vel ad multum; ſi primo modo, vt ſcilicet quis ſe lauet, vel ob calorem, & à ſæcularibus non videatur, ſic eſt vera prima opinio: ſi verò talis dimiſſio eſt pro tempore notabili ad iudicium boni viri, tunc dico, quòd eſt vera ſecunda opinio. *Auctoris ſententia.*

25 Vnde ſciendum, quòd vt rectè adnotat Caietanus *in ſumma*, verbo, *excommunicat. cap.*61. explicans capitulum illum, *vt periculoſa*, tres conditiones debent concurrere ad hoc, vt talis excommunicatio incurratur. Prima, vt verè quis cenſeatur dimittere habitum propriæ Religionis, vel in perpetuum, vel ad tempus: ita ſcilicet, vt verſetur in alio habitu, ſic vt ex habitu non cognoſcatur eſſe Religioſus talis ordinis. Secunda, vt temerè dimittat, id eſt abſque cauſa rationabili: quia ſi iuſta cauſa faciat, in excommunicationem non incidit; veluti exempli gratia, veſtem lauandi, aut mundandi, vel ob cauſam morbi: vel, vt ait Gloſſ. ab aliis recepta, metu mortis, vel periculi, aut mali, alioqui grauioris; captiuitatis ſcilicet, ſeruituris, carceris, ignominiæ, dedecoris: vt ſi Religioſus per loca Turcarum, Saracenorum, Hæreticorum, vel aliorum Chriſtiani, aut Religioſi nominis hoſtium tranſiret. Tertiò, vt talis ſit dimiſſio, quæ attentis circumſtantiis ſit apta ad periculosè vagandum: hoc enim voluit impedire ſummus Pontifex per illum textum. Caietan. *Excõm. vt incurratur, tres conditiones concurrere debent.*

26 Dubitatur tertiò; An liceat apoſtatis celebrare, prædicare, docere, vel confeſſiones audire? Reſpondeo quòd non, nam quantum ad celebrationem Dubium. Reſpon. *Apoſtatis nõ licet ce-*

lebrare, alioquin incidunt in irregularitatem: sed neque prædicare, aut confessiones audire.

tionem Missarum non possunt: alioquin incurrent in irregularitatem, & ratio est; quia iam sunt excommunicati, vt paulò antè dictum est, & celebrans in excommunicatione fit irregularis, vt est in confesso apud omnes.

De reliquis verò actionibus, prædicare, docere, aut confessiones audire, extant quàm plurima Priuilegia, quæ id prohibent. Innocentius IV. districtè prohibuit, ne egressi ab Ordine Minorum proprio suo motu, aut expulsi pro suis culpis, & demeritis, præsumant prædicare, aut docere, vel confessiones audire: nisi de licentia Papæ, aut Prælatorum nostrorum ad alium ordinem transierint. Et voluit, quòd si fortè contra huiusmodi prohibitionem aliquid attentauerint, possint Generales, & Prouinciales ordinis in illos excommunicationis sententiam promulgare. Idem concessit Clemens IV. vide comp. *Primileg. tit. apostatæ ab ordine.§.2.& 11.*

Dubium. Respon. Cardin.

27 Dubitatur quartò; An Religio habeat ius expellendi aliquem Religiosum ab ordine? Respondeo, quòd Cardinalis in Clemen. *ne in agro. §. quia verò, de stat. Monach.* sentit, ob nullum crimen posse, iure communi à Monasterio Monachum eijci; etiamsi contumax sit, & obedire recusauerit, & corrigi, ac emendari noluerit. Id ille colligit *ex cap. impudicas.27. quæst.1. cap.ne Religiosi. de regular.* quæ iura derogare videntur Regulis Religiosorum cõcedentibus facultatem deijciendi Religiosum. Sed communi est sententia receptum illud, quod S. Bonauent. *in opusc. de determinationibus quæstionum circa Regulam S.P.N. Francisci, c.14.* Numbertus *in expositione Regulæ S. Augustí. cap.99.* Turrecremata *in expos. Regulæ S. Benedicti tract.88.*

Religiosus incorrigibilis, & inobediens potest expelli à Religione.
S. Bonau. Numbert.

tradide

tradiderunt ; ſcilicet, poſſe expelli eum, qui obedire, & corrigi noluerit ; vt expreſsè docuerunt Angel. in verb. *Abbas, quæſt.* 18. Sylueſt. *Religio.* 6. *q.* 17. Tabien. *eod. quæſt.* 45. Armilla *Religio. num.* 28. ſancti Thomæ auctoritate permoti, qui *in quodlib.* 12. *qu. vlt.* ait ; Quoniam ſecundùm Apoſtolum malum eſt auferendum, ne totam maſſam corrumpat: ideò Monachus ſi corrigi, & emendari noluerit, cùm contumax eſt, meritò expellitur. Quæ opinio & cum iure ipſo, & cum Regulis Religionum congruit : denique cum ratione ipſa, nam *in cap. fin. de regul.* tanquàm certum ponitur id iure fieri poſſe, & ſolùm ibi ſtatuitur ; vt fugitiui, & eiecti reducantur : Et Regula S. Benedicti apertè concedit, *cap.* 29. Monachum ſemel, & iterum fugientem è Monaſterio poſſe recipi, ſi de peccato dolens, reuertatur : at ſi tertiò receſſerit, eum non ampliùs admittendum. Imò etiam manifeſtè præſcribit, Monachum, qui ſæpè admonitus ſeſe non emendauerit, ferro abſciſſionis eſſe eijciendum ; ne vna quis morbida totum gregem contaminet.

Angelica. Sylueſt. Tabiena. Armilla.

Deinde ſubiungit hæc verba; frater, qui proprio vitio egreditur, aut proijcitur è Monaſterio, & reliqua. Regula quoque S. Auguſtini, facultatem, & ius tribuit Monachum eijciendi : Et ita eſt vbique in vſu poſitum ; vt Religioſi ob certa crimina per ſententiam è Monaſterio expellantur. Decernit enim prædicta Regula, ſi quis emendatoriam ſubire vindictam recuſauerit, de veſtra ſocietate proijciatur, non enim hoc fit crudeliter : ſed miſericorditer, ne contagione peſtifera plurimos perdat. Pro noſtra quoque Religione Minoritana extat Priuilegium Alex. V I. qui dat facultatem Generali de per ſe, & Prouincialibus cum conſenſu diffinitorum,

S. Auguſt.

rum,& maioris partis Capituli Prouincialis,fratres dicti ordinis,quos incorrigibiles repererint,habitu expoliare valeant,& ab ordine eijcere. Vide compend Priuileg.verbo,*eijcere*.§.4.

Tria sunt necessaria, vt quis iustè eijci possit à religione.

28 Tria autem sunt necessaria,vt quis iustè eijci possit à Religione, & habitu priuetur. Primum, vt talis electio fiat propter crimina, pro quibus de iure comm ni essent ad mortem damnandi,perpetuo carceri mancipandi, vel in perpetuum, vel ad tempus ad triremes relegandi, vel condemnandi: vel in aliis delictis grauissimis inobedientiæ,& contumaciæ, non autem pro quocumque peccato mortali. Secundum, vt fiat à Capitulo Generali, vel ab ipso Generali cum voto decisiuo diffinitorum. Tertium, vt electio fiat, seruatis seruandis, id est, causa cognita, & per sententiam diffinitiuam; ita docet Nauarr. *cons.*50. *de regul.* Graffius *cons.*5.*de regular.num.*19. Archidiac. *in cap.peruenit. in fin.*27.*quæst.*1.Obijciet quis declarationem quandam Illustrissimorum Cardinalium super Concil. Trident.quæ circumfertur in hæc verba.

In posterum nemo Regularium eijciatur à Monasterio, etiamsi sit incorrigibilis: sed peccantes, à Superioribus ignominia, & carcere castigentur,& acriùs etiam, si ipsis visum fuerit,pro modo delictorum puniantur.

Vide Politium, in c. 2. Reg.sub n.92.

Sed per hanc declarationem non reuocantur priuilegia supradicta: vnde stant in suo robore, & declaratio procedit contra Regulares, qui non gaudent supradictis priuilegiis. Vide etiam de hac re doctrinam S. Bonau.in qq. super Regulam fratrum Minorum,q.14. quam refert etiam Collector Priuileg. ordinis Minorum in eius compendio,sub tit.*eijcere,post* §.*quartum*,quem omnino vide.

Sed placet hîc ponere de verbo, ad verbum Epistolam

ſtolam quandam pulcherrimam D.Bernardi de hac materia differentis,quæ in ordine eſt 120.

EPISTOLA D. BERNARDI.

Epiſtola aurea D.Bernardi.

29 Super fratre turbato, turbante fratres, & contemnente Magiſtrum,breue tibi, ſed fidele damus conſilium. Diaboli ſtudium eſt circuire in domo Dei, & quærere quem deuoret: tuæ è contra vigilantiæ, in quantum potes, nunquàm locum dare diabolo. Quantum igitur ille acriùs inſiſtit, quò à grege infirmam ſeparet ouiculam:quatenùs eò licentiùs rapiat, quò non fuerit, qui eripiat; tantò enixiùs tibi, quantùm in te eſt, reſiſtendum eſt, ne de manu tua poſſit eum eruere, ne quando dicat inimicus;præualui aduerſus eum. Itaque aggredere fratrem, omni officio charitatis; videlicet, beneficiis, ſalutaribus monitis, ſecretis increpationibus, publicis exhortationibus: duris etiam & verberum, & verborum correptionibus; quódque efficaciùs eſſe ſolet,tuis ad Deum pro eo, fratrúmque pijs orationibus. Quòd ſi iam hæc omnia feciſti,nec profeciſti,ad Apoſtoli conſilium confugiendum eſt, dicentis: *Auferte malum ex vobis.* Auferatur ergo malus, ne malos generet. Neque enim poteſt arbor mala: niſi fructus malos facere. Auferatur autem dico: ſed non quomodo ipſe vult; vt videlicèt tanquàm ex tua licentia eum malè ſecura conſcientia, extra Congregationem, contra profeſſionem,deuitans ſubiectionem, ſui iuris eſſe, ſua permittatur viuere lege: ſed abſcindatur, vt ouis morbida à grege, vt putridum membrum à corpore, qui iam exinde ſe pro certo nouerit à te haberi tanquàm Ethnicum,& Publica-

num. Et ne timeas esse contra charitatem, si vnius eiectione scandalum multorum recompensaueris pace: quippe qui fortè sua malitia fratrum cohabitantium turbare facilè poterat vnanimitatem. Consoletur te illa Salomonis sententia; *Quem Deus negligit, nemo potest corrigere. Eccl.*7. & illa Saluatoris; *Omnis plantatio, quam non plantauerit Pater meus, eradicabitur*, & illa B. Ioannis Euangelistæ de Schismaticis; *A nobis exierunt: sed non erant ex nobis*, & rursus apud Apostolum. *Infidelis, si discedit discedat.* Alioquin non est relinquenda virga peccatorum super sortem iustorum; vt non extendant iusti ad iniquitatem manus suas. Meliùs est enim, vt pereat vnus, quàm vnitas. *Hæc mellifluus Bern.*

Dubium. 30 Quintò, & vlt. dubitatur; Ad quidnam teneantur sic expulsi? & si nullam aliam Religionem ingrediantur; An teneantur sese Episcopo offerre, vt in eius sit cura, & potestate, cuius man-

Respond. datis, & iussis parere vi voti cogatur? Respondeo, quòd Nauarrus *in c.*2. *de regul. num.* 35. ait, id ab eo fieri oportere, cùm tribus sit votis Religionis obstrictus: ac proinde debet esse in Episcopi potestate, vt ei tanquàm Præposito, & Superiori obediat. Verùm id Nauar. non roborat firmo fundamento: nam professus solemni more Religionem, sese voto obstringit, quo promittit, se perpetuò obedituru Superiori illi, ac eius successoribus, non alijs. Si igitur per iustam sententiam extra Monasterium emittitur, vi, & ratione voti non cogitur alteri: quare satis est, si Episcopo instar aliorum Clericorum obtemperet.

Prætereà, eiusmodi Religiosus eiectus non cogitur; vt etiam Nauar. fatetur, vi voti ad aliam Religionem transire, quia id non vouit: ergo nec compelli

compellitur vi voti Episcopo se offerre; vt in eius cura, & potestate speciali sit, tanquàm Religiosus. Accedit quòd id vsu, & more nunquàm seruatur. Postremò, eiusmodi Religiosus eiectus quamuis absque Religione sit, quia est è Religione per iustam sententiam depulsus: est tamen verè, & propriè Religiosus, sicut Episcopus sua Ecclesia spoliatus, verè, & propriè est Episcopus. Ita Religiosus; quia est tribus votis adstrictus, debet eo animo esse, vt Superiorum iussis obtemperet: quandocumque erit in Superiorum cura, & potestate constitutus, sicut Episcopus, quando erit in suo Episcopatu.

Casus reseruatus de apostasia quando habet locum.

Ex dictis concludimus, quòd casus reseruatus intelligitur de vero apostata: de eo scilicet, qui expresse, vel tacitè professus deserit Religionem, quam professus est sine transitu ad aliam, & cum animo non redeundi ad suam. Et licèt summus Pontifex dicat, *siue habitu dimisso, siue retento*, hoc inquam, dicit, vt declaret, tàm vno, quàm alio modo egressionem à Monast. per apostasiam, esse casum reseruatum. Dicit insuper summus Pontifex; *Quando eò peruenerit, vt extra septa Monasterij, seu Conuentus fiat egressio.* Hoc, inquam, intelligitur, non de eo, qui per aliquot passus sine licẽtia Prælati egreditur Monasteriũ, statim reuersurus; quia nõ videtur egressus ille mortifer, & exiguitas in omni materia excusat à mortali; vt toties dictum est.

Sed intelligitur de eo, qui extra septa Monasterij egreditur notabiliter, ad iudicium boni viri, & cum animo apostatandi. Et hæc de apostasia à Religione. De apostasia verò à Clericatu, & ab Ordine nihil hîc scribimus; poterit, qui voluerit, videre Bann. Valentiam, & Azorium.

Banner. Valentia. Azor.

Digitized by Google

APPENDIX AD CASVM SECVNDVM.

Instructio de ijs, ad quæ tenetur eiectus à Religione.

SVMMARIVM.

1 *Expulsus de expulsione dolere debet.*
2 *Non tenetur simpliciter ad Religionem redire. Quòd si reuerti voluerit, quid faciendum.*
3 *Talis eiectus non tenetur aliam Religionem ingredi.*
4 *Talis eiectus manens in sæculo, non est simpliciter absolutus à tribus votis.*
5 *Expulsus an teneatur ad dicendũ diuinum officium.*
6 *Talis eiectus de iure non prohibetur promoueri ad ordines.*
7 *Talis eiectus non est necesse, vt ad Episcopum sui domicilij recurrat.*

Sot. *lib.* 7. *de iust. q.* 2. *artic.* 1. *vers. superest.*

1 DOlere debet de tali expulsione, tenetúrque se emendare, & in viam redire, quoniam cùm ex culpa sua expulsus fuerit, quandiu in illa perseuerauerit, in periculo versabitur. Si autem correcta vita ad claustra rediens, non admittatur, tutus manet in sæculo.

Azor. 1. *p. lib.* 12. *cap.* 16. ibi, *sexto, & septimò.*

2 Non tenetur autem simpliciter redire; quia eiectus iuridicè, non solùm quando rogat, vt recipiatur in monasterium, & non recipitur: sed etiam antequàm roget, potest manere in habitu clericali: quia de rigore iuris non tenetur ad illud redire. Et licèt Sotus, *vbi suprà*, dicat, quòd saltem tenetur procurare, vt in alia Religione recipiatur: nihilominùs verior est sententia Nauarri,

Digitized by Google

uarri,asserentis,eiectum publica sententia iudicum ad id destinatorum , posse in sæculo manere : quoniam nunquam vouit aliam Religionem. Nau.*de regul.cõs.*80.

Dubitatur verò , an si reuerti voluerit , debeat eum monasterium recipere ? Aliquibus videtur, quòd non solùm debeat : sed quòd ad id teneatur, per cap.*ne religiosi,de regular.*vbi Gregor.IX.sic præcipit : *Ne Religiosi verè vagandi occasionem habentes, salutis propriæ detrimentum incurrant:& sanguis eorum de Prælatorum manibus requiratur, statuimus, vt præsidentes Capitulis celebrandis,secundùm statutum Concilij Generalis, seu Patres Abbates,seu Priores,fugitinos suos, & eiectos de ordine suo, requirant solicitè annuatim.* Sed contra hoc esto, quod in Regula S.Benedicti habetur:*Monachum tertiò fugientem , & redeuntem non esse amplius recipiendum.* Et idem docet S. Bonauentura *in q.*14. *super Regulam.* Vnde verior sententia est, eos recipere non teneri. Et quantum ad textum allegatum,Abbas,Cardinalis, Butrius, & alij dicunt, Pontificem ibi loqui de iis,qui iniustè sunt à Religione depulsi:aut de iis , qui sunt ad tempus eiecti: aut denique quòd tali decreto derogatum est per multa priuilegia Regularibus, & nobis Minoribus præcipuè concessa:sic Alex.IV. *in constitut.* quæ incipit:*Iustis petentium.* Sic mare magnum Sixti IV. & illud Alex. VI. *Cùm sit nobis :* vt in Compendio priuilegiorum,*tit.apostatæ,* videri potest. Vel textus suprà citatus intelligitur : quando sine maiori malo,& damno aliorum , huiusmodi pestilentes detineri in Ordine possunt:vel aliàs expedit Religioni, illos apud se non habere : vt bene dicit S. Antonin. 3.*part.tit.*16.*cap.*5.& Sylvest.*tit.apostatæ,q.*10.Vtilitas enim communis priuatæ est præponenda : & meliùs est , vt pereat vnus, quàm vnitas : vt inquit Azor. 1.*p. lib.*12.*cap.*17. ibi:*primò quæritur.*

Azor. 1.*p. lib.*12.*cap.*17.ibi :*secundò quæritur.*

Digitized by Google

S.Bernardus,relatus à P.Coriolano *in ſuo tractat. de caſib.reſeru.par.2.tit.apoſtaſia,ſub num.22.*

3 Talis eiectus non tenetur aliam Religionem ingredi,ſi noluerit : quoniam hoc nunquàm vouit, vt rectè Nauarrus,*vbi ſuprà*. Eſt bene in ſua libertate, vt ad quamcunque ei libuerit,ingredi poſſit : ſicuti antequàm eſſet Religioſus. Sic Nauarr. *in com. de regul.num.33.& 34.*& Sotus *vbi ſuprà.*

4 Talis eiectus manens in ſæculo non eſt ſimpliciter abſolutus à tribus votis : nec enim penes Religionem ius eſt , vlláve auctoritas , profeſſum Religioſum voto liberandi : cuius ratio firma eſt, quia regularitas,ſiue monachatus eſt indelebilis:vt docet Nauarr. & ideò obligatus manet ad ſua vota ſeruanda eo modo,quo poteſt.

Nau. *com. 2.de regul. nu.33.* ibi: *ſed eſt dubium.*

Primò ergo quantum ad votum caſtitatis, tenetur ſimpliciter id ſeruare:quia nullam patitur exceptionem , ſeu limitationem. Ad votum verò obedientiæ, licèt Nauarr. teneat , talem ſubiici debere Epiſcopo,non ſolùm eo modo,quo alij clerici : ſed etiam cum voto obedientiæ , eo modo , quo anteà ſuis Prælatis obedire tenebatur. Molina tamen rectè hoc reprobat,& dicit,hanc opinionem eſſe contra praxim Eccleſiæ receptã,& omnino improbabilem:Religioſi enim illi ad aliam obſeruantiam non tenentur ex voto , quàm ad illam, cui ſua ſponte ſe voto aſtrinxerunt : ſua autem profeſſione non ſe aſtrinxerunt obedire extra Religionem Epiſcopo, ſed in Religione Prælatis Religionis.Quò fit,vt eo ipſo , quòd per expulſionem à Monaſterio ab obedientia Prælatorum regularium, & ab obſeruantia Regulæ ſunt liberati , non incidant in aliam obedientiæ obligationem Epiſcopi,quàm in eam , qua clerici , atque alij eiuſdem Epiſcopi illi obedire tenentur.

Nau. *in c. nõ dicatis. not.34.*

Molin. *de contract. tract.2. diſput.* 140. *p.*768.

Digitized by Google

nentur. Quantum verò ad votum paupertatis, eiectus non potest habere dominium, neque proprietatem alicuius rei: sed quia Religio de rebus necessariis ad victum humanum ei non prouidet, licitus est ei vsus rerum, quas lucratur vel propria industria, vel ex mendicitate, vel alio modo licito. Non est tamen licitũ thesaurizare, & multa accumulare: sed solùm quantum ad mediocritatẽ sufficit. Quarum rerũ proprietas ad Sedem Apostolicã pertinet. Nau. *cap. 1, de reg. num. 34.* Azor. *1. p. l. 12. c. 17.*

5 Dubitatur hîc, an expulsus teneatur ad dicendum diuinum officium, & ad alia Regulæ præcepta seruanda? Respondeo, quòd quantum ad diuinum officium persoluendum, si est in sacris, simpliciter tenetur: quia recitatio diuini officij annexa est ordini sacro. Si verò non est in sacris, Nauarr. & Graffius tenent, ipsum obligatum esse ad diuinum officium persoluẽdum. Ratio Nauarri est, quia Regulares ratione status tenentur ad persoluendas horas Canonicas: licèt non sint sacris ordinibus insigniti. Sed verior est sententia Soti, asserentis, talem expulsum absolutum esse à persoluendo diuino officio, atque à ieiuniis, & aliis Religioni annexis: siquidem illorum non fecit votum expressum, neque ad illa tenebatur, nisi ratione Religionis, à qua cùm sit expulsus, rectè conuincitur contra Nauarrum, ipsum non teneri: siquidem omnia talia sunt obseruantiæ Regulares, ad quas tamdiu quis tenetur, quamdiu in Religione perdurat. Nauarr. *de hor. can. c. 7. num. 2.* Graff. *1. p. decis. lib. 2. c. 24. n. 19.* Sot. *lib. 7. de iust. q. 2. art. 1. in fine solut. 3. argum.*

6 Talis eiectus non prohibetur promoueri ad Ordines, eò magis si sacris initiatus erat; quando fuit expulsus: nisi aliquod impedimentum habeat, à quo per Episcopum non possit dispensari: sed necessariò recurri debeat ad summum Pontificem: potest enim dari casus, in quo talis aliquam irre-

gularitatem contraxerit, vel aliquod aliud impedimentum habuerit.

Rodriq. *tom. 1. qq. reg. q. 30. art. 24.*

Igitur ſi habeat impedimentum graue, à quo Epiſcopus non poſſit illum diſpenſare, ad ſummum Pontificem recurrendum eſt: ſi verò Epiſcopus poſſit, id ei poterit concedere: ſi verò nullum impedimentum habuerit, poterit, ſicut & alij, promoueri: quia licèt apoſtaſia impediat à ſuſceptione Ordinis, hoc prouenit, quia apoſtata cenſurâ excommunicationis eſt innodatus: at talis eiectus nulla cenſura tenetur: imò cum decreto Superiorum Regularium extra Monaſterium reperitur. Bene verum eſt, quòd per priuileg. Innocent. IV. tales eiecti non poſſunt prædicare, nec confeſſiones audire, vel docere: niſi (de licentia Sedis Apoſtolicæ, aut Miniſtrorum Ordinis) ad alium tranſierint Ordinem. Voluítque quòd ſi contra huiuſmodi inhibitionem aliquid fuerit temerè attentatum, poſſint dicti Miniſtri in illos ſententiã excommunicationis promulgare. Vide Comp. priuil. *tit. ejcere*, §. 1.

Nauarr. *in cap. non dicatis, nu. 48.*

7 Talis ſic expulſus non eſt neceſſe, vt ad Epiſcopum ſui domicilij recurrat: vt dixit Nauarr. ſed poteſt ſe cuicunque Ordinario ſubdere: vt optimè concludit Rodriquez, *vbi ſuprà, art. 25.* & eſt communis theoricè, & practicè. Vide Azor. 1. *part. lib. 12. cap. 16.* ibi: *vndecimò quæritur.*

CASVS TERTIVS.

Nocturna è Monaſterio, ſeu Conuentu egreſſio, etiam non animo apoſtatandi facta.

SVMMARIVM.

1 *Religioſus curare debet, vt sẽper in Monaſterio maneat.*

2 *Mona*

Digitized by Googl

2 *Monasterium est carcer sapientiæ, vbi vincula vota sunt.*
3 *Monasterium carcer est pro Religiosorum custodia.*
4 *Monasterium Paradisus est, ex D. Basilio.*
5 *Religiosus in Monasterio ponitur, vt operetur, & custodiat illud.*
6 *Religiosus in Monasterio est, sicut Iacob supplãtator.*
7 *Religioso è Monasterio exeunti, quamplurima damna eueniunt.*
8 *Clausuræ in Religione vsus antiquus.*
9 *Clausura in Monasterio quid requirit.*
10 *Concilium Aquisgranense de clausura Religiosorum.*
11 *Pro hoc casu tria concurrere debent.*
12 *Egressio qualibet è Monasterio est mala, sed pessima est, quando est nocturna.*
13 *Exiens in crepusculo an incidat in hunc casum.*
14 *Egressio debet esse furtiua.*
15 *Egressio debet fieri extra Monasterium, idest, extra septa Monasterij.*
16 *Strictior clausura apud Capuccinos.*
17 *Religiosus fugiens ob nimiam sæuitiam Superioris, non est apostata.*
18 *Religiosus sic fugiens, & ad Superiorem pergens, licitè id facit.*
19 *Concilium Tridentinum declaratur à Nauarro.*
20 *Ex Nauarri sententia licitum est Religioso appellare à correctione Regulari, quando modus excedituir.*
21 *Sixti V. constitutio, ne Regulares absque suorum Superiorum licentia in scriptis, de vna prouincia transeant in aliam.*
22 *Limitatur Nauarri sententia.*
23 *An prefata Sixti constitutio debeat inuiolabiliter obseruari.*
24 *An fugitiui debeant requiri, vt reuertantur.*

25 *Apoſtatæ, & fugitiui non poſſunt promoueri ad Ordines.*

26 *Laicus Minoritanus egreſſus, & in alia Religione ad ſacros Ordines promotus, ſi reuertitur, debet recipi in ſuo priori ſtatu.*

27 *Dubia de ingreſſu mulierũ ad clauſuram Regulariũ.*

28 *Mulieribus nõ licet ingredi Monaſteria Religioſorũ.*

29 *Monaſteriorum, domorum, & locorum nomine quid veniat.*

30 *An liceat introducere mulieres in hortum.*

31 *An liceat introducere mulieres in Sacriſtiam.*

32 *An liceat introducere in Dormitorium mulierem medicam.*

33 *An cauſa proceſſionis poſſint mulieres ingredi ſepta Monaſterij.*

34 *An rectè faciat Prælatus Monaſterij ordinando aliquam proceſſionem ex intento, vt illius occaſione mulieres poſſint in Monaſterium ingredi.*

35 *Pro die ipſo quando Eccleſia conſecratur, quid obſeruandum.*

36 *Religioſi in pœnas prædictas incurrentes, qui.*

37 *Pœnæ eorum, qui mulieres ad Monaſteria Regularium introducunt.*

38 *Officia Ordinis, quæ.*

39 *Suarez ſententia circa hanc materiam proponitur.*

40 *Suarez ſententia reijcitur.*

41 *Occultè delinquens non tenetur in foro contentioſo ſtatim ſe propalare.*

42 *Occultè delinquens non tenetur ſe prodere.*

43 *Extenditur ad pœnam alterius Decreti contra eos, qui moniales alloquuntur.*

44 *Excommunicatio quando eſt latæ ſententiæ, & quando minimè.*

45 *Prima regula.*

Digitized by Google

46 *Secunda regula.*
47 *Explicatur vox illa,*(mox,)*quid importet.*
48 *Tertia regula.*
49 *Quarta regula.*
50 *Quinta regula.*
51 *Sexta regula.*
52 *Prima assertio.*
53 *Secunda assertio.*
54 *Tertia assertio.*
55 *Quarta assertio.*
56 *Quinta assertio.*

ANtequàm veniamus ad explicationem casus, & ad decisionem dubiorum circa illum occurrentium,præmitto plura. Vide Man. Prælator. to. 1. q. 32. art. 1. & 2.

1 Primò,quòd Religiosus debet curare,vt semper maneat in Monasterio,seu Conuentu,& meminisse debet illius,quod dicit Ecclesiasticus in cap.6. Eccles.6. *Audi fili,*ait Sapiens,*& accipe consilium intellectus, & ne abijcias consilium meum. Injce pedem tuum in compedes illius,& in torques illius collum tuum. Subijce humerum tuum, & porta illam, & ne accidieris vinculis eius.* Et infr. *In nouissimis enim inuenies requiem in ea, & conuertetur tibi in oblectationem: & erunt tibi compedes illius in protectionem fortitudinis, & bases virtutis, & torques illius in stolam gloriæ. Decor enim vitæ est in illa,& vincula illius alligatura salutis.*

2 Itaque licèt aliquibus videatur, quòd Monasterium sit carcer: sciant nihilominùs quòd carcer sapientiæ est: & licèt in eo sint vincula, vota scilicet, statuta, obseruantiæ regulares,& huiusmodi: alligatur tamen homo in salutem æternam, & torques illius aureus est:alligatur enim homo, vt Deo adhæreat, vt vanitati mundi non seruiat, vt vas sit *Monasterium est carcer sapientiæ, vbi vincula vota sunt.*

in

Digitized by Google

in honorem non in contumeliam.Et quò magis ad hoc vacat : eò magis eſt in honorem apud omnes. Eſt enim Religioſus(ait Petrus Damianus *in Apologetico de contemptu ſæculi, cap.26.)* veluti pictura. Pictura namque ſi procul aſſiſtat , inhianter , & cum auiditate proſpicitur:ſi iuxta ſit, contemptibilis iudicatur : ſic Religioſus quiſque carnalibus , abſens quidē timori,præſens autem videtur deſpectui eſſe.

Monaſterium carcer eſt pro cuſtodia Religioſi. Cant.4.

3 Carcer eſt Monaſterium , ſed pro cuſtodia Religioſi,ne in eum irrumpant feræ,dæmones.Vnde in Cantic.dicitur : *Hortus concluſus,fons ſignatus.* Et quando Religioſi manent in Monaſterio,& obſeruantiæ vacant , fit verum id , quod ſequitur in Cantico:ſcilicet,*Emiſſiones tuæ Paradiſus:*quia reuera tale Monaſterium imaginem habet Paradiſi : & ideò omnia,quæ à tali loco exeunt,veluti è Paradiſo exire exiſtimantur:ſpirant enim ſanctitatem,puritatem,vitam Angelicam.

D.Baſilius vocat Religionē Paradiſum.

4 Hinc rectè D.Baſilius vocat Religionem Paradiſum, ait enim : Sicut duplex eſt infernus ; alter ſub terra,alter ſuper terram,cor ſcilicet peccatoris: ita duplex eſt Paradiſus,alter in cœlo,alter in corde perfecti. Religio verò Paradiſus Dei in terra eſt:vbi cor perficitur , ſicut enim Paradiſus eſt locus deliciarum,ita Religio eſt locus voluptatis cœleſtis:ibi delitiæ Dei cum filiis hominum :in Religione animæ ſunt Dei ſponſæ,cū quibus delectatur ſponſus.

Geneſ.2. D. Auguſt. D.Thom. *Religioſus in Monaſterio ponitur,vt operetur , & cuſtodiat illud.*

5 Poſitus eſt ergo Religioſus in Monaſterio, ſed ad quid?Ad illud ſcilicet , ad quod de Adam dicitur Geneſ.2. *Poſuit illum in Paradiſo, vt operaretur, & cuſtodiret illum.* Quæ verba D. Auguſtinus de Geneſi ad literam , & D. Thom. dupliciter exponunt. Primò, vt Deus operaretur in homine, eúmque cuſtodiret ; cuius operatio ſi ab homine ceſſat,

conti

cõtinuò obtenebratur, vt aër à Sole relictus: ſecundus ſenſus eſt, & magis ad literam, vt ſcilicet ipſe homo operaretur, vt cuſtodiret Paradiſum: pacta ſcilicet cuſtodiendo,& noua acquirendo,vt ſcilicet opere ſuo illum locum illuſtret.

Quod, quando Religioſus in conuentu manens perficit: tunc verè de eo poteſt dici illud Cant. 3. *Quæ eſt iſta,quæ aſcendit per deſertum:ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ,& thuris,& vniuerſi pulueris pigmentarij?* Per deſertum quippe Monaſterij Religioſus in cœlum aſcendit ſuſpiriis, gemitibus,cordis deſideriis vehementibus: quemadmodum virgula fumi ex thure, & aliis odoratis aromatibus, cùm incenduntur,ſolet aſcendere. Cant. 3.

Religioſus in Monaſterio eſt ſicut Iacob ſupplantator.

6 In Conuentu quando commoratur Religioſus,& veluti Iacob ſupplantat vitia: tunc videt ſcalam à terra in cœlum pertingentem: habet enim conſolationes diuinas per manus Angelorum, qui per ſcalam aſcendunt, & deſcendunt ad ipſum ex parte Dei conſolandum. Vnde tunc de Monaſterio poteſt dicere Religioſus cum Iacob: *Verè locus iſte ſanctus eſt,& ego neſciebam: non eſt hîc aliud,niſi domus Dei,& porta cœli.* Gen. 28.

Et licèt in Conuentu reperiantur ſpinæ; quia ibi ſunt quamplurimæ auſteritates, Deus tamen commoratur inter tales ſpinas, ſicut Moyſes vidit Deum in medio rubi. Inter quas ſpinas Religioſus eſt velut lilium, de quo poteſt dici illud Cant. primo. *ſicut lilium inter ſpinas:ſic amica mea inter filias.* Cant. 1.

Religioſo è Monaſterio exeunti, quàm plurima damna eueniũt.

7 Secundò præmitto,quòd quemadmodum infinita bona eueniunt Religioſo in Conuentu commoranti;ita per contrarium quàm plurima damna ei eueniunt:ſi extra Monaſterium frequenter reperiatur,

Digitized by Google

Nota similitudines Monachi extra Monasterium morantis.

riatur, & vagetur. Nam, *vt habetur in c.placuit.16. quæst.1.* Monachus sine Monasterio est sicut piscis sine aqua. Est veluti illi, qui extra arcam Noë fuerunt: omnes enim submersi fuerunt, & solummodò illi, qui cum Noë in arca fuerunt, salui facti sunt, vnde talibus conuenit id, quod dicit D. Petrus; *Nisi manseritis in naui, omnes simul peribitis.* Talis Religiosus, qui vagatur extra Monasterium, est veluti Esaü, qui cùm extra domum vagaretur, primogenituram amisit. Est veluti Dina, quæ è domo egressa, vt videret mulieres regionis illius, violata fuit. Atque vtinam tales non experiantur in anima, id, quod Dina experta fuit in corpore. Talis denique extra Monasterium est veluti ouis extra ouile: vnde subiacet periculis, & incursibus luporum, dæmonum, qui semper circumeunt, quærentes quem deuorent.

D. Bern.

Hinc D. Bernard. *in Epist.8.* hortans quendam ad solitudinem, & quietem in Monasterio, ait: Iuge silentium, & ab omni strepitu sæcularium perpetua quies, cogit cœlestia meditari. Et in serm. *de sancto Andrea*, ait; Meritò comparantur stagnis Monasteria: vbi quodammodo incarcerati pisces euagandi non habent libertatem. Et *in serm.40. in cant.* Sede solitarius vt turtur: nihil tibi, & turbis: nihil cum multitudine cæterorum, etiam ipsum obliuiscere populum, & domum patris tui, & concupiscet Rex decorem tuum. Quin, quòd Seneca ait *in Epist.2. ad Lucillum*; Bonam spem de de te concipio, quòd non discurras. Et *in Epist.71.* vt animum possis continere, corporis tibi fugam siste. Et *in Epist.107.* Nihil æquè prodest, quàm quiescere, & minimùm cum aliis loqui, secum plurimùm.

Digitized by Google

8 Tertiò præmitto, quòd clauſura in Religionibus habuit benè originem à Monachis antiquis: ſed clariùs, & firmiùs inducta fuit poſteà à fundatoribus Religionum, & roborata deinde à Nicæna Synodo, de qua Eugenius *in cap. placuit*, & à Chalcedon. de qua Alex. II. *cap. iuxta, ead. cauſa, & quæſt.* & à Concilio Tarraconen. relato *in cap. Monachi. 16. quæſt. 1.*

Clauſura in Religione antiqua.

9 Clauſura ergo Religioſorum requirit, ne vllus regularis, cuiuſcumque Ordinis, exeat Monaſterium, vel ſepta, & limites ad id deſignatos, ſine Superioris licentia; neque cum illa, niſi iuſta neceſſitate, vel vtilitate id ſuadente; vt efficaciter probatur *in d. cap. placuit, & in d. cap. Monachi.*

Clauſura Monaſterij quid requirit.

10 Ponam hîc verba Concilij Aquiſgran. relata à Trullo *lib. 2. cap. 1.* Et ſunt hæc; *Neceſſe eſt, vt clauſtra, in quibus Clero ſibi commiſſo canonicè viuendum eſt, firmis vndique circumdent munitionibus, vt nulli omnino intrandi, aut exeundi, niſi per portam pateat aditus: ſint etiam interiùs dormitoria, refectoria, cellaria, & cæteræ habitationes vſibus fratrum in vna ſocietate viuentium neceſſariæ.* Et infrà; *Eligatur neceſſe eſt à Prælato ex congregatione ſibi commiſſa frater probabilis vitæ, cuius officij ſit portam canonicorum ſummæ obedientia, & humilitate competenti tempore claudere, & reſerare, vt nulli per eam; niſi per licentiam aditus pateat intrandi, aut exeundi: cui etiam obſeruandum eſt, ne quibus cordi eſt, plus otio vacare, quàm diuinis obſequijs incubare, foras euagandi locum præbeat, & eorum nugarum, quod nefas eſt, particeps fiat. Debet prætereà aduenientes quoque cum charitate ſuſcipere, & Priori aduentum eorum, cauſamq; nunciare.*

Concilium Aquiſgran. de clauſura religioſorum.

11 His præmiſſis dico, quòd tria ſimul concurrere debent ad hoc, vt Religioſus incîdat in hunc caſum;

Pro hoc caſu tria cõcurrere debent.

Digitized by Google

casum; primum, vt egressio sit nocturna: secundum, vt sit furtiua: tertium, vt fiat extra Monasterium.

Egressio qualibet è Monasterio est mala: sed pessima est, quando est nocturna.

12 Quoad primum, egressio debet esse nocturna. Semper est mala, & pernicioſa quælibet egressio Religiosi à suo Conuentu quãdo ex mera obedientia, vel causa rationabili non est facta; quia impossibile est, (vt ait Philosophus) quin visis nõ tangamur: vnde, *qui tetigerit picem* ait Sapiens, *inquinabitur ab ea*, & multoties ille Religiosus, qui intra septa Monasterij laudabiliter viuit, extra illud vagans reuertitur quasi semireligiosus. Semper igitur damnosa est egressio è Monasterio, quando debitis modis non fit: sed damnosissima est, quando egressio nocturno tempore fit: nam tunc, & in peccatum, & in casum reseruatum incidit. Imò tanti refert talis egressio, tali tempore facta, vt etiamsi non habeat animum apostatandi; incidat nihilominùs in hunc casum per solam egressionem nocturnam. Sic sonant verba textus Decreti, à quibus non est recedendum.

Exiens in crepusculo, an incidat in hũc casum.

13 Si quis verò egrederetur in crepusculo diei, vel noctis, non incideret in hunc casum: quia tales partes pertinent ad diem, non ad noctem; non enim dicitur nox, nisi appareant tenebræ. Et quando dubium vertitur in foro exteriori, an scilicet facta sit egressio in nocte, vel in vespere, aut in diluculo, interpretandum est in meliori parte, vt sit facta de die, vt sic pœna mitigetur, *l. si præses, & l. interpretatione. ff. de pœnis, & in regul. iuris in 6. in pœnis.*

14 Quoad secũdum, egressio debet esse furtiua, nam qui egrederetur de nocte, sed non occultè, non incideret in hunc casum, & dicitur non occulta; quando talis egressio potest probari, per duos,

Digitized by Googl

duos, vel tres Religioſos. Vide Sot. *de rat. teg.* Sotus. *memb.* 2. Et præterea dummodò tales non ſint ſocij: nam ſi plures fuerint, qui egrederentur, nihil refert, quoad hunc caſum, quòd apud eos non fuerit occulta egreſſio. Quæcumque ergo furtiua, hoc eſt occulta, & nocturna egreſſio à Monaſterio, ſiue fiat habitu dimiſſo, ſiue retento, ſiue fiat, vt ſe celet Superiori, quia tunc diceretur fugitiuus, ſiue cauſa laſciuiæ, iterùm eadem nocte reuerſurus, ſiue ex leui cauſa, aſſociandi aliquem fugitiuum, ſeu ad malum finem exeuntem, eſt caſus reſeruatus.

15 Quò ad tertium, egreſſio debet fieri extra Monaſterium, ſeu Conuentum, id eſt extra ſepta Monaſterij, quomodocũque illa ſunt recepta. Hoc dico; quia communiter ab alijs Religioſis receptum eſt, vt clauſura Religioſorum ſit totum illud ſpatium, quod claudunt muri domus, ſeu Conuentus: non ſepes hortorum, & videtur quòd litera textus eis faueat. Et poteſt confirmari per ea, quæ habet Nic. III. *in cap. exiit. de verb. ſignific. in 6.* vbi declarans, quæ loca Monaſterij Monialium per Regulam noſtram prohibita ſint fratribus, ne ſcilicet ad ea accedant, ſic ait: *Et nomine Monaſterij volumus clauſtrum, domos, & Officinas interiores intelligi.* Pro eo, quod ad alia loca, vbi etiam homines ſæculares conueniunt, poſſunt fratres illi, cauſa prædicationis, vel eleemoſynæ petendæ, accedere. Nicol. III.

16 Apud aliquos verò Religioſos, maximè apud nos Capuccinos, receptum eſt, vt clauſura ſe extendat per totum hortum clauſum: vnde ſepes hortorum apud nos faciunt clauſuram. Vbi ergo muri Conuentus tantùm recepti ſunt pro clauſura: extra tales muros egrediens furtiuè de nocte, *Strictior clauſura apud Capuccinos.*

incidit in hunc casum. Vbi verò sepes hortorum faciunt clausuram, non sufficit egressio à muris Conuentus: sed necesse est, vt egressio fiat etiam extra sepes, alioquin si quis exiret muros Conuentus de nocte, & quando esset in horto, nollet ampliùs egredi foras: existimo quòd non incideret in hunc casum.

Dubium.

17 Dubitatur hîc primò; An incidat in casum ille Religiosus, qui ob nimiam sæuitiam Superioris in eum, fugit? Respond. quòd non, per ea, quæ habet Abbas *in c. ad nostram. de appellat.* vbi dicit, quòd Abbate nimis sæuiente in Monachos, licitum est illis fugere de Monasterio, & nec per hoc dicuntur apostatæ: & allegat bonum textum *in l. 2. dominorum ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris.* Vbi etiam Baldus dicit, quòd correctio debet esse moderata, aliàs ad Superiorem recurri potest. Et quando Abbas odio haberet Monachum, & illum grauaret, posset Monachus ad sui defensionem assumere arma; vt notanter dixit Cardi. *in Clem. 1. §. præfatæ. de stat. Monach.* Vide Nau. de hoc *in lib. 2. consil. de appellat. cons. 4. num. 3.*

Respond. *Religiosus fugiens ob nimiam sæuitiam Superioris, nõ est apostata.* Abbas. Baldus.

Dubium.

18 Dubitatur secundò; An Religiosus fugiens à Monasterio ob supradictam causam, & vadens ad maiorem Superiorem, licitè id faciat? Respond. quòd sic, iuxta sententiam Baldi *in cap. ad nostram, de appellat.* vbi ait; quòd Regularis è Monasterio exiens ex metu ob aliquod peccatum, quod forsan commisit, seu quia nimium se sentit grauatum à Prælato, etiam sine ipsius licentia, non est dicendus apostata: præsertim si exijt, vt adiret Superiorem, quo eum à tali grauamine liberaret. Quod probat argumento deducto *ex l. contra pupillum, §. is, qui ad manus adiutorium, ff. de re iudic. & cap. cùm pa-*

Respond. *Religiosus sic fugiens, & ad Superiorẽ pergens, licitè id facit.* Bald.

rati;

Digitized by Google

rati; cùm ibi adnot. de appellat. Quam ſententiam tenet etiam Nauarr. *in cap. non dicatis, de regul. n.61.* cuius rationem dat; quia ſentiens ſe grauatum; ac propterea adiens Superiorem, non quidem apoſtatare: ſed potiùs appellare videtur, *argum. cap. cùm dilecti.2. de appellat.*

19 Neque huic reſolutioni (inquit Nauarrus) obſtat Concilium Tridentinum, *ſeſſ.25. cap. de regular.* quatenus præcipit, vt nullus Religioſus à ſuo Conuentu diſcedat, etiam cauſa adeundi Superiorem, ſine ſui Prælati licentia in ſcriptis obtenta: quia non eſt credendum, tantum Concilium derogare voluiſſe tàm iuſtæ reſolutioni, tàm graui ratione nitenti, *per l. ſi quando. Codic. de inoffic. teſtam.* Vel, inquit, intelligenda ſunt verba Concilij de illo, qui Superiorem adit, non ex aliqua graui: ſed leui, aut leuiſſima cauſa. Probat hoc Nauarr. quia ſecundùm ius non eſt petendus conſenſus, ſiue licentia ab eo, ob cuius grauamen tollendum ad Superiorem recurritur, iuxta Gloſſ. *in cap. cùm paſtoris, ſecund. quæſt. 7.* Argum. etiam deducto *ex cap. ea parte, de accuſat.* Licèt regulariter loquendo à Iudice ſit petenda venia, ſecundùm Archidiaconum *in d. cap. cùm paſtoris.* Aliud tamen eſt petere à Iudice, aliud verò à parte, iuxta *l. 1. & 2. Codic. de in ius vocand.* Et poſt multa alia concludit, dicendo eſſe certum, quòd adire Superiorem ob iuſtum grauamen illatum, non eſt illicitum: quia vim habet appellationis apud Religioſos, à quorum Superioribus poſſe appellari verbo, atque facto irrefragabiliter probant *cap. ad noſtram, cap. irreprehenſibilis, cap. de priori. de appellat.*

Concilium Triden. declaratur à Nauarro.

Ex Nauarri ſentẽtia licitum eſt religioſo appellare à

20 Quod licèt aliqui negant: ipſe tamen conſtantiſſimè tenet, Religioſum poſſe appellare

Digitized by Google

correctione regulari, quãdo modus excediturr.

etiam à correctione regulari, quando modus exceditur.

Cæterùm, maximè vrgent verba Concilij, quæ sunt: *Nec liceat Regularibus à suis Conuentibus recedere, etiam prætextu ad Superiores suos accedendi, nisi ab eisdem missi, aut vocati fuerint. Qui verò sine prædicto mandato in scriptis obtento repertus fuerit, ab Ordinario locorum, tanquàm desertor sui instituti puniatur.* Sic Concilium.

Sixti V. cõstitutio, ne regulares absque suorum Superiorũ licẽtia in scriptis, de vna Prouincia transeãt in aliam.

21 Et Sixtus V. constitutionem quandam edidit, quæ incipit; *Cùm de omnibus Ecclesiasticis Ordinibus, anno* 1587. vbi præcipit, vt Regulares de vna Prouincia ad aliam sui Ordinis transeuntes, Superiorum licentias deferant; alioqui hospitio recipi nequeant, & possint ab Ordinarijs locorum, vt suspecti desertores sui instituti, capi, & in carcerem mitti.

Limitatur Nauarri sententia.

22 Vnde, meo iudicio, prædicta Nauarri sententia non videtur locum habere; nisi quando certè, & euidenter constaret, Religiosum à suo Superiore contra fas, & ius omne vexari, nec aliud remedium habere; nisi à Monasterio recedendo, suum maiorem Superiorem adire, vt seipsum possit apud illum tueri, quatenùs ius naturale concedit, & non aliter. Proderit tunc valde habere, & deferre secum literas testimoniales totius, vel saltem sanioris partis Conuentus: nam sic ego vidi aliquos practicare, & admissus fuit recursus.

Dubium.

23 Interrogabis, An præfata constitutio Sixti V. debeat inuiolabiliter obseruari: scilicet, vt, nullo pacto recipiantur hospitio apostatæ, & illi, qui secum non deferunt obedientiam, & licentiam à suo Superiore.

Respons.

Ad quod dico, quòd de hoc memini me aliquando

do ſcripſiſſe ad Reuerendum admodũ Patrem Anſelmum Monopolitanum, quando erat Procurator Generalis in Curia,& reſponſum dediſſe,quòd poterant recipi hoſpitio : ſi ſaltem cogniti erant pro Religioſis:nam mens,& intentio ſummi Pontificis in ſua conſtitutione eſt , vt obuiet facinoroſis, qui aliquando habitum Religioſorum ſuſcipiebant : vt ſic magis ſecurè poſſent tranſire de vno loco ad alium : & cùm prædicti apoſtatæ , ſeu fugitiui non ſint tales,& à Religioſis illius Monaſterij,ad quod accedunt,vt tales cognoſcantur,quia iam ceſſat ratio legis : ideò poſſunt recipi hoſpitio abſque eo, quòd incurrantur pœnæ in dicta conſtitutione aſſignatæ.

24 Dubitatur tertiò,an fugitiui debeant requiri,vt reuertantur ad Religionem?Et idem quæritur de eiectis?Reſpond.quòd Gregor. I X.in cap.*ne Religioſi,de regular.*dicit : *Ne Religioſi viri vagandi occaſionem habentes , ſalutis propriæ detrimentum incurrant, & ſanguis eorum de manibus Prælatorum requiratur, ſtatuimus , vt Præſidentes Capitulis celebrandis ſecundùm ſtatutum Concilij Generalis,ſeu Patres Abbates,ſeu Priores , fugitiuos ſuos , & eiectos de ordine ſuo requirant ſolicitè annuatim.* Et infrà : *Si verò huiuſmodi fugitiuos, vel eiectos inobedientes inuenerint, eos excommunicent:& tamdiu faciant ab Eccleſiarum Prælatis excommunicatis publicè nunciari, donec ad mandatum ipſorum humiliter reuertantur.* Hæc ibi. Dubium. Reſponſ.

Ad difficultatem igitur propoſitam reſpondendum eſt cum diſtinctione:nam vel loquimur de fugitiuis , vel de eiectis : de fugitiuis dicimus , quòd debent requiri , prout dicit textus. De eiectis verò diſtinguere oportet:nam vel ipſi volunt reuerti,vel non : ſi volunt reuerti , recipiendi ſunt, maximè ſi *Auctoris ſententia de fugitiuis requirendis.*

ſigna emendationis oſtendunt:ſi verò nolũt reuerti,non ſunt requirendi.Sic Nauarr.*in Comm.2.de regular.num.*36. Si dicas, quòd Pontifex in prædicto cap.*ne Religioſi*:generatim loquitur,& ſtatuit, vt fugitiui,& eiecti perquirantur,& reducantur.

Reſpondet Nauarrus,prędictum cap.intelligi de eiectis iniuſtè:hoc eſt,iuris ordine prætermiſſo, & neglecto. Alij reſpondent, prædictum ſtatutum, cùm ſit iuris humani,vſu,& conſuetudine abrogatum fuiſſe:neque enim Religionum Præfecti Religioſos eiectos quotannis perquirunt, neque requirunt,neque repetunt : & idem faciunt de fugitiuis. Et prætereà multi ob certa quædam vitia,& delicta ſententia iudicum ad id deſtinatorum eiiciuntur in perpetuum,nec ampliùs reducuntur. Et nos fratres Minores habemus ad hoc priuilegium ab Alex.V I.conceſſum ; vt Generalis de per ſe,& Prouincialis cum maiori parte capituli poſſint incorrigibiles expellere ab Ordine : vnde ſi poſteà tales non requirantur, Superiores ſunt ſecuri in conſcientia.

Dubium. 25 Dubitatur quartò, an fugitiui, & apoſtatæ, dum ſic vagantur, poſſint promoueri ad Ordines? & ſi ordinati fuerint, poſſint id munus exercere?

Reſponſ. *Apoſtatæ, & fugitiui non poſſunt promoueri ad Ordines.* Reſpond.quòd non, quia in cap.*conſultatio,de apoſt.* habetur, quòd Monachus aliquem ſacrum Ordinem in apoſtaſia recipiens, quamuis ſuo fuerit reconciliatus Abbati,& receperit pœnitentiam, abſque diſpenſatione Rom. Pont. miniſtrare non poterit in Ordine ſic ſuſcepto. Ratio eſt, quia in cap. *vt periculoſa*, excommunicatio irrogatur Religioſis ſuæ Religionis habitum temerè dimittentibus, ac proinde,etiam apoſtatis:vnde fit, vt tales Religioſi Ordinem Eccleſiaſticum, etiam minorem aliquem

ſuſci

ſuſcipientes,ſuſpenſionem, irregularitatémq; contrahant:vt Abbas in d.cap.*conſultatio*,annotauit.

Si dicas,quòd in prædicto cap.*conſultatio*, dicitur tantùm, vt tales ſic ordinati non poſſint exercere Ordinem ſuſceptum abſque licentia Romani Pontificis: non tamen illos eſſe irregulares, & ſuſpenſos? Reſpondeo, quòd tale Decretum factum fuit ante ſextum Decretalium,& ideò huic vltimo ſtandum eſt. Et præterea Concilium Tridentinum ſtatuit *in ſeſſ.*23.ne Regularis abſque ſui Superioris licentia ad Ordines promoueri poſſit. Obiectio. Reſponſ.

26 Quod adeò verum eſt, vt ſi quis Religioſus laicus ex Minoritana familia egrediatur à Religione, & aliam ingreſſus, ad Ordines promoueatur: ſi poſteà reuertitur ad ſuam Religionem priſtinam, debet recipi in eo ſtatu, in quo ante egreſſum erat: ſic Leo Papa ſtatuit;habet enim,vt quando aliquis frater laicus ad Clericatum aſcenderit extra obedientiam Prælatorum Ordinis, etiamſi vſque ad Sacerdotium promotus ſit, poſtquam reuerſus fuerit, omni honore clericali priuetur, nec permittatur canonicum perſoluere officium: ſed laicorum officium perſoluens, ad merum ſtatum ſuum laicalem reducatur. Vide compend.Priuileg. verbo, *laici fratres*,§ 4. Et hæc quantùm ad ea, quæ faciunt pro declaratione huius tertij caſus de egreſſione à clauſura. *Laicus Minoritanus egreſſus, & in alia Religione promotus ad Ordines ſacros, ſi reuertitur, recipi debet in ſuo priori ſtatu.*

27 Modò ſubiungam dubia illa, quæ occurrere ſolent circa ingreſſum ad clauſuram Monaſteriorum, & licèt non faciant ad prædictum caſum reſeruatum: rogatus tamen à quamplurimis, vt de tali materia aliquid dicerem, de ea nonnulla ponam: maximè quia quę dicta ſunt de clauſura,magnoperè conducunt ad deciſionem ſequentium dubiorum. *Dubia de ingreſſu mulierum ad clauſuram Regularium.*

Dubium. Respons. *Mulieribus nõ licet ingredi Monasteria Regularia.*

28 Primò ergo quæritur, an liceat mulieribus ingredi Monasteria Religiosorum? Respond. quòd non, quia id prohibent summi Pontifices, Pius V. & Gregorius XIII. Pius V. in suo Motu proprio, qui incipit: *Regularium personarum*, dicit.

Motu proprio, & ex certa scientia, omnes, & singulas facultates, ac licentias ingrediendi Monasteria, ac domus Chartusiensium, & aliorum quorumcunque Ordinum, etiam Mendicantium, mulieribus cuiuscunque status, & conditionis, & quacunque dignitate præditis, etiam Comitissis, Marchionissis, Ducissis, sub quibuscunque verborum tenoribus, & formis, cum quibuscunque etiam derogatoriarum derogatorijs, &c. *ab Apostolica Sede quomodocunque concessas*, &c. *Districtè prohibentes mulieribus quidem prædictas facultates, & licentias prætendentibus, sub excommunicationis latæ sententiæ pœna postquàm harum literarum notitiam habuerint, à qua non possint absolui, præterquàm in mortis articulo, ne dictas domus, & Monasteria ingredi audeant.*

Pro Religiosis verò, qui mulieres ad Monasteria introducunt, siue admittunt, sequitur idem Motus proprius.

Ipsis verò Monasteriorum, & Conuentuum Abbatibus, Præpositis, Prioribus, & alijs Præsidentibus, quocunque nomine vocentur, siue Mendicantibus, sub priuatione officiorum, quæ in præsentia obtinent, & inhabilitatis in posterum ad illa, & alia omnia, & suspensione à Diuinis, ipso facto, sine alia declaratione, incurrendis pœnis, ne eas introducere, admitteréve præsumant. Non obstantib. Datum Romæ 23. Octobr. anno Domini 1566. Pontificatus nostri anno primo.

Quod etiam confirmat Gregor. XIII. in suo Motu proprio, qui incipit: *Vbi gratiæ, & indultæ.* Vbi primò confirmat ea, quæ habet Pius V. Deinde extendit

tendit ea omnia ad ſanctimoniales: & vltimò addit, non ſolùm Monaſteria, & domus, verùm & loca Religioſorum, Ait enim ſic.

Abbatiſſis verò, necnon Abbatibus, & aliis Monaſteriorum vtriuſque ſexus Superioribus diſtrictè præcipimus ſub eadem excommunicationis pœna ac priuationis dignitatum, beneficiorum ſuorum, ac inhabilitatis ad illa, & alia in poſterum obtinenda, ne in Monaſteria, domus, & loca ſua, quocumque prætextu huiuſmodi licentiarum, & facultatum, ingredi faciant, vel permittant: quinetiam ſub eiſdem pœnis, ipſo facto, incurrendis prohibemus, atque interdicimus, omnibus, & quibuſcunque perſonis Eccleſiaſticis, & ſæcularibus, ac etiam Ordinum quorumcunque etiam Mendicantium Regularibus, ne prætextu licentiarum ab Epiſcopis, vel à Superioribus, quibus illas concedendi in caſibus neceſſarijs tantùm, ex Decreto Concilij Tridentini tribuitur, ne Monaſteria ipſa Monialium pro libito, ſed neceſſitatibus vrgentibus dumtaxat ingredi. Néve Moniales ſub eiſdem pœnis aliter admittere præſumãt. Non obſt. Datũ Romæ Idib. Iul. anno Domini 1575.

29 Quæritur ſecundò, quid intelligatur nomine, *Monaſteriorum, domorum, & locorum?* Reſpondeo, quòd Congregatio Illuſtriſſimorum Cardinalium ſuper Concilium in Congregatione facta anno 1584. declarauit, Monaſteria, ſeu loca noſtra, quæ ſunt in fieri, vel dum fabricantur, in quibus adhuc Conuentus ad ibi morandum non fuerit introductus: ſed ſolùm ibi aliqui habitauerint fratres, pro fabricæ potiùs ſeruitio, quàm aliter, in eis clauſuram vllam eſſe talem, vt ſi mulieres intrarent, in pœnas propterea in ſupradicto Motu proprio contentas incurreretur. Idémque dici ait de domibus, ſeu Infirmariis in ciuitate poſitis, cùm nec Eccleſiam, nec Conuentum habeant.

Monaſteriorum, domorum, & locorũ nomine quid veniat.

An liceat introducere mulieres in hortum.

30 Quæritur tertiò, num liceat introducere mulieres in hortum? Respondeo quòd non: tùm quia apud nos iam receptum est, vt clausura se extendat etiam per hortum clausum: ita quòd sepes, seu muri hortorum faciunt clausuram, tùm etiam, quia id dicit Gregorius XIII. sic enim habet: *Monasteria, domus, & loca sua.* Vnde licèt communiter, nomine *Monasteriorum* non veniant horti, iuxta declarationem quandam factam ab Innocentio IV. super illud nostræ Regulæ: *Fratres non intrent in Monasteria Monialium*: intelligi enim ait per *Monasterij* nomen, solùm dormitoria, claustra, & officinas interiores: sicut etiam declarauit Nicolaus III. in cap. *exijt, de verb. signific. in* 6. Nihilominùs ex verbis Motus proprij Gregor. XIII. nulli dubium est, illos comprehendi: nam addit, *(& loca sua.)* Horti quidem Monasteriis coniuncti sunt loca ipsorum: & ita practicatur.

An liceat introducere mulieres in Sacristiam.

31 Quæritur quartò, an liceat eas introducere in Sacristiam? Ad hoc respondeo, quòd vel Sacristia est separata ab Ecclesia, vel est coniuncta. Si est separata, ita vt ad illã non aliter, quàm per ianuam Monasterij, vel per claustrum possit iri: tunc clarum esset, mulieres nullo modo illuc ingredi posse. Ratio est, quia eis prohibitus est ingressus ad claustrum, ad dormitorium, & officinas interiores.

Si verò Sacristia taliter esset Ecclesiæ contigua, quòd nisi paries vnus diuideret, ac directè per Ecclesiam absque eo, quòd per septa Monasterij oporteret ingredi, ibi peruenireturr: tunc dicunt aliqui, quòd non incurritur in pœnas huius Motus proprij: praxis aliquorum Religiosorum habuit, quòd in Sacristias ingrediuntur mulieres, & ibi confitentur peccata. Praxis verò aliquorum Religiosorum

rum habet, vt nullo modo illuc ingrediantur mulieres. Quin quòd noſtri Patres zelo ducti petierunt, vt ab Illuſtr. Cardin. ſuper Regulares fieret declaratio, quòd Sacriſtiæ noſtrorum locorum comprehenderentur nomine *clauſuræ*: quod & factum eſt. Hoc autem debet intelligi de Sacriſtia formata: de illa ſcilicet, quæ claue clauditur: non de Choro poſt, vel retrò altare, in quo aliquando eſt armarium, vbi parantur Sacerdotes pro Miſſis celebrandis: nam quia eſt Chorus, ideò eſt pars Eccleſiæ, ad quam poſſunt ingredi mulieres abſque cenſura: & quia eſt locus apertus, omni ſuſpicione caret: eò vel maximè, quia ad talem Chorum acceſſus fit continuatè per eandem Eccleſiam. Et ad ſummum, qui mulieres ad talem locum introduceret, pœnitentia ſalutari à Religione ipſa puniendus eſt: non autem debet ſententiari, & puniri iuxta pœnas à prædictis ſummis Pontificibus taxatas.

32 Quæritur quintò, an liceat introducere mulierem medicam in Dormitorium pro curatione alicuius Religioſi infirmi? Reſpond. quando infirmus talis non poteſt aliter curari, niſi ope, & arte illius: nec infirmus poſſet in Eccleſiam, vel aliò extra venire, quòd tunc licet mulierem medicam cum honeſtis perſonis aſſociaram, cum licentia Prouincialis, vel Guardiani, in Infirmariam, vbi frater infirmus manet, introducere: tùm quia defenſio vitæ, & ſalutis propriæ eſt de iure naturæ: tùm quia neceſſitas non habet legem, tùm quia comprobatur à ſimili: nam ſi Moniales poſſunt egredi extra Monaſterium propter aliquam periculoſam infirmitatem: vt declarauit Bonifacius VIII. & Pius V. etiam in quodam Motu proprio eas egredi permit-

An liceat introducere in Dormitorium mulierem medicam.

tit

tit ex cauſa ignis, infirmitatis, lepræ, peſtilentiæ. Quod ampliando Nauarr. in cap. *ſtatuimus*, 19. *q.* 3. *num.* 48. ait, eſſe pariter intelligendum in omnibus aliis ſimilibus infirmitatibus, licèt non contagioſis, adducens quoddam Breue Gregor. XIII. vbi in aliis infirmitatibus licentiam conceſſit. Tum etiam quia Motus proprius dicit (*introducere, admitteréve præſumant:*) in caſu verò propoſito, nulla eſt præſumptio, ſed tantùm neceſſitas.

Idem etiam dicendum videtur, ſi quis Religioſus abſconderet pro aliquo bono fine aliquam mulierem: vtputà dum fugit perſequentes, qui ei ad vitam, vel ad honorem inſidiantur. Nam pœnæ aſſignatæ in Decretis ſummorum Pontificum prædictorum, imponuntur contra eos, qui temerario auſu, & præſumptione eas introducunt. Hinc in inquirendis huiuſmodi rebus Prælati cauti eſſe debent, ne inquietent eos, qui bono fine aliquid ex prædictis fecerint.

An cauſa Proceſſionis poſſint mulieres ingredi ſepta Monaſterij.

33 Quæritur ſextò, an cauſa proceſſionis liceat introducere mulieres ad clauſtrum Monaſterij? Reſpondeo, quòd Pius V. in quadam ſua declaratione, quam refert Rodriquez in explic. *Bullæ Cruciatæ, fol.* 511. declarauit, quòd cauſa Proceſſionis, Vigiliæ, Miſſæ, Tumulationis defunctorum, vel alterius cuiuſuis officij, poterunt ipſæ mulieres intrare in clauſtra Religioſorum, quando ipſa opera pia celebrantur. Et quòd quando in aliqua Eccleſia fratrum Minorum prædicaretur, & præ multitudine non poſſent aliter mulieres intrare, niſi per clauſtrum, vel alium locum fratrum: tunc eis licere, dummodò directè ad Eccleſiam pergant.

Dubium.

34 Sed quid, ſi Prælatus regularis præciperet, vt fieret aliqua proceſſio extraordinaria, vt illius occaſione

casione possent mulieres ad dicta loca intrare, an incurrat in pœnas? Resp. quòd Rodriquez *vbi sup.* disputat ad vtramque partem: & denique concludit, quòd talis Superior non excusatur de peccato, & de pœnis taxatis: quia summus Pontifex in sua declaratione prætendit tantùm scrupulos remouere, & illud tantùm concedere, quod recta ratio in aliquo casu dictat, & non dare relaxationis incentiuos, libertates, vel abusus: sicut in alio casu probat Corduba *in suo Quæstionario, in q.* 37. *proposit.* 3. Nihilominùs quia lex non distinguit de processione ordinaria, vel extraordinaria, nec nos debemus distinguere: vnde videtur dicendum, quòd talis non incurrat pœnas in decretis prædictis taxatas; sed benè meretur puniri, & grauiter à Religione.

Resp. Rodriq. Corduba. Auctor.

35 Idem videtur dicendum in tempore consecrationis Ecclesiæ, scilicet quòd tunc mulieres possunt ire ad omnia illa loca, ad quæ vadit Episcopus cum processione: dum tamen eant simul cum Processione, non autem si peractum sit officium: quia si ampliùs non fit Processio, non licet mulieribus ingredi clausuram. Vnde illæ mulieres, quæ tunc ingrederentur in dormitorium, incurrerent in censuram: cùm per talem locum non fiat Processio, tutius tamen est in primis casibus concessis in quinto, & sexto quæsitis, obtinere licentiam à sacra Congregatione Cardinalium.

Nota pro die, quando consecratur Ecclesia.

36 Quæritur septimò, quinam Religiosi incurrant in pœnas taxatas? Ad quod respondeo, quòd omnes illi, qui introducere, admitteréve præsumunt mulieres. Sic sonant verba legis. Per quæ non solùm incurrunt illi, qui mulieres aliquas in Monasterium introduxerint, vel intrare permiserint:

Religiosi in prædictas pœnas incurrentes qui.

rint: verùm etiam illi, qui poſtquàm mulieres ingreſſæ ſunt, cùm eis loquuntur, ac aſſociantur deambulando; prout ſic Doctores tenent, exponendo verbum illud, *admittere*. Dicunt enim verbum illud magis eſſe generale, quàm illud aliud (*introducere*)& comprehendere, *tùm introducere, tùm & recipere, tùm etiam aſſociare*. Poteſt benè oriri dubium circa Prælatos illos, qui tales mulieres ſic admitti, & introduci iuberent: cùm lex pœnalis iubens aliquod contra facientes non comprehendat mandantes,& conſentientes.

Attamen aliter eſt dicendum: nempè quòd ipſi Prælati mandantes etiam comprehendantur, maximè ex verbis poſitis à Gregor. XIII. qui dicit; *ingredi faciant, vel permittant*: & ſic tenet Nauarr. *in Man. cap. 27. num.* 150. *excom.* 61. Alioquin ipſi Prælati Regularium poſſent alicui laico mandare, vt mulieres introducat;qui nec in ſuſpenſionem à diuinis, nec in priuationem,& inhabilitationem officiorum Ordinis incurreret: quod eſſet contra mentem legis.

Pœna eorũ, qui mulieres introducunt ad Monaſteria Regularium.

37 Itaque omnes Regulares, ſiue Superiores ſint, ſiue ſubditi; quotieſcumque introducunt, vel introduci faciunt, admittunt, & recipiunt, vel admitti,& recipi faciunt mulieres in Monaſteria Regularium, incurrunt primò in excommunicationem Papæ reſeruatam; niſi in mortis articulo. Deinde in ſuſpenſionem à diuinis, & in priuationem officiorum, & dignitatum Ordinis, quas habent, & ad inhabilitatem ad illa in poſterum obtinenda.

Officia Ordinis quæ.

38 Officia autem Ordinis, quibus priuantur, & ad quæ inhabilitantur; ſunt Generalatus, Prouincialatus,& eorum Commiſſariatus, Guardianatus,

&

& Vicariatus, vel loci Præſidentatus: non tamen Diſcretatus, nec Diffinitoratus ex Pio V. Veniunt tamen priuati ex Gregor. XIII. qui contra tales excommunicationem latæ ſententiæ, & ſuſpenſionem à diuinis ponit, per quæ nemo poteſt eligere, neque eligi: vnde nec diſcretus, nec diffinitor eſſe poteſt.

39 Hîc notandum, quòd Suarez *in 5. tomo de cenſuris, in diſp. 21. ſect. 6. ſub num. 11. 12. & 13.* tenet, quòd non peccant Prælati Religionum contra leges prædictas, nec illarum pœnas, aut cenſuras incurrunt, permittendo fœminas ingredi ſua Monaſteria quocumque titulo, aut modo: ſed tantùm ſi eas permittunt prætextu dictarum facultatum, vt in ijſdem Conſtitutionibus expreſsè habetur. Et idem videretur dicendum de fratribus ſubditis. Cuius rationem aſſignat: quia nec in communi iure Pontificio, neque in aliis Pontificum Decretis inuenitur generalis lex, quæ hoc prohibeat ſub mortali. Suar. doctrina.

40 Quæ doctrina vera eſt, ſecundùm ſe conſiderata, nihilominùs praxis eſt in contrarium: nam ſæpè factus eſt recurſus ad ſedem Apoſtolicam pro illis mulieribus, quæ ingreſſæ ſunt Monaſteria Religioſorum, & declaratum eſt, non ſolùm illas: verùm & Religioſos, qui eas introduxerunt, in excommunicationem Papalem incidiſſe: & neceſſe fuit, abſolutionem ab excommunicatione, etiam pro fratribus obtinere. Et ſic communiter tenetur, nempè, quòd non ſolùm prætextu facultatum, & licentiarum mulieres non poſſunt ingredi Monaſteria virorum: quia prædictæ Conſtitutiones illas reuocant, verùm etiam neque alio prætextu, alioquin incurritur cenſura. *Impugnatur ex praxi.*

41 Dubi

Dubium. 41 Dubitatur octauò, An qui occultè committit tale delictum, debeat ſtatim deponere officium, quod habet? Reſp. Reſp. cùm diſtinctione: nam vel loquimur in foro conſcientiæ, vel in foro contentioſo. In foro conſcientiæ delinquens quis ſtatim incurrit; etiamſi in foro contentioſo non poſſit probari, quia verba legis ſonant, vt delinquens incurrat ſtatim ipſo facto abſque vlla declaratione: ergo non eſt expectanda declaratio Iudicis ad hoc. Quam concluſionem tenet Corduba, contra Caſt. & Nauarr. & videtur eam approbaſſe Concil. Trident. *in ſeſſ. 24. cap. 6. de reformat.* quando ibi dat facultatem Epiſcopis diſpenſandi in omnibus irregularitatibus, & ſuſpenſionibus à delicto occulto præuenientibus. Ex quo infertur, quòd Religioſus admittens mulierem aliquam in Monaſterio, incidit in pœnas harum Conſtitutionum, ipſo facto, abſque aliqua alia declaratione.

Occultè delinquẽs, nõ tenetur in foro cõtentioſo ſtatim ſe propalare.

Scio quòd Doctores cõtrariæ ſententiæ dicunt, non priùs quis ſuſpenſionem incurrere, quàm à Iudice fuerit declaratum: ſed nos reſpondemus, id eſſe verùm, quando in Decreto ſolùm dicitur, *incidant in ſuſpenſionem*, vel *ſint ſuſpenſi ipſo facto.* At quando vltra additur, *ſine alia declaratione*: vt hîc, tunc non eſt opus Iudicis declaratione. Et hæc reſponſio confirmatur ex his, quæ latè tradit Corduba *in ſuo Quæſtionario, q. 3.* allegando Caietanum, & Couarruuiam. *Vide ibi.* Et ita etiam hanc cenſuram fore intelligendam Pius V. viuæ vocis oraculo pluribus Regularibus declarauit, & eodem modo ſeruari Gregorium XIII. præcipiſſe ſummo Pœnitentiario, reliquiſque officialibus ſacri officij Pœnitentiariæ, teſtatur Auctor Catecheſis Neapolitanæ.

42 Et

Digitized by Google

42 Et hoc intellige tu, in foro conſcientiæ, quia in foro contentioſo occultè delinquens non tenetur ſe prodere : vnde nec ſtatim debet officium ſuum relinquere cum iactura ſuæ famæ, & honoris, vt tenet Corduba, Nauarr. Sot. Caſtro, & alij. Sed debent ſecretò procurare ſibi diſpenſationem, vel rehabilitationem ſine mora, mediis quibuſcumque poſſibilibus vtendo.

Occultè delinquẽs, nõ tenetur ſe prodere.

43 Idem quoque videtur dicendum de pœna illa priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ taxata à Cõgregatione Illuſtriſſimorum Cardinalium contra Regulares alloquentes cum Mõnialibus; ſcilicet,quòd ſi delictum eſt ſecretum,non tenetur quis ſe prodere: ſed procurare rehabilitationem ſecreto modo.

Extẽditur ad pœnam alteriùs Decreti.

Circa quam prohibitionem ab aliquibus dubitatur; An etiam obliget ad peccatum mortale? Ad quod dico, quòd vigore primi egreſſus prædictæ prohibitionis diſputabatur dubium ad vtramque partem, & probabiliter ſententia erat negatiua: nunc autem facta eſt declaratio ab eadem Congregatione,prout referunt noſtra ſtatuta;ſcilicet quòd præter pœnas poſitas, eſt etiam peccatum mortale: vnde non relinquitur diſputationi locus. Verba Decreti ſic ſe habent;*Sacra Congregatio die prima Iulij* 1606.*cenſuit,& declarauit*,&c.

Attentis narratis, ac dubio præfato maturè diſcuſſo,ac examinato cenſuit, ac declarauit; Regulares accedentes ad Monaſteria Monialium contra formam Decreti, quo huiuſmodi acceſſus per ſacram Congregationem prohibetur, vltra pœnas priuationis Officiorum, ac vocis actiuæ, & paſſiuæ, incurrere etiam pœnam peccati mortalis,& ita,&c.

Bene verum eſt,quòd non incurritur peccatum, Nota.

Digitized by Google

neque pœna prædicta propter aliquod verbum causa vrbanitatis dictum, dummodò limites non transcendantur, in quo boni viri iudicio standum est: quia paruitas rei in quacumque materia excusat à mortali. Nec etiam incurritur, si quis Religiosus declaret aliquem casum conscientiæ alicui Moniali: cùm talis alloquutio speciem habeat sermonis,& exhortationis. Neque etiam incurrit ille, qui per interpositam personam loquitur,cùm odia sint restringenda.

Excommunicatio quando est latæ sententiæ,& quando non.

44 Verum, vt de hac materia plenior cognitio habeatur, ponam hîc aliquas regulas, per quas dignosci possit, quando excommunicatio est latæ sententiæ: & quando est tantum ferendæ, & idem de qualibet pœna dicendum.

Prima regula.

45 Prima regula est; Si Constitutio,seu lex,aut Decretum, interdictúmue iudicis, post excommunicationis pronunciatam sententiam adiungat: *eo ipso, ipso iure, ipso facto; auctoritate nostra, auctoritate huius constitutionis, Canonis,vel Decreti, nulla alia expectata sententia,seu declaratione; sine ministerio iudicis, aut hominis:* cùm de censura excommunicationis agitur, continet latam sententiam; imò verò,cùm aliæ irrogantur censuræ, idem est iudicium faciendum. Regula hæc recipitur ab omnibus in genere censurarum. Alphonsus à Castro *in 2.lib.de lege pœnali, cap.6.* & alij nonnulli valere contendunt eandem Regulam in aliis pœnis,id,quod inficiatur Caietanus *in 2.2.q 62.art.3.* & Sotus *lib.1. de iust. & iure, q.6. art.6.* & Couarruuias in primo volum. *suarum relectionum,in 4 Decretali,p.2.c.6.num.10.*vbi disputat aduersus Castrũ,quem à cõmuni opinione dissentire probat,suámque cõfirmat auctoritate Caiet.& Sot.*vbi sup.* & Adrian.*in quolib.6.art.1.illat.3.*

46 Secunda

46 Secunda Regula; Sententia excommunica- *Secũda regula.*
tionis est latæ sententiæ;quãdo seu constitutio, seu lex, seu auctor sententiæ vsurpat quasdam dictiones, quæ temporis omne interuallum excludunt, vt sunt hæc; *Subitò, statim, confestim, continuò, incontinenti, è vestigio, repentè, sine morꝫ, incunctanter, indilatè, immediatè.* Ad quod diligenter probat Castrus *in 2. lib. de potest. leg. penult. cap. 7. §. 6.* in quo adiutum sese confirmat studio Iurisconsultorum: quare citatis legibus,& Canonibus cuncta confirmat.

47 Sed dubitationem habet aduerbium, *mox*, exprimatne latam sententiam, an significet ferendam? Castrus, *loco citato*, secutus quendam Simonem, ait;indicare sententiam ferendam: propterea quòd non abijcit omne tempus. Felinus verò *in cap. Rodulphus, de rescript. num. 33.* affirmat, aduerbium, *mox*, latam significare sententiam; & citat pro se Baldum *in l. iubemus, 2. §. sanè, C. de sacrosanctis Ecclesiis*; Idem tenet Andreas Tiraquellus doctissimus Iurisconsultus in Commentario, *l. si vnquam, C. de reuocand. donat.* & addit; præter Simonem illum, quem secutus est Castrus, nullum se reperisse, qui non idem sentiret, communique opinioni faueret. Concludítque Tiraquellus, licèt pro subiecta materia varia sit notio huius aduerbij: tamen hanc propriam vim eius esse, vt accipiatur pro *confestim, & sine interuallo*: probat ex Gloss. *in cap. quia propter. de elect.* & ex Bart. & Saliceto *in l. 1. ff. si certum petatur.*

48 Tertia Regula; In tractatione excommuni- *Tertia regula.*
cationis sanctio, seu Decretum, iustam pœnam infligens excommunicationis, intelligitur habere latam sententiam: cùm verbis vtitur, quæ nullam functionem,munúsve iudicis, hominísve declarant

Digitized by Google

ad pœnam luendam : nec refert huiuſmodi verba, quo tempore, quóve caſu efferantur, niſi ſi quid adderetur, quod interpretationem ad ſententiam ferendam deflecteret. Quapropter, cùm legiſlator, vel iudex dicit; *ſit, vel erit excommunicatus*, de latæ ſententiæ excommunicatione dubitandum non erit Et quamuis verbum hoc in futuro tempore enuncietur, conſeruabit nihilominùs ſententiam latam, contra quam nonnulli iuris periti opinati ſunt. Probat, quod nos dicimus, Alphonſus à Caſtro *in 2. lib. de leg. pœnal. cap.* 7. §. 7. ex can. *ſi quis ſuadente diabolo*, 17. *quæſt.* 4. vbi Pontifex infligens pœnam excommunicationis ei, qui violentam manum inijcit in Clericum, vſurpat verbum, *ſubiicet*. Canonem autem illum continere ſententiam latam excommunicationis, nemini eſt dubium, qui contulerit eum Canonem cum his, cum cap. *quod tranſlationem, de offic. delegat.* & cap. *fin. de offic. iud. ordin.* & cap. *non dubium*, & cap. *in audientia*, & cap. *relatum, de ſent. excomm.* in quibus omnibus locis oſtenditur, Canonem, *ſi quis ſuadente*, eſſe latæ ſententiæ; quæ etiam eſt communis ſententia. Verbum, *ſubdo, ſubdimus, ſubdatur*, eandem vim prorſus habet, quam verbum, *ſubijcio*: quamquam Hoſtienſi, & Ioanni Andreæ ſecus ſit viſum in cap. *præterea, de iure patron.* quibus eo loco contradicit Caſtrus. Eandem naturam tuentur hæc verba, *incurrunt, incidat, ſubeat, ſuſtineat*.

Quarta regula. 49 Quarta Regula; Verbum præſens indicatiui modi, vel etiam præteritum, pœnam infligens, ſecum trahit ſententiam latam, non ferendum: nam ſi legiſlator dicit; *excommunicamus*, iam ipſe infligit pœnam. Si dicit; *excommunicatus eſt*, iam inflixit. Idem ſi dicat; *priuamus, ſuſpendimus*, & ſimilia: concordat

cordat communis consensus omnium Doctorum, vt dicit Castrus *vbi suprà.*

De participio verò præteriti temporis, Felinus in cap. *Rodulphus, de rescript. num.* 30. sentit, cùm iungitur futuro, alienari à natura sua, & verti in naturam futuri. Ita hæc omnia genera loquendi, *nouerit se suspensum; nouerit se excommunicatum*: ait, sententiam ferendam, non latam continere. Verùm à seipso dissentit, & à Glossa, & ratione: vt rectè probat Castrus *in eod. cap. &* §. In extremo enim illius numeri 30. scribit Felinus hæc: Noueris te anathemate percussum est latæ sententiæ. Quod confirmat auctoritate Gloss. penult. in cap. *quoniam, de offic. ord.* & Doctorum in eum. Idipsum contra Felinum docet Gloss. in cap. *postremo, de hæret.* in cap. *solutionibus*, & in cap. *si quis, de simonia.*

Quare in eiusmodi legis sententiis spectandum est potiùs participium, quàm futurum. Nam participium conuertit in suam naturam futuri temporis: sicut participium præteritum additum verbo præsentis temporis, illud ducit ad præteritum: vt cùm dicimus, *locupletatus est.* Et vt id pleniùs intelligatur, addo, si participia hæc cum verbis futuri temporis significant perfectam rem esse; qua lege statuitur, vt *erit excommunicatus, suspensus* conficiet sententiam latam: si verò significat rem, quæ statuitur esse faciendam, vt *excommunicandus erit, vel est,* continet sententiam ferendam.

50 Quinta Regula; Cùm lex, seu constitutiò vtitur verbis indicatiui modi, quibus vti solet iudex, cùm sententiam pronunciat in reum: vt cùm dicit, *excommunico, interdico, suspendo, priuo*: sine dubio sententia est lata, vt probat idem Castrus *lib. 2. de lege pœnali, cap. 6. §. 4.* *Quinta regula.*

Sexta regula.

51 Sexta Regula ; Verba, quæ non tam actum condemnationis ſignificant , quàm actum declarationis , vt *declaramus,cernimus, cenſemus, iudicamus, credimus*,& alia huiuſmodi : tunc latam ſententiam oſtendunt. Hoc latè probat Caſtrus,*vbi ſupr.cap.7.* qui aliud quoque admonet ad cognoſcendum valde neceſſarium: Quamuis conſtet,legem quampiam pœnalem latam continere ſententiam : nunquam tamen aliquem ſententiam , pœnámve ſubiturum, niſi crimen , cui pœna conſtituta eſt, conſumauerit,& abſoluerit:nam etſi in grauibus, & atrocibus delictis puniatur conatus proximus delicto ; ac ſi delictum eſſet conſummatum,vt gloſſ.& Doctores affirmant *in l.ſi quis,C.de Epiſcopis,& clericis,& l.is, qui cum telo , C.de ſicarijs.* Hoc tamen non fit in pœnis,quæ ſunt ipſo iure, aut per legis ſententiam impoſitæ:ideò nunquàm aliquis incidit in excommunicationem à iure latam : quamuis conetur facere id,propter quod impoſita eſt excommunicatio,niſi iure perfecerit illud,ideſt læſerit,vel præceperit,vel conſilium dederit.Hoc animaduertit,& dixit,mente ſemper tenendum Abbas *in cap. cùm in cunctis,* §. *clerici ſanè,de elect.in 2.notab.num.*3.& alij.

Ex dictis poſſunt elici plures aſſertiones.

Aſſertio 1.

52 Prima aſſertio ſit ; Quoties lex , quæ pœna afficit, vſurpat comminationem pœnæ,ſententiam habet ferendam. Verba autem minas intentantia ſunt:*ſub pœna,ſub interminatione,ſub anathemate.* Hæc aſſertio eſt certa, & generalis : eam probat Caſtrus *vbi ſupr.cap.*1.§.1.Gloſſ.*in cap.*1.*de ſagittarijs.*

Aſſertio 2.

53 Secunda aſſertio;Lex omnis,quę pœnam irrogat per verbum futuri,aut participium futuri,aut per verbum,quo ſignificatur aliqua actio, continet ſententiam à iudice ferendam. Eſt communis hæc

Digitized by Google

assertio apud omnes Iurisperitos. Abbas *in cap. si diligenti, de for. comp* Felin. *in cap. Rodulphus, de rescript.* Castrus *loco cit.* §. 2. Fallit autem assertio: quando copulatur cum Superioribus modis, quibus diximus discerni latam sententiam.

54 Tertia assertio; Quando verbo imperatiui modi, lex, seu legislator, vel iudex pœnam imponit: quia semper alteri imperatur aliquid agendum, vel patiendum, sententiam præcipit ferendam: vt glossę testimonio probat Castrus *in lib. 1. cap. 2. de potest. leg. pœnal.* §. 3. Excipitur, cùm in modum imperatiuum incidunt, & verba, quæ nullum officium iudicis ostendunt: sed pœnæ tantùm perpessionem, è quo genere suprà diximus esse, *incido, incurro, subiacet, subest*: quæ sententiam habent latam. Deinde excipiuntur modi illi, qui additi imperatiuæ sententiæ flectunt illam ad latam. *Assertio 3.*

55 Quarta assertio nuncupari potest Innocentiana: quoniam ab Innocentio excogitata est in explanatione cap. *extirpandæ, de præbend.* quę à magnis, multisque Doctoribus vehementer commendata est. Assertio est talis: Vbi pœna ponitur negatiuè, sine appositione certi temporis, requiritur monitio: quia nobis occultum est, an is, qui omisit, iustam causam habuerit prætermittendi id, quod lex statuit: vt si dicat excommunicationi subdantur non residentes, nullo præfinito tempore. Quando verò pœna ponitur affirmatiuè, vt quicunque percusserit Clericum: vel septa Monasterij ingressus fuerit, sit excommunicatus, nulla opus est admonitione: quia licèt negata lateant, facta tamen patent. Felinus doctrinam hanc Innocentij auream appellat *in cap. 1. de constitut. num. 12. & in cap. 2. de Magistris, num. 4.* In hoc autem secundo loco, subtili, & *Assertio 4.*

pererudito commentario assertionem hanc illustrauit, plurimósque & doctissimos viros nominat, qui eam arripuerunt: vt Hostiensem, Ioannem Andream, D. Antoninum, Imolam, *in idem cap.* Cardinalem *in consil.* 56. quod incipit: *Dum reuerendus.* Baldum *in varias leges, cùm Digestorum, tùm Codicis,* Bartolum in consilio, quod incipit: *testator,* & in Consilio, quod incipit: *pro primo proponatur*, Archidiaconum *in cap. propter, dist.* 18. & alios.

Nec magni refert, si præfata assertio non placeat Nauarro *in Man. cap.* 27. *num.* 118. nec Caietan. in verbo, *excommunicatio, cap.* 23. Cùm tamen placeat non solùm præfatis paulò ante Doctoribus: verùm & Syluestro, verbo, *excomm. tit.* 7. *num.* 53. Tabienæ, *eod. verb.* 5. *casu* 25. *num.* 3. qui aiunt, Innocentij opinionem esse communem.

Assertio 5. 56 Quinta assertio; Quando Doctores de genere sententiæ, censuræ, vel pœnæ controuersantur, sítne lata, an ferenda, & paria vtrinque sunt rationum monumenta, tanquam deferenda censere debemus: quia in dubiis benignior interpretatio facienda est, *per regul. in pœnis, de reg. iur. in* 6.

QVARTVS CASVS.

Proprietas contra votum paupertatis, quæ sit peccatum mortale.

SVMMARIVM.

1 *Proprietas directè statui Religiosorum repugnat.*
2 *Papa potest dispensare cum Monacho, vt sit proprietarius iusta de causa.*
3 *Regularis proprietarius peccat mortaliter.*

4 *Proprie*

Digitized by Google

4 *Proprietas, quæ Religiosis inhibetur, tam est de re pecuniaria, quàm de alia quacunque re.*

5 *Proprietariorum similitudines quamplurimæ.*

6 *Proprietarius est ille Monachus, qui tenet aliquid occultè, & cõtra voluntatẽ sui Superioris. ex Io. And.*

7 *Retentio alicuius rei quando est peccatum mortale.*

8 *Religiosus potest suo Superiori rem occultare duplici ratione.*

9 *Retinere aliquid, non est peccatum mortale, si tria concurrunt.*

10 *Proprium quodnam est ex Turrecremata.*

11 *Abbas non potest facere statutum, quo ligetur successor: & etiam quod ipse iurauerit seruare statutum, potest illud reuocare.*

12 *Non tamẽ sine iusta causa talis reuocatio fieri debet.*

13 *Religiosus dono recipiens aliquid, vel si à Cõseruatorio sumeret vestes, & alia sine licentia Superioris, non tamen esset proprietarius, concurrentibus, &c.*

14 *Quæ proprietas sit peccatum mortale.*

15 *Appropriatio vnius denarij, vel plurium, non facientium quãtitatem notabilem, non facit Monachum Carthusianum proprietarium.*

16 *Præceptum Regulæ de nihil sibi appropriando, non est fortius, quàm lex Dei.*

17 *Omne præceptum Regulæ S. Frãcisci non est votum.*

18 *Votum est lex quædam, quæ ab hominis voluntate dimanat. Voti omnis violatio non est peccatum mortale.*

19 *Proprietas quando constituat peccatum mortale.*

20 *Parua quantitas in omni genere a mortali excusat.*

21 *Mendozæ opinio reijcitur.*

22 *Ad proprietatem incurrendam requiritur tanta quantitas, quanta sufficeret, vt aliquod furtum laici esset mortale. Hoc autem stat arbitrio boni viri.*

23 *Proprietas non ſolùm in pecunia, verùm & in quacunque alia re committi poteſt.*

24 *Dubium de recurrente ad amicos ſpirituales pro libris emendis.*

25 *Proprietarij caſum quando incurrit Religioſus.*

26 *Proprietarij pœna in vita.*

27 *Proprietarij pœna in morte.*

Papa poteſt diſpenſare cũ Monacho, vt cõtrahat matrimoniũ.

1 CAuendum eſt omninò ab hoc peccato, & Religioſi toto conamine debent à ſe illud expellere, cùm ſtatui ipſorũ directè repugnet: adeò quòd licèt Papa poſſit diſpenſare Monacho iuſta de cauſa, vt contrahat matrimonium: prout habet communis opinio, Riccard. *in* 4 *d.* 38. *art.* 9. *quæſt.* 1. *ad* 4. 5. & 6. D. Bonauenturæ *ibid. art.* 2. *q.* 1. Scoti *ibid. q.* 1. Henric. *quodlib.* 5. *q.* 28. Palud. *q.* 4 *art.* 2. *concluſ.* 11. Dur. *q.* 2. Maior. *q.* 14. Antonin. *part.* 2. *tit.* 11. *cap.* 2. §. 9. Caietan. 2. 2. *q.* 88. *art.* 11. Angel. *vot.* 2. *q.* 5. Roſel. Papa, *num.* 4. eſtque communis omnium Canoniſtarum: Gloſſ. Innocent. Panormit. Ioan. Andr. *in cap. cùm ad Monaſterium,* §. *fin. de ſtat. monach.* prout factum eſt de Nicolao Iuſtiniano Monacho apud S. Nicolaum, & cum Anna. de quo legitur in vita B. Laurentij Iuſtiniani: & factum fuit auctoritate Alexandri III. Idem factum eſt inter Cazimirum primum Poloniæ Regem Monachum Cluniacenſem Ord. S. Benedicti profeſſum, & Diaconum auctoritate Clem. II. vel Benedicti IX. Idem cum Conſtantia Rogerij Regis Siciliæ filia Monacha, quæ auctoritate Cæleſtini III. Henrico VI. nupſit.

Riccard. D. Bonau. Scotus. Henric. Palud. Durand. Maior. Antonin. Caietan. Angelica. Roſella. Innocent. Panorm. Ioan. And.

Papa poteſt diſpenſare cũ Monacho, vt ſit proprietarius iuſta de cauſa.

2 Cùm igitur ſummus Pontifex habeat talem auctoritatem, vt talem diſpenſationem faciat, & de facto aliquando factum eſt: nihilominùs non poteſt diſpenſare cum Religioſo ad habendum proprium,

prium,*cap.cùm ad Monaſterium.vbi ſuprà,* prout habet Nauarr. *lib.3. conſiliorum de ſtatu monach.conſ.13.* Nauarrus. *num.10.* Quod repetens *in comment. 2. de regul. ſub num.16.*ait:Non quidem,eò quòd putarem, Papam id facere non poſſe , ſi aliqua in id , iuſta cauſa occurreret:ſed quia nulla talis occurrere poſſe videatur,ea conſideratione , quòd cuilibet, & quantælibet neceſſitati,& vtilitati, cui poſſet prouideri per conceſſionem facultatis habendi proprium primi generis,poteſt prouideri per conceſſionem facultatis ſecundi generis,ideſt,adminiſtrationem,quæ ſine ſublatione voti competere poteſt: vt de facto competit Pontificibus maximis de Religionibus probatis aſſumptis in adminiſtranda Monarchia ſæculari , quam habent tanquàm Reges Romæ, & totius ſtatus Eccleſiaſtici ſine vllo dominio vero vllius rei pecuniariæ. *Sic Nauarr.*

Vt autem tale peccatum à Religioſo deteſtetur; dicam primò id,quod dicit D.Auguſtinus *in cap.2.* D.Auguſt. *Regulæ*,relatum à Gratiano *in cap.non dicatis*,12.*q.1.* cuius hæc ſunt verba: *Non dicatis aliquid proprium, ſed ſint vobis omnia communia.* Et infrà: *Quicumque autem in tantùm progreſſus fuerit malum vt occultè literas ab aliquo , vel quodlibet munus accipiat , ſi hoc vltro confitetur,parcatur illi , & oretur pro illo:ſi autem deprehenditur,& conuincitur,ſecundùm arbitrium Preſbyteri, vel Præpoſiti grauiùs emendetur.* Et infrà: *Cùm huius noſtræ Congregationis fratres non ſolùm facultatibus:ſed voluntatibus propriis in ipſa ordinationis ſuſceptione renunciauerint , & ſe per promiſſam obedientiam penitùs aliorum poteſtati, & imperijs in Chriſto , & pro Chriſto ſubdiderint:certum eſt,nihil eos habere,poſſidere,dare,vel accipere ſine Superioris licentia debere. Quòd ſi propinquus , vel amicus , vel quilibet fratrum cuiquam aliquid*

offerre

Digitized by Google

offerre voluerit, primò quidem Priori insinuetur: & sic susscipiatur, si ipse mandauerit: de quo tamen nihil fiat, nisi quod Priori placuerit. Hæc ille.

Regularis proprietarius, vt peccet mortaliter.

3 Deinde dico, quòd Regularis habens, vel habere volens proprium, peccat mortaliter. Tùm quia frangit solenne votum paupertatis, quod est mortale, *cap. vouentibus, 17. q. 1.* Tùm quia, nisi renunciet illud ante mortem, non debet in sacro loco sepeliri, *cap. Monach. de statu Monach.* Sed in sterquilinio: imò, & si sepultus fuerit in sacro, extrahendus est, si absque magno scandalo id fieri potest, *cap. super quod. de stat. monach. & cap. cùm ad Monasterium, eod. tit.* Cuius rei exemplum narrat D. Gregor. *in 4. lib. Dialogorum.* Tùm etiam per illa verba Concilij Trident. *sess. 25. cap. 3. de regular. Si quis aliquid proprium tenere deprehensus, aut conuictus fuerit, is biennio activa, & passiua voce priuatus sit, atque etiam iuxta Regulæ suæ, & Ordinis Constitutiones puniatur.*

D. Gregor. Cõc. Trid.

4 Hæc autem proprietas, quæ Religiosis omnibus interdicitur, intelligenda est non solùm de proprietate rei pecuniariæ: hoc est pecuniæ numeratæ: verùm, & de quacunque re, quæ pretio æstimabilis est: adeò quòd omnis verus Religiosus per votum paupertatis solenne incapax est dominij, vt iuris cuiuscunque rei pecuniæ numeratæ, & non numeratæ, paruæ, & magnæ: & ita non potest habere dominium etiam vestis, etiam breuiarij: vt gloss. super prædictum *cap. non dicatis*, vbique recepta, dicit: *Et consequenter nec vsumfructum, neque vsum, prout est ius quodam lege humana inductum: quia sunt res pecunia æstimabiles, & pecuniariæ: imò neque possessionem eius, prout est ius insistendi rei.* Vide Nauarr. *in Comm. 3. de regul.*

Nauarr. *Annotanda sunt hîc*

5 Tertiò dico, quòd proprietarij similes sunt vxori

vxori Loth, quæ à flammis Sodomæ, per manum Angeli versùs montem educta, vt ſaluaretur: quia reſpexit retrò, vt ciuitatis derelictæ videret incendium, conuerſa fuit in ſtatuam ſalis: ſic euenit illis, qui è mundi flammis per miſericordiam Dei liberati, vt in monte Religionis ſaluentur, quia reſpiciunt retrò, amando ſcilicet, & poſſidendo quàm iniuſtiſſimè res derelictas, lapides duri euadunt in ſeruitio Dei, frigidi in charitate, & graues cadendo de peccato in peccatum quouſque ad infernum perueniant. *ſimilitudines proprietariorum. Prima ſimilitudo.*

Similes ſunt Hebræis illis, qui manna colligebant, & pro ſequenti die abſcondebant: quod quia contra Dei præceptum erat, inueniebant eam vermibus ſcatentem: ſic proprietarij, qui res deſerti huius mundi pro tempore futuro colligunt, licèt eas veluti manna guſtent: euadunt nihilominùs pro eis tot vermes, qui rodant, & ſtimulent eorum conſcientias, donec ad inferna deſcendant, vbi vermem illum reperient, de quo ſcriptum eſt; *Vermis eorum non moritur.* *Secunda ſimilitudo.*

Similes ſunt Regi Saül, qui contra diuinum mandatum de ſpoliis inimici tulit, vt Deo ſacrificaret: & propterea Regnum amiſit, traditus fuit dæmoni, qui eum ſæuiſſimè tormentabat, & finaliter proprijs manibus ſe interemit, ſic proprietarij, ſub ſpecie meliùs Deo inſeruiendi de ſpolijs inimici mundi ſumunt: ſed quia contra emiſſum paupertatis votum id faciunt, aufertur ab eis Regnum Dei, & in prædam vitiorum traduntur; quæ veluti tot dæmones eos crucient, & denique ab ipſiſmet vitijs deducantur in infernum, & tunc cognoſcent, licèt inaniter, & ſerò, quòd proprijs manibus ſemetipſos interemerunt. *Tertia ſimilitudo.*

Similes

d by Google

Quarta similitudo. Similes sunt Machabæis illis; qui ab inimicis interfecti, dum ad sepulturam ducerentur, inuenta fuerunt sub eorum vestimentis idola, propter quod à suismet socijs derelicti fuerunt, arbitrantibus id eis eueniſſe, quias res prohibitas celauerunt; sic, iusto Dei iudicio, omnibus proprietarijs eueniet: nam quia res prohibitas à suis Prælatis abscondunt, propterea vitam spiritualem in hoc mundo amittunt, & in alio in mortem æternam incurrunt.

Quinta similitudo. Similes sunt Iudæ traditori, qui propter hoc peccatum in tantam cæcitatem deuenit, vt Christum vendiderit: & propter quod amissa apostolatus gratia, & dignitate, suum corpus cum bursa, & denariis in ligno suspensus remansit, & anima in infernum miserabiliter descendit: sic proprietarij amittunt dignitatem illam maximam, esse scilicet coronatos inter omnes illos cœli reges, de quibus in Euangelio Dominus dicit Matth. 5. *Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est Regnum cælorum:* & corpus, quod tantoperè dilexerunt, postquam à vermibus fuerit corrosum, simul cum anima post diem Iudicij in inferno cruciabitur in sempiternum.

Matth. 5.

Sexta similitudo. Similes sunt Ananiæ, & Sapphiræ, qui propterea quòd partem denariorum absconderunt, ne in communem omnium vtilitatem eam darent, ad quod propter emissum paupertatis votùm tenebantur, iusto Dei iudicio mortui in terram ceciderunt: vt ex hoc saltem proprietarij pertimescant, qui à vita communi, quam professi sunt, & à voto paupertatis ab eis emisso recedere volunt. Quæ omnia hîc congessimus; vt tale vitium à religiosis mentibus relegaremus.

Vt

Vt autem circa hunc proprietatis casum ordinatim procedamus, tria sunt videnda per ordinem. Primum, quid sit proprietas,& quis sit, & dici debeat proprietarius. Secundum, an qualibet proprietas sit peccatum mortale. Tertium,quanta debeat esse proprietas,vt sit peccatum mortale.

6 Quoad primum,proprietarius est ille Monachus, qui tenet aliquid occultè, & contra voluntatem sui Superioris. Sic habet Io.Andr. communiter receptus *in c.cùm ad Monast. de statu Monach.* & probat Nauarrus *lib. 3. consil. de regul. consil. 75. num. 49.* Itaque iuxta præfatum Doctorem hæc duo concurrere debent simul; scilicet vt Religiosus teneat aliquid occultè, & contra voluntatem sui Superioris, ad hoc vt sit proprietarius: nam si alterum deficit, simpliciter non dicitur proprietarius, vtputà si occultè teneat: sed cum voluntate Superioris, vel si palàm teneat res, vt non solùm Superior, verùm, & alij fratres eas videant, dum Superior tolerat, non est dicendus proprietarius: si verò contradicat Superior,debet puniri,non tanquàm proprietarius sed tanquàm inobediens.

Proprietarius quis.

Io.Andr.

Nauarr.

7 Pro cuius maiori cognitione sciendum,quòd retinere aliquid notabile cùm animo illud occultandi Prælato, cuiuscumque generis sit, illud est peccatum mortale: ita diffinitur in iure, & tradunt,post alios, Turrecremata *in c.non dicatis,art. 5.* & Nauarr.*ibi.*

Retentio alicuius rei quando est peccatum mortale.

Turrecremata.

8 Sed est notandum, quòd duplici ratione, potest Religiosus rem aliquam suo occultare Prælato. Primò, ne illa spolietur: secundò, ne fortè reprehendatur, quia sine eius consensu eam susceperit, & qui rem occultat Prælato, quia iure, & meritò sibi eam auferendam à Prælato existimat: peccat

Nota.

Digitized by Google

cat contra vſum & eſt proprietarius, ac proinde peccat mortaliter. Si verò ea intentione occultet, quia exiſtimat, non quidem ſe re illa ſpoliandum: ſed ſolùm reprehendendum, quia inconſulto Prælato eam poſſidet, tunc eum ad peccatum mortale minimè condemnarem, ſi in præparatione animi eſſet præparatus eam Prælato tradere, & minimè retinere, ſi intelligeret eum minimè ſibi id conceſſurum. Imò ſi quis recipit, vel acquirit aliquid notabile ſine Superioris licentia, peccat mortaliter: ſic Nauarr. *in cap. non dicatis, num. 16. cap. cùm ad Monaſterium, de ſtat. Monach. num. 25.* Et probatur in Iure Canon. *vbi ſuprà*, ſic; *Si quippiam fuerit Religioſo ſpeciale deſtinatum, non præſumat illud accipere.* Et Concil. Trident. *ſeſſ. 25. de regular. cap. 3.* poſtquàm decreuit, vt nulli Regulari liceat aliquid, vt proprium poſſidere, addit; *ſed ſtatim ea Superiori tradantur, Conuentuiq; incorporentur.* Quod intelligitur de re notabili, & magnæ quantitatis, ſeu valoris: nam ſi rem mediocris valoris ſuſcipit ab extraneis, aut tradit alteri fratri, aut commutat cum alio: per huiuſmodi actiones non præiudicatur in aliquo Monaſterium, & compertum habeat, ſi à Prælato facultatem poſtulaſſet ad eas actiones, ſibi minimè denegandam fuiſſe, non peccat mortaliter.

Retinere aliquid non eſt peccatũ mortale, ſi tria concurrunt.

9 Quod vt procedat, triplici moderatione debet moderari. Prima eſt, quòd ſubditus promptum, & expoſitum habeat animum non occultandi: ſed potiùs reſignandi in manus Prælati talia bona accepta, retenta, permutata & quoties Prælatus exegerit. Secunda, quòd per Prælatum, aut conſtitutiones talis Religionis non ſit in virtute obedientiæ, aut cum ſimili rigore interdicta talis receptio,

ceptio, retentio, ſeu permutatio. Tertia, quòd exploratum, & compertum habeat ſubditus conſentire Prælatum, ſaltem interpretatiuè, in eam rem; ita vt ſi ab ipſo peteretur licentia, eam expreſsè daret quamuis modus clandeſtinè faciendi ſibi diſpliceat.

10 Proprium eſt omne illud, inquit Cardinalis de Turrecremata *in cap. non dicatis, quæſt.* 1. *num.* 8. quod non eſt reſignatum in manu Prælati, & non adminiſtratur in communem vtilitatem Monaſterij, nec eſt reſeruatum ſub communi cuſtodia. Hinc infertur. *Proprium quodnam eſt.*

Primò, quòd qui tenet res, vel actu reſignatas in manu Prælati, vel ſaltem in præparatione animi; vt dictum eſt paulò antè, quòd propter hoc non eſt cenſendus proprietarius. *Primũ corollarium.*

Secundò infertur, quòd ſi Superior conceſſerit Monacho vſum, ſeu detentionem alicuius rei, quòd poteſt hanc licentiam ſemper, & ad libitum reuocare: adeò quòd ſi ipſe Religioſus negaret reddere Superiori ſemel conceſſum, vel non eſſet animo paratus ad reſignandum ipſi Superiori, quotieſcumque voluerit, eſſet in peccato mortali, & eſſet caſus reſeruatus. Ratio eſt, quia *in cap. cùm ad Monaſterium, §. tales, de ſtatu Monach.* dicitur, quòd Religioſo committatur aliqua obedientia poſſidenda, tanquàm in ſua ſibi vita locetur: ſed cùm oportuerit amoueri, ſine contradictione qualibet reuocetur. *Secundum corollariũ.*

11 Per quod dictum determinat ibi Panormit. communiter receptus, quòd Abbas, & Conuentus non poſſunt facere ſtatutum, per quod ligetur ſucceſſor: & quòd Abbas non ligatur ſuo ſtatuto, licèt cum Conuentu id fecerit, quo minus poſſit *Panorm.*

contrauenire. Nam Monachi non possunt illi resistere, cùm debeant obedire, & eorum velle dependeat à voluntate Abbatis; *cap. Religiosus, de elect. in 6.* adeò quòd tenet Io. Andr. *in cap. non est obligatorium, de regul. iuris, in 6.* quòd etiamsi Abbas iurauerit seruare statutum, nihilóminùs reuocatio te-

Panorm. net, licèt incidat in periurium. Per quod Panormit. *vbi suprà*, tenet, quòd si Abbas concedat Priori obedientiam, vt ad vitam teneat quendam Prioratum, seu administrationem sibi concessam, potest nihilominùs eam reuocare: quia non potest sibi Abbas imponere legem, nec venire contra dispensationem iuris: quia labefactaretur vis voti obedientiæ, quod est vnum de substantialibus Regulæ.

12 Verum est tamen, vt hoc etiam subiungamus, quod licèt huiusmodi reuocatio facta de rigore iuris valeret: non tamen debet fieri sine iusta causa talem concessionem reuocante, provt dicit

Nauarr. Nauarr. *in cap. non dicatis, num. 42. & n. 48.* Et propterea non possunt Prælati Regulares amouere Prælatum Conuentualem à Prælationibus, quas ipsi assignauerint, si causa ad talem amotionem faciendam legitimam non interuenerit. Et ita fit in Religionibus benè ordinatis, vt Prouinciales licèt possint suspendere Guardianos iusta de causa id postulante, non possunt tamen eos omnino à Guardianatu priuare: nisi causa priuationis ad diffinitorium deferatur, & consilio Patrum diffinitorij legitima, & iusta censeatur. Sed hoc est extra nostram materiam, & occasionaliter de eo locuti sumus; nunc prosequamur incœptum.

3. *Coroll.* 13 Tertiò infertur, quòd si Regularis dono aliqua acciperet, vel à conseruatorio bonorum caperet

ret habitus, veſtes, calceos, & ſimilia ſine licentia Superioris, licèt faceret contra votum, & Regulam: non tamen eſſet proprietarius, ſi ea detineret, tanquàm dependentia à voluntate Prælati in loco patenti. Vide pro hoc, quæ habent Doctores *in cap. cùm ad Monaſt. de ſtatu Monach.* vbi huius materiæ ſedes iacet: quibus adde textum *in cap. exiit, de verb. ſignificat. in* 6. & Clemen. *exiui de Paradiſo.* D. Thom. 2.2. *quæſt.* 186. *art.* 3. & ibi ſequaces. Anton. 3. *part. titul.* 16. *capit.* 1. §. 11. Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *de regular. cap.* 1. & 2. Sylueſt. verbo, *Religio*, 6. *num.* 7. Nauarr. *in cap. non dicatis, num.* 17. *& in conſilijs de ſtatu Monach. conſ.* 3. *vel de regular. conſ.* 75. Politius *in expoſit. noſtræ Regulæ, cap.* 6. & ibi omnes alij expoſitores.

D. Thom. Antonin. Cõc. Trid. Sylueſt. Nauarr. Politius.

14 Quoad ſecundum, An quælibet proprietas ſit peccatum mortale: & circa hoc animaduertendum eſt, quòd apud multos Patres diu viguit ſententia, vt etiam de vna acu ſi frater fieret proprietarius, mortaliter peccaret, ſi illam teneret occultè, & contra voluntatem Superioris, vel expreſſam, vel interpretatiuam: & moti ſunt ad hoc aſſerendum propter verba Regulæ S. Patris noſtri Franciſci *in* 6. *capit.* vbi ſic ait; *fratres nihil ſibi approprient.* Hinc dicebant opinantes, qui dicit nihil, omne excludit; nec valet, aiebant, illa Regula in hoc: *Parum pro nihilo reputatur*, ſicut ſi quis nouiſſet dicere vnam coronam de B. Virgine, & dimitteret dicere vnum *Aue Maria*, votum propter hoc non frangeret: niſi etiam de illa re minima votum feciſſet, ſcilicet de non relinquendo nec vnum *Aue Maria*: nam tunc teneretur etiam ad illam rationem voti. Sic etiam eſt in caſu noſtro aiebant illi: nam cùm nos ex Regula habeamus;

An quælibet proprietas ſit peccatũ mortale.

Digitized by Google

fratres ſibi nihil approprient : fit, vt quælibet res, etiam minima, veluti de acu, poſſit frater eſſe proprietarius. Et confirmatur per ea, quæ habet Nauarrus *in conſil. de Regular.conſil.7.num.*10 vbi recitat eſſe quoſdam Monachos Carthuſianos, qui aiunt ſufficere quamlibet rem minimam; modò ea mente accipiatur, vel retineatur, vt velit eam ſibi appropriare: ita quod occultans vnum denarium, vel vnum obolum, vel volens habere illum clàm, nolente Superiore, peccat mortaliter. Et *num.*13. ibidem ait; Sextò, vrget grauiter ſtatutum eiuſdem ordinis poſitum in ſecunda parte ſtatutorum antiquorum, *cap.*31. diſponens, quòd Monachi defuncti in proprietate duodecim denariorum, & infrà, non ſepeliantur in cœmeterio, aut ſepulti exhumentur. Ex quo palàm colligitur, eum, qui admittit proprietatem ſummæ minoris ſumma duodecim denariorũ, debere carere ſepultura Eccleſiaſtica: qua tamen non debet carere quis ob peccatum veniale. Prætereà S. Thom. 2.2. *quæſt.66. articul.6. ad* 3. expreſsè videtur dicere, quòd furans aliquod minimũ, mente nocendi domino eius, peccat mortaliter. Prætereà, omnis proprietas, ſiue voluntas appropriandi in vniuerſum eſt vetita Monachis, *cap.cùm ad Monaſt.* & voluntas appropriandi vnum denarium, eſt proprietas, & voluntas appropriandi: ergo eſt etiam illa vetita & conſequenter videtur mortifera.

Nauarr.

Vera reſolutio.

15 His tamen non obſtantibus oppoſitum eſt dicendum, ſcilicet quòd appropriatio vnius denarij, vel plurium non facientium quantitatem notabilem, non facit Monachum Carthuſianum peccati mortiferi reum. Sic Nauarr. *vbi ſupr.* Et à ſimili eſt dicendum in noſtra Religione, ſcilicet quòd appro

appropriatio vnius acus, vel ſimilis rei non facit Minoritam peccati mortiferi reum. Et ratio firma eſt, quia licèt omnis tranſgreſſio præcepti obligantis ſub pœna peccati mortiferi, ſit regulariter mortifera: fallit tamen quoties vnum de tribus concurrit, ſcilicet rei paruitas, ſubreptio, vel defectus iudicij ad id ſufficientis. Sic Nauarr. *in Man. cap.* 11. *n.* 4. At in propoſito noſtro, in tranſgreſſione præcepti Regulæ, de nihil ſibi appropriando, per huiuſmodi appropriationem occurrit paruitas rei, vt palàm eſt: ergo illa non eſt mortifera.

Tria excuſant à peccato mortali.

16 Deinde præceptum Regulę, de nihil ſibi appropriando, non eſt fortior, quàm lex Dei, de nihil furando: imò, nec adeò fortis, quia hæc eſt lex naturalis, & diuina, ſine vllo facto humano mediante obligans: illa eſt verò humana, aut certè diuina, mediante facto humano (ſcilicet voto) obligans: tranſgreſſio autem legis de non furando, excuſatur à culpa mortali propter rei exiguitatẽ: vt vult S. Thom. 1.2. *quæſt.* 88. *art.* 5. Præterea contraria opinio, inquit Nauarrus ibidem, nimis videtur accedere ad hæreſim Lutheranorum, aſſerentium omnia peccata eſſe mortalia, & nulla venialia. Et quidẽ arbitror actum fore de omnibus nobis, ſi per exiguitatem, & paucitatem non excuſaremur à culpa mortifera.

Confirmatur.

S. Thom.

Ad rationes autẽ prioris ſententiæ reſpondetur.

Ad primum de ſtatutis Patrum Carthuſianorum, Nauarrus, *vbi ſuprà*, putat, literam ſtatutorum in curia librariorum vitiatam eſſe, & habere, *infra*, pro *vltra*: & eſt optima reſponſio.

Ad illud D. Thomæ reſpondet Gratianus, eſſe intelligendum de illo, qui furatur minimum: non ſolùm ſimpliciter, animo nocendi Domino illius, ſed notabiliter.

Ad aliud verò ſequens conceditur, omnem voluntatem appropriandi eſſe Monacho peccatum: ſed negatur, omne tale peccatum eſſe mortiferum.

Præceptum omne Regulæ S. P. Franciſci, an ſit votum.

17 Prætereà negatur, omnè præceptum Regulę noſtræ eſſe votum: nam exceptis præceptis de caſtitate, obedientia, & paupertate, quæ ſunt formaliter vota: reliqua verò præcepta non ſunt computanda inter vota ſolennia, ſed ſolùm ſunt præcepta nobis tradita ad inſtar præcepti ieiunij Quadrageſimalis, Chriſtianis per Eccleſiam impoſiti.

Nam, ſi omnia præcepta Regulę noſtræ ſunt vota: quæro ſúntne ſimplicia, an ſolennia? Simplicia autem minimè, nullum enim tale emittimus in profeſſione: ſi autem ſunt ſolennia, iterùm rogo, comprehenduntúrne talia præcepta ſub voto abdicationis, proprietatis, aut cõtinentiæ? Nequaquàm: nullus enim hactenùs in eam incidit amentiam, vt mandatum ieiunandi, non equitandi, preces canonicas perſoluendi, & alia huiuſmodi generis; quæ Minoribus fratribus pręcipiuntur, affirmare audeat eſſe materiam paupertatis, aut continentiæ; vt ſub his votis cóntineantur.

Dices, vniuerſa præcepta contineri ſub voto ſolemni obedientiæ: ſed neque hoc, nam nihil in hac re tam certum eſt apud ſapientes Catholicos, quàm neminem eſſe reum voti ſolennis obedientiæ, niſi ea ſolùm quis prætermittat, quæ virtute obedientiæ, aut ſub excommunicatione latæ ſententiæ ſibi à Prælato, aut verbo tenus, aut ſcripto præcipiuntur. Si igitur præcepta ſub nullo trium votorum ſolennium continentur, perſpicuum eſt, non eſſe vota. Videatur Rodriquez *in tom.* 1. *qq. regular. q.* 26. *artic.* 4.

Votũ quid.

18 Sed eſto; ſint vota: nihil tamen contra ea, quæ

quæ determinata ſunt: nam votum eſt lex quædam, quæ ab hominis voluntate dimanat, quam quiſque ſibi ponit: ergo non aliter obligare debet, quàm ſi eadem lex ab Eccleſia, vel à Deo ipſo imponeretur: homo enim ſibi leges præfigens intendit ſe obligare inſtar legis, & non aliàs: eo, inquam, modo, quo lex Diuina, vel Eccleſiaſtica obligaret, ſi id præciperet. At in legis diuinæ tranſgreſſione paruitas rei excuſat à mortali: ergo. Hinc ſequitur, quòd omnis voti violatio peccatum eſt, ſed non ſemper mortiferum, quia ob exiguitatem deſinit eſſe mortifera, ſicut furtum, & quælibet alia tranſgreſſio præcepti minima.

Voti omnis violatio nõ eſt peccatũ mortiferũ.

Concluditur ergo, quòd non omnis proprietas ſit peccatum mortale: vnde licèt S. Bernardinus ponat quamplures caſus proprietatis: non propter hoc ſequitur, quòd omnes illi ſint mortiferi. S. Bernard.

19 Quoad tertium, quanta ſcilicet debeat eſſe proprietas, vt ob eam Religioſus peccet mortaliter, & incurrat in caſum reſeruatum? Circa hoc multæ ſunt opiniones Doctorum: nam quia id non eſt determinatum in iure, vnuſquiſque loquitur probabiliter. D. Anton. 3 *par. tit.* 16 *cap.* 1. §. 11. tenet, etiam paruam quantitatem, quam non eſt paratus ſubditus aſſignare in manibus Prælati ad requiſitionem ipſius, eſſe peccatum mortale, recipere, vel retinere. Et Gerſon *Alphabeto* 24. *litera S, dub.* 3. affirmat, quòd etiam cultellum, aut filum, aut acum, ſine licentia generali, vel ſpeciali, dare, vel accipere, eſt peccare mortaliter.

Quãdo proprietas cõſtituat peccatũ mortale.

D. Anton.

Gerſon.

20 Verùm, vt dictum eſt ſuprà, hoc nimis rigidum videtur: nam parua quantitas in quocunque genere excuſat à mortali: quod idem dixit Nauarr. *in Comm. de furt. & rap. in repet. cap. fin.* 14. *q.* 6. *num.* 11.

Parua quãtitas excuſat à mort. in omni genere.

Nauarrus.

Digitized by Google

Mendoza sententia.

21 Nec approbo id, quod habet Mendoza *in quodlib.quæst.8.de pauper.relig.pag.571.* nempe,quòd non videtur sibi peccare mortaliter ille Religiosus, qui quantitatem,seu valorem duorum argentorum recipit,aut expendit,& consumit inconsulto Prælato:imò etiam palàm dicente Prælato,ne eos expendat : & ratio ipsius est , quia quantumuis Prælatus neget licentiam , & palàm dicat , ne id fiat : adhuc subditus in re tam paruæ quantitatis censetur operari cum licentia rationabiliter præsumpta:nam licèt Prælatus eam neget, non tamen rationabiliter, sed potiùs irrationabiliter negat. Longè enim irrationabile videtur , & durum , quòd Prælatus velit habere Religiosum tanquàm seruum , vel mancipium:cùm aliter omnino res se habeat.Certè si maritus nullo modo permitteret,imò omninò prohiberet vxori facere eleemosynam , etiam paruam, non peccaret illa,contrà faciendo in parua quantitate:quia cùm maritus rationabiliter debeat talem licentiam vxori concedere , si iam negat,irrationabiliter negat:ac proinde nihil curandum est de eius negatione,& nolitione : quæ est communis Theologorum sententia , cùm de eleemosyna disputant.

Mendoza reijcitur.

Hoc,inquam, non approbo : tum quia Prælato licentiam negante ad prædicta, non est credendum id irrationabiliter negare:cùm pro Prælato sit semper iudicandum:& si subdito huiusmodi iudicium in his committeretur , obedientia simul cum paupertate corrueret : tùm quia argumentum de vxore respectu mariti non vrget contra nos , cùm vxor paupertatem non vouerit : & licèt sit sub potestate viri,non tamen est serua,& ancilla,sed data vt socia, cùm oportuerit hominem non esse solum , sed fecerit Deus adiutorium simile sibi. Nec in hoc facimus

cimus ſeruum, ſed facimus eum ſubditum ſectatorem ſanctiſſimę,& altiſſimę paupertatis.Sed proſequamur placita Doctorum. Nauarr.*vbi ſupr.* multa dicit,& variat.Nam *in Manual.cap.* 17.*num.* 3.dicit, quòd pro quantitate peccati mortalis ſufficit dimidium Iulij ſeu Caroleni. In conſiliis verò tenet, appropriationem vſque ad Iulium,ſiue Regale,non eſſe peccatum mortale, ſed ſi excedit. Noſter Pater Sorbus *in addit.ad compend.priuileg.* dicit, quòd valor duorum Iuliorum. Rodriquez *in ſumma tom.* 1. *cap.* 150.*num.*6.ait,quòd inter homines communes, quatuor , aut quinque argentei ſunt ſufficientes,vt efficiant peccatum mortale:& inter pauperes vnus, aut duo argentei. Nauarrus. Sorbus. Rodriq.

22 At placet id,quod habet Pater Graffius hîc; requiri ſcilicet tantam quantitatem,quanta ſufficeret,vt aliquod furtum laici eſſet mortale:hoc autem ſtat arbitrio boni viri. Graffius.

23 Placet etiam hîc animaduertere cum eod. P. Graffio , quòd talis proprietas licèt videatur ſonare in pecuniam : nihilominùs cùm nomine *pecuniæ*,non ſolùm numerata pecunia veniat:ſed omnes res,tam mobiles,quàm immobiles ; ideò hîc includitur proprietas non ſolùm pecuniæ numeratæ,ſed etiam cuiuſcunque rei mobilis,vel immobilis. *Proprietas non ſolùm in pecunia, verùm , & in quacũq; alia re cõmitti poteſt.*

24 Dubitatur hîc ; An Religioſus faciat contra voluntatem Superioris , & per conſequens ſit proprietarius,ſi ab externo nummos accipit , & libros emit, quos apud ſe retineat in cellá : loquimur autem de Religioſo , qui nulla Regula , conſtitutionéve prohibetur,pecuniam per ſe,vel alium recipere?Reſpond.ſi inſcio Superiore id faciat,videndum eſſe, an his pecuniis , & libris vratur abſque Superioris voluntate expreſſa,vel tacita,an ſecùs. Si primum, Dubium. Reſpond.

Inſtantia. mum, contra paupertatem delinquit, quoniam vſum ſibi vendicat, & retinet. Si ſecundum, non peccat: ſciſcitaberis,an ſi libros ex pecuniis ſibi datis emerit Religioſus,inſcio Superiore,eóſque tantummodò vſus gratia penes ſe retineat: ſed palàm inter libros cæteros, quos Superioris conceſſu, & voluntate habet in cella expoſitos, cenſeatur vſum eorum habere citra vllum Superioris conſenſum expreſſum,vel tacitum? Reſpond.eum nequaquàm eſſe condemnandum tanquàm paupertatis violatorem:quamdiu eos tenet in cubiculo palàm expoſitos,omnibúſque obiectos:nam quicquid hoc modo Religioſus habet, Superiorum ſuorum voluntati, poteſtatíq; ſubiicitur:quòd ſi eos omninò Superioribus celet, violatæ paupertatis reus habetur.

Reſponſ.

Proprietarij caſum quando incurrat Religioſus.

25 Ex dictis concludimus,quòd ad hoc,vt Religioſus ſit proprietarius, & incidat in caſum, neceſſe eſt, vt poſſideat rem alicuius momenti, ſaltem dimidij aurei, ſiue ſint denarij, ſiue aliæ res. Deinde vt occultè eam retineat, abſque licentia Superioris: & vltimò, quòd non habeat animum paratum ad reſignandam in manibus Prælati, ſi eam requirat.

Proprietarij pœna in vita.

26 Quòd ſi quis proprietariorum pœnam ſcire deſiderat,dicam, quòd tam in vita,quàm in morte punitur in iure. Nam Innocentius III. ſtatuit, ne quis Monachorum proprium aliquo modo poſſideat: & quòd ſi proprietatem aliquam fuerit deprehenſus habere, regulari monitione præmiſſa,de Monaſterio expellatur,nec recipiatur vlteriùs, niſi pœniteat ſecundùm Monaſticam diſciplinam.

Proprietarij pœna in morte.

27 Quòd ſi proprietas apud quemquam inuenta fuerit in morte:ipſa cum eo in ſignum perditionis extra Monaſterium in ſterquilinio ſepeliatur,

ſecun

secundùm quod B. Gregorius narrat *in Dialogo* se feciſſe. Habetur hoc *in cap. cùm ad Monaſterium, de ſtatu monachorum.* Vide in Compend. priuileg. *titul. paupertas*, §. 1. In conſtitutionibus quoque Religionum aliæ aſſignantur pœnitentiæ in vita ipſis proprietariis infligendæ, quæ quia diuerſæ, & variæ ſunt, prout etiam variè, & diuerſæ ſunt Religiones, propterea ad eas Lectorem remitto.

S. Gregor.

Compend. priuileg.

QVINTVS CASVS.

Iuramentum falſum in iudicio regulari, & legitimo.

SVMMARIVM.

1 *Superiores Regularium in cauſis ad S. Officium pertinentibus, non poſſunt ſe immiſcere ex Conſtitut. Pauli V.*

2 *Pius IV. iuſſit Inquiſitores procedere contra quoſcunque Regulares, dummodò ab eorum Superioribus non fuiſſent præuenti.*

3 *Paulus V. reuocat omnes tales facultates.*

4 *Regulares omnes Ordinarijs, & Inquiſitoribus liberè denunciari mandat.*

5 *Cauſas coram ipſis Prælatis pendentes, Inquiſitoribus, & Ordinarijs committi iubet.*

6 *Prælatos ad tranſmittendum omnia acta, & omnes Regulares de hæreſi ſuſpectos iſdem Ordinarijs, & Inquiſitoribus mandat.*

7 *Contrauenientibus pœnas imponit.*

8 *Iudices Regulares ſunt etiam Patres.*

9 *Iudex Regularis poteſt procedere vel vt Iudex, vel vt Pater.*

10 *Iudi*

Digitized by Google

10 *Iudicium regulare quid.*
11 *Index ſæcularis peccat iudicando de rebus: & de perſonis Eccleſiaſticis.*
12 *Exemplum Conſtantini Magni in Concil. Nicæno.*
13 *Iudex ſæcularis nullo modo poteſt perſonas Eccleſiaſticas iudicare.*
14 *Iudicium legitimum quid.*
15 *Iudex competens quis.*
16 *Ordinaria poteſtas quæ. Delegata quæ.*
17 *Ordo procedendi triplex, per Denunciationem, Inquiſitionem, & Accuſationem.*

MAteria hæc neceſſariiſſima eſt, non ſolùm pro intelligentia huius caſus: verùm & pro iudiciis, quę fiunt multoties apud Regulares: de qua re fusè tractant Alex. de Ales *p.3.q.40.* vbi de iudiciis. D. Thomas, & Caietan. *2.2.q.69. & 76.* Dominicus Soto *de inſtit. & iure, lib.5. & de rat. teg. vel deteg ſecr.* Nauarr. *in rubr. de iudicijs, & in Manual. cap.25.nu.12.* Bannes, Salon. Arragon. *2.2.quæſt.62.* D. Anton. *part.2.tit.1.cap.19.* Sylueſt. & Angelica, verbo, *iudicium*, & verbo, *iudex.* Valent. *tom.3.diſp.5. q.11.* Medina *inſtr. confeſſ. cap.14.* Tolet. *lib.5 ſummæ, cap.56.* Aretinus *in ſua Practica criminali pro Religioſis.* & alij quamplures.

1 Circa quam materiam, antequàm veniam ad declarationem huius caſus, præmitto.

Primò, quòd Superiores Regularium, licèt anteà ex conceſſione ſummorum Pontificum poterant ſe ingerere in cauſis Inquiſitionis ſuorũ ſubditorum: tamen ex conſtitutione Pauli Papæ V. modò non poſſunt: ipſe enim ſummus Pontifex prohibet omnibus, ne circa talem materiam quidquam agãt: ſed ad Inquiſitores omnia remittant; prout ſequitur.

CON

CONSTITVTIO PAVLI V.

Romanus Pontifex ea interdum, quæ à prædeceſſoribus ſuis, temporum, & rerum qualitate, id tunc expoſcente, prouidè pro hæreſum extirpatione ſancita ſunt, nouis emergentibus rationibus reuocat, & immutat, aliaq; deſuper diſponit, & ordinat, prout in Domino ſalubriter conſpicit expedire.

2 *Dudum ſiquidem felic. record. Pius Papa IV. prædeceſſor noſter, ſua perpetuò valitura conſtitutione ſtatuit, ordinauit, & declaranit, quòd ex tunc deinceps in omnibus Chriſtiani orbis partibus Inquiſitores hæreticæ prauitatis, tam Generales, quàm in quibuſuis Prouincijs, Ciuitatibus, Oppidis, Terris, & locis pro tempore deputati particulares contra omnes quorumcumque ordinum, etiam exemptorum, etiam Mendicantium profeſſores, & Religioſos, ac etiam alios quoſcumque quouis modo priuilegiatos, & exemptos, de hæreſis crimine quomodolibet ſuſpectos, aut culpabiles; dummodò ab eorumdem profeſſorum, & Religioſorum Superioribus, vel Prælatis in cauſis huiuſmodi præuenti non fuiſſent, iuxta facultatem Officij Inquiſitionis ipſius prauitatis inquirere, & procedere, ac culpabiles, & delinquentes repertos ſecundùm canonicas ſanctiones caſtigare, atque punire poſſent, & valerent, ac aliàs prout in literis ipſius Pij prædeceſſoris latiùs continetur.*

Pius IV. iuſſit Inquiſitores procedere cõtra quoſcumq; Regulares, dũmodò ab eorum Superioribus non eſſent præuenti.

3 *Cùm autem rerum vſu compertum ſit, occaſione præuentiorum huiuſmodi nonnulla interdum impedimenta orta eſſe, quò minùs cauſæ huiuſmodi ea, quæ decet, diligentia cognoſcantur; Nos de conſilio Venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, contra hæreticam prauitatem generalium Inquiſitorum illa de medio tollere volentes; Motu proprio, & ex certa ſcientia noſtra, ac matura deliberatione, hac noſtra etiam*

Hic modò Põt. facultatem quibuſcumq; Ordinum Prælati cognoſcendi cauſas Regulariũ, ad Officiũ In-

Digitized by Google

quisitionis spectantes, quoquo modo cõcessam reuocat.

etiam perpetuò valitura constitutione, omnia, & quæcumq; Priuilegia, indulta, facultates, & concessiones Generalibus Superioribus, & Prælatis quorumcumq; Ordinum, siue Mendicantium, siue Clericorum Regularium cuiusuis Ordinis, & instituti; etiam in dicta constitutione non expressorum, & quantumuis exemptorum, & quocumq; nomine nuncupentur per dictum Pium, ac quoscumq; Romanos Pontifices prædecessores nostros, & sedem Apostolicam concessa, approbata, & innouata, & quantumuis etiam longissimo tempore obseruata, causas ad dictum officium quouis modo spectantes cognoscendi, & terminandi, seu in illis quoquo modo se intromittendi, quorum omnium, & singulorum tenores, etiamsi de illis specialis, & expressa mentio habenda esset, præsentibus pro plenè, & sufficienter expressis, & insertis habentes, Apostolica auctoritate tenore præsentium perpetuò cassamus, reuocamus, & abolemus, ipsisq; Generalibus Superioribus, & Prælatis; vt de catero quouis quæsito colore, vel prætextu præuentionis, vel consuetudinis, & præscriptionis immemorabilis seu cognoscendi, an delationes huiusmodi calumnioſæ sint, nécne, in eisdem causis tàm motis, quàm mouendis, quoquo modo se intromittere, seu immiscere, denunciationes recipere, testes examinare, processus conficere, causas ipsas cognoscere, definire, vel terminare minimè audeant, seu præsumant, simili auctoritate districtiùs inhibemus.

Regulares omnes Ordinarijs, & Inquisitoribus liberè denunciari mandat.

4 *Volentes, & expressè mandantes, vt ipsi Religiosi possint, & debeant omnes, etiam Ordinum huiusmodi professores de hæresi suspectos, Inquisitoribus, vel Ordinarijs locorum cum vicinioribus liberè denunciare absque eo, quòd Superiores prædictas personas denunciandas, & causas perquirere, vel quoquo modo id impedire, vel retardare audeant, seu præsumant.*

5 *Insuper omnes, & quascumque causas ad dictum*

Officium

Officium quomodolibet ſpectantes, & pertinentes coram Generalibus Superioribus, & Prælatis huiuſmodi, in quibuſcumq; locis exiſtentibus, ac contra quoſcumq; Religioſos, vt præfertur, exemptos motas, & pendentes ad nos harum ſerie auocamus, eaſq; omnes in ſtatu, & terminis, in quibus de præſenti reperiuntur, ipſius prauitatis Inquiſitoribus, vel Ordinarijs locorum vicinioribus terminandas committimus.

Et cauſas coram ipſis Prælatis pendentes Inquiſitoribus, & Ordinarijs cõmittit.

6 *Prætereà ipſis Generalibus Superioribus, & Prælatis pari auctoritate præcipimus, atque mandamus; vt omnes proceſſus, & acta cauſarum huiuſmodi Inquiſitoribus, ſeu Ordinarijs prædictis reſpectiuè remittant, & conſignent, nécnon profeſſores fratres, & Religioſos ſupradictos, quos hæreſis labe infectos, vel ſuſpectos, etiam in viſitatione eſſe nouerint, abſque alia conſultatione cum proprijs Superioribus facienda eiſdem Inquiſitoribus, vel Ordinarijs locorum vicinioribus reſpectiuè denuncient.*

Prælatos ad tranſmittendum omnia acta, & omnes Regulares de hæreſi ſuſpectos ijsdẽ Ordin. & Inquiſit. iubet.

7 *Quòd ſi Generales, aliiq; prædicti præſentibus literis non paruerint, eos omnes priuationis quarumcumq; dignitatum, ſeu Prælaturarum, vel Officiorum ſuorum Ordinum, ac vocis actiuæ, & paſſiuæ, perpetuæq; inhabilitatis ad eaſdem, nécnon contra fautores hæreticorum, & impeditores officij ſtatutas, & inflictas pœnas, aliaſq; cenſuras Eccleſiaſticas, etiam excommunicationis maioris latæ ſententiæ, à qua, non niſi à nobis, vel à Romano Pontifice pro tempore exiſtente, præterquam in mortis articulo, abſolutionis beneficium valeant obtinere, eo ipſo incurriſſe.*

Contrauenientibus pœnas imponit.

8 Secundò præmitto, quòd in Religionibus Iudices ſunt etiam Patres, propterea debent attendere diligenter, vt quoad fieri poſſit; nihil de ſupplicijs cogitent. Monachorum vitia radicitùs euellant, eorúmque piè medeantur vulneribus.

Iudices Regulares sũt Patres.

Hinc D. Benedictus in ſua Regula *in c. 3.* ſcripſit, quòd

quòd meminiſſe debent Superiores, quo nomine ſint inſigniti, Patres videlicet: atque idcircò curent rem ipſam egregiè præſtare. Et noſter Seraphicus Pater S. Franciſcus *in decimo capitulo ſuæ Regulæ*, ait; *fratres, qui ſunt Miniſtri, & ſerui aliorum fratrum, viſitent, & moneant fratres ſuos, & humiliter, & charitatiuè eos corrigant.* Nam, vt correctio proſit, humiliter, & charitatiuè fieri debet: modum tamen humilitatis, compaſſionis affectum nec in ipſo rigore deſerere debet, ſi corrigendis cupit prodeſſe, & vſque adeò humilis debet eſſe correctio, vt ſaltem contumelia careat: infirmas enim animas ſæpè ad irreuerentiam, & deſperationem contumelia mouet, adeò charitatiua, vt odio, vel indignatione nihil agat. Nec ſolùm in Regula: verùm & aliàs ſæpè in ſuis epiſtolis monuit ſanctus Pater noſter Miniſtros ſuæ Religionis, vt tanquàm Patres curarent reducere ouem perditam ad ouile. Facit ad hoc id, quod docet D. Gregor. in ſuo Paſtorali, dum ait; *Actio congruat nomini nomenq; actioni, ne ſit nomen inane, & crimẽ immane; honor ſublimis, & vita decliuis.*

S. Franciſcus.

S. Gregor.

Iudex Regularis poteſt procedere vel vt Iudex, vel vt Pater.

9 Sciat ergo Iudex Regularis, quòd duobus modis, poteſt procedere contra ſuos ſubditos, vel vt Pater, vel vt Iudex: quando, vt Pater agit, tunc, vt docet Panormit. *in cap. reprehenſibilis, de appellat. & in c. cùm continet, de foro comp.* poteſt, iudicij forma omiſſa, rẽ, vt ſibi libet, gerere: nihil ſcilicet de ſuppliciis cogitando, ſed alia via Religioſorum vitia euellendo. Quãdo verò, ait, vt Iudex; tũc ſecundùm allegata, & probata debet procedere, aut ſeruato Iuris ordine, aut sũmariè, de quibus omnibus infrà.

Panorm.

Diuiſio huius materiæ.

Pro intelligentia autem caſus, & dicendorum, neceſſe eſt conſiderare, quid ſit Iudicium Regulare, & quid ſit Iudicium legitimum.

10 Iudicium

Digitized by Google

10 Iudicium Regulare, quantum ad præſens attinet, eſt illud, quod fit apud perſonas Regulares: non enim hîc eſt ſermo de Iudicio, quod fit apud ſæculares. Et prætereà dicitur Iudicium Regulare, quia de rebus regularibus, & Eccleſiaſticis ſolæ perſonæ Regulares, & Eccleſiaſticæ reſpectiuè poſſunt cognoſcere.

Iudicium regulare quid.

11 Vnde communiter Doctores aſſerunt, peccare Iudices ſæculares, & contra iuſtitiam facere, iudicando de rebus ſpiritualibus, & de perſonis Eccleſiaſticis: vtputà Clericis, & Religioſis, taléque iudicium nullum eſt; cùm Clerici, & Regulares omninò ſint exempti tàm in ciuilibus, quàm in criminalibus, à iudicio ſæculari; vt latè docet Sotus *lib.3.queſt.4.art.2.* Salon.2.2.*q.*65. *art.1.* & colligitur ex diſt.19.*per totum*, & ex Decret. *titulo de Immunitate Eccleſiæ*, & cap. *ſæculares, de foro comp.in 6.* & ex Concilio Conſtantienſi *ſeſſ.8.errore* 12.13. & ex Concil. Trident. *ſeſſ.*15.*de reform.c.*20. vbi renouantur ſacri Canones, & Concilia omnia Generalia, & Apoſtolicæ ſanctiones in fauorem perſonarum Eccleſiaſticarum, & libertatis Eccleſiaſticæ: & ex iure ciuili in Auth. *vt Clerici proprios iudices conueniant.*

Iudex ſæcularis peccat iudicãdo de rebus, & de perſonis Eccleſiaſticis.
Sotus.
Salon.
Cõc. Cõſt.
Cõc. Trid.

12 Pro qua re facit notabile illud exemplum Conſtantini Magni, cùm enim, vt refert Ruffinus *lib.*10.*Hiſtor.Eccleſ.cap.*2. multi Epiſcopi in Concilio Nicæno Conſtantino Imperatori ſcripta, & libellos continentes crimina aliorum Epiſcoporum tradidiſſent, vt ab ipſo iudicarentur, & punirentur, pijſſimus Imperator, omnibus acceptis publicè in præſentia totius Concilij omnes illos libellos clauſos, nec lectos igni tradidit, dicens; *Deus conſtituit vos Sacerdotes, & poteſtatem dedit de nobis*

Exẽplũ notabile.
Ruffin.
Conc. Nicænum.

Digitized by Google

quoque iudicandi: & ideò nos à vobis rectè iudicamur, vos autem ab hominibus, scilicet laicis, iudicari non potestis.

Iudex secularis nullo modo potest personas Ecclesiasticas iudicare.

13 Iudex ergo secularis nullo modo potest personas Ecclesiasticas iudicare: quòd si facit, peccat mortaliter,& in Bullam Cœnæ Domini incurrit,si vel Clericos iudices, vel ad eos forum suum sæculare trahat.

Iudicium legitimum quid.

14 Iudicium verò legitimum est;quando Iudex est competens,& iuris ordine seruato interrogat.

Iudex cõpetẽs quis.

15 Iudex ergo debet esse competens, id est, vt suprà reum,aliquam, sed veram iurisdictionem habeat, & adeò est necessaria talis potestas super reum, vt sine ea, sententia data nulla sit, & inualida: quinimò, in eo ipso, quòd Iudex absque auctoritate iudicat, peccat mortaliter, talisque sententia, tanquàm à non Iudice lata, nulla, & inualida est: vt expressè docet S.Thom.2.2.*quæst.*60.*artic.*2. Caiet.& Bannes,Salon.& Arragon.*ibidem.*

16 Vt autem Iudex legitimè iudicare possit,necesse est, vt habeat iurisdictionem vel Ordinariam, vel Delegatam:Ordinaria potestas est illa, quæ alicui ex dignitate,vel ex officio competit: & ita quicumque habet dignitatem, vel officium, cui vel ex iure, vel ex præscriptione, vel ex vsu conuenit iurisdictio, dicitur Iudex Ordinarius. Delegata potestas est ea, quæ competit alicui ex commissione, seu delegatione alicuius Iudicis Superioris, siue conucniat generaliter ad omnes causas: & lites, siue conueniat specialiter ad aliquam causam, & litem, ad aliqua certa loca, aut ad certas personas:vt constat ex S.Thom. *vbi supr.q.*67.*art.*1.

Ordinaria potestas quæ.

Delegata potestas quæ.

Ordo procedẽdi tri-

17 Insuper, vt Iudex legitimè iudicare possit, debet seruare ordinem iuris, secundùm varium,

&

& diuerſum modum procedendi, qui triplex eſſe poteſt: per Denuntiationem, per Inquiſitionem, & per Accuſationem, de quibus dicendum eſt per ſingula: vt *in cap. qualiter, & quando, 2. de accuſ.*

plex, per Denũt. per Inquiſit. & per Accuſationem.

DE DENVNTIATIONE.

SVMMARIVM.

1 *Denuntiatio duplex, Euangelica & iudicialis.*
2 *Euangelica denuntiatio duplex.*
3 *Denuntiatio iudicialis duplex, priuata, & publica.*
4 *Excommunicatus maiori excommunicatione, non poteſt accuſare, nec denuntiare.*
5 *Correptio quando præcedere debet denuntiationem, & quando minimè.*
6 *Limitat S. Thomas.*
7 *Vbi damnum Reip. timetur, non eſt neceſſe, vt correptio præcedat denuntiationem.*
8 *Si delinquentis non ſperatur correctio, debet denuntiari.*
9 *Non tenetur quis denunciare Superiori, quæ audiuit à perſonis infimæ conditionis.*
10 *Subditus quando tenetur obedire præcepto Superioris, & quando minimè.*
11 *Si præcipit ſub excommunicatione, ipſo facto incurrenda, vel dat iuramentum.*
12 *Si delictum ſit in damnum publicum, aut in præiudicium tertij.*
13 *Si non eſt adhibita correptio, quando tenemur, non obligamur denuntiare.*
14 *Superiorum præcepta ſemper ſunt intelligenda ſecundùm legem naturalem, & diuinam.*
15 *Non tenemur, ſi delinquens emendatus eſt.*

Digitized by Googl

16 *Si delictum quis priuatim ſcit ſolus, nõ tenetur reuelare, ſi timet ſibi notabile damnum euenturum.*

17 *Caſus, in quibus, non obſtante generali mandato, vel ſpeciali, vel etiam excommunicatione, non debet ſubditus manifeſtare delictum.*

18 *Quando delinquens eſt emendatus.*

19 *Quando iudex punitionem non intendit, & iuste procedit, tenemur.*

20 *Quando res eſt ſecreta.*

21 *Quando quis eam ſcit ſub ſigillo ſecreti.*

22 *Ad ſigillum ſecreti non tenemur, vbi intercedit damnum Reipublicæ.*

23 *Quando poteſt probare, & ad hoc cogeretur.*

24 *Quãdo ex leuibus perſonis ſcit, denũtiare nõ tenetur.*

25 *Denuntiator non tenetur probare.*

26 *Denuntians omninò falſum, debet puniri.*

27 *Prælatus aliquando non recipiat denuntiationem.*

28 *Conſpiratio cauenda, & punienda.*

Denuntiatio duplex. Euãgelica. Iuridica.

1 DEnuntiatio, ſecundùm S. Antoninum *vbi ſuprà* duplex eſt; Euangelica ſcilicet, & Iudicialis. Euangelica eſt illa, quæ fit, præcedente correctione fraterna, de recuperando fratre, antequàm denuntietur Eccleſiæ.

Euangelica denuntiatio duplex.

2 Quæ & ipſa duplex poteſt eſſe. Vna, quæ fit Prælato, tanquàm Patri; Altera, quæ fit Prælato, tanquàm iudici. Illa, quæ fit Prælato, tanquàm Patri: tunc fit, quando aliquis poſt correptum fratrem, & non emendatum, aut quia putauit non emendatum, contempſit illum admonere: & propterea dicit Prælato, tanquàm Patri, vt ipſe corrigat, exiſtimans hoc modo illum lucraturum. Quæ verò fit ei, tanquàm iudici, eſt, quando ſeruatis, omnibus, quæ Euangelium præcipit, & non iuantibus,

uantibus, dicitur Prælato, vt illum coram aliquibus corrigat.

3 Illa verò denuntiatio,quæ eſt iudicialis,poteſt eſſe duplex: priuata ſcilicet, & publica. Priuata eſt manifeſtatio criminis, qua quis prætendit ſibi reſarciri damnum receptum, & in ſuum ſtatum priſtinum reſtitui.Publica eſt,qua iudex ex officio per denuntiationem ſuorum officialium, vel aliorum, ad quos pertinet,procedit, vel ad mulctandũ reum pœna fiſcali,vel alia pœna arbitraria. *Denũtiatio iudicialis duplex,priuata, & publica.*

Loquendo igitur de denuntiatione iudiciali reſpectu peccati commiſſi, & emendati,ſolus ille poteſt denuntiare, cui ratione officij competit: quia talis denuntiatio in hoc caſu eſt actus iuſtitiæ, quo prætenditur punitio delinquentis, non ob eius vtilitatem: quia iam ſupponitur eſſe correctus,ſed ob bonum Reipubl. cui conuenit, ne delicta maneant impunita:vt tradit Innoc.*in cap.nouit,de iudi.& cap. præcipuè*, 11.*q.*2. Et ideò talis denuntiatio competit fiſcali accuſatori,tanquàm parti Reipublicę.Quando verò agitur de denuntiatione iudiciali,quantum ad peccata facta,& non emendata,omnes tenentur de illis denuntiare,niſi timeãt,quòd ex tali denuntiatione aliquod detrimentum illis proueniet: *cap. hoc videtur*,2.*quæſt.*5 quia hæc denuntiatio eſt actus charitatis, & omnes fideles ad illam faciendam tenentur: vt dicit Sylueſt.verbo, *denuntiatio,num.*30. Vnde qui non denuntiat intra terminum in viſitatione poſitum, tenetur denuntiare poſteà. Sic Nauarrus *in Man.cap.*14.*num.*49.

4 Benè verũ eſt,quòd excommunicatus nominatim excommunicatione maiori, nec poteſt denunciare, nec accuſare:poteſt bene per aliam viam manifeſtare iudici,mouendo de delinquente,& de teſti *Excõmunicatus maiori excõmunicatione non*

poteſt accuſare, nec denũciare. Caietan.

teſtibus,qui ſunt contra eum:vt notat Caietan.2.2. *q.68.art.1.ad primum.*

Correptio quãdo præcedere debet denuntiationẽ,& quãdo non.

5 Quæritur hîc, quando ante denuntiationem præcedere debeat correptio,& quando non:& circa hoc dico,quòd,

Quando peccatum eſt publicum, ſtatim abſque correptione fraterna debet denuntiari, aut accuſari coram Superiore ille, qui illud commiſit: quia cùm ſit peecatum publicum, & ſcandaloſum, dimitti non poteſt ſine publica punitione. Quod intelligi debet,niſi teneatur pro certo,quòd talis peccator ſi corripiatur publicè,aut ſecretè,faciet pœnitentiam,& emendabitur: in tali enim caſu non licet denuntiare de illo, nec accuſare: niſi præcedat correptio fraterna,obſeruato Euangelico ordine:vt docet Corduba. Limitat hoc Petrus de Nauarra: ſcilicet quòd debet intelligi, quando peccatum ſit coram tribus, aut quatuor teſtibus:non verò quando ſit coram populo, quia tunc ratione ſcandali dati debet denuntiari.

Corduba.

Quando crimen eſt ſecretum,& in damnũ Reipublicæ, ſtatim debet denuntiari, aut accuſari delinquens, abſque eo, quòd præcedat correptio fraterna;ſic docet S.Thom. 2.2.*quæſt.*33.*art.*7. quia talis non peccat contra vnum,ſed contra multos: & ideò non eſt neceſſe, quòd obſeruetur ordo Euangelicus, qui habet locum, quando peccatur contra vnum ſolum.

D.Thom.

Correptio fraterna quãdo præcedere debet denuntiationẽ,& quãdo minimè.

6 Limitat autem hoc ipſemet D. Thom. non procedere, niſi in caſu, quo denuntiator tenet firmiter, quòd per ſuam ſecretam correptionẽ emendabitur frater;& ſic damnum publicum euitabitur, quia quando poſſumus conſeruare bonum publicum cum conſeruatione famæ,& honoris proximi,

tene

Digitized by Google

tenemur ad illud, non ſolùm de lege charitatis, ſed etiam ex iuſtitia. Et hæc eſt communis opinio, quam ſequitur Nauarrus *in Man. cap.* 18. *num.* 32. Dixi, *ſi tenet firmiter*, quia ſi dubitat, debet ſtatim recurrere ad denuntiationem abſque correptione fraterna: in dubio enim magis debet inſpici ad bonum commune, quàm ad particulare vnius, vt videtur tenere Nauarrus *in Man. cap.* 24. *num.* 22.

Nauart. *Vbi damnũ Reip. timetur, non eſt neceſſe, vt correptio præcedat denuntiationem.*

7 Vnde colligit, quòd ratò in his criminibus debet præcedere correptio fraterna ipſam denuntiationem, aut accuſationem: quia vix poteſt eſſe ita certus, quòd traditor ſecretus Reipublicę emendabitur, quamuis ſecretò moneatur. Quod dicimus de traditione dicimus etiam de ſubornatione, & de omnibus criminibus, quæ communitatem perturbant, Nauarr. *vbi ſupr. num.* 32.

Quando crimen eſt in damnum tertij, ſtatim debet denunciari, ſi non ſperatur eius emendatio: alioquin ſi ſperatur, debet priùs corripi.

Si delinquentis nẽ ſperatur correctio, debet denunciari.

Quando delictum ſecretum ſolùm eſt in damnum eius, qui peccat: ſicut eſt gula, auaritia, fornicatio, *&c.* non poteſt dici Prælato, vt iudici, abſque eo, quòd præcedat ſecreta admonitio: ſi verò quis ſperat, quòd ex correptione Prælati delinquens magis emendabitur, quàm ex ſua, poterit dici Prælato in ſecreto, vt eum corrigat.

Nota. *Nẽ tenetur quis denũtiare Superiori quæ audiuit à perſonis infimæ conditionis.* Nauarrus. Corduba. Guttier.

8 Si verò emendatio non ſperatur, tunc debet denuntiari Prælato, maximè ea peccata, quę ad fornicationem pertinent: quia ex tali peccato poſſet oriri magnum ſcandalum in Religione. Notandum verò eſt, quòd non tenetur quis denuntiare Superiori, quæ audiuit contra aliquem à perſonis infimæ conditionis, & malæ fidei. *Nauarr. Corduba, & Gutierrez.*

9 Quod intelligitur, etiamsi Superior præcipiat per obedientiam, & sub pœna excommunicationis: scilicet, vt manifestent totum id, quod sciunt visu, & auditu: quia tale edictum intelligitur, quòd à personis fide dignis audierint. Intelligitur etiam hoc, quando iudex per viam inquisitionis procedit: quia si vocat aliquem, vt sit testis, & præcipit ei, vt tanquàm testis dicat, quòd scit, debet procedere alio modo, vt infrà dicetur.

Subditus quando tenetur obedire præcepto Superioris, & quãdo non.

10 Verùm quia de præcepto Superioris fecimus mentionem, aliqua hîc annotanda censui pro huiusmodi obligatione: quando scilicet subditus teneatur obedire Superiori præcipienti, etiam sub excommunicatione, vt quis dicat, quæ scit de aliquo delicto. Solent enim Superiores sæpè, maximè in visitationibus generalibus, id facere, aut in aliis occasionibus, in quibus sub excommunicatione, aut iuramento præcipiuntur subditi denuntiare, & manifestare delicta, quæ nouerunt. Circa quod dicam, quæ certa sunt.

Primò, quãdo præcipit sub excõmunicatione ipso facto incurrenda, vel dat iuramẽtũ: alioquin si iuridicè non procedat, non tenemur.

11 Primò, certum est, quòd quotiescunque Prælatus Ecclesiasticus speciale, vel generale mandatum facit sub excommunicatione, ipso facto incurrenda, vt quicunque nouit quis tale crimen commisit, aut rem talem habet, denuntiet: si iuridicè ferat excommunicationem, & dat iuramentum, subditus, qui scit, tenetur manifestare: aliàs, excommunicatus, aut periurus est: secùs autem, si iuridicè non procedat.

Secundò, si delictũ sit in damnũ publicum, aut in præiudicium tertij.

12 Secundò certum est, si peccatum sit in damnum publicum, aut in præiudicium tertij, quòd accusare, & denuntiare tenemur, siue occultum sit, siue manifestum. Ex Michaële Salono, & Petro Nauarro. Si enim nullo edicto proposito ex charita-

te

te tenemur,& iuſtitia legali iſta denuntiare ob bonum commune, ſi probare ea poſſumus:multò magis exiſtente tali edicto Superioris,aliàs excommunicationem incurrimus, & mortaliter peccamus tum ob inobedientiam, tum ob iuramentum præſtitum.

13 Tertiò certum eſt, quando peccatum eſt in damnum publicum, tale tamen eſt, quod accuſare non tenemur, niſi præmiſſa monitione ſecreta: ſi illa nondum eſt adhibita, non poſſumus, etiam ſtante tali edicto, ante præmiſſam admonitionem illud denuntiare. Sic Nauarr. *in cap. inter verba*, 11. *q.3.concl.16.corollar.66.*

Tertiò, ſi non eſt adhibita correptio, quãdo obligamur, nõ tenemur denuntiare.

14 Et ratio eſt, quia præcepta Superiorum ſemper ſunt intelligenda ſecundùm legem naturalem, & diuinam, quam cum fratribus ſeruare tenemur; aliter continerent intolerabilem errorem, nec vim obligandi haberent. Vnde ſi admonitus ſit, & emendatus, non eſt denuntiandus: ſecus autem ſi poſt admonitionem ſe non emendauerit, tunc enim denuntiandus eſt.

Superiorũ præcepta ſemper sũt intelligẽda ſecundùm legem naturalẽ, & diuinam.

15 Quartò certum eſt, quando delictum eſt tale, quod denuntiare, vel accuſare poſſumus: ſed non tenemur, ſi delinquens emendatus eſt: etiam, ſtante edicto, accuſare, vel denuntiare non tenemur: quòd ſi emendatus non ſit, præceſſitque admonitio, denuntiare tenemur: & ſi probare poſſumus, etiam accuſare. Salon. *vbi ſupr. controuerſia* 2.

Quartò, nõ tenemur, ſi delinquens emendatus eſt.

16 Quintò, ſi aliquis ſcit priuatim, & ſolus crimen aliquod, & ſimul etiam nouit, delinquentem probè noſſe crimen nulli alteri eſſe notum, præterquàm illi: in hoc caſu non tenetur ex vi illius edicti ſemper crimen manifeſtare: quia poteſt illi magnum incommodum accedere: nempe inimicitia magna,

Quintò, ſi delictũ quis priuatim ſcit ſolus, nõ tenetur reuelare, ſi timet ſibi notabile damnum euenturũ.

Digitized by Google

magna,& periculum vel in vita, vel in bonis. Nemo tamen, cum tanto ſuo incommodo, crimen, quod alioqui in perniciem Reipublicę non redundat, manifeſtare tenetur: atque ideò, in hoc caſu præceptum, & excommunicatio Superioris benignè interpretanda erunt: ita ſcilicet, vt quicunque ſcit, deferat crimen,quando ſine ſuo graui damno, & incommodo deferre poteſt.Et hæc communiter omnes.

Corduba. *Caſus, in quibus non obſtãte generali mãdato, vel ſpeciali, vel etiam excõmunicatione, nõ debet ſubditus manifeſtare delictum.*

17 Antonius de Corduba in ſua ſumma *q.* 64. quoſdam caſus particulares collegit,in quibus,non obſtante mandato generali, vel ſpeciali Superioris & excommunicatione, vel iuramento poteſt,& tenetur ſubditus non manifeſtare delictum,vel aliud, quod iubetur.

Primus eſt, quando delinquẽs eſt emẽdatus. Corduba.

18 Primus eſt,quando Superior id iubet manifeſtare præcipuè ad emendam delinquentis, vel ad impediendum peccatum mortale ipſius delinquentis, aut nc malum proximo inferatur, aut illatum ei reparetur. Tunc enim ait Corduba,ſi delinquens eſt emendatus, vel ſperatur veriſimiliter emendatio,ſeu ſatisfactio partis,non eſt licitum denuntiare. Ratio eſt, quia cùm ceſſet in hoc caſu cauſa finalis præcepti, ceſſat etiam obligatio: ac proinde denuntiare non debet, ſed famam proximi conſeruare illæſam,nec tacendo periurus, aut excommunicatus erit. Tu verò limita hoc, quando, ſcilicet, peccatum eſt occultum, vel duobus, aut tribus cognitum: & quando intenditur ſolùm, emendatio delinquentis,aut parti læſæ ſatisfactio: quæ ſi facta ſunt, tacendo non incurrit in excommunicationem, iuxta communem doctrinam, quam tradunt D.Thom. 2.2.*q.*33.*art.*7.8. Anton.2.*p.tit.*9.*c.*6.§.5. Nauarr.*in Man.cap.*25.*num.*46.

Limitatio.

D.Thom. Antonin. Nauarr.

19 Quòd

19 Quòd si esset infamia de delicto, aut semiplena probatio, & iudex punitionem intenderet: cùm iustè iudex in hoc casu procedat, & iuridicè, subditus denuntiare tenetur: aliàs tacendo peccaret mortaliter, & excommunicationem incurreret, & periurium.

Si iudex punitionẽ intẽdit, & iustè procedit, tenemur.

20 Secundus est, quando res est secreta, vel tribus, aut quatuor nota, & iudex ad pœnam procedere intendit: tunc quamuis Superior edictum generale, vel speciale faciat, sub excommunicatione præcipiens, vt qui nouit, veritatem manifestet, non tenetur reuelare. Et quamuis Corduba hoc solum verum esse putet, quando criminosus de se crimen sit dicturus, aut de suis consociis, affirmans tunc non teneri ad denuntiandum: secùs autem si quis sciret crimen alterius secretum, vel tribus, aut quatuor notum, qui viderunt: tunc enim, inquit, & per se sine præcepto Superioris manifestare poterit: & coactus, præcepto, excommunicatione, vel iuramento, illum reuelare tenetur: vt expressè habetur *in lib.* 1. *qq. q.* 34. *dub.* 2. Petrus tamen de Nauarr. *lib.* 2. *de restit. cap.* 4. *part.* 2. *dub.* 9. *num.* 218. vult, quòd sicut non contra seipsum, ita nec contra alium tenetur testificari: dummodò crimen occultum sit, adeò vt nec infamia specialis sit de illa persona respersa, nec indicia sufficientia, vel semiplena probatio. E contra verò, si fama præcederet, & legitima accusatio cum indiciis, vel vno teste omni exceptione maiore, tenerer etiam contra me ipsum dicere veritatem, & multò magis contra alium: quòd si crimen alterius erit occultum, duobus, aut tribus notum, cuius non sunt indicia, nec probatio semiplena, vel infamiæ, non tenetur dicere.

Secundus est, quando res est secreta.

20 Tertius est, quando quis rem sub sigillo secreti

Tertius est,

magna,& periculum vel in vita, vel in bonis. Nemo tamen, cum tanto ſuo incommodo, crimen, quod alioqui in perniciem Reipublicę non redundat, manifeſtare tenetur: atque ideò, in hoc caſu præceptum, & excommunicatio Superioris benignè interpretanda erunt: ita ſcilicet, vt quicunque ſcit, deferat crimen,quando ſine ſuo graui damno, & incommodo deferre poteſt.Et hæc communiter omnes.

Corduba. *Caſus, in quibus non obſtãte generali mãdato, vel ſpeciali, vel etiam excõmunicatione, nõ debet ſubditus manifeſtare delictum.*

17 Antonius de Corduba in ſua ſumma *q.* 64. quoſdam caſus particulares collegit,in quibus,non obſtante mandato generali, vel ſpeciali Superioris & excommunicatione, vel iuramento poteſt,& tenetur ſubditus non manifeſtare delictum,vel aliud, quod iubetur.

Primus eſt, quando delinquẽs eſt emẽdatus. Corduba.

18 Primus eſt,quando Superior id iubet manifeſtare præcipuè ad emendam delinquentis, vel ad impediendum peccatum mortale ipſius delinquentis, aut ne malum proximo inferatur, aut illatum ei reparetur. Tunc enim ait Corduba,ſi delinquens eſt emendatus, vel ſperatur veriſimiliter emendatio,ſeu ſatisfactio partis,non eſt licitum denuntiare. Ratio eſt, quia cùm ceſſet in hoc caſu cauſa finalis præcepti, ceſſat etiam obligatio: ac proinde denuntiare non debet, ſed famam proximi conſeruare illæſam,nec tacendo periurus, aut excommunicatus erit. Tu verò limita hoc, quando, ſcilicet, peccatum eſt occultum, vel duobus, aut tribus cognitum: & quando intenditur ſolùm, emendatio delinquentis,aut parti læſæ ſatisfactio: quæ ſi facta ſunt, tacendo non incurrit in excommunicationem, iuxta communem doctrinam, quam tradunt D.Thom. 2.2.*q.*33.*art.*7.8. Anton.2.*p.tit.*9.*c.*6.§.5. Nauarr.*in Man.cap.*25.*num.*46.

Limitatio.

D.Thom. Antonin. Nauarr.

19 Quòd

Digitized by Google

19 Quòd ſi eſſet infamia de delicto, aut ſemiplena probatio, & iudex punitionem intenderet: cùm iuſtè iudex in hoc caſu procedat, & iuridicè, ſubditus denuntiare tenetur: aliàs tacendo peccaret mortaliter, & excommunicationem incurreret, & periurium.

Si iudex punitionẽ intẽdit, & iuſtè procedit, tenemur.

20 Secundus eſt, quando res eſt ſecreta, vel tribus, aut quatuor nota, & iudex ad pœnam procedere intendit: tunc quamuis Superior edictum generale, vel ſpeciale faciat, ſub excommunicatione præcipiens; vt qui nouit, veritatem manifeſtet, non tenetur reuelare. Et quamuis Corduba hoc ſolum verum eſſe putet, quando criminoſus de ſe crimen ſit dicturus, aut de ſuis conſociis, affirmans tunc non teneri ad denuntiandum: ſecùs autem ſi quis ſciret crimen alterius ſecretum, vel tribus, aut quatuor notum, qui viderunt: tunc enim, inquit, & per ſe ſine præcepto Superioris manifeſtare poterit: & coactus, præcepto, excommunicatione, vel iuramento, illum reuelare tenetur: vt expreſsè habetur *in lib.* 1. *qq. q.* 34. *dub.* 2. Petrus tamen de Nauarr. *lib.* 2. *de reſtit. cap.* 4. *part.* 2. *dub.* 9. *num.* 218. vult, quòd ſicut non contra ſeipſum, ita nec contra alium tenetur teſtificari: dummodò crimen occultum ſit, adeò vt nec infamia ſpecialis ſit de illa perſona reſperſa, nec indicia ſufficientia, vel ſemiplena probatio. E contra verò, ſi fama præcederet, & legitima accuſatio cum indiciis, vel vno teſte omni exceptione maiore, tenerer etiam contra me ipſum dicere veritatem, & multò magis contra alium: quòd ſi crimen alterius erit occultum, duobus, aut tribus notum, cuius non ſunt indicia, nec probatio ſemiplena, vel infamiæ, non tenetur dicere.

Secundus eſt, quando res eſt ſecreta.

20 Tertius eſt, quando quis rem ſub ſigillo ſecreti

Tertius eſt.

quãdo quis scit sub sigillo secreti.

creti accepit,vt consilium,vel remedium adhiberet delinquenti in anima, vel in corpore: vt medicus, obstetrix,aduocatus,vel alius consiliator, & adiutor mali commissi, cui reuelatum est crimen ad remedium,& auxiliũ adhibendum:tunc enim etiamsi in particulari præcipiatur illis sub excommunicatione,vel iuramento; vt dicant quicquid sciunt de tali delicto, peccant mortaliter reuelando, etiamsi in testes vocentur,& præcedente etiam infamatione,semiplena probatione, & indiciis:& ad damnorum restitutionem tenentur, atque adeò in tali casu solùm dicere poterunt,quæ alia via sciunt: sicut Confessor, qui extra confessionem nouit. Sic Sylueſter. Nauarr. Corduba. S. Thom. Sylueſt. *confess.* 3.*quæst.* 20.*in fine*,& verbo, *testis*,*quæst.* 8. Nauarr. *in Man.cap.* 18. *num.* 52. Corduba *in summ. q.*64.*casu* 3. Petr. Nauarr. *vbi supr.* post S.Thom.*vbi supr.* 2.2.*q.*70.*art.* 1.

Ad sigillũ secreti non tenemur, vbi intercedit damnum Reip.

22 Ratio est,quia seruare secretum in hoc casu, est de iure naturali. Quod habet veritatem,nisi tractetur de damno Reipublicæ:nam tunc, secundùm omnes, promissio secreti cuiuscunque (excepto secreto confessionis sacramentalis) ac iuramentum non obligant,sed potest,& debet reuelare.

Quartus, quando potest probare,& cogeretur ad hoc.

23 Quartus est; quando cogendus esset probare,quod denuntiat, cùm re vera non possit, aut quando reuelare non possit, aut testificari absque graui periculo,& damno in honore,vita,vel rebus. Cum tanto enim detrimento non tenetur contra proximum testificari, aut denuntiare: solùm enim obedire tenetur, quando probare posset,& quando denuntiando damnum graue non incurreret. Sic Angelica. Angel.*in summa*, verbo, *excommunicatio.* 3.§.20. expresse docet,præceptum iudicis,denuntiare iubentis sub pœna excommunicationis: quod scimus, etiamsi

etiamsi id probare non possumus, esse nullum, cùm contineat errorem intollerabilem. Vnde præceptum, quo iubent, vt qui sciunt, denuntient, limitandum est; vt solùm procedat de ijs, qui quod sciunt, probare possunt. Sic Gloss. *in cap. plerumque, 2. quæst. 7.* Nauarr. *in c. inter verba, 11. quæst. 3. concl. 6. coroll. 66. n. 778. & in Man. c. 17. n. 134.* Corduba *in summa, q. 64. can. 5.* & Pet. de Nauarr. *vbi suprà.* Gloss. Nauarr. Corduba.

Quod dictum intelligit Nau. *vbi supr. coroll. 66. num. 780.* quando præcipitur, vt reuelemus, quod scimus, vt denũtiatores, non autem vt testes: quia si vt talibus nobis præciperetur, teneremur deponere, vt tales, quod scimus, etiamsi id probare nequeamus. Vnde in talibus edictis est opus magna discretione ad discernendum, quando iudex nobis præcipit; vt testibus, quando, vt denuntiatoribus. *Limitatio Nauarri.*

24 Quintus est, quando quis ex leuibus personis res scit, quæ non sunt fide dignæ: tunc enim denuntiare non tenetur, quia, & sibi ipsi, qui ob id leuitatis notaretur & reo, qui ob id rigidiùs tractaretur, & fortassis iniustè damnum inferret: vnde tacere omnino debet, quandoquidem in hoc casu non censeretur delictum scire. Sic Nauarr. *in Man. ca. 25. num. 46.* & Cordub. *in summa, q. 64. casu 6.* *Quintus, quando ex leuibus personis scit, denuntiare non tenetur.* Corduba.

Illud demum obseruandum est, quòd in his casibus, in quibus reuelare non tenemur, iurare etiam possumus nos nescire, intelligendo ad reuelandum; vt communiter omnes dicunt. Nota.

25 Denique in materia hac denuntiationis hoc quoque sciendum, quòd denuntians non tenetur probare, secundùm omnes: sed tantùm testes proponere, & ideo si deficit in probando, de iure non debet puniri. *Denuntiator non tenetur probare.*

26 Si

Digitized by Google

Denuntiãs omnino falsum, debet puniri. Nauarr.

26 Si verò non solùm deficiat: imò reperiatur omninò falsum denũtiasse,ad Superioris arbitrium puniri debet.Et Nau.*in lib.*1.*cons.de offic.iudicis,consil.* 11.*n.*4.ait,quòd nemo debet denuntiare: nisi quod probari potest,& peccat,si aliud facit, *cap.placuit,*6. *q.*2.*& notatur in cap.qualiter,& quando,*1.*de accusat.*

Prælatus aliquando nõ recipiat denuntiationem.

27 Prælatus verò denuntiationem non accipiat, nisi denuntians fuerit bonæ famæ;debet enim Prælatus non solùm denuntiati,verùm denuntiantis, & testium propositorum conditionem considerare, ex quorum conditione poterit iudicare; an etiam denuntians non bonæ famæ, admitti debeat.

Conspiratio cauenda, & puniendæ.

28 Insuper considerare debet, ne facta sit conspiratio contra reum,vt scilicet quando vnus dicit; ego denuntio, & tu testifica, vel è contra: nam tunc tales conspiratores puniri debent pœna priuationis,sicut præcipitur in iure, *cap.conspirationum, & cap.si quis.*11.*q.*1.

DE INQVISITIONE.

SVMMARIVM.

1 *Inquisitio duplex.generalis,& specialis.*
2 *Inquisitio generalis non requirit infamiam præcedentem,aut accusatorem,aut denuntiatorem.*
3 *Prælatus debet inquirere in communi de obseruantia Regulæ,& statutorum.*
4 *Cautela à Superioribus adhibenda.*
5 *In inquisitione generali Iudex non potest interrogare de particulari.*
6 *Inquisitio generalis non est iudicium, sed est præambulum ad iudicium.*

1 Hic

Digitized by Google

1 HIc eſt ſecundus modus procedendi in iudiciis, ſcilicet,per viam inquiſitionis: quando ſcilicet iudex ex officio: non ad inſtantiam alicuius inquirit. Inquiſitio igitur duplex eſt,alia generalis, alia ſpecialis. Generalis contingere poteſt tribus modis, aut ex parte criminis ſolùm, aut ex parte delinquentis ſolùm: alia quando quis interrogatur de crimine,& de delinquente,& eadem eſt diſtinctio de inquiſitione ſpeciali.Et notatur,quòd in generali inquiſitione, tàm ex parte criminis, quàm ex parte delinquentis non inquiritur de aliquo crimine particulari, nec de aliquo delinquente determinato: ſed de omnibus in generali, quia quamuis Prælatus faciat mentionem in ea de aliquibus criminibus particularibus, non poſſumus tamen non vocare eam inquiſitionem generalem.

Inquiſitio duplex. Generalis, quæ tribus modis contingere poteſt.

Inquiſitio generalis ex parte criminis ſolùm eſt, quando inquiritur de aliquo crimine particulari,vt ſi interrogetur, qualiter obſeruetur lex, quæ ponit pretium frumento? Inquiſitio generalis ex parte delinquentis eſt, quando habetur notitia de delicto aliquo, & quæritur in generali, quiſnam commiſit illud.

2 Vt fiat hæc inquiſitio generalis, non eſt neceſſe, quòd adſit infamia, nec quòd ſit accuſator, aut denuntiator; vt reſoluit Sot. *de rat. teg. ſecr. memb.2.quæſt.6.* Ratio eſt, quia illa non fit ad petitionem partis: ſed ex mero officio iudicis. Tenentur enim Prælati Eccleſiaſtici,tàm ſæculares, quàm Regulares, ſtatis temporibus viſitare Prouinciam, Diœceſim, aut Conuentum ad explorandum ſubditorum mores; vt iubetur *in cap.1. de offic. ordin. & capit. cùm olim, de accuſat. & cap.Romana. de cenſ. lib.6.*

Inquiſitio generalis non requirit infamiã præcedẽtem, aut accuſatorẽ, aut denuntiatorem. Sotus.

3 Hinc

Prælatus debet inquirere in cõmuni de obſeruãtia Regulæ & ſtatutorũ.

3 Hinc Prælati debent inquirere in communi, id, quod ad obſeruantiam regulæ, & ſtatutorum Religionis pertinet: & an ſciant fratres de aliquo fratre particulari, quòd commiſerit aliquod delictum, & peccatum intra tria vota eſſentialia, & cõtra præcepta Diuina, & Eccleſiaſtica,& Regulæ, capiens eorum depoſitiones in ſcriptis,interrogando de aliquibus delictis in particulari, licèt non ſint pernicioſa Religioni, de quibus non eſt frater correctus,nec ſperatur corrigi.

Cautela à Superioribus adhibenda.

4 Animaduertere tamen debent Superiores, ne accipiant viſitationem alicuius, quin viſitatus manu ſua eam ſcribat: & ſi aliqui reperiantur, qui dicant, ſe nolle dicere quicquam, præcipiant Superiores, vt illud ſubſcribant: ne poſteà peracto, & elapſo tempore viſitationis conqueratur.

In inquiſitione generali index non poteſt interrogare de particulari.

5 In hac inquiſitione generali non poteſt iudex quærere, & interrogare in particulari, an Petrus ſcilicet tale delictum fecerit: ſolùm poterit inquirere,an quis fecerit tale delictum. Quod intelligi debet, niſi aliqua perſona particularis notata ſit infamia talis delicti: nam ſi Titius ſcit aliqua peccata occulta à lucio patrata, licèt à Superiore moneatur, & ei præcipiatur, vt ea reuelet, non tenetur: potiùs enim peccaret, ſi ea reuelaret, niſi peccata Reipublicæ ſint nociua. Rodriquez *in ſua ſumma,tom.1.cap.79.n.8.*

Rodriq.

Nota. Hoc benè notandum eſt, quòd in hac inquiſitione generali nemo tenetur declarare ſuũ peccatum, quod commiſit, quantumlibet publicum ſit, & notorium; niſi à Superiore iudice interrogetur.

6 Et ideò rectè dicunt communiter Doctores, & Sotus *in part.2. in relect. de rat. teg. ſecr. memb.2. quæſt.7.concl.3.dub.1.* quòd hæc Inquiſitio generalis non

non eſt iudicium, ſed præambulum ad iudicium, cùm in ipſo primùm iudex inquirat; An ſit aliquod vitium contra communitatem, & aliquis delinquens de tali vitio ſit infamia notatus: & poſteà inuentis teſtibus, ad iudicium peragendum procedit.

Inquiſitio generalis non eſt iudicium, ſed præambulum ad iudicium.

DE INQVISITIONE PARTICVLARI.

SVMMARIVM.

1 *Infamia, ſeu clamoroſa inſinuatio quæ.*
2 *Clamoroſa inſinuatio quæ.*
3 *Ad infamiam qui numerus hominum requiritur.*
4 *Indicia quæ.*
5 *Indicia qualia eſſe debent.*
6 *Indicia debent eſſe plura, nam vnum non ſufficit.*
7 *Probatio ſemiplena quæ.*
8 *Teſtis iuridicus quis.*
9 *Notorium triplex, iuris, facti, & præſumptionis.*
10 *Inquiſitio ſpecialis fieri poteſt ad effectum punitionis perſonæ particularis.*
11 *Iudicis non eſt ſine accuſatore damnare.*
12 *Indicia grauia quæ.*
13 *Iudex non poteſt inquirere de crimine occulto alicuius perſonæ abſque infamia.*
14 *Prælati regulares non debent ſubditos punire abſque eo, quòd alius eos accuſet.*
15 *Crimen quando eſt contra Rempublicam, cum vno teſte poteſt iudex facere inquiſitionem.*
16 *Inquiſitio de perſona occulta, quando crimen eſt publicum, quando poſſit fieri.*
17 *An ſi vnus tantùm ſciat alicuius crimen, & à iudice*

Digitized by Google

rogetur, teneatur dicere veritatem.

18 *Infamatus de vno crimine, non potest de alio interrogari.*

19 *Inquisitio de persona particulari absque vlla infamia tunc potest fieri, quando tractatur de electione facienda, ne sit in ea aliquod impedimentum.*

AD maiorem intelligentiam dicendorum, notandi sunt priùs, & declarandi aliqui termini, ex quorum cognitione pendet intelligentia huius materiæ: qui etiam deseruient ad cognitionem materiæ de accusatione, de qua infrà.

Infamia, seu clamorosa insinuatio quæ. Hostiens. Aretinus. *Clamorosa insinuatio quæ.* Panorm. Sotus.

1 Primùm igitur explicandum est, quid sit infamia, seu clamorosa insinuatio. Hostiensis, & Aretinus *in cap. Inquisitiones, & cap. qualiter, & quando, 2. de accusat.* ita inter se hæc duo distinguunt, quòd infamia sit, quando viri probi iudicialiter testantur esse talem rumorem, & famam de tali crimine. Clamorosa verò insinuatio sit vox totius populi, vel publicus rumor inter multos de tali crimine, extra iudicium. Panorm. verò, & Sotus *in relect. de teg. secr. memb. 2. q. 6. dub. 3.* ista non distinguunt, sed pro eodem sumunt. Sed omissis his, dicam probabiliora ex Sot. & Caiet. *vbi supr* nempè quòd,

Ad infamiam duo requirũtur.

2 Ad infamiam duo requirantur. Vnum est frequens opinio, & vox bonorum. Alterum est, vt sit de tali crimine. Per primam particulam excluditur clamor, & opinio malorum: vox enim frequens discolorum, & hominum infimæ sortis legitimam infamiam non reddit.

Ad infamiam qui numerus hominũ requiritur.

3 Si quis verò quærat, quinam hominum numerus requiratur ad infamiam? Canonistæ aliqui *in cap. inquisitiones, de accus.* docent; denarium numerum necessarium esse ad faciendam infamiam.

At

Digitized by Google

At Sotus, *vbi ſupr.* & Michaël Salon. 2. 2. *quæſt.*99. *art.*2. *contr.*1. notant, quòd in iure nihil de tali denario numero habetur determinatum:nam in dict. cap. *inquiſitiones*,1.§.*tertiæ dubitationis*,& §.*quæſiuiſti.* ſolùm habetur non ſufficere duos, vel tres teſtes, etiamſi ſub iuramento aſſerant, eſſe vocem publicam, vel famam talis delicti, à tali homine commiſſi: ſed neque propter dicta paucorum reputari quis debet infamatus. Verius autem eſt,vt relinquatur arbitrio prudentis diſcernere, ſcilicet quænam infamia ſufficiens ſit, & quis rumor ſit frequens, conſideratis circumſtantijs loci, temporis, perſonarum,&c. Sotus. Salon.

Illud tamen adnotandum eſt,non requiri ad infamiam teſtes oculatos: ſatis namque eſt, quòd à bonis viris fide dignis audierint, vel indicia, & coniecturas ſufficientes habuerint. Nota.

4 Secundò quoad indicia, notandum eſt,quòd indicia propriè ſunt circumſtantiæ,& ſigna,ex quibus prudenter, & rationabiliter ſolemus de actionibus,& operibus aliorum iudicare. *Indicia quæ.*

5 Igitur hæc indicia non qualiacumque eſſe debent: ſed perfecta, quæ vehementem afferant ſuſpicionem, & ex quibus, certitudine quadam morali, licet coniecturare: vt ſi nudus cum nuda inueniatur in eodem lecto, ſignum eſt concubitus. Item ſi quis euaginato gladio, & ſanguine aſperſo, deprehendatur iuxta occiſum, maximè inimicum. Aut talia ſint,vt duorum,vel plurium teſtium teſtimonio præſtent; aut vnus ſaltem teſtis ſit omni exceptione maior. *Indicia qualia eſſe debent.*

6 Item plura indicia eſſe debent, vt loci, temporis, perſonæ: regulariter enim indicium vnum non ſufficit. Dixi (*regulariter*) quia in hoc materia *Indicia debent eſſe plura, nam vnum non ſufficit.*

Digitized by Google

de indicijs multùm valet prudentia iudicis: posset enim aliquando vnum indicium esse loco plurium, consideratis conditionibus, & circumstantijs personæ, loci, temporis; quod proinde sufficeret, vt in exemplis allatis constat.

Demùm manifesta esse debent tùm respectu facti, cuius sunt indicium; ita vt manifestè indicent tale factum, tùm respectu personæ. Non enim satis est, vt indicia sint facti: nisi etiam sint indicia personæ delinquentis, sicut nec satis est infamia de crimine, nisi etiam sit personæ: atque adeò, quòd talis persona de tali crimine diffamata sit, vt diximus, tum etiam respectu processus, ita vt huiusmodi indicia manifestentur reo à iudice, vt hac ratione intelligat se iuridicè interrogari, ac proinde teneri ad respondendum.

Probatio semiplena quæ.

7 Tertiò explicandum est, quid sit semiplena probatio, quæ describi potest, esse dictum vnius testis oculati, & iurati, seu, quod idem: dictum vnius testis omni exceptione maioris, qui enim videt crimen commissum; putà homicidium, aut furtum, testis oculatus est, & si est omni exceptione maior, semiplenam probationem facit. Et idem de auditu dicendum est, quando crimen, de quo testis est ad sensum auditus pertinet: putà si quis testaretur se audisse, Petrum hæc, & illa loquentem, talis enim testis facit semiplenam probationem: duo verò testes integrarum conditionum plenè rem probant. Iuratus etiam esse debet: quia dictum testis sine iuramento, nullam vim habet in iudicio.

Testis iuridicus quis.

8 Præterea talis testis debet esse iuridicus, id est, præter, seu vltra accusatorem adsit testimonium alterius omni exceptione maius: scilicet qui viderit, & iuratus sit. Cùm enim in propria causa nullus

lus sit idoneus testis: vt dicitur in *l. nullus, ff. de testib.* consequens est, accusatorem, vel actorem, criminisque participem, propriè locum testis non habere.

9 Prætereà notandum est, quòd triplex est notorium, à iure, à facto, & à præsumptione iuris. Notorium à iure est illud, quod in iudicio est notum aut per sententiam iudicis, aut per confessionem partis, aut per claram probationem testium. *Notorium triplex est. Notorium à iure.*

Notorium facti est illud, quod ita est notum, vt negari non possit: vt si quis occidat alium coram multis. Notorium præsumptionis iuris est illud, quod ex se non est euidens: sed iudex procedit ad punitionem eius, ac si esset euidens propter præsumptiones, & indicia, quæ sunt de facto; sicut quãdo Clericus detinet mulierem, & cohabitat sub eodem tecto, quam omnes dicunt esse eius concubinam: talis punitur sicut concubinarius. *Notorium facti. Notorium à præsumptione.*

Ampliùs notandùm, quòd ad hoc, vt quis teneatur pro infamato de tali delicto, non sufficit, quòd illud tale sit notorium, quòd commiserit illud coram domesticis eius: quia quousque res extra domum non cognoscatur, pro secreta reputatur, nisi sit de rebus pertinentibus ad fidem: & ratio est, quia supponitur, quòd domestici tacebunt: & ideò non potest iudex procedere contra illum, qui hoc modo est infamatus, quia correctio non est commissa curæ eius: sed patri illius familiæ, & domus. His igitur annotatis, sit

10 Prima assertio. Inquisitio specialis alicuius personæ potest fieri ad effectum suæ punitionis: quando talis persona notata est infamia talis delict, aut quando sunt indicia grauia, & notoria maiori parti communitatis contra dictam personam: *Assertiones pro inquisit. speciali faciendæ.*

ita vt ſi non procederet iudex contra hunc reum, ſcandalum in dicta communitate cauſaretur. Na-

Nauarrus. uarr. *in Man. cap. 8. num. 38.*

11 Dixi, *notata infamia:* quia iudex contra neminem poteſt procedere ad condemnationem, niſi

S. Thom. adſit aliquis accuſator: vt docet S. Thom. *vbi ſuprà*, & colligitur ex cap. *ſi quis poteſtatem*, 23. *quæſt. 4.* vbi dicitur; iudicis non eſt ſine accuſatore damnare, ſicut nec Chriſtus Iudam abiecit: quamuis enim furem eum eſſe ſciret: quia tamen non erat accuſatus, minimè eum abiecit. Et cap. 1. *de accuſat.* ait Felix Papa: *Si legitimus non fuerit accuſator, non fatigetur accuſatus.* Sed quando iudex procedit per viam inquiſitionis, nullus eſt accuſator formalis: alioqui non eſſet via inquiſitionis, ſed accuſationis: ergo ſaltem debet eſſe virtualis: talis autem eſt infamia, ſeu clamoroſa inſinuatio.

Iudicis non eſt ſine accuſatore damnare.

Nota. Hinc infertur, quòd licèt iudex ſciat crimen ſubditi, ſciátque etiam duos, vel tres, aut quatuor teſtes conſcios criminis, per quos probari valeat delictum alicuius: non tamen procedere poteſt ad eum puniendum ex officio, per viam inquiſitionis, antequàm eum accuſent. Id quod diſertis verbis docet Innoc. III. in cap. *inquiſitionis, §. tertia dubitationis, de accuſat.* vbi ait: Non ſufficere ad inquirendum ſpecialiter contra aliquem non infamatum, etiamſi duo, vel tres teſtes iurati, omni exceptione maiores aſſerant ſe vidiſſe hominem aliquem delictum illud commiſiſſe.

Dixi, *indicia grauia*: quia ſi non ſunt talia, quamuis ſint manifeſta, non ſufficiunt vt contra talem ſic diffamatum propter illam procedatur per viam inquiſitionis: poteſt tamen procedere quando aliquis accuſat, quia in hoc caſu hæc indicia habentur

tur pro ſemiplena probatione;& ideò ſufficiunt,vt iudex per viam accuſationis procedat contrà reum, & contra teſtes illud ſcientes, eos compellens, vt veritatem manifeſtent. Nauarr.*vbi ſupr.*& Sot.*lib.5. de iuſt.& iur.q.6.art.1. & de rat.teg.ſecr.membr.2.q.6, concluſ.8.dub.1.* Nauarrus. Sotus.

12 Tunc autem erunt indicia grauia, vt poſſit iudex procedere contra reum per viam inquiſitionis: quando, vt ſuprà dictum eſt,euidenter ex illis poteſt præſumi malum,non exiſtente eis coniectura boni: vt ſunt amplexus indebiti, & coniunctio aliquorum,de quibus ſuprà viſum eſt. Leuia autem tunc erunt indicia, quando in illis eſt parua coniectura mali, & multa alicuius boni: & realiter non naſcitur ex eis ſuſpicio grauis, ſed leuis: ita vt per illa nō efficiatur Religioſus infamatus, ſicut quando aliquis Religioſus bonæ famę loquitur cum aliqua muliere in loco ſuſpecto,quia hoc non eſt ſufficiens indicium pro infamia. *Indicia grauia quæ.*

13 Secunda aſſertio. Non eſt licitum iudici inquiſitionem facere in crimine occulto de aliqua perſona, ſi de ea non præceſſit infamia, vt dictum eſt. *Iudex non poteſt inquirere de crimine occulto alicuius perſonæ abſq; infamia.*

Quod vt meliùs intelligatur, proponamus hîc exemplum. Eſt hîc Petrus, quem condemnant tres, aut plures teſtes, denuntiantes de eo,& dicentes ſe vidiſſe eum cum muliere aliqua in eodem lecto: de quo crimine Petrus non eſt infamatus, quia teſtes illud ſolum dixerunt Prælato ſecretè,vt remedium adhiberet. In hoc caſu non poteſt Prælatus publicè punire delinquentem,nec vocare alios teſtes, vt inquirat de eius vita:ſicut expreſsè determinatum eſt *in cap.inquiſitionis, & cap.qualiter, & quando,2.de accuſationibus.*

Notèt Prælati Regulares.

14 Hinc colligitur, quàm malè faciunt aliqui Prælati Eccleſiaſtici, & Regulares, qui ſubditos ſuos publicè puniunt abſque eo, quòd alius accuſet eos, ob aliquot crimina occulta ab eis commiſſa; probata ſolùm per tres, aut quatuor teſtes, non præcedente contra eos infamia.

Bene verum eſt, quòd etſi de iure non debet eos publicè punire, vt tamen cum charitate procedant, animaduertant, quòd quando delictum cum teſtibus non poteſt probari, & ſubditus à Prælato monitus negat, non poteſt Prælatus vlteriùs progredi in cauſa, nec poteſt eum punire, donec aliquid accidat, quod faciat peccatum manifeſtum, aut ſint indicia, vt inquiri de illo poſſit, aut teſtes, quibus reus poſſit conuinci. Et ſi non ſit ſpes emendationis iudicialiter, melius eſt relinquerè eum, & Deo commendare: ita Sot. *vbi ſupr. membr. 2. q. 4.*

Sotus.

Hoc autem debet intelligi, quando tanquàm iudex procedit ad eum puniendum: quia quando tanquàm pater, bene poteſt, & tenetur ad illud, probato illo delicto per duos teſtes, punire, & corrigere illum ſecretò: & ſi ſubditus poſt hanc ſecretam punitionem iterùm ceciderit: tunc poteſt Prælatus tanquàm iudex procedere contra illum, imponens ei per obedientiam, vt dicat veritatem, puniens illum cum aliis pœnis: ſi verò poſt dictam ſecretam monitionem ſubditus ſe correxerit, & eius correctio Prælato nota fuerit, non poteſt ampliùs contra eum procedere.

Nota. *Crimen, quando eſt contra Rempub. cũ vno eſſe iudex poteſt facere inquiſitionem.*

15 Supradicta tamen habent veritatem, quando crimen non eſt contra Rempubl. nam quando eſt tale, ſufficit, quòd adſit vnus teſtis: licèt non ſit infamia, vt de ipſo poſſint iudices facere inquiſitionem contra aliquem: quo delicto probato, poteſt

delin

delinquens publicè puniri. Sic Doctores præcitati, & alij in cap. *qualiter & quando, 2. de accusat.*

16 Tertia assertio. Quando crimen est publicum, & notorium: auctor verò illius occultus omninò, nec aliqua laborans infamia, aliqui docent, non esse licitum iudici specialem inquisitionem facere delicti, quantumuis publici, nisi sit etiam infamia delinquentis. Sic Palud. *in 4. d. 19. q. 4.* Caiet. *2. 2. q. 69. art. 2.* Sot. *vbi supr. membr. 2. q. 6. dub. 4.* ea ratione ducti: quia in cap. *cùm oporteat, de accusat.* requiritur ad inquirendum infamia, non solùm delicti, sed etiam personæ.

Inquisitio de persona occulta, quãdo crimen est publicũ, quãdo possit fieri.
Paludan.
Caietan.
Sotus.

Cæterùm, verior est aliorum opinio, qui docent, quòd in tali casu licebit regulariter inquirere in genere, non quis in particulari crimen commiserit: sed aliqua indicia, & circunstantias criminis: putà interrogari possunt homines, an sciant quis illac transierit, qua hora occisus sit, quibus armis: vt si forsan exinde aliqua indicia personę haberi possint ad inquisitionem personæ, quæ aliquo modo infamari cœpit: id quod tandem docet Sotus *vbi supr. q. 6. concl. 1. dub. 4.*

Quòd verò licitum sit in tali casu inquirere in genere, mihi certum esse videtur, & praxi consentaneum: quia quando crimen est notorium, etiamsi persona sit occulta, tenetur iudex ex officio, quantum potest seruato iuris ordine, talia delicta non relinquere impunita, ne Respublica inde damnum patiatur, & populus inde scandalizetur: dum irrequisita, & impunita crimina manere videt, iuxta ea, quæ habentur in cap. *cum sit, §. fin. de appell. cap. vestra, de cohabitat. cleric. & mul.* & cap. *Romana, §. notoria, de censib. in 6.* sic etiam Innocent. III. in cap. *bonæ memoriæ 1.* & ibi Panorm. *de elect.* vbi Innocentius ait;

Panorm.
Innocent.

Angelica. Tabien. Corduba. Arragon. Salon. Valentia.

hoc obſeruari per totum mundum. Angelic.verbo, *denuntiatio.§.vlt.* Tabien.verb.*inquiſitor.*§.8. Corduba *in ſumma q.64.punct.1.* Arragon.& Sal.2.2.*q.69.* Valent.*tom.3.diſp.5.q.14.*

Dubium.

17 Quòd ſi adhuc quæras ; An ſi vnus tantùm ſciat,quis crimen illud notorium commiſerit,& ille rogetur à iudice in generali inquirente, teneatur

Reſpond.

veritatem fateri ? Aliqui tenent quod ſic.Sed negatiua eſt verior : quia licèt ex ſolo illo teſtimonio reus non poſſit damnari,attamen ex illo torquebitur : vnde graue detrimentum patietur. Solùm igitur iudex habet ius interrogandi , ita vt alter fateri teneatur,quando duo,aut tres nouerunt crimen:& tunc ſi aliquis eorum interrogetur, cùm ſciat alios noſſe crimen,veritatem confiteri tenetur,quia tunc iudex iuridicè interrogat , vnde reſpondere veritatem tenetur.

Infamatus de vno crimine , non poteſt de alio interrogari.

18 Quarta aſſertio. Si delinquens eſt infamatus de aliquo crimine:de hoc ſolùm,& non de alio debet inquiri , niſi tale crimen alteri ſit taliter coniunctum , & perfectè ſine eo cognoſci non poſſit. Vnde iudex qui particulariter inquirit de concubinariis , inueniens aliquem habere concubinam Religioſam, poteſt incidenter inquirere de ſacrilegio : licèt de eo non præceſſerit vlla infamia. Noſtra igitur aſſertio debet intelligi de criminibus diſparatis:ſic Caiet.& Sot.*vbi ſupr.* Et eadem ratione non poteſt inquiri de complicibus in crimine , niſi aliquo modo aliqua ſint impoſita contra eos , aut niſi peccatum,de quo fit inquiſitio,ſit præiudiciale Reipubl. vt dictum eſt ſuprà.

Caietan. Sotus.

Inquiſitio de perſona particulari abſque vl-

19 Quinta aſſertio. Quando iudices faciunt, aut facere iubent inquiſitionem contra aliquam perſonam,non ad punitionem,ſed ſolùm,vt ſciant,

an

an ſit aliquod impedimentum ſecretum, aut inhabilitas,ob quam hæc perſona non poſſit promoueri, aut promota confirmari ad aliquod officium: non eſt neceſſe,quòd præcedat aliqua infamia contra talem perſonam.

In infamia tunc poteſt fieri, quãdo tractatur de electione faciẽda, ne ſit in ea aliquod impedimẽtum. Nota.

Hinc ſequitur, quòd poſſunt Miniſtri Generales, & Prouinciales, & eorum Commiſſarij inquirere de meritis, aut demeritis eorum, quos volunt eligere in Prælatos: quamuis de eis nulla præceſſerit infamia.

Dixi, *coram multis:* quia ſi aliquis ſecretò coram vno,aut duobus teſtibus: imò coram Prælato,non coactus dixit, ſe commiſiſſe aliquod crimen: non poteſt Prælatus illum punire iudicialiter,ſed ſolùm fraternè: niſi crimen ſit contra bonum publicum, quia tunc poteſt etiam procedere contra illum,qui contra eum fecit aliquod crimen.Poteſt etiam procedere per viam inquiſitionis,quãdo crimen commiſſum eſt in præiudicium tertij: ſicut ſi aliquis abſque eo,quòd præcedat infamia,occidit fratrem, aut furatus eſt aliquid: vt reſoluit Sot.*vbi ſupr.concluſ.*3. Et in his criminibus poſſunt inquirere, & caſtigare publicè, abſque eo, quòd præcedat infamia,& abſque eo,quòd ſit accuſator,per ſolam denuntiationem:quia in his caſibus denuntiatio gerit vicem accuſationis:vt dixit Sot.*vbi ſupr.dub.*3.

Quòd ſi per inquiſitionem factam contra infamatum aliquid legitimè probatum non fuerit: ſed tantummodò ex deductis remaneat infamatus de delicto, ipſo poſtulante ab infamia purgationem debet ei concedi. Et hæc de inquiſitione.

DE

DE ACCVSATIONE.

SVMMARIVM.

1 *Accuſatio tres ſolennitates habere debet.*
2 *An illæ ſint de ſubſtantia accuſationis.*
3 *An abſque accuſatore Prælati regulares poſſint punire delinquentem.*
4 *Caſus, in quibus poſſunt iudices procedere contra reum, quamuis non ſit accuſator.*
5 *An accuſationem præcedere debeat ſecreta correptio.*
6 *Accuſare quis teneatur.*
7 *Ab accuſatione repelluntur tria hominum genera.*
8 *Accuſatio redditur vitioſa ex calumnia, preuaricatione, & tergiuerſatione.*
9 *Errores iudicis, aduocati, & actuarij.*
10 *Iudex quando poſſit rumpere accuſationes.*
11 *Accuſans aliquem de falſo, qua pœna dignus.*
12 *Pœna talionis non eſt in vſu.*

Accuſatio tres ſolẽnitates habere debet.

SVpereſt, vt de Accuſatione dicamus, quæ eſt tertius modus procedendi in iudicio: de qua quatuor ſunt videnda per ordinem: ſcilicet, forma, obligatio, iuſtitia, & pœna.

Prima, vt fiat in ſcriptis.
D. Thom.
Caietan.
Bannes.
Salon.
Arragon.
Syluester.
Sotus.
Valentia.

1 Quoad primum, ſciendum, quòd de iure communi accuſationis forma tres ſolennitates debet habere. Prima eſt, vt accuſatio fiat in ſcriptis: hoc eſt, vt accuſator libellum accuſatorium in ſcriptis iudici porrigat. 2. *quæſt.* 8 *per totum, & l. cui, ff. de accuſat.* D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 68. & ibi Caietan. Bannes, Salon. Arragon, Syluest. verbo, *accuſatio. quæſt.* 1. Sot. *de rat. teg. in* 2. *quæſt* 5. *concluſ.* 4. Valent. *tom.* 3. *diſput.* 5. *quæſt.* 12. *punct.* 2. & alij.

Secũda, vt in libello,

Secunda eſt, quòd in libello accuſatorio ſcribantur nomen accuſatoris,

Digitized by Google

ris, & accuſati, & iudicis, ſpecies delicti: & cum qua perſona delictum eſt commiſſum, locus, tempus, vbi, & quando commiſſum eſt delictum; dies, menſis, annus, quo porrigitur iudici libellus, *cap. fin. 2. quæſt. 8.* Tertia, quòd accuſator inſcribere ſe debet, & obligare ad pœnam talionis ſubeundam, ſi in probatione defecerit, & ad proſequendam litem vſque ad finem.

accuſatorio ſcribãtur nomina, locus, tẽpus, vbi, & quando. Tertia, vt accuſator ſe obliget ad probandum.

2 Si quæras, An hæc ſint de ſubſtantia accuſationis? Reſpon. quòd quantum eſt de iure communi, ſunt de ſubſtantia: ſed vſu, & conſuetudine receptum eſt, vt iſta non ſeruentur, vnde modò ſolùm in vſu eſt apud ſæculares, vt accuſator coram iudice crimen deferat per ſolam verbalem querelam, quam in ſcriptis ponet Notarius: neque ſubijcitur accuſator pœnæ talionis. Nihilominùs apud Regulares ſeruantur illa tria prædicta, & in noſtro modo procedendi aſſignantur in formula data ibi, *Circa tertium.* Hoc totum intelligendum eſt de delictis grauioribus: nam de delictis leuibus non eſt neceſſe, vt accuſatio proponatur in ſcriptis, *l. leuia, ff. de accuſat.*

Dubium. **Reſpon.**

3 Sciſcitaberis, An Prælati Regulares poſſint punire delinquentem, abſque accuſatore? Reſpon. quòd delicta vel ſunt leuia, vel grauia: ſi leuia, poſſunt: ſi verò grauia ſunt, minimè.

Dubium. **Reſpon.**

4 Sunt tamen aliqui caſus, in quibus poſſunt iudices procedere contra reum, quamuis non ſit accuſator. Primus eſt; quando iudex, ſtans ſimul cum alijs pluribus, videt committi delictum. Caietan. *vbi ſupr. quæſt. 67. art. 3.* Secundus eſt, quando contra reũ eſt infamia, & indicia & tunc poteſt procedere per viã inquiſitionis. Tertius eſt, quando præceſſit denunciatio iuridica, poſita ad ſupplicium:

Caſus, in quibus poſſũt iudices procedere contra reũ, quãuis non ſit accuſator.

cium, vt fit in Tribunali ſanctæ Inquiſitionis, quæ denuntiatio non eſt aliud; niſi declarare delictum coram Superiore.

Dubium. 5 Inſtabis, An accuſationem debeat præcedere ſecreta correptio, ſicut ante denuntiationem?

Reſpon. S. Thom. Reſpon. quòd S. Thom. 3. *ſent. diſt.* 18. *quæſt.* 2. *art.* 4. *quæſtiunc.* 2. refert duas opiniones inter ſe contrarias. Vna eſt aſſerentium, eſſe de præcepto in foro interiori, & conſcientiæ, vt præcedat correptio fraterna, vt ſi ceſſat ea via damnum commune, & reſipiſcat, non deferatur ad iudicem, quamuis in foro exteriori non ſit neceſſaria, cùm iudex non quærat, vt admittat accuſationem, an fraternè admonuerit accuſator eum, quem accuſat. Altera eſt eorum, qui abſolutè, & in vniuerſum negant requiri neceſſariò admonitionem ante accuſationem: ſic Angelica verbo, *accuſatio. num.* 1. Tabien. *eod. num.* 2. Palud. *in* 4. *d.* 19. *qu.* 4. Nauar. *in cap. inter verba.* 11. *quæſt.* 3. *concl.* 6. *coroll.* 61. *num.* 642. & fauet Valent. *tom.* 3. *diſp.* 5. *quæſt.* 12. *puncto.* 1. *dub.* 3. quamuis hic auctor ſatis dubius, & anceps maneat in hac re.

Angelica. Tabien. Paludan. Nauarr. Valentia.

Auctoris ſententia. Circa quam difficultatem dicam, quæ ſentio, vtraque opinio probabilis eſt: nihilominùs, ſi ſolùm natura actus accuſationis conſideretur, non requiritur, vt admonitio eam præcedat, & hoc videtur eſſe ad mentem D. Thom. vnde in 2. 2. *qu.* 68. agens de accuſatione, nequaquàm meminit fraternæ admonitionis, vt rectè Valentia, vbi ſuprà, annotauit: quòd ſi hoc ſolum voluerunt auctores, ſecundæ ſententiæ verè locuti ſunt, & patet ex iure canonico: nam in cap. *qualiter, & quando,* 2. *de accuſat.* dicitur; ſicut accuſationem legitima debet præcedere inſcriptio, ſic & denuntiationem charitatiua

Valentia.

tatiua monitio, & inquiſitionem clamoroſa inſinuatio præuenire. Ratio etiam id ſuadet, quia accuſatio non habet pro fine, & ſcopo ſuo pœnitentiam, & emendationem fratris: ſed punitionem delinquentis ad bonum commune, vt per vnius pœnam alij arceantur à peccatis. Prætereà licèt correctio fraterna adhibita fuerit, nihil impedit, quò minùs quis communiter accuſare poſſit: quia quamuis delinquens ſit correctus, & emendatus, & per actus pœnitentiæ in foro animæ abſolutus, adhuc tamen licitè accuſatur: vt publicè puniatur ad continendum alios,& ipſum etiam delinquentem in poſterum.

Accuſare quis teneatur.

6 Quoad ſecundum de obligatione, quis ſcilicet obligetur accuſare ex præcepto, & ſub peccato mortali? Reſpon. quòd S. Thom. *vbi ſupr. art.* 1. Caietan. Salon. Arragon. Bannes, *ibidem* Alexander de Aleſ. *p.*3. *quæſt.*42. *m.*1. Sotus *in relect. de rat. teg. ſecr. mem.*2. *quæſt.*5. *concl.*1. Nauarr. *in c. inter verba.*11. *quæſt.*3. *concl.*6. *coroll.*62. *num.*638. & alij dicunt, quòd aliquando eſt in præcepto. Aliqui alij dicunt quòd non; ſic Gloſſ. *in cap. quia propter.* 2. *qu.*7. Ang. verbo, *accuſatio*, §. 2. & alij aliter. Sed diſtinctione opus eſt: nam crimina vel ſunt publica, vel priuata. Publica ſunt illa, quæ directè, & immediatè veniunt in damnum publicum, vt v.g. hæreſis, proditio ciuitatis, homicidia, furta, ambitio, ſubornatio, ſuffragiorum,&c. Priuata ſunt illa,quæ contra bonum priuatum committuntur: vt v.g. adulterium, ſimplex fornicatio, concubinatus, & ſimilia,vel contra propriam perſonam.

S. Thom.
Caiet.
Salon.
Arragon.
Bannes.
Alenſ.
Sotus.
Nauar.
Angelica.
Auctor.

Quando igitur crimen eſt publicum, ſeu contra bonum commune, & in fieri, ſeu in procinctu vt fiat, illúdque ſufficienti teſtimonio, quis probare poſſit,

possit, tenetur quilibet sub peccato mortali illud per accusationem iudici deferre. Sic auctores primæ sententiæ, quia iure naturali vnicuique incumbit cura boni communis. Qui verò probare non potest, accusare non tenetur, quia cùm probatio sit necessaria, ne periculum sibi generet, vel pœnæ talionis, vel alterius grauis damni, si improbatione defecerit, nemo tenetur accusare; nisi sit crimen, quod probare possit. Benè animaduertit Sotus, *vbi supra*, quando quis non potest crimen probare, & crimen illud est in perniciem communitatis: vt obuietur illi, quod tunc, qui hoc scit, debet illud deferre ad Iudicem, protestando se non accusare: sed solùm iuridicè denuntiare, vt hac ratione liberetur ab obligatione probandi: & iudex inde accipiat occasionem inquirendi, vt obuiet malo communi.

Sotus.

Quando crimen est contra bonum publicum, & nihilominùs in totum factum, & completum sit; ita vt nullo modo maneat in actu, non tenetur quis illud ampliùs accusare, vel denuntiare: sed solùm si ad iudicium vocatus fuerit, respondere tenetur veritatem, tanquàm testis.

Hoc tamen intelligitur, quando delinquens iam omninò cessat à tali crimine, & verè pœnitet: nam si quis ad id est consuetus, vel tale delictum contaminat, non solùm præsentia verùm, & futura; vt est subornatio in electionibus, tunc, qui hoc scit, tenetur accusare, si potest probare, vel saltem denuntiare.

Quando crimen est contra tertiam personam priuatam, & est in fieri, vel in procinctu vt fiat, si testes habeat, quibus probare possit, tenetur accusare; vt verbi gratia, si videam aliquem insidiantem

rem vitæ alterius, vel ſubornationibus ſuis impedientem, ne quis Religioſus, alioqui idoneus, & benemeritus promoueatur; debeo accuſare, vel denuntiare ſaltem, ſi non poſſum probare: quia tenetur vnuſquiſque quantum poteſt, via licita, proximum ab omni damno, & iniuria illæſum tueri.

Quando verò crimen non eſt in alicuius tertij damnum, & præiudicium, etiamſi non ſit iam inchoatum: ſed in procinctu, vt inchoetur, & fiat, ad nihil tenetur, qui illud ſcit; niſi ad correptionem fraternam.

7 Quæres hîc, quænam perſonæ ab accuſatione repellantur? Et ad hoc breuiter dico, quòd in vniuerſum tria hominum genera ab officio accuſandi prohibentur. Primò repelluntur excommunicati, & infames, *cap. prohibentur. 2. quæſt. 1. l. qui accuſare. ff. de accuſat.* S. Thomas, & alij Doctores *in locis ſupra citatis.* Hi tamen non repelluntur à denuntiatione, ſeu correctione fraterna, quæ fit ob fratris emendationem vt poſt alios rectè Sotus *in relect. de rat. teg. ſecr. vbi ſuprà.* Ratio autem, quare ab accuſatione repellantur, eſt: quia cùm accuſatio auctoritatem in accuſante requirat, quam tales homines non habent: ideò eo munere repelluntur, niſi in crimine hæreſis, cuius tanta eſt labes, vt ad eius accuſationem omnes admittantur, ſerui aduerſus dominum, criminoſi, & infames aduerſus quemlibet, *cap. in fidei fauorem, de hæreticis, cap. præſumunt. 2. q. 7.*

Ab accuſatione repelluntur tria hominum genera.

S. Thom.

Sotus.

Secundò, prohibentur aliqui ob decentiam, ne accuſatio illa ex odio procedere videatur. Qua ratione ſubditi prohibentur accuſare ſuos Prælatos, ſerui dominos, & filij parentes, *cap. prohibentur. 2. quæſt. 1. & cap. omes, 2. quæſt. 7.* Cæterùm, cùm bonum commu-

Nota.

commune id postulauerit, possunt prædicti ex affectu charitatis illos accusare, aut potiùs denuntiare; vt notat S.Thom.2.2.*q.*68.*art.*1.*ad* 2.

S.Thom.

Tertiò prohibentur aliqui accusare ob reuerentiam sui status; qua ratione clerici prohibentur accusare laicos; & maximè in causa sanguinis, *cap. Sacerdotes.*2.*quæst.*7.*cap.his, à quibus*,23.*quæst.*3. licitum est tamen illis denuntiare crimina publica, & Reipublicæ damnosa: qualia sunt, verbi gratia, hæresis, crimen læsæ Maiestatis, etiam peccata; quibus vel tertiæ personæ imminet damnum, aut sibi ipsis, etiamsi sciant illum accusatum capite plectendum, præmissa protestatione citra pœnam sanguinis.

Accusatio quãdo redditur vitiosa. Calumniator quis.

8 Quoad tertium sciendum, quòd in accusatore requiritur etiam iustitia, quæ violatur in accusando tribus præcipuè modis; Calumnia scilicet, Præuaricatione, & Tergiuersatione, *can.si quem pœnituerit.*2. *qu.*3. *& l.accusatorum, ff. ad Senatusconsul. Turpillianum.* D.Thom. & reliqui *vbi suprà.*

Primò igitur calumniari is dicitur in accusatione, qui alteri falsum crimen imponit ex malitia, & scienter, & talis in re graui non solùm peccat mortaliter: sed etiam tenetur ad restitutionem damni illati siue in fama, siue in persona, siue in bonis ad arbitrium boni viri.

Calumniator etiam quis.

Similiter calumniator est ille, qui verum crimen: sed occultum, quod in iudicio probare nequit, alteri scienter obijcit: & peccat mortaliter, & tenetur ad damnum: quia in iudicio sicut est iuridicè verum, quod idoneis testibus probatur, ita è contra est iuridicè falsum, quod iuridicè probari non potest.

Præterea calumniator est, qui in ciuilibus rem sibi debitam petit modo indebito; quia scilicet

vtitur

vtitur falsis instrumentis, aut per falsos testes probat, peccat mortaliter, & absolui non potest, nisi desistat: si verò talibus falsis probationibus rem suam recuperat, non tenetur ad restitutionem quamuis peccauerit. Nauar. *in Man. cap.* 25. *num.* 32. Nauarr.

Secundò per præuaricationem etiam committitur iniustitia, quæ accidere potest duobus modis. Primò, quando quis in exteriori accusat reum, in secreto verò fauet illi, acceptans, & admittens debiles defensiones.

9 Secundò quando tacet ea, quæ verè aggrauant, & sunt maximè contra accusatum, & allegat alia parui momenti. Quod quidem peccatum potest esse in Iudicibus, in Aduocatis, & Notarijs. Estque peccatum mortale, subditum restitutioni damni, quod ex hoc sequitur parti; vt colligitur ex Nau. *in Man. cap.* 25. *num.* 30. *Prauaricatio qua.* *Errores iudicis, aduocati & actuarij.* Nauarr.

Tertiò per tergiuersationem potest peccare accusator, quando inordinatè, & absque iusta causa desistit ab accusatione obligante cum ratione communis, vel saltem præcepto iudicis ex officio in causa præcedentis: quia facit iniuriam bono communi S. Thom. *vbi suprà.* Dixi; *quando inordinatè, & sine causa desistit:* aliàs potest desistere vel in causa propria: quia potest renuntiare iuri suo. Vel quando initio bona fide incœpit, & postea in processu cognouit errorem, & se deceptum fuisse vel ab aduocato, vel à testibus, aut aliis; vel quia videt iudicem non iustè iudicaturum: nam tunc desistere potest ab accusatione, & se componere cum reo, *cap. si quem pœnituerit. 2. quæst. 3.* Vel propter metum cadentem in constantem virum: nam tunc non debet prosequi causam cum tanto suo dispendio, Sot. *vbi supr.* Vel ad imperium, & auctoritatem *Tergiuersatio qua.* S. Thom.

ritatem Principis, qui in legibus poteſt diſpenſare: dummodò parti læſæ alio modo damna reſtituantur.

Iudex quãdo poſſit rũpere accuſationes.

10 Quin, quòd multoties iudex inferior poteſt rumpere accuſationes, quas inuenerit deficientes, quia ſicut potuit in principio eas non admittere: ſic poſtquàm eas admiſit, poteſt rumpere, ſi videat eſſe defectuoſas: imò ex officio, etiam tenetur ad illud. Caueat tamen ne id faciat, quando accuſatio poſita eſt in Tribunali, & in Archiuio; quia tunc id non poteſt facere ſine peccato, eo maximè quando talis accuſatio eſt licita, & ordinata ad ſatisfaciendum alicui particulari, cùm ius præcipiat, ne alicui, quod ſibi debitum eſt, auferatur.

Notent iudices, & aduocati.

Accuſans aliquem de falſo qua pœna dignus.

11 Vltimum, quod in accuſatore conſiderandum venit, eſt pœna: nam accuſator, qui ſciens, & prudens accuſat aliquem de falſo, aut occulto crimine, quod iuridicè probare non poterit, pœna talionis olim puniebatur: hoc eſt tali pœna afficiebatur, qualem ipſe alteri intendebat. Exod. 21. *Oculum pro oculo, dentem pro dente* Et *cap. calumniator. & cap. qui non probauerit. 2. quæſt. 3.*

Exod. 21.

Pœna talionis.

Sed non eſt in vſu.

12 Sed quia pœna talionis admodum ſeuera, & dura viſa eſt, propterea in pleriſque locis eſt abrogata, & iudicis arbitrio punitur, qui falsò accuſat proximum. Sotus verò, *vbi ſuprà*, & Couarr. *lib. variar. cap. 9. pag. 587. coroll. 1.* tenent, quòd hæc lex talionis non eſt in vſu, niſi reſpectu teſtis, qui contra proximum ſuum iurat falſum in criminali.

Sotus.

Couarr.

Sed proſequamur hanc materiam, & dicamus aliqua de teſtibus, de reo, & de aduocatis, & álijs annexis; vt fiat poſteà determinatio omnium illorum, qui ad caſum reſeruatum in principio poſitum incurrunt, & primò.

DE

DE TESTIBVS.

SVMMARIVM.

1 *Testis quando tenetur dicere veritatem.*
2 *Testis quando peccat, & tenetur ad satisfactionem.*
3 *Testis falsus quando debet se retractare.*
4 *Qui fuit causa efficax, vt alij iurarent falsum, tenetur eis manifestare, vt se retractent.*
5 *Sciens aliquem innocentem condemnatum, si credit, suo testimonio illi posse prodesse, tenetur se offerre ad testificandum.*
6 *Testis qui iurauit tenere aliquid secretum, an teneatur illud reuelare, si iuridicè interrogetur.*
7 *Et quando ad hoc non tenetur.*
8 *Excipiuntur doctores, procuratores, tabelliones, aduocati, consiliarij, medici, chirurgi, obstetrices, qui secretum seruare debent.*
9 *Testis dubitans an legitimè interroget iudex, non tenetur obedire.*
10 *Testium numerus necessarius ad iudicium.*
11 *Testes debent esse contestes.*
12 *Testes de auditu sufficiunt ad probationẽ aliquando.*
13 *Testes singulares non sufficiunt. Et quis testis singularis.*
14 *Testes singulares non sufficiunt ad condemnationem, sufficiunt tamen ad indicandum reum. Et aliquando etiam sufficiunt ad torturam.*
15 *Modus procedendi apud Regulares, quid doceat de testibus singularibus.*
16 *Testis nolens dicere veritatem, potest torqueri.*
17 *Testis quando incidit in casum reseruatum.*
18 *Testis multoties excusatur à dicenda veritate in iudicio regulari.*

Digitized by Google

19 *Subditus an teneatur teſtificari quando dubitat, an iure interrogetur.*
20 *Teſtis timens ſibi malum imminere, à teſtificando excuſatur.*
21 *Conſultans, vt Confeſſarius excuſatur.*
22 *Teſtes falſarij puniendi.*
23 *Teſtimonium aliquorum non recipitur.*
24 *Falſa crimina imponere ſemper eſt peccatũ mortale.*
25 *Teſtis non iuratus non facit probationem.*

INter præcipuas perſonas, quæ in iudicio ferendo euenire ſolent, eſt Teſtis, de quo hîc aliqua dicemus.

Teſtis quãdo tenetur dicere veritatem.

1 Primum; Teſtis legitimè interrogatus à iudice, tenetur dicere verum, quia non obediendo ei, impedit, quantum eſt ex ſe, executionem iuſtitiæ. Dicunt tamen aliqui, quòd ſi delinquens eſt occultus, contra quem non eſt infamia, quòd teſtis poteſt iudici reſpondere, ſe nihil ſcire: intelligens in corde ſuo, non eſſe obligatum ad teſtificandum contra illum. Sic Nauarr. *in Man. cap. 25. num. 45.*

Nauarr.

Teſtis quãdo peccat, & tenetur ad ſatisfactionem.

2 Secundum; Teſtis ſi legitimè interrogatus contra aliquem iurauerit falſum, peccauit mortaliter, & tenetur ad ſatisfactionem, cùm committat euidentem iniuſtitiam. Quòd ſi eius dictum non fuit cauſa condemnationis rei, neque eius ratione fuit ei pœna inflicta: quia iam erat conuictus per alios teſtes, quamuis peccauerit mortaliter, non tenetur tamen ad reſtitutionem.

Teſtis falſus quando debet ſe retractare.

3 Tertium; Teſtis ſi poſtquàm iurauerit falſum, cuius dictum verè, & realiter eſt cauſa efficax, quòd aliquis ſit punitus morte: ſi retractatio iuramenti nihil prodeſt, non debet Confeſſarius compellere teſtem, vt ſe retractet: ſolùm tenebitur reſtituere damna,

Digitized by Google

damna, quæ ex tali punitione prouenerunt. At si putat, quòd ex sua confessione poterit liberare reum, tenetur se retractare: quamuis sit cum suo periculo vitæ: vt dicunt Cordub. *lib. qq. quæst. 31. art. 3.* Sot. *de iust. & iur. l. 4. q. 6. art. 5. ad quartum.* Medin. *de restit. q. 3.* Nauarr. *in Man. cap. 15. num. 17.* Couarr. *in Reg. pecc. §. 3. num. 6. 1. part.* & ideò regula, quæ dicit, quòd non tenetur quis liberare fratrem suum cum periculo suæ vitę, debet intelligi, quando vterque est innocens.

Corduba. Sotus. Medina. Nauarrus. Couarr.

Si verò ille, contra quem latum est falsum testimonium, non est in periculo vitæ propter talem confessionem: & solùm in fama, vel honore illum offendit cum sua confessione, non tenetur tunc suam vitam periculo exponere: sed tenetur retractare se per literas, suo proprio nomine firmatas cum iuramento, ad hoc, vt faciant fidem publicam: & ipse potest se transferre in aliquem locum tutiorem, vbi à periculo imminenti animam suam liberet: & hoc etiam, quòd fiat cum iactura honoris, & bonorum suorum: quia ipse sibi fuit huius mali causa: imò tenetur, si potest sine periculo suæ viræ restituere totum damnum, quod sua causa accusatus recepit, & petere ab eo veniam humiliter. Et si in vita sua hoc commodè non potest facere, ne contrahat inimicitias graues cum multis, & consequenter, ne vitam suam periculo exponat, aut non remanent ei bona, quibus decenter viuere possit: tunc in testamento clauso satisfaciat, & ad hoc tenetur, vt dicit Cordub. *latè vbi suprà.* & Nauarr. *cap. 18 num. 44.*

Notent hoc illi, qui alios inducunt ad testificãdum falsum.

4 Quartum; Ille, qui fuit causa efficax, vt alij iurarent falsum, tenetur eis manifestare, vt se retractent: imò etiam cum suo periculo tenetur id eis

manifeſtare, ſi ſciat, quòd ob eorum confeſſiones ille contra quem iurauêre, condemnabitur. Si verò eos non induxit ad dictum iuramentum, nec fuit in cauſa, quòd iurarent: ſolùm tenetur ex charitate eos admonere, vt ſe retractent. Quòd ſi nolint facere, eadem lege charitatis tenetur illos manifeſtare, vt liberet innocentem: non tenetur tamen ad hoc ex lege iuſtitiæ, & per conſequens non tenetur eos manifeſtare cum periculo ſuæ vitæ, quia lex charitatis cum tanto periculo non obligat.

5 Quintum; Qui ſcit eſſe innocentem, hominem illum, quem ad ſuſpendendũ deferunt, quamuis ipſe ad iudicium non vocetur: ſi tamen ſcit, & credit, quòd ſuo dicto eum liberabit, quia eſt innocens, tenetur ſe offerre ad teſtificandum: quamuis ſit cum præiudicio accuſatoris, & aliorum teſtium. Hæc tamen obligatio non eſt de lege iuſtitiæ, ſed charitatis: & ideò quamuis non teſtificetur, non tenetur ad vllam reſtitutionem: vt tenet S. Thom. 2. 2. *q.* 70. *art.* 1. Gabr. *in* 4. *d.* 15. *queſt.* 6. *concl.* 6. Nauarr. *in Man. cap.* 15. *num.* 17.

S. Thom. Gabriel. Nauarrus.

Dubium. 6 Sextum; Teſtis legitimè interrogatus à iudice, an teneatur dicere veritatem: quando iurauit tenere illud ſecretum? V. g. Titius commiſit crimen, quod Lucio dixit ſub ſecreto, & ille ei promiſit ſub iuramento, ſe ſecretum ſeruare: poſtea verò in aliorum notitiã venit, & accuſatus fuit Petrus, & multi circa hoc examinati ſunt; an Lucius debuit illud teſtificari?

Inſuper, ſi ſolus Lucius ſcit illud crimen, an interrogatus iuridicè, vt dicat, quid de illo ſcit, teneatur reuelare?

Reſponſ. *Qui iurauit tenere*

7 Reſpond. quòd ſecretum extra confeſſionem ſacramentalem commiſſum, etiamſi ſub iuramento factum

factum ſit,reuelandum eſt:quando crimen eſt pendens in futurum, & contra bonum commune, vel contra innocentiam alicuius tertij:qualia ſunt crimina latronum, prædonũ, coniuratorum in Rempublicam,vel Regem,vel hæreſis,& eorum,qui falſificant monetam. Sic S.Thom.2.2.*q*.70.*art*.1. Caietan.Bannes, Salon.Arragon.Innoc.*in cap.qualiter, & quando*,2.*de accuſat*. & Panormit.*ibidem*. Nauarr. *in cap.inter verba*, 11.*q*.3. Et ratio eſt, quia cùm iſta crimina accuſare, vel ſaltem denuntiare teneat: à fortiori teneor ad teſtificandum. Quando verò ſecretum nobis commiſſum eſt de delicto,quod non tenemur accuſare,vel denuntiare: qualia ſunt delicta iam facta,& nullo modo pendentia in futurum, & quæ ſolùm inquiruntur à iudice, vt puniantur, & non vt euitentur:ſi iudex iuridicè interrogat,tenemur reuelare,& teſtificari.Sot.*lib.de iuſt.q*.7.*art*.1. Vide etiam D.Bonau. *in* 4. *diſt*.21.*part*.2. *diſt.art*.2. *queſt*.3.vbi dicit,quòd qui acceptat aliquid ſecretò, non obligat ſe,niſi ſub conditione, ſi videlicet Superior non interrogat: ſi autem Prælatus interrogat,tenetur ei reuelare.

ſecretum, quando teneatur reuelare, & teſtificare.

8 Excipe ab hoc doctores, procuratores, tabelliones, aduocatos, conſiliarios, medicos, chirurgos, obſtetrices, & ſimiles,quibus aliqui ſua ſecreta litium,dubiorum, & morborum aperiunt:vt eorum conſilio,auxilio, & opera iuuentur:qui omnes non tenentur reuelare ſecreta ſibi commiſſa. Alioquin nullus auderet ſe eorum fidei committere: vt v.g. ſi puellæ partum ex fornicatione obſtetrix reuelare poſſet: ita vt nec puella eſſet ſecura de ſecreto obſtetricis,eligeret potiùs periclitari in ſuo partu,vel ſuffocare prolem,quàm illius auxilio vti: ſic alij. Et ratio firma eſt,quia concurrentibus duobus

Excipiuntur doctores, procuratores, tabelliones, aduocati, conſiliarij, medici, chirurgi, obſtetrices, qui ſecretũ ſeruare debent.

præceptis ſibi inuicem repugnantibus, ſeruandum eſt id,quod maius eſt:ſed in hoc caſu ſunt duo præcepta,quæ ſibi inuicem repugnant, quorum vnum eſt parere iudici legitimè interroganti : alterum eſt ſeruare ſecretum nobis commiſſum, quod eſt iuris naturalis, & maximè faciens pro fama, honore, & bonis proximi. Ergo ſeruandum eſt iſtud ius naturale de ſeruando ſecreto:non illud de parendo iudici,vel Superiori:cùm vt dicit S.Thom. nihil poteſt homini præcipi contra id, quod eſt de iure naturæ.

S. Thom.

Teſtis dubitans an legitimè interroget iudex, non tenetur obedire.

9 Septimum ; Quando teſtis dubitat, an iudex legitimè interroget, & iuridicè in cauſa magnæ infamiæ,non tenetur obedire : quamuis iudex ille ſit ſuus Prælatus, & illi præcipiat in virtute ſanctæ obedientiæ:quia maius peccatum eſt infamare proximum ſine cauſa,& exponere illum periculo,quàm ſit non obedire Prælato præcipienti, vt reueletur crimen:& ideò negotio exiſtente dubio,maius peccatum eſt euitandum:ſic tenet Sotus *de rat.teg. m.* 3. *q.*2.contra Palud.& Sylueſt.qui tenent,quod in dubio ſubditus tenetur obedire Prælato, quod ego probo. Tunc autem interrogat Prælatus non iuridicè,quando non eſt infamia probata contra reum cum duobus teſtibus, procedente iudice per viam inquiſitionis:aut ſi non ſit legitimus accuſator,cum ſemiplena probatione,qualis eſt teſtis oculatus fide dignus, aut cum indiciis probatis per duos teſtes ſimul cum accuſatione.

Teſtiũ numerus neceſſarius ad indiciũ.

10 Octauum;Numerus teſtium neceſſarius eſt, vt in iudicio regulari faciant fidem:& licèt in rebus leuioribus ſufficiens ſit teſtimonium vnius : in rebus tamen grauioribus : maximè quando agitur de hominis condemnatione, aut alia re graui,neceſſarij ſunt duo teſtes,aut tres.*cap.quod verò,2.quæſt.5.& cap.*

*cap.in omni negotio,de teſtib.*S.Thom.2.2.*q.*70.& omnes. Quando ergo duo, vel tres teſtes ſunt fide digni,& omni exceptione maiores in aliqua cauſa,fidem faciunt,& plenè probant.

11 Benè verum eſt, quòd debent eſſe conteſtes; ad quod opus eſt,vt in teſtimonio deponendo non conueniant ſolùm in ſubſtantia delicti, ſed etiam in circunſtantiis principaliter illud declarantibus: ſcilicet in perſona delinquentis, in loco, tempore, qualitate,& modo delicti. Addo tamen aliquando contingere, vt vnum delictum maiorem habeat continuationem: & tunc ſi plures teſtes vnus poſt alium viderit delictum tale, tunc ſunt verè conteſtes ad illud: vt v.g. commiſit quis adulterium, & adulterando viſus eſt à tribus, ſeu quatuor eum aſpicientibus per feneſtram,vno poſt alterum: verè iſti teſtes non ſunt ſingulares,ſed conteſtes, & delictum illud ſufficienter probant. Tab.verb.*teſtes.* *Teſtes debēt eſſe cōteſtes.* Tabien.

12 Dubitabis; An teſtes de auditu ad plenam probationem ſufficiant? Reſpond. cum communi ſententia Doctorum,quòd ſi delictum conſiſtat in voce:qualia ſunt blaſphemia,contumelia,&c.quòd tūc teſtes de auditu ſufficiunt ad plenam probationem:ſi verò delicta ſunt de numero viſibilium,tunc non ſufficiunt teſtes de auditu, ſed requiruntur teſtes de viſu.Et denique ad hoc, vt teſtis concludat, reddere debet cauſam ſcientiæ per illum ſenſum corporis, quo percipitur actus, ſuper quo deponitur:vnde ſi deponit de re perceptibili viſu tantùm, dicit:quia vidi,ſi deponit, quia res amara erat, vel dulcis,dicet:quia guſtaui.Si verò teſtes tantummodò ſciunt rem: quia ab aliis audierunt, fidem non faciunt. Dubium. Reſponſ. *Teſtes de auditu ſufficiunt ad probatiōē.* *Teſtes ſingulares nō ſufficiunt.*

13 Nonum;Teſtes ſingulares non ſufficiunt ad plenam

Teſtis ſingularis quis.

plenam probationem contra reum. Quod vt intelligatur,ſciendum , quòd teſtes ſingulares dicuntur illi , qui deponunt de diuerſis numero delictis : vt v.g.ſi vnus dicat, ſe vidiſſe hoc furtum commiſſum eſſe à Petro:alius verò dicit, ſe vidiſſe aliud furtum alio tempore,à Petro commiſſum. Ad probandum ergo delictum in iudicio teſtes ſingulares non faciunt fidem,vt condemnetur ad mortem,ſed requiruntur plures. In cauſis autem leuioribus , & , ſi agatur de condemnatione alicuius ad aliam pœnam, ſufficit teſtimonium alicuius fide digni : maximè vbi apparet ita expedire bonæ gubernationi,vt patet ex praxi,& vſu omnium iudicum : damnant enim ſcindentes ligna in nemore alieno , vel vuas rapientes,ſolo teſtimonio cuſtodis : aliter non poſſent eſſe iſta tuta. Eadem ratione in cauſis grauioribus , dummodò non agatur de vltimo ſupplicio,ſufficit vnicus teſtis eximię auctoritatis:vt Cardinalis,Princeps,& in Religionibus Generalis.

Teſtes ſingulares nõ ſufficiũt ad condemnationẽ, ſufficiũt tamen ad indicãdum reum: & aliquãdo etiã ſufficiunt ad torturam.

14 Hîc bene notandum eſt , quòd teſtes ſingulares , etſi non ſufficiant ad condemnationem rei: ſufficiunt tamen ad indicandum ipſum : & ſi ſint omni exceptione maiores , ſufficiunt ad inducendum reum ad torturam:quia vnicus teſtis omni exceptione maior,cui nihil opponi poteſt, facit ſufficiens iudicium ad torturam , cùm in criminalibus faciat etiam ſemiplenam probationem.Et quia qui dicto vnius talis teſtis vrgetur, eſt de crimine infamatus apud iudicem competentem,propterea,abſque vllo erroris periculo poteſt torqueri. Gloſſa in *l.admonendi , ff. de iureiur.* & ibi Bartol. & Iaſon *in lectura 2.num.92.* Anton. Gomez *tom.3.part.reſolut. cap.12. num.9.* Franciſcus Pegna *in Comm.ad Director.Inquiſ.p.3.q.61.comm.110.reg.2.& reg.7.* & alij.

Bartol. Iaſon. Gomez. Pegna.

15 Modus

15 Modus procedendi apud Regulares dicit plura. Primò,quòd propter teſtes ſingulares,nemo condemnetur , nec alicui pœnæ infligantur : ſed tantummodò reus ad veritatem dicendam arctetur. Secundò , quando numerus aliquis teſtium ſingularium fide dignorum , putà quinque , vel ſex conueniunt in deponendo actus , numero quidem diſtinctos : ſed tamen eiuſdem ſpeciei , vt diuerſas ſollicitationes, diuerſas ſubornationes,cùm huiuſmodi , ſaltem in genere probent denuntiatum tali vitio deditum, teſtes prædicti ſinguiares ſufficiunt Prælato ad excipiendum illum talem à dignitatibus Guardianatus, Diffinitoratus, Prouincialatus, & huiuſmodi.

Modus procedendi apud Regulares , quid doceat de teſtibus ſingularibus.

16 Decimum;Si teſtis coram iudice competente cum iuramento interrogatus noluerit dicere veritatem, poteſt torqueri, non in quantum teſtis: ſed in quantum habet rationem rei : vt v. g. ſi aliqui teſtantur , Petrum alicui negotio interfuiſſe,& poſſe teſtificari , tunc Petrus ſi noluerit teſtificari, poterit torqueri , vt dicat veritatem : quia meritò præſumitur ex malitia teſtificari nolle. Ratio autem quare teſtis , in quantum teſtis , torqueri non debet,ea eſt, quia vt ſic non habet culpam:cùm tamen certum ſit , torturam nemini inferri debere abſque præſuppoſita culpa;vt rectè Bann.2.2.*q.*70. *art.*2.*dub.*2.*concl.*4.annotauit.

Teſtis nolens dicere veritatem poteſt torqueri.

17 Vndecimum;Quantum facit ad præſens caſum reſeruatum , peccat mortaliter , & incidit in caſum ille teſtis Regularis , qui à iudice ſuo competente interrogatus ſecundùm iuris ordinem iurat, & dicit falſum teſtimonium, tam aſſerendo ea, quæ vera non ſunt , quàm tacendo ea , quæ vera noſcuntur. Vnde , vt caſus iſte ſit reſeruatus , neceſſe

Teſtis quãdo incidit in casũ reſeruatum.

ceſſe eſt, vt iuramentum falſum factum ſit à Religioſo in iudicio coram Superiore, vel coram alio iudice competente, & ab ipſo interrogatus ſit cum iuramento: quia ſi ex ſe deponat coram iudice abſque ipſius interrogatione, non incidit in caſum, cùm non iuret dicere veritatem. Benè verum eſt, quòd comprehenditur ſub litera tàm is, qui examinatur, vt principalis, quàm is, qui tanquàm teſtis, ſi falſum dixerit, cùm litera ſimpliciter loquatur de iuramento falſo.

Includitur etiam ille, qui interrogatus cum iuramento, vt dicat veritatem illam occultat ex eo, quia præceſſerat iuramentum de tenendo ſecretum, quia tale iuramentum non eſt ſeruandum: quando imminet rationabile nocumentum corporale, vel ſpirituale Reipublicæ, vel particulari perſonæ; ita text. adiuncta Gloſſ. *in cap. nerui.* verbo, *à tranſgreſſione, diſtinct.* 13. Innocent. *in cap. qualiter, & quando,* 1. *de accuſat.* Nam interpretatur iuramentum hoc, niſi fuerit productus in teſtem: vnde hoc iuramentum ſeruari nequit abſque interitu ſalutis æternæ, quia inducit mortale; ſcilicet taciturnitatem veritatis, vt dictum eſt ſuprà.

Teſtis quãdo excuſatur à dicẽda veritate in iudicio regulari.

18 Duodecimum; teſtis excuſatur à dicenda veritate in iudicio Regulari in multis caſibus.

Primò, quando iudex non eſt competens.

Primò, quando iudex non eſt competens: nam tunc quia non habet iuriſdictionem, & auctoritatem omninò, vel ſi habet, non tamen ſuper eum, cùm ſit exemptus propter aliquod priuilegium: ideò non tenetur ei reſpondere verum. In noſtra Minoritana Religione iudices ordinarij ſunt omnes Superiores per electionem electi, & in dignitate poſiti, & à Superiore confirmati: cuiuſmodi ſunt Generalis, Prouincialis, Guardiani, Commiſſarij

ſarij Generales, & Commiſſarij Prouinciales, qui ſuccedunt in locum Patris Generalis, & Patrum Prouincialium in officio decedentium, quoniam iſti propriè non delegantur: ſed ſunt ſic per Conſtitutiones noſtras in Capitulo Generali editas, atque ita dici debent ab vniuerſitate electi. Item Capitulum Generale,& Capitula Prouincialia toto illo tempore, quo celebrantur, habent iuriſdictionem ordinariam:quoniam ſi ipſam alijs concedunt,neceſſe eſt,vt illam priùs habeant.

Delegatus autem eſt quilibet Commiſſarius à Patre Generali, & Commiſſarij conſtituti à Patribus Prouincialibus: & quando tales Commiſſarij poſſunt delegare alios ad cauſas, illi tales ſunt iudices delegati. Quando ergo teſtis interrogatur ab alio, quàm ſuo iudice ordinario, non tenetur ei reſpondere.

Secundò, quando iudex nõ ſeruat ordinem iuris.

Secundò, quando iudex non ſeruat ordinem iuris; nempè quando interrogat de aliquo delicto, quod notorium non eſt: neque de eo habetur ſemiplena probatio, neque eius infamia præceſſit, neque indicia approbata intercedunt, neque ex eius occultatione alteri deuenit notabile nocumentum: quamuis indirectè in damnum accuſatoris redundet, non tenetur ille iudici reſpondere ſecundùm eius intentionem rei veritatem manifeſtando: ſatis enim eſt,eum,qui iurat, dicere veritatem iuxta intentionem ſuam. S. Thom. *ſecunda ſecundæ,quæſt.*70.*art.*1. vbi Caietan. Bann. Salon. Arragon. Maior. *in* 4.*diſt.*15.*quæſt.*8. Nauarr. *in Man. cap.*12.*num.*9.

S.Thom. Caiet. Bannes. Salon. Arragon. Maior. Nauar.

19 Dubitatur hîc,An teneatur ſubditus obedire,& teſtificari;quando dubitat, an iure interrogetur,nécne? Reſpond.quòd Petrus de Paludan. *in* 4. *diſt.*19.

Palud.

dist.19.quæst.4. tenet, quòd quotiescumque dubium est vel iuris, vel facti, an Prælatus iustè præcipiat subdito; vt prodat crimen occultum quod tunc debet subditus obedire, & dicere veritatem: quia præsumendum est de iustitia iudicis. Sic S. Antonin. Antonin. 3. *p. tit. 9. cap. 7. §. 5.* & Sylvest. verb. *Inquisitio.* §. 3. Sotus autem, *de rat. teg. sec. m. 2. quæst. 9. concl. 1. dub. 3. & quæst. 7. concl. 1.* videtur dicere contrarium: sed non est recedendum à communi aliorum opinione: præsertim in casibus occurrentibus in nostra Religione, vbi non potest habere locum primum fundamentum Soti, quod est principale, quia regulariter non condemnantur fratres criminosi ad pœnam mortis.

Antonin. Sylvest. Sotus. *Reijcitur Soti opinio.*

Sed quicquid sit de opinione Soti, frater Minor tenetur ex vi Regulæ suæ obedire Prælatis suis in omnibus, quæ non sunt contra animam suam, & regulam cap. 10. Quæ verba exponentes nostri Doctores dicunt, quòd intelliguntur de his, quæ manifestè sunt contra animam, & regulam. Et in specie sanctus Bernardinus *in suo tractatu obedientiæ,* dum loquitur de triplici limite obedientiæ: quorum primum est manifestum peccatum: secundum manifestum periculum: & tertium, manifestum contagium, & impuritas, atque corruptio. Et subdit, quòd quando subditus rationabiliter dubitat, an quod præcipitur, sit peccatum, an non: tunc profectò obedire debet, & allegat text. *in ca. quid culpatur. 23. quæst. 1.* vide Angel. verb. *Relig.* §. 29. Sylvest. verb. *Relig. 9. quæst. 6.* & Caietan. *2.2. quæst. 88. art. 8.*

Notet Frater Minor.

Sanctus Bernardinus.

Angelica. Sylvest. Caiet.

Stat ergo firma resolutio, quòd quando subditus dubius est de præcepto Prælati, debet petere: quando verò est certus, quòd interrogat, non seruato

uato ordine iuris, vt ſuprà dictum eſt, non tenetur dicere veritatem,& teſtificari.

20 Tertiò excuſatur teſtis à dicenda veritate, & etiam à caſu reſeruato, quando probabiliter timet ſibi ex hoc teſtimonio aliquod magnum damnum ſpirituale, aut temporale perſonæ, honoris, aut bonorum euenturum, ſecundùm Baldum receptum *in c.cùm nuntius, de teſt.* & Felinum *in c. delictorum, de teſtib. cogend.* licèt ex eo ſcandalum oriatur;iuxta Sylu. verb.*denuntiatio.quæſt.*1.& verb. *correctio.quæſt.*7.*ſub finem.* Vt ſi teſti immineat periculum vitæ ex ſua teſtificatione, vt quia agitur de teſtimonio in cauſa capitali: & fortè conſanguineus rei, aut alius de mandato ſuo, vel vt ei morem gerat, ſecretò, & occultè minatus eſt teſti. Tunc enim ſi hoc periculum eſſet iudici notum, non deberet ipſum cogere ad teſtificandum: nam ſi non tenetur teſtificari in præiudicium cunctorum,*l.Iulianus.ff.de teſtibus,* multò minùs in præiudicium ſuiipſius, *l.Iulia.ff.de teſtibus.* Si autem non imminet magnum periculum, tunc debet eum compellere propter fauorem publicæ diſciplinæ,ne delicta remaneant impunita: *c. vt famæ, de ſent. excom. l. ſi ita vulneratus, ff. ad legem Aquil.* Bald. & poſt eum Felin.*in cap.delictorum,de teſtib.cog.*

Tertiò, quando teſtis timet ſibi magnũ damnum imminere. Bald. Felin. Sylueſt.

Hoc autem,quod dictum eſt, procedit, & habet locum etiam, quando teſti comminatur cenſura Eccleſiaſtica, vt dicat veritatem: tunc enim non tenetur teſtificari cum probabili periculo proprij capitis,nec propterea incurrit in excommunicationem; vt dicit Nauarr. *in Man. cap.*18.*in fine.* Graff. *in conſil. de teſtibus cog. ſub memb.* 26. Sotus *de rat. teg.*2. *quæſt.*7. Nec obſtat textus *in cap. quiſquis,*11. *quæſt.* 3. quia intelligitur textus ille, & omnes alij

Digitized by Google

ſimiles,quando occultatio veritatis alicui nocet,& nulli prodeſt, tunc enim debent cogi teſtes: ſed in caſu prodeſt teſti, qui euadit periculum mortis, aut aliud graue periculum. Et licèt Sylu. in verb. *reſtitutio.3.quæſt.6. verſ.9.* dicat; quòd productus in teſtem, & ſecundùm iuris ordinem interrogatus, tenetur ſub peccato mortali reſpondere, etiamſi immineat periculum perſonæ, aut rerum. Tamen contra Sylueſtrum oppono eundem Sylu. verbo, *familia.quæſt.7.* vbi docet,quòd non incurrit quis in excommunicationem ſibi comminatam,ſi non denuntiat id, quod ei præcipitur: quia ei probabiliter ex tali denuntiatione, aut teſtificatione malum corporis imminet. Idem dicit Sot. *vbi ſupr.* Nauarr. *vbi ſupr.in fine.* Graff. *in conſil.de cog. teſtib. ſub num.16.*

Quartò, conſultans, vel Cõfeſſarius.

21 Quartò, excuſatur etiam, ſi interrogatus à iudice, an aliquid ſciat, quod ipſe vel audiuit, vel habuit in conſultatione, & eò magis in confeſſione: tunc enim reſpondere debet ſe neſcire, quia quod audit, neſcire dicitur, *l.2.vbi Gloſſ.§.idem Labeo. ff. de aqua pluuiali arcenda.* Quod nota pro excommunicationibus, quæ aliquando fulminantur contra ſcientes talem, vel talem rem fuiſſe ſubreptam: ſcilicet quòd non teneantur reuelare ij, qui audiunt, neque aduocati, neque illi, qui, vt conſulentes ſciunt, prout apud omnes Summiſtas, & Doctores eſt in confeſſo, & nos latè ſuprà diximus.

Nota.

Teſtes falſarij puniẽdi.

22 Tertium decimum; Teſtes, qui in iudicio legitimo, & regulari falſum teſtimonium dicunt; præter peccatum mortale, & caſum reſeruatum, in quem incurrunt, ſunt etiam puniendi. Vnde iuxta ſacros Canones presbyteri, aut Diaconi dicentes

Digitized by Googl

centes falsum testimonium, ab officij honore debent deponi, & detrudi in Monasterium. Ita censuit Concilium Agathense, prout tradit Gratianus *in c. Episcopus, 50. dist.* Vbi Præpositus intelligit id esse verum, quando Clericus est de hoc crimine directè accusatus, & conuictus, vel in iure confessus, secùs autem si non constat de illo, via directa: sed incidenter, scilicet quando contra Clericum in testem productum probatur exceptio falsitatis, quia tunc non debet deponi, nec etiam propter hoc debet infamari, sed tantum à testimonio repelli. Vide Hostiens. *in summa, de accusat. §. quis sit effectus, vers. & gratia exempli.* Hostiens.

Aduertant tamen iudices Ecclesiastici, & Regulares, quòd dicta pœna imponi non debet, quando falsitas sine dolo fuerit commissa: nempe per errorem, cùm falsitas, formaliter loquendo, sine dolo minimè committatur, *l. nec exemplum, l. si quis decurio. C. de fals.* & insuper aduertant, quòd supradicta pœna ordinaria imponenda est, quando iudicio ordinario, & mediante accusatione proceditur: secùs verò si per viam inquisitionis, quia tunc arbitraria pœna est infligenda, *iuxt. Gloss. in l. nullum, C. de testib.*

23 Quartum decimum; Quia testes in iudicio adhibentur ad rem probandam: & non ita facilè quispiam aut admitti, aut reijci debet: statutum est in iure canonico, & ciuili, ne aliquorum testimonium in iudicio valeat. Sunt autem illi, in quibus reperiantur hæ qualitates: *Testimonia aliquorum non recipiuntur.* S. Thom. Bannes. Caiet. Salon. Arragon. Alens. Nauarr.

Conditio, sexus, ætas, discretio, fama,
Et fortuna, fides, in testibus ista requires.

De quibus vide S. Thom. 2. 2. *qu.* 70. *art.* 3. Bannes, Caietan. Salon. Arragon. Alex. de Ales. Nauarr.

& omnes Summiſtas, quæ omnia ad quinque capita reduci poſſunt, ad mores, naturam, fortunam, animum, & ſtatum; vt egregiè, & præ cæteris meliùs, & ſignificantiùs explicarunt S. Thomas, & Alexander de Ales. *vbi ſupr.*

Excluduntur primò infideles. Secundò, infames.

Circa mores duo conſiderarunt, ob quæ fides non ita facilè teſtificandi adhiberi debet, errorem ſcilicet, & malitiam: vnde propter errorem infideles, propter malitiam autem infames à teſtimonio ferendo excluſerunt.

De infidelibus id habetur *cap.* 1. *de teſtib. & cap. alieni erroris, & c. non poteſt. 2. quæſt. 7.* De infamibus idem habetur *in cap. alieni erroris, 2. quæſt. 7. & cap. præterea de teſt. cog.*

Tertiò, pueri.

Circa naturam etiam duo conſiderarunt, ætatem, & ſexum, quia enim in pueris ætatis defectus rationem obnubilat: ideò iſti à teſtimonio ferendo excluduntur, *vt habetur in cap. 1. 4. quæſt. 3.* Ad teſtimonium infra annum decimumquartum ætatis ſuæ conſtituti non admittantur, quod intelligendum eſt, quandiu ſunt infrà illam ætatem: nam cùm illam pertranſierunt, teſtimonium ferre poſſunt in his, quæ in minori ætate viderunt; dummodò doli capaces erant, quando ea viderunt, *cap. relato. & ibi Gloſſ. diſt. 17.*

Quartò, mulieres.

Quoad mulieres, id habetur cap. *ex eo. 15. quæſt. 3. & cap. mulierem, 33. quæſt. 5.* Id quod verum eſt regulariter: nam in quibuſdam caſibus permittitur etiam mulieri teſtem eſſe, & acculare, *cap. tanta, de ſimonia*, & in criminalibus admittitur etiam meretrix ad ſuam, & ſuorum iniuriam proſequendam, *cap. de crimine, 15. q. 3.* & in crimine læſæ maieſtatis. *Ex Alex. de Ales.*

Alenſis. Quintò, ſemi.

Circa fortunam etiam duo conſiderarunt, ſcili-

cet

tet conditionem ſeruitutis, & aduerſitatem pauperatis: vnde ſeruos, & pauperes à teſtimonio ferendo excluſerunt. *Sextò, pauperes.*

Circa animum duo principaliter conſiderarunt: intellectum ſcilicet,& affectum:ex quibus quatuor genera hominũ excluſerunt à teſtimonio ferendo.

Furioſos,propter alienationem rationis. *Septimò, furioſi.*

Inimicos,*cap.in primis*,2.*q*.1.vbi dicitur; de perſonis teſtificantium quærendum eſt, ne fortè aliquas inimicitias habuiſſent,*cap.accuſatores*,3.*q*.5. *Octauò, inimici.*

Domeſticos,& familiares, *cap.ſi teſtes*, 4.*q*.3. Et quiſque prohibetur eſſe teſtis in re ſua, *cap.ſi teſtes, vbi ſupr.*§.*in omnibus*. *Nonò, domeſtici. Decimò, familiares.*

Circa ſtatum etiam perſonarum duo conſiderantur extra iudicium ſcilicet exiſtentium, & in iudicio. Extra iudicium conſiderauerunt ſtatum laicorum,& clericorum:cùm enim laici,vt plurimùm infeſti ſint clericis,ideò in criminalibus contra clericos laici teſtificari non poſſunt.2.*q*.7.*per totum*. *Vndecimò, laici cõtrà clericos.*

In iudicio conſiderauerunt diſtinctionem perſonarum neceſſariam eſſe: vnde in *cap*.1.4.*q*.4.dicitur:Nullus vnquam præſumat accuſator ſimul eſſe, & iudex,& teſtis. *Duodecimò, qui eſt iudex, & teſtis.*

24 Dubitatur hîc; An licitum ſit allegare defectus contra teſtes? Dubium.

Reſpond. quòd imponere falſa crimina teſtibus ſemper eſt peccatum mortale. Nec valet id, quod dicunt: ſcilicet quòd hoc faciunt ad redimendam vexationem: non inſpicientes, quòd ſi redimunt vexationem temporalem,incidunt hac via in vexationem æternam:non enim licet redimere vexationem temporalem mendaciis,& falſitatibus. Reſponſ. *Falſa crimina imponere, ſemper eſt peccatũ mortale.*

Poteſt bene ille, qui habet iuſtitiam in lite, ad ſuam defenſionem imponere defectus teſti falſo: ſi

ſunt veri defectus,quamuis occulti:dummodò illorum ratione illius depoſitio reddatur debilis, & parui momenti:alioquin ſi exiſtimat, quòd ſi poſitis, & deductis talibus defectibus, ipſe non reddetur talis,ei non licet tales defectus manifeſtare.

Vnde talis impoſitio neceſſe eſt, vt habeat tres conditiones.

Prima,quòd manifeſtare tales defectus ſit neceſſarium ad litem.

Secunda,quòd aliter non poſſit reus defendi.

Tertia, quòd non prætendat hac via, illum reddere infamem: ſed ſolùm ſe defendere, ſecundùm id, quod in ſimili caſu reſoluit Caietan. 2.2. *q.*95. *art.*8. Corduba *lib.*1.*qq.q.*38.*dub.*1. Sot.*lib.*1.*de inſt. q.*8.Nauarr.*lib.*2.*de teſtib.cap.*3.*num.*343.

Caietan. Corduba. Sotus. Nauarrus.

Teſtis non iuratus.

25 Addam & hoc, ſcilicet quòd teſtis, cui non datur iuramentum, ideſt, qui ſine iuramento præſtitò teſtificatur, poteſt repudiari, quia non facit fidem: & ideò aduertant Regulares, quòd quando qualificant aliquem proceſſum,& cauſam, quæ coram illis agitur, non ſufficit, quòd imponant per obedientiam ſuis ſubditis,vt dicant veritatem: ſed debent illis præſtare iuramentum:quia ſine illo non ſubſtantiatur proceſſus.

Sed hoc intelligitur de præcepto in communi ſcilicet quod non ſufficit: nam ſi in particulari, quando examinatur, detur ei præceptum ſanctæ obedientiæ, ſufficit:æquiualet enim iuramento,Sacerdotes verò tangunt pectus,& ſufficit. Et hæc de teſtibus: & circa ea, quæ ſunt fidei, me remitto in cap.*in fidei fauorem,de hæret.in 6.* Nunc de Reo.

DE

DE REO.

SVMMARIVM.

1 *Reus quando tenetur dicere veritatem.*
2 *Indiciorum tres gradus.*
3 *Indicia quomodo dignoſcenda.*
4 *Fama eſt ſufficiens indicium ad inquirendum.*
5 *Teſtis vnus facit indicium ad inquirendum.*
6 *An validè teſtis deponat de auditu.*
7 *Dictum ſocij criminis facit indicium ad inquirendũ.*
8 *Dictum corrupti, & ſollicitati facit indicium ad torturam.*
9 *Solitus delinquere facit præſumptionem. Exceptionem patitur regula.*
10 *Solitus delinquere quis.*
11 *Fuga probata ſufficit ad condemnationem.*
12 *Inimicitia capitalis quando facit indicium, & quando minimè.*
13 *Confeſſio extraiudicialis facit indicium ad torturam.*
14 *Minæ præcedentes faciunt indicium ad capiendam informationem.*
15 *Sequeſtratio facit indicium.*
16 *Pactum cum accuſatore facit indicium ad informationem capiendam.*
17 *Variatio facit indicium ad inquirendum.*
18 *Acclamatio facit indicium ad torturam.*
19 *An per vim tormentorum confeſſus falſa, inciderit in caſum.*
20 *Infamare ſeipſum aliquando eſt mortale.*
21 *Infamare ſeipſum in iudicio, quando ſit caſus reſeruatus. Limitatur.*
22 *Reus, qui abſque confeſſione damnatur, an teneatur poſtea confiteri veritatem.*

Digitized by Google

23 *An reo iuridicè interrogato, & respondere nolenti, possit iudex præcipere, vt respondeat.*
24 *Reus aliquando potest petere dilationem.*
25 *Reus tenetur respondere ad mentem iudicis.*
26 *Reus conuictus de vno crimine, non potest interrogari de alio, neque de socijs, nisi de eis sit infamia.*
27 *In iudicio regulari non omne mendacium facit, vt quis incurrat in casum.*
28 *Reus tenetur etiam declarare complices, quando confitetur delictum.*
29 *Iudex interrogans tanquàm pater, potest etiam interrogare de socio.*
30 *Iudex potest aliquando vti fraude ad interrogãdum: aliquàndo minimè.*
31 *Reus potest aliquando torqueri.*
32 *Iudex vt peccet comminando ipsi reo.*
33 *An reus cognitus à iudice innocens, possit condemnari secundùm allegata.*
34 *Iudex tenetur absoluere innocentem.*
35 *Iudex potest aliquando sententiam differre.*
36 *Iudex tenetur iudicare secundũ allegata, & probata.*
37 *Iudices possunt augere, & minuere pœnam iusta de causa.*
38 *Iudices possunt committere defectus in condemnandis reis, quatuordecim modis.*

OMnia, quæ de Reo in hac materia considerari solent, possunt reduci ad tria capita; nempe ad obligationem, ad obedientiam, & ad defensionem. Ad obligationem, quando scilicet tenetur veritatem dicere in iudicio. Ad obedientiam verò, quando tenetur exequi sententiam datam. Ad defensionem verò, quando sentit se grauatum: de quibus plura dicemus.

1 Reus

1 Reus ergo, iuridicè interrogatus à iudice competente, tenetur dicere veritatem, ſub peccato mortali, etiam cum periculo vitæ: & dicere falſum, eſt peccatum mortale, & caſus reſeruatus; vt communiter omnes prærallegati Doctores aſſerunt. Vbi nota, quòd, vt ſuprà dictum eſt, iudex debet eſſe competens, & legitimus: debet enim habere imperium, & iuriſdictionem ſuper reum: & quòd interrogatus reſpondere teneatur: ſcilicet vt circunſtent merita cauſæ, & forma iuris obſeruetur. Vt ſi proceſſus fiat per denuntiationem, reus priùs admonitus à Prælato, ſit rebellis, & ſit alius teſtis, ſaltem præter denuntiantem: aliàs non poteſt eum interrogare Prælatus, tanquàm iudex. *Reus quãdo tenetur dicere veritatem.*

Si per viam inquiſitionis ſpecialis procedatur, requiritur, vt præceſſerit infamia, quæ non à diſcolis: ſed à viris bonis, & fide dignis emanauerit: vt dictum eſt ſuprà.

Si per viam accuſationis procedatur, requiruntur, & ſufficiunt vel ſemiplena probatio, vel expreſſa, & manifeſta indicia. Et quia ſuprà diximus de infamia, de clamoroſa inſinuatione, & ſemiplena probatione: hîc agendum eſt de indiciis, ad hoc, vt quod dicamus de reo intelligatur.

2 Indiciorum tres ſunt gradus: vt explicat Clarus *in ſua practica quæſt.* 20. aliqua enim ſunt leuia, aliqua grauia, & aliqua grauiſſima. *Indiciorũ tres gradus.*

Leuia indicia ſufficiunt ad capturam: non tamen, vt reus debeat ſtatim examinari ſuper delicto: ita vt eius nomen recipiatur inter reos, ſed vt tollatur ei facultas fugiendi: ſufficiunt etiam ad inquirendum, ideſt ad aſſumendas informationes ex officio contra aliquem de delicto: nõ tamen ad tranſmittendam ei citationem, quoniam ad aſſumendas *Leuia.*

informationes ſuper delicto, ſufficit aliqua probabilis ſuſpicio, per quam iudex rationabiliter credat, delictum ab eo commiſſum, contra quem inquirere intendit. Dat exemplum Clarus *vbi ſupr.* in aſſertione vulnerati, in fama, etiam in graui inimicitia: & hæc eadem iudicis arbitrio ſufficiunt ad capturam, & huiuſmodi indicia leuia, ſi non ſunt multùm vrgentia, appellari poſſunt ſuſpiciones: ſi verò magis vrgent, dici poſſunt præſumptiones, ſiue argumenta.

Clarus.

Grauia.

Grauia indicia ſufficiunt ad tranſmittendam reo abſenti citationem: vel ſi ſit captus, ad examinandum eum ſuper delicto, tanquam reum. Vel, vt apud nos obſeruatur, ad eum vocandum, & interrogandum, tanquàm reum: & iſta ſufficiunt etiam ad torturam: quæ omnia in hac materia appellari poſſunt indicia, quæ ſunt pluſquàm ſimplex præſumptio: & minus, quàm ſemiplena probatio.

Grauiſſima.

Grauiſſima verò indicia ſufficiunt etiam ad condemnationem: non tamen ordinariam. Et hæc proculdubiò debent eſſe non ſolùm pluſquàm ſemiplena probatio, ſed etiam quaſi plena probatio.

Nota.

Obſeruandum eſt tamen, quòd, ſecundùm omnes Doctores, non poteſt dari in materiá indiciorum certa doctrina: ſed totum relinquitur iudicis arbitrio, qui ſecundùm qualitatem perſonæ, loci, temporis, delicti, & demonſtrationum, vel ſuſpicionum iudicabit iudicium eſſe ſufficiens, vel non.

Indicia quomodo dignoſcenda.

3 Verùm, vt aliqua praxis habeatur pro indiciis ipſis dignoſcendis, obſeruandum eſt, quòd omnia poſſunt reduci ad infrà ſcripta.

Fama eſt ſufficiẽs indicium ad inquirẽdũ.

4 Primò; Fama, quæ ſit contra aliquem, quod delictum aliquod commiſerit, eſt ſufficiens indicium ad inquirendum modo, quo diximus: ſed ipſa

fama

fama ſola abſque aliis adminiculis , non eſt ſufficiens indicium ad torquendum reum:neque in criminalibus ſola fama facit ſemiplenam probationem.Poſſet tamen delictum adeò eſſe difficilis probationis,vt ſola fama ſufficeret ad torturam:ita docet Clarus *q.*21.*in princip.*

5 Secundò;Teſtis vnus deponens de viſu , ſi ſit inhabilis, non facit ſemiplenam probationem : ſed tantùm indicium , quod eſt ſufficiens ad inquirendum contra reum , ideſt , ad aſſumendum contra eum ſpecialiter informationes ſuper delicto : quoniam ad hoc ſufficit vnus teſtis,etiam inhabilis, & minùs idoneus. *Teſtis vnus facit indiciũ ad inquirẽdum.*

Cæterùm , ad hoc, quòd vnus teſtis faciat ſemiplenam probationem , & indicium legitimum ad torquendum reum,requiritur, quòd ſit integer , & omni exceptione maior. Clarus *d. quæſt.*21.*verſic. vnus teſtis.*

6 Hîc verò dubitatur,ſi teſtis non viderit committi maleficium,ſed deponat ſe audiuiſſe:nimirum nocte Petrum percutientem Antonium,& dicat,ſe eum cognouiſſe ad vocem ; nunquid faciet contra Petrum indicium ad torturam ? Reſpond. Clarus, quòd ſic:dummodò teſtis ita deponens habeat vocem Petri veriſimiliter adeò notam , vt decipi non poſſit:aliàs ſecùs , quoniam tale indicium vocis eſt multum fallax,& periculoſum. Reſpond. Clarus.

7 Tertiò;Dictum ſocij criminis facit indicium contra eum,qui pro ſocio nominatur ad inquirendum,ideſt ad aſſumendum contra eum informationes:ſed non ad interrogandum reum,& multò minus ad torturam,niſi adſit aliquod aliud adminiculum. Si verò duo ſocij criminis deponant contra aliquem : iſte non dicitur conuictus , ita vt poſſit *Dictũ ſocij criminis facit indiciũ ad inquirẽdum.*

contra

Digitized by Google

contra eum ſequi condemnatio:quoniam non ſunt integri teſtes,ſed bene faciũt contra eum indicium ad torturam:etiam quòd eſſent ſingulares.

Nota. Ad hoc autem, vt dictum ſocij criminis faciat indicium,requiritur,quòd illud deponat cum iuramento : quia licèt quoad ſeipſum ſit reus, tamen dum deponit contra alium, fungitur iure teſtis, & meritò non eſt ei adhibenda fides : niſi cum iuramento, & ſufficit quandocunque iuramentum interueniat,ſiue antequàm ponatur ad torturam,ſiue etiam iuret,præſente eo,contra quem deponit.

Dictũ corrupti, & ſollicitati facit indiciũ ad torturam.

8 Dictum etiam corrupti, & ſollicitati in crimine inhoneſto facit indicium ad torturam contra corrumpentem,& ſollicitantem, atque ad eum interrogandum : ſi tamen concurrat aliquod aliud adminiculum,indicium,vel præſumptio : quia tale dictum,eſt dictum ſocij criminis. Clarus *vbi ſuprà*, & Boſſ. *in titul.de indicijs,num.*160. Qui numero ſequenti, inquit, quòd quando aliter veritas haberi non poſſet : vt in his, quæ ſunt difficilis probationis, admittuntur etiam teſtes inhabiles : qui etiam non propterea dici debent integri teſtes,& optima præſumptio contrà corrumpentem, vel ſollicitantem,niſi ſolitus eſſet talia agere.

Nota. Obſeruandum eſt tamen, quòd dictum corrupti, vel ſollicitati facit indicium contra corrumpentem, vel ſollicitantem : quando ipſe corruptus, vel ſollicitatus examinatus fuerit, tanquàm teſtis, alio denuntiante crimen : quia ſi ipſimet denuntiator eſt, ſuccedit loco accuſatoris, & nullus poteſt eſſe accuſator,& teſtis:vt dictum eſt ſuprà.

Solitus delinquere eſt præſũptio.

9 Quartò; Solitus delinquere in aliquo crimine, etſi non ſit indicium perfectum : eſt tamen imperfectum, & præſumptionem facit ad torturam;

ſic

sic Bartol. & Salicetus *in l. finali Cod. de quæstion.* quia semel malus, semper præsumitur malus in eodem genere mali, *cap. semel malus, de regulis iuris in sexto.* Bartol. Salicetus.

10 Et dicitur solitus, qui bis, vel ter reperitur deliquisse, vt tradit Innocent. *in cap. 1. ext. de fidei iussor.* Atque ita ex mala qualitate personæ oritur præsumptio, quæ quomodocumque adminiculata facit indicium sufficiens ad torturam; vt per Bald. *in l. qui de C. de accusat.* *Solitus delinquere quis.* Baldus.

Bene verum est, quòd prædicta regula patitur multas exceptiones, quarum prima est, quòd intelligitur in eodē genere mali, non in diuerso genere. *Exceptiones.*

Secunda, quòd quando malus factus est bonus, abstinens se à malo: saltem per triennium, non præsumitur de eo: ita probat text. *in §. hinc autem nobis, vers. Nam & si iurium, in Auth. de Monachis.*

Tertia, quòd non habet locum in delictis, quæ solo ipso temporis vsu, & ætate alterantur: sicuti vitium libidinis, quod etsi fuit vehemens in adolescentia, attamen extinctum præsumitur in senectute.

Quarta; quòd non habet locum in crimine occulto, nam tunc non præsumitur, quòd is aliud simile delictum debeat perpetrare. *Ita Alciat.*

11 Quintò; Fuga delinquentis, quando opponitur, vt crimen contra fugientem, si fuerit probata, sufficit ad condemnationem: si autem fuga opponitur, tanquàm indicium, vtputà quando reus, admisso delicto, asseritur aufugisse, & à loco delicti se absentem fecit: tunc probat semiplenè illud crimen, ad quod probandum plena probatio requiritur. Clarus *vbi supr.* versic. *fuga delinquentis.* *Fuga probata sufficit ad condemnationem.* Clarus.

Quod intelligendum est de fuga, quæ fit ante Nota.

assumptas

assumptas informationes : quia talis fuga verè arguit conscientiam delicti commissi : secùs autem si fugiat post citationem,& assumptas informationes,vel apud nos,post interrogationem reo factam; quoniam talis fuga non est sufficiens ad torturam.

Clarus. Clarus *vbi supr.* qui dicit, hanc esse communem opinionem.

Nota. Si autem ille, qui aufugit, posteà citatus sponte comparet : tunc fuga præcedens nullum contra eum facit indicium,nec etiam leue.

Si verò fuga fiat à carcere, in quo reus legitimè detinebatur, talis fuga facit contra eum plenam probationem : atque ita habetur pro confesso, & conuicto.

Quòd si post fugam capiatur, vel sponte reuertatur, non solet per solam fugam de carceribus factam condemnari:sed tantùm grauiùs torqueri. Sed si statim reuertatur, non est tanquàm fugitiuus, & fractor carceris puniendus. *Clarus.*

Inimicitia capitalis quando facit indicium, & quando non.

12 Sextò, Inimicitia capitalis vigens inter offensum, & eum, qui est de delicto suspectus, dixi; *Capitalis*, quia inimicitia, orta ex causa leui, non facit indicium : secùs verò si esset orta ex causa graui, & capitali : quia tunc facit indicium ad assumendas ex officio informationes specialiter contra eum, & etiam ad capturam, sed sola non facit indicium ad torturam, licèt sit grauis inimicitia. *Clarus.*

Cõfessio extraiudicialis facit indicium ad torturam.

13 Septimò, confessio extraiudicialis delicti non probat plenè delictum contra confitentem: sed facit sufficiens indicium ad torturam,quæ quidem confessio non potest reuocari à confitente, nisi de errore probauerit. Et idem dicendum,est de confessione facta in iudicio, sed coram iudice non

compe

Digitized by Google

competente; quia hæc ſimiliter facit indicium ad torturam. *Clarus.* Clarus.

Bene verum eſt, quòd ſi talis confeſſio extorta fuerit à reo per iudicem incompetentem vi, vel metu tormentorum, eo caſu contra reum nullum faceret indicium.

14 Octauò, Minæ præcedentes delictum faciunt indicium ad aſſumendas contra reum ſpecialiter informationes: & ſi ſint minæ prolatæ per virum potentem,& malæ famæ in eo genere mali, & ſolitum exequi minas factas, quíque de facili eas exequi potuiſſet, faciunt indicium ad torturam. *Clarus.* *Minæ precedẽtes faciunt indicium ad capiendam informationem.*

15 Nonò, Sequeſtratio in aliquo loco ſecreto apto ad delinquendum, facit indicium: veluti ſi duo adoleſcentes,vel vnus adoleſcens,& alter ætate prouectus reperiantur obſeratis foribus in aliquo cubili incluſi, quod regulariter Patrum inſtituto cautum eſt ne fiat, erit indicium delicti inhoneſti contra ipſos:atque eò magis,ſi nocturno tempore ſine lumine, *arg.c.literis, extra de præſumptionibus.* Quare poterunt ſtatim incarcerari. *Sequeſtratio facit indicium.*

16 Decimò, Pactum cum accuſatore, vt ab accuſatione deſiſtat, facit contra reum indicium ad omnes aſſumendas iuformationes: ſed ad torturam non facit indicium: niſi in illis criminibus, in quibus de iure non eſt licita tranſactio. *Clarus.* *Pactũ cum accuſatore facit indiciũ ad informationẽ capiẽdam.*

17 Vndecimò,Variatio,mendacium,ſeu inconſtantia, & titubatio rei faciunt indicium contra eum ad inquirendum. Sed an etiam faciant iudicium ad torturam, hoc relinquitur iudicis arbitrio, inquit Clarus, conſiderata qualitate perſonæ, & rei, ſuper quam eſt mendacium, ſeu variatio: an ſcilicet ſit talis, in qua veriſimiliter cadere poſſit Clarus. *Variatio facit indiciũ ad inquirẽdum.*

obliuio,

obliuio, & an in incontinenti ſe correxerit: nam talis variatio diceretur potiùs correctio, quàm mendacium.

Acclamatio facit indicium ad torturam.

18 Duodecimò, Acclamatio facit indicium; vtputà ſi in aliqua domo audita fuerit puella, vel aliquis acclamare, Subuenite, ſuccurrite, &c. Et viſus fuerit aliquis exire de domo enſe euaginato, & mulier, vel aliquis alius reperiatur mortuus, vel mulier ſtuprata, præſumitur contra exeuntem, & facit indicium ad torturam.

Sufficiãt, quæ dicta ſunt, prædicta indicia, quantum facit ad præſens inſtitutum, in quibus omnibus arbitrium iudicis neceſſarium eſt; vt iudicet quæ leuia, quæ grauia, & quæ grauiſſima indicia ſunt, conſiderata qualitate perſonæ, loci, temporis, conditionis, &c.

Quando igitur reus iuridicè interrogatur à iudice competente, ſiue per viam denuntiationis, ſiue per viam inquiſitionis, ſiue per viam accuſationis, tenetur dicere veritatem: alioquin peccat mortaliter, & incurrit in caſum reſeruatum. Non peccat autem mortaliter, neque in caſum incurrit, quando iudex contra ius præcipit. Quo circa in cap. *Inquiſitionis*, & cap. *qualiter & quando. 2. de accuſat.* prohibetur Prælatis contra ius inquirere: & ſimul datur facultas ſubditis non reſpondendi, ſi contra ius aliquando fuerint interrogati.

Dubium.

19 Hîc verò dubitatur, primò, quidnam dicendum ſit de illo reo, qui propter vim tormentorum confeſſus eſt de ſe aliquod crimen falſum: vel, ne patiatur tormenta à iudice ei comminata, dicit ea, quæ non fecit; An incidat in caſum reſeruatum?

Reſpon.

Reſpondeo, quòd cùm confiteri de ſe crimina falſa

falsa, regulariter non sit de se mortale: vt docet Nauarr. *in Manual.cap.*18.*num.*29.quòd neque incidit in casum reseruatum, nam detegere propria peccata vera, & secreta,& imponere sibi falsa, suo genere non est, nisi veniale: quamuis per illud fama notabiliter lædatur, aut omninò amittatur; sic Sotus *de rat. teg: memb.* 1. *quæst.* 3. Adrian. *in* 4. *de restitut. quæst.* 35. quos sequitur Nauarr. *vbi supr.num.*27. Sotus. Adrian. Nauarr.

20 Potuit tamen esse mortale in quatuor casibus, scilicet quando ex suiipsius infamia damnum animæ, aut vitæ propriæ, aut alienæ, aut honoris, aut bonorum alienorum sequeretur. *Nota, quòd infamare seipsum aliquãdo est mortale.*

Animæ propriæ scilicet,vt quando indigens notabiliter fama ad se honestè continendum eam prodigit. Animæ alienæ, vt qui pro iusto habitus, hæreses,aut alia sua delicta detegit: quod probabile est,fore causam,vt alij in eandem incidant.

Vitæ propriæ,vt qui crimen aliquod detegit,ob quod eiusdem, aut alicuius membri iacturam mereatur. Infamiæ alienæ; vt qui Religiosus,aut Religiosa seipsam infamat peccatis, quæ ipsorum Ordini, aut Monasterio notabiliter infamiam inferũt.

Bonorum alienorum, vt cùm is, cuius opera ad sui gubernationem Respublica indiget, ob illam se facit ad id ineptum. In his quatuor casibus nemo negat esse mortale seipsum infamare;quia præiudicat alteri vel sibi in his, quæ iure renuntiare nemo potest: qualis est salus animæ, & ad illam necessaria. Sic Nau. *vbi suprà.*

21 Totum hoc verum est, sed propterea sequitur, quòd statim sit casus reseruatus: quia prædicta possunt fieri extra actum iudicij. Si verò quis iuridicè interrogatus, infamat se, vel alium, *Infamare seipsum in iudicio, quando est casus reseruatus.*

Digitized by Googl

vno ex ſupradictis quatuor modis : ſicut peccat mortaliter,ſic incidit in caſum.

Limitatur. Excuſatur benè talis à peccato mortali, & per conſequens à caſu reſeruato : quando detegit aliquod tale perſuaſus ſe torquendum eſſe, donec confiteatur, aut vitam amittat : vt ſingulariter dixit Sotus, *vbi ſuprà*, quem ſequitur Nauarrus *vbi ſuprà num.29.* quia eo caſu non tam mortis ſuæ dat cauſam, quàm vna morte multas redimit, vt Sotus ait.

Confirmantur prædicta per ea, quæ habet To- Toletus. letus *in ſua ſumma lib.5.cap.66.* vbi dicit duo.

Primum, quòd poteſt quis abſque peccato in tortura manifeſtare ſuum crimen verum, quamuis non interrogetur iuridicè, & conſequenter ſe infamare : nec enim tenetur famam ſuſtentare cum tanto labore, cùm ſit ipſius dominus. Sed hoc intellige, exceptis quatuor illis ſupradictis caſibus.

Secundum,quòd poteſt etiam ſine peccato mortali confiteri crimen falsò ſibi impoſitum, pro cuius confeſſione torquetur : nec hoc eſt mortale, quamuis ſit ob talem confeſſionem ſuſpendendus. Sed hoc intelligi debet citra iuramentum : nam periurium ſemper eſt peccatum mortale. Crederem tamen, quòd in tali caſu, licèt peccaret mortaliter propter periurium : tamen quia propter vim tormentorum id facit, non incurreret in caſum reſeruatum. Quamuis ſi iam commiſſum ſit tale peccatum, iurando : Confeſſarius non debet eum obligare vt iterùm verum dicat. Intelligendum eſt etiam, vt non noceat alteri, imponendo ei falſum ; nam tunc contra iuſtitiam peccaret mortaliter, quia non eſt dominus famæ alterius,

Digitized by Google

rius, ſicut ſuæ, & propterea incideret in caſum.

22 Dubitatur ſecundò, An iuridicè interrogatus reus, ſi negat ſemel delictum: & hoc non obſtante, condemnetur morte, aut alia pœna, teneatur poſteà illud confiteri? Reſpond. quòd talis, licèt peccauerit mortaliter, & inciderit in caſum, non tenetur tamen veritatem illam confiteri: niſi ex eius negatione reſultet graue damnum alicui. Sic Nauarr. *in Man. cap. 25. num. 38.* Nec obſtat id, quod dicit Medina *in ſua ſumma*, ſcilicet quòd ſi non confitetur delictum, confeſſarius non debet eum abſoluere, ob grauem iniuriam, quam iudici facit, inſinuans per hoc, quòd ſine culpa illum condemnet: hæc quidem ratio nullius momenti eſt, quia quamuis reus ſit innocens, non eſt dedecus iudici illum condemnare, ſi ex proceſſu ſubſtantiato iuridicè inuenit eum delinquentem: & propterea cùm iudici nullum damnum veniat, non eſt cur affligamus delinquentem morte damnatum, negando ei conſolationem abſolutionis.

Dubium. Reſpon. Nauarr. *Reſpon. ad Medinam.*

23 Dubitatur tertiò, An reo iuridicè interrogato & nolenti reſpondere, poſſit iudex præcipere, vt reſpondeat? Reſpon. quòd ſic, & ſi non reſpondet, præſumitur in iure illud commiſiſſe delictum. Clarus *vbi ſuprà*, & ita ſtatim tenetur reſpondere, nec poteſt petere à iudice dilationem, aut tempus ad deliberandum, ſi reſpondere debeat, nécne; vt affirmat Salzedus *in ſua Pract. crimin. cap. 126.*

Verum eſt tamen, quòd, vt ſit iuridicè interrogatus, neceſſe eſt, quòd ſit vnus teſtis oculatus ſine aliqua exceptione, aut indicia, quæ ſint illi æquiualentia, de quibus ſuprà: & quòd talis probatio

Dubium. Reſpon. *Teſti nolẽti reſpondere poteſt iudex præcipere, vt reſpondeat, & ſi noluerit, præſumitur illũ commiſiſſe delictum.* Clarus. Salzedus. Nota.

contineatur in processu, & detur copia parti, vt sciat,an teneatur respondere:quia si non datur,non tenetur ad illud,vt dicũt S.Th.2.2.*q.*69.*art.*1.*&* 2. Nau.*in Man.c.*25.*n.*36.Sot.*de iust.& iur.li.*5.*q.*9.*a.*2.

S.Thom. Nauarr. Sotus.

24 Potest benè reus petere dilationem, non ad respondendum: sed ad videndum id, quod contra eum est in processu, & secundùm ea videre, an teneatur respondere. Non tamen debet dari Reo copia informationis: sed solùm debent iudices præcipere, vt coram illo legatur processus absque eo, quòd explicentur nomina testium.Sic Guttierrez *in qq.canon.c.*11.

Reus aliquando potest petere dilationẽ, quid cõtra ipsum sit in processu vt videat,

25 Dubitatur quartò;An reus teneatur respondere iudici ad mentem ipsius,an non? Resp. quòd sic, quia si iurat contra hanc intentionem, peccat mortaliter,& incurrit in casum. S.Thom.Caietan. *vbi supr.*Sotus,*lib.*8.*de iust.q.*1.*art.*7.

Dubium. Respon. S.Thom. Caiet. Sotus.

Reus tenetur respondere ad mẽtẽ iudicis.

Idem est dicendum de responsione cum verbis æquiuocis à Reo datis, quia cùm iudex licitè præstet reo iuramentum: non est licitum reo vti hac æquiuocatione,vel amphibologia:quia esset illi inferre magnam iniuriam.Sotus *vbi supr.*

26 Dubitatur quintò; An reus, conuictus de vno crimine, possit interrogari de alio crimine? & respondeo quòd non, quod intelligitur non solùm de alio suo delicto:sed neque de alijs socijs,cùm tales de eo non sint infamia notati; vt dicit Sotus *vbi supr.*& Nau.

Dubium. Sotus. Nauarr.

Reus cõuictus de vno crimine, non potest interrogari de alio crimine, neque de socijs, nisi de eis sit infamia.

Potest benè reus, conuictus de vno crimine, interrogari:an commiserit alia eiusdem speciei, quod dicit Nau.*vbi suprà*,habet locum,quando hic ob infamiam, aut aliter per indicia clamorosa videtur frequentasse huiusmodi delicta:& ideò famosus latro, qui confessus est aliquod furtum, potest interrogare,

Digitized by Google

fogare, an commiserit plura furta: si verò solùm est infamatus de vno furto, & non est suspicio, quòd commiserit alia, non potest interrogari, an plura commiserit.

27 Dubitatur sextò; An reus, dicens mendacium in cõfessione facta in iudicio regulari peccet? Resp. quòd tam reus, quàm testis, qui legitimè interrogatus à suo iudice competente, mentitur in rebus parui momenti, non peccat mortaliter: etiam quòd iudex sit Prælatus regularis, & præcipiat in virtute sanctæ obedientiæ subdito, vt illi manifestet veritatem alicuius rei parui momenti: quia talis non peccat mortaliter non obediendo, cùm Prælatus in rebus parui momenti non possit ei imponere præceptum sanctæ obedientiæ, quod obliget ad mortale. Dubium. Respons. *In iudicio regulari nõ omne mendacium facit, vt quis incurrat in casum reseruatum.*

Si verò dubitat subditus, an sint res parui momenti, tenetur obedire: nisi graue damnum inde proximo sequatur. Arragon. 2.2.*q.*69.*art.*2. supradictum autem intelligi debet, nisi mendacium confirmet cum iuramento: quia tunc peccaret mortaliter. Sotus *de rat. teg. m.*2.*quæst.*7. Nauarr. *in cap. inter cunct. num.* 154. Arragon. Sotus. Nauarr.

28 Dubitatur septimò; An reus, confitens crimina, teneatur etiam declarare complices? Respondeo, quòd si iuridicè de illis interrogetur, tenetur. Imò si complices sunt nociui Reipublicæ, vt hæretici, strigæ, & in Religione subornatores, etiã quòd iuridicè non interrogetur de illis, tenetur eos manifestare: vt resoluit Nauarr. *in cap. inter verba, consil.*6. Sotus *vbi supr. m.*1.*q.*8. Et ideò tenentur Confessarij eum monere, vt de illis denuntiet: sicut monet Sotus *vbi supr.* & si eos absoluant, peccant: cùm impœnitentes absoluant: vt dicit Nauarr. *in Man.* Dubium. Respons. *Reus tenetur etiã declarare cõplices, quãdo cõfitetur delictum.* Nauarrus. Nauarr.

Notent iudices.

cap. 18.*num.* 58. Est bene animaduertendum, quòd iudex declarare tenetur ipsi reo, quando complices manifestare teneatur, vel eis concedere licentiam, vt homines doctos consulere possit: quòd si talem licentiam concedere nolit: Nauarr.*vbi supr.*non liberat eos à mortali. Nisi peccatum à reo commissum,& in iuridica confessione propalatum esset talis conditionis,vt sine socio non possit fieri:sicut est peccatum Sodomiticum,fornicatio, &c. nam tunc potest iudex simpliciter interrogare de socio.

Nauarrus.
Limitatio.

Iudex interrogans tanquàm pater,potest etiã interrogare de socio.

29 Et denique iudex potest de socio interrogare,quando interrogat,non vt iudex, sed vt pater ad finem corrigendi,non puniendi: sic tenet Cordub. & Sot.*de rat.teg.vbi supr.q.*4.*concl.*7.

Corduba.
Sotus.

Dubium.

30 Dubitatur octauò; An liceat iudici vti aliqua simulatione,quando reum examinat,ad hoc,vt verificetur negotium,quod inter reum, & actorem agitatur?

Respons.
Couarr.
Abbas.

Respond.Couarr.& Abbas,quòd sic:si iudex dubitat de occultatione veritatis.

Iudex potest aliquã. do vti fraude ad interrogandum aliquãdo non.

Benè verum est,quòd, regulariter loquendo, iudex non potest quemquam denuntiatum solùm de certo crimine, cum sola depositione ipsius rei ad pœnam ordinariam condemnare:si modo prędicto ab eo talem depositionem extraxit, promittendo illi, quòd si veritatem dixerit, illum non puniet: cùm per fraudem id ab eo extraxerit, existimante reo,quòd iudex staret promissis sibi factis. Dixi, *regulariter loquendo*,quia si reus sciebat, iudicem non stare promissis: & nihilominùs in depositione sua perseuerauit confitendo ei suum delictum, absque dubio potest puniri pœna ordinaria: sed melius est eum punire pœna extraordinaria, si interuenit pactum,& promissum.

31 Dubi

Digitized by Google

31 Dubitatur nonò ; An reus poſſit torqueri? Reſpond. quòd licitum eſt iudici adhibere torturam reis,concurrentibus his.

Dubium. Reſponſ. *Reus poteſt aliquando torqueri.*

Primò,quòd præcedant indicia ſufficientia , aut ſemiplena probatio:quia aliàs eſſet peccatum mortale cum obligatione reſtitutionis,non ſolùm eius, quod debetur iniuriæ,ſed etiam damni inde ſecuti: & ideò confeſſio , quam ſine talibus ſufficientibus indiciis à Reo eſt facta,nulla eſt.

Secundò,quòd iudex non poſſit aliter ſcire veritatem:vnde ſi per aliam viam poſſet veritatem ſcire ,peccaret mortaliter ipſum torquendo. Nauarr. *in Man.cap.*18.*num.*58.

Nauarrus.

Tertiò,quòd torturæ non ſint crudeles:præcipuè ſi iudex,qui eas dat,ſit Eccleſiaſticus : vt dicitur expreſsè *in cap.*1.23.*q.*1.

3 Ex quibus infertur, quòd iudex , qui minis, & torturis,non ſeruans ordinem,& terminos iuris, facifateri reum crimen dignum morte,quod verè comiſit,peccat contra iuſtitiam:& ſi eſt iudex ſuperior, qui poſſit diſpenſare in pœna legis, tenetur illumdiſpenſare:& ſi eſt inferior, & poteſt obtinere veam à Superiore , debet id facere: quia aliter tenet: reſtituere omnia damna, quorum fuit cauſa effax iniuſta , ſecundùm quod debet intelligi Sotus *de rat.teg.*& Nauarr. *vbi ſuprà.*

Corollar. *Iudex vt peccet cõminando ipſi reo.*

33 Dubitatur decimò;An reus innocens,& taliter in ſcientia à iudice cognitus,poſſit condemnari pro ter allegata , & probata ? Reſpond. quòd multa ber hoc diſputant Doctores. Vide quæ habet Ca:.Salon.Arragon.Bannes, ſuper D.Thom. *vbi ſupr:* alios , tam Summiſtas, quàm criminaliſtas;nos euitati ſtudentes,ſelectiora ponamus.

Dubium. Reſponſ. Caietan. Salon. Arragon. Bannes. D.Thom. *Iudex tenetur abſoluere innocentem.*

34 Eo ergo,quòd iudex tenetur abſoluere in-

nocentem,ſciens eum talem eſſe,ſi aliqua via poſſit illud facere,quamuis ſit probatum, eum eſſe delinquentem. Vnde tenetur primò in limine cauſæ , & cumprimùm actor accuſat , admonere & per ſe, & per alios,ne veniat ad iudicium,& ſignificare illi de contraria veritate ſibi nota , & quacunque via poterit accuſationem illam non admittere.

Quòd ſi hac via id efficere nequeat,debet aliquo modo dicta teſtium infirmare, & falſitatis arguere; exactiſſimè, & diligentiſſimè eos examinando interrogando vnumquemque ſeorſum , & multoties de circunſtantiis loci,temporis,&c.Sicut fecit Daniel circa teſtes Suſannæ , *Daniel.*13. hac enim via impoſſibile eſt , quin deprehendat eorum mendacium , vel ſaltem aliquam diſcrepantiam inter eos , qua non ſint in omnibus conteſtes , ne admittendi.

Dan. 13.

Iudex poteſt aliquãdo ſententiam differre.

35 Si nihil horum proſit , tenetur tunc cram omni populo innocentiam eius manifeſtare, vt poteſt ſententiam eius differre,niſi à Superiore, vel ab actore iuxta iura,vel à populo , vel à parte læſa ſententiam ferre cogatur : & nunquàm in illum ſententiam dicere. *Salon.* Quòd ſi nullo horum modorum innocentem liberare poſſit:tunc ſi iudex inferior ſit,remittat eum ad Superiorem. Sotus *l.5.de iuſt.q.4.art.2.* proteſtans in hoc caſu efficacit eius innocentiam,deferendo pro tunc officium iudicis, vt pro teſte poſſit deſeruire:& iudex ſuperior tenetur eum abſoluere,ſi id ſine ſcandalo facere poteſt: vt poſt Alex.de Ales,& Caietan.dixit Corduba.*lib.1. qq.quæſt.37.* Sotus *vbi ſuprà,* dicit , quòd iudex non tenetur remittere reum ad Superiorem in hoc caſu: Rodriquez verò tenet cum Corduba ſcilicet quòd tenetur.

Salon.

Sotus.

Alenſ.
Caietan.
Corduba.
Sotus.

36 Quòd

36 Quòd ſi ad Superiorem non poteſt fieri recurſus: tunc in cauſa ciuili debet iudicare ſecundùm allegata,& probata,ne perturbetur ordo iuris: & reus tenetur patienter tolerare ſententiam: in quo caſu Rodriquez putat eſſe veram ſententiam D.Thom. 2.2.*q.*67.*art.*2. dicentis, non teneri iudicem deſerere officium ſuum. Vide Adrian.*quodl.*2. *punct.*3.*ad quintum,litera B*.Petr.Nauarr. *lib.*2. *de reſtit.cap.*3.*part.*2. *dub.*4. *num.*160. In cauſis verò criminalibus non poteſt iudex condemnare innocentem.*Sic prefati Auctores.*

Iudex tenetur iudicare ſecundũ allegata, & probata.
Rodriq.
S. Thom.
Adrian.
Petr.Nau.

Communis tamen opinio eſt,& in praxi habita, quòd tàm in cauſis ciuilibus,quàm in criminalibus debet iudex ſequi probationes publicas, & iudicare, & ſententiare ſecundùm allegata, & probata, etiam contra veritatẽ ſibi priuatim notã.D.Thom. Caietan.Bannes,Salon.Arragon.2.2.*quæſt.*67.*art.*2. Alex.de Ales *p.*3.*q.*34.*m.*1.*art.*4. Riccard.*in* 4. *diſt.* 18.*art.*3.*quæſt.*2.*ad* 1. S.Antonin.3.*p.tit.*9.*cap.*2.§.6. Sylueſt.verb.*iudex*,2.*q.*7.vbi ait, hanc eſſe communem ſententiam. Tab.verb.*iudicare*,§.5. Sot.*lib.*5.*de iuſt.quæſt.*4.*art.*2. Nauarr. *in Manual. cap.*25.*num.*9. & alij.

37 Hîc verò adnotandum eſt, quòd non ſolùm iudices ſuperiores legiſlatores:ſed etiam inferiores poſſunt augere,& minuere pœnam reo:ſi adſit cauſa iuſta,ad id faciendum:vt dicit Accurſius gloſſans leges, quæ id aſſerunt. Eſt autem iuſta cauſa,quando delinquens eſt minor:& quando probatur,quòd peccauerit ignoranter: aut quando probantur magna ſeruitia Reipublicæ facta ab eo,aut à ſuis prædeceſſoribus: ſic probat Nauarr. *in rubric. de indic. num.*99.

Iudices poſſunt augere, & minuere pœnã iuſta de cauſa.
Nauarr.

38 Addam hîc (quia faciunt ad rem) defectus,

Iudices poſſunt ex-

nocentem,ſciens eum talem eſſe,ſi aliqua via poſſit illud facere,quamuis ſit probatum, eum eſſe delinquentem. Vnde tenetur primò in limine cauſæ , & cumprimùm actor accuſat , admonere & per ſe, & per alios,ne veniat ad iudicium,& ſignificare illi de contraria veritate ſibi nota , & quacunque via poterit accuſationem illam non admittere.

Quòd ſi hac via id efficere nequeat,debet aliquo modo dicta teſtium infirmare, & falſitatis arguere; exactiſſimè, & diligentiſſimè eos examinando ,interrogando vnumquemque ſeorſum , & multoties de circunſtantiis loci,temporis,&c.Sicut fecit Da-
Dan. 13. niel circa teſtes Suſannæ , *Daniel.* 13. hac enim via impoſſibile eſt , quin deprehendat eorum mendacium , vel ſaltem aliquam diſcrepantiam inter eos , qua non ſint in omnibus conteſtes , ne admittendi.

Iudex poteſt aliquãdo ſententiam differre.

35 Si nihil horum proſit , tenetur tunc coram omni populo innocentiam eius manifeſtare, vt poteſt ſententiam eius differre,niſi à Superiore,vel ab actore iuxta iura,vel à populo , vel à parte læſa ſententiam ferre cogatur : & nunquàm in illum ſententiam dicere. *Salon.* Quòd ſi nullo horum modorum innocentem liberare poſſit:tunc ſi iudex inferior ſit,remittat eum ad Superiorem. Sotus *l.5.de iuſt.q.4.art.2.* proteſtans in hoc caſu efficaciter eius innocentiam,deferendo pro tunc officium iudicis, vt pro teſte poſſit deſeruire:& iudex ſuperior tenetur eum abſoluere,ſi id ſine ſcandalo facere poteſt: vt poſt Alex.de Ales,& Caietan.dixit Corduba *lib.1. qq.quæſt.37.* Sotus *vbi ſuprà,* dicit , quòd iudex non tenetur remittere reum ad Superiorem in hoc caſu: Rodriquez verò tenet cum Corduba ſcilicet quòd tenetur.

Salon.

Sotus.

Alenſ.
Caietan.
Corduba.
Sotus.

Quòd

36 Quòd si ad Superiorem non potest fieri recursus: tunc in causa ciuili debet iudicare secundùm allegata,& probata,ne perturbetur ordo iuris: & reus tenetur patienter tolerare sententiam: in quo casu Rodriquez putat esse veram sententiam D.Thom. 2.2.*q.*67.*art.*2. dicentis, non teneri iudicem deserere officium suum. Vide Adrian.*quodl.*2. *punct.*3.*ad quintam,litera B*.Petr.Nauarr. *lib.*2. *de restit.cap.*3.*part.*2. *dub.*4. *num.*160. In causis verò criminalibus non potest iudex condemnare innocentem.*Sic præfati Auctores.*

Iudex tenetur iudicare secundū allegata, & probata. Rodriq. S. Thom. Adrian. Petr.Nau.

Communis tamen opinio est,& in praxi habita, quòd tàm in causis ciuilibus,quàm in criminalibus debet iudex sequi probationes publicas, & iudicare, & sententiare secundùm allegata, & probata, etiam contra veritatẽ sibi priuatim notã.D.Thom. Caietan.Bannes,Salon.Arragon.2.2.*quæst.*67.*art.*2. Alex.de Ales *p.*3.*q.*34.*m.*1.*art.*4. Riccard.*in* 4. *dist.* 18.*art.*3.*quæst.*2.*ad* 1. S.Antonin.3.*p.tit.*9.*cap.*2.§.6. Sylvest.verb.*index*,2.*q.*7.vbi ait, hanc esse communem sententiam. Tab.verb.*iudicare*,§.5. Sot.*lib.*5.*de iust.quæst.*4.*art.*2. Nauarr. *in Manual. cap.*25.*num.*9. & alij.

37 Hîc verò adnotandum est, quòd non solùm iudices superiores legislatores:sed etiam inferiores possunt augere,& minuere pœnam reo:si adsit causa iusta,ad id faciendum:vt dicit Accursius glossans leges, quæ id asserunt. Est autem iusta causa,quando delinquens est minor:& quando probatur,quòd peccauerit ignoranter: aut quando probantur magna seruitia Reipublicæ facta ab eo,aut à suis prædecessoribus: sic probat Nauarr. *in rubric. de iudic. num.*99.

Iudices possunt augere, & minuere pœnã iusta de causa. Nauarr.

38 Addam hîc (quia faciunt ad rem) defectus,

Iudices

mittere defectus in condemnãdis reis, 14. modis.

quos committere possunt iudices in condemnandis reis positis à Nauarr. *in Man. cap. 25. sub num. 13.* in his verbis.

Peccat iudex, qui iudicat etiam rectè. Primò, sine tamen probatione sufficienti. Secundò, siue quia testes sunt suspecti. Tertiò, vel iniustè orti. Quartò, aut non vidit saltẽ mediocriter processum. Quintò, aut probationem legitimam non admisit. S. Thom. *vbi supr. q. 60. artic. 3. & 6.* addens peccare quoque eum. Sextò, qui probationem maiorem necessariò exigit, pro quibus omnibus sunt *cap. ira, 11. q. 3. & cap. 2. de probat. & cap. ad nostram, iuxta gloss. antepen. de iureiurando.* Et septimò, qui ordinem iuris non seruat, procedendo sine libello, aut sine contestatione litis, vbi sunt necessaria. Octauò, aut sine dilationibus necessariis. Nonò, aut superfluas concedendo. Decimò, non admittendo iustas exceptiones, aut iniustas admittendo. *Clem. sæpè, de verb. sign.* Vndecimò, interrogando ea, ad quæ pars respondere non tenetur. Gloss. magna, *cap. 2. de confess. lib. 6.* Duodecimò, & qui in sententia aliqua clausula obscura vtitur, qua condemnatus aliquo tempore se contra iustitiam defendere possit. Decimotertiò, & qui appellationem, aut recusationem, quam non debet, admittit, vel contra, quam debet, non admittit: præsertim propter preces, aut munera: quod est peccatum quotidianum. S. Anton. 1. *part. tit. 9. c. 14. §. 2.* aut decimoquartò, differt sine iusta causa expeditiones iudiciorum petitorum. Hæc sunt peccata, in quibus iudices cadere solent: non tamen incurrunt in casum reseruatum, quia propter prædicta non dicunt falsum testimonium.

D E

DE REI OBEDIENTIA.

SVMMARIVM.

1 *Reus iustè condemnatus, etiam ad mortem, tenetur parere iudici.*
2 *An reus innocens damnatus tantùm secundùm allegata, licitè possit seipsum defendere.*
3 *Reus an possit frangere carceres.*
4 *Reus an licitè fugere possit è carcere.*
5 *Reo licet corrumpere custodes pecunia.*
6 *An licet reo decipere custodem carceris.*
7 *Reus ad mortem damnatus potest limare compedes, fores frangere, & fugere.*
8 *An liceat amicis tali reo consulere, vt fugiat, & ei instrumenta præbere.*

HOc est alterum, quod de reo proposuimus dicere: nempe, de eius obedientia: quomodo scilicet gerere se debeat post datam sententiam, an scilicet debeat eam acceptare, an verò appellare.

1 Reus igitur iustè condemnatus etiam ad mortem, tenetur parere iudici, & non per vim ei, vel ministro resistere. Sic S. Thom. cum sequacibus *vbi suprà*, sunt tamen hîc aliqua dubia elucidanda.

2 Primum dubium; An reus innocens, qui secundùm allegata, & probata nocens conuictus, & morti condemnatus, licitè possit seipsum defendere, & resistere, tam iudici, quàm ministris eius? Ratio difficultatis est, quia sentẽtia iniusta non habet vim, nec in conscientia obligat. Respondetur nihilominùs cum communi, quòd innocens sic condemnatus non potest se defendere per vim: ita saltem vt inferat mortem, aut vulnus iudici, aut ministris:

Dubium.

Respons. *Reus damnatus licèt innocẽs sit, non potest tamen se defendere per vim.*

Digitized by Google

niſtris ; poteſt tamen licitè ſe defendere vel fugiendo , ſi poſſit , vel recipiendo ſe in locum munitum : & dum capitur , connitendo ſe eripere à ſatellitibus.

Dubium. 3 Secundum dubium , An condemnatus iuſtè ad carceres, tanquàm ad pœnam,licitè poſſit exinde fugere ? Reſpond. quòd communis opinio tenet , condemnatum iuſtè ad pœnam carceris , ſiue illa temporalis ſit, ſiue perpetua, non poſſe abſque reatu peccati mortalis fugere : etiamſi fugere poſſet abſque carceris effractione.Per carcerem autem hoc loco intelligimus locum arctum , & recluſum: & non ſolùm locum amplum , in quo vagari quis poteſt:vt tota ciuitas,vel oppidum,vel palatium.

Reſponſ. *Reus an poſſit frangere carceres, & fugere.*

Dubium. 4 Tertium dubium ; An reus iuſtè damnatus ad mortem , & in carcerem coniectus ad cuſtodiam, exinde licitè fugere poſſit , vt mortem euadat ? Et idem de eo, qui condemnatus eſt ad aliquam mutilationem,vel ad flagella,vel in exilium. Intelligitur autem præſens dubium ſolùm , quando ex fuga cuſtos carceris nullum damnum patitur : nec fugiens iudici , aut cuſtodibus vim infert , aut carceres effringit, aut vincula rumpit : nam de non inferenda vi iudici,aut miniſtris , dictum eſt in primo dubio.

Reſponſ. *Reus an licitè fugere poſſit è carcere.*

Reſpond.quòd hîc ſunt duæ opiniónes. Prima docet non eſſe licitum fugere. Secunda verò dicit id licere,quando ſcilicet oſtium eſt apertum , quæ eſt communis,cuius ratio eſt ; quia iudex diſcuſſa iam cauſa , & pronuntiata ſententia , nullum prorſus actum interiorem , aut exteriorem faciendum reo præcipit, aut vllũ omninò actum ei prohibet. Ergo fugiendo à carcere ad vitam ſaluandam , non peccat contra aliquod iudicis præceptum : & de iure naturæ eſt , vt pro vita tuenda, vnuſquiſque facere poſſit

possit licitè, quæ alicui iusti iudicis præcepto non repugnant.

5 Quartum dubium; An liceat reo, vt pœnam corporis euadat, corrumpere custodes pecunia, aut dono? Respond. id licitum esse: sic Gloss. *in c. inter cætera. §. sed cum his hominibus, 22. quæst. 4.* Angel. in verbo, *fugere*, §. 1. & Tabien. in verbo, *accusatio.* §. 10. cuius ratio est; quia reus ius habet conseruandi vitam suam: ergo & corrumpere custodes, & periculum vitæ suæ redimere. Dubium. Respon. *Reo licet corrumpere custodes pecunia.* Glossa. Angelica. Tabien.

6 Quintum dubium; An sit licitum reo sic decipere custodem absque vi, & iniuria illi illata; scilicet cibum, & potum ei præbendo, vt dormiat: vel aliqua alia arte vtendo, vt tantisper custos absens sit, interim dum reus tempus, & locũ acquirit fugiendi? Resp. quòd in hac re certum est, nullam vim custodi inferri licitè posse, vt reus aufugiat, vt communiter omnes. Sic etiam, absque controuersia est, nullam fraudem ita componendam esse, vt per ignorantiam probabilis sit in custode. Solùm igitur difficultas est, quando delinquentium insidiæ, ita sint arte compositæ, vt custos probabiliter scire, & conijcere possit artem, & insidias: adeò vt si illas ignoret, negligens, & imperitus haberi possit, & debeat. Dubium. Respon.

Est ergo aliquorum sententia licitum esse reo talibus insidijs vti, dummodò non sit in verbis mendacium. Sed distinctione opus est: nam ex tali fuga vel imminet custodi damnum, vel non, si imminet, non licet, si verò non imminet, licet. Nec valet dicere, quòd reus vtitur iure suo ad vitam conseruandam, & quòd custos debet id præcauere: nam supponitur, quòd reus ipsum deluserit, & per consequens in causa fuerit.

7 Sextum

Dubium. 7 Sextum dubium; An reus ad mortem damnatus, ſicut licitè fugere poteſt: ita eriam compedes limare, ac fores infringere, & murum perforare?

Reſpon. Reſpond. quòd circa hoc, duæ ſunt ſententiæ. Vna eſt, quæ negat. Altera eſt, quæ affirmat, quæ communior eſt, & ratio eſt in promptu: nam reo licet id, quod maius eſt, ergo & quod minus; cùm ergo ei liceat è carceribus fugere, quod eſt maius: non mirum ſi eidem liceat, & compedes limare, & portas effringere, & muros perforare, & cætera huiuſmodi.

Reus ad mortē dānatus poteſt limare eōpedes, fores frangere, & fugere.

8 Sed an liceat amicis tali reo conſulere, vt fugiat, & ei inſtrumenta præbere ad id faciendum? Ad hoc etiam ſunt duæ ſententiæ. Vna dicit, licitum eſſe amicis id conſulere, non tamen licitum eſt dare inſtrumenta. Et ratio Soti eſt: quia præbendo ei inſtrumenta cooperarentur ad fugam, & carceris fractionem, quod aliis non licet niſi reo: & quia conſilium non eſt ita efficax medium ad fugam, ſicut miniſtrare inſtrumenta ad frangendum.

Caiet. Salon. Arragon. Bannes. Caietanus nihilominùs, Salon. Arragon. Bannes *in* 2.2.*quæſt.*69.*art.*4. & quàm plures alij veriùs docent, quòd etſi non ſit licitum alicui ab extra effringere carcerem, aut vincula alterius rumpere, vt vinctus fugiat, cùm hoc ſit inferre vim poteſtati publicæ: Attamen illi conſulere fugam, imò etiam limam conferre, aut clauem adulterinam, aut aliud aliquod inſtrumentum, quo reus ab intus incluſus, & detentus carcerem frangere, aut portas aperire, & fugere queat, non eſt illicitum. Quæ ſententia vera eſt, loquendo de reis ſecularibus; qui licèt fugiant, & carceres frangant nullum tamen ſcandalum in ciuitate ex hoc faciunt. Non ſic eſt in Religione, & in Regularibus: nam quando aliquis

Limitatio.

quis Regularis fugit, vel effracto carcere, vel non, omnes sæculares scandalizantur, & propterea non licet cuiquam Religioso id consulere: neque ad hoc instrumentum præbere sine peccato mortali: & statuta Ordinis sanctissimè id vetant, & hæc de reo, qui iustè damnatus est.

DE REI DEFENSIONE.

SVMMARIVM.

1 *De corpore delicti ante omnia constare debet.*
2 *De corpore delicti si non constet, non potest procedi ad inquisitionem specialem.*
3 *In delictis occultis proceditur ex coniecturis.*
4 *Reus confitens delictum, quod aliter non constat, non potest condemnari.*
5 *Ad inquirendum sola denuntiatio sufficit.*
6 *In delictis, quæ vestigium non relinquunt, data querela potest iudex procedere.*
7 *In delictis, quæ vestigium relinquunt, recognitio fiat anteà de corpore delicti.*
8 *Corpus delicti debet recognosci per testes.*
9 *Occisi nomen si ignoretur, nihil refert.*
10 *Vulnera omnia cum suis circumstantijs debẽt notari.*
11 *In dubio si scelere, vel alia de causa commissum sit aliquod delictum, quid agendum.*
12 *De corpore delicti si non constat, liber erit reus.*

SI verò reus sentit se grauatum, potest se defendere: nam defensio est de iure naturæ, *cap. pastoralis, §. cæterùm, de sentent. & re iudic.* Farinac. *qu.* 21. *num.* 18. Lex enim naturalis, & diuina præbet homini facultatem se defendendi, non solùm corporaliter:

Defensio est de iure naturæ.

Defenſio nulli denegari poteſt.

raliter:ſed etiam ciuiliter,*cap.paſtoralis,eodem.* Quod cùm nulli denegari poſſit, multò minùs Regularibus;*vt in* 3.*part.*3.*partis,num.*52. *& in* 1.*part.*2.*part. num.*8. *& in pract. crim.canon.*2.*part.titul.aut inquiſit. formata, num.*48. habet Foller. Imò multoties Regularis non poteſt defenſionibus renuntiare: vt latè idem Follerius congerit *in* 1.*part.*2.*part.num.*71. Religioſus ergo reus poteſt multipliciter ſe defendere, prout in ſequentibus decem paragraphis fiet manifeſtum. Benè verum eſt,quòd huiuſmodi defenſiones debent habere ſolummodò in illis caſibus, in quibus Regulares iniuſtè eſſent conuicti, vel indebitè condemnati. Non enim noſtræ intentionis eſt, vt nocentes, & improbi Religioſi his noſtris ſcriptis ſe tueantur, & pœnas debitas effugiant: ſed tantum vt innocentes, & probi tueri ſe poſſint,ne iniuſtè condemnentur.

Nota.

PARAGRAPHI AVTEM, ſeu capita defenſionum hæc ſunt.

Primò,excipiendo, quòd non conſtet de corpore delicti.
Secundò, excipiendo, quòd illud tale delictum nullo pacto poterat ab eo committi.
Tertiò,excipiẽdo,& probãdo ſe eſſe innocẽtem.
Quartò,excipiendo contra iudicem.
Quintò,excipiendo contra teſtes.
Sextò, excipiendo cõtra proceſſus actitationem.
Septimò, excipiendo contra propriam confeſſionem factam.
Octauò,excipiendo contra delictum.
Nonò,excipiendo contra ſententiam.
Decimò,appellando.

§. I.

Digitized by Google

§. I.

Quòd non conſtet de corpore delicti.

1 REus igitur, coram iudice competente conſtitutus, ſi probare poterit, quòd non conſtet de corpore delicti; liber, & immunis erit ab omni imputatione, & querela. Imò ſi non conſtat de corpore delicti, ligatæ ſunt manus iudicis, vt reum interrogare non poſſit. Marſ. *conſ.* 12. *num.* 34. *& conſ.* 14. *num.* 15. Quinimò nec ad capturam rei iudex progredi debet, ſi de eius fuga non ſuſpicatur: niſi priùs de corpore delicti conſtet, Boſſ. *in tract.crim. cauſ.de delicto in fin.* Licèt generalis conſuetudo ſit, quòd iudex retinet reum accuſatum, etiam quòd nulla præcedant indicia, quando pœna ſanguinis imponenda eſſet pro crimine, de quo ille imputatur; vt dicit Paul. de Caſtro *conſ.* 328. *num.* 1. *lib.* 2. & ita Romæ ſeruant iudices, habita relatione alicuius exploratoris de aliquo graui delicto commiſſo per aliquem; vt dicit Anton. Scapul. *lib.* 5. *iur. non ſcripti cap.* 53. *num.* 3.

De corpore delicti ante omnia debet conſtare.

2 Niſi conſtet de corpore delicti, non poteſt procedi ad inquiſitionem ſpecialem, & ita nec ad citationem: quinimò, conſtito etiam de corpore delicti, non poteſt procedi de iure ad interrogandum reum: niſi etiam præcedant indicia; vt dicit Boſſ. *in tit. de examin. reorum, num.* 6. Subdens, quòd ipſe nunquàm vidit aliquem citari, vt examinaretur ſine aliquibus indicijs, vel ſuſpicionibus. Quando enim non præcedunt indicia, curia, & fiſcus videtur de domo rei, id eſt, ex eius ore confeſſionem extorquendo, ſumere probationem ad fundandam

De corpore delicti ſond conſtet, non poteſt procedi ad inquiſitionē ſpecialem.

Digitized by Google

ſuam intentionem, quod eſt iure prohibitum, *l. de minore, §. tormenta. ff. de quæſt.* Quando verò præcedunt indicia, non eſt ſumere initium probationis de domo rei; ſed eſt interrogando reum, præcedentem fiſci probationem coadiuuare ex ore rei, quod licitum eſt. *leg. fin.* & ibi Gloſſ. & Doctores, maximè Bald. *Cod. de edend.* & probat text. *in d. §. tormenta*, ſecundùm Boſſ. *vbi ſupr.* Et iniuſtè, id eſt, non præcedentibus indicijs, reus à iudice interrogatus reſpondere non tenetur; vt dicit S. Th. receptus, 2. 2. *q. 69. a. 2.* Nec ille tenetur detegere ſeipſum, iuréque poteſt, verborum obſcuritate, & amphibologia interrogantem eludere; vt latè per Sotum *in tract. de rat. teg. vel deteg. ſecr. m. 3. q. 1. 2. 3.*

In omnem igitur caſum nunquàm iudex procedere debet ad aliquem actum: niſi priùs illi conſtet delictum ipſum fuiſſe commiſſum. Et debet conſtare plenè adeò quòd non ſufficeret probare delictum per coniecturas; vt de omnibus tradit Crauet. *conſ. 244. col. 1.*

In delictis occultis proceditur ex coniecturis.

3 Verùm eſt tamen, quòd in delictis occultis proceditur ex coniecturis, ſeu præſumptionibus, & indicijs, & alijs leuioribus probationibus, etiam ad condemnandum; vt habetur, & plenè per Oſaſc. *deciſ. 72. ſub num. 1.* At in delictis externis, & quæ probari poſſunt, ſemper debet conſtare delictum ipſum fuiſſe commiſſum. Et ita ſemper faciunt practici aſſeſſores; vt dicit Catus *inter conſil. crimin. diuerſorum, conſil. 99. poſt num. 7. verſic. 2. etiam lib. 1.* Eſt enim vulgaris, & trita concluſio, quod ante omnia debet iudici conſtare de delicto, quæ colligitur ex text. vulg. *l. 1. §. item illud, ff. ad Syllan.* quem textum ſciunt omnes; vt dicit Boſſ. *in titul. de delicto. num. 2.*

4 Quod

4 Quod adeò verum eſt, vt etiamſi reus confiteretur delictum aliquod commiſiſſe, non poteſt condemnari de ipſo delicto; niſi aliter, quàm ex eius confeſſione appareat, de quo vide infr. *in* §.7. *ſub num.* 5. *Reus confitens delictum, quod aliter non conſtat, non poteſt condemnari.*

At quia Doctores de hac materia ſatis intricatè loquuntur, ſciendum, quòd aliter debet conſtare de delicto ad effectum torquendi, ſeu condemnandi, de quo tractat Clarus *in quæſt.* 55. *verſ. Poteſt etiam, & in q.*64. *verſ. Debet autem, & in q.*66. *circa principium.*

5 Et aliter quoad effectum inquirendi, ſeu procedendi: nam quoad inquirendum, ſola querela, vel denuntiatio ſufficit: quinimò habita querela, ſeu denuntiatione tenetur iudex procedere, & inquirere: & ſi id non faciat, poterit puniri tàm ex diſpoſitione iuris communis, quàm particularis. *Ad inquirendum ſola denũtiatio ſufficit.*

Sunt tamen aliqua delicta, in quibus iudex tenetur, priuſquàm inquirat contra delinquentem, inquirere de veritate delicti. Aliqua verò, in quibus non requiritur alia inueſtigatio ſuper veritate criminis: ſed immediatè procedi poteſt contra delinquentem.

6 Et ideò nota, quòd quando delictum eſt tale, quod ſolo animo perficitur; vt hæreſis, vel etiam tale, quod licèt facto committatur, eius tamen facti nulla ſolent remanere veſtigia: vt eſt adulterium, & alij coïtus, qui ſine fractura committuntur, furtum pariter ſine fractura, percuſſiones, quæ fiunt alapa, vel baculo ſine liuore, iniuriæ verbales, vel ſimilia, in iſtis criminibus non requiritur ad procedendum alia inueſtigatio delicti: ſed ſtatim porrecta querela, poteſt, & debet iudex *In delictis, quæ veſtigium non relinquunt, data querela poteſt iudex procedere.*

Digitized by Google

inquirere contra delinquentem, assumendo contra eum informationes: & habitis indiciis, illum carcerari, vel citari facere, prout qualitas delicti requiret; aliàs infinita delicta impunita pertransirent, & super hoc in practica nulla solet fieri difficultas.

In delictis, quæ vestigiũ relinquunt, recognitio fiat anteà de corpore delicti.

7 Quando verò est delictum facti permanentis, cuius scilicet certa manent vestigia; putà homicidij, ipsum cadauer, incendij, locus combustus, veneni, ipsum corpus veneno affectum, & similia: tunc etiã porrecta querela, vel denuntiatione, nõ dicitur legitimè cõstare de delicto, nisi priùs iudex, seu Curia corpus ipsum, seu locũ incẽdij oculis subijciat.

Statim igitur, quòd ad iudicis notitiam peruenerit delictum aliquod tale fuisse commissum, putà hominem fuisse occisum, debet iudex ipse accedere ad eius cadauer visendum, & inspiciendum. Vel mittere notarium, qui cadauer ipsum inspiciat, & vulnera describat. Et ita seruat consuetudo; vt ait Nouel. *in pract. criminal. fol.* 59. *num.* 2.

Corpus delicti debet recognosci per testes.

8 Et debet recognosci cadauer per testes, qui dum interfectus in humanis esset, illum cognouerunt, si id fieri potest, si verò, cuius esset, ignoratur: debet per vestes, & signa describi, & particulariter annotari omnia vulnera. Et hoc modo dicetur constare de delicto, & ita docent omnes; vt ait Foller. *in pract. criminal. fol.* 15. *num.* 4.

Occisi nomẽ si ignoretur, nihil refert.

9 Vnde licèt ignoretur nomen occisi, dummodò constet de corpore: satis dicetur constare de delicto, & proceditur etiam ad condemnationem.

Vulnera omnia cum suis circũstantijs debẽt notari.

10 Aduertat autem notarius, vel iudex, vt describat, vel describi faciat omnia vulnera particulariter cum omnibus qualitatibus suis, & cum quo genere armorum illata videãtur, & an punctim, vel cæsim,

ræſim, &c. Hæc enim quandóque ſunt magni momenti ad cognoſcendum, à quo illata ſint vulnera, putà ex genere armorum. Vide Clar. §. *homicidium, verſ. alia eſt etiam.*

Et hæc, quæ dicta ſunt de homicidio, intelligenda ſunt etiam de ſimilibus delictis, quorum remanent veſtigia: putà in incendio, vt viſitetur locus incendij, & reliquiæ combuſtionis: in furto, vt videatur fractura facta in arca, oſtio, vel pariete: in ſtupro illato puero, vel vi illata puellæ; vt inſpiciantur partes per obſtetrices, vel chirurgos, vel alias perſonas, vt quotidie fit. Et vbi tales perſonæ referant cum iuramento, ſe credere ſtuprum illatum, vel puellam corruptam fuiſſe: ſatis dicetur conſtare de delicto, quoad hoc, vt contra delinquentem procedi poſſit.

In dubio, ſi ſcelere, vel alia de cauſa commiſſum ſit aliquod delictum, quid agendum.

11 Sed quid ſi dubium ſit, an ſcelere, an verò alia de cauſa talia euenerint? Vt putà ſi quis repertus ſit mortuus in puteo: vt in caſu, in quo conſuluit Decius *conſil.* 438. poteſt enim eſſe, quòd quis ſe ipſum præcipitauerit, & quòd ab aliis præcipitatus fuerit, & etiam quòd caſu ceciderit: ſic etiam in eo, qui dicitur habere ſigna veneni: poteſt enim eſſe venenum in corpore generatum, & ab aliis propinatum, & etiam ex aëris corruptione contractum: vt eleganter in facti contingentia declarat Gram. *voto* 31. *num.* 1. Ad hoc dico, quòd in his caſibus iudex debet omnino inquirere, & informationes aſſumere: non quidem tanquàm de maleficio, ſed vt veritatem facti intelligat: ex qua deinde apparere poſſit, an ſit delictum, nécne, adhibendum etiam, vbi opus ſit, iudicium medicorum, vel aliorum peritorum. Et vbi ex informationibus aſſumptis conſtabit ſcelus non interueniſſe, ſilebit proceſſus. Vbi

verò resultat aliquod indicium, poterit ad vlteriora procedere: & hanc practicam seruant cauti iudices, & assessores. Vide Clarum *q.4.in fin.*

De corpore delicti si nõ cõstat, liber erit reus.

12 Debet ergo ante omnia constare de delicti corpore: nam si hoc non constat, liberabitur reus à sua imputatione. Refert Bald. *in l. si quos testibus, in fin. Cod. de testib.* semel contigisse de facto, quòd fuit exhumatum corpus cuiusdam, qui dicebatur vulneratus: & cùm repertum fuisset, quòd ille non fuerat vulneratus, reus fuit absoiutus, non obstante, quòd contra eum plenè probatum fuisset delictum. Nos quoque paucis ab hinc annis accidisse audiuimus, quod quidam Regulares de propinatione veneni inquisiti fuerunt, & illum sic propinatum mortuum fuisse, & ex processu illos tale delictum commisisse constabat: verùm quia in actitatione processus non fuit adhibita prædicta diligentia: vt scilicet statim post mortem illius fieret recognitio de corpore delicti: de corpore illo sic veneno infecto, data hac exceptione in fauorem reorum, absoluti, & liberati fuerunt illi, qui pœnam grauissimam meruissent, si de corpore delicti constitum fuisset. Ad hoc ergo attendat reus, & qui ipsius causam patrocinatur: nempe si possit apponere hãc exceptionem, quòd non constet de corpore delicti, & liber erit à delicto sibi imputato. Vide etiã *infr. in* §.7.*n.*5.

§. II.

Quòd tale delictum non poterat ab eo committi.

SVMMARIVM.

1 *Negatiua coarctata loco, & tempore multis modis probari potest.*

2 *Per*

2 *Per abſentiam à loco delicti.*
3 *Quod delictum ex ſua natura erat impoſſibile.*
4 *Si teſtes deponant de negatiua, & probent impoſſibilitatem.*
5 *Per confeſſionem offenſi. Limitatur in re dubia.*
6 *Teſtes deponentes ſuper negatiua ſunt ſaſpecti de falſo.*
7 *Talis repertus falſus, punitur pœna extraordinaria.*

1 SEcundo modo poterit ſe defendere reus, quòd delictum ſibi impoſitum nullo pacto poterat à ſe committi: probando ſcilicet negatiuam coarctatam loco, & tempore: quæ multipliciter probari poteſt. *Negatiua coarctata loco, & tẽpore multis modis probari poteſt.*

2 Primò, probando ſuam abſentiam à loco delicti. Sic, delictum impoſitum non commiſi: quia tali die, & hora, in qua commiſſum fuit tale delictum, ego abſens eram, & per multa miliaria; exempli gratia, Titius eſt imputatus, quòd tali die, & hora commiſerit furtum in tali loco certo, nempe Neapoli: ſi Titius poterit probare, quòd in tali die, & tempore ipſe aberat ab illo loco, & repericbatur Romæ, vel quid ſimile; probabit vtique ſe nullo pacto illi prætenſo furto interfuiſſe. *1. Per abſentiam à loco delicti.*

3 Secundò, probando, quòd delictum commiſſum, ſeu prætenſum eſt naturâ ſua impoſſibile: prout Iulius Clarus *in q.* 52. refert contigiſſe in quodam Ioanne Zanetto caupone, contra quem proceſſum fuit per curiam Papiæ, tanquàm quòd præpoſtera venere fregiſſet cuidam fœminæ rectũ inteſtinum, ex qua parte ipſa poſteà peperiſſet: de quo proceſſu valde miratus eſt Senatus, & ipſum Zanettum tanquàm de re incredibili accuſatum abſoluit. *2. Quòd delictum ex ſua naturæ erat impoſſibile.*

4 Tertiò, idem probabitur, ſi teſtes deponant ipſam negatiuam; & reddant rationem, quòd non *3. Si teſtes deponãt de negatiua.*

Digitized by Googl

& probent impoſſibilitatem.

potuerit eſſe,vel fieri: quia ipſi vidiſſent,vel ſciuiſſent,vel quòd tali die non fuerit in eo loco,vbi dicitur fuiſſe commiſſum delictum, ſed quòd fuerit alibi. Et, vt teſtes concludant, non ſufficit dicere, quòd Titius non commiſerit tale delictum tali die, & loco:quia ipſi fuerunt præſentes, & tamen non viderunt,nec audierunt illud fieri:ſed addant,quòd non potuiſſet illud committi, quin ipſi vidiſſent, vel audiuiſſent : & quòd continuè per totum id tempus, de quo deponunt teſtes accuſatoris, ipſe fuit in alio loco: aliàs non concluderent, vt de ſe patet: quia, ipſis non aduertentibus, potuiſſet illud committere: atque etiam potuiſſet ire, & redire:ſecùs autem ſi tantùm diſtaret, vt nullo modo fieri poſſet, quòd eſſet ibi,& in loco, vbi dicitur commiſſum fuiſſe delictum per eum à teſtibus accuſatoris.

4. Per confeſſionem offenſi.

5 Quartò,poteſt hæc negatiua probari per confeſſionem,& dictum ipſius offenſi: nam licèt aſſertio vulnerati contra aliquem non probet, neque faciat indicium ad torturam:tamen è conuerſo dictum defuncti exculpantis impuratum de homicidio, tollit omnia indicia,quæ ſunt contra illum, vt ex eis non poſſit torqueri. Ita dicit Bald.*in l.1.n.33. C.commun. deleg.* Et eſt communis opinio, vt dicit Plottus *conſil.*110. *num.*1.*lib.*1. *inter conſilia criminalia diuerſ.*

Limitatur in re dubia.

Quam tamen intellige,vt procedat, quando res eſt dubia:ſed ſi appareret de veritate in cõtrarium, vel eſſent contra reum indicia valde vrgentia, & proxima delicto, non eſſet ſtandum huiuſmodi aſſertioni, ſaltem ad euitandam torturam. Et ita inquit Clarus *quæſt.*53.*verſic.poteſt etiam.*teſte Blanc.*in practic.crim.fol.*28.*num.*101.

Plerum

Plerumque enim videmus,quòd offenſi,ſiue propter remiſſionem, quam fecerunt vulnerati, ſiue propter perſuaſionem amicorum, faciunt huiuſmodi proteſtationes veritati contrarias: propterea in hoc maximè verſabitur iudicis arbitrium,qui inſpecta qualitate facti, conſiderabit,an talis excuſatio veriſimilis videatur,vel non: & an ei ſtandū ſit. *Iudicis arbitrium.*

6 Caueant tamen teſtes, quia eo ipſo,quòd deponunt ſuper negatiua, dicuntur ſuſpecti de falſo: nam regulariter negatiua eſt improbabilis ſecundùm omnes:vt dicit Igneus *in repet.§.non aliàs,n.*77. *ff.ad Syllan.*relatus à Claro, *vbi ſupr.verſ.ſcias autem.* Bene verum eſt,quòd teſtis ex eo ſolo, quòd deponat ſuper negatiua,non poteſt puniri de falſo:& eſt communis opinio, vt dicit Boſſ. *titul. de defenſ.reor. num.*34. Quod intellige, niſi per alias probationes conuincatur,falſum depoſuiſſe. *Teſtes deponẽtes ſuper negatiua,ſunt ſuſpecti de falſo.*

7 Poteſt tamen puniri pœna extraordinaria ob temerariam aſſertionem:& ita tenent communiter ſcribentes,vt dicit Cagnol.*in l.vnic.num.*38.*ff.ſi quis iudic.non obtemp.* *Talis repertus falſus punitur pœna extraordinaria.*

Hoc tamen ſcias, quòd in dubio, verba teſtis ſunt intelligenda,vt talis falſitas,quam incurrit teſtis deponens ſuper negatiua, euitetur. Ita colligitur ex gloſſ.*in l.iuris gentium,§.quod ferè.*in verb.*contrarium probetur,ff.de pact.* quam dicit communiter eſſe approbatam Curt.Iun.*in d.l.vnic.in princ.nu.*9.

§. III.

Quòd reus eſt innocens à delicto.

SVMMARIVM.

1 *Innocentiæ magna vis.*

2 *Innocentiæ multæ coniecturæ.*
3 *An quis ſit dominus ſuæ famæ, ne curet de propria infamia.*
4 *Dubium ex D. Auguſtino proponitur, & ſoluitur.*
5 *An Princeps, ſeu Superior ſit dominus famæ ſubditorũ.*
6 *Neque vitæ ſubditorum Superior eſt dominus.*

Innocentiæ magna vis.

1 MAgna eſt vis innocentiæ, & adeò fauorabilis eius natura, & conditio: vt illius cauſa multa ſint, ac reperiantur ſancita: vt pulchrè tradit Menoch. *de præſumpt. lib. 5. præſumpt. 49.* Nam, vt illa detegatur, ſemper admitti debent probationes, *l. ſi non defendatur, ff. de pœnis.* & tradit Iaſon *conſil. 175. lib. 2.* Imò iudex non debet exequi ſententiam adueꝛſus quem ipſe innocentem eſſe certò cognoſcit: licèt aliter ſecundùm acta, & probata appareat, vt tradit Innoc. *in cap. ſignificaſti, in fi. extr. de purg. vulg.* Bald. *in l. vnic. C. de confeſſ.* Vide ſuprà de reo, *dub. 10.* Accedit, quòd etſi ſtatutum tollat omnes exceptiones: non tamen dicitur reiicere exceptionem innocentiæ: ita Bald. *in l. 1. §. Offilius, ff. ne quis eum, qui in ius voc. eſt vi exim.* Habet & hoc commodum incocentia, quòd probari poteſt per teſtes domeſticos, & ſanguine coniunctos, *cap. tam literis, & cap. veniens, extr. de teſtib. & l. 5. §. ad quæſt. ff. de quæſt.*

Innocentiæ multæ coniecturæ.

2 Multæ autem coniecturæ, & præſumptiones ipſius innocentiæ traduntur à Doctoribus, quarum nonnullas enumerat Menoch. *vbi ſupr. num. 7.*

Prima eſt, quando accuſatus fugam facilè arripere potuit, & non fugit: ita tradit Alciat. *reſponſ. 453. nu. 5.* poſt Bald. *in l. ſi quis fugitiuus, §. 1. ff. de ædil. edic.*

Secunda, & validior coniectura innocentiæ eſt, quando accuſatus ſua ſponte ſe iudici repræſentat: ita inquit Cæpol. *cent. 31. nu. 8. in crim.* Blanc. *in pract. crim.*

Digitized by Google

*crim.in 1.part.defensionis, num.*151. Marsil. *in practic. crim.§.diligenter,num.*204.

Tertia coniectura innocentiæ supradictis validior est, quando accusatus sua sponte carcerem ingreditur:ita tradit Gram.*cons.29.num.*32.*& cons.*61. *num.*4. *in crim.* Et idem quando quæstionibus, & torturæ se subiicit: vt tradit Lucas de Penna *in l.*5. *vers.*107.*C.de desertoribus,& occultatoribus,lib.*12.

Quarta coniectura innocentiæ est, quæ sumitur ex exculpatione socij, cùm moriturus esset:cùm & is fuit,qui accusauit.Ita inquit Marsil. *vbi supr.§.restat.* & Blanc.*præcit.num.*136. quam quidem coniecturam veram esse existimarunt, nisi pro crimine alia sit coniectura.

Quinta coniectura est, quando damnatus ad mortem protestatus fuit se innocentem esse,& dum laqueo fuisset suspensus,vel gladio percussus, mori non potuit, sed fracto laqueo incolumis cecidit in terram: ita tenet Lucas de Penna *in l.*1.*col.*7. *versic. sed pone, damnatus est aliquis. C.de desertoribus, & occult.lib.*12. Quam sequitur Paris de Puteo, *de syndicatu,*verbo,*pœna,* in cap.*an si index,post medium,* ver. *si tamen iste.*Decius *in l.fauorabiliores, in fin.ff.de reg. iur.* & alij relati per Menochium *vbi supr. num.*19. Qui *num.*20. subdit,quòd istud intelligitur secundùm aliquos, quando damnatus iste condemnatus fuisset ex solis coniecturis, & præsumptionibus, quod iure permissum est, secùs si clarè constaret de delicto morte digno: nam tunc non præsumitur miraculosè,sed per incantationes,& præstigia:iuxta doctrin.Bald.*in cap.venerabili,extr.de testib.*Quando ergo reus aliquo modo ex dictis potest probare suam innocentiam, magnum argumentum habet ad sui defensam. *Limitatur.*

3 Quærunt

An quis sit dominus suæ famæ.

3 Quærunt doctores, an quis sit dominus suæ famæ, ita vt non possit curare de propria infamia: & de hoc loquuti sumus suprà, *de reo, dub.* 1. Breuiter hîc dico, quòd Caietan. 2.2.*q.*73. *art.*2. negat: sed vera sententia est, hominem esse verè dominum suæ famæ, sicut rerum externarum: colligitur ex S. Thom. *ead.q.*73. *art.*4. *ad* 1. vbi docet, in cuiusque arbitrio esse pati detrimentum suæ famæ: nisi hoc vergat in detrimentum aliorum. Sot. *de iust. lib.*4. *q.*2. *art.*3. Adrian. *in* 4. *q. de restit. circa finem.* Couarr. *lib. var. cap.*2. *num.*8. & alij recentiores.

4 Contra hoc tamen videtur esse id, quod habet D. Augustl. lib. *de bono viduitatis, cap.*22. vbi dicit conscientiam nostram esse necessariam nobis, famam proximis, ac proinde crudelem esse, qui famam negligit. Respond. Fama nostra tripliciter potest esse proximis necessaria. Primò, quando ex nostra fama ita pendet fama proximi, vt ex nostra infamia illius infamia sequatur: sicuti ex infamia Monachi sequitur infamia quædam Monasterij. Secundò, quando fama nostra est necessaria, vt proximo præstemus officium, ei stricto iure debitum: sicuti fama personæ publicæ, Episcopi, Parochi, Abbatis, necessaria est, vt bene regat subditos: & in his duobus euentis, multorum iudicio, contrá iustitiam peccat, qui se infamat: non quia præcipuè seipsum fama priuat: sed quia ex consequenti proximo nocet vel inferendo infamiam, vel se reddendo ineptum ad ei impendendum. Tertiò, quando non ex officio: sed solùm ex charitate proximo prodesse tenemur, & per infamiam ad hoc reddimur inepti: tunc solùm contra charitatem peccat, qui se infamat: sicut contra charitatem peccat, qui pecuniam, qua prodesse poterat, abiicit.

5 Petes;

Digitized by Google

5 Petes; An Princeps, ſeu Superior ſit dominus famæ ſubditorum? Reſpon. negatiuè: vnde ſubditus poteſt tueri ſuam famam, & innocentiam, non ſolùm contra cæteros ſubditos, verùm & contra Superiores, ſi contra eam quicquam intentare præſumpſerint.

Princeps, vel Superior an ſit dominus famæ ſubditorum.

6 Et non ſolùm famæ, & honoris ſubditi non eſt dominus Superior, & Princeps: ſed neque vitæ ſubditorum. Et probatur 1. ex Exodo *cap.*21. *Qui percuſſerit virga ſeruum, vel ancillam, & in manibus eius mortui fuerint, criminis reus erit:* nempè homicidij. 2. Proprium veri dominij eſt, rem pro arbitratu ſuo perimere poſſe; etiam voluptatis cauſa: atqui ſolus Deus pro arbitrio poteſt interficere etiam innocentes, non autem Princeps; ergo.

An ſit dominus vitæ ſubditorũ. Exod.21.

Nec obſtat, quòd Principes poſſint interficere malefactores, & exponere ſubditorum vitam in bello, quia id faciunt, non vt illorum domini: ſed vt cuſtodes tranquillitatis, & boni publici, ſicut homo, vt cuſtos vitæ ſuæ, reſecat membrum putridum, & exponit partem pro ſalute totius.

---

§. IV.

De exceptionibus contra iudicem.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus non poteſt obijcere ſuo clerico crimen, quod ſcit eum commiſiſſe, ſi non poteſt illud probare.*

2 *Plus nocet exemplum, quod ex delicto reuelato per punitionem præbetur, quàm condonatio delicti ſecreti præteriti facta pœnitenti.*

3 *Index poteſt multipliciter recuſari.*

4 *Iudex*

Digitized by Google

4 *Iudex facilius recusatur, quàm testis, & cur.*
5 *Iudex excommunicatus an peccet exercens iudicia.*
6 *Iudex occultè excommunicatus non est vitandus.*
7 *Iudex etiam publicè excommunicatus, si non est denuntiatus, non est vitandus.*
8 *An hoc habeat locum etiam in iudicibus secularibus.*
9 *An si suspensus est Iudex, eius acta sint irrita.*
10 *Excommunicatus ab vno Episcopo, vbique vitãdus.*
11 *Communicans cum excommunicato in multis casibus excommunicationem non incurrit.*
12 *Subditi ipsius an peccent coram ipso comparentes, si sint ab eo vocati.*
13 *Iudex priuatus officio an peccet exercendo illud.*
14 *Quid importent verba illa*; Sit priuatus ipso facto absque alia declaratione.
15 *Quid efficiant Bullæ, quæ sic prohibent.*
16 *Inimicitia capitalis etiam inquisitorem repellit.*
17 *Facilius inueniuntur iudices, quàm testes.*
18 *Inimicus quis.*
19 *Infamis criminosus, perpetuò furiosus, &c. recusatur.*
20 *Iudex accipiens aliquid à parte an peccet, & an teneatur ad restitutionem, si accipit pro iusta sententia ferenda.*
21 *Iudex accipiens aliquid pro iniusta sententia, an teneatur ad restitutionem.*
22 *Authoris opinio.*
23 *Contraria opinio probabilis.*
24 *Restitutio cui facienda.*
25 *Iudices Regulares aliquando accipiunt munera.*
26 *Ciceronis notabile dictum pro iudicibus, vt rectè iudicent.*
27 *Psalmus 81. totus applicatur ad iudices.*
28 *Verba illa*; De vultu tuo iudicium meum prodeat,

Digitized by Google

deat, *quid importent.*

29 *Iudex recuſatus, in cauſa non debet procedere.*

30 *Friuola appellatio quæ.*

31 *Si Iudex auſus fuerit procedere, acta ſequentia ſunt nulla.*

1 TErtium caput ſe defendendi eſt dare exceptionem contra iudicem, ſiue ille ordinarius ſit, ſiue delegatus: quod antequàm oſtendam, dicam, quòd iudex circa defectus ſubditorum occuparus ſcire debet adeò vetari iudices lege naturali, & diuina, *ne inquirant iniquitatem in domo aliena*; vt dicitur in Prouerb. *cap.* 24. & vt bona fama proximi conſeruetur, quòd etiam Epiſcopus non poteſt obijcere ſuo Clerico crimen, quod ſcit eum commiſiſſe: ſi non poteſt illud probare, per text. ſing. *in cap. placuit, & cap. ſi in tantum, 6. quæſt. 2.* & Innoc. III. *in c. inquiſitioni de accuſat.* ait; non poſſe à Prælato inquiri contra clericum, etiamſi duo, vel tres teſtes de viſu ei dixerint, ſi nulla infamia laboret. *Longè enim vtilius cenſet Eccleſia Chriſtiana ſeruare bonam famam Clerici, qui deliquit, quàm punire delictum diſſipando eius famam.* Prou. 24.

2 Plus enim nocet exemplũ delinquendi, quod ex delicto reuelato per punitionem præbetur, quàm condonatio delicti ſecreti præteriti facta pœnitenti. Quod multi iudices parum conſiderantes nihil non agunt, quò per fas, & nefas, crimina vera, vel falſa, iuſtè, vel iniuſtè ſciantur, & puniantur: quò ſibi famam crudelis quæſitoris acquirant contra id, quod cauetur in *l. reſpiciendum. ff. de pœnis*, vbi ſic dicit Imperator; *Reſpiciendum eſt iudicanti, ne quid duriùs, aut remiſſiùs conſtituatur, quàm cauſa deposcit. Neque enim ſeueritatis, aut clementiæ gratia affectanda* *Notabile dictum.*

Digitized by Google

fectanda eſt: ſed perpenſo iudicio, prout quæque res poſtulat ſtatuendum eſt.

Iudex multipliciter poteſt recuſari.

3 Regularis igitur coram iudice conſtitutus, ſi contra perſonam ipſius iudicis vult ſe defendere, poteſt ipſum excipere multipliciter; prout tradit Specul. *tit.de accuſat.* Hoſtienſis, *tit.de appellat.§.quæ ſunt iuſtæ cauſæ.* Io.Andr. & Panorm. *in cap.cùm ſpeciali.de appellat.* Nau. *in capit.cùm ſpeciali.de appellat. & in cap. cùm contingat. m.*10. *cauſ. nullis de reſcrip.* & alij.

1. Suſpectus.

Primò, ſi habet eum ſuſpectum, nam naturale eſt ſuſpectorum iudicum inſidias declinare, eorúmque iudicium refugere, *cap.cùm inter, §.de excep.* & ad legitimas defenſiones recuſatio iudicis ſpectat, *c.eod.*

Iudex facilius recuſatur, quã teſtis.

4 Imò faciliùs recuſari poteſt iudex, quàm teſtis, cuius ratio firma eſt: quia faciliùs inueniuntur iudices, quàm teſtes; vt dicit Gloſſ. *in cap. cùm R.Canonicus, de offic.deleg.* & Pan. *ibid.* non ſic autem in teſte, qui de facili non inuenitur. Quod verum eſt tam ſi cauſa ſuſpicionis, & recuſationis præceſſerit iudicium; Villagut. *lib.* 1. *practicæ criminalis, tit.de accuſat.concl.6.* quàm ſi poſt cauſæ initium, *c.inſinuante, de offic.deleg.* Gloſſ. *in c.ſciſcitatus, de reſcrip.* verb. *infamem*, quàm etiam ſi ante cauſæ initium orta quidem fuerit: ſed poſteà ad recuſantis notitiam peruenerit: nam in quacumque litis parte proponi poterit recuſatio. Couar. *lib.pract.quæſt.c.*26.*n.*2.

2. Excommunicatus.

Secundò, recuſatur iudex excommunicatus, *cap. ad probandum, §. innodatus, de ſentent. & re iudic.* & omnia eius acta ſunt irrita; vt ibi communiter Doctores.

Iudex excõmunicatus an peccet exercẽs iudicia.

5 Sed an peccet iudex excommunicatus exercens iudicia? Reſpon.& dico,

Primò, ſi excõmunicatio eſt occulta, non peccat vſurpa

vſurpatione iudicij: & ſententia, cæteráque eius acta publica ſunt valida: vt communiter Doctores allerunt; gloſſ. *in cap. ad probandum §. innodatus vbi ſup.* Ric. *in 4. diſt. 18. q. 1.* Palud. *ibid. quæſt. 4.* Syluest. *excommunicatio 3 num. 3 & 5.* Couarr. *in cap. alma mater. 1. par. §. ſeptimo, num. 9.* Sot. *diſtinct. 22. q. 2. art. 1. & 4.*

Et probatur primò. Quia non eſt priuatus, nec ſuſpenſus ab officio: Soli enim publicè excommunicati ſuſpenduntur per Canones, vt colligunt Doct. *dict. cap. ad probandũ.* Secundò, Quia cùm eius excommunicatio ignoretur, ſequerentur grauiſſima incommoda tum in Eccleſia, tum in Republica, quæ nullo modo poſſent vitari: innumeræ enim ſententiæ, præſentationes, electiones, & collationes beneficiorum, & officiorum deberent reſcindi cum magno damno, & perturbatione innocentum.

Iudex occultè excõmunicatus non eſt vitandus.

6 Tertiò, quando excommunicatio iudicis eſt occulta, ipſe non eſt publicè vitandus, ſed ſolùm occultè: vt colligitur ex c. *cùm non ab homine de ſentent. excom.* imò fieret ei iniuria ſi quis in publico detrectaret eius communionem propter infamiam, quæ inde ſequeretur: ergo cùm partes non poſſint ipſius iudicium propter excommunicationem occultam recuſare: niſi fortè velint ſuſcipere onus probandi, ipſum eſſe excommunicatum, ad quod non tenentur, oportet vt ipſius quoque ſententia valida ſit: abſurdum eſt enim, vt partes teneantur ſeſe ſiſtere tribunali iudicis, à quo niſi irritam ſententiam referre non poſſunt: denique idem probari poteſt ex l. *Barbarius ff. de offic. prætor. & c. infamis. 3. q. 7.*

Iudex etiã publicè ex-

7 Dico ſecundò, ſi excommunicatio iudicis

communicatus, si non est denunciatus: vt percussor clerici, non est vitandus.

sit publica, seu notoria, ante quidem Concilium Constantiense peccabat vsurpatione iudicij iudicando, & sententia erat irrita: post tamen illud Concilium, verius est non sic peccare, nec sententiam, reliquáque eius acta publica esse irrita: nisi sit denuntiatus nominatim, vel notorius percussor Clerici. Vide de hac re Nauar. *in Man. cap. 27. num. 7.* Sot. *distinct. 22. quæst. 2. art. 1.* D. Anton. *3. p. tit. 27. cap. 2.* Suarez *tom. 5. de censuris, disp. 9. sect. 2. sub num. 2. ad finem.*

Dubium. Respon.

8 Petes, vtrùm hoc etiam habeat locum in iudicibus sæcularibus? Resp. habere: ita enim passim Doctores, & probatur primò ex ca. *exceptionem de except.* vbi in fine dicitur; *excommunicatus publicè.* Et si huiusmodi exceptio non opponitur: nihilominùs est ab officio iudicis repellendus, vbi loquitur in genere de cuiusuis iudicis officio.

Secundò, quia omnes excommunicati sunt priuati vsu iurisdictionis in suos subditos: vt colligitur ex cap. *nos sanctorum. 15. q. 6.* vbi dicitur; Nos sanctorum prædecessorum nostrorum statuta tenentes, eos, qui excommunicati fidelitate, aut sacramento constricti sunt, Apostolica auctoritate à iuramento absoluimus, & ne sibi fidelitatem obseruent, omnibus modis prohibemus, quousque ipsi ad satisfactionem veniant. Si subditi non tenentur eis obedire: ergo suspensa est eorum iurisdictio; ac proinde sententia non obligabit, sed erit irrita.

Tertiò, ex cap. *deuenimus de sent. excom. in 6.* vbi excluditur excommunicatus à munere actoris, patroni, & testis: ergo multò magis censetur excluſus à functione iudicis: absurdum enim esset iudicis

Digitized by Google

dicis excommunicati acta valere: actoris verò, aduocati, & testis non valere.

Si tamen aliquis excommunicatus conferret se in aliam vrbem, vel prouinciam, vbi eius censura esset ignota, fieretque iudex; vel si in loco suæ iurisdictionis non haberetur pro denuntiato, vel publico Clerici percussore, acta eius fore valida. Ratio est: quia eo loco verè est excommunicatus occultè, & ab Ecclesia consequenter toleratus: eadémque incommoda sequerentur, si eius acta essent irrita, quæ ex actis alterius, qui vbique occultus: vnde eodem modo de illo sentiendum, & iisdem rationibus probari potest. Limitatur.

9 Dices, si est suspensus, quomodo eius acta non sunt irrita? Resp. quia Ecclesia ob communem vtilitatem, vel tacitè, hanc suspensionem ad singulos actus in hoc casu ei relaxat: & si velit ipsum, secundùm se manere suspensum: vel certè nouam ei potestatem ad singulos actus extraordinariè tribuit; supplendo defectum, qui ex parte ipsius erat, ne cum damno aliorum actus sit irritus: qui duo modi parùm in re differunt. Dubium. Respon.

10 Interrogabis, num excommunicatus ab vno Episcopo, vbique sit vitandus? Scotus in 4. *dist.* 19. *q.* 1. *art.* 5. dicit, non est vbique vitandus talis excommunicatus propter limitatam excommunicantis iurisdictionem. Sed profectò hoc alienum est ab vsu Ecclesiæ: vnde fatendum est, excommunicatum vbique esse vitandum, non quia iure Diuino cautum sit, aliàs etiam de externa & ciuili communicatione idem dicẽdum esset: quod Couar. non concedit: nec propter solam iurisdictionem particularis Episcopi: sed propter institutionem talis censuræ; quæ auctoritate totius *Excommunicatus ab vno Episcopo, vbique vitandus.*

Ecclesiæ ita facta est, vt in Conc. Nicæno *cap.* 5. apertè dicitur, & in c. *sicut Apostoli*, cum duobus seqq. insinuatur. 11. *q.* 3. & est ferè aperta declaratio Innoc. III. in c. *ad reprimendam de off. ord.* Videatur Sot. *dist.* 22. *q.* 2. *art.* 1.

Cõmunicãs cum excõmunicato in multis casibus excommunicationem non incurrit.

11 An peccent subditi tractantes in iudicio cum reo excommunicato? Resp. quòd multi sunt casus, in quibus communicans cum excommunicato non incurrit minorem excommunicationem: vt not. per Felinum post alios in c. *quod in dubiis & seq. de sent. excom.* & per Nau. *in Man. c.* 27. *num.* 26. & comprehenduntur in his versibus.

Vtile, Lex, Humile, Res ignorata, Necesse
Hæc anathema faciunt, ne possint obesse.

12 Et ideò homines, qui sunt de iurisdictione iudicis excommunicati, si comparent coram ipso, vocati ab ipso, non peccant; quia licitè tenentur venire vocati ab eo; cùm videatur esse casus necessitatis: Sylu. in v. *excom.* 5. *num.* 19. sic licèt vasalli eo ipso sint absoluti, hoc est suspensi à sacramento fidelitatis, quando dominus eorum est nominatim excommunicatus per sententiam; *c. nos sanctorum.* 15. *q.* 6. *c. grauem.* verbo, *denuncietis. De pœnis*, & per fidelitatis sacramentum intelligitur, vt non teneantur domino. Dum est in excommunicatione, eum visitare, vel ei facere curiam, vel cum eo conuersari in equitando, in eundo, in cibo, in potu, non ire cum eo ad bellum, non defendere eum in bello, non ei auxiliari: vt dixit Turrecremata in d. c. *nos sanctorum, num.* 2. & hoc in fauorem Fidei, & in fauorem animarum ipsorum excommunicatorum: vt sic rubore suffusi, & à consortio suorum vasallorum segregati, ad Deum conuertantur, & resipiscant: tamen tenentur vasalli

Digitized by Googl

ſalli in tali caſu reddere eis debita, & reſpondere de cenſibus, & tributis: quia hic eſt caſus pertinens ad neceſſitatem: ſic etiam ſi ſubditi vocant iniuriatores ſuos coram iudice excommunicato, excuſantur, quia etiam in hoc caſu non ſolùm eſt neceſſitas, ſed etiam communicatur cum eis in ſpectantibus ad ſalutem animarum ſuarum, ſcilicet vt reddant vnicuique ſuum.

13 Tertiò recuſatur iudex amotus ab officio. Vbi ſtatim quæritur; Vtrùm iudex, qui propter crimen eſt ipſo iure priuatus titulo, vel ſolùm habet titulum putatiuum, peccet vſurpatione iudicij iudicando, ita vt eius ſententia ſit irrita: Prior pars fusè tractatur à ſcholaſticis *in* 1.2.*q.*96. *art.*4. *ſub tit. Vtrùm leges humanæ, quæ ſtatuunt priuationem beneficij, vel officij, aut confiſcationem bonorum eam vim habeant, vt commiſſo crimine, beneficium, vel officium ſtatim vacet, & bona ad fiſcum pertineant; ita vt reus ipſe teneatur ea dimittere ante ſententiam.* De hoc aliquà dixi ſuprà in explicatione tertij caſus, ibi, *Dubitatur octauo.* Nunc autem etiam dico, quòd propriè loquendo, non vacant, nec tenentur ea dimittere ante ſententiam, etiam ſi in lege dicatur *ipſo facto ſit priuatus*, niſi apertè conſtet, illam fuiſſe legiſlatoris mentem: vt ſi addat, *teneri in conſcientia dimittere*, vel *non poſſe abſolui, niſi dimittat*, vel, *beneficium eo ipſo vacare, ita vt alteri liberè poſſit conferri*: vt in caſu in *c. dudum 2. de elect.* cùm quis accipit beneficium incompatibile. Idem etiam dicunt Doctores, D. Thom. *vbi ſup. q. 62. art. 3. & ibi* Caiet. Sot. *lib. 1. de inſt. quæſt. 6. art. 6.* Adr. *quodlib. 6. quæſt. 1.* & alij.

3. Amotus ab officio. Iudex priuatus officio, an peccat exercēs illud.

14 Vtrùm autem vacent, quando in lege dici- Dubium.

Reſponſ. tur : *ſit priuatus ipſo facto, abſque alia declaratione* dubium eſt. Couar. *de matrim. p.2.c.6. §.8. n.8.* & Sotus *in loco cit.* multíque alij recentiores tenent non vacare : ſed requiri ſententiam declaratoriam criminis. Illam autem clauſulam, *ſit priuatus ipſo facto, abſque vlla declaratione,* intelligendam de declaratione, qua declaretur, pœnam eſſe incurſam : non autem qua declaretur crimen commiſſum. Qua expoſitio etſi nonnihil videatur violenta : vſus tamen ipſe eam confirmat : ita enim ſunt vſu receptæ leges huiuſmodi, vt ante declarationem criminis, poſſeſſores non teneantur reſignare. Imò vſus habet, vt niſi executio fiat per ſententiam, ita vt per eam non ſolùm declaretur crimen, ſed etiam ipſe reus priuetur beneficio, vel officio, non cenſeatur omnino priuatus, vt patet ex Couar. *vbi ſuprà.* Vnde & leges illæ, quæ ſtatuunt, vt beneficium ipſo iure vacet, vt in extrauag. *ambitioſæ de reb. Eccleſ. non alien.* non videntur recepta in illo rigore ; vt ſponte teneatur ſe reus ſpoliare.

Dubium. 15 Dices, quam ergo vim habent huiuſmodi conſtitutiones, quibus aliquis ipſo iure priuatur officio, vel beneficio, ſiue propter crimen ſiue propter adeptionem alterius incompatibilis?

Reſponſ. Reſpondeo, hoc efficere, vt ſtatim amittat titulum ipſum ; ita vt non ſit ampliùs dominus beneficij : retinet tamen poſſeſſionem, qua priuari non poteſt : niſi cauſa cognita ; vt docet gloſſ. *cap. licet Epiſcop. de præbendis in 6.* Vnde permittitur poſſeſſio, & vſus, donec ſecuta ſententia declaratoria, hæc quoque auferantur.

Ex his ſequitur, ſententiam, aliáque acta talis iudicis non eſſe irritam, neque iudicium vſurpatum

patum : cùm re vera adhuc iurisdictionem suam retineat, neque ab ea sit suspensus : etsi enim ius illud priùs, quo iurisdictionem obtinebat, amiserit : habet tamen adhuc ius possidendi, & vtendi eadem, donec per sententiam auferatur.

Quoad alteram partem dubitationis attinet, omissis opinionibus, quas recensèt Paludan. *in 4. distinct. quæst. 6. art. 2.* Respondeo, si habet titulum coloratum, & communi errore putetur legitimus superior, eius sententiæ, & alij actus iurisdictionis sunt validi. Ita passim Doctores *in cap. nihil de electione & in l. Barbarius ff. de offic. præt.* Palud. *vbi sup.* Nauarrus *in cap. placuit. de pœnit. distinct. 6. num.* 180. Medina *cap. de confess. qnæst.* 22. Arragon. 2. 2. *quæst.* 60. *art.* 6. & alij multi recentiores, qui id docent, non solùm de sententia, & actis fori externi : sed etiam fori sacramentalis : de quo tamen longè maius dubitari poterat.

Quartò, recusatur iudex inimicus ; *cap. quod suspecti* 3. *quæst.* 5. *c. sciscitatus de rescript. cap. suspicionis de offic. deleg. cap. cum speciali de appellation. cap. cùm oporteat de accusat. iuncta gloss. ibid.* verbo, *inimicus l. apertissimi* Co. *de iudicijs.* Nauar. *in cap. si quando num.* 2. *de rescr.* Couar. *lib.* 6. *practic. quæst. cap.* 26. *in princ. specul. tit. de accusat.* §. *causa.* Lites enim sine suspicione procedere debent, idcóque modica causa iudicem ipsum repellit, *capit. accedens.* 1. *vt lit. non contest.* §. *cùm igitur.* 4. Inimicus.

16 Et verò, cùm inimicitia capitalis est, vel saltem grauis, etiam inquisitor in causa fidei recusari potest, vt probat Pegna *in dir. inquis.* 3. *par. com.* 30. *vers. Non quæuis inimicitia*, ex Speculo, Felino, Ioan. Andr. & alijs. In cæteris verò cau- *Inimicitia capitalis etiam inquisitorem repellit.*

ſis, & criminibus etiam propter inimicitiam non capitalem, aut non ita grauem iudex recuſari poteſt : & licèt in teſte fiat diſtinctio de inimicitia capitali, & de reconciliatione de recenti, in iudice tamen non procedit: nam etiam è leui inimicitia dari poteſt ſuſpectus, vt dicit Ioan. Andreas *in cap. 2. num. 1. de appellat. in 6.* & Crauet. *conſ. 6. num. 31.* etiam poſt reconciliationem Maranta *in ſpecul. 6. part. de appellat. num. 64.*

Facilius inuenitur iudex, quàm teſtis.

17 Cuius ratio firma eſt, quam paulò ante diximus : nempè quia faciliùs inueniuntur iudices, quàm teſtes. Vnde conſultiùs ageret iudex, vt in tali caſu negotium ad ſuperiorem deferret, vel cauſam alteri Religioſo delegaret, iuxta not. *in cap. ſi quis contra de foro comp.*

Inimicus quis.

18 Inimicus autem ex Pegna *in 3. par. dir. inquiſ. com. 116.* & ex Far. *q. 49. n. 1. & ſeqq.* dicitur. Primò, qui occidit conſanguineum alicuius. Secundò, qui conatus eſt occidere aliquem. Tertiò, qui minatus eſt occidere aliquem. Quartò, qui alicui parauit inſidias. Quintò, qui aliquem accuſauit in cauſa criminali. Sextò, qui depoſuit contra aliquem, aut deponere voluit in cauſa criminali. Septimò, qui detinuit aliquẽ in vinculis. Octauò, qui iniurias graues in aliquem protulit. Nonò, qui adulterium cum alicuius vxore commiſit, viro ipſo reclamante: idem dicas de ſorore, matre, filiáque, vel nepte. Decimò, qui mouit quęſtionem de ſtatu, vel bonis, vel magna pecuniarum quantitate. Idem de illo, qui aliquem talibus ſpoliauit. Vndecimò, qui offendit aliquem in perſõna, vel rebus. Duodecimò, qui vulnerauit aliquem, maximè in facie. Decimotertiò, Deſcendẽtes ab inimico capitali. Decimoquartò, qui

Digitized by Google

qui commoratur, & admodum familiariter conuersatur cum inimicis. Decimoquintò, qui contraxit amiçitiam cum inimicis.

19 Quintò, recusatur iudex infamis, criminosus, perpetuò furiosus, impubes, fœmina, seruus, dominus aduersarij, illiúsque consanguineus, vel affinis. Armill. verb. *index num.* 1.

5. Infamis criminosus, perpetuò furiosus, &c. recusatur.

Sextò, recusatur iudex, qui ordinem iuris nequaquam seruando, reum ipsum grauari veritus non est: aut iuris defensiones illi negando: aut exceptiones non admittendo: aut aliquid illi necessarium minimè concedendo: etiam in crimine violatæ Religionis. Dir. Inquis. *vbi sup. de recusatione Inquisitoris*, & ibi Pegna.

6. Qui non seruat ordinem iuris.

Septimò, recusatur iudex alteri parti nimiùm fauens, *cap. accedens secund. vt lit. non contest.* Nauar. *in cap. cùm contingat, de rescr. caus. mull.* 10. *n.* 5.

7. Fauens nimium alteri parti.

20 Dubitatur hîc; An iudex accipiens aliquid pro sententia iustè ferenda, peccet, & ad restitutionem teneatur? Quidam putant generatim id esse restituendum. Ita Medin. *quæst.* 26. Nauar. *cap.* 17. *num.* 34. Couarr. *ad reg. peccatum p.* 1. §. 3. vnde si alicui detur aliquid, ne fornicetur, ne blasphemet, ne peieret, ne sententiam iniustam ferat, id esse restituendum. Sed verius est, non esse restituendum: nisi actio, vel omissio debita fuerit ex charitate erga proximum: & sine vllo sumptu, vel labore, possit præstari. Quod vt distinctè explicetur;

Iudex accipiēs aliquid à parte, an peccet, & an teneatur, ad restitutionem, si accipit pro iustæ sententiæ ferenda.

Dico primò, si opus, vel omissio ex iustitia sint debita proximo, non potest pro illis quidquam exigi, & quod acceptum fuerit, est restituendum. Est communis Doctorum sententia: vide Couarr. *vbi suprà.* Medin. *vbi supr.* & Sot. *lib.* 4.

quæſt.7.art.2. Probatur primò, quia manifeſtè violatur æqualitas, ſi pro eo, quod iam ex iuſtitia abſolutum eſt debitum, aliquid amplius exigatur, vel accipiatur? Secundò, quia id, quod datur pro iuſtitia obtinenda, vel iniuria vitanda, non cenſetur dari ſponte; ſed coactè, ex metu iniuriæ proueniente ab eo, cui datur: ergo neceſſariò eſt reſtituendum, quia cenſetur per tacitam quandam iniuriam extortum: hæc eſt vera ratio, cur ſit reſtituendum.

Hinc ſequitur, iudicem teneri reſtituere id, quod accepit, vt iuſtam ſententiam ferret: Intellige, ſi datum eſt timore iniuriæ, aliàs non dandum: ſecùs ſi inſtar muneris liberalis, vt maiorem, quàm ſolet, quàmque tenetur, diligentiam in cauſa adhibeat. Vbi aduerte in ſententia iudicis duo conſiderari poſſe. Prius, quòd ſit actio maximè vtilis, & neceſſaria Reipublicæ, egens multo labore, & examine actorum, & probationum, & magna authoritate perſonæ. Alterum, quòd ſit iuſta. Ratione prioris aliquid pro ſententia à partibus accipi poteſt, ſi aliàs iuſtum ſtipendium non eſt aſſignatum: ſic enim debita eſt ei merces lege iuſtitiæ; ſicut & labori Aduocatorum, & iuriſconſultorum. Ratione alterius, nullum ei debetur ſtipendium: ſed ſuppoſito officio iudicis, gratis hanc qualitatem in ſua actione procurare deber. Quod etiam locum habet, cùm ea eſt varietas ſententiarum, vt ei liberum ſit, vtramlibet partem in iudicando ſequi: vt enim ſententia ſit iuſta, ſemper gratis curandum eſt iudici iudicare, ſententiámque ferre.

Verùm, quia tunc vtraque pars iuſta cenſetur, dubitari poteſt, vtrùm contra iuſtitiam peccet, ſi

Digitized by Google

ſi aliquid accipiat, vt hanc potiùs, quàm illam in iudicando ſequatur. Videtur non ita peccare. Primò, quia rationes prædictæ, hîc ceſſant. Secundò, quia non tenetur ad alteram determinatè; ſed libitum eſt ei ſequi quam maluerit: ergo ſi aliquid accipiat, vt hanc ſequatur potiùs, quàm illam, non facit vlli iniuriam. Tertiò, quia non accipit pretium pro iuſtitia ſententiæ; ſed quia in hac cauſa hanc opinionem præfert iſti, ad quod nullo modo tenebatur. Hoc autem eſt pretio æſtimabile, tùm quia vtilissimum parti, tùm quia ſequendo hanc opinionem, amittit fauorem alterius partis, quæ poſſet gratificari. Quartò, quia nemo dixerit, illi parti, à qua iudex aliquid in hoc caſu acceperit, factam eſſe iniuriam: imò paſſim hac mente dantur à partibus, & accipiuntur munera à iudicibus; vt quantum intra limites iuſtitiæ poſſunt, iudices ſuum fauorem impendant: quamuis hoc ſit valde reprehenſibile, & meritò legibus vindicandum.

Idem ſæpè fit in collatione officiorũ ſæcularium. In beneficiis tamen erit ſimonia, quamuis fortè iure naturæ non ſit obligatio reſtituendi. Hæc argumenta, ſi ſolùm ius naturæ ſpectetur, faciunt hanc ſententiam ſatis probabilem: nihilominùs, legibus id vetitum eſt, quæ etiam poſſunt ad reſtitutionem obligare: imò etiam incapaces reddere dominij rei, hoc titulo datæ acquirendi.

Iudex accipiens aliquid pro iniuſta ſententia ferenda.

21 Sed an iudex aliquid accipiens pro ſententia iniuſtè ferenda, teneatur ad reſtitutionem? Eſt vna ſententia affirmans, quòd pro nullo opere, quod per ſe turpe, ſeu peccatum ſit; vt eſt ſententia iniuſtè lata, fornicatio, adulterium, homicidium, poſſit aliquid accipi. Et ſi quid acceptum

ceptum est, id necessariò restituendum; nisi videatur gratis donatum. Ita Ioannes de Medina. *Cod. de restit. quæst.* 20. & 28. Idem aliquando sensit Nauarr. *cap.* 17. *num.* 38.

Secunda sententia est, Pretium acceptum pro opere turpi, quod non sit contra iustitiam, non esse restituendum: secus verò si sit contra iustitiam. Ita Sot. *lib.* 4. *quæst.* 7. *art.* 1. *ad* 2. Tertia sententia; Acceptum pro omni opere prauo, quod legibus punitur, est restituendum: secus verò de accepto opere, quod leges non puniunt. Ita ferè omnes vtriusque iuris Doctores relati à Couarr. *ad reg. peccatum. p.* 2. §. 1. Pro resolutione dico,

Auth. opin. 22 Primò, si solùm ius naturæ spectetur, acceptum ob turpem causam, seu propter opus, quod est peccatum, opere impleto, non est necessariò restituendum, siue illud opus sit contra iustitiam, siue non colligitur ex D. Thom. 2. 2. *q.* 32. *art.* 7. *in cap.* & *q.* 62. *art.* 5. *ad* 2. vbi docet, posse retineri id, quod propter opus malum est acceptum. Nec distinguit, sítne opus illud contra iustitiam; an non, idem docet Caiet. *ibid.* & Cou. *ad reg. peccatum.* §. 2.

Probatur primò, quia si iure naturæ esset restituendum, deberet restitui ei, qui dedit: atqui huic non debet restitui, quia in accipiendo nulla huic facta est iniuria: libenter enim, & liberè dedit pro opere, quod tu facere non tenebaris. Secundò, quia si opus malum, pro quo dedit, non sit æstimabile pretio; quia malum: tamen quia delectabile, vel vtile vni & alteri detrimentum periculosum, laboriosum inter homines pretio æstimatur: ergo quod hac ratione pro eo est acceptum, non est restituendum; nisi fortè quis

commu

Digitized by Google

communem æſtimationem exceſſerit; vt ſi meretrix, quæ vſuram ſui concedere ſolet vno aureo, ab aliquo iuuene extorſerit quinquaginta, tanquàm pretium. Hoc tamen locum non habet in ea, quæ putatur honeſta: vt ſi matrona aliqua, vel filia centum aureos pro vſura ſui corporis accipiat ab eo, qui dare poterat, retinere poteſt: nam tanti, & pluris poteſt ſuam pudicitiam æſtimare. Res enim, quæ certum pretium non habet, nec ad vitam ſunt neceſſaria: ſed voluptatis cauſa quæruntur, arbitrio venditoris poſſunt æſtimari, vt probabiliter docet Petrus Nauarrus & alij.

Notandum tamen eſt, Cou. & Caiet. excipere id, quod acceptum eſt à iudice; vt iniuſtam ſententiam ferat, hoc enim putant, iure naturæ eſſe reſtituendum: quia iniuſta ſententia, & peruerſio iudicij non eſt res vendibilis. Sed hæc ratio non eſt firma, nulla enim eſt cauſa; cur magis debeat iure naturæ reſtitui, quod acceptum fuerit pro iniqua ſententia, quàm quod pro iniqua occiſione quod tamen etiam illorum iudicio non eſt neceſſariò reſtituendum.

Dices D. Auguſt. *epiſt.* 54. *ad Macedonium*, ait, ſceleratiùs accipi pecuniam pro ſententia iniuſta, quàm pro iuſta: pro teſtimonio falſo, quàm pro teſtimonio vero. Atqui pecunia accepta pro ſententia iuſta, eſt reſtituenda: ergo & pro ſententia iniuſta. Ita Sotus. Reſpond. negando conſequentiam. Non enim quia aliquid ſceleratius eſt; ideò magis, vel æquè obligat ad reſtitutionem. Hæc enim obligatio non ſequitur magnitudinem ſceleris, ſed damnum per iniuriam datum. At qui accipit pro ſententia iniuſta, nullam

lam infert iniuriam danti, ſicut is, qui pro iuſta.

Secundò dico, veriùs etiam videtur neque iure poſitiuo id neceſſariò reſtituendum: ita D. Anton. *p. 2. tit. 2. cap. 6. in princip.* Angel. verb. *reſtitutio. §. turpe.* Sylu. v. *reſtitutio* 2. & verb. *eleemoſyna, quæſt.* 4. Nauarr. *cap.* 17. *num.* 30. *&* 36. Couarruuias & Caietan. *vbi ſuprà*, qui tamen excipiunt id, quod acceptum eſt à iudice pro ſententia iniqua ferenda: innixi non iuri poſitiuo, ſed naturali: quod ſuprà refutatum eſt.

Contraria opinio probabilis.

23 Tertiò dico, etſi hæc ſententia verior ſit: contraria tamen, quæ cenſet, id quod acceptum fuerit ob crimen legibus punibile, (niſi cenſeatur donatum) eſſe reſtituendum, non eſt improbabilis. Patet, quia eſt ferè communis omnium iuris peritorum, vt docet Couarru. *vbi ſuprà n. 6.* Item Medin. & Nauarr. olim (licèt poſtea mutarit) & aliorum: habétque rationes ex legibus petitas vtcunque probabiles.

Reſtitutio cui facienda.

24 Sed tunc difficultas eſt, cui reſtitutio ſit facienda: Sotus, & Couarru. putant, ſi reſtituendum eſt, eſſe potiùs reſtituendum ei, qui dedit. Couarru. docet, quòd communior ſententia determinat eſſe reſtituendum pauperibus: nam cùm leges non velint reſtitui illi, qui dedit, & induxit ad maleficium: neque poſſit retineri, iuxta hanc ſententiam, conſequens eſſe videtur, eò quòd pactum fuit irritum, vt in pias cauſas ſit expendendum. Sed re vera hoc potius eſt ſalutare conſilium, quàm præceptum, vt rectè docent Anton. Nauarr. & alij.

Iudices regul. aliquando accipiũt munera.

25 Quod dicimus de muneribus à iudice acceptis, poteſt etiam applicari modo ſuo, ad iudices regulares, quando à ſubditis ſuis accipiunt

piunt vel munera realia, & formalia; vel munera pretio æstimabilia, inter quæ connumerari possunt Quadragesimalia, & alia huiusmodi manuscripta: reliquiaria magni pretij, & huiusmodi: tales enim iudices de hoc conuicti possunt à reo recusari, tanquàm suspecti.

Octauò, accusatur iudex parti, siue aduersario nimiùm familiaris, & amicus *capit. ad hæc de rescr. cap. cùm R. de offic. deleg.* Nauarr. *in cap. cùm contingit, de rescr. causa* 10. *nullit. num.* 3. & hoc tam ante, quàm post litis contestationem, dummodò fiat ante causæ conclusionem. *cap. insinuandæ. de offic. deleg.* 8. *Familiaris & amicus nimiũ partis.*

Nonò, qui non habet iuris peritiam, arg. *cap. ex literis de consang. & affin. cap.* 1. *de pœnit. dist.* 6. verb. *iudiciaria potestas* gloss. *c. scisciatus de rescr. v. impedimento l. ad probandum ff. de offic. Prætor.* Quod in Ecclesiasticis maximè causis obseruandum fore aduertit gloss. in cap. *cùm nobis de elect.* Illum verò peritissimum esse minimè dicimus, sed sufficit, competentem habere scientiam: *arg. cap. cùm nobis de elect.* 9. *Non habens iuris peritiam.*

Quòd si illiteratus quisquam existat; peritiam tamen iudicandi habeat, causa illi committi poterit *l. certi iuris. C. de iudicijs.* Talibus posteà Assessor datur, etiam ex expensis partium *cap. statutum §. assessorem. de resc. in* 6. Syluest. 11. *iudex* 1. *quæst.* 4. D. Anton. 3. *par. tit.* 9. *Limitatio.*

26 Decimò, recusatur iudex, qui modum excedit in exequendo. *cap. super quæstionum. §.* 2. *iuncta gloss. ibid. de offic. deleg.* Stephan. *in lib. de recusat. cas.* 73. sed audiant isti Ciceronem, qui licèt Ethnicus, dicit tamen quædam verè aurea verba in oratione pro Cluentio; *Est sapientis iudi-* 10. *Modum excedens in exequendo.*

Ciceronis notabile dictum.

cis,

cis, inquit, *meminisse se hominem cogitare sibi tantum esse permissum; quantum commissum sit, & creditum: & non solùm sibi potestatem esse datam; verùm & fidem habitam esse, meminisse posse quem oderit, absoluere, quem non oderit, condemnare: & semper, non quæ vult ipse, sed quid lex, & religio cogat cogitare: animaduertere, qua lege reus citetur: de quo reo cognoscat, quæ res in quæstione versetur. Cùm hæc sit videnda, tamen illud est hominis magni, iudicis, atque sapientis, habere in consilio legem, fidem, religionem, æquitatem: libidinem autem, & inuidiam, metum, cupiditates omnes amouere, maximi æstimare conscientiam mentis suæ, quàm à dijs immortalibus accipimus, quæ à nobis diuelli non potest.*

Psalm. 81. totus applicatur ad iudices.

27 Audiant denique id, quod dicit Dauid in Psalm. 81. *Deus stetit in synagoga Deorum, &c.* vbi ad literam loquitur de iudicio ferendo, nam ibi introducit iudices assessores, qui vocantur Dij in synagoga Deorum. Introducitur reus, cum quo simul stat ipse Deus in iudicio. In medio autem Deos diiudicat: quia quando reus vel bene, vel malè; iustè, vel iniustè iudicatur, Deus ibi stat, approbando scilicet, vel reprobando sententiam, & eos tanquàm iniquos iudices condemnando.

Verba illa, De vultu tuo iudicium meum prodeat, quid importent.

28 Hinc solent iudices, quando dant sententiam, dicere in principio: *De vultu tuo iudicium meum prodeat, oculi tui videant æquitatem.* Quæ verba si rectè ponderarent iudices, oculatiores essent in danda sententia: talia enim verba tria insinuant. Primum, *De vultu tuo iudicium meum prodeat*: id est, hæc sententia adeò iusta est, ac si ore Dei ipsius lata sit, & quod ipsi iudices voce tantùm illam exprimunt. Alterum est: *De vultu tuo, &c.* id est, ego profero hanc sententiam cum

rectitu

rectitudine tali, ac ſi præſentem Deum habeam: vnde ſicut coram Principe aliquem iniuſtè ſententiare non auderem: ſic nec in conſpectu Dei. Poſtremum, *de vultu tuo,&c.* id eſt, ego inuoco Deum ipſum in teſtem pro rectitudine ſententiæ.

Sed proh dolor! vereor, ne quamplurimis iudicibus quàm rectiſſimè accommodentur ea, quæ in eodem pſalmo ſequuntur: *Vſquequò iudicatis iniquitatem,& facies peccatorum ſumitis. Iudicate egeno,& pupillo: humilem, & pauperem iuſtificate: eripite pauperem,& egenum de manu peccatoris liberate.*

At quomodo hoc præſtabunt, qui cum praua voluntate habent etiam id, quod proſequitur Propheta dicere; *Neſcierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant: mouebuntur omnia fundamenta terræ.* Nam iniquis eorum iudiciis mouentur omnia iura, & leges, quibus imperia, & principatus firmantur. Vel ad literam; imperia ipſa, & principatus, quæ iniquis ſubuerti iudiciis nemo non cognoſcit, funditùs euertuntur. Gaudent quamplures, & lætantur de loco, de gradu, de dignitate, & quòd velut terreni Dij à ſubditis reuerentur; *Ego dixi Dij eſtis,& filij excelſi omnes.* Sed ni rectè iudicent, ſciant quòd ad ipſos conuenit id, quod ſequitur; *Vos autem ſicut homines moriemini: & ſicut vnus de principibus cadetis.*

Vndecimò, recuſatur iudex, à quo in alia cauſa fuit appellatum, vel quia aliàs fuit recuſatus ab eo, qui appellauit, aut recuſauit. *c. ad hæc el primo,& cap. propoſuit de appellat.* Gloſ. *c. accuſatores 3. q. 5.* Nauarr. *in 10. conſ. null. num. 7.* cuius ratio firma eſt illa, quam tradit Nauarr. *ibid. ſub num. 6.* nempè quòd, qui me grauauit in vno, meritò dici poteſt ſuſpectus in alio. Et confirmatur concluſio per

11. *Qui aliàs fuit recuſatus.*

c.conſ.de reſtitut. ſpol. quod habet, poſſe quem recuſare iudicem, qui extraiudicialiter grauauit, ſi pòſteà iudicialiter procedere voluerit?

12. *Qui ſimilem cauſam habet.*

Duodecimò, recuſatur ſimilem cauſam habens, *cap.cauſam 2.de iudic.iuncta gloſ.* parti enim nimiùm fauorabilis eſſet.

13. *Qui habet commẽſalem aduocatum partis aduerſæ.*

Tertiodecimò, Qui commenſalem habet aduerſæ partis aduocatum, *cap.ex inſinuatione de appell.* Gloſſ. *cap.accuſatores 3.q.5.*

14. *Suffraganeus aduerſarij.*

Quartodecimò, Qui aduerſarius ſuffraganeus eſt, vel de terra illius: cùm partes extra patriam: vel altera ſaltem ſit, *cap.accedens 2. vt lit. non conſtet. iuncta gloſ.ibid.* Nauarr. *in cap.cùm contingat, de reſcr. cauſ.null.10.num.4.*

15. *Si accuſator de domo illius progreditur.*

Quintodecimò, ſi accuſator, vel teſtis de domo illius egreditur, ſeu producitur. *cap. contra ſitum, 4. q.4.cap.cauſam, de offic.deleg.l.qui iuriſdictioni.ff.de iuriſdict.omnium iudicum.*

16. *Propalãs votum.*

Sextodecimò, ſi iudex propalauerit votum ſuum ad fauorem partis aduerſæ, vel minatus fuerit recuſantem. Cæſar. de Graſſis *deciſ.* 39. *num.5.& 9.*

17. *Si eſt eiuſdem patriæ.*

Decimoſeptimò, recuſari poteſt iudex, eò quòd eiuſdem patriæ, atque ciuitatis ſunt ipſe, & aduerſarius, & in eadem patria longè ab hac ciuitate tempore huius proceſſus morabantur. Quod iuxta Nauarr. *cap.cùm contingat.de reſcr.num.*10.*cauſ. null.ſub num.*4. ſufficit ad recuſationem: quia extra patriam conterranei plus debito ſe diligere ſolẽt, ſecundùm Ioan. Andr. & Dom. *in cap. legitima, de appellat.in 6*, & ſpeçul. *in tit. de deleg. §. ſupereſt.verſ. Item*, & Panorm.cum Felin.& communi, *c.accedens 2.vt lit.non conteſt.*

Reus igitur ſiue ſæcularis ſit, ſiue regularis iudicem

iudicem aliquo ex ſupradictis modis ſibi ſuſpectum recuſare poteſt. Nec quia regularis eſt quis, hoc Priuilegio debet priuari, cùm hoc ſit de iure naturæ; &, vt diximus, *in principio huius* §. ad legitimas pertineat defenſiones, vt docet victoria, *cap.26.num.4.* Vide de hoc *infra in* §.10.*ſub num.21.*

29 Cùm autem iudex recuſatur, in cauſa procedere minimè debet; niſi friuola recuſatio ſit. *Iudex recuſatus, in cauſa non debet procedere.*

30 Illa autem eſt friuola appellatio (dicunt Iuriſtæ) quæ ſine cauſa legitima interponitur; vt quando quis appellat, vbi non eſt grauatus iniuſtè: & ſic idem eſt dicere, friuolam appellationem, quòd vanam, & inanem, & ſine iuſta cauſa interpoſitam, quæ nullum poterit ſortiri iuris effectum: vt declarat Gemin. *in c.cùm appellationibus col.2. verſ. Quæro quid importet, de appellat. in 6.* Ioan.Andr.& Hoſtienſ.*in c.vt debitus, de appell. poſt gloſ.in c.paſtoralis de offic.deleg.* *Friuola appellatio qua.*

31 Quòd ſi fuerit auſus procedere, acta quæuis poſt recuſationem huiuſmodi ſunt nulla ipſo iure, vt dicit Nauarr. *vbi ſupra,num.10.* Quod intelligendum eſſe,& aſſerendum poſt iuſtam appellationem,docet,ac probat idem Nau.*loco cit.in fine.* Achilles de Graſſis,*deciſ.* 205. *num.1.* Vide etiam *infrà in* §.10.*per totum.*

§. V.

De exceptionibus contra teſtes.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes quomodo excipiantur.*
2 *Infames,& periuri refelluntur.*

3 *Non probantes crimina oppoſita, tenentur actione iniuriarum.*
4 *Teſtes non iurati repelluntur.*
5 *Reus poteſt capitulare contrarium.*
6 *Teſtibus pro reo quando ſtabitur.*
7 *Iudicis arbitrium requiritur.*
8 *Probationes imperfectæ quid probent.*
9 *Teſtium excipiendorum qualitates. Mulier non poteſt eſſe teſtis: niſi, &c.*
10 *Minor 20. annorum non poteſt eſſe teſtis.*
11 *Inimicus non poteſt eſſe teſtis.*
12 *Conſanguinei non poſſunt eſſe teſtes.*
13 *Domeſtici, neque infames, neque, &c.*
14 *Periuri non poſſunt eſſe teſtes.*
15 *Socij criminis non poſſunt eſſe teſtes.*
16 *Pauper non poteſt eſſe teſtis.*
17 *Conſpiratores non poſſunt eſſe teſtes.*
18 *Laïci contra clericos non poſſunt eſſe teſtes.*
19 *Mente captus, aut furioſus non poteſt eſſe teſtis.*
20 *Pupillus non poteſt eſſe teſtis.*
21 *Teſtes inhabiles quando poſſunt, & debent admitti.*
22 *Probationes quando ſunt difficiles, admittuntur probationes minus legitimæ.*
23 *Prælati poſſunt admittere teſtes aliàs inhabiles.*
24 *Teſtes inhabiles ſi in Religione non admitterentur, infinita religioſorum crimina remanerent impunita.*
25 *Falſarius non poteſt eſſe teſtis.*
26 *Teſtis quum in vno falſum dixit, an totum eius dictum vitietur.*
27 *Plures caſus notandi.*
28 *Teſtes plures quando diſſentiunt, quid agendum.*
29 *Teſtes vt plenè probent, quatuor requiruntur.*
30 *Teſtis inhabilis facit indicium.*

31 *Teſtium*

31 *Testium crimina occulta licet aliquando reo propalare.*
32 *Reus si testem aliter repellere potest, an sit contra iustitiam eius secreta delicta propalare.*
33 *Reus an peccet impingendo testi aliquod crimen.*
34 *Quid de eo, qui extra iudicium negat.*

1 MAgna pars defensionis est, inquit Clarus q. 54. exceptio, quæ fit contra testes, à quibus reus grauatur: potéstque hæc exceptio ex triplici capite proponi. *Testes quomodo excipiantur.*

2 Primum quorum respicit personam ipsorum testium; quia scilicet non essent in causa criminali examinandi: sunt enim infames, periuri, & similes. Benè verum est, quòd non sufficit opponere generaliter, quòd testes sint periuri, infames, *&c.* Sed opus est specificare locum, & tempus commissi delicti, & circunstantias. Sunt qui dicant; quòd excipiens teneatur etiam probare, quòd ille testis, quem dicit essé infamem, communi omnium opinione esset tentus, & reputatus pro tali, sic Bart. *in l.* 1. *num.* 4. *C. de testibus* sed opinio in contrarium est magis communis: nempe quòd sufficiat probare, quòd est infamis ex tali causa, vel tali crimine, absque eo, quòd dicatur, quòd pro tali reputabatur. Et ita atteſtatur Alex. *cons.* 52. *num.* 16. *lib.* 5. quem refert Crottus. *de testib. num.* 4 *in fine.* *Infames, & periuri repelluntur.*

3 Caueant tamen illi, inquit Clarus *vbi suprà*, qui opponunt contra testes, & non habent in promptu probationes criminum oppositorum: quia si non probant crimina opposita tenentur actione iniuriarum: & est communis opinio, vt dicit Bosi. *in tit. de iniur. num.* 21. Nam generali- *Non probantes crimina opposita tenentur actione iniuriarũ.*

ter obiiciens aliquod crimẽ in iudicio ſiue agendo, ſiue excipiendo : ſi illud probat, non tenetur : & in hoc conueniunt omnes, vt dicit Boërius *conſil.4. num.37.* ſi verò non probat, non tenetur : etiamſi excipiendo illud propoſuerit : & eſt communis opinio, vt dicit Boërius *vbi ſuprà, in fine.*

Dicit tamen ibi poſt *num.49.* quòd de generali conſuetudine Regni Franciæ, ille, qui opponit, excipiendo contra teſtes, non tenetur, etiamſi probet. Et Clarus ipſe dixit, quòd ipſe nunquàm vidit ſuper hoc procedi. Semper autem aduocati in exceptionibus, quas faciunt contra ipſos teſtes, apponi faciunt proteſtationem, *quod citra animum iniuriandi, &c.* prout etiam communiter fiere ſolere atteſtatur Boërius *in conſil. prælleg. num. 23.*

Teſtes non iurati repelluntur.

4 Secundum caput exceptionum contra teſtes reſpicit proceſſum iſtarum atteſtationum : quia ſcilicet teſtes ipſi minùs legitimè recepti ſint; putà quia ſine iuramento depoſuerunt. Vel aliàs minùs legitimè examinati fuerint : non ſeruatis ſeruandis, vel quia fortè recepti fuerint ſuper generali inquiſitione, quo caſu fidẽm non faciunt: niſi repetantur, vt dicit Iulius Clarus *in quæſt. 11. verſ. item quæro.*

Tertium caput exceptionum reſpicit dicta, ſeu depoſitiones ipſorum teſtium, putà quia ſunt falſi, contrarij, ſingulares, & quòd non concludenter deponant, vel huiuſmodi, de quibus infrà *in hoc eod. §. ſub num.9.*

Reus poteſt capitulare contrarium.

5. & 6. Reus igitur poteſt ſe defendere excipiendo teſtes, ne capitulando contrarium, & pro viribus probare intentionẽ ſuam; & ſtabitur poſteà teſtibus

teſtibus ſuis, ſi erunt digniores, & veriſimiliora deponant, vel etiam ſi erunt plures, *cap. in noſtra, de teſtib. vbi etiam gloſſ. & Doctores*, aliàs ſtabitur teſtibus accuſatoris, ſeu actoris dignioribus, & veriſimiliora deponentibus contra reum, & vbi ſit paritas, in dubio iudicandum eſt pro reo, prævalentibus eius teſtibus, vt docet Boſſ. *tit. de defenſ. reor. num.7.*

Teſtibus pro reo quando ſtabitur.

Imò ampliùs, etiam quòd præualeant teſtes actoris, adhuc pro reo iudicandum eſſet: vt habetur per gloſſ. notab. *in cap. clerici* 81. *diſtinct.* vbi duo laici, qui deponunt ad fauorem rei præferuntur duobus clericis, qui ſtabant pro accuſatore, atque ita qualitas clericatus non tollit reo prærogatiuam abſolutionis, & ita inquit Abbas *in cap. ex literis. & in cap. ad noſtram ext. de probat.* Boſſ. *loc.prox. cit. num.*8.& 9.

7 Qui tamen ſubdit, eſſe in facultate iudicis etiam in hoc caſu magis credere teſtibus actoris, exprimendo cauſam maioris credulitatis, & maximè quando atrocitas delicti, qualitas accuſatoris,& natura teſtium faceret eum inclinare pro accuſatore.

Iudicis arbitrium.

8 Dubitatur verò, ſi reus non probat plenè intentionem ſuam, quid operabitur eius imperfecta probatio? Reſpondeo, quòd quando probationes ſunt de directo contrariæ, plena probatio actoris confundit minus plenam ipſius rei, ſecùs autem ſi inuicem admittantur, atque adeò vbi reus diceret: Non occidi, aut furtum feci, & ita probaret debiliùs, nihil faceret.

Probatione imperfecta quid probent.

Sed ſi diceret, occidi, ſed id feci ad meam defenſionem: vel vulneraui, ſed ipſe deceſſit è vita ex malo regimine: aut diceret, rem alienam ſub-

traxi, ſed cum voluntate domini, vel quia in extrema neceſſitate eram conſtitutus; tunc vnus teſtis integer redderet rem accuſatoris, vel iudicis inquirentis ita dubiam, quod reus abſolueretur.

Teſtium excipiendorum qualitates.

Verùm, vt plenior cognitio de qualitate teſtium hîc habeatur, ſciendum, quòd multi ſecundùm iura teſtificari prohibentur.

Mulier non poteſt eſſe teſtis.

9 Primò, in cauſis criminalibus iure canonico repellitur mulier ob fragilitatem ſexus, & ingenij mutabilitatem, *cap. forus ſub fin. de verb. ſig. & cap. mulierem 33. quæſt. 5.* Iure tamen ciuili in omni cauſa admittitur, *l. ex eo ff. de teſt.* præterquàm in teſtamento, *l. qui teſtamento. §. mulier. ff. qui teſtam. facere poſſunt.* Hoc autem limitatur, vt procedat quoad probationem, ſcilicet vt quis condemnetur: nam quoad inquiſitionem poſſunt aſſumi mulieres in teſtes contra clericos quando ſumuntur informationes contra ipſos, vt inquit gloſſ. per illum text. *in cap. quoniam ex. de teſt. & ibi* Doctores: licèt poſteà eorum dicta non habeant vim ad illos condemnandos.

Limitatur.

Minor 20. annis non poteſt eſſe teſtis.

10 Secundò, repellitur minor viginti annis, *l. in teſtimonium. ff. de teſtibus*: dictum tamen eius facit indicium ad capiendam informationem: non tamen ad torturam, vt docet Gomezius vnde non eſt verum, quod tradit Sylu. verbo, *teſtis, q.* 1. dictum ſcilicet impuberis facere indicium ad torturam, ſi tamen ſit puber (id eſt quatuordecim annorumin maſculo, duodecim in fœmina) admittitur in ciuilibus.

Inimicus non poteſt eſſe teſtis.

11 Tertiò, inimicus eius, contra quem teſtimonium dicitur, ſi inimicitia eſt capitalis, ſecundùm Clarum *in q. 4. ver. item quæro.* aliàs ſecùs, *cap.*

accu

accuſatores, el primo,& duobus ſeqq. 3. *q.*5. Etiam in criminibus exceptis,*cap.per tuas de ſimonia.*Crauet. *conſ.*9.*num.*60.Etiam in crimine violatæ religionis. Pariſ. *conſ.*2. *num.* 61. Et ne dum inimici veri, ſed etiam præſumpti.Ialſ. *conſ.*167. *num.* 8. *lib.*4. Licèt inimicitia publica minimè ſit: Marſil. *ſing.* 178. *poſt Bart.in lib.*1.*ff.de his,quibus vt ind.*Farinac. *q.*53. *num.*15. Etiamſi reconciliati ſint,*cap. accuſatores,el primo,*3.*q.*5.

12 Quartò, aſcendentes, & deſcendentes accuſatoris: item collaterales, ſed hi tantùm vſque ad tertium gradum,vt docet Gomezius. Aduerte tamen, conſanguineos, & affines rei interdum admitti poſſe ad reum defendendum, eiúſque innocentiam probandam; ſic enim habet vſus,teſte Claro *q.*24.*num.*12. *Conſanguinei non poſſunt eſſe teſtes.*

13 Quintò, domeſticus ipſius producentis. *Domeſtici, neque infames nõ poſſunt eſſe teſtes.*

Sextò, infamis infamia iuris;qualis eſt omnis, qui de crimine aliquo eſt damnatus. Infamis autem facto, etiam regulariter repellitur: poteſt tamen interdum admitti in ſubſidium; quando aliter veritas cognoſci nequit; ſed cum tortura, vt docet Clarus,*vbi ſupra,num.*13.

14 Septimò, periurus,qui in aliqua cauſa falſum cum iuramento depoſuit:qui enim ſemel peierauit,putatur facilè ſecundò peieraturus. *Periuri non poſſunt eſſe teſtes.*

15 Octauò, ſocius criminis, *l.fin.C. de accuſat. & cap. veniens, de teſtib.* Ratio eſt; quia hîc facilè alium nominabit:vel quia eius priuilegio veniam ſperat, vel quia odio cupit illum eodem ſupplicio perire,vt habetur *in d.l.fin.* *Socij criminis non poſſunt eſſe teſtes.*

In criminibus autem exceptis admittitur ſocius vt idoneus teſtis, vt in hæreſi, in crimine læſæ Maieſtatis, falſæ monetæ, maleficio, ſortilegio, *Limitatur.*

sodomia, & furto famoso. Addit Gomezius, *num.* 16. idem dicendum in delictis, quæ non possunt sine socio committi. Itaque in huiusmodi, depositio socij non solùm erit sufficiens indicium ad torturam; sed etiam erit semiplena probatio; & accedente alio socio, qui idem deponat, erit plena probatio, & poterit reus condemnari, vt docet Cynus *in d.l.vlt.C.de accusat.* & Panorm. *cap.* 1. *de confessis.*

Debet tamen hæc depositio fieri tanquam à teste; nempè cum iuramento, & citata parte: cui etiam danda est copia depositionis, vt possit se defendere.

Pauper non potest esse testis. Limitatur.

16 Nonò, persona vilis, & inops, de qua suspicio est facilè posse pecunia corrumpi, & est communis opinio. Clar. *q.* 24. *vers. Quæro etiam.* Quòd tamen intelligitur de paupere, & turpi persona: secùs autem si sit persona honestæ vitæ, & bonæ conditionis, & famæ. Vide *lib.* 3. & 4. *ff. de testib.* Quis autem dicatur pauper, statur iudicio iudicis.

Nota.

Hæc autem exceptio, licèt prima facie non videatur posse habere locum inter Regulares, qui paupertatis votum emiserunt, aliquando tamen posset habere locum respectu parentum, & consanguineorum egenorum: quando fortasse ab aduersario notabiliter fuissent adiuti: ex quo posteà motus consanguineus regularis testificatur in fauorem accusantis. Sed hoc arbitrio iudicis stat.

Conspiratores non possunt esse testes.

17 Decimò, conspiratores etiam repelluntur, & sunt illi, qui ex pacto conuenerunt, vt vnus accuset, seu denuntiet, & reliqui sint testes: quorum accusatio, & testimonium non solùm admit-

tenda

tenda non sunt: verùm & Prælatus tales debet grauiter punire, tanquam impostores, & Reipublicæ perturbatores. Vnde ex sacris sanctionibus tales priuandi, & deponèndi sunt. Vide, *cap. cum I. & A. de sent. & re iudic. cap. per tuas de simonia, cum glos. c. conspirationum, cap. coniurationum. c. si qui Clerici, vel Monachi, cap. si cleric. & c. si qui Clericorum* 11. *quæst.* 1.

18 Vndecimò, laïci contra clericos repelluntur, *cap. nullus 2. q. 7. cap. beatus 6. q. 1. cap. Sacerdos eod. q. cap. de cætero, de testib.* quamuis sint tantùm in minoribus. Felin. *in cap. de cætero, vbi suprà.* Neque clericus contra laïcum in criminalibus. Farinac. *q.* 61. *num.* 59. *Laïci contra Clericos non possunt esse testes.*

19 Duodecimò, mente captus, aut furiosus repellitur: nisi habeat lucida interualla. Sylu. verbo, *testis*, vers. *dicitur.* *Mente captus, aut furiosus repellitur.*

20 Decimotertiò, pupillus etiam repellitur, secundùm Clarum *in q.* 24. vers. *vidi quandoque*, qui tamen, licèt non possit esse testis ad condemnandum, potest tamen esse testis ad inquirendum, & facit indicium, maximè in criminalibus atrocibus ad veritatem indicandam: dummodò deponat de rebus, quas vidit proximus puberrati, & de illis, quæ eo tempore intelligere poterat, aliàs secùs. Est autem indubitatum apud omnes, quòd factus pubes potest testificari de his, quæ vidit in pupillari ætate, & est communis opinio, vt dicit Calcan. *cons.* 110. *post num.* 8. vers. *nec obstat.* *Pupillus non potest esse testis.*

21 Circa tamen testes aduertenda sunt tria: Primum, quòd testes inhabiles possunt, & debent admitti in criminalibus ad defensam rei, vt per Specul. *in titulo, de testibus.* §. 1. vers. *sed nunquid.* Quod tamen intelligitur, vt non probent plenè: *Testes inhabiles quãdo possunt, & debent admitti.*

sed

ſed vt deinde, inſpecta facti,& perſonarum qualitate, iudicis ipſius arbitrio relinquatur, quanta ſit eis adhibenda fides. Secundum eſt, quòd in rebus difficilis probationis, quando veritas delicti aliter haberi non poteſt, admittuntur teſtes inhabiles, ne delicta defectu probationum impunita remaneant. Et eſt regula, quòd quando ex natura facti alij teſtes haberi non poſſunt, admittantur teſtes, qui aliàs prohibentur, vt tradit Decius, *conſ.* 342. *num.* 9. Clar. *q.* 24. verſ. *ſciendum eſt tamen*, & Carer. *fol.* 63. *num.* 45.

Probationes quãdo ſunt difficiles, admittũtur probationes minus legitimæ.

22 Quoniam in his, quæ ſunt difficilis probationis, admittuntur probationes minus legitimæ, & præſumptiones, & tales probationes dicuntur claræ, & legitimæ: vt dicit Alex. *conſ.* 24. *& conſ.* 69. *in* 2. *vol.* Cacer. *vbi ſuprà, num.* 32.

Quod intelligitur, quando res, & factum de ſui natura actu, & habitu eſſet talis, quòd per alios teſtes, quàm inhabiles probari non poſſit: ita quòd veriſimiliter alij teſtes adeſſe nõ poſſent, vt inquit Ant. de Butr *in cap.* 3. *ext. de probat.* Marſil. *ſing.* 33. Roland. *conſ.* 24. *num.* 67. Nam vbi de natura actus potuiſſent regulariter adeſſe teſtes habiles; ſi non interfuerunt, non per hoc inhabiles, qui interfuerunt, admitti non debent. Facit ad hoc id, quod tradit Abbas *in cap. de cætero ext. de teſtibus*, qui inquit, quòd quando delictum, de quo clericus accuſatur, commiſſum eſſet in loco, in quo non eſſent Clerici, tunc laïci poſſent eſſe teſtes contra Clericum, ſequitur Iaſon. *in l. fin. in fin. Cod. de his, quibus vt indignis.* Decius *conſ.* 133. *col. vlt. cum aliis.*

Tertium eſt, quòd cùm huiuſmodi inhabilitates ſunt, vt plurimùm, inductæ à iure ciuili, & canonico,

canonico; sícque sint iuris solennitates, & iuris apices, huiusmodi, solennitates in puniendis Regularium excessibus non sunt obseruandæ, sicut concedit Bonifacius VIII. Ordini fratrũ Minorum, in hæc verba; *Nos vestris pijs supplicationibus inclinati vobis auctoritate Apostolica indulgemus, vt ad correctiones, & punitiones fratrum eiusdem ordinis delinquentium infligendas, Prælati ordinis supradicti, ad quos ea spectare noscuntur, rimulis iuris, & apicibus eius postpositis liberè procedere valeant secundùm consuetudines approbatas, & generalia facta, & facienda Ordinis statuta, & ne huiusmodi priuilegium aditum maiorem, vt aiunt, præbeat admittendi crimina, in totum erit iudicis arbitrio relinquendum.*

23 Vt in simili inquit Panorm. *in cap. de cætero ext. de test.* & maximè cum S. Antonin. & Sylu. velint, quòd Prælati possint admittere testes aliàs inhabiles.

Prælati possunt admittere testes, aliàs inhabiles.

24 Et certè si in Religionibus non admitterentur huiusmodi testium inhabilitates, & maximè mulierum, & laicorum, infinita Religiosorum crimina remanerẽt impunita. Quinimò animum sumerent quamplurimi regulares perpetrandi multa crimina præsertim carnalia, & inhonesta, in grauissimam perniciem tum Religionis, tum animarum ipsorum regularium. Omnia ergo prædicta ponderet reus, si non vult errare in exceptionibus faciendis.

Testes inhabiles si in religione nõ admitterẽtur, infinita religiosorũ crimina remanerent impunita.

25 Potest etiam repelli testis, si in sua depositione conuincitur falsum dixisset vnde tanquàm periuro, nulla fides est ei adhibenda, vt tradit Alex. *cons.* 152. *n.* 10. *lib.* 7. qui attestatur hanc esse communem.

Falsarius non poterit esse testis.

26 Dubium tamen est, quando testis in vno falsum

Dubium.

Digitized by Google

falsum dixit, nunquid eius depositio vitiabitur in totum, ita vt nullam prorsus fidem faciat?

Respon. Respon. cum Alex. *in l. 1. si ex falsis. Cod. de transact.* quod sic, & dicit hanc esse communem Doctorum sententiam, cuius ratio est, quia iuramentum indiuisibile est, vnde meritò vbi testis in vno est suspectus, totum eius testimonium redditur suspectum: & quando eius dictum in vno reprobatur, non creditur ei neque in aliis, vt tradit Clarus *in quæst. 53. vers. sed quæro*, qui plures allegat, dicentes hanc esse communem opinionem. Quam conclusionem ipse Clarus extendit, vt procedat, siue capitula, super quibus tales testes deponunt sint separata, siue sint coniuncta, & connexa: nam vtroque casu eius testimonium tanquam vnicum, & super vnico iuramento fundatum, nihil valet.

Limitatur. Limitatur hæc conclusio, vt intelligatur, quando testis falsum deposuit circa factum principale, vel qualitates substantiales, secùs autem si circa alia extrinseca, & accessoria: nam eo casu non dicitur falsus, nec vitiatur eius dictum, vt dicit Alex. *in cons. 88. num. 19. lib. 5.* Decius *in cons. 105. num. 2.* quos refert, & sequitur Clarus *vbi suprà vers. scias tamen* qui in versu sequenti dicit, quòd prædicta omnia locum habent, quando vnus testis ab aliis de falso cõuincitur, sed quando ipsemet testis vnum dixit aliquando, & modò totum oppositum testificatur, magna est altercatio inter scribentes, an ei sit credendum, & an standum sit primæ, vel secundæ depositioni: & quia Doctores confusè circa hoc loquuntur, propterea ipse Clarus distinguit plures casus, quos hîc libui transcribere.

27 Primus casus est, quando testis vnum dixit extra iudicium, deinde in iudicio contrarium deposuit, & in hoc casu standum est secundæ depositioni factæ in iudicio. Et hanc dicit esse communem opinionem, & allegat plures eam tenentes, & in specie Felinum *in cap. cùm in tua. num.* 10. *ext. de testibus.* qui attestatur, quòd hæc pars est communior, & verior. *Plures casus notãdi.* 1. *Casus.*

Benè verum est, quòd si testis illud, quod dixit extraiudicialiter, dixisset cum iuramento, deinde contrarium etiam deposuisset in iudicio cum iuramento, tunc fortè procederet opinio, quam tenuit Bart. *in l. eos. ff. de falsis*, quòd scil. possit de periurio condemnari, ex quo reperitur positus inter duo iuramenta contraria. Quam opinionem esse communem dicit Camerata *in suo consil. matrimoniali, post cons. Zabarellæ num.* 5. quam etiam se vidisse in practica obseruari attestatur Boss. *in tit. de oppos. contra testes num.* 3.

Secundus casus est, quando testis deposuit vnum in iudicio cum iuramento, deinde extraiudicialiter illud dictum reuocauit, & tunc standum est eius primo dicto iudiciali. Et hanc inquit Boss. esse cõmunem opinionem, plures allegando eam tenentes. Quod etiam procedit etiãsi talem reuocationem faceret testis iste in articulo mortis constitutus, vt videtur tenere Bart. *in l. si quis in graui. §. si quis moriens in vltim. vers. ff. de Senatuscons. Syllan.* qui in hoc communiter probatur, vt inquit in *l. sciendum, num.* 53. *in fin. ff. de verb. obligat.* 2. *Casus.*

Tertius casus est, quando testis in vno iudicio deponit contrarium eius, quod deposuerat in alio iudicio, & in hoc casu, cùm vtrumque dictum 3. *Casus.*

Digitized by Google

ctum sit iuramentum : certum est,quod tanquàm falsarius puniri potest. Et hæc est cómunis opinio, vt inquit Camerata *in cons.*3. *num.*5.Et in hoc

Dubium. nulla est difficultas.Sed difficultas est , quòd nam dictum attendi debet primum, an secundum ? Et

Respon. in hoc variæ sunt opiniones. Aliqui dicunt,quòd ex quo apparet, quòd in altero dicto est falsus, ei nó creditur neque in vna,neque in alia causa.Alij verò dicunt , quòd etsi testis reuocet primum dictum in iudicio , statur primo dicto : & hanc dicit esse communem opinionem Alciatus *de præsumpt. in 2. reg. præsumpt.* 29. *num.* 7. Quæ opinio placet Claro , quia cùm ex primo dicto iudiciali iurato , quæsitum sit ius parti : non debet illud sine eius culpa , vel facto auferri. Debilitatur tamen primum dictum quoad fidem probationis: & hanc dicit esse communem opinionem Decius *in cons.*189. *col.*3. prout illum refert Boss. *tit. de oppos. cont. testes.*

Sed quid si testis in primo iudicio dixerit , se nihil scire ; deinde in secundo iudicio deponat de veritate facti ? Resp. Clarus *in quæst.* 53. vers. *sed quid si testis*,quod nihil probat,quod ita tenent Doctores , nullo discrepante.

4. *Casus.* Quartus casus est , quando testis eadem instantia, & inter easdem partes,siue personas contraria testimonia deposuit. In hoc puncto est distinguendum : nam aut testis est sibi contrarius in eadem depositione , aut in alia depositione contradicit primæ suæ depositioni. Si est contrarius in eadem depositione , dic , quòd aut testis contraria deposuit in eadem depositione, & examine sine iusta correctionis causa , & tunc illi prorsus non creditur. Et hoc omnes passim fatentur.

Digitized by Google

tur. Neque etiam reducitur ad concordiam, vt per hoc non solùm si sit manifesta contrarietas,& non de facili concordabilis; sed etiam si sit aliquando compatibilis. Et hanc inquit, esse communem opinionem Crotus,*de testibus,num.*328. & Alex.*cons.*20.*num.*3.*lib.*4. Et ipse Clarus attestatur hanc esse opinionem tutiorem, & magis communem. Aut verò deposuit contraria in diuersis examinibus, & tunc aut deposuit contrarium secundo loco, non dicendo in specie, se erasse in prima depositione; sed simpliciter loquendo, & tunc, si secundum dictum compatitur cum primo, debet, quantum fieri potest, reduci ad concordiam: & in hoc conueniunt communiter Doctores. Aut ipsemet testis dicit, se velle, suum primum dictum corrigere: & tunc si illud vult facere incontinenti,est admittendus,*capit.praterea, ext.de testib.cog.*

Et dicitur hoc casu incontinenti, antequàm testis ipse alloquatur partem, & hoc communiter attestatur obseruari Felin. *d. capit. praterea,num.*9. quem refert Capicius *decis.* 142. si verò vult illud corrigere ex interuallo, non auditur: sed tanquàm periurus,& falsarius puniri debet.Et in hoc conueniunt omnes Doctores: standum tamen est primæ eius depositioni.

Subdit tamen Clarus *vbi supra,*in vers.*Ego etiam puto*, quòd in huiusmodi reuocationibus multùm tribuendum est arbitrio iudicis, qui considerare poterit ex illis depositionibus contrariis, quæ videatur magis verisimilis, & cum qua concurrant plura adminicula, & illi adhærere:præsertim vbi subesset aliqua species subornationis.

Scias tamen,quòd si testis primo loco deposuit

per verbum, *credo*; & secundo loco deponit per verbum *assertiuum veritatis*, eo casu semper standum est secundo dicto: ita inquit Gloss. *in l. de tutela*, vers. *proba. Cod. de integr. restitut. minor.* quæ communiter approbatur, vt inquit Clarus *in dict. q.* 53. vers. *verùm etiam volo.*

Quintus casus est, quando testis non contrariatur de directo suæ depositioni; sed negat ita se deposuisse, prout à notario scriptum reperitur, & tunc distinguendum est: nam aut tractatur de puniendo testem de falso, & hoc casu tantùm creditur testi, quantum notario: aut tractatur, cui plus credendum sit, an notario, qui dicit, ita testem deposuisse, vt scriptum est, an testi id neganti, & tunc plus creditur notario.

Cautela 1. Ad euitandas tamen omnes controuersias bonum esset, quòd iudices assisterent notariis recipientibus dicta testium: nam eo casu non auditur posteà testis, dicens se non ita deposuisse: sicut à notario scriptum est, præsente iudice. Imò si contrarium posteà deponit, potest de falso puniri, vt inquit Clarus ibi.

Hinc optima cautela traditur à Doctoribus, vt testi relegatur eius depositio, quam si confirmat, scribatur à notario, sic; *& relectum confirmauit*, & faciat testem subscribere propria manu, si scit scribere: sed si nescit scribere, faciat aliquod signum; putà Crucem, & dicat signum N. testis scribere nescientis: nam tunc testi neganti se non deposuisse, prout scriptum est à notario, non ita de facili creditur.

Testes plures quando dissentiunt, quid agendum. 28 Sed quid, si plures testes inter se dissenserint? S. Thom. vt refert Sot. *lib. 5. de iust. quæst. 2. art. 2.* constituit hanc regulam. Si testes actoris,

& teſtes rei adinuicem fuerint diſcrepantes:tunc, cæteris paribus, ſtandum eſt à parte rei : quoniam cùm melior ſit conditio poſſidentis, iudex propenſior eſſe debet ad abſoluendum, quàm ad condemnandum : niſi teſtis pro actore faciens aliqua magna auctoritate, & dignitate, vel probitate emineret.

Si verò teſtes eiuſdem partis inter ſe diſſenſerint, & pariter teſtes alterius partis inter ſe : tunc iudex vtri partium aſſentiri debeat, ex multis poteſt perpendere, vel ex numero teſtium, vel ex dignitate, vel ex fauore cauſæ : aut ſi agatur de libertate alicuius,& de aliis negotiorum qualitatibus.*Hæc S.Thom.*

Et quando teſtes ſunt contrarij, creditur teſtibus veriſimiliora, & aptiora deponentibus. Et de hac materia videatur etiam ſanct.Anton.*3.part. tit.9.§.20.*Cæpol.*cõſ.1.& conſ.62.*Marſil.*in ſing.278.* Carer.*in tract.fol.38.num.6.*

At verò quando teſtes diſcrepant in aliquibus circunſtantiis, quæ ad ſubſtantiam cauſæ parùm afferunt momenti : tunc inquit S. Thom. & Sot. *vbi ſupra*, quòd non ideò teſtimonium eorum infirmatur : vt putà ſi vnus dicat ; commiſiſſe vna hora, veluti hora tertia, & alius dicat,hora quarta, vel quòd tempus erat obnebuloſum, & alius, quod erat ſubclarum : aut quòd domus erat depicta, aut ſecùs, ad quas circunſtantias non ſolent homines eſſe attenti.Secùs verò eſſet,ſi teſtes diſcreparent in ſubſtantia actus,vt putà quia vnus dicit, quòd percuſſit alapa, & alius quòd percuſſit fuſte : vel in loco, & tempore, quæ ſunt proximæ actionum ; quia vnus dicit, quòd fuit mane, & alius quòd fuit ſerò, aut in agro, tunc

enim,aut teſtimonium refutatur , aut non ſatis ad ſententiam facere cenſetur : quandoquidem iudicantur , vt teſtes ſingulares , hoc eſt , de diuerſis actibus loqui , maximè ſi aſſertiuè loquantur tanquàm de rebus certis : nam ſi vnus dicat ſe non meminiſſe , non vſque adeò inficiatur eius teſtimonium.

Teſtes vt plenè probent quatuor requiruntur.

29 Pro maiori autem intelligentia eorum,quæ vltimo loco dicta ſunt , ſciendum,quòd , vt teſtes plenè probent , requiritur : Primò , vt deponant iurati. Secundò , de eodem facto. Tertiò , quòd ſenſu externo illud perceperint:verbi gratia,quòd viderint occidentem , furantem , audierint blaſphemantem , & quartò , vt ſint omni exceptione maiores.

Primum , vt ſint iurati , *cap.ſuper,de teſtib.* Ratio eſt , quia abſque iuramento faciliùs eſt mentiri,quàm cum iuramento : diuini enim numinis reuerentia prohibet mentiri iuratum.

Secundum , vt de eodem facto ; quia alioquin non erunt conteſtes , ſed teſtes ſingulares , quorum alter alterius dictum non confirmat ; ſed vterque ſuum tantùm , & ſic erit probatio tantùm per vnum teſtem:vnde debent conuenire in tempore,loco , & delicti ſpecie : nam ex diuerſo tempore,& loco colligitur , non eſſe idem factum,de quo deponunt.

Si tamen alter exprimat certum diem ; alter verò dicat , ſe non meminiſſe , valet : ſecùs tamen , ſi alium diem exprimeret : tunc enim putaretur aliud factum , niſi id ſit tale , vt non poſſit bis fieri. Vnde ſequitur , ſi vnus deponat de vna propoſitione hæretica aſſerta à reo , & alius de alia , non plenè probari , hunc eſſe hæreticum;

quia

quia neutra hæreſis eſt plenè probata. Quare fallitur Gomezius, & Iuriſperiti, quos ipſe citat *in cap.* 12. *num.* 12. contrarium abſque firma ratione, vel textu tenentes: nam quòd ipſi dicunt, hæreſim continere multas ſpecies; ac proinde ſi vnus teſtis deponat de vna hæreſi, & alius de alia, plenè probari delictum in genere, quod ex ſpeciebus reſultat: idem dici poteſt de furto, & reliquis delictis. Fatendum eſt tamen huiuſmodi probationem eſſe pluſquàm ſemiplenam; nam vtraque eſt ſemiplena: ſed quia ſunt de factis diuerſis, non poſſunt vnam plenè conficere, altera tamen alteri dat nouum indicium, ſeu ſuſpicionem. Vide Leſſium *de accuſatore, & teſte, dub.* 4. Quòd ſi duo de eadem hæreſi deponant, & ſolùm in tempore diſcrepent, plenè probant; quia in ſubſtantia delicti conueniunt, & quamuis non ſit idem numero ſignificatum, habetur pro eodem actu: imò diſcrepantia temporis interdum facit ad maiorem fidem.

Tertium eſt, vt ſenſu externo perceperint, *l. ſola. Cod. de teſtib.* vbi Gloſſ. & Doctores, *capit. ſi teſtes. §. ſolam. 4. quæſt. 3.* Ratio eſt; quia non poſſunt eſſe certi de facto externo, niſi per aliquem ſenſum: vnde ſi ſolùm ab aliis audierint, non probant plenè: ſed ſolùm faciunt indicium ad inquirendum.

Quartum eſt, vt ſit omni exceptione maior; quales ſunt illi, contra duos nihil poteſt iure opponi.

30 Eſt tamen benè notandum, quòd etſi teſtis minus idoneus non probet ſemiplenè: facit tamen aliquod indicium, quod cum aliis coniunctum ſufficiat ad torturam: niſi repellatur ob ſubie- *Teſtis inhabilis facit indicium.*

ctionem, vel reuerentiam, quam debet accusatori: vt si sit seruus, vel libertus, vel filius: tunc enim nullum facit indicium; similiter si ob grauem inimicitiam.

Denique si repellatur, eò quòd sit receptus ante litem contestatam, vel parte non citata: hoc enim casu attestationes non valent, *cap. quoniam, vt lite non contest.* præterquàm in casibus ibidem, & in Gloss. exceptis. Quidam tamen dicunt, testes minùs idoneos non facere vllum indicium; si tempore depositionis pars opposuit exceptionem inhabilitatis: idque probat Gomezius, *vbi supra num.* 20. sed non puto receptum in praxi.

Aduertendum est etiam id, quod diximus suprà *in hoc eodem* §. *num.* 8. quòd testes minùs idonei admittuntur tanquàm idonei; quando delictum est commissum eo loco, & tempore; vbi copia testium haberi nequit, vt in campo, sylua, cubiculo, monte, vel nocturno tempore: cui modo; *Et nisi alter testium sit valde dignus fide*: tunc enim potest supplere defectum, qui est in altero minus idoneo; ita vt simul efficiant plenam probationem, vt tenet Bald. *in l. si quis ex argentariis.* §. 1. *Cod. de edendo.* & Doctores alij *ibidem.*

Testium crimina occulta licet aliquando reo propalare.

31 Interrogabis, an licitum sit reo occulta crimina testium detegere ad labefactandum eorum testimonium? Ad hoc dico plura.

Primò, quòd si illa crimina valeant ad infirmandum testimonium, non est contra iustitiam eam aperire: maximè si alius modus illius repellendi sit incommodus: est communis Doctorum sententia. Vide Sot. *lib.* 5. *de iust. quæst.* 7. *art.* 3. & Clarum *quæst.* 24. Ratio est, quia quisque potest seipsum tueri cum iusto moderamine eodem genere

nere armorum, quo oppugnatur: nec alter potest conqueri de iniuria, cùm sit inuasor, & sponte huic periculo se exponat, hoc ipso, quòd testatur, vel accusat.

Talia crimina sunt, periurium, crimen falsi, & omnia, ob quæ incurritur ipso facto excommunicatio, si nondum est absolutus: denique omnia, ob quæ incurritur infamia iuris, vel facti.

Secundò dico, quòd fieri potest, vt sit contra charitatem talia crimina patefacere. Primò, si testis sponte non se ingessit: sed coactus à iudice, & crimen, quod ei obiicitur, est graue, ob quod capite est plectendus; vel huiusmodi: causa verò rei non sit magni momenti. Quòd si spontè se obtulisset ad testificandum, non esset tanta ratio habenda istius incommodi: sibi enim imputare debet illud detrimentum, quod per alterius exceptionem incurrit. Secundò, si alia ratione minùs noxia poterit eum repellere, vt si sit consanguineus, vel affinis actoris, vel de eius familia: si testis sit tibi inimicus, vel pauper: si mente non firma, si impuber, & in causa criminali, si nondum est viginti annorum, de quibus supra dictum est.

32 Dices, quando reus testem aliter repellere potest, videtur esse contra iustitiam, si occulta eius crimina pandat: quia si ratione minùs noxia se possit tueri; non habet ius vtendi defensione nocentiore: sicut qui inuasorem minore incommodo potest repellere, nõ potest ei grauem læsionem irrogare. Resp. reum habere ius repellendi testem quocunque modo magis idoneo: cùm testis hoc ipso, quòd vult testari, videatur cedere iuri suo, & permittere reo, vt omni modo qui ipsi erit commodior, se tueatur. In illo tamen modo tenetur

Dubium.

Respons.

non excedere debitam moderationem : ſicut is, qui inuaditur armis , non tenetur ex iuſtitia fugere , aut terrere inuaſorem clamoribus : præſertim quando hæc decorè facere non poteſt , ſed poteſt ſe armis tueri , faciendo id , quod neceſſarium eſt ad euaſionem , quamuis aliquando ex charitate poſſit obligari,vt alio modo vtatur.

Reus an peccet impingendo teſti aliquod crimen.

33 Petes , an ſi reus impingat accuſatori crimen mendacij , ſeu calumniæ,an peccet,& teneatur ad reſtitutionem ? Ad hoc dico primò , quòd reus ſaltem ex charitate tenetur ita reſpondere,& ſe defendere,vt quàm minimùm accuſatorem lædat : vt ſi de occulto accuſetur,ſufficit vt ſimpliciter neget. Quare abſtinendum eſt ab illa verborum aſperitate , qua calumniæ , vel mendacij crimen accuſatori ingeritur : nam contra charitatem eſt,ſi proximo maius malum inferas , quàm ad tui defenſionem ſit neceſſarium.

Secundò dico,reus accuſatus de crimine,quod iuridicè probari nequit , non peccat contra iuſtitiam,etiamſi neget crimen:imò etiam ſi dicat accuſatorem mentiri & calumniari : ita Sylu. verb. *teſt.3.queſt.3.* Nauarr.*cap.18.num.49.* Petr.Nau.*lib.2. cap.4.num.348.*& colligitur ex D.Thom.*2.2.queſt. 69.art.2.* vbi dicit , *reum ſe poſſe tueri quacunque via, modò non dicat mendacium* : atqui , dum dicit talem accuſatorem mentiri , & calumniari , non dicit mendacium : nam qui accuſat de eo,quod probare non poteſt , calumniator præſumitur , vt dicit Gloſſa *in capit.2.de calumniator.* Ac proinde etiam cenſetur mentiri. Præterea , quia contra mentem, ſeu contra dictamen conſcientiæ ſuæ loquitur: tàm quia falſum præſumitur in iudicio,quod probari nequit.

34 Idem

34 Idem quoque dicendum esse docent Doctores de eo, qui etiam extra iudicium negat se dixisse, aut feciſſe quippiam, vel tanquam amico ex confidentia tibi patefeci, & tu id alteri referas, qui inde grauiter offendetur: tunc enim si ille mecum de eo expostulet, possum negare me dixisse, conuenienti modo, intelligendo, vt mendacium vitetur: negando enim vtor iure meo, quisque enim ius habet sua occulta delicta & facta vnde nasceretur offensio, tegendi quantum potest. Quòd si iniquo delatori inde aliquid obueniat incommodi: id sibi ipse imputet, vt rectè docet Petr. de Nauarr. *libr.* 2. *cap.* 4. *num.* 348. secùs quando alter poterat licitè patefacere, tunc enim fieret ei iniuria, si negaretur: nam sine sua culpa infamaretur, vt mendax.

§. VI.

De exceptionibus contra processum.

SVMMARIVM.

1 *Iudicij, seu processus quadam sunt de solemnitate, quadam de essentia.*
2 *De essentia iudicij quatuor.*
3 *Ad accusationem necessaria sex.*
4 *Exceptiones in processu facto ad instantiam partis.*
5 *Infamia iuris qua.*
6 *Infamia facti qua.*
7 *Inter regulares quando incurritur infamia.*
8 *Infamiæ facti quis effectus.*
9 *Infamia facti quomodo tollitur.*
10 *Infamia iuris quomodo tollitur.*

11 *Accuſare qui prohibeantur ex lege.*
12 *Inimicus quando poſſit accuſare.*
13 *In criminibus exceptis omnes admittuntur ad accuſandum.*
14 *Accuſare tenetur quilibet pro bono Reipublicæ.*
15 *Proceſſus ex officio requirit, vt præcedat infamia.*
16 *Infamia ortum debet habere à fide dignis.*
17 *Infamia debet probari per duos teſtes.*
18 *Proceſſus factus de mandato Principis non requirit diffamationem.*
19 *Delegatus à Principe quando teneatur cognoſcere de infamia.*
20 *Alciatus reijcitur.*
21 *Alciatus iterùm reijcitur.*
22 *Praxis iudicum ſæcularium an probanda.*
23 *Praxis illa non eſt omnino damnanda.*
24 *Fiſcales curiæ demuntiant.*
25 *Iudex ex ſe nunquam poteſt incipere inquiſitionem, ſed ſemper debet aliquid præcedere.*
26 *Theologi, & Canoniſtæ, qui aliter ſentire videntur, interpretantur.*
27 *Ad canones reſpondetur.*
28 *Rationibus ſit ſatis.*

SExtò poteſt reus excipere contra actitationem proceſſus, circa quam multæ nullitates occurrere poſſunt, de quibus loquitur Clarus *in q.* 50. *per totum*, & alij conſimiles Criminaliſtæ. Nos claritatis gratia diſſeremus primò de ſubſtantialibus, ſeu eſſentialibus proceſſus, vel iudicij: nam ex illorum defectu vnuſquiſque poterit iudicare de nullitatibus.

Iudicij ſeu proceſſus quædam de ſolennitate, quædam de eſſentia.

1 Vnde ſciendum, quòd in iudicio quædam ad ſolennitatem ſpectant, quædam verò ad ſubſtantiam,

ſtantiam, & eſſentiam ipſius. Ea dicuntur ad iudicij ſolennitatem pertinere, quæ ſunt iuris poſitiui ciuilis, vel etiam canonici, vt ſunt citationum interualla, conteſtatio litis, dilationes, interlocutoria, & cætera huiuſmodi. Ea dicuntur ſubſtantialia, & eſſentialia iudicij, quæ ſunt de iure Diuino, naturali, vel gentium, vt declarat Panorm. *in cap. delicti, extr. de iudic.* & Sylu. *verbo, iudex 2. q. 7.* D. Anton. *in 3. p. tit. 9. cap. 15. §. 6.* & Nauarr. *conſ. 1. in fine de ſent. & re iudic.* vbi inquit, quòd fratres Minores in iudiciis ſuis debent ſeruare ea, quæ ſunt iure naturali, & Diuino neceſſaria, & ſufficientia ad inquiſitionem, & inuentionem iuſtitiæ. Idem etiam docet *in conſ. 5. num. 10. de appellat. in fine.*

De ſolennitate quæ.

De eſſentia quæ.

2 Hæc verò in genere ſunt quatuor. Primum, vt contra aliquem non procedatur: niſi accuſatum, denuntiatum, aut infamatum iuxta tres modos procedendi à iure ſtatutos, per accuſationem, denuntiationem, & inquiſitionem, de quibus ſuprà in principio huius tractatus. Secundum, vt teſtes examinentur cum iuramento. Tertium, vt abſens vocetur. Quartum, vt indefenſus non condemnetur, niſi fuerit contumax.

De eſſentia iudicij quatuor.

3 Sunt autem ad accuſationẽ hæc omnia neceſſaria, vt dictum eſt ſuprà. Primò, fiat in ſcriptis. Secundò vt exprimatur dies, & annus quo intentatur. Tertiò, nomen accuſatoris, & accuſati. Quartò, ſpecies delicti. Quintò locus, & tempus: nempe annus, & menſis, quo delictum commiſſum eſt. Sextò, inſcriptio accuſantis. Vide ſuprà in hoc eod. tractat. de iudic. regul. *De accuſatione, in princip.* ſi ergo deficiat proceſſus in aliquo iſtorum, reus habebit exceptionem.

Ad accuſationem neceſſaria ſex.

4 Præ

Exceptiones in processu facto ad instantiam partis.

4 Præterea sciendum, quòd processus vel factus est ad instantiam partis, vel iudex fecit illum ex officio. Si ad instantiam partis, possunt in eo reperiri multæ exceptiones.

Primò enim non admittitur accusare inimicus, vt suprà dictum est: nisi quando agit de proprio interesse, si arbitrio iudicis talis iudicatur, & quis sit inimicus diximus suprà ex Pegna *in* § 4. *num.* 5.

Secundò, neque admittitur infamis *l. quia accusatorem. ff. de accusat. cap. prohibentur*, & gloss. *in cap. pri. de accusat.* quæ sentit, quòd etiam infamis infamia facti repellitur ab accusando: quam gloss. esse seruandam iure Pontificio, tenet Panorm. communiter receptus *ibid.* & Nauar. *cons.* 3. *num.* 2. *tit. de accusat.*

Infamia iuris qua.

5 Quis autem dicatur infamis infamia iuris, vel facti, dicam breuiter. Infamia iuris ea vocatur, quæ à iure introducta est: & cùm duplex sit ius ciuile scilicet, & canonicum, duplex quoque erit infamia iuris ciuilis nempe, & canonici.

Infamia iuris ciuilis, siue à iure ciuili introducta incurritur. Primò, per sententiam diffinitiuam (non tamen per interlocutoriam, vel arbitri) iudicis propter crimen publicum, vel priuatum, vt furti, homicidij stupri, falsi, & aliorum quorumcunque criminum, siue delictorum. *cap. infames* 3. *q.* 7. §. *porrò cap. cùm te, de re iudic. l. quid ergo.* §. *ex compromisso & seq. ff. de ijs, qui notantur infamia.* Innoc. *in cap. qualiter, & quando* 2. *de accusat.* Secundò, incurritur ipso facto in casibus, in quibus iure tale quid operanti irrogatur infamia, vtputà qui pugnat in arena text. ex gloss. *cap. infames vbi suprà* vsurarius improbum fœnus exer-

exercens *cap. vſurarum 3. q. 7.* in adulterio deprehenſus *l. palam. §. quæ in adulterio. ff. de ritu nupt.* qui cum duabus viuentibus nupſit. *l. quod igitur. ff. de his, qui not. infamia cap. nuper à nobis de bigamis.* conuictus de furto. gloſſ. *in cap. infames. §. porrò 3. q. 7.*

6 Infamia verò facti dicitur illa, quæ propter aliquod turpe factum incurritur, ſiue per homicidium, ſiue per adulterium, ſiue per lenocinium, & huiuſmodi: quæ quidem infamia incurritur non ſolùm propter crimina, verùm & quandoque propterea quòd iuſtè quis ad pœnam carceratus eſt, vel à teſtimonio ferendo repulſus, *cap. teſtimonium, de teſt.* aliúſque modis, & caſibus, de quibus vide apud Summiſtas verbo, *infamia.* *Infamia facti quæ.*

7 Inter regulares incurritur infamia in omnibus caſibus ſupradictis, ex ſententia videlicet, aut facto ipſo iure infamia notato, & etiam ex publica pœnitentia, ex deiectione à gradu profeſſionis, ex priuatione actiuæ, & paſſiuæ vocis, ex priuatione officij, & dignitatis, ex mancipatione alicuius carceribus. Vide Victorinum Auerſanum in modo procedendi in cauſis Regularium, *cap. 23. num. 13.* & Hoſtienſ. *in ſumma tit. de maledicis.* *Inter regulares quãdo incurritur infamia.*

8 Infamia facti repellit quemcunque illa notatum à dignitatibus, *cap. inter dilectos. de exceſſ. prælatorum, & cap. infamibus de reg. iur. in 6.* à teſtimonio quoque ferendo, *cap. null. 3. quæſt. 4.* à promotione quoque ad ordines, *cap. tantis Daniel 81. diſt. & cap. omnipotens Deus. de accuſat.* Vide Sylu. verbo, infamia *num. 6. Tab. eod. num. 4.* Ang. *eod. num. 3.* *Infamia facti quomodo tollitur.*

9 Infamia facti tollitur per contrarium factũ Panorm. *in cap. diligenti, de ſimon.* vel per emendationem

dationem vitæ. Armilla verbo, *infamia num.* 10. Nauarr. *conſ.* 3. *de rapt. num.* 2. vel per ipſiuſmet Principis, alteriuſque ſuperioris ad illud iuriſdictionem habentis diſpenſationem, Panorm. *in cap. cùm te de ſent. & re iudic.*

Infamia iuris quomodo tollitur.

10 Iuris infamiam tollit ſolus Princeps cum ſibi ſubiectis. *cap. cùm te, vbi ſuprà.* Nauarr. *vbi ſuprà num.* 3. Farinac. *q.* 6. *num.* 45. Et verò infamiam, quam regulares iucurrunt propter ſuperiùs dicta, quæ iure communi nequaquàm incurritur, tollere, ac diſpenſare valet Capitulum Generale, ſiue etiam Generalis cum diffinitoribus Capituli Generalis. Victorinus *vbi ſupra, num.* 4. & Panorm. *in preced. c. cùm te.*

Accuſare qui prohibeantur ex lege.

11 Tertiò, neque conſpiratores admittuntur ad accuſandum 1. *cap. cùm oporteat, & cap. cùm dilectus. de accuſat. cap. per tuas de ſimonia.* Panorm. *in cap. cum l. & A. de re iudic.* Specul. 3. *part. tit. de accuſat.* §. *tertiò videndum & nota.* Verùm & reus exceptiones inuenire poſſit, ſi quæ fuerint ex hoc capite ad ſe defendendum, nota quòd per leges, & canones plures vetantur accuſare. Primò, inimici. Secundò, ſuſpecti. Tertiò, de domo inimici prodeuntes. Quartò, qui cum inimicis commorantur familiariter. Quintò, conſanguinei inimicorum. Sextò, laici contra clericos. Septimò, excommunicati. Octauò criminoſi. Nonò, infames. Decimò calumniatores. Vndecimò, inopes. Duodecimò, dominus aduerſarij. Decimotertiò, accuſatus nequit accuſatorem reaccuſare. Decimoquartò, impubes. Decimoquintò, mulier, de quibus dictum eſt *in præced.* §.

Inimicus quãdo poſſit accuſare.

12 Notandum eſt tamen primò, quòd ſi ſuam, vel ſuorum iniuriam quis proſequatur, quiſquis

ille

ille ſit, etiam inimicus capitalis, accuſare quemlibet poteſt; modò ſit iudicij capax, vt omnes præcitati Doctores fatentur, & probat Farinac. *in quæſt.* 12. *num.* 57. Idque ratio ipſa naturalis dictat vt qui offenſus eſt vel in ſe ipſo, vel in ſuis, tueri ſe, ſuóſque mediante iuſtitia queat.

In criminibus exceptis omnes admittũtur ad accuſandum.

13 Notandum ſecundò, quòd in criminibus exceptis, quæ in Reipublicæ ſunt detrimentum, qualia ſunt hæreſis, ſimoniæ, perduellionis, læſæ Maieſtatis, ſacrilegij, dilapidationis bonorum Eccleſiæ, & Reipublicæ, omnes ad accuſationem admittuntur. Et à ſimili quoque regulares, quando relaxationes publicas viderent contra eorum regulas, vel ſtatuta: ſolùm excipiuntur inimici, ſuſpecti, & conſpiratores, vt dictum eſt ſuprà.

Accuſare tenetur quilibet pro bono Reipublicæ.

14 Notandum tertiò, quòd quilibet accuſare tenetur: quando crimen eiuſmodi eſt, quod in Reipublicæ detrimentum redundat: ſeu quando delictum eſt publicum, & ſufficienter probatum ſit. *de iuſt. lib.* 5. *quæſt.* 5. *art.* 1. Vbi verò de priuato delicto agitur, quod eſt, cùm in priuatarum tantùm perſonarum vergit detrimentum, vel etiam cùm tractatur de publico delicto, ſi deſint probationes, nullus accuſare tenetur *cap. plerúmque* 2. *quæſt.* 7. Bart. *in l. eum. ff. de accuſat. num.* 2. & Doctores ſupra citati. Ex prædictis ergo ſciet reus quando, & quomodo poterit excipere contra accuſatorem, quando proceſſus factus eſt ad inſtantiam partis.

Proceſſus ex officio requirit, vt præcedat infamia.

15 Quando verò proceſſus fit ex officio, tunc neceſſe eſt, vt præcedat infamia, & clamoroſa inſinuatio, quæ famam ipſam ad aures iudicis referat: non vna vice tantùm: ſed pluribus, ac ſæpiùs;

Digitized by Google

ſæpiùs, vt expreſsè inquit text. *in cap. qualiter, & quando 2. de excuſat.* Non eſt autem determinatum, quoties requiratur, quòd clamor, & infamia ad aures iudicis perueniant ad hoc, quòd poſſit ex officio contra aliquem inquirere, vnde hoc erit ad arbitrium iudicis, & ita tenent communiter Doctores, vt inquit Marianus *in d. cap. qualiter, & quando.*

Eſt tamen obſeruandum, quòd prædicta procedere debent, quando inquiſitio fit contra Prælatum; in eo enim caſu non ſufficit ſimplex fama, ſed requiritur, quòd ſit talis, quæ non poſſit ſine ſcandalo, & periculo tolerari, ſecùs autem, quando inquiſitio fit contra ſubditum: tunc enim ſufficit, quòd fama præcedat, etiam quòd non ſit ſcandaloſa, & periculoſa, atque ita tenent communiter Doctores, vt inquit Clarus *quæſt. 7.* verſ. *Item quæro.* Sot. *de rat. teg. membr. 2. quæſt. 6. concluſ. 1. dub. 3.*

Infamia ortum habere debet à fide dignis.

16 Debet autem hæc fama habere ortum à perſonis fide dignis, & probis: non autem à maleuolis, & indignis: vt omnes fatentur, & eſt text. *in d. cap. qualiter & quando.*

Infamia debet probari per duos teſtes.

17 Et inſuper debet probari, ſaltem per duos teſtes, & nō per pauciores, & in hoc omnes concordant, inquit Clar. *vbi ſupra* verſ. *ſciendum eſt tamen* & tales teſtes debent rationem reddere ſufficientem ſcientiæ de tali fama, aliàs non probant, vt dicit Bart. *in l. de minore. §. plurimum. ff. de quæſt.* atque adeò, ſi fuerint interrogati, debent nominare à quibus audierint, vt ſciatur, famam habuiſſe originem ab honeſtis, & probis, & teſtes non fingere, vnde ſi eos non nominarent: non probarent in criminalibus, vt dicit Bart. *vbi ſuprà*

ſuprà,& ante eum Innoc.*in d.cap.qualiter,& quando.* Animaduertat ergo reus,& ponderet,ſi fama contra ipſum habuerit ortum à maleuolis, & debito ſtudio à talibus ſit diſſeminata, & habebit exceptionem.

18 Dubitatur hîc; An ea, quæ dicta ſunt de infamiæ præceſſione ante proceſſus inceptionem, habeant locum, quando inquiſitio, ſeu proceſſus formatur de mandato, aut cum ſcientia Principis. Ad hoc reſpondeo cum Claro *in q.6.*verſ.*Præterea ſcias*,quòd in tali caſu non requiritur, quòd præcedat aliqua diffamatio, hoc autem intelligitur, quando tale mandatum emanauit motu proprio: ſecùs verò ſi ad inſtantiam partis: nam eo caſu adhuc præcedere debet diffamatio,ita tenet Gloſ. *in cap.*2.in verbo, *fuerat,de accuſat.in* 6.quæ in hoc communiter à ſcribentibus approbatur, vt dicit Marſi.*in pract.crimin.in* §.*conſtante poſt num.*22.verſ. *ſed hanc tantùm.*

Proceſſus factus de mandato Principis nõ requirit diffamationem. Limitatio.

19 Ex dictis infertur,quòd Commiſſarius ſimpliciter deputatus à principe, vel à ſuperiore ad inquirendum, tenetur priùs cognoſcere de infamia: vt rectè Salic.*in l.ea quidem,num.*44. *C. de accuſat.*& ante illum Bald.*in l.*4.§. *hoc autem iudicium. ff.de dam.infe.*quòd etiam ſtatuto,vt ſuper quolibet crimine, liceret inquirere; non tamen licet, niſi præcedente infamia,& id ſeruat conſuetudo vbique terrarum recepta,ſecundùm Ioan.Fabr. *in d.l. ea quidem*,& meritò; quia inferior principe ſtatutorum auctore, non poteſt limitare legem naturæ, etiam cum cauſa, per illa multa, quæ tradit in hoc Felinus *in cap.quod in Eccleſiarum, de conſtit. num.*32. Et licèt Bald. contrarium teneat *in l.nullus* 6.*ad leg. Iuliam Maieſtatis*, nihilominùs Alex.

Delegatus, à Principe quando teneatur cognoſcere de infamia.

Digitized by Google

*in conſ.*179.in cauſa Anglorum, probatus à Decio *in conſ.*120.reſpondet, debere limitari, vt tantùm procedat, quando exprimitur in commiſſione, conſtare principi de fama. Et idem habet Innoc. *in cap.cùm oporteat,de accuſat.*in hæc verba;*Si non fiat mentio in literis de aliquo denunciante; ſed tantùm dictum ſit,Ad audientiam noſtram peruenit; tunc poterit procedere ſine aliqua inquiſitione famæ.*Sic ille.

Inquiſiturus ergo ſpecialiter virtute infamiæ, vel alicuius ei æquipollentis, debet in primis ſuper ipſa informationem accipere: quod tenuit Aug. contra Angelum *in lib.de malefic.col.*18. verſ. *tu autem:*probatum ab Alex.*in cap.*1.*de offic.ordin.*

Alciatus reiicitur.

20 Nec aſſentiendum eſt Alciato, quatenùs dixit *in d.c.*1.*de offic. ordin.* poſſe contra Regulares inquiri, non præcedente infamia, tum quia, eodem præcepto decalogi octauo vetatur infamatio eorum, quo reliquorum; imò magis, quia cæteris paribus eorum fama magis ſeruanda, vt colligitur ex D.Thom.2.2.*q.*72.*art.*2.relato à Nauar. *in cap.inter verba,concl. 6. & in cap.*18.*Man.num.*43. Tùm quia licèt Ioan.Andr.*in cap.olim.col.*2.*de accuſat.* id dixerit; non tamen probauit, quia textus *cap.in ſingulis,de ſtat.Monach.*quem in id citat, loquitur de generali inquiſitione, de qua nemo dubitat, non prærequirere infamiam,nos autem de ſpeciali inquiſitione agimus. Tum quia,licèt ordo procedendi contra Regulares non ſeruetur adeò ſtrictè, ac contra ſæculares, ad alia,*cap.qualiter,& quando* 2.*ſub finẽ de accuſ.* quoad hoc tamen ſic,vt clarè ſentit S.Tho. 2.2.*q.*33.vbi etiam Caiet. & Sot.*de rat.teg.membr.*2.*q.*6.§.15.

Alciatus iterum reiicitur.

21 Sed neque ſequendus eſt idem Alciatus, qui paulò pòſt dixit, poſſe in omnibus criminibus

bus atrocibus abſque infamia inquiri : quod & ante ipſum dixerat Angel. *in l ſi vacantia C. de bon. vacan.* efficaciter ab Aret. *in d. c. qualiter,& quando confutatus.* Sed neque quod poſteà (cum dubitatione tamen) tenuit , quòd toties poteſt iudex inquirere ſine infamia , quoties non præſumitur calumniosè id facere : tum ob ea,quæ dicit Salicet. *in l.ea quidem,col.* 8. *C. de accuſat.* & Aretin.*in d.cap. qualiter,& quando,num.* 59. tum quia ratio , cur vetatur iudex inquirere, non eſt ; quia præſumitur calumniari , vt Bart. quem ipſe citat , ait *in* §. *ſi publico , in l.* 2. *ff. de adult.* ſed quia iure naturali incluſo in octauo præcepto decalogi prohibetur. Vide Nau.*in rubr.de iudic.ſub num.* 91.

Praxis iudicum ſæcularium an probanda.

22 Sed vtrùm probanda ſit praxis iudicum ſæcularium , qui ex denuntiatione publici officialis ad id muneris deputati , vulgò dicitur , *Fiſcale,* vel alicuius priuati , aut ad querelam partis offenſæ; quæ tamen onus probandi in ſe ſuſcipere non vult , procedunt ad capiendas informationes , & indicia , quibus habitis firmant libellum inquiſitionis. Ex doctrina enim Theologorum , & Canoniſtarum videri poſſet alicui hæc praxis damnanda , qui docent ſine præuia infamia,vel æquipollenti , non poſſe procedi ad inquiſitionem, *cap.inquiſitionis.*§.3 *.de accuſat. cap.qualiter,& quando, de accuſat.*

Et ratio videtur fauere , quia licèt regulariter vtilis ſit Reipublicæ criminum punitio , id tamen verum non eſt , quando crimina ſunt occulta : & non eſt accuſator verus , vel fictus , tunc enim vtilior eſt Reipublicę quieta conſeruatio famæ , & honoris ſubditorum , quàm punitio , qua turbatur Reſpublica , & illi priuantur maximis

Digitized by Google

ſuis bonis, honore,& fama. Hinc infert Nauarr. legem de non damnando ſine infamia, vel alio æquipollenti, eſſe naturalem, & Diuinam: ac proinde nulla contraria conſuetudine poſſe abrogari.

Praxis illa omninò non eſt damnãda.

23 Verius tamen exiſtimo, illam praxim non eſſe damnandam, ſi circumſpectè, & ſecundùm leges, vel conſuetudines in prouinciis receptas, fiat: ídque in grauibus cauſis, (vt in furtis,homicidiis, ſacrilegiis, inceſtibus, aliíſve criminibus rempublicam turbantibus) & non ad nudam punitionem;ſed quia cenſetur neceſſarium bono reipublicæ.Probatur verò intentum.

Primò, quia eſt praxis iudicum ſæcularium timentium Deum in omnibus penè prouinciis,& maximè per Italiam recepta, vt teſtatur Clarus *q.3.*neque tamen à ſummo Pontifice, vel Epiſcopis idcircò reprehenduntur, aut cenſentur in malo ſtatu.

Secundò, vt fiat inquiſitio ſine infamia auctoris præuia, non eſt iuris Diuini, aut naturalis, ſed eſt iuris poſitiui humani, vt fatetur Sot.*de rat. teg.m.2.q.6.dub.2.* inde infert, Papam in Eccleſia, & Principem in ſuo foro poſſe ex cauſa rationabili in eo diſpenſare. Vnde etiamſi eſſet iuris naturalis, vt non fiat inquiſitio abſque præuia infamia, íd tamen eſſet intelligendum: niſi Reſpublica, vel ipſe inquirendus ceſſerit iuri ſuo:quod enim illud ſit illicitum, prouenit ex iure, quod quiſque habet ad famam ſuam: cui iuri ſi ceſſerit, non erit illicitum: atqui Reſpublica videtur ceſſiſſe iuri ſuo, dum probat tales inquiſitiones,eáſque cupit fieri;ergo non ſunt illicitæ.

24 Prætereà hic modus videtur neceſſarius ad plurimas

plurimas iniurias, maleficiáque prohibenda, & ad innocentiam illæsam præstandam: cùm enim pauci sint, qui velint accusare, & sæpè ex maleficio non sequatur infamia, sine metu improbi viris probis, & religiosis iniurias, & damna inferrent, quam ob causam multis locis constituuntur officiales publici, (*Fiscales*) qui denuntient iudicibus ea, quæ viderunt, vel audierunt, & iudicant à quibus pleniorem informationem habere possint: quæ res mirificè maleficos terret, & coërcet: etsi enim sibi persuadeant, eos, qui iniuria affecti sunt, aut alios, qui interfuerint, non accusatos; tamen valde metuunt, ne per hunc officialem ad iudicem res deferatur: qui deinde pleniorem informationem à testibus oculatis accipiet.

Fiscales curia denuntiant.

25 Aduerte tamen primò, iudicem non posse vnquàm ex se ipso incipere inquisitionem; sed semper debere aliquid præcedere, quod inquisitioni viam aperiat, & iudicem cogat, vt ex officio procedat, vt notitia publica, infamia, suspicio communis, querela partis, denuntiatio officialis, aut simile quiddam: alioquin totus processus esset iure nullus. Clar. *quæst.* 5. *num.* 4. Vnde non potest procedere ex delatione facta ei, non vt iudici; sed vt priuato, vel in certo auctore, vel suppresso nomine: etiam si in schedula nominarentur testes, qui nossent factum, vt idem docet, & exemplis declarat: quòd ideò statutum est, ne iudices possint pro arbitrio impetere quos volent: & quia illis casibus idem esset accusator, & iudex, quod iure gentium reprobatur. Secundò, antequàm iudex inquirat de persona, priuatas informationes capiendo, debere aliquo modo ei con-

Iudex ex se nunquam potest incipere inquisitionem, sed semper debet aliquid præcedere.

ſtare de crimine ; an ſit commiſſum , vnde ſi crimen relinquat veſtigium , debet id prius inſpici, vel cutare inſpici,prout fert rei conditio:ſi autem non relinquit,ſufficit denuntiatio , vel querela ad capiendam informationem , vt. dictum eſt *in* §. *primo.*

Vbi iam conſtat de delicto commiſſo , ſi nihil ſciatur de auctore , poteſt de eo generatim inquirere , & habito aliquo indicio , vocare illum ad ſe defendendum,inſtituturus contra eum inquiſitionem particularem,vt docet Clar.*quæſt.* 5.ex Innoc. III. & aliis.

Theologi,& Canoniſtæ, qui aliter ſentire videntur, interpretantur.

26 Neque prædictis obſtat communis Theologorum , & Canoniſtarum doctrina,(à qua in re tanti momenti non eſt recedendum) qui docent non eſſe procedendum ad inquiſitionem ſpecialem ; niſi præuia infamia : quia id intelligendum eſt , quando ſolùm intenditur punitio criminis: neque inquiſitio putatur neceſſaria ad bonum Reipublicæ , & mali repreſſionem : hoc autem prædicta ſententia non negat,& hoc modo videntur iſtæ ſententiæ poſſe conciliari.

Ad canones reſpondetur.

27 Ad Canones autem in principio citatos reſponderi poteſt. Primò canones illos loqui de iudice Eccleſiaſtico , qui non debet procedere ad inquiſitionem abſque præuia infamia , & clamoroſa inſinuatione , qua reus ſæpiùs ad aures ipſius deferatur : horum enim infamia plus ſcandalizat ſæculares,quàm caſtigatio ædificat ,& quia faciliùs correptione fraterna emendari ſolent,& quia denique Prælatorum potiùs eſt in ſpiritu lenitatis ſubditos quoſuis,etiam ſæculares corripere,quàm aſperitate pœnarum ſæuire ; vnde Canones iubent , vt non ad primam famæ inſinuationem inquirant;

Digitized by

quirant;ſed tùm demùm, quando ſæpiùs eorum aures pulſauerit:quod tamen minimè neceſſarium videtur in iudicibus ſæcularibus. Rurſus iubent, vt depoſitiones contra eum, qui infamia non laborat,minimè recipiantur,etiamſi tres,vel plures iurati affirment,ſe vidiſſe illum, crimen committentem,vt patet per *c. inquiſitionis de accuſat.* quod etiam minimè locum habet in iudice ſæculari:hic enim ſtatim per ſuum fiſcalẽ debet cauſam proſequi,etiamſi tantùm eſſent duo teſtes iurati, alioquin à Principe punietur.Denique iubent,vt accuſationem præcedat legitima inſcriptio,& inquiſitionem clamoroſa inſinuatio:at ſi hoc in foro externo ſeruaretur, rarò poſſent delicta pũniri: rariſſimè enim ſunt, qui ſe velint inſcribere, id eſt ſub pœna talionis ſuſcipere onus probandi. Imò in multis regnis non permittitur; niſi in ſuis, & ſuorum iniuriis,vel in cauſa ciuili.

28 Ad rationes adductas dico, quòd verè prohibemur iure naturæ inordinatè aliquem infamare,aut dare cauſam infamandi: ſed negamus illos iudices inordinatè id facere, ſicut enim qui accuſat aliquem de crimine occulto,quod teſtibus,vel ſufficientibus indiciis probare poteſt,non infamat illum inordinatè: ſic neque iudex,qui ex denuntiatione informationes capit: nam habet cauſam iuſtam id faciendi;nempè vt criminoſi non inualeſcant: vt innocentia in Republica ſit tuta, vt omnes ſecurè,& tranquillè degant. Debet tamen iudex vti magna prudentia, & habere rationem perſonarum, & donec videat,an res probari poſſit,eo modo capere informationes,vt quàm minimùm fama lædatur:vnde ſi videt,eam probari non poſſe,debet deſiſtere. Idem dicẽdum eſt de fiſcali, *Rationibus ſit ſatis.*

Digitized by Google

qui grauiter peccat, ſi accuſationem ſuſcipiat, cuius probationem putat ſibi defecturam.

§. VII.

De exceptionibus contra propriam Confeſſionem.

SVMMARIVM.

1 *Contra propriam confeſſionem poteſt excipi, quòd facta ſit extraiudicialiter.*
2 *Quòd iudex non erat competens.*
3 *Quòd non ſit ſeruatus iuris ordo; ad quod tria concurrere debent.*
4 *Ad iudicium tria requiruntur.*
5 *Iudices quando peccant.*
6 *Quinque modis poteſt quis alteri eſſe ſubiectus.*
7 *Iudices ſæculares peccant iudicando clericos.*
8 *Clerici non poſſunt eorum priuilegio renuntiare.*
9 *Clerici poſſunt in ciuilibus ſubici iudici ſæculari, tanquam arbitro.*
10 *Iudex extrahens eum, qui ad Eccleſiam confugit, peccat.*
11 *Iudex tenetur eum Eccleſiæ reſtituere.*
12 *Poteſt excipere quòd iudex non ſederit pro tribunali.*
13 *Quòd confeſſio fuerit extorta cum promiſſionibus.*
14 *Iudex an poſſit facere tales promiſſiones.*
15 *Iudex an teneatur ſeruare tales promiſſiones.*
16 *Poteſt excipere quòd non conſtat de corpore delicti.*
17 *Quòd non fuerit ſeruatus iuris ordo.*
18 *Quòd id fecerit ad ſui defenſionem.*
19 *Moderamen inculpatæ tutelæ circa tria conſiſtit.*

20 *Pro*

Digitized by G

20 *Pro defenſione pudicitiæ licet inuaſorem occidere.*
21 *Pro defenſione proprij honoris licet inuaſorem occidere.*
22 *Pro defenſione conſanguineorum licet aliũ occidere.*
23 *Quomodo poterit probare, quod fecerit ad ſui defenſionem.*
24 *Poteſt reus reuocare ſuam confeſſionem.*
25 *Explicatur de qua confeſſione intelligantur prædicta.*

SEptimò, poteſt reus ſe defendere etiam contra propriam confeſſionem excipiendo contra ipſam: & hoc multis modis, de quibus abundè Clarus *in q.* 55. *vſque ad* 60. *incluſiuè.* Aretin. *in ſua pract. crimin. fol.* 273. & alij communiter: nos ſelectiora hîc breuiter tangemus. *Contra propriam confeſſionẽ exceptiones.*

1 Primò, poteſt dicere, quòd talis confeſſio fuit extraiudicialis, quæ non ſufficit ad probationem delicti. Et ita communiter dicitur, vt ait Paris de Puteo, *de ſyndic. fol.* 439. *cap.* 3. *in primis verbis.* Benè verum eſt, quòd talis confeſſio extraiudicialis ſufficit ad torturam, vt dicit Clar. *in q.*21. verſ. *confeſſio extraiudic.* 1. *Quòd extraiudicialis.*

2 Poteſt dicere etiam, quòd iudex non erat competens, etenim confeſſio facta coram iudice non competente, nõ valet in vim iudicialis confeſſionis, ſed tantùm valet, vt extraiudicialis. Et hæc eſt communis opinio, vt dicit Aret. *conſ.* 26. *cir. fin.* & ideò non ſufficit ad probationem delicti, ſed bene ſufficit ad torturam. 2. *Quòd iudex nõ erat competens.*

3 Tunc autem ſecundùm iuris ordinem interrogatur reus, vt dicit Nauar. *in Man. cap.* 25. *n.* 36. cùm tria concurrunt. Primùm, vt delictum ſit notorium, famoſum, aut ſemiprobatum, quod con- 3. *Quòd nõ ſit ſeruatus iuris ordo, ad quod tria concurrere debent.*

Digitized by Google

tingit, quando vnus est testis oculatus, & omni exceptione maior, aut vnum indicium, vel plura æquipollentia, vt sentit Bart. *in l. fin. num. 7. ff. de quæst.* Secundùm, vt posita sit probatio iam in processu. Tertiùm, vt sic reo notificata, quòd videat, se ad obediendum mandato iudicis teneri, secundùm vtrumque Thomam *in* 2.2.*q.* 69.*art.* 1.

Ad iudicium tria requiruntur.

4 Notandum est etiam, quòd tria requiruntur ad iustum iudicium ex D. Thom. *q.*60.*art.* 2. Primò, certitudo in cognitione causæ, & defectu huius iudicium dicitur temerarium. Secundò, iustitia in ipso actu iudicij, id est, vt seruetur æqualitas in iure suum cuique reddendo, ad hoc requiritur, tum vt iudicetur secundùm leges, tum vt seruetur ordo iuris, id est, ordinata ratio procedendi à iure iudicibus præscripta, & defectu huius, iudicium dicitur peruersum, & iniquum. Tertiò, auctoritas in iudicante: qui enim auctoritate caret, siue in personas iudicandas, siue in causam, (vt si sit exempta) iniuriam facit, tum partibus causæ illarum se ingerendo, tum legitimo iudici, cuius potestatem, & officium sibi assumit, huius defectu iudicium dicitur vsurpatum, vel præsumptum.

Iudices quando peccant.

5 Dico igitur, omnes eos peccare vsurpatione iudicij, qui iudicant eum, qui vel absolutè non est ipsis subditus, vel non in iis causis, in quibus eum iudicant: ac proinde sententia illorum est irrita. Ratio est, quia in his iudiciis deest potestas in eum, qui iudicatur, quæ ante omnia requiritur, quia iudex debet habere auctoritatem & obligandi conscientiam, (sententia enim est veluti lex quædam particularis imposita alteri, quam ille tenetur subire) & cogendi ad executionem

Digitized by Google

nem eius, ad quod obligauit : alioquin ſententia eſſet inefficax.

6 Quinque autem modis poteſt quiſpiam alteri eſſe ſubiectus , ita vt ab eo iudicari queat. Primò , ratione poteſtatis ordinariæ , ſic fideles ſummo Pontifici,& Epiſcopis ſuis, & ciues Regibus ſunt ſubiecti. *Quinque modis quis poteſt alteri eſſe ſubiectus.*

Secundò, ratione poteſtatis delegatæ,ſic legato Apoſtolico ſubſunt prouinciæ , ad quas ipſius delegatio pertinet , & cuiuis Proregi , vel Gubernatori.

Tertiò , ex conſenſu partium , vt quando partes ex compromiſſo ſe alicui ſubiiciunt,ſiue vt iudici , (vt ſi ille aliàs auctoritatem iudicandi habebat, etſi non in illos) ſiue vt arbitro,de quo vide Sylueſt.verbo , *arbiter*.

Quartò , ratione delicti in alieno loco perpetrati : nam ratione delicti ſortitur quis forum. *cap. poſtulaſti , & cap. fin. de for. comp.* vbi gloſſ. verb. *Ratione delicti*,ſimili modo ſortitur quis forum ratione contractus, domicilij , & rei, de qua contra poſſeſſorem cauſa mouetur , vt eodem cap. dicitur.

Quintò,ratione iniuriæ,ſubdito alterius Principis illatæ : ſi enim ſuperior eius , qui iniuriam fecit,interpellatus nolit illam vindicare : poterit id facere Princeps eius, qui iniuriã accepit. Quicunque igitur iudicat aliquem,qui àliquo horum quinque modorum non eſt ei ſubiectus , peccat vſurpatione iudicij , quia vſurpat ſibi auctoritatem iudiciariam in eum,in quem non habet.

7 Sic peccant iudices ſæculares iudicantes clericos, quia ſunt exempti ab eorum iuriſdictione , tam in ciuilibus , quàm in criminalibus , vt *Iudices ſæculares peccant iudicando clericos.*

patet

patet tota *distinct. 66. & 11. quæst. 1. per totum*, & in decretalibus, *de immunitate Ecclesiarum.* & in Conc. Trident. *sess. 23. cap. 20. de reform.* vbi renouantur omnes Canones, qui de hac re agũt. Idem patet de iure ciuili, Authent. *vt cler. proprios iudices conueniant coll. 6.*

Clerici non possunt eorũ priuilegio renuntiare.

8 Adde, nec posse clericos huic exemptioni renunciare vt à iudice sæculari validè possint iudicari, etiam in ciuilibus, vt patet *c. inolita 11. quæst. 1. cap. placuit ibid. cap. diligent. ext. de foro comp.* vbi etiam redditur hæc ratio, quia non est beneficium hoc personale, cui renunciare valeat, sed potiùs toti collegio Ecclesiastico publicè indultum, cui priuatorum pacto derogare non potest.

Clerici possunt in ciuilibus subiici iudici sæculari, tanquàm arbitro.

9 Possunt tamen in ciuilibus se subiicere iudici sæculari: vt arbitro, qui tamen nolentem stare sententiæ, non potest per se cogere. Item potest clericus, vt actor, laicum pertrahere ad iudicem sæcularem: non autem vt reus pertrahi: in casu tamen conuentionis potest à iudice sæculari iudicari, vt si dum laicum pertrahit ad iudicem, laicus vicissim illum in causa ciuili reconueniat, vt expressè docet Gloss. communiter recepta *in cap. 2. de mutuis petitionibus*, & colligitur tum ex illo *capit.* tum ex *cap. 1. 3. quæst. 8.*

Iudex extrahens eũ, qui ad Ecclesiam cõfugit, peccat.

10 Simili modo censetur vsurpatio iudicij, & irrita est sententia, si eum, qui ad Ecclesiam tanquàm ad asylum confugit, vi, vel fraude extrahat, & ad mortem, vel mutilationem condemnet: saltem quò ad hanc pœnam irrogandam, & iudex tenetur eum Ecclesiæ restituere, vt colligitur ex *capit. inter alia, de immun. Eccles.* & ea multis canonib. 17. *quæst. 4.* de quo vide Clarum *quæst. 30.* & Salon. *quæst. 60. art. 4. controuers. 2.*

11 Dici

11 Dici etiam poteſt vſurpatio iudicij, ſi iudex iudicium exerceat, vel ſententiam ferat in Eccleſia: nam eo loco id faciendi poteſtatem non habet, cùm quicquid ibi actum fuerit, ſit irritum, vt ſtatuitur *cap. decet. §. ordinarij, de immunitate Eccleſ. in 6.* vbi dicitur, Proceſſus iudicum ſæcularium, ac ſpecialiter prolatæ ſententiæ in eiſdem locis (Eccleſiis) omni careant robore firmitatis.

Iudex tenetur eum Eccleſia reſtituere.

Denique vſurpatione iudicij peccant ordinarij, dum exemptorum cauſas diſcutere præſumunt, in quibus Concilium Tridentinum eos non ſubiicit.

12 Poteſt etiam dicere reus, quòd licèt iudex fuerit competens, nihilominùs talis confeſſio facta fuit coram ipſo iudice non ſedente pro tribunali, & ſic tanquàm priuato, talis enim confeſſio non dicitur iudicialis, vt reus ex illa poſſit condemnari, ſed tantùm facit indicium ad torturam.

4. *Quòd iudex non ſederit pro tribunali.*

13 Poteſt etiam allegare, quòd talis confeſſio fuit extorta à iudice cum promiſſione impunitatis, quo caſu non videtur, quòd ex ea poſſit condemnari, & ita refert Clarus *in q. 55. verſ. allegare.* quòd quædam Catharina Candolia quæ coram Prætore Vogoniæ confeſſa fuerat, ſe partum necaſſe, cùm deinde aſſereret illam confeſſionem à ſe per ipſum Prætorem blandis verbis, miníſque extortam fuiſſe, ídque probaſſe coram prætore per ſenatum ad id delegato, fuit tantùm torturæ ſubiecta: & cùm perſtitiſſet in negatiua, fuit abſoluta.

5. *Quòd confeſſio fuerit extorta cũ promiſſionibus.*

14 Dubitatur verò hîc, an iudex, vt verum eliciat à reo, poſſit, aut debeat huiuſmodi promiſſiones facere? Ad quod breuiter reſpondetur, quod

Iudex an poſſit facere tales promiſſiones.

Digitized by Google

quod licet, & eſt communis opinio, vt dicit Apoſt. ad Deci. *in l. ea eſt natura ſub num. 7. ff. de regul. iuris.* Certum eſt enim, quòd licet iudicibus indagandæ veritatis gratia aliquid ſimulare, vt colligitur ex Salomonis exemplo, de quo *in cap. afferte de præſumpt.* At ſi reus ſic allectus confiteatur: non poteſt ex tali confeſſione condemnari, tanquàm dolo extorta. Ita Carer. *in pract. crim. in §. homicidium vlt. num.* 43. quod etiam placet Iulio Claro, *vbi ſuprà*, qui prædictum modum eruendi veritatem non probat, cùm ſit illaquearе reum fraude, & mendacio, quòd iudicem probum, maximè regularem non decet: conſultiùs enim tales agent, ſi ab huiuſmodi promiſſionibus, quantum fieri poteſt, ſtudeant, atque aliis iuſtioribus modis ſtudeant veritatem delictorum inuenire prout etiam dicit Dynus *in tract. de quæſt.* quem refert Pariſ. de Put. *de ſynd. fol.* 485. *cap.* 7. *circa principium.*

Iudex teneatur ſeruare tales promiſſiones.

15 Sed quid ſi iudex faciat tales promiſſiones, an teneatur, aut debeat illas obſeruare. Reſp. quòd circa hoc variæ fuerunt ſcribentium opiniones. Imola *conſil.* 109. conſuluit, quòd reus virtute talis confeſſionis extortæ, vt ipſe dicit, per dolum, & fraudem, non poſſit condemnari. Contrariam verò ſententiam; ſcilicet quòd imò poſſit, & debeat reus non obſtante tali permiſſione condemnari, tenuit Cyn. *in l. præſenti. Cod. de his, qui ad Eccleſ. confug.* & in hanc ſententiam frequentiùs itum eſſe dicit Alciat. *in l. natur. in fin. ff. de verb. ſign.* Hanc etiam dicit eſſe commun. opin. ea eſt Apoſt. ad Dec. *in d. l. ea eſt natura. ſub numero præalleg.* quem refert Viuius *in lib. commun. opinion.* in verbo *Iudex promittens.* Clarus, *vbi ſuprà*,

prà, licèt asserat, opinionem Imolæ esse æquiorem; præsertim vbi promittens impunitatem delicti, poterat etiam de ipso delicto gratiam, seu indulgentiam concedere: putà quia esset Princeps, vel ab eo auctoritatem habens, tales gratias delictorum concedendi, & apud regulares Generalis, vel eius Commissar. Gener. tunc enim omnino dicerem, seruandam esse ab eo promissionem impunitatis; turpe est enim fidem fallere, maximè règulares, Boss. in tit. *de confess. per torturam*, dicit, quòd ita semper vidit seruari. Si verò permissa est impunitas ab eo, qui non potest illam concedere, tunc sibi imputet, qui tali promissioni credidit. Benè verum est, quòd nunquam huiusmodi reum condemnarem ex tali confessione ad pœnam ordinariam delicti: nisi esset etiam aliis indiciis grauatus.

16 Potest etiam cõtra confessionem allegare, quòd non constat de corpore delicti, vt dictum est *suprà in primo* §. *per totum*: nam vbi aliter non apparet de crimine, quàm per confessionẽ ipsius rei, non debet reus cum sola sua confessione condemnari. Et licèt Ioann. Andr. *in addit. ad specul. in tit. de accusat.* §. *fin.* vers. *sed pone*, dicat, quòd contrarium seruatur de facto: Clar. tamen *vbi suprà* vers. *potest etiam* dicit, quòd Ioan. Andr. malè dixit: quia imò seruatur, quòd nisi constet de delicto, nunquàm reus cõdemnatur ex sola sua confessione. Et ideò Ponzinib. de lamb. *post n.* 60. dicit quòd iudex debet inquirere de veritate confessionis, quia aliquando aliqui confessi sunt delictum, & postea reperti non deliquisse.

6. Quòd nõ constet de corpore delicti.

Sed adnotanda est doctrina, quam tradit Clarus *vbi suprà*, sic dicens; Ad effectum vt aliquis possit

Nota.

poſſit condemnari ex ſola confeſſione, ego ita diſtinguerem. Aut delictum, quod reus confitetur, eſt tale, quod ſolo animo perfici poſſit, vt eſt hæreſis, & ſimilia. Et tunc ex quo tale delictum vix aliter probari poteſt, quàm per propriam confeſſionem, crederem quòd ſola confeſſio (modò eſſet veriſimilis) ſufficeret. Aut verò delictum, quod etiam facto committitur, & tunc ſi quidem reus confiteatur in genere ſe aliquod delictum commiſiſſe putà vnum, aut plura domicilia vel multa furta, non exprimendo in ſpecie, quos homines interfecerit, aut cuius res furto ſubtraxerit: certè non debet ex tali confeſſione condemnari, & hic caſus nullam habet difficultatem apud Doctores, vt dicit Boſſ. *in tit. de delict. num.* 15.

Si verò confiteatur in ſpecie aliquod delictum, putà ſe aliquem certum hominem interfeciſſe, aut alicui furto certa bona ſubtraxiſſe: tunc eſt diſtinguendum: nam aut eſt delictum facti tranſeuntis, cuius ſcilicet nulla ſolent remanere veſtigia putà adulterium, furtum, & ſimilia: & tunc vbi cum querela partis, ſi concurrat etiam confeſſio rei, vtique erit ſufficiens ad condemnandum: & ita quotidie ſeruatur, teſte Boſſ. *vbi ſuprà num.* 19. *Et in num.* 21. ſubdit, quòd in furto practica eſt, quòd ſufficiat querela partis. Vbi verò non adſit querela partis, aut aliqua alia informatio, ſola confeſſio non ſufficeret. Et ideò iudices quando fures confitentur coram eis maria, & montes, & plura furta ſe alibi commiſiſſe, debent mittere nuncios ad habendam informationem, aliàs ſæpè innocentes condemnarentur, vt dicit Angel. *de maleſ.* in verb. *& veſtem*

*ſtem cæleſtem,num.*25.quem refert Bruno.*de indic.& tortura,fol.*183.*num.*10.

17 Poteſt etiam reus allegare, quòd talis confeſſio fuit facta ſuper proceſſu formato per iudicem,nõ ſeruato iuris ordine. Clarus *vbi ſupra*,verſ. *item poſſet*, animaduertit, quòd hæc defenſio non ita abſolutè procedit. Sed eſt diſtinguendum,an confeſſio ipſa ſponte manauerit; an verò in tormentis: nam primo modo facta,etiam quòd fuerit facta ſuper proceſſu nullo: adhuc poteſt reus ex illa condemnari,& eſt doctrina Innocent.*capit. qualiter,& quando* 2.*de accuſat.* quam dicit communiter eſſe approbatam Alexand. *in l. inter ſtipulantem.*§.1.*circ.fin.ff.de verb.oblig.*vbi etiam Iaſon,*n.*11. idem atteſtatur. Quod tamen intelligendum eſt, vt locum habeat,quando nullitas non procedit ex defectu iuriſdictionis; ſed ex aliqua alia cauſa, & ita colligitur ex mente omnium Doctorum,vt atteſtatur Gomezius *cap.*12.*delict.num.*8.dicit tamen Angel. *conſ.* 178. *circa fin.* quòd quando confeſſio emanat ſuper proceſſu nullo,tutior eſt via, quòd reus abſoluatur ab obſeruatione iudicij,& de nouo procedatur: & iudex, qui ita faceret, non erraret. Si verò confeſſio facta ſit in tormentis; tunc ſi legitima indicia non præceſſerint,& ſeruata non fuerint ſeruanda: talis confeſſio eſt ipſo iure nulla:nec poteſt confeſſus ex ea condemnari, etiam quòd in illa perſeueret. Ita ſenſiſſe videtur Gloſſ.vnica *in l.quæſtionis habendæ.ff.de quæſt.* quam ſequuntur communiter Doctores,vt ait Follerius *in pract.crim.fol.*307.*num.*1.

7. *Quòd nõ fuerit ſeruatus iuris ordo.*

18 Poteſt etiam reus, qui alium ad ſui defenſionem interfecit, ſe defendere, negando ſe homicidium commiſiſſe, ſubiiciendo,*& ſi id feci,feci*

8. *Quòd ad ſui defenſionem.*

ad meam defensam: quæ quidem responsio admittitur,& pro negatiua habetur.

Est enim indubitata iuris conclusio, quòd homicidium factum ad sui defensionem,non est punibile: cùm licitum sit vnicuique vim vi repellere, quod quidem est vulgatissimum, ita vt etiam sacrificans inuasus ab inimico, iustè potest,armis assumptis,se se defendere,& cum moderamine inculpatæ turelæ, occiso eo, continenter Missam continuare,secundùm Ioan.de Signano.*de iusto bello*,probatum à Panorm.*in cap.Clerici,num.2.de vit.& hon.cler.*& à Nau.*com.3.de regular. sub num.51*. Benè verum est,quòd talis defensio debet fieri incontinenti, non ex interuallo, vt docet Carer.*in pract. crim.§.homicidium 6. cum limit. à num. 107. vsque ad num.112.& 124.*

Limitatio. Limitatur tamen conclusio, vt in tali defensione seruetur moderamen inculpatæ tutelæ; vt scilicet id faciat solùm cum eo, sine quo iniuria non posset vitari, vt dicit Nauarr.*capit.15.num. 3.& 4.*

Moderamẽ inculpatæ tutelæ circa tria consistit.

19 Moderamen autem inculpatæ tutelæ circa tria consistit; scilicet modum,tempus,& causam, & ita dicunt omnes Doctores, vt dicit Blanc. *in pract. crim. fol.146. num. 2.* vbi ea omnia declarat. Proinde, inquit Nauar. *vbi supr.* non licet se defendere maiori vi, quàm sit ad propulsandam iniuriam necessaria: nec consequenter armis ab eo, qui sine illis inuadit,nisi quando pugio inuasoris est ita, aut paulò minùs fortis,quàm ensis inuasi. Aliàs si excessit modum in se defendendo;vtique peccat, & venit puniendus. Verum est tamen, quòd in hoc casu non debet puniri pœna ordinaria homicidij; sed solùm de excessu, pœna extraordinaria,

Digitized by Google

ordinaria, & mitiore, arbitrio iudicis. Et hoc non solùm quando excessisset modum ex culpa, sed etiam si excessisset modum ex dolo. Sic communiter Doctores, vt dicit Carer. *fol.*409. *num.*152. Hinc, si aliquis insultet me cum baculo, non licet mihi illum percutere cum gladio, si aliter me defendere possim: sic etiam, si post sedatam rixam, vulneratus ex interuallo insultum faciat in vulnerantem, non videtur id fecisse causa defensionis, sed vindictæ.

Quod verò ait Sotus *lib.*5. *de iust. quæst. prim. art.*8. si inuasor sit Princeps, vel persona admodùm vtilis Reipublicæ, ego verò parùm vtilis: teneri me perpeti mortem: solùm verum est eo euentu, quo ex interitu alterius sequeretur magnum Reipublicæ damnum, vt bella ciuilia ob successionem. In reliquis verò vnicuique licet vim vi repellere. *Sot. explicatur.*

20 Dubitatur; An pro defensione pudicitiæ liceat occidere eum, qui tentat violare? Resp. quòd licitum est mulieri, adolescenti, & cuiuis alteri pro defensione pudicitiæ occidere inuasorem. Est communis sententia Doctorum; quamuis D. Aug. *lib.*1. *de lib. arb. cap.*5. videatur dubitare. Ratio est; quia pudicitia pluris merito æstimatur, quàm multæ opes. Idem ethnici senserunt: nam, vt scribit Cicero *oratione pro Milone*, adolescens, qui Tribunum occiderat, volentem vim inferre eius pudicitiæ, à Mario eius exercitus Imperatore absolutus fuit. *Pro defensione pudicitiæ licet inuasorem occidere.*

21 Idem quoque dicendum, quòd liceat alicui alterum occidere pro defensione proprij honoris: nam periculum famæ æquiparatur periculo vitæ, *l. iusta. ff. de man. vindic.* & ita si immineat periculum alicuius iniuriæ personalis, poterit quis licitè ag- *Pro defensione proprij honoris licet inuasorem occidere.*

gressorem interficere ; ita dicit Bartolus *in l.* 1. *num.* 9. *Cod. vnde vi.* sed præstat hîc audire Nauarr. de hac re differentem *in Man. vbi supr. Idem*, inquit, *nobis videtur, quando nisi armis se defenderet, injuriam maximam honoris, aut personæ pateretur: siquidem rectè quis potest ob suarum rerum custodiam alterum occidere: at honor pluris valet, quàm alia bona fortunæ, & iniuria personæ maior est, quàm fortunarum.* Ex quo infertur, quòd si ille, quem alius aggreditur, non potest absque suo dedecore fugere, non tenetur id facere, & si non potest vitare vulnus, aut alapam, quam sibi alter molitur impingere, nisi ipsum occidendo, poterit occidere. Contra verò, qui iam est vulneratus, vel quem iam aggressor reliquit, & fugit, non potest absque peccato illum occidere: quoniam iam illud est vindictam sumere, & limites defensionis transgredi.

Limitatio. Quod limitandum existimo, quando affectus iniuria vulneris, aut alapæ, vel alia, magnam sui honoris iacturam faceret, si fugientem non persequeretur: nam talis posset eum persequi, & percutere tantùm, quantùm ad sui honoris defensionem opus esset: nam licèt illud non esset defendere personam, neque fortunas: esset tamen defendere honorem, quem licet defendere, etiam occidendo, si eo ad id opus esset. Vide Nauar. *vbi sup.* vbi multos allegat.

Pro defensione consanguineorum licet alium occidere. 22 Idem quoque habet locum in defensione eorum, qui sunt sanguine coniuncti, vt communiter Doctores probati per Gomezium *cons.* 68. *num.* 4. & in facti contingentia quidam Antoninus Perticus, qui, vt auxiliaretur fratri suo, interfecerat alium cum eo rixantem, fuit absolutus.

Imò pro defensione alterius extranei secundùm

Bartolum

Bartolum *in l. vt vim.num.7. & in l. si quis in seruitute,num. 3.ff.de furtis.*

Quibus adde, quòd concluſio habet locum, vt & licitum ſit occidere alium non offendentem, ſi ab illo inſultante ſe aliter defendere non poterat; niſi iſtum interficeret; ita dicit Gloſ.*in l.ſi familia,* verbo,*ff.ſi famil.fur. feciſ. dicatur.* Et eſt communis opinio: vt dicit Decius *in d.l.vt vim. poſt n.9.v. & quòd dictum.* Quod benè perpendant, qui de facili ſe interponunt rixantibus,vt diuidant:multi enim ipſorum remanent vulnerati. *Limitatio.*

Quod adeò verum eſt, vt etiam ſi inſultatus poſſet ſe fugiendo ſaluare, poteſt nihilominùs ipſum inſultantem impunè interficere. Et eſt communis opinio; vt dicit Iaſon *in d.l.vt vim*, & quòd inſultatus ab aliquo, non tenetur fugere, etiam quòd poſſet ſine periculo illud facere,dicit eſſe communem opinionem Alex.*conſ.*109. *num.*4. *lib.*1.Felin.*in cap.ſuſcepimus,de homicidio*: ſiue inſultatus ſit perſona, cui ſit dedecori fugere; ſiue non: Quæ omnia dicta ſunt quantùm ad forum fori: ſed quantum ad forum conſcientiæ, omnia regulanda ſunt iuxta doctrinam Nauarri ſuprapoſitam. *Notandum hoc.*

23 Interrogabis, qui poterit probare, quòd fecerit ad ſui defenſionem? Reſpondeo,quòd non eſt neceſſe, vt probetur in ſpecie iſta neceſſitas defenſionis: ſed ſatis eſt, vt probet ſimpliciter, quòd fecerit ad ſui defenſionem;ita ſentit Bald.*in l.ſolùm,poſt num.*11.*C.de teſtibus.* Dubium. Reſpon.

Hinc infertur, quòd ad probandum, aliquem fuiſſe in periculo vitæ, ſufficit probare,quòd eius aduerſarius veniebat armatus contra ipſum: ita tenet Gloſ.*in lib.* 1. in verbo, *moderatæ. C. vnde vi.*

Non enim tenetur quis expectare, vt priùs ab altero percutiatur, vel offendatur; sed si ille sibi mortem minetur, potest ipse statim illum percutere; ita allegatur tenere Bald. *in d.l.* 1. *num.* 18. *C. vnde vi*: Et ante eum tenuit Glos. *ibid.* Vide Clar. §. *homicidium, sub num.* 26.

Potest reus reuocare suam confessionem.

24 Potest denique reus reuocare, si velit, confessionem à se sponte factam, & probare contrarium, docendo quòd prior confessio facta fuerit per errorem, & quòd teneatur probare, sic communiter omnes; vt dicit Aret. *in cap. cùm dilecti, in vltimis verbis, de accusat.*

Potest bene reus se excusare, & aliquid deducere contra propriam confessionem; quod tamen possit stare simul cum ipsa confessione, absque eo, quòd illam perimat & prorsus eneruet, & ita dicunt omnes, vt ait Boss. *in tit. de defens. reorum, num.* 35. Clarus autem, *vbi supra*, dicit, quòd nunquàm admittitur reuocatio confessionis sponte factæ; nisi probato errore.

25 Hæc autem omnia, quæ hùc vsque diximus, intelliguntur de confessione sponte facta: quia si sit sermo de confessione facta in tormentis, vel metu tormentorum, præcedentibus legitimis indiciis, cùm non sit sufficiens ad condemnationem; nisi ratificetur extra tormenta: si eam ratificet, non videtur, quòd habeat postea, quod contra eam opponat: si verò esset confessio facta in tormentis, non præcedentibus legitimis indiciis, & iuris ordine non seruato; cùm talis confessio sit ipso iure nulla, non potest confessus ex ea condemnari, etiam quòd perseueraret in ea. Clarus *in d. q.* 55.

§. VIII.

§. VIII.

De exceptionibus contra ſententiam.

SVMMARIVM.

1 *Sententia diffinitiua triplex.*
2 *Prælati regulares non tenentur ſeruare rimulas, & apices iuris: ſed procedunt de plano, & ſine ſtrepitu iudicij.*
3 *Sententia de nocte lata, vel diebus feriatis, valet apud regulares.*
4 *Sententiæ latæ multæ poſſunt eſſe nullitates.*
5 *Princeps an poſſit damnare quenquam ex priuata ſcientia, duæ ſententiæ recenſentur. Vna affirmat: Altera vt verior amplectitur.*
6 *Sententia affirmans probabilis etiam eſt.*
7 *Magnus Monarcha capite fecit plecti quendam ſuum Ducem ſine citatione.*
8 *Quid faciet iudex, ne excedat.*
9 *Pœnæ à ſtatutis aſſignatæ.*
10 *Pœnæ ex arbitrio.*
11 *Arbitrium à iure regulandum.*
12 *In arbitrandis pœnis quæ conſiderare debet iudex.*
13 *In criminalibus non punitur quis corporaliter: niſi dolus intercedat.*
14 *Regula generalis ad dignoſcendum quando dolus non præſumitur.*
15 *Coniecturæ doli commiſſi plures.*
16 *Iudex an poſſit minuere pœnam.*
17 *Iudex pœnas ſtatutarias poteſt mutare ex cauſa.*
18 *Iudex cum cauſa poteſt commutare pœnam.*
19 *Pœna ſtatuti vt infligatur, omnes circunſtantiæ in ſtatuto expreſſæ concurrere debent.*

20 *In punitionibus lenibus ad correptionem ſeruanda ſunt leges Religionis.*

21 *Superior regularis poteſt amoueri, ſeu prohiberi ab officio, & dignitate abſque ſtrepitu iudicij.*

22 *Regulares cum cauſa facilius, & liberius poſſunt ab adminiſtrationibus amoueri.*

1 OCtauò, poteſt reus ſe defendere excipiendo contra ſententiam aduerſus ſe latam.

Sententia diffinitiua triplex.

Pro quo ſciendum, quòd triplex eſt ſententia diffinitiua; Abſolutoria, declaratoria, & condemnatoria. Abſolutoria ſententia tunc à iudice ferenda eſt; quando nihil contra accuſatum, ve denuntiatum, vel inquiſitum fuerit in proceſſi probatum. Declaratoria tunc ferenda erit, cùm exceptus habilis, aut inhabilis ad beneficia, dignitatéſve per ſententiam iudicandus eſt. Condemnatoria verò, cùm de crimine, de quo accuſatus eſt, vel inquiſitus ipſe reus conuictus exiterit, aut illud ipſe confeſſus fuerit.

Prælati regulares non tenentur obſeruare rimulas & apices iuris: ſed procedũt de plano, & ſine ſtrepitu iudicij.

2 In proferenda verò tali ſententia, ex indulto Bonifacij VIII. de quo *ſuprà*, Prælati Regulares non obſeruant rimulas, & apices iuris, ſeu ſolennitates iuris: ſed ex cap. *olim, ext. de accuſat.* procedunt de plano, & ſine ſtrepitu iudicij: ideò non erit neceſſarium, quòd iudex ore proprio eam pronuntiet, & ſedendo in tribunali, & ſtando.

Sentẽtia de nocte lata, vel diebus feriatis, valet apud regulares.

3 Præterea valebit, etiam ſi ſit lata de nocte, vel diebus feriatis: Nec ſimiliter eſt neceſſarium, vt iudex exprimat cauſam, vt inquit Clarus *in q.* 93. verſ. *fuit aliquando.*

Eſt benè neceſſarium, vt reus citetur, vel ſaltẽ admoneatur, ſi vult aliquid dicere ad ſui defenſam: cùm defenſio ſit de iure naturæ, vt dictũ eſt.

4 Circa

4 Circa quam ſententiam reus poteſt ſe defendere multipliciter.

Primò, quòd lata ſit à iudice non competente, & propterea ipſo iure eſt nulla. *toto tit. C. ſi non à compet. iudic. & cap. cùm ſuper. de offic. deleg.* *Sententia lata multa poſſunt eſſe nulla ratione.*

Secundò, ſi contra ſe non confeſſum, neque conuictum *cap.* 1. *&* 2. 2. *q.* 1. *& cap. nos in quenquam* 2. *q.* 1. nam ſic eſſet contra ius.

Tertiò, ſi præcipitanter, & feſtinatò lata ſit ſine cauſæ diſcuſſione, & cognitione: nam talis ſententia, inquit Menochius *lib.* 1. *quæſt.* 42. etiam quod feratur ab Imperatore, vel à Papa nulla eſt. Hoc autem verum eſt, quando eſt proferenda ſententia declaratoria pœnæ incurſæ: nam tunc debet præcedere citatio, vel monitio. At quando proceditur ad modum belli, aliter ſeruatur; vt praxis docet.

Quartò, quòd in ipſa ferenda non ſit ſeruatus ordo iuris, qui de ipſius iudicij ſubſtantia eſt, vt diximus *ſupra in* §. 6. *num.* 1.

Quintò, quòd lata ſit ſuper aliis quæ in proceſſu non continentur, nec in eo probata ſunt: ſententia enim ferri debet ſuper his, quæ in proceſſu continentur, atque in eo probata ſunt, dicti proceſſus limites nequaquàm excedendo. Et ſi ſententia ex actis non iuſtificatur, dicitur notoriè iniuſta. Cæſar de Graſſis *deciſ.* 347. *num.* 6. & 10.

Sextò, quòd ante ſententiæ prolationem non fuerit citata pars: *clem. ſæpè* §. *fin. de verb. ſign.* nam ſententia data, non citata parte, eſt ipſo iure nulla: ita optimus text. *in clem. præſenti.* verbo, *conſtiterit. de cenſib.* vbi pulchrè Abbas, Imola *in cap. extirpanda. num.* 15. *de præbend.* Ratio eſt, quia multæ

defensiones possunt subesse, quæ non debent auferri. Et etiam quòd factum sit notorium, pars est citanda, & vocanda, quia sæpè multa dicuntur notoria, quæ non sunt. Vide Bald. *in l. fin. C. de legibus.* Io. Andr. *in cap. olim. de re iudic.* Felin. *cap. quæ in Ecclesiarum, de constitut. num.* 66. Clar. *q.* 31. vers. *vlterius quæro.* Nauarrus *consil.* 5. *de appellat. num.* 3.

Princeps an possit damnare aliquẽ ex priuata scientia, aut ipsa non citata, aut inaudita parte sententia.

5 Hoc quod dictum est, habet veritatem de iudice inferiori: sed difficultas magna est de supremo Principe: an scilicet possit aliquem ex priuata scientia, aut certè non citatum, & auditum condemnare. Quidam tenent partem affirmatiuam, ita Couar. *lib.* 1. *var. cap.* 1. *num.* 7. Cyn. Bart. & alij *in l.* 1. *C. vt quæ desunt aduocatis partium, iudex suppleat.* Felin. *in cap. pastoralis.* §. *quia verò de off. & pot. iud. deleg.* Quia supremus Princeps potest dispensare in illo iure, quo statuitur, vt ex allegatis, & probatis sententia feratur, cùm non sit naturale, sed positiuum. Secundò, quia Principi supremo non minùs credendum est, quàm duobus, vel tribus testibus, ac proinde eius iudicium, & scientia æquiualet scientiæ publicæ, quæ censetur esse in duobus, vel tribus testibus.

Secunda sententia verior.

Sed contrarium est verius; ita Caiet. *in summa* verbo *homicidium in principio.* Nauarr. *in Man. cap.* 25. *num.* 9. Sot. *lib.* 5. *de iust. quæst.* 1. *art.* 3. & colligitur ex D. Thom. 2. 2. *q.* 67. *art.* 3. vbi dicit eundem hominem non posse esse simul accusatorem, & testem. Quia, quod solus iudex vidit, censetur adhuc occultum in iudiciis humanis, vnde reus potest negare, (*in sensu tamen vero,*) si de tali crimine rogetur, ad hoc enim ius habet, vt omnes passim fatentur: non enim tenetur ad mentem

iudi

iudicis respondere, nisi quando iuridicè interrogatur. Itaque grauis ei iniuria fieret, si de tali crimine puniretur.

Nec quia Princeps est, id ei fauet: nam Princeps non habet maiorem potestatem, quàm sit ea, quam Respublica in illum transtulit, quæ nunquàm Principi dedit talem potestatem, vt pro suo iudicio reos posset absoluere tanquàm innocentes, vel damnare tanquàm nocentes contra publicas probationes, id enim esset, ei licentiam exercendæ tyrannidis, & omnia pro sua libidine exercendi, dare.

Ad aliud verò respondeo, quòd etsi Principis assertio in testamentis, & contractibus possit æquiualere pluribus testibus: non tamen in causis criminalibus, quando agitur de aliquo condemnando, maximè si probationes sunt in contrarium.

6 Addo tamen, sententiam oppositam non esse improbabilem in atrocibus, ita vt valdè expediat auctorem puniri: & tum non conueniat rem vulgari ob infamiam coniunctam, vt si aliquis vim Reginæ, vel filiæ Regis intulerit, solúsque Rex id sciat; tali enim casu videri possit Respublica consentire. Præterea quando non agitur de puniendo crimine, sed de auertendo in posterum malo, quod Reipublicæ, vel innocenti intentatur, potest Princeps ex priuata scientia, si alia ratio non supperit, iubere interfici auctorem, quia hîc non agit, vt iudex auctoritate publica puniens, sed vt quiuis priuatus se, aut rem sibi commissam defendens.

Vnde licèt, ordinariè loquendo, Princeps ex certa scientia, inaudita parte, non possit reum

con

condemnare, vt dictum est, in quibusdam tamen casibus id non est necesse seruare.

Primò, si crimen est publicum, vt rectè Nau. *cap.25.num.10.* sic latrones reperti in crimine, interdum è vestigio suspenduntur sine vlla defensione. Ratio est: quia factum notorium, seu publicum, est loco accusatoris, & testium: nec relinquit reo ius vllum defendendi se in iudicio.

7 Secundò, quando esset periculũ rebellionis, vel alterius grauis turbationis, si iuridicè procederetur: vt si esset valde potens: tunc tamen debet eius causa priuatim discuti, nisi sit omnino euidens. Vide Nau. *vbi sup. num.9.* vbi subdit, *Per quod excusauimus magnum quendam Monarcham, qui virtute processus in absentia facti, & sententiæ sine citatione latæ, fecit capite plecti quendam suorum militum Ducem, sibi in alio regno militantem: quia nec capi, nec sine metu rebellionis illius, & magnæ partis exercitus occidi poterat.* Sic Nauarrus *vbi supra.* Vide etiam eundem *in cons. 1. num. 16. de for. compet.*

Magnus Monarcha capite fecit plecti quẽdam suum Ducem sine citatione. Nota, & pondera de quo id narretur.

Tertiò, quando quis machinatur Reipublicæ, vel priuatis perniciem, quæ aliter auerti nequit, vt ante dictum est. Sed hoc non tam est punire crimen commissum, quàm impedire malum impendens.

Quartò, si crimen soli Principi, & tribus aliis notum sit, ita vt iuridicè probari possit: tunc enim posset occultè interfici reus sine citatione, & probationibus, si publicè absque graui aliquo incommodo puniri non possit. Ratio est, quia quando crimen sic est probabile, manifestum est reum non habere iustam vllam defensionem in iudicio. Ita Pet. de Nau. *num.* 192. & Arragon. *quæst.67.art.2.* qui pro eadem sententia citat Lopez.

pez. Idem sentit Couarruuias *lib. 1. var. cap. 1. n. 7. & alij.*

Septimò, sententia in scriptis ferenda est *l. vltima. C. de sent. ex breu. reci. ca. & si sententia de re iudic. in 6.* Etiam in iudicio summario. d. Clement. sæpè. *de verb. signific.*

Octauò, si in sententia, & pœnis assignatis sit excessus: nam tunc quando iudex excedit dispositionem iuris, vel statuti, sententia est nulla, vt dicit Ioannes de Cane mortuo, *cons. 33. n. 2. inter consilia criminalia diuersorum lib. 1.* Quinimò multi tenuerunt, quòd etiam in totum vitietur. Et hanc opinionem communiter probari attestatur idem Ioannes de Cane mortuo *in loco prælleg.* & iudex, qui malè iudicauit, tenebitur ad interesse. Vide Clarum *quæst. 93. vers. Quæro si iudex.*

8 Vt autem iudex non excedat in taxandis pœnis, dicam, quòd iudex regularis imponat pœnas iuxta delictorum grauitatem, ita vt pro mensura delicti sit plagarum modus. Pro leuibus criminibus non imponat pœnas graviores: nec pro grauibus pœnas leues, sed quantum doli, & malitiæ inesse in crimine potuerit intelligere: sic digna pœna punire nocentes debet, vt nec ipsi rei, qui iustitiæ seueritatem experiuntur, de eius excessu iustè conqueri possint: nec alij, qui zelo iustitiæ æstuant, tenuitatem pœnæ reprehendant. *Quid facit iudex ne excedat.*

9 Debet autem in primis imponere illas pœnas, quæ singulis delictis per statuta Religionis ordinatæ sunt: & si non adsint aliquæ pœnæ per statuta decretæ, recurrat ad constitutiones antiquas, quòd si nec in illis pœnæ statutæ sint; tunc recurrat ad pœnas canonicas: scilicet ad sacros canones, si regularibus conuenire possunt. *Pœnæ à statutis assignatæ.*

10 Om

Pœnæ ex arbitrio.

10 Omnibus autem deficientibus, Prælatus imponat pœnas ex arbitrio suo: nam cùm non tam specificè omnibus clericorum excessibus statutæ pœnæ legantur: nec etiam statui possint: tunc, inquit Innoc. *in cap. qualiter, & quando el 2. col. fin.* vers. *item nota ex. de accusat.* procedendum est de similibus ad similia.

Arbitrium à iure regulandum.

11 Et licèt in imponendis pœnis arbitrariis sit æquitas à iudicibus amplectenda: ea tamen non à capite, nec imaginaria esse debet, sed à iure regulata, vt tradit Bald. *in rubr. C. de constit. pecun.* Romanus *cons.* 149. & Lopez *in addit. ad Diaz. cap.* 149. *in v. cons.*

In arbitrãdis pœnis quæ considerare debet iudex.

12 In arbitrandis autem huiusmodi pœnis discretus iudex plura debet considerare: videlicet delinquentis conditionem, an soleat delicta sæpiùs perpetrare, an casu ceciderit, lubénsne an coactus, vel lacessitus: & an scandalum ortum fuerit à delicto, vel non. Attendere præterea debet qualitatem loci, vbi delictum commissum fuit: an scilicet fuerit commissum in Ecclesia, vel extra: in foro, aut via publica, vel in domo: delicti insuper grauitatem, & diuturnitatem: iniuriæque illatæ modum, atque atrocitatem, aut damni illati magnitudinem examinare conuenit: personæ insuper offensæ qualitates ponderandæ sunt: cùm ipsæ sint, quæ augere, vel minuere soleant quodcunque facinus, videlicet an vilis fuerit, an dignitate prædita, an superior, an laicus, vel clericus; & alia multa, quæ considerat Diaz *in d. pract. cap.* 138.

In criminalibus nõ punitur quis corpo-

13 Sciendum est etiam, quòd regulariter in pœnis criminalibus nunquàm quis puniri potest corporaliter, nisi dolus interueniat, ita tenet Bart.

Bart. *in l.*1. §.1. *num.* 1. *ff. ſi quis teſtam. liber.* & eſt communis opinio Doctorum : vt inquit Cæpolla *conſ. crim.* 53. *col.* 2. verſ. *quod ſic probatur.* Nec ſufficit lata culpa : nam in criminalibus lata culpa, non æquiparatur dolo : & hanc eſſe communem opinionem inquit Iaſon *in l. in actionibus num.* 23. *&* 26. *ff. de in litem iuran.* quam ſequitur Blanc. *in pract. crim. fol.* 56. *num.* 137. cum aliis allegatis per Clarum *in quæſt.* 84. *in principio* qui ſubdit ex hac concluſione inferri vt ſi ſtatutum diſponat, quòd homicida ſit decapitandus, debet intelligi, dummodò homicidium ſit commiſſum dolo : non autem lata culpa: & inquit, hanc eſſe communiorem opinionem, pluréſque congerit hoc atteſtantes. Pro culpa verò punitur delinquens, quando culpa præceſſit delictum, & ita dicunt communiter Doctores, vt ait Ioan. de Anan. *in cap. de infamibus num.* 4. *ex. de his, qui filios occid.* quem refert Clarus, *vbi ſuprà* qui tamen ſubdit, ſe reperire aliquos etiam tenuiſſe, quòd etiam pro lata culpa poteſt quis corporaliter puniri, licèt non eadem pœna qua pro dolo, ſed alia leuiore, quam opinionem dicit eſſe communem Maranta *in ſuo ſpeculo fol.* 26. *num.* 59. *in fin.* Et quòd aliquando ita vidit obſeruari in ſenatu Mediol. ſcilicet quòd regulariter pro culpa non ſolet quis corporaliter puniri. Quæ concluſio non ſolùm procedit, quando imponenda eſſet pœna mortis, vel mutilationis membri, verùm etiam ſi agitur de imponenda qualicunque pœna corporali, ſecundùm gloſſ. *in l. in actionibus in v. Nec etiam ff. de in lit. iur.* quæ ſimpliciter loquitur, quam Doctores communiter ſequuntur, vt inquit Clarus *vbi ſuprà.*

raliter: niſi dolus intercedat.

Regula generalis ad dignoscendum quando dolus nō præsumitur.

14 Et regula generalis est, quòd dolus non præsumitur. *l.dolum. C.de dolo. & l. si creditor. C. de pignorat. act.* & ibi Doctores cum aliis, quæ allegat Menochius *de præsump. lib.5. præsumpt.3.* Et ratio huius conclusionis est, quia quilibet à natura bonus præsumitur, *cap.1.ext.de scrut. in ord. fac. cap. dudum, & cap.vlt. de præsumpt.* & ibi Doctor. *l.cùm pater. §.rogo.ff.de lega. 2. cum suis similibus.* Si ergo præsumitur bonus, cessat præsumptio doli, cùm bonus non sit, qui alterum dolo circumierit, vt inquit Bald. *in l. 1. §. vlt. C. si quis omissa caus. testam.* Et dolus est delictum, vt tradit Soc. Iun. *in cons.113.num.8. lib. 3.* Et hæc præsumptio multò magis locum habet, quàm doli, & fraudis causa excogitari non potest. Ita respondent Aret. *cons.61.col.3.* vers. *In contrarium,* & Cornelius *cons. 89. ad fin. liber. 2.* quos sequitur Crauet. *consilio 6. num.22. & consil.8.num. 15.* Ita quoque dolus minus præsumitur, quando alioquin dolus ille nullum ei affert lucrum, & commodum: ita respondet Bald. *in consilio 250.incip. Inquisitione col.2.lib.1.* Menochius *vbi sup. num.18.* Et multò minùs præsumitur, quando ei resultaret odium, & damnum, vt inquit Crauet. *d. cons.8.num.4.* & Menochius *vbi sup. num. 19.* Et procedit etiam, vt non præsumatur dolus commissus aduersus hominem frugem, & beneuolum; neque aduersus sanguine coniunctum, vt per Crauet. *d. cons. 319. num.6.* & Menoch. *vbi sup.num.21.& 22.*

Et multò minùs præsumitur dolus in eo, qui facit id; ad quod faciendum incitabat amor, & fama, cùm fama à dolo excusare soleat in multis, vt tradit Crau. *d.cons.319.num.4.* & Menoch. *ibi num.26.& 27.*

Et

Et multò minùs præſumitur ex qualitate perſonæ; vt in muliere, & ruſtico, in quibus ſimplicitas potiùs præſumitur, quàm dolus; vt inquit Decius *conſ.*180.*col.*2. cum aliis allegatis per Men. *vbi ſup.num.*28.

Et in tantum eſt vera ſupra dicta concluſio, vt potiùs præſumatur error in iure, quàm dolus: vt tradit Alciatus *in tract.præſumpt.reg.*3. *præſumpt.*30. & magis præſumitur error in facto, quàm dolus: vt per Bart.*in l.ſi librarius, num.*7.*ff. de reg.iur.*& Menoch.*vbi ſupra, num.*31.*&* 35.

Fallit tamen ſupradicta Regula, qua diximus, dolum non præſumi, vt locum non habeat, quando extant coniecturæ, & probationes commiſſi doli: etenim dolus coniecturis detegi, & probari poteſt, *l. dolum.C.de dolo.* Paul.de Caſt.*in l.quod Nerua.num.*3.*ff.de depoſit.* Curtius ſen.*conſ.*44. *col.*7. *v. dolus.* cum aliis allegatis per eundem Menoch.*vbi ſupra num.*42.qui ſubdit, quòd ratio huius ſententiæ eſt; quia dolus eſt quid latens in animo, atque conſiſtens; qui ſanè animus non poteſt aliter probari. Et ſubdit etiam, quòd hæ præſumptiones debent eſſe vrgentes, & concludentes, ſecundùm Paulum de Caſtro *in d.l.dolum. C.de dolo.* & duas ſufficere dixit Decianus *in conſ.* 32.*num.*4.*lib.*3. *Limitatur.*

15 Et quamuis multæ coniecturæ enumerentur ab ipſo Menochio, & ab aliis per eum allegatis: hîc tamen ſolùm illas apponere ſtatui, quæ ad Regulares ſpectare poſſunt. *Coniectura doli commiſſi plures.*

Prima ergo coniectura doli commiſſi eſt; quando quis aliquando graue perpetrauit delictum, ſiue homicidium, vel aliquem vulnerauit, vel grauem intulit iniuriam. Hoc ſanè caſu lex do-

Digitized by Google

lum præſumit; nempè quòd dolo occiderit, vulnerauerit, vel iniuriam fecerit: ita probat tex. *l.*1.*C. ad legem Corn.de ſicariis.* quo in loco Imperator Antoninus ſtatuit, quòd homicida probare debet, hominem à ſe percuſſum, non occidendi animo percuſſum fuiſſe: cùm alioquin dolo, & occidendi animò percuſſus præſumatur. Sic & in *l.ſi non conuitij.C.de iniuriis*, habetur, eum, qui iniuria aliquem affecerit, animo iniuriandi feciſſe: atque ita dolus expreſsè præſumitur: & in ſpecie ita notarunt Angel.*in d.l.ſi non conuitij, & in l.plagij. C. ad legem Flauiam, de plag.* Aretin.*in cap.in præſentia in* 8. *not.extrauag.de probat.* & Dec. *in eodemmet cap. n.*14. *v.difficilè videtur*, cum pluribus allegatis per Menoch.*in d.præſumpt.*3.*num.*45.

Secunda coniectura, qua lex dolum præſumit, eſt, quando quis mendacium dixit, *l.ſi quis affirmauerit.*§.1.*& l.quod venditur, & l.eleganti,*§. *Pomponius, ff. de dolo. & l.falſus,*§.*ſi quis, ff.de furtis,* & manifeſtè ſcripſit Paul.de Caſtr. *in conſ.*136. *viſis, & conſideratis, in fine, lib.*1.& Ancharan.*conſ.*226.*col.*2.cum plurimis aliis congeſtis per eundem Menochium, *vbi ſupra num.*53.

Tertia coniectura, qua lex facit dolum eſſe commiſſum, eſt quando quis promiſſa non ſeruat; vt inquit tex. *in l.dolus, & in l.ſi procuratorem,* §.*dolo.ff.mandati, & in l.*1.§.*eſt autem ff. depoſiti,* & ita manifeſtè reſponderunt Alex. *in conſ.* 2. *col.*1.*& in conſ.*84.*col.*2.*l.*6.& alij relati per Men. *vbi ſup.n.*63.

Quarta coniectura eſt, quando quis non facit id, quod pro ſuo officio, & munere facere tenetur, *l.dolus, ff.mandati, & l.dolo.C. ad leg.Falcidiam*, & tradit Bart.*in l.tutor, qui reperiorium.ff.de adminiſtr. tut.* & Menoch.*vbi ſuprà.*

Quinta

Quinta coniectura est, quando quis contractu secum inito contrahentem decipit, *l. si superstite, C. de dolo. l. in summa, ff. de peculio.* Menoch. *vbi supra, num.* 69.

Sexta coniectura, qua lex facit dolum esse commissum, est quando quis non obtemperat magistratibus, *l. non potest dolo carere, ff. de reg. iur.* Menoch. *vbi sup. num.* 86.

Septima coniectura est, quando quis facit, quod sibi non prodest, & alteri nocet, vt responderunt Alex. *cons.* 174. *n.* 4. *lib.* 2. Corn. *cons.* 35. *n.* 10. Menoch. *vbi sup. n.* 97.

Octaua coniectura est, & colligitur ex materiali effectu subsecuto, vt docuit Bald. *in l.* 1. *ad fin. Cod. si quis omissa causa testa.* & sequutus est Crauet. *cons.* 162. *num.* 8. *vers.* 3. *arguitur*, & Menoch. *vbi supra, num.* 99.

Nona coniectura doli est, quando quis vsus est nimia cautela, & diligentia: atque ita plus fecit, quàm fieri consueuit. *l. si quis sub conditione, ff. de condit. instit.* vbi notat Bald. & idem Bald. *in l. rogasti, §. si tibi, col.* 2. *ff. si certum.* Cornel. *in cons.* 205. *num.* 7. *lib.* 2. Menoch. *vbi sup. n.* 102.

Decima coniectura doli est, quando sine suo commodo, vel alio proprio interesse accusat aliquem: ita responderunt Alex. *d. consil.* 174. *col. pen. lib.* 2. & Crau. *cons.* 35. *num.* 10. *& in cons.* 75. *n.* 10. Menoch. *vbi sup. num.* 106.

Vndecima coniectura est, quando quis clàm, & occultè facit, quod palàm fieri solet, *l. vlt. ff. de ritu nuptiarum*, & tradit Crauet. *in cons.* 34. *n.* 11. & Menoch. *vbi suprà, num.* 107.

Duodecima, & vltima coniectura doli, quæ colligitur ex præcedenti tractatu: ita tradit De-

cius *conſ.4.num.10.lib.1.*Crauet.*conſ.2.col.2.* & Menoch.*vbi ſuprà,num.10.*

Iudex an poſſit minuere pœnam.

16 Sed quia paulò ante dictum eſt, quòd iudex non debet excedere in aſſignanda pœnitentia, dubitatur hîc; an poſſit ex cauſa minuere pœnam ordinariam impoſitam, à iure pro aliquo delicto? Ad quod reſpondetur, quòd ſic; ſiue agatur de pœna impoſita per ius commune, in quo omnes ferè conueniunt, vt atteſtatur Dec. *in capit. de cauſis,num.8.ext.de offic.deleg.* ſiue etiam agatur de pœna impoſita à ſtatuto.

Iudex pœnas ſtatutarias poteſt minuere ex cauſa.

17 Quo caſu licèt aliqui tenuerint contrarium: opinio tamen magis communis eſt, quòd iudex pœnas etiam ſtatutas poteſt ex cauſa minuere, vt atteſtatur Aret.*in cap.qualiter,& quando, el 2. num. 34. ex. de accuſ.* quem refert Couarruu. *lib.2. var. reſolut. cap. 9. num.8.* & Clarus *quæſt. 84. verſ.Vlterius quæro.*

Concluſ.declaratur dupl.

Hæc concluſio recipit duplicem declarationem. Prima, vt procedat ante ſententiam; prout loquitur Gloſ.*in l.quid ergo,§.pœna grauior.*verſ. *oneraſſet,circa princip.ff.de infam.* quam dicit etiam eſſe communem Didacus *in pract. quæſt. 35. circa prine.* ſecùs autem poſt ſententiam, vt inquit Clarus *loco alleg.*qui ſubdit, quòd debent cauere iudices, ne id ſine iuſta cauſa, & à iure approbata faciant, ne aliquid ei deteriùs contingat: nam iudex, qui in cauſis criminalibus minorem pœnam imponit, quàm de iure imponere debet, efficitur infamis, *l.ſeruus.Cod.ad leg.Iuliam.de vi publ.* & præterea debet puniri eadem pœna, qua erat puniendus reus, vt colligitur ex text.*in l.3.in fine,Cod.ne ſanct.baptiſ. reiteret,* tradit Paris de Putco *de ſyndic. fol. 338. poſt num.3.*

Secunda

Secunda declaratio eſt, quòd iudex, qui minuit pœnam à iure, vel ſtatuto impoſitam, exprimere debet in ſententia cauſam, propter quam mouetur ad illam minuendam; prout ſe frequenter de facto fieri vidiſſe atteſtatur Iacob. de Beluiſio *in practic. crimin fol.* 40. *in rubr. de fuga reorum, num.* 62. & refert Clarus, *loco prox. alleg.* qui tamen ſubdit, ſe putare ſufficere, quòd iudex dicat, ex iuſtis cauſis animum ſuum mouentibus id facere, abſque eo, quòd in ſpecie cauſam ipſam exprimat: quam ſententiam eſſe communem inquit Menoch. *controuerſ. illuſt. cap. decimoquart. num.* 5. Idem tenet Lopez, *in add. ad Diaz. ca.* 147. *in* verſ. *cauſam exprimere*, qui paulò ante inquit, quòd illud, quod dictum eſt, iudicem minuentem pœnam debere exprimere cauſam, eſſe intelligendum, vt procedat ad ipſius iudicis excuſationem; non autem ad ſententiæ firmitatem. Nam ſi ſine cauſa facit, lex ſupplet id, quod deeſt, *l.* 4. §. *ſi quis condemnatus, ff. de re iudic.* & allegat Bald. ita dicentem *in l. quid ergo.* §. *pœna grauior. ff. de his, qui notant. infamia*, & Bart. *in l. relegatum,* §. *ad tempus, in fine, ff. de interdictis*, & multos alios.

Iudex cum cauſa poteſt commutare pœnam.

18 Aduertendum eſt etiam circa hanc pœnarum impoſitionem, quòd quando delinquens non eſt capax pœnæ impoſitæ à lege pro delicto: tunc poteſt iudex illam in aliam commutare, & ita dicunt Doctores, vt atteſtatur Anan. *in cap.* 1. *n.* 2. *ext. de calumniator.* quos refert, & ſequitur Clarus *dict. quæſt.* 85. verſ. *vltimo.*

Pœna ſtatuti vt infligatur, omnes circunſtantiæ in

19 Similiter eſt aduertendum, quòd vbi agitur de pœna imponenda alicuius ſtatuti, oportet quòd in illo caſu verificentur omnes qualitates, & circunſtantiæ in ipſo ſtatuto expreſſæ, aliàs

ſtatuto expreſſa concurrere debent.

pœna nõn incurritur; vt eſt doctrina Ioan. Andr. *in cap. 2. de homicid. in 6.* quam dicit eſſe ſingularem, & ab omnibus approbatam. Tortus *inter conſilia Ant. de Bad. conſ. vltim. num. 1. in fine,* quem refert, & probat Clarus, *q. 85. verſ. vbi agitur.*

In punitionibus leuibus ad correptionem ſeruanda ſunt leges Relig.

20 Vltimo loco aduertendum eſt, quòd ea, quæ dicta ſunt, procedunt, quando iudex procedit in criminibus grauibus, in quibus proceditur ad punitionem; quia in leuibus ſeruandæ ſunt leges, & conſuetudines cuiuſque Religionis.

Superior regularis poteſt amoueri, ſeu prohiberi ab officio & dignitate abſque ſtrepitu iudicij.

21 Quando non proceditur ad punitionem, ſed vel ad priuandum officio, vel ad mutandum loco, ne aliis noceat: tunc enim non requiritur tanta probatio, vel infamia; ſed relinquitur prudentiæ ſuperioris. Sic Salon. *2. 2. q. 69. art. 2. in fin.* Nauarr. *conſ. 70. aliàs 78. de ſimonia, cap. qualiter, & quando. 2. de accuſat.* vbi poſtquàm tractauit de triplici modo procedendi in iudicio, concludit:

Regulares cum cauſa, facilius, & liberius poſſunt ab adminiſtrationibus amoueri.

Cõc. Trid. Seſſ. 24. c. 1.

22 *Hunc tamen ordinem circa Regulares perſonas nõ credimus vſquequaque ſeruandum: quæ, cùm cauſa requirit, facilius, & liberius poſſũt adminiſtrationibus amoueri.*

Ponderentur ad hoc verba Conc. Trident. *ſeſſ. 12. cap. 1. de reform.* quæ ſic habent; *In cauſis viſitationis, & correctionis; ſiue habilitatis, & inhabilitatis, necnon criminalibus ab Epiſcopo, ſeu illius in ſpiritualibus Vicario Generali ante definitiuam ſententiam ab interlocutoria, vel alio quocunque grauamine non appelletur.* Quod quidem Decretum eſt conforme iuri antiquo, quoad cauſas viſitationis, correctionis, habilitatis, & inhabilitatis, *per cap. licet, de offic. ordin. cap. reprehenſibilis. De appellat, cum eis annot.* Vide Nauarr. *in Man. cap. 25. ſub num. 15.* Et ratio huius aſſignatur à Ghiſlerio *in cap. 10. ſub num. 19.* quia ſcilicet titulum ita fixum, & firmum; quemadmodum

modum sæculares, Prælati Regulares minimè habent: quare & liberiùs, & leuioribus de causis à Prælatura queunt amoueri, *d.cap.qualiter,& quando,& cap.per tuas, de simonia.§.fin.* Vel etiam; quia cùm studere humilitati Religiosorum Prælati debeant: non est illis valde curandum, vt ab administratione remoueantur.

§. IX.

De exceptionibus contra delictum confessum.

SVMMARIVM.

1 *Contra dèlictum confessum potest reus se defendere multis modis.*
2 *Præscriptio delicti excusat reum.*
3 *Si res fuerit iudicata, excusatur reus.*
4 *Furor excusat reum.*
5 *Furiosus pro absente semper habetur.*
6 *Ira quandóque excusat reum.*
7 *Ebrietas aliquando excusat.*
8 *Dormiens excusatur.*
9 *Excusatur reus si mortuus erat iam in insidiis contra ipsum.*
10 *Si ex alia causa quàm ex vulnere illato, quis moritur, excusatur reus.*
11 *Præsumptio, quòd ex vulnere illato mortuus sit.*
12 *Longum interuallum quantum.*
13 *Credulitas aliquando excusat.*
14 *Bona fama precedens quando excusat.*
15 *Fama hæc quando operatur, & quando minimè.*
16 *Nobilitas, & dignitas prodest plurimùm.*

Digitized by Google

17 *Insignis peritia in literis, & in armis prodest.*
18 *Merita in Principem, vel in Rempublicam iuuant.*
19 *Multitudo reorum excusat.*
20 *Spontanea confessio excusat.*

Contra delictum confessũ potest reus se defedere multis modis.

1 NOnò, potest se defendere reus contra delictum commissum; licèt illud in foro fori sit sufficienter probatum.

1. Præscriptio delicti excusat reum.

2 Primò, ostendendo præscriptionem delicti; quia scilicet à die commissi criminis lapsum sit tempus viginti annorum: nam eo temporis spatio omnis accusatio criminalis præscribitur. *l. querelam, Cod. de falsis.* Et ita tenent communiter Doctores, vt dicit Abbas *in capit. cùm haberet, num. 4. de eo, qui duxit in matrimonium.* Cardin. Alexandr. *in capit. de accusatione, col. 48.* vers. *Item opponi potest, 2. q. 8.* & alij relati per Clarum, *q. 51.*

Potest etiam hæc exceptio in aliquibus oriri non solùm ex cursu viginti annorum: sed etiam ex minori spatio temporis; putà in adulterij crimine, cuius accusatio quinquennij spatio præscribitur, *l. mariti. §. hoc quinquennium. ff. ad leg. Iuliam de adul. & stup.* In simplicibus fornicationibus spatio annorum trium præscribitur. Gram. *consil. 50. in ciuil. num. 6.* Aret. *in sua pract. criminali, folio mihi 286, in prima exceptione, in fine.* Clarus *vbi supra* vers. *Potest autem.*

2. Quòd res fuerit iudicata.

3 Opponitur etiam contra delictum exceptio rei iudicatæ; vt potè si aliàs super eisdem fuerit absolutus, vel condemnatus: nam denuò super eisdem condemnari non debet, *capit. de his, de accusationib.* Antonin. *de malefic.* in verbo, *ad querelam, num. 9.* Est enim conclusio communis, quòd de his criminibus,

criminibus, de quibus quis semel fuit absolutus, non potest accusatio, vel inquisitio replicari: & & ita tenent communiter Doctores, vt inquit Iulius Clarus *in sua pract. crim. quæst.* 57. *in princ.* Quæ conclusio de plano procedit; quando quis fuit absolutus, eò quòd non commisit delictum: nam eo casu proculdubio ei competit huiusmodi exceptio rei iudicatæ. Et Follerius *in sua pract. crimin. fol.* 302. *num.* 3. inquit, quòd hæc est vera conclusio ab omnibus approbata, tam secundùm Legistas, quàm secundùm Canonistas.

Sed si fuisset absolutus, eò quòd delictum probatum non fuisset, tunc vtique posset iterum accusari, & puniri: vt inquit Clarus *vbi suprà.*

Sed quid de eo, qui fuit de delicto punitus, poterítne iterum puniri? Respond. quòd si fuit punitus ea pœna, quam requirebat qualitas delicti, nulla est difficultas, quòd non potest ampliùs contra ipsum procedi. Ita consuluit Bald. *in cons.* 31. *lib.* 4. & Paulus de Castro *in cons.* 18. *lib.* 1. At si fuit condemnatus minori pœna, quàm qualitas delicti requirebat: fortè posset dubitari: sed veritas est, quòd ne isto casu poterit iterùm puniri; vt docet Clar. *vbi suprà.* vers. *Dictum est.*

4 Potest etiam allegari furor, & insania: nam si delinquens tempore delicti commissi erat furiosus, aut mente captus, non potest propter illum puniri: text. *in l. infans. ff. ad leg. Corneliam. de sicc.* si etiam tempore delicti erat sanæ mentis, & postea est effectus furiosus, puniri non potest de his, quæ ante furorem perpetrauit: & ita tenet Bald. *in l. furiosum circ. fin. Cod. qui test. facere poss.* Quæ conclusio intelligenda est, quòd puniri non potest pœna ordinaria: sed benè puniri debet pœ- 3. *Quod furiosus.*

na extraordinaria arbitrio iudicis: vt inquit Bald. *in dicta l. furioſum.* Cuius opinio communiter probatur, vt inquit Clar. *vbi ſup.* Qui ſubdit hoc dictum Baldi ſibi placere, quando furor ſuperueniſſet iam perfecto proceſſu ſuarum defenſionum, & non quando ſuperueniſſet ante: quia diceretur indefenſus condemnari, ex quo furioſus ſemper pro abſente habetur.

Furioſus pro abſente ſemper habetur.

5 Si etiam furioſus effectus eſt poſt ſententiam condemnatoriam, ita quòd iſte delinquens perſeuerauit ſanæ mentis vſque ad ſententiam, & poſt condemnationem effectus fuerit furioſus, non poteſt contra eum ſententia executioni mandari: vt docet idem Clar. *quæſt.* 60. verſ. *ſed quæro:* & eſt communis opinio.

4. Quòd ira motus.

6 Præterea, ira quandoque delictum excuſat, & interdum minimè: nam aut ira prouenit ex iuſta cauſa, & tunc non excuſat in totum, ſed vt delinquens mitiùs puniatur, vt in viro occidente vxorem in adulterio deprehenſam. Aut prouenit ex iniuſta cauſa, & tunc in nihilo excuſat, & hæc eſt communis opinio.

5. Quòd ebrius.

7 Ebrietas etiam excuſat à dolo, ſed non à culpa, atque adeò committens delictum tempore, quo eſt ebrius, puniendus non eſt pœna ordinaria delicti, ſed extraordinaria: atque ita tenent communi conſenſu Doctores. Cæterùm, ſi ſine culpa fuiſſet factus ebrius, putà ſi ſocij, ipſo inſcio, ſal in vino appoſuiſſent inquit Clar. ipſum eſſe à culpa, & à dolo prorſus excuſandum.

6. Quòd dormiens.

8 Dormiens itidem habet excuſationem, putà ſi aliquis dormiendo vulnerauit, vel interfecit quempiam, excuſandus eſt: quoniam tempore delicti non erat compos mentis, & ita tanquàm pro furioſo

furioſo habendus eſt. Ita Clarus *vbi ſuprà*. Quod tamen intelligit, vt locum habeat, quando aliàs ei dormienti talia euenire non ſolent: ſed ſi aliquando ei contingere ſolent, vt ſcilicet à lecto ſurgat, & enſem euaginet, & ſimilia faceret, vt de multis auditur; tunc ſi ipſe non præcauiſſet, claudẽdo oſtium, diceretur eſſe in culpa: atque adeò deberet pœna extraordinaria puniri: ita Bartol. *in l. penult. ff. ad leg. Pompeiam de parricid.* & eſt communis opinio, vt inquit Clarus.

9 Aliter etiam poteſt ſe defendere reus, ſi probet illum, qui ab ipſo interfectus eſt, fuiſſe in inſidiis poſitum, & ipſum expectaſſe, vt interficeret: nam licitum eſt, tales inſidiatores præuenire, & eos interficere: ita colligitur ex Gloſſ. *in l.* 1. in verbo, *moderatione. Cod. vnde vi.* Et hanc ſententiam approbant communi conſenſu Doct. dicit Planc. *lib.* 1. *delict. cap.* 21. *num.* 12.

7. Quòd mortuus erat iam in inſidijs contra ipſum.

Quod tamen debet intelligi, vt procedat, dummodò ex huiuſmodi inſidiis tale periculum adeò præſens immineret: vt non ſatis tutò vitari poſſet: niſi inſidiator occideretur, ſed ſi aut ipſe inſidiator comprehendi, aut vitari potuiſſet, crederem non eſſe homicidium ab aliqua pœna extraordinaria excuſandum.

10 Alia etiam defenſio ſolet adduci ad excuſandum eum, qui de homicidio imputatur, ſcilicet quòd vulneratus, non ex ipſo vulnere, ſed ex alia cauſa deceſſerit. Vide Carer. *in pract. crim.* §. *homicidium*, 6. *num.* 322. Et vt in hoc habeas perfectam reſolutionem, debes diſtinguere tres caſus. Primus caſus eſt, quando vulnus illatum certum eſt fuiſſe mortale. Et tunc ſi mors ſuperueniat, proculdubiò vulnerans tenetur de occiſo, punien

8. Quòd ex alia cauſa mortuus ſit. Tres caſus diſtinguuntur.

& puniendus est pœna ordinarij homicidij, iuxta text. *in l. ait lex. §. quod si mortifero. ff. ad leg. Aquil.* & ita communiter tenent vbique Doctores, vt atteſtatur. Sot. *conſ.* 178. *col.* 2. verſ: *Pro cuius concluſionis fundamento lib.* 2.

Secundus caſus eſt, quando certum eſt, quòd vulnus non erat mortale, & tunc ex quo conſtat, vulneratum mortuum fuiſſe ex alia cauſa, quàm ex ipſo vulnere: non tenetur vulnerans de occiſo, ita dicit Bald. *in leg. qui occidit. §. fin. ff. ad leg. Aquil.*

Tertius caſus eſt, quando ſumus in dubio, an vulnus eſſet lethale, vel non, & tunc aut non apparet de aliqua negligentia, ſeu culpa vulnerati, & eo caſu ex euentu ſecuto præſumitur deceſſiſſe ex vulnere, & punitur vulnerans de homicidio. Aut apparet negligentia, ſeu culpa, & tunc vulneratus non tenetur de occiſo: iux. tex. *in leg. ſi ex plagis. in princ. ff. ad leg. Aquil.* Ita tenet Gandin. *de maleſic. in tit. de homicid. poſt num.* 24. verſ. *ſed pone, quòd aliquis.* Et ponit exemplum de ruſtico; qui in capite vulneratus iuit ad laborandum cum bobus ad Solem. Hanc etiam opinionem dicit eſſe communem Blanc. *in pract. crim. fol.* 135. *poſt num.* 96. Ex quo itaque talis vulnerans non tenetur de occiſo: non debet puniri pœna ordinaria homicidij, ſed alia pœna extraordinaria.

De vulnere autem an fuerit lethale, nécne, ſtandum eſt iudicio medicorum, id eſt chirurgorum expertorum: non tamen oportet, quòd ſint Doctores. Sed ſufficit eſſe practicos tantùm, per Carer. *in pract. crim. tractat. de homicid. §. 6. n.* 327.

Præſumptio quòd ex vulnere mortuus eſt.

11 Verùm ſi vulneratus poſt illatum vulnus proceſſit de malo in peius, & intra breue ſpatium

tium mortuus est: eo casu præsumitur mortuus ex vulnere, & vulnerans tenetur de occiso: & hanc sententiam videntur sequi omnes Canonistæ, & Legistæ: vt dicit Bologn. *cons.* 5. *col.* 2. vers. 2. *pro eadem.*

12 Sed in hoc proposito quantum dicetur longum interuallum? Respondet Angel. *in l. vnic. Cod. de emend. seruor.* quòd secundùm sententiam medicorum, nullus lethaliter vulneratus potest viuere vltra 40. dies. Vide Blanc. *in pract. crimin. diuers. fol.* 135. *num.* 121. Si tamen vulneratus post illatum vulnus ambulauit per triduum, eo casu etiam si posteà moriatur, non præsumitur ex vulnere decessisse, secundùm Gloss. *in d. l. vnica*, in verbo, *depulsa. Cod. de emend. seruor.* quam approbant, & sequuntur omnes Doctores, vt ait Mars. *in l. si in rixa. num.* 56. *ff. ad leg. Cornel. de siccar.* & *in pract. crimin.* §. *& quia num.* 16. *Lõgum interuallum quantum.*

13 Credulitas quandoque excusat à delicto: verbi gratia, quis credebat habere iustam causam illud faciendi, vel credebat, non esse delictum. Sed distinguendum est, quia aut loquimur in delictis, in quibus dolus est de substantia, vt periurium, & similia, & tunc siue sit iusta, siue iniusta excusat: nam videtur cessare animus delinquendi, & de hoc vera est communis opinio, quæ tradit, quamlibet iustam credulitatem excusare, vt inquit Curtius iunior *cons.* 132. *num.* 1. Aut loquimur in delictis, in quibus dolus non est de substantia: & tunc causa, si est iniusta, excusat quidem à dolo, sed non à culpa, & ideò punitur pro culpa: non autem pro dolo. Sed si causa est iusta, excusat à dolo, & à culpa. Et ita distingui debet secundùm omnes: *9. Credulitas aliquando excusat.*

omnes, atteſtatur Bald. *in l. plagij, num. 2. Cod. ad leg. Flauiam, de plag.*

16. Bona fama præcedens.

14 Frequens in criminalibus iudiciis eſt defenſio, quam rei faciunt, probando bonam vocem, qualitatem,& famam; probatam maximè à iuuentute, talis enim veriſimile non eſt, vt in ſenectute deliquerit, vt eſt text. clar. *in cap. cùm in iuuentute*, adiuncta Gloſſ. ibi. *Ad ſimilem. de præſumpt.* Vnde talis defenſio poteſt eis eſſe vtilis ad multa: nam licèt aliàs fama publica alicuius maleficij contra aliquem ſit contra eum ſufficiens indicium ad torturam, vt dixi *in explicat. quinti caſus reſeruati.* ſi tamen ille, contra quem probata eſt talis fama, probet in ſuis defenſionibus, ſe eſſe bonæ vocis,conditionis,& famæ: non poterit torqueri, ſecundùm omnium Doctorum opinionem, vt ait Gandin. *de malefic. in titul. de præſumpt. el primo.n.* 15. Quinimò dici ſolet, quòd per probationem bonæ famæ expurgantur, & tollunur indicia, quantumuis vrgentia contra accuſatum,vel inquiſitum. Et hanc dicit eſſe communem omnium Doctorum ſententiam Io. Arno. *ſoliloq.* 37. licèt communis.

Fama hæc quãdo operatur, & quando non.

15 Aduerto tamen, quòd fama, quando ortum habuit à parte, in cuius fauorem tendit, nihil operatur. Natt. *conſ.* 473. *num.* 17. Et quando duæ famæ ſunt probatæ,poſterior elidit priorem, & ſi eodem tempore concurrant, ſtatur illi famæ, quæ proceſſit ex veroſimilioribus probationibus; per Natt. *vbi ſup. num.* 20. *&* 21.

Item fauore rei bona fama præualet malę. Boſſ. *pract. crimin. tit. de fauo. defer. num.* 13. Item quando probantur duæ famæ contrarjæ, ſtatur teſtibus deponentibus de bona fama. Crau. *conſil.* 275. *num.* 12.

num. 12. Item si sit probata fama affirmatiua in castro, vbi delictum est commissum, & negatiua in ciuitate, tunc si qualitates testium,& causæ, ex quibus fama processit,sunt æquales, tales probationes sibi inuicem derogant,adeò vt neutri fides adhibenda sit, sed si essent inæquales, illis stabitur, in quibus concurrunt meliores, & validiores causæ, & meliores testes, per Foller. *in pract. crim.* §. *dentur capitula,num.* 24.

Hoc autem, quod dictum est de bona fama,limitatur, vt procedat, quando contra reum nihil aliud est probatum, quàm sola fama: secus autem, si vltra famam, esset etiam aliquod aliud indicium super delicto: nam eo casu non obstante tali probatione, vtique posset torqueri. Clarus *in quæst.* 60. vers. *Frequens etiam in fin.* *Limitatur.*

16 Prodest etiã probatio nobilitatis,vel dignitatis: nam licèt, quando tractatur de pœna pecuniaria imponenda, grauiùs puniendi sint nobiles, quàm ignobiles: tamen quando agitur de imponenda pœna corporali, seueriùs puniendi sunt plebei, quàm nobiles, aut viri in dignitate constituti. Ita dixit Gloss. *in cap. cùm quidam in Gloss. de iureiur.*quam dicit esse communiter receptam Didac. *lib.* 2. *resol. cap.* 9. *num.* 3. sic etiam in ipsis pœnis corporalibus imponendis, magis ignominioso mortis genere puniuntur plebei, quàm nobiles, quod fusè probat Clar. *vbi suprà* vers. *Prodest*, &c. 11. *Nobilitas, & dignitas prodest.*

17 Prodest quoque probare insignem peritiam ipsius imputati, vel excellentiam in aliquo artificio: nam etiam ea causa pœna remitti, aut minui potest. Et ad hoc solet allegari *l. ad bestias. ff. de pœnis.*Et ita communiter receptum esse attestatur 12. *Insignis peritia in literis, & in armis prodest.*

Digitized by Google

ſtatur Didac.*lib.*2. *reſolut.cap.*9. Placa *lib.*1. *delictorum, cap.* 33. *num.*1. *& ſeqq.* & refert Paris de Puteo *de ſynd.*in verb. *pœna c.*1. *in fin.*quòd ita ſemel obtentum fuit in conſilio regis in quodam bombardario, ipſo Paride patrocinante. Refert etiam pract. Carer. *fol.* 14. *num.* 72. quòd Dynus euaſit quendam inſignem fabrum, cui erat amputanda manus, & propter eius peritiam fuit ei mitigata pœna. Ego quoque audiui quendam commiſiſſe peccatum nefandum, & conſtito de delicto in ſui defenſionem ipſemet adduxit ſuam peritiam, quæ reuera erat magna, & mitigata fuit ei pœna, atque dimiſſus. Quod etiam ad regulares rectè poteſt accommodari.

13. *Merita in principẽ, vel in Rẽpublicam.*

18 Vtilis eſt etiam probatio meritorum ipſius rei in principem, vel rempublicã: nam quandoque remittitur pœna ei, qui in multis, & arduis negotiis Principi ſeruiuit, & Reipublicę: vt dicit gloſſ. *in* §. *planè*, in verbo, *ob meritum. inſtit. de iure natur. gent. & ciu.* quæ in hoc ab omnibus approbatur, vt ait Gram. *conſ.*29. *num. poſt* 40. verſ. *Quod maximè.*

14. *Multitudo reorũ excuſat.*

19 Quandoque etiam propter multitudinem reorum, maleficium non eſt ſecurè puniendum: hinc eſt, quòd in vniuerſitatem non fertur ſententia excommunicationis, & ita tenet, & ſeruat Curia, vt ait Cardin. Alex. *in cap. Epiſcopus, quæſt.*2.

15. *Spontanea confeſſio.*

20 Spontanea quoque confeſſio meretur, vt mitiùs cum reo procedatur, quàm contra eum, qui probationibus eſt conuictus, *arg. in l. vni. C. de his, qui ſe defer.* & hanc ſententiam dicit eſſe communiter approbatam Simanc. *de hæret. cap.* 55. *n.*6. quam etiam communem appellat Bero. *in cap. & ſi clerici in princ. num.* 88. *de iud.* & in Religionibus paſſim practicatur.

§. X.

§. X.

De vltima rei defensione, quæ est Appellatio.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio est de iure naturæ.*
2 *Appellare non potest reus conuictus & confessus.*
3 *Appellans sic reus, non est audiendus.*
4 *Appellatio friuola quæ.*
5 *Appellans talis, & causam assignans probabilem contra suam confessionem, debet audiri.*
6 *Appellans qui iustè damnatus est, peccat mortaliter.*
7 *Appellans talis ad restitutionem tenetur.*
8 *Appellans non admittitur in notoriis.*
9 *A sententia declarante potest appellari.*
10 *Limitatur de notorio facti.*
11 *Limitatur etiam, vt delictum sit probatum esse notorium.*
12 *Condemnatus ex præsumptione iuris, & de iure, non auditur.*
13 *Hæreticus damnatus appellans, non est audiendus.*
14 *Ampliatur assertio ad fautores.*
15 *Limitatur, quando appellat ante sententiã ferendam.*
16 *In correctionibus non appellant Regulares: nisi sit excessus.*
17 *Ab omni sententia potest appellari.*
18 *A diffinitiua appellatur.*
19 *Ab interlocutoria post Concilium Trid. minimè: nisi in casibus, &c.*
20 *In appellatione modus, & an in scriptis fieri debeat.*
21 *Appellationem iustam admittere debet iudex, alioquin punitur.*

22 *Appellatio aliquando fit coram honesta persona.*
23 *Appellatio in dubiis est admittenda.*
24 *Appellatio dupliciter fit, voce, & factis.*
25 *Appellatione iusta interposita, nequit procedere iudex.*
26 *A declaratione ab excommunicatione licet appellare, quamuis non ab excommunicatione.*
27 *Concilium Trid.* in cap. 4. de regul. sess. 25. *declaratur.*
28 *Appellationis ordo.*
29 *Appellans extra Ordinem est excommunicatus.*
30 *Sacræ Congregationis tribunal intra Ordinem censetur.*

Appellatio est de iure naturæ.

1 VLtimum Reorum refugium, est appellatio, quæ vna est ex legitimis defensionibus, vt dicit Dom. Sotus, *l.5. de iust. & iur. q.6. art.3.* Nauar. *cons. de appell. num.6. Sayrus in Claui regia, lib. 12. cap.17. num.3.* Nisi enim de iure naturali esset; D. Paulus, vt habetur *Act.29.* minimè appellasset: quod intelligitur quantùm ad appellationis substantiam attinet: nam quantùm ad illius formalitatem spectat, siue modum, ac tempus, iure positiuo fuit constituta. *l. vna, C. de sent. præfect. prætor.* Abb. *in rubr. de appellat.* Sylu. Tabien. verbo, *appellatio, num.2.*

Vt autem Reus sciat, quando ad hanc defensionem recurrere possit, & quando minimè, sciendum, quòd,

Appellare non potest reus conuictus, & confessus.

2 Reus, aut est de ipso delicto plenè conuictus, & illud etiam sponte confessus, & tunc ei non licet ampliùs appellare, vt est tex. clarus *in l.2. Cod. quorum appellat. non recip.* quæ non solùm haber locum in illis quinque criminibus exceptis,

do

de quibus loquitur illa lex, videlicet homicidij, veneficij, adulterij, maleficij, & viæ publicæ: sed generaliter etiam habet locum conclusio in omnibus aliis delictis, & ita hanc esse communem opinionem attestatur Imola *in c. fin. §. porrò, num. 4. ext. de appellat.*

3 Si verò talis Reus conuictus, ac sponte confessus appellauerit, reiicienda est appellatio: neque debet ab executione supersederi, & ita de consuetudine seruatur, vt inquit Bart. *in leg. qui vltimo*, vers. *fin. ff. de pœnis*, quem refert Clarus *q. 94. in princ. cum aliis per eum ibi allegatis.* Ratio autem istius conclusionis, vt ait Carer. *in sua pract.* est; quia talis est præsumptæ calumniæ malitia: nam ex quo est conuictus per testes, & alias probationes congruas, & legitimas, & sponte confessus est: appellans censetur facere animo differendi executionem pœnæ, cùm in causa appellationis contrarium etiam de errore, probare non possit: nam conuictus per claras probationes non dicitur errare; sed veritas cum confessione consonat, vt per Bald. *in d. l. 2. & in l. addictos, C. de Episcop. audien.*

Appellans sic Reus, non est audiendus.

4 Cùm itaque contrarium probare non possit, sequitur, quòd talis appellatio friuola censeatur, & ideò non debet audiri: nam appellatio notoriè calumniosa non impedit executionem, vt per Bald. *in lib. 1. v. modò quæro, Cod. ne ex delicto defunct.* & alios allegatos per Carer. *loco prox. citat. num. 9.*

Appellatio friuola.

Aut Reus confessus est tantùm, & non conuictus, & tunc si non reuocauit suam sententiam, non auditur appellans, text. est *in cap. cùm speciali, §. porrò, ex. de appellat. in 6.* quem sequitur communis

pract.assessorum, vt inquit Bald. *in d.l.1. post num.* 10.vers. *Interdum autem, Cine ex dele. defunct.* Hanc autem dicit esse communem opinionem Didacus *in prac.quæst.23.fol.16.allegato versu, concl.2.* & Carer. *pract. crim.1.par.§.tertius casus est, num.1. fol.8.* quem refert, & sequitur Clarus *d.quæst.54.* & alij plures per eum relati, & hanc esse communem opinionem tam de iure ciuili, quàm canonico attestatur Boss. *in tit. de appellat. num.25.*

Appellans talis, & assignans causam probabilem cõtra suam confessionem, debet audiri.

5 Si tamen Reus non simpliciter appellaret à sententia, sed in appellatione allegaret causam probabilem contra suam confessionem: tunc audiretur appellans, & supersedendum esset ab executione, Boss. Carer. Clar. *vbi sup.*

Si Reus est tantùm conuictus, & non confessus: tunc potest appellare, quia conceditur appellatio etiam in causis criminalibus, tam de iure ciuili, quàm canonico. De iure ciuili, *l. litigatoribus, C. de appellat. & in l. addictos, C. de Episc. audient.* de iure canonico *in cap. cùm sit Romana*, & ibi Decius *ext. de appell.* Quod etiam procedit in crimine læsæ Maiestatis, vt *ibi* per Decium, & Boss. *tit. de appellat. in princ.*

Appellans, qui iustè damnatus est, peccat mortaliter.

6 Nota tamen, quòd ille, qui conuictus, & iustè condemnatus est si appellat, peccat mortaliter: quoniam appellationes conceduntur ad tollendum grauamen, vt habetur *extr. de appell. cap. vt debitus.* Sed qui iustè est condemnatus, nullum patitur grauamen, & ideò si appellat, non vult seruare iudicis sententiam: sícque offendit iudicem, illíque facit iniuriam, & nemini iustè, ac iuridicè condemnato licitum est se à legitimo iudice defendere: nam qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit, vt habetur *Rom.13.* appellare

Rom.13.

autem

autem est resistere. Confirmatur hæc conclusio argumento *cap. quicunque 2. quæst. 6.* vbi dicitur, quòd quicunque non confidentia iustæ causæ, sed causa differendæ moræ, ne contra eum sententia proferatur, appellauerit: vel si de facto suo confisus, ne abiiciatur, appellare voluerit, huiusmodi appellationes non recipiantur. Et *in c. omnino, ead. caus. & quæst.* appellatores huiusmodi puniri iubentur.

7 Hanc conclusionem tenet S. Thom. 2. 2. *q.* 62. *art.* 3. & 4. Caiet. *ibi* Sylu. verb. *accusatio. q.* 14. Tabien. eod. verbo, *accusatio.* §. 9. Sotus, *lib.* 5. *de iust. & iur. q.* 6. *art.* 3. & Nauarrus *in Man. cap.* 25. *in tit. de delictis rei, num.* 39. qui inquit, quòd talis appellans obligatus est ad restituenda omnia damna, & interesse, quæ ex sua iniusta appellatione proueniunt. Nec per consequens absolui potest à Confessore, nisi appellationi renuntiauerit.

Appellans talis tenetur ad omnia damna.

8 Alius est casus, in quo non admittitur appellatio in criminalibus, quando scilicet delictum est notorium: nam criminosus manifestus non auditur appellans, vt est tex. *in cap. cùm sit Romana in fin. cap. peruenit, & c. cùm speciali. §. porrò ext. de appellat.* Et hanc conclusionem tenent communiter Anania *in c. quàm perniciosum, post num.* 1. *extr. de vsuris.* Carer. latè, *in d. l.* 2. *quæ est pract. sua, §.* 2. qui incipit, *secundus erit casus, in* 1. *col. fol.* 1. & Clar. *in d. q.* 94. vers. *solet etiam dici.*

Appellatio non admittitur in notoriis.

9 A sententia tamen iudicis declarantis aliquid esse notorium, potest appellari, cùm iudex possit iniustè declarasse: vt inquit Nau. *lib.* 5. *consil. tit. de sent. excom. cons.* 20. *num.* 5.

A sententia declarantis potest appellari.

10 Quod intellige de notorio facti, siue per euidentiam, siue quòd delictum notorium fuerit

Limitatur de notorio facti.

Digitized by Google

toti populo, vt putà factum in conſpectu populi, vel per vehemens indicium, quia interfector viſus eſt fugere per plateam in conſpectu populi cum enſe euaginato, & ſanguinolento: vel commiſſum eſt delictum in præſentia audientium, vt per Specul. *in tit. de notorio crim.* Non autem in notorio per famam publicam: nam tunc admittitur appellatio, vt habetur *in d. cap. cùm ſit Romana.* Nec in notorio iuris tantùm, quod reſultat per confeſſionem, vt per Gram. *in deciſ. 36. numero 6. dub.* & declarat Caret. *loco prox. alleg. num. 3. & 4.*

Limitatur etiam, vt delictum ſit probatum eſſe notorium.

11 Secundò, intellige, dummodò probatum ſit ipſum delictum, quod præſupponitur notorium, notoriè fuiſſe commiſſum, id eſt in conſpectu populi, vel iudicis: vt ſuprà; ita quòd nulla tergiuerſatione celari poſſit. Non autem ſufficeret, quòd de eo notoriè appareret: nam poteſt eſſe, quòd vel per teſtes de viſu, vel per confeſſionem ipſiuſmet Rei, ex quibus dicitur notoriè conſtare de delicto, probaretur ipſum delictum, & tamen nullus ſani capitis diceret, delictum ita probatum dici poſſe notorium, ad effectum, vt ſuper eo, tanquam ſuper notorio non poſſit appellari, vt benè declarat Clar. *queſt. 9.* verſ. *Item quæro.*

Condemnatus ex præſumptione iuris, & de iure, non auditur.

12 Eſt etiam alius caſus, in quo non admittitur appellatio in criminalibus, ſed ſtatim fit executio; quando ſcilicet quis eſſet condemnatus ex præſumptione iuris, & de iure, cùm tunc habeatur pro conuicto, & confeſſo, qui non appellat, vt dictum eſt: ita tradit Bald. *in l. ſi quis adulter. ff. de adult. in 2. not.* Marſil. *in l. 1.* verſ. *Item condemnatus, C. de raptu virgin. & in rubr. de probat. ſub num. 249.* verſ.

verſ. *teneas mente*, & alij relati per Carer. *vbi ſuprà in* §. 4. qui incipit, *Quartus caſus eſt*, *fol.* 9.

13 Alius quoque caſus eſt, in quo non admittitur appellatio, nempè in hæreticis: nam hæretici condemnati ab Inquiſitoribus non poſſunt appellare, & eſt tex. clarus *in cap. vt inquiſitionis*, §. *vtque*, *de hæreticis in* 6. Et licèt *cap. ad abolendam*, §. *illos*, *ext. de hæret.* diſponat, quòd tantùm relapſi non poſſint appellare, attamen dictum *cap. vt inquiſitionis*, quod eſt poſterius, loquitur generaliter in omnibus hæreticis. *Hæreticus damnatus, & appellãs non eſt audiendus.*

14 Non ſolùm in hæreticis ipſis; ſed etiam in eis credentibus, receptatoribus, & eorum fautoribus, vt ibi dicitur, vt non appellent, declarat Carer. *vbi ſupra*, §. 9. qui incipit: *Nonus caſus*, *fol.* 81. *Ampliatur concluſio ad fautores.*

15 Quam tamen concluſionem ipſe limitat in duobus caſibus. Primus eſt; quando appellaret ante ſententiam ferendam: tunc enim poſſet: nam prohibita appellatione à diffinitiua, ante poteſt appellare, vt tradunt Philippus, & Archidiaconus, & alij in dicto *c. inquiſitionis*, vt per Decium *in l. ſi quis in conſcribendo*, *C. de pactis.* *Limitatur.*

Secundus caſus eſt; quando iudex, ad quem fit appellatio, cognito de iuſtitia, adhæret iudici à quo; qui quidem poteſt inhibere, vt per Panorm. *in cap. Paſtoralis*, *in fin.* verſ. *quantum autem*, *ext. de appell.* Gloſſ. *in cap. Romana*, §. *ſi autem de appell. in* 6. Idem Carer. extendit ſupradictam concluſionem, vt habeat locum etiam in ſimonia; quòd ſcilicet non detur appellatio; cùm crimen ſimoniæ æquiparetur hereſi, vt per Felin. *in c. olim.* 1. *ext. de ſimonia.*

16 Poſtremò, eſt alius caſus, in quo non admittitur appellatio in Religioſis: nam Religioſus non poteſt appellare à correctione ſuorum *In correctionibus non appellant Regulares.*

nisi sit excessus.

Prælatorum; si fiat secundùm statutum Regulæ, vel Ordinis, vt inquit tex. *in cap. ad nostram, cap. reprehensibilis, & cap. cùm speciali, ext. de appellat.* Quod tamen procedit; nisi Prælatus excedat modum in corrigendo, vt declarat Gloss. *in fin. d. ca. ad nostram.* quam refert, & sequitur Sylu. verb. *appellatio*, §. 3. *in quæst. 7. per tex. in C. de priore eod. tit. de appellat. & in c. super quæstionem, §. nos autem, extr. de offic. iudic. deleg.* Vide Nauarr. *lib. 2. consil. tit. de appell. consil. 4.* vbi ex Gloss. & Decio colligit, quòd non solùm potest appellare Religiosus in alia causa ciuili, vel criminali; sed etiam in causa correctionis, in qua regulariter etiam sæcularis prohibetur appellare; si modus correctionis excedatur. Cui gloss. est alia similis in *d. c. licet, de off. ord.* & notat Panorm. communiter receptus vtrobique: nam moderata debet esse correctio; aliàs ad superiorem recurri potest, vt Bal. dicit *per illum tex. in l. 2. §. dominorum. ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris*, per quam dicit etiam Bald. *in d. cap. ad nostram, de stat. monach.* quòd Abbate nimis sæuiente in Monachos, eis licet fugere de Monasterio; nec dicuntur Apostatæ: quin & Abbate odio grauante Monachum potest pro defensione sua arma accipere, vt notabiliter Cardin. tradit *in clem. 1. §. præfata, de stat. monach.* Denique in cap. *ad Romanam 2. quæst. 6.* conceditur omnibus oppressis appellare ad sanctam sedem Apostolicam: nec ab hac concessione reperitur vsquàm Religiosus excluſus: Sic Nauarr. *vbi sup.* Naturalis etenim ratio cuique suadere videtur, vt seipsum eo, quo meliori potest, modo tueatur: quare se grauatum, vel grauandum sentiens quis, ad superiorem iudicem prouocare potest, vt hoc pacto se, suáque seruare queat.

17 A qua

17 A quauis autem prouocatur ſententia, ſiue definitiua ſit, ſiue interlocutoria. Definitiua ſententia dicitur illa, qua iudicium ipſum terminatur; qua videlicet condemnatur quis, vel abſoluitur. Interlocutoria verò illa nuncupatur, quæ cauſæ ipſi interponitur: vt cùm iudex iuſtas, & rationabiles rei exceptiones nequaquam admitti: Reum iniuſtè torqueri, vel non audiri, legitimas defenſiones eidem non eſſe tribuendas, & è conuerſo, decernit, cùm accuſatorem legitimum, illegitimúmve, teſtes idoneos, vel non idoneos, huiuſmodíque alia in cauſæ progreſſu contingentia, determinat, ſiue declarat.

Ab omni ſententia poteſt appellari.
Definitiua, quæ.
Interlocutoria, quæ.

18 A ſententia igitur definitiua, ſi quam iniuſtitiam in ſe ipſa contineat, aut præ ſe ferat, appellari poſſe, omnibus eſt in confeſſo. Valent. *to. 3. diſp. 5. q. 13. punct. 3.* præterquàm à ſententia diffinitiua violatæ religionis, à qua non admittitur appellatio propter fidei fauorem, ac odium hæreticorum: ne iudicium protrahatur. Pegna *in direct. inquiſit. conſ. 35. verſ. ſed hæc dubitatio.*

A definitiua appellatur.

19 A ſententia verò interlocutoria, ſi ratio, cauſáque iuſta, vel probabilis adſit, de iure canonico poteſt appellari. *cap. ſignificauerunt de teſt. cap. vt debitus cap. cùm ſpeciali & cap. cùm ceſſante de appellat.* ſed neceſſe eſt, vt in appellatione ab interlocutoria exprimatur iuſta cauſa appellandi, vt docet Nau. *lib. 2. conſ. tit. de appell. conſ. 1* licèt in appellatione à diffinitiua hoc non requiratur. Poſt Concil. verò Trident. *cap. 2. de reform ſeſſ. 13.* non licet nec ab interlocutoria appellare: niſi quando grauamen illatum per illam non poſſit tolli per appellationem à definitiua, vel niſi quando interlocutoria habet vim diffinitiuæ Nau. *vbi ſup. in fin.*

Ab interlocutoria poſt Concilium Trid. minimè, niſi, &c.

Cõc. Trid.

In appellatione modus.

20 Modus autem in appellatione ſeruandus eſt; vt prouocatio fiat aut viua voce, ſi in continenti grauamine illato prouocetur, eodémque die, iudice in eadem iudicij exiſtente figura *l. 1. ff. de appellat. l. litigatoribus C. eod.* Aut in ſcriptis,

Appellatio in ſcriptis fieri debet, an voce.

ſi in continenti minimè fiat. Achil. de Graſſ. *deciſ.* 8. *num.* 1. & 2. Tunc enim intra decem dierum ſpatium appellationis libellus in ſcriptis prouocantis iudicium à quo, & ad quem, ac aduerſarij nomina continens, porrigendus eſt iudici à quo: *vt l.* 1. §. *fi. ff. de appell.* ſic de iure ciuili. De iure verò canonico debet addi in libello expreſſio grauaminis, à quo appellatur. *cap. cùm ſit Romana. de appellat.*

Nauarr. in relect. *cap. cùm contingat. de reſcr. in 6. conſ. nullit. ſub num.* 9. tenet, quòd non voce, ſed ſcripto fieri debeat appellatio, ſic enim ait, Putauit enim, vt arbitror, eius patronus, in quo etiam aliàs vidi errantes, appellationem in ſcriptis cenſeri factam, ſi quis coram Notario dicat ſe appellare, & roget eum, vt id ſcribat, cùm tamen id longè alieniſſimum à vero ſit: iuxta ſent. Ang. communiter recept. *in l. à ſententia.* §. 1. *ff. de appell.* vbi concludit, quòd vt quis dicatur appellare in ſcriptis, debet offerre libellum continentem ſcripta: nec ſufficit, quòd quis viua voce appellet, licèt in continenti faciat eam ſcribi per Notarium, etiam cum expreſſione cauſarum grauaminum. Imò ſecundùm eum oportet addere verba, *in ſcriptis:* quod tamen non eſſe neceſſarium affirmat Imola ibi communiter contr. Ang. in hoc receptus.

Facit, quòd ſententiam diffinitiuam: non dicitur in ſcriptis ferre, qui eam verbo fert, & latam

tam ſtatim ſcribit, vel dum eam fert, facit in ſcriptis per Notarium redigi, ſecundùm omnes *in fin. de re iudic. in 6.* Aliud enim eſt aliquid in ſcriptis fieri, aliud factum in ſcriptis redigi, ſecundùm gloſſ. receptam, quæ eſt in illo *c. fin.* ſic Nauarrus *vbi ſuprà.*

Sed quia hæc ſunt apices iuris, ad quæ ex conceſſione Bonifac. VIII. Regulares non tenentur: propterea, quocunque modo fiat appellatio ſiue in voce, ſiue in ſcripto, admitti debet in iudicio regulari.

Appellationem iuſtã admittere debet iudex, aliquin punitur.

21 Appellationem, ſi iuſta, vel rationabili cauſa, & ratione fulciatur, admittere debet ipſe iudex, & non admittens punitur, *cap. decreto. 2. q. 6. cap. de priore, de appell. & cap. 1. eod. tit. in 6.* Nauarr. *conſ. 1. tit. de appell. in fin. & conſ. 4. num. 6.* Menoch. *de arb. iudic. cent. 4. caſu 368.*

Appellatio aliquando fit coram honeſta perſona.

22 Si appellatio iuſta à iudice non admittitur, vel à reo ipſius iudicis timetur violentia: tunc pro appellatione reputatur, dummodò publicè proteſtetur; vel coram aliqua honeſta perſona appellet. *l. cùm quidam. ff. de appell. cap. fin. eod. tit.* à qua honeſta perſona tribui debent Apoſtoli teſtimoniales ipſi appellanti. Sylu. verſ. *appellatio. num. 13. in fin.*

Id etiam fieri poteſt, quando copia iudicis haberi non poteſt. *l. 1. §. dies. ff. quando appellandum & cap. biduum. §. 1. 2. q. 6.* & tradit Ægidius *in deciſ. 381.* in hæc verba, ſi poſt ſententiam iudex ſe abſentet à loco iudicij, ſufficit appellare coram perſona authentica: nec tenetur alibi iudicem quærere ad appellationem intimandã, & ad Apoſtolos petendos. *ff. quemadmodum appellandum ſit. l. 1. §. dices.* Sed ſufficit adire iudicem ad quem.

Ita

Ita ait Rot. in nou. decis. 266. *si appelletur, quæ in nou. rub. est de appell. in nou.* Quæ addit sufficere coram Notario causæ appellare, quãdo iudex abest: adeò vt non oporteat eum adire absentem; etiam si possit, & sciat, vbi sit intra decendium appellandum, neque ad petendum Apostolos intra 30. *iuxta cap. ab eo, de appell. in 6.* Cassad. item *in decis. 8. tit. de appellat. num. 6. in fine.* testatur, quando 1519. fuisse in prætorio Romæ iudicatum nihil nocuisse cuidam, qui appellauerat biduo ante cursum decendij coram honesta persona, quæsito iudice à quo, & non inuento; nec curauerat postea redire ad ipsum pro Apostolis, nec probare, quòd fuisset in momento impeditus: quod est singularissimum, & quotidianum, quod ipsum repetit postea *in decis. 3. eiusdem tituli.*

Appellatio in dubys est admittenda.

23 Si autem appellantis ratio dubia sit, quare anceps ipse fiat iudex, an admittenda, necne pronocatio sit, illam vtique admittere debet. Io. Andr. *in cap. vt debitus de appellat.* Specul. *eod. tit. §. nunc dicamus.* Archid. *cap. 1. & si à iudice, eod. tit.* Felin. *cap. significamus. de testa. num. 1.* Cuius illa ratio esse potest: quia existente opinionum varietate, (dummodò probabiles sint) iudex in rei fauorem iudicare debet: *argument. cap. cùm sunt de regulis iuris in 6 leg. fauorabiliores. ff. eod. tit.*

Appellatio dupliciter fit, voce, & facti.

24 Duplex est autem appellatio, qua grauati vti possunt, altera, quæ fit, & proponitur verbis, & communiter fit, altera, quæ fit facto per arreptionem itineris ad superiorem, vt habetur *in cap. dilecti. 2. de appellat.* vbi post alios, resoluendo Decius probat etiam hodie arreptionem itineris ad superiorem seruatis seruandis in appellatione verbali, habere locum, & effectum appellationis

verba

verbalis. Nauarr. *in consil.* 5. *num.* 7. *tit de appellat. & in com.* 2. *de reg. num.* 16.

25 Appellatione probabili ratione fulta interposita, nequit ampliùs procedere iudex, aut aliquid innouare. *c. post appellat.* 2. *q.* 6. *l.* 1 *ff. nihil nouari appell. interp.* Nau. *consil.* 1. *de appell. n.* 13. Vnde pẽdẽte appellatione, integer, ac illæsus seruari debet dãnati status. Cou. *l.* 1 *var. resol. c.* 16. *n.* 11. *circa fin.*

Appellatione iusta interposita nequit procedere iudex.

26 Quamuis autem à sententia excommunicationis non possit appellari ad effectum eam suspendendi. *cap.* 15 *.qui* §. *fin. de sent. excom. in* 6. à declaratione tamen, qua quis declaratur eam incurrisse, potest appellari, etiam ad effectum eam suspendendi, ita quod appellatione pendente nihil ei obsit, *iuxta gloss. receptam in cap. capientes.* §. *quòd si per viginti* verſ. *priuatos de elect. in* 6. & latiùs tradit Felin. *in c. Rodulphus n.* 43. *de reser.* vbi adducit illud Panorm. *in cons.* 100. quòd quamuis in facto verè notorio non possit appellari, vt dictũ est suprà, à sententia tamen iudicis declarantis factũ esse notoriũ posset appellari, cùm iudex possit iniustè declarasse, sicut in simili dixit gloss. *in d.* §. *quod si per viginti*, quòd licèt à sententia iuris non appelletur, *vt c. quia nos de appell.* à sententia tamen iudicis declarantis, quẽ incidisse in pœnam legis, benè potest appellari. Nauarr. *cõs.* 9. *de sent. excõ. n.* 5.

A declaratione ab excommunicatione licet appellare.

Regularis igitur non solùm de publicis delictis, verùm etiam quando de occultis delictis grauioribus, atque grauissimis ad illorum infamiam, aut officiorum, siue etiam actiuæ, ac passiuæ vocis priuationem, aut carcerationem, aut aliam grauiorem vel grauissimam pœnam contra eosdem agitur, si grauentur, quemadmodum alij quicunque mortalium & ipsi appellare

pellare, siue prouocare queunt. Id efficacissimis, atque verissimis rationibus probat Sayrus *in clavi regia. lib.12. c.17. num. 38. & seq.* ac Rodriquez *in q. 29. art. 2. tom.1.quæst.regul. post* Nauarr.*conf.5. de appellat.num.6.*

27 Nec obstat, quòd vox vulgaris habet inter probos regulares (nec appellari, nec appellationes admitti debere) & quòd Conc.Trident. *cap. 4. de reg. sess. 25.* sic habet; *Nec liceat regularibus à suis conuentibus recedere etiam prætextu ad superiores accedendi, nisi ab eisdem missi, aut vocati fuerint, qui verò sine prædicto mandato in scriptis obtento, repertus fuerit, ab ordinarijs locorum tanquàm desertor sui instituti puniatur.* Et quòd *cap. ad nostram de appellat.* sic habet, remedium appellationis non ideò inuctum, vt alicui à religionis obseruantia exorbitanti debet sua nequitia patrocinium exhibere, *cap. reprehensibilis eod. tit.* habet, Nec subiecti contra Ecclesiasticam disciplinam in vocem appellationis erumpant. Et quòd vulgus ait, statutis religiosorum prohiberi appellationes, & appellantes à suis superioribus in carceres coniici, grauíque pœnitentia, & pœna purgari, & puniri. Non, inquam, obstant prædicta, vt optimè Nauarr. omninò videndus *in com.3. de regul. sub n.51. & conf.4. de appell. per totum*: quia vox illa vulgi intelligenda est de appellatione à correctione, & mandatis regularibus legitimè factis. Concilium non vetat appellare, sed ire ad superiorem sine licentia *cap. ad nostram* solùm prohibet appellare ad defendendam nequitiam, & ita de non oppresso, & appellante iniusta de causa. Nos verò loquimur de oppresso, & appellante iusta de causa, ob quam dicimus religiosum ritè posse appellare.

Cõc.Trid.

28 Ordo

28 Ordo verò appellationis assignatur à S. Congregatione, nempè à priore, vel Guardiano ad Prouincialem, à Prouinciali ad Generalem, à Generali ad illustrissimum Protectorem, à Protectore ad sacram Congregationem. *Appellationis ordo.*

29 Nec quia regularibus sit vetitum, ne extra ordinem appellent, alioquin pœnam excommunicationis incurrunt, vt habetur per multa priuilegia, quæ possunt videri in comp. priuil. *tit. appellatio*: vt est illud præcipuum Innoc. VIII. Ordini Cistercienſi concessum, in quo motu proprio declarauit, huiusmodi appellantes, censuram, & pœnam excommunicationis ipso facto incurrere, ac pro talibus ab omnibus publicari debere, appellationésque nullas, & inanes fuisse & esse, & propterea à ipsis iudicibus, ad quos appellatum esset, inhibet, *&c.* *Appellans extra ordinem est excommunicatus.*

30 Non inquam, propter hoc aliquam censuram incurrunt, qui ad sacram congregationem super regulares appellant: nam tribunal istiusmodi sacræ Cõgregationis, tanquàm Tribunal intra ordinem existimatur, ad hoc enim institutũ est; vt causas regularium, quando opus fuerit, cognoscant. Et hæc de defensione rei, & de tota hac materia de iudicio regulari dicta sufficiant, in qua prolixiores fuimus, quàm institutũ nostrum requirebat, sed ad solatium regularium præcipuè id fecimus, quibus labor noster desudat, à multis enim obnixè rogati fuimus, vt de tali materia aliquid scriberemus, quod factum est. Nunc verò ad explicationem reliquorum casuum, qui supersunt, reuertamur. *Sacra Congregationis Tribunal intra ordinem censetur.*

SEX

SEXTVS CASVS.

Procuratio, auxilium, seu consilium ad abortum faciendum post animatum fœtum, etiam effectu non secuto.

SVMMARIVM.

1 *Abortus quando fiat.*
2 *Abortus grauissimum peccatum.*
3 *Qui occidit fœtum animatum, verè homicida est.*
4 *Si dubitatur de animatione, an dans, seu procurans potionem pro abortu, incidat in irregularitatem.*
5 *Animatus fœtus quando.*
6 *Opus consummatum quando.*
7 *Nesciens mulierem esse grauidam, eique potionem dans, an incidat.*
8 *Pro abortu quando irregularitas incurratur.*
9 *An iocans, siue saltans cum prægnante, si abortiatur, incidat.*
10 *Declarantur illa verba,* auxilium seu consilium.
11 *Sixti V. constitutio contra abortum procurantes, moderata à Greg. XIV.*

Abortus quando fiat.

PAuca de hoc casu dicenda veniunt, quia ratò occurrit,& etiam quia cognitis terminis non habet difficultatem.

1 Primò igitur videndum est,quot modis fiat, & procuretur abortus, & dicimus breuiter,quòd pluribus viis id potest procurari, scilicet potione, baculo, onere, vel alio modo; sed vt plurimùm potione, quando post animatum fœtum talis

lis potio datur, quæ mulierem grauidam abortiri faciat, vt frequentissimè accidit illis fœminis, quæ ex fornicatione clàm concipiunt, & procurant abortum; ne ex vteri tumore, aut partu sequenti infamentur ipsæ,& qui eas prægnantes fecerunt. Aliquando etiam id procuratur per Magiam, & sortilegia: & tunc peius est: nam præter peccatum procurandi abortum, coimmittitur aliud grauissimum;nempe sortilegij, veneficij,aut incantationis,de quibus in primo casu.

2 Talis autem procuratio abortus grauissimum peccatum est: nam, vt rectè Syluester ait, verbo, *abortus,num.* 1. Abortum,& sterilitatis venena procurans homicida est, & mortaliter peccat.*cap.aliquando, cum seqq.*32.*quæst.*3. Et si fœtus inanimatus est,& nobilis est sceleris auctor,parte bonorum amissa relegatur:si verò ignobilis,damnatur in metallum,*ff.de pœnis,leg.siquis aliquid,*§.*qui abortionis.* *Abortus grauissimũ peccatum.* Sylu.

Si verò erat animatus,debet capite puniri,quia verus est homicida.Sic enim præcepit *l.si quis necandi.Cod.ad leg.Corneliam de sicariis,*cuius hæc sunt verba; *Si quis necandi infantis piaculum aggressus,aggressaue sit;sciat se capitali supplicio esse puniendum.* Cuius ratio est: quia fœtus post animationem anima rationali, est homo, *cap. sicut. 2. de homicidio.* Nam sicut nihil est homo, quod non sit compositum ex corpore, & anima rationali: ita omne compositum ex illis est homo,*cap. in quadam,de celebr.Miss.*

3 Vnde qui occidit huiusmodi fœtum, verè occidit hominem, & verè dici potest homicida, vt dicit Panorm. *in d.c.sicut,num.*1. Et errant, qui contrarium leuiter dicunt. Prætereà huiusmodi Panorm.

Digitized by Google

fœtus, antequàm naſcatur, habetur pro nato, quò ad ea, quæ ſibi proſunt, *per l.qui in vtero,ff.de ſtat. hom.* quamuis non quò ad ea, quæ aliis proſunt; *iuxta l.quod dicimus,ff.de verb.ſignif.* Prætereà lex ſuprà poſita includit occidentem fœtum anima rationali animatum, ea firma ratione, quòd diſpoſitio quantumlibet odioſa, & pœnalis includit omnia, quæ ſua verba propria ſignificant, *l.cum lege*,adiunct. gl.& doctrina Aretini communiter recepta,*ff.de teſtam.*& per prædicta huiuſmodi fœtus eſt verus homo, & occidens eum, verè occidit hominem, & ita propriè eſt homicida: ergo includitur ſub lege diſponente de homicida,etiamſi ſit odioſa,& reſtringenda.

Hinc ſequitur, quòd talis,qui id procurat,non ſolùm incidit in caſum reſeruatum; verùm,& incurrit in irregularitatem; quia cùm fœtus ille ſit animatus anima rationali,procurans abortum, homicida eſt, vt ſuprà probatum eſt.Et propterea fit etiam irregularis.Vide D. Thom. *in 4.diſt.31. in litera*,quem ſequitur Sylueſt.*vbi ſupra.* Si verò fœtus nondum eſt animatus anima rationali, qui dat potum ad abortum faciendum, licèt peccet mortaliter: non tamen eſt irregularis,neque incidit in caſum reſeruatum.

D.Thom.

Dubium.

4 Quòd ſi dubitatur de fœtus animatione;An Religioſus dans; ſeu procurans potionem pro abortu; ſeu conſulens, vel auxilium præſtans incurrat in irregularitatem? Reſp. quòd in foro contentioſo, vbi agitur de pœna, interpretatio fieri debet in partem mitiorem, *l.interpretatione,ff. de pœnis:*ſed in foro animæ; vbi agitur ad placandum Deum, & emendationem, debet quis ſe reputare homicidam, quia in talibus tutior via eſt eligenda,

Reſp.

Digitized by Goog

eligenda, vt in *c.iuuenis de ſponſ.*& bonarum mentium eſt, ibi culpam timere, vbi culpa non eſt, *cap.ad eius in fine,diſtinct.5.argum.cap. ad audientiam, de homicid.* Vide Nauarr. *in Manuali, capite* 27. *num.*223. Nauar.

5 Secundò, videndum eſt, quando dicatur animatus fœtus, & circa hoc dicimus breuiter, quòd in maſculis eſt poſt quadraginta dies; & in fœminis poſt dies octuaginta: vnde hîc non agimus de qualibet animatione pro caſu reſeruato; ſed de animatione anima rationali: nam licèt quando eſt ibi anima vegetatiua,& quando etiam eſt ſenſitiua in embrione, ſi quis procuret abortum, peccet mortaliter: non tamen incidit in caſum; ſed benè quando factus eſt animatus anima rationali;ſic enim intelliguntur verba illa textus;*poſt animatum fœtum.* *Animatus fœtus quãdo.*

6 Tertiò, ponderanda ſunt verba illa textus, *etiam effectu non ſecuto:* ex quibus infertur, tunc dici opus conſummatum in caſu noſtro; quando mulier acceperit id, ob quod poterat ſequi abortus, quamuis poſteà ille non fuerit ſecutus.Itaque religioſus ille, qui id procurat quocunque modo: vt dictum eſt, & facit, vt mulier potionem ſumat ad hoc ordinatam; licèt poſteà effectus non ſequatur propter aliquod impedimentum,nihilominùs ipſe incurrit in caſum. *Opus conſummatum quando.*

Quartò,dum dicit textus,*ad abortum faciendum,* intelligi debet etiam ſi illud procurauerit ad bonum finem; ſcilicet ad præſeruandam mulierem à morte. Facit ad hoc id,quod habet Sylu. verbo, *Medicus,*§.4. Sylueſt.

7 Dubitatur hîc quid dicendum ſit de illo Religioſo, qui neſciens mulierem eſſe grauidam,da- Dubium.

Digitized by Google

ret ei potionem quandam, propter quam posteà illa facit abortum, num incidat in casum reseruatum? Resp. quòd non, quia copulatiuè omnia debent simul concurrere; scilicet quòd mulier verè sit grauida, quòd fœtus sit animatus anima rationali, quòd detur potio, & quòd detur tali fine, & intentione: alioquin non incurreret in casum reseruatum.

Resp.

Pro abortu quando irregularitas incurratur. Nauarr.

8 Duo casus ponit Nauarr. *in Man. cap. 27. num.* 235. & 236. quando in hac materia incurratur irregularitas.

Vnus est de Clerico introducente meretricem per tecta in domum suam, quæ si decidens moriatur, vel abortiat, fit irregularis: si verò introducat per viam planam, & idem contingat, minimè: quia licèt vtrumque opus sit illicitum, & ex vtroque sit secuta deformatio casualis; priùs tamen est sufficienter ordinatum ad eam, & posterius nõ. Et à simili si Religiosus introducit mulierem grauidam in Monasterium per tecta, vel per muros, vel per sepes, & illa decidens moriatur, vel abortiatur: tunc incidit in casum, & fit irregularis præter alias pœnas de iure sibi debitas: si verò introducat per viam planam, & idem contingat, non incidit in hunc casum, neque fit irregularis, ratione dicta.

9 Alter casus est de eo, qui iocatur, aut saltat cum grauida muliere, quæ ob id abortit, non est irregularis, si licitè id facit, vt frater, propinquus, aut amicus honestus: secùs si illicitè, vt amator obscœnus, aut clericus, aut monachus, cui eiusmodi saltatio esset prohibita, *c. sicut ex tuarum, cum ibi annot. per Pan. de homicid.*

10 Quintò, ponderanda sunt illa verba textus,

Digitized by Google

tus, *auxilium, seu consilium*, per quæ verba patet, quòd non solùm ille, qui hoc procurat: verùm & qui auxilium, quoquo modo præbet, siue circa potionem conficiendam, siue circa portationem ipsius potionis, siue persuadeat mulierem, & adiuuet ipsam ad tale facinus, siue etiam ad hoc præster consilium: nam semper peccat mortaliter, incidit in casum reseruatum, & in irregularitatem incurrit.

11 Sextò & vltimò, aduertendum est circa hanc materiam, quòd Sixtus V. Romæ anno 1588. quarto Cal. Decem. Pontificatus sui anno 4. edidit quandam constitutionem, in qua definiuit aduersus quascunque personas sæculares, ecclesiasticas, & quorumcunque Ordinum Regulares, qui venenosis medicamentis, potionibus, vel aliis modis, abortus maturi, siue immaturi; animati, siue inanimati fœtus eiectionem procurauerint: vel venena, aut potiones, ne mulieres concipiant, propinauerint, vel consilium præstiterint deponendi, & degradandi sunt à iudicibus ecclesiasticis, ac curiæ sæculari postea tradendi: vt capitalem pœnam patiantur, & ipso facto excommunicauit reseruando absolutionem sedi Apostolicæ. *Constitutio Sixti V.*

Circa quam constitutionem est notandum, quòd Gregorius XIV. anno 1591. pridie Calendas Iulij Pontificatus sui anno primo, constitutionem prædictam in hunc modum moderauit, vt dictã excommunicationẽ sibi, & successoribus reseruatã, quilibet confessor ab ordinario approbatus, & ad hoc deputatus, possit ab ea in foro conscientiæ tantùm absoluere. Prælati verò Regulares per eorum priuilegia etiam in foro exteriori possunt suos Religiosos de hoc crimine conui- *Gregorij XIV. moderatio.* *Nota.*

Rodriquez ctos absoluere. Vide Rodriquez *in 2. tom. quæst. trigesima tertia, articulo quarto.*

SEPTIMVS CASVS.

Falsificatio manus, aut sigilli Officialium Monasterij aut Conuentus.

SVMMARIVM.

1 Officialium *nomine qui veniant.*
2 *Patris Graffy sententia reiicitur.*
3 *An vtens falsificatione literarum, vel literis falsificatis incurrat in casum.*

Officialium nomine qui veniant.

1 PRo declaratione huius casus sciendum, quòd nomine *Officialium* Monasterij, seu Conuentus multi, & diuersi veniunt iuxta varietatem Religionum: nam apud Monachos sunt Abbas, Prior, Cellararius, Procurator, & huiusmodi; apud Moniales sunt Abbatissa, Prioriſſa, Vicaria, &c. Apud Regulares mendicantes sunt Generalis, Procurator Generalis, Prouincialis, Guardianus, Vicarius loci in absentia Guardiani: Ptior, Subprior, Corrector, & huiusmodi. Quando ergo quis falsificat manum aliquorum prædictorum, aut falsificat sigillum alicuius eorum ad malum finem, peccat, & incidit in casum. Et quamuis iuxta Syluestrum, verbo, *falsitas*, ad falsitatem tria requirantur, scilicet vt sit veritatis mutatio, & vt fiat cum dolo; hoc est scienter, cum animo inferendi damnum, & quòd realiter illud subsequatur. Nihilominùs ad incurrendum hunc casum, sufficit mutatio veritatis, & dolus; licèt

P. Graffij opinio.

non

non ſequatur damnum. Et ratio eſt; quia per falſificationem manus, vel ſigilli, iam eſt opus conſummatum. *Sic Pater Graſſius hîc.*

2 Nihilominùs, ſi nullum ſequatur damnum; nempe quia noluit vti falſa ſcriptura, ſeu ſigillo; ſed combuſſit, vel lacerauit: non video, quomodo incidat in caſum reſeruatum; quando nec peccat mortaliter, ſi non malo animo facit: nam ex notatis per D. Antonium de Butr. *in cap. penult. num. 3. de crimine falſi:* ſola falſificatio literarum ſine vſu, non obligat quemquam ad pœnam falſi, & falſificatio ſcripturæ, quam non probat, neque inducit pœnam falſi: ergo neque inducit in caſum reſeruatum. Et confirmatur per id, quod habet idem Pater Graſſius in explicatione *vndecimi caſus de apertione literarum ſuperioris:* vbi dicit, quòd qui aperit, & non legit, non incidit in caſum; quia non vtitur illa apertura ad finem, ob quem facta eſt: ergo & hîc pariter idem dicendum videtur; nempè quòd ſi quis non vtitur falſa ſcriptura, ſeu ſigillo, non incidit in caſum reſeruatum. *P. Graſſius refutatur.*

Si quis obiiciat, quòd nos *in eodem vndecimo caſu* aſſerimus oppoſitum contra P. Graſſium, & contra Stephanum Quaranta circa prædictam apertionem literarum. Reſp. quod verùm eſt; ſed diuerſa eſt ratio huius, & illius caſus: nam ſi quis falſificat manum, vel ſigillum ſuperioris, & eo non vtitur, nulli nocet talis falſificatio: at ſi literas ſuperioris inferior aperit, licèt ipſe nõ legat: occaſionem tamen cæteris præbet eas legendi, dum eas ſic apertas cernit.

3 Dubitatur hîc, An ſi quis vtatur literis ab alio falſificatis, & pariter ſigillo ab alio falſificato, incurrat in hunc caſum? Reſp. cum diſtinctione:

nam vel talis ſcit hanc facultatem ab aliis eſſe factam, & nihilominùs ea vtitur, vel non ſcit: Si non ſcit, ad nihil tenetur. Si verò ſçit, & ea vtitur, dico quòd incurrit in hunc caſum, & meretur pœnas illas, quas incurrunt omnes tales falſarij.

OCTAVVS CASVS.

Furtum de rebus Monaſterij, aut Conuentus, in ea quantitate, quæ ſit peccatum mortale.

SVMMARIVM.

1 *Furtum quid.*
2 *Vt religioſus incurrat hunc caſum, duo concurrere debent.*
3 *Quæ quantitas ſufficiat, vt furtum ſit mortiferum.*
4 *An Religioſus accipiens aliquid de bonis Monaſterij, peccet mortaliter.*
5 *Superior, ſi nolit concedere neceſſaria Religioſo, an ea ſibi quis accipiens, peccet.*
6 *Res magnæ quantitatis accipiens, peccat, & ad reſtitutionem tenetur.*
7 *Ex multis furtis leuibus aliquando peruenirì poteſt ad eam ſummam, quæ ſit peccatum mortale.*
8 *An Religioſus poſſit donare alij, quæ ſibi conceſſa ſunt.*
9 *Religioſus eleemoſynam facere poteſt ex iis, quæ ad ſuum victum, pro ſtudio aſſignata ſunt.*
10 *Minoritæ an liceat facere eleemoſynam.*
11 *An Religioſo liceat ſumere de rebus Monaſterij in magna quantitate pro eleemoſyna facienda.*
12 *Sacrilegium eſt furari aliquid de Eccleſia.*

13 Ad

13 *Ad incurrendum excommunicationem pro ſacrilegio, quæ requirantur.*
14 *Monaſterij nomine quæ veniant.*
15 *Furans aliquid, ad vſum fratris particularis conceſſum, peccat, & incidit in caſum.*
16 *Surripiens ſcripta, incidit in caſum.*
17 *Furari in religione, quàm malum.*
18 *Religioſus ex communi vel ex particulari aliquid ſurripiens, an incidat in caſum.*
19 *Idem dicendum de ſurripiente aliquid ex bibliotheca.*
20 *Quid dicendum de ſurripiente res, quæ vſu conſumuntur.*
21 *Minoritæ quæ dare poſſunt extra Monaſterium iuxta cap. Exiit.*
22 *Conſtitutio Clem. VIII. de largitione munerum.*

DE hac materia furti, vide D. Thom. *in* 2. 2. *quæſt.* 66. & ibi Caietanum, Bannes, & cæteros ſectatores: Valent. *tom.* 3. *diſp.* 5. *q.* 10. Alex. de Ales. 4. *part. quæſt.* 24. *memb.* 5. *art.* 3. Riccard. *in* 4. *diſtinct.* 15. *quæſt.* 7. *art.* 1. Palud. *diſt.* 14. *q.* 2. *art.* 2. Gabriel. *diſt.* 15. *quæſt.* 3. Soto. *de iuſt. & iur. lib.* 5. *quæſt.* 3. *art.* 1. Nauarr. *in Man. cap.* 17. *num.* 112. Ang. verbo, *furtum*, Sylu. *ibidem.* Adrian. *quodlib.* 6. *art.* 1. Alph. à Caſtro *lib.* 2. *de poteſtate legis pœnal. cap.* 10. Couarr. *variarum reſolut.* Michaël Salon. 2. 2. *quæſt.* 66. *art.* 5. Petr. Nauarr. *libr.* 3. *de reſtitut. cap. primo*, Tolet. *lib.* 5. *cap.* 15. Cordub. *in ſumma. quæſt.* 111. *& lib.* 1. *q. q.* 35. *& alij.*

S. Thom. *Furtum quid.*

1 Pro intelligentia huius caſus, ſciendum eſt, quòd furtum propriè, ſecundùm S. Thom. *in* 2. 2. *quæſt.* 66. eſt acceptio rei alienæ occulta. Sed accipiendo *furtum* in ampliori ſignificatione, prout

includit rapinam, latrocinium, & prædam, *eſt contrectatio rei alienæ fraudulosa inuito domino.* Et notanter dicitur, *contrectatio*; quia ſine ea non eſt furtum, etiamſi voluntas interueniat; aut verbum, quoad homines, *l.* 1. *ff. de furt.* ſecùs quoad Deum, *cap. vulgaris de pœnit. diſt.* 1. *& cap. ſi propterea,* 33. *quæſt.* 3. *de pœnit. diſt.* 1. Quia eſt contra illud præceptum diuinum; *non concupiſces.* Dicitur etiam *rei alienæ*, quia in re propria non poteſt eſſe furtum. Et nomine *rei alienæ* intelligitur non ſolùm de rebus ipſius Monaſterij, ſeu conuentus in communi, nempè de rebus pertinentibus ad communitatem: verùm & de rebus particularibus ad particularem vſum religioſis conceſſis.

2 Itaque, vt Religioſus incurrat in hunc caſum, duo concurrere debent; vnum, quòd ſit furtum; alterum, quòd ſit in ea quantitate, quæ faciat peccatum mortale: quæ, quia non eſt deciſa, relinquitur iudicio boni viri. Pro quo ſciendum, quòd quantitas modica aliter conſideratur in foro exteriori, & aliter in foro interiori: nam in foro exteriori Iureconſultus in *l. ſi oleum.* §. *final. ff. de dolo*, declarauit modicam quantitatem illam eſſe, quæ non excedit ſummam duorum aureorum. At in foro interiori, Nauarrus *lib.* 3. *conſil. de regular. conſ.* 75. *n.* 18. Dat quandam regulam generalem, dicens; quòd ſufficit illa quantitas, quæ requiritur, vt furtum Laici ſit mortiferum.

Nauarr.

Quantitas, quæ ſufficiat, vt furtum ſit mortiferũ. Sorbus. Corduba.

3 Deinde deſcendit ad taxandam hanc quantitatem pro peccato mortali; & ait; furtum vſque ad vnum Iulium, vel Regale excluſiuè, non eſſe mortiferum. Pater Sorbus *in addit. ad compendium Priuileg.* dicit, quòd pertingere debet ad valorem duorum Iuliorum. Corduba *in ſumma, queſt.* 109.

expreſ

expreſsè ait; furtum vnius Regalis argentei eſſe materiam grauem, & peccatum mortale: furantem autem aliquam quantitatem inferiorem ſolùm peccare venialiter.

4 Sed dura nimis videtur Sayro talis opinio: quia ſecundùm arbitrium boni viri ea ſumma non eſt tanta, vt ipſa ex ſe, ſecluſo omni alio damno ſubſecuto, materiam furti grauem conſtituat. Nemo enim peccati mortalis damnaret eum, qui rem non excedentem valorem Iulij vnius furatus eſſet, putà gallinam mediocrem in loco, vbi dimidio regalis, aut Iulio valeret. Nec credendum eſt, Deum velle hominem æterna pœna pro re tam parui momenti, damnare: niſi aliæ maioris nocumenti circumſtantiæ interueniant. Alij docent, duos, aut tres aureos, ex rei natura quantitatem ſufficientem eſſe ad conſtituendum peccatum mortale, à quocunque auferantur, etiam à Rege; etiamſi aliud damnum inde non reſulter: quantitatem verò duorum Iuliorum non eſſe; niſi à paupere ſurripiatur. Sic Sotus *lib. 5. de iuſtit. & iur. q. 3. art. 3. ad 3.* Ioan. Maior *in 4. diſtinct. 15. q. 25.* Petrus de Nauarr. *in lib. 3. de reſtit. c. 1. n. 35.* & Petrus de Arragon. 2. 2. *q. 66. art. 6. dub. 3.* Verùm talis ſententia nimis larga eſt, & vergit ad aliud extremum.

Sayrus. Sotus. Maior. Petrus de Nauarr. Arragon.

In hac igitur Doctorum controuerſia, quamuis nulla certa regula ſtatui poſſet ad infallibiliter iudicandum, quænam quantitas leuis aut grauis ſit; vt ex eius ablatione furtum veniale, aut mortale committatur, ſed id arbitrio boni, & prudentis viri relinquendum; vt dictum eſt paulò antè, habita conſideratione circumſtantiarum loci: ſcilicet an regio illa abundet copia auri, vel argenti:

Auctoris ſententia.

genti: perſonarum,an diues,vel pauper ſit;& damni , quod conſequi ſolet ex furto rei ablatæ: Nihilominus communiter loquendo, ſic videtur dicendum, quòd in communibus perſonis quatuor, aut quinque Iulij : in pauperibus autem vnum, aut duo Regalia, ſeu Iulij,ſufficiens erit quantitas pro peccato mortali ; & hoc excluſis aliis omnibus extrinſecis damnis, & nocumentis. Cuius rei non poteſt commodior ratio aſſignari , quàm quòd recta ratio, & arbitrium boni , & prudentis viri ita iudicare ſolet. Vide quæ de his diximus ſuprà in explicatione Quarti caſus : verſus finem ib. *Quoad tertium.*

Dubium. Dubitatur hic primò; An Religioſus accipiens aliquid ex bonis Monaſterij , peccet mortaliter; & per conſequens incurrat in caſum reſeruatum, & ad reſtitutionem teneatur? Et quæſtio eſt ſolùm de rebus mobilibus: nam de immobilibus res eſt manifeſta, nec ita paſſim occurrere ſolet.

Reſpon. Reſp. ad hoc plura.

Primum eſt, ſi res ablatæ non ſunt neceſſariæ; aut ſi ſunt : ſuperior tamen concederet,ſi peteret, peccat mortaliter vſurpando ; quia facit contra votum paupertatis , exercens actum dominij. Si enim eam accipit; vt ſibi debitã , quaſi ius habeat ad bona Monaſterij , exercet actum dominij ; vt conſtat, cùm nulla petita licentia,vt ſuam,vel ſibi debitam rem vſurpat. Sin autem rem illam , non vt ſuam,vel ſibi debitam apprehendit : ergo furtum committit;& peccat mortaliter , ſi res notabilis ſit; cùm alienum, ſibique non debitum vſurpat. Vtroque ergo modo peccat, & incurrit in caſum , & reſtituere tenetur,ſi res extet. Sic Corduba. Petr. de Nauarr. Corduba *in ſumma queſt.* 109. Petrus de Nauarr. *vbi ſup.*

&

& Azor. *p.* 1. *lib.* 12. *inſt. moral. cap.* 11. *dub.* 6. Azor.

5 Secundum eſt, ſi res ablata talis eſſet, quæ neceſſaria cenſetur ad vſum Religioſorum priuatorum, vt ſunt cibaria, veſtes, &c. & ſua neceſſitate propoſita, adhuc ſuperior concedere nollet, accipiendo non peccaret, nec ad reſtitutionẽ teneretur. Sic Petr. de Nauarr. *ſup.* Ratio eſt, quia ſuperior dare debebat: cùm enim bona illa ſint communia, & pro fratrum neceſſitatibus donata, ſuperior eorum nòn eſt dominus: ſed gerit ſe iniuſtè: vnde poteſt religioſus ea pro neceſſariis ſuis vſibus accipere abſq; violatione voti paupertatis. Hoc enim non eſt exercere actũ dominij, aut proprietatis, ſed vſum rerũ neceſſariarum ad victum, & veſtitum habere, quod voto non repugnat. Sicut enim religioſus inſeruire tenetur Monaſterio: ita etiam Monaſterium tenetur de neceſſariis ad vitam ei ſubminiſtrare.

6 Tertium eſt, qui res in aliqua magna quantitate accipit, ſiue ſit vſu conſumptibilis, ſiue non, & dederit eam alicui extra Monaſterium, peccat mortaliter, incurrit in caſum, & ad reſtitutionem tenetur tam ipſe, quàm recipiens. Sic Corduba, Pet. de Nauarr. & Azorius *vbi ſup.* Ratio eſt: quia ſic accipiendo, & donando ſine licentia ſuperioris, furtum committit, & actum dominij exercet, quorum vtrumque illi prohibitum eſt. Vnde ſi res exrat, tenetur tam ipſe, quàm accipiens eam Monaſterio reſtituere, cùm vterque iniuſtè acceperit, & retineat. Corduba. Petr. de Nauarr. Azor.

7 Dubitatur hîc; An ſi quis minutatim furatur magnam ſummam: ita vt ex quolibet actu non faciat niſi peccatum veniale: ratione tamen ſummę ſic collectæ, committat peccatum mortale, & ad

reſti

reſtitutionem teneatur, verbi gratia, eſt famulus, qui minutis ablationibus herum fraudat : ſcilicet, quia ſingulis diebus ſingulos quadrantes ſurripit, vel ad forum rerum venalium emendi cauſa proficiſcens, vel clam domi ſubducens. Sotus *lib.* 5. *de iuſtitia, & iure*, *q.* 3. *art.* 3. huius famuli furtum damnat tanquàm mortiferum. Idem ſentit Medina Nauarr. verò benigniùs interpretans huiuſmodi furta, *in Manuali cap.* 17. *n.* 139. dicit plura. Primùm ex multis furtis leuibus, & quæ omnia peccata ſunt venialia, peruenire poteſt ad eam ſummam, quæ ſit peccatum mortale, & teneatur ad reſtitutionem. Deinde ex venialibus furtis obligationem exiſtere poſſe neceſſarium reſtituendi. Deinde de hoc genere furtorum non ignoſcendum eſſe ei, qui continenter, nec modicis expectatis interuallis in illis verſatur : ei verò parcendum, qui minutis furtis intermiſſis, longioribus interuallis in illis verſatur : licèt huius furta ſummam altero tanto maiorem, quàm illius relinquant, omníſque ſuperſit, quam etiam retineri poſſe ait, ſalua cum Deo amicitia.

Ex multis furtis leuibus peruẽniri poteſt ad eã ſummam, quæ ſit peccatũ mortale.

Ego ſic diſtinguo ; Qui ſæpè repetitis furtis, maioris rei eripuit ſummam, aut eam ſummam conſeruauit, aut exhauſit. Si conſeruauit, reſtituat domino : niſi fortè ei exploratum ſit, dominum condonaturum. Si non ſeruauit, ſed conſumpſit, aut in rem quampiam neceſſariam, ſeu vtilem, ſeu honeſtam conſumpſit, tacitè approbante domino, aut ſecùs, priori modo non videtur ei imponenda neceſſaria lex reſtituendi. Primum, quia nec auferendo peccauit, nec retinendo, quia re ipſa non retinuit. Non peccauit, inquam,

quam, peccatum graue. At furtum, nisi criminosum sit, vinculo necessariæ restitutionis non cóstringit. Deinde, quia huiusmodi furta leuiora, quæ ad res neque turpes, neque flagitiosas seruo, segetem præbent, ingenui nomino contemnere consueuerunt. Si posteriori modo, esset acriter obiurgandus famulus, deterrendus, hortandus ad rem furtiuam reddendam, seu eius æstimationem, quandoquidem consumpta est: cogendus etiam, si magnum esset damnum, quia dominus sustinere nollet. Nauarr. autem cogere videtur hunc seruum propter retentionem rei collectæ, atque manentis. Manual. *cap.* 17. *n.* 4. *& num.* 139. Vide quæ suprà diximus *in* 3. *sect. in prima conditione confess. sub num.* 7. *in fine, in additione.*

8 Dubitatur tertiò; An religiosus possit donare aliis ea, quæ sibi ad proprios vsus concessa sunt? Resp. quòd religiosus etiam ex iis, quæ sibi deputata sunt ad proprios vsus, si sine Prælati licentia dispenset rem notabilis quantitatis tam intra, quàm extra Monasterium, peccat mortaliter, & incidit in casum. Vide D. Antonin. *in* 3. *p. tit.* 16. §. 11. Sylvest. verbo, *Religio.* 6. *q.* 7. Nauarrus *in cap. non dicatis tom.* 1. *quæst.* 1. *num.* 44. & probatur: nam vsuarius nequit de rebus tantùm ad vsum proprium concessis in alios vsus disponere, vt patet ex iure ciuili: sed sic est, quòd religiosus est vsuarius eorum bonorum, quæ sibi destinata sunt, ergo non potest in omnem vsum ea expendere. Hinc rectè ait Sotus *lib.* 4. *de iust. & iure, q.* 1. *art.* 1. quòd sicut cùm aliquis quosdam conuiuio excipit: non facit eos dominos esculentorum, & poculentorum, quibus mensa struitur,

Dubium.

Respons.

Antonin.
Sylvest.
Nauarr.

Sotus.

tur, quia neque illis facit copiam, vt illa ad alios tranſmittant, aut in proprias domos portent, ſed vt ſedẽtes veſcantur illis: ita Monaſterium facultatem facit Monachis edendi, veſtiendi: ſed non ea bona in alios vſus expendendi.

Religioſus eleemoſynã facere poteſt ex ijs, quæ ad ſuũ victum pro ſtudio deſtinata ſunt. Sylueſt. Tabien. Nauarr.

9 Licitũ eſt tamen religioſo peregrinanti; vel exiſtenti in ſtudio, extra clauſtra facere eleemoſynam modicam ex his, quæ ſibi in propriam ſuſtentationem ſunt aſſignata: vt tenet poſt alios Sylueſter, verbo, *eleemoſyna, quæſt.* 5. Tab. *num.* 8. & Nau. *vbi ſupr. num.* 4.

Minoritæ an liceat facere eleemoſynam. Obiectio.

10 Verùm non licet fratri minori in obſeruãtia ſuæ regulæ viuenti, vt ea quæ ipſi concẽduntur ad certas neceſſitates præſentes: vel imminentes, expẽdat in alios vſus, ad quos veriſimiliter exiſtimat, facultatem à Prælato non faciendam: nam ſi aliter facit, peccat mortaliter cõtra votum paupertatis.

Si dicas, quòd diuerſus eſt caſus minorum ab aliis religionibus quæ habent bona in communi. Bona enim illarum religionum ſunt ſedis Apoſtolicæ per Prælatos regulares diſpenſanda; & ideò peccant mortaliter contra voluntatem ipſorum pecuniam expendendo. At pecunia, ſeu res, quæ conceduntur fratribus minoribus ad eorum neceſſitates ſubleuandas, non ſunt ſedis Apoſtolicæ; ſed dantis; & ita ſemper antequàm expendantur, dominium talis pecuniæ eſt apud dantem, vt *in cap. exijt, de verborum ſignificatione.* Et ideò videtur, quòd frater minor poſſit eam conuertere ad quoſcunque vſus, expreſſa, vel præſumpta voluntate dantis.

Reſponſ. Reſpondeo, quòd prædicta obiectio non prodeſt, quia ad hoc, vt frater minor poſſit prædictam pecuniam, vel rem licitè conuertere in aliquam

Digitized by Google

quam rem,duplex licentia requiritur.Prima ipſius dantis , poſterior Prælati , & licèt adſit voluntas dantis ; deeſt tamen voluntas Prælati , qui id minimè permittit : & per conſequens tali voluntate, & licentia deficiente , peccant mortaliter fratres Minores id facientes : nam licèt dominium pecuniæ ſit ipſius dantis , quouſque expendatur : vſus tamen ipſius debet regulari à Prælato ipſius Religioſi,ne contra votum paupertatis promiſſum aliquod ſiniſtrum committatur.

11 Dubitatur quartò ; An liceat Religioſo ſumere de rebus Monaſterij,ſeu Conuentus;quod conſtituit peccatum mortale , vt ſcilicet inde faciat eleemoſynam. Dubium.

Reſpondeo , quòd non licet,& ſi id faciat peccatum mortale committit , & in caſum reſeruatum incidit , quod elicitur ex cap. *non eſt putanda*, 14. *quæſt.* 5. *cap. ſi fortè ibidem.* vbi habetur , quòd etiamſi totum tribuat parentibus,quod abſtulerit; non minuit peccatum : nam ſpecies furti eſt ex alieno largiri , *l.ſi pignore,ff.de furtis.*Niſi neceſſitas pauperis fuerit extrema , quæ æſtimanda eſt iudicio boni viri , vt quæ moraliter præ ſe fert periculum magnum ſalutis vitæ,*c.ſi quis de furtis.*Igitur excepto hoc caſu , non excuſantur Religioſi , qui intuitu pietatis de rebus Monaſterij ſumunt , aut furantur , vt pauperibus eleemoſynas tribuant, ſiue tales Regulares ſint in adminiſtratione , ſiue non.*Vide Graſſium hîc.* Reſpon.

Tu tamen limita in noſtra Minoritana Religione circa ea , quæ communiter dari ſolent pauperibus ; iuxta formam *in cap.exiit. de verborum ſignif.* à Nicolao tertio præſcriptam. Et inſuper limita, quando in dando quis habuerit exceſſum charitatis, Limitatio.

tatis, & ille, cui datur, fuerit in extrema neceſſitate: nam de talibus, & ſimilibus quàm plurima exempla habemus in noſtris Chronicis ex ſanctiſſimo Patre noſtro Franciſco, qui aliquando etiam habitum, quem deferebat, dabat.

Dubium. 12 Dubitatur quintò; An ſit caſus reſeruatus furari ab Eccleſia res ſpirituales, vt ſunt reliquiæ, calices, veſtes altaris, & huiuſmodi? Reſpondeo cum Syluestro, verbo, *reliquiæ, quæſtion.*2. quòd ſic. Imò quia talis auferens ſacrum de ſacro, vel ſacrum de non ſacro, ſacrilegium committit. *c. ſi quis,* 17. *q.* 4.

Reſponſ. Sylueſt.

Sacrilegium eſt furari aliquid de Eccleſia.

Dubium. Sed num incidat in excommunicationem, qui furatur calices, patenas, & huiuſmodi de ſacriſtia? Reſp. quòd ſecundùm Panormitanum *in cap. ex literis, de furt.* non eſt excommunicatus, niſi cum furto effregerit etiam portas Eccleſiæ, vel armaria, aut feneſtras: ita Sylu. verb. *furtum, num.* 7. Et hoc probatur per cap. *conqueſtus, de ſentent. excom.* vbi habetur eſſe excommunicatos ſacrilegos, qui effringunt, & ſpoliant Eccleſias. Quæ decretalis non excommunicat: ſed præſupponit eſſe excommunicatos; ſiquidem iubet denuntiari eos, vt tales: *argum. cap. paſtoralis, §. verùm de appellat.*

Reſponſ. Panormit.

Sylueſt.

Ad incurrendam hanc excommunicationem requiritur fractio portarum & furtum. Panorm. Antonin. Caiet.

13 Ad incurrendum ergo hanc excommunicationem duo requiruntur; ſcilicet perfringere portas, & furari: & ob id effringens crucem, ſacrarium; aut perpetrans ſimilia ſcelera, ſi non furatur, non incurrit in excommunicationem, prout poſt Panormitanum tenet Antonius, 3. *part. tit.* 24. Caietanus *in ſumma.*

Nomine Monaſterij

14 Nomine verò *Monaſterij*, veniunt Monaſteria, Hoſpitalia & reliqua pia ædificia auctoritate Epiſcopi ad id ſacrata, & non alia, ſecundùm

Panorm.

Panor. *in d.c. conqueſtus, C. ad hæc, de religioſ. domibus.* Is autem dicitur effringere Eccleſiam, qui effringit, vel effodit parietem, aut frangit fores, diruit ſeras, & qui impellendo, aut quocunque alio medio violento ingreſſum ſibi parat, prout tenet Sylueſt. verb. *excommunicatio. 7. n. 8.* non autem qui reſerat eas claue; ſiue eam ſurripuerit, vel extorſerit, ſiue non, iuxta communem, quam ſequitur Nauarrus *in Man. cap. 27. n. 94.*

Quæ loca v. niant.

Effringit fores quis.

Nauar.

15 Dubitatur ſextò; An furans aliquid notabile ad vſum fratris particularis conceſſum, peccet mortaliter, & incurrat in hunc caſum? Reſp. quòd ſic: nam caſus prædictus intelligitur non ſolùm de rebus Monaſterij, aut Conuentus in communi; nempè de rebus pertinentibus ad communitatem, tam de mobilibus, quàm de immobilibus; tam de iis, quæ vſu quotidiano conſumuntur, quàm de iis, quæ durant: Verùm etiam de rebus particularibus ad particularem vſum Religioſis conceſſis, prout fuit declararum à ſummo Pontifice legiſlatore; ſicut refert Pater Sorbus *in ſuis addit. ad Compendium.* Et ratio poteſt eſſe firma; quia licèt apud Regulares omnia ſint communia, vſus tamen aliquarum rerum non eſt omnibus communis, & debet à ſuperiore limitari, qui auctoritatem habet diſpenſandi res Monaſterij fratribus, & Religioſis ſibi ſubditis; prout meliùs ſecundùm Deum ei videbitur, attendendo ad gradus, & ad officia vniuſcuiuſque Religioſi. Vide Azor. *part. 1. lib. 12. cap. 11. q. 6.*

Dubium.

Reſp.

Furans aliquid ad vſũ fratris particularis peccat, & incidit in caſum.

Sorbus.

Azor.

16 Quibus addendum eſt, quòd incidit in caſum reſeruatum, non ſolùm qui à Religioſo particulari furatur, & ſurripit res Monaſterij, ſeu Conuentus à ſuperiore ſibi conceſſas: verùm, &

Surripiens ſcripta, incidit in caſum.

qui furtiperet ab eo ſcripta aliqua, in quibus ille multùm vigilauit: nam tunc illud iudicatur furtum magnum, vt dixit Angelus *in l.1.Cod.vnde vi.* Æſtimatur enim quandoque res plus vni, quàm alteri propter aliquam cauſam particularem. Quod intelligitur non ſolùm, quando talia ſcripta furtiperet, vt illis vteretur contra voluntatem domini; verùm & quando malo fine id faceret, ſcilicet vt combureret, vt proiiceret in foueam, in puteum, vel in ſterquilinium. Et eo magis hoc; quia in tali caſu non ſolùm interuenit furtum, verùm & contemptus rerum ſacrarum, contra quos, iudicio meo, poſſet inquiri, quidnam ſentiant de fide.

Angel.

Furari in Religione quàm malum.

17 Inſuper, vt cognoſcatur quàm graue malum ſit furari in Religione, & tale facinus ab omnibus Religioſis explodatur: apponam hîc, quæ habet Rodriquez *tom.2.qq.regul.q.38.art.1.ſub tit. Quæ pœna ſint puniendi Religioſi fures.* Et habet ſic; Reſpondeo, quòd quidam modernus Ioannes Trullo *lib.2.canon.regul. cap.23. num.9.* nimis rigidè, religiosè tamen cum furibus ſe gerit; ait enim, quòd eſt graue crimen in Religione peccatum furti: & vt incorrigibilis frater eſt expellendus, ita quoque fur ex Religione. Quòd ſi contra obiicias, ait, qua ratione propter furtum, quod duntaxat damnum eſt temporale, abiiciendus ſit frater, propter quem Chriſtus mortem pertulit.

Trullo.

Reſpondet primò, quòd fures in Religione non ſolùm rebus temporalibus, ſed etiam ſpiritualibus nocent: deinde, & ſanctam Congregationem conturbant, bonúmque aliorum ſpirituale impendunt. Eſt quoque alia ratio in ipſorum furum vtilitatem, vt cùm expulſos ſe intueantur,

confuſio

confuſione, tribulationéque percuſſi, ad cor reuertantur. Quapropter, ait, propter ipſorum, illorúmque ſpirituale bonum, tanquàm iuſta infligitur eis talis pœna. Vide hoc ad longum in Rodriquez, *vbi ſuprà*, ſupradictis difficultatibus, aliàs ſubnectam pro maiori dilucidatione huius materiæ, & vt ſcrupuli aliquorum Religioſorum amoueantur, ſit ergo: Rodriq.

18 Septimum dubium; An Religioſus, qui ex communi, aut ex eo, quod alteri ad vſum eius tributum eſt, furtim aliquid ſibi capit, in prædictum caſum incidat? Reſp. quòd diſtinctione opus eſt; nam vel res eſt magnæ quantitatis, vel paruæ: ſi paruæ, non incurritur: ſi magnæ, incurritur; & prætereà videndum eſt, an hoc faciat ſubditus contradicente ſuperiore, vel non contradicente, ſaltem explicitè: nam primo modo incidit in caſum, ſi res eſt magnæ quantitatis, ſecundo verò modo minimè. Dubium. Reſp.

19 Idem quoque videtur dicendum, ſi Religioſus ex communi bibliotheca, aut communi loco aliquid, inſcio ſuperiore, ad ſuum vſum, & commodum ceperit: eſt enim proſpiciendum, an in ea re tacitus aliquis conſenſus ſuperioris ineſſe credatur, & tunc non eſt furtum, alioquin erit. Inſtabis, num votum Paupertatis negligat, ſi inſcio ſuperiore ex loco publico rem aliquam ſumat ſibi vtendam ad tempus, vt deinde in eundem locum reſtituat? Reſpondeo quòd non videtur talis, paupertatem violaſſe; niſi fuerit aliunde prohibitum; non enim eo, quod accipit, vti vult citra omnem prorſus ſui ſuperioris voluntatem: ſed ad certos tantũ dies animo, & voluntate illud in eundẽ locum, vnde acceperat, referẽdi. Inſtantia. Reſpon.

Digitized by Google

Dubium.

20 Sed quid dicendum, si ea surripit, quæ vsu consumuntur, vt comestibilia, & huiusmodi, quæ ampliùs non possunt restitui; An committatur furtum? Maior. *in 4. distinct. 38. q. 8.* videtur sentire, talem contra votum paupertatis facere; quia vtitur re, vt propria, videlicet consumit, quod ad esum, vel potum communem pertinet absque superioris consensu explicito, vel tacito. Certè Religiosi hac in re cauti esse debent, & sibi timere, ne plus æquo sibi sumant; alioquin si res magnæ quantitatis sit, committitur peccatum graue contra votum paupertatis, & incurritur casus.

Resp. Maior.

21 Et quia supra *in fine tertij dubij* diximus, quòd fratres Minores poterant dare aliquas res extra Monasterium, iuxta formam præscriptam à summis Pontificibus, præcipuè autem à Nicolao tertio, ponam hîc breuiter ea, quæ ex ipsius constitutione ad id requiruntur.

Conditiones requisitæ, vt Minorita possit aliquid dare inx. cap. exiit. de verb. §. n.

Prima quarum est, vt res sit vilis, & parui valoris, secundùm quod in Capitulis Gen. vel Prouinc. vel extra à Generali, Prouincialibus, & Custodibus, eorúmque commissariis determinatum, & ordinatum fuerit.

Secunda, quòd de prædictorum superiorum licentia fiat, vnde Guardiani ex vi sui officij non possunt illam dare; nisi à prædictis Prælatis, vel à consuetudine fuerit concessum; sicut hodie, eo ipso, quòd Guardiani instituuntur, concessum eis esse videtur. Et licèt sine præfata licentia valeant fratres adinuicem res aliquas, vt libros, vestes, & alia similia inter seipsos accommodare; rem tamen aliquam donare, aut recipere inter se inuicem non possunt, vt communiter expositores

Digitized by Google

res Regulæ aiunt. Pro minimis verò, & ſæpè neceſſariis, (ſecundùm Vgonem,& Piſanum)licentiam generalem ſufficit habere, & etiam ſufficit licentia interpretatiua,hoc eſt,quando Prælati id ſciunt,& libenter permittunt:aliàs ſi de contraria voluntate præſumeretur,non poſſent.

Tertia conditio eſt, quòd res ſit mobilis;quia de immobilibus, vtputà de horto, nec palmum fratres donare poterunt, & ſi de facto dederint, donatio eſt nulla, & ipſi proprietatis actum committunt.

Quarta conditio, quòd res donanda non ſit pecunia; quia cùm illius vſus nobis ſit interdictus, nec Papa in ſuum dominium illam recipit, non poſſumus eam donare. Et ſic nec poſſumus partem pecuniæ nobis legatæ ad preces hæredum donare, quia talis pecuniæ domini non ſumus. Et ſicut ipſi fratres non poſſunt aliis donare: ita etiam nec aliquid poſſunt ipſi accipere ſine ſuorum Prælatorum licentia, vt ait Vgo, & Serena Conſcientia *q.*81.

22 Prætereà ſciendum,quòd circa hanc materiam extat conſtitutio ſanctiſſimi Papæ Clem. VIII.de largitione munerum,quæ incipit,*Religioſæ congregationes*, in qua præſcribitur modus donandi in aliquibus caſibus. *Clem VIII Conſtitutio de largitione munerũ.*

Primus caſus eſt, quando de aliqua re in capitulo fit determinatio, quòd poteſt dari, & debet fieri talis determinatio vnanimi omnium conſenſu.

Secundus caſus eſt, quando donantur leuiora eſculenta, & poculenta, ſeu ad deuotionem, & Religionem pertinentia munuſcula. Ad quæ poſſunt reduci paruulæ reliquiæ ſanctorum, imagi-

Reliquiæ sanctorum an possint dari.

nes papireæ, vascula aliqua liquoris mannæ, coronæ aliquæ cum indulgentiis, Agnus Dei, medaliæ benedictæ, seu libelli aliqui deuoti: sed si essent magnæ reliquiæ sanctorum, vel reliquiarij, & alia supradicta magni pretij, vel excederent summam illam quatuor, aut quinque Iuliorum; tunc essent obseruanda ea, quę de primo casu sunt dicta, vt videlicet in Capitulo Generali, vel Prouinciali id dicebatur.

Tertius casus est, in quo Religiosi inter se ipsos possunt donare, est rerum minimarum non excedentium valorem trium, quatuor, aut quinque Iuliorum. Nam vltra talem summam, habenda esset concessio à Capitulo.

Hoc autem non intelligitur de donatione illarum rerum, quæ sunt partus intellectus: vtputà conciones, lectiones, conceptus, & huiusmodi; quia non sunt res Monasterij, & ideò licitè possunt fratres ea sibi dare, vt declarauit idem summus Pontifex Clemens VIII. Hæc pro nobis Minoribus.

Pro aliis verò Regularibus Pontifex declarat, quòd licitum est aliquid dare extra Monasterium pro subleuandis pauperibus etiam ratione hospitalitatis: ratione gratitudinis, vrbanitatis, &c. *Videatur Bulla.*

NONVS CASVS.

Lapsus carnis voluntarius.

SVMMARIVM.

1 *Religiosus quando incidit in hunc casum.*
2 *Concupiscentia quando, & quid sit.*

3 Concu

3 *Concupiſcentia eiuſdem eſt ſpeciei cum peccato, quod committi deſideratur.*
4 *Conſenſus duplex, expreſſus, & tacitus.*
5 *Ad peccatum mortale qui conſenſus requiratur.*
6 *Conſenſus interpretatiuus quis.*
7 *Ad incurrendum peccatum mortale ſufficit conſenſus interpretatiuus.*
8 *Idem aſſeritur.*
9 *Cogitatio moroſa quæ, & quando ſit.*
10 *Cogitatio moroſa in videndo pulchram mulierem, quando ſit peccatum mortale.*
11 *Delectatio moroſa cuius generis ſit peccatum.*
12 *Delectatio conſurgens ex tactibus, non motiuo inhoneſto factis, non eſt peccatum mortale.*
13 *Pollutio nocturna quando peccatum, & quando minimè.*
14 *Pollutionis nocturnæ plures poſſunt eſſe cauſæ.*
15 *Religioſus cogitans turpia, & ſe polluens, non incidit in caſum.*
16 *Pollutio procurata eſt peccatum mortale, & caſus reſeruatus.*
17 *Peccatum carnis aliquando cum ſecunda perſona committitur.*
18 *Actus conſummatus quando.*
19 *Religioſus ſollicitatus, & minis inductus à muliere, peccans, an incidat in caſum.*
20 *Peccatum nefandum nefanda ſortitur nomina.*
21 *Peccatum contra naturam cauſa fuit diluuij ex S. Methodio.*
22 *Chryſoſtomus mira dicit contra patientes muliebria.*
23 *Sodomitici peccati pœna ex S. Scriptura.*
24 *Sodomitici peccati pœna ex Conſtitut. Pij & Sixti V.*
25 *Declarantur præfata conſtitutiones.*

26 *Confessarij sollicitantes pœnitentes ad carnale peccatum in actu confessionis, sunt suspecti de hæresi.*
27 *Extra verò actum confessionis non sunt suspecti.*
28 *Qui cum filia spirituali fornicatus fuerit, qua pœna dignus.*
29 *Impudicitia, in qua corporis parte consideretur.*
30 *Muliebria patiens, incidit in casum.*
31 *S. Bonauẽtura doctrina præclara de tactu impudico.*
32 *Bestialitatis peccatum grauius, quàm quodcumque aliud carnis peccatum.*

DE hac materia tractant omnes Summistæ. Nauarr. *in Man. cap.* 16. Sanct. Anton. 2. *parte tit.* 6. *q.* 1. *cap.* 5. Ang. Sylvest. Tabien. Armilla, Soto *in* 3. *dist.* 12. *quæst.* 1. *art.* 7. Adrian. *in* 4. *quæst.* 4. Lopez *part.* 1. *cap.* 74. Tolet. *lib.* 5. *c.* 13. D. Thom. 2. 2. *q.* 154. ibi Caiet. & sequaces, Alex. de Ales. D. Bon. Riccard. Scotus, & omnes.

Materia hæc carnis valde delicata est, & cum magna discretione est tractanda: quod nos, Deo fauente, præstabimus: & licèt in hac secunda editione propter simplices Sacerdotes quàm plurima hîc addamus, semper tamen modestiam religiosam ante oculos habebimus.

Religiosus quando incidit in hũc casum.

1 Igitur ad hoc, vt Religiosus in hunc casum incurrat, opus est, vt incidat in lapsum carnis voluntariè & quòd illud opere compleat: & hoc tam in prima persona, quàm in secunda, quomodocúmque, & secũdùm quaslibet species: nam omnes comprehenduntur in hoc casu. Vide quæ habet D. Thom. *in opusculo* 4. De hac materia ergo locuturi, sic eam distinguere placuit.

D. Thom.

Distinctio huius materiæ.

Peccatum hoc vel est internum, vel externum. Si internum: sic ad eum pertinet concupiscentiæ

pecca

peccatum, vel delectatio morosa: si externum, vel est in propria persona, vel extra. Si in propria persona, tunc est pollutio, quæ si est procurata, & voluntaria, dicitur mollities. Si non est procurata, dicitur pollutio, quæ aliquando potest esse diurna, aliquando verò nocturna. Si verò hoc peccatum fit extra: tunc vel est naturale, vel contra naturam: si naturale est, tunc varium sortitur nomen iuxta varietatem speciei: nam aliquando potest esse simplex fornicatio, aliquando adulterium; aliquando incestus, aliquando sacrilegium, aliquando defloratio, & huiusmodi. Si verò est contra naturam, tunc vel est in creatura rationali, & dicitur sodomia, vel est in brutali, & tunc dicitur bestialitas; de quibus (breuiter tamen) dicendum est per singula.

Peccatum igitur carnis, quãdo est interius, potest esse vel cõcupiscentia, vel delectatio morosa.

2 Concupiscentia est, quando quis desiderio, & affectu deliberato concupiscit rem veneream, & tunc est peccatũ mortale prohibitum in nono Decalogi præcepto. *Non concupisces.* & in S. Matthæo, cap. 5. *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo.* Quo sanè loco, visus, pro omni motu accipitur, qui est ad delectationem luxuriæ, atque adeò non solùm corporalis, sed etiam interior affectus, quo quis alterius vxorem illicitè concupiscit, prohibitus censetur. *Concupiscentia.* Matth. 5. *Concupiscentia eiusdem est speciei cum peccato, quod committi desideratur.*

3 Est autem concupiscentia hæc non solùm peccatum, sed etiam illius speciei, qualis est peccatum ipsum, quod committi desideratur. Intentio enim nomen operi imponit. Qui ergo committere desiderat peccatum sodomiæ, sodomiam

men

mentalem iam commisit, & qui cum coniugata coire desiderat, adulterium perpetrat, & sic de singulis speciebus.

Consensus duplex, expressus, & tacitus.

4 Sed vt sciatur, quando quis consentit, & qualis consensus sit peccatum mortale, notandum, quòd duplex potest esse consensus, expressus, & tacitus, seu interpretatiuus. Consensus expressus, & explicitus est, quando voluntas aduertens aliquam delectationem illicitam irrepsisse in mentem, & cogitationem, illam vult, & approbat expresse. Implicitus, seu interpretatiuus consensus est, cùm quis aliquid facit, vel non facit liberè, vnde consequitur aliqua delectatio illicita, ita tamen vt non solùm possit, vel non possit illam velle repellere, vel non repellere, sed etiam vt teneatur illam repellere, vel non repellere.

Qui rursus potest esse triplex. Primus est, quando aliquis, licèt explicitè non velit ipsam delectationem, liberè tamen facit aliquid, quod est causa huius delectationis, aduertens inde consequi hanc delectationem illicitam. Secundus est, quando opponit liberè huiusmodi causam, aduertens tamen in se aliunde causatam delectationem illicitam, & non resistit illi, vel displicet illi talis delectatio. Tertius est, quando est causata delectatio illicita, vndecunque causata sit, quam ille non considerat esse delectationem malam, potest tamen, & debet auertere.

Ad peccatum mortale qui cõsensus requiritur.

5 Ad peccatum mortale ergo patrandum, si consensus est perfectus, scilicet deliberatus, & expressus, talis consensus erit peccatum mortale. Si verò imperfectus est, & indeliberatus, hoc est, cùm quis ita aduertit talem motum illicitum,

aut

aut saltem potest ex aliqua præsenti cogitatione animaduertere, vt illum repellere possit: non tamen ita facilè ex eo, quòd non plenè eius malitiam aduertit, erit tantùm veniale, etiam si pro obiecto haberet rem illicitam mortaliter.

Consensus interpretatiuus quãdo fit.

6 De consensu verò interpretatiuo variè loquuntur Doctores. Aliqui dicunt, quòd si quis aduertat plenè se delectationem illicitam versari in mente sua, tunc aut consentit illi, & sic est peccatum mortale, quotiescunque delectatio est de re mortaliter mala, aut non consentit expressè, & tunc aut ratio aduertit instare periculum consensus expressi in eam, & tunc, nisi voluntas illam reprimat, & repellat, sed patitur in huiusmodi se cogitationibus occupari, peccat mortaliter, aut ratio aduertit, se in tali cogitatione occupari: non tamen aduertit imminere periculum consensus: quia re vera abest omne periculum, tunc voluntas, eam non repellens, cùm posset, non peccat mortaliter, sed ad summum venialiter, sic absolutè docent Angel. verbo, *cogitatio num.* 2. Sylvest. verbo, *delectatio*, *quæst.* 1. Tabiena *ibidem quæst.* 6. Armilla *eod. num.* 3. Adrian. *in* 4. *quæst.* 4. *de Eucharistia* §. *per hæc dico, in respons. ad* 4. Caietanus *in summa verb. delectatio* vers. *Magna tamen.* Vbi disertis verbis docet, quòd si quis non ex complacentia talis delectationis, sed quia scit voluntatem suam constantissimam esse, & confidens, se in eam non consensurum, persistat in ea, non peccat mortaliter, sed tantùm venialiter, quia non exequitur illud præceptum Psalmi 17. *Persequar inimicos meos, & comprehendam illos, & non conuertar, donec deficiant.* Hoc facilè potest accidere hominibus cõscientiæ timoratæ, inquit;

Angel. Sylvest. Tabien. Armilla. Adrian. Caiet.

Psalm. 17.

Caietan. quit Caietanus, qui cùm longè absint à periculo consentiendi, non repellendo tales delectationes, cùm possint, peccant solùm venialiter. Quod
Nauarr. probat etiam Nauarrus *in Man. cap.* 11. *num.* 12.
Philiarc. Cosmus Philiarchus *de officio sacerdot. part.* 2. *lib.* 4.
Medin. *cap.* 18. Medin. 1. 2. *q.* 74. *art.* 6.

7 Alij tamen docent, sufficere ad mortale peccatum constituendum, consensum virtualem, seu interpretatiuum, quando adest expressa aduer-
Alensis. tentia. Sic Alexand. de Ales. *part.* 2. *quæst.* 118.
S. Thom. *membr.* 11. S. Thom. 1. 2. *quæst.* 74. *art.* 8. S. Bona-
S. Bonau. uent. *in* 2. *distinct.* 24. *part.* 2. *art.* 2. *quæst.* 2. *n.* 75. qui licèt opinionem primam probabilem esse putet, hanc tamen secundam tutiorem, & securio-
Riccard. rem esse dicit Riccard. *ibidem.* Valentia *tom.* 2. *di-*
Valent. *sput.* 6. *q.* 4. *puncto* 3. Petrus Sotus *tract. de discrimine*
Petrus *peccatorum lect.* 9. Vasquez *in* 1. 2. *tom.* 1. *disp.* 108.
Sotus. *cap.* 2. Azor *part.* 1. *lib.* 4. *cap.* 6. *dub.* 5. & alij com-
Vasquez. muniter. Ratio est, quia posita plena aduertentia,
Azor. omnis actus humanus plenè voluntarius circa rem illicitam mortaliter, est peccatum mortale, vt constat. At in casu proposito de prædicta delectatione mortaliter illicita, remota illa ratione periculi, adest voluntatis consensus sufficiens. Erit ergo peccatũ mortale talem delectationem
Caietanus refellitur. non repellere. Quòd verò Caietanus, & alij putant, voluntatem aliquando negatiuè se habere circa delectationem sensus, meritò ab aliis negatur: quia, vt ait S. Thom. talis est connexio voluntatis cum appetitu sensitiuo, vt naturaliter in ipsa sequatur delectatio, & inclinatio ex delectatione appetitus circa eandem: nisi repugnet, & obsistat. Quin quòd ex tali opinione magnus patet aditus libidini, datúrque occasio etiam piis

homi

hominibus ruinæ, qui cùm possint sibi vtcunque fidere, & fouere delectationem de re mortaliter mala, sæpè laberentur in huiusmodi consensum.

8 Igitur quantum ad prædictam difficultatem, dicimus, sufficere virtualem consensum voluntatis ad constituendum peccatum mortale, nec requiri expressum: vt nonnulli existimarunt: tenerique hominem aduertentem delectationis mortalis malitiam sub peccato mortali repellere, & excutere; & hæc quantum ad concupiscentiam, & ad peccatum cordis. *Consensus virtualis sufficit ad constituendum peccatum mortale.*

9 Aliud quoque peccatum reperitur in corde, & dicitur cogitatio, seu delectatio morosa, hoc est voluntaria delectatio de actu malo, quod quidem peccatum consistit, non in mora temporis, & durationis, sed in mora voluntatis, ex eo, quòd ratio deliberans circa eam immoratur, nec eam repellit, prout debet & tenetur ex S. Thom. 1. 2. *quæst.* 74. *art.* 6. *ad* 3. Vnde delectatio morosa idem est, quòd delectatio deliberata, ac proinde sicut deliberatio rationis eodem temporis momento fieri, & esse potest, ita delectatio morosa tota in puncto temporis consistere potest. Vnde dicimus, quòd tunc est, quando voluntati obiicitur peccatum, & absque eo, quòd consentiat ad illud patrandum, delectantur in illa cogitatione, nec conatur illam à se expellere: tunc si obiectum est peccatum mortale, erit quoque tale & illa cogitatio morosa: si veniale, veniale: vt cùm alicui venit cogitatio de occidendo inimicum, animaduertens illi de tali cogitatione, & se delectans in illa, licèt non consentiat ad patrandum scelus, nihilominùs peccat morta *Cogitatio morosa.* S. Thom.

mortaliter, quia tenetur à se illam cogitationem de re mortali repellere : alioquin manifesto periculo se exponit ad illi cõsentiendum. Quod dictum est de peccato homicidij, multò magis habet locum in cogitatione de re libidinosa, vt de fornicatione, osculis, & tactibus impudicis apprehensis sub ea ratione, qua tactui afferunt delectationem ex pleno consensu, & aduertentia, talis, inquam, cogitatio est peccatum mortale, eò quòd opponitur virtuti castitatis, quæ non solùm moderatur nimias delectationes exteriores tactus, sed etiam potiori ratione interiores delectationes appetitus, aut voluntatis : atque adeò delectatio immoderata de obiecto venereo erit secundùm se mala, & si sit notabilis, erit mortalis, qualis est delectatio de fornicatione, & tactibus impudicis secundùm se consideratis, vt diximus. Vide de hac materia D. Thom. *vbi suprà*. Durand.& Riccard.*in* 2. *dist.* 24. S.Anton.2. *part. tit.* 5. *cap.* 1. §. *de* 2. Sylu. verbo, *delectatio quæst.* 1. Nauarr. *in Man. cap.* 11. *num.* 11. Caiet. *in summa*, verbo, *delectatio morosa*, vers. *Rursus ex parte rei.* Lopez *p.*1 *instrum. confess. c.*74. Azor *p.*1.*lib.*4.*c.*6. *quæst.*2. *& alios.*

D.Thom.
Durand.
Riccard.
Antonin.
Sylvest.
Nauarr.
Caiet.
Lopez.
Azor.

Dubium. 10 Dubitatur hîc; An delectatio morosa de pulchra muliere visa, aut de viro sit peccatum mortale? Et idem dubium est de cogitatione, & delectatione, quæ insurgit ex tactibus, osculis, & amplexibus tam fœminæ, quàm viri? Respons. ad hoc cum præallegatis Doctorib. quòd quamuis visus mulieris pulchræ secundùm se malus non sit, neque delectatio exinde consurgens, nihilominùs tamen benè, & malè fieri potest : vnde ad cognoscendum, quando peccatum sit, nécne,

Respons.

&

& quando mortale, aut veniale, aut nullum omnino, ex motiuo videntis iudicandum erit,& oppositione ad virtutem.

Si enim quispiam mulierem aspiceret,& exinde delectetur ad laudandum Deum in operibus suis, & ex pulchritudine corporis eleuetur ad pulchritudinem animæ; iuxta illud Psal.92. *Delectasti me,* Psal.92.
Domine, in factura tua: & in operibus manuum tuarum exultabo: sine dubio non peccat, sed potiùs meretur.

Sin autem illam causa vanitatis,leuitatis, & curiositatis intueretur, non dirigendo aspectum ad carnalem copulam, nec ad delectationem carnalem, & veneream; sed motus tantùm ex quadam vanitate, & curiositate,etiamsi exinde exurgat delectatio, & motus turpis ex sola venustate, & pulchritudine rei visæ,quatenùs grata est visui, solùm veniale peccatum erit delectatio illa:dummodò quis in illa ex plena aduertentia non detineatur, sed eam repellere conetur. Vbi verò ex motiuo libidinis illam aspiceret, & exinde consurgat delectatio venerea: proculdubio delectatio illa ex oppositione, quam habet ad virtutem castitatis, mortalis est, non solùm quando adest efficax voluntas accedendi ad eam: (loquendo de illis, qui matrimonio ad se inuicem non sunt coniuncti) sed etiam si sit solùm complacentia simplex, & delectatio venerea sine relatione ad copulam. Id quod luculenter docet S. Augustinus Augustr.
relatus *in cap.nec solo.*32.*q.*5.vbi ait; *Nec solo affectu, & tactu, sed aspectu quoque appetitur, & appetit concupiscentia fœminarum.* Nec dicatis vos animos habere pudicos, si habeatis oculos impudicos, quia impudicus oculus impudici cordis est nuncius,&

Digitized by Google

cùm se sibi inuicem, etiam tacente lingua, conspectu mutuo corda nunciant impudica, & secundùm concupiscentiam carnis, alterutro delectantur ardore, etiam intactis ab immunda violatione corporibus, fugit castitas ipsa de moribus.

Delectatio morosa cuius generis sit peccatū.

11 Delectatio morosa ex tactibus, osculis, & amplexibus habita, eodem modo peccatum est pro ratione motiui, & intentionis, ex qua consequitur, sicut de visu dictum est: si enim quis ex motiuo libidinoso tangeret, aut oscularetur mulierem, aut virum, delectatio consequens, peccatum mortale erit, etiamsi tactus ille de se impudicus non sit: & etiam si tangeret personam, quam desiderat, & sperat in coniugem accipere; sed nondum accepit, neque sponsalia contraxerat cum illa: quia cùm delectatio hæc sub tali motiuo libidinoso oppositionem cum virtute castitatis habeat, & plerumque notabilem inter non cognatos, & eos, qui sponsalia nondum contraxerunt: consequenter peccatum mortale constituet, etiamsi exinde nullum aliud pollutionis, aut consensus in copulam, periculum immineat.

Nota.

12 Delectatio verò consurgens ex tactibus, amplexibus, & osculis, quæ non ex motiuo venereo, & libidinoso in partibus honestis; sed ex causa honesta fiunt, peccatum non est, vt v.g. si fiat ad augendam amicitiam, beneuolentiam, & amorem honestum, vt cùm affines, conciues, conterranei extra patriam amore patrio exosculantur absque delectatione venerea, & inhonesta: tunc licèt sensualitate, ac fomite peccati originalis, vel etiam suggerente Diabolo, insurgeret delectatio venerea, non erit peccatum mortale: imò nec veniale, si voluntas expresse, vel tacitè

citè non consentiat : præsertim si contristetur de huiusmodi motibus, & illis repugnet; quamuis eos non repellat, aut omninò eos repellere nequeat.

Idem quoque dicendum est de illis,qui,vel,quæ, visitantes Ecclesias, & multitudine oppressi,volentes,nolentes se se tangunt, & ex illo tactu delectatio venerea in sensualitate insurgit : nullum enim exinde peccatum contrahunt; dummodò consensum non præbeant, vt rectè annotauit Nauarrus *in cap.si cui.n.*16. *dub.*4. *de pœnitent.distinct.*1. Et hæc de peccatis mentalibus pro nostro instituto dicta sint : in quibus omnibus hoc certum est, nunquàm posse cadere casum reseruatum : nam licèt demus, prædictas cogitationes, & desideria aliquando esse venialia, aliquando etiam & mortalia: nunquàm tamen dabimus, quòd propter talia peccata mentalia quis incurrat in casum reseruatum; cùm, vt id fiat, necessariò requiratur actio externa, vt dictum est *in prima sectione prime partis huiusce tractatus.*

De pollutione.

Quando verò peccatum carnis erit in opus externum; tunc potest dupliciter fieri, aut in propria persona, aut in secunda : si fit in propria persona; tunc est pollutio, quæ adhuc dupliciter euenire potest; voluntariè scilicet, & inuoluntariè. Si inuoluntariè; tunc est pollutio nocturna. Si voluntariè; tunc est mollities. Dicamus modò de iis, quæ fiunt in propria persona inuoluntariè, & tunc dico, quòd licèt aliquando id possit euenire in vigilia, vt plurimùm nihilominùs id accidit in somno,& dicitur,

Pollutio nocturna quãdo peccatũ:

13 Pollutio, de qua an sit peccatum, an non, dicam cum Doctoribus suprà citatis, quòd cùm

Digitized by Google

& quando nen. duplex sit voluntarium, aut in se, aut in sua causa; pollutio nocturna secundùm se, & in se, sicut voluntaria non est; ita neque peccatum erit: quandoquidem in somno ita opprimuntur vires interiores propter turbulentiam vaporum ascendentium ad caput, vt ratio liberum iudicium non habeat: sublato autem iudicio rationis, tollitur etiam ratio peccati; vnde nec primi motus sensualitatis habent rationem peccati; nisi in quantum iudicio rationis reprimi possunt. Potest autem pollutio in somnis tripliciter accidere; primò, vt tota sit in somnis: secundò, quando inchoatur in somnis, consummatur autem in vigilia: tertiò, quando emissio partim fit in somno, partim in vigilia.

Pollutio, quæ venit primo modo, nullum est peccatum in se; quia non est voluntarium. Dixi, in se: quia licèt nocturna pollutio in se non sit peccatum, ratione iam dicta, dare tamen operam studiosè ad hunc finem, vt quis in somno polluatur, peccatum mortale est. Vide Nauarr. S. Anton. Lopez. Tol. *vbi sup.* v.g. si quis per nimiam comestionem, & potum daret operam, vt sequatur pollutio; etiamsi id faceret, non ob delectationem, sed ad alleuiationem naturæ, & sanitatem, esset mortale: sicut si quis in vigilia se polluueret ob sanitatem solùm, non excusaretur à mortali; quia faceret contra finem intentum à natura, qui non est alius in emissione seminis voluntaria, nisi generatio, quæ per illum modum sequi non potest. Similiter si quis comedit nimis, aut nimis calida, ea intentione, vt in somno polluatur, peccat mortaliter. Item si quis in lecto tali situ accumbit, v.g. super renibus, aut alio quouis modo,

Nauarr. Anton. Lopez. Toler.

modo, vt possit prouocari pollutio in somno, peccat mortaliter; quia in his casibus vtitur somno, vt instrumento malitiosè voluntatis, ordinantis somnum vt polluatur, quod peccatum mortale est. At verò secundo, & tertio modo, aliquando nullum est peccatum: aliquando veniale solùm, aliquando autem mortale. Si enim contingat pollutio, semine excitato ante plenam suscitationem, nec vlla exinde delectatio libidinosa consequitur, nullum omnino erit peccatum. Dixi, *si nulla consequitur delectatio libidinosa*: nam si delectatio, seu complacentia illa sit de pollutione, habita ratione alleuiationis naturæ, vt sic meliùs seruiat Deo magis liber à stimulis carnis, nec vlla intentione in somnis procurata, nullum erit peccatum. Quòd si pollutio incœpta sit in somno, & finiatur in vigilia: tunc aut homo non plenè expergefactus est; aliquam tamen delectationem sensualitatis habet, quamuis imperfectam, & non plenè deliberatam: tunc veniale peccatum erit, non quidem ratione pollutionis, sed ratione complacentiæ, & delectationis factæ in vigilia. Aut homo plenè expergefactus est, & excitatus à somno: & non solùm repentè, sed deliberatè delectationi, & complacentiæ assentit, ita vt placeret, si haberet vas debitum receptioni talis materiæ extra matrimonium: & tunc quidem mortale peccatum est: non tamen propter ipsam pollutionem initiatam in somno, & terminatam in vigilia, quia ipsa iam præcessit; sed propter nouum deliberatum consensum habitum post pollutionem.

Quòd si absque complacentia illius, postquàm è lumbis decisa est, vbi actio libera finitur, sina-

tur ſuum curſum naturalem peragere, iámque expergefactus plenè eam retinere non poteſt, aut non curat, cauſa alleuiandi naturam, aut vitandi morbum, non cenſebitur peccaſſe, tanquàm in vigilia pollutus. Quæ annotanda cenſui ad ſedandas ſcrupulorum conſcientias.

Pollutionis nocturna plures poſſunt eſſe cauſæ.

14 Ampliùs ſciendum, quòd pollutio nocturna poteſt conſiderari ex cauſa ſua, & tunc, vt præfati auctores omnes tradunt, poteſt ibi peccatum eſſe, & non peccatum, non in ſe, ſed in ſua cauſa, & hoc pluribus modis, prout plures cauſæ in ſomno illam poſſunt producere. Solent autem tres cauſæ potiſſimæ pollutionis nocturnæ aſſignari.

Vna eſt corporalis; ſcilicet ſuperabundantia humoris pollutionis in corpore, cauſata ex nimia corporis calefactione, aut ex alia quacumque commotione, dum ſomniat dormiens ea; quæ pertinent ad expulſionem illius humoris: quæ quidem abundantia humoris ſi cauſata eſt ex cauſa culpabili; putà ex ſuperfluitate cibi, & potus antea ſumpti, tunc nocturna pollutio peccatum erit mortale, aut veniale, non in ſe: ſed pro ratione culpæ mortalis, aut venialis præcedentis: ſin verò procederet ex ſumptione cibi calidi, incitantis ad libidinem, ex propoſito facta: tunc erit culpa mortalis. Dixi, *ex propoſito facta*: quia ſi id tantùm faciat, vt ſatisfaciat gulæ, non erit mortale; ſed veniale ſolùm, ſi culpa præcedens venialis fuerit, ex S. Anton. Ang. Sylu. Tol. & aliis. Sin autem reſolutio, & abundantia ſeminis non ſit ex cauſa culpabili, nec intenta: nullum omnino peccatum erit, etiam in ſua cauſa. Vnde rectè notat Tolet. quòd qui non habet cibos, quibus veſcatur; niſi eos, vnde ſperat pollutionem,

non

non tenetur abstinere, si talis abstinentia ei nocet.

Altera causa pollutionis est, cùm ex cogitatione præcedenti contingit aliquem dormientem pollui. Cogitatio autem, quæ in vigilia præcessit, quandoque est purè speculatiua; quandoque cum aliqua affectione concupiscentiæ. Purè speculatiua erit; quando quis causa disputationis, lectionis, aut consilij dandi legit tractatus de adulterio, aut de peccatis carnalibus, & tunc pollutio inde sequens, dummodò non adsit complacentia, nullam omnino culpam nec venialem habet, nec in se, nec in sua causa. Quandoque verò est cum aliqua affectione concupiscentiæ, & sic pollutio in somno contingens culpæ rationem habet ex parte causæ; quia scilicet cogitatio præcedens, fuit cum delectatione sensuali: quo casu mortalis, aut venialis culpa erit, pro ratione delectationis morosæ, aut imperfectæ præcedentis: ex illa namque cogitatione in vigilia facta remanet quoddam vestigium, & inclinatio in anima, qua dormiens facilius inducitur ad assentiendum actibus suæ imaginationis, ex quibus sequitur pollutio: adeò vt, sicut se habuit voluntas in vigilia circa cogitationes venereas; ita se in somnis habere videatur.

15 Dubitatur hîc; An Religiosus cogitans turpia aduertenter, & se delectans in illis, in pollutionem labitur, absque tamen contactu manuum, vel alterius instrumenti, propterea incidat in hunc casum? Respond. quòd aliquibus videtur vera pars affirmatiua: nam hîc est lapsus carnis voluntarius; scilicet, quia voluntariè cogitauit turpia, & opere consummatus, quia iam polluitur.

Dubium. *Religiosus, cogitãs turpia, & se polluens, an incidat in reseruatum.* Resp.

Digitized by Google

Auctor. Nihilominùs pars negatiua est vera per ea, quæ pluries diximus, præcipuè verò *in art. 3. sect. prima, prima partis*, ibi; *Quarto notandum*. Nempè quòd ad hoc, vt sit casus reseruatus, requiritur actio externa, non solùm in vltimo effectu, sed etiam respectu mediorum: scilicet, vt cum aliquo opere externo id procuret. At verò in casu proposito, licèt & cogitando turpia, & se polluendo, committat quis peccatum mortale: non tamen incidit in casum reseruatũ: quia talis pollutio habet originem, & est causata à cogitatione interna, de qua non ponitur casus: Et insuper non fuit procurata pollutio cum actione externa, scilicet cum manu, cum motu, vel cum tactu tertiæ personæ. Quod dico, quia non est necesse, vt tertia persona cum manu sua propria procuret pollutionem, tangendo, & contrectando alterius virilia: sed sufficit, quòd quis in lecto tangat alterius corpus libidinosè: vel extra lectum tangat pudenda, vel viciniora loca aliquo modo, & ex tali contactu oriatur pollutio, quia sic concurrunt requisita ad casum reseruatum, nempè lapsus carnis voluntarius, & per opus externum procuratus.

Tertia causa pollutionis potest esse spiritualis, & extrinseca, cùm scilicet ex operatione dæmonis commouentur phantasmata ad talem actum prouocantia. Et tunc si contingit pollutio, vtique erit sine peccato: sicut in Collationibus Patrum legitur de quodam, qui semper in diebus festiuis pollutionem nocturnam patiebatur, hoc diabolo procurante, vt impediretur à sacra Communione. Et hæc de pollutione, quæ simpliciter non procuratur, & est inuoluntaria.

16 Reperitur quandoque & alia pollutio, quæ est

est voluntaria, & procurata, & tunc simpliciter est peccatum mortale, & est casus reseruatus. Et eò magis aggrauatur culpa, quo adminiculo alterius personæ contingit propter participationem in alterius peccato. Quæ etiam variatur in specie: sicut variatur obiectum, quod contemplatur. Si enim homo desiderio, imaginatione, & morosa delectatione interim, dum se polluit, cum altera persona coire, voluntate efficaci, vellet, erit peccatum illius speciei, cuius esset, si verè coiret cum illa persona, quam affectat, vt v. g. si affectat coniugatam, erit adulterium: si virginem, stuprũ: si hominem Sodomia; & sic de aliis, ideo vt si vno actu polluendi se, diuersas personas affectaret, multiplex peccatum erit, pro varietate personarum, cum quibus coïre desiderat, & omnia in confessione explicanda erunt, iuxta ea, quæ tradit Caietanus *vbi suprà* Nauarrus *in Man. cap. 16. num. 6.* Lopez, Medina, Tolet. & alij *vbi suprà*, & hæc de peccato carnis in se ipso solùm.

Pollutio procurata est peccatũ mortale, & casus reseruatus.

Caiet. Nauarr. Lopez. Medina. Tolet.

17 Aliquando verò peccatum carnis exercetur cum alio, & tunc aut contra naturam, aut naturaliter. Si naturaliter, tunc nulli dubium est, quòd est peccatum mortale, & casus reseruatus, & est eiusdem speciei peccatum, cuius est persona, cum qua coit: vt dictum est paulò antè de pollutione voluntaria.

18 Dubitatur hîc; An religiosus cubans cum muliere, cùm deuenit ad actum propinquũ operis explendi, sentiens se de proximo semen emissurum, disiungit se ab illa, & extra vas seminat, an scilicet incurrat in hunc casum? Respons. quòd aliquibus videtur quòd non, quia tunc dicitur actus consummatus in secundam personã, quan-

Dubium.

Respons. *Actus consummatus quando.*

do pollutio fuit secuta cum illa, quòd modò non fuit. Nihilominùs oppositum est verum : sicuti à simili, qui membrum ponit in partes pudendas contra naturam, licèt intus semen non effundat, quando est effundendum, sed in fine extra vas effundit, dicitur verè sodomita, & comprehenditur sub casu reseruato: vt vult Iulius Clarus *in sua praxi. §. sodomia in fine* : non enim in fraudem legislatoris est aliquid faciendum, *cap. constitutus de conces. præben.* Sic nèc in fraudem legis.

Clarus.

Dubium. 19 Dubitatur præterea. An religiosus reperiens se solus cum sola muliere nobili, & graui, & ab illa sollicitatus ad actũ carnalem sub comminatione de ipsum infamando, nisi consentiat, veluti fecit domina castissimi Ioseph Patriarchæ: An scilicet consentiens, & coïens peccet, & incurrat in hunc casum ? Aliqui dicunt, quòd non, quia licèt fuerit peccatum carnis, & opere consummatum: nihilominùs non facit voluntarium, quia propter metum ? Respon. quòd incurrit: nam si non fuit voluntarium simpliciter, & in principio actus, fuit tamen voluntarium postea sicuti de mercatore, qui ob tempestatem proiicit merces in mare quas licèt simpliciter non vellet proiicere : nihilominùs voluntate libera eas proiicit, sic ad rem licèt ille religiosus non vellet id facere, facit tamen : sicut D. Augustinus *in libro de Ciuitate Dei* non excusat Lucretiam illam Romanam : nam licèt quasi coactè, & per metum consenserit Tarquinio minitanti, tamen consensit. Et religiosus non debet consentire, & plura remedia habet ad id non faciendum, maximè si ex corde Deo se commendet, atque B. Virgini, vel clamando ad socium, vt succurrat, quia latrones

Respons.

trones volunt eum furari. Sic S. Bernardinus feciſſe legitur.

Si verò contra naturam , tunc etiam duplici modo poteſt id committi peccatum, vel agendo, vel patiendo. Sed quomodocunque committatur, ſemper eſt grauiſſimum peccatum ; & ab omnibus , præcipuè verò à religioſis debet profligari: nam vt ſciamus grauitatem ipſius, in iure ſortitur diuerſa nomina.

Peccatum nefandum nefanda ſortitur nomina.

20 Sodomia dicitur *in cap. quod ait diſtinct.* 14. *cap. flagitia.* 32. *q.* 7. Dicitur autem vitium Sodomiticum , & Gomorrheanum, quod homines earum ciuitatum illi vitio dediti erant. *Gen.* 19. Vbi Loth videns ,quòd Sodomitæ vellent hoc vitium committere cum Angelis, qui in domo ſua hoſpitati erant in forma iuuenum , ſtatuit potiùs dare filias ſuas , vt cum eis fornicarentur. Aliud exemplum habetur *Iudic.* 9. de ſene , qui receperat Leuitam cum vxore in hoſpitium , quem Gabaonitæ violare volebant , ille verò ſenex filiam ſuam virginem potiùs, quàm vxorem Leuitæ illis exponere voluit , ne tantum facinus committerent.

Gen. 19.

Iudic. 9.

Nefanda libido dicitur *in cap. in eo fornicatur.* 32. *quæſt. & cap. ſi refugientes, de pœnit. diſt.* 4. *fol.* 4.

Luxuria grauiſſima dicitur in Auth. *vt non luxuriæ contra naturam colum.* 6. vbi dicitur, quoniam quidam diabolica inſtigatione comprehenſi grauiſſimis luxuriis ſemetipſos inſeruere , vbi etiam dicit Imperator , quòd propter hoc crimen inducuntur fames , & peſtilentiæ , & terræ motus.

21 Et Methodius Martyr inter alias catachyſmi , & diluuij cauſas, ponit peccatum hoc contra

S. Method.

natu

Peccatum contra naturã causa fuit diluuij.

naturam, ex S. Ant. 2. *p. tit.* 5. *c.* 4. §. 1. Vnde dicitur Gen. 6. *Omnis caro corruperat viam suam* Et Gen. 19. *Pluit super Sodomã igne de cœlo.* Imò verò tantæ turpitudinis est hoc vitiũ, vt quasi admirationem ipsi Deo faciat: vnde *in Gen. c.* 18. ait. *Descendã, & videbo, vtrùm clamorẽ, qui venit ad me, opere cõpleuerint.* Sed & dæmones ipsi, postquàm homines ad hoc vitiũ induxerint, fugiunt, abhorrentes ex nobilitate suę naturæ tantum scelus, vt refert S. Ant. *vbi supr.* §. 2. Vnde licèt legamus eos aliquãdo fuisse succubos: non tamen legimus eos fuisse tales cõtra naturã.

Gen. 6.

Gen. 18.

Mirum, & notandum.

Antonin.

Chrysostomus contra patientes mulierbria.

22 Sed qui tali scelere habẽt se passiuè, audiant Chrysost. *hom. 4. in epist. ad Rom.* Hos equidem iis etiam, qui sibi ipsi mortem conscisciunt deteriores esse affirmat; præstiterit enim mori, quàm tanta contumelia accepta viuere: nã qui se ipsum interimit, is animã à corpore dissociat, sed hic animam cum corpore perdit. Quodcumque porrò delictũ nominaueris, nullũ huic peccato par dixeris, quia si facta sua sentirent, qui patiuntur, sexcentas vtique mortes subirent, ne hoc paterentur: neque enim est, neque, inquam, est hac iniuria alia vlla nec grauior, nec rationis minus habẽs. Nam si de scortatione Paulus differens ait, peccatum omne, quod commiserit homo, extra corpus esse, qui autem scortatur, eum in proprium corpus delinquere: quid de insania hac dixerimus, quæ ipsa tanta est scortatione deterior, quantùm ne verbis quidem exprimere licet. Neque hæc solùm dico, quòd fœmina effectus sit, sed quod perdiderit hoc, nimirum virum esse, & quòd neque in hanc transierit naturam, neque quam haberet asseruauerit: sed communis vtriusque effectus sit proditor, dignus quem tùm viri, tùm fœminæ lapi

lapidibus à ſe exigant,tanquam qui vtrúmque genus iniuria effecerit.Et paulò poſt;Quiſquis ſcortum ſe facit, hoc nihil queat eſſe inutilius:neque enim animã ſolùm,verum & corpus eius,qui hæc patrat, infame eſt; ac certè dignum , quod vndequaque exterminetur:quot tandem,obſecro, gehennæ his plectendis ſuffecerint.Quòd ſi audito gehennæ nomine irrides,ac fidem non habes, illum ignem recordare Sodomorũ.Vidimus enim, vidimus & in præſenti quoque vita gehennæ effigiem:quandoquidem enim multi futuri erãt, qui iis fidem minimè habituri eſſent , quæ poſt reſurrectionem futura ſunt : nunc cùm iidem audiant eſſe ignem inextinguibilem , à rebus præſentibus illos Deus erudiuit. Tale eſt igitur Sodomorum incendium,& vaſtatio illa. Id quod ſciunt ij,qui ad ea loca profecti,plagam illam Diuinam,ac cæleſtium fulminum opus oculis ſubiecêre.Cogitato quàm graue illud ſit peccatum, vt quòd ipſam gehennam, etiam ante tempus,exiſtere coëgerit. Nam poſteaquàm permulti verba deſpicerent, illis Deus per ipſa demùm opera gehennæ effigiem oſtẽdit noua quadam ratione : erat enim præter omnium opinionem pluuia illa:quoniam quidem & præter naturam coitio ipſa:atque ea quidẽ pluuia terram excuſſit ; quoniam & illorum animas deſiderium,ob quod pluuia eadem ferebatur contra quàm ſolita iſta,ac quotidiana ferri ſoleat:neque enim non excitabat modò terræ vterum ad fructuum generationem , ſed & ad ſeminum ſuſceptionem vtilem efficiebat.Talis enim erat ipſa Sodomorum coitio, eiuſcemodi corpus inutilius reddens. Quid enim viro corpus ſuũ meretricio more proſtituente abominabilius ? quid autem

ſcele

sceleſtius? ô inſaniam! ô ſtupiditatem! Vnde, malum hæc debacchata eſt concupiſcentia, humanam naturam hoſtium incommodis, atque adeò tantò grauioribus afficiens, quanto anima corpore præſtantior eſt! ô vos, & brutis inſipientiores, & canibus impudentiores: núſquam enim huiuſmodi congreſſus apud illos, ſed agnoſcunt proprios terminos naturæ. Vos autem genus veſtrum infamius brutorũ genere effeciſtis, & in his, quæ dico, & per vos inuicem iniurij? Vnde igitur mala hæc nata ſunt, à deliciis, à Dei ignoratione, cùm enim excũſſerit quis Dei timorem, protinùs bona omnia peſſum erunt.

Sodomitici peccati pœna. Leuit. 18. & 20.

23 Denique pœnæ, contra hoc peccatum impoſitæ, grauitatem eius manifeſtè oſtendunt, tales namque in lege veteri morte puniebantur. *Leuit.* 18. *&* 20. *Qui dormierit cum maſculo, coitu fœmineo, vterque operatus eſt nefas, morte moriatur.* Et ſecundùm legem Imperialem talis decapitari debet. *C. de extraordin. crim. l. qui puero.* Et legibus, municipalibus comburi ſolet. Clericus autem de hoc vitio conuictus, iure veteri depoſitus in Monaſterium detrudebatur *cap. clerici de exceſſ. prælat.*

24 Iure autem nouo per conſtitut. Pij V. quæ incipit, *Horrendum ſcelus*, anno 1568. ſub datum Romæ die 3. Septembr. omni Priuilegio clericali, officio, beneficio, & dignitate priuatus, degradatur, & brachio ſæculari traditur. Et ſi notorius ſodomita ſit, irregularis efficitur, ſicut omnes illi, qui enormi, & depoſitione digno crimine publicè notati ſunt, ſecus autem ſi occultus ſodomita ſit, ſed audiamus ipſum ſummum Pontificem contra tales ſodomitas loquentem, *Horrendum illud ſcelus, quo polluta, fœdataque ciuita-*

Tremenda, & timẽda conſtitutio.

tes

tes tremendo Dei iudicio conflagrarunt, acerbissimum nobis dolorem intulit, grauitérque animum nostrum commouet, vt ad illud, quantum fieri potest, comprimendum, studia nostra conferamus. Sanè Lateranensi Concilio dignoscitur constitutum, vt quicunque clerici, illa incontinentia, quæ contra naturam est, propter quam ira Dei venit in filios diffidentiæ, deprehensi fuerint laborare, à Clero deijciantur, vel ad agendam in Monasterio pœnitentiam detrudantur: verùm ne tanti flagitij contagium impunitatis spe, quæ maxima peccandi illecebra est, fidentiùs inualescat, clericos huius nefarij criminis reos grauiùs vlciscendos, deliberauimus, vt qui animæ interitum non horrescunt, hos certè deterreat ciuilium legum vindex gladius sæcularis.

Itaque quod nos iam in ipso Pontificatus nostri principio hac de re decreuimus, plenius nunc, fortiúsque persequi intendentes, omnes, & quoscunque presbyteros, & alios clericos sæculares, & regulares cuiuscunque gradus, & dignitatis, tam dirum nefas exercentes, omni priuilegio clericali, omnique officio, dignitate, & beneficio Ecclesiastico præsentis canonis auctoritate priuamus. Ita quòd per iudicem Ecclesiasticum degradati, potestati statim sæculari tradantur, qui de eis illud idem capiat supplicium, quod in laicos, hoc in exitio deuolutos, legitimis reperimus sanctionibus constitutum.

Et antea super hoc idem aliam constitutionem ediderat idem summus Pontifex. Sub datum Romæ Calend. April. 1566. & incipit, *Cùm primùm* in qua §. *si quis crimen*, sic habetur: *Si quis crimen nefandum contra naturam, propter quod ira Dei venit in filios diffidentiæ, perpetrauerit, curiæ sæculari puniendus tradatur, & si clericus fuerit, omnibus ordinibus degradatus, simili pœnæ subijciatur.*

25 Circa quas constitutiones notandum est, quòd

quòd in illis non includuntur quilibet Sodomitæ, sed solùm exercentes, illi scilicet, qui quasi ex vsu continuato id exercent; *arg. l. sciendum.§. illud. ff. de ædil. edi.* Bartol. *in proœmio ff. num.* 10. quem sequitur Panormitan. *in cap.* 1. *num.* 24. *de iud.* dicit artificem vel mercatorem non dici eum, qui semel, aut iterum artem, vel mercaturam exercet, sed eum, qui toties, vt vulgi opinione habeatur pro tali. Et ita videntur temperari prædictæ constitutiones, saltem quoad forum conscientiæ, vt solùm comprehendant eum, qui sic labitur in prefatum errorem, vt boni viri arbitrio dici possit exercitor eius: non autem eum, qui cadit tantùm aliquoties, & pœnitet cecidisse. Sic refert Nauarr. *in Man. cap.* 27. *num.* 250.

Prætereà non comprehendunt omnem exercentem luxuriam contra naturam, quæ comprehendit omnem pollutionem extraordinariam, secundùm S. Thom. 2. 2. *q.* 154. *art.* 11. neque exercentem omnem actum Sodomiticũ, qui comprehendit omnem pollutionẽ habitam cum alio, vel alia extra vas ordinarium, secundùm eundem *ibid.* sed solùm habentem copulam Sodomiticam, *arg. cap. fi. de sponſ.* quod habet, non consummari copulam, nisi intra vas naturale semen effundatur.

De his verò, qui in actu confessionis pœnitentes sollicitauerint, quid dicendum, & an suspecti sint de hæresi? Vide *in* 1. *part. huius tractatus in sect.* 2. *art.* 22. *per totum.* Item qua pœna puniendi sunt confessarij, qui incestum cum filiabus spiritualibus committunt, & qua pœna puniendi sunt, qui masculos ad sodomiam inducunt paulò post confessionem: Vide omnia hæc fusè apud Rodriquez *tom.* 2. *qq. regular. q.* 26. *art.* 1. *& 2.* Rodriq.

26 Pro nunc breuiter dico,quòd qui in confeſſione tam mulieres,quàm pueros ad malum ſollicitant,ſunt ſuſpecti de hæreſi:& Inquiſitores hæreticæ prauitatis contra eos poſſunt inquirere, prout dictum eſt *in præallegato art.22.2.ſect.1.p.*

Confeſſarij ſollicitantes pœnitentes ad carnem, extra actum Cõfeſſionis non ſunt ſuſpecti de hæreſi.

27 At quantum ad ſollicitantes ad malum filios, & filias ſpirituales extra actum Confeſſionis ; tales, inquam,non cenſentur ſuſpecti de hæreſi, nec Inquiſitores de his poſſunt cognoſcere, prout doctiſſimus Nauarrus *l. 5. conſ. de hæret. conſ. primo*,affirmat. Et ratio huius eſt, quia conſtitutio ſummi Pontificis, quæ in præcitato articulo poſita eſt, tantùm loquitur de his, qui in actu, vel iuxta confeſſionis actum hoc crimen committunt;maculantes, quantùm ex ſua parte eſt,actum à Deo optimo Maximo inſtitutum, & ordinatum ad animas purificandas; ratione cuius tales ſic ſollicitantes iure optimo de hæreſi ſuſpecti reputantur. Quæ præſumptio ceſſat in his, qui mul-tò poſt tranſactum dictum actum id pertentant : in eo enim innuunt, nolle ipſum actum confeſſionis ſuis ſordibus commaculare:& per conſequens, eum ſanctum, ac à Deo ordinatum,& inſtitutum prædicant.

Qui cum filia ſpirituali fornicatus fuerit, qua pœna puniatur.

28 Sed quomodo debent puniri? Reſpondeo, quòd ſi eorum delictum fuerit probatum, ſunt deponendi ; quod probatur ex cap. *ſi quis ſacerdos*, 30.*q.*1.vbi ſic habetur ; *Si quis ſacerdos cum filiabus ſpiritualibus fornicatur, graue delictum committit, & qui malum exemplum dant hominibus, ab omni officio deponantur : & peregrinando duodecim annos pœnitere debent, & tandem ad Monaſterium vadant,vbi per totum vitæ tempus Deo ſeruiant.*

Vide pro hoc, quæ habet Abbas *in cap. vltimo,*

Digitized by Google

de purgat.canonica. Anan.*in cap. cùm dilectus de accuſat.* Felin.*in c.at ſi clerici , num.* 15. *de indic.* Et licèt ille textus videatur loqui de filia ſpirituali tantùm , ſcilicet in Baptiſmate,& in Confirmatione: nihilominùs idem dicendum eſt , cùm fornicantur cum ea , quæ propter ſacramentum pœnitentiæ fuit filia effecta ſpiritualis , vt vult Diaz.*in ſua pract.crim.cap.*82.*num.*1.& probatur ex cap.præcedenti proximè allegato , vbi habetur ; *Omnes,quos in pœnitentia accipimus , ita filij noſtri ſunt, vt in Baptiſmate ſuſcepti.* Et ſubdit; *Qui hoc ſcelus perpetrauerit, non ſolùm dignitatis honorem amittit,verùm etiam vſque ad exitum vitæ ſuæ iugi pœnitentiæ ſe ſubdat.*

Et quia in Decreto fœlic.record. Clem.VIII. datur facultas Generali cum capitulo generali , & Prouinciali cũ capitulo prouinciali,vt poſſit alios caſus ſibi reſeruare ; maximè circa materiam eiuſdem caſus , vtputà circa lapſum carnis , poteſt reſeruari tactus impudicus , oſculum,&c. Ait enim textus ; *Si quod aliud peccatum graue pro Religionis conſeruatione , aut pro conſcientiæ puritate reſeruandum videbitur , id non aliter fiat , quàm Generalis capituli in toto Ordine ; aut Prouincialis in prouincia , matura diſcuſſione , & conſenſu.* Et aliquando fit reſeruatio, vt olim fiebat, de tactu impudico , & enormi.

De tactu impudico.

Subiungam hîc aliqua ad propoſitum. Caſus hic tali modo ſolet proponi ; *Tactus impudicus , & enormis.*

Impudicitia in qua parte conſideratur.

29 Pro cuius declaratione ſciendum , quòd non defuerunt qui dicerent , quòd impudicitia reſpiciebat intentionem turpem , & enormitas reſpiciebat partem illam corporis , quæ tangebatur : ſed verior ſententia eſt , quòd impudicitia reſpicit partem , & locum corporis : enormitas verò

verò reſpicit intentionem prauam. Probo intentum ex doctrina D. Thom. *in* 2.2. *quæſt.* 151. *art.* 4. *in corp.* vbi ait; *Pudicitia à pudore dicitur, in quo verecundia ſignificatur, & ideo oportet, quòd pudicitia propriè ſit circa illa, de quibus homines maximè verecundantur: maximè autem verecundantur homines de actibus venereis.* Et infrà; *Et ideò pudicitia attenditur propriè circa venerea, & præcipuè circa ſigna venereorum, ſicut ſunt aſpectus impudici, oſcula, tactus: & quia hæc magis ſolent deprehendi, ideò pudicitia magis reſpicit huiuſmodi exteriora ſigna.* Ex qua doctrina colligitur clarè, quòd impudicitia non eſt circa intentionem ſolùm; ſed præcipuè circa partes pudendas exteriores. Vnde in viris tactus impudicus erit ille, qui fit tangendo partes verendas: in mulieribus etiam erit mammillarum, brachia nuda, & multò magis crura: Et enormitas erit, ſi cum praua intentione id fiat: vtrumque enim requiritur ad hoc, vt ſit caſus reſeruatus; nempè quòd interueniat tactus, & pars impudica corporis, ſuper quam fiat tactus. D. Thom.

30 Hoc dico maximè, quia poteſt dari tactus de ſua natura impudicus, ſed non enormis, dum quis vel ſua, vel alterius pudenda ad bonum finem tangit; nempè vt purget, vt medeatur, & huiuſmodi: & cùm deficiat praua intentio, non ſolùm non erit peccatum, & caſus reſeruatus: verùm & multoties fieri poteſt cum merito, quando ſcilicet propter charitatem id fit, quod frequenter practicatur in infirmariis Religioſorum.

Præterea, ſi quis haberet intentionem prauam, & non tangeret locum, & partem corporis, in qua propriè pudicitia reſidet; ſed ſolùm tangeret vel manum, vel faciem; vtique non incide-

ret in casum reseruatum, quantumcunque praua intentionem habuerit: quia vtrumque coniungi debet, & tactus impudicus respectu partis corporis, quæ tangitur, & in qua pudicitia residet, quæcunque ea sit, & enormitas respectu intentionis prauæ.

Mulier tria patiens incidit in casum,

30 Interrogatus, an qui muliebria patitur in Sodomia, id est; qui passiuè se habet, incidat in casum reseruatum? Ratio dubitandi est, quia talis non emittit semen, quod est actus consummatus requisitus ad casum reseruatum. Respon. nihilominùs, quòd talis incurrit; quia sic videtur esse intentio legislatoris. Et licèt simus in materia odiosa, tamen in his, quæ pertinent ad animam, debet fieri extensio ex Baldo. Et quòd talis extensio debeat fieri, patet; quia Deus in veteri lege eadem pœna puniebat vtrumque, *Leuit.* 18. & 20. *Qui dormierit cum masculo coitu fœmineo, vterque operatus est nefas, morte moriatur.* Lex quoque Imperialis vtrumque comburi iubet, *l. qui puero, C. de extraordin. crim.* sed agentes perpendant quid dicant summi Pontifices Pius, & Sixtus V. in suis Constitutionibus, vt suprà.

Leuit. 18. & 20.

S. Bon. doctrina de tactu impudico.

31 Circa tactum hoc aduertendum, inquit D. Bonau. *cap.* 3. *de specul. Animæ*, quòd in tactibus multiplex peccatum inuenitur, secundùm quod loca, circa quæ tactus contingit, habent maiorem inhonestatem, & magis possunt ad luxuriam prouocare. Vnde hoc circa istam materiam est tenendum, quòd libidinosi tactus, & oscula, absque etiam consensu in opus carnale, habent rationem peccati mortalis, secundùm quod in eis oritur delectatio carnalis voluntariè, & deliberatiuè. Vnde super illud, *fornicatio, & omnis immundi-*

tia, &c. dicit Gloſſ. in oſculis, & amplexibus, de quibus dicit Apoſtolus ibidem, quòd non habet hæreditatem in Regno Chriſti, & Dei. Hic autem tactus diſtinguitur; quia vel fit in perſonam propriam, vel in aliam: & eodem modo habet rationem peccati. Cum tactu autem ponitur corruptio carnis, quæ pollutio dicitur, quæ duobus modis contingit: aut per actum tactus, ſeu imaginationem delectationis moroſæ, aut per actum carnalem. Si primo modo per tactum, vel imaginationem, hoc contingere poteſt dupliciter. Aut dormiendo, aut vigilando. Circa pollutionem in ſomno hoc breuiter, eſt notandum, quòd talis pollutio ſecundùm ſe non habet rationem peccati, eò quòd liberum arbitrium vinctum ſit; ſcilicet per comparationem. Poteſt autem contingere ex ſuperfluitate cibi, vel potus, vel ex turpi imaginatione in vigilia præcedente. Quòd ſi cauſa mortalis fuit; putà quia vigilando conſentit, vel actum culpæ mortalis exercuit, ſecundùm hoc pollutio eſt ſignum grauioris, & tunc dictæ circunſtantiæ ſunt in confeſſione notandæ, vel dicendæ. Cùm autem talis pollutio illuſione Diaboli, vel debilitate retentiuæ, vel virtute excluſiuæ contingit, nec adeſt complacentia, non habet rationem peccati. De pollutione autem vigilando ſic diſtinguitur; quòd ſi eſt procurata per tactum, vel imaginationem voluntariam quoquomodo; vel per auditum, vel viſum, vel motum: omnis enim talis reſolutio, ſi ſit procurata; vel ſi conſenſus interueniat, eſt mortalis quocunque modo. Et ſi ſemen extra vas naturale voluntariè emittatur, habet rationem peccati mortalis; quod etiam contra naturam eſt. Si autem

in tactu sit sexus mutatio, etiam grauissimum est peccatum, & talia peccata nec nominari debent, & ignominiosa dicuntur. Potest etiam huiusmodi pollutio contingere per tactum carnalem: & hoc dupliciter; quia vel per actum matrimonialem, vel per actum mœchiæ. In actu autem matrimoniali potest contingere deordinatio in modo, in tempore, & in causa. In modo quidem peccatum est, cùm modus, qui naturæ non conuenit, inuenitur. In tempore autem cùm tempore menstruorum debitum exigitur; quod est contra legem: si scienter fiat, est peccatum mortale. Item cùm tempore orationi, honestati, festiuitatibus sanctorum deputata non obseruantur, quod tamen mortale non dico. Item in causa, cùm in actu huiusmodi non proles; sed carnis delectatio quæritur, quòd licèt excusetur per matrimonium, tamen posset habere rationem mortalis, si vsque ad hoc inordinatio extendatur, quòd imaginando alienam mulierem, cognoscat propriam, vel si eo affectu cognoscatur, quòd etiamsi vxor propria non esset, vellet nihilominùs delectationem complere. Si autem per actum mœchiæ talis inordinatio compleatur, secundùm hoc huiusmodi peccati sex species distinguuntur: simplex fornicatio, solutus cum soluta. Adulterium, ligatus cum ligata, vel altero ipsorum ligato. Stuprum in defloratione virginum. Raptus, qui consistit in violenta mulieris cognitione. Item incestus, qui est, cùm cognoscitur cõsanguinea, vel affinis. Item sacrilegium, cùm scilicet Deo dicatæ virgines, vel viduæ cognoscũtur, vel in sacro loco talia exercẽtur: de quibus omnibus pertranseundũ iudico, cũ absque hæsitatione habeant rationem mortalis.

32 Altera

32 Altera ſpecies Sodomiæ, ſeu altera ſpecies peccati carnalis, quæ vltimo loco fuit aſſignata, eſt Beſtialitas; quam non diſputo modò, an ſit peccatum contra naturam, necne: ſuppono tamen eam eſſe contra naturam, & grauiſſimum omnium eorum, quæ fiunt contra naturam. Vnde non ſolùm prohibitum fuit in lege veteri, vt patet Leuit. 17: *Cum omni pecore non coibis, nec maculaberis cum eo, mulier non ſuccumbet iumento, nec miſcebitur ei; quia ſcelus eſt.* Sed etiam pœna mortis puniebatur, vt habetur Leuit. 20. his verbis; *Qui cum iumento, & pecore coierit, morte moriatur; pecus quoque occidite. Mulier, quæ ſuccubuerit cuilibet iumento, ſimul interficietur cum eo: ſanguis eorum ſit ſuper eos.* Et hæc de peccato lapſus carnis. *Beſtialitas.* Leuit. 17. Leuit. 20.

DECIMVS CASVS.

Occiſio, aut vulneratio, ſeu grauis percuſſio cuiuſcunque perſonæ.

SVMMARIVM.

1 *Occiſio quid.*
2 *An liceat in aliquo euentu ſeipſum occidere.*
3 *Lucretia Romana ſeipſam occidens, à D. Auguſt. reprehenditur.*
4 *Religioſus equo inſidens, & ſe occidere volentem fugiens, poteſt in aliquo caſu puerum in via iacentem conculcare.*
5 *Qui aliter euadere non valet, poteſt pro ſui defenſione alium occidere.*

Digitized by Google

6 *An possit id alicui præcipi absque cõscientiæ iactura.*
7 *Veneno quempiam occidens, grauiùs delinquit, quàm simplex homicida.*
8 *Nouitius occidens Religiosum, à Iudice Ecclesiastico recognosci debet.*
9 *Talis nouitius à Religione dimittendus est.*
10 *Vulneratio quid, & quomodo intelligatur.*
11 *An liceat alicui seipsum vulnerare, aut mutilare propter bonum finem.*
12 *Grauis percussio quæ.*
13 *Grauis percussio, vel leuis declaratur ex Nauarro.*
14 *Extenditur grauis percussio, etiam ad superiores Religionis.*
15 *Iniuria mediocris quæ.*
16 *Percussio in facie, & in Ecclesia facta alicui Sacerdoti, fuit, ex sententia Lapi, iniuria leuis.*
17 *Superior percutiens subditum incidit in canonem.*
18 *Prælatus excedens in correctione, non incidit in casum.*
19 *Percutiens nouitium, incurrit in excommunicationem.*
20 *Quid facere debeant Religiosi: quando ad inuicem se percutiunt, an possint à suis Prælatis absolui.*
21 *Excipiuntur aliqui casus, in quibus id non possunt.*
22 *Idem conceditur Religiosis, quando se percutiunt extra, quàm intra claustrum.*
23 *Percutiens quempiam Religiosum ex ioco, an incidat.*
24 *Tales potius sunt fustigandi, quàm excommunicandi.*
25 *Percutiens se ipsum malo animo, incurrit in excommunicationem.*
26 *Percutiens Religiosus alium Religiosum excommunicatum, incidit in excommunicationem.*

27 *Percu*

Digitized by Googl

27 *Percutiens ſuperiorem percuſſione graui, eiiciendus eſt à Religione, vel ad triremes perpetuò damnandus.*

LEgendi de hac materia D.Thom.2.2.*q.*64. & ſequaces, Alex. de Aleſ.*p.*3.*quæſt.*34. *memb.*1. *art.*2. Angel. *homicidium.* Sylu. Tab.Armilla.Cod. Nau. *in Man.cap.*16. Vict. *rel. de homicidio.* Sot. *de iuſt. & iur. lib.*5. Petr. de Arragon. & Michaël de Salon. 2.2. *quæſt.*64.Valent.*tom.*3. *diſput.*5. Lopez *p.*1. *inſtr. cap.*65. Petr.de Nau. *lib.* 2, *de reſtit.cap.*3. Tolet.*in ſumma lib.*5.*cap.*6. & alij.

Pro noſtro verò inſtituto tria veniunt explicanda ad intelligentiam huius caſus,& ſunt,quid ſibi velint termini illi,occiſio,vulneratio,ſeu grauis percuſſio,& vt exordiamur.

1 Occiſio, Vox iſta non habet difficultatem, ab omnibus enim ſcitur, & intelligitur,& pariter ab omnibus debet abhorreri; præcipuè verò à religioſis : nam ſi homicidium graue peccatum eſt in omnibus, eò maximè in religioſis. Ad hoc autem, vt tale facinus ſit peccatum, & reſeruatum, neceſſe eſt, vt ſit voluntarium,factum ſcilicet dolo malo,& animo occidendi : alioquin factum à religioſo dormiente, vel furioſo, vel amente, non facit,vt talis incidat in caſum,cùm nec etiam in tali caſu Religioſus fiat irregularis.

Occiſio quid.

Occiſio quando eſt caſus reſeruatus.

2 Dubitatur hîc; An liceat in aliquo euentu ſeipſum occidere? Reſpondeo quòd non, quia vetitum eſt à Domino in Decalogo; *Non occides*: nam cùm tali præcepto quælibet occiſio, rectæ rationi repugnans, prohibetur: nihil autem magis rectæ rationi repugnans, & aduerſum eſſe poteſt, quàm ſui ipſius occiſio. Id quod definitum

Dubium. Reſponſ. *Occidere ſeipſum nũquàm licet.*

Digitized by Google

Concil. Brachar. est in Concil. Brac. *cap.* 34. vbi dicitur; *Placuit, vt ijs, qui sibi ipsis aut per ferrum, aut per venenum, aut per præcipitium, aut suspendium, aut quolibet modo violentiæ inferunt mortem, nulla pro eis in oblatione commemoratio fiat, neque cum Psalmis ad sepulturam eorum cadauer deducatur.* & S. August. *lib. de ciuitate Dei, cap.* 17. & refertur *in cap. si non licet* 23. *q.* 5. vbi ait; *Si non licet priuata potestate alicui hominem innocentem occidere, cuius occidendi licentiam lex nulla concedit, profectò etiam qui seipsum occidit, homicida est: & tantò fit nocentior, cum se occiderit quantò innocentior in ea causa fuit, qua se occidendum putauit.*

Ex quibus omnibus manifestum habetur, occisionem sui hoc præcepto prohibitam esse, in eáque deformitatem, non qualémcunque, sed valde grauem, atque adeò mortalem contineri.

S Bonau. S. Thom. Sic expressè sentiunt D. Bon. 3. *sent. dist.* 37. *in litera*, D. Thom. & reliqui citati *vbi suprà*. Nam non potest dari vlla causa ad id necessitans: nisi ex impulsu, instinctu, & ordinatione Dei, qui Dominus est vitæ, ex cuius instinctu morti voluntariè, & sponte quàm plurimi Sancti se tradidêre. In reliquo non licet, neque ad detestationē peccati commissi, vt Donatistæ falsò asserebant, quia potiùs expedit viuere ad peccata cōmissa delenda per pœnitentiam, quàm tale tempus sibi subtrahere. Neque ad vitandum peccatum futurum proprium, ne scilicet cōsentiat in peccatum,

Rom. 3. quia, *Non sunt faciēda mala, vt eueniant bona. Rom.* 3. & quia non licet committere malum maius, & magis certum, ad vitandum minus, & minus certum: neque ad vitandum ignominiam, vel alias huius vitæ ærumnas.

Lucretia Romana 3 Vnde meritò Lucretia Romana reprehēditur

à S. Au

à S. Auguſtino, *lib.* 1. *de ciu. Dei, cap.* 19. quæ propter vitandam ignominiam ſtupri ſibi à Tarquinio illati, ſeſe interemerit. Nam, vt rectè contra eam D. Aug. argumentatur, aut non conſenſit, & reſtitit quantum potuit adultero, & ſic nec vitiata, nec corrupta fuit, & propterea non erat digna, vt ſeipſam occideret. Aut conſenſit in culpam adulterij, & tunc ſui ipſius iudex eſſe non debuit. Vnde concludit, actum illum non fortitudinis, ſed puſillanimitatis opus fuiſſe; eò quòd ignominiam illam ferre non valuit. Idem quoque dicendum eſſet de Religioſo, ſi quando ſeipſum occideret, ne in peccatum incideret. *reprehenditur à D. Aug.*

4 Dubitatur ſecundò; An religioſus fugiens equo inuaſorem, & inimicum, & videns puerum, aut hominem in via iacentem, quem neceſſe eſt conculcare, aut ſi gradum ſiſtat, in manus inimici venire, licitè eum conculcare, & proterere poſſit, & occidere in via iacentem, ne ipſe occidatur: ſicut euenire poteſt, quando quis à Turcis fugit, vel in aliis occaſionibus. Idem de eo, qui alium impellit in flumen, vel præcipitium vt ipſe mortem euadat. Reſponſ. hæc ſatis difficilis eſt, & perplexa, de qua re legendi ſunt Caietan. 2.2. *quæſt.* 67. *art.* 2. præcipuè *in ſol. ad primũ,* & 2. Cordub. *lib.* 1. *qq. quæſt.* 38. *dub.* 2. Sylu. verbo, *homicidium* 2. *q.* 26. Petrus Nauarr. *lib.* 2. *de reſtit. cap.* 3. *num.* 135. Petrus de Arragon. 2.2. *q.* 64. *art.* 7. Reſpondetur tamen, quòd quando ſpes aliqua eſt de non euentura occiſione, aut ſi ſpes nulla futura ſit, conatur tamen illam non inferre, quantum poteſt; tunc quidem actu indirecto in mortem alterius, directò autem ad mortis propriæ euaſionem, poteſt quis aut iacentem in via conculcare

Dubium.

Reſponſ. Caiet. Cordub. Sylu.

Petr. de Nauar. Arragon.

Auth. reſpõdet cum diſtinctione.

culcare, aut alterum in flumen, aut in præcipitium impellere. Nec proximus in tali casu rationabiliter conqueri potest; cùm ad vitam propriam saluandam aliud remedium non habuerit, & in pari periculo vnusquisque ius habet, vitam propriam potiùs, quàm alterius saluandi, vt constat.

Quando verò moralis certitudo esset de morte innocentis, aliqui voluerunt dicere, quòd non liceret tunc puerum occidere, vel mittere alium in præcipitium. Nihilominùs si moderniores sustinent, quòd quando persona nobilis ad euitandam ignominiam sibi illatam, quæ non nisi morte inimici auferri potest, quippe qui coram pluribus ignominiosè affectus est, potest licitè illum occidere ad tuendum suum honorem, multò magis id fatendum est pro tuenda vita, & præterea semper talis habet intentionem non occidendi quemquam directè, sed semetipsum euadendi à tali morte certa, & imminenti.

Dubium. 5 Dubitatur tertiò; An qui mortem aliter euitare non potest: nisi occidendo, incurrat in casum seruatum, vt puta quia aliter euadere non potest mortem sibi imminentem per inuasionem
Respons. ei ab aliquo factam? Respond. quòd non, quia de iure naturæ vim vi repellere licet, maximè cum moderamine inculpatæ tutelæ.

Dubium. 6 Sed an incurrat religiosus ille, qui cùm in tali casu per se id possit facere, mandat tamẽ hoc
Respon. alteri, vt pro se faciat? Respondeo quòd Baldus *in cap.* 1. *de pace tenenda* tenet quòd non, cum quo concordat text. *in l. Gracchus de adult.* vbi Bar-
Bartol. tolus ait, quòd non solùm pater sed etiam filij ad

ad præceptum patris possunt impunè interficere adulterum inuentum cum vxore, aut matre, ita vt sint impunibiles in foro exteriori, quamuis peccent mortaliter, *capite admonere 33. quæst. 2.* Graffius tamen distinguit casum: nam aut inuasor inuadit religiosum, vt interficiat, & tunc si religiosus neque fuga, neque clamore, neque vllo alio modo potest aggressorem euitare: nisi occidendo, aut mutilando, tunc non solùm ipse, verùm & alij religiosi possunt percutere volentem religiosum occidere, ne occidat. Ita est doctrina Bartol. valde notabilis *in lege deuotum. Cod. de meta. lib.* 12. si talis defensio fuerat in continenti, id est dum actu impugnatur: non autem postquàm violentia pertransiit. Est tamen magna differentia inter religiosos prædictos percutientes: nam ille, qui fuit inuasus, neque irregularitatem incurrit *dict. cap.* 1. Alij verò incurrunt irregularitatem, si occidunt. Vide Gloss. ibidem. Graffius.

7 Dubitatur quartò, quid iudicandum sit de illo, qui veneno procurat alicui auferre vitam, & ad quid teneatur? Respondeo, quòd circa hoc videndus est Rodriquez in secundo *tom. qq. regular. quæst.* 33. *articulo quarto*, vbi plura dicit, sed pauca hîc subnectam. Respondeo dicendo, quòd Clericus, qui veneno quempiam occidit, præterquàm quòd in pœnam homicidij incidit, quia verò grauiùs delinquit, quàm simplex homicida, dignè post depositionem grauiori detrusione, & longiori puniendus est: plus est enim hominem veneno necare quàm gladio, *vt in leg.* 1. *Codic. de malefic. & mathemat.* Vnde dicit Baldus *in l. nemo Cod. de summa Trinitate,* quod

Dubium.

Respon.

Rodriq.

Respons.

Veneno occidens grauiùs delinquit, quàm simplex homicida.

Baldus.

Digitized by Google

quòd qui veneno occidit, dicitur proditoriè occidere, & vt communem allegando aliquos sequitur Diaz de Lugo *in sua pract. cap. 95.* qui dicit, quòd propter execrabile delictum, quod clericus, qui venenum emit, vt daret alicui, tamen parauit, & per eum non stetit, eadem pœna puniatur, ac si dedisset. Quòd eius additionator Salzedo, *eod. loco*, verbo, *ac si dedisset*, intelligit eum, qui ad actum proximum accessit, & quia venenum propinauit: sed venenatus adhibitis medicamentis mortem effugit, tunc enim pœna ordinaria est puniendus prout explicat Couarruias *in Clement. si furiosus 2. part. relect. n. 11.* Non verò quando tenent aliquem veneno occidere, & ea de causa venenum emit, sed non propinauit, quia fortè pœnituit, aut fuit impeditus, tunc enim pœna extraordinaria iudicis arbitrio est plectendus. *Sic Rodriquez.*

Diaz. Salzedo. Couarr. Rodriq.

Dubium. 8 Dubitatur quintò, & vltimò circa hunc punctum: quid faciendum sit, si quando (quod absit) nouitius occidat iniustè aliquem religiosum professum? An scilicèt tale iudicium competat Prælato ipsius religionis, an verò competat Episcopo?

Resp. *Nouitius occidēs Religiosum, à iudice Ecclesiastico recognosci debet.* Respons. ad hoc, quòd cognitio, & punitio talis delicti, & homicidij pertinet ad iudicem Ecclesiasticum, hoc est manifestum, argum. *in cap. religio. §. 1. de sentent. excommunicationis*: vbi diffinitur, quòd Nouitius religionis approbatæ gaudet priuilegio canonis, *si quis suadente 17. quæst. 4.* & propterea censetur persona Ecclesiastica: *arg. capit. duo sunt genera 12. quæst. 1.* Et ita expressè determinat Ioan. Andr. & Francus *in cap. beneficium de regul. iuris in 6.* Dominicus, & omnes *in d. capitula*

Ioā. Andr. Dominic.

pitulo religio. vbi ſuprà : ſcilicet quòd cognitio delicti Nouitij pertinet ad iudicem Eccleſiaſticum; quæ eſt etiam communis opinio, & probatur ratione : nam Nouitius poſt habitum ſuſceptum ſubiacet Prælatis regularibus quoad iuriſdictionem, & ſuperioritatem, ſaltem commutabiliter, & reuocabiliter, licèt non irreuocabiliter pro tempore, quo ſunt Nouitij : ſicut ſunt profeſſi & cognitio, & punitio delictorum religioſorum poſt profeſſionem pertinet ad iudices Eccleſiaſticos, & Prælatos eorum, vt tradit Panormitanus poſt Ioannem de Lignano, probans, quòd delicta eorum pertinent ad cognitionem, & caſtigationem Prælatorum, etiam ſi ſint homicidia, & grauia delicta.

Hinc ſequitur, quòd poterit iudex Eccleſiaſticus, & Prælatus eos torquere; ſi meruerint torturam indicia delicti ſeruatis ſeruandis, iuxta ea, quæ notata ſunt *in cap. cùm in contemplatione, de regul. iuris*, & ita tenet Nauarrus *in conſilio lib. 2. de regular.* Nauarr.

9 Sed melius eſt, vt id in religione non fiat: nam dimittendus eſt talis Nouitius à Religione, & debet tradi brachio Epiſcopi, qui contra eum faciat, quod iuris eſt. *Nota.*

10 Sequitur ſecundus terminus declarandus, qui eſt, *Vulneratio.* Pro quo animaduertendum, quòd hoc non intelligitur de quolibet vulnuſculo, ſed de vulnere graui, facit text. *in l.* 1. §. *proinde. ff. de ædil. edicto.* vbi habetur, quòd leuis febricula, non dicitur febris, ergo non vulneratio leuis, ſed vulneratio notoria, grauis, & iniurioſa facit caſum reſeruatum, & hoc ſiue fiat enſe, ſiue gladio, ſiue alio apto inſtrumento. *Vulneratio quomodo intelligatur.*

Ratio

Digitized by Google

Ratio est; quia, vt diximus *in quinto art. sectionis primæ, partis primæ.* casus reseruatus non debet fieri de quibuscunque mortalibus, sed de grauioribus, & atrocioribus, prout præcipit, & ordinat sacrum Concilium Trident. in session. 14. c. 7. vbi habetur, *atrociora quædam, & grauiora crimina.* Hinc non quodlibet vulnusculum pertinet ad hunc casum, sed vulneratio grauis, notoria, & iniuriosa.

Concil. Trident.

11 Dubitatur hîc an liceat alicui seipsum mutilare, seu vulnerare, maximè ob aliquem bonum finem, vtputà mutilare virilia, vt meliùs seruetur castitas?

Resp.

Respondeo, quòd communiter est peccatum mortale, membrum sibi abscindere, & præterea incidit in casum reseruatum, qui hoc facit. Vide D. Thom. 2. 2. *quæst.* 65. *art.* 1. Petr. Arragon, & Salon. *ibid.* Sylvest. verb. *homicidium* 1. *quæst.* 1. Sot. *lib.* 5. *de iust. quæst.* 2. *art.* 1. *concl.* 3. Nauarr. *in Man. c.* 15. *num.* 11. Tolet. *in summa lib. cap.* 6. Cuius ratio est, quia sicut nec vitæ, sic nec membrorum quis dominus est, vnde mortaliter peccat, qui membrum sibi abscindit, aut mutilat ex impatientia, ira, verecundia, vel alia inordinata passione; facit enim contra sui dilectionem, quam iure naturali, & diuino seruare debet.

D. Thom. Arragon. Sylvest. Sot. Nauarr. Tolet.

Hinc abscindere partes viriles, & se castrare ob castitatem, peccatum mortale est, atque adeò damnatur Origenes ab omnibus in eo, quòd se castrauerit, vt securiùs per domos mulieribus prædicaret, vt habetur *in cap. si quis à medicis, distinct.* 55.

Grauis percussio quæ.

12 Tertius est, *Grauis Percussio:* & pro intelligentia huius termini, dicimus, quòd ad hoc, vt percus

percussio faciat casum reseruatum, debet esse grauis, atrox, siue enormis; non autem leuis, ratione eadem, qua de vulnere dictum est.

13 Ad cognoscendum autem, quænam percussio sit grauis, siue enormis, siue leuis, referam id, quod habet Nauar. in suo Man. *cap. 27. num. 92.* vbi ait, enormem percussionem esse illam, qua quis interficitur, scinditur membrum; aut inutile, aut quasi inutile ad suum munus efficitur: & illam, ob quam, factam in alia parte, quàm in naribus, vel alia, vnde sanguis facilè erumpere solet, defluit multum sanguinis.

14 Et illam, quæ fit in proprium Episcopum, aut Abbatem, (addo ego, in Generalem, Prouincialem, Guardianum, & in sua absentia, in Vicarium loci) & quæ magno scandalo est populo, vt declarat, & sentit Innoc. I I I. *in cap. cùm illorum, de sent. excommunicat.* & quamuis idem dicat Gloss. eiusd. capit. in verb. *mutilationem*, de quolibet excessu notorio: & idem asserat Sylu. verbo, *absolutio. 4. in princip.* de ea, quæ infertur in foro, vel audientia publica coram iudice, aut in oculo, aut in facie, secundùm Gloss. aut in Ecclesia, aut in Dormitorio: non tamen putamus id esse verum, nisi quando percussio est in se notabilis, & gignit aliquod magnum scandalum, quia Cardinalis *in consil. 42.* & Lapus *in allegat. 76.* declarant, aliquas ex his non esse mediocres, sed leues. Sic Nauarrus. Ego tamen sequerer primam opinionem: quia licèt percussio de sui natura non sit grauis; fit tamen talis respectu loci, vel ratione scandali.

Sylues. Cardinal. Lapus.

15 Secundò addimus, quòd iniuria mediocris est, quæ est media inter leuem, & enormem: & quia de hoc certa regula tradi non potest, relin-

Iniuria mediocris qua.

quitur arbitrio Episcopi, vel Prouincialis, vel confessarij, iuxta Hostiensem receptum ab omnibus *in capit.peruenit.de iudic.* vt diiudicent, habita ratione circunstantiarum, personarum, locorum, & temporum: cauendo ne iudicent leuem eam, quæ enormis est, iuxta Panorm.*ibidem.*

Hostien.

16 Tertiò, quòd Lapus *vbi suprà* concluſit, esse percussionem leuem, à qua posset absoluere Episcopus, colaphum, quem impegit Capellanus quidam perpetuus Aretinæ Ecclesiæ cuidam Canonico in eadem Ecclesia absque sanguinis effusione, & quòd Cardinalis *vbi suprà*, concluſit, percussiones duorum clericorum, qui sibipsis mutuo pugno, & pede impegerunt in itinere, esse leues, à quibus posset absoluere Episcopus.

Lapus.

17 Dubitatur hîc primò; An superior percutiens suum subditum, & per consequens incidens in excommunicationem Canonis, *si quis suadente Diabolo*, poterit absolui ab aliquo subdito suo ab ipso electo in confessarium? Respondeo quòd sic: & si subditus, & Prælatus ad inuicem se percutiunt, & in Conuentu non est, qui eos possit absoluere: possunt ad inuicem se absoluere; prout tenet Fabianus in verbo, *absolutio*, 2.§.6.& probat fusè Rodriquez *tom.primo.qq.reg.q.*20.*art.*12.

Dubium.

Resp. *Superior percutiens subditum, incidit in canonem.* Fabianus. Rodriq.

Excommunicatus maiori excommunicatione potest in casu necessitatis absoluere alium excommunicatum maiori excommunicatione.

Nam licèt secundùm ius ordinarium, & commune, excommunicatus maiori excommunicatione non possit alium excommunicatum maiori excommunicatione absoluere; prout notatum est *in cap.audiuimus.*24.*q.*1. In casu tamen necessitatis; vbi non est alius Religiosus, qui possit eos absoluere, potest excommunicatus alium excommunicatum absoluere. Et ratio est: quia necessitas non habet legem, & probat Ioann. Fabianus

à maio

à maiori, qui si in casu necessitatis excommunicatus potest absoluere à peccatis, à fortiori poterit absoluere ab excommunicatione. Quod etiam habet Naùarr. *in Man. in cap.* 27. *num.* 247. in his verbis; *Sacerdos, etiam excommunicatus, & denuntiatus potest hodie absoluere licitè constitutum in articulo mortis.*; *sicut non excommunicatus*: quia non obstat, quòd per excommunicationem tollatur iurisdictio, quam saltem habitualem habet iure diuino, *cap. Eccles.* 16. *q.* 1. sine qua non potest consistere absolutio; quia probabiliter credi potest, piam matrem Ecclesiam non auferre illi, nec suspendere iurisdictionem quoad talis articuli tempus. *sic Nauarrus.* Nauarr.

18 Sed quid dicendum, quando Prælatus, cui permissa est moderata correctio in subditos, si excesserit modum, ex quo mors secuta est, num incidat in casum? Resp. quòd non: nam quamuis fiat irregularis, puniri tamen non debet; vt homicida dolosus, quia hoc dolosè non fecit, *cap. si quis iratus* 15. *q.* 1. *Prælatus excedens in correctione, an incidat in casum.*

19 Dubitatur secundò, an incurrat in hunc casum Religiosus ille, qui percutit Religiosum Nouitium vnius diei, & respondetur quòd sic, per d. cap. *si quis suadente Diabolo*: nam extenditur etiam ad Nouitios, & etiam esset excommunicatus, *capit. religioso*, §. *primo, de sent. excommunicat.* Non tamen esset excommunicatus, si percuteret de proximo vestiendum, qui in Monasterio est in habitu sæculari sub cura Magistri Nouitiorum. *Percutiens Nouitium incurrit in excommunicationem.*

20 Dubitatur tertiò, quidnam facere debeant Religiosi, quando ad inuicem se percutiunt: nam tunc non solùm incidunt in casum reseruatum, verùm & in excommunicationem latam in cap. Dubium.

si quis suadente. De hoc vide, quæ habet Comp. priuileg. verbo, *excommunicatio.* ibi, *Capuccini annotatio.*

Respon. Respondetur tamen, quòd possunt absolui à Prælatis Religionis, prout habetur ex concessione Clem. IV. & habetur in libro; *Monumẽta Ordinum*, in prima impressione *fol.* 57. & in secunda impressione, *fol.* 140. *conces.* 138. & 139. Vide Rodriquez *to.* 1. *q.* 20. *art.* 12.

Monumenta ordinũ. Rodriq.

Concedit enim Generali, & Prouincialibus Ministris, & eorum Vicariis, atque etiam Custodibus fratrum Minorum in Prouinciis, & custodiis sibi commissis, fratribus prædictis ibidem constitutis, necnon fratribus aliis eiusdem Ordinis interdum ad eos declinantibus, vndecunque absolutione, & dispensatione indigentibus, siue priusquàm intrauerint ordinem, siue post, in casibus excesserint, pro quibus excommunicationis, vel interdicti, aut suspensionis incurrerint sententias, à iure, vel à iudice generaliter promulgatas, & huiusmodi sententiis innodati, aut in locis suppositis interdicta Diuina celebrantes, vel suscipientes ordines, sic ligati, notam irregularitatis incurrerint, vt absolutionis, & dispensationis beneficium valeant impertiri: nisi adeò fuerint graues, & enormes excessus, quòd sint ad sedem Apostolicam meritò destinandi. Ac similiter concessit, quòd fratres, quos Generales, & Prouinciales Ministri, & eorum Vicarij, ac etiam Custodes in proprios habuerint Confessores, possint eis absolutionis, & dispensationis beneficium impertiri.

Et quia eandem concessionem habent fratres Prædicatores extensam ad priores Conuentuales, hinc sit, quòd per communicationem priuilegiorum,

rum, idem facere possunt Guardiani, & eorum Vicarij; prout tenet etiam Rodriquez *vbi suprà.* Rodriq.

21 Excipit autem ab hac concessione Sixtus IV. absolutionem illarum excommunicationum, quæ latæ sunt contra hæreticos relapsos, schismaticos, & literas Apostolicas falsificantes, aut ad infideles prohibita deferentes.

Ex quo collige cum Rodriquez, *vbi suprà*, quòd cùm exceptio firmet Regulam in contrarium, quòd possunt sine dubio dicti Patres absoluere ab excommunicatione propter iniectionem manuũ violentam in clericum, etiamsi sit sedi Apostolicæ reseruata. *Exceptio firmat regulam in contrarium.*

22 Interrogabis; An dicta absolutio concedatur eis, quando mutuò se percutiunt in claustro: an verò quando etiam extra claustrum? Et videtur, quòd non extra claustrum; quia priuilegia debent explicari iuxta terminos iuris communis, & in cap. *Monachi. de sent. excom.* ordinatur, quòd Regulares in claustro se percutientes, possunt à suo Prælato, vel Episcopo absolui? Respondetur tamen, quòd etiamsi extra claustrum se percusserint: possunt nihilominùs absolui à suo Prælato, virtute supradicti priuilegij. Neque obstat obiectio facta: illa enim verba non ponuntur in Decretali, quasi innuant, quòd si extra claustrum se percusserint; ab Episcopo, & non à suo Prælato debeant absolui: sed quia hoc crebriùs in claustro contingit, prout aduertit Panormit. in cap. *cum illorum de sent. excom.* allegans aliqua iura, nempè cap. *canonica eod. titul.* & alia in quibus probatur clarè, Prælatos Regulares posse absoluere suos subditos extra claustrum se percutientes. Dubium. Respon. *Religiosi extra claustrũ se percutiẽtes, possunt absolui à suis Prælatis.* Panormit.

Nota. Sed quid faciendum, quando Religiosi diuersorum Ordinum se percutiunt ad inuicem? Resp. quòd tunc debet absolui vnusquisque à suo Prælato ab excommunicatione incursa.

Dubium. 23 Dubitatur quartò; An quando percussio facta est ioco, etiamsi in ioco sit excessus, & pariter in percussione tunc incurratur excommunicatio? *Responsio ponderanda.* Resp. quòd non, prout habetur in cap. *prim. de sent. excom.* Et ratio est, quia talis percussio non fit suadente Diabolo: quod necessariò requiritur, vt quis incidat in Canonem. Et esto, quòd aliqua ira in progressu interuenerit, dummodò à ioco habuerit initium, & talis iocus non fuerit per aliquod spatium temporis interruptus, idem censendum est.

Si verò post interruptionem ioci per aliquod spatium, quis percutiat aliquem Religiosum cum ira, & suadente Diabolo, etiam quòd talis percussio, & ira habuerit initium à ioco, dicimus, talem percussorem incurrisse in Canonem.

Perpende quæ dicuntur. 24 Quando verò perseuerat iocus, & vnus percutit alterum, non incurritur, & si talis taliter percussus conqueratur, & proclamet apud superiorem, quòd percussor inciderit in Canonem: dicam simpliciter id, quod sentio, nempè quòd ambo sunt potiùs fustigandi, quàm excommunicandi, sicut in simili dixit Sotus *in 4. sentent.* de clericis pueris se percutientibus, nempè quòd non sunt excommunicandi, sed potiùs fustigandi. Sic tales Religiosi se percutientes, tanquàm pueri debent tractari, quia tanquàm tales luserunt, & posteà plusquàm tales se percusserunt. Ideò disciplina est aptum instrumentum ad eos corrigendos & absoluendos. Vide Nauar. *in suo Man. c. 27. n. 80.*

25 Dubi

25 Dubitatur quintò, quid faciendum, quando quis se percutit, aut vulnerat? Resp. quòd si deliberato animo sibi ipsi manus immittit, excommunicationem incurrit, iuxta Ioann. Andr. Panorm. Felinum, & alios omnes *in capit. contingit. 1. de sentent. excom.* & per consequens incurrit in casum reseruatum: nam tunc non solùm peccat mortaliter, verùm & incurrit in excommunicationem. Ratio verò est, quia quoad hoc nemo est dominus suæ vitæ, aut suorum membrorum, vt dictum est suprà, *l. liber homo, ff. ad legem Aquiliam.* contingit & ob alias rationes, quas adducit Sanct. Thom. 2. 2. *q.* 64. *art.* 5. Videatur Nauarrus in suo Man. *cap.* 15. *num.* 11. Dubium. Resp. Panorm. Felin. S. Thom. Nauarr.

26 Dubitatur sextò; An quando Religiosus percuteret alicui Religiosum, seu Sacerdotem excommunicatum, in excommunicationem incideret? Resp. quòd aliqui dicunt quòd non, per cap. *excommunicatorum*, 23. *q.* 5. & Glos. in cap. *si quis deinceps*, 17. *q.* 4. tamen hæc est communis opinio, quòd iste percutiens excommunicatum, incurrit in excommunicationem, & ratio est; quia excommunicatus retinet ordinem, ratione cuius inducta est immunitas, & ideò durante causa, durat effectus. Dubium. Resp.

27 Dubitatur septimò, & vltimò, qua pœna sit puniendus subditus, qui Guardianum, aut alium suum superiorem percusserit? Resp. quòd de hoc potest videri Rodriquez *in tom. 2. qq. regul. q. 34. art. 2.* debet enim vel eiici à Religione, vel ad triremes damnari. Dubium. Resp.

VNDECIMVS CASVS.

Malitioſum impedimentum, aut retardatio, aut apertio literarum à ſuperioribus ad inferiores, & ab inferioribus ad ſuperiores.

SVMMARIVM.

1 *Declarantur verba caſus.*
2 *Qua pœna exteriori puniri debet aperiens literas.*
3 *Bartoli doctrina notanda.*
4 *An qui ſolùm aperit: non tamen legit literas, incidat in hunc caſum.*
5 *Qui legit literas abſque eo, quòd aperiat, non incidit in hunc caſum.*
6 *Qui inaduertenter legit literas, non incidit in caſum.*
7 *Stephanus Quaranta tenet, aliquem poſſe literas huiuſmodi aperire, & legere abſque peccato.*
8 *Stephani Quaranta opinio reiicitur.*
9 *Papa eſt, qui hoc præcipit, & poteſt legem condere, & ad eam ſeruandam omnes fideles obligare.*
10 *Præceptum hoc, vt iacet, ſeruandum eſt.*
11 *Caſus à Nauarro poſitus de quodam Regulari cui etiam literæ ad Papam directæ, cùm iuſſu ſuperioris fuiſſent ablatæ, excuſatur factum à Nauarro.*
12 *Nauarro opponitur Nauarrus.*
13 *Literarum non aperiendarum plures rationes.*
14 *Superiores, & qui ius in alios habent: vt pater in filios, & vir in vxorem poſſunt aperire ſubditorum literas.*

1 Hæc

1 HÆc verba clara sunt, scilicet quòd in hunc casum incurrunt omnes, qui dolosè data opera impediunt, ne literæ superiorum perueniant ad inferiores; & è contra inferiorum ad superiores, ad quos diriguntur, & qui non impediunt, sed malitiosè retardant dare. Et qui neutrum faciunt, sed aperiunt literas dissigillando, & postèà iterùm sigillant, & mittunt ad eos, ad quos diriguntur. Circa quem casum; *Declarātur verba casus.*

2 Quæritur primò, qua pœna exteriori, præter casum reseruatum, in quem tales incurrunt, debeant puniri? Respondeo, quòd aperiens obsignatas literas, & aduersario mittentis ostendens, incidit in pœnam falsi: ita Bartol. *in l. qui testamentum ff. ad leg. Cornel. de falsis*, quem sequitur Panormit. *in cap. cùm olim de offic. deleg.* Iason *in §. pœnales num. 26. instit. de act.* sic sæculares. Religiosi verò hæc facientes, deponendi sunt, ita sentit Romanus *cons. 65. circa finem*, hoc fundamento motus, quòd de iure Canonico pœna falsi est depositio in clerico, vt constat ex iure, *cap. ad falsariorum de crimine falsi.* At Bernardus Diaz *in sua praxi cap. 105. num. 2.* hanc refellit opinionem, cùm illud ius non imponat pœnam depositionis clerico pro qualibet falsitate, sed quando vtitur literis falsis Papæ, & in suum fauorē allegat Hostiens. Vnde non debet extendi decisio illius iuris ad hoc delictum, & consequenter credit, pœnam huius criminis arbitrio iudicis esse relinquendam, considerato nocumento, quod ex apertione dictarum literarum mittenti aliis euenit. *Dubium.* *Responſ.* *Bartol.* *Panormit.* *Iason.* *Pœna aperientium literas.* *Diaz.*

3 Sed aduertenda est doctrina Bartol. in hoc casu, distinguentis sic: aut quis aperuit literas, vt aduersario mittentis ostenderet, & is (ait) inci- *Bartoli doctrina notanda.*

dit in pœnam falsi, si verò aperuit, vt ipse eas legeret, aliis autem non ostenderet, non debet puniri pœna falsi, sed pœna extraordinaria talionis. Quod si quis non restituit literas ei, cui reddere mandatum susceperat, sed illas alteri pandit: non tamen aduersario mittendas, talis incidit in pœnam falsi. Item qui literas alicuius aperiret, & diuulgaret ad alterius iniuriam, actione iniuriarum teneretur, & subdit, quòd non dicitur literas aperire, qui clausuram earum detrahit: si aliter eas non aperiat, nec legat. Qui autem literas alteri scriptas lacerat, vel comburit, crimine falsi tenetur. Vide etiam ad hoc, quæ habet Baldus *in l. Paulus. ff. de falsis* & Abbas *in cap. cùm olim de offic. delegati.*

Dubium. 4 Secundò quæritur; An qui solùm aperit, & non legit, incidat in hunc casum? Respon. quòd Respon. Bartol. *vbi suprà*, & Pater Graffius hîc, & Graffius. Stephanus Quaranta, *in suo comp. Bullarij, in explicatione huius casus*, Quaranta. dicunt, quòd non est casus reseruatus, *argum. in text. si quis in graui §. si quis tabulas. ff. de senatusconsl. Silaniano, & Claudian.* Sic ille.

Authoris sententia. Ego tamen dico, quòd incurrit, & ratio est, quia verba legis sunt clara; nempè *aut apertio literarum*, nihil specificans de lectura.

5 Quod adeò existimo verum, vt si quis legat tales literas absque eo, quòd aperiat, vt sepè contingere potest, legendo eas vel ad lumen Solis, vel candelæ, quando characteres transparent, quia charta bibit, vel etiam si quis per latera (*nizza*) Italicè dici solet, introspicit, & legit, tunc enim quia non aperit, non incurrit in hunc casum: cùm in litera textus legis nihil de lectura dicatur.

6 Si

6 Si quis verò inaduertenter tales literas aperiret, existimans illas ad se esse missas, & legit cum tali credulitate, nihil ad casum hunc, quod similiter dico de eo, qui cum tacito mittentis consensu eas aperit, & legit, vt quia est suus familiarissimus, & timet, ne si non aperiantur literæ, potest negotium amici aliquod pati detrimentum: Vel bona fide speraret in ratihabitione eius, cui mittuntur.

7 Circa hunc casum animaduertendum censeo id, quod habet Stephanus Quaranta in suo compendio Bullarij, sub titulo, *casus reseruati, num.* 12. vbi sic sequitur, vt autem religiosi propter impedimentum, retardationem, & apertionem literarum incurrant casum reseruatum, necesse est, quòd manifestè sit peccatum mortale, esset autem tale, si eo anima aperiretur, vt nocumentum proximo inferretur. Secundò, si notabile damnũ eueniret sine tali intentione. Tertiò, eas proditoriè scribentis aduersario ostendendo. Non esset mortale in manifesto inimico mittentis, vel illius cui mittuntur, iustè timenti per illas aliquod damnum sibi parari, vel dubitante, ne aliquid in illis contra eum tractetur. Secundò, in referante eas, & illas bono fine impediente, scilicet ad præcauendum aliquod malum iniustum alteri per illas probabiliter illaturum. Tertiò, quando communiter tangeret ipsum, & tertium, & illas manifestando. *Quaranta refertur.*

Quartò, non esset etiam mortale aperire literas, quæ non sunt alicuius momenti, neque continerent materiam grauem, sed leuem. Quintò, non incidit in casum reseruatum religiosus malitiosè frangens illam chartulam, cum qua literæ clau

clauduntur, vel sigillum auferens: non tamen illas legens, quia literæ non dicuntur apertæ: si sola ligatura sit soluta: nisi etiam fuerint lectæ, cùm sciamus in pœnalibus, in quibus fieri debet stricta interpretatio. Bart. *in l. si quis in graui. §. si quis tabulas. ff. de senatus Sil. cap. cùm olim 2. de offic. delegat.* Quod vltimum limitatus non procedere in literis necessariis, & vtilibus Monasterio, quas iuridicè possent ipsi regulares sine superioris voluntate dare, vel accipere, quales essent illæ, quibus regularis denuntiaret delicta ipsius superioris, *arg. tex. in cap. ex parte de accusat.* vel literas super hoc à Papa impetratas acciperet. Nau. *in cap. non dicatis in 4. not. in fine 12. quæst. 1. Et in cons. 33. de sententia excom. num. 4.*

Refellitur Quaranta.

8 Contra quam doctrinam dico plura. Primò, quòd licèt apud me prædictus D. Stephanus Quaranta plurimi æstimatur propter eruditionem suam conspicuam, nihilominùs in hac materia (pace sua) non videtur benè dicere: nam ea, quæ ipse dicit, possunt habere locum in literis, quas æquales ad se inuicem mittũt: & Nauarrus, quem ipse sequitur, & citat in cap. *sacerdos de pœnit. distinct. 6.* nihil agit de literis, quas superiores ad inferiores mittunt, vel è contra, vt est videre apud eundem. Vnde resolutoriè dicimus, quòd quotiescunque quis aperit, impedit, vel malitiosè retardat literas superiorum ad inferiores, & inferiorum ad superiores missas, incidit in hunc casum reseruatum: sic enim sonant verba Legislatoris. *Malitiosum impedimentum, aut retardatio, aut apertio literarum*, &c.

9 Moueor autem ad id asserendum, quia Papa est, qui præcipit, & potest præcipere, & condere

dere leges prout de facto quàmplurimæ ab eo cõditæ ſunt; vt patet per totum ius canonicum, & Papæ lex obligat omnes. Et quòd nemo eximitur à iuriſdictione Papæ:& omnes ei obedire tenẽtur in ſpiritualibus,& præcipuè nos fratres Minores, qui in primo capite regulæ noſtræ id profitemur.

10 Præterea præceptum hoc vel eſt clarũ, vel dubium:ſi eſt clarum, obſeruari debet, vt ſonat, nec interpretationes extortas admittit. Si dubiũ eſt, tunc obſeruari debet, vt verba ſonant. Vide Nauarrum *lib.*5. *conſ. de verbor. ſignific. conſil.* 2.*n.*1. Cùm ergo præcipiat ſummus Pontifex, vt literæ ſuperiorum ad inferiores, & inferiorum ad ſuperiores non impediantur malitioſè, aut retardentur, aut aperiantur,ſic ſeruari debet tale præceptum,vt ſonat abſque vlla gloſſa. Nauarr.

11 At contra ea,quæ determinata ſunt,videntur facere,quæ habet Nauarr.*lib.*3.*conſ.de ſtatu Monach.conſ.*16.*n.*2.Vbi recenſetur de quodam Canonico regulari, qui ſine licentia Prælati ad curiam quandã ſæcularem proficiſcebatur, deferẽs ſecum literas ab aliis canonicis ad Papã ſcriptas,& quòd Prælatus eum capere,& carceribus mancipare facit,literáſq; præfatas acceptus aperuit,& legit. Et interrogatus Nauarr.an id rectè fuerit factum;reſpondit affirmatiuè,cuius rationẽ dat,quia prædictæ literæ nõ fuerunt legitimè ad Papam ſcriptæ, nec ab eo, qui poterat eas dare,quia fuerunt confectæ à canone in regulari ſimplici, qui nõ poteſt accipere,nec dare literas ſine conſenſu Prælati,vt habetur in regula eorum, & tranſumptiuè *in c.non dicatis* 12.*q.* 1.*in* 4.*not.*1. Tum quia literæ prædictæ erant ſui Monaſterij, & ſuæ:quoniam omnia, quæ habent, & faciunt Canonici regulares ſimplices Inſtantia.

plices pertinent ad Monaſterium, *cap. non dicatis* 12. *quæſt.* 1. & adminiſtrationem Prælati *cap. nullum.* 118. *quæſt.* 2. Per quam doctrinam videtur, quòd inferiores poſſunt accipere, aperire, & legere literas inferiorum ad ſuperiores miſſas, quia Prælatus prædictus talia fecit circa literas ad Papam miſſas ; ergo à fortiori id poterit fieri circa alias literas, quæ inter religioſos mittuntur.

Reſpon. 12 Sed contra Nauarrum oppono eundem Nauarrum in comment. 2. *de Regular. num.* 15. vbi tractans de literis, quas religioſi non poſſunt dare, neque recipere abſque ſuperioris licentia, ſaltem tacita, concludit ſic: Aduertendum item, quòd hoc notabile procedit in literis, quæ accipiuntur, vel dantur contra vtilitatem, vel honeſtatem Monaſterij, vel contra ſalutem ſpiritualem, vel corporalem ſingulorum regularium, & aliis literis, quæ continent inutilia, vel impertinentia prædictis: non autem de literis neceſſariis, vel vtilibus, quas iuſtè ſecundùm iura poſſunt ipſi ſine ſuperioris voluntate dare, vel accipere, quales ſunt illæ, quibus regularis conſtituit Procuratorem contra Prælatum, vel denuntiat eius delicta, quibus caſibus id licet facere. Vide ibi.

Ad quæ licèt ipſemet Nauarrus reſpondere, & ſatisfacere conetur ad finem ſupradicti *conſ.* 16. nihilominùs doctrina paulò ante *in comment.* 2. *de reg.* poſita ſolidior, & verior eſt: & quæ ab omnibus obſeruatur: nam contra ſuperiorem vnuſquiſque poteſt ſcribere ad maiorem ſuperiorem abſque eius licentia, & pariter literas recipere, nec poſſunt impediri: ſtat ergo firma noſtra ſententia: nempè quòd nemini licet malitiosè impedire,

Digitized by Google

re, aut retardare, aut aperire literas ſuperiorum.

13 Et quia materia hæc magnoperè diſturbare ſolet religioſos, animaduertendæ ſunt rationes, quas, ne aperiantur literç, aſſignat Nauarr. *in prædicto cap. ſacerdos*, & Nauarrum ſequitur, Menochius *de arbitr. iud. caſ.* 311. *num.* 12. *cent.* 4. & nos hîc libenter eas tranſcribimus, vt qui ad aperiendas aliorum literas ſunt propenſi, per tales rationes reprimantur. Sunt autem hæ: *Literarum nõ aperiendarum plures rationes.*

Prima, quia regulariter omnis iniuſtitia eſt peccatum mortale, ſecundùm S. Thom. 2.2. *q.* 59. *art.* 4. receptum, qui aperit literas alienas peccatum iniuſtitiæ committit. Tollit enim ius alterius, ſcilicet aperiendi literas tam mittenti; quàm ei, cui mittitur. Tollit item cuſtodiam, quæ vtrique illorum conuenit. Facit etiam, quod iuris gentium eſt, ne legati violentur, *cap. ius gentium diſtinct.* 1. At literæ quidem legati muti, & inanimati ſunt.

Adde, quòd publicæ fidei expedit, literarum ſigilla inuiolata eſſe, & quidem hoc certiſſimum eſt, ſi eo aperiat animo, vt notabile nocumentum ex eo proximo inferat, certum quoque, ſi aperiat tali animo, ſi tamen nocumentum fiat, quia paria, quò ad hoc, illa ſunt.

Quibus addo ego, quòd ex tali apertione literarum multæ inquietudines, perturbationéſque animi, odia, rancores, & ſexcenta huiuſmodi mala oriuntur, vnde conſultius eſſet, vt literæ aliorum nunquàm aperirentur.

14 Excipe ex dictis ſuperiores, & omnes illos, quibus de iure communi competit aperire literas inferiorum, quibus; ſicut non intendimus

adi

adimere talem facultatem, sic, vt modestè ea vtantur, consulimus.

Concludamus ergo hanc materiam, & dicamus, quòd rationes D. Stephani prædictæ, si quæ concludunt, habent locum in literis æqualium, subditorum, qui non habent auctoritatem contrarium præcipiendi. At in literis superiorum ad inferiores, & è contra, nequaquàm possunt habere locum, quia id vetitum est, & qui id vetuit, Papa fuit, qui ad id, vt & ad alia plura habuit, & habet auctoritatem.

Explicit tractatus de casibus reseruatis, Deo Iesu Christo laus in æternum.

EXPLI

Digitized by Google

EXPLICATIO BVLLÆ IN COENA DOMINI à Gregorio XV. in anno 1621. promulgatæ.

AGGREDIOR, Diuino Numine implorato, Bullam lectam in die cœnæ Domini anno 1621. à Greg. XV. latam, explicare, & pro viribus interpretari. Quod antequàm faciam, aliqua prælibanda censui;

Primum est, quòd auctor huius Bullæ est Papa, qui ex communi omnium Catholicorum calculo habet plenissimam potestatem, & hanc excommunicandi potestatem à Christo in Petro accepit: Christus enim talem facultatem non solùm Petro: verùm & aliis successoribus suis concessit, vt habetur *in cap. quodcunque. 24. q. 1. & cap. solite. §. nobis autem, de maiorit. & obed. & in extrauag. Vnam sanctam. §. est autem hæc auctoritas, & ibi Gloss. de maior. & obed.* & inter Scholasticos S. Bonau. *in 4. dist. 18. in vlt. par. dist. q. 3.* Hanc autem potestatem Christus Ecclesiæ suæ tradidit, *Matth. 18.* vbi loquens de correctione fratris delinquentis, concludit; *si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus.* Ex quo loco, vt rectè habet Adrianus *in 4. tract. de clauibus, art. 3.* Doctores excommunicationis fundamentum trahunt. Nam ibi non est sermo deeuitando, & fugiendo aliquo, priuata auctoritate: sed publica prælati sententia, siqui-

Christus facultatem excommunicandi in Petro, omnibus etiam successoribus tradidit.

Matth. 18.

Digitized by Google

dem postquàm dixerat; *si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus*: auctoritate Ecclesiæ, id est prælati, illum ex consortio hominum eiectum, fugiendum monet, quod etiam subsequentia declarant, ait enim Christus; *Amen dico vobis, quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlis.* Ac si diceret, si contumax, & rebellis quis fuerit, si Ecclesiam non audierit, si Ecclesiæ prælatis inobediens sit, sit tibi tanquàm Ethnicus, & Publicanus. Et si quæras, qua auctoritate talem declinare debeas, statim subditur petitioni responsio; *Quæcunque ligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo.* Quia per Ecclesiasticam potestatem Prælati ligatus est, *sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus.* Igitur excommunicandi potestas à Christo tradita est: id quod disertis verbis tradit S. Ioannes Chrysostomus *hom. 4. in cap. 2. epist. ad Hebræos*, & refertur *in cap. Nemo contemnat.* 11. *q.* 3. vbi dicitur; Nemo contemnat vincula Ecclesiastica: non enim homo est, qui ligat: sed Christus, qui nobis hanc potestatem dedit, & dominos fecit homines tanti honoris. Cùm ergo in Prælatis Ecclesiasticis talis potestas resideat, præcipuè verò in summo Pontifice. Nam cùm in excommunicante requirantur tria: Primum, vt habeat ordinem clericalem, *cap.* 1. §. *Maximus Episcopus, dist.* 96. & ibi Gloss. verb. *laico*, & ead. Gloss. communiter recepta *in cap. transmissa. de elect.* Secundum quod requiritur, est iurisdictio Ecclesiastica in foro exteriori: nam ex communi omnium sententia excommunicare, ac alias censuras ferre, & ab eis absoluere, ad iurisdictionem pertinet. Sic S. Bonau. *vbi supra*, S. Thom. *in addit. ad 3. p. q. 22. art. 1.* Alensis *par. 4. q. 22. memb. 1. art. 4.* Ricc. *in 4. dist. 18. art. 4.*

In Prælatis Ecclesiasticis, præcipuè in summo Pontifice, est excommunicandi potestas.

In excommunicatione tria requiruntur.

art.4.q.1.& 3. Dur.*q.4.num.7.* Martinus Ledesmius *2.4.q.24.art.1.* Sot.*in 4.dist.22.q.2.art.1.* & ex Canonistis post Gloss. communiter receptam *in cap. transmissam*, in verb. *de talibus de elect.* Panorm. *ibi num.2.* Couarr. *in cap.alma mater.*§.11.*num.1.* Nau. *in Man.cap. 27. num. 5.* Vgolinus *de censur.* & alij communiter. Tertium, quod necessarium est ad ferendam excommunicationem, est, vt vsus iurisdictionis non sit impeditus, vt patet ex DD. suprà citatis. Cùm ergo hæc tria requirantur, & in Papa ea omnia plenissimè resideant; patet, quòd in eo est plenissima potestas excommunicandi.

Dubitatur verò hîc; An excommunicatio sit de iure Diuino, vel potiùs de iure humano? Quidam existimant, iure Diuino ferri excommunicationem contra hominem conuictum hæreticum, propter illa S.Pauli verba ad Tit.3. *Hæreticum hominem post vnam, & secundam correctionem deuita.* Et 2. Ioan.1. *si quis venit ad vos, & hanc doctrinam* (illam scilicet veram, quam Apostolus docuit) *non affert, nolite recipere eum in domum, nec Aue ei dixeritis. Qui enim dicit illi Aue, communicat operibus eius malignis.* Sic Almayn. *in 4.dist.18.q.1.* cuius opinionem defendi posse tradit Nauarr. *de orat.& hor.can.cap. 22.num.9.* & Castro *lib.2.de iusta hæret.punit.cap.18.* dicit esse probabilem. Ioannes Driedo *de libert. Christ.lib.2.seu cap.2.p.3. art.2. considerat. 9. folio mihi 136.* expressè sententiam Almayn. tuetur, & Couarr. *in cap.alma mater.1.p.§.1. num.1. de sent.excom. lib.6.* Alij tamen, vt Sot. *in 4. d.22.q.1. art. 1. vers. ex his autem.* Henriquez *lib. 13. de excom. cap.2. §.3.* qui alios refert, Vgolin. *de censuris.* Tab.1.*cap.1. &* 2.& inclinat Nauarr. *vbi supra, & in Man. cap.27.*

Dubium. *An excommunicatio sit de iure Diuino, vel humano.*

Ad Tit.3. 2. Ioan.1.

num. 13. & Caietan. *de auctoritate Papæ, cap.*17.& Panorm.*in cap.cùm desideres,num.* 3. *de sent.excom.*id negant. Nam, vt experientia constat etiam publicos hæresiarchas exteriores Papa non solùm denuntiat: sed sua sententia, & iure humano excommunicat, & Paulus tanquàm Ecclesiæ Prælatus aliquos excommunicauit; imò hæreticum vitandum monuit: sed post vnam, aut secundam correptionem. Vnde fallitur Nauar. *in d. cap.*22. *num.*9.*de horis can.*dicens,aliquam excommunicationem iure Diuino latam esse.

Respon. Dicendum est ergo; quòd cùm in excommunicatione duo considerari possint; nimirum potestas excommunicandi, & modus, seu forma excommunicandi; vtique dici debet, excommunicationem, quoad illud primum, esse de iure Diuino:potestas enim Ecclesiæ data est *Matth.*18. vt suprà diximus. At verò quoad secundùm, de iure humano est: nam quamuis Christus eam potestatem Ecclesiæ tribuerit; modum tamen, & formam excommunicandi, & effectus hos, & illos, scilicet priuandi quem communione Sacramentorum, & fidelium, & bonis, & suffragiis communibus Ecclesiæ, non præscripsit: sicut neque constituit, vt quis per suspensionem à functionibus Ecclesiæ arceretur, & per interdictum à Diuinis repelleretur: sed Ecclesia ipsa hos puniendi modos à Spiritu Sancto edocta (potestate sibi Diuinitùs collata) iure humano à se constituto præscripsit: vnde & ea, quæ ad bonum regimen Ecclesiæ, & salutem animarum expedierint, addere, adimere, mactare, & dispensare in eis potest: cuius rei exemplum manifestum est *in Ser.* 6.*Parasceues*, quo tempore, & non alio, pro hæreticis,

reticis, & excommunicatis orat; vt rectè notauit Henriquez, *vbi supra.* Et cùm olim iure ipso tenerentur Christiani occultum excommunicatum, si illis notus esset, occultè deuitare, vt habetur in decretis duorum summorum Pontificum, Clement. III. *in cap. cùm desideres,* & Innoc. III. *in cap. à nobis. 2. de sent. excom.* postea tamen duo itidem Concilia; scilicet Constantiense, & Basileense (quorum decretum, in Bulla Martini V. quæ incipit, *Ad euitanda scandala,* habetur) propter vitanda scandala, pericula, & timoratorum scrupulos, piè, & sanctè statuerunt, & sanxerunt, nequis teneatur, etiam in administrando, & recipiendo Sacramenta, nec in aliis officiis Diuinis vitare alios censura ligatos; nisi homo sit, non solùm excommunicatus specialiter, id est, nominatim; sed publicè denuntiatus à iudice, aut notorius clerici percussor. Excommunicatio igitur, & de iure Diuino, & etiam de iure positiuo esse, diuersa ratione dicitur: de iure Diuino, ratione potestatis à Christo, Deo, & homine Ecclesiæ tributæ: de iure autem humano, ratione modi, & formæ, qua Ecclesia in excommunicando vtitur, & quia hominibus est collata, & per homines exercetur, vt dicitur *in extrauag. vnam sanctam. §. est autem, & ibi Gloss. de maior. & obed.*

Ex Conciliis Constãt. & Basil. nõ tenemur vitare, nisi excommunicatos nominatos, & publicos percussores clericorum.

Secundò, prælibandum est, non esse veram doctrinam illam Durandi *in 4. sentent. dist. 17. q. 15.* vbi dicit, Romanam Ecclesiam non habere consuetudinem reseruandi sibi; nisi censuras, videlicet excommunicationis, suspensionis, interdicti; siue irregularitatis: non autem culpas, quantumcunque graues: nisi ratione alicuius censuræ. Qua ratione dicit, esse abusum Episcoporum, &

Durandi sententia circa excõmunicandi potestatem in Ecclesia reprehenditur, & reiicitur.

aliorum Prælatorum reſeruantium ſibi abſolutionem peccatorum, non habentium cenſuram annexam; in quo, inquit, malè faciet, Eccleſiæ Romanæ non ſe conformando. Hæc ſententia reprehenditur, & meritò à Soto *in 4. diſt. 18. q. 2. art. 5. in ſolut. ad 2.* & dicit, morem Eccleſiæ vniuerſalis eſſe contra ipſum. Vnde aſſerendum eſt, de iure, tam ſummum Pontificem, quàm cæteros Eccleſiæ Prælatos ordinarios reſeruare poſſe ſibi, non tantùm cenſuras; verumetiam & culpas ipſas, etiamſi nullam habeant annexam cenſuram: ſic Sotus *vbi ſupra*, & Suar. *tom. 4. diſput. 28. ſect. 2.* quam multis probat: præcipuè verò ex Conc. Tridentino *ſeſſ. 14. cap. 7.* in illis verbis; *præſertim quoad illa, quibus annexa eſt excõmunicationis cenſura.* vbi ſupponere videtur, quòd id ipſum fieri poſſit etiã quoad alia. Id quod probatur ex extrauag. *inter cunctas, de priuileg.* vbi enumerantur aliqui caſus reſeruati, in quibus nulla eſt annexa cenſura. Et Sixtus V. in ſua Conſtitutione cõtra Clericos malè promotos, licèt eos non excommunicet; reſeruat tamen ſibi talis culpæ abſolutionem. Itaque de iure nulla eſt difficultas. De facto autem modò non reſeruat ſibi ſummus Pontifex: niſi eas culpas, quæ excommunicationem habent annexam, vt in ſequenti Bulla Pauli V. patet.

Summus Pont. & cæteri Prælati de iure ſibi reſeruant non tantùm cenſuras, verùm & alias culpas.

Pontifex de facto non reſeruat ſibi, niſi culpas excommunicationi annexas.

Tertiò prælibandum eſt, quòd cautè legenda eſt Gloſſ. *in cap. quodcunque*, in verb. *facit Eccleſia*, 24. *q.* 1. quæ aſſerit, excommunicationem iuſtam, quoad Deum, parum, aut nihil operari: nec Eccleſiam excommunicando, vllam vim poteſtatis exercere: ſed ſolùm oſtendere ligatum, & eſſe extra gratiam Dei. Quam Gloſſam Panormit. *in rubr. de ſent. excom. num. 4.* fatis leuiter refellit. Co-

Gloſſa in c. quodcunque 24. q. 1. cautè legenda, cùm ſit à veritate Catholica

uarruuias

uarruuias autem *in cap. alma mater, initio prioris partis, num. 8. de sentent. excommun. in 6.* expressè asserit, à veritate Catholica planè alienam esse. Sicut etiam hæretica planè est illa Lutheri assertio *in art. 23.* dicentis, Excommunicationes sunt tantùm pœnæ externæ, nec priuant hominem communibus spiritualibus Ecclesiæ orationibus. Imò *art. 24.* ait, docendos esse Christianos plus diligere excommunicationem, quàm timere: eò quòd Innocent. I V. *in cap. cùm medicinalis, de sent. excom. in 6.* dicat, quòd excommunicatio sit medicinalis. Quæ assertiones à Leone X. condemnantur; sicut & assertio illa Vviclef dicentis, Ecclesiam excommunicandi potestatem non habere, in Concil. Constant. *sess. 8. & 19.* condemnata fuit. Cæterùm, suprà ex Scripturis, & Patribus docuimus, Ecclesiam excommunicandi potestatem à Christo accepisse, quam etiam Paulus Apostolus non semel: sed ter saltem, vt tradit Scotus *in 4. dist. 19. §. de quinto articulo*, exercuit, eandémque veritatem Gabr. *in 4. dist. 18. q. 2. art. 2.* hac ratione confirmat; Quia Christus ordinans regimen Ecclesiæ (quod B. Petro cómisit Ioan. 21. *Pasce oues meas,*) dedit omnem potestatem ad regimen bonum, & vtile, Ecclesiæ necessariam: vnde cùm excommunicandi potestas necessaria, & vtilis sit, tum ei, qui excommunicatur (siquidem vtile est ei, quem beneficia, & monitiones piæ non corrigunt, vt timor pœnæ, & confusionis suæ coërceat, vt à malo resipiscat, & non pereat. *cap. corripiantur. 24. q. 3. Fœlix enim dicitur illa necessitas, quæ nos ad meliora perducit:*) tum etiam Ecclesiæ, id est congregationi fidelium (vtile enim est, vt ouis morbida, & membrum putridum separentur ab ouili, & cor-

aliena, vt tradit Couarruuias.

Lutheri assertio hæretica, quâ dicit excõmunicationes esse tantùm pœnas externas.

Ioan. 21.

pore, ne ſana etiam inficiant, *cap. reſecanda*, 24. *q.* 3. quòd fit per excommunicationem.) Conueniens planè erat, vt hanc Eccleſiæ poteſtatem Chriſtus traderet.

Eccleſia cũ excommunicationis gladio multa operatur, etiam quoad Deum, & quoad pœnam interiorem anima.

Eccleſiam verò iuſtè excommunicando multa operari, non tantùm quoad Eccleſiam militantem, vt voluit Gloſſa; aut quoad pœnas externas, vt impiè docuit Lutherus: ſed etiam quoad Deum, & quoad pœnam interiorem, exinde conſtat, vt latè Caiet. *tom.* 1. *Opuſc. tract.* 19. Ledeſm. 2. 4. *q.* 23 *art.* 1. & Couarr. *vbi ſupra, num.* 6. probant. Quia Eccleſia non fruſtrà orat pro ſuis: immò multa bona illis confert: orando enim pro ſuis fidelibus, adiuuantur fideles ad gratiam acquirendam, vel gratiæ augmentum, ad benè operandum, ad declinandum à malo, ad reſiſtendum diabolo, quæ ſunt maxima bona, quæ tamen excommunicato non conceduntur, quia Eccleſia per excommunicationem priuat illum orationibus ſuis: vnde conſtat, quòd à multis internis bonis excommunicatio ſeparat. Huius rei teſtis eſt S. Auguſt. qui *in lib.* 1. *cont. aduerſ. leg. & prophet. c.* 17. affirmat, grauius malum eſſe excommunicari à Sacerdotibus Dei, quàm ſi quis gladio feriretur, flammis abſorberetur, aut feris obiiceretur. Idem etiam Doctor *ſerm.* 68. *de verbis Apoſtoli* & refertur, *in cap. omnis Chriſtianus*, 11. *q.* 3. ait, omnis Chriſtianus, qui à Sacerdotibus excommunicatur, ſatanæ traditur. Quomodo? quia ſcilicet extra Eccleſiam diabolus eſt; ſicut in Eccleſia Chriſtus, ac per hoc, quaſi diabolo traditur, qui ab Eccleſiaſtica communione remouetur.

Extra Eccleſiam, id eſt, extra Chriſtum.

Quibus verbis, vt conſtat, *extra Eccleſiam*, intelligit Auguſtinus, non Eccleſiam materialem,

non

non extrinsecam communionem, sed extra Christum, vt eruditè Caietanus, *vbi supra* notat. Replicando autem dicit, quasi diabolo traditur, quia non traditur diabolo possidendus, sed corripiendus. Id quod *ex* 1.*Cor.* 5. colligitur, vbi Apostolus Corinthium illum, qui patris vxorem acceperat, satanæ tradidit in interitum carnis, & *ex* 1. *Timoth.* 1. vbi idem S. Paulus ait, se Hymenæum, & Alexandrum tradidisse satanæ, vt discant non blasphemare. 1.Cor. 5. 1.Tim. 1.

Et certè licèt per peccatum hi priùs bona ex parte in dæmonis seruitutem venerant: nihilominùs in maiorem satanæ potestatem postèà per excommunicationem à S. Paulo traduntur; alioquin enim nec Corinthius ille à dæmone fatigatus in interitum carnis, conaretur, vt spiritus eius saluus esset in die Domini nostri Iesu Christi: nec Hymenæus, & Alexander didicissent non blasphemare. Vnde Panorm. *in rubr. de sent. excom. num.* 4. expressè ait, quòd diabolus maiorem habet potestatem in eo post excommunicationem, quàm ante; & citat text. cum gloss. *in cap. audi denique* 11. *quæst.* 3. vbi gloss. in verbo, *satana*, ait, quòd diabolus habet potestatem in eo, sicut in pecore suo, & facit *cap. miramur.* §. *his auctoritatibus in fine.* 24. *quæst.* 1. id quod etiam tradunt Host. & Ioan. Andr. *in cap. ita quorundam de Iudæis.* Bonis igitur spiritualibus & internis excommunicatio priuat, & non solùm externis, ideoque non diligenda, vt impiè sensit Lutherus, sed timenda est, vt piè docuit S. Augustin. *tract.* 27. *ad cap.* 6. Ioan. & habetur *in cap. nihil.* 11. *q.* 3. vbi; *Nihil sic debet formidare Christianus, quàm separari à corpore Christi. Si enim separatur à corpore Christi, non*

eſt membrum eius: ſi non eſt membrum eius, non vegetatur ſpiritu eius. Et S. Hieron. vt refertur *in eod. cap. nihil* §. *item Hieronymus*: Quorum remiſeritis peccata, id eſt quibus Eccleſiam interdixeritis: niſi reconciliati per ſatisfactionem fuerint, ipſis ianua cœli clauſa erit.

Quartò prælibandum eſt, quòd Gabriel *in* 4. *diſt.* 18. *quæſt.*2. *art.*1. *notab.*3. *coroll.*3. dicit, Eccleſiam per excommunicationem non damnificare hominem, ſed oſtendere damnificatum, & ante eum S. Bonauent. *in* 4. *diſt.* 18. *in vlt. par. diſt. q.*2. docuit, Eccleſiam non damnificare, ſed ille, qui eſt contumax, & peccat, ſe ipſum damnificat, ſed Eccleſia oſtendit eum damnificatum, vt ſic ſaltem malum ſuum erubeſcat, & deſerat. Et ſi quodammodo magis damnificaret, hæc aggrauatio damni ad vtilitatem ipſius finaliter, ſecundùm intentionem Eccleſiæ, ordinatur. Et licèt Sotus *in* 4. *diſt.*22. *quæſt.*1. *art.*1. verſic. *Igitur ſi excommunicationem*, hoc dictum Gabrielis carpat, tamen in eo ſenſu, quo S. Bonauentura, & Gabriel docuerunt, ſine periculo defendi poteſt. Pro quo ſciendum, quòd cùm triplex ſit bonum in communicatione, & participatione Eccleſiæ, & fidelium, ad quam cómunicationem admittimur per Baptiſmum, qui eſt ianua Sacramentorum, quorum, Primum eſt in conuerſatione exteriori, qua fideles conueniunt ad orationes, & conuerſantur ſimul loquela, cibo, ſalutatione, & aliis id genus. Secundum eſt in receptione ſacramentorum, dum vnus miniſtrat, & alius ſuſcipit, & in aliis ſuffragiis Eccleſiæ vt ſunt ſacrificia, orationes publicæ, quæ à miniſtris in perſona Eccleſiæ fiunt. Tertium eſt, in actibus legitimis ſpiritua-

Propugnatur S. Bonauentura.

libus;

libus, siue in bonorum spiritualium participatione, quæ fit vel ratione intentionis, dum vnus pro alio orat, vel aliud suffragium facit, vel ratione charitatis, quæ facit omnes esse vnum in Deo, iuxta illud Psalm. 118. *Particeps ego sum omnium timẽtium te,* (ex hoc enim quòd fideles sunt in charitate, & omnes fideles vnum corpus constituunt in Christo, *Rom.* 12. 1. *con.* 12. *Ephes.* 4. vnusquisque fidelis particeps est bonorum omnium, quæ fiunt in Ecclesia, sine aliqua alia applicatione, quemadmodum in corpore naturali singula membra participant bona totius corporis, de qua mentio fit in symbolo Apostolorum, vbi dicitur; *Credo sanctam Ecclesiam, sanctorum communionem,*) consequenter bona sua eis etiam communicant: vnde orante vno fideli existente in charitate, illius orationis participes sunt reliqui omnes existentes in charitate: etiam illis, qui orant, aut merentur, de aliis fidelibus non cogitantibus & vnus pro alio satisfacit, etiam illo nesciente, pro quo fit satisfactio: sicut igitur triplex est bonum, in quo fideles communicant, vt tradit sanctus Bonauentura, & reliqui supra citati DD. ita etiam è contrario triplex est priuatio boni. Vnde quantũ ad suffragia generalia, siue temporalia, quæ sunt in conuictu ciuili, siue quoad spiritualia, quæ propriè sunt suffragia Ecclesiæ, & consequenter quoad communionem bonorum primi, & secundi generis: his omnibus priuatur excommunicatus excommunicatione maiori; ita scilicet ne ille excommunicatus communicare possit aliis, nec alij sibi in publicis orationibus, aut sacrificiis: neque etiam in orationibus priuatis, quas ipsimet fideles inter se instituunt: neque

Psalm. 118. Rom. 12. 1. Cor. 12. Ephes. 4.

que cum aliis officium Diuinum audire poteſt, neque etiam cum aliis hominibus in actibus ciuilibus communicare valet. Bona verò tertij generis, excommunicatio non tollit; charitatem enim excommunicatio non aufert, ſed ſublatam ſupponit,& ita operatur primò, non quidem, vt nonnulli putant, excluſionem à gratia Dei, ſed declarationem excluſionis iam factæ per peccatum mortale, vt ait Nauarr. *in Man. cap.* 27. *num.* 17. Hoc ergo eſt quod docet ſanct. Bonauentura *vbi ſuprà*, ſcilicet excommunicationem iuſtè latam bona ſpiritualia in charitate fundata non tollere, ſicut neque ſpem, aut fidem tollit: quamuis quoad alia excommunicatio iuſta plurimum noceat, ex quo ea impedimur, quò minùs Sacramenta ſuſcipiamus, & ſuffragiorum Eccleſiæ participes ſimus, quibus gratia etiam augetur, & amiſſa recuperatur. Et hæc in communi de cenſuris. Nunc ad Bullam Cœnæ Domini in particulari.

Sextò igitur prælibandum eſt de antiquitate huius Bullæ. Aliqui enim exiſtimant, eam non eſſe admodum antiquam, & ſolùm à tempore Martini quinti incepiſſe circa annum Domini 1420. quo tempore Bohemorum hæreſes in Concilio Conſtantienſi fuerunt damnatæ: id quod non alia ratione probant, quàm quia S. Bonauentura, S. Thomas, & alij ſcriptores ſcholaſtici antiqui, nullam eius mentionem fecerint. Sic Sotus *in* 4. *diſtinctione* 22. *quæſtione* 2. *artic.* 3. *concil.* 5. Nauarrus *in capite ita quorundam not.* 11. *num.* 23. *de iud.* Graffius *lib.* 4. *deciſ. cap.* 18. *num* 13.

Verumtamen dubium eſſe non poteſt, quin longè

longè antiquior sit, cùm Clemens Papa V. qui, vt historiæ tradunt, creatus Pontifex anno Domini 1305. mortuus autem est anno 1315. in Clementina 1. *de iudicijs*, apertè testatur, consueuisse Romanos Pontifices solennibus quibusdam anni diebus, Generales quosdam Processus facere. Quo in loco glossa in verbo, *solennes*, duo præcipuè de his Processibus notat. Primum est, quibus in solennitatibus fieri consueuerint, nimirum ter in anno, in die iouis septimanæ sanctæ, & in die Ascensionis Domini, & in die dedicationis basilicarum Petri, & Pauli, quæ celebratur mense Nouembri, in octaua beati Martini Episcopi, cuius etiam trinæ solennis excommunicationis meminit Panormitanus, *in cap. excommunication. num.* 1. *de raptoribus, incendarijs & violat. Ecclesiar.* Secundum est in *dicta clement.* 1. in verbo, *Generales*, contra quas personas consueuerint fieri huiusmodi Processus. Fiebat enim primis illis temporibus contra quinque genera personarum. Primò, contra hæreticos, & eis credentes. Secundò, contra eos qui Saracenis merces prohibitas portabant. Tertiò, contra Piratas. Quartò, contra exigentes, vel imponentes noua pedagia. Quintò, contra falsarios literarum Apostolicarum. Postea verò temporis processu, cùm iam satis vbique diuulgatus esset rumor horum Processuum, desierunt tam frequenter fieri, & cœpit in vsu esse Processus semel tantum in anno, id quod Cardinalis *in capite quod olim de iudic.* suo tempore obseruatum fuisse dicit, & idem fatetur sanctus Antoninus 3. *part. tit.* 25. *cap.* 72. vbi refert, hoc etiam in vsu fuisse tempore Martini

Antiquior Martino V. est Bulla in cœna Domini.

Martini Papæ V. cuius proceſſum ibi referens, ſimul affert hunc titulum, *Proceſſus annualis, qui ſit annuatim in curia in cœna Domini.*

Quòd verò Proceſſus hic, quem dicimus fieri ſolitum ſemel in anno in cœna Domini, vnus ex illis antiquiſſimis ſit, qui ter in anno fieri ſolebant, manifeſtum eſt, tum ex ipſo nomine, *cœnæ Domini*, tum etiam ex materia ipſa, quæ in illo continetur: nam continet omnia illa quinque, quæ antiquiſſimis illis Proceſſibus continebantur, vt conſtat, & colligitur ex annotationibus *in d. Clem.* 1. *de iudic.* in margine additis ad verbũ, *Generales*, ex Gregoriana editione. Quibus poſteà creſcente quotidie malitia hominum, aliæ etiam excommunicationes ſucceſſiuè per conſequentes Romanos Pontifices, Martinum V. Et Paulum II. Sixtum IV. *in extrauag. Et ſi Dominici gregis.* Leonem X. Paulum III. Iulium III. Paulum IV. Pium V. Gregorium XIII. Sixtum V. & alios vſque ad Gregor. XV. cuius Bullam exponemus, additæ ſunt.

Hinc conſtat, antiquiorem eſſe Bullam hanc Martino V. & facilè probari poterit, antiquiorem eſſe Vrbano IV. & Clem. IV. qui ſederunt circa annum Domini 1261. ſub quibus floruit S. Bonauentura & S. Thomas, ſi quidem Hoſtienſis, qui fuit cõtemporaneus præfatis duobus Doctoribus, & illis paulò antiquior, (floruit enim ſub Innocent. IV. & Alexand. IV. Pontificibus anno Dom. 1254.) in titulo *de crimine falſi lib.* 5. §. *Qualiter committatur* verſ. *Porrò* expreſsè meminit huius Proceſſus, dum in verſ. quinto, dicit ſed hodie (id eſt ſuo tempore) præceptum eſt, quòd in literis Domini Papæ, nec in magno, nec in modico

dico audeat quis manum apponere, etiam literam vnicam, vel punctum vnicum corrigendo, exceptis officialibus, quibus hoc est commissum, alioquin manum apponens ex canone lato in curia, ipso facto sententiam excommunicationis incurrit, quæ non potest per aliquam citra sedem Apostolicã relaxari. Hactenus Hostiensis. Vbi nomine *Canonis curiæ*, nihil probabilius, aut verisimilius intelligi potest, quàm iste Processus curiæ. Nam si intelligamus *Regulas cancellariæ* illæ nunquam vocari solent *Canones curiæ*: sed *canon* simpliciter, vel *Canon Apostolicus*. Hic autẽ Processus semper, & propriè vocatur Processus Generalis curiæ; vnde & Canones in illo contenti, Canones curiæ vocabantur. Tunc enim propriè Bulla cœnæ vocari non poterat, cùm non solùm in die cœnæ Domini, sed in aliis etiam solennibus diebus promulgari solita fuerit, vt ex his, quæ diximus, manifestum est.

Bullæ huius auctoritas, & vis.

Septimum prælibandum (& sequitur iam ex dictis) est de auctoritate huius Processus, quæ maxima est, cùm à tam multis Romanis Pontificibus, nempe à quinquaginta, & per trecentos annos, & ampliùs tam seriò, tamque diligenter annis singulis renouatus, & tam maturo iudicio, & consilio auctus sit, & etiam à talibus summis Ecclesiæ Pontificibus, & Pastoribus, inter quos multi fuerunt sanctissimi, doctissimi, mansuetissimi, & omnibus partibus ad Apostolatum requisitis absolutissimi, necessariò fatendum est, Processum ipsum & æquum, & iustum, & rationabilem esse, & ab omnibus Christi fidelibus honorandum simul, ac summoperè formidandum, vt propterea immeritò nostri temporis hæretici,

contra

Digitized by Google

contrà Eccleſiam, & ſummos Pōtifices conqueri ſoleant, quaſi præcipitanter tam graues cenſuras inuexerint, cùm, vt iam diximus, manifeſtum ſit, ſummos Pontifices tanquàm vigilantiſſimos & prudentiſſimos Eccleſiæ Paſtores non niſi ſeriò, & maxima cum maturitate, & conſilio hactenus proceſſiſſe. Ex quo ſequitur, quòd hæc Bulla omnes Chriſtianos, quacunque dignitate præditos, & in quocunque gradu conſtitutos comprehendat. Primò, quia hoc in multis locis Bullæ dicitur, vt patet in contextu, præſertim in clauſula 2. 7. 18. & verſ. *Non obſtantibus*. Secundò, quia omnia, quæ per hanc Bullam prohibentur, peccata grauiſſima ſunt, & vbi tractatur materia peccati Rom. Pont. in quemcunque iuriſdictionem habet, vt dicitur *in cap. nouit. de iud. Nos enim intendimus*, ait ibi, *decernere de peccato, cuius ad nos pertinet ſine dubitatione cenſura, quam in quemlibet exercere poſſumus*. Et paulò poſt: *Nullus, qui ſit ſanæ mentis ignorat, quin ad officium noſtrum ſpectet de quocunque peccato mortali corripere quemlibet Chriſtianum, & ſi correctionem contempſerit, per diſtrictionem Eccleſiaſticam coërcere*. Hinc iure hæc Bulla omnes Chriſtianos, quacunque dignitate præfulgeant, comprehendit.

Bulla hæc omnes Chriſtianos quacumque dignitate præfulgeant, comprehendit.

Dubitatur tamen hîc; An ſententiæ in Bulla Cœnæ Domini contentæ ſint dicendæ à iure, vel ab homine. Ad hoc vt reſpondeam, ſciendum, quòd excommunicationes & à iure, & ab homine ferri poſſunt. A iure ſunt, quæ in Canone, aut ſtatuto aliquo Eccleſiaſtico continentur. Ab homine verò ſunt quæ ab homine, & iudice Eccleſiaſtico fulminantur. Sed eſt magna inter has excommunicationes differentia: nam excommunicatio

Excommunicationes & à iure, & ab homine ferri poſſunt.

Differentia inter illas.

nicationes hominis cum ſuo auctore pereunt, hoc eſt, mortuo illo, qui fulminauit excommunicationem, aut depoſito ab officio, excommunicatio ab eo lata ceſſat: niſi quis eam incurrerit, antequàm ferens excommunicationem moreretur, aut priuaretur: nam ſi ſemel incurratur, manet, donec relaxetur. Cuius rationem tradit Vgolinus *de cenſuris*, & Tab. 1. *cap.* 9. §. 4. Quia lex, cùm ſit norma, & regula vitæ humanæ, publicè intereſt, ne facilè tollatur: ſed perpetua ſit. Excommunicationes verò à iure latæ, manent, etiam mortuo carum conditore, & perpetuæ firmitatis robur conſeruant, nec vnquàm ceſſant; niſi vel contraria conſuetudine præſcripta, ſufficienti annorum tempore, quæ eſt tacita quædam reuocatio, vel per expreſſam reuocationem legiſlatoris, aut alterius ſupremi principis, poteſtatem reuocandi habentis. Hanc doctrinam docent communiter Doctores in rubr. *de ſent. excom.* vbi Panorm. & alij. Hoſtienſ. *in ſumma tit. de ſent. excom.* §. *Quis poſſit excommunicare.* S. Bonau. *in 4. diſt.* 18. *in vlt. part. q.* 2. Gabr. *q.* 2. *art.* 1. *notab.* 1. Angel. verbo, *excommunicatio.* 1. Tab. *eod. verbo.* 2. §. 11. Couarr. *in cap. alma mater.* §. 10. Nauarr. *in Man. cap.* 1. *num.* 2. & 40. His annotatis, circa difficultatem propoſitam duæ ſunt opiniones. Quidam enim docent, eſſe ſententias hominis, & ſimiles eſſe regulis cancellariæ, quæ cum morte Principis expirant, & idem olim docuit Nauarr. *in Manuali Hiſpanico, cap.* 27. *num.* 74. vt ipſemet teſtatur *in Man. Latino cap.* 27. *num.* 76. dum Bullam Iulij III. explicaret, quam etiam ſententiam amplexus eſt Cardinalis Toletus, *in explicatione Bullæ cœnæ Domini in fine proœmij.*

Excommunicationes à iure latæ manent, etiã mortuo earum conditore.

Aliqui ſentiunt excõmunicationes Bullæ eſſe ab homine.

Alij rectiùs, eas esse à iure asserunt.

Quidam verò alij sentiunt, eas esse sententias iuris, sic Sylvester *in verbo, excommunicatio, 7. n. 76. versiculo trigesimaprima*, loquens de Bulla cœnæ Martini V. id quod probat, tum ex titulo Bullæ præfixo, qui est, *Ad perpetuam rei memoriam*: ergo est perpetua, & vim iuris habet, tum ex fine eiusdem Bullæ, vbi Martinus V. suum processum appellat *Constitutionem*: nomen autem, *Constitutionis*, ius denotat. Hanc etiam sententiam amplexus est Nauarr. *in Man. Latino*, in explicatione Bullæ cœnæ Domini Gregorij XIII. promulgatæ anno Dom. 1583. eò quòd in ea addita sit extensio quædam durationis earum, vt patet *num.* 21. eiusdem Bullæ, his verbis; (*Volentes, præsentes, ac omnia, & quæcunque his literis contenta, quousque alij processus à nobis, aut à Rom. Pontific. pro tempore existente, fiant; aut publicentur, durare, suósque effectus omninò sortiri.*) Quæ etiam verba in Bulla Greg. XV. promulgata anno 1621. habentur. Ex quibus patet, Bullam hanc non finiri cum morte Papæ, sed durare vsque ad nouam Bullam successoris, & ideò est ius, quod cum morte conditoris non finitur. Eandem sententiam tuentur Vgolinus, *de censuris*. Tab. 1. *cap.* 9. §. 4. *num.* 4. Vualdus *in candelabro in explicatione Bullæ cœnæ, num.* 129.

Mihi videtur dicendum, quòd licèt sententiæ Bullæ cœnæ Domini absolutè, & simpliciter sententiæ hominis dicendæ sint, & non iuris, etiam post clausulam hanc vltimam positam; quia etiam hæ nouissimæ Bullæ vocantur adhuc, & verè sunt processus, sententiæ autem in processu fulminatæ non sunt iuris; sed hominis, & etiam quia per nouæ Bullæ promulgationem, veteris Bullæ obligatio cessat. Nihilominùs per hanc clausulam prædi

prædictam, *quidquid ſit de antiquis*, in modernis ſuperadditam ſententiæ Bullæ aliquid iuris acceperunt: Vnde dici poteſt, medias eſſe Bullæ ſententias inter iuris, & hominis ſententias: ex eo enim, quòd durant poſt mortem Papæ vſque ad nouos proceſſus, vel eiuſdem Pontificis vel ſucceſſoris, participant cum ſententiis iuris, quæ durant poſt mortem auctoris. Quia tamen non durant ſimpliciter poſt mortem auctoris; ſed ſolùm ad tempus determinatum, nimirum vſque ad nouos proceſſus, non ſunt ſententiæ iuris abſolutè: vnde & nunc ceſſant abſque vlla reuocatione Bullæ veteris ſententiæ, quòd proceſſus de nouo fiat: ſed vtraque ſententia probabilis eſt.

Inter duas citatas opiniones, media via incedendum eſt.

Octauum prælibandum eſt, Bullas has variis temporibus mutatas eſſe, tum per additionem alicuius nouæ clauſulæ; tum per alicuius antiquæ clauſulæ detractionem. Quantum ad additionem variari ſolent. Primò, prohibendo aliquid de nouo, quod priùs in iure prohibitum non erat: quæ prohibitio durat, quamdiu Bulla manet, & tamdiu pœnas Bullæ inducit. Secundò, addendo aliquam clauſulam de re aliqua, quæ aliàs in iure ſtatuta fuit, & tunc manet integra tota diſpoſitio iuris, ſicut priùs, & prætereà additur ei tota diſpoſitio Bullæ, adeò vt, ſi in iure propter eundem caſum lata fuerat excommunicatio, ſuperadditur ei excommunicatio hæc Bullæ cum eius reſeruatione. Tertiò, innouando ius antiquum, & tunc ius illud, etiam ſi priùs, vel expreſsè reuocatum fuerat, vel tacitè per contrariam conſuetudinem, vel ſua ſolùm antiquitate abſolutum eſſet: virtute tamen renouationis factæ per Bullam reuiuiſcit eodem modo; ac ſi nouum ius, vel conſuetudo,

Bulla in cœna Domini variis temporibus mutata eſt.

ſuetudo, quæ illud reuocauerat, alio nouo iure renouaretur. Hac ratione in clauſula 17. & 18. *huius Bullæ*, innouantur Canones editi in Conc. Lateranenſi ſuper immunitate perſonarum Eccleſiaſticarum: cuius innouationis virtute, duo iuris canones, qui habentur in cap. *non minus*, & cap. *aduerſus, de immunit. Eccleſ.* priſtinum robur accipiunt. Quartò, etiam extendendo ius antiquum; ita vt non ſolùm vim habeat in eo caſu, in quo priùs in iure habuit; ſed etiam caſum illum iuris ad alium caſum Bullæ extendat; quamuis de eo nihil in iure dicatur. Quomodo in clauſula ſexta Bullæ cœnæ Domini Gregor. XIII. ſub anno 1584. extenditur conſtitutio *cap. ad falſariorum, de crimine falſi*, quæ ſolùm loquebatur de falſificatoribus literarum Apoſtolicarum, vt complectatur etiam alium caſum; nempè falſificatores ſupplicationum Apoſtolicarum, ſignaturæ, &c. vt ibi dicetur: vnde falſificantes ſupplicationes, & ſignaturas, pœnas omnes cap. *ad falſariorum, de crimine falſi*, & etiam pœnas *Bullæ cœnæ Domini* incurrebant. Quintò denique, reuocando aliqua iura, & priuilegia priùs conceſſa, vt in clauſula 7. *huius Bullæ*; vbi reuocantur priuilegia conceſſa quibuſuis Principibus, Dominis, & priuatis perſonis ſuper delatione armorum, & aliorum prohibitorum ad Saracenos conceſſa. Sic etiam in clauſula 19. reuocantur priuilegia conceſſa cuiuis, etiam Monarchæ, ſuper cognitione cauſarum capitalium Clericorum. Et clauſula 21 *in* §. *cæterum*, reuocantur priuilegia conceſſa cuiuis ordini, etiã Mendicantium, &c. abſoluendi ab omnibus cenſuris, &c. vt locum noũ habeant, quantum ad iſtas cenſuras Bullæ cœnæ Domini. Et in §. *Non obſtantibus.*

Digitized by Google

obſtantibus. reuocantur priuilegia cuiuis conceſſa, ne poſſint excommunicari, vt locum non habeant, quantum attinet ad has ſententias Bullæ cœnæ. Quæ omnes reuocationes, quamdiu in Bulla manent, totam vim priuilegiorum iſtorum omninò annullant: vnde nemo illorum virtute, ſtante Bulla, ſe tueri, ac defendere poteſt. Et hæc quantum ad mutationem per additionem.

Adnotanda pro iurium, & priuilegiorum mutatione, & variatione.

Quantùm verò ad mutationem, & variationem iurium, & priuilegiorum per ſubtractionem iſtorum de Bulla, hæc annotanda ſunt. Primùm, quoties aliquid tollitur de Bulla, de quo nihil in iure ſtatutum eſt, tunc quidem illud reuocatur ad diſpoſitionem iuris Diuini, aut naturalis. Secundùm, quando tollitur de Bulla aliquid, de quo in iure ſtatutum eſt, tunc illud redit continuò, & omninò ad priſtinam iuris diſpoſitionem; non ſecùs, ac ſi nunquàm in Bulla poſitum fuiſſet. Tertiùm, quando tollitur de Bulla innouatio alicuius iuris antiqui, tunc quidem diſtinctione opus eſt; ſi enim ius illud, quod in Bulla innouatum erat, adhuc abſque Bullæ innouatione erat in vſu, licèt fortè non ita perfectè vſitatum; tunc quamuis tollatur innouatio illius iuris de Bulla, remanet tamen ius illud in illo ſuo primo vigore: quamdiu enim lex eſt in aliqua obſeruantia, ſemper obligat; ſin verò ius illud antiquum, per aliquod ius nouum extra Bullam, priùs reuocatum erat, & per Bullam innouatum contra reuocationem iuris noui; tunc probabile mihi eſt, ius illud iterum redire in ſuam reuocationem iuxta ius nouum. Cuius ratio eſſe poteſt; quia tota eius vis erat ex obligatione Bullæ; cùm igitur obligatio ceſſat eo, ipſo quòd tollitur ex Bul-

la; consequenter consurgit vis, & efficacia iuris noui; ita vt censeatur reuocatum ius illud antiquum, sicut priùs. Sin autem ius, quod per Bullam innouatur, erat solummodò tacitè reuocatum per contrariam consuetudinem; tunc mihi probabilissimum est, remanere ius illud in vigore suo, quem per Bullam accepit. Ratio est; quia per vim Bullæ introductus est nouus vsus,& consequenter interrupta est antiqua consuetudo. Ergo necesse erit iterum de nouo contra ius illud præscribere. Quartum, quando tollitur de Bulla extensio iuris per eam facta; tunc ius illud non ampliùs extenditur ad casum illum in Bulla expressum; sed remanet intra limites illius casus,de quo in iure habetur. Quintum, quando tollitur de Bulla reuocatio aliqua priuilegiorum, distinguendum est: vel enim reuocantur in Bulla priuilegia quædam ordinaria communia, & posita in iure, & tunc probabilissimum est, hoc ipso, quòd tollitur reuocatio, priuilegia illa reuiuiscere: sicut enim reuiuiscit ipsum ius; ita etiam & iuris priuilegia reuiuiscunt per talem reuocationis illius ablationem. Cùm enim reuocatio illa totam vim suam ex vi Bullæ accepit; ita etiam cessante Bulla, cessabit illa reuocatio: Vel reuocantur priuilegia particularia concessa fauore priuato, & tunc probabile est, etiam cessante Bullæ reuocatione cessare. Ratio est, quia cùm huiusmodi priuilegia non habent firmitatem iuris; sed solùm firmitatem arbitrariam ex voluntate Principis, probabile valdè est, per reuocationem Principis, & sententiam hominis ita tolli,vt non redeant, & reuiuiscant postea. Dixi hoc esse probabile; quia non caret etiam probabilitate, priuilegia

legia huiuſmodi perſonalia, quæ ex ſua natura vitam perſonæ reſpiciunt, reuiuiſcere; dummodò perſonæ, cui conceſſa erant, ſuperſtites fuerint.

Excommunicationes omnes huius Bullæ ſunt latæ ſententiæ.

Nonum prælibandum eſt, quòd omnes excommunicationes huius Bullæ ſunt latæ ſententiæ: vnde ſtatim quis quamlibet earum incurrit, ac eam offendit. Pro cuius rei cognitione ſciendum, quòd excommunicationis cenſura aliquando dicitur eſſe lata, ſeu latæ ſententiæ; aliquando ferendæ. Eſt autem cenſura, ſeu excommunicatio latæ ſententiæ, ſiue ab homine, ſiue à iure lata ſit, quaque ſtatim ac offendit, nulla alia declaratione accedente, conſtringitur. Quia enim iure ſtatutum eſt, vt qui iniuriosè Clericum percutit, ſtatim excommunicationem incurrat, *cap. ſi quis ſuadente* 17. *q.* 4. ideò qui ſic Clericum percuſſerit, ſine vlla declaratione eam incurrit: Et ideò dicitur eſſe latæ ſententiæ; quia priuſquam delictum ſit commiſſum, lex, quæ in poſterum conſulit, ſententiam in delinquentem tulit. Nec tunc eſt neceſſaria aliqua præuia monitio: ipſa enim lex, ſtatim ac promulgata eſt, ſemper loquitur, ſempérque ſubditos admonet, ne crimen prohibitum committant, aut rem lege vetitam agant; ideoque alia ſpecialis monitio neceſſaria non eſt, *arg. c. à nobis. 1. de ſentent. excom. & cap. reprehenſibilis, de appell.* Pan. *in cap. 1. num. 2. de rapt.* & citat cap. 2. *de conſtitut. lib. 6.* Felin. *in cap. præterea, num. 2. verſ. ſecundò not. de ſponſ. & in cap. nuper, num. 8. verſ. In ea, de ſent. excom.* Couarr. *in cap. alma mater. §. 9. num. 5.* Vgolin. *de cenſ.* Tab. 1. *cap. 18. num. 2.* Et idem dicendum eſt etiam, ſi iudex ſententiam ferat, vt qui furtum fecerit, excommunicatus ſit, qui fur-

tum committit, ſtatim excommunicatus eſt. Id quod aliis nominibus ſignificari ſolet; maximè cùm dicitur, *ipſo iure*, aut, *ipſo facto, excommunicatus ſit*, vt in exemplis allatis conſtat.

Regula, quando ſententia excõmunicationis eſt lata ſententia.

Sed quia non parùm inter ſe diſſentiunt Doctores, quibuſnam aliis verbis excommunicatio latæ ſententiæ eſſe dicatur: ideò claritatis gratia hæc regula tenenda eſt. Quandocunque ſententia ab homine, vel à iure per verba in tempore præſenti indicatiui modi profertur, ſiue ſit pro præſenti contumacia, ſiue pro futuris culpis, latæ ſententiæ eſſe cenſetur, vt ſi dicatur; *Excommunico*; *ſeu*, *Excommunicamus*: ſententiam excommunicationis promulgamus, ſeu proferimus: ſeu; *Excommunicationis ſententiam te innodamus.* His omnibus modis ſatis ſignificatur, talem Chriſti fidelium, & Sacramentorum communione priuari, & etiam conſenſus iudicis de præſenti excommunicantis exprimitur; *arg. cap. penult. de ſentent. excom.* S. Anton. 3. *part. tit.* 24. *cap.* 74. Angel. verbo *excommunicatio.* 2. *num.* 4. Sylueſt. verbo, *eod.* 1. *num.* 15. Tab. verbo, *excom.* 2. *verſu*, *Quartò vtrum.* Henriquez *lib.* 13. *de excom. cap.* 20. §. 2. Vgol. *de cenſ. Tab.* 1. *cap.* 9. §. 6. *num.* 4. 5. *&* 6. Idem etiam eſt dicendum, ſi per comminationem excommunicationis lata eſt ſententia, ſi addantur hæc verba, *latæ ſententiæ*, vt cùm dicitur; *præcipio tibi ſub pœna*, aut, *ſub interminatione excommunicationis latæ ſententiæ*, & idem ſi addantur æquipollentia, vt ſi dicatur, *ipſo iure, ipſo facto*; *ſtatim mox, ex tunc, eo ipſo, & id genus*, & ita ſi dicatur; *præcipio tibi ſub pœna excommunicationis ipſo iure, ipſo facto, aut ſtatim incurrendæ*: qui contra talem prohibitionem aliquid fecerit, ſtatim eſt excommunicatus. Adiectio enim horum verborum

verborum ſatis ſignificat intentionem legis, aut iudicis eſſe, vt contra faciendo ſtatim ſine alia declaratione, excommunicationem incurrat, ex Panorm. *in cap. diligenti. num.* 18. Felin. *in cap. Rodulphus num.* 31. *de reſcriptis.*

Eodémque modo lata ſententia eſt, ſi ad hæc verba *excommunicetur, communione priuetur, ſuſpendatur, interdicto ſubiaceat,* addatur, *latæ ſententiæ, ipſo iure, ipſo facto, ſtatim,* &c. vt habetur *in cap. quam ſit, & cap. ſi religioſus, de elect. in* 6. gloſſ. *in cap. quicunque* §. *Inhibemus*, in verbo, *innodetur, de hæret. in* 6.

Sic etiam ſententia lata erit, quoties per imperatiuum alicuius verbi ſignificantis actionem, aliquid à iure, vel ab homine præcipitur, aut prohibetur, vt cùm dicitur: *excommunicationi ſubiaceat*, vel quid ſimile, vt ſi dicatur *in excommunicationem incidat, incurrat* arg. *clem.* 1. *de pœnit. cap. vnico. de iniur. in* 6. Panorm. *in cap. ſi diligenti. num.* 18. *de foro comp.* Henriquez *lib.* 13. *de excom. cap.* 20. §. 2. Vgolin. *Tab.* 1. *cap.* 9. § 6. *num.* 14.

Præterea ſententia lata erit, quando profertur nomen adiectiuum, *excommunicatus*, cum verbo ſubſtantiuo in aliquo tempore ſignificante factum, vt ſi dicatur, *excommunicatus, ſeu ſuſpenſus ſit: excommunicationis ſententia innodatus ſit, excommunicatus exiſtat,* argum. *clement.* 1. *de decim. & clem.* 1. *&* 2. *de pœnis, & cap. fin. de reb. Eccleſ. non alien. in* 6. & teſtatur gloſſ. *in cap. quicunque,* §. *inhibemus* in verbo, *innodetur in fine, de hæret. in* 6. & ſequuntur Panorm. *in cap.* 2. *num.* 13. *& in cap. ſi diligenti. num.* 18. *de foro comp.* Angel. verbo, *excom.* 2. §. 7. Henriquez *lib.* 13. *de excom. cap.* 20. §. 2. Vgolin. *Tab.* 1. *cap.* 9. §. 6. *num.* 9. *& Tab.* 2. *cap.* 28. *num.* 4.

quidquid dicat Nauarrus *in Man. cap.27.num.12.* existimans, verbum illud, *sit*, esse temporis futuri, cùm tamen constet, per futurum tempus ipso facto excommunicationem, aut aliam censuram non incurri. Cæterùm dicendum est, verbum, *sit*, in hoc loquendi modo, *excommunicatus sit*, & similibus, esse præsentis temporis, vt docet Baldus *in l.1. num.1.C. de secund. nupt.* Verbum autem temporis præsentis significat pœnam ipso iure inferri, vt docet Felin. *in cap. Rodulphus, num.19. de rescriptis.* Per illum loquendi modum, qui frequens est in Bullis Pontificiis *excommunicationem se nouerit incursurum*, significatur excommunicatio latæ sententiæ, quia hoc modo non ponitur in futuro sententia, quæ potiùs supponitur iam præterita, sed ponitur in futuro incursio sententiæ ab eo, qui contra legem latam aliquid præcipientem, aut prohibentem, offendit. Et colligitur *ex cap. non minus de immunit. Eccles. & cap. excommunicationi.* & ibi glos. in verbo, *nouerint de raptor.* His igitur modis sententia lata censetur.

Excommunicatio ferenda quibus modis dignoscitur.

Ferenda verò censura significatur, primò per simplicem eius comminationem, vt cùm dicitur; *sub pœna excommunicationis: sub interminatione excommunicationis aut anathem.* Sic glos. *in c. Salonitanæ*, in verb. *sub excõmunicationis interpositione dist. 63.* Felin. *in cap. dilectæ. col.2.* vers. *secundò sunt de except.* Nauarr. *in Man. cap.27.n.12.* Secundò, per verbum significans aliquid de futuro, vt cùm dicitur; *Excommunicetis talem*: vel, *qui hoc fecerit, erit excõmunicatus, vel excommunicabitur.* Sic etiam si dicatur, *excommunicetur*, vel, *communione priuetur*, vel, *excommunicationis vinculo innodetur.* Panorm. *in cap. quia propter. num.3. & in cap. cùm in cunctis §. fin. num.6.*

de

de elect. Angelica verbo, *excommunicatio 2. num. 7.* Nauarrus *in Man. capite 27. numero 12.*

Benè verum eſt, quòd per hæc verba; *indignationem omnipotentis Dei*, aut, *Apoſtolorum Petri, & Pauli*, aut, *noſtram incurras*, excommunicatio non fertur, ſicut neque ſi dicatur, *ſub obteſtatione diuini iudicij*: mortaliter tamen peccat, qui contra facit. Idem dicendum eſt, quando præcepto non paretur facto in virtute ſanctæ obedientiæ: aut ſub interminatione maledictionis, quamuis enim contra faciens peccet, excommunicatus tamen non erit, ex Felino *in cap. veniens, num. 1. de præſcript.*

Cùm ergo omnes cenſuræ huius Bullæ ſint latæ ſententiæ, patet, quòd qui eas incurrit, ſtatim excommunicatus eſt.

Propter multiplicationē Bullarum non multiplicantur cenſura.

Decimum, & vltimum prælibandum eſt, quòd propter multiplicationem harum Bullarum, non multiplicantur cenſuræ circa idem crimen, quandoquidem adueniente poſteriore, priores omnes ceſſant. Imò addit Nauarr. *in Man. cap. 27. n. 54.* quòd excommunicationes per alia iura latæ, in prædicta Bulla pro eiſdem criminibus repetitæ, non multiplicantur, ſed ſolùm additur eis reſeruatio. Quod latiùs tradit idem Nauarr. *in cap. ita quorundam de Iudæis notab. 11. in Gloſſ. vlt. num. 4. & ſeqq.* & præſertim *num. 37. vſque ad finem.* Quæ ſententia, vt valde pia, commendatur à Suarez *in quinto tomo de Cenſuris diſput. 21. ſect. 1. num. 3.* Et hæc de his, quæ prælibanda cenſuimus in hac materia. Nunc ſequitur Textus ipſius Bullæ.

GRE

GREGORIVS EPISCOPVS SERVVS SERVORVM DEI,

Ad futuram rei memoriam.

Textus Bullæ.

PAstoralis Romani Pontificis vigilantia, & sollicitudo, cùm in omni Christianæ Reipublicæ pace, & tranquillitate procuranda pro sui muneris officio assidnè versetur, tum potissimum in Catholicæ fidei, sine qua impossibile est placere Deo, vnitate, atque integritate retinenda, & conseruanda, maximè elucet. Nimirum, vt fideles Christi non sint paruuli fluctuantes, neque circumferantur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, ad circumuentionem erroris. sed omnes occurrant in vnitatem fidei, & agnitionis filij Dei, in virum perfectum: neque se in huius vitæ societate, & communione lædant, aut inter se alteri offensionem præbeant, sed potiùs in vinculo charitatis coniuncti, tanquàm vnius corporis membra sub Christo capite, eius qui in terris vicario Romano Pontifice Beatissimi Petri successore, à quo totius Ecclesiæ vnitas dimanat, augeantur in ædificationem: atque ita Diuina gratia adiutrice, sic præsentis vitæ quiete gaudeant, vt futura quoque beatitudine perfruantur. Ob quas sanè causas Romani Pontifices Prædecessores nostri hodierna die, quæ anniuersaria Dominicæ cœnæ commemoratione solennis est, spiritualem Ecclesiasticæ disciplinæ gladium, & salutaria iustitiæ arma, per ministerium summi Apostolatus ad Dei gloriam, & animarum salutem solenniter exercere consuerunt.

Nos igitur, quibus nihil optabilius est, quàm fidei inuiolatam integritatem, publicam pacem, & iustitiam, Deo auctore, tueri vetustum, & solemnem hunc morem sequentes.

EXPLI

EXPLICATIO.

Duæ cauſæ aſſignantur in hoc proœmio, quæ tum Romanos Pontifices prædeceſſores, tũ etiam præſentem Pontificem ad huiuſmodi Proceſſus, & ſententias promulgandas induxerũt. Vna quarum, & præcipua eſt, vt vnitas, puritas, & integritas fidei Catholicæ, & Religionis Chriſtianæ retineatur, & conſeruetur; & hunc finem reſpicit Canon primus, qui contra hæreticos, & eorum fautores: necnon contra ſchiſmaticos fertur: Nam nihil eſt, quòd fidei puritatem ita maculet, aut contaminet, ſicut hæreſis, ac illi affinis ſuperſtitio: nec aliquid ita eiuſdem fidei Catholicæ vnitatem lacerat, & diuidit, ac rebellio, & diuiſio, & ſchiſma, quo quis ſe vel per apertam rebellionem ab obedientia capitis Eccleſiæ; hoc eſt Rom. Pontif. ſeparat, vel ſaltem per velatam quandam obedientiæ ſubtractionem ſe præceptis ſummi Paſtoris parere nolle declarat, dum à ſummo Pontifice, ad futurum Concilium appellat: contra quos tum in poſteriori parte Canonis primi; tum in Canone 2. grauiſſima anathematis pœna fulminatur.

Altera cauſa eſt, publicæ pacis, & iuſtitiæ conſeruatio, quæ cùm variis modis violari poſſit: ita etiam pro perſonarum varietate, quæ offendi poſſunt, variis adhibitis remediis, offenſionem omnem quæ communiter accidere ſolet, ſummus Paſtor in ſequentibus decem, & octo Canonibus tollere conatur, & intendit. Ad quæ omnia meliùs, & faciliùs præſtanda Eccleſiaſticis cenſuris vtitur, quas & ſpiritualem Eccleſiaſticæ diſciplinæ gladium, & ſalutaria iuſtitiæ arma vocat:

quia

quia nimirum Eccleſiæ ſpiritualis gladius ſunt, quo malos à bonorum conſortio ſeparat, eóſque tanquam membra putrida à corpore Eccleſiæ abſcindit, ne reliqua membra inficiant.

EXCOMMVNICATIO I.

Excommunicamus, & anathematizamus ex parte Dei Omnipotentis, Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, auctoritate quoque Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, ac noſtra, quoſcunque Huſſitas, Vuicleffiſtas, Lutheranos, Zuinglianos, Caluiniſtas, Vgonottos, Anabaptiſtas, Trinitarios, & à Chriſtiana fide Apoſtatas, ac omnes, & ſingulos alios hæreticos, quocunque nomine cenſeantur, & cuiuſcunque ſectæ exiſtant, ac eis credentes, eorúmque receptatores, fautores, & generaliter quoſlibet illorum defenſores, ac eorundem libros hæreſim continentes, vel de religione tractantes, ſine auctoritate noſtra, & ſedis Apoſtolicæ ſcienter legentes, aut retinentes, imprimentes, ſeu quomodolibet defendentes ex quauis cauſa publicè, vel occultè, quouis ingenio, vel colore: necnon ſchiſmaticos, & eos, qui à noſtra, & Romani Pontificis pro tempore exiſtentis obedientia pertinaciter ſe ſubtrahunt, vel recedunt.

EXPLICATIO.

Excommunicatio varia ſortitur nomina.

Antequàm explicem textum, declaranda ſunt priùs illa verba, *excommunicamus, & anathematizamus.* Pro quorum cognitione ſciendum, quòd excommunicatio variis nominibus, & vocibus, ſolet appellari tum in iure, tum etiam apud ſcriptores. Aliquando enim dicitur *cenſura diuina*, ſeu, *Eccleſiaſtica*, ſic Tertullianus *in Apolog. cap. 39.* vocat

cat censuram diuinam, dum Christianorum exercitia, & actiones exponens, dicit; Ibidem etiam exhortationes, castigationes, & censura Diuina: nam & iudicatur cum pondere, vt apud certos de Dei conspectu; summúmque futuri iudicij præiudicium est, si quis ita deliquerit, vt à communicatione orationis, & conuentus, & omnis sancti commercij relegatur. *Censuram* itidem *Ecclesiasticam* appellant Innoc. III. *in cap. 3. irrefragabili de offic. iud. ord. & in cap. quærenti. de verbor. signific.* & Ioānes XXII. *in extrauag. quæ incipit sancta Romana in fine de religios. dom.* Et Clemens V. *in Clement. 3. de sent. excom.* Ideò autem vocata est censura, quia huiusmodi pœna, & sententia, hominum contumacia reprimitur, & castigatur, quod munus olim censores apud Romanos exercuerunt.

Aliquando appellatur *Distinctio Ecclesiastica*: vt ab Alexand. III. *in cap. nuncios de decimis, & in cap. aduersus de immunit. Eccles.* quia nimirum hominum contumaciam, ne longiùs erumpat, quasi vinculo quodam constrictam, & legatam tenet. Aliquando dicitur *excommunicatio*: vt patet ex titulis *de clerico excom. ministr. & de sent. excom. per totum.* Quod quidem nomen à communione dicitur: quia tales priuantur communione, & participatione Sacramentorum actiuè, & passiuè: Quo quidem nomine præcipuè hæc censura appellari solet, vt notant Franciscus Arias de Valderas *repet. in cap. porrò de sent. excom. num.* 4. & Sot. *in* 4. *distinct.* 22. *quæst.* 1. *art.* 1. post Gabrielem *in* 4. *distinct.* 18. *quæst.* 2. *art.* 1. Aliquando etiam dicitur *Anathema*: cuius nominis frequens mentio est in sacris canonibus, & Conciliis, *vt in cap. conspiratores cap. nullus cap. Engeltrudam.* 3. *quæst.* 4. *& cap. si quis*

Anathema ab excommunicatione maiori in quo differat.

*quis discernit dist.*28. *& distinct.*30. *per totum,& cap. cùm Ecclesia , cap. aduersus de immunitate Eccles.* Et licèt aliqui ab eo differre velint ab excommunicatione maiori , quòd anathema feratur , adhibitis cæremoniis illis,de quibus *in cap.debent* 11.*q.*3. excommunicatio autem maior illis non adhibitis feratur;Nauarr. tamen *in Comment. de datis,& promissis. Not.*5.*num.*10.*vers.Addo septimò* , & eum sequutus Vgolin.*de cens. Tab.*2. *cap.*33.§.1.*num.* 3. & alij rectiùs docent non ita inter se distingui : tum quia,id nullo iûre probatur:tum quia, ex Concil. Trident. & aliis antiquioribus Conciliis,nécnon ex bullis multis summorum Pontificum constat, anathema ferri sine cæremoniis illis : tum quia *in cap.debent.*11. *q.*3.Zacharias Papa,cuius illud Decretum esse fertur,indifferenter vsus est vocibus illis *anathematis* , & *excommunicationis* , vt patet ex eod. cap. vbi dicitur. Quas in conclusione anathematis , vel excommunicationis:id quod etiam manifestè satis:ex *cap. si habes,& cap.certum.*24.*q.*3. colligi potest. Solùm igitur inter se differũt anathema , & excommunicatio , vt docent Nauarr. & Vgol.*vbi suprà :* sicut genus,& species.Est enim excommunicatio genus , & de anathemate , tanquam de sua specie , prædicatur.

Anathema tria significat.

Tria autem significat *anathema* apud scriptores , quæ rectè excommunicatis conueniunt:nam siue dicamus cum Athanasio *in cap.*9.*ad Rom.*anathema significare vel oblationem , vel sacrificium , vel quandam seiunctionem , & alienationem : siue dicamus significare maledictum , seu maledictionem, vt existimat S. Augustt. *cap.*40.*&* Marc.14. 41.*tom.*4.*suorũ operum,*quo modo dicitur *Marc.*14. *Petrus cœpit anathematizare* , id est maledicere , &

execra

execrari: quasi Petrus sibi maledictiones imprecaretur, vt maior suo iuramento fides adhiberetur, si nosset hominem, vt testatur S. Hieron. *in Zach.* 14. in illa verba; *Habitabimus in Hierusalem, & non erit amplius anathema:* id est maledictio, & abominatio; vtique & hæc excommunicatis ab Ecclesia conuenire videntur: siquidem excommunicatus, vt ait Chrysostomus *in lib. de anathemate*, oblatus est diabolo, & Satanæ traditus, & deuotatus, & à consortio humano sepositus, & separatus: & denique tanquàm quid execrabile, & maledictum, ab omnibus vitandus, vt ex his, quæ tradunt S. Thom. *in capit.* 1. *ad Gal.* & Ricc. *in* 4. *distinct.* 18. *art.* 5. *quæst.* 1. *ad primum*, colligi potest. Zach. 14.

Aliquando etiam excommunicatio dicitur *anathema, maranatha.* sic 1. *Cor.* 16. & Siluerius Papa, vt habetur in cap. *Guilisarius* 23. *q.* 4. vbi Gloss. post Hieron. ita interpretatur, vt dicatur excommunicatus vsque ad Domini aduentum, nisi pœniteat: coniunxit enim Apostolus simul vocem Græcam, *anathema* & Syriacam *maranatha.* Si quis non amat Dominum, sit anathema, maranatha. Anathema, Græco sermone dixit, *condemnetur:* maranatha, *donec Dominus veniat.* de quibus vocibus plura videri possunt apud S. Hieronymum, *vbi supra.* Henriquez *lib.* 11. *cap.* 20. *in fine,* & Felin. *in cap. Rodulphus, num.* 33. *de rescriptis.* Aug. *epist.* 178. Aliquando excommunicatio dicitur *Mors*: sic enim Cyprianus eam vocat *lib.* 1. *epist.* 11. *non longè à fine.* Innoc. III. *in cap. per venerabilem.* §. *sunt autem. Qui filij sint legitimi.* excommunicationem mortem appellat. Aliquando dicitur *Mucro Episcopi:* sic eam vocat Ioannes Papa, vt habetur. 16. *q.* 2. *cap.*

Digitized by Google

visis.in fine. Aliquando *virga ferrea:* sic eam vocat S. Hieron. *epist.* 58. quia nulla alia censura Ecclesiastica sic apta est hominum audaciam & superbiam comprimere, & confringere, vt est excommunicationis pœna. Aliquando appellatur *Neruus Ecclesiasticæ disciplinæ:* sic eam vocat Innoc. III. *in cap.inter.de consuetud.* & Clem. V. *in Clem.* 1. *de sent. excom.* sicut enim neruis membra corporis simul coniunguntur, quò munia,& officia sua obeant; ita Christi fideles hac Ecclesiastica censura in officio suo continentur, vt tradit Vgolin. *de cens. Tab.*1.*cap.*12.*num.*3. Denique aliquando dicitur *Maxima omnium pœnarum quæ est in Ecclesia:* ita enim testatur S. August. *de correp.agr. cap.*15.& refertur 24. *q.* 3. *c. corripiantur.* vbi sic ait; Grauiùs esse hominem excommunicari, quàm si gladio feriretur, flammis exureretur, feris subigeretur. Meritò autem maxima pœnarum dicitur; tum quia, priuat nos bonis spiritualibus, quæ temporalibus longè præstant: tum quia, grauis pœna est, inter homines esse, & ipsorum commercio priuari: tum quia, excommunicati non solùm tanquàm Ethnici, & Publicani à populo,& templo Dei separati habentur; sed peioris longè conditionis sunt: ad mensam enim Paganorum si quis ire voluerit, sine vlla prohibitione permittitur:at verò cũ excommunicato neque orare,neque loqui,neque vesci licet.1. *Cor.*5.*& can.ad mensam, cap. excommunicatos,& cap. cum excommunicato, & cap.qui communicauerit,*11.*q.*3. tum quia,excommunicatus traditur Satanæ,1.*Cor.*5. *& cap. audi. & cap.omnis Christianus*, 11. *q.* 3. vbi dicitur; *Omnis Christianus, qui à Sacerdotibus excommunicatur, Satanæ traditur: quomodo? scilicet, quia extra Ecclesiam Diabolus*

Diabolus eſt; ſicut in Eccleſia Chriſtus: ac per hoc, quaſi Diabolo traditur, qui ab Eccleſiaſtica communione remouetur. Rectè igitur omnibus aliis pœnis excommunicatio maior, & grauior eſt: quo ſenſu *in cap. cùm non ab homine, de iudic.* Cœleſtinus III. ait; *Eccleſiam poſt anathema latum, non habere vltra quid faciat:* hoc eſt, maiorem pœnam non habere. Cùm igitur tot nominibus appelletur excommunicatio, in hac Bulla ſummus Pontifex vtitur præcipuè illis, *excommunicamus, & anathematizamus.*

Deinde dicit; *ex parte Dei omnip. Patris, & Filij, & Spirit. S. auctoritate quoque Beatorum Apoſtolorũ Petri, & Pauli, ac Noſtra.* Ponderat hîc Sayrus, quòd triplici auctoritate; nimirum Dei Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Deinde auctoritate Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, & tertiò auctoritate ſua propria, quam vt Chriſti Vicarius in terris habet, in his ſententiis ferendis vtitur. Auctoritas Dei fons, & origo eſt omnis auctoritatis Eccleſiaſticæ, quę per Chriſtum in Eccleſiam deriuatur: Et deinde ponitur auctoritas S. Petri, tanquàm prima à Chriſto communicata, & propter quam deriuata eſt omnis legitima auctoritas in eius legitimos ſucceſſores Pontifices Romanos: à quibus in alios deinde Prælatos Eccleſiæ deriuatur. Additur etiam auctoritas S. Pauli, qui Eccleſiæ Romanæ, eiúſque Primatus cum S. Petro cooperator, & fundator fuit, vt ait S. Irenæus, *lib. 3. cap. 1.* Et denique adiecta eſt Romani Pontificis auctoritas, tanquàm cauſa immediata, à qua ſententia ſequentes procedunt.

In hac ergo prima clauſula, ſeu ſententia excommunicantur non ſolùm hæretici manifeſti, & qui extra Eccleſiam Romanam viuunt; verùm &

omnes illi, qui licèt cohabitent cum Catholicis, nihilominùs hæreſes diſſeminare audent. Non tamen comprehenduntur hæretici mentales, quia nullus actus purè internus eſt materia cenſuræ; cùm non ſit materia Eccleſiaſticæ iuriſdictionis, per quam fertur cenſura.

Hæretici mentales nõ comprehenduntur in caſu.

Magi neque comprehenduntur.

Nec comprehenduntur Magi, qui aliàs non ſunt hæretici: arg. eorum, quæ habentur, *26.q.1. & ſeqq.* & S. Thom. *2.2.q.95.art.1.& 2.* Vnde nec propter pactum cum dæmone, nec propter quemlibet abuſum Sacramenti, nec propter alia peccata, ad Tribunal Inquiſitionis ſpectantia, propter ſuſpicionem hæreſis, vel ſuperſtitionem religionis hæc cenſura incurritur. Bene verum eſt, quòd olim in Bulla Pij V. Magi comprehendebantur in hac cenſura: nunc autem non comprehenduntur; quia non exprimuntur.

Apoſtatæ à fide comprehenduntur.

Comprehenduntur benè Apoſtatæ à fide, qui licèt in re non differant ab hæreticis; nihilominùs hîc ponuntur ad maiorem expreſſionem, & quia non ſolent vulgò vocari hæretici, qui apoſtatantes à Chriſtiana Religione, ad ſectam Mahometanam, vel ad Iudaïſmum tranſeunt, licèt re vera hæretici ſint.

Eorum credentes etiã comprehenduntur.

Comprehenduntur etiam *eorum credentes.* Hi autem ſunt in triplici differentia. Quidam enim credunt hæreticorũ erroribus, & hæreſibus, & iſti ſunt excommunicati, *iuxta cap. excommunicamus. 1.§. credentes, de hæreticis.* Et etiam ſunt hæretici, & vt tales habendi ſunt: *vt in eod. tit. cap. excommunicamus. 2. in fin.* Alij dicuntur credentes hæreticis; quia credunt erroribus talium; vel credunt, in ſua ſecta eos ſaluari poſſe. Quod quidem probari poteſt vel facti euidentia; quia ſic publicè prædicant,

by Goo

cant, seu defendunt illorum errores: vel testium productione legitima, vt si conuincantur per testes, quòd errores talium promulgauerunt, *cap. super quibusdam, de verb. sign.* vbi hæretici declarantur, qui publicè prædicant, & profitentur, & defendunt errorem: vel qui conuicti sunt per testes talia prædicasse, Glos. *ad idem, super cap. ad abolendam*, §. *præsenti, verbo, deprehensus, de hæretic.* Alij verò sunt, qui quamuis non credant explicitè hæreses: credunt tamen implicitè, credendo pertinaciter esse verum, quod alius hæreticus credit, iuxta Palud. *in 4. sent. dist. 13. q. 3. concl. 2.* Vt autem isti credentes Bullæ excommunicationem incurrant, oportet, vt suas opiniones signo aliquo exprimant: aliàs non inciderent.

Fautores, & receptatores etiam comprehenduntur.

Comprehenduntur etiam fautores, & receptatores hæreticorum: qui, vt hanc censuram incurrant, necesse est, vt prædicta faciant eis eo respectu; quia sunt hæretici, vt rectè notat Caiet. Alioquin omnes ferè Catholici, etiam Religiosi Germaniæ, Angliæ, Scotiæ, & bonæ partis Galliarum inciderent in has censuras: quippè qui cum hæreticis commercium habent. *Nauarrus hîc.*

Libros hæreticorum tenentes, imprimentes, seu defendentes comprehenduntur.

Comprehenduntur etiam illi, qui libros hæresim continentes, vel de Religione tractantes sine auctoritate sedis Apostolicæ, etiam qui eosdem libros retinent, imprimunt, seu quomodolibet defendunt. In quibus verbis non comprehenduntur omnes libri ab hæreticis conscripti; sed qui de Religione tractant, vt sunt, qui fidei expositionem continent, vel qui sacram Scripturam, seu eius partem explicant, vel qui Theologiam Scholasticam totam, vel eius partem aliquam tractant. Libri verò eorundem de Philo-

ſophia, de Medicina, &c. non prohibentur ex hac cenſura; ſed benè ex Indice librorum prohibitorum: nam ſaltem obliteranda ſunt nomina auctorum. Nec prohibentur libri Catholicorum, qui inſertos habent errores hæreticorum, vt eos confutent: ſicuti nec illi libri Catholicorum, qui per hæreticos elucidati ſunt Scholiis, annotationibus, &c. Licèt qui tales libros legeret, poſſet incidere in cenſuram Indicis librorum prohibitorum Pij IV.

Schiſmatici comprehenduntur.

In hac etiam prima excommunicatione expreſsè comprehenduntur ſchiſmatici, qui ab hæreticis ſecernuntur ex hoc; quia hæretici peruerſum dogma habent: ſchiſma verò ab Eccleſia ſeparat. Ad hanc autem cenſuram incurrendam ſatis eſt, voluntate, & actione ita ſe gerere: etiamſi in mente, & fidè aliud contineat: quia hoc peccatum ſchiſmatis ſatis perfectè in ſua ſpecie illo modo conſummatur. Quapropter Catholici, qui ſub hæretico Principe viuunt, vt in Anglia, eíque, vt ſupremo Capiti Eccleſiæ Anglicanæ, exteriùs obediunt; quamuis in conſcientia pœnas hæreticorum non contrahant; hanc tamen clauſulam, & cenſuram non effugiunt; quia licèt verè hæretici non ſint; propriè tamen, ac verè ſunt ſchiſmatici.

Circa hanc primam clauſulam occurrunt aliqua dubia.

Hæreſis, etiã exteriùs manifeſta, aliquando ab hac cenſura excuſat.

Primo, circa hæreticos: nam quia communiter hæreſis exteriùs manifeſtata, quantumuis ſecretiſſimè, excommunicationem inducit. Audentur aliqui caſus, in quibus ea non incurratur? Et reſpondetur affirmatiuè. Primò, quando hæreticus purè mentalis ſolùm in confeſſione Sacramentali

mentali ſuam hæreſim Confeſſario manifeſtat: nam in hoc caſu, vt eruditè tradit Simanchas *in lib. de Catholicis inſtitut. tit. 24. num. 9.* ſiue hæreticus deſeruerit ſuam hæreſim, ſiue adhuc in ea perſiſtat, nec paratus ſit eam relinquere, non incurrit excommunicationem. Ratio eſt; quia actus hic, eo ipſo quòd fiat in confeſſione Sacramentali; non ſolùm ex ſua natura bonus eſt; ſed etiam quodammodo alterius rationis, & extra iudicium humanum: & præterea quia aliàs non ſolùm redderetur odioſa confeſſio, ſed etiam ſequeretur, nullum confeſſarium abſoluere poſſe ab hæreſi purè mentali, cùm certum ſit, confeſſarium ab hæreſi mentali abſoluere non poſſe: niſi eam pœnitens confiteatur, ſin autem ex hac confeſſione incurreretur excommunicatio, etiam reſeruatio Bullæ cœnæ Domini incurreretur: cui conſequens eſſet, confeſſarium ab ea nulla ratione abſoluere poſſe; quod abſurdum, & à communi Theologorum opinione alienum eſt. Secundò, quando hæreticus purè mentalis ſuam hæreſim recognoſcens, illam coram Inquiſitoribus confitetur: vel illam alicui fido, & pio amico reuelat, vt ab eo auxilium, vel conſilium quærat pro relinquenda hæreſi, talis enim, vt Simanchas, *vbi ſuprà*, docet, cenſuras non incurrit: qui etiam refert Franciſcum Victoriam de hac re interrogatum, idem reſpondiſſe. Ratio eſſe poteſt; quia hic actus bonus eſt, & quia aliàs hæretico purè mentali omnis via ad eius conuerſionem præcluderetur. Tertiò, quando hæreticus purè mentalis per iocum narrat ſe hæreticum eſſe, vel fuiſſe: nam tunc talis excommunicationem non incurrit, vt docet Victoria, relatus apud Simancham, *vbi ſu-*

prà, quamuis ipſe Simanchas contrarium ſentiat. Qui conciliari poſſunt hac diſtinctione; ſi enim ſolùm narrat, ſe fuiſſe in aliqua hæreſi de præterito, in qua modò non eſt; tunc vera erit opinio Victoriæ: ſi verò narrat, ſe eſſe in præſenti in aliqua hęreſi, in qua verè eſt, ſic veram cenſeo Simanchæ ſententiam.

Hæreticorũ defenſores qui.

Secundò, circa defenſores hæreticorum, qui propriè ſunt illi, qui vi, potentia, viribus, & armis tuentur hæreticos, vt tutò viuant, vel ne ad manus iudicis veniant puniendi, vel examinandi. Et qui hæreticos captos iuuant, vt euadant, vel vt non fiat contra eos iuſtitiæ executio. Et Aduocati, qui ſcienter ipſos defendunt, eorumque patrocinium ſuſcipiunt. Notarij quoque, ſeu Tabelliones facientes inſtrumenta in cauſa, & defenſione eorum. Circa hoc ergo dubitatur, an defendens hæreticum contra vim ei illatam à priuato, ſcilicet à latrone, vel alio, ne lædatur ab eo, incurrat in hanc cenſuram? Reſpondeo cum Syluęſtro, & Toleto, quòd non incurrit defendens hæreticum contra vim ei illatam à priuato, ſcilicet à latrone, vel alio, ne lædatur ab eo, aut Aduocatus defendens hæreticum de crimine extra hæreſim, putà de homicidio; aut in cauſa ciuili, quia in his caſibus non defendit hęreticum; quatenùs hæreticus eſt; ſed quatenùs homo, & proximus eſt.

Legens modicum in libris hæreticorum, an incurrat.

Tertiò, circa lecturam librorum hęreticorum dubitatur; an legens modicum in eis, incidat in hanc excommunicationem? Reſpondeo, quòd circa hoc non defuerunt opinantes, qui aſſeruerunt, tales incidere in excommunicationem; etiãſi vnam tantùm, vel alteram lineam legant: dummodò

modò contineant integram, & perfectam hæresim. Cuius sententiæ fuit Cardinalis Toletus *in scripto quodam super Bullæ Cœnæ*, ad id motus, quia in Bulla habetur particula *quomodolibet*. Viualdus tamen, & Sayrus docent, non incidere in censuram legentem ex lectione tam modicæ quantitatis: nam sicut in aliis rebus paruitas materiæ excusare potest à peccato mortali: ita etiam in hac materia excusare potest, excommunicationem verò maiorem, vt communiter tradunt Doctores non, nisi per peccatum mortale quis incurrit, & hæc opinio videtur conformior verbis Bullæ, quæ habet, *Qui legerit libros* non, qui legerit *aliquid in libro*. Et verbum illud, *quomodolibet*, non ad legentes, sed tantum ad defendentes refertur, qui enim quomodolibet libros hæreticorum defendit, peccat mortaliter, cùm nulla sit causa, vel ratio, quæ eum excuset. Et in libris Toleti Mediolani, & Lugduni impressis omissa est hæc opinio, & particula, quam idem auctor antea legendo, & Bullam cœnæ tempore Pij V. explicando defendebat.

Aliud est legere libros prohibitos, aliud legere libros hæreticos.

Hîc tamen obseruandum est, aliud esse legere libros prohibitos, aliud libros hæreticos: multi namque libri prohibiti sunt in indice librorum prohibitorum, qui non sunt libri hæreticorum, vnde qui tales legeret, quamuis in excommunicationem Indicis incideret, quia tamen excommunicatio illa reseruata non est, à quolibet absolui potest, qui à peccatis mortalibus absoluendi potestatem habet. Qui verò libros hæreticorum legeret, excommunicationem Bullæ cœnæ incurrit, à qua per solum summum Pontificem absolui potest.

Quod de legentibus, id etiam de tenentibus asserendum est.

Quartò, circa tenentes libros hæreticorum (& sunt illi, qui vel suo vel alieno nomine in domo sua, vel aliena libros illos tenent,) id quod de legentibus dictum est, de tenentibus etiam dicimus, eos scilicet nonnunquàm à peccato mortali, & consequenter à censura excusari posse propter temporis paruitatem, quo libros illos tenent. Vnde licèt is, qui librum aliquem hæreticum tenet, illum statim sine vlla mora ad eos, ad quos spectat deferre, obligetur intelligẽdo, *statim*, hoc est moraliter quamprimùm commodè poterit, si tamen vnum, vel alterum diem apud se teneret, cum proposito eum deferendi quamprimùm commodè poterit, dummodò absit fraus, & dolus, non incurreret excommunicationem.

Impressorũ nomine qui veniant.

Quintò, circa imprimentes libros hæreticorum, dubitatur quinam sint, & in hac Bulla comprehendantur? Respondeo, quòd tales censentur quicumque ad eorum impressionem propinquè cooperantur, vt sunt dominus, seu patronus officinæ, cuius voluntate, & auctoritate imprimuntur: hoc dico, quia si quis est dominus officinæ, & eo inscio tales libri à cacographis imprimuntur, ipse non incurrit. 2. Qui faciunt expensas pro impressione. 3. Qui typos ordinant, & componunt. 4. Qui typos sic compositos attingunt atramento. 5. Qui torcularia premunt. 6. Qui chartam madefaciunt, aut chartam madefactam torculari supponunt. 7. Qui exemplar impressum, aut typos corrigunt, & denique omnes, qui propinquè ad eorum impressionem concurrunt.

Librorum hæreticorũ defensores qui.

Sextò, circa defensores librorum hæreticorum quæritur, quinam dicantur tales? Respondeo, quòd

quòd sunt illi, qui libros tales bonos esse dicunt: non esse comburendos affirmant, aut quouis modo defendunt, ne ab Inquisitoribus capiantur, aut comburantur.

Schismaticus vt quis sit, quid requiratur.

Septimò, circa schismaticos dubitatur, quidnam requiratur, vt quis verè sit schismaticus, & censuram hanc incurrat? Respondeo, quòd duo sunt necessaria ad peccatum schismatis incurrendum. Primum est, vt homo separetur à summo Pastore, Christi in terris Vicario per inobedientiam; quia scilicet nolit illi parere. Secundum est, vt ei rebellis sit: hoc est, non recognoscat eum pro pastore, & capite Ecclesiæ, sed aliam sibi Ecclesiam distinctam, & independentem ab Ecclesia Romana constituat, prout faciunt Græci, vt ait Panorm. *in rubr. de schismat.* quos propterea vocat hæreticos, hæc enim duo hominem propriè schismaticum faciunt, si quidem multi obedire nolunt, qui tamen illum pro Ecclesiæ capite recognoscunt, & tales etiamsi præcepta eius, etiã in despectum ipsius, transgrediantur, dummodò eum, vt caput Ecclesię vice Christi recognoscant, in hunc canonem non incidunt, vt ait Caiet. in verbo, *excom. cap.* 7. docet.

Sciendum est enim ex Panorm. *vbi suprà*, aliquando schisma cum hæresi esse coniunctum, aliquando verò esse sine hæresi. Tunc est cum hæresi coniunctum, quando concurrit vterque actus; intellectus scilicet, & voluntatis, vt cùm quis non vult agnoscere summum Pontificem pro Vicario Christi, & ita credit, vt faciunt Græci, teste Panorm. *vbi suprà*, & quales sunt, vt plurimùm, schismatici nostri temporis, hi enim aliam Ecclesiam constituunt, omnino diuidendo se ab

Eccle

Eccleſia Romana,& ita veniunt contra illum articulum fidei, *vnam ſanctam Eccleſiam.* Et ſic debet intelligi cap. *inter hæreſim* 24. *quæſt.* 3. vbi dicitur, ſchiſma non eſſe ſine hæreſi, ſi quidem ſchiſmatici, vt plurimùm hæretici etiam ſunt,eſt enim hæreſis pallium quoddam ſchiſmatis.

Tunc autem eſt peccatum ſchiſma, quando quis non conſtituit ſibi aliam Eccleſiam,imò credit Eccleſiam Romanam eſſe veram Eccleſiam, & ſummum Paſtorem illius caput eſſe, ſed tamen per ſolum actum voluntatis, ſeu per actum externum executiuum actus voluntatis, ex aliqua paſſione animi ſubtrahit ſe ab obedientia ſummi Pontificis. Item quando duo, vel plures contendunt de Papatu, & ſe pro ſummis Pontificibus gerunt. Nam quiſque eorum credit vnitatem Eccleſiæ, & illam eſſe apud ſe, nec impugnat Eccleſiam Romanam. Quo caſu, qui non eſt electus legitimo numero Cardinalium, & qui illum ſequuntur, ſunt omnes ſchiſmatici puri, quamuis quamdiu cauſa dubia ſit, nec per Concilium Generale determinata, ſi probabiliter putent ſe legitimos Pontifices eſſe, tam ipſi, quàm eorum ſequaces à peccato excuſantur, dummodò parati ſint ad determinationem Concilij Papatu ſe abdicare, & eiuſdem Concilij determinationi, & decreto acquieſcere. Qui igitur purè ſchiſmatici ſunt, hoc Canone excommunicati ſunt, ſi ſchiſma eorum vel dictis, vel factis, vel ſigno aliquo exteriori manifeſtent. Et hæc de 1. excommunicatione.

EXCOM

EXCOMMVNICAT. II.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & singulos cuiuscumque status, gradus, seu conditionis fuerint: vniuersitates verò, collegia, & capitula quocunque nomine nuncupentur, interdicimus: ab ordinationibus, seu mandatis nostris, ac Romanorum Pontificum pro tempore existentium ad vniuersale futurum Concilium appellantes: nécnon eos, quorum auxilio, consilio, vel fauore appellatum fuerit.

Vide constit. Pij II. quæ incipit, *execrabilis* & Iulij II. quæ incipit, *suscepti regiminis.* in Bullario.

EXPLICATIO.

Caietanus *in summa*, verbo, *excommunicatio cap.* 25. rectè annotat, materiam huius Canonis esse sacrilegium contra summi Pontificis primatum. Est enim appellatio hæc à sententiis Rom. Pontificis palliata quædam rebellio, & speciem quandam schismatis continet. Vnde Iulius Papa II. *in extrauag. suscepti regiminis*, post Pium Papam II. præcepit, vt tales habeantur vt schismatici, & de fide malè sentientes, vt Syluester verb. *excom.* 7. *num.* 93. versic. 57. Caietanus *vbi suprà*. Mart. Ledesm. 2. 4. *quæst.* 6. *art.* 2. Sebast. Medices *in summa peccat. capit. tit.* 9. *q.* 78. *num.* 13.

Appellatio à sententia Rom. Pont. est quedam palliata rebellio.

Est igitur hæc excommunicatio contra appellantes ad futurum Concilium. Ratio huius prohibitionis est, quia appellatio est, & fit à minori ad maiorem iudicem Gloss. *in cap. non putamus de censibus in* 6. sed quando quis à Papa appellat ad futurum Concilium, facit schisma, quia præsupponit Concilium esse supra Papam, quod est falsum: Papa enim est supra Concilium. Quæ quidem assertio, licèt olim, ingruēte aliquo schismate, à pluribus fuerit impugnata, hodie tamen adeò omnium

omnium consensu recepta est, vt nemini secùs sentire liceat? sic S. Bonauentura *in 4. sent. dist. 19. dub. 6.* sic ibi habet, *Dominus Papa non est subiectus constitutionibus Patrum: sed super omnes est, ideò potest in eis dispensare:* sic etiam S. Thomas *in 22. p. 1. art. 10. & quæst. 11. art. 2. ad 3. & opusc. 19. contra impugnantes Relig. cap. 3.* Item Turrecrem. *in summa de Ecclesia. lib. 2. cap. 5. 27. & 36. & in cap. si Papa dist. 40.* Item latiùs Caiet. *in quodlibet. de Papa.* Sylvest. verbo, *Papa*, verbo, *Concilium.* Albertus Pighius *in sua Hierarchia Ecclesiastica.* Bellarminus *lib. 2. de Concil. & Eccles. cap. 14.* Bouerius *demonstrat. 4. symboli de vnitate doctrinæ fidei art. 11.* Sanderus *lib. 7. de visibili Monarchia p. 540.* cùm agit de concilio Constantiensi, & alij Controuertistæ moderniores communiter, Et probatur assertio:

S. Bonauēt. sententia, quòd Papa sit supra Concilium.

Papam esse supra Concilii multipliciter probatur.

Primò, ex scriptura *Ioan. 20.* Petrus constituitur à Christo totius Ecclesiæ Pastor: *Pasce oues meas.* Ex quo illud necessariò sequitur, Pontificem, qui Petro succedit, eandem in totam Ecclesiam à Christo potestatem habere. At Concilium est tota Ecclesia repræsentatiuè: igitur Pontifex ex Christi institutione habet potestatem in Concilium non è contra.

Prætereà cùm Dominus dixit Petro Matth. 16. *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam:* tunc ex communi omnium Patrum consensu, totius Ecclesiæ principatus Petro, ac Pontificibus successoribus promissus fuit. At Princeps toto suo regno non tam seorsim diuiso, quàm coniunctim collecto, maior est: igitur Pontifex toto Consilio, in quo Ecclesiæ regnũ concluditur, maior agnosci debet. Prætereà *Luc. 22.* dixit Christus Petro, *Ego rogaui pro te, Petre, vt non*

defi-

deficiat fides tua, & tu aliquando conuerſus, confirma fratres tuos. Ex quo loco vniuerſi Patres optimè deducunt, priuilegiũ infallibilis veritatis in definiendis Fidei rebus, non Concilio, ſed Pontifici à Chriſto collatum eſſe, & cùm perſonale ſit, ad ſolos Põtifices tranſire, ac proinde legitima Concilia à Pontifice, qui integræ, ac infallibilis veritatis cuſtos eſt, confirmari oportere. Ex quo tandem euincimus, quòd ſi Pontificum eſt, ex Chriſti inſtitutione confirmare Concilia; & quæ illis viſa fuerunt, reprobare, planè eadem auctoritate illorum erit Conciliis præeſſe, ac ea ſibi ſubiicere: non è conuerſo.

Secundò probatur hæc veritas ex Conciliis, & Patribus. Primò, ex Concilio Sinueſſano, quod non eſt auſum in Marcellinum Pontificem, qui ex timore thus idolis adoleuerat, ac poſteà martyr glorioſus extitit, ſententiam dicere: ſed illis verbis vſum eſſe: *Tuo te ore: non noſtro iudicio iudica: nam prima ſedes à nemine iudicatur.* Si ergo Pontifex à nemine iudicatur, igitur nec à Concilio poterit iudicari. Et in Concilio Later. III. vt habetur *cap. licet extra. de elect.* ſic habetur, *In Romana Eccleſia aliquid ſpeciale conſtituitur, quia non poterit ad Superiorem habere recurſus.* Patres etiam Concilij Romani ſub Syluestro *can. vlt.* vbi ſic legitur, *Nemo iudicabit primam ſedem.* Idẽ colligitur ex Concilio Chalced. ſub Leone, *ſect. 3.* in quo Dioſcorus Patriarcha Conſtantinopolitanus cũ tota Epheſina Synodo II. damnatur, cùm ob alias cauſas, tùm potiſſimùm quia ſummam Pontificem damnare auſus fuerat. Hoc ipſum habetur ex altero Concil. Rom. ſub Adriano II. cuius verba refert S. Synodus *act. 7.* hoc modo, Romanorum Pontificum

tificum ſedem de omnium Eccleſiarum præſulibus iudicaſſe legimus, de ea verò quenquam iudicaſſe non legimus. Id ipſum fatetur Lateranenſe Concilium vltimum ſub Leone X. ſeſſ. 11. vbi propoſita decreta à Conſtantienſi, ac Baſilienſi Conc. edita, reprobat, ſolum: inquit Romanum Pontificem, tanquàm ſuper omnia Concilia auctoritatem habentem, Conciliorum faciẽdorum, transferendorum, ac diſſoluendorum, plenũ ius, ac poteſtatem habens: ne dum ex ſacræ Scripturæ teſtimonio, dictis ſanctorum Patrum, ac aliorum Romanorum Pontificum, ſed & propria eorundem Conciliorum confeſſione manifeſtè conſtat. Tandem Concilium Florentinum ſub Eugenio IV. *ſeſſ.* 7. hoc ipſum diſertè ab vniuerſis tenendum ſtatuit, priorum Conciliorum decreta renouat, & oppoſitam ſententiam velut temerariam, ac erroneam explodit.

Accedunt Patrum teſtimonia, quæ idem confirmant Leo magnus *epiſt.* 84. *ad Anaſtaſium*, Gelaſius *epiſtola ad Epiſcopos Dardaniæ* habet hæc verba, Cuncta per mundum nouit Eccleſia, quòd ſacroſancta Romana ſedes fas habeat de omnibus iudicandi: nec cuiquam liceat de eius iudicare iudicio. Nicolaus I. eandem ſemper fuiſſe Eccleſiæ ſententiam tradit *epiſt. ad Michaëlem.* Idem confirmat D. Greg. *lib. 9. cap.* 38. *Paſchalis*, vt habetur *in c. ſignificaſti. Extra. de elect.* Innoc. III. *ſerm. 2. de cõſecrat. Pontificis* ac plerique alij Patres. Qui omnes concludunt, in Concilio ſtatutũ non inueniri, quòd Romanæ Eccleſiæ legem Concilia, præfixerint, cùm omnia Cõcilia per Romanæ Eccleſiæ auctoritatem, robur acceperint, & in eorũ ſtatutis Romani Pontificis patẽter excipiatur auctoritas.

Vltimo

Vltimo loco probatur assertio rationibus. Et primò constat, Papam esse Christi Vicarium ex ipso testimonio *Ioan.* 20. quod suprà retulimus, cùm sit legitimus Petri successor, quem in Ecclesiæ gubernatione Christo affectum esse nemo ignorat: Tum etiam ex omnium Patrum sententia id maximè omnibus Catholicis exploratum est.

Porrò si Christi auctoritas non penderet à Concilio, si adhuc viueret in terris; sed omni Concilio maior esset, eadem ratione & Pontificis auctoritas, quæ ipsius Christi Vicaria est, à Concilio pẽdere non debet; sed toti Concilio debet esse superior, cùm Pontifex non alia in Ecclesia, præter quàm Christi potestate fungatur.

Secundò, Concilium ad membra Ecclesiæ pertinet; non ad caput, quod ex ipsa vi nominis coniicitur: Concilium enim generale omnium Ecclesiæ membrorum congregationem indicat, atque hoc modo totius Ecclesiæ imaginem gerit. Pontifex verò, cùm huius Ecclesiastici corporis sit caput, vt in decimo præludio nostri Apparatus ad summam Conciliorum latè probamus, toti corpori præesse debet; nec inter cætera membra corporis, quasi gregale aliquod membrum collocari debet: æqua conditione cum cæteris subiectum. Ergo non Pontifex Concilio, sed Concilium Pontifici debet subiici, alioquin vel caput membris subiiceretur, vel membra capiti dominarentur. Prætereà Episcopi omnes, & Patres, qui in Concilio congregantur, ante congregationem tanquam oues erant Pontifici subiecti: igitur & postquàm collecti sunt, inter oues annumerari debent. Quòd si id negant, dicant, qua ratione

ouium naturam mutauerint, & ad paſtorum ius euolauerint, cùm nullibi id Scriptura affirmet, & antiquiſſimus Eccleſiæ vſus, ac conſenſus cum illorum oppoſita ſententia pugnat.

Aduerſariorum obiectis ſit ſatis.

Dicent, quod hoc habetur ex illo loco Matth. 18. *Si Eccleſiam non audierit; ſit tibi ſicut Ethnicus, & Publicanus.* Sed friuolum eſt tale præſidium: nam ibi appellatione, *Eccleſiæ*, non vniuerſale Concilium intelligendum eſt: ſed particularis cuiuſque Eccleſiæ præſul, vel magiſtratus: cùm ibi de fraterna correptione agatur. Addo, quòd Concilium generale eſt velut Senatus Epiſcoporum ſummo Pontifici adiunctus, cui Pontifex grauiores cauſas diffiniendas committit. Neque nouus hic Senatus erigitur, cùm Concilium conuocatur. Sed Epiſcopi velut Senatores diuerſis locis conſtituti, iubente Pontifice, in vnum confluunt, vt maturiùs diffiniendas cauſas diſcutiant: quò fit, vt Epiſcopi eundem omnino dignitatis gradum obtineant ad Concilium vocati, quem anteà obtinebant, antequàm ad Concilium vocarentur. At Senatus à Principe inſtitutus, ſiue diuiſus ſit, ſiue collectus, non eſt maior ipſo Principe: ſed ipſi ſemper eſt ſubiectus, ita ad propoſitum Concilium Epiſcoporum, cùm ſit Senatus Pontificis à Chriſto inſtitutus, non debet eſſe maior Pontifice, ſed illi ſubiici.

Obiiciunt aduerſarij, quòd Concilia: Piſanum ſcilicet, Conſtantienſe, & Baſileenſe contrarium determinant. Ad hoc reſpondetur, quòd Piſanum in primis nihil circa huiuſmodi ſententiam determinauit. Conſtantienſe autem definiuit quidem, generale Concilium eſſe ſupra Papam: ſed eam conditionem apponit, ſi ſchiſma Eccleſiam

pertur

perturbet, vt notum eſt ex verbis ipſius Concilij. Et hoc quidem rectè: nam ſchiſmate regnante, cùm ignoratur, quis ſit verus Pontifex: ignoratus Pontifex pro non Pontifice habendus eſt: quapropter generale Concilium poſſe tunc in dubios Pontifices ſententiam ferre: ac vno amoto, alterum verum, & legitimum Pontificem declarare. Hoc pacto Papalis dignitas, dubia ſcilicet, ac ignorata, Concilij auctoritati ſubiicitur: quemadmodum id quoque de Scriptura ſentimus, quæ quamdiu dubiæ auctoritatis eſt, & num Diuina ſit, ignoratur, Eccleſiæ iudicio ſubmittitur, cuius ſententia certa iudicari debet. Porrò tunc quidem credendum eſt, Concilio in hoc iudicio faciendo, & ferendo, ſoli poteſtatem adeſſe, licèt ea extraordinaria ſit: neque facilè ex Scripturis haberi poſſit, niſi ex conſenſu Eccleſiæ: ſicut fit cùm, ſede vacante, ſacrum Cardinalium Collegium aliquid circa Eccleſiæ adminiſtrationem decernit: tunc enim Apoſtolica ſedes Pontifice vacare cenſetur, cùm dubium Pontificem habet, ac verum ignorat. Hæc creditur fuiſſe Conſtantienſis Concilij definitio, quæ ex illius verbis colligitur, cùm ait: *Cui quilibet cuiuſcunque ſtatus, aut dignitatis, etiamſi Papalis exiſtat, obedire teneatur in his, quæ pertinẽt ad fidem, & dicti ſchiſmatis extirpationem.*

Alij tamen reſpondent, hoc decretum à Mart. V. qui cætera illius Concilij decreta conciliariter facta, id eſt, adhibito Concilij examine, confirmauit, minimè confirmatum fuiſſe: cùm illud ſine vllo Concilij examine factum fuiſſe conſtet. De hac re poſſunt videri Card. Bellarm. *lib* 2. *Concil. cap.* 19. Sander. *de viſibili Monarchia lib.* 7. Turrecrem. *lib.* 2. *cap.* 104.

Ad Concilium Basileense, quod quidem *in sess.* 33. id tanquàm de fide proponit, dicendum, quòd Concilium illud, licèt legitimè fuerit congregatum, & inchoatum, tamen in Conciliabulum degenerauit, & hoc fuit statim, ac Pontifici vero obedire noluit, vnde meritò reprobatum fuit; primùm ab Eugenio Papa, vt patet ex eodem Concilio *sess.* 38. deinde à Leone X. in Concilio Later. vltimo, *sess.* 22. Tandem à tota Ecclesiæ decretum illud de Concilio supra Papam velut irritum, ac nullius ponderis habitum fuit; cùm eà Eugenium IV. à Concilio Basileense depositum, pro vero Pontifice agnouerit. Præterea, quia illius Concilij decreta non fuerunt vnanimiter concluſa, neque cum consensu Legatorum Papæ, qui illis interesse recusarunt: neque expectatis Oratoribus Castellæ, & Angliæ, quos in via nouerant constitutos: nec auditi sunt multi sapientes, qui his decretis reclamauerunt, & ipsum Concilium propter hoc exierunt, vt ait Turrecrem. *lib. 3. de potestate Ecclesiæ, cap. 99.* & Caiet. *in qualibet. de Papa, cap. 8.* Denique, licèt Papa Eugenius IV. approbauerit posteà prædictum Concilium in suis Bullis, quoad eius inchoationem, & prosecutionem: nunquàm tamen eius decreta approbauit, imò illa supra dicta expressè reprobauit, & damnauit in libello, qui incipit; *Moyses seruus Dei*, vt ait Carranta *in sua summa Conciliorum in marg. super sess. 33. Concil. Basileens.* Immò & Sixtus IV. in extrauag. *graue nimis, de relig. & venerat. sanct.* dicit, super immaculatam Virginis conceptionem nihil esse definitum per Ecclesiam. Vnde patet, diffinitionem dicti Concilij Basileensis *in sess. 36.* super hoc, non haberi pro diffinitione legitimi Concilij:

lij : neque eam vim ipſum Concilium habere quoad alia decreta prædicta. Concluditur ergo, quòd nullo pacto Concilium eſt ſupra Papam: quam opinionem tenet S. Bonauentura : *in 4. ſent. diſt. 19. dub. 4.* & cæteri Doctores ſupra citati: quibus adde S. Antonin. *3. part. ſummæ, tit. 23. cap. 5. & tit. 24. cap. 2.* & Palud. cum Caiet. *in quolibet. de Papa, lib. 3. cap. 29. & ſeq.* & *in cap. ſi Papa, diſt. 40.* & de Iuriſtis Vlricus *in ſumma lib. 6. tract. 3. cap. 15. & 17.* & Imola *in Clement. ne Roman. de electione. col. 17.* & Panorm. *in cap. graue, de præbendis,* quamuis alibi aliter teneat. Item Innoc. *in c. ex parte, de verbor. ſignific.* Ioan. Andreas, & Cardin. & Hoſtienſ. & Archidiac. & Alexandrinus *ibidem, & in cap. ſi Papa diſt. 40.* & Gloſſ. *in cap. ſi quis pecunia, diſt. 79.* Item Iacobatius, *lib. 9. art. 12.* & Sylueſt. verb. *Papa, 4. q. 15.* & verbo, *Concilium, q. 3.* & innumeri alij Doctores vtriuſque iuris.

Hoc igitur ſic determinato; nempè quòd Papa ſit ſupra Concilium, clara eſt intelligentia huius excommunicationis : omnes enim qui à Papa ad Concilium futurum appellant, hac cenſura meritò innodantur.

Verbum autem illud, *interdicimus* ponitur; quia perſona excommunicanda debet eſſe certa, ideò Vniuerſitas, Collegium, Capitulum, Conuentus collectiuè ſimul, id eſt, vt Vniuerſitas, ſeu Collegium, ſeu Capitulum, & Conuentus eſt, excommunicari non poteſt. Ita S. Bonau. *in 4. diſt. 18. in vlt. par. diſt. q. 3.* S. Thom. *in add. ad 3. p. q. 22. art. 5.* Alex. de Ales, *4. p. ſummæ, q. 22. m. 1. art. 4. §. 1. in fine.* Ricc. *in 4. d. 18. art. 5. q. 3.* Palud. *q. 2. quæſtiuncula 2. art. 3.* Gabr. *q. 2. art. 2. concluſ. 5. coroll. 2.* S. Anton. *3. p. ſummæ, tit. 24. cap. 75.* Sylueſt. verb. *excom. 1. num. 9.*

Vniuerſitas, Collegium, Capitulum, ſeu Conuentus, excommunicari non poteſt, ſed benè interdici.

*num.*9.Stephanus Coſta *repet.in cap.Romana,*§. *vniuerſitatem per totum,de ſent.excom.in* 6.Sot.*in* 4.*d.*22. *q.*2.*art.*2.*concl.*2.Mart.Ledeſ.2.4.*q.*24.*art.*5. Nauar. *in Man. cap.*27. *num.*13. Couarr. *lib.* 2. *var. reſolut. cap.*8.*num.*9.*& in cap.alma mater,*1.*p.*§.9.*num.*3.*verſ. Hæc, & alia multa,de ſent.excom.in* 6.Vgolin.*de cenſ. Tab.*2.*cap.*26.& colligitur ex cap.*Romana,*§.*in Vniuerſitatem,de ſent. excom. in* 6. vbi Innoc. IV. ait,*In Vniuerſitatem, vel Collegium proferri excommunicationis ſententiam penitus prohibemus.* Cuius ratio firma eſt, quam S. Thom. Soto, & Couar.*vbi ſuprà* tradunt: Quia excommunicatio non niſi ob peccatum mortale fertur, peccatum autem in actu perſonali conſiſtit; actus enim, & paſſiones,vt conſiſtunt in facto, & ad factum referuntur,non ſunt Vniuerſitatis, aut multitudinis; ſed ſingularium perſonarum, & ideò ſinguli de Vniuerſitate excommunicari poſſunt, non autem ipſa communitas. Quòd ſi aliquando actus etiam ipſius communitatis eſſe poſſit; vt quando multi nauem trahunt, quam nullus ſeorſum trahere poſſet. Quia tamen non eſt probabile, quòd aliqua communitas tota ad malum conſentiat, quin aliqui ſint diſſentientes, & quia non eſt Dei, qui iudicat omnem terram, vt condemnet iuſtum cum impio, vt dicitur *Gen.*18.ideò Eccleſia, quæ Dei iudicium imitari debet, ſatis prouidè ſtatuit, vt communitas non excommunicetur.

Quòd verò Ledeſmius *vbi ſuprà* dicit, non ſolùm eſſe de iure poſitiuo; ſed etiam de iure Diuino, quòd vniuerſitas excommunicari non poſſit, falſum eſt; quia tantùm de iure poſitiuo eſt,vt patet ex d. cap. *Romana,*vbi id Innoc.IV. prohibuit. Vnde Henriquez *lib.* 13. *cap.* 25. *de excom.*§.4. ait,

Papam,

Papam, eò quòd potestatem habeat supra ius, faciliùs cæteris Collegium excommunicare posse, quod tamen non posset, si id de iure Diuino esset, cùm supra iús Diuinum Papa potestatem non habeat.

An si Vniuersitas Coll. Cap. seu Conuētus excommunicetur, excommunicatio teneat.

Dubitatur tamen hîc; An si feratur excommunicatio in Collegium, vel Vniuersitatem, sit valida, & teneat. In hac difficultate sunt duæ opiniones. Quidam docent, sententiam esse nullam; etiamsi omnes in vniuersitate contumaces, & rebelles essent, & culpabiles. Sic Ricc. *vbi supra dist.* 18. *art.* 5. *q.* 3. Palud. *q.* 1. *art.* 2. Gab. *q.* 2. *art.* 2. *concluſ.* 5. *coroll.* 2. Anton. 3. *p. tit.* 24. *cap.* 75. Sot. *d.* 22. *q.* 2. *art.* 2. *concluſ.* 2. Nauar. *tom.* 2. *conſil. conſ.* 20. *num.* 3. & *conſ.* 24. *num.* 1. *de ſent. excom.* Vgol. *Tabul.* 2. *de cenſ. cap.* 26. §. 1. & 3. Hoſtienſ. Ioan. Monach. Archid. vt refert Gloſſ. *in d. cap. Romana, in verbis, penitùs, de ſent. excom. in* 6. Tum quia, ſententia hæc intolerabilem contineret errorem: nam per eam contingeret aut ferè ſemper, aut aliquando ſaltem innoxios aliquos excommunicari, quod eſt error intolerabilis, quem errorem dum Pontifex tollere cupiebat, penitùs prohibuit, ne communitas excommunicaretur? Voluit enim Papa potiùs in caſu, ratò, aut nunquàm contingente, (ſcilicet quando omnes culpabiles eſſent) huiuſmodi nocentes aliquando ratione hac non puniri, quàm innocentes aliquando condemnari; tum quia per huiuſmodi conſtitutionem tollitur iuriſdictio quantum ad excommunicationem Vniuerſitatis, vt patet ex illo verbo: *Penitùs prohibendo*, id eſt, in omni caſu, & euentu prohibemus, poteſtatem in hac parte ſubtrahendo, ne in Collegium, aut Vniuerſitatem ſententia excommunicationis fe-

ratur ; ne ſcilicet, inquit Pontifex , contingat aliquando innoxios excommunicari , & ita qui excommunicaret Vniuerſitatem;quia contra prohibitionem Papæ faceret , ex defectu poteſtatis per Papam ſubtractæ , ſententia ſic lata,nulla , & irrita erit , ſiue intentio proferentis erat , omnes, ſiue ſingulos ſolùm ex Vniuerſitate,aut ex Collegio excommunicationis vinculo innodare.

Alij tamen , vt Bern.& Gloſſ.*in d.c.Romana,§.in Vniuerſitatem*,in verbo,*penitùs* , & Ioan. Andr. contrariam opinionem, ſcilicet vt talis ſententia valeat ipſo iure , tutiorem arbitrantur,& fauet plurimùm Gemin. *in d.§. in Vniuerſitatem* , & iam expreſsè tuentur Sylueſt. verb. *excommunicatio.* 1. *num.* 10. Ledeſm. 2. 4. *quæſt.* 24. *art.* 5. Couarr. *lib.2.variar.reſol.cap.8.num.9.* Henriquez *lib.* 13. *de excom.cap.*25.§.4.

Auctoris ſententia.

Mihi in hac difficultate , & inter has duas opiniones mediandum videtur : nam vel loquimur de ſuprema Pontificis poteſtate , & ſic vtique poteſt excommunicare Vniuerſitatem , Capitulum, Collegium , Rempublicam , & huiuſmodi ; quia ipſe eſt ſupra ius , & ſi facit; excommunicatio tenet. Benè verum eſt , quòd tunc excommunicatio non caderet ſuper vniuerſos ; niſi omnes culpabiles eſſent ; ſed ſolùm ſuper ſingulos , qui ſunt culpabiles : vnde etiam tunc , qui eſſet innocens verè in conſcientia , non eſſet excommunicatus, vt colligitur ex Palud. *in* 4.*diſt.* 18. *q.*2. *ad finem.* Couar.*vbi ſuprà.* Et ideò qui ingrederentur ciuitatem , aut collegium poſt ipſam cenſuram excommunicationis promulgatæ , illa non ligarentur , vt pluribus tradit Couar. citans pro hac re Felin.*in c.reſponſo.de ſent.excom.*& alios;*argum.cap.* 1.

de

de officio Vic. lib. 6. Quoties autem non apertè constat de alicuius innocentia, semper in foro exterior seruari debet sententia, saltem ad euitandum scandalum: Vel ferrur excommunicatio hæc ab inferioribus prælatis, & tunc si facta informatione nouit omnes illius Collegij, seu Vniuersitatis personas deliquisse, eámque ferat, valida erit, si verò hoc ei non constat, eam tamen pronunciat, probabile valde est etiam in hoc casu validam esse sententiam, & cadere super singulos, qui deliquerunt. Nam licèt Pontifex in d. cap. *Romana. §. in vniuersitatem de sent. excom. lib. 6.* prohibet, Vniuersitates excommunicari: non tamen declarat annullari dictam excommunicationem & multa contra prohibitiones fiunt, quæ facti tenent; & consequenter meritò consulendum est, vt taliter excommunicati deferant ipsi sententiæ. Et hæc quantum ad verbum illud, *Interdimus*, verbum illud, *à Papa* ponitur ad distinctionem aliorum iudicum Ecclesiasticorum, à quibus potest iure fieri appellatio ad superiorem.

Appellatio in hac censura requirit effectum secutum.

Præterea appellatio hæc requirit effectum secutum, aliàs attentatum solum non facit, vt quis in hanc excommunicationem incidat. Caietan. *in summa.* verbo, *excom. cap. 23.* Nauarr. *in Man. c. 27. nn. 58.* Vnde excom. lata à Gregor. XIII. ne cuiusdam ordinis fratres scriberent ad aliquas moniales, non ligat illum, qui epistolam misit: sed epistola non peruenit ad illam, vt consulit Nauarr. *lib. 5. consil. de sent. excom. consil. 60.*

In hac autem censura comprehenduntur etiam illi, quorum auxilio, vel fauore appellatum fuerit. Quod intelligi debet, quando auxilium, & fuor præcedit appellationē: nam si tantùm sub-

ſequatur , detúrque ad reſiſtendum Pontificiis præceptis ſub ſpecie talis appellationis,tunc non incurreretur hæc cenſura exui huius clauſulæ: quia reuera non eſt datus fauor ad appellandum. Sed ad actiones poſteà ſubſequutas,quæ ſint longè diuerſæ. *Suarez hîc.* Dans verò Concilium tantùm ad hoc , non incurrit hanc excommunicationem:quia conſilium eſt tantùm ad inſtructionem mentis,auxilium verò,& fauor ad executionem. Suarez.

Appellantes à Papa ad futurũ Cõciliũ, etiam alias excõmunicationes incurrũt ab alijs Põtificibus latas.

Nota etiam,quòd appellantes à ſententi ſummi Pontificis ad futurum Concilium , non ſolùm in hac Bulla Cœnæ Domini excommunicationem incurrunt , verùm & in alias ab aliis ſummis Pontificibus editas. Extat pro hoc cõſtutio Pij I I.data in diæta,ſeu Congregatione Matuana Cardinalium, Prælatorum , & diuini , tque humani iuris interpretum. Quam conſtitutionem Iulius ſecundus ſpeciali diplomate. renouauit : *Licèt*, inquit, *olim Pius Papa I I. prædeceſſo noſter , matura priùs, & graui præmiſſa diſcuſſione , & de congregatorum vnanimi conſilio , & aſſenſu , ac exerta ſcientia , prouocationes ad futurum Concilium efficaciſſimis , & palpabilibus rationibus , tanquàm erroneas, ac deteſtabiles damnauerit, ac ſub excommunicationis latæ ſcientiæ , & interdicti pœnis præceperit , ne qua perſona cuiuſuis dignitatis ſiue etiam Vniuerſalitas , aut Collegium,quouis quæſito colore, ab ordinationibus, ſententijs, ſeu mandatis quibuſcunque , eius, ac ſucceſſorum ſuorum appellationem huiuſmodi , interponere auderet , & contra facientes vnà cum fautoribus ſuis , &c. non ſolum pœnis, & cenſuris prædictis, ſed etiam ijs, quæ læſæ maieſtatis , & hæreticæ prauitatis reis imponuntur obnoxios eſſe ſtatuerit. Nos igitur attendentes quanta ſit ve-*

rum

vum peruersitas, qui propriis innixi commodis, & nefariis cupiditatibus mancipati, salubria decreta Patrum, & superiorum iussa spernentes, inconsutilem Christi tunicam scindere, aut etiam scissionis causam præbere contendunt, & Ecclesia vnitatem diuidere, prædictæ sanctæ sedis Apostolicæ principatū tollere, & contra tot SS. Patrum, & sacrorum Conciliorum decreta tenere, & damnabiliter magna audacia obedire non erubescunt, & contra facere non verentur, &c. *opportunam tam immani, & periculoso morbo medelam adhibere volentes, hac generali, & in perpetuum valitura constitutione, ex certa nostra scientia, & potestatis plenitudine, de Venerabilium fratrum nostrorum consilio promulgata; sancimus constitutionem Pij prædecessoris præfatam tam vltra, quàm citra montes, & in vltra montanis partibus, quoad omnes, tam Ecclesiasticas, quàm seculares personas, etiam Regali dignitate, & Cardinalatus honore fulgentes, Capitula, Vniuersitates, Communitates, Collegia, Congregationes, Synodos, & Parlamenta valuisse, ac perpetuò valituram declaramus. Hactenùs Iulius Papa.* Sed ante has duas constitutiones iam dudum huiusmodi appellationes fuerant condemnatæ, *can. cuncta 9. quæst. 3.* ex Gelasio; *Cuncta per mundum nouit Ecclesia, quòd Sacrosancta Romana Ecclesia de omnibus fas habet iudicare, nec cuiquam licet de eius iudicare iudicio, siquidem ad illam de qualibet parte mundi appellandum est, ab illa nemo appellare permissus est.* Item, *sedis Apostolicæ iudicium, ac ius authoritate nullum est maius, à nemine est retractandum.* Et Can. *Ipsi sunt, ead. quæst.* Ipsi sunt canones, qui appellationes totius Ecclesiæ ad huius sanctę sedis examen voluerunt deferri, ab ipsa verò nunquàm prorsus appellari debere sanxerunt. Nec valet quorundam nugatorum, & valdè imperitorum respon

Præclara S. Gelasij de non appellando à sede Apostolica sententia.

reſponſio,non eſſe ſcilicet ad illum alterum Prælatum, aut Patriarcham appellandum, optimè tamen ad Cõcilium Oecumenicum, tùm quia,cùm iura abſolutè,& ſimpliciter loquantur omnem ad quodlibet aliud tribunal appellationẽ prohibent: tum quia,nullus vnquam in Eccleſia dubitauit,an à ſummo Pontifice ad alium Prælatum liceret appellare ; cùm ſemper ſummus Pontifex omnium quorumcũque Prælatorum ſupremus ſit habitus. Ergo appellationem ad Cõcilij tribunal iura ipſa prohibent,non autem eam,quæ ad prælatos poſſet interiici. Tertiò , à maiori ad minus , vel à ſuperiori ad inferius prouocare non licet,aliàs ordo iuſtitiæ tàm in ciuilibus , quàm in Eccleſiaſticis violaretur.At in quacunque Doctorum de auctoritate Concilij ſententia, Concilium futurum inferius eſt Pontifice , ſi quidem Conciliũ futurum nondum eſt in rerum natura , Pontifex verò actu eſt:ergo ad Concilium futurum nullo modo poteſt appellari. Confirmatur. Non tantùm non eſt Conciliũ futurum, ſed etiam non poteſt eſſe ſaltem abſque maximis , ac grauiſſimis Eccleſiæ incõmodis,laboribus, expenſis,& cæteris id genus. Quartò,per has appellationes curſus iuſtitiæ præcluditur,lites reddũtur immortales, opprimuntur innocentes , & creſcit audacia apud improbos, & ſceleratos,cùm,vt iam diximus, Concilium generale,non niſi rarò,& ægrè ſoleat congregari.

Dices hoc quidem fortè arguere , quòd in rebus leuiſſimis vtpotè priuatis nunquam liceat à Pontifice ad Concilium prouocare , at in grauiſſimis,vt iis quæ ad Reges,& Principes ſpectãt,aliter eſſe iudicandum , omninò enim licet appellare. Reſpondeo , ſi in aliquo caſu liceat prouocare:

re : non esse cur in quolibet casu etiam leui, quo Pontifex alicui inferret iniuriam, aut dubium esset an re ipsa inferret, idem non liceat. Quod sic ostenditur. Vel enim hæc à Pōtifice prouocatio iure diuino præscribitur, vel solo iure positiuo: si iure diuino, cùm ius illud inter causam grauiorem, & leuiorem non distinguat, & nos itidem distinguere non debemus, si iure positiuo, cùm illud pariter causarum qualitatem nō distinguat: si in causa grauiori licet prouocare, etiam in leui, & priuata licebit. Instabis, in ciuilibus iudices pedaneos, & subalternos causas leuiores extremo iudicio terminare, & non nisi in grauissimis rebus ad supremos iudices dari recursum, & prouocationem. Respondeo, id à Rege fuisse sancitum, ne partes pro rebus exigui valoris, & momenti litigando, bona sua exhaurirent, & consumerent: hoc tamen non obstat, quominùs ad Senatum pro quibuscunque causis ex se prouocare non possent, si Rex edicto nō prohibuisset. Atqui iure diuino, aut positiuo nulla talis causarum distinctio extat, ideoque si in vno valet, & in altero pariter valebit, eam ob rem parùm cautè, minúsque prudenter nonnulli Doctores pro rebus grauissimis, & non pro leuissimis has ad Concilium appellationes admittunt.

Idem dicēdum de eo, qui ad præsens Concilium à Papa appellat.

Nec minùs sunt illicitæ appellationes ad præsens Concilium, quàm ad futurum, quamuis his appellationibus non sit annexa censura, & pœna, quæ est in appellationibus ad futurum Concilium. Primò, quia in causa appellationis, appellans à potestate, & iurisdictione eius, à quo appellat, eximitur, *cap. proposuit, & cap. cùm teneamur, & c. ad hanc de appellationibus.* At in nullo casu

potest

poteſt quis à iuriſdictione, & poteſtate Romani Pontificis eximi, alioquin non eſſet ampliùs illius ouis, & per cõſequens nec Chriſtianus, cùm Chriſtus in quoſcumque Chriſtianos Petro dederit poteſtatem, his verbis, *Paſce oues meas*: non has, aut illas, non huius, aut illius regionis: ſed in vniuerſum *oues meas*, id eſt, omnes, qui Chriſtianæ religioni nomen dederunt, vt eleganter 3. *de conſider. ad Eugenium*, docet Bernardus. Secundò, per appellationem recedit appellans ab obedientia, & communione eius, à quo appellat, atqui nulli Chriſtiano in quacunque dignitate ſit conſtitutus, ab obedientia ſummi Pontificis, & communione cum eius ſede licet recedere. Quiſquis extra hanc domum agnum comederit, profanus eſt: ſi quis in arca Noë non fuerit, peribit, regnante diluuio. Vbi Hieronymus Damaſum ſedis Apoſtolicæ rectorem & derentorem alloquitur. Tertiò, à rege quoties de re aliqua iudicauit, nemini licet ad aliud tribunal prouocare, vt ſatis conſtat, ergo nec à Romano Pontifice. Patet conſequentia, ideò enim à rege non licet appellare, quia ipſe eſt monarcha, & monarchico modo, id eſt extremo iudicio iudicat: at Pontifex eſt ſupremus Eccleſiæ monarcha, extremo igitur iudicio quaſlibet cauſas terminabit, vt fas amplius non ſit ad vllum aliud tribunal prouocare. Dices, tribunal Concilij à tribunali Pontificis non diſtingui; ergo quando ab eo ad Concilium prouocatur, ad aliud tribunal non dicetur fieri prouocatio, præſertim cùm ſuprà docuerimus, Pontificem à quo prouocatur, à Concilio, ad quod prouocatur, nunquàm abeſſe debere. Reſpondeo, ſi Concilium non ſit aliud tribunal, appellatio à

Ponti

Pontifice erit ad ipſummet Pontificem, quod certè eſt omninò ridiculum: niſi fortè velis fieri appellationẽ à Pontifice per ſubreptionem, vt aiunt, præoccupato, & non ſatis informato, ad eum meliùs informatum. Verùm hoc non eſt propriè appellare, ſed fraudem ex priori iudicio factam retegere, & declarare, ſícque emendationem prioris iudicij procurare. Non eſt autem opus vt pro hac fraudis factæ declaratione ad Concilium recurratur, cùm eam ipſimet iudici aperire ſufficiat. Quartò, iudex, à cuius iudicio prouocatur, iudicem, ad quem fit prouocatio, parti condemnatæ dare, aut deſignare non debet. Sic enim ageret in ſeipſum, abirétque in rem iudicatam contra communem iuris regulam: atqui eſt ſolius Pontificis Concilia Oecumenica indicere, congregare, & confirmare, vt eorum decreta auctoritatem in Eccleſia habeant: Ergo ſi ab eius iudicio ad Concilij tribunal ſit prouocatio, debebit ipſe Pontifex cõtra ſeipſum agere, in rem à ſe abſque fraude ſibi facta iudicatam abire, arma, quibus emendetur, & corrigatur, ſuppeditare; & quod amplius eſt, iſta omnia contra ſe, ſuúmque iudicium definita, nouo ſuo calculo confirmare, quod certè vniuerſum iuſtitiæ ordinẽ, præclariſſimámque harmoniam omninò peruertit, & deſtruit. Maneat itaque hoc ratum, & conſtans omnem à ſummo Pontifice ad Concilium ſiue futurum, ſiue præſens, appellationem eſſe prorſus illicitam, idque ſiue Papa ſit infra, ſiue ſupra Concilium, cùm rationes allatæ in vtraque ſententia concludant.

Aſſertio firma, non eſſe appellandum à Papa ad Concilium.

Sed contra ea, quæ hucuſque aſſerta ſunt, inſurgit quidam Iuriſconſultus, cui nomen Simon

Obiectiones contra præ-

Vgo

dictam assertionem proponũtur.

Vigorius, & ducto argumento ex facto probare contendit, licere appellare à Pontifice ad futurum concilium : Sic enim ait ; Notæ sunt appellationes ad futurum Conciliũ Ioannis Teutonici,primi decreti glossatoris à Clem. IV. Michaëlis de Cæsana generalis ordinis Minorũ,à Ioanne XXII. Sigismundi Ducis Austriæ, & Gregorij Hesburgi Archiepiscopi Mogũtini, Friderici Comitis Palatini, ad Rhenũ,& Friderici Marchionis Brandeburgensis à Pio II. Platina à Paulo II.sed & scholæ Parisiensis à Bonifacio VIII. Benedicto II. Pio II. Leone X. Notantur à Probo *in additionibus ad glossam Pragmaticæ sanctionis* , duæ appellationes à Papa ad Concilium Prima Iacobi Bruëil electi Archiepiscopi Bituricensis aduersus Cardinalem Turnensem, altera Vniuersitatis Parisiensis de publicatione Concordatorum,quæ est à Leone X. *sic Vigorius.*

Respondeo primùm, enumeratas appellationes non esse iura , sed facta, ad quæ non respondet Iurisconsultus , & quæ nullam vim habent: nisi quatenùs iure fieri constat, quod tamen hîc non demonstrat Vigorius , qui cùm litibus diiudicandis magnam ætatis partem consumpserit, non potest, opinor ignorare , litigantes sæpiùs pro iniustis , & friuolis appellationibus ære mulctari:sed quis in hoc fictili argumento non videt hostilem eius insaniam in Pontificem , qui prudens,sciens, & de industria ignobiliũ aliquot personarum, & quasi de fæce populi , appellationes profert, quales certè fuerunt Glossator ille Ioannes Teutonicus: si tamen adhuc verum sit eum appellasse , Michaël Cæsanus Minorita , Platina abbreuiator, & Iacobus de Bruëil Canonicus Bituricensis,

turicensis;quasi istorum si non vilissimorum, saltem priuatorum hominum causa Concilia Oecumenica cum tantis Ecclesiæ laboribus,& sumptibus debeant conuocari, & non potiùs pro sua temeritate grauiter puniri.

Sed hæc appellantium exempla sigillatim expendamus,& importunum magis,quàm eruditum Vigorium refellamus.Ioannes nomine,& natione Teutonicus (de eo enim hæc tantùm comperta habeo) Glossator decreti fuit,Episcopus Boricensis in Hungaria,vt tradit Antonius Epitome Gesneri bibliothecæ; hic enim, cùm cessionem Episcopatus petiisset (vt scribit Antonius Florentinus.3.*part.Chronicorum tit.*23.*cap.*12.) ad ordinem Dominicanorum reuersus est: vnde electus magister generalis in capitulo generali Parisiis celebrato, quem renitentem, & se Pontificali exemptione defendentem,Bulla Domini Papæ Gregorij statim in medium producta, compulit ad acceptãdum officium:continebat enim quòd hoc ipso, quòd ab onere Episcopali eum absoluerat, obedientiæ ordinis,officiis,& laboribus supponebat. Hic fuit bonitate conspicuus, aspectu, & affatu gratiosus,multiplici idiomate eruditus.Idem Antonius testatur Clementem IV. erga ordinem S.Dominici benè semper affectum fuisse, nec vnquam memini me legisse apud historicos,occasionem datam appellandi ab eo ad futurum Concilium.Blondus Foroliuiensis,fasciculus temporum Massonius de Episcopis vrbis res gestas Clementis IV. persequuntur; sed de hac Ioannis Teutonici appellatione, quam comminiscitur Vigorius, verbum nullum habent.Michaël Cęsanus præpositus generalis Ordinis Minorum à Ioanne XX.

Obiectionũ solutio.

vulgò XXII.ideò prouocauit,quòd extrauagante, quæ incipit, *Ad Conditorem*,aduerſus ſuorum prædeceſſorum Pontificum decretum definiuiſſet in rebus, quæ vſu conſumuntur, ipſum ius vtendi ab earundem dominio non diſtingui, & Franciſcanos in his rebus verum ſibi dominium vendicare: qua in re ſi fortè Ioannes Papa erraſſet, malè tamen Michaël ad futurum Concilium appellauit;tum propter rationes, quas ſuprà adduximus, tum quia hæc Ioannis definitio ad fidem non pertinebat,vt expreſsè in extrauagante dicitur. Vnde etiamnum diuerſæ Doctorum ſententiæ de hac vſus, & dominij diſtinctione circunferuntur.Nec minùs iniquè Sigiſmundus Dux Auſtriæ, & Gregorius Archiepiſcopus Moguntinus à Pij I I. ſententia prouocarunt: quippe qui iuſtè ab eo damnati fuerant; ille quidem, quòd S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalem,non ſine magnæ ſedis Apoſtolicæ, & ſacri Collegij iniuria, in vincula conieciſſet, neque ad iuſſum Pontificis, multorúmque Principum ſupplicationem eum dimittere voluiſſet; hic verò,quia cùm de fide non rectè ſentiret, periculum erat, ne ſi dignitati Archiepiſcopali diutiùs fuiſſet relictus, multos in ſuum errorem pertraxiſſet. Idémque eſt iudicium de vtroque Friderico: Palatino ſcilicet, & Brandeburgenſi, qui Eccleſiam Romanam crudeliter diuexabant, & cum infenſiſſimis illius hoſtibus ad perturbandam totam Italiam fœdus inierant.

Sed quis ferat Vigorium, quem appellationis Platinę abbreuiatoris plebeij hominis,& obſcuriſſimo loco oriundi nō puduit meminiſſe? Is enim Platina ob inſolentiſſimam Epiſtolam(in qua propter abbreuiatorum exauthorationem Paulum II.

iniuriis,

Digitized by Google

iniuriis, conuitiisque impudentissimè exceperat) iustè in carcerem protrusus fuit. Sed quod de Platina, qui vitas Pontificum scripsit, & in notandis eorum, si quæ fuerunt, vitiis plus æquo diligens, & perspicax, olim circumferebatur, (Platinæ quis non ignoscat si sit iratus) idem in Vigorium aptissimè transferri potest; siquidem aduersus summos Pontifices tanto odio tenetur, vt quauis libelli sui pagina hostilem in eos animum prodat.

Quod spectat ad Scholam Parisiensem, quam sæpè contra Pontifices appellationem interposuisse iactat Vigorius: nego primùm, Academiam à Bonifacio VI. appellasse. Solus enim Rex Philippus Pulcher cum tribus Galliæ Ordinibus prouocauit; non quidem ad Concilium, vt ille mentitur: sed tanquàm ab abusu, vt Synchroni Scriptores testantur. Vel, vt aiunt nonnulli (ad Deum,) à quo solo sceptrum Regni Gallici habebat, appellauit: quæ tamen appellatio nomen appellationis, siue prouocationis sortiri non debet: est enim potiùs quædam supplicatio, qua à Deo petitur, vt cor Pontificis de cogitata, & prætensa iniustitia, ad iustitiam flectere dignetur. Sicut de Ioseph. *Gen.* 43. precatus est Iacob. *Deus autem meus omnipotens faciat vobis eum placabilem, & remittat vobiscum hunc fratrem vestrum, & eum, quem tenet in vinculis.* Adde quòd quamuis Philippus Pulcher à Bonifacio VI. ad Concilium prouocasset (quod tamen non legitur) nihil tamen propterea sequeretur in fauorem appellationum, de quibus agit Vigorius; siquidem tunc, vt testatur Guaguinus in Philippo Pulchro, Bonifacius VI. cædis, & hæreseos accusabatur, quod cùm (etiam si falsum)

Rex crederet, aut ſuſpicaretur, omneſque cum illo Galliæ ordines à Bonifacio ad Concilium iure prouocarunt: à Papa enim, quem iuſtè putamus hæreticum, licèt falsò, ad futurum Concilium fas eſt prouocare. A Benedicto II. falſum eſt etiam Scholam Pariſienſem prouocaſſe: tum quia in Academiam Pariſienſem fuit propenſiſſimus: Collegium enim, & templum Ciſtercienſium ædificauit, & fundauit; tum demùm, quia cognita Philippi cauſa eum abſoluit, & Columnenſibus, qui ab eius partibus contra Bonifacium ſteterant, clementer indulſit. Perperam ergo, & ſine vllo teſte hanc Scholæ Pariſienſis prouocationem ad futurum Concilium commiſcitur Vigorius. A Pio II. & Guaguino *lib.* 10. Schola Pariſienſis ne Pragmatica ſanctio aboleretur, ad Eccleſiæ Concilium prouocauit; quod fortè in cauſa fuit, cur hic Pontifex conſtitutionem contra eiuſmodi prouocatores ediderit: locus verò aliquis eſt excuſationi pro Schola: nam etſi peccauerit ita appellando, cùm alia via Pragmaticam ſanctionem tueri poſſet, minùs tamen fortè peccauit, Pij conſtitutione nondum edita, & promulgata, quam cùm à Leone X. propter publicationem Concordati in locum eiuſdem Pragmaticæ ſanctionis ſubſtituti prouocauit: nec enim tantùm ab eo appellauit, ſed etiam à Concilio Lateranenſi, quod iuxta melioris notæ Doctores, Oecumenicum fuit, in eo ſiquidem cum Pontifice congregati erant Patriarchæ Orientales, magnus numerus Cardinalium, & centum quatuordecim Epiſcopi.

Et ne puret Vigorius nos, vt ille ſolet, iſtud fingere, & comminiſci, appellationis formulam

Digitized by Google

lubet transcribere; *Nos Rector, & Vniuersitas Parisiensis grauatos, læsosque, & oppressos esse sentientes, idcircò à Domino nostro Papa non rectè consulto iam dicti sacri Basileensis Concilij, & ei adherentis Pragmatice sanctionis statutorum abrogatione, nouorum statutorum editione, consensus præstatione ad futurum Concilium legitimè congregatum prouocamus, & appellamus, &c. instanter, instantiùs, & instantissimè protestantes hanc appellationem prosequi per viam nullitatis, abusus, iniquitatis, vel iniustitiæ, & aliàs prout meliùs poterimus, optione nobis reseruata, &c.* Cùm tamen priùs Concilium Lateranense tanquàm illegitimum, & contra Fidem Catholicam procedens, damnassent, his verbis; *Leo X. in quodam cœtu in Romana Ciuitate, quæ contra nos est, nescimus qualiter: non tamen in spiritu Domini congregato, &c.* Quæ omnia tantùm abest, vt Vigorio suffragentur, quin si hæc Scholæ appellatio legitima, & iusta habeatur, à Conciliis generalibus non minus, quàm à Pontifice fas sit prouocare. Quod ad Henrici magni appellationem à Gregorio XIV. potiùs Sixto V. ad futurum Concilium interiectum, ea etiam Vigorio non fauet, siquidem Henricus ille ter maximus, quo generosiorem & maiorem Gallia nunquam habuit, nondum hæresim Caluinianam exuerat, quam tamen postea maximo non solùm Galliæ; sed totius Ecclesiæ bono abiecit, & constantissimè detestatus est. Quare mirum non est, si tunc suasu hæreticorum, qui iuuenilibus eius annis illudebant, ad futurum Concilium prouocauerit; sed hanc prouocationem, abiurata hæresi, ei minimè gratam fuisse ex hoc vno liquet, quòd ad Ecclesiam Catholicam postliminio reuersus, non priùs quieuerit, quàm spreta sua appellatione,

cum ſummo Pontifice tanquam Principum Chriſtianiſſimus reconciliaretur ; miſſo in eum finem Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. Cardinale Perronio, qui totum negotium fideliſſimè ex magni Regis voto geſſit, tranſegitque.

EXCOMMVNICAT. III.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes Piratas, Curſarios, ac Latrunculos maritimos, diſcurrentes Mare noſtrum; præcipuè à monte Argentario vſque ad Terracinam: ac omnes eorum fautores, receptatores, & defenſores.

EXPLICATIO.

Hîc excommunicantur omnes Curſales: illi ſcilicet, qui ſine bello, indifferenter, & principaliter curſantur in agendis prædis maritimis. Sylu. verb. *excom. 7. num.* 56. latrunculi etiam, parui ſcilicet Piratæ, qui in exiguo nauigio committunt prædam in mari. Et dicitur hîc, *in mari*: quia ſi ſolùm in flumine; non incurritur hæc excommunicatio. Nau. *hîc contra Angelum.*

Ad hanc excommunicationem incurrendã quæ requirantur?

Ad incurrendam hanc excommunicationem requiritur, vt tales proprie ſint Piratæ, vel Curſales: nam ſi qui gerentes ſua negotia aliquando incidenter deprædantur: vel qui ex inimicitia contracta id faciunt, non incurrunt, licèt peccent mortaliter, & ad reſtitutionem teneantur. Præterea requiritur, vt tales Piratæ diſcurrant per mare noſtrum, id eſt, Chriſtianorum, & præcipuè Papæ, aliàs ſecùs eſſet, ſi diſcurrerent per maria Barbarorum, & non ſolùm opus eſt, vt diſcurrant;

Digitized by Google

currant; sed etiam vt deprædentur, *arg. text. in cap. cogitationis, de pœnit. d. 1.*

Cardinalis Toletus hîc dicit, non esse Piratam simpliciter dicendum, qui deprædatur in mari; sed necessarias esse tres conditiones, vt quis proprie Pirata dicatur, & sit. Vna est, indifferentia in spoliando, vt scilicet non intendat spoliationi determinatæ nationis; sed omnium nationum indifferenter, vnde si Ianuenses haberent iustum bellum contra Florentinos, & illos deprædarentur cum Gallis, &c. non essent Piratæ; nisi ad alios se extenderent indifferenter. Secunda est, vt habeat principalem intentionem deprædandi: vnde si aliqui nauigarent principaliter pro exercendis suis negotiis, & casu aliquo præter intentionem principalem spoliare vellent omnes Venetos, non dicerentur Piratæ. Tertia est, vt non sit bellum indictum: si enim bellum indictum sit; quamuis iniustum, non est Pirata; sed quando absque titulo belli iusti, vel iniusti deprædatur, & hæc videtur communis sententia contra Angelicam; quia cùm simus in pœnis; propriè, & strictè accipi debet.

Cõditiones, quæ requiruntur ex Card. Tolet. vt quis hãc excommunicationem incurrat.

Comprehenduntur etiam hîc personæ accessoriæ, scilicet fautores, receptatores, & defensores huiusmodi Piratarum, & Latrunculorum maritimorum, quod intelligendum est, dummodò scienter hæc faciant. Et quamuis Nauarrus *in cap. 27. num. 59.* velit, etiam comprehendi consulentes; Sayrus tamen hîc probabilius tenet, eos non contineri; tum quia pœnæ non sunt vltra proprios casus extendendæ; tum etiam, quia quando Pontifex vult comprehendere etiam dantes consilium, illos explicare solet, vt constat infrà *in*

Personæ accessoriæ etiã comprehenduntur in hoc casu.

Digitized by Google

*can.*7.10.11.12.14.16.18.*&* 20. Tum quia,nudum consilium propriè, nec auxilium, nec fauor est; quia consilium iuuat aliquem ab intrinseco dirigendo rationem eius: vnde est opus quoddam spirituale pertinens ad directionem ipsius intellectus.

Christiani in triremibus infidelium remigantes, an peccẽt mortaliter, secundùm aliquos.

Duo dubia hîc mouet Sayrus. Vnum est; An Christiani, qui ab infidelibus capti sunt, excommunicationem hanc Bullæ cœnæ incurrant; si in nauibus piraticis infidelium contra Christianos versentur? Et respondet, quòd si tales coactè remigant; quamuis, vt plurimùm peccent mortaliter ita remigando contra fideles, & cooperando ad huiusmodi deprædationem, mutilationem, & occisionem fidelium,ex Nauarr. *in Man.cap.*27. *num.* 63. nihilominùs etiam tunc in hanc excommunicationem non incidunt.

Probabilius est,eos neque peccare,si coactè tantùm id faciunt.

Quæ sententia probabilis est; sed probabilius existimo dicendum, quòd si coactè remigant, neque mortaliter peccare; quia actio illa remigandi, de sua natura indifferens est, & potest dirigi ad bonum, & ad malum finem: dum ergo talis non dirigat triremem ad deprædandum, seu ad malum inferendum Christianis; non peccabit mortaliter, cùm solùm vi, & metu verberum remiget.

Naues infidelium deprædantes, hanc excõmunicationem non incurrunt.

Alterum dubium est; An deprædantes infideles censuram istam incurrant? Et respondet, eos solos excommunicationem hanc incurrere, qui piraticam hanc artem contra fideles exercent. Et est optima responsio. Et Cardinalis Toletus expressè docet, Piratas Christianos deprædantes naues infidelium, non excommunicari,cùm credibile non sit, Ecclesiam infideles sub tam graui

censura

censura protegere velle. Imò probabile omninò est, neque hæreticos; eos maximè, qui Catholicis infesti sunt; quales sunt hoc tempore Angliæ, & Flandriæ hæretici, hoc canone protegi; æquum enim non est, vt qui Ecclesiam totis viribus oppugnant, Ecclesiæ spiritualibus armis defendantur.

EXCOMMVNICAT. IV.

Item excommunicamus, & anathematizamus, omnes, & singulos, qui Christianorum quorumcúnque nauibus tempestate, seu in transuersum (vt dici solet) iactis, vel quoquo modo naufragium passis, siue in ipsis nauibus, siue ex eisdem iacta in mari, vel in littore inuenta, cuiuscunque generis bona, tam in nostris Tyrrheni, & Adriatici, quàm in cæteris cuiuscumque maris regionibus, & littoribus surripuerint: ita vt nec ob quodcunque priuilegium, consuetudinem, aut longissimi, etiam immemorabilis temporis possessionem, seu alium quemcunque prætextum excusari possint.

EXPLICATIO.

Hæc excommunicatio est contra spoliantes, seu surripientes bona naufragantium: & hoc siue fiat in ipsis nauibus, siue dum sunt in terra iactata, & tam in mari nostro Christo Christianorum, quàm etiam in aliis maribus. Si quis verò ignoret, talia bona esse naufragantium, excusatur ab hac excommunicatione.

Naufragãtium bona subripiẽtes, siue eos spoliantes, hic excommunicantur.

Tria igitur requiruntur ad incurrendam hanc censuram. Primùm, vt sint bona Christianorum: non autem infidelium. Secundum, vt sint bona

Tria cõcurrere debẽt, vt quis hãc

Digitized by Google

*can.*7.10.11.12.14.16.18.& 20. Tum quia,nudum consilium propriè, nec auxilium, nec fauor est; quia consilium iuuat aliquem ab intrinseco dirigendo rationem eius: vnde est opus quoddam spirituale pertinens ad directionem ipsius intellectus.

Christiani in triremibus infidelium remigantes, an peccẽt mortaliter, secundùm aliquos.

Duo dubia hîc mouet Sayrus. Vnum est; An Christiani, qui ab infidelibus capti sunt, excommunicationem hanc Bullæ cœnæ incurrant; si in nauibus piraticis infidelium contra Christianos versentur? Et respondet, quòd si tales coactè remigant; quamuis, vt plurimùm peccent mortaliter ita remigando contra fideles, & cooperando ad huiusmodi deprædationem, mutilationem, & occisionem fidelium,ex Nauarr. *in Man.cap.*27. *num.* 63. nihilominùs etiam tunc in hanc excommunicationem non incidunt.

Probabilius est,eos neque peccare,si coactè tantùm id faciunt.

Quæ sententia probabilis est; sed probabilius existimo dicendum, quòd si coactè remigant, neque mortaliter peccare; quia actio illa remigandi, de sua natura indifferens est, & potest dirigi ad bonum, & ad malum finem: dum ergo talis non dirigat triremem ad deprædandum, seu ad malum inferendum Christianis; non peccabit mortaliter, cùm solùm vi, & metu verberum remiget.

Naues infidelium deprædantes, hanc excõmunicationem non incurrunt.

Alterum dubium est; An deprædantes infideles censuram istam incurrant? Et respondet, eos solos excommunicationem hanc incurrere, qui piraticam hanc artem contra fideles exercent. Et est optima responsio. Et Cardinalis Toletus expressè docet, Piratas Christianos deprædantes naues infidelium, non excommunicari,cùm credibile non sit, Ecclesiam infideles sub tam graui

censura

censura protegere velle. Imò probabile omninò est, neque hæreticos; eos maximè, qui Catholicis infesti sunt; quales sunt hoc tempore Angliæ, & Flandriæ hæretici, hoc canone protegi; æquum enim non est, vt qui Ecclesiam totis viribus oppugnant, Ecclesiæ spiritualibus armis defendantur.

EXCOMMVNICAT. IV.

Item excommunicamus, & anathematizamus, omnes, & singulos, qui Christianorum quorumcúnque nauibus tempestate, seu in transuersum (vt dici solet) iactis, vel quoquo modo naufragium passis, siue in ipsis nauibus, siue ex eisdem iacta in mari, vel in littore inuenta, cuiuscunque generis bona, tam in nostris Tyrrheni, & Adriatici, quàm in cæteris cuiuscumque maris regionibus, & littoribus surripuerint: ita vt nec ob quodcunque priuilegium, consuetudinem, aut longissimi, etiam immemorabilis temporis possessionem, seu alium quemcunque prætextum excusari possint.

EXPLICATIO.

Hæc excommunicatio est contra spoliantes, seu surripientes bona naufragantium: & hoc siue fiat in ipsis nauibus, siue dum sunt in terra iacta, & tam in mari nostro Christo Christianorum, quàm etiam in aliis maribus. Si quis verò ignoret, talia bona esse naufragantium, excusatur ab hac excommunicatione.

Naufragãtium bona surripiẽtes, siue eos spoliantes, hîc excommunicantur.

Tria igitur requiruntur ad incurrendam hanc censuram. Primùm, vt sint bona Christianorum: non autem infidelium. Secundum, vt sint bona

Tria cõcurrere debẽt, vt quis hãc

Digitized by Google

excommunicationem incurrat.

Christianorum naufragantium, id est, vt sint eiecta ex nauibus naufragium passis. Tertium, vt talia bona surripiantur, id est, accipiantur animo contrectandi, & sibi vsurpandi, vel quoad vsum, vel quoad dominium.

Ampliatur excõmunicatio, etiãsi bona Christianorum fuerint in nauibus infidelium.

Procedit autem prædicta excommunicatio, etiam si fuerint bona Christianorum in nauibus infidelium: ita vt naues præfatæ deseruiant prò vectura. Etiam ampliatur, si fuerint bona Christianorum capta ab infidelibus, & in eorum nauibus reposita, quia adhuc surripiens tenetur propriis dominis restituere, accepto tamen pro labore pretio. Ita Felin. *in cap. significauit. de iud.* Couarruias *in regula, Peccatum. num.7.*

Limitatur assertio in tribus casibus.

Limitatur tamen prædicta assertio. Primò, in habentem probabilem ignorantiam, siue iuris, siue facti. Nauarr. *in Man. cap.27. num. 61. in fine.* Secundò, in simplicibus, qui existimant illud accipere sibi esse licitum aliqua ratione, quia mortale peccatum non essent. Tertiò quando crederent bona illa omninò esse derelicta, vel pro derelictis habita. Sotus *lib.5. de iust. quæst.3. art.3.* Non tamen putatur haberi pro derelicto, quod in mare ob procellam ad nauim onere leuandam, proiicitur, secundùm gloss. & com. DD. *in cap. cùm dilecti. de accus.* Nauarr. *vbi suprà, num.58.*

Coniecturâ quadruplici potest iudicari, quãdo tales res sic proiectæ habeantur à dominis pro derelictis.

Et licèt sit difficile iudicare, quando tales res sic proiectæ, habeantur à Dominis pro derelictis; nihilominùs quadruplici ex coniectura id potest cognosci. Prima est, ex ipsa re, eiúsque natura, & conditione: si enim talis sit, quæ statim in mari peritura sit, pro derelicta haberi debet, vt verbi gratia, si proiiciat in mare vasa plena saccaro. Item si in altum mare proiiciantur metalla, quæ

pro

propter grauitatem tendunt ad profundum, accipi possunt: quia recuperari non possunt. *l. falsus. ff. de furtis.* Secunda desumitur ex modo proiiciendi, qui enim proiicit librum apertum in mare, censetur illum animo derelinquendi proiecisse, secus si clausum, aut pannis inuolutum proiecisset, ex gloss. *in d.l. falsus. §. fin.* in verbo, *plerumque.* & Panorm. *in cap. cùm dilecti. num.* 11. *de accusat.* Tertia est, si Dominus rei post illam proiectam tacet, & neque per se, neque per alium quærit: sic Federic. *consil.* 17. & Angel. in verbo, *inuenta in princ.* & Sylvest. *eod. verbo, quæst.* 1. vers. *Tertium* & verbo, *Naufragium in fine.* Quarta est, si res illa proiicitur in mare extra præsens periculum grauis tempestatis, cùm enim in hoc casu grauis necessitas non vrgeat ad proiiciendum, præsumitur animo derelinquendi proiecisse.

Limitatur adhuc in furripiente bona ex incendio.

Limitatur etiam in furripiente bona ex incendio, vel ruina, quia Papa tantùm de naufragio hîc loquitur. Prætereà in furripiente bona in ipsis nauibus, vel de ipsis nauibus: non tamen naufragantium, sed extra naufragantium. Prætereà in furripiente modicam quantitatem bonorũ naufragantium, quia ratione modicæ quantitatis rei excusantur: nisi quantitas illa perueniret ad peccatum mortale. Vel quando essent plures conscij, & vnusquisque scienter modicum quid furripit. Sot. *in* 4. *dist.* 22. *quæst.* 2. *art.* 1. Couarr. *lib. var. resolut. cap.* 3. *num.* 13. Nec etiam ij incidunt, qui scienter bona ab aliis rapta in naufragio, acceperint, vt vult Pius V. & Gregor. XIII. in suis Bullis in die Cœnæ Domini, licèt alij antiquiores summi Pontifices etiam tales incluserint.

Aduer

Abrogat Pontifex & reuocat in hoc casu omnia priuilegia, & indulta.

Aduertendum est autem, quòd summus Pontifex adeò huiusmodi bonis naufragantium in hoc canone prouidere voluit, vt omnia priuilegia, leges, consuetudines, & possessiones, etiam longissimi temporis, reuocet, & annullet. Vnde Principes, qui leges de confiscatione bonorum naufragorum constituunt, nullo modo excusari possunt, cùm tales leges, corruptiones sint potiùs legũ, & bonorum morum, & contra omnem æquitatem latæ, quia afflictio non est addenda afflicto, vt rectè Palud. *in* 4. *dist.* 18. *quæst.* 3. *art.* 4. §. *sequitur. vers. Tertius.* Tabiena, verbo, *excom.* 5. *casu* 25. *num.* 4. §. 3. Caietan. eod. verbo, *cap.* 23. *in fine*, & Nauarrus *in Man. cap.* 27. *num.* 118. annotarunt. Imo in cap. *excommunicationi, & ibi gloss. in verbo, Regulæ fidei de raptor.* tales regulæ fidei aduersari dicuntur, cùm secundùm fidei regulam, proximum, sicut nos ipsos diligere teneamur. *Matth.* 22. Vnde non excusantur Principes huiusmodi bona accipientes : nisi accipiant cum intentione reddendi ea veris dominis, quandocunque compareant, quibus non comparentibus, in pios vsus distribuant, vel de consilio Episcopi fisco addere possunt ad defensionem portus, vt Paludanus & Tabiena tradunt. Nec valet excusatio, quòd in naufragio merces proiiciens, eas pro derelictis habeat, & sic nullius hominis sint, & propter hoc occupanti concedantur, quia ille nunquàm eas pro derelictis habuisset, si reinuenire posse speraſſet, vt præfati auctores *vbi suprà* testantur.

Dubium proponitur. Resolutio.

Dubitatur, an sit excommunicatus, qui non capit ipsa bona, sed postquàm proiecta sunt, aut in littore inuenta retinet sibi? Respondeo, eum, qui

qui reciperet, ac retineret bona huiuſmodi ad ſolum vſum ad tempus, non incidere in cenſuram excommunicationis duabus his conditionibus concurrentibus, quarum vna eſt, quando dominus rei acceptæ non ſcitur, aut ſi ſciatur, abſens ſit: altera, ſi is, qui rem illam accipit, probabiliter ſperat dominum rem illam non habere pro derelicta, ſed illam repetiturum, & pro ea miſſurum habita notitia rei acceptæ, & ipſe interim animum habeat rem illam reſtituendi vero domino ſine vlla deterioratione, & ſatisfaciendi de deterioratione, ſi aliquam fecerit culpa ſua. Ratio eſt, quia in hoc caſu nullum damnum patitur dominus, nec vlla ei fit iniuria, ſed potiùs vtilitatem, & commodum inde conſequitur, dum res ſuas ſaluas recuperat, & ſi hoc ſolùm voluerunt Caietanus & Nauarrus *vbi ſuprà*, non malè cenſerunt: Sin verò res, & bona huiuſmodi recipiat cum intentione retinendi ea, & in vſum, & commodum proprium conuertendi, verè excommunicationis cenſuram incurrit, quia retinere, aut recipere rem alienam ſolùm ad proprium vſum, inuito domino, etiamſi non intendat, aquirere dominium ipſius rei, furtum eſt, *l.* 1. *ff. de furtis*, & ideo ſufficiens materia excommunicationis, vt conſtat, & expreſsè tradit Viualdus in expoſitione Bullæ Cœnæ Domini, *numero* 31. *&* 32. *& numero* 33. vbi affirmat, quòd licet olim per Bullam Gregorij XIII. ſimilem excommunicationem incurrebat tertius accipiens talia bona ab ipſis ſurripiente de naui, vel littore prout colligitur ex illis verbis in Bulla Gregorij XIII. contentis. *Qui ſcienter ſibi acceperint, aut ab alijs rapta,*

rapta, seu accepta, scienter acceperint: per hanc tamen Bullam Clementis VI. vt constat, talis excommunicatio maior ad tertiam personam non extenditur. Quamuis cognito Domino nauis, vel rerum ablatarum tertia illa persona, rem à surripiente acceptam, vel emptam, restituere teneatur, iuxta ea, quæ de constitutione rei bona, vel mala fide possessæ, latiùs in materia restitutionis aliàs diximus.

EXCOMMVNICAT. V.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, qui in terris suis noua pedagia, seu gabellas, praterquàm in casibus sibi à iure, seu ex speciali sedis Apostolicæ licentia permissis, imponunt, vel augent, seu imponi, vel augeri prohibita exigunt.

EXPLICATIO.

In antiquis Bullis summorum Pontificum hæc excommunicatio ferebatur solùm contra imponentes noua pedagia, & exigentes pedagia prohibita, vt reperitur in Bulla Mart. V. & Iulij II. postea verò in aliis Bullis recentioribus additum est, vel augent ea pedagia, seu augeri prohibita exigunt, & meritò; quia non solùm iniustitia, & iniquitas est pedagia noua, & gabellas imponere, sed etiam augere. Quia ratio huius prohibitionis est, ne domini exhauriant pecuniam subditorum: quòd æquè fit per augmentum antiqui pedagij: sicut per impositionem noui æqualis dicto augmento, ex summa Tabiena in verbo, *pedagia, num.* 7. §. 6. Sylvest. verbo, *excommunicatio,* 7. *num.* 4.

num. 54. Angel. verbo, *pedagium, num.* 6. Tolet. *in explicatione Bullæ Cœnæ,* §. 3. *dub.* 3.

Pedagium autem eſt à pede dictum, quia datur à tranſeuntibus in locis conſtitutis à Principe, vel ab eo, qui ſuper hoc auctoritatẽ habet, *auctores præfati locis citatis.* Nomine *pedagiorũ* veniunt etiam portoria, & alia vectigalia ex mẽte Legiſlatoris, ex identitate rationis, & latitudine vulgaris ſignificationis eorum. Nécnon domus, panis, in quo domini terrarum, vel ciuitates faciunt poni panem, vel ſal, & vendi à præpoſito illius officij, ita Dom. Anton. *in cap. ſuper quibuſdam de verb. ſign. in fin.* In regno autem Neapolitano omnes ciuitates Regni, atque Barones poſſunt imponere gabellas, impetrato priùs aſſenſu regio.

Pedagium vnde ſit dictum.

Nomine *prohibitarum gabellarum*, ſeu *pedagiorum* veniunt, vel quæ ſunt prohibita ſimpliciter, id eſt, quæ à nullis, neque à laicis, neque à clericis iuſtè poſſunt exigi, vel etiam prohibita exigi à clericis, & non à laicis. Nauarrus *cap.* 27. *num.* 61.

Pro maiori autem intelligentia ſciendum, quòd triplicí ex capite pedagia poſſunt eſſe iniuſta. Primò ex parte perſonarum, quibus imponitur, & ſic non licet perſonis Eccleſiaſticis huiuſmodi tributa imponere ſine licentia ſummi Pontificis, & impoſita ſunt iniuſta, benè verum eſt, quòd huiuſmodi pedagia, quamuis illicitè clericis, & Eccleſiaſticis imponantur, non tamẽ hoc canone, ſed excommunicatione 18. prohibentur. Secundò, ex parte materiæ, ſeu rei propter quam imponuntur, & ſic ſolùm licèt imponere de his rebus, quæ cauſa negotiationis, vel mercimonij deferuntur *l. omnium C. de vectigal.* Vnde de his quæ

Pedagia iniuſta eſſe poſſunt triplici ex capite.

quis

quis facit portare pro neceſſitate ad vſum ſuæ vitæ, & familiæ, non poteſt imponi, aut exigi pedagium, ſeu gabella. Tertiò; ex parte ipſius cauſæ afficientis, hoc eſt, perſonæ imponentis: non enim cuique licitum eſt in terris ſuis noua pedagia, aut gabellas nouas imponere. Solùm igitur illi, qui non habent auctoritatem imponendi noua pedagia, aut gabellas, aut illas augendi, & eas imponunt, aut augent, vel exigunt, in hoc canone excommunicantur.

Exigẽtium nomine qui comprehendantur.

Comprehenduntur autem nomine *exigentium* tam ipſimet domini, & alij, quorum auctoritate fit exactio, & etiam hæres illa imponentis, quàm conductores gabellarũ, & illorum miniſtri, qui ad portam ciuitatis, aut alio in loco deſignato illas exigunt, & recipiunt, ex Nau. *in Man. c. 27. num. 61.*

Exigere quid ſit.

Exigere autem eſt, ab inuito, ſeu à nolente ſoluere extorquere: quod tunc fit, quando quis vel imperio, vel minis, vel arreſtatione bonorum, aut perſonæ inductus ſoluit, vt quando iubetur ſiſtere, aut apprehenduntur res, donec ſoluat, vel quando id fit aſperitate verborum, vultus, & aſpectus, vel alio quouis modo malè tractatur, & ſoluit; talis, inquam, dicitur inuitus ſoluere. Qui verò à Laïcis huiuſmodi prohibitas gabellas, aut pedagia ſponte ſoluentibus exigit, excommunicationem hanc non incurrit, ex Tolet. Sayro hîc, & Caietan. *in ſumma*, verbo, *excom. cap.* 36. *& cap.* 71.

Alia onera imponentes an incurrant.

Sed quid dicendum de illis, qui alia onera imponunt, vt taxas, tallias, collectas, & illam, quam *Cerignolam* vocant, num incurrant? Aliqui affirmant: ſed verior eſt ſententia Caietani, verbo, *excom. cap.* 71. quòd imponentes talia, hanc excom

communicationem non incurrunt, quia pœnę non ſunt extendendæ vltra proprios caſus.

Quatuor autem ſunt genera perſonarum, quæ huiuſmodi pedagia, & gabellas imponere poſſunt. Primò, ſummus Pontifex, & Imperator. Secundò, Reges. Tertiò, Concilium generale. Quartò, qui hoc habent ex conſuetudine antiqua, de qua non extat memoria in contrarium. *Vide Sayrum hîc.* Quibus adde eos, qui ſunt ſupremi Principes; non recognoſcentes ſuperiorem; quia tales habent regalem, & ſupremam poteſtatem. Deinde quælibet Reſpublica libera habens merum, & & mixtum imperium, vt ſunt Veneta, Ianuenſis, Lucenſis, & quælibet ciuitas tale imperium habens, & Duces, vt Sabaudiæ, Florentiæ, &c. Ratio eſt, quia tota poteſtas ſupremorum Principum illis à Republica tradita eſt: ergo multò magis hoc poteſt Reſpublica, quæ nulli ſubeſt, cùm de iure naturæ ſit, vt omnis Reſpublica illa poſſit, quæ ad eius conſeruationem, & gubernationem ſunt neceſſaria.

Perſonarum genera quatuor ſunt, quæ huiuſmodi gabellas imponere poſſunt.

EXCOMMVNICAT. VI.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes falſarios literarum Apoſtolicarum, etiam in forma Breuis, ac ſupplicationum, gratiam, vel iuſtitiam concernentium per Romanum Pontificem, vel S. R. E. Vicecancellarium, aut gerentes vices eorum, aut de mandato eiuſdem Rom. Pontificis ſignatarum: necnon falsò fabricantes literas Apoſtolicas, etiam in forma Breuis, & etiam falsò ſignantes ſupplicationes huiuſmodi ſub nomine Romani Pontificis: ſeu Vicecancellarij, aut gerentium vices prædictorum.

EXPLICATIO.

Literarum Apoſtolicarum nomine quæ veniãt.

Nomine literarum Apoſtolicarum veniunt illæ, quæ nomine ſummi Pontificis expediuntur, ſicut Bullæ plumbatæ, & etiam Breuia Apoſtolica. *Supplicationum* verò nomine, veniunt literæ, quibus aliquid petitur tam per iuſtitiam, quàm per gratiam: quarum aliquæ ſignantur per Papam, aliquæ per Vicecancellarium.

In hoc ergo Canone non continentur quicunque falſarij, ſed ſolùm falſarij literarum, & ſupplicationum Apoſtolicarum. Vnde benè Toletus hîc dicit, non incurrere hanc excommunicationem, qui falſificat literas Pœnitentiariæ; quia non ſunt literæ Apoſtolicæ, nec à Papa expediuntur; ſed à ſummo Pœnitentiario eius Commiſſario, viuæ vocis oraculo conſtituto. Neque etiam qui falſificaret literas cuiuſcunque Legati, etiam à latere, aut Nuncij Apoſtolici: neque qui falſificaret literas quarumcunque Congregationum Cardinalium, quæ plures ſunt in vrbe, quia nullæ iſtarum ſunt literæ Apoſtolicæ, neque ſub nomine ſummi Pontificis ſcribuntur. *Concordat Sayr. & Nau. hîc.*

Falſariorũ nomine qui veniant.

Nomine verò *falſariorum* hi comprehenduntur: Primò, qui radunt veterem ſcripturam. Secundò, qui aliquid noui ſcribunt in literis prædictis. Tertiò, qui ſecant, lacerant, radunt, aut conglutinant papyrum ad falſificationem earum. Quartò, qui Bullam plumbeam de veris literis extrahunt, aut literis falſis illam affigunt. Quintò, qui faciunt Bullas plumbeas falſas. Sextò, artifices, ſeu fabri Bullarum, qui illas alicui priuato donant, aut vendunt ad faciendas literas falſas. Septimò, qui

Digitized by Google

qui falsificant anulum Piscatoris. Octauò, denique omnes illi, qui similia faciunt, aut quorum auctoritate hæc fiunt.

Qui verò vtitur literis falsis Papæ, hanc censuram non incurrit; sed benè illam cap. *ad falsariorum, de crim. falsi:* in quo hi includuntur. Primò, qui per se, vel per alios fallificant literas Apostolicas. Secundò, omnes fautores, vel defensores falsariorum. Tertiò, vtentes scienter literis Apostolicis falsis, & si laïci sint, ipso facto excommunicantur; non autem Clerici, vt benè notat Panorm. *num. 6. constra Hostiens.* Siquidem Host. existimauit, clericos falsis literis Apostolicis vtentes, & excommunicatos esse ipso facto, & etiam officiis, & beneficiis Ecclesiasticis priuatos. E' contra verò Panorm. vult, solos laïcos ipso facto excommunicatos esse: Clericos verò non excommunicari; sed beneficiis, & officiis Ecclesiasticis priuari. *Sayrus hîc.*

Literis falsificatis vtens, hanc excommunicationem non incurrit sed benè aliam.

Dicitur autem vti talibus literis ille, qui sciens esse tales, vel scire debens, vtitur eis. Absolutio autem est Papalis, si infra 20. dies eas non destruit, aut resignat. Caiet. in verbo, *excommunicatio, casu* 27.

Dubitatur hîc; impetrans literas tales à Papa, tacita veritate, vel suggesta falsitate; siue hoc faciat impetrans scienter, siue ignoranter, etiam si talis veritas supprimatur, vel talis falsitas suggeratur, qua veritate manifestata, vel qua falsitate non suggesta, Papa literas illas non concederet, an sit excommunicatus? Ad quod respondetur, quod non est excommunicatus per d. cap. *ad falsariorum,* vt benè notant Ricc. *in* 4. *d.* 18. *art.* 12. *q.* 3. Antonin. 3. *part. tit.* 25. *cap.* 13. Sylu. verbo, *ex-*

Subreptitias literas impetrans à Papa, an incurrat.

Responsio.

communicatio 7.n. 8. *excom.*4. verſ. *& ſecundò* Caiet. verbo,*excom.cap.*26.& Toletus *vbi ſupra.*Nec etiam ille, qui literis Apoſtolicis ſub nomine alieno impetratis vtitur, vt præfati Doctores tradunt; licèt vterque magna pœna ſit dignus.Quia quamuis ſic impetrans, aut impetratis vtens falſarius ſit, extendendo *falſarij* nomen, vt ſumitur in cap. *dicenti.*25.*q.*2. verè tamen neuter falſarius eſt literarum Apoſtolicarum falſarum, ſed verarum; quamuis falſa ſuggeſtione: vnde neuter excommunicatus eſt. Quia excommunicatio, quæ fertur in d. *cap.ad falſariorum*, ſolùm fertur ſuper falſarios, qui literas Apoſtolicas impetrant, aut falſificant, aut literis Apoſtolicis falſis ſcienter vtuntur.

Immutatio modica in Papæ literis an faciat incurrere. Reſp.

Interrogabis;An in excommunicationem hanc incidant, qui in literis Apoſtolicis aliquid modicum mutant, vel corrigunt? Reſpondeo, quòd Hoſtienſis *in ſumma lib.*5.*tit.de crimine falſi.*§. *qualiter committatur,verſ.ſed hodie*, docuit,talem excommunicatum eſſe excommunicatione lata in Curia (ſcilicet in Bulla cœnæ) & Papæ reſeruata, qui in literis D. Papæ in magno, aut in modico audent manum imponere,etiam literam vnicam,vel punctum vnicum corrigendo. Exceptis Officialibus, quibus hoc eſt commiſſum: quod etiam docuerunt Panorm.*in cap.ex literis,de fide inſtrum.*& Sylu. verbo,*excom.*7.*num.*8.*excommunicatione* 4. *verſ.corrigentes.*& Caiet.*eod.verbo,cap.*26.*in fine.* Alij tamen docent, & veriùs, non incidere in hanc excommunicationem, qui ſic literas corrigeret,aut mutaret; ita vt non mutetur ſenſus, aut ex inualida fiat valida: aut ex valida magis valida reddatur, ſecùs autem ſi mutaret ſenſum; ita vt per mutationem

Digitized by Google

tionem appareat vtilior, quàm erat, aut vtilis, cùm non eſſet, vt v. g. ſi ſcriptum ibi fuerat, poſt triennium minimè valituris, & pro triennio poneretur, quinquennium, ſic fieret vtilis, quæ ante erat inutilis, ſi illud iam triennium expiraſſet, aut ſaltem magis vtilis efficitur, ſi non expiraſſet. Vnde ſic mutans, excommunicationem incurreret. Sic Ricc. *in* 4. *diſt.* 18. *art.* 12. *q.* 4. Anton. 3. *p. tit.* 25. *cap.* 16. Angelica verbo, *excommunicatio* 5. *caſu.* 5. §. *quarto*, *in fine.* Sayr. *hîc.* Nauarr. *in Man. cap.* 27. *num.* 62. *verſ. ſexta.* Tolet. *hîc.* §. 4. *dub.* 3.

Opinio autem Hoſtienſis tunc vera eſſe potuit; quia tunc in Bulla cœnæ Domini erant hæc verba; *Excommunicamus eos, qui mutant punctum, aut literam, &c.* nunc autem verba hæc, maximè in hac Bulla Pauli Papæ V. ablata ſunt: vbi nulla mentio eſt mutationis Bullæ, aut literarum Apoſtolicarum, aut ſupplicationum.

EXCOMMVNICAT. VII.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui ad Saracenos, Turcas, & alios Chriſtiani nominis hoſtes, & inimicos, vel hæreticos per noſtras, ſiue huius ſanctæ ſedis ſententias, expreſsè, vel nominatim declaratos, deferunt, ſeu tranſmittunt equos, arma, ferrum, filum ferri, ſtannum, chalybem, omniaque alia metallorum genera, atque bellica inſtrumenta, lignamina, canabem, funes, tam ex ipſo canabe, quàm alia quacumq; materia, & ipſam materiã, aliáque huiuſmodi, quibus Chriſtianos & Catholicos impugnant, nécnõ illos, qui per ſe, vel alios de rebus ſtatũ Chriſtianæ Reipublicæ concernentibus, in Chriſtianorum perniciem, & damnum ipſos Turcas, & Chriſtianæ religionis inimicos, nec-

non Hæreticos in damnum Catholicæ religionis certiores faciunt: illisque ad id auxilium, consilium, vel fauorem quomodolibet præstant. Non obstantibus quibuscunque priuilegiis, quibusuis personis, Principibus, Rebus publicis, per nos, & sedem prædictam hactenùs concessis, de huiusmodi prohibitione expressam mentionem non facientibus.

EXPLICATIO.

Armorum nomine quæ veniant.

In hac excommunicatione *armorum* nomine intelliguntur omnia tam offensiua, quàm defensiua, principaliter ad pugnam facta. Nauar. *cap.* 27. *num.* 63.

Arma dans ex vrbanitate, seu ex bono fine, an incurrat.

Dubitatur; an dans ensem, equum, hastam, solùm in gratiam alicuius beneficij accepti, vel accipiendi ab aliquo prædictorum inimicorum excusetur à censura. Nauar. *vbi suprà, num.* 63. dicit excusari. Et qui mitteret arma infidelibus ad finem redimendi captiuos, qui aliter redimi non possunt, non incurrit. Sic Ioannes Andr. Hostiens. & Anchar. *in cap. significauit de Iudæis.* Vbi dicit Anchar. hoc fieri posse citra culpam: ergo vbi non adest culpa; non cadit excommunicatio, *cap. nemo, & cap. nullus.* 11. *q.* 3.

Excommunicatio hæc, etiam de iure communi habetur.

Notandum est autem, quòd hæc excommunicatio, & prohibitio aliàs etiam de iure communi facta est, vt in cap. *ita quorundam, de Iudæis*, vbi excommunicantur deferentes arma, ferrum, & lignamina Galearum ad Saracenos. In cap. *significauit, eod. tit.* ligantur omnes, qui merces prohibitas ad Saracenos deferunt, siue per nuntios mittunt. Et in cap. *ad liberandam, eodem tit.* præter alia specificantur, qui Saracenis vendunt triremes, vel naues,

Digitized by Google

naues, in quos eadem excommunicatio fertur; licèt non cum ſimili reſeruatione.

Ex quibus Nauar. *num.* 63. concludit in hac prohibitione Bullæ contineri omnia in illis iuribus prohibita, & conſequenter per hanc excommunicari omnes, qui per ſingula illa iura excommunicantur; quamuis non multiplicetur cenſura, ſed addatur reſeruatio. Ratio Nauar. eſt; quia in hac clauſula non ſolùm excommunicantur, qui deferunt arma, ſed etiam qui deferunt prohibita, & ita comprehendit omnia per qualibet iura alia prohibita. Suarez tenet in hac clauſula non contineri: niſi deferentes arma ſiue offenſiua, ſiue defenſiua; quia non reperitur formaliter verbum illud, *prohibita.* Deinde poſt ſpecificationem *armorum*, &c. verba maxima generalia ſunt. Sed ad hoc reſpondeo, quòd in aliquibus Bullis reperitur formaliter verbum illud, *prohibita*, & ſecundùm illud, loquitur Nauarr. & quantùm ad reliqua, ſi cum illis impugnantur Chriſtiani ſiue mediatè, ſiue immediatè, rectè hîc includuntur: quando verò eſſent res, quæ ad impugnationem non deſeruirent; tunc licèt hîc non includantur: remanent nihilominùs cum eadem cenſura, quę in ſuis propriis decretis habetur.

Circa verbum illud, *ferrum*, Graffius ex Nauarr. ait, non tamen venam ferri, ſeu terram, ex qua ferrum conflatur: niſi intentio ad id ſit ſpecifica. Ratio eſſe poteſt; quia illa non eſt ferrum. Suarez verò ex Sylueſt. verb. *excom.* 7. oppoſitum tenet; quia intentio illa non eſt neceſſaria, ſi res ipſa, quæ defertur, talis eſt, vt ea vti ſolcant infideles ad impugnandum Chriſtianos, & in vniuerſum, bellatores ad impugnandum alios: huiuſmodi autem

Ferri nomine, an materia ipſa comprehendatur, ex qua ferrum fit.

Digitized by Google

tem est vena ferri æquè, ac ipsum ferrum; æquè, inquam, quoad vsum: nam vena non habet alium, quàm vt ex ea eruatur ferrum; licèt ad vsum belli non æquè immediatè deseruiat, quod nihil defert ad prohibitionem Bullæ, in qua & res, & materia earum prohibetur.

Ferri vena propriè ferrum est.

Adde venam ferri verè, ac propriè esse ferrum: non quidem ita purum, & mundum: sicut cùm igne purgatum est: verumtamen ferrum; sicut segetes triticum continent antequàm purgentur. Et si lata esset excommunicatio in deferentes triticum, comprehenderet sine dubio eos, qui segetes non purgatas deferrent. Sicut etiam prohibentur non solùm Triremes, & naues: verumetiam ligna, ex quibus talia conficiuntur.

Ampliatur prohibitio.

Denique hîc prohibetur quidquid ad bellicas actiones confert, seu ordinatur; siue sint proxima earum instrumenta, siue materia earum, siue animalia, aut res aliæ deferentes personas militum, vel arma, & res eorum, & omnia illa, quæ ad vsum talium rerum necessaria sunt.

Animadnersio ex Rebuffo.

Aduertit autem Rebuffus, non esse necessarium, vt actuale bellum gerant Turcæ, Saraceni, & Hæretici: sed satis est, quòd sint hostes ad hanc excommunicationem incurrendam, si ad eos deferantur ea, quæ in hac clausula formaliter prohibentur: nam si solùm deferuntur victualia, & similes merces eo tempore, quo non geritur bellum, tunc non peccatur contra hanc Bullam; quia nullo modo nec formali, nec interpretatiuo datur eis auxilium contra Christianos. Et ita sentiunt Panormit. & DD. *in capit. significauit. de Iudeis.*

In secunda verò parte huius clausulæ excommunicantur

municantur etiam, qui certiores faciunt inimicos Christianę religionis de ſtatu Christianę Reipublicæ, in eius perniciem. Vbi quatuor puncta continentur, ſcilicet reuelare infidelibus, & hoſtibus ſecreta nociua Christianis, quæ videtur eſſe propria prohibitio huius Bullæ. Secundò, Concilium dare illis, quod etiam ſub excommunicatione prohibitum fuerat *in cap. quòd olim, in cap. ad liberandum, de Iudæis.* Tertiò, item dare auxilium, vel fauorem, quod etiam in dictis Capitibus, & extrauagantibus continetur. Quartò, Vltima declaratur per illa verba, *ſeu quocũque alio ingenio ſubſidia impendunt, vel machinis, aut quibuſlibet alijs: vel qui in piraticis Saracenorum nauibus pro cupiditate ſua regimen, & curam gubernationis exercent.*

Certiores facientes inimicos hîc etiã comprehenduntur.

Verbum illud *Non obſtantibus priuilegijs* hîc ponitur, vt dicit Syluester in verbo, *excommunicatio* 7. quia Ianuenſes, & Veneti, quoad mercimonia, & victualia habent aliquam licentiam, ſed modò per hanc Bullam derogatur, niſi expreſsè eis iterùm dicta licentia concedatur.

EXCOMMVNICAT. VIII.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes impedientes, ſeu inuadentes eos, qui victualia, ſeu alia ad vſum Rom. Curiæ neceſſaria adducunt, ac etiam eos, qui ne ad Rom. Curiam adducantur, vel afferantur prohibent, impediunt, ſeu perturbant, ſeu hæc facientes dependunt per ſe, vel alios cuiuſcunque fuerint ordinis, præeminentiæ, conditionis, & ſtatus, etiam ſi Pontificali, ſeu regali, aut alia quauis Eccleſiaſtica, vel mundana præfulgeant dignitate.

Digitized by Google

EXPLICATIO.

Hæc autem excommunicatio intelligenda eſt, ſi talis impeditio iniuſtè fiat: nam ſi aliquis Princeps, vel Reſpublica ſuo iure vtens, vel ſuæ vtilitati proſpiciens, prohibet, ne triticum, vel aliquid ſimile ex his finibus extrahatur, vt Romam deportetur, non ſolùm non incurrit hanc cenſuram: verùm nec malè aget. Quod notauit Caietanus verbo *excommunicatio cap.* 19. quem ſequitur Nauarrus *num.* 64.

EXCOMMVNICAT. IX.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui ad ſedem Apoſtolicam venientes, & recedentes ab eadem, ſua, vel aliorum opera interficiunt, mutilant, ſpoliant, capiunt, detinent: nécnon illos omnes, qui iuriſdictionem ordinariam, vel delegatam à Nobis, vel Noſtris Iudicibus non habentes, illam ſibi temerè vendicantes, ſimilia contra morantes in eadem Curia audent perpetrare.

EXPLICATIO.

Sedis Apoſtolicæ nomine qui veniant.

Aduerte hîc, quòd nomine *ſedis Apoſtolicæ*, non intelligitur Roma præcisè, ſed Sedes, & Curia Apoſtolica, adeò vt oporteat, vt perſonæ hîc offenſæ veniant ad ſedem Apoſtolicam, aut ab illa recedant, aut in Curia, hoc eſt in loco, in quo degit Curia, morentur, immò morari debent in Curia, hoc eſt ratione, & intuitu negotiorum in Curia ex Caietan. verbo, *excommunicatio, cap.* 14. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 65. Tolet. *in expoſitione Bul-*

le,

Digitized by Google

la, §. 7. *dub.* 1. Vnde si non veniant, recedant, aut morentur ratione negotiorum agendorum in Curia, aut veniant Romam, aut ab ea recedant, & Curia sit alio loco extra Romam, non proteguntur hoc Canone, nec prædictas actiones exercentes contra illos, excommunicationem huius Canonis incurrunt. Et hoc circa venientes, aut recedentes.

Circa morantes verò in curia hoc non sufficit, sed necesse est, vt talia perpetrans, auctoritatiuè hoc faciat, hoc est, qui faciendo se iudicem, cùm non sit, interficit, mutilat, spoliat, capit, aut detinet. Sic Caietanus, quem sequitur Toletus *vbi suprà*, *dub.* 4.

EXCOMMVNICAT. X.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes interficientes, & mutilantes, vulnerantes, detinentes, capientes, seu deprædantes Romipetas, seu Peregrinos ad vrbem çausa deuotionis, seu peregrinationis accedentes, & in ea morantes, vel ab ipsa recedentes, & in his dantes auxilium, vel fauorem.

EXPLICATIO.

Canon iste non respicit Papam, aut Curiam, sed vrbem Romam, vnde quamuis Papa cum Curia alibi esset, nihilominùs tamen ligaret offendentes euntes ad vrbem causa deuotionis. Tres igitur cõditiones habere debent personæ ad hoc, vt eas offendentes, excommunicationem hanc incurrant. Prima, vt sit Romipeta, seu peregrinus. Secunda, vt Romam veniat causa deuotionis,

Cõditiones eius, vt hæc excommunicatio incurratur.

Digitized by Google

nis, vel peregrinationis. Tertia, vt ad vrbem accedat, vel ab ea recedat, vel in ea moretur, vnde si quis talem offenderet, antequàm esset in accessu, vel post reditum, excommunicationem hanc non incurreret.

EXCOMMVNICAT. XI.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes interficientes, mutilantes, vulnerantes, percutientes, capientes, carcerantes, detinentes, vel hostiliter insequentes S. R. E. Cardinales, & Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, sedisque Apostolicæ legatos, vel Nũtios, aut eos à suis Diœcesibus, Territorijs, seu Dominijs eijcientes, nécnon ea mandantes, vel rata habentes, seu præstantes in eis auxilium, consilium, vel fauorem.

EXPLICATIO.

Antequàm verba huius clausulæ explicem, videtur, quòd hæc excommunicatio superuacanea sit, quia in cap. *si quis suadente* 17. *q.* 4. excommunicantur, qui violentas manus in Ecclesiasticam personam iniiciunt, & excommunicationis eius absolutio Romano Pontifici est reseruata. Ergo hæc superfluere videtur. Sed respondetur, quòd clausula hæc vlteriùs respicit, quàm citatum cap. *si quis suadente:* tum quia caput hoc excommunicat persequentes prædictas personas Ecclesiasticas, & sic conantes, etsi manus non iniiciant, at verò cap. *si quis suadente*, solùm afficit iniicientes manus violentas, & sic conatus non sufficit, tum quòd ius illud generaliter loquitur, hoc verò speciatim, quod magis operatur: nam plus timetur,

quod

Digitized by Google

quod ſpecialiter iniungitur, quàm quod generaliter imperatur, vt dicitur in cap. *ſi aduerſus. de hæret.* & in cap. *vnic. in fine de exceſſ. prælat. in 6.*

Vt autem de dicto cap. *ſi quis ſuadente*, habeatur cognitio, ſciendum, quòd hæc ſunt verba canonis. *Si quis ſuadente diabolo, manus violentas in Clericum, vel Monachum iniecerit, anathematis vinculo ſubiaceat, & nullus Epiſcoporum illum præſumat abſoluere (niſi mortis vrgente periculo) donec Apoſtolico conſpectui præſentetur, & eius mandatum ſuſcipiat.*

Clericorum nomine qui veniant in hoc canone.

In hoc Canone, nomine *Clericorum* veniunt omnes conſtituti in alicuius ordinis gradu, etiam in prima tonſura. *argum. cap. clericos diſtinct. 21. & cap. cùm contingat. de ætate, & qualit.* Nomine verò, *Monachi*, intelliguntur omnes regulares mares, & fœminæ in religione approbata, etiam nouitij, & conuerſi, & conuerſæ, *cap. monachi. cap. parochianos. cap. de monialibus. cap. cum illorum de ſent. excommunicationis.* Nauarrus *in Man. cap. 11. num. 79.* Sayrus *de cenſuris libro 3. cap. 26. num. 4.* Sylueſter verbo, *excommunicatio 6. num. 3.* & alij communiter.

Per *manus autem violentas* intelliguntur etiam pedes, brachia, & alia membra corporis, nominatur verò manus, quia eſt organum organorum, & aptius membrum ad percutiendum.

Manus violentæ appellatione quid veniat.

Appellatione verò, *manus violentæ*, venit non ſolùm quæcunque percuſſio immediata, ſed etiam quæ fit medio inſtrumento, eum tangente, vnde percutiens aliquem ex prædictis cum baculo, aut alia re excommunicatus eſt. Aliquãdo etiam ſine manus iniectione incurritur hæc excommunicatio, vt cùm quis detinet Clericũ in publica cuſtodia,

Digitized by Google

dia, vel priuata, vel in domo aliqua, vel ponens cuſtodes, vt capiant eum, ſi de domo exierit, etiamſi non iniiciat in eum manus, excommunicatus eſt, ex quo liberè exire non poteſt ſine ſtrepitu, & ſine erubeſcentia. Sic Angelica verbo, *excommunicatio* 5. *num.* 28. Sylu. *verbo eod.* 6. *num.* 5. verſ. *ſecundo.* Caiet. *eod. verbo, cap.* 10. verſ. *Primò*, & Nauarrus *cap.* 27. *num.* 77. verſ. *Quinta.* Quod verum habet; quando fit à iudicibus ſæcularibus: non autem ab Eccleſiaſticis, etiam ſi detinerent Clericos alienæ diœceſis, & iuriſdictionis. Quia cùm cap. *nuper de ſent. excom.* conſtitutio pœnalis ſit, & de iudicibus, & perſonis tantùm laïcis loquatur: non erit ad Eccleſiaſticos iudices extendenda, ſi quis verò obſideret caſtrum, aut domum, propter illud caſtrum obtinendum, & non ad violentiam, aut iniuriam inferendam Clerico ibi exiſtenti, non incideret in excommunicationem. *Sylu. vbi ſuprà.*

Prætereà, qui Clericum puluere aſpergeret, aut aqua, aut ſaliua, aut violentiam rebus ſibi adhærentibus faceret, putà manus ad frænum equi, cui inſidet, apponeret: aut per veſtes detineret, ne liber diſcederet, aut veſtes laceraret, quas habet indutas, aut equum, cui inſidet Clericus, occideret, aut vulneraret, aut frænum frangeret, excommunicatus eſt, quia fit iniuria perſonæ. Secus autem ſi veſtes, aut res illæ ſeparatæ eſſent à perſona, & equo, cui inſidet. Sic etiam excommunicatus eſt, ſi aufert vi res aliquas de manibus Clerici, etiamſi fortè dominus, aut poſſeſſor rei ſit is, qui eam aufert, ſed commodauerat Clerico vſque ad certum tempus, quia ante finitum vſum non poteſt vi tollere ab eo. Antonin. 3. *part. tit.*

tit.25. cap.1. §.Tertiò notandum, ante finem. Item qui persequitur Clericum furiosè, & Clericus fugiens cadit, & læditur, aut fugiens quasi coactus præcipitet se in aquam, vel alio periculo se obiiciat, vt euadat, excommunicationem incurrit, etiam si persequens talem non percusserit, ex Anton. *vbi suprà* & Angel. verbo, *excommunicatio* 5. *num.*30.

Furto auferens bona in Clericis, hanc excõmunicationem nõ incurrit.

Bene verum est, quòd quia violentia distinguitur ab actibus subdolis, fraudulosis, & huiusmodi, ideò qui furto tolleret nummos ex loculo gestato à Clerico, aut si quis cingulum, quo actualiter cingeretur, furtiuè tolleret, etiam si præcisio interueniat, cùm præcisio illa non violenta, sed furtiua sit, non erit excommunicatus. Caiet. verbo, *excommunicatio cap.*10. vers. *Nota secundò.* & Angel. verbo, *excommunicatio* 5. *num.* 29. quidquid contrarium sentiat Antonin. *vbi suprà cap.*1. §. 3. Nec etiam incurrit hanc excommunicationem, qui procurat abortum Monialis aliqua potione, vel Phlebotomia, quia manus hæc, licèt sit violenta naturæ: non tamen est violenta personæ consentienti, nec est iniurioſa statui Ecclesiastico, ex Caiet. *vbi suprà.*

Mandantes etiam hîc incurrunt.

Incurrit etiam non solùm qui manus violentas proprias iniicit, sed etiam qui mandat Clericum capi, aut cædi, in quo casu, si sequatur effectus, vterque scilicet tam mãdator, quàm mandatarius, excommunicatus est. *cap. mulieres §. vlt. de sent. excom.* Dixi, *si sequatur effectus,* quia si mandans, vel consulens clericum percuti, postea pœnituit, si mandatarius ante reuocationis notitiam percusserat, vterque excommunicatus est, si verò mandans, aut consulens re integra, hoc est, ante

antequàm mandatarius percuſſerat, mandatum, aut conſilium reuocauerat, tunc quidem ſi reuocatio illa peruenerat, ad notitiam mandatarij, etiam ſi mandatarius Clericum poſteà percuſſerit, mandans, aut conſulens excommunicatus non erit, ſicut nec excommunicationem incurrit mandans, aut conſulens; ſi antequàm mandatarius percutiat, moriatur, quod intelligitur, ſi mandans in morte, vel anteà pœnituit, & mandatarius de eius morte certificatus fuerat, quia morte mandatoris ſoluitur mandatum gloſſ. *in cap. mulieres*, in verbo, *auctoritate*. & ibi Panormit. *de ſent. excom.*

Ampliatur prohibitio.

Prætereà excommunicatus erit, qui, licèt non mandet percuti; dicit tamen amicis ſuis, aut famulo ſuo, quòd vellet de Clerico tali, vel tali vindicari, ſecuta percuſſione: ſatis eſt enim, quòd credidit, aut credere debuit, quòd ex hoc illi facturi eſſent. Nau. *vbi ſupra*, *num.*78. Imò ex Sylu. *verbo, excom. 6. num.* 5. verſ. *quartò*, etiamſi verba illa non dixerit eo animo; quia prouidere debuit, ne illi hoc modo intelligerent, *arg. cap. fin. de homicid. in* 6. Et quod de mandante dictum eſt, etiam de eo, qui conſulit, auxilium, fauorem, aut conſenſum præſtat, intelligendum eſt.

Ampliatur prohibitio.

Addo, quòd etiam ille, qui prohibere debens, & valens, ſi non obuiat, & protegit, ne verberetur, excommunicatus eſt, *cap. quãtæ, de ſent. excom.* In aliis verò, qui non habent ex officio, ſi non prohibent dolosè; hoc eſt, quando ex intentione nolunt obuiare, cognoſcentes ſe abſque periculo, ac damno poſſe obuiare, etiam excommunicati ſunt: ſin verò hoc non faciunt dolosè; ſed quia nolunt ſe immiſcere rumoribus, vel ex timore,

more, etiam irrationabili; vel ex negligentia non prohibent; tenent communiter Doctores, quòd non sint excommunicati.

Ratam habens percussionem nomine suo, & eius contemplatione factam incurrit.

Denique qui nec percutit, nec mandat; sed ratam habet percussionem nomine suo factam: putà, cùm eius contemplatione famulus, aut amicus Clericum inimicum suum percusserit, & ille posteà ratam percussionem illã habeat, excommunicatus est; quia ratihabitio mandato comparatur. *reg. Ratihabitio, de reg. iur. in 6.* Debet tamen ratihabitio esse eius, in cuius gratiam percussio est facta, & qui mandare potuit: secùs si non sit facta percussio nomine eius; tunc enim licèt eam ratam habeat, non tamen est excommunicatus, quamuis peccet mortaliter, *cap. cùm quis*, & ibi Gloss. in verbo, *tuo nomine*, *de sent. excom.* Palud. *in 4. dist. 18. q. 3. art. 3.* Ricc. *ibid. art. 11. q. 5.* Hostiens. *in summa. lib. 5. tit. de sent. excom. num. 9.* vers. *secundo* Sylvest. verbo, *excom. 6. num. 5.* vers. *Tertiò.* Caiet. *eod. verbo, cap. 10.* vers. *Primo.* Nauar. *in Man. cap. 27. n. 78.* & alij communiter.

Clericorum percussores aliquando non incurrunt.

Sunt bene aliqui casus, in quibus percutiens Clericum non incidit in excommunicationem. Primò, percutiens Clericum incedentem in habitu laïcali, quem probabiliter ignorabat esse Clericum. Secundò, percutiens Clericum, qui contempto habitu Clericali fert arma, & tertiò monitus non emendatur. Tertiò, percutiens Clericum causa correctionis, vt pater, magister, &c. non est excommunicatus. Quartò, cùm quis vim vi incontinenti repellit, cum moderamine inculpatæ tutelæ, *cap. si verò 1. de sent. excom.* & procedit, etiamsi scienter, & deliberatè id faciat, quia iure naturæ inditum est se defendere.

Digitized by Google

Moderamen inculpatæ tutelæ.

Dicitur autẽ moderamen inculpatę tutelę;quando quis facit illud , ſine quo aliter ſe vel alios,vel res ſuas defendere non poteſt,ex Bart.*in l.*1.*C.vnde vi,& in l.furem.ff.ad legem Corneliam de ſicariis*,quod conſiderari debet ad iudicium boni viri,cõſideratis circunſtantiis;ſcilicet cauſa,vt fiat ad defenſionem , & non ad vindictam: conſiderato etiam modo , qui enim inuaditur ſine armis , non debet cum armis reſiſtere : quod verum eſt regulariter. Conſiderato etiam tempore , debet enim incontinenti fieri , id eſt , dum actu impugnatur , quia ſi iniuria facta iam ſit perſonæ , non eſt licitum percutere ; quia non eſſet defenſio , ſed vindicta,quæ non eſt permiſſa ſingulis , ſed iudici : niſi fortè timeretur geminata percuſſio , vnde non debet inſequi percuſſus ſuum percuſſorem , ex quo non vult ampliùs percutere : ſi tamen quis violenter expelleret Clericum de domo ſua, quam occupauerat , non valens eum aliter recuperare , non incurreret huius Canonis cenſuram,ex Innoc.*in cap. olim cauſam,de reſtitut.ſpol.*

Si quis autem verberans Clericum cauſa defenſionis , aliqualiter excederet modum inculpatæ tutelæ , non ex propoſito , & ex deliberatione, ſed inaduertenter , & ex ſurreptione , non incidit in excommunicationem ; quia ad eam incurrendam requiritur dolus , vt communiter tradunt Doctores.

An fugere valẽs,& nõ volens , ſi percutit ſic, incurrat.

Petes ; An ſi quis fugiendo euadere poſſet;non tamen fugit , & ſic percutit inuaſorem ſui , aut rerum ſuarum,cenſuram huius Canonis incurrat? Reſpondetur , quòd quia fuga eſt quædam iniuria : ſi ex tali fuga eſſet fugienti confuſio , licitè poteſt percutere ; quia non arctatur licita hæc defenſio

fensio ad casum, quo inuasus non potest aliter se, aut sua, aut alios saluare, sed rationabiliter etiam extenditur ad casum, in quo vituperabiliter fugiendo posset se saluare. Syluester verbo, *excom. 6. num. 6. notab. 4. §. nonò, in fine.* Caiet. *eod. verb. cap. 10. §. nota sextò*, vers. *secundus.* Nauarr. *in Man. cap. 27. num.* 82. vers. *decimaquinta.* Saytus *lib. 3. de censur. cap. 27. num. 21.* Philiarcus, *lib. 3. de offic. sacerd. cap. 33. notab. 3. cas. 12.*

Quintò, non incurrit excommunicationem percutiens Clericum, si inuenit eum cum vxore, matre, sorore, aut filia, & huiusmodi personis: secùs si cum alia persona, quæ non est ei propinqua. Doctores citati, *vbi suprà.* Sextò, quando mulier impetita est à Clerico de turpitudine, qui eam inuitam tangebat; si eum percutiat cum moderamine inculpatæ tutelæ, zelo castitatis, non erit excommunicata; quia defensio talis iusta est, & quamuis aliquis excessus interueniret, excusatur. Idem videtur dicendum de puero à Clerico ad peccatum carnale prouocatum; si aliter euadere non potest; quia pro defensione suæ pudicitiæ potest, non solùm eum percutere, verùm & occidere, cum moderamine tamen prædicto. *Doctores citati, & alij communiter.*

Eijcientes à suis territoriis etiam incurrunt.

Sed prosequamur modò explicationem huius clausulæ, in qua etiam habetur: *Aut eos à suis diœcesibus, territoriis, seu dominiis eiicientes.* Caueant hîc Principes, & Respublicæ.

Non sufficiunt mina, sed opus perfectū requiritur.

Benè verum est, quòd ad incurrendam hanc excommunicationem, non satis est, exilia comminari, donec opere compleantur, propter regulam illam, quòd actus debet esse consummatus.

Adde, quòd hæc excommunicatio afficit etiam

eos, qui hæc facienda mandant, vel rata habent, vel ad id auxilium, consilium, fauorémve præstant, vt habetur in Bulla. Quare iudices, qui cùm non possint Episcopos punire suis iussis obtemperantes, iubent eos è suis regnis exire, in excommunicationem hanc incidunt; imò & lictores iussa exequentes, & opem ad id ferentes, in pœnam hanc incidunt, vt dicit Nau. *in Man. cap. 27. num. 67. vers. quinta.*

Eiicit Clericos legitimè, non incurrit.

Si quis verò legitimè ipsos eiicit, vel quòd de licentia Rom. Pontificis id facit, vel quòd graue scandalum, & periculum Reipublicæ timetur, nisi eiiciantur, & Romanus Pontifex consuli non potest, in hanc excommunicationem non incurrunt. *Vgolinus hîc.*

Rectè etiam aduertit hîc Nauar. quòd si hæ personæ compellantur exire à terra non sua, vt è Cúria Regis, vel aliquid simile; non incurretur hæc censura, licèt aliàs peccetur, quod satis patet ex verbis clausulæ.

Denique additur extensio ad *mandantes, ratum habentes, & præstantes eis auxilium, consilium, & fauorem.* Vbi sciendum, quòd ratum habere, non est, vtcunque consentire, vel tale factum laudare, sed quando ipsius nomine factum est, & probatur: vel quando est mandatum virtuale, vt rectè Nauarrus hîc.

EXCOMMVNICAT. XII.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui per se, vel per alios, personas Ecclesiasticas quascunque, vel saculares ad Romanam Curiam super eorum causis, & negotiis recurrentes, ac illa in eadem

Curia

Curiæ proſequentes, aut procurantes, negotiorúmque geſtores, aduocatos, procuratores, agentes, ſeu etiam auditores, vel iudices ſuper dictis cauſis, vel negotiis deputatos, occaſione cauſarum, vel negotiorum huiuſmodi, occidunt, ſeu quoquo modo percutiunt, bonis ſpoliant, ſeu qui per ſe, vel per alios directè, vel indirectè delicta huiuſmodi committere, exequi, vel procurare, aut in eiſdem auxilium, conſilium, vel fauorem præſtare non verentur, cuiuſcunque præeminentiæ, & dignitatis fuerint.

EXPLICATIO.

Eccleſiaſticæ perſonæ nomine qui veniant.

Aduertendum hîc, quòd nomine *Eccleſiaſticæ perſonæ*, intelligitur illa, quæ aut per ordinis ſuſceptionem, aut per Religionis ab Apoſtolica ſede probatæ ingreſſum, ſe Deo obtulit, vt habetur in cap. *duo ſunt genera hominum*, 12. *q.* 1. *& in cap. ſi quis ſuadente*, 17. *q.* 4. ſiue igitur Clerici ſint, ſiue religioſi, Eccleſiaſticæ perſonæ dicuntur. Sæcularis verò perſona eſt illa, quæ neutrum prædictorum facit.

Excommunicationem hâc vt quis incurrat, duo requiruntur.

Ad hanc excommunicationem incurrendam duo requiruntur: vnum eſt, vt actiones hîc prohibitæ, aut aliqua vna illarum fiant contra dictas perſonas, non quacunque ex cauſa, & intuitu, ſed occaſione cauſarum, & negotiorum, quæ in ipſa Curia geruntur, vt notat Tolet. hîc.

Alterum eſt, vt per viam illicitam, & iniuſtam fiant eædem actiones contra eaſdem perſonas: vnde ſi quis intuitu negotiorum, vt impediat aduerſarium contra ſe agentem, vel aduocatum, vel iudicem, vel alium aliquem ex perſonis ſupradictis, accuſet criminaliter in iudicio de crimine

vero, & cauſam proſequatur vſque ad eius mortem, non incidit in huius Canonis excommunicationem: ſin autem accuſaret de crimine falſo, aut probaret per falſos teſtes, ſine dubio incideret. *Sayrus hîc.*

EXCOMMVNICAT. XIII.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, tam Eccleſiaſticos, quàm ſæculares cuiuſcunque dignitatis, qui prætexentes friuolam quandam appellationem à grauamine, vel futura executione liter. Apoſtol. etiam in forma Breuis, tàm gratiam, quàm iuſtitiam concernentium. Necnon citationum, inhibitionum, ſequeſtrorum, monitoriorum, proceſſuum executorialium, & aliorum decretorum à nobis, & à ſede prædicta, ſeu legatis, nunciis, præſidentibus Palatij noſtri, & Cam. Apoſt. auditoribus, commiſſarijs, aliiſque iudicibus, & delegatis Apoſtolicis emanatorum, & quæ pro tempore emanauerint; aut aliàs ad curias ſæculares, & laïcam poteſtatem recurrunt, & ab ea, inſtante etiam Fiſci procuratore, vel aduocato, appellationes huiuſmodi admitti, ac literas, citationes, inhibitiones, ſequeſtra, monitoria, & alia prædicta capi, & retineri faciunt; quive illa ſimpliciter, vel ſine eorum beneplacito, & conſenſu, vel examine executioni demandari, aut tabelliones, & notarij, ſuper huiuſmodi literarum, & proceſſuum executione inſtrumenta, vel acta conficere, aut confecta parti, cuius intereſt, tradere debeant, impediunt, vel prohibent, ac etiam partes, ſeu eorum agentes, conſanguineos, affines, familiares, notarios, executores, & ſubexecutores literarum, citationum, monitoriorum, & aliorum prædictorum capiunt, percutiunt, vulnerant, carcerant, detinent, ex ciuitatibus, locis, & regnis eiiciunt, bonis ſpoliant,

ſpoliant, perterrefaciunt, concutiunt, & comminantur per ſe, vel alium, ſeu alios publicè, vel occultè: quive aliàs, quibuſcunque perſonis in genere, vel in ſpecie, ne pro quibuſuis eorum negotiis proſequendis, ſeu gratiis, vel literis impetrandis ad Romanam Curiam accedant, aut recurſum habeant, ſeu gratias ipſas, vel literas à dicta ſede impetrent, ſeu impetratis vtantur, directè, vel indirectè prohibere, ſtatuere, ſeu mandare, vel eas apud ſe, aut notarios, ſeu tabelliones, vel aliàs quomodolibet retinere præſumunt.

EXPLICATIO.

Pro intelligentia huius clauſulæ ſciendum, quòd *appellatio friuola* dicitur illa, quæ imponitur ſine legitima cauſa, vt quando quis appellat, vbi non eſt grauatus iniuſtè, & in hoc caſu idem eſt dicere, *friuolam*, quòd vanam, & inanem, & ſine iuſta cauſa interpoſitam, quæ nullum poterit ſortiri iuris effectum. Ita declarat Geminianus in cap. *cùm appellationibus col.* 2. verſ. *quæro quid importet. de appellat.* Et in tantùm lex odio habet friuolas appellationes, quòd non ſolùm indixerit pœnas contra appellantes, verùm etiam cenſetur fieri iniuria iudici à quo, quando friuolè appellatur, adeò quòd poterit iudex agere actione iniuriarũ, prout tenet Gloſſ. *in l.* 51. *in gloſſ. fin. C. quando prouoc. non eſt neceſ.* Gemin. *vbi ſupra, col.* 2. & Felin. *in cap.* 2. *col.* 1. *de appellat.* Gloſſ. 2. *in cap. ſi quis præpropera diſtinct.* 50. *Appellatio friuola quæ ſit.*

Hoc ſuppoſito, Sayrus hîc tenet probabiliter, Papam ſolùm loqui hîc de appellationibus illis, quæ ſunt friuolæ ex parte appellantis, & ex defectu ſufficientis cauſæ id quod verba illa Bullæ, *Appellationes friuolas ex parte appellantis, & ex defe-*

Digitized by Google

Etiu ſufficiẽtis cauſæ hîc comprehendi, Sayrus docet.

Pratexentes friuolam quandam appellationem, ſignificare videntur: vnde ſi quis ad neceſſariam ſui defenſionem contra iniuriam, quam certò cognoſcit ſibi illatam, & quam alia via depellere nequeat, niſi ad curias ſæculares appellando, ad dictas curias appellet, non incideret in huius Bullæ cenſuram. Ratio Sayri eſt; quia non videtur eſſe ſummi Pontificis intentio, vt aliquo modo inferenti tam grauẽm iniuriam, & calumniam manifeſtam fauere velit. Quod quidem poteſt contingere, ſi manifeſtè conſtiterit, literas Apoſtolicas eſſe ſubreptitias. Exempli gratia; poteſt Pontifex iuri patronatus laïcorum derogare, vt per Gloſſ. *in Clem. 2. verb. Apoſtolis, de prabend.* Sed non cenſetur Pontifex derogare; niſi id expreſsè in literis habeatur per clauſulam (*pro hac vice tantùm derogantes tali iuri patronatus laïcali*,) ſi ergo quis ſupplicaret Papæ, vt ei conferat tale ius patronatus, quod erat laïcale: id tamen Papæ non expoſuit, & obtentis literis, vellet expedire Regium exequatur, poſſet regius Magiſtratus tales literas impedire, cùm manifeſtè appareat, eas eſſe ſubreptitias, dum non conſtat de derogatione, & interim Papæ hanc falſitatem notificare, *cap. ſi quando, de reſcrip.* Couar. *lib. practicar. queſt. cap. 35. num. 6.*

Dixi ſupra, *& quam alia via depellere nequeat:* quia ſi aliquo modo huiuſmodi grauamen, & iniuriam deuitare poſſet, vt verbi gratia, ſupplicando ſummo Pontifici, & exponendo ei cauſæ veritatem, & iuſtitiam, appellando ad curias ſæculares in cenſuram iſtam incideret.

Impedientes etiam, ſecundùm

Hîc etiam excommunicantur illi, qui non ſolùm ſimpliciter; ſed illi etiam, qui ſecundùm quid

quid impediunt, vt potè si permittere nolunt, vt prædicta executioni mandentur, nisi aut eorum beneplacitum, & consensus intercedat, aut examen, id est nisi ipsi suum consensum prius tribuerint, & beneplacitum, vel prædicta examinauerint; scilicet literas illas, citationes, & reliqua, vt habetur in versic. *Vel sine eorum beneplacito, & consensu, vel examine.* Quare Principes, qui nolunt in suis locis Clericos, qui beneficiũ à sede Apostolica obtinuerunt, possessionem eius accipere, & ingredi: nisi suum beneplacitum habeant, & consensum, in excommunicationem hanc incidunt, sicut notauit Felin. *in cap. Ecclesia S. Mariæ num. 123. vers. Vndecimo quæro. de constit.*

quid comprehendantur.

Quæ excommunicatio etiam afficit tum eos, qui simpliciter, & apertè prædicta impediunt, verùm etiam eos, qui de mandato alterius id faciunt, vt potè, dum mandant suis magistratibus, ne admittãt Clericos ad possessionem beneficiorum accipiendam in suis locis: si enim ipsis in hoc paruerint, in excommunicationem hanc incident: non enim in hoc parere ei tenentur: & mandans igitur, & mandatarius in excommunicationem incident. Immò quòd si quis ratam habuerit impeditionem hanc factam nomine suo ab aliquo, in excommunicationem hanc incidit, *arg. cap. cùm quis de sent. excom. in 6.* quia ratihabitio mandato comparatur, vt dicitur in cap. *ratihabitionem de reg. iur. in 6.* Atque sic respondit consultus Nauarrus *in consil. 57. de sent. excommunicationis lib. 5.* vbi & in vtroque foro locum id habere ait.

Incidunt etiam in hanc censuram, qui impediunt, prohibentve ne tabelliones, & notarij de

his inſtrumenta faciant, vel acta, vt habetur in verſic. *Aut ne tabelliones.* Et qui confecta de ipſis inſtrumenta, aut acta prohibent, ne parti tradantur, cuius interſunt, vt habetur in verſ. Aut confecta parti, cuius intereſt, tradere. Et qui offendunt partes (vel actor, vel reus ſit) qui prædicta ſcilicet monitoria, citationes, decreta, & alia prædicta facienda curarunt, vt habetur in verſic. *Ac etiam partes.*

Excipiuntur qui alia de cauſa tales impediunt.

Excipitur tamen vbi ob aliam cauſam dictis modis prædictos offenderent, vt potè ob inimicitias ipſos interficiendo, vel ob auaritias ipſos ſpoliando, vel ob metum peſtilentiæ eos à locis ſuis eiiciendo: nam Bulla ipſos excommunicat, vbi eos offendunt ob prædicta, ſcilicet vel citationes, vel monitoria, & alia prædicta: ergo aliàs ſecùs, quia incluſio vnius eſt excluſio alterius. *argum. l. cum prætor. ff. de iud. & cap. nónne, de præſumpt.* Et ſic dicit Vgolinus, & Toletus hîc.

EXCOMMVNICAT. XIV.

Item excommunicamus, & anathematizamus, omnes, & ſingulos, qui per ſe, vel per alios auctoritate propria, ac de facto quarumcunque exemptionum, vel aliarum gratiarum, & literarum Apoſtolicarum prætexta, beneficiales, & decimarum, ac alias cauſas ſpirituales, & ſpiritualibus annexas ab Auditoribus, & Commiſſariis noſtris, aliiſque iudicibus Eccleſiaſticis auocant, illorúmve, curſum, & audientiam, ac perſonas, capitula, conuentus, collegia, cauſas ipſas proſequi volentes impediunt, ac ſe de illarum cognitione tanquàm iudices interponunt. Quive partes actrices, quæ illas committi fecerunt, & faciunt, ad reuocandum, & reuocari faciendum

ciendum citationes, vel inhibitiones, aut alias literas in eis decretas, & ad faciendum, vel consentiendum, eos, contra quos tales inhibitiones emanarunt, à censuris, & pœnis in illis contentis, absolui, per statutum, vel aliàs compellunt, vel executionem literarum Apostolicarum, seu executori alium processuum, ac decretorum prædictorum, quomodolibet impediunt, vel suum ad id fauorem, consilium, aut assensum præstant, etiam prætextu violentiæ prohibendæ, vel aliarum prætensionum, seu etiam donec ipsi ad nos informandos, vt dicunt, supplicauerint, aut supplicari fecerint, nisi supplicationes huiusmodi coram Nobis, & sede Apostolica legitimè prosequantur, etiam si talia committentes fuerint Præsidentes Cancellariarum, Consiliorum, Parlamentorum, Cancellarij, Vicecancellarij, Consiliarij, Ordinarij, vel extraordinarij quorumcunque Principũ secularium, etiamsi Imperiali, Regali, Ducali, vel alia quacunque præfulgeant dignitate, aut Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Commendatarij, seu Vicarij fuerint.

EXPLICATIO.

Actiones principales, quæ hîc prohibentur, quænam sint.

Pro intelligentia huius clausulæ animaduertendum, quòd actiones principales, quæ hîc exerceri prohibentur, sunt istæ: 1. Auocare causas spirituales à personis infra dicendis. 2. Impedire earundem causarum cursum, & audientiam, ac personas, Capitula, Conuentus, Collegia, causas prædictas prosequi volentes. 3. Interponere se tãquàm iudices de cognitione huiusmodi causarum. 4. Compellere partes actrices, quæ committi fecerunt huiusmodi causas, ad reuocandum, vel reuocari faciendum citationes, vel inhibitiones, aut alias literas in huiusmodi causis decre

decretas. 5. Compellere eaſdem partes ad faciendum eos, contra quos tales inhibitiones emanauerunt, abſolui à cenſuris, & pœnis in illis contentis, aut ad conſentiendum eoſdem abſolui. 6. Impedire executionem literarum Apoſtolicarum, executorialium proceſſuum, & decretorum quomodolibet. Et hæ ſunt actiones principales. Acceſſoriæ verò ſunt, præſtare fauorem talia facientibus, præſtare conſilium, & præſtare aſſenſum.

Perſonæ, à quibus cauſæ prædictæ auocari prohibentur, ſunt, Auditores Curiæ Romanæ, Commiſſarij Apoſtolici, & alij iudices Eccleſiaſtici.

Comprehẽditur hic, qui auctoritate iudiciaria id facit.

Benè verum eſt, quòd in hac clauſula ſolùm excommunicantur, qui auctoritate iudiciaria hoc faciunt, & prætextu literarum Apoſtolicarum. Vnde hæc clauſula vel ſupponit, tales literas, vel gratias Apoſtolicas nullas eſſe: ſed falsò confingi, aut certè eas reuocat, quæcunque illæ fuerint.

Declarãtur illa verba: Etiã prætextu violentiæ *prohibenda.*

Hîc etiam habentur illa verba; *Etiam prætextu violentiæ prohibendæ, &c.* Hîc enim eſt præcipuus titulus, ſub cuius ſpecie ſolent Principes, & eorum miniſtri nonnulla facere, quæ videntur huic diſpoſitioni contraria. Exiſtimant enim de iure naturæ licitum eſſe, defendere innocentem, & hoc præcipuè Principibus, & Magiſtratibus incumbere dicunt. Et certè ſi alia via defendendi innocentem non relinqueretur: non eſſet omninò abſurdum ſaltem dubitare, an ſæcularis Magiſtratus contra poteſtatem Eccleſiaſticam hoc facere poſſet. Cæterùm, cùm expreſsè per ſummum Pontificẽ in hoc ipſo canone, alia via ſe defendendi concedatur, ſcilicet per ſupplicationem,

nulla

Digiti by Google

nulla mihi relinqui videtur occaſio non ſolùm contra ſentiendi, ſed neque dubitandi, adeò vt etiam poſt appellationē interpoſitam in tempore, & formā, non liceat perſonis prædictis executionem quarumcunque literarum Apoſtolicarum, ſub prætextu violentiæ prohibendæ impedire, quia in hoc caſu etiam per ſupplicationem prouideri poteſt. Nauarrus *in Man. cap. 27. num. 70. verſ. ſecunda* dicit pro re indubitata in Hiſpaniis, & Galliis haberi, poſſe regulariter Reges defendere poſſidentes colorato titulo beneficia Eccleſiaſtica, ne abſque iuſta cauſæ cognitione deturbentur, vel ſpolientur virtute illarum literarum etiam Apoſtolicarum. Id quod, inquit, ita practicari ſolet communiter, addítque multos hanc opinionem defendere. Ipſe tamen Nauarrus aliud dicit, niſi difficulter eam poſſe probari iuri conformem eſſe, & propterea à S. D. N. definitioni remittit, & idem facit Suarez. Sayrus hîc tam de opinione ipſa, quàm de praxi dicit, quòd ſi hactenùs perſonæ aliquæ bona fide id fecerint, in poſterum tamen meritò & de illorum opinione dubitare, & ab huiuſmodi praxi abſtinere debent, vt ſic meliùs conſcientiæ ſuæ prouideant. Vide Viualdum *hîc, n.* 101. vbi latè hoc tractat.

An ex negligētia ſuperiorum, Eccleſiaſticorū iudex ſæcularis poſſit cauſas Eccleſiaſticas ad ſe auocare. Couarruuias affirmat.

Dubitatur hîc, An ſi Epiſcopi, & cæteri ordinarij, & his ſuperiores Antiſtites ſint negligentes in iudicandis huiuſmodi cauſis ad Eccleſiam pertinentibus, iudex ſæcularis iure poſſit eas ad ſe auocare.

Couarruuias, quē multi ſequuntur, tenet id fieri poſſe. Et probant primò, quia ſic Reſp. quietè, & omnis violētia propulſatur. Nā aliàs delicta impunita remanerēt, & innocētes ab improbis vexarē-

tur.

tur. Secundò, probant auctoritate cap. *filijs, vel neporibus.* 16. *quæst.* 7. vbi habetur; Episcopis, & Archiepiscopis negligentibus punitionem eorum, qui bonis Ecclesiasticis abutuntur, licèt patronis Ecclesiarum regem adire, vt illi malo medeatur.

Abbas, & alij negant.

Abbas verò in cap. *qualiter, & quando de iud. num.* 7. Innoc. Archid. Ioan. Andr. Panorm. *ibidem*, dicunt id iure fieri non posse. Quæ quidem sententia non est. Nec enim iura, & canones voluerunt, vt spirituales causæ ad profanos iudices deferantur, & deuoluantur. Nam in cap. *qualiter, & quando de ind.* Innoc. III. sic definiuit, Ne pro defectu iustitiæ Clerici deferantur ad iudicium sæculare, quod omnino fieri prohibemus. Et idem constat ex cap. *si quis Clerici, & cap. placuit, c. Christianis, cap. Clerici* 11. *quæst.* 1. vnde ad argumenta fit satis.

Ad primum dico, non propterea sequi, vt impunita maneãt delicta, aut innocentes ab improbis hominibus opprimantur: nam si Episcopi negligenter se gesserint, præcipiunt canones, vt ad Archiepiscopos causæ deferantur, quòd si illi neglexerint, ad primates, & Patriarchas recurrant, & postea ad Nuntios, & legatos, & ad summum Pontificem.

Ad secundum dicit Panorm. nihil obesse, quia solùm in cap. *qualiter, & quando* statuitur, vt Episcopo negligente, vel renitente, ad regem causa deferatur: non vt Rex ipse causam iudicet, sed vt moneat superiorẽ. Vel dicendum, & meliùs, quòd hoc ius fuit sublatum per Innoc. III. in cap. *qualiter, & quando supra allegato*: vt ipse quoque Abbas testatur, & gloss. quæ habetur in cap. illo, *filijs* & ideò meritò secundùm Abbatem reijcitur. Nec mirum

mirum esse debet : nam olim multa fuerunt permissa , & concessa, quæ postea meritò sunt reuocata, mutata, & sublata.

Dubitatur etiam ; An leges ciuiles statuentes, Pontifices posse eos , qui à iudicibus Ecclesiasticis per vim , & iniuriam censuris afficiuntur , excommunicatione v. g. interdicto , &c. sæculares Magistratus adire , vt vim propulsent , & edicto cogant iudices Ecclesiasticos ab ea vi , & iniuria desistere, sint contra immunitatem Ecclesiasticam? Dubium.

Affirmatiuè hoc tenet Couarr. *vbi suprà*. Tenet enim posse Principes condere huiusmodi leges,& eas esse iustas & probare conatur. Primò, quia nisi Principes hoc remedio vterentur aduersus iudices Ecclesiasticos , innocentes passim opprimerentur , & Episcopi , quoniam procul à Romana Curia distant , auctoritate sua sæpè abuterentur. Sed hoc inconueniens per huiusmodi leges tollitur, ergo. Secundò probatur,quia Principum est, *vt habetur in cap. Regum* 23. *q.* 5. ius cuique reddere , & per vim oppressos à manibus violentorum liberare , ergo. Tertiò probatur ex cap. *Principes, cap: administratores* 23. *quæst.* 5. in quibus habetur, Principes sæculi intra Ecclesiam eam potestatem habere, & superborum ceruices comprimant, & quod fieri non potest per iudices Ecclesiasticos, vel quia non possunt, vel quia negligunt id facere abipsis iuxta disciplinam Reipublicæ vtilem executioni mandetur. Quartò probatur,quia hic vsus est apud Gallos, & apud aliquos alios Principes ergo. Respons.

Alij verò sentiunt esse contra Canones , & iura , vt Principes , & iudices sæculares iudicent causas,

cauſas, & perſonas Eccleſiaſticas, & ad ſua tribunalia vocent, & pœnas in eas conſtituant:nam ſi clericus, vel Epiſcopus fuerit pœna dignus,debet condemnari, & puniri ab Eccleſiaſtico iudice ſecũdùm Canones. Clericus enim debet conueniri coram Epiſcopo:Epiſcopus coram Archiepiſcopo, ſeu Metropolitano, vt determinat cap. *ad reprimendam de offic. ordin. cap. Sacro de ſent. excommunic.* Archiepiſcopus coram Primate, *cap.antiqua de priuilegijs.*Primas coram Rom. Pontif. vel legato. Cur ergo ſi Epiſcopus delinquat,defertur cauſa ad curiam Principum ſæcularium, & non ad ſuperiores deſignatos.

Propterea ſentio,Magiſtratus Regios,& Principes ſæculares non poſſe cognoſcere cauſas Eccleſiaſticas, etiam quòd Eccleſiaſtici iudices vel nequeant, vel negligant, quia reperiuntur etiam in Prouincia iudices competentes Eccleſiaſtici, vt ſunt Archiepiſcopi,& Primates,cùm ſint Pontificis legati.

Argumenta,& rationes oppoſitæ non cogunt, vt patet intuenti, cùm iura canonica ſint in contrarium, quibus ſtandum eſt. Quare vſus forenſis,quem probat Couarr. mihi non probatur,imò videtur contra Canones, & iura, & nullo modo defendi poteſt, cùm Canones prohibeant, ne etiam Imperatores,Reges, & Principes de Clericis,& cauſis ſpiritualibus,& Eccleſiaſticis cognoſcant,& iudicent: non pugnat cum Sacris Canonibus, vt ab Eccleſiaſticis iudicibus ad ciuiles,& ſæculares iudices appelletur,ita colligitur ex cap. *qualiter, & quando de iudic. cap. ſi qui clerici cap. placuit cap.Chriſtianis cap. clericum* 11. *quæſt.*1.

Sed dices, In aliquibus Prouinciis eſſe receptum

ptum consuetudine, quòd laïci de certis Ecclesiasticorum criminibus, & causis iudicent, & corrigant. Respondeo, hanc consuetudinem canones corruptelam appellant: nam nunquàm potest venire in præscriptionem, vt laïcus iudicet causas, & personas Ecclesiasticas, & ita non erit satis, etiamsi consuetudo sit temporis diuturnitate firmata, cuius initium non appareat; quoniam, vt docet Ioan. Andreas *in cap.* 2. *de præbendis, in* 6. & Abbas *cap. quanto, de consuetud.* consuetudo longi temporis decursu munita, cuius initium in hominum memoria non est, dat quidem ius ei, qui capax est potestatis, vt habetur cap. 1. *de præscrip. in* 6. sed non dat ius ei, qui capax non est iurisdictionis Ecclesiasticæ.

Consuetudo circa hoc corruptela est, & tollenda.

Petes; An potestas, quæ à summo Pontifice datur suis Nunciis, & Legatis, à Regibus, & suis magistratibus discuti iure possit? Apud Couarruiam nulla est difficultas de hac re: ipse enim in loco *vbi sup. num.* 4. Dicit, huiusmodi consuetudinem esse in aliquibus regnis, & defendit esse iuri congruentem; ne, inquit, hîc aliqua auctoritate vtatur cum detrimẽto suorum subditorum, & Regnorum; cùm externi sæpe ignorent, quæ sint priuilegia Regni, & prouinciarum.

Summi Pontificis potestas nunciis data, an ab Officialibus discuti debeat. Couarruuias affirmat.

Verùm ratio hæc Couarruuias ad summum tantùm probat, Nunciorum, & Legatorum potestatem discuti debere per iudices Ecclesiasticos, qui in regnis commorantur: quales sunt Episcopi, Archiepiscopi, & propterea huiusmodi consuetudinem, quam refert Couarruuias, esse contra iura, & canones, vt suprà demonstratum est. Nihilominùs ex commissione Papæ exhiberi debent litteræ Apostolicæ Legatorum, & Nuncio-

Couarruuias reiicitur.

Digitized by Google

rum Regibus, & Principibus, vt eis innoteſcat legitima legatio. Neque enim videtur eſſe Pontificis mens, vt aſſerenti ſe eſſe Legatum „ vel Nuncium Apoſtolicum ſtatim credatur: niſi literas Apoſtolicas ſuæ legationis, ſuarúmque facultatum oſtendat, vt colligitur ex cap. *nobiliſſimus, diſt.* 97. & docent Speculator, & Anton. quos refert Andreas Gamborus in tract. *de offic. & poteſtate legati lib.* 1. §. *qualiter legatus gerere ſe debet, cùm prouinciam eſt ingreſſus, num.* 3. & olim Legati Imperatoribus miſſi literas oſtendebant ex *lib.* 1. *Cod. de mand. Princip.*

EXCOMMVNICAT. XV.

Quiue ex eorum pretenſo officio, vel ad inſtantiam partis, aut aliorum quorumcunque perſonas Eccleſiaſticas, Capitula, Conuentus, Collegia Eccleſiarum quarumcunque coram ſe ad ſuum tribunal, Audientiam, Cancellariam, Conſilium, vel Parlamentum, præter Iuris canonici diſpoſitionem trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant directè, vel indirectè, quouis quæſito colore. Necnon qui ſtatuta, ordinationes, conſtitutiones, pragmaticas, ſeu quæuis alia decreta in genere, vel in ſpecie ex quauis cauſa, & quouis quæſito colore, ac etiam prætextu cuiuſuis conſuetudinis, aut priuilegij, vel aliàs quomodolibet fecerint, ordinauerint, & publicauerint, vel factis, vel ordinatis vſi fuerint, vnde libertas Eccleſiaſtica tollitur, ſeu in aliquo læditur, vel deprimitur, aut aliàs quouis modo reſtringitur, ſeu noſtris, & dictæ ſedis, ac quarumcunque Eccleſiarum iuribus, quomodolibet directè, vel indirectè, tacitè, vel expreſsè præiudicarunt.

EXPLI

EXPLICATIO.

Excommunicatio hac duas personas cõtinet.

Hæc clausula continet duas partes. In prima enim fulminatur excommunicatio aduersus illos, qui personas Ecclesiasticas, cap. conu.& coll.Ecclesiarum quarumcunque coram se ad suum tribunal,&c. trahunt,&c. præter iuris canonici dispositionem. Per quæ vltima verba, vt notat Nauarrus hîc, *num.*70.vers.*Tertia,&c.*excluduntur ab hac censura, qui laïca potestate personas Ecclesiasticas in casibus à iure permissis ad sua tribunalia trahunt. Casus autem in iure permissi sunt isti. Primus, in causa feudi, vt colligitur ex cap. *cæterum,de indic.* Secundus, quando persona Ecclesiastica est incorrigibilis,*cap. nec licuit,dist.*22. Quod tamen intelligi debet solùm, vel quando traditur brachio sæculari: vel quando non potest vllo modo per Ecclesiasticam potestatem cohiberi, accepta tamen priùs licentia ab Ecclesiastico superiore, cuius est iudicare; an incorrigibilis, necne sit. Tertius, in causa reconuentionis, de qua habetur in cap. *accusatores*, vers. *cuius in agendo*,& ibi Gloss.in verbo, *iudicem.* 3. *q.* 8. & *cap.prudentiam,de mut.petit.* Quartus, quando vel laïco delegatur per summum Pontificem: *argum. cap. illud.* 10. *q.* 3. vel quando Clericus secundùm iura perdit priuilegium Clericale.

Declaratio verborum clausulæ.

Verba autem illa, *trahi faciunt, aut procurant*, coniungi debent cum illis primis verbis canonis, *ex eorum prætenso officio.* Vnde solùm comprehendunt eos, qui auctoritatiuè faciunt, aut trahunt, aut procurant trahi: adeò vt ipsamet pars, quæ hoc procuraret, non incideret in hanc censuram. Immò etiam nec ipsimet iudices, nec ministri iu-

Digitized by Google

ſtitiæ, ſi amicabiliter partes inducerent, vt iudicio laïco ſe ſubmittant, pœnam huius canonis incurrerent; cùm hoc nullo modo ſit trahere, vt verba ipſa ſonare videntur. Quamuis, cùm hoc in præiudicium Eccleſiaſticæ libertatis redundare videatur, cui præiudicare pars, ſeu perſona particularis non debet, huiuſmodi laïco iudicio ſine ſuperioris conſenſu ſe ſubmittere aut non poteſt, aut non debet: aliàs meritò puniendus eſt.

Libertas Eccleſiaſtica à quo conceſſa.

Altera pars huius clauſulæ eſt ibi: *Necnon qui ſtatuta, &c. vnde libertas Eccleſiaſtica, &c.* Hæc libertas Eccleſiaſtica eſt conceſſa à Deo, à Romano Pontifice, & ab Imperatore, vt dicit Innoc. *in cap. nouit. de ſent. excom.* quem Doctores ibi communiter ſequuntur, & Bald. *in ſua Margarita*, in verb. *Eccleſia*, vbi multa ad rem hanc dicit, & Caiet. *in ſumma.* verbo, *excom. cap.* 31. verſ. *quinto not.* & Nau. *in Man. cap.* 27. *num.* 119. verſ. *Quinta, quòd libertas Eccleſiaſtica.*

Eccleſia ſola res Eccleſiaſticas adminiſtrat.

Hæc autem priuilegia à Deo conceſſa ſunt, ex S. Antonin. 3. *part. tit.* 25. *cap.* 17. & Tab. verbo, *excom.* 5. *caſu* 20. Quòd decimæ, & primitiæ ad Clericos ſpectent, *cap. reuertimini*, 16. *q.* 1. Quòd Eccleſia ſola res Eccleſiaſticas adminiſtrat. *cap. ſi Imperator, diſt.* 96. Item quòd Eccleſia de ſpiritualibus ius condere, & iudicare poteſt, *cap. denique, cap. cùm ad verum, diſt.* 96. *& cap. bene quidem, ead. diſt.* & multa alia ſimilia priuilegia, quæ ſunt conceſſa Eccleſiæ à Deo.

A Papa etiam conceſſa ſunt priuilegia Clericis, vt qui iniicit manus violentas in Cleſicos, ſit excommunicatus, 17. *q.* 4. *c. ſi quis ſuadente.* Quòd coram iudice ſæculari nequeant conueniri, *cap. ſi diligenti. de foro competenti, & cap.* 2. *de foro comp. in* 6. *&*

cap.

cap.vnico,de cler.coning.in 6.Item quòd in legatis ad pias cauſas duo teſtes ſufficiant,*cap. relatum , de teſtam. & multa alia priuilegia , quæ in iure Canonico habentur.*

Ab Imperatoribus etiam multa priuilegia conceſſa ſunt , quæ ſunt ſparſa in iure ciuili , vt v.g. quòd nullus iudicet perſonas Eccleſiaſticas , vel clericos , niſi ſui prælati. Quod quilibet liberè donare poteſt Eccleſiæ , vel Eccleſiaſticis perſonis,*lib.1.& l.illud , & l.fin.C.de Sacroſanctis Eccleſiis.* Quòd ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam nulla ſint , *l.caſſa.C.de Sacroſ.Eccl.*& ſimilia.Quando ergo fiunt ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam,hæc cenſura incurritur.

Imp. multa priuilegia Eccleſiaſticis dederunt.

Verùm quando id fiat , Doctores non loquuntur eodem modo. Bartolus *in l. caſſa. C. de Sacroſ. Eccleſ.* ait , ea eſſe contra libertatem Eccleſiæ , & perſonarum Eccleſiaſticarum , per quæ ipſæ reddũtur timidæ , & laïci magis audaces : *arg.in l.1. §. quæ onerãda.ff.quarum rerum act.non detur,*& hanc opinionem ſequitur Abbas in cit. cap. *nouerit,n.2.* verſ. *ſed Bart. de ſent. excom.* Felinus fuit in alia ſententia in eod. cap. *in fine*:nam,inquit ibi , ſtatutum illud eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, per quod prohibetur perſonis Eccleſiaſticis illud, quod de iure Diuino , & humano non erat illis prohibitum. Et hoc ob eam rationem ; quoniam libertas eſt naturalis facultas faciendi quod alicui libet , niſi iure prohibeatur , vt dicitur in *l.libertas, ff.de ſtat.hom.* Innocentius in cap. *nouerit , vbi ſupr. num.* 2. ſentit , contra libertatem Eccleſiaſticam eum facere , qui venit contra priuilegium Dei, vel Imperatoris ſuper temporalibus , vel Papæ ſuper ſpiritualibus , modò priuilegia illa conceſſa

Libertati Eccleſiaſticæ quando quis aduerſetur.

Ecclesiæ vniuersali sint, & cum hac opinione transeunt Doctores Canonistæ, vt ait Abbas ibi, *num.*2.vers.*sed quæro.* Quæ sententia sic debet interpretari, vt contra libertatem Ecclesiasticam fiat primò, ac per se; vbi Ecclesiasticæ personæ impediuntur, & Ecclesiæ, quò minùs vtantur priuilegiis tam à Deo, quàm ab homine generaliter ipsis condonatis: nam si libertas Ecclesiastica in illis priuilegiis continetur, vt suprà vidimus: ergo vbi contra ea priuilegia fit, contra libertatem Ecclesiasticam fieri dicemus. Quare statuta, quibus cauetur, vt vectigalia, portoriáve soluant, contra libertatem Ecclesiasticã sunt: nam priuilegium concessum est, ne ad hæc præstanda obligentur, vt habetur in cap. 1. *& in cap. clericis, de immunit. Eccles. in 6. & in cap. quanquam, de cens. eod. lib.* Statutum itidem, quo cauetur, vt Clericus coram iudice laïco conueniatur, contra eandem libertatem est: nam ex priuilegio coram Ecclesiastico iudice tantùm conueniri potest, vt habetur in cap. *si diligenti, de foro comp.* Statutum similiter, quo cauetur, vt confugientes ad Ecclesiam inde extrahantur, contra eandem libertatem est ob cap. *inter alia, de immunit. Eccles.* sicut etiam statuta, quibus cauetur, vt sæcularia iudicia in Ecclesiis exerceantur, contra cap. *cum Ecclesia, de immunit. Eccles. in antiq. & in capit. decet. eod. tit. in 6.* cum multis aliis, quæ refert Socin. sen. *in citat. cap. nouerit, num.* 5. vers. *Bruner, de sent. excom.*

Sunt qui dicant, (si quis facit contra priuilegia particularia huius, vel illius Ecclesiæ, quòd non incurrit hanc censuram; quia conditor talis statuti non violaret Ecclesiasticam libertatem; sed particularis personæ, & Religionis priuilegium, quod

quod hac cenſura non punitur, ſic videtur dicere Sylu. verbo, *Immunitas* 2. *num.* 1. Caiet. verbo, *excom. cap.* 71. ſed hæc opinio in alio tempore poterat defendi.

Nunc autem obſtant verba huius Bullæ, quæ in hac clauſula dicunt, *Aut aliàs quouis modo reſtringitur, ſeu noſtris, & dictæ ſedis, ac quarumcunque Eccleſiarum iuribus quomodolibet directè, vel indirectè; tacitè, vel expreſsè præiudicatur.* Ponderentur hæc vltima verba, *quarumcunque Eccleſiarum.* Ergo non ſolùm læditur libertas, quando fit contra priuilegia Eccleſiæ conceſſa in communi: verùm etiam quando fit contra priuilegia cuiuſcunque particularis Eccleſiæ; quod eſt notandum in hac Bulla.

Extenditur libertas etiã ad res particularium Eccleſiarum pertinentes.

Et hæc excommunicatio afficit non ſolùm laïcos huiuſmodi ſtatuta facientes, verùm etiam & Clericos ob eaſdem rationes: imò magis ipſi puniendi videntur, qui contra Eccleſiam veniunt, quam maximè fauere deberent: *arg. cap. fin. de poſtulan.* Quare vel Cardinales ſunt, vel Patriarchæ, vel Archiepiſcopi, vel Epiſcopi; inferioréſve alij Eccleſiæ præſides pœnam hanc non euadent, vt ſentit Nauar. Socin. ſen. *vbi ſupra*, verſ. *ſed circa hoc dubitatur.*

Excommunicatio hæc afficit laïcos & clericos, cõtra libertẽ facientes.

Nec valet excuſatio, ſi aliquando ſtatuta hæc fiant contra Eccleſiaſticas perſonas, quæ excommunicatæ, interdictæ, ſuſpenſæve ſunt: nam nihilominùs in excommunicationem hanc incidunt: tum quòd reſtringitur libertas Eccleſiaſtica, vt per ſe patet; quod eſt contra Bullam hanc; tum quòd cenſuris irretiti ſua priuilegia non amittunt, vt probat Vgol. *in tract. de cenſuris. cap.* 13. §. 15. *num.* 7. *Tabul.* 1.

Digitized by Googl

Statutũ cõtra libertatem Ecclesiasticam quando fiat.

Ponderat benè Caietanus, tunc statutum esse contra libertatem Ecclesiasticam; quando per se, & ex intentione attingit libertatem Ecclesiasticam, eámque lædit. Quod intelligitur non de intentione ferentis statutum; sed de intentione ipsius operis, (vt sic dicam) seu ex virtute, & directa materia ipsius statuti. Nam si hæc sit, vt per se non respiciat res Ecclesiasticas, neque harum exemptionem diminuat, licèt ipse legislator directè intendat detrimentum aliquod, quod per accidens potest inde resultare in Ecclesiasticas personas, & peccet; non tamen aget contra hanc prohibitionem, & censuram; quia statutum ipsum ex se non est contra libertatem Ecclesiasticam, & ea, quæ sunt per accidens, non considerantur. Et è conuerso, si statutum ipsum sit per se repugnans libertati Ecclesiasticæ; quamuis statutarius speciali intentione non intendat libertatem Ecclesiasticam mouere, sed aliquod temporale commodum suum, nihilominùs in hanc censuram incurreret; quia opere ipso voluntariè agit contra hanc prohibitionem.

Statutum cõtra libertatem Ecclesiasticam multis modis dignoscitur.

Non est autem difficile iudicare quando statutum per se, & directè sit contra libertatem Ecclesiasticam. Id enim ex materia ipsius statuti facilè percipi potest: nam dupliciter id potest contingere: primò, si materia ipsa sit contraria iuri Ecclesiastico, vt v. g. si statutum sit, quòd decimæ non soluantur, vel aliquid simile. Secundò, si lex ipsa quasi in actu exercito repugnet libertati Ecclesiasticæ, nimirum quia licèt materia eius non sit directè illi contraria, possitque ab Ecclesiastico Prælato iustè suis subditis imponi: tamen quòd imponatur à sæculari potestate, est contra

libertatem

libertatem Ecclesiasticã, vt quòd Sacerdotes tali vestitu vtantur, vel aliquid simile, vt est videre in cap. *grauem de sent.excom.* At verò quando statutum non est ita per se, & directè contra libertatem Ecclesiasticam, ex accidente tamen, & consecutione quadam videtur illam lædere, tunc ait Caietanus, non esse talem legem contra hanc prohibitionem.

Quod quidem dictum cum duplici limitatione intelligendum est. Prima, vt tale statutum non solùm versetur directè circa spiritualia, verùm etiam nec circa spiritualibus annexa: nam hoc etiãm esset contra Ecclesiasticam libertatem, vt expressè dicitur in cap. *vlt.de reb. Eccles. non alien.* & rectè tractat Panorm. *in prima par. cons.* 26. Secunda, vt illud detrimentum, quod per accidens sequi dicitur, non sit ita coniunctum, vt moraliter existimari possit sequi per se. Exemplum sumi potest ex cap. *vlt. de immunit. Eccles. in* 6. vbi excõmunicantur temporales domini, qui suis subditis prohibent, ne Clericis consueta obsequia exhibeant, id est, ne eis quidquam vendant, aut panem coquant, & similia, cùm talia, inquit, in derogationem libertatis Ecclesiasticæ præsumantur. *Limitatio.*

Dubitatur hîc; An si fiat statutum à Principe, ne quis vendat, vel donec rem immobilem aliquibus non existentibus de iurisdictione dominorum statuentium, vel non subeuntibus onera communia, vel dominorum, & irritatur venditio, vel donatio, & pœna imponitur; an inquam, tale statutum sit contra libertatem Ecclesiasticam? Respondetur quòd non, & sic statuentes non incurrunt hanc Bullam, quamuis incurrant *Statutum ne quis vẽdat persone non existẽti de iurisdictione dominorum statuentiũ an sit cõtra libertatem.* Respons.

in aliam Papalem, quæ non eſt reſeruata, vt in cap. *eos de immun. Eccleſ. in 6.* Ratio eſt, quia tale ſtatutum ex ſe non eſt contra libertatem Eccleſiaſticam, ſed contra ſocietatem vitæ humanæ, ita Nauarrus hîc *num.* 119. & 130. Poteſt tamen Epiſcopus in hoc caſu cogere poteſtatem, vel ſtatuentes, vt declarent illud non debere extendi ad Clericos, cùm ex eo Clerici efficiantur tepidiores. Ita Lapus *in ſua allegat.* 30. *in* 2. *concluſ.* Bald. *in Auth. ſtatuimus. C. de Epiſc. & clericis.*

Immò ſi ſtatutum eſt aliquid contra Eccleſiaſticam libertatem, vel contra ius diuinum, ſi hoc notorium ſit, ſuperior poteſt id tollere, vel tolli, & non obſeruari mandare ſine aliqua citatione, & decernere, illud non tenere, & caſſare, facit ad hoc *ff. de ſeru. fug. l. diuus. ff. de offic. proconſul. l. fin.* ita Archidiacon. in cap. *quæ Lotharius* 2. *q.* 1. vbi inquit, quod hoc poteſt fieri abſque ſolenni prolatione ſententiæ in ſcriptis, quia in notoriis non eſt neceſſaria ſententia in ſcriptis, & ſolenniter proferenda. Immò ſecundùm Geminianum ibi, nec citatio, vbi tantum ſufficit inhibitio, vel ordinatio.

Ad hanc cenſuram incurrendã quæ requirantur.

Ad incurrendum igitur hanc cenſuram requiritur, primò, vt violatio libertatis Eccleſiaſticæ, fiat per viam ſtatutorum, pragmaticarum, vel edictorum, vel per conſuetudinem contrariam. Caietan. verbo, *excommunicatio caſu* 31. Secundò, vt diſponit ſtatutum contra priuilegia Eccleſiaſticis perſonis conceſſa; & de his in ſtatuto fiat ſpecialis mentio, aliàs ſi nulla de Eccleſiaſticis perſonis fieret mentio, non diceretur violata Eccleſiaſtica libertas. Ita colligitur ex Franco. *in d. cap. eos* 7. *quæſt.* 2. Tertiò, vt dictum ſtatutum ſit factum

Digitized by Google

ctum animo derogandi prædictæ libertati. Si verò ſtatuatur,ne in funeralibus, vel in primis Miſſis, vel nuptiis extra modum non offeratur, neque fiant immoderata conuiuia, vel ſumptus cœnæ, tale ſtatutum non eſt contra libertatem Eccleſiaſticam, vt vult Caiet.*in d. caſu* 31.Ratio eſt, quia talia ſtatuta concernunt propriè pompas mundanas, non autem cultum diuinum, vt inquit Panormitanus *in cap. fin. de rebus Eccleſiaſt. non alien.*

EXCOMMVNICAT. XVI.

Nécnon qui Archiepiſcopos, Epiſcopos, alióſque ſuperiores, & inferiores Prælatos, & omnes alios quoſcunque iudices Eccleſiaſticos ordinarios quomodolibet hac de cauſa directè, vel indirectè, carcerando, vel moleſtando eorum agentes, procuratores, familiares, nécnon conſanguineos, & affines, aut aliàs impediunt, quominùs ſua iuriſdictione Eccleſiaſtica contra quoſcunque vtantur ſecundùm quod Canones, & ſacræ conſtitutiones Eccleſiaſticæ, & decreta Conciliorum generalium, & præſertim Tridentini ſtatuunt, ac etiam eos, qui poſt ipſorum ordinariorum, vel etiam ab eis delegatorum quorumcunque ſententias, & decreta, aut alias fori Eccleſiaſtici iudicum eludentes, ad Cancellarias, & alias curias ſeculares recurrunt, & ab illis prohibitiones, & mandata, etiam pœnalia, Ordinarijs, aut delegatis prædictis decerni, & contra illos exequi procurant, eos quoque qui hoc decernunt, & exequuntur, ſeu dant auxilium, conſilium, patrociniùm, & fauorem in eiſdem.

EXPLI.

EXPLICATIO.

Circa hanc excommunicationem hæc duo notanda ſunt. Primum eſt, quòd cùm in Concilio Tridentino variis in locis concedatur ordinario poteſtas procedendi tanquàm Delegato Apoſtolico, vbi etiam in aliquibus poteſtas illa delegata, Ordinario ex iure antiquo tanquàm ordinaria competebat; ideò mihi valdè probabile eſt, poteſtatem hanc prioris huius excommunicationis partis protectione gaudere. Per hoc enim, quòd Conciliũ concedit, vt tanquàm delegatus Apoſtolicus procedat, poteſtas illorum ordinaria nõ tollitur, ſed potiùs confirmatur, & corroboratur, vt ſic euidentiùs ômne impedimentum, quominùs iuriſdictione ſua ordinaria vtantur, auferatur.

Per Concilium Trid. poteſtas ordinariorum roboratur.

Secundum eſt, quòd ſi aliquibus in locis Epiſcopi ipſi ad tribunalia ſæcularia per ſententiarum ſuarum, aut decretorum confirmatione recurrant, tunc quidem etiamſi partes contra eoſdem Epiſcopos ad eadem tribunalia recurrant pro decretis illis tollendis, aut infirmandis, in huius Canonis cenſuram non incurrent, quia tunc non pars eſt, quæ iuriſdictionem Epiſcopi impedit, ſed ipſemet Epiſcopus, à quo pars ad tribunal ſæculare deducta, coram illo ſe legitimè defendit: Cùm etiam ex communi Doctorum ſententia, à quouis etiam tyranno iuſtitiam accipere liceat, & hoc maximè, cùm Epiſcopus ipſe ad illud tribunal partem vocauerit, tunc enim abſque dubio Epiſcopum ipſum coram eodem tribunali, parti reconuenire licebit, *argum. capite prudentiam de*

muniis

mutuis petit. & cap: accuſatores. §. cuius in agendo 3. quæſtio 8.

Dubitatur primò, An ex longa conſuetudine laïci in Clericos poteſtatem habeant? Reſp. quòd circa hoc duæ ſunt opiniones. Vna eſt Nauarri *in Manual. cap. 27. n. 70.* Couarr. *practic. qq. cap. 35. num. 5.* & aliorum recentiorum, qui experientia facti dicunt, à iudicibus regiis Clericorum cauſas ad ſua tribunalia ſæpè fuiſſe reuocatas, & hoc rectè factum probant ex text. in cap. *filijs, & nepotibus. 16. q. 6.* qui iubet, ſi Metropolitanus deperdat bona Eccleſiæ, debere hoc Regi denunciari, ergo, inquiunt, vt eum corrigat, & pœna afficiat. Ad hoc reſpondeo, textum illum minus voluiſſe hoc inferre, ſed bene denunciari regi iubet illum Metropolitanum, vt Rex ipſum vel reprehendat, vel faciat inſtantiam alteri ſuperiori pro illius correctione. Quibus dictis ſuffragatur quotidie Rota Romæ, quæ definit, laïcorum huiuſmodi ius in Clericos nihil de iure poſſe, immò pugnare cum ſacris ſanctionibus; quoniam Concilia, & Pontifices interdicunt expreſsè laïcis, ne clericorum cauſas ad ſua tribunalia reuocare audeant, vt in hoc Paragrapho Bullæ. Vnde nec Epiſcopi licentia poteſt illis hanc auctoritatem communicare, vt notat Panormit. *num.* 5. Immol. *num.* 3. Ioan. Andr. *num.* 11. *in cap. ſignificaſti de foro comp.*

Ex longa conſuetudine laici in clericos poteſtatẽ habent ſecundùm aliquos.

Altera ſententia eſt negatiua, & vera, laïcos vi conſuetudinis nullam habere auctoritatẽ, & ius in Clericos, ita Deci. *num.* 88. *conſ.* 150. *num.* 4. Bald. *in cap. clerici.* Felin. *cap.* 2. *ſub num.* 3. Ioannes Andreas *num.* 6. Franc. *num.* 10. Panormit. *in cap. quiſquis de foro compet.* Hæc ſententia probatur ex

Negatiua ſententia verior.

Digitized by Google

ex cap. *clerici de iud.* in quo ſtatuitur, longam conſuetudinem non poſſe præiudicare ſacris ordinationibus, in quibus tollitur omnis poteſtas laïcis cogendi Clericos ad tribunalia ſæcularium. Secundò probatur ex cap. *qualiter, & quando de iud.* in quo vetitum eſt, ne laïci Clericos ad ſua tribunalia conuenire nullo modo poſſint. Tertiò probatur, quia alioquin talis conſuetudo tolleret libertatem Eccleſiaſticã, quod ſpeciatim notat Bal. *in cap. Clerici.* Panorm. *num.* 6. Innoc. *in cap. nouerit de ſent. excom.* Bart. & Bald. *in alia inſtitutione Feder. caſſa, & irrita C. de Sacroſanct. Eccleſ.* Et ſic tenendum eſt.

Excommunicatio hæc quos comprehendat.

Hîc ergo excommunicantur impedientes iuriſdictionem ordinarij, recurrentes ad ſæcularia tribunalia, etiam ad cancellarias contra decreta, vel ſententias Ordinariorum. Procurantes prohibitiones, vel etiam mandata pœnalia contra ſententias ordinariorum, concedentes, & decernentes talia, & exequentes huiuſmodi mandata pœnalia. Hæ ſunt perſonę principales. Acceſſoriç verò ſunt, conſilium, auxilium, fauorem, & patrocinium præſtantes. Hæ tamen non incurrunt, niſi effectu ſecuto.

Hortatoriæ hîc non comprehenduntur, niſi ex his deueniretur ad literas comminatorias, vt probatur ibi in textu, *prohibitiones, vel mandata etiam pœnalia.* Eſt autẽ hortatoria litera amicabilis, ſi Epiſcopus aliquid cõtra laïcum impertinenter faciens, ab officialibus ſæcularibus hortatur, vt deſiſtat à faciendo talia. Quòd ſi Epiſcopus talibus hortatoriis obedire nollet, non debet laïcus impetrare mandata pœnalia contra Epiſcopum: quia ſtatim incideret in Bullã, ſed procedat cõtra eum

eum in Curia Romana coram Congregatione Cardinalium, & ita absque animæ interitu habebit intentum.

Dubitatur secundò de delictis mixtis; An in ipsis impediatur iurisdictio ordinarij. Pro intelligentia huius sciendum est, quòd delicta alia sunt merè Ecclesiastica, alia merè sæcularia; & alia communia, seu mixta. Merè Ecclesiastica sunt illa, quorum cognitio iudicibus Ecclesiasticis tantummodò est reseruata, etiamsi delicta commissa sint per laïcos, vt est crimen hæresis, simoniæ, *&c.* Merè sæcularia sunt ea, de quibus, si à laïcis committitur, soli iudices sæculares cognoscunt, vt est homicidium, furtum, *&c.* Communia, seu mixta sunt ea, de quibus, si à laïcis committantur, vterque iudex cognoscere potest, vt est crimen vsurarium. Decius *consil.* 170. *num.* 3. sacrilegium, sortilegium, Abbas *in cap.* 1. *num.* 3. *&* 4. *de sortileg.* adulterium, Abbas *in cap. intelleximus, num.* 1. *de adult.* concubinatus, crimen sodomiæ, vt intelligitur ex textu *in cap. clerici de excess. prælatorum* & latè de his Iulius Clar. *in sua praxi. q.* 37. §. *fin.*

In delictis mixtis an impediatur iurisdictio Ordinarij.

His præmissis dico, quòd de iure communi dabatur locus præuentioni in mixtis, sed in Regno propter multas Bullas Pontificias, præsertim Honorij III. & antiquissimam consuetudinem, nõ datur locus præuentioni, sed Ordinarij, quando delictum est notorium, possunt procedere contra delinquentes quoad censuras Ecclesiasticas, id est, priuationem sacramentorum, & correctionem paternam, *cap. quanquam de vsur. in* 6. *cap. statuimus de maledicis.* Iudices verò laïci procedunt in puniendo eos quoad pœnas corporales,

Præuentioni non datur locus in hoc casu.

Digitized by Google

les, & pecuniarias, & ita pro eodem delicto in eadem perſona concurrunt ambo. Felin. *in cap. de his num.* 10. *de accuſat.*

In mixtis abſolutus ab Eccleſiaſtico poteſt reconueniri etiã à iudice ſæculari.

Hîc ſequitur, quòd accuſatus de tali crimine mixto coram iudice Eccleſiaſtico, & ab eo cauſa cognita abſolutus, poterit non obſtante dicta abſolutione corã iudice laico de eodem crimine accuſari, & puniri, vt omnium conſenſu, receptum eſſe teſtatur Couarr. *lib.* 2. *var. reſol. c.* 10. *num.* 6. Et ratio eſt, quia iuriſdictio Eccleſiaſtica, & ſæcularis ſunt prorſus ſeparatæ, & diſtinctæ, ideò abſolutoria lata in vna iuriſdictione nõ parit exceptionem rei iudicatæ in alia. Bal. *conſ.* 260. *lib.* 3. quem ſequitur Clarus *quæſt.* 57. verſ. *ſed hîc occurrit* & verſ. *ſed quæro.*

Verba clauſula explicantur.

In hac eadem excommunicatione dicitur; *ſecundùm quod canones, & ſacræ conſtitutiones Eccleſiaſticæ, & decreta Conciliorum generalium & præſertim Tridentini, ſtatuunt.* Circa quæ verba nota, quòd Nauarr. ſuper §. is, huius Bullæ dicit, excludi ab hac cenſura illos iudices ſæculares, qui in caſibus à iure permiſſis vocant ad ſua tribunalia Eccleſiaſticos. *Sic ille.*

Perſona Eccleſiaſtica ad forũ ſæculare poteſt in aliquibus caſibus trahi.

Multi autem ſunt caſus, in quibus licitum erit trahere perſonas Eccleſiaſticas ad forum ſæculare. Primus in cauſa feudi, in qua poteſt Clericus per laicum trahi ad forum ſæculare, *cap. caterum de iudic.* facit gloſſ. *in cap. ex tranſmiſſa, & cap. verum de foro comp.* Secundus caſus eſt in cauſa reconuentionis: nam Clericus agens contra laicum coram iudice ſæculari, poteſt ibi reconueniri, *cap.* 1. *& 2. de mutuis petit.* gloſſ. *in cap. denique diſtinct.* 96. *cap. multi* 2. *q.* 1.

Aduertendũ tamen, quòd licet Clericus poſſit recon

reconueniri modo ſuprà dicto: non tamen poteſt cogi ad ſoluendum facta condemnatione. Lapus *allegat.* 118. Vrſil. ad Afflict. *deciſ.* 173. Eſt etiam aduertendum, quòd reconuentio prædicta habet locum in ciuilibus, & in cauſis, in quibus iudex, ſub quo fit reconuentio, iudicare poteſt. At in criminalibus recomientio non habet locum. Tertius caſus eſt; quando Clericus amiſit priuilegium fori, quod multipliciter fit, vt in *cap. cùm non ab homine, de iud. cap. nouimus, de verborum ſignif.* vt in Clerico non conſtituto in ſacris, nec beneficiario, non incedente in habitu, & tonſura, nec ſeruiente in Diuinis, vt in Concil. Trid. *ſeſſ.* 23. *cap. nullus.* Quartus caſus eſt in materia ſpolij, ſeu manutentionis in poſſeſſorio: poteſt enim hoc caſu perſona Eccleſiaſtica citari per edictum à iudice laico, ſi ſua putauerit intereſſe, vt in capitul. Regni, omnis prædatio, & latè per Afflict. *deciſ.* 24. & 85. & ibi Vrſil. Quintus caſus eſt in cenſibus, & tributis, pro quibus Clerici poſſunt coram iudice ſæculari conueniri: videntur enim potiùs res eorum tanquàm affectæ conueniri, quàm perſonæ. Sextus, lite cœpta contra laicum defunctum apud iudicem ſæcularem, eius hæres Clericus tenetur ad eius proſequutionem coram eodem iudice ad finem vſque litis: nec poteſt forum illud declinare. Ita in ſpecie tenet Imola in *l. ſi eum hominem. ff. de fideiuſſ. & mandator.* Paul. de Caſtr. *in l. hæres abſens. in prine. ff. de iudic.* Septimus, poſſunt Clerici coniugati conueniri in cauſis ciuilibus, cùm tantùm ſint exempti in criminalibus, & gaudeant priuilegio canonis, ſi modò incidant; ſecundum tex. *in cap. vnico. de cleric. coniug. in 6.* Octauus eſt in Clerico læſo circa proprias

Clericus licèt poſſit in aliquo caſu conueniri coram iudice ſæculari, non tamen poteſt cogi ad ſoluendum, facta condemnatione.

res, & ad ipſum pertinentes, qui debet in reſtitutione in integrum iudicio laïcum conuenire coram iudice ſæculari, ex regula generali, qua etiam in canonibus expreſſum eſt oportere actorem ſequi forum rei ad ſpeciem reſtitutionis in integrum deductam *in lib. 2. ſup. vbi & apud quem.* Ita Innocent. *in cap. conſtitutus num. 3. de integrit. reſtit.*

EXCOMMVNICAT. XVII.

Quíue iuriſdictiones ſeu fructus, reditus, & prouentus ad Nos, & ſedem Apoſtolicam, & quaſcunque Eccleſiaſticas perſonas ratione Eccleſiarum, Monaſteriorum, & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum pertinentes vſurpant, vel etiam quauis occaſione, vel cauſa, ſiue Romani Pontificis, vel aliorum ad id legitimam facultatem habentium, expreſſa licentia ſequeſtrant.

EXPLICATIO.

Declaratur particula illa, iuriſdictiones.

In hac clauſula nomen, *iuriſdictiones*, latiùs vſurpatur, quàm in præcedēti clauſula, vt rectè Suarez hîc. Nam in hac clauſula non tantùm Eccleſiaſtica iuriſdictio; ſed etiam temporalis, ſi ratione Eccleſiæ, ſeu beneficij Eccleſiaſtici competat, defenditur, non ſolùm, quia expreſsè nominatur; ſed etiam quia inter fructus, vel prouentus beneficij Eccleſiaſtici computari poteſt. Caietanus hîc annotat, vt fructus, & prouentus vſurpentur quatenùs hi ſunt, ſcilicet quando vſurpatur ius ad ipſos, ſeu quando aliquis eos accipit tanquàm ad ſe pertinentes. Hoc autem annotauit Caietanus, vt à clauſula, & cenſura eos excluderet, qui

per

per furtum, vel rapinam huiuſmodi fructus arripiunt; non formaliter, vt prouentus ſunt; ſed vt ſunt quæcunque aliæ res: nam hic Canon (ait Caiet.) non eſt factus contra fures, ſeu latrones; ſed contra eos, qui prouentus Eccleſiæ vſurpant; quia ſunt prouentus, id eſt, quia tales prouentus ad ſe pertinent, & non tanquam aliena bona rapiunt.

Excommunicationem hãc vt quis incurrat, tria requiruntur.

Vt quis ergo hanc excommunicationem incurrat, tria requiruntur. Primò, vt vſurpentur, ſeu ſequeſtrentur bona pertinentia ad perſonas, ſeu loca Eccleſiaſtica, & eadem ratione beneficium Eccleſiaſticum, vel Monaſterium. Vnde latro vſurpans reditus profanos patrimoniales clerici non incidit. Secundò, vt vſurpatio, ſeu ſequeſtratio fiat auctoritate iudiciali; quare latrones, aut milites, qui rapiunt ea, vt quælibet alia bona, non incidunt. Tertiò, vt fiat ſine licentia perſonarum, quæ habent poteſtatem concedendi, vnde qui à iudice laïco de licentia Epiſcopi miſſus eſt in poſſeſſionem bonorum clerici, vt eius creditor, non incidet.

EXCOMMVNICAT. XVIII.

Quiue collectas, decimas, talleas, & alia onera Clericis, Prælatis, & aliis perſonis Eccleſiaſticis, ac eorum, & Eccleſiarum, Monaſteriorum, & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum bonis, illorúmque fructibus, reditus, & prouentibus huiuſmodi abſque ſimili Rom. Pont. ſpeciali, & expreſſa licentia imponunt, & diuerſis etiam exquiſitis modis exigunt, aut ſic impoſita, coram à ſponte dantibus, & concedentibus, recipiunt. Necnon qui per ſe, vel alios directè, vel indirectè prædicta facere,

exequi, vel procurare, aut in eisdem auxilium, consilium, vel fauorem praestare non verentur, cuiuscunque sint praeeminentiæ, dignitatis, ordinis, conditionis, aut status, etiamsi Imperiali, aut Regali præfulgeant dignitate, seu Principes, Duces, Comites, Barones, & alij potestates, quicunque etiam Regnis, Prouinciis, Ciuitatibus, & Terris quoquomodo Præsidentes, Consiliarij, & Senatores, aut quauis etiam Pontificali dignitate insigniti. Innouantes decreta super his per sacros Canones, tam in Lateranensi Concilio nouissimè celebrato, quàm aliis Conciliis generalibus edita etiam cum censuris, & pœnis in eis contentis.

EXPLICATIO.

Ecclesiastici gabellas soluere non tenentur.

Firmissima, & generalis statuenda est regula, quòd clerici, & quælibet personæ Ecclesiasticæ gaudent immunitate gabellarum, collectarum, & huiusmodi, eorúmque bona à similibus oneribus, & exactionibus sunt exempta. Est enim priuilegium à iure concessum: ita vt à laïcis compelli non possint ad soluendas gabellas, vectigalia, datia, &c. *cap. non minus.* vbi Abbas, *num. 3. & 17. & cap. aduersus, de immunit. Eccles.* idem Abbas *in cons. 13. part. 1. cap. quamquam, de cens. in 6. Clem. præsenti. eod. tit. cum aliis concord.* Concil. Trid. *sess. 25. de ref. cap. 20.* vbi immunitates, & priuilegia Ecclesiarum, ac Ecclesiasticarum personarum innouantur, & cònfirmantur. Soto *in 4. sent. dist. 5. q. 2. art. 2.* Alfons. de Castro *lib. 1. de leg. pœn. cap. 12.* latè Medina *de restit. quæst. 15.* Nauarr. decisionem hanc amplificat, *vt in Manu. cap. 17. num. 202.*

Ampliatur prohibitio etiam pro

Quam amplia primò, vt non solùm sint immunes ab omnibus oneribus, & gabellis Clerici in sacris

sacris Ordinibus constituti : verùm etiam Clerici primæ tonsuræ, dummodò incedant in habitu,& tonsura clericali, & inseruiant in Diuinis. Cou. *notab. cap.* 31. *practicar.quæst.sub num* 9. *clericis primæ tonsuræ.*

Secundò amplia, vt Clerici Græci, quamuis coniugati,gabellarum immunitate gaudeant;quia sunt verè,& quoad omnia,personæ Ecclesiasticæ. Doctor. addentes ad prædict. regni cap. Clerici autem Latini coniugati illas subire, & præstare tenentur, Gloss. celebris *in cap. vnic.* in vers. *in cæteris,de cler.coniug. in* 6. Bertach. hîc *in tract. de gabel.part.7.num.*17. Guido Papæ *decis.*383.& communis Doct.opinio *in c.ex parte,eo tit.* de qua testatur Couar.*loco præcit.* *Ampliatur etiam in clericis coniugatis.*

Tertiò amplia, vt nec teneantur Clerici soluere datia vini, carnium, panis, & huiusmodi,declarando, vt per Syluest in verbo, *Immunitas* 1. *sub num.*22.quem refert,& sequitur Ludou.Lopez *in instructor.conscient.par.2.cap.*40.*& quæst.*9. & Rodriq *in sum.par.2.cap.*15.*concluf.*14.

Quartò amplia, vt absque gabellæ solutione vendere, seu vendi facere possint bladum,vinum, oleum, & similia,habita tam ex fundis, & vineis patrimonialibus,quàm beneficialibus,non solùm in pondere magno, seu ad grossum; sed etiam ad minutas mensuras, Bertach.*in tract,de gabel.par.7. col.* 4. vers. *An autem,&c.* Campan. *in repet. extrauag. Cle.* 7. contra Clericos non incedentes in habitu,& tonsura, *sub num.*12.Rol.à Valle *in cons.*71. *num.*9.*lib.*4.quia cùm talia sint ex rebus suis recollecta, non dicuntur negotiari, Panorm. *in cons.*6. *prope finem.part.*1.Crauet.*cons.*163.*num.*3. Roland. *ibidem.*Tolet.*in sum.lib.*1. *cap.*30.vers. *Vndecima habetur,&c.* Extende vt id eis liceat, non obstante

Digitized by Google

prohibitione de hoc publicè facta, Ignat. Lopez ad Diaz. *in pract. crimin. can. cap.* 55. quem sequitur Matthæus Bois *in addit. ad Stephan. Aufrer. in tract. de potest. secular. in Ecclesiast. regula* 2. *fallent.* 32. Neque ex hoc infertur, posse Clericum tenere tabernam, & vinum, quod ex possessione sua vel Ecclesiæ colligit, personaliter, & per seipsum vendere, licèt possit illam etiam in domib. Ecclesiæ tenere, & vinum per alium vendere, Gem. & Franc. *in cap. clerici, de vit. & honest. Cler. in* 6. alij quos congerit Laber. *de iure patron. lib.* 2. *part.* 1. *q.* 6. *art.* 62. *num.* 4.

Clerici non possunt cogi ad hospitãdum milites.

Quintò denique amplia, vt neque possint Clerici cogi ad hospitandum milites, *lib.* 1. *& ibi Bal. notab.* 3. *C. de Episc. & Cler.* & in Regno adest Capitulum incip. *Item statuimus, quòd domus Prælatorum, &c.* quoad monasteria extat etiam Bulla Pij V. incip. *Dum ad vberes*, relata suprà in verbo, *priuilegia Regularium fol.* 415. Et de exéptione Religiosorum quoad tributa, & exactiones latè loquitur Roderic. *tom.* 2. *quæst. reg. q.* 64. quo loco etiam de fratribus Hierosolymitanis, quos vulgus appellat *de Malta*, & de fratribus tertij Ordinis sancti Francisci agit.

Limitatio prima.

Eadem limita, & primò, vt hac immunitate non gaudeant Clerici in fraudem collectarum assumentes habitum Clericalem sine vlla intentione clericandi; *arg. tex. in l. qui sub prætextu, C. de Sacros. Eccles.*

Limitatio secunda.

Secundò limita, vt neque illa gaudeant Clerici in rebus eis fraudulenter donatis à patre, fratre, &c. Bart. *in consil.* 180. *num.* 3. *lib.* 1. Luc. de Pen. *in l. vltima, in fine, C. de annot. & tribut. lib.* 10. Petrus Duen. *regula* 100. qualiter autem probetur fraus in donatio

donatione facta Clerico, videndi sunt Speculat. *in tit. de Cler. coniug. num.* 17. *lib.* 4. & Sylvest. in verb. *excommunicatio. quæst. sub num.* 14. quæ fraus præsertim detegitur, vbi Pater fecisset sibi fieri albaranum de illis detinendis nomine suo, & tunc teneretur integrè restituere omnia damna illata Vniuersitati; cùm sit ficta donatio; secùs verò si quis donaret filio, animo transferendi dominium, & donatio non esset immoderata, & vltra virilem; quamuis causa impulsiua fuerit, vt non teneatur soluere collectas, cùm enim in hoc casu sit vera donatio, excusatur filius Clericus à collectis; quia causa motiua, siue causa, sine qua non vitiat actum. Probatur hoc in simili de iure congrui, quod non habet locum, quotiescunque fit donatio iuxta constitutionem Regni, *Sancimus.* quæ donatio sufficit, quòd sit vera, licèt causa impulsiua ad illam faciendam fuerit pro euitando retractu; siue iure congrui; quia est cautela à lege concessa.

Tertiò limita, quòd quamuis Clerici de iure Regni hac immunitate in bonis eis donatis non gaudeant; hoc non procedit, quando eis essent data, seu concessa pro titulo sacrorum Ordinum loco beneficij; iuxta decretum Conc. Trid. *cùm non deceat, sess. 20. de ref.* quia censentur Ecclesiastica. Felin. *in c. Ecclesia S. Mariæ, num.* 10. *de constitut.* Decius *in cap. Episc. num.* 20. *de præben.* Nauarr. *in cons.* 5 *sub num.* 1. *de immunit. Eccl. in nou.* *Limitatio tertia.*

Quartò limita, quando ad ipsos Clericos transierit res aliquo onere affecta, eò quòd haberet annexam annuam præstationem tributi seu census, qui soluebatur antequàm illius rei possessio ad eos peruenerit, *l. Imperatores. ff. de publican. &* *Limitatio quarta.*

vectig.c.tributum.23.q.8. & arg. tex. in c.ex literis, de pign.cum concord. Idque intellige, dummodò illud onus esset ordinarium, perpetuum, & inuariabile; secùs si esset extraordinarium, temporale, & incertum ex allegatis per Camp. *loco superiùs citat. num.*101.*& seq.* veluti in collectis, quæ secundum varietatem negotiorum imminentium, & prout necessitas exposcit, interdum in maiori, & interdum in minori quantitate imponitur; quia tale onus, cùm non sit perpetuum, neque certum, non dicitur durare, postquàm res peruenit ad personam priuilegiatam, Panorm.& Imola *in cap. finem,12.de vita,& honestate Clericor.* Sylvest.in verbo,*Immunitas primò, sub num.*19. optimè addentes ad Capitulum Regni proximè citatum, & notab. declarat Camp. *vbi suprà*, 104. *in fine*, *& sub num.*109.

Limitatio quinta.

Quintò limita, vt teneantur Clerici soluere onera, & gabellas; (etiam non expectato assensu Apostolico) quando soluerentur pro communi damno, seu periculo euitando, iuxta casum positum per Panorm. *in c.non minus,sub num.*20. *de immun. Eccles.* Bertachinus *in preal. tract. part. col.* 7. Sylvest.& Ludou.Lopez *locis cit.* Campan.*in eadem repet.sub num.*113.Rodriq.*in sum.part.*2.*cap.*95. *concluf.*13.& per Anasta. Germonium *lib.*3.*de sacra immunit.cap.*17.*num.*28.

Limitatio sexta.

Sextò limita, nisi summus Pontifex immunitates Clericis debitas in aliquem locum pium transtulisset,eíque applicasset.

Limitatio septima.

Limitatur denique in Clerico negotiatore.Pro quo animaduertendum est, quòd Clericus non est iudicandus negotiator,seu mercator per vnius rei emptionem, & venditionem; sed qui plures negotia

negotiationes fecisset, ex gloss. & ibi Bar. *in l.* 1. §. *licet.* in verbo, *omnes, ff. de tribut. act.* Panormit. & Ripa *in cap.* 1. *de indic.* dicentes, in hoc considerandum esse vulgi opinionem. Acharan. Gen. & Franc. *cap. vnic. de vit. & honest. Cler. in* 6. Philipp. Prob. *in c. vnic. num.* 1. *de Cler. coniugat. in* 6. Purp. *cons.* 50. Ignatius Lopez, qui alios memorat in eodem *cap.* 55. Ex dictis clara est intelligentia huius clausulæ, & qui in ea comprehendantur.

EXCOMMVNICAT. XIX.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & quoscunque Magistratus, & Iudices, Notarios, scribas, executores, subexecutores quomodolibet se interponentes in causis capitalibus, seu criminalibus contra personas Ecclesiasticas, illas banniendo, capiendo, seu sententias contra illas proferendo, vel exequendo, sine speciali, specifica, & expressa huius sanctæ sedis Apostolicæ licentia, quique eiusmodi licentiam ad personas, & casus non expressos extendunt, vel aliàs illa perperam abutuntur, etiamsi talia committentes fuerint consiliarij, Senatores, Præsidentes, Cancellarij, Vicecancellarij, aut quouis alio nomine nuncupati.

EXPLICATIO.

Hæc clausula nulla indiget explicatione, cùm sit clara. Ad maiorem dilucidationẽ tamen sciendum, quòd causa capitalis dicitur, quando non spectat ad iudicem ciuilem, sed ad criminalem, & quando venit quolibet modo puniendus criminaliter reus. Actiones verò, quæ hîc prohibentur, plurimæ sunt, scilicet, quoquomodo se

interponere in causis criminalibus clericorum, illos bannire, capere, processare, sententias contra eos proferre, & illas exequi.

Declarātur verba illa processando.

Circa verba illa, *processando*, nota, quòd *processare* est inquirere contra aliquem. In plurimis autem casibus potest laïcus iudex Clericum capere, vel processare absque metu censuræ.

Casus in quibus iudex laïcus potest clericos capere, & incarcerare.

Primò, quando Clericus est degradatus, qui postea traditus est curiæ sæculari, *cap. nouimus de verb. significat.* Bart. *in l. 1 ff. de pœnis.*

Secundus est, quando Clericus amisit priuilegium fori. Decius *num.* 110. Abbas *in cap. cùm non ab homine de iudic.* vt quia caret beneficio Ecclesiastico aut in seminario Clericorum, vel in aliqua schola, aut vniuersitate est, *iuxta cap. nullus sess. 23. de reform. in Concil. Trident.* vel quia effectus est iaculator, scurra, *&c.* quia hoc casu si secundò, vel tertiò monitus non desistat, clericale priuilegium amittit, *cap. vnico, de vita, & honest. Cleric. in 6.* quod procedit etiam in Clerico in sacris constituto, secundùm Gemin. & Rotam *decis.* 349. *in antiquis.*

Tertius casus est, quando se enormitatibus immiscuit, vt est textus secùndùm vnum intellectum *in cap. ex parte de priuil. credi. & cap. perpendimus, de immunit.* In his tamen casibus priùs sententia declaratoria iudicis competentis præcedere debet, quod secùs est in Clerico assassino, qui si notorius est, potest per iudicem sæcularem absque alia præcedente sententia puniri, *cap. 1. de homicid. in 6.* Capicius *decis.* 155. *num.* 26. & tunc degradatur, capit. *decis.* 112. *num.* 3. & 131. *num.* 75.

Quartus est, quando Clericus inuentus est in crimine flagrāti: tunc enim potest à iudice laïco capi,

capi, *cap. vt fame de immun.* Doctores in cap. *cùm non ab homine de iudic.* dum modò sine iniuria, violentáque manuum iniectione capiatur, & absque Clericalis ordinis dedecore, vt cùm primùm opportunè poterit, reddat eum curiæ Ecclesiasticæ. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 83.

Quintus est, quando iudex laïcus non iure proprio, sed de mandato superioris Clerici ipsius cognoscit de causis criminalibus, *gloss. in cap. decernimus* vers. *præsumat. de iudic.* quia id facit, vt minister Ecclesiæ, *cap. si Clericos de immunit. in 6.*

Sextus, quando Clericus non incedit in habitu, & tonsura: nam tunc iurè poterit capi à laïco iudice, quia talis quisque præsumitur, in quali habitu reperitur, *d. cap. si Clericos cap. si index laïcus de immunit. in 6.* & ita hodie post promulgatam quandam constitutionem Papæ Clementis VIII. & Pauli V. obseruatur scilicet contra Clericos non beneficiatos, neque in sacris constitutos, quòd possint puniri per iudicem laicum, si vt laici fuerint inuenti: & ita hodie est in praxi. Nec tenetur laicus clericum remittere, donec de clericatu constiterit coram Ecclesiastico iudice, & comperto quòd sit Clericus, debet remitti ad eundem iudicem Ecclesiasticum, quę probatio apud iudicem Ecclesiasticum fieri debet, non autem apud secularem. Ita Doctores communiter *in dicto cap. si iudex laicus, & in cap. cùm non ab homine.*

Talis quisque præsumitur, qualis in habitu reperitur.

Septimus, quando Clericus commisit delictum notorium coram iudice sæculari, nam tunc potest ab eo capi, sed statim superiori est restituendus, Nauarr. *cap.* 27. *num.* 24.

Octauus, si Clericus arma illa portauerit, quæ ipsis

ipsis laïcis lege prohibentur, *text. optim. in §. si Clericus, de pac. tenenda, & eius violat.* si tamen illa portauerit, licèt iudex sæcularis non possit illum punire pœna per legem sæcularem statuta, potest tamen per iudicem sæcularem talibus armis spoliari, & priuari absque vllo metu excommunicationis, quia hoc ad iudicem sæcularem, & Reipublicæ Rectorem proculdubio pertinet, nec compelli poterit iudex laïcus per Ecclesiasticum arma illa restituere, siquidem laïca lex arma prohibere potuerit, eáque prohibitio Clericos etiam comprehendit. Alioquin Clerici liberè vagarentur armati, cùm iudex Ecclesiasticus non habeat ministros, qui noctu possint Clericos armatos capere, armáque ab eis tollere.

EXCOMMVNICAT. XX.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui per se, seu per alios directè, vel indirectè sub quocunque titulo, vel colore, inuadere, destruere, occupare & detinere præsumpserint, in totum, vel in partem, Almam Vrbem, regnum Siciliæ, Insulas Sardiniæ, & Corsicæ, Terras citra Pharum, Patrimonium B. Petri in Thuscia, Ducatum Spoletanum, Comitatum Venusinum, Sabinẽsem, Marchiæ Anconitanæ, Massæ, Trebariæ, Romandiolæ, Campaniæ, & maritimas Prouincias, illarumque Terras, & loca ac terras specialis cõmissionis Arnulforum, Ciuitatesque nostras Bononiam Cæsenam, Ariminum, Beneuentum, Perusium, Auinionem, Ciuitatem Castelli, Tudertum, Ferrariam, Comadum, & alias Ciuitates, terras, & loca, vel iura ad ipsam Romanã Ecclesiam pertinentia, dictaque Rom. Eccles. mediatè, vel immediatè subiecta, nécnon supremam iurisdictionẽ in illis, Nobis,

Nobis, & eidem Romanæ Ecclesiæ competentem de facto vsurpare, perturbare, retinere, & vexare variis modis præsumunt, nécnon adhærentes, fautores, & defensores eorum, seu illis auxilium, consilium, vel fauorem quomodolibet præstantes.

Clara est hæc clausula.

EXCOMMVNICAT. XXI.

Vltima clausula est contra absoluentes à prædictis excommunicationibus absque legitima facultate. Et est talis.

Cæterùm à prædictis sententijs nullus per alium, quàm per Romanum Pontificem, nisi in mortis articulo constitutus; nec etiam tunc, nisi de stando Ecclesiæ mandatis, & satisfaciendo cautione præstita, absolui poterit, etiam prætextu quarumuis facultatum, & indultorum quibuscunque personis Ecclesiasticis, secularibus, & quorumcunque ordinum, etiam Mendicantium, ac Militiarum regularibus, etiam Episcopali, vel alia maiori dignitate præditis, ipsisque Ordinibus, & eorum Monasterijs, Conuentibus, & Domibus, ac Capitulis, Collegijs, Confraternitatibus, Congregationibus, Hospitalibus, & locis pijs, nécnon laïcis, etiam Imperiali, Regali, & alia mundana excellentia fulgentibus per nos, & dictam sedem, ac cuiusuis Concilij decreta verbo, literis, aut alia quacunque scriptura in genere, & in specie concessorum & innouatorum, ac concedendorum, & innouandorum.

Quod si fortè aliqui contra tenorem præsentium talibus excommunicatione, & anathemate laqueatis, vel eorum alicui absolutionis beneficium impendere de facto præsumpserint, eos excommunicationis sententia innodamus, grauiùs contra eos spiritualiter & temporaliter, prout expedire nouerimus processuri.

Decla

Declarantes, ac protestantes quamcumque absolutionem, etiam solenniter per Nos faciendam, predictos excommunicatos sub præsentibus comprehensos, nisi priùs à præmissis, cum vero proposito vlterius similia non committendi, desiterint: Ac quòd eos, qui contra Ecclesiasticam libertatem, vt præmittitur statuta fecerint, nisi priùs statuta, ordinationes, constitutiones, pragmaticas, & decreta huiusmodi publicè reuocauerint, & ex Archiuijs, seu capitularibus locis, aut libris, in quibus annotata reperiuntur, deleri, & cassari, ac Nos de reuocatione huiusmodi certiores fecerint, eos non comprehendere, nec eis aliter suffragari, quin etiam per huiusmodi absolutionem, aut quoscunque alios actus contrarios, tacitos, vel expressos, ac etiam per patientiam, & tollerantiam nostram, vel successorum nostrorum quantocunque tempore continuatam, in præmissis omnibus, & singulis, ac quibuscunque iuribus sedis Apostolicæ, ac S.R.E. vndecunque, & quandocunque quæsitis, vel quærendis nullatenùs præiudicare posse, aut debere.

DE

DE ABSOLVTIONE A CASIBVS BVLLÆ IN COENA DOMINI.

IN vltima clauſula Bullæ rectè cautum eſt, vt præterquàm in articulo mortis, nullus niſi à Romano Pontifice ab excommunicationibus huius Bullæ abſoluí poſſit, quia ad quem ſpectat ligare, ſpectat & ſoluere. Benè verum eſt, quòd quia, moraliter loquendo, Pontifex non poteſt per ſe ipſum ab omnibus huiuſmodi caſibus abſoluere, ideo delegat aliquos, quos Pœnitentiarios vocat, qui à talibus caſibus, & cenſuris abſoluunt, ſic Pœnitentiarij in S. Ioanne Laterano, in ſancto Petro, in ſancta Maria maiore, & etiam in ſancta Maria Lauretana omnes tali cenſura innodatos abſoluunt. Alij verò confeſſarij talem facultatem de iure non habent, niſi eis ſpecialiter concedatur. Imò Epiſcopis ipſis, quibus anteà per Concilium Tridentinum facta erat poteſtas abſoluendi ab omnibus cenſuris in cauſis occultis, per hanc Bullam ipſis eſt derogatum nam diſertis verbis hîc dicitur, *ſiue cuiuſuis Concilij decreta.* Et confirmatur hoc ex ſententia Franciſci Pennæ *in 3. parte Directorij, in ſcholio ad quæſt. 2.* vbi ſic habet; *Et quidem in ſupremo inquiſitionis prætorio ſanctæ, & Romanæ generalis Inquiſitionis ſæpè pronunciatum eſt, nec poſſe, nec debere Epiſcopos amplius virtute Concilij abſoluere occultos hæreticos in foro*

Ad quem ſpectat ligare, ſpectat & ſoluere.

Epiſcopi amodò poſſint abſoluere de occulta hæreſi in foro conſcientiæ.

con

Digitized by Google

conſcientiæ, ſiue quòd per proceſſum Bullæ in cœna Domini ſit Concilio Tridentino derogatum, ſiue quòd ita Pius V. & Gregorius XIII. aliàs expreſsè declararunt. Quod etiam teſtatur Nauarrus *in Man.c.27. num* 275. à qua etiam ſententia non audet diſcedere Simanca *de Cathol.inſtit. tit.3. num.6.* Quibus addo, quòd non ſolùm in hæreſi occulta, verùm nec in alia huius Bullæ cenſura Epiſcopi facultatem habeant, cùm per illam reuocentur omnia priuilegia, & conceſſiones eis factæ, etiam per cuiuſuis Concilij decreta. Vnde ad ſummum Pontificem, & ad ſacram Pœnitentiariam remittendi ſunt, qui talium cenſurarum vinculo ſunt ligati.

Epiſcopi nõ poſſunt à Bulla in Cœna Domini abſoluere.

2 Dubitatur hîc; An regulares virtute priuilegiorum ſuorum poſſint à prædictis cenſuris abſoluere? Reſpondeo, quòd Suarez *in ſuo quinto tomo diſput.21.ſect.3.ſub num.4.* videtur tenere partem affirmatiuam, & conatur eam elicere ex verbis Bullæ in Cœna Domini à Clemente VIII. editæ, vbi in reuocatione priuilegiorum ſic habetur, *niſi in eis etiam caſus præſentibus literis expreſsè comprehendantur.* Per quæ verba declaratum eſt per priorem reuocationem ſolùm excludi indulta concedentia facultatem abſoluendi à caſibus Papæ reſeruatis tantum in generali: non vero ea, quæ in ſpecie cõcedunt caſus Cœnæ Domini, & ita conſtat nunc non eſſe reuocata regularium priuilegia quæ hos caſus in ſpecie concedunt. Quæ quidem doctrina locum habere poterat ſuo tempore, & antequàm emanaret Decretum in oppoſitum à ſacra Congregatione, etiam ipſius Papæ Clem.VIII. in quo omnibus confeſſoribus ſæcularibus, & regularibus, etiam Societatis Ieſu

Regulares an virtute priuilegiorum poſſint à Bulla in Cœna Domini abſoluere.

prohi

prohibetur, ne in posterum à casibus clarè, vel dubiè positis in Bulla cœnæ Domini, vel aliàs quomodocunque sedi Apostolicæ reseruatis, aut in futurum per sanctitatem suam, eiúsve successores, pro tempore in eadem Bulla, vel aliter reseruandis: nec etiam à casibus, quos Ordinarij locorum hactenus reseruarunt, vel in posterum sibi reseruabunt, nullo casu, etiam necessitatis, vel impedimenti: nisi in mortis articulo, seu cum noua, & specialis sanctitatis suæ, aut successorum, vel Ordinariorum (quoad casus ab ipsis tantùm reseruatos vtique respectiuè) impetrata in scriptis licentia, Ordinariis locorum exhibẽda, absolutionis beneficium de cætero impendere audeãt, vel præsumãt: sed cùm opus fuerit, pœnitentes ad superiores, legitimósque iudices suos accedere consulant, sub pœna contrà facientibus tam Regularibus, quàm sæcularibus, excommunicationis, priuationis officiorum, & dignitatum, & beneficiorum, inhabilitatis item audiendi confessiones, & ad quæcunque officia, Prælaturas, beneficia in posterum obtinenda ipso facto absq; vlla alia declaratione, incurrenda: super quibus à nemine: nisi à Romano Pontifice habilitatio, dispensatio, aut absolutio, præterquàm in mortis articulo, possit impetrari. Sanctitas enim sua, quatenùs sit opus, facultates, & concessiones ipsas, in hac parte, vti cassas, & irritas haberi de cætero voluit, & vult; non obstantibus quibuscunque. Præterea nouerint pœnitentes, absolutionem, si quam obtinebunt contra huiusmodi prohibitionem, esse nullam, nulliusque roboris, & momenti, &c. In quorum fidem, &c. Datum Romæ die 9. mensis Ianuarij anni 1601.

Pœnæ eorũ qui ſine facultate à Bulla caſibus abſoluunt.

3 Dubitatur de pœnis, ad quas incurrunt, qui ſine facultate à prædictis cenſuris abſoluunt. Reſpondetur, quòd primò nihil facit ex Concilio Tridentino *ſeſſ.* 14. *cap.* 7. quia ſcilicet iuriſdictionem non habet, quæ neceſſariò requiritur ad hoc Sacramentum miniſtrandum. Secundò, eſt excommunicatus: ſic enim habetur in Bulla diſertis verbis; *Quòd ſi fortè aliqui contra tenorem præſentium talibus, excommunicatione, & anathemate laqueatis, vel eorum alicui abſolutionis beneficium impendere de facto præſumpſerint, eos excommunicationis ſententia innodamus, &c.*

Excommunicatio pro abſoluentibus ſine facultate, an ſit Papæ reſeruata.

Sed an hæc excommunicatio ſit reſeruata, nécne, Caiet. in verbo, *excommunicatio*, *cap.* 77. tenet partem affirmatiuam, tum ex vi Extrauag. Sixti IV. *Etſi Dominici:* tum ex vi Bullæ cœnæ, ex qua ſecundum Caietanum eodem modo reſeruata eſt, quo cæteræ ſententiæ ipſius Bullæ cœnæ, & idem dicit inter modernos Viualdus, & Toletus *in hoc loco.* Nihilominùs in hac Bulla reſeruata non eſt, vt patet intuenti; quia hæc ſententia additur ad hanc Bullam poſt reſeruationem iam factam in clauſula præcedenti, ex quo fit, vt illa reſeruatio ſolùm ad caſus præcedentes: non autem ad ſequentes extendatur, cùm hîc non exprimatur; ideò ſentio cum Sayro, cum Suarez, & cum Nauarro *hîc*, eam non eſſe reſeruatam, & per cap. *ſuper.* poſſe illam à quolibet Ordinario abſolui. Nec obſtat extrauag. Sixti IV. *Etſi Dominici:* quia reſeruatio illa Sixti facta fuit ſolùm ad confeſſionalia prædicti Sixti, quæ iamdiu expirauerant, vt tradit Sylu. verb. *excommunicatio 7. num.* 77. & hanc ſententiam ſequutus eſt etiam Sebaſtianus Medices *in ſumma capital. peccatorum, tit.* 9. *q.* 78. *num.* 1.

4 Dubi

Digitized by Google

4 Dubitatur hîc; An qui impeditus est, quominùs Rom. Pont. adeat, per hanc Bullam excommunicatus, ab alio possit absolui? Respondeo, quòd circa hoc Innoc. *in cap. quamuis*, vers. *sed si aliàs, de sent. excom.* tenet, excommunicatum ob aliam causam, quàm ob Clerici percussionem, si impediatur, quominùs eum adeat, ad quem absolutionis tributio iure ordinario pertinet, ab alio absolui non posse. Quia in excommunicato ob Clerici percussionem hoc tantùm permissum reperitur in citato *cap.* ergo secùs de aliis excommunicatis sentiendum est: exceptio enim firmat regulam in contrarium, *arg. l. nam quòd liquidæ. §. fin. ff. de pœn. leg. & l. cùm prator. ff. de iud. & c. nónne, de præsumpt.* Sed Felinus, qui contrarium sentit, hanc rationem improbat: nam in cap. *ea noscitur*, & in cap. *quòd de his*, excommunicatum extra mortis articulum constitutum; impeditum tamen, quominùs ordinarium absolutorem adeat, absolui posse dicitur, & tamen ibi non speciatim de excommunicato ob Clerici percussionem; sed generatim de excommunicato agitur: ergo ob aliam causam excommunicatus, & impeditus, absolui ab alio poterit. Quæ sententia vera est, & eam amplectuntur Abbas *in cap. de cætero, num. 1. vers. & circa hoc, de sentent. excomm.* Anchar. *in cap. eos, num. 1. vers. Tertio nota.* ibi. *sed hîc quæritur.* & Gemin. *num. 5. eod. de sentent. excom. in 6.* Sylvest. *verbo, absolutio 4. num. 7. vers. quartò*, & Nauarr. *in Man. cap. 27. num. 89. vers. ad primam.* Igitur qui legitimo impedimento irretitus est, excusatur ab accessu ad Romanum Pontificem, & à suo Ordinario potest absolui, sic Sylvest. Nau. & Abbas, *locis citatis.*

Excommunicatus per hanc Bullã, & impeditus, an possit ab alio, quã à Romano Pontifice absolui.

Impedimẽtum legitimum quodnam erit.

Petes, quodnam erit legitimum impedimentum? Respondeo, legitimum impedimentum illud esse; vbi excommunicatus eum adeundo, à quo iure ordinario absoluendus est, aut vitæ, aut famæ probabile periculum adit, aut rei familiaris grauem iacturam facit, aut aliis detrimento graui est: *argument. in cap. de cætero, & cap. quod de his, & cap. mulieres, de sentent. excom.* & multò magis, qui nulla ratione ire potest. Quare, qui adeò senex est, vt itineris labores non ferat, qui victum sibi, suæque familiæ quærit, mulieres ob sexus verecundiam: qui inimicos verentur, hi omnes, vt legitimè impediti, absolui à suo Ordinario poterunt; quamuis in hoc plurimum iudicis arbitrium versetur: *argument. lib. 1. ff. de iure deliberan. & cap. de causis, de offic. delegat.*

Excommunicatus absens potest per literas absolui.

5 Dubitatur; An excommunicatus absens per literas possit absolui? Respondeo, quòd licèt absolutio à peccatis nullo modo dari possit absenti, vt nos post alios latè probamus in nostro Tractat. *de casibus. reser. in artic. 20. sect. 2.* nihilominùs absolutionem ab excommunicatione rectè posse dari absenti fatemur: licèt in vsu iam sit, absolutionem talem alicui sacerdoti committi, qui ab excommunicatione, & à peccato absoluat. Sic etiam tenent Ricc. *in 4. distinct. 18. artic. 10. quæst. 2.* Sayrus *de censur. lib. 2. cap. 21. num. 12.* Angel. *verbo, absolutio. 3. num. 5.* Sylvest. *eod. verbo, 3. num. 9. dub. 5.* Sotus *in 4. distinct. 28. quæst. 2. artic. 6. ad 2. & distinct. 22. quæst. 2. art. 3. conclus. 6.* Nauarr. *in Man. cap. 26. num. 14.*

Sed quando talis absens erit absolutus? Respondent

ſpondent præcitati; quando recipit literas; niſi aliter de mente abſoluentis conſtiterit. Et ſi literæ ad excommunicatum non peruenerint, niſi poſt mortem abſoluentis; tamen abſolutus eſt, vt Riccardus tradit. E contra verò, ſi excommunicatus ipſe moreretur prius, quàm literæ ad ipſum peruenirent: tunc quidem Gloſſ. *in cap. quanto. 2. quæſt. 5.* dicit, poſt mortem abſoluendum eſſe: *argument. cap. à nobis. 2. de ſentent. excomm.* habet enim ſicut excommunicatio; ita etiam abſolutio vim ſuam à voluntate, & intentione iudicis: mens autem iudicis; ſicut & legis, non eſt ligare, aut ſoluere; niſi à tempore ſcientiæ, ex Gloſſ. *vbi ſuprà, argum. cap. leges, diſtinct. 4. & cap. propoſuiſti, diſtinct. 82. & cap. biduum, 2. quæſt. 6.* Vnde immeritò Vgolinus *de cenſur. Eccleſ. Tabul. 1. cap. 19. §. 1. numer. 5.* contra communem Doctorum ſententiam docuit, abſolutionem per literas fieri non poſſe; ſed neque excommunicationem: cuius ratio ex his, quæ diximus, facilè diſſolui poterit, & colligitur contrarium ex cap. *de manifeſta. 2. quæſt. 1. & cap. quanto, 2. quæſt. 5. & cap. quiſquis, 2. quæſt. 6.* quamuis ipſe hos textus aliter exponi poſſe cenſeat.

Absēs quādo cenſetur abſolutus.

6 Dubitatur; An abſolutio ab excommunicatione dari poſſit per procuratorem? Ad hoc reſpondetur eodem modo affirmatiuè: quidquid dicant Innocent. in cap. *cùm deſideres*, in verbo, *abſolutus, de ſentent. excomm.* & Hoſtienſ. quem refert, & ſequitur Panormit. *in d. cap. cùm deſideres, num. 7.* quorum ratio eſt; quia abſolutio requirit confeſſionem, contritionem, & introductionem in Eccleſiam cum cæremoniis quibuſ-

Abſolutio ab excommunicatione poteſt dari per procuratorem.

dam ,*cap. à nobis.2. de ſentent. excomm.* quæ per abſentem , aut procuratorem fieri non poſſunt. Sed in contrarium eſt communis ſententia , quam ſequuntur Ioan. Andr. *in cap. qui ad agendum,de procur. in 6.* Archid. *in cap. eos , qui* , & ibi Gemin. & Stephanus Coſta , *num.16. de ſentent. excomm.* Angel. verbo , *abſolutio 3. num.* 6. Sylueſt. *eod. verbo* 3. *num.* 9. Sayrus *de cenſur. lib.* 2. *cap.* 26. *num.* 13. quia licèt abſolutio ab excommunicatione , in foro pœnitentiali , aut etiam cum illa ſolemnitate , *cap.à nobis.* 2. *de ſentent.excomm.* nec per procuratorem peti , nec dari poſſit , cùm ad illam neceſſaria ſit præſentia eius , qui abſoluendus ſit ; abſolutionem tamen in foro iudiciali, & exteriori , ex cauſa licitè fieri poſſe , tum ex aliis ; tum præcipuè ex praxi , fit manifeſtum. Nam Rex Portugalliæ excommunicatus abſens, per Procuratorem à Nicolao IV. abſolutus fuit, vt teſtatur Specul. *titul.de iuramen. calumn.*§. *à quibus ſit iurandum.* Et Henricus IV. Galliæ Rex temporibus noſtris , & me præſente per Procuratorem Dominum de Perona , & Dominum de Sotia , anno Domini 1595. die 17. Sept. abſolutus fuit à Clement. VIII. ab excommunicatione , quam antea incurrerat. Cuius ratio eſt ; quia conſtituendo procuratorem , vt ipſi abſolutionem impetret , ea omnia , ſine quibus abſolutio haberi nequit , mandaſſe cenſetur , *argument. cap. prætereà , de offic. deleg. & l. ad rem mobilem , & l. ad legatum , ff. de procurator.* Requiritur tamen , vt Procurator ille de hoc habeat ſpeciale mandatum , vt docent Gloſſ. *in cap. qui ad agendum , in verbo , vel paciſci,de procurat.in* 6.Specul.*tit.de procurat.*§.*item opponitur , verſ.*16.Sayrus *loco citato,*& alij.

7 Dubi

7 Dubitatur; An quis possit absolui inuitus; vbi excommunicatus in crimine perseuerat? Hanc difficultatem tractant sanctus Bonauentura *in* 4. *distinct.* 18. *in vltim. p. dist. quæst.* 6. Ricc. *ibid. art.* 10. *quæst.* 1. Palud. *quæst.* 5. *art.* 3. *conclus.* 1. Gabr. *quæst.* 3. *art.* 3. *dub.* 7. S. Thom. *in addition.* 3. *part. quæst.* 24. *art.* 2. Alens. *in* 4. *part. summæ, quæst.* 22. *membr.* 1. *art.* 7. §. 1. Sayrus *lib.* 2. *de censur. cap.* 21. *num.* 5. Martin. Ledesmius 2. 4. *quæst.* 26. *art.* 2. Sotus *in* 4. *distinct.* 22. *quæst.* 2. *artic.* 3. *conclusion.* 6. ex quorum doctrina sequentes resolutiones eliciuntur.

Excommunicatus potest absolui etiam inuitus.

Prima est, quòd excommunicatus absolutionem petere debet; quia cùm excommunicatio ob contumaciam feratur; nisi absolutionem quis petat, an correctus sit quis, nécne, ignoratur; cum tamen excommunicationis finis sit, vt corrigatur.

Secunda est, quòd licèt à malo culpæ (cò quòd non nisi propria voluntate committitur) nemo inuitus absolui possit, excommunicatio tamen, cùm malum pœnæ sit, sicut in aliquem inuitum ferri potest, ita & inuitus ab ea absolui poterit, & absolutio data tenet; quando excommunicatio illa à iudice lata fuerat: si enim excommunicatus erat excommunicatione lata à iure; tunc sanctus Bonauentura, & reliqui citati Doctores docent, quòd inuitus absolui non potest: qui enim manere vult in crimine, cui annexa est excommunicatio, v.g. in hæresi, ab ea absolui nequit, facit cap. *damnationis* 24. *quæst.* 2. vbi dicitur; *Damnationis sententiam quicunque meretur accipere; si in suo sensu voluerit permanere, nullus relaxare poterit.*

Tertia eſt, ſi eſt quis excommunicatus à iudice; tunc, aut iuſtè, aut iniuſtè eſt excommunicatus: ſi iniuſtè, tenetur iudex, cognita iniuſtitia, etiam inuito excommunicato ſententiam relaxare, & nolentem abſoluere: ſi verò iuſtè excommunicatus eſt: tunc quidem regulariter abſolui non debet inuitus: imò aggrauatione cenſuræ, & aliarum pœnarum adiectione coërcendus erit, vt ſic citiùs dolore, & moleſtia affectus reſipiſcat, & à contumacia diſcedat. Facit vſus Eccleſiæ, vt habetur *cap. 2. de ſentent. & re iudicat. in 6.* vbi Innocent. IV. Fridericum Imperatorem in contumacia perſeuerantem, poſt inflictam excommunicationem, etiam Regno priuauit. Dixi, *regulariter*: quia ex cauſa rationabili, quæ eſt quando iudex videt, quòd abſolutio illa eſſet magis medicinalis animæ contumacis, quàm eius excommunicatio, & quòd non eſſet præiudicialis ſaluti communitatis. Item vbi immineret vtilitas Eccleſiaſtica ex abſolutione; ſeu impediretur ordinatio Eccleſiæ, & plurimùm obeſſet communitati propter participationem, ſi non abſoluatur: in his, & ſimilibus caſibus poterit iudex diſcretè excommunicationem iuſtè latam remittere, inuito illo, qui excommunicatus eſt. Secùs autem, vbi talis aliqua cauſa rationabilis non adeſſet.

Abſolutio per vim obtenta, an valeat.

8 Dubitatur; An abſolutio per vim obtenta, valida ſit? Cui difficultati ex communi DD. ſententia reſpondens dico, omnem abſolutionem per vim, & metum in virum conſtantem cadentem obtentam, nullam eſſe, vt expreſsè habetur in *cap. vnico, de his, quæ metus cauſa fiunt, lib. 6.* & ibi notant Ioan. Monach. Anchar. Gemin. Philipp. Franc. & Gloſſ. *per totum.* Summa Aſtenſis, *part. 2. lib. 7.*

Digitized by Google

lib.7. tit.2.§.47. S. Anto.3. *part. tit.24. cap.27.* Tabiena *verbo, excom.5. casu 32.* Caiet.*verb.excom.casu 43.* Nauarr. *in Manu. cap.27. num. 125. vers. 17.* Henriquez *lib. 13. de excom. cap. 30. §.1.* Vgol. *de censur.Eccles.Tab.1.cap.2.§.4.num.2.& cap.4.in princip. num. 14.* Quod procedit primò, à quocunque vis aut metus inferatur, etiam à muliere, vt notant Gemin. *in d.cap.vnic.§.ne autem.n. 2. &* Vgol. *vbi supra num.14.* Secundò procedit, siue censura iustè, siue iniquè lata fuerit, cùm lex non distinguat,an sententia iusta,vel iniqua fuerit, sic glos. *in d.cap. vnic. in verb.excom.* & quia censura etiam iniqua non illegitimis, sed probatis remediis reuocanda est,*arg.cap. sacro. §. caueat,de sent. excom. & cap. cùm contingat, de offic.deleg.* Tertiò procedit, etiam si sub conditione, aut ex die censura promulgata sit, antequàm conditio, vel dies aduenerit,vi aut metu reuocata sit,talis enim reuocatio nulla erit, ex Gemin. Anchar. & Franco, *vbi supra.* Quartò procedit, non solùm in absolutione excommunicationis maioris, sed etiam minoris, ex Gemin. citato, & Felin. *in cap.si quem, n.4. de sentent.excom.* Et ratio est, quia cùm aliquid de excommunicatione dicitur, quod non solùm ad maiorem, sed etiam ad minorem accommodari potest,etiã ad minorem trahitur,vt tradunt gloss. *in c. præsidentes, in verbo, excommunicationis,de hæret. lib.6.* & similis gloss. habetur *in Clem: 1. verbo, sententijs, de priuileg.* Gemin. & Franc. *in d. cap. vnico, de his,quæ vi, met. cau.fiunt :* Cùm igitur absolutio, de qua agitur *in d. cap. vnico*, ad excommunicationem minorem pertineat, eiusdem capitis dispositio in excommunicationis minoris absolutione locum habebit.

Digitized by Google

Absoluens per vim, nouam excommunicationem in curru.

Quibus addo, quòd qui sic per metum, aut vim absolutionem extorquet, non solùm à priori excommunicatione non soluitur, sed etiam nouam excommunicationem dicti *cap. vnici, de his, quæ vi. lib. 6.* incurrit, vt docent summa Astensis, Henriquez *vbi suprà,* & contra huiusmodi extorquentes absolutionem, grauiter inuehitur Concil. Trid. *sess. 25. de Refor. cap. 3. in fine,* vbi ait, *Nefas esse vt Magistratus compellat iudicem Ecclesiasticum absoluere.*

Metus cadēs in constatem virum quis.

Metus autem cadens in constantem virum, is est, quando aut mors ipsa, aut corporis cruciatus grauis, aut vniuersorum bonorum, aut partis eorum amissio interminatur, nisi absoluat, *arg. c. 1. & 2. & cap. ad audientiam, & cap. cùm dilectus, de his, quæ vi, met. cau. fiunt, & l. propter litèm, ff. de excu. tutor.* Item subtractio magni lucri, vt docet Cynus *in l. interpositas. C. de transact.* & Anchar. & Franc. *in d. cap. vnico.*

Absoluens ab hac excōmunicatio absque auctoritate, an alquando excusetur.

9 Dubitatur; An quis excusetur à peccato, & excommunicatione, si ei occurrat necessitas violentiæ, seu imminens periculum mortis, metus grauis infamiæ, aut rei familiaris? Respondetur affirmatiuè, quia licèt legislator legem ferre possit, vt priùs debeat quis mori, quàm eam frangere, neque adeò illam metu mortis infringere, esset peccatum mortale, pro morte autem vitanda non licet peccatum mortale, aut veniale committere, vt omnes Theologi docent, quia tamen lex humana, etiam Ecclesiastica hactenùs edita de rebus, quæ de se non sunt intrinsecè malæ, sed solùm ideò malæ sunt, quia prohibitæ, non obligat cum tanto vitæ periculo, ideò qui contra faceret metu mortis coactus, nec peccaret: nec excom

communicationem contrà facientibus impoſitam, incurreret, quod verum eſt, niſi metus incutiatur ab extrinſeco in cõtemptum fidei Chriſtianæ, aut legum Eccleſiaſticarum, & Eccleſiaſticæ cenſuræ, vt colligitur ex his quæ tradunt S. Thom. *in addit. 3. p. q. 23. art. 3. & quodlib. 11. art. 9.* Mart. Ledeſ. 2. 4. *q. 25. art. 3. in fine concluſ. 2.* Sotus *lib. 1. de iuſtitia, & iure, q. 6. art. 4.* & Clar. 4. *d. 22. q. 1. art. 4. poſt concluſionem 5. verſ. Ad quæſtionem ergo.* Corduba, *Caſu* 142. Bart. Med. 1. 2. *q. 96. art. 4.* Nauarr. *in Manu. c. 27. num. 36. & num. 239.* & faciunt ea, quæ docet *in Man. cap. 25. num. 84. & tom. 2. conſ. conſ. 16. num. 9. de hær. lib. 5. & in c. Fraternitas, 12. q. 2. num. 16. & ſeq. & in cap. inter verba, 11. q. 3. præludio 3. num. 4.* Couarr. *in cap. alma mater, 1. §. 3. num. 9. verſ. Quartò licèt de ſent. excom. lib. 6.* Henriq. *lib. 13. de excom. cap. 21. §. 2.* Ioan. Maior. 4. *d. 18. q. 4.* Sylueſt. *verbo, excom. 5. dub. 14.* Ioan. à Friburgo, *in ſumma Confeſſorum, tit. de ſent. excom. q. 165.* & alij. Vnde ſi quis Tyrannus in contemptum fidei, & legis Chriſtianæ, ſc. ad conuincendã fidem noſtram, & legem falſam eſſe, & nullius valoris, aut ieiuniũ frangere, aut feſtum violare cogat quempiam, mortem comminando, mori potiùs debet, quàm legem Eccleſiaſticam violare propter diuinum præceptum, quo tenetur fidem confiteri, non obſtante periculo mortis. Cæterùm ſi incutiatur metus mortis alia de cauſa, v.g. ex nequitia hominis ſcelerati, legem Eccleſiaſticam cum tanto diſcrimine ſeruare non tenetur.

Contra fidẽ præcipienti, etiam metu mortis, reſiſtere debemus.

Similiter ſi quis Tyrannus incutiat metũ mortis ſacerdoti, niſi celebret coram excommunicatis, ſi id fiat in contemptum Eccleſiaſticæ cenſuræ, ad oſtendendum vanam eſſe poteſtatem Eccleſiæ,

In contemptum fidei non debet ſacerdos, etiam metu

mortis missam celebrare.

clesiæ, tenetur potiùs mori, fidem confitendo, quàm peccare celebrando. Cæterùm si fiat alia de causa; quia v. g. Prætor, aut Princeps aliquis excommunicatus, non in contemptum Ecclesiæ: sed ad ostendendum se non esse excommunicatum, vel pro sua libidine talem metum incuteret, non peccaret celebrando, nec censuram aliquam incurreret, cùm Ecclesiæ in hoc casu non tanti referat prohibere commercium excommunicatorum, quàm vitam hominis conseruare: immò addit Sotus, fortè non esse consilium illa de causa vitam periculo exponere. Et hoc modo intelligendi sunt Adrian. *in 4. tract. de Clauibus, q. 3. vers. Octaua exceptio*, & Caiet. 1. 2. *quæst. 96. art. 4. & 2. 2. quæst. 125. art. 1. & tom. 3. Opusc. tract. nono*, & aliis.

Ad euitandū excommunicatū requiritur, vt sit denūciatus, vel sit publicus percussor clerici.

Dubitatur; An pro vitando excommunicato requiratur sentẽtia, an verò sufficiat, vt quis sciat, aliquem incurrisse, siue in hanc Bullam, siue in quamcunque aliam excommunicationem? Respondetur ex communi omnium Doctorum sententia, quòd non tenemur, nisi in duobus casibus, nempe vel ob publicam percussionem clerici, vel quando quis est publicè denuntiatus. Et habetur hoc clarè in extrauag. *Ad euitanda scandala.* Quæ siue ex Concilio Basileensi, siue ex Cõncilio Constantiensi communiter citetur, siue quia ab vniuersali Ecclesia recepta est, & vsu probata, imò, vt Suarez ait, à summo Pontifice manauit, facit, vt obligatio vitandi excommunicatos iuxta moderationem in illa factam, obseruanda sit, scilicet, vt tantum nominatim denuntiatos, & publicos percussores clericorum vitare teneamur.

Ex quo sequitur, quòd qui contra hanc Bullam

Digitized by Google

lam facit, licèt sit ipso facto excommunicatus: non tamen est vitandus, antequàm nominatim denuntietur, alioquin in Galliis, & alibi, vbi commercium est inter Catholicos, & hæreticos, nullus Catholicus posset cum hæreticis practicare, & conuersari; quod tum praxi, tum rationi repugnat.

11 Dubitatur; An vbi recepta non est hæc Bulla, obliget fideles in conscientia? Ad hoc pluribus dictis respondeo. *Bulla hæc omnes obligat.*

Primum dictum, potestatem condendi leges Petrus à Christo in vniuersam Ecclesiam accepit. *Ioan.* 21. *Pasce oues meas*, qua potestate accepta, iustè potuit toti Ecclesiæ dare leges, quæ ad bonum illius regimen viderentur. Idem aliis Petri successoribus, summis videlicet Ecclesiæ Romanæ Pontificibus contingit, qui licèt ab Ecclesia ad illius regimen eligantur: non tamen ab ipsa Ecclesia, vt quidam falsò putauerunt, sed à Christo immediatè hanc habent, qui eam omnibus illis in Petro concessit. Hæc autem Ecclesiæ potestas, quia non à populo, sed à Christo vim suæ potestatis habet, ideò etiam sine populi consensu poterit leges condere de his rebus, quæ ad finem vltimum consequendum essent necessariæ, aut valde conducibiles: ex quo intelligitur, in quanto errore versentur, qui affirmant, leges Pontificias non obligare, donec à populo acceptentur, si quidem, si multitudo populi Christiani posset acceptare, & non acceptare leges Ecclesiasticas, superior esset summo Pontifice, quod planè absurdum est, & ab omni ratione alienum, vt docet glossa *in capit. in istis distinct.* 4. Alphonsus de Castro,

lib. 1.

lib. 1. *de leg. pœn. cap.* 1. Medina 1. 2. *q.* 90. *art.* 3. & Sotus *lib.* 1. *de iuſtit. quæſt.* 1. *art.* 3. & alij communiter.

Secundum dictum; lex humana neminem obligat priùs, quàm promulgetur, ſic paſſim tam in lege ciuili, quàm canonica habetur; *in l. leges ſacratiſſimæ. C. de leg. & conſt.* dicitur, leges ſacratiſſimæ, quę conſtringunt hominum vitas, intelligi ab hominibus debent, vt vniuerſi præſcripto earum manifeſtiùs cognito, vel habita declinẽt, vel præmiſſa ſectentur. & in Auth. *Vt factæ nouæ conſtitutiones,* dicitur, tunc valere leges, cùm in communi factæ ſunt manifeſtæ. *& cap. in iſtis, diſtinct.* 4. expreſsè habetur, leges tunc inſtitui, cùm promulgantur, & Doctores id communiter docent. Panormitanus *in cap. cognoſcentes. de conſtit. num.* 6. S. Thom. 1. 2. *quæſt.* 90. *art.* 4. & ibi Caiet. & Medina, Angelica verbo, lex. *num.* 12. Sylueſt. *eadem q.* 6. Sotus *vbi ſupra, art.* 4. *concluſ.* 1. Caſtro *vbi ſuprà.* Valent. *tom.* 2. *diſput.* 7. *quæſt.* 5. *puncto* 5. Nauarr. *in Manu. cap.* 23. *num.* 44. Tolet. *in ſumma tract. de peccato mortal. c.* 18. Et ratio eſt: qùia lex eſt regula, & menſura actionum humanarum, regula autem, & menſura imponitur per hoc, quòd applicatur operantibus: applicari autem nequit, niſi per illius notitiam, & promulgationem.

Tertium dictum; lex Pontificia, qualis eſt præſens Bulla, aliqui ſentiunt, quòd requirit promulgationem in ſingulis Prouinciis. Panorm. *vbi ſuprà num.* 7. Caiet. & Medina *vbi ſuprà*, & aliqui alij. Ratio eſt, quia ſicut lex Imperatoris, & Regis, neceſſe eſt, vt in omnibus Prouinciis ſubiectis publicetur, ad hoc vt obliget, ita lex ſummi Pontificis: nam imperium Papæ latiùs patet, &

leges

leges eius magis vniuerſales ſunt. Et licèt Papa pedes plumbeos, & immobiles videatur habere, nec diſcurrat per Prouincias, & mundum, ſicut Imperator, habet tamen Epiſcopos, & Archiepiſcopos, per quos omnibus notitiã dare poteſt.

Sũmi Pontificis leges ſtatim, ac publicatæ ſunt Romæ, omnes obligant.

Alij verò exiſtimant, leges ſummi Pontificis vim obligãdi habere quamprimùm in Curia Romana publicantur, & in Acie Campi Floræ, & ad valuas Baſilicæ Apoſtolorum affixæ ſunt, & in Cancellaria Apoſtolica pro publicatis habentur: nec neceſſe eſſe, vt in ſingulis Prouinciis publicentur: niſi id in Bullis ipſis exprimatur, ſic Ioannes Monachus in reg. *In generali, de regul. iur. in 6.* Ioannes Andreas *ſuper data Sexti.* Panorm. *in cap. nouerit num. 3. de ſent. excom.* Immola *in proœm. Clem.* Gomeſius *in proœm. regul. Cancellar. q. 2. ante finem.* Sylueſt. *verbo, lex. q. 6. verſ. 3.* Valentia *tom. 2. diſp. 7. q. 5. punct. 5. dub. 2:* Azor *part. 1. Inſtit. Mor. lib. 5. c. 3. dub. 3.* Rodriquez *tom. 1. qq. regul. q. 6. art. 2. in fine.* Vnde Bulla ſuprà dicta obligat omnes vbique terrarum, poſtquàm die Iouis ſancti publicatur. Cuius ratio eſt, quia tota Reſpublica, & Eccleſiaſtica gubernatio ab vno capite, & paſtore ſummo, videlicet Pontifice, vna Prouincia reſpectu Papæ cenſetur, & Romæ ſunt omnes mundi nationes, vnde veriſimile eſt, quòd quando ibi Conſtitutio aliqua noua promulgatur, illi, qui Romæ commorantur, certas eorum ciuitates, & prouincias faciant, vt proinde illa promulgatio Romæ facta, ſufficiens eſſe cenſeatur: aliàs, vt Sylueſt. *vbi ſuprà* notat, multæ Decretales Pontificis non obligarent, quandoquidem multæ illarum in Prouinciis non ſunt vnquàm promulgatæ, in quibus tamen obligant, ſeruantur, & hoc maximè in legi-

bus

bus Pontificiis vim habet, quæ non pendent ex acceptatione populorum.

Vnde ad quæſitum videtur dicendum, quòd licèt ſubditi excuſentur, maximè qui penitus ignorant hanc Bullæ publicationem, non tamen excuſantur primores, & illi, qui volentes, & ſcientes eam non ſolùm non publicant, ſed neque acceptant.

Solùm poteſt eis fauere tolerantia, & diſſimulatio ſummi Pontificis, qui dum ſcit hanc ſuam Bullam non eſſe ab omnibus receptam, tolerat, & diſſimulat: hæc, inquam, tolerantia, & diſſimulatio tranſgreſſores à peccato excuſat, vt communiter præallegati Doctores dicunt.

Explicit Declaratio Bullæ.

DEO IESV CHRISTO laus in æternum.

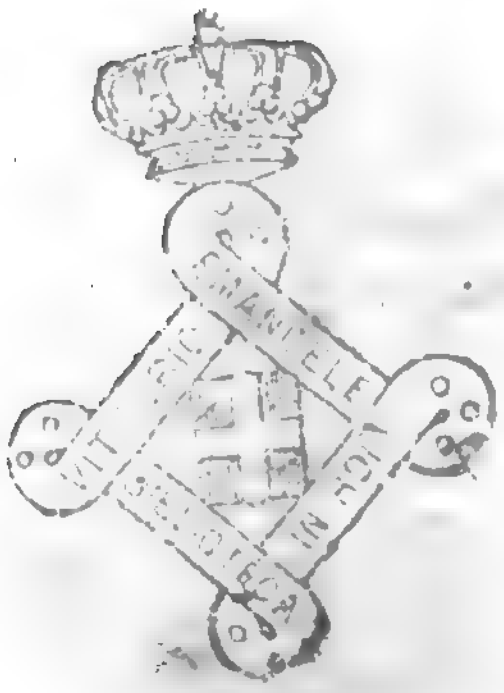

INDEX

Digitized by Google

INDEX RERVM, ET VERBORVM, AC PRÆcipuarum materiarum, quæ à R. P. Fr. FRANCISCO CORIOLANO Capuccino in hiſce doctiſſimis Tractatibus quam accuratiſſimè explicantur, copioſiſſimus.

Prior numerus Summarium: poſterior pæginam indigitat: præterquàm in explicatione Bullæ Cænæ Domini: vbi numerus tantùm paginam indicat.

A

ABbas an ſtatutum, quod fecit, ſine iuſta cauſa reuocare poſſit. num. 12. pag. 514
Abbas, & Conuentus an poſſint facere ſtatutum, per quod ligetur ſucceſſor. num. 11. pag. 513
Abbas an ligetur eo ſtatuto, quod cum Capitulo fecerit, & an ei contrauenire poſſit. num. 11. pag. 513
Abortus grauiſſimum peccatum. num. 2. pag. 737
Abortus quando fiat. num. 1. pag. 736
Abſolutio ab excommunicatione an poſſit dari à non ſacerdote, ſi ab eo lata ſit. num. 10. pag. 55
Abſolutio an bis cadere poſſit ſupra eàdem peccata. num. 12. pag. 51
Abſolutio à cenſuris præcedere debet abſolutionem à peccatis. num. 4. pag. 184
Abſolutio à peccatis tantùm ſufficit in quotidianis confeſſionibus. num. 9. pag. 186
Abſolutio ab excommunicatione poteſt dari abſenti: non autem à culpa. num. 2. 3. 4. pag. 215. & num 9. pag. 220
Abſolutio à maiori excommunicatione an dari poſſit per procuratorem. num 8 pag. 229
Abſolutio data ante acceptatum onus de ſe præſentrando, non eſt valida ei, qui non acceptat. num. 1. 2. 3. pag. 183

Digitized by Google

INDEX RERVM.

Abſolutio à caſibus reſeruatis ad eos pertinet,ad quos pertinet reſeruatio caſus. num. 2.pag.37

Abſolutio inualida multipliciter poteſt euenire. num.1.pag. 214

Abſolutio an dimidiari poſſit. num.4.pag.44

Abſolutio abſque facultate data,nulla eſt. num.2.pag.99

Abſolutio vt ſit valida,an ſufficiat ratihabitio. num.1.pag.171

Abſolutio peccatorum an in foro conſcientiæ à ſolo ſacerdote detur. num.10.pag 35

Abſolutio per vim obtenta an valeat. pag.968

Abſolutio ab excommunicatione an poſſit dari per procuratorem. pag.965

Abſolutio ab excommunicatione an dari poſſit abſenti,& ignoranti,& inuito. num.3.pag.161

Abſolutionem excommunicatus petere debet:quia niſi eam petat,correctus an ſit,necne ignoratur. pag.967

Abſolutionem ab excommunicatione an ſuperiores in aliquibus caſibus grauioribus poſſint ſibi reſeruare. num.4.pag.32

Abſolutionem ab excommunicatione poteſt ſibi reſeruare ſuperior. num.1.pag.31

Abſolutionis forma quæ. num.8.pag.186. Eius diuerſæ formæ pro diuerſitate temporum. num.11.pag.187

Abſolutionis ab excommunicatione forma,quæ. num.11.pa.36

Abſolutionis ab omni caſu forma,etiam à Papali,& quæ datur fratribus agonizantibus. num.13.pag.182

Abſolutionis forma pro habentibus indulgentiam plenariam. num 12.pag.187

Abſoluentium abſque facultate pœna,quæ. num.1.pag.99

Abſoluens abſque auctoritate mortaliter peccat. num.5.p.100

Abſoluere à peccato veniali quilibet ſacerdos poteſt. num.1. pag 354

Abſolui per literas poteſt excommunicatus abſens. pag.964

Abſolui poteſt excommunicatus etiam inuitus. pag 967

Abſolui à reſeruatis qui non poteſt,an ad altare poſſit accedere. num.8,pag.207

Abſoluitur nemo ab excommunicatione Bullæ cœnæ Domini, niſi à Romano Pontifice. pag 959

Abſolutus ab excommunicatione Bullæ cœnæ Domini abſque auctoritate,an aliquando excuſetur. pag.970

Abſoluendi facultas à reſeruatis an de iure reſideat apud Confeſſarios. num.16.pag.150

Abſoluendi ſimplex miniſterium an delegari poſſit. num.1.2.3. pag.156

Abſoluendus ſufficienter ſatisfacere debet læſæ parti pro ſua facultate. num.11.p.26
Abſolutus tempore Iubilæi, licèt non conſequatur indulgentiam:quia non facit id,quod præcipit Bulla;remanet tamen abſolutus. num 2.pag 396
Abſolutus in mortis articulo ab excommunicatione;& reconualeſcens, an teneatur ſe præſentare Superiori pro excommunicatione:non pro caſu reſeruato. num.6.p.58
Abſolutus tempore Iubilæi, ſi obliuiſcitur alicuius caſus, vel cenſuræ,liber manet à præſentatione. num.4.p.396
Abſolutus quis coram Deo per contritionem, quid recipiat, quando ei dicit Confeſſarius; *Abſoluo te.* num.7 p.316
Abſolutus in mixtis ab Eccleſiaſtico iudice,poteſt reconueniri à iudice ſæculari. pag.944
Abſolutus per vim, nouam excommunicationem incurrit. pag.870
Abſens quando cenſeatur abſolutus. pag.965
Abſenti an poſſit dari abſolutio. num.1.pag.221
Academia Pariſienſis an aliquando appellationem interpoſuerit contra Summos Pontifices. pag.883
Acclamatio an faciat indicium. num.18 pag.592
Acceptor perſonarum non debet eſſe Confeſſarius. num.5. pag.258
Acceptio perſonarum quæ. num.5.pag.258
Accuſare tenetur quilibet pro bono Reipublicæ. num.14. pag.671
Accuſare quando poſſit inimicus. num.12.pag.670
Accuſare qui prohibeantur ex lege. num.11.pag.670
Accuſare quis teneatur. num.6.pag 559
Accuſans aliquem de falſo, & non probans, qua pœna dignus ſit. num 11.pag.564
Accuſator ſe inſcribere debet, & obligare ad pœnam talionis ſubeundam, ſi in probatione defecerit,& ad proſequendam litem vſque ad finem. num.1.pag.556
Accuſatio tres ſolemnitates habere debet. num.1. pag.556.& quid in ea obſeruandum. ibid.
Accuſatio quando reddatur vitioſa. num.8.pag 562
Accuſatio in ſcriptis eſt facienda. num.1 pag.556
Accuſationem an præcedere debeat ſecreta correptio:ſicut ante denuntiationem. num.4.pag.558
Actus conſummatus quando dicatur. num.18.pag.777
Actus morales recipiunt rationem boni,& mali tum ex obiecto, tum ex diſpoſitione agentis. num.7.pag.246

Ad accuſationem ſex ſunt neceſſaria. num.3.pag.667
Adam an minus peccauerit,quàm Eua. num.2.pag.362
Afflicto non eſt addenda afflicto. pag.892
Agnum quiſquis comedit extra Eccleſiam, profanus eſt. pag.878
Aliud eſt legere libros prohibitos, aliud legere libros hæreticos. pag.857
Ad quem ſpectat ligare;ſpectat & ſoluere. pag.959
Anathema ab excommunicatione maiori in quo differat. pag. 848.Quomodo feratur.ibid. Eius tres ſignificationes. ibid.
Anima an ſola:an verò etiam totus homo viuat in purgatorio. num.3.pag.333
Animæ in Religione ſunt Dei ſponſæ, cum quibus delectatur ſponſus. num.4.pag.476
Apoſtata an ſit dicendus rebellans ſe ab obedientia Commiſſarij Generalis. num.6.pag.451
Apoſtata ab obedientia quis cenſeatur. num.5.pag.450
Apoſtata exterior tantùm,non interior,an incurrat in excommunicationem iuris. num.4.pag.449
Apoſtata deferens habitum occultum, eſt excommunicatus. num.23.pag.460
Apoſtata an ſit, qui tranſit ad aliam religionem. num. 10. pag.453
Apoſtata non eſt,qui tranſit ad arctiorem religionem. num.11. pag.453
Apoſtata à religione quis dicatur. num.9.pag.452
Apoſtata à fide quis dicatur. num.3.pag.448
Apoſtatæ etiamſi deferant habitum, ſunt excommunicati. num.22.pag.459
Apoſtata tanquàm excommunicatus eſt vitandus:& ſi ad Eccleſiæ gremium reuertatur,eſt abſoluendus à cenſura. num.4. pag.450
Apoſtatæ ſunt infames ipſo iure.num.20.pag.459.Non poſſunt eſſe teſtes,nec accuſatores. num.21.pag.459
Apoſtatæ à fide, incurrunt omnes pœnas à iure in hæreticos ſtatutas. num.3.pag.449
Apoſtatæ,& fugitiui an ſint promouendi ad ordines. num.25. pag.486
Apoſtatæ à fide an comprehendantur,& ſubiaceant excommunicationi. pag.852
Apoſtatis credentes an excommunicari poſſint. pag.852
Apoſtatis an liceat celebrare Miſſam, prædicare, docere, vel confeſſiones audire. num.26.pag.461

Digitized by Google

Apoſtaſia an impediat à ſuſceptione ordinis. num.6.pag.472
Apoſtaſia quid ſit. num. 1. pag. 448. Et quotuplex. num. 2. pag.448
Apoſtaſia an ſit ſpecies diſtincta ab hæreſi. num. 3. pag. 448. & 449
Appellare an liceat à declaratione ab excommunicatione. num.26.pag.733.
Appellare an poſſit reus conuictus,& confeſſus. num.2.pag.722
Appellari an poſſit à ſententia iudicis declarantis delictum eſſe notorium.num.9.pag.725. Quod limitatur. num.10.ibid.
Appellari poteſt ab omni ſententia. num.17.pag.729
Appellans extra ordinem , eſt excommunicatus. num. 29. pag.735
Appellans , & aſſignans cauſam probabilem contra ſuam confeſſionem,eſt audiendus. num.5.pag.724
Appellans iniuſtè an abſolui poſſit à Confeſſario,ſi appellationi non renunciauerit. num.8.pag.725
Appellans , qui iuſtè damnatus eſt , peccat mortaliter.num.6. pag.724
Appellans.qui eſt conuictus de crimine,obligatur ad reſtituenda omnia damna,& intereſſe,quæ ex ſua iniuſta appellatione proueniunt. num.7.pag.725
Appellantes à Summo Pontifice ad futurum Concilium,an incurrant excommunicationem. pag.861.& pag.874
Appellatio , quando non eſt copia iudicis , an interponi poſſit coram alia honeſta perſona. num.22.pag.731
Appellatio dupliciter fit,voce,& factis. num.24.pag.732
Appellatio in dubiis eſt admittenda. num.21.pag.732
Appellatio à ſententia Romani Pontificis eſt quædam palliata rebellio. pag.861
Appellatio friuola quæ dicatur. num.30.pag.643.& pag.919. & 723
Appellatio in iudicio Regulari admitti debet,quocumque modo fiat,ſiue ſcriptis,ſiue voce. num.20.731
Appellatio in ſcriptiſne fieri debet,an voce,& quis modus in ea ſeruandus. num.20.pag.730
Appellatio ſiue ad præſens , ſiue ad futurum Concilium , eſt prorſus illicita. pag. 879. Contrariæ aſſertiones diluuntur. pag.879.& 880.& 881
Appellatio an ſit de iure naturæ. num.1.pag.722
Appellatio,ſi timeatur iudex,an poſſit fieri publicè , aut coram aliqua honeſta perſona. num.22.pag.731
Appellationis libellus quid complecti debeat.num.20.pag.730

Appellationis ordo quis. num.28. pag.735
Appellatione iusta interposita nequit procedere iudex.num.25, pag.733
Appellationem iustam admittere debet iudex,alioquin punitur. num.21.pag.731
Appellationes cursum iustitiæ præcludunt,immortales reddunt lites,opprimunt innocentes,& per eas improborum audacia crescit. pag.876
Apostolus Corinthium illum, qui patris vxorem acceperat, sathanæ tradidit in interitum carnis. pag.825
Appropriatio vnius denarij,vel plurium non facientium quantitatem notabilem,an faciat monachum Carthusianum proprietarium. num.15.pag.516
Aqua sale conspersa aspersos sanctificat,& animarum sterilitatem curat. num.6.pag.347
Arbitrium iudicis à iure regulandum. num.11.pag.702
Arma dans hostibus ex vrbanitate, seu ex bono fine, an incidat in excommunicationem. pag. 902. Et an hæc prohibitio sit etiam de iure communi. ibid.
Arma hostibus subministrare de iure communi est prohibitum. pag.902
Armorum nomine quæ vehiant. pag.902
Articulus necessitatis quis. num.7.pag.383
Articulus mortis, & periculum mortis quomodo distinguantur. num.2.pag.193
Aspersione aquæ benedictæ an doleantur peccata venialia. num.6.pag.346
Assertiones pro inquisitione facienda num.10.pag.549
Astrologiæ an liceat studere, necne. num.22.pag.437
Astrologia an sit scientia damnosa. num.25.pag.440
Astrologia est scientia periculosa. num.23.pag.438
Astrologia iudiciaria an sit scientia falsa. num.22.pag.437
Attentans, & non consummans actum, non comprehenditur in casu reseruato. num.9.pag.26
Attritio quid sit. num.3. pag.313. Et quotuplex. ibidem.

B

BAptismus est ianua Sacramentorum. pag.826
Baptismum, & fidem Christianam præuaricantur, qui diuinantium domos ingrediuntur, eósque interrogant. num. 27.pag.441
Bohemorum hæreses in Concilio Constantiensi damnatæ. pag.828
Bona derelicta, aut pro derelictis habita capiens, an incidat in

in excommunicationem. pag.890
Breue Pij IV. contra confeſſarios ſollicitantes pœnitentes ad peccatum carnis. num.2. pag. 235. Ampliatur contra ſollicitantes adoleſcentes. num.3.pag.236
Breuia,vt licitè portentur,qualia eſſe debeant.num.21.pag.437
Bulla Cænæ Domini omnes Chriſtianos, quacunque dignitate præditos,& in quocumque gradu conſtitutos comprehendit. pag.832
Bulla Cœnæ Domini omnes,& ſingulos obligat. pag.973
Bulla Cœnæ Domini antiquior Martino V. pag.829
Bulla an ſit ius,quod cum morte conditoris finitur. pag.834
Bulla non finitur cum morte Papæ: ſed durat vſque ad nouam bullam ſucceſſoris. pag.834
Bulla in Cœna Domini variis temporibus mutata eſt. pag.835
Bulla cruciatæ ne regulares vtantur ad effectum abſolutionis à reſeruatis,ſpeciali decreto Clem. VIII. cauetur.n.5.pa.386
Bullæ veteris obligatio ceſſat per nouæ Bullæ promulgationem. pag.844
Bullæ excommunicationes an ſint ab homine. pag.833.An verò à iure. pag.834
Bullæ cruciatæ tenor quis. pag.387
Bullæ Cœnæ Domini vis,& auctoritas. pag.831
Bullam cruciatæ an Regulares accipere poſſint. num.1.p.384

C

CAdauer interfecti recognoſci debet per teſtes, qui dum interfectus in humanis eſſet,illũ cognouerunt.n.8.p.612
Calumniator quis dicatur. num.8.pag.162
Capitulum,ſeu Conuẽtus excommunicari non poteſt, ſed bene interdici. pag.869
Capitula nulla quantuncumque generalia poſſunt ſtatuere, vt profeſſio trium votorum ſubſtantialium facta non valeat. num.4.pag.413
Carceratus an poſſit cum carcerato excommunicato conuerſari ex neceſſitate. num.3.pag.155
Capuccini obſeruant ſancti Franciſci regulam iuxta textum,& literam. num.3.pag.385
Capuccinorum Generalis in toto ordine poteſt ſibi eligere quencumque ſacerdotem in confeſſarium. num.8.pag.106
Capuccini an licitè tranſeant ad Carthuſianos. nu.15.pag.455
Carthuſiani an licitè tranſeant ad Capuccinos. num.16.p.456
Caſus reſeruatus debet eſſe certus. num.4 pag.13

Digitized by Google

Casus reseruandi vsus. num.7.pag.8
Casus quispiam potest habere plures significationes : vnam propriam,& alteram impropriam;propria assumi debet, impropria omissa. num.4.pag.23
Casus non expressus in textu Decreti habetur pro omisso. num.4.pag.23
Casus reseruare an pertineat ad Guardianos. num.1.pag.37
Casus reseruatus de apostasia quando habet locum. num. 30. pag.467
Casus omissus in Decreto relinquitur dispositioni iuris communis. num.4.pag.23
Casuum in reseruatione seruanda est proprietas vocabuli:non extensio. num.6.pag.24
Casuum reseruatio debet fieri cum præuia discussione,& matura deliberatione. num.14.pag.29
Casuum reseruatio debet fieri de actibus exterioribus. num.7. pag.24
Casuum reseruatio est medicina præseruatiua , & curatiua. num.2.pag.22
Casuum reseruatio an possit fieri indifferenter. num.1. pag.22
Casuum reseruatorum remedia. num.13.pag.32
Casuum reseruatio fit tantùm circa mortalia : non autem circa venialia. num.10.pag.26
Casibus in reseruandis quid attendendum. num.3.pag.23
Causæ maiores vt in foro iudiciario requirunt maiores iudices : ita in foro animæ maiora peccata maiores iudices. num.8.pag.10
Catholicæ fidei vnitatem nihil est, quod magis laceret, & diuidat,ac rebellio,diuisio & schisma. pag.845
Cautela spiritualis. num.7.pag.77
Cautelæ deceptorum quæ. num.9.pag.79
Censura quid,& cur sic dicta. pag.847
Censuræ an multiplicentur propter multiplicationem Bullarum. pag.843
Censuræ sunt Ecclesiæ spiritualis gladius quo malos, à bonorum consortio separat, eósque tanquàm membra putrida à corpore Ecclesiæ abscindit , ne reliqua membra inficiant. pag.846
Censurarum absolutio etiam aliis extra ordinem potest committi. num.8.pag.383
Charitas palliata,quæ. num.8.pag.78
Charitatem an tollat excommunicatio. pag.828
Christus facultatem excommunicandi tradidit Petro , & omnibus

Digitized by Google

omnibus eius succeſſoribus. pag.817
Chriſtianus nihil ſic debet formidare,quàm ſeparari à Chriſto. pag.825
Chriſtianorum bona in nauibus infidelium deprædantes an in canonem Bullæ Cœnæ Domini incurrant. pag.890
Chriſtianæ religionis inimicos qui certiores faciunt de ſtatu Chriſtianæ Reipublicæ,incidũt in excommunicationẽ.p.905
Chriſtiani in triremibus infidelium remigantes, an peccent mortaliter. pag 888
Chryſoſtomus mira dicit contra patientes mulierbria.n 22.p 780
Ciceronis notabile dictum pro iudicibus, vt rectè iudicent. num.26.pag.639
Circunſtantia diei feſti an neceſſariò ſit confitenda.n.6 p.276
Circunſtantiæ perſonæ quando neceſſario confitendæ:& quando non. num.7.pag.277
Circunſtantiæ illæ in confeſſione ſunt dicendæ, quæ diuerſis, ſpecialibúſque præceptis prohibentur. num 4 pag.275
Circunſtantiæ peccatorum quæ neceſſariò ſunt confitendæ. num.2.pag 273
Circunſtantiæ an ſint confitendæ in actibus interioribus. nu.3 pag.275
Circunſtantiæ peccatum minuentes an ſint declarandæ.num.2. pag.327
Circunſtantias,quæ peccatum adaugent,confiteri,laudabile eſt. num.5.pag 276
Clauſuræ in Religione vſus antiquus.num.8.pag.479.Quid de ea ſtatuerit Concilium Aquiſgranenſe. num.10.pag.479
Clemens IV. bene ſemper affectus fuit erga Ordinem S. Franciſci. pag.881
Clericus licèt aliquo caſu poſſit reconueniri coram iudice ſæculari:non tamen poteſt cogi ad ſoluendum facta condemnatione. pag.945
Clericus quando dicatur amiſiſſe priuilegium ſui fori. pa.954
Clerici an ſoluere teneantur datia vini,carnium, & panis eiuſmodi. pag.949
Clerici onera, & gabellas ſoluere tenentur : quando ſoluuntur pro communi periculo, ſeu damno euitando. pag.952. niſi ſummus Pontifex eis immunitatem conceſſerit ſpeciali aliquo priuilegio. ibidem
Clerici in cenſibus, & tributis poſſunt coram iudice ſæculari conueniri. pag.945
Clerici primæ tonſuræ an gabellas ſoluere teneantur.pag.948
Clerici an abſque gabellæ ſolutione vendere poſſint bladum,

Digitized by Google

vinum,oleum,& similia habita tam ex fundis patrimonialibus,quàm beneficialibus. pag.949
Clerici assumentes habitum clericalem sine vlla intentione clericandi,an clericorum priuilegiis gaudeant. pag.951
Clerici coniugati an gabellarum immunitate gaudeant.p.949
Clerici non possunt cogi ad hospitandum militem. pag.950
Clericum eiiciens è suo territorio, an incurrat excommunicationem. pag.916
Clericum percutiens,quem inuenit cum vxore, matre, sorore, aut filia,an incurrat excommunicationem. pag.915
Clericum verberans causa defensionis , si excedit modum inculpatæ tutelæ,non ex propolito : sed inaduertenter , an incurrat excommunicationem. pag.914
Clericorum nomine qui veniãt in Bulla Cœnæ Domini.p.909
Cogitatio,vel delectatio morosa de pulchra muliere visa , aut de viro, an sit peccatum mortale. num.10.p.768.& 769
Cogitatio morosa quæ,& quando sit. num 9.pag.767
Condemnatus ex præsumptione iuris, & de iure, non auditur. num.12.pag.726
Conditio nulla ponenda est in absolutione. num.2.pag.181
Conditio triplex potest considerari in absolutione. n.1.p.180
Conditiones duæ excusant,vt quis sine confessione ad communionem accedat. num.6.pag.206
Collegium an excommunicari possit. pag.869
Communicans cum excommunicato in quibus casibus excommunicationem non incurrat. num.11.pag.628
Communicatus qui non est in paschate,an liber maneat à præcepto pro illo anno. num.5.pag.337
Communionem differre aliquo temporis spatio an teneatur, qui peccauit mortaliter : etiamsi contritus , & confessus sit. num.11.pag.353
Commissariis generalibus nullus resistere debet. num.7.p.451
Commissariatus officium sine limitatione datum, durat etiam post mortem delegantis. num.4.pag.166
Cõmissariatus officiũ an duret post mortẽ mittẽtis. n.3.p.165
Complicis personam in confessione manifestare an liceat.nu.1. & 2.pag.365.& quando. num.3.pag.365
Concilium generale an sit supra Papam. pag.866
Concupiscentia eiusdem est speciei cum peccato , quod committi desideratur. num.3.pag.763
Concupiscentia quid sit. num.2.pag.763
Confiteri tenetur homo statim post patratum peccatum in quinque casibus. num. 4. pag. 269. Nimirum quando est in probabili

Digitized by Google

probabili periculo mortis.num.4.pag.269.Quando non potest haberi faciliter copia confessarij in tempore statuto. num.4.pag.270.Quando conscientia dictat,vt statim confiteatur.eod.num. pag.271. Quando suscipienda est Eucharistia.num.4.pag.271. Quando venit tempus ab Ecclesia statum. num.4. pag.272
Confitetur quoties homo,ei remittitur pars pœnæ peccati soluendæ in purgatorio. num.pag.320
Confitentes peccata sua semper per eadem verba,malè faciunt. num.2.pag.260
Confessarius an possit absoluere ab hæresi purè mentali. p.855
Confessarius malè absoluens pœnitentem , an teneatur ad aliquid. num.1.pag.214
Confessarius,si est subditus, omninò cauere debet ab interrogatione de complice. num.1.pag.369
Confessarius,quando est ita ignarus, vt nesciat discernere inter lepram,& lepram,confessio est iteranda. num.9.pag.285
Confessarius de nouo electus in primis quærere debet , quare pœnitens suum proprium confessarium non adeat.n.4.p.409
Confessarius frangés sigillum qua pœna dignus sit. n.20.p.310
Confessarius mulieris in desertum à marito ductus , & ab eo interrogatus per minas ; an vxor sua ei adulterium confessa sit,quid faciet. num.8.pag.303
Confessarius in plurimis sequi debet opinionem probabilem pœnitentis. num.2.pag.140
Confessarius discernere debet inter peccata. num.1.pag.277
Confessarius an possit præsentationem facere pro suo pœnitente. num.13.pag.52
Confessarius est veluti medicus. num.17.pag.135. veluti magister. num.18.pag.136. veluti iudex. num.19.pag.136.Bonitas in eo requiritur.num.20.pag.136. Scientia debet pollere. num.22.pag.137
Confessarius cognoscens aliquam , an possit eam absoluere. num.13.pag.32
Confessarius excusatur à testimonio ferendo in iudicio contra confitentem. num.21.pag.578
Confessarius ostendens pœnitenti onus de se præsentando, nullam apponit conditionem in absolutione. nu.4 pag.182
Confessarius ignarus debet sequi opinionem pœnitentis docti. num.1.pag.140
Confessarius in quibus casibus non debeat pœnitenti dare absolutionem. num.3.pag.289
Cõfessarius an debeat sequi opinionẽ suã,an pœnitẽtis.n.1 p.140

Confessarius non facile mutandus. num.14.pag.287.& 288
Confessarius post impositam, & acceptatam pœnitentiam, det absolutionem. num. 5. pag 182. An ante etiam aliquando. num.6.pag 182
Confessarius antequam accedat ad audiendas confessiones, conteri debet, si peccato mortali est irretitus. num.21.pag.136
Confessarius an possit aliquando secundam personam in confessione interrogare. num.2.pag.84
Confessarius est veluti pater. num.14.p.132
Confessarius suámne, an Superioris opinionem sequi debeat. num.3.pag.141
Confessarius certò sciens pœnitentem commisisse peccatum aliquod mortale, de quo non confitetur, quid agere debeat. num.6. pag.265
Confessarius semel approbatus discedens, & posteà rediens, non debet iterum examinari. num.8.pag.146
Confessarius pro pœnitente orare debet. num.16.pag.135
Confessarius de licentia pœnitentis potest loqui extra confessionem de auditis in confessione. num.1.pag.190
Confessarius deputatus apud Capuccinos non potest alium delegare. 5.pag.160
Confessarius recta intentione, dicens; *Absoluo te, &c.* etiam ab excommunicatione absoluit. num. 6.pag. 185. Intentio recta, quæ dicatur. num.7.pag.185
Confessarius non potest absoluere pœnitentem à reseruato, quando delictum est publicum. num.1.pag.154
Confessarius regularis an ab excommunicatione generaliter lata possit absoluere. num.4.pag.169
Confessarius an explicare teneatur pœnitenti onus de se præsentando Superiori. num.1.pag.175
Confessarius non debet esse acceptor personatum. num.5.pag. 258
Confessarius debet se gerere cum pœnitente: sicut obstetrix cum fœmina parturiente. num.5.pag.261
Confessario, qui se præsentaturum pro subdito promisit, moriente ante præsentationem, ipse subditus tenetur se præsentare.num. 17. pag.54
Confessario dubitanti quid faciendum. num.5.pag.24
Confessarium indignum qui eligit, quem sola confessione talem esse nouit, an incurrat in pœnam suspensionis. num.4. pag. 86
Confessarium eligens indignum, sic cognitum, an pœnam incurrat. num.2.pag.85

Con

Digitized by Google

Confessarium an sibi possint eligere pro libitu Sacerdotes subditi. num.1.pag.118
Confessarij extraordinarij aliquando nouitiis concedendi pro bono animarum ipsorum. num.10.pag 404
Confessarij semel approbati possunt aliquando etiam extra territorium absoluere. num.7.pag.146
Confessarij deputati an possint ad libitum absoluere à casibus reseruatis omnes suos pœnitentes. num.1.pag.143
Confessarij curiosi esse non debent in interrogationibus non necessariis. num.5.pag.262
Confessarij idoneitas quænam sit. num.5.pag.103
Confessarij cautela in interrogando pœnitentem. num.2.pag. 324.In interrogationibus tria seruanda.num.2.& 3.pag.325
Confessarij sunt iudices arbitrarij. num.5. pag. 5. quare sic dicti. ibid.
Confessarij sollicitantes pœnitentes ad peccatum carnis, sunt suspecti de hæresi. num.1.pag.234
Confessarij prudentis officium est, non cauterizare conscientias pœnitentium infirmas. num.11.pag.131
Confessarij regulares ab omnibus possunt absoluere præter casus Bullæ in cœna Domini. num. 1.pag. 143. Dicta facultas limitatur in sex casibus. num.2.pag.144
Confessarij insufficientes an excusentur, quando sunt à Superiore exposiri. num.23 pag.137.& num.25.pag.138
Confessarij in vna diœcesi admissi, an possint etiam in alia Confessiones audire. num.12.pag.148
Confessarij, qui se offerunt ad præsentationem faciendam, reprehenduntur. num.14 pag.52
Confessarij sollicitantes pœnitentes ad carnale peccatum in actu confessionis,sunt suspecti de hæresi. num.26.pag.785. Extra verò actum Confessionis non sunt de hæresi suspecti. num.27.pag.785
Confessarij regulares extra Italiam possunt etiam à reseruatis ab Episcopo absoluere. num.6.pag.145
Confessarij cautela contra versutiam Superioris. num.1.p.161
Confessarij in vrbe approbati, non debent extra vrbem examinari. num.13.pag.149
Confessarij sigillum confessionis conseruare debent. num 12. pag.131
Confessarij an peccent, cùm impœnitentes absoluunt.num.28. pag.597
Confessarij cum pœnitentibus quatuor officia facere debent. num.13.pag.132

Con

Digitized by Google

Confessarij excommunicatos absoluentes, non teuentur seruare formam obseruatam in publicis absolutionibus. n.14. pag. 149
Confessarij, qui onus susciptunt se præsentandi pro pœnitentibus,debent id facere quamprimum possunt. n.2.pag.378
Confessor non habens iurisdictionem, an teneatur ad sigillum. num.11.pag.305
Confessarios deputandi modus varius. num.19.pag.153
Confessus de aliquo reseruato cum habente auctoritatem, non tenetur se iterùm præsentare, si absque contritione confessus est. num.13.pag.287
Confessus falsa per vim tormentorum an incidat in casum reseruatum. num.19.pag.592
Confessio spontanea an mereatur mitioré pœnam. n.20.p.720
Confessio instituta est à Christo tanquàm forum. num.1.pag.1
Confessio sola delicti an sufficiat ad condemnationem, si non adsit querela partis, aut aliqua alia informatio, n.16.p.688
Confessio vera comitata esse debet lachrymis.num.1.pag.312. Contrita.num.2.pag.312.Attrita. num.3.pag.313
Confessio non debet esse vestita coloribus, & inuolucris verborum:sed simplex,& nuda. num.1.pag.273
Confessio peccatorum laïco facta an sit sacramentalis. num.4. pag. 89
Confessio quomodo non fuit nulla; licèt iniquè data, quid teneatur facere Sacerdos. num.5.pag.218
Confessio comitem debet habere pudorem, & verecundiam. n.1.pag.288. Vt erubescat de fœditate peccati. n.2.pag.288
Confessio publicè fieri non debet. num.1.pag.299
Confessio non integra an sit licita. num.8.pag.46
Confessio spontanea, libens,& prompta esse debet.n.1.pag.280
Confessio fortis esse debet, & superare timorem. n.1 pag.324
Confessio tanquam forum est. num. 4. pag.4. In ea sacerdotes sunt iudices arbitrarij. ibid pag.5
Confessio non integra quando valida. num.6.10.11.pag.294. & 297
Confessio an sit de iure diuino. num.1 pag. 334. & n.2.pag.2
Confessio valida an sit, quando quis habens ignorantiam iuris,& facti, nescit se excommunicatum. num.4. pag.282
Confessio fieri debet sine admixtione historiarum, & aliorum impertinentium. num.1.pag.242
Confessio quando instituta. num.3.pag.3
Confessio debet fieri flexis genibus. num.1.pag.253.Aliquando etiam non flexis. num.2.pag.253

Con

Confessio,quæ absolutionem mereatur, quibus debeat esse ornata conditionibus. num.7.p.226
Confessio fidelis verax esse debet,& aliena à mendacio.num.2. pag. 263
Confessio scripta periculis subiacet. num.7.pag.226
Confessio fieri debet cum bona intentione, num.1.pag.260
Confessio frequens quas vtilitates afferat. num.1.pag.320
Confessio accusans:non autem excusans esse debet.num.1.& 2. pag.327
Confessio est augmentatio gratiæ. num.2.pag.320
Confessio peccatorum generalis an sufficiat. num.5.pag.349
Confessio generalis an sit laudanda. num.3.pag.322
Confessio per literas, & internuncium an sit permissa.num.1. pag 220
Confessio an sit differenda post peccatum patratum. num.1. pag.319
Confessio est ad instar actus iudicialis. num.3.pag 100
Confessio facta sine vllo dolore, contritione & peccati detestatione, iteranda est. num.3.pag 281
Confessio oris fit ad salutem. num.7 pag 227
Confessio ante communionem potest dimitti, si tunc timetur, quòd Confessarius reuelaturus sit confessionem.n.7.pag.207
Confessio debet esse integra quantum ad peccata mortalia. num.1. pag.291
Confessio debet esse lachrymabilis:id est cum displicentia omnium peccatorum. num.1.pag.312
Confessio extraiudicialis an faciat indicium ad torturam.n.13. pag.590
Confessio quando inualida,& iteranda. num.3.pag.280
Confessio ad hoc, vt pœnitentes remissionem peccatorum à Domino percipere mereantur, debet esse simplex. pag. 242. humilis. pag. 252. Pura. pag. 260. Fidelis. pag. 263. Frequens. pag.266. Nuda. pag.273. Discreta. pag.277. Libens. pag.279. Verecunda. pag. 288. Integra. pag. 291. Secreta. pag.298.Lachrymabilis.pag.312. Accelerata. pag.319. Fortis.pag. 324. Accusans. pag.326.parere parata. pag.328
Confessionis vsus,quando ex eo reuelatio non sequitur, an sit per se malus. num.1.pag.83
Confessionis sacramentum est singulare præsidium recuperandi oues perditas, eas confortandi, ac præmuniendi contra luporum inuasionem. num.2.pag.62
Confessionis dimidiatio duplex. num.5.pag.49
Confessionis integritas duplex. num.8.pag.44.

Con

Confessionis mutilatio si veniat ex negligentia excessa, inualida est. num.2 pag.292
Confessiones audire tempore Iubilæi an possit is, qui auctoritatem non habet ab ordinario. num.1.pag.212
Confugientes ad Ecclesiam qui extrahit, incidit in censuram canonum. pag.934
Coniecturæ doli commissi plures sunt. num.15. pag.705.706. 707
Consanguineorum pro defensione an liceat etiam occidere. num.22.pag.692
Consensus duplex. num.3.pag.58
Consensus quis requiratur ad peccatum mortale. num.5.pag. 764
Consensus virtualis sufficit ad constituendum peccatum mortale. num.8.pag.767
Consensus interpretatiuus an sufficiat ad incurrendum peccatum mortale. num.7.pag.766
Consensus est duplex: expressus, & tacitus. num.4. pag.764
Consensus interpretatiuus quis dicatur. num.6.pag.765
Conseruatio iustitiæ, & publicæ pacis induxit summos pontifices ad Bullæ Cœnæ Domini promulgationem. pag.845
Consilium optimum est, vt confessarius pœnitentem obliget ad pluries confitendum. num.1.pag.266
Consilium laudabile est, pluries idem peccatum confiteri.n.3. pag.267
Consolatio pro confessariis. num.26.pag.139
Conspiratio est cauenda, & punienda. num.28.pag.542
Constantinus magnus iudicare noluit de personis,& rebus Ecclesiasticis. num.12.pag.529
Constitutio Clementis VIII. de largitione munerum.n.22. pag.719
Constitutio Sixti V. contra abortum procurantes,moderata à Gregorio XIV. num.11.pag.741
Constitutionis nomen quid denotet. pag.834
Consuetudo longi temporis decursu munita, cuius initium in hominum memoria non est,dat quidem ius ei, qui capax est potestatis:sed non dat ius ei,qui non est capax iurisdictionis Ecclesiasticæ. pag.929
Consuetudo est optima legum interpres. num.8.pag.111
Conteri de peccato an teneatur quis statim post patratum peccatum. num.4.pag.315
Contritio quando sufficiat absque confessione,vt quis ad altare accedat. num.5.pag.410

Contritio tam magna esse potest, vt sola totam pœnam remittat. num.9.pag.131
Contritio sufficit ei, qui ore confiteri non potest, cùm nec valeat per epistolam, aut per internuncium. num.8.pag.229
Contritio vt vera sit, quantus dolor esse debeat. num6.pag.316
Contritionis veræ signa sex. num.5.pag.289
Contritionem habere de singulis mortalibus, an sit necesse. num.4 pag.315
Conuentus an excommunicari possit. pag.869
Conuentus nomine quæ veniant. num.14.pag.754
Corporaliter an puniendus quis sit, si dolus non intercedat. num.13.pag.702
Correctio delinquentis si non speretur, statim est denuntiandus prælato. num.8.pag.535
Correptio fraterna quando præcedere debeat denuntiationem, & quando non. num.6.pag.534
Credulitas an excuset à delicto. num.13.pag.717
Crimen quando est contra rempublicam, cum vno teste iudex facere potest inquisitionem. num.15.pag.552
Crimina falsa imponere est peccatum mortale. num. 24. pag.581
Criminibus in quibus omnes admittantur ad accusandum. num.13.pag.671
Curati prælatos certiores facere debent, qui in quadragesima vnius cuiusque anni fuerint confessi, & qui non. num. 4. pag.172
Cursales qui dicuntur. pag.886. quam excommunicationem incurrant; & an eandem subeant personæ accessoriæ. pag.887
Cursales omnes excommunicatione feriuntur. pag.886

D

DÆmon multùm insurgit contra hominem: dum peccata secum recondita habet, nec medico spirituali aperit. num.2.pag.320
Dæmon an ex clandestinis consiliis, verbis, scriptis, & signis externis occultas hominum cogitationes cognoscere possit. num.23.pag.439
Dæmon variis modis præstigias efficere solet. numer. 14. pag.433
Dæmon aliquando de loco ad locum transfert lamias. num.15. pag.434
Dæmones ex perfectione ingenij an coniiciant nonnunquam

Digitized by Google

quid homines facturi sint.num.7.pag.430. An aliquando ex reuelatione.num.8.ibid. An etiam aliquando ex longa consuetudine. num.9.ibid.
Dæmonis inuocatio est maximum peccatum. num.1.pag.427
Dæmonis expressæ inuocationis multiplices species. num. 11. pag.431
Dæmones sanguinis amatores sunt. num.19.pag.436
Dæmones vt faciliùs prouocentur, quoties necromantia fit, cruor aquæ misceri solet. num.19.pag.436
Damnati ad triremes an possint absolui à quibuscunque casibus per Confessarios Cappuccinorum. num 4 pag. 45
Damnationis sententiam quicunque meretur accipere,si in suo sensu voluerit permanere,nullus relaxare poterit. pag.967
Decretum Clem. VIII. de confessione non facienda per internuncium,aut per epistolam.num.2.pag.221.Contrarium docentes quas pœnas incurrant.eod. num.pag.222
Decretum Clementis VIII.est veluti motus proprius. num. 5. pag.414
Defectus peccatorum an sint sub sigillo. num.16.pag.308
Defensio nulli est deneganda. num.1.pag.608
Defensio est de iure naturæ. num.1.pag.607
Defensores librorum hæreticorum qui dicantur. pag.858
Delectatio morosa cuius generis sit peccatum.num.11.pag.770
Delectatio consurgens ex tactibus, non motiuo inhonesto factis,non est peccatum mortale. num.12.pag.770
Delegante mortuo, si causa cœpta est,durat officium delegati vsque ad finem causæ: si verò cœpta non est,debet eam non incipere. num.5.pag.166
Delegatus non debet excedere fines suæ commissionis. num.8. pag.416
Delictum manifestare subditus in quibus casibus non teneatur, non obstante generali mandato,vel etiam excommunicatione. num.17.pag.538
Delictum si quis priuatim scit solus,non tenetur reuelare,si timet sibi notabile damnum euenturum. num.16.pag.537
Delictum an excuset ebrietas. num.7.pag.714
Delictum,si quod scelere,vel alia de causa sit commissum, & à quo ignoretur,quid agendum. num.11.pag.613
Delictum alicuius an reuelare teneamur,quando res est secreta. num.20. pag.539
Delictum denuntiare non tenetur quis,quod ex leuibus personis scit. num.24.pag.541
Delictum denuntiare tenetur quis, quando iudex punitionem inten

Digitized by Google

intendit,& iustè procedit. num.19.pag.539
Delictum notorium quod dicatur. num.11.pag.726.
Delicti circunstantia necessariò confitenda,quando non potest manifestari absque reuelatione tertiæ personæ, tunc potest licitè reuelari. num.6.pag.368
Delictis in occultis proceditur ex coniecturis, & indiciis. num.3.pag.610
Delicta,& facta sua,vnde nasceretur offensio,tegendi quantum potest,ius habet quis. num.34.pag.665
Delinquere solitus quis dicatur. num.10.pag.589
Delinquens occultè an teneatur se prodere. num.42.pag.497
Delinquente emendato an quis teneatur eius delictum reuelare. num.18.pag.538
Delinquendi exemplum, quod ex delicto reuelato, per punitionem præbetur,plus nocet, quàm condonatio delicti præteriti facta pœnitenti. num.2.pag.623
Delinquendi consuetudo an faciat præsumptionem. num.9. pag.588
Denuntiare quis non tenetur, si non est adhibita correptio, quando est adhibenda. num.13.pag.537
Denuntians omnino falsum, an sit puniendus. num.2.pag.542
Denuntiator non tenetur probare. num.25.pag.541
Denuntiatio Euangelica est duplex. num.2.pag.532
Denuntiatio iudicialis est duplex: priuata, & publica. num.3. pag.533
Denuntiatio sola delicti an sufficiat ad inquirendum. num.5. pag.611
Denuntiatio est duplex: Euangelica, & iudicialis. num.1. pag.532
Denuntiationem an præcedere debeat correptio. num.5. pag.534
Denuntiationem vt præcedat correptio, non est necesse, vbi damnum Reipublicæ timetur. num.7.pag.535
Deputati ad confessiones audiendas an possint literas pœnitentiariæ aperire. num.16.pag.53
Deus ab eo,à quo offensus est,exigit iniuriæ satisfactionem,& compensationem. num.3.pag.333
Deus an quædam agat præter communem ordinem naturæ, & præter generalem suam, & ordinariam prouidentiam. num.14.pag.440
Dei auctoritas fons,& origo omnis auctoritatis Ecclesiasticæ, quæ per Christum in Ecclesiam deriuatur. pag.851
Diabolus timet, nec audet accedere ad eum, qui omnes eius

Digitized by Google

ſuggeſtiones confeſſario aperit. num.2.pag.320
Diaboli flatus prunas extinctas ardere facit. num.16.pag.82
Dimidiata confeſſio per ſe non eſt confeſſio:quando autem dimidiatio fit per accidens,tenet. num.1.pag.291
Dina domo egreſſa vt videret mulieres regionis, violata fuit. num.7.pag.478
Diuinatio per ſomnium quid ſit. num.16.pag.434
Diuinatio quid ſit. num.5.pag.418
Doctores,procuratores,tabelliones, aduocati,conſiliarij,medici,chirurgi, & obſtetrices,ſecretum ſeruare debent. num.8. pag.569
Dolus an coniecturis detegi,& probari poſſit.num.14.pag.705
Dolus quando non præſumatur. num.14.pag.704
Doli commiſſi coniecturæ plures ſunt. num.15. pag.705.706. 707
Doli præſumptio ceſſat, ſi quis præſumatur bonus. num.14. pag.704
Doli præſumptio eſt, quando quis mendacium dicit.num.15. pag.706
Dolo non æquiparatur lata culpa in criminalibus. num.13. pag.702
Dolum committit,qui facit,quod ſibi non prodeſt,& alteri nocet. num.15 pag.707
Dolosè facere videtur, qui clam,& occultè facit, quod palàm fieri ſolet. num.15.pag.707
Dormiens ſi quem vulnerauerit, aut interfecerit, an ſit excuſandus. num.8.pag.714

E

EBrius committens delictum tempore ebrietatis, an ſit puniendus pœna ordinaria. num.7.pag.714
Eccleſia an ſolas res Eccleſiaſticas adminiſtrare debeat. pa.932
Eccleſia per excommunicationem non damnificat:ſed oſtendit damnificatum. pag.826
Eccleſia an cognoſcat de actionibus, quæ in ſolo intellectu ſunt. num.7.pag.24
Eccleſia non iudicat de occultis. num.18.pag.457
Eccleſia cuncta per mundum nouit,quòd ſancta Romana ſedes ſas habeat de omnibus iudicandi,nec cuiquam liceat de eius iudicare iudicio. pag.864
Eccleſia excommunicandi poteſtatem accepit à Chriſto. pag.823

Ecclesia excommunicationis gladio multa operatur, etiam quoad Deum,& quoad pœnam interiorem animæ. pag.824
Ecclesia an possit statuere, vt quis bis confiteatur peccatum suum. num.1.pag.55
Ecclesiæ totius appellationes ad S. Sedis examen sunt deferendæ. pag.875
Ecclesiæ perpetua traditio,cuius initium ignoratur,est signum iuris diuini. num.16.pag.202
Ecclesiam quisquis non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & publicanus. pag.817
Ecclesiasticæ personæ nomine qui veniant. pag.917
Ecclesiastica persona an in aliquibus casibus trahi possit ad iudicium sæculare. pag.944
Ecclesiastici gabellas soluere non tenentur. pag. 948. Imò nec clerici primæ tonsuræ. ibid.
Ecclesiasticis personis an liceat pedagia imponere sine licentia summi Pontificis. pag.895
Egressio quælibet à Monasterio est mala:sed pessima est,quando est nocturna. num.12. pag.480. Quid si in crepusculo. num.13.pag.480
Eleemosynam an facere possit Religiosus de iis,quæ ad victum pro studio ei destinata sunt. num.9.pag.752
Episcopus non potest obiicere suo clerico crimen, quod scit eum commisisse,si non potest illud probare. num.1.pag.623
Episcopus an absoluere possit ab excommunicatione occulta. num.2.pag.169
Episcopi an absoluere possint de occulta hæresi in foro conscientiæ. pag.959
Episcopi an à reseruatis sedi Apostolicæ absoluere possint. num.5.pag.109
Episcopi,& prouinciales an à Confessario electo absolui possint de hæresi occulta. num.6.pag.115
Episcopi nomine qui veniant. num.9.pag.123
Episco mortuo facultas data quando expiret. num.1.pag.165
Episcopo approbante mortuo, confessarij possunt prosequi ad confessiones audiendas. num.9.pag.147
Episcopo,vel Papæ subiiciuntur nouitij pro reseruatis. num.6. pag.402
Episcopi ad Concilium vocati eundem dignitatis gradum obtinent quem obtinebant,antequàm ad Concilium vocarentur. pag.866
Episcopis.& Archiepiscopis negligentibus punitionem eorum, qui bonis Ecclesiasticis abutuntur,licet patronis Ecclesiarum

regem adire,vt illi malo medeatur. pag.926
Episcopis ipsis, quibus anteà per Concilium Tridentinum facta erat potestas absoluendi ab omnibus censuris in causis occultis, per Bullam Cœnæ Domini est derogatum. p. 953
Episcopi potestatem habent reseruandi sibi casus. num.6.p.7
Episcopi non possunt à Bulla Cœnæ Domini absoluere. p. 960
Episcoporum est populi delicta corrigere,& super gregem sibi commissum inuigilare. num.8.pag.9
Epistola aurea S. Bernardi pro eiectione Religiosorum è monasterio. num.29.p.461
Esau cùm vagaretur extra domum patris, primogenituram amisit. num.7.p.478
Exceptiones in processu facto ad instantiam partis, quamplurimæ. num.4.p.668
Exceptio rei iudicatæ an opponi possit contra delicta. num. 3. pag. 712
Exceptio firmat regulam in contrarium. num.8.pag.170
Eua an grauius peccatum commiserit,quàm Adam.nu.pag.362
Eucharistiæ sacramentum recipiens cum peccato veniali, an peccet. num.7.pag.349
Eucharistiam sumens cum peccato odij, vel infidelitatis, plus peccat,quam qui cum peccato carnis. nu.12.pag.353
Excommunicare,& alias censuras ferre, & ab eis absoluere,ad iurisdictionem pertinet Ecclesiasticam. pag.818
Excommunicare potest non sacerdos,si ad hoc delegatur.nu.2. pag.31
Excommunicandi potestas est in persona Ecclesiastica: præcipuè in summo Pontifice. pag.818
Excommunicandi potestatem Papa habet à Christo. pag.817
Excõmunicandi plenissima potestas est in sũmo Põtifice.p.819
Excommunicatus per Bullam Cœnæ Domini,& impeditus, an possit ab alio,quàm à Romano Pontifice absolui. pag.963
Excommunicatus absens potest per litteras absolui. pag. 964
Excommunicatus potest absolui etiam inuitus. pag.967
Excommunicatus vt euitetur,requiritur,vt sit denuntiatus, vel sit publicus percussor clerici. pag.972
Excommunicatus,qui legitimo impedimento irretitus est,excusatur ab accessu ad Romanum Pontificem, & à suo ordinario potest absolui. pag.963
Excommunicatus, mortuo Superiore excommunicante,à successore,vel de eius licentia est absoluendus.num.7.pag.123
Excommunicatus ab vno Episcopo, an vbique sit vitandus? num.10.pag.627

Digitized by Google

Excommunicatus maiori excommunicatione non potest denuntiare,nec accusare. num.4.pag.533
Excommunicato ad euitandum scandalum licet Eucharistiam sumere absque præuia confessione. num.5.pag.205.& ad altare accedere. num.4.pag.205
Excommunicatos nominatos , & publicatos tantùm vitare teneatur ex Conciliis Constanſ.& Basil. pag.821
Excommunicatio timenda,& reformidanda. pag.825
Excommunicatio pro absoluentibus sine facultate,an sit reseruata Papæ. pag.962
Excommunicatio absque scriptura lata apud regulares an liget. num.11.pag.124
Excommunicatio latæ sententiæ quæ dicatur. pag.839
Excommunicatio à Superiore, etiam sine reseruatione lata, quando ab eo solo debeat absolui. num.14.pag.126
Excommunicatio si est occulta , non peccat iudex vsurpatione iudicij ; & sententia , cæteráque eius acta publica sunt valida. num.5.pag.625
Excommunicatio non est exclusio à gratia Dei : sed exclusionis iam factæ per peccatum mortale,declaratio. pag.828
Excommunicatio non reseruata an tollat iurisdictionem ad absoluendum à culpa. num.6. pag. 185. Reseruata verò an tollat. num.5.pag.185
Excommunicatio absque præuia trina monitione quando teneat. num. 12.pag.125
Excommunicatio variis nominibus , & vocibus appellatur in iure. pag.845
Excommunicatio an sit de iure diuino,vel humano. pag.819
Excommunicatio latæ sententiæ statim ligat. num.4.pag.122
Excommunicatio non obstat,quominùs quis à peccatis absolui possit ad euitandum scandalum. num.5.pag.205
Excommunicatio quando est latæ sententiæ : & quando non. num.44.pag.498. & num.45.46.47.48.49. & seqq.
Excommunicatio vt incurratur ab eo , qui dimittit habitum, tres conditiones concurrere debent. num.25.pag.461
Excommunicatio an tollat charitatem. pag.828
Excommunicatio cur dicatur *virga ferrea*. pag.850. Cur *anathema,maranatha*. pag.849
Excommunicatio iudicis quando est occulta,an sit ipse publicè vitandus ; an solùm occultè. num.6.pag.625
Excommunicationis censura aliquando dicitur latæ sententiæ: aliquando ferendæ. pag.839
Excommunicationis gladio multa operatur Ecclesia ; etiam quoad

Digitized by Google

quoad Deum,& quoad pœnam interiorem animæ. pag.824
Excommunicationis requiſita. pag.818
Excommunicationem incurrit,qui abſque facultate ab excommunicatione abſoluit. num.4.pag.100
Excommunicationem incurrit religioſus, qui habitu dimiſſo exit à religione. num.19.pag.458
Excommunicationem vt quis incurrat pro ſacrilegio, quæ requirantur. num.13.pag.754
Excommunicationum differentiæ quæ. pag.832
Excommunicationes à iure latæ manent,etiam mortuo earum conditore. pag.833
Excommunicationes Bullæ Cœnæ Domini, omnes ſunt latæ ſententiæ. pag.839
Exigere quid ſit. pag.896
Exigua qui parui pendunt,ad maiora inuitant. num.11.pag.27
Exitus à religione multiplex. num.9.pag.452
Expulſus à monaſterio, ſi ad ordines promoueri velit, an teneatur ad Epiſcopum ſui domicilij recurrere ad diſpenſationem obtinendam. num.7.pag.472
Expulſus à religione de expulſione dolere debet. num.1.p.468
Expulſus à Religione an promoueri ad ordines prohibeatur. num.6.pag.471
Extenſio de caſu ad caſum eſt facienda pro ſalute animarum, & ad euitanda peccata. num.5.pag.237
Extra Eccleſiam eſſe,idem eſt,quòd extra Chriſtum. pag.824

F

Factum notorium,ſeu publicum eſt loco accuſatoris, & teſtium; nec relinquit reo ius vllum defendendi ſe in iudicio. num.6.pag.700
Facultas quibuſcunque Ordinum Prælatis cognoſcendi cauſas Regularium ad officium Inquiſitorum ſpectantes quoque modo conceſſa reuocata eſt à Pio V. num.3.pag.525
Facultas eligendi Confeſſarium finitur per vnum actum completum,quando facultas datur determinatè.num.1.pag.163.
Non autem finitur,quãdo datur ſine limitatione. n.2.p.165
Falſariorum nomine qui comprehendantur. pag.898
Fama eſt ſufficiens indicium ad inquirendum. num.4.p.586
Fama bona præcedens an excuſet à delicto. num.14.pag.718.
Quando operetur,& quando non. num.15.pag.718
Famæ ſuæ an quis dominus ſit,itaut non poſſit curare de propria infamia. num.3.pag.620

Famæ honoris,& vitæ ſubditorum an princeps,vel ſuperior ſit dominus. num.5.& 6.p.621
Familiares,& famuli poſſunt à regularibus abſolui. numero 5. pag.145
Ferri nomine, an materia ipſa ex qua ferrum ſit, comprehendatur. pag.903
Ferri vena an propriè ferrum ſit. pag.904
Fidei puritatem nihil eſt quod magis maculet, & contaminet, quàm hæreſis,ac illi affinis ſuperſtitio. pag.845
Fidei eſt articulus, ſacerdotis ſacramentalem abſolutionem eſſe actum iudicialem. num.3.pag.332
Fidelis quilibet eſt particeps omnium bonorum, quæ fiunt in Eccleſia. pag.827
Fœminarum ſpiritualium familiaritas maximè vitanda.nu,15. pag.82
Fœtus quando cenſeatur animatus. num.5.pag.739
Fuga delinquẽtis probata ſufficit ad cõdemnationẽ.n.11.p.589
Fugere valens & nolens,ſi percutiat, an incidat in excommunicationem. pag.914
Furioſus pro abſente habetur. num.5.pag.714
Furioſus an puniri poſſit propter ea,quæ commiſit ante furorem. num.4.pag.713
Furor,& inſania an excuſent à delicto commiſſo. num.4.p.713
Furari in Religione quàm malum. num.17.pag.756
Furtum eſt bona aliena recipere cum intentione ſibi retinendi ea. pag.893
Furtum quid ſit. num.1.pag.745
Furtum vt ſit mortiferum quæ quantitas requiratur. num.3. pag.746
Furto auferens aliquid clerico,an incidat in excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini. pag.911
Furtis ex multis leuibus aliquando perueniri poteſt ad eam ſummam,quæ ſit peccatum mortale. num.7.pag.749
Futurorum cauſæ tripliciter ſe habent. num.6.pag.428

G

Gabellas ſoluere an teneantur Eccleſiaſtici. pag.948
Gabellas,& pedagia imponere qui poſſint. pag.897
Gabellarum immunitate an gaudeant clerici cõiugati.pag.749
Guardiani poſt Decretum Clem.VIII. caſus ſibi reſeruare non poſſunt. num.1.pag.19
Guardiani an à Cõfeſſariis ab ipſis electis à reſeruatis abſolui poſſint.

Digitized by Google

possint. num.1.pag.107
Gelasij præclara de non appellando à Sede Apostolica sententia. pag.875
Generales, & Prouinciales an habeant plenariam iurisdictionem Episcopalem in suos subditos. num.3.pag.12

H

HAbere duos confessores, an sit dimidiare confessionem. num.4.pag.292
Habitu vt priuetur quis,& iustè possit eiici à Religione, tria sunt necessaria. num.28.pag.454
Hæresis,etiam exteriùs manifesta, aliquando non subiacet excommunicationi. pag.854
Hæresis est pallium schismatis. pag.860
Hæresis est,affirmare, quòd quis teneatur eam circunstantiam confiteri,ex qua tertia persona venit infamanda.nu.3.p.370
Hæresim sapiunt omnia sortilegia,quæ cum aliquo dicto, aut facto hæreticali exercentur. num.34.pag.445
Hæreticus est negans facultatem reseruandi casus in Ecclesia. num.8.pag.11
Hæreticus post primam, & secundam admonitionem est vitandus. pag.819
Hæreticus appellans ante sententiam,an sit audiendus. nu.15. pag.727
Hæreticus mortuus cum signis contritionis ostensis anteà,potest absolui post mortem. num.15.pag.201
Hæreticus damnatus & appellans an sit audiendus. num. 13. pag.717
Hæretici mentales an subiaceant excommunicationi. pag.852
Hæreticorum fautores, & receptatores, & eis credentes an sint ad appellationem admittendi. num.14.pag.727
Hæreticorum in libris modicum legens an incidat in excommunicationem. pag.856
Hæreticorum fautores,& receptatores excommunicandi sunt. pag.853
Hæreticorum libros legentes,tenentes, imprimentes, seu defendentes, excommunicatione sunt feriendi. pag. 853. & 858
Hæreticorum libros qui defendit,peccat mortaliter. pag.857
Hæreticorum defensores qui. pag.856
Homicida est,qui occidit fœtum animatum. num.3. pag.737
Hominum tria genera repelluntur ab accusatione. nu.7.p.561

Digitized by Google

INDEX RERVM.

I

Idoneitas Confessariorum quæ. num. 1. pag.128. prudentia eorum multiplex esse debet. num.2.pag.129.qualis in audienda confessione.num.3.pag.129.In iniungenda pœnitentia. num.4.pag.129

Ignorans ignorantia inuincibili an excusetur. num.4.pag.282

Immutatio modica in Papæ literis an faciat incurrere excommunicationem. pag.900

Impedimentum legitimum quod dicatur, pag.964

Imperatoribus, Regibus, & Principibus iure canonico interdicta est cognitio de Clericis,& eorum causis spiritualibus. pag. 928

Impressorum nomine qui veniant. pag 858

Impudicitia in qua corporis parte consideretur.n. 29.pag.786.

Inclinationes hominum variæ,& noxiæ. num.6.pag.76

Indicia grauia quæ dicantur. num.12.pag.551

Indicia quomodo dignoscenda. num.3.pag.586

Indicia quid sint.num.4.pag.547. Qualia esse debeant num.5. ibid. plura esse debent : vnum enim non sufficit.num.6.ibid.

Indicia leuia quæ dicantur. num.2. pag. 585. Quæ grania. n.2. pag.586.Quæ grauissima. ibid.

Indulgentia, & facultas absoluendi,quæ datur in Iubilæis,extenditur non solùm ad præterita : verùm & ad futura peccata. num.2.pag.369

Indulgentia quando adæquat,vel superat opera pœnalia, & satisfactioria imposita,an sit necesse ea facere.num.1.pag.359

Indulgentia an duret post mortem concedentis. n.6.pag.166. & num.7.pag.167

Indulgentiæ, verbum illud, *per modum Iubilæi*, insertum importat absolutionem etiam à casibus reseruatis.n.2.pag.389

Indulgentiæ tantùm valent,quantum sonant. num.2.pag.212

Indulgentiam qui consequi vult, in statu gratiæ esse debet in vltimo effectu. num.4.pag.359

Infamare seipsum aliquando est mortale. num.20.pag.593

Infamare seipsum in iudicio,quando sit casus reseruatus.n.21. pag.593

Infamatus de vno crimine non potest de alio interrogari.n.18. pag.554

Infamia ortum habere debet à fide dignis. num.16.pag.672

Infamia facti quomodo tollatur. num.9.pag.669

Infamia quando incurratur inter Regulares. num.7.pag.669

Infamia facti quæ. num.6.pag.669

Infamia iuris quomodo tollatur. num.10.pag 670

Digitized by Google

Infamia, seu clamorosa insinuatio quid sit. num.1.pag.546.In ea duo requiruntur.num.2. ibid.Qui numerus testium in ea requiratur. num.3.ibid.
Infamia iuris quæ. num.5.pag.668
Infamia probanda per duos testes. num.17.pag.672
Infamiæ facti quis effectus. num.8.pag.669
Infirmus, cùm mors imminet,si non habet tempus confitendi omnia peccata: sed aliqua tantùm,an sit absoluendus. n.6. pag. 294
Iniuria mediocris quæ dicatur. num.15.pag.801
Inimicus quis dicatur. num.18.pag.632
Inimicus quando accusare potest. num.12.pag.670
Inimicitia quando est capitalis,vel saltem grauis, an inquisitor in causa fidei recusari possit. num.16.pag.631
Inimicitia capitalis quando faciat indicium, & quando non. num.12.pag.590
Initium libidinis est in visitatione mulierum. num.16.pag.82
Innocentiæ multæ sunt coniecturæ. num.2 pag.618
Innocens damnatus à iudice secundum allegata tantùm, an licitè possit se defendere. num.2.pag.603
Innocentiæ quanta sit vis. num.1.pag.618
Inquisitio generalis non est iudicium: sed præambula ad iudicium. num.6.pag.544
Inquisitio est duplex: generalis, & specialis. num.1.pag.543
Inquisitio generalis an requirat infamiam præcedentem, aut accusationem, aut denuntiationem. num.2.pag.543
Inquisitio de persona particulari absque vlla infamia tunc potest fieri: quando tractatur de electione facienda, ne sit in ea aliquod impedimentum. num.19.pag.554
Inquisitio de persona occulta, quando crimen est publicum. quando fieri possit. num.16.pag.553
Inquisitores procedere iubentur contra quoscunque regulares: dummodo ab eorũ Superioribus non sint prœuenti.n.2.p.525
Inquisitores hæreticæ prauitatis quid determinauerint contra confessores sollicitantes ad peccatum carnis. n.6.pag.238
Insultatus,licèt possit fugiendo se saluare; nihilominùs potest insultantem impunè interficere. num.22.pag.693
Interuallum longum quod dicatur. num.12.pag.717
Inualida est confessio, quando confessarius est excommunicatus, vel nominatus publicus percussor. num.8.pag.289
Inuasorem licet occidere pro defensione pudicitiæ. num.20. pag.791.Nécnon etiam pro defensione honoris. n.21.ibid.
Inuocatio dæmonis est maximum peccatum. num.1.pag.427.

Displicet

Digitized by Google

Diſplicet Deo quàm maximè. n.2.pag.427. Religioſis præcipuè indecentiſſimum eſt tale peccatum. num.3.ibid.
Ira an aliquando excuſet delictum. num.6.pag.714
Irregularitas quando incurrãtur pro abortu. num.8.pag.740
Irreuerentia magna, imò ſacrilegium eſt, facere, vt forma ſacramenti incaſſum cadat. num.4 pag.265
Iteranda eſt confeſſio, quando quis confitetur abſque animo ſatisfaciendi. num.12.pag.286
Iteranda cùm eſt confeſſio, ſi alteri confeſſario fiat, tunc ex integro omnia peccata ſunt iterùm exprimenda. n.12.p.286
Iubilæi tempore abſolutus à caſibus, & cenſuris, abſque tamen animo adimplendi, quæ in diplomate continentur, non manet abſolutus. num.1.pag.395
Iubilæi pleniſſimi virtute poſſunt Regulares confiteri extra ordinem; quando in diplomate id conceditur. n.1.pag.388
Iudex interrogans tanquàm pater, poteſt etiam interrogare de ſocio. num.29.pag.598
Iudex recuſatus in cauſa procedere non debet. num.19.pag.643
Iudex occultè excommunicatus an ſit vitandus. n.6.pag.625
Iudex laicus quando poſſit clericos capere, & interrogare. pag. 954
Iudex accipiens aliquid pro iniuſta ſententia ferenda an teneatur ad reſtitutionem. num.21.pag.635.& num.23.pag.638
Iudex alteri parti fauens recuſari poteſt. num.19.pag.633.
Iudex an poſſit minuere pœnam à iure impoſitam. num. 16. pag.708
Iudex quando poſſit rumpere accuſationes. num.10.pag.564
Iudex quomodo excedit diſpoſitionem iuris, vel ſtatuti in ſententia, & pœnis aſſignandis, ſententia ipſa eſt nulla. num.7. pag.701
Iudex quando non eſt competens, nec ſeruat ordinem iuris, teſtis excuſatur à dicenda veritate. num.18.pag.575
Iudex faciliùs inuenitur, quàm teſtis. num.17.pag.632
Iudex competens quis dicatur. num.15.pag.530
Iudex excommunicatus ab vno Epiſcopo an vbique ſit vitandus. num.10.pag.627
Iudex ſæcularis nullo modo poteſt perſonas Eccleſiaſticas iudicare. num.13.pag.530
Iudex in delictis, quæ veſtigium relinquunt, antea debet facere recognitionem de corpore delicti, quàm procedat ad inquiſitionem ſpecialem. num.7.pag.612
Iudex in arbitrandis pœnis quæ conſiderare debeat. num.12. pag.702

Digitized by Google

Iudex faciliùs recuſatur, quàm teſtis. num.4.pag 614
Iudex, qui grauauit in vno, meritò diei poteſt ſuſpectus in alio. num.28.pag.641
Iudex excommunicatus an peccet exercens iudicia. num.5. pag.624
Iudex publicè excommunicatus, ſi non eſt denuntiatus, vt percuſſor clerici, non eſt vitandus. num.7.pag.626. An etiam hoc locum habet in iudicibus ſæcularibus. num.8.pag.626
Iudex in delictis, quæ veſtigium non relinquunt, data querela poteſt procedere. num.6.pag.611
Iudex multipliciter recuſari poteſt. num.3.pag.624
Iudex quod ſolus videt, cenſetur adhuc occultum in iudiciis humanis. num.5.pag.698
Iudex corpus interfecti recognoſcere debet per teſtes, qui dum in viuis eſſet, ipſum cognouerunt, priuſquàm ad inquiſitionem ſpecialem accedat. num.8.pag.612
Iudex ſi fuerit recuſatus, acta quæuis poſt recuſationem huiuſmodi ſunt ipſo iure nulla. num.31.pag.643
Iudex an poſſit, & debeat aliquando ſententiam contra reum differre. num.35.pag.600
Iudex an procedere poſſit iuſta appellatione interpoſita. n. 25. pag.733
Iudex ſæcularis an ex negligentia ſuperiorum Eccleſiaſticorum poſſit cauſas Eccleſiaſticas ad ſe aduocare. pag.925
Iudex excommunicatus recuſari poteſt. num.4.pag.624
Iudex tenetur iudicare ſecundum allegata, & probata. num.36. pag.601
Iudex non poteſt inquirere de crimine occulto alicuius perſonæ abſque eius infamia. num.13.pag.551
Iudex infamis, criminoſus, perpetuò furioſus, impubes, fœmina, dominus aduerſarij, illiúſve conſanguineus, vel affinis recuſari an poſſit. num.19.pag.633
Iudex an in inquiſitione generali poſſit interrogare de particulari. num.5.pag.544
Iudex pœnas ſtatutarias an ex cauſa minuere poſſit. num. 17. pag.708
Iudex, teſtis, & accuſator non poteſt quis ſimul eſſe. n.5.pag.698
Iudex delegatus à principe quando teneatur cognoſcere de infamia. num.19.pag.675
Iudex tenetur abſoluere innocentem. num.34.pag.599
Iudex ſimilem cauſam habens, an recuſari poſſit. n.28.pag.642. An ſi partis aduerſæ aduocatum commenſalem habeat. ibid. An ſi accuſator, vel teſtis de domo illius egreditur, ſeu producitur.

ducitur. ibid. An ſi propalauerit votum ſuum ad fauorem partis aduerſæ, vel minatus fuerit recuſantem. ibid. An ſi ſit popularis partis aduerſæ. ibid.
Iudex an poſſit aliquando vti fraude in interrogando reo. n. 20. pag. 598
Iudex, qui propter crimen eſt ipſo iure priuatus titulo, vel ſolùm habet titulum putatiuum, an peccet vſurpatione iudicij, ita vt eius ſententia ſit irrita, num. 13. pag. 629. verba illa; *Sit priuatus ipſo iure abſque alia declaratione*, quid importent. num. 14. pag. 630. Quid efficiant Bullæ, quæ ſic prohibent. num. 15. pag. 630
Iudex comminans ipſi reo, an peccet contra iuſtitiam. num. 32. pag. 599
Iudex an pœnam ex cauſa mutare poſſit. num. 18. pag. 709
Iudex Regularis poteſt procedere contra ſuos ſubditos vel vt iudex, vel vt pater. num. 9. pag. 528
Iudex publicè excommunicatus ſuſpenditur ab officio per Canones. num. 5. pag. 625
Iudex non ſeruans ordinem iuris recuſari poteſt. n. 19. pag. 633
Iudex ab officio amotus an peccet exercens illud. num. 13. pag. 629
Iudex accipiens aliquid à parte, an peccet: & an teneatur ad reſtitutionem, ſi accipit pro iuſta ſententia ferenda. num. 20. pag. 633
Iudicis ab officio ſuſpenſi an acta ſint irrita. num. 9. pag. 627
Iudicis non eſt ſine accuſatore damnare. num. 11. pag. 550
Iudicis arbitrium in iudicio requitur. num. 7. pag. 647
Iudicis, aduocati, & actuarij errores. num. 9. pag. 563
Iudici rectè iudicanti quilibet parere tenetur. num. 3. pag. 332
Iudici an liceat vti aliquâ diſſimulatione; quando reum examinat. num. 30. pag. 598
Iudici quid faciendum, ne excedat in pœnis decernendis, & ſententiis ferendis. num. 8. pag. 701
Iudices poſſunt committere defectus in condemnatione reorum, quatuordecim modis. num. 38. pag. 602
Iudices poſſunt augere, & minuere pœnam iuſta de cauſa. num. 37. pag. 601
Iudices ſæculares an peccent iudicando de rebus, & de perſonis Eccleſiaſticis. num. 11. pag. 529
Iudices regulares accipientes munera, an teneantur ad reſtitutionem. num. 25. pag. 638
Iudices in quibus caſibus poſſint procedere contra reum: quamuis nullus ſit accuſator. num. 4. pag. 557

Iudi

Digitized by Google

Iudicium legitimum quid sit. num.14.pag.530
Iudicium regulare quid sit. num.10.pag.529
Iudicij, seu processus quædam sunt de solemnitate, quædam de essentia. num.1.pag.666.& num.2.pag.667
Iudiciorum tres sunt gradus. num.2.pag.585
Iurisdictio omnis Ecclesiastica, tam ordinaria, quàm delegata, manat à summo Pontifice. num.7.pag.8
Iurisdictio nulla est, vbi nulla inuenitur cogendi vis. num.7. pag.284
Iurisdictio an terminetur ad personas: an verò ad loca. num.7. pag.110
Iurisdictio Ordinarij impeditur in delictis mixtis. pag.943
Iurisdictionem qui non habet neque ordinariam, neque delegatam, nullam facit confessionem. num.5.pag.283. Nec sufficit ratihabitio. num.6.pag 283
Iurisdictionem Ordinarij impedientes, & recurrentes ad sæcularia tribunalia incidunt in censuram Bullæ Cœnæ Domini. pag.942
Iurisdictionem Ecclesiasticam habens in foro exteriori potest excommunicare: etiamsi non sit Sacerdos. num.9.pag.35
Interpres, & qui casu audit pœnam pœnitenti impositam, tenetur ad sigillum. num.21.pag.311
Interruptio vnius peccati cum firmo proposito, distinguit vnum peccatum ab alio. num.3.pag.279

L

LAïcus sæcularis an ex priuilegio Papæ possit excommunicare. num.9.pag.35
Laicus in articulo mortis an possit absoluere ab excommunicatione. num.12.pag.200.& num.13.pag.201
Laicus Minoritanus egressus è monasterio, & in alia religione promotus ad ordines sacros, si reuertatur, recipi debet in suo priori statu. num.26.pag.487
Laici an ex longa consuetudine potestatem habeant in clericos. pag.941
Legis verba quando non sunt clara, interpretari debent secundùm ius commune, donec à legislatore aliter declarentur. num.9.pag.417
Legis restrictio nullo modo fieri debet, cùm diametraliter repugnat piissimæ menti legislatoris. num.13.pag.419
Leges summi Pontificis, simul ac promulgatæ sunt Romæ, omnes obligant. pag.973

Digitized by Google

Leges Religionis ſunt ſeruandæ in leuibus punitionibus ad correptionem. num.20.pag.710
Leones,qui in ædium ſacrarum veſtibulis effingi ſolent, quid ſignificent. num.8.pag.9
Libertas naturalis quid ſit. pag.933
Libertas Eccleſiaſtica an extendatur etiam ad res particularium Eccleſiarum. pag.935
Libertas Eccleſiaſtica à quo conceſſa. pag.932
Libertati Eccleſiaſticæ quando quis aduerſetur. pag.933
Libido nefanda quæ dicatur. num.20.pag.779
Libidinoſæ mulieres nunquàm purè, & integrè confitentur. num.12. pag.81. ſæpè mutant confeſſores. num 13.pag.81. Confeſſores idiotas quærunt. num.14.pag.81
Libri aſtrologiæ iudiciariæ an ſint prohibiti. num.29.pag 443
Libri multi ſunt prohibiti in indice librorum,qui non ſunt libri hæreticorum. pag.857
Libros hæreticorum legens incurrit excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini,à qua per ſolum Pontificem poteſt abſolui. pag.857
Licentia data confeſſario non poteſt abſque cauſa reuocari. num.11.pag.147.
Licentia ſi neceſſariò petenda eſſet in Superiore pro mutatione confeſſarij; multoties eadem inconuenientia ſequerentur, pro quibus tollendis Summus Pontifex decretum dedit. num.14.pag.420
Licentia exeundi à monaſterio an ſit petenda ab eo, ob cuius grauamen tollendum ad Superiorem recurritur. num. 19. pag.483
Litera hortatoria quæ dicatur. pag.942
Literarum alienarum non aperiendarum plures rationes. num. 13.pag.815
Literarum Apoſtolicarum nomine quæ veniant. pag.898
Literis falſificatis vtens an incurrat excommunicationem, & quam. pag.899
Literas alienas qui ſolùm aperit:non tamen legit,an in pœnam incidat.num.4. pag. 810. & num.5. ibid Et an qui inaduertenter legit.num.6. pag. 811. Stephani Quarantæ ſententia hac de re. num.7.ibid.Improbatur.num.8.pag 810
Literas ſubreptitias impetrans à Papa,an incidat in excommunicationem. pag.899
Literas aliorum qui aperit,qua pœna ſit puniendus. num. 2. pag.809
Literas obſignatas aperiens, & aduerſario mittentis oſtendens,

Digitized by Google

incidit in pœnam falsi. num.2.pag.809
Literas subditorum aperire possunt Superiores, & qui ius in alios habent, vt pater in filios, maritus in vxorem. num.14. pag. 815
Lites sine suspicione procedere debent: ideoque modica causa iudicem repellit. num.15.pag.631
Lucretia Romana seipsam occidens à S.Augustino reprehenditur. num.3.pag.794.& 795
Lutheri assertio, qua dicit, excommunicationem esse tantùm pœnas æternas, est hæretica. pag.823
Luxuria grauissima quæ dicatur. num.20.pag.779

M

MAgistratibus non obtemperare an sit dolum committere. num.15.pag.707
Magorum breuia, & scripturæ ordinatione diuina, & Ecclesiastica prohibita. num.20.pag.436
Maleficium alio maleficio dissoluere an liceat. num. 31. pag.444
Malefici an comprehendantur in constitutione Sixti V. aduersus iudiciarios astrologos.num.30.pag.443.An Strigæ. ibid. An physionomistæ.eod. num.pag.444
Manus extensio super pœnitentem quid significet. num. 6. pag.259
Manus violenta appellatione quid veniat. pag.909
Manus violentas qui infert, aut inferri mandat, Clerico, incidit in excommunicationem vnà cum mandatario.pag.911. Ratam habens percussionem nomine suo factam eadem pœna innodatur. pag 913
Manuum impositio super caput pœnitentis an sit necessaria in confessione.num.3. pag.253. Aliquando consultò est omittenda.eod. num. pag.253. Aliquando est necessaria. num.4. pag.253
Maranatha, vox quid significet. pag.849
Medicus consulere debet infirmo, vt statim confiteatur.num.4. pag. 269
Mendacium omne in iudicio regulari an faciat, vt quis incurrat in casum reseruatum. num.17.pag.597
Mentiens de peccato mortali in confessione, peccat mortaliter. num.2.pag.264
Merces, aut aliæ res in mare proiectæ extra periculum grauis tẽpestatis præsumũtur animo derelinquẽdi proiectæ. pa.891

Metus

Metus cadens in constantem virum quis dicatur. pag.970
Minæ præcedentes delictum faciunt indicium ad capiendam informationem contra reum. num.14.pag.591
Minoritæ an quid dare possint extra monasterium constituti. num.21.pag.758
Minoritæ an liceat facere eleemosynam ex iis,quæ ipsi cõcessa sunt ad vsus necessarios. num.10.pag.752
Missam celebrare, etiam metu mortis, non debet sacerdos in contemptum fidei. pag.971.& 972
Missam qui inchoauit,quid faciet,si recordetur alicuius peccati mortiferi. num.12.pag.210
Minister iurisdictionem habens, est de substantia sacramenti pœnitentiæ. num.2.pag.171
Moderamen inculpatæ tutelæ circa tria consistit. num. 19. pag.690
Moderamen inculpatæ tutelæ quid sit. pag.914
Modus se præsentandi pro reseruatis quis in religione Capuccinorum.num.10.pag.41.& 46.impugnatur. num11.pag.47. Defenditur.num.12.pag 47. Non est contra vllum ius.num. 12.pag.48.Non est contra decretum Clem.VIII.num.12.pag. 48. Potuit sic determinari. num.12.pag.49.Debet acceptari à subditis. num. pag. 52. Est conformis æquitati. num.12. pag.52.
Modus procedendi apud regulares, quid præcipiat. num.15. pag.573
Monachus fugiens ob nimiam sæuitiam Superioris,an sit apostata. num.17.pag.482
Monachus eiectus ab vna religione an teneatur aliam religionem ingredi. num.3.pag.470
Monachus extra monasterium est veluti illi, qui extra arcam Noë fuerunt. num.7.pag.478
Monachus emendationem subire indictam recusans,è monasterio est proiiciendus. num.17.pag.482
Monachus sine monasterio est sicut piscis sine aqua. num.7. pag.478
Monachus expulsus à monasterio an teneatur ad dicendum diuinum officium, & ad alia Regulæ præcepta obseruanda. num.5.pag.471
Monachus eiectus ex monasterio,manens in sęculo,an simpliciter sit absolutus à tribus votis. num.4.pag.470
Monachatus est indelebilis. num.4.pag.470
Monarcha quidam magnus capite plecti fecit quendam suum ducem sine citatione,& quare. num.7.pag.700

Digitized by Google

Monaſterium carcer eſt pro Religioſorum cuſtodia.n.3.p.476
Monaſterium paradiſus eſt. num.4.pag.476
Monaſterium eſt carcer ſapientiæ:vbi vincula vota ſunt.num.2. pag.475
Monaſterium eſt locus voluptatis cœleſtis;vbi delitiæ Dei cum filiis hominum. num.4.pag.476
Monaſterij nomine quæ veniant. num.14.pag.754
Monaſterij ſepta proceſſionis cauſa an ingredi poſſint mulieres. num.33.pag.492.
Monaſteria comparantur ſtagnis:vbi quodam modo incarcerati piſces euagandi non habent poteſtatem. num.7.pag.478
Monaſteriorum, domorum, & locorum nomine quid veniat. num. 29.pag.489
Moniales an poſſint egredi extra monaſterium propter aliquam periculoſam infirmitatem:vt etiam ex cauſa ignis,lepræ, & peſtilentiæ. num32 pag.492
Moribundus an à laïco poſſit abſolui. num.11.pag.200
Mortale an cenſeatur, quod eſt prohibitum ſub pœna excommunicationis. num.6.pag.33
Mortale peccatum an ſit ſumere Euchariſtiam in peccato veniali. num.8.pag.350
Mortale peccatum eſt iniunctam pœnitentiam non perficere. num.3.pag.332
Mortale peccatum bifariam conſiderari poteſt. num.10.p.352
Mortuus an poſſit abſolui ab excommunicatione à ſacerdote, qui eum excommunicauit. num.14.pag.201
Mos fidelißimæ vetuſtatis retinendus eſt. num.6 pag.7.
Mox,particula,quam vim habeat in excommunicatione. num. 47.pag.499
Mulier ſi potuit vincere eum,qui iam erat in paradiſo,non eſt mirum,ſi eos impediat,qui nondum ad paradiſum peruenerunt. num.16.pag.82
Mulier teſtis eſſe non poteſt.num.9.pag.648. Minor 20.annis. num.10. pag.648. Inimicus. num. 11. ibid. Conſanguineus. num.12.pag.649
Mulier,& mundus fugiendo vincuntur. num.16.pag.82
Mulieris Confeſſarius in deſertum à marito ductus,& ab eo per minas interrogatus;an vxor ſua ei adulterium confeſſa ſit, quid faciet. num.8.pag.303
Mutilare,aut vulnerare ſeipſum ad bonum finem,an alicui liceat. num.11.pag.800
Mulieres an proceſſionis cauſa poſſint ingredi ſeptum monaſterij Religioſorum. num.33.pag.492

Mulierem

Mulierem medicam an introducere liceat in Dormitorium Religioſorũ procuratione alicuius Religioſi infirmi. n. 32. p. 491
Mulieres an liceat introducere in hortum monaſterij. num. 30. pag. 490
Mulieres ad monaſteria Regularium introducens quibus pœnis ſubiiciatur. num. 37. pag. 494
Mulieres introducere in Sacriſtiam, an liceat. num. 31. pag. 490
Mulieres an die ipſo, quo conſecratur Eccleſia, poſſint ire ad omnia illa loca, ad quæ vadit Epiſcopus cum proceſſione. num. 35. pag 493
Mulierum tactus fugiendus. num. 10. pag. 79
Mulierum deceptio. num. 11. pag. 80
Mulieribus an liceat ingredi monaſteria Religioſorum. num. 28. pag. 488
Muliebria patiens incidit in caſum reſeruatum. num. 30. p. 707
Mutatio Confeſſariorum, cum vno de leuibus, & cum alio de grauioribus, quando occurrit, non eſt contra integritatem confeſſionis. num. 5. pag. 293
Mutatio officij, vel loci cum ſuſpicione morali reuelationis Confeſſionis an ſit licita. num. 5 pag. 70

NAues infidelium deprædantes an incurrant excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini. pag. 888
Naufragantium bona furripientes, ſiue eos ſpoliantes excommunicatione innodantur. pag. 889. Et quę concurrere debeãt, vt quis hanc excommunicationem incurrat. pag. 889. & 890
Naufragorum bona ab aliis in naufragio rapta accipientes an incidant in excommunicationem. pag. 891
Neceſſitas grauis an excuſet quempiam non confeſſum, vt ad altare accedat. num. 10. pag. 209
Neceſſitates quæ excuſent, quominùs quis accedat ad altare. num. 10. pag. 209. nimirum periculum mortis proprium. num. 11. pag. 209. Periculum mortis proximi. ibid. Inchoatum ſacrificium. ibid.
Necromantia quando fiat. num. 18. pag. 436
Negatiua coarctata loco, & tempore multis modis probari poteſt. num. 1. pag. 615. Primò, per abſentiam à loco delicti. num. 2. ibid. Secundò, quòd delictum ex ſua natura erat impoſſibile. num. 3. ibid. Tertiò, ſi teſtes deponant de negatiua, & probent impoſſibilitatem. num. 4 pag. 615. & 616. Quartò, per confeſſionem. num. 5. pag. 616

Nobilitas & dignitas prodeſt pluriſhùm. num.16.p.719
Notorium à iure quid ſit. nu.9.pag.549
Notorium triplex eſt. num,9.pag.549
Notorium facti,& notorium à præſumptione quid.nu.9.p.549
Nouitius in fauorabilibus eſt verè religioſus : non autem in odioſis. num.3 pag.399
Nouitius canonicus ad electionem ſuæ Eccleſiæ, vocem habet in capitulo. num.4.pag.408
Nouitius carcere dignus,potiùs expellendus. num.9.pa.404
Nouitius occidens Religioſum , à iudice Eccleſiaſtico recognoſci debet.num.8.pag.798.Imò dimitti,& tradi Epiſcopo puniendus. num.9.pag.799
Nouitium percutiẽs incidit in excommunicationẽ.n.19.p.803
Nouitij an teneantur ſe præſentare pro caſibus reſeruatis. num.1.pag.399
Nouitij pro reſeruatis ad Epiſcopum Epiſcopo ſubiiciuntur:ſicut & pro Papæ reſeruatis,Papæ, num.8.pag.402
Nouitij ante profeſſionem non ſunt verè religioſi.num.5.p.401
Nouitiorum confeſſiones audiendi cura an ſoli Nouitiorum magiſtro ſit committenda. num.10 p.405
Nullus tenetur confitèri peccata venialia. num.1.pa.347

O

Bligare ſe quilibet poteſt ad confitendum iterùm ſuum peccatum. num.1.pag.49
Obligatio ſigilli ligat etiam Superiorem , quando ab eo petitur facultas abſoluendi. num.10.pag.305
Occaſio propinqua peccati mortalis quæ neceſſariò vitanda. num.2.pag.73
Occaſio venialis peccari an neceſſariò ſit vitanda.num.1.p.73
Occaſio omnis peccati an ſit néceſſariò euitanda. nu.3.pag.74
Occaſio mortalis peccati proxima quæ. num.5.p.75
Occaſio remota peccati mortalis non eſt neceſſariò euitanda. num.2 pag.73
Occaſio quid ſit. num.1.pa.795
Occaſio peccati vitandi neceſſariò,quæ, num.4.pag.74
Occaſionem peccati vt tollat pœnitens , quando cogendus. num.5.pag.76
Occidere ſeipſum in aliquo euentu an liceat. nu.2.p.795
Occidere alium poteſt,qui aliter euadere non valet.n.5.p.796. Et an id poſſit alij demandare. num.6.ibid.
Occiſi nomen ſi ignoretur,quid faciet iudex. nu.9.p.612

Occiſi vulnera omnia cum circunſtantiis debent notari à iudice, priuſquàm ſententiam ferat. nu. 10. p. 612
Occultum quid ſit. num. 3. pag. 169
Officium commiſſariatus an duret poſt mortem mittentis. num. 3. pag. 165
Omnis, qui malè agit, odit lucem. num. 5. pag. 255
Officialium nomine qui veniant. num. 1. pag. 742
Opera pœnalia ſibi à Confeſſario impoſita tenetur quilibet adimplere pro merito conſequendo. num. 2. pag. 360
Opus nullum in ſtatu peccati mortalis factum eſt ſatisfactorium pro pœna peccato debita. num. 1. p. 356
Opus conſummatum quando dicatur. num. 6. p. 739
Ordinarij iuriſdictio impeditur in delictis mixtis. pag. 942
Ordinariorum poteſtas roboratur per Concilium Tridentinum. pag. 940
Ordo procedendi in iudicio eſt triplex; per denuntiationem, per inquiſitionem, & per accuſationem. nu. 17. pag. 530
Ouis morbida ſeparanda eſt ab ouili, ne totum gregem inficiat. pag. 824

Pactum cum accuſatore facit indicium ad aſſumandas contra reum informationes. num. 16. p. 591
Papa eſt Chriſti Vicarius. pag. 865
Papa poteſt diſpenſare cum monacho, vt contrahat matrimonium. num. 1. pag. 506
Papa poteſt diſpenſare cum monacho, vt ſit proprietarius iuſta de cauſa. num. 2. p. 506
Papa poteſt limitare iuriſdictionem ordinariorum. nu. 3. p. 17
Papa, & cæteri Prælati de iure ſibi reſeruant non tantùm cenſuras; verùm & alias culpas. pag. 822
Papa eſt ſupra Concilium. pag. 861. & 862
Papam pro Vicario Chriſti non agnoſcens, eſt ſchiſmaticus hæreticus. pag. 859
Paradiſus duplex: ſicut & infernus duplex. num. 4. pa. 476
Parentibus in neceſſitate conſtitutis vt ſubueniat religioſus, an exire poſſit à Religione. num. 17. p. 456
Paſtorum eſt populi vitia, & peccata reſecare. num. 8. pag. 9
Patres in Religionibus ſunt iudices. num. 8. pag. 527
Paulus Apoſtolus cum S. Petro Eccleſiæ Romanæ fundator fuit. pag. 851
Peccare cum ſpe veniæ, an aggrauet peccatum. num. 1. pag 360

Digitized by Google

Peccare cum ſpe veniæ an ſit circunſtantia aggrauans peccatum. num.3.pag.364
Peccat, qui poſt abſolutionem ex Iubilæo, non curat implere cætera,quæ in diplomate continentur nu.3.p.396
Peccat mortaliter quis mentiendo de peccato mortali in confeſſione. nu.2.p.264
Peccator an poſſit ſe obligare ad iterum confitendum peccatum ſemel ritè confeſſum. num.2.pag.56
Peccator occultus publicè petens Euchariſtiam,debet communicari. num.4.pag.178
Peccatum beſtialitatis grauius, quàm quodcumque aliud peccatum carnis. num.32.pag.761
Peccatum non niſi in confeſſione cognitum, Deus vult, vt in ſecreto permaneat. num.2.pag.370
Peccatum veniale,dum eſt in voluntate, non dimittitur, nec remittitur ſine actu pœnitentiæ. num.3.pag.344
Peccatum mortale ex genere poteſt eſſe veniale triplici ex capite. num.6.pag.245
Peccatum veniale quando fiat mortale. num.9.pag.247
Peccatum ſemel confeſſum poteſt iterum confiteri.nu.3.p.267
Peccatum quando habet plures reſeruationes, inquirendum, quid neceſſarium ſit ad tollendam reſeruationem; itaut abſolutio valida ſit. num.1.pag.66
Peccatum carnis committitur aut naturaliter, aut contra naturam. num.17.pag.777
Peccatum mortale quando fiat veniale. num.8.p.246
Peccatum mortale, vel veniale poteſt eſſe tale duplici ex capite. nu.5.p.245
Peccatum veniale multipliciter tolli poteſt. num.5.p.345
Peccatum validè remiſſum non manet ampliùs reſeruatum. num.1.pag.66
Peccatum Gomorrheanum quid ſit: num.20.pa.779
Peccatum nefandum nefanda ſortitur nomina. nu.20.pag.779
Peccatum mortale eſt neceſſaria materia confeſſionis. num.4. pag.261
Peccatum mortale aliàs confeſſum, an poſſit iterùm ſubiici confeſſioni. num.4.pag.162
Peccatum contra naturam cauſa fuit diluuij ex S. Methodio. num.21.pag.779
Peccatum multiplex in tactibus. num.31.pa.788
Peccatum veniale vt tollatur, an ſufficit quicunque dolor. num.4.pag.345
Peccatum euitatur conſiderando Deum iudicem. nu.15.p.132.

Digitized by Google

Fugiendo occasiones peccandi.num.15.pag.133.Custodiendo sensus.num.15.pag.133. Principiis obstando.numero 15. pag.133. Oratione.num.15. pag.134. Frequentia sacramentorum.num.15.pag.135. Quotidiana conscientiæ examinatione. ibid.pag.135

Peccatum, quod reuelatur de licentia pœnitentis, tenendum est sub sigillo. num.4.pag.191

Peccatum carnis aliquando cum secunda persona committitur. num.17.pag.777

Peccatum veniale,manens idem numero in genere moris nunquam potest fieri mortale. num.10.pag.248

Peccatum quid sit.num.2.pag.242.& quotuplex. num.3.p.243

Peccatum suum vt bis quis confiteatur, an præcipere potest Ecclesia. num.1.pag.55

Peccatum carnis quid sit. nu.1.pag.762.& 763

Peccatum mortale an fiat ex pluribus actibus venialibus.n.12. pag.249

Peccati venialis occasio an necessariò vitanda. num.1.pag.73

Peccati circumstantia an sit tacenda in confessione, quando ex illa Confessarius venit in cognitionem complicis.nu.6.p.45

Peccati alicuius an sit iteranda confessio. num.9.pag.46

Peccati grauitas ex duplici capite considerarur. numero 13. pag.29

Peccata interiora reseruare an sit error. num.8.pag.25

Peccata legitimè confessa possunt esse materia sacramenti pœnitentiæ. num.3.pag.348

Peccata ad euitanda,septem remedia. num.15.pag.132

Peccata alicuius qui audiuit à confessario, an ad sigillum teneatur. num.18.pag.309

Peccata retinere quid sit. num.6.pag.7

Peccata reseruata an habeant excommunicationem; vel non. num.1.pag.64

Peccata mortalia,& venialia in quo differant. num.4.pag.244

Peccata semel confessa an possint iterùm esse iusta materia sacramenti pœnitentiæ. num.1.pag.61

Peccata reseruata an habeant excommunicationem, vel non. num.1.pag.64

Peccata ritè confessa nemo iterùm confiteri tenetur.n.3.p.233

Peccata honestis vocibus sunt explicanda, vel quoad circunstantias, vel quoad modum narrandi. numero 1. pag. 277. & seqq.

Peccata vel sunt venialia, vel mortalia simplicia,vel mortalia cum reseruatione adiuncta. num.1.& 2.pag.374.& 375

Digitized by Google

Peccata plura venialia an efficere possint vnum mortale. nu. 11 pag. 248
Peccata venialia sunt fugienda propter multa incommoda, quę inferunt. nu. 13. p. 251
Peccata semel legitimè absoluta an sint iterùm confitenda. num. 2. pag. 43
Peccata semel confessa an possint iterùm confessioni subiici. num. 2. pag. 61
Peccata reseruata habens ad quid teneatur. num. 1. pag. 41
Peccatorum circunstantiæ quæ necessariò sint confitendæ. num. 2. pag. 273
Peccatorum circunstantiæ an sint sub sigillo. nu. 16. p. 308
Peccatorum confessio laico facta, an sit sacramentalis. num. 48 pag. 89
Pedagium vnde dicatur. pag. 895
Pedagia iniusta esse possunt triplici ex causa. pag. 895
Pedagia noua imponentes, & exigentes excommunicationem incurrunt. pag. 894
Pedagia exigentium nomine qui comprehendantur. pag. 896
Pedanei, & subalterni iudices leuiores causas extremo iudicio terminare possunt, & nonnisi in grauissimis causis ad supremos iudices datur recursus. pag. 877
Percutiens seipsum malo animo, incurrit in excommunicationem. num. 25. pag. 807
Percussio grauis quæ dicatur. num. 12. pag. 800. Et an extendatur ad superiores Religionis. num. 14. pag. 800
Percussores clericorum an semper incidant in excommunicationem. pag. 913
Perditissimi, & magni peccatores in ptincipio mitiùs, & blandiùs sunt tractandi. num. 6. p. 130
Peritia insignis in literis, & in armis an prosit contra delictum num. 17. p. 719
Persona Ecclesiastica ad forum sæculare potest in aliquibus casibus trahi. pag. 944
Persona, cui reuelatur aliquod peccatum de consensu pœnitentis, an teneatur ad sigillum. num. 5. pag. 192
Personarum acceptor non debet esse confessarius. numero 5. pag. 258
Petri Apostoli auctoritas cur ponatur in Bulla Cœnæ Domini. pag. 851. cur etiam S. Pauli. ibidem
Philippus Pulcher cum tribus Galliæ ordinibus cur prouocauerit à Pontifice ad Concilium. pag. 883
Platina plebeius homo, & obscurissimo loco oriundus. pag. 882.

Digitized by Google

Pœna qua dignus sit sigillum confessionis frangens. num.20. pag.310
Pœna talionis an sit in vsu. num 12.pag.564
Pœna absoluentium absque facultate, quæ. num.1 pag.99
Pœna aperientium literas alienas. num.2 pag 809
Pœna fori pœnitentiæ medicinalis est magis,quàm iudicatiua. num.3. pag.98
Pœna statuti vt infligatur, omnes circunstantiæ statuto expressæ concurrere debent. num.19.pag.710
Pœna delicti an aliquando remittatur propter merita in principem, vel rempublicam. num.18.pag.720
Pœnæ non sunt extendendæ vltra proprios casus. pag. 887. & pag.897
Pœnæ à legibus,& statutis assignatæ sunt imponendæ à iudicibus. num 9. pag.701.
Pœnæ eorum,qui sine facultate à Bullę casibus absoluunt.p 962
Pœnitens est liber, vt se præsentet Generali, vel Prouinciali, quando vterque in conuentu residet. num.1.pag.95
Pœnitens an sine suo consensu possit obligari ad bis confitendum idem peccatum. num 3.pag. 57
Pœnitens tenetur quærere absolutionem, cessante impedimento. num.5.pag. 58
Pœnitens mentiens de veniali in confessione, quando peccet mortaliter. num.3.pag.264
Pœnitens an aliquando accedere possit ad communionem absque præuia confessione. num.2.pag.161
Pœnitens vt absoluatur, sufficit signum aliquod in mortis articulo, quo peccatum manifestetur. num.7.pag.194
Pœnitens in confessione debet se recognoscere miserum peccatorem venia indignum. num.1.pag.252
Pœnitens promittens se præsentaturum superiori, dum id non facit, semper tenetur num.1.pag.376
Pœnitens à Confessario regulari absolutus an teneatur pro illa vice suo Rectori confiteri. nam.15.pag.150
Pœnitens per se explicare debet sua peccata, si scit, & potest. num.3.pag.261
Pœnitens non absolutus an communicandus cum aliis.num.2. pag.176.An priuatim, si petat. num.3.pag.177
Pœnitens non acceptans conditionem sibi à confessario impositam, absoluendus an sit. num.12.pag.59
Pœnitens paratus esse debet ad pœnitentiam acceptandam. num.1.& 2. pag.328
Pœnitens complicis personã explicare poterit,si nullũ sequatur incommo

Digitized by Google

incommodum : nisi detrimentum aliquod famæ apud Confessarium. num.4.pag.366
Pœnitens sumendo indulgentiam , an teneatur exequi pœnalia opera sibi à Confessario imposita. num.1.pag.359
Pœnitens noh debet esse morosus in se præsentando. num. 4. pag.43
Pœnitens lege necessaria satisfaciendi sacerdotis arbitrio an astrictus sit. num.3.pag.331
Pœnitens promittens se præsentaturum superiori pro reseruatis, posteà verecundia ductus an id possit facere per aliam interpositam personam. num.3.pag.379
Pœnitẽs an teneatur ad sigillum de suis peccatis. n.19.pag.310
Pœnitens an teneatur ad sigillum , modò se , aut confessarium non infamet. num.310
Pœnitens , qui sæpè confitetur , minus est expositus dæmonis suggestionibus. num.2.pag.320
Pœnitens ignarus debet sequi opinionem sui Confessarij. n.1. pag.140
Pœnitens verax esse debet in confessione. num.1.pag.263
Pœnitens quando excommunicatus est , & non aufert priùs excommunicationem , si ad confessionem accedat,ipsa confessio nulla est. num.4.pag.282
Pœnitentis conditio , & qualitas inspicienda est in pœna imponenda. num.10. pag.131
Pœnitenti in quibus casibus à confessario sit deneganda absolutio. num.3.pag.289
Pœnitenti an sufficiat velle satisfacere Deo in hoc mundo , vel in purgatorio. num.2.pag.329
Pœnitenti aliquando in petitione confessarij an sit indulgendum. num.13.pag.94
Pœnitenti non est grauamen,si de reseruatis cogatur bis confiteri. num.2 pag.42
Pœnitentem velle nominare peccati complicem quando Confessarius præuidet, ei debet occurrere,& impedire. num.5. pag.367
Pœnitentes an possint accedere ad Pœnitentiarios Papæ pro absolutione à reseruatis. num.15.pag.53
Pœnitentes, qui vt plurimùm non habent nisi venialia, & frequentant confessionem , non indigent diligenti examine. num.3.pag.292
Pœnitentiarij minores à quibus absoluere possint. num.18. pag.152
Pœnitentiarij Papæ super omnes fideles , etiam regulares, potestatem

Digitized by Google

teſtatem habent in foro conſcientiæ. num.1.pag.380
Pœnitentiarij minores poſſunt abſoluere vndecumque venientes ab omnibus caſibus peccatorum, & ſententiis Epiſcopis reſeruatis. num.2. pag.107. An per Bullam cruciatæ id eis conceſſum ſit. num. 3. pag. 108. Talem facultatem an aliis communicare poſſint. num.4.pag.108
Pœnitentia ſatisfactoria iniuncta an in aliam commutari poſſit. num.1.pag.231
Pœnitentiæ quantitas Confeſſarij arbitrio relinquitur. num.8. pag.130
Pœnitentia iuſta eſt imponenda. num.7.pag.130
Pœnitentia reſtitutoria, vel ad exeundum à peccato neceſſaria, non poteſt ab inferiori commutari. num.1.pag.231
Pœnitentia iniuncta non ſolùm in æqualem: verùm & in minorem commutari poteſt. num.4.pag.233
Pœnitentiæ in mutatione an eſt neceſſe, vt peccata præterita denuò pœnitentes confiteantur. num.2.pag.232
Pœnitentiæ tempora Epiſcopi arbitrio decernuntur.num. 6. pag. 7
Pœnitentiam publicam pro peccatis ſecretis non licet imponere pœnitenti, niſi ex conſenſu ipſius. num.2.pag.69
Pollutio procurata eſt peccatum mortale, & caſus reſeruatus. num.16.pag.776
Pollutio nocturna quando ſit peccatum, & quando non. n.13. pag. 771
Pollutionis nocturnæ plures poſſunt eſſe cauſæ. n.14.pag.774
Pontifex eſt ſupremus Eccleſiæ monarcha. pag 878
Pontifex Romanus eſt Epiſcopus, & paſtor totius orbis, cuius ouile ſunt omnes Catholici. num.3.pag.17
Pontifex, qui non eſt electus iuſto numero Cardinalium, & & eius ſequaces, ſunt puri ſchiſmatici. pag.860
Pontifex ſummus grauiores culpas reſeruare poteſt ſuo iudicio. num.7. pag.8
Pontifex cur in Bulla Cœnæ Domini vtatur præcipuè illis verbis: *Excommunicamus & anathematizamus.* pag.851. Et quid ſibi velint illæ voces. pag.846
Pontifex de facto non reſeruat ſibi, niſi culpas excommunicationi obnoxias. pag.822
Pontifex an poſſit iuri patronatui laicorum derogare. pag.920
Pontificis leges ſimul atque publicatæ ſunt Romæ, omnes obligant. pag.973
Pontificis poteſtas nuntiis data an ab officialibus diſcuti debeat. pag.929.

Ponti

Digitized by Google

Pontificis solius est Concilia œcumenica indicere, congregare, & confirmare. pag.879
Potestas ordinaria quæ sit. num.16.pag.530
Potestas delegata quæ dicatur. num.16.pag.530
Præceptum de suscipienda Eucharistia an obliget tantum semel in anno. num.2.pag.334
Præceptum de confessione an obliget semel in anno n.3.p.335
Præceptum in scriptis positum an obliget ad mortale. num.6. pag.33
Præceptum quodcunque Regulæ S.Francisci an sit votum.n.17. pag.518
Præceptum affirmatiuum, obligans ad aliquem actum, præscripto die,vel tempore,transacto illo an obliget.n.5.p.337
Præceptum de confitendo obligat specialiter tempore paschatis. num.4 pag.336
Præceptum regulæ de nihil sibi appropriando non est fortius, quàm lex Dei. num.16.pag.517
Præcepta Superiorum semper sunt intelligenda secundum legem naturalem, & diuinam. num.14.pag.537
Prædicatores in casu necessitatis possunt confiteri extra suum ordinem. num.5.pag.282
Prælatus debet inquirere in communi de obseruantia regulæ, & statutorum. num.3.pag.544
Prælatus cautus esse debet, ne ex tanta frequentia confessionum nutriantur scrupuli in anima subditi. num.3.pag.63
Prælatus monasterij an rectè faciat ordinando aliquam processionem ex intento, vt illius occasione mulieres possint in monasterium ingredi. 34.pag.492
Prælatus an cogere possit subditum per pœnas, vt pluries confiteatur. num.8.pag.341
Prælatus quando pœnas ex arbitrio imponere possit. num.10. pag.702
Prælatus an semper denuntiationem recipere debeat. num.27. pag.542
Prælatus excedens in correctione,an incidat in canonem.n.18. pag.803
Prælatus regularis in suos habet iurisdictionem Ecclesiasticam in foro exteriori. num.1.pag.121
Prælatus, tausa cœpta, quasi permanentem iurisdictionem acquirit in subditum. num.5.pag.122
Prælatus est pastor spiritualis. num.2.p.62
Prælatus an iusiurandum exigere possit à suis subditis. num.7. pag.34

Prælatus

Digitized by Goog

Prælatus an teneatur concedere facultatem, vt quis ab alio absoluatur à reseruatis. num.1.pag.87
Prælatus in visitatione an possit præcipere sub præcepto sanctæ obedientiæ, vt subditi ei dicant omnia, quæ sunt contra regulam, & statuta. num.5.pag.32
Prælatus potest præcipere sub pœna excommunicationis. n.8. pag. 34
Prælatus prohibens veniale obligat subditum sub mortali. num.11.pag.27
Prælati regulares an à reseruatis sedi Apostolicæ occultis absoluere possint. num.6.pag.109
Prælati omnes tam sæculares, quàm regulares tria possunt sibi reseruare. num.3.pag.17
Prælati regulares an in foro exteriori possint suos religiosos conuictos de crimine abortus procurati absoluere. num.11. pag.741
Prælati regulares in suos subditos habent iurisdictionem quasi Episcopalem. num.2.pag.11
Prælati regulares tenentur aliquando sub peccato mortali corrigere aliqua peccata venialia subditorum. num.11.pag.27
Prælati possunt admittere testes aliàs inhabiles. num.23.pag. 653
Prælati prouinciales non possunt absolui ab hæresi occùlta. num.7. pag.116
Prælati regulares multa possunt ex priuilegio, quæ non possunt de iure communi. num.5.pag 13
Prælati regulares potestatem habent ligandi, & soluendi. n.3. pag. 122
Prælati regulares an possint punire delinquentem absque accusatore. num.3.pag.557
Prælati præceptum pro monitione est. num.13.pag.125
Prælati omnia acta suspectorũ de hæresi ad Inquisitores transmittere debent. num. 6. pag. 527. Contrauenientibus quæ pœnæ imponantur. num.7. ead. pag.
Prælati regulares possunt excommunicare suos subditos. n. 3. pag.12.
Prælati regulares reseruant sibi casus eodem iure, quo Episcopi. num.1.pag.18
Prælati regulares in suos habent iurisdictionem quasi Episcopalem. num.2.pag.121
Prælati regulares an omnia possint in suos subditos, quæ Episcopi in suos. num.4.pag.13

Digitized by Google

Prælati maiores quando teneantur eligere Confeſſarium approbatum. num.6.pag.105
Prælati Regulares, ſecundum aliquos, iure humano habent in ſuos iuriſdictionem. num.1.pag.15
Prælati regulares liberiùs, & leuioribus de cauſis à prælatura queunt amoueri, quàm iudices ſæculares ab officio. num.21. pag.710
Prælati omnes regulares ante decretum Clem. VIII. poterant ſibi reſeruare caſus: poſt decretum verò limitata eſt eorum poteſtas, quoad perſonas. num.1.pag.19
Prælati multis ſæpè iniiciunt laqueum damnationis. num.3. pag.89
Prælati regulares poſſunt ſibi reſeruare caſus in decreto Clem. VIII. poſitos. num.2.pag.20
Prælati regulares ſunt exempti à iuriſdictione Epiſcoporum. num.10.pag.124
Prælati regulares an teneantur in ſuo foro obſeruare rimulas, & apices iuris, omiſſo ſtrepitu iudicij. num 2.pag.696
Prælatis competit iure diuino poteſtas reſeruandi caſus. n.2, pag.16
Prælato nolente concedere ſubdito, vt alteri confiteatur, quid faceret ſubditus. num.6.pag.410
Præſtigium quid ſit. num.12.pag.432
Præſumptio, & ratihabitio an pro eodem ſumantur. num. 6. pag. 173
Præſumptionis vitio peccat, qui cum ſpe veniæ, diuinæque miſericordiæ fretus peccat. num.1.pag.261
Præſcriptio delicti an excuſet reum. num.2.pag.712
Præuaricatio quid ſit. num.9.p.563
Præuentioni quando ſit locus. pag.943
Princeps an maiorem habeat poteſtatem, quàm ſit ea, quam Reſpublica in eum tranſtulit. num.5.pag.699
Princeps an poſſit damnare aliquem ex priuata ſcientia, aut ipſa non citata, aut inaudita parte. num.5.pag.698
Princeps, vel Superior an ſit dominus famæ ſuorum ſubditorum. num.5.pag.621
Princeps ex priuata ſcientia quando poſſit condemnare. num.6. pag.699
Princeps an ſit dominus vitæ ſubditorum. num.6.pag.621
Principes, & Reſpublicæ eiicientes ſubditos à ſuis territoriis ſine iuſta cauſa, an incidant in excommunicationem. pag.915
Principes, qui nolunt in ſuis locis Clericos, qui beneficium à Sede

Digitized by Google

Sede Apoſtolica obtinuerunt,poſſeſſionem eius accipere , & ingredi:niſi ſuum beneplacitum habeant,& conſenſum , incurrunt excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini.pag.921
Principes, & iudices ſæculares iudicantes cauſas , & perſonas Eccleſiaſticas,& ad ſua tribunalia eos vocantes, & pœnas conſtituentes,an incidant in cenſuram Bullæ Cœnæ Domini. pag.928
Prior monaſterij S. Benedicti Valleſoleti in foro conſcientiæ poteſt abſoluere monachos ab omni excommunicationis ſententia. num.5.pag.13
Priuilegia vniuerſali Eccleſiæ conceſſa qui infringere tentat, venit contra priuilegium Dei,vel imperatoris ſuper temporalibus,vel Papæ ſuper ſpiritualibus. pag.933
Priuilegia multa Eccleſiaſticis dederunt Imperatores. pag.933
Priuilegia,& indulta fratribus Capuccinis à ſummis pontificibus conceſſa pro reſeruatis. num.17.pag.152
Priuilegio vagantium gaudent religioſi itinerantes. n.2.p.372
Probatio ſemiplena quæ dicatur. num.7.pag.548
Probationes quando ſunt difficiles , admittuntur probationes minus legitimæ. num.22.pag.652
Probationes imperfectæ quid probent. num.8.pag.647
Proceſſus ex officio requirit,vt præcedat infamia. n.15.p.671
Proceſſus factus de mandato principis an requirat diffamationem. num.18.pag.673
Propoſitum abſtinendi à reſeruatis qui non habet,an à non reſeruatis abſolui poſſit. num.3.pag.43
Proprietas quælibet an ſit peccatum mortale. num.14.pag.515
Proprietas non ſolùm in pecunia:verùm & in alia quacumque re committi poteſt. num.13.pag.521
Proprietas quando conſtituat peccatum mortale. n.19.pag.519
Proprietarius regularis peccat mortaliter. num.3.pag.508
Proprietas an ſtatui religioſorum repugnet. num.1.pag.506
Proprietas , quæ religioſis inhibetur , tam eſt de re pecuniaria, quàm de alia quacunque re. num.4.pag.508
Proprietatem vt quis incurrat,requiritur tanta quantitas,quanta ſufficeret,vt aliquod furtū laïci eſſet mortale. n.22.p.521
Proprietarius quis dicatur. num.6.pag.511
Proprietarij ſimiles ſunt vxori Loth.num.5 pag.508.Regi Sauli.ibid.Hebræis.ibid. Machabæis. pag.510. Iudæ proditori. ibid.Ananiæ,& Sapphiræ. ibid.
Proprietarij pœna quæ ſit. num.26 pag.522
Proprietarij caſum quando incurrat religioſus.num.25.pa.522
Proprietariorum ſimilitudines quamplurimæ. num.5.pag.508

Digitized by Google

Proprium apud religiosos quid dicatur. num.10.pag.513
Prouincialis an suam auctoritatem amittat ad præsentiam Generalis. num.2.pag.95
Prouinciales,& Generales ordinis Minorum an possint dispensare cum suis subditis in omni irregularitate.num.5.pag.14.
Prouinciales non subiacent casibus reseruatis quoad præsentationem:sed bene quoad culpam. num.1.pag.112
Prouinciales gaudent priuilegio Episcopi, si incidant in casus Bullæ Cœnæ Domini. num.2.pag.112
Prouinciales si in aliquem casum reseruatum inciderint,an teneantur se præsentare Generali. num.1.pag.112
Proximum sicut nos ipsos diligere debemus secundum fidei regulam. pag.892
Prouidentia Confessarij maximè necessaria in confessione. num.11.pag.285
Psalmus 81.totus applicatur ad iudices. num.27.pag.640
Purgatorij pœna quàm sit acerba. num.2.pag 320

Q

QVantitas modica quæ dicatur. num.2.pag.746
Quantitas parua in omni genere excusat à mortali. num.20.pag.519
Qui vult aliquid,vult etiam illud,sine quo illud effici non potest. num.6.pag.33

R

RAtihabitio de futuro an det valorẽ absolutioni. n.1.p.171
Rebellare se à suis Superioribus an inferioribus sit licitum sub prætextu studendi. num.8.pag.451
Recipere Eucharistiam in peccato veniali,an sit mortale.num.8.pag.350
Recursus ad dæmones duplex. num.10.pag.431
Recursus ad Superiores maiores pro absolutione à reseruatis culpis, an intelligatur de publicis: an verò de occultis. num.3.pag.38
Regulares itinerantes non possunt confiteri:nisi à fratribus ad confessionem approbatis. num.2.pag.407
Regularis an absoluere possit à casibus Episcopo reseruatis. num.7.pag.392
Regularis intra suum Ordinem ab approbato à suo Superiori confiteri tenetur. num.2.pag.394
Regulares prælati an possint sibi reseruare alios casus de eadem materia casus positi in Decreto Clem.VIII. n.3.p.20
Regularis an licitè transeat de vna religione ad aliam.num.12.pag.453

Regularis,

Digitized by Google

Regularis,casu reseruato in sua prouincia innodatus, pergens in aliam, an à Prouinciali illius prouinciæ absolui possit. num.1.pag.371
Regularis ad confessiones audiendas expositus,an possit absoluere pœnitentes alienigenas à reseruatis. num.3 pag.373
Regularis habens facultatem à suo Episcopo pro reseruatis absoluendis,an possit absoluere subditos alterius Episcopi ab ei reseruatis. num.4.pag.373
Regulari non licet se confiteri indifferenter extra suum ordinem absque licentia sui Superioris. num.2.pag.380
Regulares an possint appellare in correctionibus,si non fit excessus. num.16.pag.727
Regulares iuuenes pro quanto tempore obligentur ad confitendum suis prælatis. num.2.pag 406
Regulares iuuenes seruare debent statuta ordinis circa confessionem. num.1.pag.405
Regulares quid donare possint per constitutionem Clem.VIII. num22.pag.759.& 760
Regulares quando absolui possint ab Episcopis. n.5.p.115
Regulares non debent mutare Confessarium absque Superioris licentia. num.1.pag.407
Regulares non possunt accipere Bullam cruciatæ ad effectum absolutionis à casibus. num.4 pag.385
Regulares an accipere possint Bullam Cruciatæ. n.1.p.384
Regulares non possunt per Bullas particulares absolui à reseruatis. num.5.pag.392
Regulares prohibentur confiteri extra suum Ordinem ex vsu, statuto,& priuilegiis. num.3.pag.381
Regulares,Episcopo mortuo,à quo sunt expositi ad confessiones audiendas,possunt prosequi. num.2.pag.165
Regulares an virtute priuilegiorum possint à Bulla Cœnæ Domini absoluere. pag.960
Regularium Superiores possunt sibi eligere Confessarium ad libitum. num.2.pag.102
Regularibus an indifferenter liceat se confiteri extra suum ordinem. num.1.pag.380
Reipublicæ damnum vbi intercedit,nullus tenetur ad sigillum secreti. num.22.pag.540
Religio perfectior quæ dicatur. num.13.pag.454
Religionem veram solus Papa probat. num.1.pag.15
Religiosus exiens à Monasterio animo vagandi siue cum habitu,siue sine eo,est apostata,& incidit in casum reseruatum. num.19.pag.458

Religiosus dans,vel procurans potionem pro abortu, seu consulens,vel auxilium præstans,an incurrat in irregularitatem. num.4.pag.738.
Religiosus accipiens aliquid de bonis monasterij, an peccet mortaliter. num.4.pag.747
Religiosus proprium aliquid retinens non incidit in peccatum mortale,si tria concurrant. num.9.pag.512
Religiosus res magnæ quantitatis accipiens,peccat,& ad restitutionem tenetur. num.6.pag.749
Religiosus sollicitatus, & minis inductus à muliere, peccans, an incidat in casum reseruatum. num.19 pag.778
Religiosus semper manere debet in monasterio. n.1.p.475
Religiosus cubans cum muliere, cùm deuenit ad actum propinquum operis explendi, sentiens se de proximo semen emissurum,si disiungat se ab illa,& extra vas seminet, an incidat in casum reseruatum. num.18.pag.777
Religiosus extra monasterium est veluti ouis extra ouile:vnde subiacet periculis,& incursibus luporum dæmonũ.n.7.p.478
Religiosus ex communi,vel ex particulari aliquid surripiens an incidat in casum reseruatum. num.18.pag.757
Religiosus quando incidat in lapsum carnis voluntariè.num.1. pag.762
Religiosus surripiens aliquid ex communi bibliotheca an incidat in casum reseruatum. num.19.pag 757
Religiosus an possit alij donare,quæ sibi concessa sunt. num.8. pag.751
Religiosus incorrigibilis,& inobediens an expelli possit à Religione. num.27.pag.462
Religiosus, qui cum habitu exit à religione,licèt animum reuertendi non habeat,nec ad aliã religionem transeundi,peccat mortaliter quidẽ:sed nõ est excõmunicatus. n.10.p.458
Religiosus in monasterio est sicut Iacob supplantator. num.6. pag.477
Religiosus appellare potest à correctione regulari,quando modus excedituꝛ. num.20.pag.484
Religiosus in Monasterio ponitur,vt operetur,& custodiat illud. num.5.pag.476
Religiosus percutiens Superiorem percussione graui,eiiciendus est à Religione,vel ad triremes perpetuò dãnãdus.n.27.p.807
Religiosus furãs aliquid ad vsum fratris particularis concessum an peccet,& incidat in excommunicationem. num.15.p.755
Religiosus an sit proprietarius,si ab extemo numos accipiat ad libros emẽdos,quos apud se retineat in cella. num.24.p.521

Religiosus percutiens alium Religiosum excommunicatum, incidit in excommunicationem. num.26.pag.807
Religiosus fugiens ob nimiam sæuitiam Superioris,& ad maiorem Superiorem pergens,licitè id facit. num.18.pag.482
Religiosus furripiens ea,quæ vsu consumuntur , an incidat in casum reseruatum. num.20.pag.758
Religiosus iocans,aut saltans cum muliere prægnante,si abortiatur,an incidat in casum reseruatum. num.9.pag.740
Religiosus vtens falsificatione literatum,vel literis falsificatis, an incurrat in irregularitatem. num.3.pag.743
Religiosus an possit exire à suo Monasterio ob iustum grauamen,vt eat ad Superiorem. num.18.pag.457
Religiosus equo insidens,& fugiens se occidere volentem , potest in aliquo casu puerũ in via iacentẽ conculcare.n.4.p.795
Religiosus dono recipiens aliquid sine licentia Superioris , an sit proprietarius. num.13.pag.514
Religiosus vt incidat in pœnam furti , duo concurrere debent, num.2.pag.746
Religiosus nesciens mulierem esse grauidam,si ei dederit potionem,propter quam facit abortum,an incidat in casum reseruatum. num.7.pag.739.& 740
Religiosus,qui vagatur extra monasterium,est veluti Esau,qui cum extra domũ vagaretur,primogenituram amisit.n.7.p.478
Religiosus cogitans turpia , & se polluens,an incidat in casum reseruatum. num.15.pag.775
Religiosus dimittens habitum in Monasterio per breue tempus,an sit excommunicatus. num.24.pag.460
Religiosus potest suo Superiori rem occultare duplici ratione. num.8.pag.511
Religiosus an possit exire à Religione,vt parentibus in necessitate constitutis subueniat. num.17.pag.456
Religiosus eleemosynam facere potest ex iis , quæ ad suum victum pro studio destinata sunt. num.9.pag.752
Religiosus non habens nisi venialia peccata,an cogi possit , vt illa confiteatur. num.1.pag.342
Religiosus,qui cum filia spirituali fornicatur, qua pœna sit puniendus. num.28.pag.785
Religiosi itinerantes gaudent priuilegio vagantium. num.2. pag.372
Religiosi si mutent Confessarium absque licentia,an absolutio data teneat. num.11.pag.418
Religiosi fugitiui an debeant requiri , vt reuertantur ad Religionem. num.24.pag.485

Religioſi ſe percutientes quid facere debeant. num.2.pag.155
Religioſi itinerantes an poſſint ſe ſimul confiteri. num.1.p.374
Religioſi ſe extra clauſtrum percutientes, an poſsint abſolui à ſuis prælatis. num.22.pag.805
Religioſi laudabiliter frequentant confeſsionem. num.2.p.267
Religioſi quando inuicem ſe percutiunt,an poſsint à ſuis prælatis abſolui. num.20.pag.803.& num.21.pag.805
Religioſi magis merentur ſuam regulam obſeruando,quantum ad pręmiũ vitæ æternæ,quã indulgẽtias exquirẽdo.n.6.p.392
Religioſi electi è monaſterio,& fugitiui diſtinctio quæ. n.24. pag.485
Religioſi à Religione expulſi,ſi reuerti voluerint,an ſint recipiendi. num.2.pag.468
Religioſo an liceat ſumere de rebus monaſterij in magna quãtitate pro eleemoſyna facienda. num.11.pag.753
Religioſo è monaſterio exeunti quamplurima damna eueniunt. num.7.pag.477
Religioſum percutiens ex ioco, an incidat in caſum reſeruatum. num.23.pag.806
Religioſum percutientes potiùs ſunt fuſtigandi,quàm excommunicandi. num.24.pag.806
Religioſorum nouum ordinem in Eccleſia nullus inſtituere poteſt abſque Summi Pontificis conſenſu, & confirmatione. num.1.pag.16
Religioſis non ſunt imponendæ peregrinationes. num.5.p.129
Reſeruare ſibi poſſunt omnes Prælati tam ſæculares, quàm regulares tria : ſcilicet perſonas,tempus,& crimina.nu.4.p.17
Reſeruare caſum aliquem pro vno Conuentu, & non pro alio an liceat. num.4.pag.20
Reſeruandi caſus rationes. num.8.pag.9
Reſeruandi caſus poteſtatem eſſe in Eccleſia,de fide eſt.num.6. pag.6
Reſeruandi caſus in Eccleſia facultatem negans, hæreticus eſt. num.8.pag.11
Reſeruata, & non reſeruata an teneantur ſuperiores audire in confeſſione. num.10.pag.59
Reſeruatio vel fit cum cenſura, vel ſine ea. num.2.pag.66
Reſeruatio nulla eſt in articulo mortis, etiam præſente proprio ſacerdote. num.7.pag.197
Reſeruatio non poteſt fieri de peccatis merè internis. n.7.p.25
Reſeruatio caſuum in mortis articulo nulla eſt. n.6.p.382
Reſeruatio à peccatis nulla eſt in articulo mortis. n.1.p.193
Reſeruatio quare introducta. num.12.pag.93

Digitized by Google

Reseruatio alicuius casus,vt fiat in vno loco,quamuis non fiat in alio,potest pertinere ad conscientiæ puritatem. n.4.p.21
Reseruatio fit de mortalibus grauioribus. num.12.p.28
Reseruatione Papali ablata,an auferatur & Episcopalis.n.3.p.67
Resistere debemus cõtra fidé prçcipiéti,etiã metu mortis.p.9~1
Restitutio rei à iudice pro iniusta sententia ferenda , cui sit facienda. num. 24. p.638
Reuelare an teneatur quis quod scit sub sigillo secreti.num.21 pag.139
Romanos Pontifices prædecessores,tum etiam præsentem Pontificem quæ causæ mouerint ad processus,& sententias promulgandas. pag.845
Romipetas,seu peregrinos Romam deuotionis seu peregrinationis causa accedentes , & in ea morantes , aut ab ea recedentes,qui interficiunt , mutilant,deprædantur,detinent, in excommunicationem incidunt Bullæ Cœnæ Domini. p.907
Res futuras an obseruare liceat ex auibus , ex quadrupedibus, ex syderibus,& aliis huiuscemodi. num.32.p.444
Retentio alicuius rei quando est peccatum mortale. n.7.p.511
Reus , qui absque confessione damnatur , an teneatur postea confiteri veritatem. num.22.p.594
Reus conuictus de vno crimine an possit interrogari de alio crimine. num.26.pag.596
Reus an licitè possit fugere è carcere. num.4.pag.604
Reus aliquando petere potest dilationem , vt videat quid in processu contra ipsum fit. num.24.pag.596
Reus excusatur,si ex alia causa quis moriatur,quàm ex vulnere illato. num.10.pag.715.& 716
Reus quando possit torqueri. num.31.pag.599
Reus ad mortem damnatus potest limare cõpedes, fores frangere,& fuga sibi consulere. num.7.pag.606
Reus an possit reuocare suam confessionem. num.24.p.694
Reus iustè condemnatus, etiam ad mortem,tenetur parere iudici. num.1.p.603
Reus an peccet impingendo testi aliquod crimen. n.33.p.664
Reus liber est,si non constat de corpore delicti. num.12.p.614
Reus an possit frangere careeres,& aufugere. num.3.pag.604
Reus conuictus appellans an sit audiendus. num.3.pag.723
Reus liber , & immunis est ab omni imputatione , si probare possit,quòd non constat de corpore delicti. n.1.p.609. Si de eo verò non constet, iudex procedere non potest ad inquisitionem specialem. num.2.p.609
Reus contra delictum confessum potest se multis modis

Digitized by Google

defendere. num.1.pag.712
Reus cognitus innocens à iudice,an possit condemnari secundam allegata,& probata. num.33.p.599
Reus,quando confitetur delictum, an teneatur declarare complices. num.28.p.597
Reus confitens delictum non potest condemnari nisi aliter, quàm ex eius confessione de eo appareat. num.4. pag 611
Reus an teneatur respondere ad mentem iudicis. n.25. p.596
Reus conuictus an possit interrogari de sociis. num.26.p.596
Reus quando teneatur dicere veritatem. num.1.p.585
Reus innocens damnatus tantùm secundum allegata,an licitè possit seipsum defendere. num.2.p.603
Reus excusatur, si mortuus iam erat in insidiis contra ipsum. num.9.pag.715
Reo an licerat corrũpere pecunia custodes carceris. n.5. p.605
Reo an liceat decipere custodem carceris. num.6. pag.605
Reo iuridicè interrogato, & nolenti respondere, potest iudex præcipere,vt respondeat: & si nolit, præsumitur illud delictum commisisse. num.23.pag.595
Reo vt fugiat, an amici licitè consulere possint, & ei instrumenta præbere. num.8.pag.606
Réum excusat præscriptio delicti. num.2.pag.712
Reorum multitudo an excuset à pœna. n.19.p.720

SAcramentum vt sit,quod ab initio non fuit tale,nulla ratificatio efficere potest. num.4.pag.100
Sacramenti pœnitentiæ materia an possint esse peccata etiam legitimè confessa. num.3.pag.348
Sacramenta omnia personæ propriæ actionem exigunt, excepto matrimonio. num.4.p.225
Sacræ congregationis tribunal intra ordinem censetur. nu.30. pag.735
Sacerdos quilibet potest eligi ab infirmo ad suam confessionem audiendam in articulo mortis. num.8.pag.197
Sacerdos quilibet an sit idoneus ad confessiones audiendas. num.1.p.128
Sacerdos quilibet potest à venialibus quencumque absoluere, non propter auctoritatem ab ipso pœnitente acceptam: sed propter potestatem à Deo acceptam, & ab Ecclesia non impeditam. num.2.pag.355
Sacerdos quilibet,etiam excommunicatus, & suspensus potest absoluere

Digitized by Google

absoluere in articulo mortis. num.10.pag.199
Sacerdos quilibet an sibi eligere possit quemlibet sacerdotem in Confessarium. num.16.pag.421
Sacerdos non debet in contemptum fidei Missam celebrare etiam metu mortis. pag.971.& 972
Sacerdos pro confessionibus audiendis sedere debet in loco publico. num.5.pag.254
Sacerdos priuilegiatus an sit præferendus non priuilegiato. num.17.pag.202
Sacerdos in confessione debet signa pœnitentis inspicere. n.7. pag.225.Et actus eius nosse. eod.num.pag.226
Sacerdoti bonæ famæ,& honestæ vitæ dicenti se habuisse veniam à pœnitente ad manifestandam confessionem , an sit credendum. num.2.p.311
Sacerdotes simplices an gaudeant priuilegio eligendi sibi confessarium ad libitum. num.2.pag.119
Sacerdotes,qui nihil possunt in casibus reseruatis , quid facere debeant. num.1.pag.87
Sacerdotes regulares sunt in triplici differentia. num.1.p.374
Sacerdotes subditi an habeant facultatem sibi eligendi confessarium ad libitum. num.1.pag.118
Sacerdotibus ordinaria potestas concessa à iure communi,potest coarctari,& restringi per Episcopum. num.4.p.18
Sacrilegium est furari aliquid de Ecclesia. num.12 pag.754
Satisfactio facta in peccato mortali non irritat præteritam confessionem. num.12.pag.286
Satisfactio sacramentalis pars est Sacramenti. num.3.pag.358
Satisfactio exhibita in statu peccati mortalis an sufficiat ad integritatem Sacramenti pœnitentiæ, & ad implendam pœnitentiam à confessario impositam. num.2.pag.357
Satisfactionem & compensationem iniuriæ exigit Deus ab eo à quo offensus est. num.3.pag.333
Sauli Samuelis animam apparuisse quomodo intelligendum. num.13.pag.432
S.Bonauenturæ doctrina præclara de tactu impudico.n.31.p.788
Schismaticus vt quis dicatur,quid requiratur. pag.859
Schismatici an excommunicandi. pag.854
Schisma an semper sit coniunctum cum hæresi. pag.859
Schismatis peccatum vt quis incurrat , quæ requirantur. pag.859
Sciens aliquem innocentem condemnatum , si credit se suo testimonio illi posse prodesse , tenetur se offerre ad testificandum pro eius innocentia. num.5.pag.568

Scriptura an ſit neceſſaria ad valorem gratiæ. num.3.pag.164
Secreti natura pendet ex voluntate committentis.num.3.p.191
Sedis Apoſtolicæ nomine qui veniant. pag.906
Senatus à principe inſtitutus, ſiue diuiſus ſit, ſiue collectus, non eſt maior ipſo principe. pag.866
Senſus illorum verborum; *Ego te abſoluo.* num.8.p.317
Sententia illa eſt irrita, in qua ferenda non eſt iuris ordo ſeruatus,qui de ipſius iudicij ſubſtantia eſt. num.4.pag.697
Sententia, quæ ex actis non iuſtificatur, eſt ipſo iure nulla. num.4.pag.697
Sententiæ latæ multæ poſſunt eſſe nullitates. num.4.pag.697
Sententia præcipitanter, & feſtinanter lata ſine cauſæ diſcuſſione, & cognitione eſt ipſo iure nulla. num.4.pag.697
Sententia in ſcriptis eſt ferenda: etiam in iudicio ſummario. num.7.pag.701
Sententia diffinitiua triplex. nu.1.pag.696
Sententia lata ſuper aliis,quæ in proceſſu non continentur,nec in eo probata ſunt,eſt irrita. num.4.pag.597
Sententia de nocte lata, vel diebus feriatis an valeat apud Regulares. num.3.pag.696
Sententia definitiua quæ dicatur; & quæ interlocutoria.nu.17. pag.729
Sequeſtratio in aliquo loco ſecreto apto ad delinquendum,facit indicium. nu.15.p.591
Sermo breuis,& rigidus cum mulieribus eſt habendus.num.16. pag.82
Sigillum confeſſionis nunquam eſt violandum. nu.2.p.298
Sigillum confeſſionis quid ſit. num.2.pag.300. Et quotuplex. num.4.pag.300.
Sigillum qui frangit confeſſarius, qua pœna dignus ſit. nu.20. pag.310
Sigillum confeſſionis quanto tempore duret. num.12.p.306
Sigillum confeſſionis quando non frangitur. nu.17.p.308
Sigillum in confeſſione ita obligat, vt neque pœnitens ipſe à confeſſario interrogari poſſit extra confeſſionem de aliquo peccato in confeſſione cognito. num.9.pag.304
Sigillũ cõfeſſionis quotupliciter violetur.n.13.14.& 15.p.306
Sigilli confeſſionis obligatio quanta. num.7.pag.303
Sigilli obligatio ligat etiam Superiorem,quando ab eo petitur facultas abſoluendi. num.10.pag.305
Sigilli vinculum tunc eſt, quando interuenit confeſſio ſacramentalis. num.18 pag.309
Sigiſmundus dux Auſtriæ, & Gregorius Archiepiſcopus Moguntinus

Digitized by

guntinus iniquè prouocarunt à Pij II. ſententia. pag.382
Sixti V. conſtitutio, ne regulares abſque ſuorum Superiorum licentia in ſcriptis, de vna prouincia in aliam tranſeant. num.21. pag.484
Sixti V. conſtitutio aduerſus iudiciarios aſtrologos, & mathematicos. num.28.p 442
Socij criminis dictum an faciat indicium ad torturã.n.7.p.587
Sodomita quis dicatur. num.18.pag.777.& 778
Sodomitici peccati pœnæ ex S.Scriptura. num.23.pag.782
Soluere an eius tantùm ſit, cuius eſt ligare. num.7.pag.37
Somnia quando à bono angelo, & quando à dæmone veniant. num.17.pag.35
Statutum, ne quis vendat perſonæ exiſtenti de iuriſdictione dominorum ſpiritualium, an ſit contra libertatem Eccleſiaſticam. pag.937
Statutum contra libertatem Eccleſiaſticam quando fiat.p.936
Statutum puniens adulterium, non militat in eo, qui tantùm attentauit. num.9. pag.26
Statutum religionis an ſit præceptiuum. num.6.pag.416
Statutum Religionis non poteſt reſtringere facultatem à ſummo Pontifice conceſſam in fauorem Religioſorum ſubditorum. num.3.pag.412
Statutum de confeſſione reiteranda poſt decretum Clem.VIII. an obliget. num.7.pag.59
Statutum contra libertatem Eccleſiaſticam multis modis dignoſcitur. pag.936
Statuti verba, *& non poſſint*, confeſſionem, & abſolutionem non tangunt. num.15.pag.421
Statuta, quibus cauetur, vt perſonæ Eccleſiaſticæ vectigalia, portoriáue ſoluant, ſunt contra libertatẽ Eccleſiaſticã.p.934
Statuta qui facit contra priuilegia particularis Eccleſiæ, an incurrat excommunicationem. pag.934
Statuta *Capuccinorum* præſupponunt fratres tendere ad perfectionem. num.10.p.417
Statuta per verbum, *non poſſint*, an annullent abſolutionem. num.12.pag.419
Sterilitas animarum conſperſione aquæ benedictæ curatur. num.6.pag.347
Subditus quando quaſi debitum contrahat cum ſuo Superiore. num.6.pag.123
Subditus quando teneatur obedire præcepto Superioris, & quando non. num.10.pag.536
Subditus ſe confitens Superiori, qui eum ab omnibus abſoluit, an

Digitized by Google

an teneatur amplius ad illum se præsentare de reseruatis. num 1.pag.64
Subditus quid faciet, quando vult mutare confessariũ. n.3. p.408
Subditus an teneatur testificari, quando dubitat, an iure interrogetur. num.19.pag.575
Subditus regularis ad libitum potest mutare Confessarium. num.1.pag.412
Subditi an aliquando habeant facultatem sibi eligendi Confessarium. num.7.pag.106
Subditi comparentes coram iudice excommunicato ab ipso vocati, an peccent. num.12.pag.628
Subditum an prælatus cogere possit per pœnas, vt pluries confiteatur. num.8.pag.341
Suffragia S. matris Ecclesiæ. num.8.pag.186
Suffragium an possit negari propter scientiam in confessione alicui acquisitam. num.1.pag.85
Superior absoluēs tollit omnia peccata, etiã reseruata. n.1.p.64
Superior dans suam facultatem, potest laxare pœnitentiam imponendam. num.1.pag.96
Superior, si nolit concedere necessaria Religioso, an ea sibi quis accipiens peccet. num.5.pag.749
Superior percutiens subditum, incidit in casum reseruatum. num.17.pag.802
Superior potest limitare facultatem tam Confessariis, quàm pœnitentibus. num.7.pag.418
Superioris præcepto obedire tenetur subditus, quando præcipit sub excommunicatione incurrenda ipso facto, vel dat iuramentum. num.11.pag.536
Superior concedens suam facultatem pro reseruatis, an etiam concedat absolutionem, aut dispensationem votorum, aut irregularitatum. num.5.pag.170
Superior non debet cogere Confessarium, vt explicet causam in particulari pro facultate habenda circa casus reseruatos. num.3.pag.175
Superior potest audire confessionē sui subditi, etiam in aliena Guardiania absque alia licentia Superioris loci. n.7.p.110
Superior audiens casum reseruatum solum ad satisfactionem imponendam, tenetur ad sigillum. num.10.pag.305
Superior an teneatur audire Confessiones subditi toties, quoties id petierit. num.2.p.61
Superior prębens se facilem in danda facultate absoluendi à reseruatis, multis malis, & grauibus occurrit. num.5.pag.89
Superior non debet cogere subditum, vt causam propalet, ob quam

Digitized by

quam petit facultatem eligendi confeſſarium. n.10.pag.92
Superior non tenetur ſubdito aſſignare Confeſſariũ illum, quẽ ipſe petit : ſed ſufficit,vt aliũ idoneum aſſignet. n.12.pag.93
Superior poteſt ſibi reſeruare abſolutionem ab excommunicatione. num.1.pag.31
Superior regularis poteſt amoueri ab officio, & dignitate abſque ſtrepitu iudicij. num.21.pag.710
Superior dans facultatem pro reſeruatis, an det etiam pro cenſuris. num.1.pag.168
Superiori non tenetur quis denuntiare, quæ audiuit contra aliquem à perſonis infimæ conditionis. num.8.pag.535
Superiori data eſt iuriſdictio propter bonũ pœnitẽtis. n.6.p.90
Superiori ſubditus tenetur denuntiare delinquentẽ ; ſi delictũ ſit in damnũ publicum:aut in præiudicium tertij.n.12.p.536
Superiores an poſſint ſibi reſeruare caſus quoſdam,pro quorum abſolutione ad ipſos fiat recurſus. num.12.pag.48
Superiore negante ſuam facultatem, poteſt Confeſſarius pro illa vice pœnitentem abſoluere. num.14.pag.94
Superiores regularium in cauſis ad S. Officium pertinentibus ſe immiſcere non debent. num.1.pag.524
Superiores religionum an poſſint ſibi eligere Cõfeſſariũ quem maluerint.n.1.p.101.etiam aliàs non approbatũ.n.4.pag.103
Superiores aduertere debent, ne accipiant viſitationem alicuius; quin viſitatus manu ſua eam ſcribat. num.4.pag.544
Superiores non tenentur audire in Confeſſione reſeruata,& non reſeruata. num.1.pag.59
Superiores,& qui ius in alios habent:vt pater in filium,maritus in vxorem,poſſunt aperire ſubditorum literas. n.14.p.815
Superiorẽ inter,& ſubditũ delegatum differentia quæ.n.4.p.158
Superiorum eſt Confeſſarios idoneos delegare. n.2.pag.412
Superiorũ in viſitatione qui habet intentionem,vt ab omnibus cenſuris abſoluatur,etiam ab oblitis abſolutus eſt. n.2.p.65
Superioribus Minorum ex vi regulæ interdicitur, ne fratribus dent facultatem confitendi extra ſuum ordinem. n.4.p.381
Superſtitionum omnes ſpecies cõprehenduntur ſub his tribus, nempe veneficiis,incantationibus,& ſortilegiis. n.4.p.428
Surripiens ſcripta alicuius an incidat in caſum reſeruatum. num.16.p.755
Suſpecti de hæreſi Inquiſitoribus, vel ordinariis locorum ſunt denuntiandi. num.4.pag.526
Suſpectis de aliquo crimine an danda ſit Euchariſtia.n.5.p.178
Suſpicio eſt triplex. num.6.pag.179

Tactus

T

TActus mulierum fugiendus. num.10.pag.79
Talis quisq; præsumitur,qualis in habitu reperitur.p.953
Taxas, tallias, & collectas imponentes an incidant in excommunicationem. pag.896
Tergiuersatio quid sit. num.9.pag.563
Tergiuersatione,præuaricatione, & calumnia iustitia violatur. num.8.pag.562
Testimoniũ quorũdã quare in iudicio nõ recipiatur.n.23 p.579
Testis dubitans an legitimè iudex interroget,an teneatur obedire. num.9.pag.570
Testis falsus quando debeat se retractare. num.3.pag.566
Testis quando peccet,an teneatur ad satisfactionem. n.2.p.566
Testis repertus falsus punitur pœna extraordinaria. n.7.p.617
Testis quando excusetur à dicenda veritate in iudicio regulari. n.18.pag.574
Testis deponens de auditu,an validè deponat.num. 6.pag. 587
Testis non iuratus an faciat probationem. num.25.pag.582
Testis delicta propalare an sit contra iustitiam, si reus eum aliter repellere non potest. num.32.pag.663
Testis timens sibi malum imminere, à testificando excusatur. num.20.pag.566
Testis quando incidit in casum reseruatum. num.17.pag.573
Testis corrupti, & sollicitati dictum an faciat indicium ad torturam. num.8.pag.588
Testis, qui iurauit aliquid tenere secretum, an teneatur illud reuelare, si iuridicè interrogetur.num.6.p.568. & n.7.p.569
Testis quando teneatur dicere veritatem. num.1.pag.566
Testis si in vno falsum dixit, an totum eius dictum vitietur. num.26.pag.653
Testis nolens dicere veritatem,potest torqueri. n.16.p.573
Testis inhabilis an faciat indicium. num.30.pag.661
Testis vnus an faciat indicium ad inquirendum. num.5.p.587
qui Testes esse non possint. num.9.pag.648. vsque ad pag.653
Testem ad falsum testificandum inducens, quid facere teneatur. num.4.pag.567
Testes singulares an sufficiant ad probationem plenam contra reum. num.13.pag.571
Testes aliàs inhabiles an admittere possint prælati. n.23.p.653
Testes debent esse conteſtes. num.11.pag.571
Testes de auditu an sufficiant ad probationem. num.12.p.571
Testes quomodo excipiantur. num.1.pag.645
Testes vt plenè probent,quatuor requiruntur.num.29.pag.660

Teſtes plures quando diſſentiunt,quid agendum. n.28.p.658
Teſtes inhabiles quando poſſint, & quando debeant admitti. num.21.pag.651
Teſtes deponentes ſuper negatiua ſunt ſuſpecti de falſo. n.6. pag.617
Teſtes non iurati an repelli poſſint. num.4.pag.646
Teſtes inhabiles ſi in Religione non admitterentur,infinita religioſorum crimina remanerent impunita. n.24.pag.653
Teſtes falſarij quomodo ſint puniendi. num.22 pag 578
Teſtis iuridicus quis dicatur. num.8.p.548
Teſtes quinam arceantur à teſtimonio ferendo. num.23.p.579 580.& 581
Teſtibus non probantes crimina oppoſita tenentur actione iniuriarum. num.3.pag.645
Teſtibus pro reo quando ſit ſtandum. num.5.pag.646
Teſtiũ crimina occulta licet aliquãdo reo propalare.n.31.p.662
Teſtium numerus quis requiratur ad iudicium. n.10.pag.570
Tranſitus ad laxiorem religionem an aliquando ſit licitus. num.14. pag.445

V

VAriatio,mendacium,ſeu inconſtantia, & titubatio rei faciunt indicium contra eum ad inquirẽdum.n.17.p.591
Vaſalli an teneãtur reddere debita,& reſpondere de cenſibus,& tributis ſuis dominis excommunicatione irretitis. num.12. pag.628
Veneno quempiam occidens,grauiùs delinquit, quàm ſimplex homicida. num 7.pag.797
Verba illa; *De vultu tuo iudicium meum prodent*, quid importent. num.28.pag.650
Verba illa, *Quicquid boni feceris, & mali ſuſtinueris, &c.* quid operentur in abſolutione. num.4.pag.234
Verba ſunt intelligenda, vt cum effectu aliquid operentur. num.11.pag.27
Verecundia ſola aliquando eſt ſufficiẽs cauſa, vt facultas detur à ſuperiore eligendo ſibi confeſſarium. num.9.pag.92
Veniæ facilitas incentiuum tribuit delinquendi. num.8.p.10
Veniale peccatum multipliciter tolli poteſt. num.5.pag.345
Veniale peccatum, dum eſt in voluntate an remittatur ſine actu pœnitentiæ. num.3.pag.344
Venialia tantùm peccata habentes religioſi, an teneantur confiteri. num.2.pag.343
Venialia peccata, quantumcunque aucta, & multiplicata nunquam in lethalem culpam tranſcurrit. num.12.pag.250

Venialia tantùm peccata habenti quid faciendum tempore Confessionis. num.2.pag.348
Venialia peccata an vtiliter possint iterùm confiteri.n.4.p.348
Venialia peccata an sint sub sigillo. n.16.pag.308
Venialia peccata an sint cõfitẽda per verba generalia.n.6.p.349
Venialia peccata cuilibet sacerdoti confiteri possunt.n.1.p.554
Venialia peccata delẽtur aspersione aquæ benedictæ. n.6.p.346
Via media incedendum est inter duas citatas opiniones. p.835
Vicarij locorum ex consuetudine eligunt sibi confessarium in proprio conuentu. n.1.pag.117
Vicarij locorum ex consuetudine an possint sui subditi confessionem audire extra sua loca. num.8.pag.111
Victualia deferentes infidelibus an excommunicationem incurrant. pag.914
Virginis filium quare in altari eisdem óscularis labiis, quibus in lupanari óscularis filiam meretricis. num.16.pag.83
Viro probo dicenti se habuisse facultatem reuelandi aliquod peccatum,an fides sit ádhibenda. num.22.pag.311
Vitanda quæ in iteranda eorundem peccatorum confessione. num.3.pag.268
Vniuersitas an excommunicari possit. pag.869
Vniuersitas,collegium, conuentus,seu capitulum an si excommunicentur, excommunicatio teneat. pag.871
Votum quid sit. num.18.pag.518
Voti omnis violatio an sit peccatum mortale.num.18.pag.519
Vsus notitiæ in Confessione comparatæ cum morali periculo reuelationis directæ,vel indirectæ,an sit licitus. n.1.pag.68
Vtens duobus confessariis,an dimidiet confessionem.n.4.p.292
Vulneratio quid sit,& quomodo intelligatur. num.10.pag.799
Vulneratus lethaliter non potest viuere vltra quadringenta dies. num.12.pag.717
Vulneratus si post illatum vulnus processit de malo in peius,& intra breue spatium mortuus est, præsumitur mortuus ex vulnere, & vulnerans tenetur de occiso. n.11.p.716.& 717

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

G-4

Digitized by Google

Digitized by Google